

58840

Mag. St. Dr. P

~~T. 1 4042/3~~

58840

III

R
Q IV
36.

PARS HYEMALIS
CONCIONVM
PRO FESTIVITATIBVS,
CHRISTI, B. VIRGINIS
ET
SANCTORVM.

A prima Januarij usq. ad ultimam Junij.

AUCTORE
M. SIMONE STANISLAO MAKOWSKI,
In Vniuersitate Cracouiensi Sacrae Theologiae Profes-
sore, Canonico S. Floriani, Ecclesiae Cathedralis
in Arce Cracouiensi,
CONCIONATORE.

*Bibliotheca Collegii Ma-
joris Universitatis Cracov.*

CRACOVIAE,
In Officina Heredum Francisci Cezary, S. R. M. Nec non Illustriss. ac
Reuerendiss. Episcopi Cracouiensis. Typog. Anno 1666.

ILLVSTRISSIMO ET REVERENDISSIMO
 DOMINO,
D. ANDREAE
TRZEBICKI,
 DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA.
 EPISCOPO CRACOVIENSI,
 DVCI SEVERIÆ,
 REGNI POLONIÆ SENATORI
 PRVDENTISSIMO.
 ACADEMIÆ IAGELLONIANÆ CANCELLARIO
 DIGNISSIMO.

Diuino forsan afflatus Spiritu non nemo Principum, in
 suis Numismatibus Olorem Capite coronatum posuerat,
 cum inscriptione: Olor inuictus virtute diuina:
 Tuæ hoc Illustissime & Reuerendissime Princeps vir-
 tuti debetur elogium, qui Olore, pedito & Tiara Pon-
 tificali, mitra & gladio Ducali coronato insignitus, ni-
 hil quod ad Ecclesiæ Sanctæ commoda pertinet, prætermittis. Diuina
 Te ut video vndiq; virtus fulcit, & utroq; humero patriam, ac Ecclesiam
 Atlantis in modum sustentantem, continuo labore frangi non patitur,
 nec maleuolorum inuidiâ quicquam moueri: quippè culicem haud cu-
 rat elephante indicus. Catholicam enim Religionem, ex vtero Mosai-
 cæ legis tractam, vaturn oraculis illustratam, doctrinæ consensione au-
 ctam, sanguine Martyrum sacratam, infinitis miraculis confirmatam,
 cuius Deus ipse Optimus Maximus est Auctor, Filius Dei Magister & Do-
 ctor, Spiritus Sanctus Propagator, mirificè promoues. Cumq; sene-
 scente

PRÆFATIO

sciente iam mundo, & propius ad suum occasum vergente, turbari pietatis ritus incipiant, & ambitio eorum, qui Dominum non meruunt, Ecclesiarum gubernacula inuadat, in id totis viribus incumbis, vt pristinam Ecclesiæ immunitatem vindices, & conserues.

Memor hoc præcipuum munus Pastorum esse, vt se pro Ecclesia, & populo sibi commisso opponant tanquam murum. Propter quod S. Basiliius constit. 3. cap. 23. Episcopos Apostolos, & personam Christi gerentes appellat: *Nihil, inquit, aliud est Antistes, quam is, qui personam Christi sustinet, & sequester est inter Deum, & homines, eorum qui in officio ipsius sunt, salutem sacrificans Deo.* Hinc Deus exprobrabat Prophetis Israël Ezechielis 12. *Non ascendistis ex aduerso, neq. opposuistis murum pro domo Israël, vt staretis in prelio in die Domini.* Debet inquam opponere se Pastor, precibus, sacrificijs, indictis publicè ieiunijs, iram Dei à populo auertendo. Quemadmodum fecit Beatus Austregilus Bituricensis Episcopus: cum enim ex Palatio Theodorici Regis, Guarnetius homo sapissimus, auaritiæ & turpi lucro addictus, superbiâ tumidus, ad urbem Bituricensem accederet, ab ea tributa nomine Regis exacturus, Sanctus Episcopus, tanquam bonus Pastor, curam Ecclesiæ, & plebis sibi commissæ peruigilem gerens, ad Deum se contulit, diurnis atq. nocturnis precibus eius aures continenter pulsans, vt populum suum hac vexatione liberaret. Ad urbem verò iam aduentante Guarnetio, Sanctus Episcopus illi obuiam iuit, atq. pro commisso grege murum se opposuit, paratus etiam si res postularet, Christi exemplo pro ouibus suis animam ponere, & sic populum ab illa nimia & insolita exactiōe liberum fecit.

Quid hic pijsime Præsul, de tua sollicita vigilantia loquar? vidisti fluentes egentium lachrymas, squalidos Sacerdotes, & gementes, dum à domo Dei exoriretur diuini iudicij vindicta. Dum Martis & Bellonæ Filij, sprete Regis & Legum Maiestate, soluta militari disciplinâ, confederatione ligati, crudelitate Neronem, impietate Copronymum, flagitijs Helioabalum referentes, haurirent, & deglutirent Reipublicæ patrimonium, sacræ profanæq. opes eis in prædam cederent. Vt præ nimia exactiōe homines fame passim enecarentur, rapiente milite, si quid vspiam parati erat, immò saeuiente etiam in corpora, vbi rapinæ non esset materia. Indoluisti vehementer ad tantam hominum eiusdem linguae, eiusdem gentis barbariem, tentasti cum Rege & Republica omnes possibiles modos, quibus hæc degenerum filiorum audacia compesceretur. Arcebas illos à Sacramentorum communione, & quo citius ad

PRÆFATIO

melio rem mentem redirent, sæpius indictis publicis supplicationibus, cum toto Clero, & populo, diuino Numini ardentissime supplicabas, donec tandem optata concordia coelitus concederetur.

Quid de reformanda in Clero seueriori legum obseruantia commemorabo? euanuerat iam ex parte honestas sacerdotalis, dispensationes pauperum ad propria oblectamenta, munerumq. largitiones absumentibus ijs, qui non salutis animarum, sed turpis questus, & licentiosè viuendi causâ, beneficia Ecclesiastica, inuadebant potius, quam suscipiebant. Multi enim dicunt hodiè: Admitte me obsecro ad vnâ partem sacerdotalem, vt comedam buccellam panis, ignorantes officium sacerdotale duas habere partes, vna est cura animarum perpetuo cum labore coniuncta; altera est temporalium rerum sustentatio. Prima est principalis, secunda accessoria; sed de accessorio fit hodiè apud nonnullos principale. In quos seridè animaduertit S. Bernardus Serm. 76. in Cantica. Terribilis inquit sermo, & qui possit etiam impauida quorumuis tyrannorum corda excutere: quia cura animarum inestimabile depositum est. Propterea attendite vobis, quicumq. opus mynisterij huius sortiti estis: attendite vobis, & pretioso deposito vestro, quod vobis creditum est. Ciuitas est, vigilate ad custodiam: sponsa est, studete ornatui: oues sunt, intendite pastui. Merito nomine depositi significatur anima hominis pretiosa, quoniam alterius est Domini, ea lege nobis ad custodiendum tradita, vt incolumem suo tempore proprio Domino restituamus. Quod si culpâ custodis perierit, ipsius anima stabit pro anima illius, iuxta illud 3. Reg. 10. *Custodi virum istum, quod si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima illius.* Si ergo Regum & conomi, quibus conceditur pretiosa, summæq. æstimationis supellex, licet illa clauibus ac signis munita seruetur; semper tamen thesauri iacturæ timentes, insomnes noctes ducunt. Quid animarum custodiendum restabit? cum vnus animæ æstimatio ac dignitas, omnia mundi pretiosa, & si quæ sunt inestimabilia, vincat ac excellat; vnusque animæ perditio tantam habeat iacturam, vt nulla ratione possit æstimari. Vnde S. Chrysosthomus homil. 3. in Acta exclamat: *Etenim, si vnus animæ salus tanti est, vt obhanc Filius Dei feret homo, tantaq. pateretur, perditio cogitata quantam conciliet penam?* Elanguerat canonum exacta diligentia, dum vni multa beneficia, simul tenere, per licentiam peccandi fas esset; alter verò licet Ecclesiæ Dei multum proficiuus, vix non emendicato viuere cogeretur. Quasi verò in pluralitate beneficiorum vicariâ operâ munus pastorale adimpleri possit. Non sufficit curato (vt cum doctissimo

P R Æ F A T I O.

Hugone in cap. 1. Epistolæ D. Iacobi loquar) habere bonos & sufficientes coadiutores, quorum diligentia & sollicitudine nitatur, nisi praesens ipse met resideat. Quia multa passim eueniunt in cura animarum, quibus sola opera & industria ministri non sufficit. Sic Eliseo non satis fuit Giezi puerum suum misisse cum baculo ad suscitandum filium viduæ, qui licet omni celeritate & sollicitudine perrexerit, & iussa Prophetæ expleuerit, puer tamen non reuixit, nisi praesente Eliseo, & se super defunctum puerum incuruante, ac suo calore spiritum & vitam eidem impertiente. 4. Reg. 4. Moyses pariter licet ipsius Dei iussu & voluntate, Aaronem suum coadiutorem in regimine populi constituerit, ipso tamen absente, populus relictus vero Deo, ad idololatriam vituli deflexit, dicens: *isti sunt dii, qui eduxerunt nos de Aegypto.* Et Christus quousque humanis oculis conspiciendus cum hominibus conuersaretur, non per alium, sed ipse met curam Pastoralis exercuit, & non nisi post suam resurrectionem eam Petro commendauit. Tu Illustrissime & Reuerendissime Princeps, pastoralis Tua vigilantia, ita ad pristinam normam omnia reuocasti, ut nemo quidquam auderet, nisi quodliceret. Nam in promouendo diuino cultu, & implendis ad amissum sacrorum conciliorum sancitis, ita Te omnibus in exemplum proposuisti, ut quicumque vitam Tuam spectaret, innocentissimum: si mores? sanctissimum: si mentem & animum? candidissimum: si denique pia opera? Religione in Deum, meritis in patriam, liberalitate in pauperes, integerrimum Te agnosceret. Neque mirum? quid enim in Te vel leuicentura dignum inueniri potuit, qui ab ipsa statim inueneri ætate sirenas præternauigasti.

Taceo summam Tuam prudentiam, in deligendis ad pascendum gregem Domini, aliasque functiones Ecclesiasticas pro dignitate sustinendas viris. Neminem enim ad hoc munus admittis, nisi literis & moribus benè excultum: probe sciens quantum exoritur damnum, quando defunt, qui gregem Domini scientia pascant. Tunc enim iuxta desiderium cordis sui nemo non ambulat, malitia omnem excedit mensuram, plebs emendari non sustinet, dum ignorantia offunditur mentibus. Multarum quidem rerum ignoratio est perniciofa, sed diuinarum & salutem humanam concernentium perniciosissima. ideo non pateris coruos luscinijs honoratiores fieri, sed quos doctrina & pietate conspicuos vides, illos summo amore prosequeris; quibus autem scientiæ, & vitæ inculpatæ talenta defunt, in eos laudabili zelo seuerius animaduertis, ne simul cum iniquitate crescat peccandi studium.

Verum

P R Æ F A T I O.

Verum, ne diutius tua prohibente modestia excurram, ad meum opus Concionatorium redeo, quod Tuæ ILLUSTRISSIMÆ Celsitudini humillimè consecro & dedico. Cui enim melius opusculum istud potuit offerri, quam Tuæ Celsitudini, qui toties ipse met verbum diuinum (ut antiquos illos Sanctos Antistites, Ambrosios, Augustinos, Basilios, Chrysosthomos, Gregorios, Cyrillos ad viuum representantes) cum tanto feruore prædicasti, ut nemo qui aderat, & audierat, non melior abiret. Rarus hic est in nostra Polonia Antistitem Zelus, & eam ob causam tantò in maiori admiratione ac veneratione habendus, quòd verè Apostolicam perfectionem secum trahat. Hoc enim primario à suis pastoribus requirit Deus. Hieremiæ 3. *Dabo vobis pastores iuxta cor meum, & pascunt vos scientia & doctrina.* Adcò ut teste Gregorio Nazianzeno eum qui pastoris munus suscipit, non sufficiat à scelerum contagione purum, & ad summum virtutis fastigium euectum esse, nisi simul scientia & sapientia plenus habeatur. Quod comprobat S. Hieronymus super Epistolam 4. ad Ephes: *Neque ait in Ecclesia quisquam quamuis sanctus, pastoris munus sibi usurpare debet, nisi possit docere eos, quos pascit.* Hinc meritò D. Paulus pastores & Doctores copulatiuè coniunxit. 1. ad Timot. 3. *Oportet Episcopum Doctorem esse.* ad ostendendum (ut ore S. Thomæ loquar) quòd proprium officium pastorum Ecclesiæ sit, docere ea quæ pertinent ad fidem & bonos mores. Quis hoc in Tua Illustrissima Celsitudine omnibus numeris absolutissimum non agnoscit? Qui non tantum humanam scientiam exhausti, sed & sacrarum literarum peritissimus haberis, adimplens monitum D. Ambrosij in Epistola dedicatoria ad Apologiam David: *Nemo, inquit, loqui potest, nisi qui scripturas omnes penitus exsuxerit, imbiberit, concoxerit, tantoque usu contexerit, ut in naturam abiisse videantur.* Ut profectò vas legis, & sacrarum scripturarum armarium dici merearis, & quod olim de S. Augustino dicebatur, quòd cum nullum Scripturæ sacre oraculum lateret, Epistola 3. ad Volusianum: *Legi deest, quidquid Augustinus ignorat, hoc de Tua Reuerendissima Celsitudine meritò dici possit. Legi & Sacris Canonibus deest, quod Trzebicius ignorat.* Accipies itaque benigna fronte, Conciones à tuo Concionatore, quem ex Tua Peraugusta Cathedra tot annorum spatio prædicantem attenta aure auscultasti. Accipies Ecclesiasticum opus ut Antistes à Sacerdote, ut Doctor à profitente doctrinam, ut Cancellarius Academiae Gracouienfis, à Professore eiusdem Universitatis.

F A C V L

FACULTAS MAGNIFICI DOMINI RECTORIS.

PArtem Hyberniam Concionum Admod. Reuerendi D. SIMONIS STANISLAI MAKOWSKI, Sacre Theologie in Academia Cracouien. Professoris. Canonici S. Floriani, Concionatoris festiuitatum in Ecclesia Cathedrali Cracouien. nullius erroris suspectam esse, imò multiplicem eruditionem continere, SS. Patrum, & Ecclesie Catholicae conformem, & Apostolicum Spiritum ubiq. redolentem, cum luculento testimonio nobis comprobassent ij, à quibus summa diligentia hoc Opus reuissum, & examinatum fuerat, proinde ad communem omnium utilitatem imprimi permisimus. Datum ex Aedibus nostris ad S. Florianum, Die 10. Septemb. 1666.

M. STANISLAVS JVRKOWSKI,
S. T. D. & Professor, ad S. Florianum Praepositus, Opatouien. & S. Georgij in Arce Crauouien. Custos, Academiae Cracouien. Procancellarius, & GENERALIS RECTOR.

APPROBATIO.

PArtem Hyemalem Concionum pro festiuitatibus Christi, Beatae Virginis, aliorumq. Sanctorum, continentem Conciones à prima Ianuarij vsq. ad ultimam Iunij, ab Admo. Reñ. M. SIMONE STANISLAO MAKOWSKI in Vniuersitate Cracouien. Sacrae Theologiae Professore, Canonico S. Floriani, Ecclesiae Cathedralis in Arce Cracouien. Concionatore, conscriptam legi, & examinari, nihilq. in ea Catholicae fidei, aut bonis moribus aduersum contineri vidi, quin imò mira eruditione refertam, & ad Concionatorum utilitatem summè accommodatam perspexi; proinde ut in Publicum prodeat, iudico.

M. ALBERTVS PAPENKOWICZ
Vitiensis, Sacrae Theologiae Doctor & Professor, Ecclesiae Collegiatae S. Floriani Custos, Prothonotarius Apostolicus, Cancellarius Lanciciensis. mp.

Conciones de Sanctis à M. SIMONE STANISLAO MAKOWSKI conscriptas, à Festo Circumcisionis Domini, vsq. ad SS. Apostolorum Petri & Pauli, mihi specialiter ad reuidentum commissas, attente legi, nihilq. in illis à sancta doctrina alienum, sed omnia ad mores in melius formandos utilia, & accommodata reperis: idcirco ut typis mandentur, dignas iudicaui.

M. NICOLAVS SVLIKOWSKI,
In Vniuersitate Cracouien. S. T. D. & Professor, Ecclesiae Collegiatae S. Floriani Canonicus.

DIE

DIE CIRCVMCISIONIS DOMINI, CONCIO PRIMA.

Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer. Lucae 2.

Ostenditur, scopum Circumcisionis Domini hunc fuisse, ut diuina sponsalia cum Dei Filio, mediante hoc signo, Anima fidelis contraheret, & ad regium sponsae fastigium eueberetur.

LEGE Diuinā praescribente, octauo Die Circumcisionem fieri debuisse apud Hebraeos. nouimus ex Sacris litteris. Gen. 17. In-
Gen. 17. sans octo dierum circumcidetur ex vobis.
Leuit. 12. Et Leuit. 12. Die octauo circumcidetur infantulus. Imò & in nouo testamento, palam id fatetur. Apostolus Lucae 1. Et factum est in die octauo, venerunt circumcidere puerum. Tum ideo, quia dies ille, spirituales & aeternam vitam indicabat, ut Diuus Cyprianus Serm. de circumcisione, & D. August. Serm. 15. de verbis Domini, alijq. testantur. Tum quia ille dies, erat maximè salutaris, cum post septimum, qui criticus, & feralis dicitur, sequeretur: & in quo iam infans esset firmior, ac vegetior ad dolorem sustinendum, ut vult S. Thomas 3. p. q. 70. art. 7. ad 3. Verum, dum circumcisionem in sacratissimo Christi corpore, octauo die peractam esse considero, stupore obruor. Nam circumcisio, ad expiandam originalem culpam, primò instituta est, ut constat ex capitulo Maiores, de baptismo, & communi consensu Theologorum, qui id deducunt ex Scriptura Sacra Gen. 17. Masculus, cuius praepitij caro, octauo die, circumcisa non fuerit, delebitur anima eius de populo suo. Cum autem Christus immunis fuerit à labe originaria, videtur minime decorum fuisse, ut circumcideretur. Hinc D. Bernardus non sine graui admiratione, infantem IESVM alloquitur Serm. 1. de circumcisione. Ad quid tibi circumcisio necessaria, qui peccatum non commisisti, nec contraxisti? Quod ipse non feceris, atas manifestat; quod non contraxeris, multò certius probat, & Patris diuinitas, & matris integritas. Fuit praeterea instituta circumcisio, ad populum Hebraeum ab alijs gentibus distinguendum, & diuino cultui consignandum: ita enim loquutus est Deus ad Abrahamum Gen. 17. Hoc est pactum meum, quod obseruabitis inter me & vos, & semen tuum post te, circumcidetur ex vobis omne masculinum, & circumcidetis carnem praepitij vestri, ut sit in signum faderis inter me, &

Circumcisio instituta ad delendum originale peccatum.

Gen. 17.

S. Bernar.

Gen. 17.

me, & vos. Et clarius id testatur Iosephus Hebraeus lib. 3. Antiquitatum, de circumcisione ita scribens: *Voluit Deus hac corporali notâ insigniri gentem nostram, quâ scilicet manifestè fecernere-tur, & segregaretur à ceteris gentibus, videlicet, ne cum illis permixta & confu-sa, flagitiosos quoq; earum mores, feda instituta, iniquas leges, impias supersti-tiones sequi vellet.* Cui sententiæ sub-scribunt Theologi cum S. Chrysosth. hom. 39. in Gen. Theodoro q. 3. alijsq; Patribus, asserentes circum-cisionem ordinatam fuisse, in signum B distinctiū populi ab alijs gentibus. Hæc autem ratio locum in Christo habere non potuit, cum eius huma-nitas hypostatico nexu diuinitati con-iuncta, omni perfectissimo modo sancta, & impeccabilis reddita facta esset. Proinde signum circumcisiō-nis, ad illum distinguendum ab alijs gentibus, ne earum prauis moribus inficeretur, diuinoq; cultui addice-retur, impertinens videtur esse. Præ-ferim cum Christus ab æterno Patre, ad omnes suo sanguine redimendos mitteretur, ut docet S. Paulus Rom. 1. *Non est* inquit, *distinctio Iudæi & Græci:* nam ipse Dominus est omnium, ergo non videbatur ei conuenire, signum di-stinctiū circumcisionis. Fateor equidem, Christum non fuisse subie-ctum præcepto circumcisionis, tum quod esset Deus & homo, immunis ab omni maculâ peccati. Tum, quod non ex virili semine conceptus esset, sed Spiritu Sancto obumbran-te; lex autem circumcisionis eos dun-taxat stringebat, qui ex semine viri-li, consueto modo geniti essent. Ut ingeniosè obseruat Gerson, verba il-la, *ut circumcideretur puer*, explicans Serm. de circumcisione tali modo, *Verba hæc ait, obligationem quandam in-sinuare videntur, sed opportunitatem & congruentiam, ut circumcideretur Chri-stus, reperio; obligationem verò nequa-quàm: nisi fortasse aliquis hic arbitretur, quod circumciso originalis criminis labem expiabat; at hic prorsus ab eadem semper extitit alienus. An, quia Mater suscepto semine conceperat? At hæc respondebit:*

A quoniam virum non cognosco. Nihilominus, decuit Christum circumcidi. Ut docet S. Thomas 3. p. q. 37. art. 1. imprimis ex eo, ut ostenderet veri-tatem carnis humanæ, contra Mani-chæum, qui asseruit cum habuisse corpus phantasticum: & contra Apollinarium, qui tenuit, corpus Chri-sti esse diuinitati consubstantialia; & contra Valentinum, qui dixit, Chri-stum de cælo corpus attulisse. Præ-terea, ut Christus approbaret circum-cisionem, quàm olim Deus institue-rat, ut ingeniosè aduertit Eusebius Emisenus homil. in Octaua Natiui-tatis Domini: *Idè inquit, Christus circumciscus est, ut legem compleret, & bonam esse ostenderet, cum esset actus re-ligionis, & actio ad diuinum cultum or-dinata ex Dei instituto.* Deindè, ut comprobaret se esse de genere Abra-hæ, qui circumcisionis mandatum acceperat in signum fidei, quàm de ipso habuerat. Sic censet D. August. lib. quæst. noui testamenti, q. 22. ubi dicit: *Idè debuit circumcidi, ut ipse probaretur esse, qui promissus Abrahe esset, ita ut ceterorum circumcisio cessa-ret, impletâ promissione.* Tum, ut Iu-dæis omnem præriperet excusatio-nem, ne eum reciperent, si esset in-circumciscus. Ut rectè obseruat San-ctus Epiphanius lib. 1. hæresi 30. in-quiens: *Ut non haberent Iudæi excusa-tionem: si enim non fuisset circumciscus, poterant dicere, non potuimus Christum suscipere.* Tandem, ut legis onus in se sustinens, alios à legis onere libe-raret, iuxta illud Galat. 4. *Misit Deus Filium suum, factum sub lege, ut eos, qui sub lege erant, redimeret.* Quocirca in hodiernâ concione, conabor osten-dere, Christi circumcisionis, non alium finem fuisse, nisi ut diuina sponsalia, cum Dei Filio, median-te hoc signo, anima fidelis contra-heret, & ad regium sponsæ fastigium eleuaretur.

Magnis difficultatibus, & impen-sis, sponsalia pluribus steterè: Oedi-pus non prius Locastam Laij Regis Thebarum Viduam, in coniugem si-mul cum regno accepit, donec ani-

Christus
quinq; de
causis cir-
cumciscus
est.

Eusebius
Emisenus.

S. August.

S. Epiph.

Galat. 4.

Sponsalia
difficili-
ma.

gma illud, quodnam animal esset, & quadrupes, & bipes, & tripes, dis-soluiisset. David non prius Michol filiam Regis Saul, in vxorem accepit, donec ducenta præputia Philistino-rum à se cæsorum, Regi præsentas-set. 1. Reg. 18. Et Percussit ex Philis-tijnm ducentos viros, & attulit eorum præ-putia: & annumeravit ea Regi, ut esset gener eius. Nulli tamen pluri coniu-gium stetit, quàm Christo cum anima fidei, quàm ut sibi in perpetuum de-sponsaret, seipsum exinanivit, præ-putio carnis suæ illam cõmens, ut testatur Apostolus Philipp. 2. *Semet-ipsam exinanivit, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & ha-bitu inuentus ut homo.* Quid opus erat Christum, de summa illa gloriæ, splen-doris, diuitiarum, atq; deliciarum suarum plenitudine, seipsum exina-nire? Nonne satis erat, quacumq; diuitiarum suarum partem homini largiri, quin sese totum in illum eua-cuaret, atq; diffunderet? Num for-san quia non est moris Deo, minuta-tim se & per partes erogare, quin to-tum se dedat? sic puto, non nemo opinatur: potissimum ex eo funda-mento, quod natura Christi, ita sum-mè benefica ac Regia sit, ut in bene-faciendo mensuram nesciat, sed vl-tra supplicum vota, dona sua & be-neficia promoueat: eoq; liberalio-rem se exhibeat, quò de tenuioribus, ijsque, qui vicem ipsi reddere non possunt, optimè meretur. Sic pro- testatur Apostolus Ioan. 3. *Non enim dat Deus Spiritum ad mensuram.* Quasi apertius diceret: Deum non parè, & ad mensuram, sed profusâ libera-litate, dona sua distribuere, ut ele-ganter discurret S. Cyprianus Episto-lâ 2. ad Donatum inquiens: *Non enim, qui beneficiorum terrestrium mos est, in capessendo munere calesi, mensura, vel modus est, profluens largitor Spiritus mul-tis finibus premittitur, nec cõcentibus clau-stris, inter certa metarum spatia frena-tur, manat iugiter, exuberat affluenter.* Quod maximè corroborat illud E-uangelistæ dictum, Lucæ 6. *Mensu-ram bonam & confertam, & coagitatam,*

A & supereffluentem, dabunt in sinum ve-strum. Vbi incomprehensibilium Dei beneficiorum, ea inducitur mensu-ra, quæ sine mensurâ sit: dùm non solum bona, quòd ad mensuræ ratio-nem, tantummodò requiritur; sed coagitata etiam, & supereffluens, quæ modum nesciat, sed excedat, asseri-tur. Ut argutè notat Theophylactus in-quiens in hunc locum: *non enim parè remetiatur Dominus, sed opulenter; sicut igitur mensuras farinam, accumu-las, concutis, exundareq; facis, non qui-dem absq; parsimoniâ metiri vis, ita & Dominus mensuram magnam & exundan-tem dabit tibi.*

Quod omnino ita esse, certis coni-cite documentis: bonus ille latro, eodem tempore cum Christo cruci appensus, solum orabat, ut Christus post suam passionem, regno & do-minio in vniuersum mundum pori-tus, eius non immemor existeret. *Memento mei Domine, dùm veneris in Regnum tuum.* Lucæ 23. At verò Christus, humilem eius petitionem benignè suscipiens, non tantum se il-lius recordaturum aliquando respon-dit, sed qui supplicum preces & vo-ta excedit, regnum suum, eodemet die liberaliter donaturum, pollici-tus est: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.* Quæ verba S. Am-brosius lib. 10. in Lucam ita exponit: *Superior est gratia, quàm precatio: sem-per enim Dominus plus tribuit, quàm ro-gatur, ille rogabat, ut memor sui esset, de Domino autem sequitur, hodie mecum eris in paradiso.* En quanta Christi beneficiorum mensura, coagitata, & supereffluens in sinum boni latro-nis effusa est. Quid est pro Deum immortalem! duo petitores in con-spectu Christi Domini crucifixi, bo-nus scilicet latro, & malus, clama-bant. Malus sic orationem suam or-sus est: *Si tu es Christus, saluum fac te metipsum, & nos.* bonus verò dice-bat: *Domine memento mei, dùm vene-ris in regnum tuum.* Et tamen utroq; orante, ad priorem, quasi eius vo-cem non exaudierit, nihil Dominus fertur respondisse; cum tamen bono

Theophy-lactus.

Lucæ 23.

Ibidem.

S. Ambro.

Lucæ 23.

statim annuerit, respondens: Amen^A mus, Deus nostris orationibus facile annuit.

Causam non aliam video, nisi quia malus latro, sola temporalia petebat, & ideo ad eius petitionem, clausas aures Dominus habuit. Ostendens, nihil cum petiisse, qui malè peteret. At verò boni latronis oratio, cum in coelestia & aeterna tenderet, perniciosissimo volatu ad Dominum pervenit. Audite Venerabilem Drogonem hac de re discurrentem, Serm. de Sacramento Dominicae passionis:

Drogo.

Latro inquit, fuerat, quando latebat ante confessionem, iustus autem post orationem. Quid enim oravit? Memento mei, dum veneris in regnum tuum, o magna fides, o magna spes, o magna charitas: orat pro futuris, non pro praesentibus: non vult de cruce deponi, sed in regno Christi reponi; quid enim est aliud dicere, nisi cum D. Paulo obsecrare: Cupio dissolui & esse cum Christo. Sice est Catholici mei, sic: non exaudiuntur à Domino, qui pro temporalibus orant. Quod ingeniose deducit S. Augustinus, in illo Psal. 21.

Psal. 21.

Clamabo per diem, & non exaudies; & nocte, & non ad insipientiam mihi. Ostendens, homines, siue felicitatem, sub diei nomine orantes; siue ab aduersitate, quae noctis umbra denotatur, se liberari petentes, magno iure, nec minori pietate, non exaudiri, eò quòd insipienter petant, neque noui testamenti aeternae esse videantur. Sic enim Epistolà 120. de gratia noui testamenti, ad Honoratum scribit: unde sequitur Psalmus & dicit: clamabo ad te per diem, & non exaudies; & nocte, etiam hic

S. August.

subauditur, nec exaudies. Sed vide quid adiungit, & non ad insipientiam mihi. Hoc ergo dicit, nonne quidem exaudies clamantem per diem; id est; in rebus prosperis, ut eas non amittam; & nocte; id est, in rebus aduersis, ut prospera, quae amissa sunt, redeant verum hoc mihi non ad insipientiam facies, sed potius, ut sapientiam, quid iam per noui testamenti gratiam à te expectare, quid desiderare, quid poscere debeam. Ergò dum rectè petimus, dum aeterna & salutem concernentia postula-

mus, Deus nostris orationibus facile annuit.

Sumite & alterum istius superfluentis Dei beneficiorum mensuræ documentum. Dum Christus à tumultuante Pharisaeorum satellitio capi deberet in horro, Petrus inconsulto amore Magistri accensus, Christi passionem armis impedire voluit. *Extendens manum exemit gladium suum, & percutiens seruum Principis Sacerdotum, amputauit auriculam eius. Mat. 26.*

Matt. 26.

Quid autem clementissimus & patientissimus Iesus? non ad pugnam incitauit discipulos, sed ut gladium reponeret, Petro imperauit percutienti, conuerie gladium tuum in locum suum. *An putas, quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modò plusquam duodecim legiones Angelorum.*

Ibidem.

Ad quid obsecro duodecim legiones Angelorum? nonne paulò ante, omnes illos satellites, vnico verbo prostrauit, ut retrorsum caderent? nonne vnum tantum Moysi promissit Angelum, debellaturo Chanaanorum Amorrhæorumque; populos innumerabiles, ut filios Israël ad terram promissionis introduceret? cur ergo tunc Patrem duodecim Angelorum milia missurum asseruit? Si ipse rogasset. Si enim de custodia suorum amicorum res agebatur, nonne vnus Angelus ad id præstandum suffecisset? Ita quidem: sed magna vis amoris atque sollicitudo erga amicos, parum faciebat vnum, nisi legiones ad amicos custodiendos sanctissimus mitteret Pater. Si verò de

inimicorum ageretur debellatone, vnus tantum sufficientissimus æstimaretur. Hinc ad expugnandos Chanaanos, vnus Angelus destinatus, ad custodiendum verò amicos, eorumque animos sedandos, non vnus, sed Angelorum legiones promittuntur. Quemadmodum discurret Sanctus Chrysosth. homil. 85. in Matthæum: *Etenim si vnus Angelorum, centum octoginta quinque milia armatorum hominum interfecit, quid facerent duodecim legiones in mille viros. Ita ad imbecillitatem atque timorem eorum, qui me-*

S. Chryso.

in iam

tu iam semimortui erant, orationem accommodauit. Verum, quoniam tunc

Christus
cur duo-
decim le-
giones An-
gelorum
à Patre
mittendas
asseruit.

vndecim erant Apostoli cum Christo, cur legiones duodecim mittendas à Patre intulit, ad quid enim duodecima? Respondet Laurentius de Aponte tom. 1. in Sap. Salomonis, ad custodiam ipsiusmet Christi Domini: qui licet Princeps ac Dominus esset, soloque antea eos flatu prostrasset; tamen ut amicus egit, nec plus videri appetijt, quam vnus ex illis, quod signum amicitiae perfectissimum est. Tantum ergò Christus æstimabat suos amicos, ut non plus custodiae propter se, quam propter illos desideraturus esset, nec æstimaret amplius patrem missurum proter se; quam propter amicos. Quoniam igitur vndecim erant Apostoli, & ipse Dominus duodecimus, ideo duodecim legiones missurus erat pater, ad eos custodiendos.

Quis hæc capiet? prospiciebat aeternus Pater Christum in dæmonis manibus, quando super montem & templi pinnaculum cum secum tulit, & tamen tunc nullos submisit Angelos, reputans solum Christum suffecurum. Cum autem in hortum turba satellitum ad eum capiendum descenderet, tot Angelorum legiones pater submissurus erat. Ne miremini: crudelius enim & potentius bellum est cum hominibus malis, quam cum ipsis dæmonibus, ideo, non vno Angelo, sed millionibus Angelorum, opus contra illos. Sic cum Iacob, non cum dæmone, sed cum homine bellum haberet, fra-

Procopius.

temque pertimesceret, non vnum Angelum, sed castra Angelorum misit Deus. Quod eleganter obseruans Procopius ita fatuit: *castra apparuerunt Iacobo, ne formidaret Esau fratrem, scilicet cogitando, quòd Dominus exercituum ipsum protegat, eiusque sit adiutor, & auxiliator Deus Iacob. Ut ergo fratrem non timeret, non quomodolibet se ostendere voluit Deus, sed Deus exercituum, hoc est; potentissimus, fortissimus. Ita sanè terribilis est homo, ita bellum eius for-*

midabile, ut ne vincatur iustus, necessarium sit, ut in medijs consistat Angelorum castris, non tantum ut ab illis defendatur quomodolibet. Audite D. Hieronymum, appositè ad id alludentem, *ad fratrem inquit, isurus inimicum, Angelorum se comitantium excipitur choris. Cui subscribit S. Chrysosth. Postquam ait, cessauit timor Labani, excepit eum timor fratris, propter hoc misericors Deus animare iustum volens, & omnem metum eius discutere, fecit ut Angelorum castra videret. Cum igitur de vita ipsiusmet Christi incolumitate ageretur, ille non in sui, sed in suorum discipulorum tutelam, Angelorum legiones impetrare paratus erat, ne Apostolis, ut humano modo loquar, auxiliares manus decissent, sibi quodammodò Angelicum obsequium deneigans. Quoniam charior illorum; quam propria vita ipsi erat: Vnde nefarijs satellitibus, qui eum comprehensum veniebant, dixit: *Si ergo**

S. Hiero.

S. Chryso.

Ioan. 18.

me quaeritis, sinite hos abire. Ioan. 18. Imò cum duodecim Apostoli essent, non duodecim tamen legiones, sed plusquam duodecim, ad ipsorum munimentum ex Christi dispensatione diceret affuturas, quòd scilicet non fuerit solitus beneficia ad mensuram dare, sed cumulatissima, ac supereffluens eius mensura sit.

Hinc Dei Filio proditor Iudas grauiter infensus erat, quòd de ipsius bonitate ac beneficà naturâ, tam malignè angusteq; sentiret, ut ipso sese liberaliter diffundente, & quòd ca-

Iud. cur

Ch. isto

infensus.

Matt. 26.

S. Ambro.

nes sermonem conuertens subiicit. *Accipe vas tuum virgo, & accede, ut possis hoc unguento repleti. Accipe unguentum estimatum, trecentis denarijs, sed gratis datum, non venditum, ut gratis haberent. Gratis virgo ungere, noli contristari sicut Iudas; quia hoc unguentum effunditur. Sed audi o maligne Iudas! totus auaritiæ turpi deditus, homo nimis angusti animi, tibi ipsi non constans. Si enim Christo magnam excellentiam inde tribuis, quod pretiosum illud unguentum, super caput ipsius effusum sit, cur hinc regiam ipsi liberalitatem & magnificentiam denegas, dum istam effusionem perditionem vocas? Quod enim sese totum ipse diffundat, & non potius lucrum è nobis sibi faciat, certum nostræ redemptionis documentum est. Cum talis modus beneficiendi, soli Deo competat, qui solus assumptâ humanitate nostræ Author salutis & redemptionis esse potest. Ut testatur D. Iacobus cap. 1. *Si quis autem vestrum indiget sapientiâ, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabitur ei.* Græca autem & Syriaca versio legit: *dat omnibus simpliciter.* Quomodo obsecro ista secum poterunt stare. *Simpliciter dare, & dare effluenter.* Quippe posterius hoc splendidam largitionem, prius illud parcam & quamcunque. Hoc secundum, supereffluentem mensuram; illud primum, simplicem & iustam denotare videtur. Verum si rem attentius perspexerimus, non diuersa duo illa, sed antilogiam sapientia inueniemus. Quid namq; aliud est, dare simpliciter, nisi affluenter dare. Non est profectò simpliciter, dare vtcunque, docente id Apostolo Rom. 12. *Qui tribuit in simplicitate.* Quæ verba duplicem sensum habent, vnum, ut qui tribuit, candidè id præstet, non respiciens ad retributionem: qui mos pluribus est, ut non alio fine tribuant, nisi quæstum ex donatione, quærentes. De quibus Plinius Iunior lib. 9. Epistolâ 30. scitè nimium pronuntiat. *Volo enim cum quis verè**

liberalis, tribuere patria, propinquis, affinis, amicis, sed amicis dico pauperibus: non ut isti, qui ipsi potissimum donant, qui donare maxime possunt, quos ego viscatis bamatistâ, muneribus, non sua promere puto, sed alieua corripere.

Dare itaq; simpliciter, est dare ex motiuo siue animo dandi, ipsâ liberalitatis specie, atque pulchritudine, nullâ verò aliâ externâ ratione, aut causâ, impellente; sub quo & simpliciter, & affluenter dare, conueniunt. Qui enim eo sine dat, ut det, & beneficiat; non parcet, & angustè, sed affluenter, & liberaliter tribuit; ad dandi splendorem & pulchritudinem, non ad causas, siue rationes, ob quas parcius donet, respiciens. Talem in conferendis beneficijs modum, præscribit ipsemet Saluator noster. Lucæ 14. *Cum inquit, facis prandium, aut canam, noli vocare amicos tuos, neq; fratres tuos, neq; cognatos, neq; vicinos diuites, ne forte te & ipsi reuertent, ut fiat tibi retributio:*

sed cum facis conuiuium, voca pauperes, debiles, cacos, & claudos, & beatus eris. Quia non placent Redemptori nostro amantes munera, & quærentes retributionem, cum ille affluenter & superabundanter dare soleat. Hanc supereffluentem eius beneficentiam, pulchrè expressit S. Ioannes, parentes tam militantis, quam triumphantis Ierusalem portas describens. Apocal. 21. *Ab oriente inquit, porta tres, & ab Aquilone porta tres, & ab Austro porta tres, & ab occasu porta tres.* Ostendens quàm peruius, facilis, obuiusq; omni vitæ ætate, omni tempore, omni horâ, omni ratione, & modo, singulis hominibus, ad inexhausta Dei beneficia percipienda, aditus pateat. Sic ipsemet testatur Malachiæ 1. *Laborare fecistis Dominum in sermonibus vestris.* Paraphrasis Hebræa vertit. *Ait Deus Sanctus, & benedictus Israëlitis: Filij mei, aperite mihi aperturam vnâ panitentia, quantum est foramen acus, & ego aperiam vobis aperturas misericordiæ, per quas poterunt intrare currus atq; quadrigæ. Et quot & quanti diuinæ affluentia the-*

Lucæ 14.

Apo c. 11.

Malach. 1.

Hebræa versio.

fauri, de diuinis manibus in veros A tris sese totum humanis vñibus exhibuisse, ut sua exinanitione, gloriâ, honore, & omnimoda voluptate repleremur. Sic censet D. Ambrosius qui odoriferi vnguenti metaphoram premens, lib. 3. de virginibus dicit: *Vnguentum exinanitum est, ut spiraret tibi.* Quasi cum Plinio, immensum odoramentorum pretium carpens, simulque admonens, res odoriferas plus alijs, quàm ei, qui secum illas defert, deferre: quoniam hic, præ consuetudine odorem vix sentit. Audite Origenem homil. 1. ex quatuor in Cantica: *Vnigenitus inquit, Dei Filius, cum in forma Dei esset, exinanivit semetipsum, & formam serui accepit: exinanivit autem de plenitudine sine dubio, in qua erat.* Illi ergo qui dicunt, quia de plenitudine eius nos omnes accepimus, ipsi sunt adolescentula, quæ de ea plenitudine, ex qua ille se exinanivit, & factum est vnguentum exinanitum nomen eius percipientes, dicunt post te in odorem vnguementorum curremus. O mira res! Deus pusillus inuentus est, ut homo maximus fieret. inquit Tertullianus. *Totum se effudit, cum se nostrâ mortalitate contextit, ut nos suâ immortalitate donaret.* Tunc se totum nobis per viscera suâ pietatis effudit, cum pro nobis circumcidere, & vel crudelissimè mori non recusauit; suâ enim sponte, se pro salute nostra deuot. Hoc est nomen illud effusum, summa charitas, ardentissimus amor creatoris ad creaturam. Mortalis venit, ut nos redderet immortales: passus est aliquando, qui semper est impassibilis, ne nos semper pateremur. Mortuus est semel, ne nos in perpetuum moreremur: descendit ad ima, ut nos tolleretur ad superna, exinanitus est Dominus, ut excellentissimè dominaretur & seruus. Chaldaus Paraphrastes in citatum scripturæ locum. *Oleum effusum nomen tuum, alludit ad oleum vñctionis, quo vnguntur capita Regum, & Sacerdotum, ut ea ratione appareat, Dei Filium esse exinanitum, ut nos gens sancta, & regale sacerdotium essemus.* Petri 2. Hinc merito exclamat Ambr. lib. 2. in Lucam. *Ille igitur paruulus, ille infantulus fuit, ut tu vir posses esse perfectus; ille inuolu-*

S. Ambro.

Rupertus.

Cantic. 1.

S. Ambro.

S. Bernar.

Origenes.

Tertullia.

Chalda.

Petri 2.

S. Ambro.

Concio Prima

tus in pannis, ut tu mortis laqueis sis absolutus, ille in praeseptis, ut tu in altari- bus, ille in terris, ut tu in caelis; ille alium locum in diuersorion non habebat, ut tu plu- res haberes in caelestibus mansiones.

Erubescere o homo, dum Chri- stum infantem in praeseptis positum, vilissimis pannis inuolutum, & cir- cumciscum consideras, tui enim cau- sa haec omnia incarnatus Dei Filius pertulit, teste Apostolo 1. Corint. 8.

Corint. 8. *Scitis gratiam Domini nostri IESU Chri- sti, quoniam propter vos egenus factus est, cum esset diues, ut illius inopia vos diui- tes essetis.* Mira verborum emphasis, potius enim dicendum videbatur, ut illius diuitijs vos diuites essetis: quis enim alienam inopiam ditescere potest? verum bene subsistit Angeli locutio: nam ut Christi diuitijs formaliter di- uites reddamur, ad id humanae salu- tis Sacramentum fuit, ut quod Dei Fi- lius diuinitati suae debitas diuitias in nos transferret, pauper ipse atque egenus fieret, ut eleganter id eluci- dat S. Gregor. Nazianzenus orat. 1. de paschate: *Pauper inquit, factus est Christus, ut nos illius paupertate dite- scamus; serui formam accepit, ut nos li- bertatem recipiamus, descendit, ut eue- hamur; tentatus est, ut vincamus; con- temptus est, ut nos gloria afficiat, mor- tuus est, ut seruet; ascendit, ut ad sei- psum trahat, huius prouolutos in peccati lapsu.* Cui consentit D. Ambrosius lib. 1. in Lucam. *Meum inquit, pau- pertas illius matrimonium est, & infirmi- tas Domini, mea virtus est, maluit sibi egere, ut omnibus abundaret.* Quid elegantius dici potuit, quam pauper- tatem Christi, nostrum esse patrimo- nium. Patrimonium quippe, he- reditas est a parente relicta, sineius in paterna bona. Ergo e paupertate Christi, nostrum ius ad coelestem gloriam oritur, dum immortalitatis iura in nos ipse transmittit. Audite D. Bernardum Serm. 3. de Annuntia- tione, Deiparam his verbis alloquen- tem: *In te ait sola, Rex ille diues, & pradiues, exinanitus, excelsus, humiliatus, immensus, abbreviatus, & ab Ange- lis minoratus est: verus denique Deus, &*

Christi
paupertas
est nostrum
patrimo-
nium.

S. Bernar.

A *Dei Filius incarnatus est. Sed quo fru- ctu? nempe ut omnes eius paupertate locupletemur, eius humilitate subleuemur, eius minoratione magnificemur: eius in- carnatione adhaerentes Deo, incipiamus unus spiritus esse cum eo.*

Hic est finis, qui mouit Dei Fi- lium ad tantam exinanitionem, atque euacuationem, ut se ad cruentam, circumcisionem demitteret, ut ho- minem non solum a peccati damo- nisq; seruitute redimeret, sed etiam ad altissimum, sponsae suae gradum & honorem prouheret, praepotio suae carnis, tanquam connubiali an- nulo. Praclare hoc edisseruit Ter- tullianus lib. 2. contra Marcionem, cap. 27. inquit: *Conuersabatur Deus, ut homo diuina agere doceretur: ex aquo agebat Deus cum homine, ut homo ex aquo agere cum Deo posset.* Ergone pos- sibile hominem ex aquo cum Deo agere? possibile equidem: quoniam amicitia, aequalitas, & coniugalis amor, identitatem inducit. Proinde cum Deus animam hominis sibi

C in sponsam voluerit assumere, eadem ductus ratione, ex aquo cum il- la debuit agere, ut ipsa vicissim cum illo, ex aquo pariter ageret. hinc tanta exinanitione atque sui-ipsius euacuatione Dei Filio opus erat, ut etiam formam serui accipiens, vul- gari hominis habitu inter homines nasceretur, & in similitudinem carnis peccati circumcideretur, quo facto abiecta hominum conditioni co- equari posset. Vnde D. Epiphanius haeresi 55. Christum pro nobis omnia

D in omnibus factum proclamat; ut vi- tam in nobis omnibus modis, qui nobis maxime utiles essent, refunde- ret. *Pro toto inquit, mundo obtulit se, ipse victima, ipse sacrificium, ipse Sacer- dos, ipse altare, ipse Deus, ipse homo, ipse Rex, ipse Pontifex, ipse ovis, ipse agnus, omnia in omnibus pro nobis factus, ut no- bis vita omnibus modis fieret.* Quasi manifestius loqueretur, Dei Filius, summa pariter & ima in se coniunxit, ut dum ipse & homo & seruus, & victima factus est, homo pariter Rex & Deus quodammodo fieret. Quae

Tertullia.

S. Epiph.

Die Circumcisionis Domini.

9

vnquam mens, tam ambitiosa atque **A** insatiabilis, tam excelsarum cogita- tionum inuentrix extitit, ut sperare, aut cogitare posset, hominem ad Dei connubium aliquando assumen- dum. Quod diuino Spiritu praedixit **Isaiaz 62.** *Gaudebit inquit, spon- sus super sponsam, & gaudebit super te Deus tuus.* Quasi diceret; ardenti flagrat amore, & te o anima ho- minis in vxorem ducet, atque optatis nuptijs perfructur.

Hoc Christi connubium cum anima hominis, per Oseam praedixit **B** Deus incarnatus: *Sponsabo te mihi in sempiternum & sponsabo te mihi in ius- titia, & in iudicio, & in misericordia, & in miserationibus, & sponsabo te mihi in fide, & scies, quia ego Dominus.* In qui- bus verbis, promisit Dei Filius, ita sponsae suae se adhaeritum, ut non mo- do aequalis, sed vnum cum ipsa, in misericordia, & in miserationibus fie- ret. Ita eam excellenter nupturam, & in matrimonio Dei sui collocan- dam, ut adhaerens Deo in iustitia & iudicio, vnus spiritus fieret cum eo, hoc est; diuinae naturae consors effe- cta. Promisit se strictissimum illud matrimonij ius ad **Ephes. 5.** descri- ptum, ad vnguem impleturum. *Pro- pter hoc relinquet homo Patrem & ma- trem suam, & adhaerebit uxori suae, & erunt duo in carne vna.* Ergone fieri potuit, ut aeternus Dei Filius Patrem reliquerit, qui indiuiduum cum ipso naturam retinet? Equidem potuit fieri: quia semetipsum exinanivit, formam serui accipiens, in similitudi- nem hominum factus, & habitu in- uentus ut homo. Quid est enim aliud Dei Filio relinquere Patrem, nisi se ad humanam demittere conditio- nem, & ita cum anima hominis con- glutinari, ut ambo vnum quodam- modo fiant. Ita loquitur D. Ansel- mus ad citata Apostoli verba: *Homo inquit iste mediator Dei, & hominum, bo- mo Christus Iesus significabatur, qui re- liquit Patrem.* quando semetipsum exinanivit, formam serui accipiens. *Ita enim reliquit Patrem, non quia deser- uit, & recessit a Patre, sed quia non in ea*

Ephes. 5.

S. Ansel.

A *forma apparuit hominibus, in qua aequalis est Patri.* An non magna aequalitas, quando Dei Filius, eandem serui for- mam, in qua existerat sponsa, accep- pit, & ad eius similitudinem atque men- suram, sese contraxit, & composuit. Quod subtiliter enucleat Petrus Ab- bas Cellensis lib. de panibus Cap. 21. *Quia inquit, sponsus Gigas est magnitudi- ne, sol pulchritudine, leo fortitudine, aby- sus scientia profunditate, Deus aeternitate: sponsa vero puella aetate, paruula quanti- tate, Aethiopissa coloris nigredine, fami- na debilitate, fatua in omni prudentia & arte, idcirco in thalamo contraxit se, pau'o minoratus ab Angelis: exiit se ve- stimentis gloriae, accinctus cilicio, depo- suit fortitudinem, circumdatus infirmi- tate, abscondit sapientiam, ut in deri- sum esset omni populo, at ruitatem dissi- mulauit, factus sub sole, ut quasi cum tempore temporaliter curreret, nec desi- ceret, os illud altissimi collatum & coar- ctatum est modicitati oris sponsae; manus tornatiles, quae caelos retenderunt, affixa sunt manibus vulneratis, conuulserunt, pedes cum pedibus compeditis adhaeserunt; venter venter agglutinat est.*

Inaudita prorsus sponsalia, exi- nanitione Filij Dei inchoata, hodie ipsa eius circumcisione consumman- tur, cuius exinanitionis ea conditio, & natura est, ut per illam non so- lum sponsus, sponsae suae similis in- forma serui fiat; sed sponsa etiam ad sponsi dignitatem & splendorem, euecta, diuinae naturae consors eua- dat, ut homo maxime dignificatus fieret. Ita enim Deus seipsum exina- niuit, ut tantum homini deferret, quantum sibi detraxit. Vnde cum olim diuina vestis, candidi coloris fuerit: *Vestimentum eius candidum quasi nix, & capilli capitis eius quasi la- na munda* Daniel. 7. Humana autem sanguine infecta, sordida, ac rubra, quemadmodum illam describit **Isaiaz 9.** *Vestimentum inquit, mistum sanguine.* Dei Filius hodie permuta- uit sua vestimenta cum homine, can- dida illi concedens, ipse vero de san- guine circumcisi corporis, rubra as- sumens. Sic de homine prophetauit

B

S. Ioan.

Petrus
Cellensis.

Daniel. 7.

Isaiaz 9.

Apocal. 3. S. Ioan. Apocal. 3. *Vestietur inquit, vestimentis albis, & non delebo nomen eius de libro vite.* De Christo autem

Zachar. 3. Zacharias cap. 3. *Et Iesus erat indutus vestibus sordidis.* Exiit igitur se Dei Filius vestimentis gloriæ, tum vt ea cum sordidis sponsæ suæ vestibus commutaret, ad instar excellentis illius Principis Ionathæ, qui pretiosas & regias suas vestes, cum vilibus Davidis commutasse fertur 1. Reg. 18.

1. Reg. 18. *Expolauit se tunicâ, quæ erat indutus, & dedit eam David.* Tum vt sponsæ suæ sordes in seipsum recipiens, pro ipsis, quod sibi esset gloriosum atq; splendidum, eidem impertiret, sanguinemq; suum, de circumciso infantili corpore, liberaliter profunderet, quo regia sponsæ purpura tingeretur. Vt ingeniosè subtilis Petrus Cellensis, de sponsi thalamo sic loquens. *Ibi sunt sponsus & sponsa una caro, una anima, & unus spiritus. Sponsus refundit in sponsam, quidquid in se habet dulcedinis, quidquid honoris & potestatis, denud mutua vicissitudine, resumat ab ea, quidquid paupertatis, quidquid amaritudinis, quidquid contumelia est, & passionis.* Ideo proinde candido maiestatis suæ vellere exui voluit, vt eò sponsæ suæ nuditatem operiret, & cohonestaret. Vt obseruat S. Hieronymus super cap. 53. Isaia. *Qui non solum sanguine suo nos redemit, sed & laniis operuit, vt algentes infidelitate, sua veste calefaceret.*

Hanc ineffabilem felicitatem, quam ex hodierno connubio suscipit anima hominis, prædixerat olim sapiens Cant. 5. *Caput tuum vt Carmelus, & coma capitis tui sicut purpura, Regis vineta canalibus.* LXX verò, Theodoretus, & Græci legunt. *Caput tuum vt Carmelus super te.* Quasi dicere velent: non aliter splendet caput tuum, quam si super te esset Carmelus, seu ea de causâ, regio caput tuum ornatu splendet, quod super te Carmelus insideat. Consulite mecum Hebraicas literas, & faciliè ex ipsa nominum Hebraicorum interpretatione cognoscetis, Carmelum significare agnum circumcisum. Ideo

Cantic. 5. *Caput tuum vt Carmelus, & coma capitis tui sicut purpura, Regis vineta canalibus.* LXX verò, Theodoretus, & Græci legunt. *Caput tuum vt Carmelus super te.* Quasi dicere velent: non aliter splendet caput tuum, quam si super te esset Carmelus, seu ea de causâ, regio caput tuum ornatu splendet, quod super te Carmelus insideat. Consulite mecum Hebraicas literas, & faciliè ex ipsa nominum Hebraicorum interpretatione cognoscetis, Carmelum significare agnum circumcisum. Ideo

ergo capillos sponsæ, regiâ purpurâ splendentes, pronuntiat Scriptura sacra, quod Christus vermis factus, siue Agnus circumciscus, hoc est, in similitudinem hominum exinanitus, sponsæ pro corona oblatu sit. Imò quid dico in similitudinem hominum, etiam in similitudinem carnis peccati, Dei Filium inuentum esse, proclamat Apostolus Rom. 8. *Deus*

Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, quod Christi exinanitionem maximè demonstrat, & sponsæ dignitatem summoperè commendat. Quid enim Dei Filium magis dedecere videtur, quàm peccatoris imaginem præferre. Quod accuratè videtur ponderasse Sanctus Euangelista, qui cum non erubuerit Christi supplicia, & mortem sigillatim recensere, eumque grauiter illudum, palmis casum, Barabbæ posthabitu, à latronibus derisum, ac tandem in cruce, quod summè ignominiosum erat, expirantem nobis proponere. Vbi ad circumcisionem, ventum est, ipsam reapse circumcisum fuisse, quodammodo erubuit referre. Sed calamo id surripiciens, subintelligendam seu conijciendam potius, quàm literis apertè exaratam, Christi circumcisionem dereliquit, nam vbi prorulit: *postquam consummati sunt dies octo, vt circumcideretur puer.* non subiunxit deinceps, circumciscus est: sed protinus addidit: *Vocatum est nomen eius IESVS.* Quasi maximum circumcisionis ruborem referre subterfugiens; qui tamen palam & manifestè de Christo pronuntiauit: *Et hac dicens expirauit.* Lucæ 23.

Opulentissimus Princeps Sichem, amore Dinæ Filiæ Iacob ardentius æstuans, illam sibi in uxorem à fratribus dari exposcebat, *conglutinata est anima eius cum ea.* Gen. 34. Sed cum fratres eius optimè nossent, primariam matrimonij legem esse sponso- rum paritatem, siquidem inæqualitate periculosissimos latere scopulos, constans est omnium sapientum opinio. Hinc Socrates apud Valerium Max. lib. 7. cap. 22. dicere solebat:

Splendida coniugia
domos euertunt.

lebat: *Splendida coniugia, vt aliquando illustant; ita nonnunquam funditus domos euertunt.* Vnde illud Græcum adagium ortum est, quod Solon apud Ansonium in Solone sic extulit: *par pari iugato coniux, quod impar est, dissidet.* Caperunt recusare petenti, ne forsitan cum soror eorum, absq; dote esset, aut inæqualitas, aut inopia ipsi exprobraretur. Et licet ille, magnam sponsæ dotem, & quidquid ab ipso peteretur, libenter ac liberaliter se daturum pollicitus esset, inquiens: *Augere dotem, & munera postulare, & libenter tribuam, quod petieritis, tantum date mihi puellam hanc uxorem.* Textus Hebraeus legit: *augere mihi valde dotem.* Sed maiori emphasi Chaldaea paraphrasis exponit: *multiplicate nimis super me dotem.* Quasi diceret: monstrabo vobis modum, quo auferatur inæqualitas, quæ inter me, ac vestram sororem intercedit, regiumq; fastigium in quo sum constitutus, ad æqualitatem Dinæ dirigatur. Maximam atque splendidissimam, & meis ego bonis dotem ei tribuam, vt dum illa ditior, ego verò minus locuples, quàm antea fuero, pares quodammodo sorte, & conditione maneamus. Non contenti tamen adhuc fratres Dinæ, nisi Princeps ad morem filiorum Abrahæ circumcidi vellet, responderunt, *Non possumus facere, quod petitis, nec dare sororem nostram homini incircumciso.* Vt sic eiusdem notæ ac characteris fiat cum sponsa sua. Accepit libens & hanc conditionem: subdit enim Sacer rexus; *Nec distulit adolescens, quin statim quod prebatur, expleret; amabat enim puellam valde, & ipse erat inclutus in omni domo patris sui.* LXX. verò legunt: *ipse erat gloriosissimus omnium.* Quis non videt in hoc facto, hodierni connubij, animæ hominis cum Christo figuram præcessisse? vt enim æterni Principis incarnatus Dei Filius, animam hominis sponsam duceret, videns eam pauperrimam, amplissimam dotem, suam nimirum diuinitatem ei tri-

buit, quâ illa è seruili sorte ad regiam fortunam ascenderet: *semetipsum exinanuit, ac circumcisionem, quâ ceteris hominibus per omnia similis fieret, libens lubensq; suscepit.* Vt merito aurea voce exclamet Chrysologus Serm. 72. *Et quidem Deitatis erga nos dignatio tanta est, vt scire nequeat, quid potissimum mirari debeatur creatura: utrum, quod se Deus ad nostram deposuit seruitutem, an quod nos ad suam diuinitatis rapuit dignitatem.*

Quis ergo iam hominem contemnere audebit, indissolubili connubio Filio Dei copulatum? Fateor, si hominem primo intuitu, & leui oculo inspexeris, nihil ipso inanius, nihil vilius reperiens, diuino id comprobante testimonio, Isaia 40. *Ecce gentes quasi stipula stultæ, & quasi momentum statera, reputata sunt.* Ergo homo apud Deum momentum statera esse inuenitur, quod vna ex parte, per se expensus sese ipsemet depedit, dum pro fastigio se suo non metitur, & animam suam teruicij diuendit, proinde minimi, nulliusque pretij ac ponderis sit. Si tamen ipsum accuratius introspeciamus, attentiusq; expendamus, nihil illo pretiosius, illustrius, nihil diuinius comperiemus. Multum enim apud Deum valet, & vt quod res est affirmem, non nisi diuinitate ipsâ, quodammodo metiendus sit. Quoniam in statera cum Deo appensus, adeo sit momentosus, vt balances dirigere, seu ad æqualitatem redigere, certa quadam ratione videatur. Quid enim Redemptionis nostræ opus, à Deo iustissimo rerum pensatore, munerum suorum, vt liberali, ita non prodigo largitore, nec suimet iniquo æstimatore, perfectum denotare dixeris? Nonne Dei Filius pro hominis salute, ac redemptione solemni contractu inito exinanitus, & in statera appensus est? vt ingeniosè fatur Eusebius Gallicanus homil. 2. de Symbolo, *crucem bilancem faciens, in qua hinc hominis anima; illinc Dei vita, tanquàm pretium pro ea persolutum, velut in trutina*

Eusebius
Gallican.

suspendantur. In trutina ergo crucis, ait, non aurum, vel argentum, non corpus aliquod Angelicum, sed semetipsum passus est auctor salutis appendi, ut homini, qui à statu degenerauerat, natura sua dignitatem, vel ipsa ostenderet pretij magnitudo. Iure ergo momentum instatera homo dicitur, dum pro ipso, Dei vita, in trutina appenditur, & bilanci appositæ, in qua Christi sanguis suspenditur, æquilibrium quodammodo facere videtur. Hæc inestimabilis pretij magnitudo, pupugit vehementer D. Bernardum, ut præ stupore Epistolâ 54. exclamet; *Magna res anima, qua Christi sanguine redempta est: grauis anima casus, qua non nisi cruce Christi potuit reparari.* Pupugit non mediocriter & D. Augustinum, qui in Psal. 102. ex ratione contractus, & ex legibus commutatiuæ iustitiæ, infinitum sanguinis Christi, quem in circumcisione & in passione suâ effudit, pretium ita elicit, hominem alloquens: *Redempta est vita tua de corruptione, iam securus esto: initus est bone fidei contractus; nemo fallit. Redemptorem tuum, nemo circumuenit, nemo premit; egit hic commercium, iam pretium soluit, sanguinem fudit, sanguinem inquam fudit unicus Dei Filius pro nobis. O anima, erige te, tanti vales.*

S. August.

Agnosceat igitur Catholici, immensum Dei erga vos amorem, qui se totum super nos effudit. Circumcidi infantulus voluit, ut nobis, per omnia similis fieret, animasq; nostras sanguine suo ablutas, ad infantiam, doli & iniquitatis nesciam reuocaret. Magno pretio nos redimere voluit, quod non æstimatur ære, sed sanguine: quia ut ore D. Bernardi loquar, Epist. 109. *Diligit nos tanquam viscera sua, tanquam fructum pretiosissimum crucis sue, tanquam dignissimam recompensationem effusi sanguinis sui.* Et quoniam compensatio, ex mente Iureconsultorum, est debiti & crediti inter se contributio, ideo agnoscentes tantum Dei erga nos beneficium, agnoscentes eius exinanitionem, nostri causa in eius circumcisione fa-

S. Bernard.

ctam, agnoscentes demum animas nostras, per mysterium circumcisionis, Dei Filio esse desponsatas, & ad regiam eius dignitatem euectas, & quodammodo deificatas, ne immemores & ingrati existere videamur diuini beneficii, per humilem deuotionem, & spiritualem animarum nostrarum circumcisionem, id compensare studeamus.

E O D E M D I E CONCIO SECVNDA.

Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer. *Luce 2.*

Causa circumcisionis Christi recensentur.

Non est in finibus humanæ mortalitatis, qui inscrutabilia hodie sacri mysteria Euangelij perpendens, attonitus parè non hæreat? Dum spectat hinc infantulum, cuius tota ætatis mensura est, angustum octo dierum spatium; illinc verò audit eundem puerum, esse magnum, admirabilem, æternum, ante omnem diem permanentem, & omnem diem creantem. Quomodo ergo dicit sacrum Euangelium; consummatos esse dies octo, ut circumcideretur puer, cum Philosophorum Princeps, cum omnibus Peripateticis asserat; *Tempus esse numerum motus, secundum prius & posterius.* lib. 6. Physico. Puer autem hic, Deus est, qui ea pars motionis esse nequit, ut ipsemet testatur Malachiæ 6. *Ego Deus & non mutator.* quomodo ergo fieri potest, ut tam exiguo tempore octo dierum mensuretur? cum dicat de semetipso Isaiæ 48. *Manus quoque mea fundauit terram, & dextera mea mensa est callos.* Deum autem calorum spatia metientem, cæli motu definiri quis vnquam audiuit? Proponit nobis hodiernum Euangelium infantulum, adeo tenellum, ut præ frigore tremat, & horreat, qui tamen simul tam va-

Aristoteles
6. Physicæ

Malach. 6.

Isaiæ 48.

Hier. 23.

tam validus est, ut in cælo sonet, & horrenda fulmina mittat. Siste ob-
tutibus nostris puerum ita imbecillum, ut stricta fasciâ ligetur; qui tamen pariter est adeo immensus, ut vniuersum cæli & terræ ambitum impleat. Hier. 23. *Calum & terram ego impleo.* Producit infantem mortalem, & doloribus expositum; quod signum ægotantis est, simul tamen ostendit eundem esse natum de Virgine Matre, quod signum est bene valentis. Atq; hæc duo contraria, in vno simul coherencia puero, quem non conturbent? Deum esse, & tamen circumcisionis gladio subijci, quis non obstupescat? cum sanguinem fundere alienum sit à Deo. Vnde Alexander Magnus, cum se Iouis filium mentiretur, transfixus tamen postea sagittâ in prælio, illico respuit, & errorem suum dignoscens, contra adulatorem exclamauit. *O fallaces adulatorem & impostorem iniqui: sanguis me non esse Deum, manifestè clamat;* Sed quid recenseo Alexandrum cum & ipsimet Angeli, Christum in cælos ascendentem, propter sanguinis effusionem non agnouerint, cum ad-
miratione loquentes Isaiæ 63. *Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra.* quasi dicerent, ut exponit sanctus Hieronymus; Quis est iste, qui in nostra diuertit palatia, habitu purpureo, & amictu sanguineo. Edom enim idem sonat, quod rubrum. Et licet illis respondisset Christus. *Ego qui loquor iustitiam.* ibidem. Nihilominus tamen instant. *Quare rubrum est vestimentum tuum:* D
quasi dicerent; quomodo si Filius Dei es, tantum fudisti cruoris, ut vestimenta tua sanguine madeant: quoniam fundere sanguinem nequaquam Dei Maiestati conuenit. Vnde etiam Mellissus Bernardus de Christi circumcisione sermonem instituens, Christum his alloquitur verbis. *Ad quid tibi Domine Iesu circumcisio qui nec peccatum fecisti, nec contraxisti: quod non feceris atas manifestat, quod non contraxeris multò certius probat Patris diuinitas & integritas Matris.* Sed non-

Isaiæ 63.

Ibidem.

S. Bernard.

mirum: quia puer hic Deus & homo, infans & verbum est, proinde quod diuinitati ex natura repugnat, in assumpta humanitate exequitur. Sciscitabimur itaq; hodie cur Christus circumcisionem suscepit.

Indubitatum est apud omnes, circumcisionem loco baptismatis apud Hebræos institutam fuisse, quia ut docent S. Bernardus Serm. 2. de Assumptione, & Hugo Victorinus libro 1. de Sacramentis, p. 12. per circumcisionem in lege scripta peccatum originale remittebatur. Vnde non leuis oritur quæstio, quomodo Christus Dominus subiit circumcisionem, siquidem postea constat illum baptisatum fuisse à Ioanne, Sacramentum autem idem institutum, nequaquam reiterari debet, cum imprimat characterem indelebilem. imò quomodo Christus Dominus se ipsum passus est circumcidi, cum omnino à peccato originali immunis esset. Sed facile istius mysterij rationem velle ex ipsis Philosophiæ, arcanis possumus venari, docent Philosophi medium esse duplex, aliud per participationem vtriusque extremi, sicut est repidum quod & de calore & de frigore aliquantum participat, aliud est per abnegationem vtriusque extremi. Christus igitur Dominus quia venit tanquam verus mediator non solum Dei & hominum, quos vult omnes saluos fieri, sed etiam venit, ut esset mediator vtriusque legis, & scriptæ, & gratiæ; idcirco voluit de vtraque lege participare, & de lege scripta circumcisionem, & de lege noua baptismum, voluit quoque simul esse medium per abnegationem vtriusque, ut scilicet circumcisionem penitus aboleret, & peccatum originale à se ipso remoueret, & totum restauraret mundum, quemadmodum docet S. Augustinus de Ciuitate Dei. *Quid aliud inquit, circumcisio significat, vetustate exuta, nisi naturam renouatam.* Per Christi itaq; circumcisionem renouata est tota hæc rerum vniuersitas. teste Augustino. *Omnia inquit, resonant nouitatem.* restaurata est reli-

Circumcisio loco baptismi.

S. Bernardus
Hugo.

S. August.

est religio, quia annihilata vetus Synagoga, & in locum eius consurrexit diffusa per totum orbem Ecclesia. vt fateretur S. Ioannes Apocal. 12. *Visi di ciuitatem Hierusalem nouam descendentem de calo.* Hæc erat potissimum causa, quare Christus Dominus circumcidi voluerit, vt scilicet Ecclesiæ Sanctæ Catholicæ daret initium, & Synagogæ finem imposeret, & circumcissionem omnino terminaret. Manifesta est hæc veritas in Sacra scriptura. Nam verbum diuinum, antequam humanam susciperet naturam, illud cum Abrahamo fædus iniurat. Vt Abraham circumcissionis initium, verbum autem incarnatum vltimatus existeret terminus, iuxta illud. Gen. 11. *Statuam pactum meum inter me, & te.* Sicut ergo Abraham primus legem circumcissionis executus est. Nam postquam illam Dei legem audiuit. *Circumcidetur ex vobis omne masculinum.* Gen. 17. Licet iam esset ætatis nonaginta nouem annorum, statim tamen seipsum circumcidit Sanctus senex, & cum ipso tota eius familia. Ita quoque Christus sua circumcissione eandem terminauit, vt docet Sapiens Eccl. 44. *In carne eius stare fecit testimonium.* quasi diceret; in carne Christi non solum circumcissionis, sed reliquas omnes veteris testamenti ceremonias Deus abrogauit, nostro totum hoc bono operans: sustulit enim Christus circumcissionem materialem, sed vult in nobis spiritualem remanere, hoc est; *Circumcisionem cordis, circumcissionem non manu factam.* Rom. 8. Vult inquam in nobis perseuerare circumcissionem illam, quam libera voluntas se ipsam abnegans operatur, illicitos omnes appetitus procul a se remouens: sic docet Sanctus Augustinus, tract. 30. in Ioannem. *Quid est inquit, circumcisio, nisi carnis expoliatio?* quod comprobatur Philo Hebraus lib. de circumcissione inquit. *Per circumcissionem significari arbitror excisionem voluptatum quæ mentem fascinant.*

Si igitur ipsemet Christus, qui

nihil habebat immundum aut superfluum in castissima humanitate, amarum & molestum subiit circumcissionem, quis non indicabit consentaneum esse, vt quilibet in hoc turbulentissimo mundi oceano degens, innumeris vndique imperfectionibus obsessus, eas tanquam superfluas amputet, & radicibus euellat? Gaudet quispiam nobilitate, sed intolerantiæ ventis abreptus, luxui deditus est: immodicas expensas moderetur prudenter, & quas turpiter viuendo prodigit, ad egenorum subleuationem conuertat. Glorietur mulier, vultus elegantia, & oris maiestate: fastum inanem redolentia abiciat ornamenta. Extulerunt quempiam opes in summa honorum fastigia, & summè potentem fecere: arrogantiam declinet. Fortuna Regibus amabilem, & supremæ maiestatis comitem fecit: seueritatem procul fugiat. Ecclesiæ Sanctæ regimen alius suscipit: vagationes deserat, & quod mundi est, penitus detestetur. Quisquis demum impuro corde est: circumcissionem spiritualem arripiat, quæ laxatas inordinati appetitus habenas coerceat. Nam si rerum experientia & ipsamet Philosophia docet, in motu corporeo, quando is violenter fit, necessum esse omnino, vt rei motus auctor motionis, aut saltem virtus eius assistat, altero enim deficiente, protinus subsistere, & captum rei motus interrumpi motum, immò & retrorabi necessum est. Sic planè, qui ex animo Christianus esse cupit, semper aduerso flumine nauigat, opponens se fortiter vitiorum omnium seu passionum torrenti. Sed quia motus hic violentus est, vt potè sensui inclinationum aduersus, & rationi rebellis, cum primum fortitudo illa animi & vis, quam sibi facit, passionibus ob spiritualem circumcissionem reluctans, cultum mortificationis, quæ vitia tolluntur, manu demittat, protinus mens eius ab incepto, bono opere resilit, & quæ prius ad diuina surrexerat, excisione vitiorum, ingrauescente rursus

eorundem

corundem renascentium pondere, mortaliū nati procul fugiant delicias, qui Filij Dei adoptiui nominari & esse cupiunt. Filij hominum molibus vestiuntur, amicti byssinis & sericis incedunt, saginato corpore voluptatibus dediti. Dei verò Filius, pannis inuoluitur, frigoris asperitatem, cæli iniuriam tolerat, & in tenebra carne sua, dolorosa læditur circumcissione, vt infirma caro nostra sanctetur. Talem Christi futuram in mundo tractationem prædixerunt olim Prophetæ Isa. 53. *Desiderauimus eum virum dolorum.* vt scilicet & totus mundus in doloribus & afflictionibus, suæ salutis auctorem sequatur. Sed cheu quàm pauci sunt viri dolorum in mundo, & potissimum hac nostra ætate; viri autem odorum ubiq; innumeri. Quid aliud sunt isti, nisi incitamenta Veneris, instrumenta libidinum, & merissima voluptatum mancipia. Non hæc est intentio venientis in terras Dei Filij, potuit & ille redimere genus humanum, suscipiendo naturam hominis, nullis aduersitatibus aut passionibus obnoxiam, atq; ita potentem, vt imperio & diuitiarum affluentia omnes reges & imperatores superaret. Potuit in ictu oculi hominem à miseris liberare, cum quodlibet ex eius operibus infiniti valoris esset; & tamen sui pretiosissimi sanguinis atq; vitæ impendio, operari nostram redemptionem atq; libertatem voluit, vt & ipse homo infinito eius amore illectus, legibus diuinis in omnibus obsecundaret. Planè hoc Christi Domini in operanda nostra salute desiderium, optime figurabat Ionas Prophetæ. Qui cælum imbris & nubibus turbidum, vndeque assurgentes mundi procellas, atq; furentes ventorum turbines animaduertens, iamq; præ naufragij imminentis periculo consternatis, & omnino deficientibus nauium gubernatoribus, extremè periclitantes sic allocutus est. *Si propter me orta est tempestas, projicite me in mare:* statim enim sedabitur ventus, & turbulenti maris impetus conuiescent.

Graui-

2. Cor. 4.

Mortificationem inquit, Iesu Christi in corpore nostro circumferentes. quasi diceret: Mortificatio Christi debet nos vndeque circumdare, & omnes tam corporis quam animi partes cingere, atque confortare. Nam circumcisio est, quasi in circulo facta cæsis, vt scilicet per illam, visus, gustus, tactus, & omnium sensuum fiat reformatio.

S. Thom. Eusebius Emisenus,

Alteram Christi circumcissionis causam affert S. Thomas 3. p. q. 27. art. 6. & Eusebius Emisenus 8. Natiuitatis, qui dicunt ideò Christum Dominum circumcissionis seueritati se ipsum submisisse, vt nobis esset exemplo, quantam obedientiam diuinæ legi debeamus exhibere. Quæ res non in tanta admiratione haberetur, si Christus vt ceteri mortaliū purus homo esset, sed cum homo simul & Deus existeret, ideò illum pari dolorem, & sanguinem fundere, omnem hominum & Angelorum superat admirationem. Mortaliū proles, quia nascuntur filij iræ, si circumcissionis amaritudinem subeant, nemo miratur. Vbi enim culpa præcedit, ibi penam subsequi necesse est. At verbo incarnato, quod est origo sanctitatis & omnis iustitiæ, cur pena imponenda aut iniiciendus dolor, cum potius tam desideratus hospes, omnibus delicijs excipiendus esset, sic planè si mundi legibus standum esset, foueri deberet Dei Filius. Sed cum longè diuersa sit ratio diuinarum, quàm humanarum legum, voluit Pater æternus vnigenitum suum rigorem circumcissionis subire, vt

corundem renascentium pondere, mortaliū nati procul fugiant delicias, qui Filij Dei adoptiui nominari & esse cupiunt. Filij hominum molibus vestiuntur, amicti byssinis & sericis incedunt, saginato corpore voluptatibus dediti. Dei verò Filius, pannis inuoluitur, frigoris asperitatem, cæli iniuriam tolerat, & in tenebra carne sua, dolorosa læditur circumcissione, vt infirma caro nostra sanctetur. Talem Christi futuram in mundo tractationem prædixerunt olim Prophetæ Isa. 53. *Desiderauimus eum virum dolorum.* vt scilicet & totus mundus in doloribus & afflictionibus, suæ salutis auctorem sequatur. Sed cheu quàm pauci sunt viri dolorum in mundo, & potissimum hac nostra ætate; viri autem odorum ubiq; innumeri. Quid aliud sunt isti, nisi incitamenta Veneris, instrumenta libidinum, & merissima voluptatum mancipia. Non hæc est intentio venientis in terras Dei Filij, potuit & ille redimere genus humanum, suscipiendo naturam hominis, nullis aduersitatibus aut passionibus obnoxiam, atq; ita potentem, vt imperio & diuitiarum affluentia omnes reges & imperatores superaret. Potuit in ictu oculi hominem à miseris liberare, cum quodlibet ex eius operibus infiniti valoris esset; & tamen sui pretiosissimi sanguinis atq; vitæ impendio, operari nostram redemptionem atq; libertatem voluit, vt & ipse homo infinito eius amore illectus, legibus diuinis in omnibus obsecundaret. Planè hoc Christi Domini in operanda nostra salute desiderium, optime figurabat Ionas Prophetæ. Qui cælum imbris & nubibus turbidum, vndeque assurgentes mundi procellas, atq; furentes ventorum turbines animaduertens, iamq; præ naufragij imminentis periculo consternatis, & omnino deficientibus nauium gubernatoribus, extremè periclitantes sic allocutus est. *Si propter me orta est tempestas, projicite me in mare:* statim enim sedabitur ventus, & turbulenti maris impetus conuiescent.

Isaia 53.

Ionas

Grauiſſima orta fuit tempeſtas in hac rerum vniuerſitate, ab ipſo ſtatim mundi creati initio. Cum enim Angelus reuelatū haberet futuræ incarnationis myſterium, ſuæ id excellentiæ quaſi debitum ſuperbè arrogans, & homini inuidens, quòd Deus fieri vellet homo, & non Angelus, ſeducit hominem in paradifo, vt appeteret ſapientiam mali. Dei ergo Filius cum eſſet increata ſapientia, & propter ſe hanc ſeditionem inter hominem & Angelum ortam eſſe ſciret, videns non ſolū cælorum, ſed etiam terrarum orbem peccato tumultuantem, ne calamitati adderetur calamitas, & vnum dānum multa ſequerentur incommoda, ſi tot perditis Angelorum ordinibus, homines quoq; neceſſario remedio mēerent deſtituti, ſuum intentum æternō Patri aperuit. ſi inquit propter me orta eſt hac tempeſtas, projiciat ego in mare ærumnarum & dolorum, ne genus humanum penitus abſorbeatur. Venire itaq; voluit mortalitati & paſſionibus obnoxius, vt in dolorum ampliffimum mare proiectus, nos à profundo miſeriarum & calamitatum pelago erutos cuſtodiret. Et quoniam ex ſcientia medicorum contraria contrarijs curari debent, cum grauiſſima hominum infeſtio ab inobedientia legis, & præuaricatione diuini præcepti traxiſſet originem, ideo Chriſtus opus noſtrę ſalutis, ab obedientia legis voluit inchoare, circumciſionem ſuſcipiens, iuxta illud Iſaiæ 9.

Iſaiæ 9. *Et factus eſt principatus ſuper humerum eius.* Paraphraſtes vero Chaldaus

Chaldaus. *Et recipiet ſuper ſe legem ad obſeruandum eam.* Nam licet Chriſtus Dominus eſſet ſupremus legiſlator, noluit tamen mundi Principum conſuetudinem ſequi, qui legibus non tenentur. vt docet iuriſconſultus

legē 5. §. de legibus. *Princeps inquit legibus ſolutus eſt.* Sed ſtatim legi ſcipium ſubiecit, vt quiſq; etiam potentiffimus leges diuinas cum timore obſeruet. Quod ipſemet Iuſtinianus lege 4. Codice de legibus his

Iuſtinianus. *verbis expreſſit.* *Digna vōx eſt maieſtate regnantis, legibus alligatum ſe principem profiteri.* Hinc Deus primo homini in paradifo, non aliud, quā legem ſeruandam præcepit, Gen. 2. inquit. Ex omni ligno paradifi comede, de ligno autem ſcientiæ boni & mali non comedas.

Sanctus Auguſtinus ſuper Genefim hæc verba explicans, ita cum Domino Deo loquitur. *Dic mihi obſecro Domine, arbor quam creasti, aut bona erat, aut mala; ſi mala cur creasti? ſi bona cur vetuiſti.* Cui quaſtioni reſpondet, idem Doctor, quia Deus iam dederat corpori cibum, quando dixit: *De omni ligno comede:* voluit quoq; animæ nutrimentum assignare, ipſam legem obſeruantiā. Prohibuit igitur de ligno ſcientiæ boni & mali comedere, non quòd arbor illa mala eſſet, ſed quòd ſcientiam mali bono coniungere, ſcilicet vitia in conſortium virtutum vocare peſſimum ſit. Non ergo ampliùs oblatet Valentinus Hæreticus, contendens Chriſti carnem non ex humana, ſed ex cæleſti materia compoſitam. Non deſipiat Apollinaris, aſſerens diuinitati carnem impaſſibilem & conſubſtantialem eſſe vnitam. Non amplius blaſphemet Manichæus, aſſirmans, Chriſti corpus eſſe phantaſticum. Nam per circumciſionem, Chriſti humanitas eiùſq; perfectio & veritas luculenter comprobatur. vt proinde meritò dixerit S. Ioannes, Ioan. 1. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, aqua & ſanguis.* vbi

per Spiritum non debet intelligi Spiritus Sanctus, ſed halitus vt exponit S. Epiphanius lib. 2. de duplici Martyrio. *Spiritus inquit, eſt ſtatus ſeu halitus, quo Chriſtus ipſe ſicut ceteri mortales reſpirabat.* Ex hoc ſpiritu centurio Chriſtum agnouit eſſe Deum. Matt. 15. *Videns inquit, quòd cum clamore ſpiraret, exclamauit, verè hic homo Filius Dei erat.* vox enim ita potens & penetrans, minimè fieri poſteſt, vt à corpore exanguis & ſpiritu iam ferè carente prodeat, niſi diuina virtus ei eſſet vnita, quæ à tam debili

corpore clamorem tam magnū eduxiſſet. Aqua pariter quæ ab oculis eiùſ profluxit, veram eiùſ humanitatem teſtata eſt, nam & in reſurrectione Lazari guttas aquæ fuſit. Ioan. 27. *Et lachrymatus eſt Ieſus.* vaſtatem quoq; & ruinam ingratæ vrbis deplorauit. Lucæ 19. *Videns ciuitatem fleuit ſuper illam.* lachrymari autem ſoli naturæ humanæ proprium eſt. Sanguis demum in circumciſione fuſus, verum humanitatis eiùſ teſtimonium fuit. *Hi ergo tres vnum ſunt,* inquit Sanctus Ioannes, *quæſi diceret, Spiritus, lachrymæ, & ſanguis, teſtes ſunt fide digniſſimi; qui vna & eadem voce, Chriſtum hominem verum conſeſtantur.*

Hic tandem quaſtio conſurgit, quiſnam circumciderit Chriſtum Dominum? Reſpondet Abulentiſ ſuper Joſue, circumciſionis miniſtrum non fuiſſe certum, vt patet ex capite 4. Exodi, & cap. 1. lib. 1. Machab. Sanctus Hieronymus tomo 4. & doctiſſimus Optatus Maximus cenſent Chriſtum à Iosepho fuiſſe circumciſum. Bernardus autem Serm. de circumciſione, Sanctiſſimam Virginem hoc officium exercuiſſe. *Virgo inquit, Chriſtum genuit, lactauit, & octaua die circumcidit.* Nihilominus tamen verior ſententia, quæ docet, miniſterium circumciſionis ad ſolos pertinuiſſe ſacerdotes, vt potè maximum ſacramentum.

Sed ecce hanc moleſtam circumciſionem, ſumus comitatur honor, ſacraſtiſſimum ſcilicet nomen. Ieſus. Conſuevit enim ſapè Deus

requiri præmittere laborem, & poſt ignominiam, dare gloriam. Vnde frequenter contingit, vt calamitati ſuccedat felicitas; cuius rei lucentiſſima teſtimonia ex Sacris literis habemus. Michæas Propheta, quòd liberè ſuum regem admoneret, alapa percuffus & in carcerem detrufus fuit, eò quòd vera Regi prædiceret. *Hæc dicit Rex, mittite virum iſtum in carcerem, & ſuſtentate eum pane tribulationis, & aqua anguſtiæ.* Sed inde eductum Deus in ſummum honorem

euexerat, 3. Reg. 22. venundatus eſt Ioseph in Ægyptum, atq; falſo circumuentus teſtimonio in vincula coniectus, ſed breuè poſt, illam ignominiam in tantum honorem conuertit Deus, vt Ioseph de compediſ, ad purpuram vocatus, totius Ægypti prorex crearetur. Sic planè æternus Pater, die hodierna cum ſuo vnigenito procedit. Spectat eum ſanguine manantem, & ſtigmatē peccatoris notatum, hoc eſt; circumciſionis ſigno. & ecce mox tantum dedecus ſummo honore exornat, imponendo illi nomen Ieſus, quo nulum nec in cælis nec in terris pretioſius aut admirabilius haberi poſteſt.

Non alio autem die, niſi octauo decebat Chriſtum circumcidi, vt legem Circumciſionis Hebræis datam adimpleret. quoniam Gen. 17. n. 12. Leuit. 12. n. 3. Lucæ 1. n. 19. Deus præceperat Hebræis, vt infantem, natum octauo die circumciderent; tum quòd dies illa ſpiritualem & æternam vitam indicaret, teſte Diuo

Cypriano Sermone de Circumciſione. & Diuo Auguſtino Sermone 15. de verbis Domini. tum quòd dies ille eſſet maximè ſalutaris, cum poſt ſeptimum qui feralis & criticus dicitur, ſequeretur; & in quo iam infans eſſet firmior & vegetior ad dolorem ſuſtinendum, vt obſeruat Diuus Thomas 3. parte q. 70. art. 7. ad 3. Et quoniam ſicut apud nos baptiſmus cum nominis impoſitione coniungitur; ita apud Hebræos eodem die circumciſio & nominis impoſitio concurrerent, eam ob cauſam vt docet Theophylaſtus in cap. 1. Lucæ quia quo die quis naſcitur, Deo per gratiam, eodem æquum eſt, vt nominetur, & in cæleſtis militiæ album referatur. Vbi etiam rectè aduertit nominatus Auctor, non ſolū circumciſionem, & nominis impoſitionem eodem die concurrere, ſed etiā priùs circumcidi puerum, & poſtea nomen imponi. *Quia prius inquit ſuſcipiendum eſt ſignaculum Dei, & tum humanum nomen, ſeu quia nullus niſi priùs abijciat carnalia, dignus eſt vt nominetur miles*

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

bili corpore clamorem tam magnū eduxiſſet. Aqua pariter quæ ab oculis eiùſ profluxit, veram eiùſ humanitatem teſtata eſt, nam & in reſurrectione Lazari guttas aquæ fuſit. Ioan. 27. *Et lachrymatus eſt Ieſus.* vaſtatem quoq; & ruinam ingratæ vrbis deplorauit. Lucæ 19. *Videns ciuitatem fleuit ſuper illam.* lachrymari autem ſoli naturæ humanæ proprium eſt. Sanguis demum in circumciſione fuſus, verum humanitatis eiùſ teſtimonium fuit. *Hi ergo tres vnum ſunt,* inquit Sanctus Ioannes, *quæſi diceret, Spiritus, lachrymæ, & ſanguis, teſtes ſunt fide digniſſimi; qui vna & eadem voce, Chriſtum hominem verum conſeſtantur.*

Ioan. 27.

Lucæ 19.

S. Auguſt.

S. Bernar.

Ioan. 6.

S. Epipha.

Matt. 15.

3. Reg. 22.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

miles Dei, & in libro calorum scribatur nomen eius. Sic D. Paulus veteri de-
posito, ut primum carnis operibus
renuntiavit, nomen novum accepit,
ut sub nouo Duce Christo Domino
deinceps militare crederetur. ut
ingeniosè D. Chrysostomus homil.
de reprehensionibus ferendis & con-
uersione Pauli in tomo 3. discurret.
S. Chryso. *Quemadmodum inquit Dominus, qui ser-
uum mercatus est, ostendere voluit se Do-
minum serui nomen illius immutat; ita
& Spiritus sanctus fecit, ubi Paulum capti-
uum accepit, vocabulum eius mutauit, ut
etiam inde disceret Paulus, se habere Do-
minum.* Sic planè Christus Dominus,
non prius nomen sacratissimum
IESVS suscepit, quam post doloro-
sam circumcisionem, ut palam esset
omnibus, neminem vita æternâ præ-
miandum, nisi post multas tribula-
tiones: iuxta illud: Nemo coronabi-
tur, nisi qui legitime certauerit.

E O D E M D I E CONCIO TERTIA.

Vocatum est Nomen eius
I E S V S.

*Ostenditur, quanta sit excellentia
efficacia, & utilitas Nomi-
nis I E S V.*

Sponsalia
cor ab an-
nulis inci-
pant.

Magni nominis personæ, primam
desponsationem præcipuè in-
cipiunt ab annulis, Auditores. idque
ideo, ut quemadmodum in annulo
finem & principium inuenire diffi-
cile est; sic & nubentium mutua an-
nulo obsignata fides, finem intimi
amoris reperiat nullum, præter so-
lam animæ separationem à corpore.
Novam inijt desponsationem infi-
niti honoris & dignitatis æternus Dei
Filius cum carne humana, ideoque
non amplius interrompendam inter
Deum & hominem amicitiam, an-
nulo sacratissimæ circumcisionis ob-
signare voluit. *Quid enim aliud cir-
cumcisio significat, nisi vetustate exutâ,
renouatam naturam,* inquit Augusti-

anus de Ciuitate Dei. Hic est verus
& vnicus nostri cum Dei furore fæde-
ris annulus, Sanctissima Christi caro,
sanguine circumcisionis purpurata:
tunc primum ex inimicis Dei amici,
è peccatoribus iusti, è captiuis libe-
ri, è mancipijs diaboli, filij æterni
Patris, per gratiam Christi facti su-
mus, cum immensus in carne huma-
na Dei Filius, carnem præputij cir-
cumcidere non erubuit. ut dicit San-
ctus Bernardus Serm. 2. de circum-
cisione. *Nec enim querere est, cur vo-
luerit Christus Dominus circumcidi: pro-
pter hoc siquidem circumcisus est, propter
quod natus, propter quod passus.* Agno-
scit hoc Christi Ecclesia Exodi 4. in-
quiens. *Sponsus sanguinum tu mihi es.*
Septuaginta autem vertunt, *Stetit
sanguis circumcisionis Filij mei.* Vbi San-
ctus Epiphanius lib. 1. & Cyrillus l. 2.
loquentem intelligunt Ecclesiam,
quasi diceret: per hunc sanguinem
æternæ Deus, quem in tua profudi-
sti circumcisione, tibi ego desponsa-
ta sum, & ex gentiliū infidelitate,
ad veram erecta fidem. Sed cum
pretioso annulo, excellentis & exi-
miæ celaturæ Smaragdus, aut Ada-
mas inferi soleat, sic planè annulo
sacratissimæ circumcisionis, fulgen-
tissimum Chrysolitum, dulce ni-
mirum Nomen IESV inseruit Ecce-
sia. A quo nos, ut feliciter nouum
exordiamur annum, illud nostris
frontibus inscribere conabimur, tria
in illo considerando, excellentiam,
efficaciam, & utilitatem, quam no-
bis affert.

Sacratissimi Nominis IESV tan-
ta est excellentia, ut à nulla creatu-
ra inueniri potuerit, nisi à solo Deo.
Vnde sapientissimus Salomon, qui
difficillima quæq; suo sagaci ingenio
adinuenit, in ipso Nomine Filij Dei
cognoscendo, penitus obmutuit.
Prouerb. 36. inquiens. *Stultissimus
sum omnium virorum, & sapientia homi-
num non est mecum.* Quin immo &
grandis illa Euangelistarum Aquila,
quæ ingenij sublimitate omnem sci-
entiam, tam naturalem; quam su-
pernaturalem, creaturis communica-
tam

S. Bernard.

Exodi 4.

S. Epiph.
S. CyrillusNomen
IESV à so-
lo Deo in-
uentum &
impositū.

Prouer. 6.

tam transcendit, in cognoscendo A Patri exoluisset. Quid ergo? Opor-
tebat, ut diuinitas Filij, assumptam
carnem dignificaret infinire, ut &
deificata caro pateretur. Vnde No-
men IESV, Saluatorem nobis repræ-
sentans, Deum simul & hominem
exprimit, altissimumq; illud vnionis
hypostaticæ declarat mysterium, quo
diuina & humana natura, in vno sup-
posito ineffabiliter secum copulan-
tur. Agnouit sacri huius nominis
excellentiā Paulus Apostolus, ad
Philipp. 2. inquiens: *Donauit illi no-* Philipp. 2.
men, quod est super omne nomen. ut sci-
licet in hoc nomine Iesu omne genu fle-
ctatur, caelestium, terrestrium & infe-
rorum. Vnde inquit S. Bernardus, Bernardus
Serm. de circumcisione. *Circumcisio
veritatem suscepta probat humanitatis,
& Nomen Iesus, quod est super omne nomen,
gloriam indicat Maiestatis.* Nomen.
certè hoc super omne nomen est,
quia & Reges, & Principes, & Ma-
gnates ad illud adorandum impel-
luntur, Psal. 148. *Reges populi, Re-* Psal. 148.
*ges terra laudent nomen Domini, quia
exaltatum est nomen eius solius.* Excel-
lens nomen hoc, quia nouum; cum
enim noua essent in terris, vnio hy-
postatica duarum naturarum, noua
illius sine viri operatione conceptio,
noua ex Virgine Matre natiuitas, no-
uum quoq; Nomen IESV habere de-
buit: quod iure meritò nouum di-
citur, quia reliqua omnia, cum di-
citur, verbum, Filius Dei, Patris
sapientia, æterna sunt: solum dul-
ce Nomen IESV ab æterno quidem
ordinatum, sed nouiter & primum
in ipsa circumcisione impositum est
ei, tanquam certum futuræ salutis
prælagium: *ipse enim* (inquit Euan-
gelista Matt. 16.) *saluum faciet popu-
lum suum à peccatis eorum.*
Mensis ille, in quo olim Nehe-
mias de instauranda Ierosolyma,
& refarciendo templo cogitauit,
2. Esdræ 1. apud Hebræos *Casteu* dice-
batur, hoc est; Beda interprete, *spes*:
quasi nouus aliquis bonæ spei fons, ab
illo mense nasceretur. Nec imeritò:
Magnam quippe apud omnes cæle-
stium bonorum spem concipi oport-
tebat

Apoc. 19.

Christi
nomen
omni crea-
turæ igno-
tum.

Matt. 11;

Isaia 6.

Nomen
IESV &
diuinita-
tem & hu-
manitatem
perfecte si-
gnificat.

Bernardus.

Purum ho-
mo non
potuit sa-
tisfacere
pro pecca-
tis.

tebat in eo mense, in quo Ierosolyma, illa pacis vrbs, illa Dei aula, illa calcaria, illa veræ pietatis, ac religionis officina, debitum Deo cultum præstitura erigebatur. Fuit igitur mensis ille, si vel ipsa Historia spectetur, mensis bonæ spei, in quo non vulgaria emolumenta ex vrbe condita, temploq; extructo ab Israëlito populo sperabantur. Sed longè maior nobis bene sperandi occasio consurgit hodiè, dum prima anni primordia auspicamur ab hoc die, in quo non terrestris, sed celestis Ierosolyma, ciuitas magna Deo construitur, & templum illud Solymæ longè augustius ac diuinius, mysticum Ecclesiæ corpus, in sanctissimum Eterni VERBI domicilium consecratur, atq; vniuersalis Ecclesiæ, tanquam sponsa monilibus ornata, omnibus celestibus donis repleta, incarnato Dei Filio inestimabili eius circumcisionis dono, æternum illi desponsatur. Hæteor quia in illo populo, Ierosolymitano clarescebant Patriarchæ, vt Adamantes; flammesciebant Reges, vt pyropi; virescebant Principes, vt Smaragdi, totaq; proauorum series gemmeâ quadam venustate insignis splendebat. At nunc in Ecclesia Sancta, quod illi diuina gratia conflauit, pro omnibus gemmis, quæ terra marique preciosissimè nutriuntur, (vte egregie Clemens Alexandrinus in exhortatione ad gentes concludit) *Pulcherrima gemma, ipse est pulcherrimus IESVS.*

Sed iam ad considerandam Sacri huius nominis efficaciam progrediamur. Nullibi maior efficacia appareat, quàm in subleuando à peccatis homine, siquidem ibi ad statum supernaturalem hominem erigere oportet, vt scilicet sit potens & viuere supernaturaliter (id est per gratiam) & operari supernaturaliter, id est meritorie in gratia, proinde omnipotentis virtute opus erat. Quis igitur hominem ad ima omnia demersum, ad cælum vsq; sustulit, solum nomen sacratissimum IESVS.

A Nam si credimus Theologis asserentibus, nullam dari gratiam salutem in homine operantem, nisi ex meritis Christi, eo quod iuxta sententiam Scoti, ante omnem creaturam præuissus & electus fuerit, in quo omnes postea, quotquot crearentur, saluari possent; quinimò & Angelicus Doctor consentit huic veritati; inquit. *Et de influentia eius recipiunt etiam Angeli.* quasi diceret: ex meritis Christi ipsi Angeli, quemadmodum & Beata Virgo, habuerunt, quod præseruati sint, ne caderent, ex meritis IESVS & peccatores habent, quod multoties lapsi, præuenti eius gratiâ, & adiuti, resurgere possint. Quod si ita est, iure dicemus Nomen IESVS efficacissimum esse, quia hoc solum, omnipotenti suâ virtute, hominem saluare potest. Hoc sacrum nomen Paulum læuientem equo deiecit in terras, cum enim ab eo qui se prostrauerat percontaretur. *Quis es Domine?* Act. 9. respondentis vocem audiuit. *Ego sum Iesus, quem tu persequeris.* ibidem. Vbi certè generositatem suam, & potentiam ostendere voluit, dum hoc sacro nomine, in sua obstinatione victus respondit. *Quid me vis Domine facere?* o admiranda nominis IESVS, fortitudo; quæ crudelem hostem in idu oculi vertere potuit in mansuetum agnum.

Inter cætera Saluatoris nostri nomina, primum illud recenset Scriptura, *admirabilis*: Isaia 9. *ocabitur nomen eius admirabilis*: Quia nimirum tota eius vita, & mors, stupendum prodigium fuit, eius quippè conceptionem admirata est Virgo, respondens Angelo: *quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco.* Duodecimo ætatis anno, Doctores eius sapientiam stupebant: *Vnde hic literas scit, cum non didicerit?* & in ipsa morte totus penè mundus attonitus hæsit, acclamante Dionysio: *aut Actor natura patitur, aut machina mundi dissoluetur.* Et nihilominus nomen istud, à Saluatore nostro concessum fuisse Divo Paulo scimus, dum in ipsa

Defacto nulla gratia datur nisi ex meritis Christi.

S. Thomas

Angelus ex meritis Christi præseruatus à lapsu.

Act. 9.

Isaia 9.

Lucæ 1.

S. Dionys.

ipsa assumptione ad Apostolatam, nomen Sauli in Paulum commutaretur, quod cognomen teste Salmerone, & S. Hieronymo, commentario in Epistolam ad Philippenses, admirabile significat, vt scilicet Paulus ob nomen Christi sibi communicatum; esset admirabilis in suis operibus. Arripite hic illud Isaia 4. *Et apprehendent septem mulieres virum unum, dicentes: panem nostrum comedemus, & vestimenta nostris operiemur: tantummodo inuocetur nomen tuum super nos, aufer opprobrium nostrum.* Et quænam obsecro fuerunt illæ mulieres, & quis vir, cuius amorem ita ambiebant? quod nomen, quo tantopere frui & gaudere cupiebant? Respondet ad singula antiquissimus Origenes homil. 4. in Isaia. *Quid est, inuocetur nomen tuum super nos? ego sum sapiens, volo tuo nomine vocari, & ego sapientia dicat Iesus, vt intellectus & consilium magnum, & fortitudo, & scientia & pietas, & amor Dei, nominetur Iesus, vt omnia in omnibus nomen tuum fiat.* Septem ergo mulieres, sunt septem dona Spiritus Sancti: vir ille, cuius amorem auidè expostulant, est Christus Dominus: nomen quod super se inuocatum cupiunt, est Sacratissimum nomen IESVS! vt per hoc vindicent se ab iniuria & opprobrio, quod pati coguntur. Patiuntur quippè virtutes opprobrium graue, spectando vilipendium hominum, qui immeriti rebus terrenis, & transitorijs, huius vitæ delicijs inescati, obliuiscuntur gaudiorum æternæ beatitudinis, ideo inuocari cupiunt super se nomen IESVS, per quod in sua perfectione contineantur. En efficaciam sacratissimi nominis IESVS. nomen illud *Admirabilis*, vni tantum Paulo concessum fuit, quod illum ad maiora in dies virtutum omnium incrementa ducebat; at verò nomen IESVS, toti hodiè mundo à Christo communicatur, vt omnia sanctitatem redolentia, in omnibus operetur.

Et ne efficaciam sacri nominis IESVS, inefficaci potius obruam facundia, illud tantum dicam, nominis

nis IESVS tantam efficaciam esse, vt omnis nostræ inopiæ, vnicum remedium & thesaurus sit. quod subtiliter effatus, est Ambrosius de nomine IESVS. *Si mortem, inquit, times, vita est: si in cælum tendis, via est; si febribus astuas, salus est; si sitis, aqua est; si labore opprimeris, requies est; si in certamine versaris, corona est*: 1. Machab. 6. scriptura refert, lege diuina præceptum fuisse, vt dum summus sacerdos offerre deberet sacrificium, pontificalibus indutus ornamentis, caput tegeret tiarâ, ex qua pendebat ineffabile Dei nomen, aureæ laminæ incisum. Figura hæc fuit Christi, qui est sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech: is enim pontificalibus infantia suæ candidis vestibus testus, purpureo sui sanguinis colore fulgidus, venit hodiè in templum, vbi vt primam placationis hostiam Patri offerret, in præputij carnè pro maiori excellentia & auctoritate, deferre voluit honorificentissimum nomen IESVS, vt quod per Spiritum Sanctum fuerat prædictum, impleretur. *Et magnificentia illius, in diademate capitis eius.*

Sed iam vtilitatem istius nominis consideremus. Pulchrè hanc expressit David Psal. no. dicens. *Sanctum & terribile nomen eius.* Sanctum est propter virtutem, quia semel impressum homini, ampliùs in fronte eius deleri non potest, quemadmodum testatur sacra historia de Sancto Paulo, quod eius caput ceruice resecissum, ter saltando clamitabat, & reperebat, Sanctum nomen IESVS. ecce potentiam: gladius ille qui animam à corpore separauit, nomen IESVS à capite & ore eius amouere non potuit. Terribile nomen hoc quoad vtilitatem, quoniam ab eo cunctis animarum nostrarum morbis, medicina & salus prouenit. vtile est, quia hominem ab omni periculo eripit, teste S. Bernardo Ser. 5. in Cantica Cui, inquit, *in periculo palpitanti, & trepidanti, inuocatum virtutis nomen, non statim fiduciam præstitit, depulit metum? cui in aduersis diffi-*

S. Ambro.

Psal. 110.

Caput S. Pauli amputatum ter Nomen IESVS protulit.

S. Bernard.

diffidenti, iam, iamq; si nomen adiutorij sonuit, defuit fortitudo? tristatur aliquis vultum, ventat in cor Iesus, & indesaliat in os, ecce ad exortum nominis lumen redit serenum. ad huius nominis usum nos incitat Apostolus, ad Coloss. 3. *Omne quodcumq; facitis, in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite.*

Coloss. 3.

1. Reg. 12.

Promittens quondam Deus suis Israëlitis auxiliatricem manum, sic per Prophetam locutus est. 1. Regum 12. n. 22. *Et non derelinquet Dominus populum suum, propter nomen suum magnum*: quasi apertius diceret; non solum non destruet; sed etiam non deferet; non solum supplicium non inferet, sed etiam præsidium non auferet, imò studiosissimum se præbebit populo suo defensorem, propter nomen suum magnum. At, cur obsecro non dicit, propter ipsius populi penitentiam? arbitror, ne populus superbiat, & suis id meritis arrogaret, quod diuinæ misericordiæ tribuendum esset. Sic ipsamet incarnata sapientia resoluit, Ezechielis 36. *Non propter vos ego faciam domum Israël, sed propter nomen sanctum meum.* Sed quid est? propter nomen suum magnum? Respondent, primò Carthusianus, Abulensis, Vatablus: Propter famam suam, quæ de providentia & beneficentia diuinæ, erga populum Israëliticum, etiam apud Ethnicos ferebatur. Quasi diceret Propheta: Non vos derelinquet Dominus; ne de illo gentes incipiant malè opinari, & suæ illà beneficentiæ famam apud exterarum nationes periclitentur. Sic quondam, Moyses diuinam erga populum misericordiam deprecando, hanc illi rationem proposuit, Exodi 32. *Ne queso dicant Aegyptij, callide eduxis eos, ut interficiantur.* quasi diceret: Ne patiaris famam, quam de tua erga hunc populum beneficentia gentes habent, interire. At verò D. Gregorius, per nomen suum intelligit magnam misericordiam; *Non enim* (inquit idem Doctor,) *bonitas nostra, sed Dei sit, ut homo terrenus bonis celestibus per-*

Ezech. 36.

Carthusia
Abulensis,
Vatablus.

S. Gregor.

fruat. bonitas enim seu misericordia diuina, nomen Dei est, attestante id Regio vate, Psal. 43. *Exurge Domine adiuua nos, & redime nos propter nomen tuum.* ex Hebræo autem legitur, *propter misericordiam tuam.* Sed melius quoad rem nostram Hugo Cardinalis, per nomen magnum, intelligit dulcissimum Nomen IESV. Nam filius, inquit, dicitur nomen Patris, quia loquitur ipsum mundo; id est; manifestat. Et ipsemet Christus hoc ipsum fatetur Ioan. 17. *Pater sancte serua eos in nomine tuo, quos dedi mihi.* Vbi D. Cyrillus Alexandrinus, *Conseruandi,* inquit, *virtutem seipsum ostendens, serua eos, adiecit, in nomine tuo.* quasi diceret: *in filio tuo.* Quia vt præclare argumentatur Sanctus Petrus Actor. 4. *Non est in aliquo alio salus: nec enim aliud nomen est sub calo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.* Hinc celestis sponsa, dulce hoc nomen oleum appellat. Cant. 1. *Oleum,* inquit, *effusum nomen tuum.* Oleum propter utilitatem: effusum propter liberalitatem, vt exponit S. Bernardus Serm. 15. *Aridus,* inquit, *est omnis anime cibus si non oleo isto infunditur, si scribas, non sapit mihi, nisi legero ibi Iesum: si disputes, non sapit mihi, nisi sonuerit ibi Iesus.* Iesus mel in ore, in aure melos, in corde iubilus. Et paulò post, huius nominis utilitatem ostendens, sic concludit: *Ira impetum cohibet, superbia tumorem sedat, sanat liuoris vulnus, restringit luxuria fluxum, exstinguit libidinis flammam, sitim temperat auaritie, ac totius dedecoris fugat pruriginem.* Quid aliud tibi nunc afflicta Christianitas promittere possum, nisi de Nomine IESV sacratissimo, solatium illud, quod suis olim Israëlitis Samuel pollicebatur, quia *non derelinquet Dominus populum suum, propter nomen suum magnum, propter Nomen IESV*: ne forsan oprima illa fama, & huius nominis magni celebritas, apud gentes minuatur.

Sed à quo Sanctissime IESV, tam excelsum nomen accipis? non ab alio, nisi à Simeone Sacerdote de tribu

serua eos in nomine tuo, quos dedi mihi.

Vbi D. Cyrillus Alexandrinus, Conseruandi, inquit, *virtutem seipsum ostendens, serua eos, adiecit, in nomine tuo.*

quasi diceret: in filio tuo. Quia vt

præclare argumentatur Sanctus Petrus Actor. 4. Non est in aliquo alio sa-

lus: nec enim aliud nomen est sub calo-

datum hominibus, in quo oporteat nos saluos

fieri. Hinc celestis sponsa, dulce

hoc nomen oleum appellat. Cant. 1.

Oleum, inquit, *effusum nomen tuum.*

Oleum propter utilitatem: effusum

propter liberalitatem, vt exponit

S. Bernardus Serm. 15. Aridus, in

quit, est omnis anime cibus si non oleo

isto infunditur, si scribas, non sapit mi-

hi, nisi legero ibi Iesum: si disputes, non

sapit mihi, nisi sonuerit ibi Iesus. Iesus

mel in ore, in aure melos, in corde iubi-

lus. Et paulò post, huius nominis

utilitatem ostendens, sic concludit:

Ira impetum cohibet, superbia tumorem

sedat, sanat liuoris vulnus, restringit lu-

luxuria fluxum, exstinguit libidinis flam-

mam, sitim temperat auaritie, ac to-

tius dedecoris fugat pruriginem. Quid

aliud tibi nunc afflicta Christianitas

promittere possum, nisi de Nomine

IESV sacratissimo, solatium illud,

quod suis olim Israëlitis Samuel pol-

licebatur, quia non derelinquet Domi-

nus populum suum, propter nomen

suum magnum, propter Nomen

IESV: ne forsan oprima illa fama,

& huius nominis magni celebritas,

apud gentes minuatur.

Sed à quo Sanctissime IESV,

tam excelsum nomen accipis? non

ab alio, nisi à Simeone Sacerdote de

tribu

tribu

tribu

tribu

tribu

tribu

tribu

tribu

tribu

tribu

tribu

tribu

tribu

tribu Aaron, hic te accepit in vlnas suas, hic benedixit, hic dulce nomen IESV super mel & fauum, ab æterno tibi ordinatum, imposuit. Bene est Auditores. ecce hodiè nouum habemus in templo Dei Simeonem, nouum inquam Sacerdotem, hic primùm hodiè salutare suum, abbreviatum in carne humana Deum, in vlnas suas accipiet, hic sacrum Nomen IESV dulcissimo infanti benedicens imponet. Tibi certè pretiosus iste annulus Christi circumcisionis debetur, tibi fulgentissimus Chrysolytus, ipsamet assumpra à verbi diuinitate caro, sub speciebus panis & vini, in hunc anulum inferendus erit. Regem certè te hodiè dixerim, cum Dominum dominantium, & Regem Regum, tuis manibus gestabis, sed parum est: nam hoc omnes Christiani habent, in te autem plus aliquid resplendet, ipsa sacerdotij dignitas. quemadmodum dicit S. Leo Serm. 3. *Omnes inquit, in Christo regeneratos, crucis signum efficit reges; Sancti autem Spiritus unctio, consecrat Sacerdotes.* Quid enim inquit, tam regium, quam subditum Deo animum, corporis sui esse rectorem: & quid tam sacerdotale, quam vouere Domino conscientiam puram, & immaculatas pietatis hostias de altari cordis offerre. Sex enim in te reperio talenta, propter quæ placuit immen-

Apostro-
phe ad no-
uum Sacer-
dotem.

S. Leo.

DIE EPIPHANIE DOMINI, CONCIO PRIMÆ.

Ecce Magi venerunt ab oriente, inuenerunt puerum cum Maria, & procidentes adorauerunt eum. Matt. 2.

Cum paupertate sapientia, & cum ignobilitate regalis præminencia, quomodo cohereat, deducitur.

Vo semper in maxima admiratione Orbis habuit, Auditores, pauperem Philosophari, & ignobilem regnare: etenim sapientia cum sit præ-

stantissimum quid, inter omnes mundi thesauros. non nisi magnis sumptibus potest comparari. Nam antequam vel vnius artis principia optimè calleas, non vno peritissimo duce

Requisita
Sacerdotis.Gregorius,
Nazianze.

duce magistro opus habes, librorum ingenti copia, necesse est multa peragraré regna, transire maria, remotissima adire loca, in quibus optimū sapientiæ studium viget; hæc autem quis unquā sine opibus exsecutus est? Testis est luculentissimus huiusce veritatis Magnus ille Alexander, qui suo Aristoreli terram partem regni sui prouentuum concesserat, eo tantum sine, ut monstra marina, & belluarum, inuisibiles feras conquireret, atque naturas eorum & proprietates dignosceret. Difficile est & ignobilem regnare, quia obscuritas generis facile omnium despectui habetur: quod ex ipsa Dei scriptura nobis manifestum est. Legimus enim 1. Regum 8. Populum Israëliticum enixè regem efflagitasse, qui sibi imperaret, adeo, ut nec Samuelis precibus, nec portentis cælitus immissis, ab incepta desistere vellent postulatione. Vbi cum Deus fatigatus eorum precibus, ex parua familiā procreatum Saul, vniuersis eis in regem, adeo illum despexerunt, ut continuo dicerent:

1. Reg. 10. Num is te poterit saluare nos? 1. Reg. 10. ac si apertius loquerentur. Numquid qui dudum pastoralis indutus strophio, gregem regebat, nunc regis ornatu chlamyde, coronatusque, incedens populis dabit leges? Numquid rusticis moribus imbutus, politica iura dignoscere poterit? Efflagitabat idem Hebræorum populus, continuis precibus ab æterno Patre, Christum Regem sibi mitti. Psalmo 19. *Emitte agnum Domine dominatorem terræ.* Sed quia illum postea in carne venientem videbat pauperem, vilem, & abiectum, confestim exclamare ceperant, illud Lucæ 19. *Nolumus hunc regnare super nos.* sed quid est o ingrati Hebræi! vobis venientem Messiam ignoratis, quem idololatriæ principes veniunt adoraturi: Magnum reuera mysterium, quod magi veniant ad Iesum. Quid enim Sancto Dei, cum carne mundi? quid infidelium tenebris, cum fidei Catholica lumine? Quid iustitiæ, cum idolorum

Iudei Christum non agnouerunt, quia pauperem videbant.

A cultu? quid sanctitati, cum infidelitatis canibus? Quid Magicæ arti, cum Sacra Theologia? quid superstitioni, cum religione? quid auguribus, cum Prophetis? quid phantasticis illusionibus, cum reuelationibus? diuinum profecto mysterium? quia gens Hebræorum impia, pauperem vidit Christum, protinus illum despexit; quia ignobilem censuit, regem suum ignorauit. verum succedunt in locum eorum Magi, sacrilegi & malefici, manifesti diuini nominis hostes, publici gentilium cultores, Christi imperio sese submitunt? ad præsepe veniunt, ut à cælesti infante non in Cathedrâ sedente, sed in cunis iacente sapientiam doceantur; ut palam fiat, quomodo veri Christiani ad cultum diuinum sese debeant inclinare. idcirco quod mundo semper erat admirabile, hoc apud Deum minimè censeri impossibile, in hodierna festiuitate ostendam? dum aperiā, quomodo & in paupertate sapientia, & in ignobilitate regalis præminentiæ consistere possit.

Quod sapientia cum paupertate difficulter coalescat, non mirum: quia est Regis filia, ortam enim poetæ ferunt ex sanguine maximi Deorum Iouis, quam cum ille ut potè iam adultam, in matrimonium locare vellet, duos illi pulcherrimos iuuenes proposuit, Neptunum, Maris Dominum, & Plutonium inferni præsidem; scire cupiens, quemnam sibi ex illis eligeret; respondit sapientia. *Neutrum.* Neptuni enim diuitias ab horreo, ne scilicet ille totus opibus immersus, sapientiæ negotia deserat; paupertatem verò Plutonis prorsus odi. Anxius Iupiter, liberam electionem sapientiæ contulit, quemnam tandem sponsum habere vellet: sed cum castæ Virgini diutius cum patre hac de re disceptare verecundia negaret, suum illa intentum, in velo, quo caput tegebat, aureis literis exarauit. *Pauperem simul & diuitem complector.* Mox recreatus Iupiter, Mercurium accersit: is enim diues

Sapientia iuxta poetam, Dei filia.

Sapientia sponsum pauperem simul & diuitem.

erat

erat genere, quia de stirpe Deorum: & simul pauper, quia Ioui obediens, hominibus inferuiebat, atque illi sapientiam in coniugem iunxit. propter quod Pallas & Mercurius ludis literarijs præfunt. Ex qua ingeniosè, conficta fabula, duplicem esse paupertatem videamus; aliam quæ prouenit ex egestate, dum aliquis ab omni penitus fortunâ destituitur: sed quia homini annexa est Plutonis auaritia, ideo eius consortium, fugit sapientia; quia is non appretiatâ sapientiæ præstantiâ, facile illam aut pro aureo nummo, aut pro meripoculo venderet. Altera paupertas est voluntaria, quando homo licet magni nominis, spreto blandientis fortunæ lusu, & Deo libens obedit, & proximo sine felle inseruit. Et quisquis talis est, illi cælestis Princeps suam filiam, veram scilicet sapientiam desponsare pollicetur. Atque cum Christi insigne non aliud fuerit, quam paupertas; sic enim venturum eum prædixit Propheta Zachariæ 9. *Ecce veniet tibi iustus, & Saluator: ipse pauper.* Et David in personâ eius hoc ipsum cecinit, Psal. 39. *Ego autem mendicus sum & pauper.* Verum quia paupertas in illo erat, non ex rerum indigentia procedens, sed ex spontanea voluntate, ut æterno Patri obediens, hominibus quoque in comparanda salute inseruiret: quia non erat in illo nuda paupertas, sed cum summis opibus deitatis coniuncta, dicente Apostolo, Corint. 8. *Egenus factus est, cum esset diues.* idcirco vera sapientia, quia æterna, desponsationem cum illo iniuit: & quoniam sapientiæ amor etiam principum animos trahit, idcirco debebatur hoc incarnatæ sapientiæ, ut tanquam æterni regis propagationem non alij, quam Reges venirent adoraturi, ut prophetico spiritu prædixit David. Psal. 101. *Apprehendite disciplinam.* Psalmo 101. quasi diceret, venientem in terras cælestem sapientiam venerabundis animis excipite. Vnde D. Bernardus, Sermone 3. Epiphaniæ, sciatur causam Magorum aduentus.

Vnde, inquit, vobis hoc alienigena? Sic vos non offendit vilis habitatio stabuli? non pauperes præsepj? non indigentia? Matris? non lactentis infantia scandalizat; si Saluatorem queritis? Veniet ad templum sanctum suum. Psal. 2. ibi potius expectandus erat, non in stabulo sollicitè querendus, verum cesset admiratio, quia non est in limine expectanda sapientia, sed ocyus obuiam eundum. Hanc rationem allegat, Leo Papa, Serm. de Epiphania, quia inquit sapientiâ conspicui erant, ideo diuinam sapientiam querituri venerunt. Adorant, inquit, in carne Christum, in infantia sapientiam; in infirmitate virtutem; & in hominis veritate, Dominum maiestatis. Non deterruit eos stabuli incommoditas, temporis rigor, frigoris inclementia, dummodo eos diuina sapientia repleret. Quisquis proinde sapientiam in paupertate acquirere vult, pauperem Iesum, pro illo quoque pauper factus, adeat; sed diuitias simul in conscientia, gratiæ cælestis retineat; & dubio procul votis suis potietur: si aspera, si graui, si molesta quæpiam pro Christo pati non recusauerit. Pauperes erant Apostoli, sed quia Deo obediens, mundi sapientiam superârunt; quia nihil eis denegat diuina potentia, quos mundi opulentia deserit.

Querunt hic Doctores, cur intrantibus Hierosolymam Magis, continuo stella illa, quæ illos duxerat, disparuit. Tres hic rationes allegant Doctores: Primam, quia Hierosolyma sacerdotibus, & sacrorum voluminum peritissimis viris abundabat, à quibus de nato Domino optimè poterant edoceri: proinde cum iam in terris haberent Magi, quos consularent, nouæ stellæ debuit cessare miraculum. Deus enim semper vult homines ab hominibus edoceri: quemadmodum Diuo Paulo accidit, cui quamuis Deus vultum suæ deitatis detegeret; nihilominus tamen ad Ananiam illum misit, Actuum 22. *Vade Damascum, & ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere.* Quia licet Deus

S. Bernardus.

Psal. 2.

Leo Papa.

Stella quæ Magos adduxit Hierosolymam, cur disparuit.

Homo ab homine discere debet etiam fidei rudimenta.

D

scipso

scripto. fidei rudimenta Paulum docere posset, cum tamen Doctores suppetere in terris, non opus erat diuinis miraculis, quia Deus quantum fieri potest, homines ab hominibus erudiendos ordinauit. Secundam rationem assignant, quia illa stella fidei lumen praeignabat, quae in clara Dei visione locum non habet, iuxta doctrinam Apostoli 1.

1. Cor. 13. *Cum venerit quod perfectum est, euacuabitur id quod ex parte est* : idcirco quoniam Magi praesentem iam Deum inuenerant, apparitione stellae, nequaquam opus habebant. Tertiam apponunt rationem, quia stella haec, (vt multi opinantur Doctores) non tantum, fidem significabat, sed particulares etiam inspirationes, hoc est, singularem sapientiam, quam homines decorantur a Deo, idcirco quoniam incretam inuenerant sapientiam, stella tanquam signum eis disparuit. Et certe necessum erat, vt stella disparuisset, quod facilius absconditi in carne humana Dei maiestas proderetur : tam diu enim Christi diuinitas latebat homines, quam diu illum ex signis cognoscebant. hinc est quod Athenienses, inter caetera falsorum Deorum simulacra, quae in templo posuerant, crexerint aram, cui titulum subscripsere, *IGNOTO DEO*. Vbi sciscitantur sacri Eloqui interpretes cur Athenienses diuini cultus haud ignari, ignotum Deum venerarentur. Respondentque aliqui, quia Athenienses omnes gentilium Deos, ex proprijs eorum sceleribus dignoscebant, quod scilicet eorum crimina magis nota apud illos, quam nomina essent. Hinc ex adulterijs Iouem, ex ebrietate Bacchum, ex rixis Martem, ex lasciujs Venerem discernebant. At quia Christus ab omni culpa immunis erat, attestante Apostolo 1. Petri 2. *Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius*, ideo ab Atheniensibus ignorabatur, & pro Numine ignoto colebatur. sed verius crediderim, Athenienses Christum vt verum

Cur Athenienses ignotum Deum colebant.

1. Petri 2.

Deum ignorasse, quia ex signis tantummodo in eius notitiam veniebant. Nam circumspicis tenebris, quae factae erant super vniuersam terram moriente Christo, Dionysius Areopagita vir Atheniensium eruditissimus, atque Philosophiae & Astrologiae peritissimus, cognoscens tam horrendam eclipsim, iuxta consuetas naturae leges accidere minimè posse, in supremi alicuius Dei orbem gubernantis, confusam cognitionem permouit Athenienses, atque varam ceu ignoto Deo erigerent, suavit. Ecce quantum passus mundus detrimentum, cum suum ignoraret Deum : sed illuxit hodie feliciter diuina sapientia, & figuras in res, signa in praesentiam, aenigmata in apparentem visionem commutauit : dum ipsa gentilium capita, Christum loquuntur Deum, falsitatem Deastrorum suorum irrident, & verum Numen mundo aduenisse praedicant. Hieremias 2. *Ecce nos venimus ad te : tu enim es Deus noster, verè mendaces erant colles, & multitudo montium*. Fatentur in carne tenera, absconditam Dei sapientiam 1. Corinthiorum 2. *Loquimur Dei sapientiam in mysterio, quae abscondita est*. Et licet pauperem, non fastidiunt, quia veritatis & fidei lumine donantur, ab eo. Hic mihi venit in mentem illa Poetarum doctrina, qui docent sapientiam nusquam solitariam cohabitasse, sed cum Dea Pallade, cui ab Ioue tutelam, velut Regis filia reginae commissa erat. Ecce mysterium, hoc decantat hodiernum Euangelium. *Inuenerunt*, inquit, *puerum cum Maria Matre eius*. quia Christus erat sapientia increata, attestante scriptura : *Ego ex ore Altissimi prodiui primogenita ante omnes creaturas*. idcirco solitarius in terras venire non potuit, sed magnae Deae non iam Palladi; verum Mariae tutelae commissus; proinde non alibi, quam apud Mariam potuit inueniri. Et cur non dicit Euangelista Christum esse inuentum cum Iosepho, sed tantum

Dionysius Areopag.

Hieremias 2.

1. Cor. 2.

Sapientia nusquam solitaria manet.

Matt. 23

tantum cum MARIA? Hac vt video stabatur. si pependit in cruce? & ibi MARIA affuit, iuxta crucem stans, velut immobilis columna. si sedet ad dexteram Patris? simul secum, confedere voluit, & Matrem velut caeli Reginam, in vestitu deaurato circumdatam varietate. Ac denique si IESVS speratur venturus ad iudicandum viuos & mortuos? quis non contempletur affuturam eius lateri MARIAM. Quia igitur diues erat Christus, vt potè de auita aeterni Patris prosapia veniens, & simul pauper, quia Deo obediens, & mundo salutem ministrans, idcirco aeterna sapientia optimum cum illo habuit commercium, palam faciens non nudos pauperes, sed simul diuites fore sapientes.

Consideremus quoque, quomodo etiam in ignobilitate regalis praecminentia consistere valeat. Non me later illud Poetae. *Curia pauperibus clausa est*. Nam olim apud Athenienses Solon inopes a publicis honoribus arcebat, teste Philosopho, lib. 3. Politicorum, cap. 10. Apud Carthagenes publica lex pauperibus aditum ad magistratus praecludebat, vt refert Philosophus supra citatus cap. 9. Apud Indos, nonnisi ditissimus quis ad imperandum eligebatur, vt refert Plinius lib. 6. naturalis historiae. Immo etiam apud Hebraeos, ignobilitas a principatu excludebatur, iuxta illud Isaia 3. *In domo mea non est panis neque vestimentum, nolite constituere Principem me populi*. vbi Propheta inhabilitatem & indignitatem ad principatum non ex alio capite, quam ex ignobilitate demonstrat, quasi indignus sit, qui regiam potentiam dominetur, quisquis magnarum opulentiarum non abundat. Ex altera parte, video ignobiles feliciter regnasse. Nam in Arcadia regnabat Euander amabilis suis Ciuibus, & hostibus formidabilis, cum tamen vilis esset iuxta illud Poetae 8. Aeneidum, *Tum res inopes Euandrus habebat*. Et D. Thomas lib. 3. de regimine Principum cap. 14. docet etiam Principes huius saeculi de humilitate, & pau-

Vaticinia Sibyllarum de Christo.

S. August.

Rabanus.

Cur non cum Iosepho, sed cum MARIA IESVS inueniunt.

Pauperes a magistratibus excluduntur.

Isaia 3.

Paupertas feliciter regnat.

S. Thom.

& paupertate non mediocriter commendari. Quod probat Exemplo Codri Fabricij Cai Marij &c. qui in magna sui egestate, summa imperia feliciter tractarunt, atq; concludit Sanctus Doctor: *Sic omnes magni Principes & Monarcha, cum humilitate subiungunt mundum, sed cum fastu & elatione perdidit.* Cum ergo ignobilitas alijs ad Principatum inuisa, alijs apta esset; ideo duplicem ego reperio ignobilitatem; veram, & apparentem. Ignobilitas vera est, quæ a vitij ortu trahit. & cum hac nullo latens regia potestas stare potest. quia criminibus repleta conscientia, & Deo inuisa, & hominibus ingrata esse solet. Altera ignobilitas est apparens, quæ cum in se sit pulcherrimis adornata virtutibus, a maleuolis tamen velut abiecta habetur: & cum eiusmodi ignobilitate stat regia potestas, iuxta illud 1. Reg. 8. *Suscitat de pulvere egenum, & de stercore eleuat pauperem, ut sedeat cum Principibus, & solium gloria teneat.* Sic Deus Dauidem, cum pastor esset, Regem fecit; & Iosephum cum in seruitutem vendicaretur, in regali constituit solio; sic Moysen cum opilio esset, populi gubernatorem declarauit, Pharaonisq; Deum proposuit: sic gentes impietatis paupertati mancipatas, & in peccati stercore sedentes, bonis quæ Israël præparauerat, cumulauit. sic humanam naturam, cum in ipsum mortis profundum decidisset, assumpsit, erexit, & super omnem Principatum, & potestatem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur, non modo in hoc sæculo, sed etiam in futuro, collocauit. Talis ignobilitas apparens fuit in Christo Domino: cum enim esset verus Dei filius, malitia tamen hominum oblatrare audebat, cum esse fabri filium; sed ecce cum hac ignobilitate, regalem eminentiam Deus coniunxit; ut proclamaret Sapiens Prouerb. 8. *Præmogenitum ponam illum excelsum præ regibus terra, ut innotescat discrimen inter illum, & ceteros mundi Reges:*

Ignobilitas duplex.

1. Reg. 8.

Prouerb. 8.

hi enim quamuis ad hoc, ut Reges essent, nati sunt; non tamen ex visceribus matris, statim prodeunt Reges: non regio diademate redimiti nascuntur; sed ut ceteri homines in hanc lucem veniunt, regiamque dignitatem aut armis, aut electione, aut hereditate sibi comparant. At Christus ex ipsa sua Natiuitate, regnandi potestatem, in vniuersum mundum obtinet: quia natus est statim *Rex Regum, & Dominus dominantium.* In cuius veritatis figuram, reperio Deum iussisse duas quondam, confici coronas. Ezech. 6. *Facies coronas & pones in capite Iesu Iosedech,* tum ut ostenderet, Christum duplici coronâ coronari debere: vnâ, quatenus Regem; alterâ, ut Sacerdotem; tum ut significaret, Christum diadematum Dominum esse, qui non solum sibi; sed etiam alijs coronas habeat, atque impertiatur; unde merito de seipso dicit: *Per me Reges regnant.* Vnde quia Christus natus erat Rex, naturaliq; Iure Princeps Regum terræ factus, ideo & in præsepe positus Rex est, & pannis inuolutus Rex est, & in crucem actus inter latrones Rex erat. quia quemadmodum ceteri, qui Reges non nascuntur, moriendo desinunt esse reges: ita Christus quia natus erat Rex, ideo etiam moriendo Rex esse non desijt. ut aperte indicabat illa crucis inscriptio: *Iesus Nazarenus Rex Iudeorum.* O honorifica inscriptio! O insigne gloriosum! quod ut deleant, potentiam omnem adhibuerunt Christi hostes; nec tamen Iudeis animum poterant mutare. Sed quarunt hic aliqui, quare Pilatus suæ sententiæ tenaciter adhærens, iussit titulum crucis tribus præcipuis in Orbe terrarum linguis describi. Hebræâ, Græcâ, & Latinâ. Sed optime respondet S. Cyrillus in cap. 19. Ioannis, ut constaret Christum Regem esse, non vnius nationis, sed vniuersi terrarum Orbis; atq; ideo titulum hunc super caput Christi iussit affigi, ut ostenderetur Regni eius firmitas & immobilitas. Quod certe in tre-

Christi coronâ duplex.

Cur inscriptio crucis Christi Græcâ Hebræicâ & Latinè inscripta.

in tremendo Dei iudicio maxime confunder Hebræos; si enim Regem illum non agnouerunt, quando illum Pater æternus Filium suum prædicabat Matt. 17. *Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui.* aut certe si de Christi Regni firmitate, vacillabant, quando super thronum montis Thabor gloriosis splendoribus fulgebat? Aut dum quinque panibus, quinque millia hominum saturauit? Aut deniq; quando furentes maris vortices cœrebat? quasabat ventorum turbines? cæcos illuminabat? resuscitabat mortuos? ad vitam? Certè tunc potissimum Regem suum fateri debuerant, quando infantulum tremantem in præsepe, & adultum inter latrones morientem, hostes proprii Regem cum fateri cogeantur. tunc enim aperte liquebat cum Regem constitutum à Patre æterno, & regnum eius summâ potentiâ stabilitum; quando & mors ipsa quæ sceptris ligonibus æquat, imperij sceptrum è manibus eius diuellere non potuit. Beatiores profecto hodierni Reges, qui hec auctoritatis essent eminentissimæ; Regem tamen illum proclamant, *ubi est qui natus est Rex,* Matthæi 2.

Sed dicite quæso o pleni sapientiâ! si Christum natum tanquam Regem venistis adoraturi, quam intuemini regie dignitatis indicia in eo? ubi obsecro regia domus? ubi thronus regalis? ubi armati custodes? ubi famulantium caterua? ubi peristromata acu depicta? ubi aurea & argentea vasa; ubi serica & auro contexta sedilia? ubi proceres regni: Eritne forsitan pro palatio stabulum? pro throno, præsepe? pro serico apparatu, araneorum telæ? pro splendido comitatu, MARIA & Ioseph? sed est profecto sufficiens noui Regis indicium, splendor Patris & figura substantiæ eius. si enim Plinius de egregio illo ac insigni Pictorum Principe Parasio refert, quod is Athenarum Ciuitatem adeo subtili arte depinxerit, ut non solum ciuium domus, vrbs mænia, viæ, aræ,

Matt. 17.

Parasius Athenien- sum ciuitatem ad viuum depinxit.

horti, flumina, riui, sed conditiones quoq; Atheniesum, & mores in ea imagine, sese ad viuum proderent. Nonne diuinissimus spiritus, prodigioso suæ omnipotentis penicillo, talem Christi vultum efformare potuit? ut in infantili illo corpusculo, tanta venustas & elegantia effulgeret, ut religiosè illum intuentibus, non leue esset, latentis in illo diuinitatis argumentum. solus proinde aspectus miraq; infantis pulchritudo, amorem pariter & venerationem in regibus conciliauit. Affuit regale palatium & thronus, ipsa sanctissima cælorum Regina: quia hæc ab æterno in purissimam domum increata sapientiæ ordinata erat, dicente Salomone Prouerb. 9. *Sapientia adificauit sibi domum.* Scilicet, MARIAM, in cuius crystallino sinu, velut in cælo suo conquiesceret, cuius vtero velut pretiosum margaritum, suo quasi in sculptum conchilio, quiesceret. in cuius digitis velut adamas inestimabilis annulo infixus deliciosè hæreret. Hinc est certè illud mysterium, quod pastores puerum inuenerunt in præsepio Matt. 2. *Inuenerunt infantem positum in præsepio;* Reges verò in brachijs Virginis eundem repererunt, ibidem: *Inuenerunt puerum cum Maria Matre eius.* quia scilicet voluit se Deus omnium conditioni accommodare, sublimibus, atq; humilibus, magnis, & paruis. ideo Pastoribus (qui vices humilium gerebant) apparuit in præsepio tanquam in tuguriolo suo. Regibus verò ut potè & ipse Rex, in throno positus virgineo, qui certè maioris plenus erat maiestatis, quam thronus ille Salomonis 3. Regum 4. In throno inquam, quo nunquam Christus post sinum Patris, in cælo, vel in terris, habuit pretiosorem. ubi ut se Deipara veram ostenderet Reginam, in aduentum Regum, qui erant hospites honoratissimi, seipsam ornauit aureo suo monili, Dei scilicet agnoscendæ sinu Patris, ut sicut præcipua pulchritudo & decus mulieris, quam vidit

Palatium Christi MARIA.

Matt. 2.

Cur Pastores Christum in præsepio Reges in brachijs Mariæ inuenerunt.

Mariæ monile, Christus ad vbera eius pendens.

Ioannes in Apocalypsi, erat sol; ita quoque ornamentum virginis esset infans Christus, eum iustitiae sol fulgentissimus.

Memini quod huic mysterio optimè aptari potest, Sambacum (libro Emblematum) emblemata quoddam (cuius titulus, Imperatoriae virtutes) in hunc modum confinxisse. Depinxit Principem equo insidentem, qui in manu globum gestabat, ex collo equi pendeat delphinus, in extremitate dorsi caput bouis aderat; in altera verò manu vexillum portabat, in quo varia Chieroglyphica & insignia exarata erant: ibi enim videbatur Mercurij Galerius, caduceus cum duplici angue, & iuxta hunc liber & pyramis; depictum verò sic Principem solam Virgo comitabatur. Quo emblemate Principem pacis, Christum Dominum cum MARIA Virgine adumbrasse mihi videtur, nam ex manu eius pendet vniuersi Orbis machina, Isaia 30. *Qui tribus digitis appendit molem terra:* Delphinus celeritatem eius significat, quia Isaias vocauit illum, *Accelera* Isaia 8. Nam accelerat ad miserendum homini, caput bouis immensos eius labores, quos ab infantia, ad extremum vitae halitum propter nos sustinuit, denotat. Galerius Mercurij, quem Eloquentiae Parentem Antiquitas coluit, sapientiam Patris in infante latentem exprimit. Vexillum, quod in vna manu gestabat, crucem portendit. Caduceum cum duplici angue, pacis symbolum figurat. Liber in altera manu, Euangelium sacrum, quo mundus instruitur ad salutem, monstrat. pyramis, quae immortalitatis semper extitit argumentum, Regem hunc immortalitatem nobis donaturum indicat. Denique si Princeps ille depictus Virginis praesentia delectabatur, & Christo pariter solam Maria facta sunt deliciae, propter quod Magi non cum alio puerum inuenerunt, sed cum MARIA, & procidentes adorauerunt eum. Forsan ideo, ut mysticum fidelitatis iuramentum

nato Principi exhiberent. si enim apud homines, consuetudo inualuit, ut nouiter electo aut succedenti Principi, ab omnibus Regni primatibus in ipso regnandi principio, obedientiae iusiurandum praestetur; ita profecto in orbem terrarum Principe aeternitatem veniente, voluit Pater aeternus in eius fidem & obsequium caelum & terram iurare, in quo iuramento ipsemet Pater aeternus sceptrum & coronam Regiam, summique Sacerdotis tyram Christo Filio suo imposuit, ut vtrumque & spirituale & temporale Regnum, in orbem vniuersum, non armis, quia est Princeps pacis; sed iure hereditario possideret. iuxta illud Psalmi 2. *Dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terra.*

Ecce igitur vobis in paupertate Christi, aeternam sapientiam; & in abiectioe, eminentissimam regnandi potestatem? ecce absconditum Deum manifestè vobis clarificatum. Igitur si quatuor olim de causis mundus de Deo conquerebatur. Primò scilicet, quod ea quae vellet felicitate, cum inuenire non posset, quemadmodum plorabat David. Psalmi 41. *Fuerunt mihi lacrymae panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, ubi est Deus tuus.* quasi diceret: scio quidem Deum esse in caelis, & ubique praesentem, sed desidero illum in terris humanam carne indutum videre. secundò, conquerebatur mundus, Deum graues manus habere, grauiterque punire, vnde clamabat Iob capite 13. *Manum tuam longe fac à me.* Tertiò, quod asperè nimis loqueretur hominibus, vnde Iudaei dixerunt ad Moysen. Exodi 20. *Loquere tu nobis, non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur.* Quartò, quod licet suauiter & blandè aliquando loqueretur; sedebat tamen in throno tantae maiestatis, ut cum alloqui homines minimè auderent. sed ecce iam hodiè querulantem mundum solatur Euangelista, dum ait: *Inuenerunt puerum cum Maria matre eius.* quasi diceret

Psalm. 2.

Quatuor mundi querela de Deo.

Psalm. 41.

Iob. 13.

Exodi 20.

ceret, cessent iam veteres illae querelae: si enim querebamini, quod Deus inueniri non posset, ecce hodiè inuentus est à Magis? si, quod verba eius formidanda & terribilia essent? ecce nunc vagitus solum promittit. si, quod manus haberet graues? ecce nunc illas fasciā vinctas, & pannis involutas continet; si denique, quod sublimi throno sederet? ecce nunc in praesepio iacet. Accedite ergo omnes, & pauperes, ad recipiendam sapientiam, sed adornate vos prius fide & obsequio Dei. accedite & ignobiles, ad participationem regni aeterni, sed defectum fortunae suppleat in vobis virtutum abundantia. Accedite denique omnes, & procidentes adorate Dominum & Regem vestrum, & quia regale genus estis, scilicet de sanguine Dei propagati, non iam in praesepio, quia hoc Pastorum est, sed in brachijs Mariae, natum quaerite infantem, Amen.

E O D E M D I E CONCIO SECVNDA.

Ecce Magi venerunt Hierosolymam dicentes: ubi est, qui natus est: vidimus enim stellam eius in Oriente. *Matt. 2.*

Christum à Magis primò voluisse adorari, & stellam ipsis apparentem fuisse nouum meteoron, exponitur.

Sub tempus belli Suetici, Anno 1656.

Quoties nos Scriptura sacra, in magni alicuius mysterij contemplationem ducere voluit, semper particulam istam *Ecce* uti consuevit. Voluit eleuare intellectum nostrum, Deus, ad cognoscendam admirandam illam, Christi in vtero Virginis sine viri operatione conceptionem, sed noluit tantae profunditatis mysterium, nisi hac solâ particula monstrare inquit: *Ecce Virgo concipiet.* voluit salutarem Christi fidem sub

specie seminis insinuare per hanc solam particulam, *Ecce seminator veniet*; voluit populo suo commixtionem cum gentibus exprobrare, ubi particula hac quasi indice furoris sui usus est. *Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei.* voluit denique ostendere, Christum ad delenda totius generis mortalium peccata venire, sed non alia voce uti voluit, praeter hanc *ecce*, inquit. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Ioan. 1. Magnum certè & in hodierno lateo mysterium Euangelio, quod nobis sub hac particula *ecce* proponere voluit Euangelista, dum etiam Magos venisse ad IESVM nuntiat. *Ecce* inquit, *Magi venerunt Hierosolymam.* quasi diceret. Quamuis dignum sit admiratione, Angelos è caelo descendisse, & ad tenelli infantis pedes iacuisse prouolutos, licet stupendum videatur rudes pastores, superiorum antea ignaros mysteriorum, Deum humana carne indutum agnouisse; sed hoc certè attonitum reddit hominem, sacrilegos & maleficos, publicos diuini nominis hostes, manifestos idolorum cultores, diuino sese imperio mancipasse. Nam quid infidelitatis tenebrae habent cum aeterno lumine? quid diuina iustitia cum idolorum cultu? quid adoranda sanctitas cum gentilitatis canibus? quid magica ars cum incarnata sapientia? quid superstitio cum religione? diuinum profecto & magnum est hoc mysterium, in quo impletum est vaticinium illud Apostoli ad Philip. 2. *In nomine IESV omne genua flectatur caelestium terrestrium, & infernorum.* E caelis enim hodie, in adorationem huius nominis Angeli descenderunt: è terra pastores, ex inferno infidelitatis Magi, qui umbras tantum tartareas colebant. Sed quid illos ex perfidiae umbris, ad lumen salutis traxit? stella quam viderant in Oriente. Duo igitur hodie considerabimus, cur Christus à Magis primum voluit adorari, deinde quam fuerit ista stella, quam secuti inuenerunt IESVM.

Ioan. 1.

Philipp. 2.

Tribus

Tribus potissimum de causis pu-
to, infans Christus voluit adorari
à Magis. Imprimis, ut statim in pri-
mo suo ortu ostendisset sui aduentus
motuum, quod certe non aliud erat,
quàm remedium peccati; *Venit enim*
Filius hominis querere, & saluum facere
quod perierat; cum verò maximè illi
perire censendi sint, qui non abo-
lita originali labe, quasi dæmonum
mancipia fiunt, & insuper qui sese
vltro actualibus peccatis in grauem
dæmonibus obsidionem tradunt,
quales fuerunt hodierni Magi. San-
ctus enim Augustinus Serm. 2. de
Epiphania, S. Hieronymus super-
cap. 19. Isaia, & Iustinus Martyr Dia-
logo contra Tryphonem, docent hos
Magos fuisse incantatores & super-
stitionibus deditos, cui sententiæ
arridet S. Basilius oratione de Christi
generatione inquiens. *Incantationi-*
buz vacabant. quod Theophylus ca-
pite 2. super Matthæum hoc ipsum
clariùs comprobatur; *Christo inquit te-*
stimonium perhibent magi, qui maximè ad-
uersarij erant Deo & obnoxij demonijs.
Vt ergo Dei Filius se in remedium,
non tantum originalis, sed etiam
actualium quorumcunq; peccatorum
venisse ostenderet, à Magis primum
adorari voluit, qui non tantum ori-
ginali culpa, sed etiam malis incan-
tationum operibus, sese dæmonijs
æternum mancipationem. Vbi elu-
xit summa Dei erga hominem ele-
mentia, quod tenerrimi adhuc in-
fantis bonitas, illos qui maximè à se
distabant, citius vocare, & sibi pro-
pius attrahere voluit. Eluxit insu-
per & admiranda eius omnipoten-
tia & diuini brachij fortitudo, cuius
virtute summè aduersos & rebelles
animos, idolorum cultu inueteratos
sua associauerit amicitia. Latere
hic fidelis anima, & tuum illud agno-
sce beneficium, quo nullum maius
tibi Dei beneficentia conferre po-
tuit, magicæ certè arti si te obno-
xiam dixerò, non aberrabo, quia
veneficis illius serpentis incantatio-
nibus, in paradiso infecta, pulcherri-
mam primæuæ exuisti vestem inno-

centiæ, & ad clamantis Dei vocem,
aspidis surdæ instar obturasti aures.
Sed tu prima ad Christi nascentis
adorationem venire debes, ut te
pænitentem agnoscens, quod tibi
fraude dæmon eripuit, bonitate
Christus restituat. Nec animo cade,
si actualium peccatorum maculis gra-
uaris, & hæc enim ad Christi cunas
reuerenter prouolutis impune iam
abeunt, ad maiorem dæmonis con-
fusionem. *Et Magi enim inquit Iu-*
stinus Martyr contra Tryphonem,
quos sibi demon vendicarat ad omnia
maleficia, postquam venerunt ut adora-
rent Christum, videntur ab illo defecisse
reducti in huius potestatem.

Alteram rationem esse puto, cur
Christus à Magis primum voluerit
adorari, quia ut interpretantur An-
zelmus, Beda, & Rupertus, Magus
idem sonat quod sapiens, idcirco
cum tres isti Magi fuerint sapientes
Philosophi & Astrologi, quod illis
adscribit Cyprianus Sermone de stel-
la inquiens: *Arte Mathematica vim*
& discursum nouerant Planetarum, &
elementorum naturam, & astrorum mi-
nisteria certis experimentis obseruabant.
ideo incarnata sapientia, à Sapienti-
bus quoq; voluit primum adorari,
ut humanum intellectum ad diuinæ
sapientiæ, & cælestium contempla-
tionem bonorum inclinaret. quod
elegantè Augustinus Serm. 1. de
Natiuitate expressit. *Hæc sunt, in-*
quit, testimonia natiuitatis tue Domi-
ne Iesu, antequam tibi fluctus substerne-
rentur calcanti, obedirent imp'ranti,
antequam ventus te iubente siluisset; mor-
tuus te vocante vixisset, terra te resur-
gente tremuisset, calum te ascendente
patuisset, ante ista & alia mirabilia ad-
huc in manibus Matris portabaris, &
Dominus orbis agnoscebaris. Sed gran-
de mysterium, ut quid diuina Maie-
stas sapientibus sese adorandam exhi-
buit: certè ideò, ut ostenderet hanc
unicam Dei cognoscendi viam esse,
veram sapientiam, cum enim Deus
in sua Trinitatis vnitate & substantia,
oculo corporis attingi nequeat, nisi
oculo mentis, summà certè opus est
sapien-

Iustinus
MartyrS. Anzel-
Beda Ru-
pertus,

S. Cypria

S. Augusti

sapientiâ, ut ad tam inscrutabile ar-
canum, imbecillus noster eleuetur.
intellectus. Sapientes igitur nos ef-
se oportet, ut pariter ad adorandam
Christi natiuitatem accedere valea-
mus. *Sapientiam enim & disciplinam*
qui abicit infelix est. Sapien. 9. Sed
non mundanâ sapientiâ, verum ma-
thematicâ è cælestibus procedente,
oraculis instructi esse debemus, ut
non ea quæ mundi sunt, sed illa po-
tius, quæ vastissimo cali ambitu in-
tercludi nequeunt, quæramus. talem
nobis sapientiam proponit Scriptu-
ra Ecclesi. 8. quâ prouideamus &
præuideamus æterna futura. *Sapient-*
ia, inquit, hominis lucet in vultu eius.
hæc certè est vera & perfecta sapien-
tia, quæ ex vultu Iesv Christi in nos
diffunditur, *beati siquidem qui vident*
faciem eius. hæc imbecillitatem no-
stri intellectus iuuat. Intellectus
enim noster iuxta doctrinam Philo-
sophi, non aliter res concipit, nisi per
species, quas ab objectis emendicat, &
cum solus Deus sit talis, cuius nulla
species impressa in intellectu nostro
dari possit, propter summam perfe-
ctionem, quæ diuinam nobis essen-
tiam representare valeat, idcirco il-
lam solam querere debemus sapien-
tiam, quæ ex Christi vultu in nos dif-
fundatur, quia hæc annexum habet
lumen illud gloriæ, quod intellectum
nostrum roborat, & eleuat, cum eo-
dem concurret ad efficiendam Dei
visionem, manifestatq; objectum il-
lud in accessum videndum; ut docet
S. Thomas art. 2. & 5. ad 1. *Requiri-*
tur, inquit lumen, diuina gloria con-
fortans intellectum, quod det virtutem
intelligendi, & augeat facultatem co-
gnoscenti.

Sapien. 9.

Eccl. 8.

S. Thom.

Demum, Christum suam Maie-
statem Magis exhibuisse adorandam,
verisimile puto ideo, quia Reges
erant, pertinebat autem ad diuinum
honorem, eam dignitatis rationem,
quæ in homine maxima est, Christo
subingari. Nam si vera est senten-
tia Theologorum, creaturam quò
præstantior est, propius ad Deum ac-
cedere; quis negabit Reges in nu-

mero mortalium præstantissimos ef-
se, & idcirco primum illis à Christo
concedi aditum. Regibus certè ma-
ximè delectatur Deus, quia natiuæ
& veræ diuinitatis imagines ac simu-
lachra sunt; hos enim maximè de-
cet, ad normam cælestis illius pro-
totypi perfectissimos, & ab omni
contagio immunes effici, quò faci-
lius ad eorum exempla totus com-
ponatur orbls. Pulchrè hanc Re-
gum præminentiam decantauit Sa-
lomon Prouerb. 30. *Tria, inquit,*
sunt, quæ bene gradiuntur, & quartum
quod incedit feliciter, leo fortissimus bestia-
rum, gallus succinctus lumbos, aries, &
Rex, cui non est qui resistat. Rex enim
propè admirabilis & Deus quidam
esse debet, in hoc mundo, ut sit &
leo in iustitia, & agnus in misericor-
dia, & gallus in sollicitudine ac vi-
gilantia. Nōs proinde omnes Reges
esse voluit Deus, ut semper liberum
ad illum habeamus accessum, quem-
admodum docet S. Leo Sermone 3.
Omnes inquit, in Christo regeneratos
crucis signum efficit reges. & quid quæ-
so magis regium in nobis esse potest,
quàm subditum Deo animum cor-
poris sui esse rectorem. accedere ad
Deum desideras o homo, prius non
ex necessitate, sed ex libertate mera,
& charitate te ipsum illi submitte:
adorare vis Christum, prius corpus
tuum ita moderare, ut non in vitio-
sos mundi flexus descendat, sed ad
cælum tota mente erigatur, Christus
enim neminem nostrum sine rectitu-
dine hac agnoscere vult. Scribit Va-
lerius Maximus lib. 1. cap. 6. quod
cum natus Seruius de seruo, adhuc
infans die quadam dormiret, circa
caput eius flammam emicuisse multi
circumspexerunt. vbi prodigium,
hoc admirata vxor Prisci Tarquinij,
Seruium accipiens in tutelam, in mo-
dum filij adamauit, & ad regium fa-
stigium crexit, ecce seruus natus
Seruius, non naturâ, sed lumine pro-
digioso, & operâ Reginæ, ad regalem
thronum euectus erat. Figura
certè nostri hæc erat; nascimur
enim omnes ex, seruis quia ex paren-
tibus

Prou. 30.

S. Leo.

Valerius
Maximus.

tibus originali culpā damnatis, sed ut primum lumen diuinæ fidei & charitatis effulserit in capitibus nostris, statim operā Reginæ, Ecclesiæ scilicet sanctæ, liberè educati in Regnum Christi euehimur.

Duplicem seruitutem Doctores agnoscunt. vnam mundi, alteram Christi, mundana seruitute nihil grauius, cum hæc nobilissimum Dei inter creaturas corporeas opus, hominem scilicet ad imperandum toti mundo sublinari constitutum, (iuxta illud Gen. 1. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, ut præsit piscibus maris, volatilibus celi, & bestiis terræ.*) brutis insipientibus coæquet, approbante id Homero lib. 10. *Odijssæ: seruus, inquit, dimidius homo, liber integer est.* Ut seruitus merito ipsa morte acerbior reputetur, ita ut plurimi animo euitandi seruitutem, mortem crudelissimam amplecterentur. In cuius veritatis comprobationem, testem huc adduco illam Virgilianam Andromache, quæ sibi captivæ Troianas mulieres in bello mortuas præferebat, inquiens.

O felix vna ante alias Primeia Virgo, Hostilem ad tumulum Troiæ sub manibus altis, Iussa mori, quæ sub sultis non pertulit vllas. Nec victoris heri tetigit captiua cubile. Hinc disertissimus Philo lib. 1. de vita Moyſis exclamat: *Non est inquit par iactura libertatis & pecunia, cum nemo sanus non malit vita; quam libertatis adire periculum.* Vnde populi quidam quos nominatus Philo Xantios appellat, cum à Romanis militibus in deditiōem cogerentur, se omnes prius occiderunt. *ut fatali, inquit, necessitati salua libertate magnanimitateq; satisfacerent,* sic illi acerbiter tyrannicam fugiendo, prætulērunt gloriosam mortem, vitæ coniunctæ cum ignominia. Sed quid mirum, adeo miseram esse seruitutis conditionem, cum ex duplici grauissima causâ procedat, scilicet, ex iniquitate & aduersitate, teste D. Augustino q. 153. in Gen. *Servum inquit hominem hominē vel iniquitas vel aduer-*

sitas dominari facit. Iniquitas quidem: quia post patratam iniquitatem primus Nôë, filio suo Cham maledixit.

Gen. 9. *Maledictus Puer Chanaan, seruus seruatorum erit fratribus suis.* Aduersitas verò, sicut accidit ipsi Iosepho, quem fratres ob inuidiam Ismaëlitis venderunt triginta argenteis, ut eum in Ægyptum ad duram seruitutem abducerent. Sed cheu quanto efficacior seruitutis causa est iniquitas; quam aduersitas. Aduersitas quippè leuissimam & breuissimam in seruitutem Iosephum redegerat, ut postea de carcere eductus totius Ægypti Prorex haberetur. At vero iniquitas, non solum Cham, sed etiam eius filium Chanaan, imò & totam eius posteritatem, in perpetuam & maledictam quandam seruitutem deturbauit. O quam multi nostrum huius intolerandæ seruitutis iugo premuntur, quod euidenter illo Christi oraculo comprobo Ioan. 8. *Omnia qui facit peccatum, seruus est peccati.* In quem locum D. Ambrosius lib. de Ioseph cap. 4. sic discurret. *Servile, inquit est omne peccatum, libera innocentia, quomodo enim non seruus omnis avarus, qui pro exiguo pecunie lucello seipsum auctionatur. quomodo non est ille seruus, qui subditus est libidini. Primum suis ardet incendijs, & peccati sui facibus exurit; suscipit omnes metus, insidiatur somnis singulorum; ut viuis cupiditate potiatur, sit seruus omnium.* seruit igitur ad miseram quidem seruitutem, qui ipse sibi dominus fuit, ipse vult habere, quos timeat. At verò Christi seruitus omni humana libertate maior, & temporanea dulcedine suauior est; adeo ut ille prodigus miseram peccati seruitutem expertus, merito dixerit Lucæ 15. *Ibo, inquit, ad Patrem meum.* quod considerans Petrus Ghrysologus Serm. 1. *Est inquit penes Patrem dulcis conditio, libera seruitus, absoluta custodia, timor latus, blanda ultio, paupertas diues, securus possessio.* vultis Catholici ex hac crudeli seruitute, mundana eliberari, ad Christi seruitutem transeundum est. Sed non aliter nisi stella duce, quæ præeunte

Gen. 9.

Ioan. 8.

S. Ambro.

Lucæ 15.

S. Chryso.

Reges

Reges hodierni ad infantulum Iesum venientes, seipsos in perpetuam seruitutem illi manciparunt, tanquam verum Regem Regum, & Deum submisso poplite adorantes: *& procidentes adorauerunt eum.*

Postquam enim Saluator noster, Bethlehemitica incunabula ingressus esset, illico tres illi Principes ab Oriente venere, tanquam supremum Regem Regum, & Dominum dominantium adoraturi: ingressique Vrbem Ierosolymam pertransibant, compita, inquirebant de recens nato Rege, & imperterrito animo profitebantur, se stellam eius vidisse: *Vidimus, inquit, stellam eius in Oriente, & venimus cum munusculis adorare eum.*

Matt. 2. Duo prorsus stupenda contigisse agnosco: nimirum; quia Christus in primordijs, suæ natiuitatis & pastores conuertit, & Reges. Sed pastoribus militiam cælestem, & beatas illas Angelorum mentes; Regibus verò conuertendis nonnisi stellam destinavit. Pastoribus quippè cælestis nuntius loquitur: *Euangelizo vobis gaudium magnum.* Lucæ 1. Regibus stella noua apparuit. Liceat mihi paulisper tecum ô incarnata sapientia loqui. Quid obsecro maius & excellentius est, Regesne conuertere & de loquinis regionibus ad tuum stabulum atq; præsepe adducere, num certè homines abiectæ mentis, & sortis infimæ, pauperes opiliones, non procul à tuis incunabulis distantes, ad tam inusitatum spectandum prodigium trahere. Vtique tam præclaris Regibus insignes destinari nuntios, qui arduæ huius legationis munus obirent; vilissimis autem rusticis minimū ministrum, videlicet; stellam deputari decebat? verum agnosce & obstupeſcite facti huius mysterium, demonstrare voluit Filius Dei normam sui regiminis futuram, & capropter Reges terræ, quos fastuosus & insipiens mundus colit ac veneratur, quasi deastros quosdam, per stellam vocauit, quasi rudes fuissent armentarij. At verò pastores ludibrio & contemptui ho-

Matt. 2.

Lucæ 1.

minum expositos, quasi Monarchæ & Principes essent, per Angelos accersuit, ut sic tantò facilius in abiecta hominis formâ, & paupertate, eum inaccessæ maiestatis Dominum fuisse cognosceremus.

Mouent nihilominus discursum sacri interpretes, quænam stella hæc fuerit, quæ Regibus præibat. Et quidem antiquus Origenes, eam fuisse de nouo productam, idq; de genere cometarum autumat lib. 1. contra Celsum: *Stellam, inquit, nouam fuisse arbitramur, nec ullis ex notis istis similem, quæ vel in firmamento sunt, vel in orbibus inferioribus, sed eius generis, quales cometa visuntur.* Si res ita se

Origenes.

Cometarū præſagia.

habet, adcamus profundissima Philosophorum arcana, quid etiam cometæ portendant? Triplicia certè eorum præſagia cernimus: imprimis enim præſagiunt siccitatem, incendia, sterilitatem: quia materia eorum sunt exhalationes attractæ à terra, quæ cum sint partes terræ potiores, propter earum extractionem, terra sterilis redditur. Deinde præſagiunt ventos, & terræ motus; quia tunc virtute solis excitantur multæ exhalationes in visceribus terræ, quæ si exire nequeant, terram concutiunt, atque hinc sequuntur tempestates crebræ? Tertiò præſagiunt morbos plurimos, & contagiosos, quia illæ exhalationes inficiunt aërem, qui nocius & venenosus redditur sanitati, maximè Principum & Regum, qui ordinariè sunt delicatioris complexionis, ideoq; facile alterabilis. Stella igitur quæ Magos duxit ad præsepe Christi, mortem renelli istius infantis, cæli & terræ Principis, vixdum nati portendebat. Natus quippe Saluator noster, ne diuersorium quidem apud mundum habere potuit, sed vix stabulo recipi permixtus. En duram siccitatē inhumanitatis; in propria, inquit S. Ioannes venit, & sui eum non receperunt. Adhuc pannis inuolutus in fæno iacebat, & iam tota commouebatur Ierosolyma, in necem Filij Dei sacrilego ausu conspirans; en incendia

Stella Christi mortem præſignabat.

Ioan. 1.

indo-

indomitæ mundi malitiæ. Nondum a Magis adoratus erat, & iam a crudeli Herode, inter tot infantium cunas, ad laniendam quærebatur. *Ite & interrogate de puero, ut & ego veniens adorem eum*; ecce mortem simul cum vitæ primordijs confligentem, quàm stella protendebat.

Trutinante hîc, quid Virgo Dei para cū cælesti hoc infantulo egerit; *Peperit*, inquit sacer textus, *filium suum primogenitum, & pannis inuoluit, & reclinauit eum in præsepio*. Lucæ 2. Quid mysterij hæc inusitata cæremônia continet? Princeps æternitatum in lucem prodit; & ecce loco balnei fascijs illigatur, pannisq; vilissimis fasciatus reponitur in præsepio. ô inscrutabile arcanum! idem prorsus erat, ipsum fuisse primogenitum, & principem acclamatum, atque iam defunctum, & mortuum existimasse. Egit proinde cum illo Augusta Mater, quasi cum mortuo, quod optimè nosset eum ad canitiem & venerandam senectutem, non fuisse venturum. Sic ingeniosè super hunc locum Clemens Alexandrinus in Caten. Olympiad. in cap. 1. Iob argumentatur. *Nuper ait infans est ad vitam ingressus, nec interposita morâ mortuorum pannis amicitur, o vita primordium, mortis prodromum! Vix natus mundi inferioris possessionem occupat, & iam funesto amictu ac si defunctus induitur, fascijs constringuntur tenerrima eius membra, & caput velo obtegitur, omnesq; funerales cæremoniæ circa illum peraguntur. Quia scilicet tam indiuiduo nexu copulantur secum vita & mors, ut primordium vitæ, sit mortis prænuntium, idemq; prorsus esse censetur, auspicari vitam, ac mortem inchoare. Augusta igitur Virgo ut primùm conspexit natum infantulum, confestim mortuum reputauit. Hinc ad natiuitatem primogeniti, è vestigio subsecutum est fœretum & sepultura: peperit filium suum primogenitum, & pannis eum inuoluit. Imo dicam quod censeo, prius Beata Virgo suum infantulum vidit mor-*

tuum, quàm viuum, & naturæ humanæ desponsatum. Hæc est mens Thomæ Cisterciensis, qui explicans verba illa Cantic. 3. *In die desponsationis &c.* dicit, sponsalia Christi cum Ecclesia, fuisse quidem inchoata in ipsa Incarnatione, sed matrimonium non habuisse suam perfectionem, nisi in cruce, & consumationem nisi in aduentu Spiritus Sancti. sic enim ille discurret lib. 6. in Cantic. *dicitur inquit, in die desponsationis sue: ecce matrimonium nuntiatum, in passione perfectum, in Sancti Spiritus aduentu consummatum.* In Incarnatione itaq; verbi diuini, & eius natiuitate, æterna sapientia, (ut ita ad captum humanum loquar) contraxit matrimonium solis verbis cum Ecclesia, & quia Ecclesia nonnisi ex morte Christi suam omnem pulchritudinem accipit, ideo Beata Virgo hanc eius desponsationem, quæ sola morte consummari debuit, considerans; prius quodammodo mortuum quàm viuum eum vidit.

Subscribo hæc in parte sententiæ Origenis, illamq; stellam nouum reuera meteoron fuisse ingenuè fateor, sed ultra omnem naturæ ordinem: hoc est; non de terrena pinguedine, sed de cælesti ortum; non de vilo creaturarum semine, sed de sola diuinæ naturæ fecunditate prodijisse. An certè non est prodigij simile, stellam illam sic duxisse Magos, ne in paruulo inueniendo aberrarent, nec prius sterisse, donec ad locum peruenirent, in quo recens natus Rex, diuinitatem suam velo humanitatis occultam reclinauerat, attestante Euangelistâ: *usq; dum staret supra ubi erat puer.* Ut proinde in figura illius stellæ, ipsum Spiritum Sanctum apparuisse crediderim; cum id Doctor Angelicus arcana Euangelij profundè referans fateatur, quod sicut Spiritus Sanctus in specie columbæ descenderat supra caput Christi, dum à Ioanne baptisaretur; sicut postea in specie ignis descenderat super Apostolos, dum à Christo ascendente, in totum mundum præ-

Cantic. 3.

Thomas Cisterciens.

Stella Magis apparuit, fuit Spiritus Sanctus

dicaturi Euangelium mitterentur, ita idem Spiritus Magis in figura stellæ apparuit: *Alij inquit, dicunt quod ista stella fuit Spiritus Sanctus.* Et quæ obsecro necessitas erat, ut ipse Spiritus Sanctus descenderet, in forma stellæ ad deducendos istos Reges? Vtq; erant viri sapientes, literati, facillè res abstrusas intelligentes? causa est, quia nonnisi duce Spiritu Sancto, locum vbi Deus erat natus, poterant inuenire, cum etiam summum ingenium nisi à Spiritu Sancto illustraretur, plerumq; grauitèr soleat vacillare.

Porro ad illustrationem huius veritatis, offert se mihi illud vaticinium Michæ. *Nunc vastaberis filia latronis.* Michæ 5. Quod sacri interpretes de captiuitate Hebræorum, quæ in Babylonem adducendi erant, intelligunt, putantq; gentem Hebræorum, ideo filiam latronis fuisse appellatam, quod furtis & rapinis nimium grauata esset. Rupertus verò Abbas, ideo Ierusalem fuisse vocatam filiam latronis cenlet, quia hæc appellatio fuit certum prognosticon excidij, & desolationis per Titum & Vespasianum exequendi, quæ vastatio & ruina, tunc futura prænuntiabatur, quando regimen Ierusalem ad tam miserum statum venturum erat, ut boni & iusti tanquam fontes plesterentur, bonisq; proprijs per fas & nefas spoliarentur, scelerati verò ob suam potentiam impunè grassarentur: quando vita latronibus concederetur, & mors innocentibus infligeretur; quando Hebræi propter respectum humanum, Barrabam, hominem omni vitiorum genere contaminatum, homicidam insignem, libertate donaturi? Christum verò innocentem suspendio crucis, multaturi forent: Apostolos supplicio, quia pauperes & humiles, afficerent; Annam verò & Caipham, quia potentes, & magnates, impunitos relinquerent; & ideo illis scriptura comminatur desolationem. *Nunc vastaberis filia latronis, quia latronem petijisti daritibi.* addit Rupertus.

rus lib. 9. in Matt. Ergone Hebræi Christi innocentiam ita ignorabant, ut ei Barrabam latronem anteponerent? ita sanè; quia iam ab illis lumen columnæ illius igneæ, quæ præcunte, mare rubrum, sicco pede transiunt, lumen inquam diuinissimi Spiritus, in figura stellæ Magos ducentis ad præsepe Christi, ablatum erat, cum velum templi scissum esset. En quantus error sine irradiatione Spiritus Sancti.

Sed vos iam Patriæ Ciues, Regni istius Poloni Senatores, vosq; omnes qui sedem hanc Regni augustam, urbem Cracouiam inhabitatis alloquor, minus forsitan gratus, quia verus vates. Videtis quomodo hisce temporibus, Regnum hoc nostrum amplissimum vastatum maneat, quomodo vel in ipsa Regni sede Cracouia, elegantissima illa, & longo tractu, atq; eleganti ordine circumquaq; disposita suburbia, ob aduentum hostis insperatum, iam de vicinis collibus prospectantis, igne fumantia, tristem incendij Troiani (aut qualem ne sciente quidem Nerone Roma vnquam spectauit) imaginem per aliquot dies vobis exhibuerunt: quomodo à tot iam sæculis, magnificæ illæ Basilicæ, in vrbis visceribus D. Francisci, & B. MARIÆ ad Nives; extra urbem verò, Conceptionis B. MARIÆ Virginis, Sanctæ Agnetis, Sebastiani, Floriani, Simonis, Philippi & Iacobi, Crucis, Casimiri &c. &c. exustæ, quomodo muri adhuc residui templorum igne dirutorum solo æquati, quomodo Ciues amplissimis diuitijs referti exuiscerati, loca sacra profanata, ædes Dei omnibus ornamentis spoliata, cœmeteria cadaveribus Hæreticorum profanata, iugum Christianitati grauissimum impositum, & omnia usq; deq; euerfa sunt. Adimpletur iam in te ô carissima Patria illa diuinæ comminationis ira; *Et lapis super lapidem non remanebit in se.* Causa non alia, nisi quia filia latronis facta es, dum quod hostis non est ausus, degeneres filij tui ultro se hosti

Causa vastationis Regni, Regis contemptus.

latrocinanti imiscentes, non solum in viscera Patriæ ut Nero quondam scuire, ferroq; scrutari vellent, an ferrea essent, quæ tam improbos filios peperere, sed etiam quod lingua, duere horret, Ecclesias spoliare, prædari Xenodochia, monasteria expugnare, sacrilegâ suâ manu non erubuerint. Vastaris nunc filia latronis, dum Regem tuum impij filij, omni insolentiâ ultra modum dediti, de finibus tuis eiecerunt; latronem verò Christiani nominis hostem infensissimum, de Sueticijs umbris Carolum Gustavum adsciverunt, cui tyrannicè Regnum inuadenti, inuiti parerent, qui veri Regis liberè dominantis principatum ferre recusabant, illud inclamantes; Regem non habemus. Et quæ te ô viperina soboles dementia tenet? ut etiam vterum Ecclesiæ quæ te per lauerum baptismi in suigremium suscepit, corradere non verearis? scilicet; quia euauit in te exacta legum obseruantia, euauit Dei cuiusque mandatorum timor, euauit zelus ille maiorum tuorum in propaganda fide, euauit constantia in defendenda Religione, euauit ille qui te in omnibus periculis protegebat & illuminabat æternæ lucis radius; hoc est, Deus ipse propter tua enormia scelera à te recessit: sic quondam vester Orichonius (quoties publica negotia non succederent) dicere solebat. *Non est in nobis Deus.* Omnisq; impietas iam te possedit, ut vel hoc ipso tibi iam æternæ damnationis periculum accersere videaris. Sed en hodiè ad cunas Regis Regum, stellâ duce Reges gentiles procidunt, ut & vos hoc radio stellæ æterno lumine radiantis; hoc est, diuinissimi Spiritus illustrati, vestris tandem impuritatibus depositis, Regi recens nato reconciliemini.

E O D E M D I E CONCIO TERTIA.

Apertis thesauris suis obtulerunt ei munera.

Orichonius

Munera Christo oblata recensentur, eaq; cum tota eius suppellectili, inter fidelium statua, profrena distribuuntur.

Inter ceteras amicitia differentias, hanc præcipuam requirit Aristoteles, ut amicitia non sit latens, sed manifesta; hoc est, factis, verbis, officijs declarata. Hinc eos ut plurimum solemus amare, quorum modestia, doctrina, probitas, nobis nota sunt; & qui non solum verbis, sed etiam re ipsa suum erga nos testantur affectum. Et ideo amicitiam in genere, 8. Ethic. cap. 2. ita definit: *Amicitia est mutua & non latens benevolentia, inter illos, qui se vltro citroq; bonis afficere student.* Nam ardentissimo amore ferri in amicum, & non habere modum atq; occasionem, quo in eum tuum propensum affectum testari possis, grauis passio, & ingens tribulatio est. Quod ne absq; solido fundamento asserere videar, ponite vobis ante oculos optimorum parentum non degenerem filium, Iacobum Patriarcham. Qui cum venisset in terram orientalem, visâ primùm Rachele, puellâ decorâ nimis facie, & venusto aspectu, consobrinâ suâ, futuraq; sponsâ, signum humanitatis, & amantis animi, decenti salutatione testificans, in amaras diffusus est lachrymas: *osculatus eam, eleuata voce fleuit.* Gen. 29. Quis cum tunc contra leges Politia deliquisse non putaret? cum salutationes, potissimum inter amicos, lætâ fronte, & ad omnem amantitatem composita facie, ut potè intimi affectus & candoris indicia, debeant celebrari. Iacob autem delicatam elegantis puellæ manum leuiter stringens, & roseo colore radientibus genis, suaue osculum inficiens, cum tantæ felicitatis euentu lætari potius debeat, vocem doloris plenam eleuat, & tristes fundit lachrymas. Vnde obsecro illæ lachrymæ profluere, cum Iacobo tanta exultandi occasio daretur? An certè ex insperata lætitia? non abnego id suum robur habere:

Gen. 29.

bere: siquidem anima ad applausum rei iucundæ, Spiritus & sanguinem refundit ad partes externas: vnde incute rubor diffusus cernitur, teste Alexandro lib. 1. Problem. 9. 13. *Natura inquit spontè rei occurrit, quæ grata extrinsecus accessit; quemadmodum nos amicis obuiam vltro procedimus.* Vnde quia ob vehementem aliquam lætitiâ, potest sanguis & Spiritus ad partes externas, ita propelli, ut cor quodammodo orbatum puro sanguine, mæstum maneat, facillè concedi posset, Iacobum præ nimia lætitiâ fleuisse. Aliam tamen rationem assignant Hebræi apud Lyrannum, quia recordabatur Iacob, olim seruum Abraham Patris sui, ita diuitem ad Mesopotamiam accessisse, ut Rebecca sibi occurrentem, multis muneribus locupletauerit, teste sacra pagina Gen. 24. *Protulit in aures aureas, appendentes scilos duos, & armillas totidem.* Sc. verò, cum non seruus, sed filius tam opulenti parentis esset, adeo pauperem in Mesopotamiam exulare, ut nihil prorsus haberet, quod Racheli loco muneris offerre posset. Et quoniam hinc multa dare iubebat charitas, illinc prohibebat paupertas: ideo inter hæc distractus certamina Iacob lachrymabatur, sciens bene, quod amicos munera faciant. Sic D. Paulus, suam erga Galatas non vulgarem amicitiam, asseruit, dum se ab illis & liberalissimè, & beneuolentissimè donatum ostenderet, Galat. 4. *Testimonium, inquit, perhibeo vobis, quia si fieri posset, oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi. Ergo inimicus vobis factus sum, verum dicens vobis?* Quasi diceret: fieri non potest, ut vester sim inimicus, qui me vobis tam multis muneribus obaratum deuinxistis. Magna igitur tristitia est, carere muneribus, quibus latens amicitia, inter amicos possit manifestari: nec habere tantum quantum internus affectus dare imperat. Sic Eleana, cum plures partes Annæ dare vellet, quam nimio deperibat amore, & vnam tantum dare posset, non mediocriter trista-

Alexander ab Alexandro.

Iacob eum visâ Rachele fleuit.

Gen. 24.

Gal. 4.

batur 1. Reg. 1. *Anna autem dedit unam partem tristis, quia Annam diligebat.* Sic & Christus Dominus, quamdiu tempus non aderat, sua hominibus dona liberaliter conferendi, tristis erat, usq; ad mortem. Quamdiu riuos sui sanguinis, in pretium redemptionis non effuderat, lachrymas pretiosissimis gemmis pretiosiores dabat: & quasi nihil ad salutem hominum adhuc contulisset, quodam veluti moerore obruebatur. Non leuis proinde angustia est, & non exiguus animi maror, carere exterioribus signis, quibus latens amicitia manifestari, & quasi in apertum prorumpere valeat. Quare cum dies hodierna, antiqua consuetudine, neq; solum profano, sed & sacro Ecclesiæ Christi bene placito, distribuendæ strenæ deputata sit, quo meum in vos pium affectum testari valeam, vnicuiq; pro dignitate status, & conditionis, strenam elargiri studebo. Quod ut felicius exequar, munuscula, quæ hodierni Reges Christo infanti obrulerunt, considerabo: indeq; liberalitatem munera inter vos distribuendi, mutuabor.

Novimus ex sacra historia, arcano inusitata, & nusquam antea hac stellæ apparentis ductu, Magos ab oriente Hierosolymam venisse. Sed ubi in magna illa vrbe Hierosolymâ, superbis altè substructionibus, & regalibus palatijs inelicta consistere, coelestem itineris ducem, obscure perdiderunt. Rei nouitate obstupesciti, exinde ad paruum vrbeculam Bethlehem, ceperunt pergere, & subito reaccensa de coelo fax, viam monstrans apparuit, & super locum nati infantis stetit. Illi verò intrantes domum, inuenerunt puerum cum MARIA matre eius, & proidentes adorauerunt eum. Quæ obsecro fuit illa domus? communiter Sancti Patres, & expositores censent, fuisse stabulum, in quo natus erat IESVS. Rationem hanc assignant, quia cum census ab Augusto toti populo indictus, per multos dies & menses ageretur, singulis diebus veniente

Vera amicitia exterioribus signis manifestatur.

Matt. 2.

ente aliâ super aliam censendorum A
turbâ, Beata MARIÆ, & Christo,
vt pote pauperibus, nullus erat lo-
cus in diuersorio, vsq; ad diem de-
cimum tertium à natiuitate. Quod
diuina ordinatione factum erat, tum
ad probandam constantiam Mago-
rum, tum vt illi ceteriq; edoceren-
tur, Christi regnum situm esse in
paupertate, humilitate, contemptu
mundi; non autem in opibus, fastu
palatij; & pompâ istius sæculi. Vt
ingeniosè obseruat Galfridus apud
Tilmanum: *Intrantes ait domum, B
inuenerunt puerum cum Maria matre eius.
Quid dicimus, quòd sic inuentus, qui ita
questus est? Hæc vniuersa familia nati
Regis; sed eadem virtute magis, quàm
paupertate mirabilis; exigua numero, sed
merito satis immensa. Vbi quòd minus etiam
secundum hominem inuenerunt, quod ali-
quâ dignum esset veneratione, eo certius
liquet diuinum agnouisse mysterium, qui
procidentes adorauerunt eum. Obstu-
pescite: summus ipse Deus, sæculo-
rum Rex, recens corporatus, mun-
di regibus, & in illis toti mundo
adorandus apparuit, nullâ aulico-
rum cateruâ stipatus, sed solâ matris
præsentia. Quid ergo illos, in vi-
lissimo stabulo residentem infantem,
humili adoratione venerari compu-
lit? si IESVM spectassent aureis in
cunabulis positum, si matrem regio
ornatu fulgentem, non mirarer: sed
nihil horum aderat, nam & in-
fans vilissimis pannis inuolutus erat,
& Virgo Deipara ita pauperrima, vt
vix vnica veste suam nuditatem con-
tegeret. Quemadmodum refert Au-
tor operis imperfecti in cap. 2. Matt.
Matrem inquit, eius vix tunicam vnâ
habentem, non ad ornatum corporis, sed
ad tegumentum nuditatis, inuenerunt
Magi. Et tamen abiectis sceptris, &
deposito regali diademate, procu-
buerunt nudata Regum capita, ad
pedes infantis, vt ipsum adorarent.
Palam facientes, ante supremum
Regem, & Dominum dominan-
tium, ambitiosos mundi titulos, &
inferioris Regiæ Maiestatis insignia,
tanquam ante solem sydera, ma-*

Imperfectus
Aus.

iori fulgore victa, prorsus euane-
scere.

Existimo Magos vbi fuere in-
gressi stabulum, statim ad Christi
pedes adorabundos procubuisse, quia
illum in sinu MARIÆ, tanquam in
Regali throno sedentem conspex-
runt. Referunt enim Chrysosthom.
Theophylactus, & Euthymius, Bea-
tam Virginem, tunc in gremio suo
collocasse infantem, vt melius à Ma-
gis conspiceretur. Et clarè id testa-
tur S. Athanasius, de mysterijs loci,
in quo MARIA Christum peperit,
sic loquens: *Parua illa domus, id est
stabulum, Ecclesia figuram continebat:
præsepe verò altaris, Iesu Pontificis for-
mam in se gerebat, thronus autem Dei,
per Virginem Mariam figurabatur. Et
licet non diffitear, imò certò affir-
mem, ex aspectu potissimum diuini
infantis, Magos eius diuinitatem
agnouisse. Cum eius facies diuini-
tatis radios, & supremæ Maiestatis
splendorem tunc emisserit, sicut
etiam quòd Matthæus, statim reli-
querit telonium, vt Christum seque-
retur, præcipui Authores, hoc tri-
buunt aspectui ipsius, multum su-
permi luminis, & cœlestis virtutis
iaculanti, ex quo illectus Matthæus,
& suauis quodam impulsu coactus,
Christi statim assecla factus fuerit.
Sic censet D. Hieronymus in cap. 9.
Matth. *Certè inquit, fulgor ipse, &
maiestas diuinitatis occulta, que etiam
in humana Saluatoris facie relucebat,
ex primo ad se videntes, trahere poterat
aspectu. Et clariùs adhuc rom. 3. de-
clarans illud Psal. 44. Speciosus for-
ma præ filiis hominum, hoc ipsum eluci-
dat: nisi inquit, habuisset & in vultu
quiddam sydereum, nunquam eum sta-
tim secuti fuissent Apostoli, nec qui ad
comprehendendum venerant, corruissent.
Simul tamen asserere non vereor,
ad illam Christi diuinitatem, copio-
sius & certius quodammodò indi-
candam, plurimum conduxisse Vir-
ginis præsentiam, vt potè, quæ ve-
luti iubar diuinitatis effulgebat, te-
ste S. Bonauentura in speculo cap. 7.
Plena inquit, est tota Maria relucens in
se ple-**

Magi in
gremio
Virginis
infantem
IESVM
adorant.

S. Athanas.

Facies
Christi di-
uinitatem
spirabat.

S. Hieron.

Psal. 44.

S. Bonau.

se ple-

se plenissimè diuina gloria. Hoc innuere A
voluit S. Leo Scrm. 4. de Epiphania,
inquirens: *Viderunt, & adorauerunt
puerum quantitate paruulum, aliena opis
indigum, sandi impotentem, & in nullo
ab humana infantia generalitate diffimi-
lem.* At, quomodo ita humilem
adorarunt? profectò cooperante
sanctissimâ Virgine, quia cum my-
sterium Incarnationis, completè
cognosci non possit, nisi cognito
mysterio Trinitatis. Nam cum Fi-
lius Dei incarnatus sit, non potest
cognosci, nisi cognoscatur pater, à
quo genitus est: & cum Filius Dei,
humanam carnem sumpserit ex Vir-
gine, cooperante Spiritu Sancto, in-
carnatio eius cognosci nequit, nisi
simul cognoscatur Spiritus Sanctus.
Ideò Magi completè de Christi Incar-
natione, ac de mysterio sanctissimæ
Trinitatis, à Deipara instructi fue-
runt. Hæc est mens Gregorij Tau-
maturgi, oratione de Annuntiatione.
Quod euidenti ratione deduco: Ma-
ximè decebat, vt sic instruerentur.
Magi, cum illi quantum in ipsis erat,
ex auxilio gratiæ fecerunt, vt Chri-
sti incarnati completam assequeren-
tur cognitionem: diuinæ enim in-
spirationi, & stellæ ductrici obtem-
perantes, longissimo ac laboriosis-
simo arcepto itinere, non quieue-
runt, etiam cum maximo sui capitis
periculo, illum exquirentes, donec
inuenirent. Deus autem facienti
quod in se est, non denegat gratiam.
Atqui spectato diuinæ prouidentie
ordine, per Virginem Deiparam ap-
positè talem instructionem poterant
assequi, cum ipsa electa esset ad hoc,
vt fieret illuminatrix & Magistra,
quemadmodum illam intitulat San-
ctus Anselmus lib. de Excellentia Vir-
ginis cap. 7. Ergo per Beatam Virgi-
nem instructi Magi, Christum in vi-
nis Deiparæ, tanquam in regali thro-
no spectantes, iuxta illud Isaia 16.
*Præparabitur in misericordia solium Agno-
dominatori terre, & sedebit super illud
in veritate; adducti fuerunt, ad ado-
randum vero latriæ cultu Christum.*
Quoniam igitur præmissa ado-

S. Leo.

Magi de
mysterio
Trinitatis,
& Incar-
nationis
MARIÆ
Virginis
instructi.

Isaia 16.

ratione, in amicitiam Christi rece-
pti fuere, ne hæc amicitia lateret,
muneribus eam manifestarunt: *Et
obtulerunt ei munera, aurum, thuris, &
myrrham.* Munera inquam patria &
domestica: horum enim Arabia
ferax est, de quâ venerant Magi. Sed
ad quid Scriptura sacra thesaurorum
apertionem commemorat? cum
munera in conspectum Principum,
palam & apertè deferri soleant. Sic
salutaturus Dauidem Ioram, filius
Thon, dona præferebat manibus,
vt refert sacer textus 2. Reg. 8. *Et in
manu eius erant vasa aurea, & argentea.*
Salutaturi autem IESVM Magi, quo-
modo in thesauris clausa portabant
dona: *Apertis thesauris suis obtulerunt
ei aurum.* De Ioram, qui pariter erat
Regis Filius, non dicitur, quòd ape-
ruisset thesauros, quasi non clausa,
sed aperta, & præ manibus aurea va-
sa portasset; at verò de Magis dici-
tur, quòd thesauros aperuerint,
quasi clausa eousq; portassent. Cur
quæso ita dona sua attulere, vt ne-
cesse fuerit thesauros aperire ad illa
exhibenda? Ioram autem sic ea præ
manibus trahebat, vt nihil in ape-
riendo fuerit cunctatus. Causam
conijcio: quia totus Magorum affe-
ctus erat, circa spiritualia negotian-
da, talis autem affectus, nihil pro-
perè agit, sed omnia maturè, & tran-
quillè moderatur. Ioram verò, Filij
Thon Regis affectus, eò tendebat,
vt Dauidis temporalem venaretur.
gratiam; affectus autem qui circa hæc
temporalia versatur, semper nimium
festinat, etiam breuissimæ moræ im-
patients. Rem ita se habere, docu-
mentis sacre Scripturæ illustro: ve-
nerat IESVS ad Lazari sepulchrum,
vtq; sororum eius, quæ stabant la-
crymis perfusæ, precibus annueret,
& redderet illis fratrem à mortuis re-
suscitatum. Sic ministros circum-
stantes allocutus fertur. *Tollite lapi-
dem.* Ioan. 11. Iacob autem veniens
in Mesopotamiam, & accedens ad
puteum, opertum lapide, cuius
ablationem expectabant pastores, vt
adaquarent greges, vbi Rachelem vi-
dit sub
F

3. Reg. 8.

Ioan. 11.

Gen. 29.

Origenes.

dit sub eadem expectatione appropinquantem, protinus, *amovet lapidem, quo putens clauderetur.* Gen. 29. Causam istius discriminis inuestigat Origenes, in cap. 11. Ioan. inquit: *Cur hoc quidem loco Iesus ipse lapidē à spelunca non amoverit, sed dixerit tollite lapidem; Iacob autem in Genesi saxum à putei ostio detruxerit?* Et respondet: quia IESVS afficiebatur desiderio salutis spiritualis hominum, pro qua scit expectare, & moras convenientes pati, ut lapidis ablatores, & spectatores, sensum miraculi capiant. At verò Iacob, illo solum affectu tenebatur, ut Rachelis gratiam sibi conciliaret; huiusmodi autem temporalis affectus, præceps est, & omnis etiam prudentis cuiusq; moræ impatiens: ideo non expectabat, ut pastores lapidem tollerent, neq; hoc ab illis petijt, ut facerent; sed ipse festinus, nihil veritus, amovit lapidem, hoc vnum attendens, ut puellæ pulchræ placeret.

Affectus
seru
temporalium
præceps,

Ioan. 4.

Credite mortales, omnem affectum rerum temporalium præcipientem, nulliusq; licet exiguæ moræ capacem esse; affectum verò spirituum, tranquillē & maturē omnia facere. Cuius rei clarum nobis testimonium præbet sacer Euangelista, Ioan. 4. sitientem IESVM introducens: *Iesus, inquit fatigatus ex itinere, sedebat supra fontem: hora autem erat quasi sexta: venit autem mulier de Samaria haurire aquam, & dicit ei Iesus: Da mihi bibere.* Quis tunc crederet, IESVM sitire, dum faminam haurientem aquam expectaret, & ab illa postulari aquam? nonne o bone IESV fecisses rectius, si arripuisses vas, & aquam tu ipse hausisses! hoc enim proculdubio fuisset gratum mulieri, dum à labore libera maneret, & tu citius sitim ardentem sedasses. Cur ergo mauis famineam lentitatem in haurienda aqua expectare, & eius fastidia in rogando pati. Ne miremini: quia ut dicit S. Ambrosius homil. 1. de Samar. *sitiebat Christus, sitiebat planè, non potum humanum, sed salutem: sitiebat non aquam mundi,*

S. Ambro.

sed redemptionem generis humani. Proinde, sicut non tenebatur aquæ mundialis desiderio, ita non festinabat haurire aquam, sed magis spiritualis salutis hominum desiderio præstolabatur, & moras necessebat. Est enim affectus spiritualium, patientissimus morarum. Hinc ortum est illud Prophetæ dictum: *oriatur vobis timentibus nomen meum, sol iustitia.* Malach. 4. Et quid habet commune nostri Salvatoris ortus, cum ortu Solis? Sol enim clarè oritur, IESVS obscuro in loco: Sol oriens, nubes propinquas facit rutilare, IESVS pannis obvoluitur, & in præsepio se occultat. Quid ergo commune habet ortus IESV, ad ortum Solis? Respondet Zeno serm. de Patient: Quia sicut Sol paulatim procedit; ita IESVS non statim totus, sed paulatim efficit suum ortum. Sol, ait, *quamvis mirā celeritate alternas mundi metas illustrat; tamen nunquam dilectam verecundamq; antevertit auroram.* Quasi diceret: sicut Sol, in summa celeritate, scit non præceps ferri, nec præcurrere; sed moras necit, infantia parvitatē servat, ut per spatia crescat in sublime. Hoc ipsum in ortu suo amavit Salvator noster. Proinde sicut mundiales homines, ut rapti mundialibus affectibus sunt, ita nihil magis æstimant, quam rumpere omnes moras, & vel præcipitanter ferri ad bona. At verò in Christo IESV, quemadmodum omnes spiritualia amant, inde vel maximè eius laudes cognoscere debent, quod tranquillè & cum maturitate ac patientiā procedat. Quod considerans D. August. homil. 17. de tempore exclamat: *o grandis patientia Salvatoris! expectat nasci, sua membra quiescit.* Siquidem Salvator noster, in summa celeritate saluandi homines, nunquam ætatis antevertit horas, neq; ordinem nascendi.

Malach. 4.

Zeno Veronen.

S. August.

Non procul ab hac sententia, recedit Galfridus, qui censer ideo Magos aperuisse thesauros ad offerenda Christo munera, ut humilitatem veram inde Catholici ediscerent.

Galfridus.

rent. Quid ait necesse erat, ut describeretur thesauros aperuisse? Fortè nobis eodem sermone hoc videbitur commendatum, ne quis thesaurum suum publicè ferat, tanquam velit: ut aiunt, depradari, sed illi soli aperiat, quem latere non valeat, nec si velit. In quibus verbis, pulchram humilitatis emphasim, & aliquem illius fastum piæ arcanum includit. Quod scilicet humilitas, ita solemter bona opera abscondere debeat, ne eorum bonitatem oculatus hominum plausus, deprædetur, ut eadem studiosius clausa retineat, & soli Deo aperiat. Arcano itaq; consilio protulit Euangelista: *Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera.* Quoniam virtutum thesaurus, soli Deo aperiendus est: *quem latere non valeat, nec si velit.* Nemo quippè, licet eximie humilis, ad tantam insipientiam devenit, ut præsumat bona opera sua, Deo abscondere: quia licet ipsi Magi thesauros suos aperuerint, nihilominus illos fuisse eximie humiles, Galfridus admonet; ut certò sciamus, & attentius consideremus, id eos non voluisse, cum nequaquam eximia sua opera potuerint abscondere Deo, cuius oculis omnia etiam abscondita aperta sunt. Non igitur in apertione thesaurorum, profundioris humilitatis scopulus declinandus monstratur, sed potius exaggeratur impensum humilitatis studium, abscondendi bona opera, quæ sicut à se obnoxii quisq; celare satagit, ut sua sinistra nesciat, quid faciat destra; ita planè si fieri posset, etiam quodammodo ab ipso Deo abscondi veller, ne vana gloria vel clancularijs insidijs, quoquo modo subrepat, & humilitati obstrepat. Et ideo sapientissimi Magi, quem portabant virtutum thesaurum, aperuisse recensentur nato infanti Deo, *quem latere non valeat, nec si velit.* Et hic est summè generosus humilitatis fastus.

Prodigus
filius domini
rediens, humi-
litate patrem
sibi
deuicit.

Quod ut profundius cognoscatis, respicite prodigum illum adolescentem, malè profugum à domo paternâ, & benè reducem, egestate stimulatam, domum redire festinan-

tem. Cum enim adhuc longè esset, vidit illum pater ipsius, & misericordiâ motus, accurrensq; cecidit super collum eius; & osculatus est eum. Quid patrem flexit, ad tantum erga filium prodigum amorem manifestandum? equidem non aliud, nisi humilitas filij. Dixit ei filius: *pater peccavi in cælum & coram te, iam non sum dignus vocari filius.* Lucæ 15. Videte, nihil erat, quo filius ita reconciliatum sibi patrem faceret, ita eius gratiam promeretur, nisi tam profundæ humilitatis affectus. Quis alius est iste prodigus filius, nisi homo quilibet peccator, qui totam substantiam æterni Patris, luxuriosè viuendo, id est; sapius in Dei maiestatem grauius delinquendo, profudit: quando gratiam sanctificantem, amplissimos Dei fauores, aliq; dona supernaturalia, velut hæreditarium à Patre æterno patrimonium sibi relictum, dissipauit, & pauperimus, atq; diuinæ gratiæ egentissimus remansit. Iste non alio efficaci modo, tam benigno Parti reconciliari potuit, nisi à temerario illo ausu, & superbo fastu, ad profundam humilitatem reuerteretur, dicens: *Pater, iam non sum dignus vocari filius tuus.* Ita concludit Zeno Veronen. O felix, inquit, *humilitas penitentium! o beata spes confitentium! quam potens es apud omnipotentem! quam facile vincis inuincibilem! quam cito tremendum iudicem, conuertit in piissimum patrem! deniq; humilitas non solum peccatores iustificat, sed etiam iustos consummat! Ipsa siquidem est omnium virtutum maxima, cum tamen virtutem esse se nesciat. Ipsa ferè omnium radix & seminarium, fomes & incentiuum: ipsa cumulus, & fastigium, & custodia, & disciplina. Ab ipsa incipiunt, per ipsam proficiunt, in ipsa consummantur, per ipsam conseruantur. Cumq; omnibus, ut virtutes sint, tribuat, si qua earum defuerit, ipsa aliterius defectum perficiens, dispendium illius de se compensat. Obstupescite: cum tot elogia virtutum, in se vna velut compendio stringat humilitas, virtutem tamen se esse*

Lucæ 15.

Quilibet
peccator
est prodigus
filius.S. Zeno
Veronen.Sola hu-
militas ne-
scit se esse
virtutem.

se esse nescit; cum sit virtutum hyperbole, & latitudo humilitatis epitome. Licet igitur pretiosa munera, nimirum, aurum, thus, & myrrham, infantulo IESU obrulerint Magi; ea tamen non nisi apertis thesauris deprompta, ut addiscat homo, insignibus licet fulgeat virtutibus, & bonis operibus ceteros antecellat, quod hæc omnia in corde suo clausa seruare debeat, ne oculis hominum palam exposita, penitus euanescent.

Aurum profecto vobis Catholicis mei hodie pro strenua distribuendum esset, nisi me illa sententia Principis Apostolorum, ab hoc reuocaret. *Aurum & argentum non est mihi.* Actor. 3. Quod Apostolicæ eius generositati subscribit Baldunus, in hunc locum ita scribens:

Digna vox principatu Principis Apostolorum Principis Ecclesiæ. Quid Petro & auro? Nonne Petrus dixit: Ecce nos reliquimus omnia, quid ergo eris nobis? De mercede querenti, non aurum repromittitur, vel argentum. Hac enim contemnebat, quia in gloria gentium superbiebat. Vnde & agrorum pretia ad pedes ipsius, ac ceterorum, à discipulis reponerantur, meritis ante pedes, quasi pedibus conculcanda, quæ indignum eras, vel manibus atrectari. Quid ergo Petrus in defectu auri largiri potuit? respondet sacer textus, quod IESVM: Quod autem habeo, hoc tibi do, in nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula. Ergo IESU nomen Petri possessio, Petri hereditas, Petri patrimonium. Abstulerat Christus à Petro argentum, & aurum; & quia totus Petrus erat Christi, ideo Christus indignum pro mercede aurum æstimans, & argentum, seipsum illi dedit, suumque nomen ipsius effecit. Vnde S. Ambr. in Psal. 118. super illa verba: Portio mea Dominus. Ponderans Christum interdixisse aurum, & argentum,

S. Ambr. in Ps. 118.

Matt. 10.

Matt. 10. Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam. Sed pro auro, suum illis dedisse sanctissimum nomen, in persona Petri eleganter admodum discurret: In portione mea dignus sum, in portione mea potens sum, ma-

ritò tales presumo fructus istius portionis, ut salus & vita donetur: quia hoc est istius patrimonium portio, quam elegeri mihi. Magisq; adhuc paulo inferius alloquens Petrum, idipsum premit: Reliquisti, ait, quæ habebas, & capisti, quæ non habebas, Christus tibi portio, Christus tibi possessio est, illius nomen tibi munificum, tibi fructuosum: illius nomen tibi tributa dependit, & bona tributa, non pecunia, sed gratia. Quid melius dici potuit: Petro pro agris, pro prouentibus, pro argento & auro, Christus suum dedit nomen, hoc est; tributa dependens non pecunia, sed gratiæ, sed miraculorum, sed sanitatis, sed vitæ. Dominus factus vitæ Petrus, quia nomen IESU possidebat, quod totum vitæ, totum beneficia erat. Hinc quando Petrus, Ananiam & Saphiram interfecit. Actor. 5. illud sua reprehensione, suo verbo, non Dei nomine effecit. Vnde plurimi censent, ad illam Petri vocem: Non es mentitus hominibus, sed Deo. Actor. 5. Angelum Ananiam Saphiramque occidisse, ut vult Dionysius Carthusianus, indignum existimans, ut sanctissimum illud nomen, quod totum erat vitæ, mortis causa esset. Cum igitur in persona Apostolorum Sacerdotibus interdicatur aurum, ideo & ego Petri morem secutus, non aurum, sed ipsum IESVM vobis pro strenua offeram.

Idem qui supra.

Christus pro auro & argento, suum, nomen Petro dedit.

Actor. 5.

Ac imprimis Illustrissimo & Reuerendissimo Antistiti, vrbis huius, totius Dioceseos Cracouiensis vigilantissimo Pastori, offero IESVM recens natum. Si enim Angelus maximum fauorem erga pastores testatus est, dum illis ante omnes alios, Christi natiuitatem primò annuntiasset, nemo puto & mihi succenscbit, dum non aliam strenam, nisi recens natum IESVM, in manus Reuerendissimi Antistitis, velut alterius quondam Simeonis depono. Vbi Dei Filius cælorum Regnum, ad Bethleemiticum præsepe transtulit, statim Angelus illis nuntiavit. *Natus est vobis hodie Saluator.* Lucæ 2. Quid est hoc? cur primi eliguntur pastores?

Lucæ 2.

Christi Natiuitas cur primò pastoribus annuntiata.

Titus Bo. Arcensis.

Lucæ 2.

Origenes.

res? qui ecclesiæ percipiant gaudia, qui nati Dei excipiant cunabula? Duplici de causa id factum conijcio. Imprimis, propter animi candorem, ut censet Titus Episcopus Bostren. inquit: *Quin ob id quoque, præ cæteris, pastoribus beneficium, hoc obtigit: quia præ cæteris simplices, dolique exortis erant: sectabantur enim, adhuc veterum consuetudinem. Nam, ut Patriarcha, & ipse etiam Moyses, pascendis gregibus quondam intenti erant; ita tunc ipsi quoque.* Deinde propter vigilantiam: Nam dicit sacer Euangelista: *Et pastores erant in eadem regione vigilantes, & custodientes vigilias noctis, super gregem suum.* Et licet tunc, multi alij ciues erant vigilantes, quisque domi suæ, ut rebus suis consuleret. Ad solos tamen vigilantes pastores missus Angelus, ut in illis, edocerentur vniuersi animarum pastores, se non posse greges suos defendere à luporum incurribus, nisi pastum suum exhibeat, diuinus ille puer, qui tunc vagiebat in cunis. Ita appositè monet Origenes hom. 2. in Lucam. *Audite inquit, pastores Ecclesiarum, pastores Dei, quod semper Angelus eius descendat de cælo, & annuntiet vobis, quoniam natus est vobis Saluator, qui est Christus Domini.* Etenim pastores Ecclesiarum, nisi ille pastor venerit, per se bene gregem seruare non poterunt: infirma est eorum custodia, nisi Christus cum eis paueat. Equidem in mundialibus pastibus, seruari non possumus à malignorum insultibus, nisi Christus suum pastum porrigat. Hanc vtramque virtutem, nimirum candorem, & vigilantiam, video in pijsimo nostro Pastore. Et quis maior potest esse candor, quam omnibus prodesse velle, quod illi innatum prorsus est, ut meritò cum D. Paulo dicere possit: *omnibus omnia factus sum.*

Pastor debet esse totus oculus.

Video in illo & alteram virtutem, vigilantiam pastorem, quâ in pascendo grege Domini indefessus vtitur. Interrogatus nonnemo Sapientum, qualis debeat esse pastor, ingeniosè respondit: pastor debet

esse totus oculus, qui in omnem partem circumspicere queat, ne vlla ouicularum sibi concreditarum perire possit. Quod pulchrè figurauit olim Salomon, describendo turrim Dauidicam, Cantic. 4. *Turris inquit Dauid collum tuum, quæ adificata est cum propugnaculis.* alij legunt, cum monumentis. alij, cum altitudinibus. alij denique, cum eleuationibus orium. Siue ideo, quod turris lapides, ad oris similitudinem fuissent excisi; siue, quod vero similis est, ut Davidis scopus in ea turri struendâ significaretur: quoniam in illa, satis in edito loco constitutâ, vigiles ad continuas excubias agendas constituti, non solum aduentantem hostem præuidebant; sed quemadmodum è plano nauigantibus portus designatur; ita viatoribus errantibus, viam, qua irent, ostendebant. Quid loquar de pijsimo Pastore nostro, qui in custodienda & excolendâ vineâ Domini, totus oculus, & veluti in profunda nocte, stella fulgens existit, ne aliqua virtutis sterilitas exoriat. Deferebatur cuidam viro insigni apud Hebræos Principatus: *Vestimentum tibi est, Princeps esto noster.* Isaia 3. At ipse miserum tunc Israëlitarum statum perpendens, & imparatum se agnoscens, ut desperatis rebus opem ferret, & quidquid erat incommodi, leuaret, respondit: *Non sum medicus, nolite me constituere Principem populi.* Quæ consequentia huius responsionis, ad præmissam interrogationem? Quid enim connexionis inter Principem, & medicum, inuenitur? ut propterea Princeps esse noller, qui medicus non fuerit. Duplicem connexionem agnosco: vnâ, quod sicut medicus curationi potius, quàm dominationi incumbit, ita & bonus Princeps, potius curare debet suorum sanctitatem, quàm propriam maiestatem. Ita resoluit S. Bernardus, Serm. 25. in Cantic. *Sciunt, inquit, boni fidelesque prepositi, languentium sibi creditam curam animarum, non pompam: medicos se, non dominos agnoscentes, parant confestim aduersus phrene-*

Cantic. 4.

Isaia 3.

S. Bernard.

Officium
Medici,

phrenesim anima, non vindictam, sed medicinam. Alteram, quia sicut medicus omnium domos adit, omnium lectis affidet, omnium doloribus inuigilat, omnium vulnera medicatur: ita Princeps Spiritualis, & pastor animarum, nullius deserit patrociniū; imò ubi maius periculum agnoscit, ibi vigilantior præsto adest, & eo diligentius incumbit, quò maiorem vim mali reformidat. Non est proinde verus curator animarum, qui ab illis peregrinatur; sed qui ita versatur inter illas, ut ab illis nunquam separetur. Cum autem hac virtute præluceat Pastor, noster vigilantissimus, sicut propter simplicitatem, & vigilantiam, Angelus primò pastoribus Christi natiuitatem nuntiavit; meritò & ego illi ante omnes, propter candoris & vigilantie dotes, IESVM recens natum, loco strenæ offero. Et quoniam D. Augustinus q. 82. & 83. in Leuit. asserit summos sacerdotes in veteri lege, Dei gratiā nunquam ægotasse, sed toto vitæ suæ tempore, sanos ac vegetos perstitisse, ex hoc fundamento. Quia bis in die, mane ac vesperi offerebatur incensum, in altari thymiamatis, ex præcepto diuino. Exodi 30. Et adolebit incensum super eo Aaron, suauē fragrans, mane. Quando componet lucernas, incendet illud: & quando collocabit eas ad vespertinum, vret thymiamata sempiternum coram Domino. Iam verò illud incensum, non offerebatur à quopiam minorari Sacerdote, quia huic non erat licitum, ingredi in Sancta Sanctorum, ubi erat altare thymiamatis: ut testatur idem Diuus August. q. 133. & 136. in Exodum. Ergo à summo Pontifice, qui cum vnicus esset, semper valere debebat ad hoc munus exequendum, ne illud ministerium legale interfimeretur. Idem ego vigilantī nostro pastori opto, ut sine vilo valetudinis offendiculo, ad imolandum Deo incruentum sacrificium, & arduum munus pontificium feliciter obeundum, diuinā gratiā, toto vitæ suæ tempore, saluus, & incolumis conseruetur.

Summus
Sacerdos
in veteri
lege num-
quam æ-
gotabat.

Exodi 30.

Scrutato ordine Hierarchico, à capite, ad membra; à Pontifice, ad Prælatos omnium dignitatum, munerum, officiorum, totumque Clerum descendo. Quibus pro strenua offero fulgentem illam stellam, quæ tribus hodiernis Regibus, natum infantem, IESVM quærentibus, viam monstrando, præibat. Ne verò id temerè facere videar. Audite quid sacrâ paginâ, de personis spiritualibus, in vinea Dñi, verbo & opere laborantibus, pronuntiet? Dan. 12. Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti; & qui ad iusticiam erudiunt multos, quasi stella in perpetuas æternitates. Meritò quidem, laborantes fideliter in Ecclesia Christi Sacerdotes, stellæ micantes appellantur: nam quemadmodum sydera, non sibi, sed Auctori suo primū seruientia, ad eius laudes omnium animos incitant; deinde hominum vtilitati lucent; ita Sacerdotum munus hoc proprium assignat ipsemet Christus, Matt. 5. Vbi postquam suos Apostolos, lucem mundi appellasset, statim subintulit: Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est. Nec procul abest Baruch Propheta, cum statum sacerdotalem describens, ait: Luxerunt cum iucunditate ei, qui fecit illas: quasi diceret: illi sunt fideles Domini Sacerdotes, qui non sibi honorem, laudemue adscribentes, sed in omnibus Dei gloriam, & proximorum vtilitatem procurantes, pura luce, id est puro corde, & bonorum operum splendore, Ecclesiam Christi adornant. Porro puritas cordis iuxta D. Bernardum Epistolâ 42. ad Henricum Senonensem Episcopum, in duobus consistit: nimirum, in quærenda gloriâ Dei, & vtilitate proximi. ut videlicet in omnibus actis suis, vel dictis, nihil suum quærat Prælati; sed tantum aut Dei honorem, aut salutem proximorum, aut vtrumq. Sub quo quidem sensu, frequenter in Scriptura sacra, Prælati ac Doctores, faciei

Strena toti
Clero of-
fertur stel-
la Regum
ductrix.

Daniel, 12.

Matt. 5.

Cantic. 5.

Prælati Ec-
clesiæ cur-
dicuntur
oculi.

Nyssenus.

Num. 12.

Ibidem.

ciei Ecclesiæ lumina, siue oculi ap. pellantur. ut Cantic. 5. Oculi eius sicut columba super riuos aquarum. Et Cantic. 7. Oculi tui sicut piscina in Hebron: non solum eâ de causa, quòd Prælati instar oculorum, ut vult Nyssenus, in Ecclesia superintendunt: seu ut placet Origeni homil. 17. in Gen. Scientia lumen vniuerso corpori præstant. Sed signatè, quòd sicut oculi, dum alia vident, & omnium corporis membrorum duces sunt, seipsos tamen non vident; ita Prælati, scientiæ, perfectæq. gubernationis lumen alijs ministrantes, seipsos non intueantur, nec sua, sed quæ IESVS Christi sunt, quærant. Quam imaginem, dum eleganti penicillo illustrat Nyssenus, illud Cantic. 5. Oculi eius sicut columba, super riuos aquarum, quæ lacte sunt lotæ. id primū in spirituum horum luminum laudem, ex lactis lotionem, cui soli inter humida, hæc proprietas inest, ut nullius rei vmbra, aut simulachrum in eo conspiciatur, ait: Quo fit, ut hac oculorum Ecclesiæ sit laus perfectissima, quòd nihil, quod non subsistit in rerum natura, nihil erroneum, nihil vanum, præter ipsam rerum veritatem, veluti umbraculi quadam simulachra representent, sed ipsissimam veritatem intueantur, erroris huius vitæ spectris, & imaginationibus nequaquam admissis.

Electurus Dominus in veteri testamento, ad cultum & obsequia sua diuina, Sacerdotes, præcepit Moyse, ut à duodecim tribubus, duodecim virgas acciperet: Loquere inquit, ad filios Israël & accipe ab eis virgas singulas, per cognationes suas, à cunctis Principibus tribuum, virgas duodecim, & vni cuiusq. nomen super scribes virga sua. Ponesq. eas in tabernaculo faderis coram testimonio, ubi loquar ad te; quem ex his elegero, germinabit virga eius. Numer. 12. Fecit Moyses iuxta præceptum Domini, & ecce sequenti die ingressus tabernaculum, inuenit virgam Aaron germinantem, sequenti die regressus inuenit germinasse virgam Aaron in domo Leui, & turgentibus gemmis eruperunt

A flores, qui, folijs dilatatis in amigdalas deformati sunt. Grande miraculum, quòd Aaronica virga, virgis cæteris steriliter arescentibus, eadem nocte ramos, frondes, flores, & fructus protulisset. Et quidem fronduisse virgam non mirarer, cum ex historijs constet, arbores à multis annis steriles, Sanctorum Dei precibus restoruisse; sed quòd fructum non alium protulerit, nisi amygdala, obstupesco. Mysterium agnoscite: eam qualitatē naturalistæ Amygdalo tribuunt, quòd inter omnes arbores, primò frondescat, floresq. ac fructus producat. Deus itaq. volens innuere, quòd Sacerdotes, primi ante alios in Ecclesiam Christi venire debeant, præcurrentes ad diuina obsequia; ab illa germinante virgâ, voluit amygdala parturiri: ut inquam bonis operibus, inculpatis moribus, & à virtutum splendore, populo ad arripiendam sanctimonie semitam, præluceamus. Memores, his solum mercedem æternam à Deo promissam esse; negligentibus verò, & minus decenter viuētibz, supplicia interminata. ut docet Cæsarius Arelaten. tom. 2. Bibliot. homil. 35. Si, inquit, diligenter attenditis, euidenter agnoscitis, quòd omnis homo quantiscunq. exemplum sanctæ conuersationis præbuerit, cum tantis, & pro tantis ad præmia æterna perueniet; & contra, qui exemplum mala vitæ, & peruersæ actionis ostenderit, quantoscunq. suis malis moribus, ad iniqua opera pronocauerit, cum tantis, & pro tantis perpetua supplicia sustinebit. Hinc Nyssenus, tepidos & ambiciosos Sacerdotes, qui sibi potius, quàm Deo, & populo fideli lucere student, quiq. seipsos semper intuentur, ad propria quærenda veloces, ad ea verò, quæ Dei sunt, & salutem æternam concernunt, nimium tardi, ita perstringit. At nunc pleriq. oculi spirituales, parui facientes assiduitatem in verbo Dei, vel auaritia sibi lacum fodiunt, vel in vana gloria lapidicinis versantur, vel in superbia puteo laborant, vel alios deniq. lacus erroris studiosè fodiunt, semper huius vitæ honore,

Cæsarius
Arelaten.

Nyssenus.

poten-

potentiâ, gloriâ, quas res mirificè multi expetunt, una cum ortu suo defluentibus, nullumq; vestigium inanis opera in deceptis relinquentibus. Offero igitur Prælati, in quibuscunq; dignitatibus, ac officijs consistentibus, totique Clero, stellam, Reges ad Christum natum ducentem, vt pariter doctrinâ, & exemplo prælucentes populo, ducant vnumquemq; ad sanctè viuendum.

Strēna
Academiæ
tres aureæ
Regum
coronæ.

A statu Spiritualis, ad domum Sapientiæ, nimirum Academiam Cracouiensem gradum facio. Magnifico itaq; Reſtori, omnium graduum Doctoribus, & Professoribus, offero tres coronas aureas trium Regum. Si enim Atheniensibus Zenonem, Citriæum quod complures annos in ciuitate versaretur Philosophicè, ac iuuenes qui ad illum disciplinæ causâ conuenerant, ad virtutem & frugalitatem exhortando, ad ea, quæ sunt optima, conuerteret; vitam suam verbis ac doctrinæ suæ consentaneam, exemplar omnibus proponens, propter singularem eius virtutem & temperantiâ aureâ coronâ ornare visum erat. Potiori iure ego hodiè vos eruditi Professores, pro magnis & indefessis laboribus, in erudienda iuuentute susceptis, regijs coronis ornare debeo, cum nihil ita regium sit, quàm virtutem, & scientiam alijs communicare. Henricus Hispaniarum Rex, vitæ & thori sociam assumens Margaritam Austriacam, inter alia munuscula, auream illi dederat coronam in qua sol depictus erat, cum lemmate: HÆC QVOQVE ORNABIT: insinuans per hoc, futuram suam coniugem & Reginam, non parum ornamentum Hispaniarum Regno allaturam fuisse. Magni Academiæ Cracouiensis Professores, virtutibus æque ac scientijs clari, licet non ignorem, à Regalibus sceptris, sat splendoris in vos refundi. Quippè indubitatum hoc indicium est, vos commune quid cum Regibus habere: vt enim apud hos, summa regendi; ita penes vos, docendi potestas residet. Nihilominus, dum ad

Henrici
Hispaniarum
Regis
munuscu-
lum cum
lemmate.

Academiæ
Professo-
res quid
cum Regi-
bus com-
mune ha-
bent.

vestra sceptrâ, tres coronas apponam, cunctus splendor in vos refundetur, vt merito dixeritis: ET HÆC QVOQVE ORNABUNT.

Amplissimo Senatui Cracouiensi, viris magnanimis in Magistratu constitutis, offero aurum. Tum ideo, quia sicut aurum, dignitate & valore præstat alijs metallis; ita viri Consulares huius vrbs, velut æquissimi quondam Arcopagitarum Iudices, in dijudicandis grauissimis causis, in componendis litigantiû controuersijs, æquitate & prudentiâ, alias ciuitates, earumq; tribunalia, longè superant. Sponsi cœlestis manus describens Salomon, Cantic. 5. dicit: *Manus illius tornatiles aureæ, plena hyacinthis.* In quibus verbis, sapientiam, quæ arcanâ significatione auro denotatur; & vitæ integritatem, quàm hyacinthus cœlo adsimilis significat, exprimere voluit. Aureas itaq; manus Iudicum, & Senatorum Deus esse voluit, non auratas, vt nimirum vera illis merita, germanaq; auri scientia; non verò inanis doctrinæ fucus, seu fucata, & ad faciem solum apparentes virtutes insint. Hinc sapienti Regi, maximè placebat stellio, paruula alias & contemnenda, lacesta. Prouerb. 30. *Quatuor, inquit, sunt minima terre, & ipsa sunt sapientiora sapientibus: stellio manibus nititur, & moratur in adibus Regum.* Vt scilicet inde moneret eos, quia d Principum gratiam, & ad potiora Reipublicæ munera obrinenda volunt conscendere, propriarum virtutum splendore, atque ornamento, nec non laborum & indefessæ sollicitudinis manibus; non externo potentiorum fauore, niti debere. Nam aliquando euenit, vt qui populis sese in munerum fastigio colendos, atq; adorandos proponere concupiscunt, dum perfectas virtutes, & merita ad ea obtinenda afferre nequeunt, aureas ostendentes manus, ad virtutem, seu potius vim auri, atq; argenti confugiant. Quod in hunc modum deplorat Gregorius Nazianz. orat. 24. *Aurum, inquit, dulcis*

Strēna Ma-
gistratui,
aurum.

Cantic. 5.

Prou. 30.

Gregorius.
Nazianze.

dulcis tyrannus, per quem nunc multa, A fursum, deorsumq; velut in talorum ludu iactantur.

Aurum
mutui a-
moris sym-
bolum.

Demo-
sthenes
muneribus
corruptus.

Aurum
a putredi-
ne seruat.

Præterea, aurum offero incluto Magistratui, ea de causa, quia aurum in Scripturâ sacrâ, amoris symbolum habetur, vt pariter consultissimi viri, mutuum amorem inter se seruent, cum Deus concordem hominum affectus esse velit. Vtq; in ferenda sententia, non sanguinem, aut munera, sed Deum iustitiæ Authorem, & amorem proximi respiciant. Memores, quia munera meritis oculos claudunt, & voluntatis affectus, quo liberit impellunt. Linguam faciliè moderantur, & nunc mutam, nunc disertam efficiunt. Sic Demosthenes olim, Athenis contra Milesios peroraturus, pridie à Milesiorum legatis, multâ pecuniâ, ne declamaret, subornatus, in crastinum foras prodijt, collo multâ lanâ circumuoluto, dicens, hesternâ nocte passum se fuisse synanchim, id est, anginam, seu faucium morbum, & ideo declamandi munere impedidum. Verum quidam è plebe subodoratus id, quod erat, verbis festinè innouatus argutè lusit. Demosthenem non synanchi, sed argyranchi, hoc est; non anginâ laborare. Tandem, aurum offero Magistratui, hac & de causa: quia iuxta Medicos, à putredine præseruat. Hinc Aegyptij Reges suos vitâ fundos, non solum aromatum, condimento, sed laminis aureis obuoluebant, quod nihil æque à putredine posset præseruare, sicut aurum. Inno & ietero laborantibus medetur aurum: ô bone Deus, quàm multos morbus iste, in hac Ciuitate inuasit, dum coniugia adulterijs, virginitas stupris, & non rarò sacrilegijs polluitur: dum plateæ nocturnis grassatoribus implentur, vt innocentibus sine iactura vitæ, liber transitus ad domos suas non pateat. Dum agrotis omnia loca implentur, qui omnibus cœli & æris iniurijs expositi, omniq; remedio destituti, vitam miserè finiunt, cum si viuerent, multum

utilitatis ciuitati afferre possent. Vestrâ hoc Consulares viri curâ & prudentiâ incumbit, vt his malis ante tempus occurratis, ne inueterato malo serò medicina paretur.

A Senatu, ad statum coniugalem progredior. In hoc statu degentibus, offero par iumentorum, Christum in præsepio, suo halitu calefacientium, hoc est; viris iugum matrimonij portantibus, offero asellum laboriosum, & bouem obsequentem. Controuertunt Authores, quare Christus ante passionem ingressus Hierosolimam cum triumpho, non alio animali voluit uti, nisi asino. Matt. 21. *Ite in castellum, & inuenietis asinam alligatam, & pulum cum ea, soluite, & adducite mibi.* Rationem potissimam assignant, quia hoc animal est maximè laboriosum, & vt loquitur D. Basilus in cap. 1. Isaia. *Gestandis oneribus natum,* maximeque suis dominis vtile, nam teste Plinio lib. 8. cap. 43. quæstus, qui aliquando ex illo sumitur, opima prædia exuperat. Hanc fortasse ob causam, Iacob filio suo Issachar, magnas diuitias apprecans, asini nomine eum intitulauit. Issachar, inquit, *asinus fortis, supposuit humerum suum ad portandum.* Gen. 49. palam faciens, quod ille, qui instar asini potens est in laboribus subeundis, magnis opibus augeatur, & amplis prouincijs dominetur. Quod pulchrè expressit S. Bernardus in Psal. *Qui habitat, ita loquens: scio similitudinem aliquam iumentorum homini commendari, sed plene non eam, quæ in insipientia, sed patientia imitatione consistit.* Volens itaque Christus, ad indefessos labores, viros coniugatos allicere, laborioso asino ad nuptialem triumphum, in persona Synagogæ, cum Ecclesiâ sancta celebrandum, uti voluit. Similiter in præsepio, non ab alijs animalibus, nisi à boue & asino calefieri infans Iesvs voluit, vt cum bos sit animal obsequentissimum, nam mille boues à paruo puero exigua virgâ minari possunt, vxores bouum similitudine adumbratas, ad

Strēna
coniugatis
iumento-
rum.

Christus
eur Asino
insidens
Hierosoly-
mam in-
gressus.

Matt. 21.

Asinus la-
boriosus &
vtilis.

Gen. 49.

S. Bernar.

G

obedien-

Eccl. 36.

obedientiam viris suis præstandam alliceret. Hinc dicit Sapiens Eccl. 36. *Qui possidet mulierem bonam, inchoat possessionem, adiutorium secundum illum est, & columna ut requies. Quasi initium, aut auspiciū opulentia, sit bonæ vxoris possessio. Cum bona mulier marito sit, quasi columna, & requies. Bouem itaq; & asinum coniugatis offero, ut concordī voluntate, iugum maritale trahant, prospera & aduersa æquo animo ferentes.*

Strena viduis.

Quoniam statum Maritalem vidualis sequitur, idē viduis pro strenua offero thūs continentia, & deuotionis; cū illis maximē congruat domi se continere, & Deo attentius vacare. Hoc præceptum illis posuit

1. Cor. 7.

D Paulus 1. Corint. 7. *Mulier innupta, & virgo, cogitat quæ sunt Domini, ut sit sancta & corpore & Spiritu.* vbi per mulierem innuptam, quamlibet continentem, à viri solutam vinculo interpretatur S. Hieronymus lib. 1. contra Iovinianum. Cap. 7. Alij communius apud Estium, per mulierem innuptam, nuncupatim intelligi malunt viduam. Quasi inter viduas, & virgines, magnum esse commercium, Christi Apostolus vellet ostendere. Hinc D. Ambros. post libros de virginibus, librum de viduis conscripsit. *Nec, enim, inquit, debuimus præterire viduas, quas Apostolica sententia cum virginibus copulauit.* Et profectō non inferioris virtutis est, eo abstinere coniugio, quod aliquando delectauerit, quā coniugij oblectamenta nescire. Feliciorem esse fateor

S. Ambro.

virginitatem, cū in virginibus integritas solida, & tota sanctitas, de proximō visura sit faciem Dei. At viduitas operosior: quia facile est, non appetere, quod nescias; & auersari, quod desideraueris nunquam; at gloriosior est continentia, quæ ius suum sentit, quæ quid viderit, nouit. Ita concludit Tertull. lib. 1. ad vxor: Cap. 8. *Poterit, inquit, Virgo felicior haberi, at vidua laboriosior; illa, quod bonum semper habuit, ista, quod bonum sibi inuenit; in illa gratia, in ista virtus coronabitur.* Imō nonnulli apud

Viduitas est operosior virginitate.

A Clementem Alexandrinum lib. 3. Strom. cap. 9. viduitatem anteponunt virginitati: *Iam, inquit, nonnulli præferunt viduam virgini, quod attinet ad continentiam, ut quæ experta est voluptatem, & magno & excelso animo contempserit. o quam est faminea imbecillitati arduum, valentiā masculā expertam voluptatem pertinaciter contempsisse.* Si stite vobis deuotæ viduæ ante oculos Rutham, in ætatis verē, optimo marito immaturē viduatam, de qua S. Hieronymus in Epit. Paulæ ita scribit. *Qua postquam vir mortuus est, ita eum planxit, ut propē ip̄a moreretur; ita se conuertit ad Domini seruitutem, ut eius mortem videretur optasse.* videte in iuuenula Ruthā, viduæ stipendia senectutis, cuius pudicitiam, nec audacior maledicentia vellicat, incertatis vagē ramusculis formidanda, ut meritō proclamet S. Ambrosius lib. de Viduis. *Quantō, igitur, vos o vidua magis conuenit intentas esse studio castitatis, ne locum sinistra relinquatis opinioni, quæ pudicitia testimonium in sola habetis moribus? Virgo enim, licet in ea quod, maior sit morum prærogatiua, quā corporis; calumniam tamen integritate carnis abiurat. Vidua quæ probanda virginitatis subsidia amiserit, non in voce obstetricis, sed in suis moribus habet castitatis examen.* Reuocate vobis in memoriam, honestissimam Bethuliam Matronam Juditham, quæ mortuo viro, in secreto cubiculo domus suæ assiduis orationibus, & deuotioni vacabat: *Et habens super lumbos suos cilicium, ieiunabat omnibus diebus*

Strom. cap. 9. viduitatem anteponunt virginitati: *Iam, inquit, nonnulli præferunt viduam virgini, quod attinet ad continentiam, ut quæ experta est voluptatem, & magno & excelso animo contempserit. o quam est faminea imbecillitati arduum, valentiā masculā expertam voluptatem pertinaciter contempsisse.* Si stite vobis deuotæ viduæ ante oculos Rutham, in ætatis verē, optimo marito immaturē viduatam, de qua S. Hieronymus in Epit. Paulæ ita scribit. *Qua postquam vir mortuus est, ita eum planxit, ut propē ip̄a moreretur; ita se conuertit ad Domini seruitutem, ut eius mortem videretur optasse.* videte in iuuenula Ruthā, viduæ stipendia senectutis, cuius pudicitiam, nec audacior maledicentia vellicat, incertatis vagē ramusculis formidanda, ut meritō proclamet S. Ambrosius lib. de Viduis. *Quantō, igitur, vos o vidua magis conuenit intentas esse studio castitatis, ne locum sinistra relinquatis opinioni, quæ pudicitia testimonium in sola habetis moribus? Virgo enim, licet in ea quod, maior sit morum prærogatiua, quā corporis; calumniam tamen integritate carnis abiurat. Vidua quæ probanda virginitatis subsidia amiserit, non in voce obstetricis, sed in suis moribus habet castitatis examen.* Reuocate vobis in memoriam, honestissimam Bethuliam Matronam Juditham, quæ mortuo viro, in secreto cubiculo domus suæ assiduis orationibus, & deuotioni vacabat: *Et habens super lumbos suos cilicium, ieiunabat omnibus diebus*

Clemens Alexandr.

S. Hieron.

S. Ambro.

Judith 8.

Strena virginibus Ioseph seniculus.

Et quia viduitati proxima est virginitas, offero virginibus Iosephum seniculum, ex hoc fundamento. Cū Euangelista describere vellet æterni verbi Incarnationem, in virginali Deiparæ vtero, sic exorsus est: *Missus est Angelus ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph, & nomen Virginis Maria.* Meritō MARIA dicitur Virgo, quia ultra naturæ, & ferē gratiæ etiam leges, illibato arcanē pudore, Virgo concepit, & Virgo peperit Saluatorem. Sed quid opus erat, ut tunc desponsata diceretur, & vir eius proprio nomine nuncuparetur? Nonne vel mariti vocabulum, virginitatis deuenustabit pudorem? minimē sanē: immo potius commendat & tuetur, ut ingeniosē discurret S. Ambro. citati Euangelistæ verba exponens. *Benē, inquit, utrumq; posuit scriptura, ut desponsata esset, & virgo.* Virgo, ut expers virilis consortij videretur; desponsata verō, ne temerata virginitatis adureretur infamiā. Vnde addit: *Seruatur itaq; Sancta Maria sicut pudore integra, ita inuolabilis opinione virginitas. Quoniam locupletior testis pudoris maritus adhibetur, qui posset & dolere iniuriam, & vindicare opprobrium, si non agnosceret sacramentum.* Per Iosephum ergo seruata est MARIE, sicut pudore integra, ita inuolabilis opinione virginitas. Nec mirum: quia nomen istud Ioseph, significat iustum. Vnde dicit sacer textus. *Ioseph autem vir eius, cū esset iustus, & nollet eam traducere.* Non ergo potuit melius custodiri virginitas MARIE; quā ab homine iusto, qui nec vteri tumorem, in dies esse grauidam, euidenter oculis notificantem, ad sinistras de eius pudore suspiciones, computauerit. Proindē & vestram virginitatem S. Ioseph, custodiet fideliter, ne saltem in opinione hominum, aliquid de suā pudicitia periclitetur, cū vera virginitas etiam leuissimā suspicione carere debeat, iuxta illud D. Cyrilli lib. 4. Apol. Moral. cap. 8. *Osapphirus mirabilis castitatis, omnem fugans & destruens famam venenosam.* Grande reuera virginitatis sacramentum est, quo velut eueritur natura, ut docet S. Cyrillus exclamans: *O virtus magnetica virginitatis, ad se trahens natu-*

Lucæ 1.

est: *Missus est Angelus ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph, & nomen Virginis Maria.* Meritō MARIA dicitur Virgo, quia ultra naturæ, & ferē gratiæ etiam leges, illibato arcanē pudore, Virgo concepit, & Virgo peperit Saluatorem. Sed quid opus erat, ut tunc desponsata diceretur, & vir eius proprio nomine nuncuparetur? Nonne vel mariti vocabulum, virginitatis deuenustabit pudorem? minimē sanē: immo potius commendat & tuetur, ut ingeniosē discurret S. Ambro. citati Euangelistæ verba exponens. *Benē, inquit, utrumq; posuit scriptura, ut desponsata esset, & virgo.* Virgo, ut expers virilis consortij videretur; desponsata verō, ne temerata virginitatis adureretur infamiā. Vnde addit: *Seruatur itaq; Sancta Maria sicut pudore integra, ita inuolabilis opinione virginitas. Quoniam locupletior testis pudoris maritus adhibetur, qui posset & dolere iniuriam, & vindicare opprobrium, si non agnosceret sacramentum.* Per Iosephum ergo seruata est MARIE, sicut pudore integra, ita inuolabilis opinione virginitas. Nec mirum: quia nomen istud Ioseph, significat iustum. Vnde dicit sacer textus. *Ioseph autem vir eius, cū esset iustus, & nollet eam traducere.* Non ergo potuit melius custodiri virginitas MARIE; quā ab homine iusto, qui nec vteri tumorem, in dies esse grauidam, euidenter oculis notificantem, ad sinistras de eius pudore suspiciones, computauerit. Proindē & vestram virginitatem S. Ioseph, custodiet fideliter, ne saltem in opinione hominum, aliquid de suā pudicitia periclitetur, cū vera virginitas etiam leuissimā suspicione carere debeat, iuxta illud D. Cyrilli lib. 4. Apol. Moral. cap. 8. *Osapphirus mirabilis castitatis, omnem fugans & destruens famam venenosam.* Grande reuera virginitatis sacramentum est, quo velut eueritur natura, ut docet S. Cyrillus exclamans: *O virtus magnetica virginitatis, ad se trahens natu-*

Ioseph iustum significat.

S. Cyrillus.

Idem qui supra.

virginali Deiparæ vtero, sic exorsus est: *Missus est Angelus ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph, & nomen Virginis Maria.* Meritō MARIA dicitur Virgo, quia ultra naturæ, & ferē gratiæ etiam leges, illibato arcanē pudore, Virgo concepit, & Virgo peperit Saluatorem. Sed quid opus erat, ut tunc desponsata diceretur, & vir eius proprio nomine nuncuparetur? Nonne vel mariti vocabulum, virginitatis deuenustabit pudorem? minimē sanē: immo potius commendat & tuetur, ut ingeniosē discurret S. Ambro. citati Euangelistæ verba exponens. *Benē, inquit, utrumq; posuit scriptura, ut desponsata esset, & virgo.* Virgo, ut expers virilis consortij videretur; desponsata verō, ne temerata virginitatis adureretur infamiā. Vnde addit: *Seruatur itaq; Sancta Maria sicut pudore integra, ita inuolabilis opinione virginitas. Quoniam locupletior testis pudoris maritus adhibetur, qui posset & dolere iniuriam, & vindicare opprobrium, si non agnosceret sacramentum.* Per Iosephum ergo seruata est MARIE, sicut pudore integra, ita inuolabilis opinione virginitas. Nec mirum: quia nomen istud Ioseph, significat iustum. Vnde dicit sacer textus. *Ioseph autem vir eius, cū esset iustus, & nollet eam traducere.* Non ergo potuit melius custodiri virginitas MARIE; quā ab homine iusto, qui nec vteri tumorem, in dies esse grauidam, euidenter oculis notificantem, ad sinistras de eius pudore suspiciones, computauerit. Proindē & vestram virginitatem S. Ioseph, custodiet fideliter, ne saltem in opinione hominum, aliquid de suā pudicitia periclitetur, cū vera virginitas etiam leuissimā suspicione carere debeat, iuxta illud D. Cyrilli lib. 4. Apol. Moral. cap. 8. *Osapphirus mirabilis castitatis, omnem fugans & destruens famam venenosam.* Grande reuera virginitatis sacramentum est, quo velut eueritur natura, ut docet S. Cyrillus exclamans: *O virtus magnetica virginitatis, ad se trahens natu-*

A prærogatiua virginali, ad senilem ætatem deflecto. Hominibus itaq; prouectæ ætatis, offero pro strenua myrrham. Myrrha mortis & sepulturæ symbolum habetur, ut homines prouectæ ætatis, mortem & sepulturam præ oculis habeant. Naturali quippē cursu procedendo, necesse est senem mori. Et licet mors omnibus sit incerta, maximē tamen

Strena Senibus.

senectuti proxima: licet enim iuuenes possint citō & quauis die mori; attamen senes non possunt diu vivere, ut præclare docet S. Clemens Romanus, Epistolā 5. *Incertum est, inquit, etiam iuuenibus vita tempus, senibus autem iam nec incertum est: non enim dubitatur, quin quantumcūq; quod putatur superesse, breue sit.* Quod magis adhuc corroborat Nyssenius, oratione aduersus eos, qui differunt baptismum, inquiens: *Caput iam senescit, propē est ætas vita: in nos fortē*

Clemens Romanus.

Nyssenius.

falx acuitur, & timeo ne nobis dormientibus, & in vana spe occupatis, repente accedat messor terribilis. Hinc notanter monet Isaias eum, qui ætate ingrauescente ad occasum vergit, ut a terrenis curis, expeditus, ea solum, quæ ad occasum & mortem attinent, cogitet; nec de figendis tentorijs, sed de eorum potius funibus dissolvendis agat cap. 13. inquiens: *Non ponet in ea tentoria Arabs.* Quem locum Guilielmus in Allegorijs Gotfridi Tilmanni ita exponit: Arabs, occidens interpretatur: *in carnalium*

Isaiz 13.

Guilielm.

ergo deliciarum consideratione affectum A
figit, quisquis se tanquam in occidente
constitutum agnoscit, nec corpus suum
casto labore reuocare studebit ad ortum,
quod quotidie declinare conspiciat ad oc-
casum.

Sed proh dolor! ea est huma-
narum mentium cecitas, siue inue-
teratus, imò nobis ingenitus mundi
amor, ut quò ipse ingrauescente
aetate ad occasum nobis magis ver-
git, eò ardentius indefatigato, casto
tamen labore, ad ortum reuocare
studeamus. Quod pulchrè tetigit

Gregorius
Nyssenus.

Gregorius Nyssenus supra citatus.
Ecce inquit, in seipso aruit, & adhuc in
cordibus nostris floret. Vbiq; mors, ubiq;
luctus, ubiq; desolatio: undiq; percuti-
mur, undiq; amaritudinibus replemur;
& tamen ceca mente carnalis concupi-
scientia, ipsas eius amaritudines amamus,
fugientem sequimur; labenti inbaremus.

Saluianus
Massiliensis.

Acrius adhuc Saluianus Massilien-
lib. 5. de prouidentia, agens de exci-
dio Treuerensi, id exaggerat. Lugu-
bre, inquit, est referre, quæ vidimus,
senes honoratos, decrepitos Christianos,
imminente iam admodum excidio ciuita-
tis, gula ac lasciuia seruientes. Quid
primum accusandum est? quod honorati?
an quod senes? an quod christiani? an
quod periclitantes? Quis enim hoc fieri
posse credat, vel in securitate à senibus?
vel in discrimine à pueris? vel unquam
à christianis. Nonne hanc senilem

Mures rui-
nam domus
presen-
tiant.

amentiam, vel ipsa stolidiora animan-
tia confundent, cum & mures, qui
auctore Plinio lib. 10. cap. 45. inter
omnia animalia nihil discunt, præ-
sentientes domus, quam inhabitant,
futuram ruinam, maturâ fugâ sibi
consulant teste Eliano lib. 1. pag. 3.
Cum domus aliqua consenuit, & ruinam
minatur, mures primi sentiunt, & reli-
ctis suis cauernis, & pristinis habitatio-
nibus, quantum contendere pedibus valent,
fugiunt, aliudq; domicilium quarunt.

Aelianus.

O pudorem! o summam hominum
temeritatem! o stolidissimam amen-
tiam! presentimus frequenter, aut
morbo nos inuadente, aut senectute,
quæ ipsa morbus est, nullaque
medicinâ superabilis, imminere cor-

poris & domus huius terrestris reso-
lutionem; neq; tamen tunc tempo-
ris firmiorem illam, hoc est coelestem
querimus, sed fugientem sequimur,
labenti inbaremus. ut sapienter exagi-
tat Seneca libro de breuitate vitæ
cap. 20. Lex à quinquagesimo anno mi-
licem non cogit, à sexagesimo Senatorem
non citat, difficilius homines à se otium
impetant, quàm à lege: interim dum
rapiuntur, & rapiunt, dum alter alte-
rius quietem rumpit, dum mutuo sunt
miseri. Vita est sine fructu, sine volu-
ptate, sine ullo profectu animi: nemo in
conspicuo mortem habet, nemo non pro-
cul spes intendit. Hoc autem inde
prouenit, quia rebus mundanis ni-
miùm adharemus, & ideo dum ex
hac vita decedendum est, magno
mærore angimur.

Seneca.

Cuius rei euident documentum
habemus in sacris literis: audiens
Ezechias Prophetam Domini, mor-
tem sibi comminantem: Precipe do-
mum tue, morieris enim tu, & non viues.

4. Reg. 20.

4. Reg. 20. dicit sacer textus, quod
fleuerit sletu magno, ardentèq; ora-
uerit Dominum, vitæ suæ prolonga-
tionem postulans. At verò piissimus
Rex David, non mortem, sed vitæ
longitudinem deplorabat, dicens:

Psal. 19.

Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus
est, habitavi cum habitantibus Cedar,
multum incola fuit anima mea. Quid
aliud causæ? nisi quia Ezechias habe-
bat domum plenam thesaurorum,
auri, argenti, pigmentorum, & vn-
guentorum, & ideo his vanitatibus
nimium immersus, mori timebat,

perpetuò viuere appetens. Rex au-
tem David, quia affectum suum in
istis minimè habebat, & veluti pere-
grinus ac hospes hic morabatur, non
solum mortem non timebat, sed
etiam vitæ longitudinem fastidiebat:
quia viuendo hic, quotidie morie-
batur. Ne ergo vobis ingrauescente
iam aetate, mors terribilis eueniat,
exemplo Regis piissimi, mortem
præ oculis semper habete, dicentes:
multum incola fuit anima, ut ita sene-
ctus vestra venerabilis reddatur, non
tam annorum numero computata;

quàm

quàm potius bonorum operum san-
ctitate conspicua. Sit quidam quo-
tidianus vsus in nobis affectusq; mo-
riendi, ut à corporis voluptatibus
anima nostra se discat extrahere, &
tanquam in sublimi locata, quò ter-
renæ adire libidines, & eam sibi
glutinare non possint, suspiciat mor-
tis imaginem, ne penam mortis in-
currat. Qui enim viuendo consuevit
mori, illi mors suavis & optata eue-
nire solet.

Iuuenili
aetate stre-
na.

Vltimò tandem, ad iuuenilem
& floridam aetatem venio: huic offe-
ro fanum, in quo Christus recens
natus positus erat: sano iacere voluit,
præsepe non abhorruit. Quid est enim
fanum, nisi ætas hominis vernans,
iuxta illud omnis caro fanum. Quasi
dicatur, ut gramina orto sole suam
viriditatem explicant, & miram-
ostendant amenitatem, cum vix ad
meridiem perdurantia arescant, ac
fani instar exsiccata, omnem fragran-
tiam & ornatum amittant; ita planè
ætas iuuenilis, dum crescere incipit,
non raro insperatè decrescit, & perit.

S. Chryso-
stomus.

Oblectantur iuuenes conuiujs, igna-
ri, quod in ipsa etiam latitæ pocu-
la, mortis venena plerumq; suffu-
dantur. ut ingeniosè monet S. Chry-
lib. de Helia & leiunio cap. 14. Ro-
gas, inquit, ad incunditatem, & cogis
ad mortem: inuitas ad prandium, & effe-
re vis ad sepulchrum: cibos promittis,
& tormenta irrogas: vina pratensis,
& venena suffundis. Sic natalitium con-
uiuium celebrauit Pharaò, sed ante-
quàm absolueret, pistorum princi-
pem occidit Gen. 40. Recordatus est

Gen. 40.

inter epulas Magistri Pincernarum, &
pistorum principis: restituitq; alterum in
locum suum, ut porrigeret ei poculum,
alterum suspendis in patibulo. Suum
quoq; natalem Regio conuiuio He-
rodes decorauit, sed cum mensam
amputato Ioannis capite, turpiter in-
cestaret, expertus est miser, natales
epulas in funebres lachrymas desisse.
Epulabantur lobi Filij in domo fra-
tris primogeniti, qui sicut potentia
& magnificentia alijs fratribus præ-
stabat; ita lautius & lætius conuiuium

Funesta
conuiuia.

exhibebat. sed inter gaudia conui-
uarum, ecce tibi cadauera mortu-
orum, ruente domo & miserabili
ruinâ omnes inuolunte. Iob. 1. Fi-
lij tui & filiaabus vescentibus, & bibe-
ntibus vinum in domo fratris sui primoge-
niti, repente ventus vehemens irruit
à regione deserti, & concussit quatuor
angulos domus, qua corruens oppressit li-
beros tuos, & mortui sunt.

Iob. 1.

Delectantur iuuenes mundi vo-
luptatibus, vestium splendore, nec
non illicitis delicijs, cum ætas hæc
sit maximè prona ad lapsum. Sed ne
confidite: nam & inter delicata vo-
luptatum lectisternia, sua mors ple-
rumq; erigit cenotaphia, & qui tu-
ros se putant, sepulchris includit.
Hinc illa prophetica comminatio:
Va qui dormitis in lectis eburneis, & la-
sciuitis in stratis vestris: qui comeditis
agnum de grege, & vitulos de medio ar-
menti: quia auferetur factio lasciuientium.
Gloriatur florida ætas, se lon-
gissimè à morte abesse, sed audiat do-
ctrinam coelestis sponsi, Cantic. 2.

Cantic. 2.

Flores apparuerunt in terra nostra. Et
ecce tam festiuo plausui maestissime
ingemiscit; Tempus putationis aduenit.
Palam faciens, istos humanæ vitæ
flosculos vix apparere, cum iam di-
spareant, & erumpere gestientes,
subito amputentur. Vnde moriturus
Jacob, ita filium suum Iose-
phum affatus est. Gen. 48. Mortua
est Rachel in terra Chanaan, in ipso iti-
nere, eratq; verum tempus, & ingre-
diebar Ephratam, & sepeliui eam iuxta
viam Ephrata. Quibus verbis mori-

Gen. 48.

bundus pater, voluit filium suum
de mortis incertitudine admonere.
Quasi diceret: ne quæso o Ioseph
annis iuuenilibus delusus, longam
patris tui vitam tibi promittas, sed
breuissimam matris tuæ reformida.
Nam licet ego canescente iam æta-
te, ex hac vita decedo, nihilomi-
nùs Rachel, nonnisi efflorescente
decessit. Inprimis enim mortua est
in itinere, cum felicitatem optaret,
non occuparet: verno tempore,
cum videret flores, non obtineret
fructus, iuxta Ephratam, hoc est fru-

G 3

giferam,

giferam; non in Ephrata, cum ad ^A tora tui, in diebus iuuentutis tue. quia rerum omnium abundantiam tenderet, non perueniret. Ne igitur sis propter patris felicitatem securus, sed propter matris calamitatem sollicitus: hanc time, illam tibi ne spondeas. Proinde & vos in florida ætate, in ornamentum Ecclesiæ, & spem patriæ crescentes, vestram iuuentutem non mundo, sed Deo consecrate, iuxta illud Sapientis consilium Ecclesiastæ 12. *Memento Crea-*

toris tui, in diebus iuuentutis tue. quia vestra florida ætas, sæni instar facile corrumpitur, & evanescit. His igitur muneribus, pro strenua inter omnes status distributis, contenti estote, vitam in melius commutantes, ut in Dei benedictione anni præsentis exordia inchoantes, & virtutum ac sanctimonie passibus decurrentes, amplissimos divinos fauores promeremini.

DIE SANCTÆ AGNETIS, CONCIO PRIMÆ.

Simile est Regnum cœlorum decem Virginibus. *Matt. 25.*

Cælum virginitati, & virginitas cælo comparatur.

Cæline fulgentia sydera, cum tenerrimo virginum corpuseculo, an potius roseum: & corallio similem virginitatis decorem, cum versicolore nubium arcu, aut rutilantis auroræ matutino instar micantis rubini ortu, comparare debeam? prorsus ambigo. Et cælum enim sese virginibus vltro submittit, quia inter signa Zodiaci virginem fouet: in cuius signo quoties Sol cursum suum peragit, benignum se toti mundo præbet, salubres auras & calorem iucundo attemperatum Zephyro, in hæc sublunarium inferiora mittens. Et virginitas reciproco nisu in cælestia tendit, sapius quæ Dei sunt, mente reuoluens. confirmante id Apostolo *Matt. 22.*

Matt. 22. Quæ non nubunt neque nubentur, erunt sicut Angeli Dei in cælo. Nec mirum: cum enim virginitatem natura ipsa suis legibus includere non posset? omnia illis cum purissimo cælo communia esse debent: adeo, ut non facile illis illecebrosa deliciarum obumbret prurigo mundi, humilis ad altitudinem, fragilis ad laborem, mollis ad usum, sterilis ad fructum; sed sola venustas, grauitas, & indomita fortitudo, eas ubique velut incor-

^Bruptibiles cælos comitatur. ut proinde cælum, & virgo, eundem apud Deum valorem habere videantur: quia quemadmodum cælum, nec adamantum pretio, nec diuitis auri valore, nec vllius thesauri æstimatione, sed solis virtutibus comparatur: sic incomparabilis virginitas, nullâ mundi industriâ, nullis pigmentorum aut colorum delineationibus, in corpore potest conseruari, nisi illam illæsa virtus in animo nutriat. Cum igitur similium idem esse debebat pretium, & affectio similis, videbimus hodiè, in quo cælum virginitati, & virginitas cælo assimilatur.

Cælum cum virginitate video inprimis conuenire in hoc, quod quemadmodum adamantinum illud Empyreæ ciuitatis in quadrum positæ palatium, est propria Dei sedes, canente id regio vate. *Cælum cæli Domini, terram autem dedit filiis hominum.* sic venienti in terras Dei Filio, non alibi purior thalamus potuit præparari; quam in virgineis visceribus. Nam postquam Deus, in hæc terreni corporis membra descendit, tunc in utero virgo concepit, & verbum caro factum est: ut quæ erat caro virginis, fieret quoque caro Dei. Et certe

certè si hominis spiritus ex mente Philosophorum, principalem suam sedem in corde hominis ponit, propterea, quod hoc sit in omnibus membris præcipuum; licet quoque in reliqua eiusdem corporis membra diffundatur: quis negabit purissimum quoque illum deitatis Spiritum, id quod præcipuum erat in mystico Ecclesiæ corpore, sibi ad habitandum delegisse? Atque cum corpus mysticum Ecclesiæ Catholicæ, cuius caput est Christus: iuxta illud *Ephes. 1.* *Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam.* ex varijs partibus compactum sit; quarum quædam sunt coniuges, quædam viduæ, quædam Virgines Deo sacratæ. & sola virginitas primatum inter hæc omnia membra tenet, quia D. Hieronymus Epistola ad Nicolaum, coniuges comparat ferro, quod est vilius: viduas argento, quod est præstantius: virgines autem auro, quod suo valore reliqua omnia metalla excedit. Et comprobatur D. Gregorius Nazianz. in carmine ad virginem, ubi vocat

Ephes. 1.

virgines, partes inclytas Christi, inquit: *Sic quoque virginitas magni pars inclyta Christi.* si inquam præcipua Christi pars virginitas, dubium non est, quod immentia diuinitas, etiam his temporibus potissimum in virginibus permaneat, licet quoque & in alia Ecclesiæ suæ membra munificentia suæ gratiam copiose diffundere non negligat. quia ut præclare insinuat D. Damascenus lib. 4. fidei capite 15. *Omnis virtutis habitaculum, facta esse debet, ab omni seculari vita & carnali concupiscentia procul mentem sequestrans, & virginem animam cum corpore seruans, quæ in sinu suo Deum suscipiura est.* sed argumentum est manifestum huius veritatis Beata Agnes, in cuius pectore Agnus immaculatus requiescit, veluti in tentorio omni puritate adornato: quia etiam in hoc pleno colluuium fragilitatis humanæ corpore, immaculatam sibi familiam consecrare voluit. unde si D. Hieronymus virgines, Dei altare ausus est nuncupare, veriùs

S. Gregor. Nazianz.

ego Bearam Agnetem altare Deo sacratum, ausim dicere: quia in eius corpore hostias gratissimas, barbara gentilium rabies Deo persoluit, ad quarum combustionem non ignis ex cælo descendit, qui holocaustum hoc arriperet, & odorifero diuinæ gloriæ fumo Christi Ecclesiam impleret; sed ipsemet vnigenitus à sinu Patris, in sinum eius prosiliit, ut ipsemet tam præstantissimum incensum adoleret, & dulcem eius fragrantiam, per incircumscriptam æternitatem odoraretur.

S. Damasc.

Habet & alteram cælum similitudinem cum virginitate, quia diaphanum & pellucidum est: adeo ut à radijs solaribus facile penetrari, & humano aspectui pulchrum reddi possit. Nonne obsecro hæc est virginitatis natura? quam cœlestis puritas, quasi vas vitreum penetrans, non frangit; sed exornat, & magis reddit amabilem. Et quid aliud causæ, quod agnus immaculatus in sinu B. Agnetis descenderit? nisi ut veluti radius splendidissimus à Patre luminum missus, cristallina eius viscera, thalamumque virgineum peruadens, noua integritate firmaret, & nouo splendore ac pulchritudine condecoraret. Fuit enim in illa puritas super Angelos, propter quod mernit, ut ei præsens Angelus ubique assisteret, & obsequium præstaret quodcunque. Fuit puritas maior, quam in nubibus: clarior, quam in aëre: iucundior, quam in cælo: quia inaccessible lucis radijs percussa, fulgebat semper plena Deo. O felix regnum, beata regio, sancta ciuitas, ubi in summa puritate educantur virgines. Hoc enim solum non est commune Christianitati cum gentibus, non est populare cum barbaris, non cum cæteris animantibus visitatum: cum quibus etsi vnum eundemque vitalem spiritum aëris huius capimus, vulgarem terreni corporis participamus statum, generandi quoque non discrepamus usu: hæc tamen sola naturæ parilis conuitia declinamus, quod licet etiam virginitas af-

B.

C.

D.

Psalm. 113.

tas affectetur à gentibus, consecra-
ta tamen violatur: incurſatur à bar-
baris, nescitur ab animalibus.

Verum, ut virgines puritatem
cœlo similem retineant, necesse est,
ut non tantum corpore; sed etiam
animo puritatem seruent: nec tan-
tum in iuuenili ætate, verum & in
adultæ: quia petulantior esse solet,
illa integritas, cuius corruptela se-
niori seruat ætati. Necesse est, ut
virgo puritatem non necessitate; sed
spontanea voluntate foueat. Quia
ubi necessitas imponitur castitati,
authoritas libidini datur. nec casta
est, quæ metu cogitur: nec hone-
sta, quæ mercede conducitur: neq;
virginalis est ille pudor, qui intem-
perantium aucthorum quotidiano ex-
positus conuitio, flagitiosis aspecti-
bus verberatur. Itaque infelix illa
regio, ubi pudicæ puellæ, iubentur
esse impudicæ anus, ubi sæpius con-
feruntur immunitates, offeruntur
pretia, quasi non hoc maximum sit
petulantia indicium, castitatem ven-
dere. Quod enim pretio promitti-
tur, pretio addicitur, & pretio re-
dimitur. At verò nusquam redime-
re potest castitatem, quæ vendere
solet. Sed frustra iam culpo Phry-
gios, apud quos impudicitia pro di-
sciplina habetur. Frustra Orgios re-
prehendo, ubi religionis mysterium,
est incentiuum libidinis: cum & no-
stra Polonia magis damnanda esset,
propter hoc solum facinus, quod &
castis virginibus plerumque non li-
ceat esse castas, propter infernalem
multorum libidinem: imò quod
maximè dolendum; frequenter etiã
ab ipsis virginibus cultoribus, præ-
fertur puritati momentanea carnis
delectatio. Sed beata est, quæ etiam
in medijs huius sæculi flammis illæ-
tam seruat puritatem: quia thronus
Dei efficitur, & veluti alterum, mi-
ra pulchritudine coruscans cœlum,
in quo Deus habitans, omnibus per-
fruatur delicijs.

Tertiò, conuenit cœlum cum
virginibus in fortitudine: cæli tanta
est fortitudo, ut licet in hæc sublu-

naria, virtute sua agat perpetuò, fo-
uendo, nutriendo, & rerum pere-
vntium atq; generantium augendo
incrementa, nihil tamen ab illis
repatitur. propter quod Deus sibi
cœlum ad habitandum delegit, ut
tanquam supremus rerum omnium
gubernator, in arce inexpugnabili
resideat. Terram verò dedit filijs
hominum, ut quia exiguo temporis
intervallo essent duraturi, non alibi;
quàm in solo, omnibus fortunæ telis
& vicissitudinibus obnoxio habita-

rent. sed neq; in hac virtute cælis
virgines quidquam cedunt: quarum
animus, vincit omnem fraudulentum
mundi impetum; nullam tamen ab
impuris eius telis repatiendo iactu-
ram. Et certè vel ipsa nominis
Etymologia perspicue satis indicat,
fortitudinem cum virginitate con-
iunctam esse. Nam si credimus Di-

uo Isidoro libro Etymologiarum,
virgo à virago deriuatur: quò viri-
lem atq; fortissimam feminam signi-
ficat. Aut certè, si cum D. Thoma
volumus consentire, qui 2. 2dæ q. 125.
art. 1. vocem virginis à virore ori-
ginem trahere putat, quod ipsum
suam fortitudinem præferat: quia
perfecta virginitas, etiam si permulti
eius hostes eam marcescere molian-
tur, semper in illa suum retinet vi-
rorem, & veluti viridis laurus, à li-
bidinis fulgoribus animum viriliter
præseruat. Atq; hoc erat mysterij,
quare Deus virum de terra formaue-
rit, Euam autem utpote primam
innocentiæ virginem, de costa Adæ:

ut ostenderet, maiorem virgini for-
titudinem; quàm viro necessariam
esse. quia hic frequenter duella
cum terrenis hostibus sustinet, illa
verò cum potentioribus, quia animæ
hostibus: quibus maiori cum gene-
rositate resistendum est. tum quoq;
ut ostenderet, virum quia sæpius ter-
rena appetit, de terra compactum
esse; virginem verò, quæ cœlum re-
præsentare debuit, de puriore &
solidiore materia, quia de costa pro-
duci debuisse. Et cui obsecro hæc
generositatis & magnanimitatis atq;
inuiçæ

S. Isidorus;

S. Thom;

Quare vir
de terra,
femina de
costa viri
formata
sit.

inuiçæ fortitudinis virtus non elu-
xit in resolutissima Dei Martyre Beata
Agnete: cuius deuotio fuit supra
ætatem, virtus supra naturam. Hæc
enim duodecim annorum martyrium
subijt, ut tantò esset detestabilior
tyranni crudelitas, quò nec tenerri-
mæ pepercit ætati. Ecce potètiã vir-
ginitatis in infantili planè corpuscu-
lo! fragilitas membrorum non vide-
batur sufficiens vulnere ferendo; sed
adfuit animus cœlo planè incorrupti-
bili similis, qui ferrum constanter
vinceret: ut proinde meritò debeant
erubescere istius ætatis puellæ, quæ
non hostium suæ virginitatis vali-
diorem impetum, sed toruos etiam
quandoq; vultus parentum, ferre non
possunt: & acui districta solent pun-
cta flere, quasi vulnera. Non talis
fuit hodierna Martyr, quæ & minas
tyranni audacter risit, & omnes ter-
rores constanter elusit. Scio Pytha-
goream quandam, vnam ex virgini-
bus, apud gentilium antiquitatem
celeberrimam, & pro Dea planè re-
ceptam fuisse, quòd cum à tyranno
cogeretur, secretum prodere, ne
quid in se ad extorquendam confes-
sionem, vel tormentis liceret, mor-
su linguam abscidit, atq; in tyranni
faciem despuat: ut qui interrogan-
di finem non faciebat, non haberet,
quam interrogaret. Eadem tamen
forti animo, sed tumentis vtero; exem-
plum taciturnitatis, sed proluuium
castitatis; victa est cupiditatibus,
quæ tormentis vinci non potuit. Sed
quid profuit mentis tegere secretum,
corporis pati opprobrium? Quid
laudis meruit, quæ vicit naturam, sed
non tenuit disciplinam? Non igitur
vndiq; fuit inuiçta, quæ in sola
voce munimentum sui pudoris vo-
luit existere, & in corpore crimen
pati. Quia licet tyrannus non potuit
inuenire, quod interrogabat, inue-
nit tamen, quod minimè quærebat.
Profectò fortiores in nostra Ecclesia
sunt virgines, quæ vincunt etiam,
quas non vident potestates: quibus
non tantum de carne & sanguine,
sed de ipso etiam mundi Principe,

sæculiq; rectore, victoria concedi-
tur. Talis erat B. Agnes, quæ æta-
te minor; sed virtute maior, corpore
fragilior, sed triumpho numerosior:
viribus debilis, sed constantia confi-
dentior: non sibi linguam propter
metum abstulit, sed propter tro-
phæum seruauit: nihil enim ha-
buit, quod prodi timeret, cuius non
erat criminosa confessio, sed reli-
giosa. Itaq; Pythagoræa secretum,
tantummodo celauit, B. Agnes pro-
bavit Deum, quem quia tenera ætas
nondum poterat confiteri, natura
confessa est.

Mirabilia refert D. Augustinus
libro 1. de Ciuitate, de quibusdam
virginibus: quarum vna cribrum,
aquâ plenum, manibus continebat,
cum tanto miraculo, ut nec vlla
gutta, ex illo decideret. Altera verò
(quod ipsum testatur Ouidius lib. 9.
Fastorum, & Liuius lib. 9. de bello
Punico) nauim, quæ ex defectu venti
ulterius progredi non poterat, zonâ,
quâ cingebatur, non minus velociter
traxit; quàm si à vento raperetur.
sed neq; hæc miracula, Beatæ Agneti
defuerunt: quid enim aliud cribrum,
nisi fragile virginei corpusculi vascu-
lum designat? Erat in Beata Agnete
cribrum hoc plenum gratiæ Christi,
plenum cælestis puritatis, quod illa
ita constanter tenuit, ut ne vlla virgi-
nei roris gutta decidere vnquam pos-
set. Quid nauis in medio Oceani in-
hærens, nisi vitam hominum morta-
lem designat? quæ cessantibus diui-
næ prouidentia ventis, non amplius
in cursu suo progredi potest. sed &
hanc sua fortitudine propellit hodi-
erna Martyr. Cum enim Symphro-
nij Præfecti filius, pulchritudinis eius
amore captus, & æstu libidinis in-
census, veluti onusta luto nauis,
puritatem virginis prædari cupiens,
resolutus irrueret: mox deficienti-
bus diuinæ conseruationis zephyris,
emortuus cecidit. sed & hanc nauem
feruenti sua oratione suscitauit San-
cta Martyr, ut etiam in exsiccatò
gentilium mari, veluti alleuiata na-
uis, cælestibus ventis propulsus, re-
susci-

A virgini-
bus mira-
bilis pa-
trata.

suscitatus adolescens, publicè clamar, *unus Deus in Cælo, & in terra, & in mari, qui est Deus Christianorum. Cetera omnia templa vana sunt, Dii qui coluntur omnes falsi: qui nec sibi, nec aliis possunt auxilium ferre.* Et vnde hæc in impuro iuvene mutatio? non aliunde; quàm à cælo. Cælum enim vidit B. Agnetem, idcirco lumine eius perfusus, puritatem statim adamauit, & spretis gentilium tenebris, lucem quæ Christus est, sequi maluit.

Strabo,

Refert adhuc Strabo, virgines apud Persas Dianæ dicatas, super ardentibus prunas illæsis pedibus incessisse; quæ omnia eo fine, ut opinor Deus permiserat, ut etiam apud ipsos gentiles, atq; Idolorum cultores, virginitas magno in prætio haberetur. sed maiora longè contulit Deus virginibus, in Ecclesia sancta castè & piè viuentibus. Etenim Beata Agnes, & inter cruentas carnificum impauida manus apparuit, & inter stridentium grauib; immobilis tractibus catenarum perstitit, & inter medios ignes Christo manus tendebat, atq; in ipsis sacrilegis focis trophæum Domini signabat victoris: nunc ferratis colla manusq; ambas inferens nexibus, ubi quoniam illa orante, quasi rore cælesti perfusus per Spiritum Sanctum focus, & totus ignis, ita extinctus erat, ut ne tepor quidem incendij remaneret. Tunc Aspasius vrbs Vicarius, magicis artibus attribuens, nouum martyrij genus excogitauit, ut ferrum in gutture eius mergeretur, sed & hic nihil profecit barbara crudelitas, quia Beata Agnes roseo martyrij cruore Christo consecrata, cælum fieri meruit, in cuius sinu, Agnus cælestis requiesceret. Nam si verum Poëtæ ferunt, rosam gladio impudicæ Veneris perforatam, se purpurea veste ornasse, & cælum conscendisse, ubi protinus Solem in suum sinum euocauit, propter quod Sol in suo matutino ortu, quasi de rosæ sinu ascendens, roseum iubar mundo præsentare solet. Crediderim & ego, tunc verè primum, Solem æternæ

lucis in sinum Beatæ Agnetis descendisse, sub forma agni, quando velut aurea rosa, sanguine martyrij purpurata fuit, ut illam tanquam suum cælum mundo monstraret. Deniq; in eo cælum cum virginitate conuenire video, quod quemadmodum cælum admiranda quæq; in hoc orbe sublunari parit; sic planè virginitas summa prodigia mundo generat. Nam quod maius spectaculum esse potuit, quàm Deum ipsum ex virgine nasci? eundem tamen virgo genuit, virgo nutriuit, virgo lactauit. Quod maius miraculum, quàm Angelos in homines transformari? & hoc tamen præstat virginitas, quia quæ castè viuunt, Angeli Dei efficiuntur, ut proinde non habeat nupta, quo se virginibus præferat. Iacet enim facundo se mulier nobilis partu? sed dum plures generat, plus laborat: numeret solatia filiorum? verum & molestias simul: dum enim nubit, plorat: ecce qualia sunt vota, quæ fiuntur. Concipit, sed statim grauescit, ut prius impedimentum fecunditatis; quàm fructum sentiat. Dum parturit, ægrotat: ut agnoscat dulce pignus, quod appetijt, prius dolori futurum; quàm voluptati. Periculis enim emittitur, nec pro arbitrio possidet talis felicitas. Beatiores profecto virgines, quæ tormenta hæc potius, quàm ornamenta nesciunt. quibus pudor, sanctus, verecunda suffusus ora, & bona castitas est decori. Non illis vteri onus notum, non dolor partus; & tamen multo numerosior soboles piæ mentis, quæ omnes pro liberis habet, fecunda successoribus, sterilib; orbitatibus. Nescit funera vera virginitas, licet spectet hæredes: quia cum sit cælestis naturæ, sine mutatione numerat amplas virtutes, & semper integra permanet. Nam dicit Propheta Isaia 54. *Plures filij deserta magis, quàm quæ habet virum.* quia hæc licet sit immaculata coitu, fecunda tamen partu: licet sit virgo castitate; mater tamen prole. Talis erat B. Agnes, quæ plures genuit

Isaia 54.

minauit virtutes, quàm cælum stellas: plures Christo peperit credentes; quàm Sol produxit in terrâ fructus. Et quia cælum Christi erat, etiam post mortem miracula patrare non destitit. Nam refert D. Ambrosius serm. 90. Quod cum Constantia Constantini Imperatoris filia, ita vlceribus obfessa esset, ut à capite vsq; ad pedes, nulla membrorum pars libera permaneret; venit ad tumulum hodiernæ Martyris nocte, & licet pagana; tamen credula, animi intentione preces fideliter fundebat. Quod dum faceret, repentinè somni suauitatè corripitur, ubi vidit per somnium B. Agnetem talia sibi mandantem, *Constantia age constanter, & crede Dominum Iesum Christum Filium Dei esse, Saluatorem tuum.* per quem modò consequeris omnium vulnerum, quæ in corpore tuo pateris, sanitatem. Ad hanc vocem, Constantia euigilauit ita sana, ut nec signum in eius corpore alicuius vulneris remaneret. Quo miraculo Constantia cum patre suo Augusto, & fratribus gentium infidelitatem confundebat, atq; Basilicâ Diuæ Agneti dicatâ, Fidei Dominicæ incrementum dedit. Quæ opinio postquam per ora hominum diuulgari capit, veritatem eius miracula comprobabant, quia quotquot postea aliquâ infirmitate detenti, ad tumulum S. Agnetis veniebant, sanabantur. Cælo igitur similem habetis virginitatem, quatuor de causis; Primum, quia virginitas est thronus Dei proprius. deinde, quia sicut cælum suâ pulchritudine omnia superat, ita virgineus decor, vniuersis rebus creatis præstantior est. Tertiò, quia sicut cæli; ita & virginitatis potentia inuisita: ad extremum, quia virginitas non minora mundo generat portenta, quàm cælum producit spectacula. Igitur & vos, quæ virginitatem colitis, Beatam Agnetem imitemini, ut cum illa purissimum fieri cælum mereamini, ut in sinu vestro cælestis agnus dulci somno potiat. Et nos omnes auxilium ab

illa postulemus, ut quæ suo Martyrio vicit mundi crudelitatem, nostram quoq; fragilitatem, ad firmitus adherendum Deo, suis meritis subleuet.

E O D E M D I E CONCIO SECVNDA.

Virgines sequuntur Agnum quocunq; ierit. *Apoc. 14.*

B. Agnes propter summam castitatem, verecundiam, & mansuetudinem, solum Christum secuta est.

Innata est virginibus cum agnis delectatio Auditores, & apud gentiles enim agni virgines comitabantur, & modernis temporibus à virginibus pasci agnos in hortis, atq; in manibus gestari non rarò videmus; num fortè ideò; quod ut scribit Diuus Isidorus, libro Etymologiarum, agnus matrem suam inter mille oues omnino similes, solâ eius voce auditâ facillè dignoscat? num fortè, quod agnus, lupum quem antea minimè nouerat, ut primum aspicit, illum statim execratur, & procul ab eo au fugit. Quæ duo virginibus summe conueniunt: quid enim illis decetius esse potest, quàm matrem suam semper cognoscere? & eius parendo nutibus, nunquam ab illius sese auellere protectione, & custodiâ? Quid earum castitati vtilius, quàm lupum insidiantem suo virginco pudori, ad primum statim fugere aspectum? sed crediderim potius virginibus, cum agnis naturalem inesse sympathiam, ob illas earum innocentiam, & mansuetudinem. Innocens certè agnus est, qui nulli animalium quidquam nocet; mansuetus, quia ut docet Aristoteles in Problematis, felle caret, ac proinde irasci nunquam potest; & ob hanc puto rationem, ut refert Mileuitanus lib. 3. contra Donatistas, Christianis nascente primum Ecclesiâ, in

H 2

vfu

usu erat, ut catechumenis sacro baptismatis fonte iam ablutis, imagines ex massa cerea candida confectas offerrent, in quibus agni species expressa cernebatur, ut scilicet hoc signum illis cederet in testimonium & augmentum, quod scilicet catechumeni illi, sacramentalis aquæ lotionem abluti, & innocentie candore & mansuetudine conspicui, agni instar vivere deberent. quod tunc denotabat cantu suo mater Ecclesia inquit: *Isti sunt agni nouelli, qui uenerunt ad fontes, & repleti sunt charitate.* Vnde & hodierna B. Agnes, quò facilius integram suam innocentiam atque mansuetudinem conseruasset, agnum immaculatum in suo pectore gestare voluit, agnum inquam illum, quem ut dicit Augustinus tract. 7: in Ioannem, *timent lupi, qui leonem occidit, & cuius sanguine vincitur pardus.* qui sponsam suam cooperit byssino splendido & candido, id est iustificatione & sanctitate perfecta. Non est igitur nomen virginis huius vacuum laude, sed magnum fatis indicat præconium, dum Agnes ab Agno dicitur, quem in sinu suo gestat, Agnum scilicet immaculatum, & æterni Patris Filium. Videamus igitur iam, quòd Agnes semper fuerit secuta agnum cælestem, quocunque ierit, Auditores.

Delectabatur Agnes Agno cælesti à prima statim infantia, ubi lumen purissimæ rationis illius menti illucescere cepit: dum pulchra facie, venusta fide, corpore adolecentula, animo matura, infans annis, ætate mentis adulta, solam Christi desponsationem summo appeteret desiderio. Nec in casum abiit, purissimæ illius mentis cunctatio, sed & spes præconcepra votorum magnitudinem adæquauit; & pijs cæli annuit votis. Cum enim Beata Agnes in sacratissimo assumptæ ad cælos Deiparæ die, obnixè postulasset, ut sibi Angelorum Regina, dilectissimum filium suum, velut desideratissimum animæ suæ sponsum amplectendum, atque deosculandum ex-

hiberet, obtinuit diuinus amor, quòd petijt. Confestim enim mundi Domina, filiolum suum ipsi in vlnas porrexit, ubi quantis gestierit lætitijs purissima illa mens Beatæ Agnetis, quibus delibata fuerit delicijs ardente in Deum charitate eius animâ; quæ vox, quæ humana edicer facundia? Tandem cum iam sat diu Christi amplexibus frueretur Beata Agnes, & dulcissimus Iesvs sanctissimæ genitricis suæ sinum conscenderet, ne totus sibi abiret, crucem auream, quæ ad instar monilis, Christi de collo pendebar, B. Agnes piâ violentiâ abstraxit, suoque impositam collo, in æternum ipsius erga se amoris mnemosynon, dum viveret, gestauit. Quæ in hodiernum usque diem eo in templo, in quo sacrum eius corpus repositum est, asseruatur.

B. Agnes
Christum
infantem
à B. Virgine
sibi
porrectum
gestauit.

teste Clemente VIII. Bulla canonizat. eiusdem Sanctæ. Ecce primam Agnetis cum agno delectationem, quæ cælestem agnum in sinu suo gestare meruit, ut suæ diuinitatis signaculum animæ eius imprimeret. sigillum enim est agnus cælestis (inquit D. Ambrosius lib. 6. de Sacramentis, cap. 2. quod sigillum ubi animabus nostris apponitur, totam speciem suam in nobis exprimit. Quemadmodum enim Pater, æternæ generatione, signaculum Filio diuinæ suæ essentia, cum omnibus attributis imprimit, facitque ut ad instar viuentis, & consubstantialis perfectissimæ imaginis, à se prodeat; sic planè incarnatum verbum, sui in cordibus nostris positione, vi diuinæ charitatis suæ, veram spirantemque sui similitudinem, in animabus nostris exprimit. Hoc signaculum agni cælestis, animæ suæ impressum cognoscens B. Agnes, læta canebat. *Posuit signum in faciem meam, ut nullum præter eum amatorem admittam.* Vnde cum Præfectus vrbis Romanæ, ut Beatæ Agnetis consensum alliceret in matrimonium, inmensas diuitias, locupletissimas possessiones suas iactaret, cum verborum lepore lenocinante, gemmas pretiosissimas, lapillos in-

æstima-

æstimabiles, & tot alia sumptuosa, exponeret donaria, ut virginis animum sibi deuincere, & deuincere posset. Memor B. Agnes signaculi, quod ab agno Dei in sinu suo ludente acceperat, memor aureæ crucis & monilis illius, quod collo infantuli Iesv detractum, & suo impositum pectori gestabat; ad hæc impudicitia mundanæ deliramenta audacter respondit. *Discede, inquit, à me, fomes peccati, nutrimentum facinoris, pabulum mortis, quia iam ab alio amatore prauenta sum; qui longè pretiosiora mihi obtulit ornamenta, & annulo fidei suæ subarrauit me.* Discite hic mundi virgines, ab Agnete cum cælesti agno lulum inchoare. Non excepit illa facies amantis, nec vincula lenocinantis; & vos fugite procul apparentia dona, per quæ crebrò struntur insidiæ vestrae castitati: verba enim illeccant, dona verò excæcant. hæc enim duo, serpentis colloquium, & ostensum pomum, ita Euam excæcarunt, ut decepta dolendam natis, & mundo nascituris inferret cladem, B. Agnes noluit castissimam delectationem, nisi cum agno cælesti consuiare, quia hic solus virginæ debebatur excellentiæ, utpote nobilissimis ortu parentibus: Nam Pater eius Deus est, qui eam solus genuit. Mater eius Virgo, quæ eum sine viro de Spiritu Sancto mundo conceptam edidit; solum secuta est Agnum, Agnes, quia virgineo decori propter suam speciositatem hic solus debetur, utpote cuius pulchritudo Sole clarius, lunâ splendidior, nitidior astris. Et certè hæc est summa Agnetis sapientia, quòd soli agno desponsari voluerit.

Magnus ille Pythagoras, inter insignia suæ felicitatis sibi cælitus exhibita donaria, summum illud esse censebat, quòd Aquilam candidam, summum Ethnicis Iouem denotantem, sinu suo excipere dignus fuerit inuentus, quo fauore (ut scribit Elianus.

A Methamorphosi transformatum, didicisse arcana quædam sublimia, omnem mortalium intelligentiam excedentia. sed longè feliciorem, & potiori iure beatam dixerim Agnetem, quæ virgineo sinu excipere meruit agnum illum sine macula, diuinitus sibi exhibitum? à quo in sinu suo recumbente, didicit profundissima arcana: quomodo scilicet inter mundi turbines, castitas illæsa in tam fragili & vitreo vase, in tenuissimo virginum corpusculo integre asseruari posset. per solam, scilicet agni cælestis protectionem, & æstuantem in mente purâ diuinæ charitatis amorem; hic certè inuincibilis amor, innocenti Danieli inter ferocissima animalia proiecto, domuit Leones, hic etiam solus virginum castitati, feros insidiantes domare potest Leones. Testis est huius veritatis Beata Agnes: Cum enim vrbis præfectus connubium Agnetis appetens, se iam penitus ab illa despectum videret, titulo christianæ superstitionis illam ad tribunal suum adduci iussit, ex duobus illis malis vnum illi eligere suadens: Aut inquit sacrifica Deæ Vestæ, ad laudem generis tui, aut ad ignominiam natalium tuorum, eris publicæ abiectionis scortum, ubi diuino freta præsidio Agnes, & cælestis agni munita amore, imperterrita animo, fauienti tyranno respondit; si inquit scires quis est Deus meus, non ista ore tuo proferres impuro: ego enim secuta contemno minas tuas, quæ noui virtutem sponsi mei Iesv Christi, qui nec vult me sacrificare idolis, nec patietur polui sordibus alienis; mecum enim habeo corporis mei custodem Angelum. Benè dicis B. Agnes, murus tibi erit tuus sponsus, & in oculis tyranni, & inexpugnabile propugnaculum in lupanari. Nec certè agnus immaculatus, & in turpissimo loco relinquet Agnetem, qui purissimo eius sinu gestari, & manibus cum dulci lusu tractari voluit. Quotquot enim ad hanc summam calumniam, pro Christi nomine damnata-

H 3

erant,

erant, inuoluta dextra excelsi conseruata sunt.

Daria
a leone de-
fenditur.

Compulsa erat Daria Chrysanti Martyris vxor, ob innumeram ad Christi fidem multitudinem conuersam, ad lupanar: sed quia Agnum caelestem sponsum habuit, prouidit illi leonem, cuius tutelâ, ex sua cauerna exsiliens, dum in oratione defixa haereret, ab omni ignominia sibi inferendâ præsruata extitit. Ecce miraculum? per leonem, Deus comprimere voluit impurissimum omnem leonem, ut agnoscant, quæ suam Christo virginitatem vident, illum suæ castitatis perpetuum esse custodem, quasi fortissimum leonem, qui omni aditum impuritati negat. Damnata fuit Beata Lucia ad prostibulum, sed quia in signum desponsationis, annulum caelestis agni acceperat, nempe gratiam Spiritus Sancti, tantam ab hoc vehementi spiritu firmitatem assecuta erat, ut columnæ instar firmissimæ fixa loco, à nemine dimoueri potuerit. sed quid ultra excurram?

B. Agnetis
SS. Trinitas
auxiliatur.

An non magna cluxit protectio Agni Dei, in seruanda castitate hodiernæ Agnetis. Tota siquidem Sanctissima Trinitas speciali præsidio illi succurrere voluit. Eluxit certè æterni Patris patrociniū singulare: cum enim vestibus exuta Agnes, traheretur per compita & plateas ciuitatis, præcone clamante, Agnetem sacrilegam & blasphemam, sententiâ iudicis ad prostituendum esse damnatam, ut hoc motiuo, libidinis face accensi iuuenes, ad violationem eius puritatis facilius incenderentur; & ecce diuina omnipotentia, ne omnis ignara fæditatis eius caro, in opprobrium esset omnibus, admirandam ei vestem contexuit, quâ nuditas eius tegeretur. Rosplenduit in eius tutelâ splendor æternæ lucis, & lumen æterni filij: cum enim locum turpitudinis ingressa esset, subito illam tanta circumfulsit lux è cælo descendens, ut omnes fæda libidine exagitati; vimque castitati eius illaturi accedentes, dum tantam luminis

claritatem, oculorum intuitu ferre non possent, diuinæ lucis agnoscentes radios, ad omnem vitæ puritatem redire, & Dei potentiam agnoscere festinarent. Refulsit demum in protegentia Agnetis castitate, virtus Spiritus Sancti: etenim cum filius crudelis præfecti, ignauiam, & effaminatam indolem alijs exprobrans, ipsemet in illum fulgorem audacius irruens, virgineum pudorem lædere vellet, confestim à Dæmone compressus, in faciem cadens expirauit: sed mox Agnetis oratione, ad vitam reuocatus, ex illo insolito lumine fidem concepit, inclamans: vnus est Deus Christianorum, quem colit Agnes, omnes alijs dii vani sunt, & inanes. sed quid ad tantum amorem erga vnus virginis custodiam, euocauit Sanctissimam Trinitatem? non aliud certè, quàm virgineus decor, & puritas mentis, quæ ita cœlesti sponso placet, ut cum alijs hominibus custodes tribuat Angelos, eosque ex sententia Theologorum singulis singulos, & altioris eminentiæ ac dignitatis personis, ex altiori quoque ordine & Hierarchia deputatos; virginum tamen custos ipsemet solus esse voluit. Cuius rei naturalis ratio afferri potest, quia simile simili gaudet: & quia inter omnes mundi pulchritudines, nihil reperitur, quod cœlesti agno simile esse possit, præter virginum puritatem? hinc mirum non est, quod solus virginæ castitatis custos esse voluit Christus. Nam ut dicit Richardus Victorinus, grauissimus Academia Parisiensis Theologus, cap. 39. in Cant. *Virgines decorem Christi & similitudinem habent.* Hæc autem earum similitudo est, charitas Dei, iuxta illud Apostoli: *Mulier innupta cogitat quæ Dei sunt, quomodo placeat Christo.* vnde cum sint species Christi Virgines, hoc potissimum curare debent, ut Christum representent sua puritate, eiusque similitudinem viuam, ac spirantem exprimant, per innocentiam & sanctitatem.

Ut tamen virgines custodem, suæ ca-

suæ castitatis habeant Agnum caelestem, tria ipsis ex vnanimi Patrum consensu necessaria sunt; clausura, modestia, & verecundia. Necessaria est primò virginibus clausura; & omnimoda à viris sequestratio, ut docet Diuus Hieronymus Epistola ad Eustachium inquit: *Rarò cogitatur in mente, quod exteriores sensus non nutriunt: hæc enim sunt fenestra, quæ nisi clausa fuerint, morti patet introitus: & nil nisi funestè ingreditur: in silentio autem, clausura, ac quiete, cogitationes peruersa vitantur.* Quod confirmat D. Ambrosius super Lucam scribens. *Discite, inquit, virgines, non circumcursare per alienas aedes, non demorari in plateis: Nullus sit sine matre progressus, quæ sit anxietas custodis pudoris, ipsa quoque ad Ecclesiam progressiora sit, adolecentulis.* Nec tantum Christiani; sed etiam gentiles, faminarum clausuram magni æstimabant. Nam ut refert Tiraquel. in libro 1. Connubiali, mos fuit apud Bœtios, ut noua sponsa curru ad nuptias duceretur, quæ ut primum domum ingressa erat, statim comburebatur currus ille, ad significandum, non amplius opus esse curru faminae, sed domitantum commemorandum esse. Sed & ipse Plutarchus, hanc virginum clausuram pulchro exornauit Hieroglyphico, qui testatur Phydiam, celebrem illum sculptorem affabre fecisse pulchram Veneris statuam, illamque super testudinem quandam posuisse, vbi lento illo testudinis gressu, virginem deambulatricem, esse non debere significabat: sed quemadmodum testudo de loco in locum progrediens, semper secum domum portat; ita virgo agrè ferre debet domus suæ claustra egredi, & foris incedere, quasi totam domus suæ molem, suis ubique latura esset, humeris; ad hanc solitudinem hortatur virgines Apostolus, ad Timotheum 2. *ut sint domus curam habentes; originale verò Hebræum habet, ut sint custodes domus.*

Timot. 2.

Secundò, ad custodiendam castitatem, virginibus necessaria est ve-

recundia, ut docet D. Ambrosius lib. 1. de Officijs, hæc verba addens: *In virginibus verecundia velut quadam natura des commendatur, & est prima disciplina: hæc in ipso corporis motu & incessu tenenda est: habitus enim mentis cernitur in statu corporis, in cuius decore verecundia plus eminet.*

S. Ambro.

Necessaria est denique virginibus modestia: vbi enim hæc viget, ibi libido locum non reperit. at vbi modestia in audaciam, & præsumptionem vertitur, imbecilla virginum caro, statim nihil intentatum relinquit, & mille adinuenit stratagemata, quibus corporis integritatem, & mentis pudicitiam expugnet; ut verificetur illud Pauli ad Galat. 5. *Caro concupiscit aduersus spiritum.* Egregie hanc corporis, cum anima virginum pugnam depinxit fabulosa illa Ouidij narratio. vbi refert acrem exortam fuisse pugnam inter Acheloo & Herculem supremi Deorum filium; vbi videns Acheloo se infirmum ac debilem esse, iuxta illud prouerbum: *vbi non est fortitudo leonina, suppleat industria vulpina.* varijs vtens incantationibus, & in serpentem se conuertens, Herculem inuasit; sed victus Acheloo ferocissimam tauri naturam assumpsit, & sic iterum cum Hercule ferocissimam iniuit pugnam. Quid aliud est iste Acheloo, nisi mollis caro? innumeris spiritum (qui supremi Deorum est filius, iuxta illud Actor. 17. *ipsius enim & genus sumus*) aggrediens pugnis, nunc ut coluber astutus struens insidias; nunc ut taurus, concupiscentiâ exardescens, spiritum in seruitutem suam redigere cupit.

Ad Gal. 5.

Actor. 17.

His tribus remedijs utebatur. B. Agnes, ad illam suæ virginitatis castitatem conseruandam: fuit enim in illa mira clausura, quia mente sua, diuinis fixa contemplationibus, sæpius sanctis vacabat orationibus. Fuit verecundia; adeo, ut ne Angelus quidem ad illam sine magna reuerentia accedere auderet. Fuit demum & modestia admirabilis, quia in omni patientia & tribulatione, etiam

etiam in ipsa supplicij pena Agnum A illum mansuetum imitari voluit. dicit enim de illa Ambrosius lib. 1. de virginibus. *Non sic ad thalamum nupta properaret. ut ad supplicij locum lata successu, gradu festina virgo hac processit.*

S. Ambro.

Sciebat bene non aliter veram virginitem Christo placere, nisi per aduersarum rerum æquo animo susceptionem; cuius rei pulchrum ex antiquitate argumentum sumit Rosinus, de antiquitate lib. 3. cap. 19. ubi refert iuxta ianuas domus Deæ Vestæ, ubi virgines vestales suam ei virginitem dicabant, fuisse quandam arborem nomine lothos, cui arbori virgines illæ, suos de capite præcisos capillos appendebant; unde ortum traxit illud Prouerbiū, *Lothos capillata.* Hæc arbor teste Polybio lib. 12. fuit aspera & sentibus plena, sed fructus parturiebat dulcissimos. unde Vlyssis socij, vt primum delicatum arboris illius fructum degustarunt, statim & patriam, & amicos, & reliqua omnia obliuioni tradidit, vt refert Homerus ode 9. & Ouidius 9. Meramor. Quid enim arbor hæc, nisi vestram virgines castitatem signat? cui vestros appendere debetis capillos, id est; omnes vestras cogitationes, in hoc solo desigendo, vt corporis vestri intactam verecundiam Christo conseruetis; cui virginitas vera dicanda est. Arbor hæc amara est, quia in conseruanda castitate, mille difficultates, & innumeræ molestiæ sunt subeundæ: sed fructus dulcis, quia agni cælestis perennis visio & conuersatio.

Rosinus.

Polybius.

ideoq; B. Agnes, vt dulcem huius arboris fructum, scilicet; lauream suæ virginis obtineret, etiam martyrij sanguine perfundi voluit, nec tantum in vita, sed etiam post mortem sequitur Agnum B. Agnes, iuxta effatum Petri Damiani, Serm. 3. de Natiuitate virginum. *Ille, inquit, sequuntur agnum in peruentiois requie, qua cum imitantur in itineris asperitate.* sequitur agnum, singulariter illi canticum cantans, & cum eo præcunctis fidelibus, etiam de incorruptione carnis gaudens.

Damian.

Imitemini igitur omnes Beatæ Agnetis castitatem, verecundiam, & mansuetudinem cum cælesti Agnoludum ludentes, & in cælis, & in terris perpetuum. Tu verò immaculati agni sponsa, quæ sanctæ Constantiæ vitam, & sanitatem, cum fide: Sanctæ Emerentianæ constantiam, & martyrij gratiam, ad sepulchrum tuum orationibus impetrasti, nobis etiam hodie in tua festiuitate postulantes, impetra donum castimonie, & constantie, aduersus dæmonum conatus, vt tecum in vita agnum sequamur, & eius in æternitate perfruamur gaudio, in sæcula sæculorum, Amen.

E O D E M D I E CONCIO TERTIA.

Moram autem faciente sponso, dormierunt omnes, & dormitauerunt.

Triplicis dormitio recensetur, natura, gratia, & gloria, ex quibus sola vltima est homini perniciofa.

Improbans somnolentiam diuinus Plato, hanc in suis legibus tulit sententiam: *Nemo dormiens vlla re dignus est.* Forsan ideo, quia & dij, & homines omnia laboribus vendunt. Atque vt ab ipso Deo rem nostram exordiamur, pendentem in cruce IESVM intuemini: de quo Apostolus Hebr. 9. *Christus assistens Pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manu factum, id est, non huius creationis, neq; per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem, introiuit semel in sancta, æternam redemptionem inuenta.* Expendite accuratius, cur inuenta? nonne melius dixisset, æternam redemptionem accepta, aut consummata? minimè. Respondet enim S. Tho. ideo Apostol. posuit inuenta, quia, inquit, nullus inuenit modum ita congruum redemptionis sicut Christus. Egregiè sanè: quia

Somnolentia nulla redignat.

Hebr. 9.

S. Thom.

quia nullus ex antiquis, non Abraham, non Iacob, non Isaac, congruum modum inuenit, cælum ingrediendi, sicut Christus. Quia nemo vnquam putauit per labores, per dolores, per sudores, per sanguinem, cælum emendum; sed solus Christus hoc intellexit, tanquam sapientia Patris; & ideo sanguinem voluit fundere, vt palam faceret, neminem nisi per continuos labores cælum ingressurum; iuxta illud 1. Petri 2. *Christus passus est vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius.* A cælestibus ad terrena gressum agit; & hic certè nemo dormiens coronabitur. Si aulam respicias, hæc somnolentos eiecit, & incessanter rogantibus vacantes dignitates confert. Vnde vetus adagium, ad aulam rarus aliena promotione ditescit, sola præsentia vrget. Si militiam? ibi dormitio victos, assidue excubiæ victores reddunt. Sic Traſybulus Atheniensis, qui patriam à 30. oppressam tyrannis, è dira seruitute in libertatem vindicauerat, cum non satis diligenter in castris eius vigiliæ agerentur, ab hostibus insperatè irruentibus interfectus, exemplo suo docuit: *nihil in bello oportere contemni.* Si ad Tribunalia; & ibi dormientes causa cadunt; vigilantibus iura obediunt. Si ad communem hominum sortem? & ibi dormitio miserrimas ac egestatem inducit. Prouer. 24. *Vsq; quò piger dormis? usquequò de somno consurges? Parum inquam dormies, modicum dormitabis, paululum manus conseres, vt quiescas: & veniet tibi quasi cursor egestas tua, & mendicitas quasi vir amarus.* Dormitionem igitur perniciosam, & Deo summè abominabilem vobis hodie inducam.

1. Petri 2.

Somnolentia aula præclusa.

Traſybulus in castris vigilantiam neglegens perijt.

Prou. 24.

Dormitio triplex.

Tertullia.

Triplicem è sacris literis dormitionem inuenio, vnā naturæ, quam natura eo fine instituit, vt omnia incommoda fatigato corpori obuenientia facilius amoueant. Sic testatur Tertul. lib. de anima cap. 43. *Somnus inquit, est recreator corporum, redintegrator virium, probator valetudinum, pacator operum, medicus laborum, cui*

legitimè fruendo dies cedit, nox legem facit, auferens rerum etiam colorem. Dùm enim somni tempore, sensus externi vacationem quandam feriarum vice impetrant, collecta ad internas functiones animalium spirituum dispendia refarcit; vitalis potentia in leui cordis sinu spiritus vitales exactius elaborat; facultas naturalis in alimentis decoctionem impensius incumbit, cæteraq; suarum partium munia expeditius absoluit. Et talem dormitionem non prohibet Deus, sed concedit: ea quippe lege in paradiso soporem in Adam immiserat, vt hoc facto edoceret hominem, quomodo is post modicam lassati corporis quietem, ad Diuinas laudes euigilare debeat, teste sacrâ paginâ, Ecclesiastici 31. *Somnus sanitatis in homine parco, dormiet usq; in mane, & anima illius cum ipso delectabitur.*

Eccl. 31.

Altera dormitio est gratiæ, in qua cessant sensus à corporalibus actionibus, vt docet Sapiens Prouerbiū 3. *Si dormieris; non timebis: quiesces, & suauis erit somnus tuus.* Hæc dormitio est Deo gratissima: quia taliter dormientes cogitationes intendunt, & vacant spiritualibus. Sic quondam corpore dormiebat cælestis sponsa, sed toto corde Deo vacabat. Cant. 5. *Ego, inquit, dormio & cor meum vigilat.* Quasi diceret: Membra quidem corporis fatigata, in placidam quietem composui, sed charitate tua o æterna bonitas astuans, totum cor meum ad orationem conuertere, sciens solam orationem esse tantæ efficaciei, vt in ea Deus & homo mutuò sibi corda accipiant, reddantque, atq; alter in alterius pectus cordis loco se transfundant: quia Deus in pectore orantis vicem cordis subit. sic locum hunc scripturæ. *Ego dormio & cor meum vigilat,* exponunt Rabbi Salomon, Rabbi Moyses, & alij inter Hebræos Sacrarum literarum peritissimi, inducentes sponfam ita loquentem: *Ego quidem nihil pro me sollicitor, sed orationi tota intendo, cum Deus, qui cor meum est, meam excubet in tu-*

Prouer. 3.

Cantic. 5.

in tutelam. Quod verò ipse etiam, qui orat, in Dei pectore vicem cordis obtineat, testatur ipsemet Deus Gen. 8. ubi postquam Noë sacrificium Deo obtulit, subditur: *Odoratus est Dominus odorem suavitatis, & ait ad eum.* In hebræo autem habetur: *Et ait ad cor suum:* Vatablus & Caietanus vertunt: *Et ait in corde suo,* ubi Deus tanti fecit humilem orationem, ut Noë orantem cor suum appellauerit.

Dum itaq; sopor Diuinæ gratiæ irrui in hominem, tunc omnes humani cordis affectiones quiescunt in prægustationibus cælestibus. Psal. 4.

In pace in idipsum dormiam, & requiescam. Nec immerito: siquidem in hac dormitione diuinæ gratiæ, humanum intellectum Deus specialiter erudit & informat, Job 33.

Quando irrui sopor super homines, & dormiunt in lectulo: tunc aperit aures virorum, & erudiens eas instruit disciplinā: hoc est, aliqua ignota & occulta illis manifestat, quibus ad disciplinam instruantur. Sic locum illum Isaïæ 50.

Dominus Deus aperuit mihi aurem, exponit Oleaster in suis Hebraïsmis:

Rem, inquit mihi ignotam manifestauit. Felix equidem quisquis somno diuinæ gratiæ obrutus dormit, quia tunc maximè cum Deo conglutinetur. Taliter dormiuit Christus inter procellas, Matthæi 8. *Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut nauicula operiretur fluctibus, ipse verò dormiebat.* Sic dormiebat Petrus inter catenas Act. 12. *Erat Petrus dormiens inter milites vinctus catenis duabus.*

Omissio peccaminosa quando fit.

Tertia tandem dormitio est culpa, ideò maximè Deo ingrata, quia fundatur in duobus vitijs, cum diuina lege pugnantibus, videlicet in omissione & transgressionem. Omissionem peccaminosam dicunt esse Theologi tunc, quando omittimus aliquid, quod facere tenemur iure aliquo. Ô quàm frequens est hisce temporibus eiusmodi omissio, ut ne vllum inter homines statum reperias ab ea immunem. Posuit Deus Reges, Principes, & alios tempora-

les Dominos, ut vices eius in terris agendo, regna & religionem sanctam, populum ad legum Diuinarum & humanarum obseruantiam conforment. Sic protestatur Ezechielis 33. *Fili hominis speculatorem dedi te domui Israël, audiens ergo ex ore meo sermonem, annuntiabis eis ex meo.* Et tamen hisce temporibus, augentur blasphemiae Dei in regnis Catholicis, propagantur hæreses, infideles Christi fidelibus dominantur, & leui de causa effusionem sanguinis, Christi morte redempti, querunt. Quia dormiunt mundi Principes, omittendo ea facere, quæ tenentur; propter quod Deus & reges, & regna grauitè punire solet.

Sciscitemini enim obsecro, cur Deus Saulem repudiauierit, & Dauidem vsq; ad mortem satis benignè tractauerit, licet eius multò grauiora peccata Scriptura sacra recenscat. Causam assignat Sacer textus: quia Saul omisit facere, quod iubebatur à Domino, 1. Reg. 13.

Stultè egisti, nec custodisti mandata Domini Dei tui, quæ præcepit tibi. Præceperat enim Deus Sauli, ut omnes Amalecitas interficeret. 1. Reg. 15. *Vade, percutè Amalec, & demolire vniuersa eius.* Hoc ergo præceptum Domini omisit Saul adimplere, quia & Cinæum liberè dimisit, & pepercit Agag, & opimis gregibus, & ideò tantam Dei iram promeruit, ut reijceretur à Deo. At verò Dauid, ita fuit zelosus in præceptis Dei adimplendis, ut nihil magis curaret, quàm ut omittentes diuina perdere posset. Vnde etiam moriens præcepit Salomoni, ut occideret Joab. *Non deduces cantem eius pacificè ad inferos.* 3. Reg. 2.

propterea, quod esset contemptor regiæ maiestatis, & sanguinis innocentis effusor. Quando ergo Principes mundi dormiunt, & idololatricam Hæreticorum non extirpant, etiamsi aliàs sanctè vixerint, grauena tamen Dei vindictam prouocant, ut docet S. Prosper de vita contemplatiua. Ille ait, cui huiusmodi cura commissæ est, etiamsi sanctè uiuat; si tamen

perdisse

perdisse

perdisse viuentes arguere negligit, cum omnibus, qui eo sacente pereunt, perit.

Judices constituit Deus, ut pauperes ab oppressione potentum defendant, & unicuiq; quod suum est, adiudicent: & inter hos magna dormitio viget: quia munuscula soporem inducunt, cui resistere non valentes, quæ iusta sunt, videre non valent. Eccl. 10. *Xenia inquit, & dona excacant oculos Iudicum.* ubi palam ostendit Scriptura, non tantum dona opulenta, sed etiam munuscula exigua, præcludere viam ad iustitiam administrandam.

Posuit Deus Personas Ecclesiasticas, ad hoc, ut in Ecclesia sancta,

laudes diuinæ, nocturnis & diurnis temporibus peragantur, & ecce dormitio grauis: Rex Israëlitarum Dauid media nocte surgebat, ad laudandum Deum. *Media nocte, inquit, surgebam ad confitendum tibi.* Modò autem silent nocturna cantica; silent mediæ noctis matutina, quæ debentur Christo, quia media nocte natusest, & resurrexit. Sed ne nos idem Christus media nocte ad iudicandum venturus inueniat, euigilemus ex isto culpabili somno, ad quod excitat nos Apostolus Tessal. 5.

Non dormiamus sicut & ceteri, sed vigilemus, & sobrii simus.

Ad Thesalon. 5.

DIE PURIFICATIONIS B. V. M. A. R. I. Æ, CONCIO PRIMÆ.

Postquam impleti sunt dies purgationis eius, &c. Luca 2.

Beata Virgo, ut maiorem puritatem consequeretur, & nos ad penitentiam incitaret, legem purificationis adimpleuit.

Sub tempus belli Suctici, Anno 1656.

Escio quomodo purissima Dei Mater non veretur, ne iacturam honoris apud insensatum mundum subeat, aut de sua existimatione periclitetur, dum instar aliarum mulierum legem purificationis adimpleret, in templum venit. Quippe lex purificationis, ob peccatum originale, quod contrahitur ab infante in vtero matris, lata est. Vnde ex mente Hefychij & Procopij, tanto temporis spatio impura censetur mulier, quanto in aluo materno formatur embrio, & animatur, quod in masculino fetu fit quadragesimo die, in femineo octogesimo. Eo autem momento, quo anima à Deo creata fetui infunditur, macula originali inficitur. Proinde videtur quodammodo mater cooperari peccato originali, qua-

Procopius, Hefychius.

tenuis disponit materiam, & organizationem, quæ peracta, anima creatur, & tunc peccatum originale contrahitur. Tàm ergo graue malum est hoc peccatum originale, ut mulier ipsa, quæ etiam remotè per accidens, & naturaliter illius contractioni cooperatur, ob eiusmodi duntaxat cooperationem, impura, atq; adeò indiga purificationis censeatur. Sic expresse docet D. Augustinus. q. 40. super Leuit. Et Origenes ibidem homil. 8. *Vnde, inquit, & pro purificatione sua iubetur offerre pullos columbinos, aut turtures pro peccato ad ostium tabernaculi testimonij, ut repropitiæ pro ipsa sacerdos, quasi quæ repropitiationem debeat, & purificationem peccati pro eo, quod nascenti in hoc mundo homini ministerium præbuit.* Si ergo hanc legem exequitur B. Virgo, quomodo su-

S. August. Origenes.

spicionē euadet, quominus rea peccati originalis censeatur. verum lex ista, pro illis duntaxat fœminis lata est, quæ paribus nobiscum primordiis nascuntur; Virginem verò Deiparam minimè stringere potuit, vt palam insinuat Spiritus Sanctus, in Canticis de Virgine loquens: *Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia Principis.* Calceamenta enim signa sunt libertatis: vnde Deus mandauerat Hebræis, vt cum calceamentis in pedibus, ceu libertatis indicibus, festum paschatis celebrarent, in memoriam libertatis, quā in educatione de Ægypto donati fuerant. Spiritus itaq; Sanctus in citato scripturæ loco, laudat virginem ex eo, quod libere & spontè, nulla lege adaucta, ad templum legis mandatum executura venerit. Idem vnanimiter de virgine sancta fatentur SS. Patres, vt Theophylactus in caput Lucæ 2. Bene ait, *dixit, secundum legem Moysi; nam secundum veritatem, nulla necessitate adstringebatur.* Sanctus Bernardus serm. 3. de Purificat. *Quis, ait, non aduertat*

Cantic. 7.

Calceamenta signa libertatis.

Theophyl.

S. Bernard.

S. Cyrillus Alexandri.

S. Thom.

Guarricus.

*ipso huius sententia initio Matrem Domini liberam ab hoc precepto? Putas enim, quia dicens Moyses, mulierem qua peperisset filium, immundam esse, non timuerit super Matrem Domini blasphemiam crimen incurrere, & idcirco premiserit: Si suscepto semine? Alioqui nisi prauidisset parituram sine semine virginem, qua necessitas erat de suscepto semine mentionem fieri? Cyrillus Alexandrinus l. 8. super Leuitic. Consideremus, inquit, si videtur quasi ex superfluo additum: mulier si suscepto semine pepererit masculum: sed non ex superfluo additur: ad discretionem namq; illius, qua sine semine concepit, & peperit, istum sermonem pro ceteris mulieribus Legulator adiecit. Confirmat Theologorum sententia cum S. Thom. 3. par. q. 37. arti. 4. absolutè dicens: Beatam Virginem non fuisse obligatam ad purificationem. Vbi Guarricus Abbas Sermon. 1. de Purificat. sic ait. *Quid in ea purificandum esse potuit, qua Virgo concepit, Virgo peperit, Virgo permansit. Immo qua ipso conceptu plenè purificata fuit.* Suadet*

demum ratio, Si enim lex illa purificationis lata fuit ob peccatum originale; Ergo manifestum est, B. Virginem, quæ & concepta fuerat, & conceperat absq; labe originaria, tali purificationis lege non fuisse obstrictā: imò cum fatum puritatis fontem concepisset, per puritatis transfusionem purior adhuc B. Virgo euasit. Cum itaq; ex lege nō teneretur B. V. legē purificationis adimplere, videbimus quo motiuo adducta. id fecit.

Duplici respectu Sanctissima Virgo, legem purificationis adimpluisse mihi videtur: nimirum; sui ipsius, & nostri. Sui: vt magis participaret Deum, maioremq; puritatis gradum assequeretur. Quippè ardentissime semper exoptabat, Deo coniunctissima reddi. Quia ergo Christus Dominus, iam antea sine vlla legis obligatione circumcisionis actum sustinuerat, ideo quoq; Beata virgo ad purificationem se in templum sistit, vt se perfectam Christi imitatricem ostendat. Vt eleganter

discurrit Sanctus Bernardus Sermon. de Purific. o Beata, inquit, *Virgo M. A. R. I. A.* verè tu non habes causam, nec tibi opus est purificatione: sed nunquid filio tuo opus erat circumcisione? esto tamen inter mulieres tanquam una earum, nam & filius tuus sic exiit in medio puerorum. Et profecto, si Christus, cum esset verus Deus, non recusauit inter homines connumerari, & quasi communi hominum sorte circumcidi, non obnoxius circumcisioni; ita congruum erat, vt ipsa quoq; virgo minimè curaret, quod ab hominibus existimaretur mulier communis, non solum sordibus puerperij maculata, sed etiam mater effecta modo consueto, dum instar aliarum parturientium, quasi purificationis indiga, ad templum accedebat. Christus cum esset supremus Legislatores, legibus tamen subiectus esse voluit, iuxta illud Euangelistæ: *Amen dico vobis, non veni soluere legem sed adimplere.* Beata Virgo pariter, ne ab hac profunda Christi humilitate recederet, legem purificationis adimplere

S. Bernard.

Matt. 9.

implere voluit. Magna enim erat submissio, cam, quæ puritate Angelos antecellebat, ad templum accedere, quasi purificationis indigam; quemadmodum consueverunt ceteræ mulieres immundæ ob emissum partum. Sic concludit Beda homil. de Purificatione: *Sicut, ait, Dominus ac Saluator noster, qui diuinitate legem dedit, apparens in homine, voluit fieri sub lege, vt eos, qui sub lege erant, redimeret, vt adoptionem filiorum reciperemus. Ita etiam Beata ipsius Genitrix, qua singulari privilegio super legem fuit, pro ostendendo tamen humilitatis exemplo legalibus subdi non refugit institutis.* Comprobat Laurentius Justinianus Ser. de Purificatione inquit: *Supra legem illam fecerat gratia, sed sub lege humilitas, virile minimè susceperat, semen, & tamen veluti immunda, legi voluit esse subiecta.*

Beda.

Laurentius Justinianus.

Quo modo puritas augetur in rebus.

S. August.

Verum quemadmodum Christi nomen, ob profundam humilitatem eleuatum est, omnibusq; creaturis ad perpetuam adorationem propositum, ita B. V. ob adimpletam purificationis legem, ad summam puritatem euecta. Quod luculenter demostro: Puritas in rebus materialibus eo magis augetur, quo magis aliqua corporea substantia, alteri summe puræ, videlicet; luci propior sit. Hinc aqua puritate superat terram, ær aquam, ignis ærem: quia hic proximè accedit ad magis luminosam substantiam, puta Solem. Ita planè puritas spiritualis, eo maiora sumit incrementa, quod propius ad Deum accedit, maioriq; propinquitate increatam lucem participat. Hoc igitur pro fundamento supposito, B. Virgo legem purificationis adimplendo, nouos puritatis gradus assecuta est. Exercuit illa in hoc actu perfectissimam humilitatem, (vt iam ostendi.) Atqui per hanc Deus, qui est fons puritatis, magis participatur a creatura, teste D. Augustino Sermon. 157. de Tempore: *Altus est, inquit, Deus: erigis te, & fugis à te; humilias te, & descendit ad te.* Ergo per hunc actum, quem B. Vir-

go in purificatione exercuit, nouum puritatis gradum assecuta est. Præterea B. Virgo per hanc legis adimplentionem, nouo Deo actu per amorem se subiecit. Igitur ex hoc capite nouum puritatis gradum adepta est. Nam vt docet S. Thomas 2. 2æ q. 7. art. 2. impuritas consistit in hoc, quod res aliqua vilioribus immiscetur: hinc argentum non dicitur esse impurum ex permixtione auri, per quod melius redditur; sed ex permixtione plumbi, aut stanni. Vnde subdit Angelicus Doctor loco citato: *Manifestum est, ait, quod rationalis creatura dignior est omnibus temporalibus creaturis, & ideo impura redditur ex hoc, quod temporalibus subijcitur per amorem.* Ergo a contrario optima consecutio inferitur: Creatura rationalis dum per amorem subijcitur rei se puriori, fit purior. Atqui B. Virgo adimplendo legem purificationis, subiecit se rei seipsa puriori, nimirum Deo. Igitur hinc nouum puritatis gradum conquisit. Neq; solum B. Virgo adimplendo legem purificationis, nouum in se puritatis gradum assecuta est, sed insuper etiam in humano conceptu. Nam quia Beata Virgo iuit ad templum, legem adimpletura, acclamata, & ceteris in templo existentibus, prædicata est a Simeone atq; ab Anna Prophetissa, Mater Dei purissima. Ergo per illam legis adimplentionem, nouum puritatis gradum acquisiuit B. Virgo, etiā in humano conceptu, vt ex eo tempore, de summa Virginis excellentia, mundus magis sobriè sentiret. Hanc summam puritatem in Virgine Albertus Magnus super Misus est cap. 118. ex eo fundamento deducit. Quia ad donationem doni supremi, sequitur collatio omnium inferiorum, iuxta illud Apostoli: *Qui proprio filio suo non pepercit, quomodo cum ipso omnia nobis non donauit? Sed Deus B. Virgini summum donauit, quo capax fuit pura creatura, scilicet; Dei maternitatem; igitur & summam puritatem eidem contulit.*

S. Thomas.

B. Virgo legem purificationis implendo, nouos puritatis gradus assecuta est.

Albertus Magnus.

tionem venit B. Virgo, ut nobis puritatis amorem suaderet, edoceretque, per penitentiam, (cuius symbolū erat purificatio) animam à peccatorum maculis esse emundandam. Sic censet D. Bernardus Serm. 6, in paruis inquit: *Quid est autem, quod dicimus B. Virginem purificari? quid verò quod ipsum Iesum dicimus circumcidi? illa enim uerò tam non indiguit purificatione; quam neq. ille circumcissione. Nobis ergo & hic circumciditur, & illa purificatur, præbentes exemplum penitentibus, ut à vitijs continentes, primum per ipsam continentiam circumdantur, deinde à commissis per penitentiam purificentur. Eandem veritatem aureis prorsus verbis elucidat Guarrius Abbas Ser. 4. de Purificatione. Cum inquit, hodie purificatio B. Maria recensetur, manifeste de nostra ipsorum purificatione admonemur. Quem verò tanti non moueat auctoritas exempli, cum videamus, scilicet; quia illa sanctorum sanctissima, quæ nihil purgandum habuit; purgationis tamen legalis implere mandatum non renuit. O Mater immaculata, Mater intacta, nonne tua tibi conscia es puritatis? quia scilicet integritatem tuam, nec conceptus, nec partus violauit, sed sacravit. Quare ergo tanquam si muliebri aliquid in concipiendo, vel pariendo sis passa, sic mundationis, quæ mulieri permissa est, infirmitatis quævis remedia. Sic, inquit decet nos omnem implere iustitiam, ut, quæ summa mater electa sum iustitia, speculum quoq. si totius & exemplar iustitie. Noui ego superbiam filiorum Eue, quæ promptior est ad excusandum, quam ad purgandum commissa. Necessarium arbitror, ut vitijs originis antiquæ, statim in initijs omnia nouæ generationis occurrant exempla. Pauloque inferius in hunc modum concludit. O Filij hominum, tempus purgationis aduenit, quando mater summa puritatis, de cuius purgatione dies festus est nobis, pariter & fontem edidit, & exemplum nobis dedit, quo debeamus purgari.*

Postquam Israëlita dispersi ab hostibus, fracta tandem suorum, inimicorum potentia, Ierosolymam conuenissent, templum Dei dirutum

& profanatum, quantocius renouare & mundare enituerunt. Vbi Iudas Machabæus legem tulerat, ut dies illa renouationis templi, quæ purificatum fuit, quotannis celebraretur. Voluit autem solemnitatem illam appellari festum luminarium, seu candelarum, eo quod tunc illis apparuisset lumen diuini cultus, quando illi minus cogitabant. Et statuit Iudas Machabæus, (inquit sacer textus) ut singulis annis celebraretur festum renouationis templi, quod appellabant festum luminarium, eo, quod splendidissimum lumen diuini cultus insperato apparuisset. Dabis veniam amica Deo Christianitas, dum te hac lege stringi hodie proclamauero. Nonne filij tui afflicta Patria, citra omnem spem, patrocinante sibi Augusta Virgine, congregati sunt ad patrias ædes? spectant priuatas domos dirutas, sed non minus profanata Dei templa, infidelium cadaueribus onusta, repleta Hæreticorum tumultis. Igitur ne iterum, sopitus tantisper in te recrudescat Dei furor, ante omnia, ad mundanda & renouanda sancta sanctorum, omnem tuam curam & cogitationem confer, ut hodierna luminarium festiuitas, tibi propitium cælesti lumen conciliet. Et quia conscientia vestra, templum Dei est, renouatis Dei ædibus, ad renouandas vestras conscientias festinate, artificum Deum placando penitentia. Hoc vobis inculcat D. Bernardus Serm. 7. Nobis, inquit, illa (de virgine loquitur) purificatur, præbens exemplum penitentibus, ut à commissis per penitentiam purificentur.

Quid? an non ad pacificandum vos hodie cum Deo, MARIA venit? Pacem quam vobis offert Beata Virgo, præuidit Noë in arca illa sub tempus diluuij. Auscultate Cluniacensem eruditè id enucleantem. Columba, inquit, emissa ab arca redijt ad vesperam, portans rami olivæ cum virentibus folijs, & intellexit Noë, quod cessassent aquæ diluuij. sic in vespere mundi in nouissimis diebus, emissa columba, Virgo MARIA, super omnes pulcherrima,

nata

2. Machabæor. 10.

S. Bernard.

Cluniacensis.

nata ex tribu Iudaorum, ad templum redijt, portans rami misericordiae de paradiso; & intellexit Simeon, quod cessasset ira Dei super genus humanum, & gemitus & suspiria Patrum. Et reuera quomodo ira Dei cessare non debet, dum Mater gratiæ & misericordiæ pro nobis interuenit. Propter Christum & MARIAM Deus mundum condidit, quomodo igitur dum MARIA Christum Patri æterno offert in templo, is placari non debet? Quod ne temerè asserere videar, scrutabor veritatis & scripturarum arcana, recurrendo ad primordia creationis mundi. Locum illum Genes. 1. *Faciamus hominem.* Rupertus Abbas cum Caietano legunt in futuro: *Faciemus hominem.* Quid hoc mysterij? Respondet doctissimus Rupertus, quod nostro modo intelligendi & loquendi, rogabatur Deus in illo instanti, in quo omnia ei fuerunt præsentissima, videlicet, peccatum & cuncta alia, quæ ei summas molestias erant illatura, ut crearet mundum. Et quia nonnihil vacillabat, paululum subsistens, in hæc verba prorupit: *Faciemus hominem.* Constat, quidquid constiterit, eueniat quid voluerit, patiatur totum quid ei acciderit, volo ego creare hominem? ubi Petrus Galatinus apud Osorium Sermone 3. de Conceptione ex Rabbi Hecados, viro inter Hebræos summæ authoritatis, refert Deum, dum præuideret peccatum hominis, noluisse hominem, immò ne ipsum quidem mundum creare. *Agnosce, inquit, Deus Adam peccaturum, & totum orbem infecturum, nolebat mundum creare.* Diuinum nihilominus verbum instanter mundi creationem vrgebat: *Verbum autem Dei instabat esse creandum.* Proinde supplicabat Patri æterno, ne ad hominum peccata respueretur, sed ad Filium suum incarnatum hominem factum, eiusq. Sanctissimam Genitricem oculos conuerteret. Cui acquiescens Pater æternus, mundum & hominem, propter amorem IESU & MARIÆ creauit; alias id minimè facturum. *Videns*

verò Deus benedictus ex Israël excidentem esse illam Petram, ex qua Messias futurus erat, huius Petra dilectione (quæ Mater Messiae est) & Messie mundum condidit. Quod arcanum aperuit Deus Ieremiæ 33. *Nisi, inquit, pactum meum fletisset, diem, & noctem, leges calo, & terra non posuisset.* Quasi diceret: Nisi pactum meum esset, id est; Nisi IESVS & MARIA essent, nisi illud pactum meum cum natura humana esse deberet, mundum nequiquam condidisset.

En videris, quod nisi merita MARIÆ & IESU interuenissent, nullatenus mundum Deus creasset. Quod ipsamet ratio manifestè ostendit; quia propter hominem mundus creatus fuit, iuxta illud Psal. 8. *Omnia subiecisti sub pedibus eius.* Homo autem propter beatitudinem æternam fuit à Deo efformatus, & introitus ad gloriam æternam fuit per peccatum Adæ impeditus & occlusus. Igitur nisi SS. Deipara, & eius Filius impedimenta hæc remouissent, tanto malo efficax remedium afferendo, exules perpetuò remansissemus. Hac de causa Dei Filius, ut nos ab æterno seruitutis iugo reuocaret, nasci voluit pauperimus, & in præsepio reclinari? ubi cum natum IESVM in stabulo contemtor, non possum non vehementer admirari. Dic mihi obsecro o Ioseph, Bethlehemi incolæ, ex regia Davidis stirpe haud ignota propago, itane difficile tibi fuit, à concubibus, à propinquis Virgini parituræ locum obtinere? Minimè equidem: sed ipsamet virgo huiusmodi hospitium elegit; ut non solum pauperibus pastoribus, sed & iumentis mysticis IESVM offerret. *Peperit, inquit, Euangelista, Filium suum primogenitum, & pannis eum inuoluit, & reclinavit eum in præsepio.* Lucæ 2. In præsepio o Virgo collocas Saluatorem, quem virginis posses vlnis retinere? mox deturbas, quem plorantem deberes dulcissimo lacte potare? Quid causa? Deiparam tam citò puerum in præsepium reclinasse? Aderant iumenta, mystici peccatores; ideo

Hier. 33.

Psal. 8.

Lucæ 2.

Gen. 1.
Rupertus.
Caietan.

Galatinus.

S. Athan.

res; ideo incunctanter MARIA ex-
vlnis, & vberibus in praeſepe detur-
bavit. Sic diſcurrit Sanctus Athana-
ſius. *Fortaſſe, ait, ob iſtum pullum ho-
minem I E S V S in praeſepe reclinatus fuit
à MARIA. Alioqui veriſimile non eſt,
Iosephum virum nobilem, & è regia ſtirpe
oriundum; qui filius Davidis appellatus
eſt, locum in diuerſorio, aut alibi man-
ſionem obtinere non potuiſſe.*

Ergo feſtinanter accurrete pec-
catores, & I E S V M de manibus Vir-
ginis accipite in vlnas veſtras cum
Simeone. Sed quia ad Deum infan-
tem non pateraditus, niſi iuſtis, niſi
ſanctis, niſi timoratis; purificate priùs
veſtras conſcientias ab omni iniqui-
tamento peccati, vindicate de ma-
nibus hoſtium captivam Patriam,
eliberate pupillos & orphanos, iam
dura famè miſerè intereuntes. Et
ſi hucusq; pauorem vobis incutiebat,
iam nunc animati ſtate viriliter, con-
fortamini, & ſi vos amor Patriæ,
liberi & coniuges nihil mouent,
moueat ſaltem vaſtata Dei Eccleſia,
conculcata ſacramenta, blaſphemij
læſa Dei Maieſtas, Virginitatis ho-
nore ſpoliata Dei Mater. Hac enim
ratione cum Deo veſtro pacificari,
& multum de eo mereri poteritis,
venerat olim Arca Dei in manus³

1. Reg. 4.

Philistiim. 1. Reg. 4. *Arca Dei capta
eſt, duo quoq; filij Heli mortui ſunt, Ophni
& Phinees.* Mouet hoc loco Abulen-
ſis quaſtionem. An rationabiliter
dici poſſit, quòd iſti filij Heli æterna-
liter perierint, aut ſalvi facti ſint.
Quippe fuerunt viri peſſimi, circa
cæremonias delinquentes, totum
Iſraël facientes delicto maculari, pro-
pter quos maledictio Dei ſuper do-
mum Heli in ſempiternum inducta
eſt. Nihilominus probabiliter opi-
natur citatus Author, eos ſalutem
æternam conſecutos eſſe. *Quia, in-
quit, videntur mortui in actu virtuſo,
ſcilicet; in custodia Arca.* Si ergo im-
puris filijs Heli eſt aliqua ſpes ſalutis,
qui in typicæ Arcae protectione è vi-
ta rapti ſunt. Quid illi, quos vera
Arca protegit, ſi vſq; ad obitum in
MARIA obſequio perſiſtant? Con-

Abulenſis,

Idem,

*A ſecuti igitur illi ſalutem, quia non fuge-
runt relinquentes arcam.* addit Abu-
lenſis. Sed longè eſt maior Deiparæ
pietas erga illos, qui non recedunt,
qui non fugiunt ab obſequio eius,
ſed ad obitum vſq; Arcam arcano-
rum cæleſtium venerantur, vt impe-
trans à Deo illis pænitentiaè ocaſio-
nem, eos ab æterno exitio cripiat.
Hoc voluit indicare Saluator noſter,
qui peccatoris perſonam gerens, iam
iam animam oblaturus dixerat: *Pa-
ter in manus tuas commendo Spiritum
meum.* Ioan. 19. Et ne videretur Pa-
trem inuocans, à materno nomine
aliquid detrahère: *Inclinato capite
tradidit ſpiritum.* Quasi edoceret
peccatores, ad Matrem recurrere,
inquit Hugo Cardinalis: *Per ipſam
veniam petite, ipſa eſt oraculum miſericor-
diae.* imò ſons omnis miſerationis.

Ioan. 19.

Hugo.

Contemplemini fontem illum
paradiſi, quid de illo dicat Sacra pa-
gina. *Fluvius egrediebatur de loco vo-
luptatis, qui inde diuiditur in quatuor
capita. Nomen uni Phifon, ipſe eſt, qui
circuit omnem terram Heuila. Nomen
ſecundi Geon, ipſe eſt, qui circuit omnem
terram Ætiopia. Nomen tertij Tygris,
ipſe vadit contra Aſſyrios. Fluvius au-
tem quartus ipſe eſt Euphrates.* Gen. 2.

Gen. 2.

Beda;

Rupertus;

Quid cauſæ? de tribus primis flumi-
nibus adnotatur, quam irrigent re-
gionem, quo termino eorum decur-
ſus circumſcribatur; de Euphratis
verò commeratione nihil apponitur.
Dicam quod ſentio: quatuor hæc
flumina è Mariano fonte proceden-
tia, miſericordiæ Virgineæ latitudi-
nem, ſublimitatem, profunditatem,
& longitudinem exprimunt. *Phifon
eſt os pupillæ.* & ideo repræſentat oculoſ
Deiparæ, inſtar oris clamantes,
vt Deus peccatoribus ignoſcat? Hæc
eſt latitudo miſericordiæ Virginis,
quæ non ſolum terram Heuila, ſed
mun-

mundum vniuerſum circumit. Quis
enim eſt adeò infelix, qui in ſummis
miſerijs conſtitutus, ex iſto fonte
Mariano non hauriat miſericordiam,
dummodò ſupplex accurrere velit.

Geon iuxta moralifationem Bedæ, pe-
ccatoris locum tenet, præſeſerens MA-
RIÆ pectus charitate feruens, Æthio-
piam nigram & ardentem, ſcilicet;
aduſtam libidinis æſtu peccatorum,
conſcientiam irrigans, & exolatis
mortalitatis exuijs, in cruciatibus
purgatorij detentas animas mirificè
refrigerans. Nam profunditas mi-

ſericordiæ virginis purgatorij flammæ
extinguit, infernarum ſedium, vbi
Patres morabantur, tenebras fugat,
dum ventris ſacri fructus Tartareos
Principes debellat. Tygris velocita-
tem MARIE ad cælos aſcendentem,
ſublimitatemq; pietatis eius, ad Aſ-
ſyrios, id eſt ad peccatores ſublenan-
dos propenſam indicat. Quid tan-
dem Euphrates haud terminabilis
& puluerulentus? nunquid MARIE
aliqua cum puluere coniunctio? Re-
nora per hunc miſericordia ſpecialiſ-
ſima circa moribundos ad natuum
puluerem decurrentes innuitur. Ea-
propter ergo fluvius hic, nullo ter-
mino circumſcribitur: quia longi-
tudo pietatis Marianæ, vſq; ad diem
nouiſſimum terminari non poteſt.

S. Bernar.

Hæc eſt mens D. Bernardi Serm. 4.
de Aſſumptione. *Quis, ait, miſeri-
cordia tua o Virgo longitudinem, ſublimi-
tatem, & profunditatem queat inueſti-
gare? latitudo eius replet orbem terra-
rum.* Ecce Phifon circuiens terram.
*Sublimitas eius ciuitatis ſuperna inuenit
reſtaurationem.* Ecce Tygris vadens
contra Aſſyrios? *Redemptio eius afful-
get ſedentibus in tenebris, & in umbra
mortis.* Ecce Geon irrigans Æthio-
piam? *Longitudo eius vſq; in diem no-
uiſſimum ſubuenit vniuerſis innocantibus
eam.* En Euphratem interminabi-
lem? Hinc meritò Hilarius ſuper

S. Hilari.

Matthæum exclamat: *Quantumcunq;
peccato obnoxius fuerit homo, nunquàm in
æternum peribit, ſi tantùm Maria deu-
tus fuerit.* Fateor non id quidem in-
fallibile eſſe; plerumq; tamen acci-

dit, hominem non perire, ſi quan-
tumcunq; fuerit peccato obnoxius, tantùm
Maria deuotus fuerit. hoc eſt; ſi to-
to eo tempore, quo peccatis obno-
xius eſt, à Virginis obſequio non re-
ceſſerit.

Sed ad te iam redeo gemebun-
da Patria, quæ pondere peccatorum
ruorum preſſa, & ab hoſtibus concul-
cata, meritò hodie illam lamentabi-
lem ſupplicationem, per Matrem
miſericordiæ miſeranti Deo porri-
gis, quam Hieremias quondam va-
ſtata Ieroſolymâ Deo offerebat.

Thren. 3.

Thren. 3. *Recordare Domine, quid
acciderit nobis: intueri & reſpice oppro-
brium noſtrum. Hæc dicit noſtra verſa
eſt ad alienos, domus noſtra ad xivaneos.
Pupilli facti ſumus abſq; Patre, matris
noſtre quaſi vidua. Quam noſtram pe-
cuniâ bibimus, ligna noſtra pretio com-
parauimus. Cervicibus noſtris minaba-
mur, & laſſis non dabatur requies.
Quaſi diceret Propheta: Fateor ea,
quæ iuſtè patimur, eſſe peccatorum
noſtrorum flagella. Sed tu o Do-
mine reſpice non culpam noſtram;
verùm pænâ quâ affligimur. Non
attendas ad peccata noſtra, quibus
te delinquendo grauiffimè offendi-
mus, ſed conuerſe miſericordes oculoſ
tuos ad miſerias noſtras. Et re-
cordare quid acciderit nobis, bæreditas no-
ſtra verſa eſt ad alienos, &c.* An non
hæc tecum aguntur maſta Patria,
doles enim non ſolum propter præ-
ſentia mala, quæ de facto ſuſtines,
ſed etiam dolorem tuum augent
mala, quæ nobis futura, & immi-
nentia minantur, & quæ ſingulis
momentis iam iam nobis inſtigenda
timemus. Vix vnum arumnoſum
laborem euadimus, & illico affli-
ctis noua additur afflictio. Vix
dum tributum vnum ceſſat, quin
extemplò aliud ſuccedat; vnum
veſtigal alteri ſuccedens nos oppri-
mit. Igitur ne penitus deficiamus,
in purificatione Auguſtæ Virginis,
purificatis mentibus proſternamur
ante Dei maieſtatem, & median-
te Dei Genitrice, imploremus au-
xilium, poſtulemus Dei commiſe-
ratio-

K

rationem, & ex tantis malis eliberrari quantocyus ardentissimis votis flagitemus.

E O D E M D I E CONCIO SECUNDA.

Postquam impleti sunt dies purgationis eius.

B. Virgo ex profunda humilitate, & summa obedientia, legem purificationis adimpleuit; tum ut discordantes pacificaret.

Obstupesco prorsus, dum insolitum quendam Dei immensi, cum fidei Abrahamo procedendi modum considero. Nondum satis gauisus erat Abraham, filio de diuina promissione accepto, cum statim filius, quasi ad tam breuem iucunditatis morulam commodatus, repeteretur à patre, Deo in holocaustum offerendus. Genesis 22. *Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis Isaac, & offeres eum in holocaustum.* Quid tunc Abraham? celeri pede, senex per montium cliuosa perrexit, altare composuit, ligna struxit, filium arripuit, & aris imposuit sacrificandum Deo. Equidem opus ab animo dissidere videtur: si enim dilectus adeo filius erat Isaac, ubi patris luctus? cur nec frontem contristauit, nec pectus ferijt? Quoniam Agar, præ dura siti morientem in solitudine filium spectans, mœrore oppressa, tristissimas in lachrymas effundebatur: *Leuauit vocem suam, & fleuit.* Genesis 21. Quia nimirum dolabat vehementer, iuuenē in ætate floridā ardore consumi, & vndarum inopiā premi. Fleuit mater durissima morte delicias suas vrgeri inopinato, nec ad suprema decedentis oscula doloris vehementia permisit appropinquare. Si ergo Agar imminuentem pignoris casum, ita dolenter planxit, & copiosas lachrymas fudit, cur eas Abraham fundere noluit?

ne aut stupiditatem causaretur natura, aut non patrem, sed hostem criminaretur fallacia. Ne miremini: quia videbat filium consentientem diuinæ, & suæ voluntati, ut ait Zeno Veronen. Serm. 1. de Abraham.

Vno, inquit, voto, una deuotione, diligenter geritur, quod ab altero celebratur. Obediens erat Abraham, obediens & Isaac: ille præcepto diuino sanguinem suum postponit, hic propriam vitam; ideo in tam spontaneo sacrificio, dolor locum non habuit, pergit Zeno. *Non contristauit frontem deuotissimus Abraham, nec dolor patri lachrymas persuasit.* Quid Abraham, nisi virginem MARIAM? quid consentiens cum Patre Isaac, nisi Christum figurabat? Abijt cum Isaaco Abrahamus in montem, illum Deo oblaturus; hodie pariter abijt Maria cum IESU in templum, IESUM Deo sacratura. Isaac iniiciebatur aris, & IESVS hodie sistitur aris: Isaac in aris positus, patri exhibebatur similis, ut dicit Zeno. *securus erat de*

fide generis sui pater, ut senis parentis virtutes, nascerentur in filij annis iuuenilibus. IESVS quoque in templo positus, dum patri Deo sistitur, ita similis eidem apparet, ut magnus Deus noscatur in corpore puillo. ut fatetur D. Cyrillus Hierosolymitanus, oratione de IESU occursu, & Simeone: *Omnia, inquit, lingua gloriose prædicat, puerum ante dies quidem quadraginta natum, Deum autem æternum: puerum paruum, sed antiquum dierum: puerum luctantem, sed seculorum effectorem.* Omira res! nec virgo mater, nec IESVS filius, lege tenebantur; ad obsequij tamen redundantiam, vterque pariter legem adimplet, ne filij obedientiæ non debita, obedientiæ studiosissima mater, vilo modo deesset. De hoc indebito filij obsequio, Cyrillus Ierosolymitanus ita discurret: *ipse inquit puer Iesus offerens, quid, ipse suscipiat hostiam: ipse lex, quid, hodie legi subijcitur.* En ille Deus, qui in monte Sinai legem scripsit, legis ipse reus esse voluit, ut esset implenda legis viuum

exemplar: *ipse lex, quid, hodie legi subijcitur.* quorsum hæc implenda legis hyperbole, quæ & matrem virginem, & filium Deum, deuouere forsitan videbuntur? nimirum, quia Christus Deus, venerat salutem afferre Iudæis, qui sub lege erant; & Gentilibus, qui sine lege vivebant: ideo ipse legis obsequio prorsus exemptus, indebito legis obsequio, legis defectum adimplet. Quemadmodum, eleganter discurret Leo Augustus, oratione 4. *Ecce, inquit, Deus puer factus est, ac sub lege viuit, ut tum istis, qui sub lege sunt, auxilietur, adimplens legis defectum! tum gentibus, sine lege viuentibus, bonitatis suæ diuitias ostendat.* Supplet profecto defectum non obseruandæ legis Mosaicæ, supplet quoque necessitatem seruandæ legis, dum ipse lege exemptus publicatur: quia de obsequij studiosissima matre, obedientiæ superstudiosus infans, Deus natus est. Quoniam igitur Virgo Deipara, lege purificationis non tenebatur, ideo inuestigabimus causas, cur istam legem voluit adimplere.

Tres potissimum causas reperio, propter quas B. Virgo purificationis legem adimpleret, venit in templum. Imprimis profundam humilitatem, ut se humili IESU conformaret. Hanc assignat Doctor Angelicus 3. p. q. 38. art. 4. *Sicut, inquit, plenitudo gratiæ à Christo derivatur in matrem; ita decuit, ut mater humilitati conformaretur.* Sicut ergo Christus ex summa humilitate, in templo præsentari voluit, ut ostenderet, se non ad soluendam, sed ad implendam legem venisse. Ita Virgo mater, ne legem contempsisset, videretur, & occasionem de sua illibata virginitate, procaciter obloquendi præberet, cum ignotum esset, eam de Spiritu Sancto concepisse, & peperisse, qui autem consuetudinem legis non seruauit, legis rigorem debilitat; ideo purificari voluit, ut cum humili IESU, omnimodè concordaret. Tanta quippe erat inter IESUM & MARIAM col-

Christus propter ludæos & gentiles legis defectum indebito obsequio impleuit.

S. Leo.

Zeno Veronen.

Idem.

Oblatio Isaac cum Christo confertur.

Zeno Veronen.

S. Cyrillus Hierosolymitanus.

Idem qui supra.

S. Thom.

B. Virgo ex humilitate legem purificationis impleuit.

ligatio, ut vtriusque perfectiones mutuo commiscerentur. De Incarnato Dei Filio, profert Scriptura sacra Sapien. 7. *Candor est lucis æternæ, & speculum sine macula Dei maiestatis, & imago bonitatis illius.* Hæc duo elogia, à lucis splendore, & imagine bonitatis, seu gratiosæ formæ diuinæ mutuata, pariter Virgini Deiparæ, tribuit Ioannes Geometra, sic eam alloquens. *Gaude Virgo abdens Seraphinum lumen, ut a mus Sol lucem siderum obtenebrat.* Statimque de imaginē diuinā subdit: *Gaude Virgo decus natura, pulchraque imago, quæ summi genium continet Artificis.* Quasi diceret: Natura diffamata hactenus erat, tanquam filiorum nouerca, potius, quam mater; MARIA verò; ita pulchra animo, & corpore efformata est, à Deo opifice, ut prælustre naturæ decus extiterit, & de agnata deformitate vindicias egerit, adeo, ut dicatur, *imago bonitatis Dei, hoc est, forma gratiæ illius.* Pulchra imago, quæ summi genium continet Artificis, quia increatam sapientiam, rerum opificem, in virgineis suis visceribus continuit. Quia summi Artificis ingenium, artem, artisque peritiam continet, ut quasi exhaustis ad vltiorem pulchritudinis gratiam viribus omnipotentiae, non possit meliorem ac præstantiorem sibi matrem efformare. Ita ut cum Dei Filius esset ipsa pulchritudo, à Virgine tamen matre, pulchritudinem mutuare voluerit, teste sacra pagina, Cant. 5. *Qualis est dilectus tuus ex dilecto, & pulcherrima mulierum?* ubi virgo MARIAM tempestiuè tunc pulcherrima mulierum appellatur, cum Christi filij sui pulchritudo eximia, & species deiformis prædicanda erat. Quia ipsa fuit & pulchra, & pulchripara, à qua filius pulchritudinem mutuauit. Nam sicut filius in Patre Deo, ita etiam in virgine matre, bellissime pulchrescit, ut eleganter discurret S. Bonaventura, in citatum locum. *Qualis est, inquit, dilectus tuus ex dilecto, & pulcherrima mulierum? Ecce quàm pulcher fructus; pulcher in cælis, pulcher in terris, pulcher*

Sapien. 7.

Ioannes Geometra.

Dei Filius à Virgine matre pulchritudine mutuauit.

Cantic. 5.

S. Bonau.

pulcher in Patre verbum, pulcher in Matre caro & verbum. Quasi diuinā, ac humanā pulchritudine, Deus homo in virgine matre venustissima pulchrescat. Parum equidem videbatur Dei filio, in se duntaxat pulchrum esse, nisi etiam exambiret, in matre mulierum pulcherrimā, gloriosē pulchrescere; ac si Christi pulchritudo sit a Deipara, & per Deiparam, sed & virgini matri, parum erat in se humilem esse, nisi etiam a filio humilitas in eam refunderetur.

Feruenter concionante Christo, & acrius Pharisæorum malitiam increpante, sublimem eius doctrinam, & eximias eius virtutes admirata, quædam mulier de turba, extollens vocem dixit illi: *Beatus ventris, qui te portauit, & vbera, qua suxisti.* Lucæ 11. Quasi diceret: Adeo magnus, diuinus, & beatus es o Ies v, ut propter te, beata quoque sit mater, quæ te genuit, & lactauit. Ita, ut propter hanc maternitatem, maximam laudem virgini attribuat Methodius orat. in Hypapantem:

Tu, inquit, cuncta continens, & comprehendens comprehensio, tu illius gestatrix es, qui verbo suo porcat vniuersa. Tu purissimo lacte expetitam ei alimoniam præbes, qui vniuersa vbertim pascit, ac nutrit: indeque dignè beatis. Pulchrè hac de re loquitur S. Cyprianus tract. de Natiuitate Christi. *Paruulus, inquit, sugens vbera pura, alimoniam utebatur, & fons sacri pectoris defacatum edulium, ori mundissimo infundebat. Sed & cor matris quedam dulcedines, quæ humanum superant intellectum, imbuebant, eratque vtrinque miri iucunditas, cum pia Sancta Mater, & deuota humilitas, & Sancti sanctorum immensa benignitas, confederatis affectibus, mergerentur.* Verè immensa infantis Dei benignitas, qui de mendicantibus materni vberis, alimoniam lambere expetijt, quò humanum genus, suo in cruce effuso sanguine, saginaret copiosa redemptione, & Eucharistico cibo vberius pasceret. Sed ut quid hanc immensam lactentis paruuli benignitatem, cum Beatæ Deiparæ gloriosa

humilitate componit, ac miscet? Eam credo ob causam, quòd nihil in lactante Virgine sublimius, augustiusque superemineat, quòd possit cum benignitate Dei Filij dignius conferri, quàm Virginis Matris in tanta celsitudine depressior humilitas. O quàm benè faderantur Virginis Matris humilitas, & Filij Dei immensa benignitas! cum vtraque sic alterutram æmuletur, ut idoneè misceri, & mergi possint.

Profundam hanc humilitatem, sat superque ostendit Beata Virgo, quando illibatæ suæ virginitati, diuinam maternitatem per Angelum oblatam audiens: *Ecce concipies, & paries filium.* Lucæ 1. Verbi Incarnationi in suo utero, & ex suis visceribus peragenda, annuens respondit: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* Agnoscite summam Virginis humilitatem, Mater Dei ab Angelo salutata erat, eius tamen se ancillam, non matrem nuncupauit. Et ideo facta est omnium Domina, quæ se omnium exhibebat ancillam. Pulchrè D. Bernardus Serm. 1. in Vigil. Natiuit. *Angelus, inquit, nuntiat, virtus obumbrat, superuenit Spiritus, Virgo credit, fide concipit, Virgo parturit, Virgo permanet.* Parce o magne Doctor, non solâ fide, sed humilitate simul Virgo Dei Filium concepit: virgineâ enim humilitate, in tantum Deo placuit, ut hæc eius verbum conciperet. Hæc est mens Sancti Ildefonsi, Serm. 2. de Assumpt. Beata, inquit, *Virgo humiliat se in cun-*

ctis, ut totam in se suscipiat gratiam conditoris. Nam quæ humilitate Deum genuit, & in suis visceribus Deum sibi corporalem fecit, humilitate quoque omnes gratias, tantæ gratiæ consequentias suscepit. Humilitas ergo omnium gratiarum, quæ in B. Virgine copiosè exundant, receptaculum fuit, ac fertile seminarium. Ut meritò exclamet Deipara. *Quia respexit humilitatem ancilla sue.* Lucæ 1. Quasi diceret: Magnifico Deum, & in ipso exulto, quia ipse cum sit maximus, summusque omnium Dominus, me hu-

Lucæ 1.

S. Bernard.

Ildefonsus

Lucæ 1.

Humilitate nulla virtus plurius apud Deum estimatur.

S. August.

me humilem oculis benignitatis suæ respicere, & in matrem eligere dignatus est. At, cur non alias excellentes virtutes, quibus plena erat Virgo, sed solam humilitatem respexit, & ob hanc in Matrem elegit? ne mireremini: quia apud Deum, nulla virtus tanti æstimatur, sicut humilitas, cum hæc sola Deum homini infensum reconciliare valeat. Audite S. Augustinum, super citata verba philosophantem. *Bene ergo Maria, solam in humilitatem Deum respexisse testatur: quia diuinitatis propitiationem, quam humana natura, in primis parentibus per superbiam perdidit, in Maria per humilitatem recuperauit.* Idcirco ergo præ alijs virtutibus, Deus in MARIA solam humilitatem respexit, quia diuinitatis propitiationem, quam humana natura, in primis parentibus per superbiam perdidit, MARIA per humilitatem recuperauit. Hinc idem D. August. Serm. 2. de Assumptione appositè subiungit:

Idem qui supra.

O vera humilitas, quæ Deum hominibus peperit, vitam mortalibus edidit, cælos innouauit, mundum purificauit, paradysum aperuit, & hominum animas liberauit. Facta est Maria humilitas scala cælestis, per quam Deus descendit ad terras. Sed quid mirum, diuinam propitiationem per humilitatem recuperatam esse? cum sit omnium aliarum virtutum gratia, ornamentum, & consummatio. Fuit in Beata Deipara omnium virtutum concursus, & aspectabile omnium sanctitatum theatrum; solam tamen in illa Deus humilitatem respexit, hoc est, approbavit, eò, quòd reliquarum virtutum sit decus, illasque ad placendi gratiam venustissimè exornet. Pulchrè hoc perstringit Basilii Seleuciensis orat. 28. *Omnibus, inquit, humilitatis ornamentum conuenit, eo comite continentia in admiratione est, & fides fit amabilior, & iustitia purgator, & verior misericordia fructus.* Ideo primates sanctorum, dignitatem aliquam super naturam consecuti, tunc vel maxime humilitatem respiciunt. Proinde etiam & Deus, vel maxime MARIA

S. Basilii.

Virginis humilitatem respexisse dicitur, ut eam ad summam diuinæ maternitatis dignitatem eueheret, propterea, quòd humilitas sit reliquarum virtutum decus, & sanctitatum omnium ornamentum: adeo ut non tam in acquirendis denuò virtutibus, quàm in consummandis laudem ponat. Placuit quidem Virgo ex virginitate, sed tamen ex humilitate concepit: quia ad Dei maternitatem, quæ Deum Filium sibi similem, ipsa Deo etiam quàm simillima, erat conceptura & paritura, inter omnes virtutes, humilitas potissimum requirebatur. Hinc meritò Tertullianus lib. de Velan. Virg. cap. 13. de virginibus in vniuersum protulit: *Gloria illicita est eis, quarum probatio, in omni humili actione constat.* Quasi diceret: eæ, quæ ad summam dignitatem sponfarum Christi euehantur, ex humilitate præcipue, an sponsi thalamo censeantur idoneæ, probandæ sunt.

Tertullia.

Suam coram Deo perfectionem declaraturus David dicebat: *Domine non est exaltatum cor meum, neque ambulauit in magnis, neque in mirabilibus super me.* Psal. 103. Pro his vltimis verbis, in Hebræo habetur: *in magnitudinibus: Symmachus, & Theodoretus legunt, in magnificentijs.* Hugo cum alijs exponit, *cum magnatibus, & pompa societate, atque comitatu.* Quasi Propheta exprimere vellet, cum mihi duæ occurrant viæ, quas ingrediar, vna nimirum humilitatis; altera elationis, ideo qui olim tenuis pastor fui, modò autem sum Rex sublimis, solam humilitatis viam, quâ indefinenter incedam, amplecti proposui, neque in magnis & mirabilibus ambulare volui. Sic exponit Zeno Veronen. in Psalmo 130. *Vinctus, inquit, in Regem, spiratus in vatem, non insolecit in regno, obumbrat neminem.* Propheta terrore, mitem humilemque retinet ubique pastorem. An non potiori iure hæc Deiparæ feruiunt? Quid enim aliud erat dicere: *respexit humilitatem meam;* nisi dicere: *Domine non est exaltatum cor meum; neque elati*

Psal. 130.

Symmachus.

S. Zeno Veronen.

In Synago-
ga Iudæo-
rum virgi-
nes, & di-
uites, &
pauperes
Hebrææ
seorsim re-
sident.

B. Virgo in
templo Sa-
lomonis
inter pau-
peres fæ-
minas fle-
bat.

*elati sunt oculi mei, neq; ambulavi in ma-
gnis, neq; in mirabilibus super me.* Hoc
est, cum magnatibus, & pomposa
societate, ac splendido comitatu;
sed cum humilibus & abiectis. Ista
consuetudo apud Iudæos ad hæc vsq;
tempora seruatur, vt in Synagoga
seorsim virgines, seorsim diuites, &
seorsim pauperes hebrææ loca occu-
pent. Venit Deipara ad templum
salomonis, & licet esset de illustri
ac regiâ Dauidicâ profapiâ, inclytos
ac cœlestes progenitores habens,
non diuites mulieres adiit, ne cum
humili vestitu ornata esset, illam ex-
probrationem audiret, vt quid no-
bis commiseris, Iosephi pauperis
fabri coniunx. Non se inter virgi-
nes contulit, ne sibi diceretur, quid
negotij inter nos habes, cum virum
& prolem habeas. Sed venit inter
pauperes fæminas, & genibus flexis
obtulit Domino par turturum, se-
cundum legis consuetudinem. Hoc
est, carnem mundissimam, & men-
tem suam purissimam. Cum enim
Deipara Virgo, à felici suæ immacu-
tæ conceptionis auspicio, ita munda,
ita pura semper existerit, & ab
omnibus passionum fæcibus exem-
pta, vt caro mundissima, & mens pu-
rissima, Genitricem Domini singulari-
us consecrarent. Consecrarent inquam,
tanquam iugem & perpetuam imma-
culatæ puritatis victimam: Conse-
crarent, non modò tanquam sacrifi-
cium Deo semper immolatum; sed
tanquam aliquod arcana puritatis
singulare sacramentum, in quò sub
vera extrinsecus carnis specie, ex
Adamo verè prognata, eadem quasi
altera caro, medullitùs latebat præ-
uaricatricis carnis exempta, notis
à concupiscentiæ fomite, & subsul-
tibus carnis appendicibus immunis.
Ideò sub specie turturum, carnem il-
lam suam mundissimam, quam ope-
râ Spiritus Sancti, verbo æterno com-
municauerat, & virgineam purita-
tem, Angelicam longè superantem,
Deo humiliter offerebat.

Quis hic in piam extasim non
rapietur? Scimus quidem legem ho-

minibus impositam esse, offerendi
hostias, & victimas, Psal. 49. *Im-
mola Deo sacrificium laudis, & redde
Altissimo vota tua.* Quam victimam,
seu sacrificium laudis Deo deuotè
immolandum, aliqui votiuas preces
intelligunt: alij sacratissimum Eu-
charistiæ sacrificium accipere ma-
lunt: alij deniq; confessionem pec-
catorum, quæ eorum veniam opera-
tur, interpretantur. vnde Chaldaus
Paraphrastes, allata scripturæ verba
ita exponit: *Immola Deo compressionem
concupiscentiæ*, quæ omni sacrificio,
Deo gravior. Proinde appetitùs cœr-
citio, & compressio concupiscentiæ,
est ad instar sacrificij, toties Deo
sacrificans, quoties cupiditatis mo-
tus frenat, & gubernatrici rationi
obsequenter subijcit. Quasi eiusmodi
concupiscentiæ imperiosa compres-
sio, hominem tanquam laudis ho-
stiam, Deo victimet, imolet, con-
secret. Ad huius ergò sacrificij im-
molationem, homines in peccato
concepti, & geniti, qui concupiscen-
tiæ inordinatione acrius ad vitia
impelluntur, iure merito excitat Pro-
pheta Domini; Beatam autem vir-
ginem, quæ ab huiusmodi inordi-
natione concupiscentiæ, omninò
exempta fuit, quid ad immolandum
suam puritatem impulit? Equidem
sola ineffabilis humilitas, quòd se
creaturam Dei agnosceret, & ideò
etiam in indebita purificatione sum-
mè humilis apparere voluit, sciens
probè, per humilitatem, sublimem
reddi animam. vt docet S. Hilarius
iniquiens: *tenendus ergò humilitatis &
altitudinis modus est, vt corde humiles,
sensu verò & animo simus excelsi.* Quo-
circa & tu ô homo, qui Dei etiam
proles & filius diceris, dignè ambula
vocatione, quâ vocatus es, id ipsum
enim perficies, si non ambulaueris
in magnis, neq; in mirabilibus super
te. Hoc consilium dat nobis D. Pau-
lus ad Ephes. 4. *Obsecro itaq; vos ego
vinctus in Domino, vt dignè ambuletis
vocatione, quâ vocati estis cum omni hu-
militate.* Ergo ille pro dignitate am-
bulat, qui cum humilitate ambulat,
nec am-

Psal. 49.

Ephes. 4.

nec ambulat in magnitudinibus, & A
magnificentijs super se.

Alteram causam, cur Beata vir-
go purificari voluit, inuenio prom-
ptitudinem ad obsequendum in-
omnibus diuinæ voluntati, vt hoc
suo facto, exemplum nobis obedi-
entiæ præberet. Hinc Guarricus Ab-
bas Serm. 3. de Assumptione, MA-
RIAM geminato titulo Dei matrem
vocat, sic loquens: *Itaq; Mariam,
qua secundum carnem mater erat, alia
quoq; ratione matrem sibi Iesus probat,
dicens: Quicumq; fecerit voluntatem Pa-
tris mei, qui in cœlis est, ipse meus fra-
ter, & soror & mater est.* Mater pro-
inde Dei est Virgo MARIA, & se-
cundum carnem, quia illum, incor-
poratum genuit: & secundum obe-
dientiam, quia diuinæ voluntati ad-
nutum in omnibus paruit. Quam,
indibilem virginis obedientiam,
pulehrè Deus expressit, per Isaiam
Prophetam loquens: *Vocaberis volun-
tas mea in ea, & terra tua inhabitabitur.*
Isaia 62. Quæ verba Haymo & Hugo
ita exponunt: *Vocaberis voluntas mea*
Palam faciens Deus, virginem MA-
RIAM semper voluntati suæ obedi-
entem, eamq; promptè exequentem
fuisse. vnde Richardus à S. Lauren-
tio, citata Isaiæ verba, Deiparæ ac-
commodans, ita exponit: *Vocaberis
voluntas mea in ea: & terra tua inha-
bitabitur*, id est, caro tua fecunda-
bitur Christo, eam inhabitante.
Quasi diceret Deus: vocaberis, id
est, eris, vt iure vocari possis, vo-
luntas mea in te ô mater Virgo, &
inde terra tua, id est vterus tuus ha-
bitabitur, quia fecundabitur mea in
te corporatione. Tu enim obedi-
entiâ mihi placuisti, & obedientiâ con-
cepisti, adeò meæ voluntati ac bene-
placito semper prompta, atque in
omnibus ad nutû obsequens, vt pos-
sis appellari, *voluntas mea in te.* Discu-
sum non contemnendū mouet Geor-
gius Nicomedien. Ser. 8. in S. MA-
RIAM assistentem cruci, cur B. Dei-
para amore filij æstuans, à longè tem-
pore passionis steterit, propius pa-
tienti in cruce Filio non appropin-

quans? & causam affert, ne à con-
suetâ obedientia recederent. *Non ac-
cessit ait, propius; ne quid præter morien-
tis voluntatem faceret.* Parcebat ergò
tunc amor Virgo, ne quid obedi-
entiæ parceret. Ita enim studebat,
Deipara voluntati Filij in omnibus
exequendæ semper, vt nihil præter
filij voluntatem facere vnquam
præsumeret. Amoris intermittebat
officia, vt omnia secundum ipsius
voluntatem faceret.

De incarnati verbi in terras aduen-
tu, eiusq; primo in hunc mundum in-
gressu, dicebat olim sponsa Canti. 2.
*En iste venit saliens in montibus, transili-
ens colles. similis est dilectus meus caprea,
binnuloq; ceruorum.* Arcanum scru-
temini: cur caprea potius, quàm
hædo, aut hirco similis Christus dicitur.
credo, vt diuinissimus Spiritus
alluderet ad peculiarem caprea pro-
prietatem, quæ præter omnium ani-
mantium naturam, auribus, non
naribus spirare dicitur, teste Plinio
lib. 8. Cap. 5. vt autem quid mysterij
id præferat, aperiam, duo obseruo.
Primum, humanam vitam in Spiritu,
seu in spiratione narium computari.
Sic enim de vita à Deo homini in-
spiratâ dicitur Gen. 2. *Inspirauit in*
faciem eius spiraculum vitæ. in hebræo
autem legitur: *inspirauit in naves,* &
Iob 27. *Donec, inquit, superest halitus
in me, & Spiritus Dei in naribus meis.*
Alterum, quòd aures obedientiam
designent, vnde Deus ad intelligen-
tiam rerum supernarum excitans
animam humanam, maximè in illa
aures pronas requirit. Psal. 44. *Audi*
filia & vide, & inclina aurem tuam.
Christus itaq; similis caprea dicitur,
quæ auribus spirat, ad insinuandum,
ipsum non prius vitam; quàm obe-
dientiam accepisse, à primoq; statim
viuendi instanti, se Patri obsequen-
tissimum exhibuisse. Proinde viuere,
& obedire, in Christo, pro eodem
sumuntur, cum non minus illi chara
fuerit obedientia, atq; vita. Hoc
indicare voluit Christus, primò mun-
dum ingressus, illa verba proferens:
Deus meus volui, & legem tuam in medio
cordis

Georgius
Nicomed.

Cantic. 2.

Caprea au-
ribus spi-
rat.

Genesis 2.

Iob 27.

Psal. 44.

Psal. 39.

Guarricus
Abbas.B. Virgo
dupliciter
Mater
Christi.

Isaia 62.

Haymo.

Richardus.

B. Virgo
tempore
passionis
Christi
à longè
stabat.

cordis mei. Psal. 39. Vbi Patris præceptum, in medio cordis se infixum habere protulit, ut ostenderet se ab ipso non secus, quam à corde, quod vitæ principium est, viuendi initium, vitamq; ipsam indefinenter haurire. En quomodo Christus à primo statim vitæ instanti obedire cœpit, nec desijt vsq; ad vltimam vitæ periodum, Auctore Tertulliano: *Vociferabatur ad Patrem, ut & moriens vltima voce prophetias adimpleret, vltimumq; etiam viuendi instans in obedientia consummaret.* Nimirum, ut primitus ingrediens in mundum, vitæ spiritum obediendo hausit, ita ipsum è vita discessurus, obediendo emisit.

Ergone iam cum Christo moriente, expirauit ipsius obedientia? minimè sanè: nam ad nostri institutionem, non ad mortem solum, sed ad extremum vsq; iudicii diem, quando regiâ ornatus maiestate mundum iudicaturus veniet, obediens permanere dicitur. Ioan. 5. *Non possum à meipso facere quidquam, sicut audio, iudico.* Quid dicis Incarnata Sapientia, ergone iam thronum tuum, illâ præ eminenti sublimitate exinanes? quam tibi Pater æternus obtulit, loquens: *Pater non iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit Filio, ut omnes honorificemus Filium.* Si omne iudicium tibi concessum, quomodo à temetipso non potes quidquam facere? Respondet ipsemet loco citato. *Et iudicium meum iustum est, quia non quero voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me.* Quasi diceret: Imo verò tota iudicii, à me exercendi sublimitas atq; gloria, in eo cardine vertitur, quod ad paternam voluntatem me conformem, neq; obedientiæ amor, à meo vnquam animo discedat. Pulchrè hac de re loquitur S. Gregorius Magnus lib. 25. Moral. cap. 10. *Si sicut audit, iudicat; tunc quoq; obedit, cum iudex venit. Ne igitur nobis, vsq; ad presentis vite terminum obedientia laboriosa, appareat, Redemptor noster indicat, quia hanc etiam cum iudex venerit, seruat.* statimq; infert: *Quid ergo mirum, si*

A homo peccator, se obedientia in presentis vita breuitate subijciat, quando hanc mediator Dei & hominum, & cum obediens remunerat, non relinquit. En præclarum obedientiæ modum, quo patris voluntatem perficit, dum in eius sensu (quia verbum est, & sapientia, quæ arcana Dei perscrutatur) illius voluntatem deprehendens, quidquid ipsi gratum nouit, summa alacritate perficit, ad ipsius nutum semper paratus, atq; expeditus, factus obediens vsq; ad mortem. Ad hanc perfectissimam Christi obedientiam, Virgo eius Mater, se plenè conformare voluit Cantic. 4. inclamans: *Vadam ad montem myrrba, & ad collem turris.* Quasi diceret, nullo licet adacta præcepto, nullo adstricta debito, vadam tamen ad templum Salomonis, non purificanda, sed potius intactam meam puritatem Deo oblatura, simulq; Filij mei profundam adimpleretur voluntatē, cum perfecti obediens sit, legis obligationem non scrutari, sed prompto animo exequi.

Tertiam tandem hodiernæ purificationis, in B. Virgine causam inuenio, ut discordantes pacificaret, eò quod sit pacis & concordie studiosissima. Nam de illa dicitur Psalmo 75. *Et factus est in pace locus eius.* Quæ verba sic exponit Cassianus: *Non in conflictu certaminis, neq; in collationibus vitiorum, locus Deo factus est, sed in castimonia pace, & in cordis tranquillitate perpetua.* Quia igitur Beata Virgo, in castimonia pace perpetua, & pacifica concordie tranquillitate, locus Dei factus est, & Spiritus Sancti obumbratione, Deum pacis, ac Regem pacificum meruit generare; ideò nihil magis curabat, nisi ut hominem cum Deo pacificaret, & inter homines discordias componeret. Sciens optimè, Deum à discordantibus procul abesse, ut docet S. Hieronymus, citata Psalms verba sic exponens: *Factum est in pace umbraculum eius.* statimq; discursum mouet: *Non est, inquit, umbraculum Domini, nisi ubi pax: ubi zelus; atq; discordia*

Cantic. 4.

B. Virgo pacem & concordia conciliat.

Psal. 75.

Cassianus.

S. Hieron.

discordia

discordia, ibi non est protector Deus: locus Dei non est, nisi in anima, quæ pacem habet. Mandauerat Deus Noë, ut Arcam imminente diluuiio, tempestiue fabricaret. *Fac tibi Arcam de lignis lauigatis.* Cumq; Noë demandatum sibi à Deo opus executus esset, ingressus est in Arcam, & filij eius, vxor illius, & vxores filiorum eius cum eo, propter aquas diluuij, & insuper omnia animalia, volatilia, & reptilia, ut fatetur Sacer textus: *De animantibus quoq; mundi, & immundis, de volucibus, & ex omni, quod mouetur super terram.* Cum itaq; ex omni animantium genere, ad conseruandas species in arcam concurrerent, mirum est, concordiam ibi tanto tempore fuisse seruata. Vnde merito quarit Aleminus Interrogat. 119. in Genesim, quomodo tunc bestiarum carnuiora, pacatiora, & imbecilliora non inuadebant, lacerabant, & in escas sternebant? quomodo lupo agnis, accipiter inermibus auibus parcebat? vnde tam inopinata concordia? vnde pacata eundi tessera? vnde tam diuturna ac insperata amicorum pacis fœdus, in tanta naturarum hostilitate? *Quid, ait citatus Auctor, de pace & concordia, & vnde se non inuicem debellarent diuersi generis animantia, sentiendum est?* Et respondet in sensu mystico: *Sicut inquit, Dei nutu adducebantur in Arcam; ita & Dei nutu conuersabantur in Arca.* Quid aliud illa Arca, nisi Sanctissimam Virginem denotabat? omnes proinde, qui intestina animitus hostilitate dissident, lites & discordias excitant, bella pugnacissime gerunt, dum ad hanc Arcam, id est, ad Virginem MARIAM, pio recurrunt affectu, dum in eius protectione velut in Arca Noëtica degunt, protinus veteres exuunt, inimicitias, & amico fœdere vnanimes, associantur mutuo pacis commercio. Quemadmodum enim antequam feræ truculentiores, & altilia carnuiora, in Arcam intrarent, mutuo discerpebantur, & egressa ex Arca iterum feritatem resumpsere. Ita planè, ante-

Gen. 6.

Aleminus.

Arca figura B. Virginis.

quàm homo Beata Virginis obsequio se mancipauerit, nil præter rabiem, & odia spirat; & si Virginis deuotionem semel amplexus, deseruerit, iterum inimicitias seminat, lites excitat, rapinas, cades, & latrocinia exercet, in ipsam hominis imaginē, Dei immemor, atrocius sæuit. At verò dum sub Virginis tutela quiescit, omnia sancta & honesta operatur, quia Deum in suo corde habet. siquidem locus Dei non est, nisi in anima, quæ pacem habet. Ergo per Virginem Sanctissimam, inter Deum ac homines pacificatio, & inter ipsos homines mutua fit concordia.

Hoc autem non aliter, nisi in sua purificatione operari potuit. Quod hac ratione deduco. Postquam Beata Virgo, in purissimo suo vtero, Verbum Incarnatum concepit, statim verba illa protulit Cantic. 8. *Ex quo facta sum coram eo, quasi pacem reperiens.* Arabicus emphaticè vertit: *Vnica pacis, unica salutis.* In Hebræo textu, pro voce pacis, ponitur *Scalon.* à qua voce sponsus, dictus est Salomon, seu pacificus; sponsa verò dicta est *Sulamitis*, id est, pacifica. Vnde hoc innuere voluit Virgo Deipara, ex quo verus Salomon, seu pacificus, id est Christus, qui pacem è cœlo inter Deum & homines detulit, me in suam matrem elegit, & in meo virginali vtero ineffabiliter corporatus est, facta sum Sulamitis, seu pacifica, & pacis quasi inuentrix. Ita enim loquentem Deiparam inducit Guilhelmus: *Mox, inquit, ut ex carne mea, verbum caro factum est, inueni & sensi me habere in vtero de Spiritu Sancto, & reperi in vtero meo quasi pacem, nondum quidem pacem, sed quasi pacem.* Quid est, quod B. Virgo Deo iam incarnato, & in vtero eius feliciter commorante, dixerit; se nondum quidem pacem, quasi pacem inuenisse? Quid adhuc deerat, ut absolutè pacem inuenerit? An plena & integrè consummata mundi pax, non simul cum Incarnato Dei Filio, in Virginem descendit? L ita fa-

Cantic. 8.

Guilhelmus.

Tertullia.

Ioan. 5.

S. Gregor.

ita sanè: quando enim Beata Dei-
para filium Dei concepit, solam pa-
cis inchoationem obtinuit: quia de-
erat adhuc, vt natus filius à Matre
in templo offerretur Deo patri, tan-
quam hostia pacis. Ergo necesse erat,
vt Deipara cum filio in templum Sa-
lomonis veniens, perfectam pacis
consummationem obtineret, eamq;
toti mundo negotiaretur, & dissi-
dentes ad concordiam redigeret,
quo plena pax hominibus per eam
concederetur: vt proinde meritò
dicat: *facta sum coram eo unica pacis.*
Vbi ergò similitates, discordiæ, &
inimica voluntatum diuortia re-
gnant, ibi non est Deus protector,
non est Patrona Virgo. Qui enim
abiurata pace in discordias malè de-
generant, simul à Deiparæ clientelâ
desciscunt, eosq; ita auersatur pul-
chræ pacis Mater, & discordiarum
fastidiosa auersatrix, vt oculos suos
ab illis auertat, nec pro suis clientibus
agnoscere velit.

Quocirca & vos omnes exem-
plo Sanctissimæ Virginis, purificate

hodiè animas vestras, ne quid turpi-
tudinis peccati in illis remaneat. Di-
scite ex hac Virgine, humilitatem &
obedientiam, quoniam turpe est eos
superbè sapere, aut Dei præceptis
recalcitrare, qui nomen Christianis-
mo dederunt. Arripite mutuam
charitatem, & concordiam, inimi-
cè discordes, ne misericordes illos
Deiparæ oculos, dissidijs effugiatis.
Tu verò Augusta Virgo, inspira Re-
gibus, Imperatoribus, Principibus,
vt decori atq; honori sint Sacerdoti-
bus; hi verò sanctis precibus, &
congruis subsidijs, sint illis idoneo
robori, seq; mutuo foueant. Inspira
perfectis ac consummatis viris, vt
imperfectos tolerant, & illos sensim
inducant, ne rixis tumultuentur.
Inspira Magistratibus, ne insoleant
in subditos; his verò, ne magistrati-
bus reluctari, aut antistare am-
biant, vt sic tota fidelium Ref-

publica harmoniam ser-
uet, dulcem con-
cordiam fo-
uendo.

DIE SANCTI MATTHIÆ APOSTOLI, CONCIO PRIMÆ.

Venite omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego
reficiam vos. *Matthæi 11.*

Temporanea hominis refectio in hac vita, est iugum Christi.

Mirari forsàn quispiam desi-
net, hominem in otium
magis, quàm in laborem
propendere: quia in aureæ
libertatis cunabulis, in amani pa-
radisi aula delicatè enutritus creuit.
Nec facillè obstupefcet, non tantùm
infidelem, verùm etiam christianam
animam, acerbis tribulationes for-
midare; quia hæc in ipsis creata cælis,
visis semel interminatæ illius vitæ
delicijs, cum magna difficultate
postea, ad aspera onera & molestas

fatigationes in Christi campo susti-
nendas applicari & assuefieri solet.
vnde non aliter homo ad magnos
labores, nisi per magna præmia allici
solet. Quod pulchrè expressit Deus
in Iosepho Patriarcha, quem vt fa-
cilius ad asperam & difficilem viam
patientèr & indefessò animo decur-
rendam alliceret, ne aut à fratribus
denudatus, & in cisternam veterem
coniectus desperaret Gen. 37. aut
Ismaëlitis venditus, & in Ægyptum
relegatus, in incepto virtutum sta-
dio de-

Gen. 37

dio deficeret; aut deniq; ne in car-
cerem inclusus, & compedibus vin-
ctus, animo penitus caderet, sce-
ptrum regale in præmium illi pro-
posuit Deus. Psalmo 109. num. 19.
Phil. 109. Donec, inquit, afferret illi sceptrum Re-
gni, & potentiam aduersus eos, qui eum
deprimebant. quasi diceret Regius
vates. Ne verearis per molestos
laborum gradus ad certissimum ho-
noris fastigium ascendere: Nam per
carceris squalorem, ad Regni splen-
dorem: per calamitatem, ad gloriam
ascensus patuit Iosepho. Nam inquit
Gen. 41. scriptura Gen. 41. n. 42. Tulit Pha-
rao annulum de manu sua, & dedit eum
in manu eius, vestiuitq; eum stolâ byssinâ,
& collo torquem auream circumposuit,
fecitq; eum ascendere super currum suum
secundum. At cur tam multa vni præ-
mia cumulauit? vnica certè causa
est, vt singula singulis laboribus re-
sponderent, sic docet doctissimus
Rupertus lib. 8. in Gen. cap. 40
Rupertus. Pro compedibus, inquit, in quibus humi-
liauerunt pedes eius, torquem auream su-
scepit, pro pallio, quo in manu adultera
relicto nudus effugit, stolâ byssinâ Deo lu-
dice indutus est: pro seruili nomine, Re-
gium gestat annulum: pro illo deniq; pro-
bro, quo à fratribus in contemptum dictus
erat somniator, in immensum laudis cu-
mulum à Pharaone, & aluatur Ægypti pro-
clamari iussus est. Gen. 41. n. 45. quo-
niam igitur tam feliciter labores ho-
noribus præludunt, & ad ardua quæq;
præmijs mens humana allicitur. ideo
& Christus Dominus, prudentissimè,
vt video, cælestibus refectionibus nos
ad sua trahit obsequia, quibus an-
omnes refici meremur, edisseram.

Neminem quidem Saluator no-
ster à suis delicatis refectionibus ho-
diè repellere videtur, quoniam sub
signo illo vniuersali, laborantes ad
se vocat, *venite, inquit, omnes qui la-*
boratis, & onerati estis, & ego reficiam
vos. Si ergo omnes reficere deside-
rat, reuera nullum repudiat? Sic est
Catholici mei, quisquis Christo la-
borat, epulo delicatissimo dignus
est. Nam inquit Euangelista Lu-
ca 10. Dignus est enim operarius mer-

cede sua. verùm quia non omnes in
Christi laboribus fatigantur, non
omnes etiam percipiunt refectionem:
duos enim sibi mortale genus
proposuit Dominos, quibus seruire
& laborare posset, Deum & Mun-
dum, sed quia hæc duo extrema
secum omnimodè pugnantia sunt,
ideo repugnantem quoq; mercedem
seruis suis præbent, Deus suos seruos
suauissimè reficit, mundus verò im-
pios suos durissimè in laboribus non
alleviatis consumit, ideoq; Dei serui-
tus Regia quædam libertas est; Mun-
di verò seruitus crudelissima captiui-
tas, & misera atq; aterna oppressio.
vt docet D. Ambro. lib. 7. in Lucam
S. Ambro. Misera, inquit, seruitus, cui vagum
ius est; plures enim dominos habet, qui
unum non habet. quasi diceret; qui
non vni Deo seruit, sed mundo;
necesse est, vt pluribus vitijs tanquam
immanissimis quibusdam Tyrannis
subijciatur; & tamen sic iam demen-
tauit homines mundus, vt libentius
mundo; quàm Christo seipsum con-
secrent. fortassè ideo, quia mundus
splendidè incedit; Christus verò in
paupere & lacera veste progreditur.
Sed non est hoc animæ donum, sed
vanitatis & temeritatis inuentum.
quàm diu enim sericum industria cu-
riosa non inuenit, eo vsq; perizo-
matis contentus homo, beatam
simplicitatem coluit. quàm diu acu
Phrygia depictas vestes cupiditas non
excogitauit, eò vsq; conditione na-
turæ omnes homines pares viuabant,
& eodem vilissimo panno, & subditi,
& Reges gloriabantur. verbo dicam
crimen hoc non naturale, sed pæ-
nale est; quod Deus ad humiliatio-
nem nostram, & correctionem per-
misit, vt in arroganti fastu, & super-
bo vestium apparatu, omnibus ex-
haustis opibus, humilitatem ample-
ctamur. Facilius homo sequitur
mundum, quàm Christum: quia in
Christi palæstra tristis melancholia
regnat, in domo mundi iucunda læ-
titia triumphat: in Christi Schola
mæror, luctus, signa explicat, in
mundi rheatro dulcis cantus, &
L 2 omnis

omnis organorum concentus re-
nat. Christus abstinentiam; mun-
dus luxuriam: Christus contritio-
nem; mundus voluptatem concedit.
ideo non mirum, quod plures bac-
chanti mundo; quam delicias pro-
hibenti Christo seipsos consecrent.

Verum tales cum sint mancipia
mundi, ad Christi refectioes non
admittuntur; quia Christi proprius
esse debet, quicunque ab illo refici
desiderat; qualis fuit fidelis Dei ser-
uus David, qui in laudem tantum
Dei laborans, merito ad Dominum
clamabat: *Tuus sum ego*, inquit, *sal-
uum me fac*. vbi D. Ambrosius Ser. 12.
notat, hanc vocem facilem esse, &
multorum videri; sed planè pauco-
rum esse; *Satis rarus*, inquit, *est, qui*

possit dicere, Tuus sum ego. Et impri-
mis homo secularis, non potest di-
cere; *Tuus sum ego*: plures enim Do-
minos habet; venit enim libido, &
dicit, *meus es*: quia ea, quæ sunt cor-
poris, concupiscis. venit auaritia, &
dicit, *meus es*: quia argentum & au-
rum quod habes, seruitutis tuæ pre-
tium est. venit luxuria, & dicit, *meus*
es: quia vnus diei conuiuium, pre-
tium tuæ vitæ est. venit ambitio, &
dicit, planè *meus es*: an nescis quod
ideo alijs te imperare fecerim, vt
mihi ipse seruires; nescis, quod ideo
potestati tibi in alios contuli, vt meæ
te subijcerem potestati: veniunt dæ-
mum omnia vitia, & dicunt, *nosser es*:
quam ergo vile mancipium est homo
mundo seruiens? quem tot sibi vitia
vendicant, & adscribunt seruum.
Sed quid est? solus nē secularis non
potest dicere, *Tuus sum ego*: vereor,
ne & personæ spirituales, ab hac per-
fectione iactandā secludantur? &
dum singuli dicunt: *Tuus sum ego*, au-
diant à diabolo sibi vicissim expro-
brante & dicente; *meus es tu*. Ecce
enim Iudas, qui non modò vniuer-
sali fidelium Ecclesiā, sed etiam pe-
culiari Apostolorū collegio teneba-
tur, dum se fastuosè Christi Domini
seruum iactaret, & omnia in manu
eius ad dispensandum posita essent,
protinus à dæmone tanquam vile

A mancipium captus, & freno æternæ
damnationis constrictus, humili Mat-
thiæ, loco cedere debuit. Dicit enim
D. Ambrosius Ser. 12. *Venit, & in-
troiuit in eum Satbanas, & cepit dicere,
non est tuus Iesu, sed meus est; Ea, qua
mea sunt cogitat, qua mea sunt, in pe-
ctore suo voluit: Tecum epulatur, & me-
cum pascitur: à te panem accipit, à me
pecuniam: Tecum bibit, & mihi tuum
sanguinem vendit. Tuus igitur Apostolus
est, & meus mercenarius. O quam
multos à vero Domino Christo Jesu,
vitia mundi his temporibus abstra-
hunt, vt infelicem Judam imitati,
innumeris potiùs vitijs subijci ma-
lint, quam vni Deo.*

Sed quàm acerba seruitus, si quis
seipsum totum vitijs dederit: quo-
niam, & vilissimus hominis seruus,
aliquando à labore feriatur; peccati
autem seruus nusquam quiescere po-
test, teste D. Ambrosio libro de Na-
buchodonosore cap. 6. *Qui seruit,
inquit, in peccato, semper in laqueis,
semper in vinculis est, nunquam liber
à compedibus, quia semper in criminibus:
hec misera seruitus, natura ipsius nescit
munia, nec somni ipsius nouit vices, aut
cibi fungitur suauitate. Quod confir-
mat illud Sapientis oraculum Eccl. 5.
n. 11. Dulcis, inquit, est somnus ope-
ranti, siue parum siue multum comedat;
saturitas autem diuitis non finit eum dor-
mire. Cuius rationem reddit Am-
brosius, quia inquit excitat eum cu-
piditas, excitat cura peruigil aliena
rapiendi, torquet eum inuidia, mo-
ra vexat, sterilitas prouentuum in-
fecunda perturbat, sollicitat abun-
dantia, & paucis multa? mundanæ
seruitutis infelicitas, vt & ex hoc ipso
elucet, quia mundus suis seruis per-
petuò laborantibus, & refectioem,
& mercedem negat. Quod præclare
expressit Propheta Thren. 4. num. 5.
Qui vescebantur, inquit, *voluptuosè, in-
terierunt in vijs*; quasi diceret, quos
antea mundus in sua seruitute omni-
bus delicijs saginabat, eosdem po-
stea miranda quadam esurie & fame
perpetuā torquet. Negat etiam mer-
cedem suis operarijs mundus, vt fa-
tetur*

S. Ambrosius

Idem qui
supra.

Eccl. 5.

Thren. 4.

Ezech. 29. num. 18. *Nabuchodonosor*, inquit, *Rex Babylonis,
seruire fecit exercitum suum, & seruitute
magna aduersus Tyrum: omne caput de-
caluatum, & omnis humerus depilatus est,
& merces non reddita ei, neq. exercitui
eius. vbi nomine Regis Nabuchodonosor,
significatur mundus: nomine Baby-
lonis & Tyri, peccatum; nomine ve-
rò militum, homines libidini & vo-
luptatibus vacantes. Nam quemad-
modum milites illi Nabuchodonoso-
ris, immensum sustinere laborem,
Tyrum oppugnando: siquidem &
assiduitate gerendi galeas, decalua-
bantur capita eorum; & assiduitate
vehendi cophinos terræ ad aggeres
extruendos, humeri atterebantur:
ex tanto tamen labore, nihil omni-
nò mercedis reportarunt. Nam ex-
pugnata vrbe, nihil in ea pretiosum,
& suo labore dignū repererunt, quia
Tyrij de salute sua desperantes, quid-
quid pretiosè suppellectilis habebant,
partim tradiderunt igni, partim ter-
ræ obruerunt, partim in mare demer-
serunt, patim ad vicinas insulas se-
cum fugientes in nauibus exportā-
runt. Nec tantum expugnata vrbe,
fessi milites, nulla manubia tulerunt;
verum quod iniquius est, etiam ab
ipso Rege, pro cuius honore certa-
bant, & cuius gratia animas suas in
apertum discrimen profundeabant,
nullo munere præmiati sunt.*

Cogitate Catholici, an non sic
vobiscum perfidus mundus proce-
dit? pugnat ad nutum eius, turpis-
simis vitijs nimium indulgendo: su-
dant vestra capita, aut mero inca-
lescentia, aut lusu nimio & saltibus
fatigata; atteruntur humeri, super-
bi & planè Histrionici apparatus, atq;
vestium pondere pressi: oculi sine
somno, corpus sine requie, animus
sine respiratione languescunt. &
quod tandem præmium vobis, in
theatro mundi ita seriò laboranti-
bus dabitur? profectò nullum: quia
vbi excusseritis iugum Christi, vbi
calcaueritis frenum gratiæ, tunc &
ipse mundus vestra tandem insolentia,
hæc omnia, quibus plus æquo

A obletami, in styge infernali sub-
merget, & vos ex lubrico deliciarum
suarum statu, in flammaram crucia-
tus præcipitabit.

Ecce quàm misera mundi serui-
tus! in quā infausti peccatores, sum-
ptum sine fructu perdunt: & dum
vanitati seruiunt, nihil lucrantur.
Nemo certè talis, quisquis ille est,
Christi refectioem gustabit; quia
in virtutibus laborare; non in volu-
ptatibus feriari debet, qui à Chri-
sto refici postulat. & licet Christo
omnes tuos labores consecres; si ta-
men in peccato hæreas, nullum
omninò præmium recipies. nonne
laborauit Esau, & sudauit in venan-
do? immo & in faciendo pulmen-
to; quo sciebat libenter patrem suum
vesci; & tamen paternā benedictio-
nem, quàm ex suo labore & sudore
sperabat, non recepit? Genes. 27.

Gen. 27.

num. 3. & 30. Quam tamen Jacob
domi residens indefessus, non ve-
nando feras, non solis æstum pa-
tiendo, non coquendo cibos, sed
tantum ad gregem pro hædis animi
gratiā excurrendo, obtinuit. Ibidem
num. 14. & 27. Quid obsecro cau-
sæ? illud certè: quia Jacob in vir-
tute & pietate, Esau verò in iniqui-
tate seruiebat. Sola verò virtus &
pietas suos filios coronat, iniquitas
verò sua mancipia contemnit. vt
docet Salomon Ecclesiastici 5. n. 15.

Eccl. 5.

Quid ergo, inquit, *prodest ei, quod la-
borauit in ventum*. quasi diceret;
quod, qui peccato grauatus est, omnes
suos labores ventis irritos donet. &
tamen tanta est imprudentia homi-
num, vt ad prauas etiam peccati
actiones, humana libertate indignas,
sæpius flectantur. Quod grauiter in-
cusat D. Paulus 2. Cor. 11. n. 19. & 20.
Libenter inquit, *suffertis insipientes*, 1. Cor. 12.
cum sitis ipsi sapientes, sustinetis, inquit,
enim, si quis vos in seruitutem redigit,
si quis deuorat, si quis accipit. quasi di-
ceret; mirum est, quod homines
alioqui sapientes, in tantam insipien-
tiam deuoluantur, vt libenter ferant
peccati seruitutem, & prauis appeti-
tionibus, improbiq; hominibus in-

L 3

malum

malum patentèr obediunt, à qui-
bus deutorantur opes, & captiuantur
corpora, ac multis criminibus, ran-
quàm verberibus mentes flagellan-
tur. Ad quem locum D. Chryso-
stomus homil. 24. sic discurret.

S. Chryso. *Quid est, ait, hoc dominio acerbius, quan-
do & opes vestras, & libertatem, & ho-
norem auferent: neq; sic sunt mansucti,
neq; in seruorum ordine vos manere si-
nunt; sed quouis venatitio mancipio, con-
temptus vobis abutuntur. Non talis
est Christi seruitus, quā tenentur vir-
tutis possessores: quia ille laboran-
tes in tuam gloriam, refectione dul-
ci & suavi recreat. Cognouit hoc
perbellè prodigus illè filius, qui ob
miseram peccati seruitutem, omni-
bus suis opibus in momentaneam
mundi voluptatem profusus, satisq;
expertus, quā sit dura peccati ser-
uitus; ad paternam tandem clemen-
tiam redire maluit. Lucæ 15. n. 18.*

Lucæ 15. *Ibo, inquit, ad Patrem meum, quia
recte Petro Chrysologo Serm. 1. Est
Chrysolo. penes Patrem dulcis conuictio, libera serui-
tus, absoluta custodia, timor latus, &
blanda est ultio, paupertas diues, secunda
possessio. vbi reuersus ille filius prodi-
gus ad patrem, inquit: Fac me sicut
vnum de mercenarijs tuis.*

Quid est obsecro? qui antea
in mundi splendoribus gloriabatur,
nunc mercenarius patris esse vult?
qui in caducis voluptatibus innume-
ras possessiones absumpsit, iam nunc
ad labores descendit? & qui suo fastu
& arrogantia, alijs præferri & do-
minari cupiebat, nunc iam cum
vilissimis seruis comparari non eru-
bescit? Responder Chrysol. Ser. 2.
*Quia, inquit, penes extraneum seruam
senserat libertatem, ideo penes patrem
credit sibi futuram liberam seruitutem;*
quasi dicere vellent; agnouit hoc
benè prodigus ille filius, quod me-
lius sit apud patrem cælestem pro
seruo reputari, quā apud mundum
pro domino. Nam & ipsemet Chri-
stus Dominus Lucæ 12. n. 6. passe-
ribus qui in foro veneunt dispendio,
comparat eos, qui mundi volup-
tates & splendores ambiunt: hos enim

A fallax mundus vendit, tanquā-
vilissimos seruos ad perditionem:
Christus verò omnes qui illi seruiunt,
tanquā amantissimos filios redemit
ad salutem, de qua re D. Ambro-
sius in hunc locum scribens, sub-
tiliter discurret. *Sunt quedam, inquit
nostrorum nundina delictorum, aut ve-
nundamur sub peccato, aut redimimur
à peccato: Christus nos redimit, aduersa-
rius vendit: ille auetionatur ad mortem,
hic redemit ad salutem. Quæ ergo fe-
licior esse potest seruitus? quā*

B Christi: in qua mortis reus ad salu-
tem vindicatur; in qua tam libera
potestas, quā præclara dignitas
confertur; in qua quot serui, tot
Reges: quot famuli, tot Domini:
quot subditi, tot hæredes.

Quid ergo homines à tam glo-
riosa Christi seruitute deterrebit?
si onus crucis: Ecce D. Bernardus
in suis declamationibus, eius iucun-
ditatem protestatur. *Fictus, ait, in
præcepto labor, onus leue, iugum suauis,
crux inuncta. Si mandatorum Christi
asperitas? sed & hæc mirificè ad
Christi refectionem currentes re-
creat: vt faretur Regius vates Psal. 118.*

n. 14. *In via, inquit, testimoniorum
tuorum delectatus sum, sicut in omnibus
diuitijs. seu vt magis exaggerat Chal-
dæus: Sicut in suprema omnium fortuna.
quasi manifestè ostendere vellet,
nihil in terris fingi posse, aut utili-
tate, aut dignitate, aut suauitate,
cum Christi seruitute conferendum.*

Si deniq; labor in supportandis Chri-
sti legibus, ab eius seruitute nos arceat?
vtiq; labor eius dulcis est, & hic solus
operarium Christi in hac vita reficit.
vnde Christus Dominus venientibus
ad reficiendum seruis dixit, Matt. 11.
*Tollite iugum meum super vos. Quasi in
iugo Diuinæ seruitutis perfecta con-
solatio, & relectio includatur. Non
ergo vllum absumit labor in Christi
obsequio, sed magis roborat & for-
tificat. Nam & Deus ipse vt osten-
deret suos fideles, in laboribus vir-
tutum, & pietatis, non absumendos,
sed indè auro similes inter flammæ
splendenti, puriores & clariores eu-
suros,*

S. Ambro.

S. Bernard.

Psal. 118;

Matt. 11.

suros, monstrauit Moyse rubum aptif-
simum quidem ignis pabulum & nu-
trimentum, quem licet flamma ambi-
ret; non tamen voraret. Exodi 3.
n. 2. cuius miraculi arcanum myste-
rium declarans Philo Hebræorum:
lib. 1. de vita Moyse. *Quod, inquit,
non exurebatur materia, portendebat non
perituros, qui affligebantur inimicorum
violentiâ, sed conatum eorum fore irri-
tum, illos verò euasuros incolumes.*

Philo He-
bræos.

Ecce Catholici mei vestros in
rubo incombusso adumbratos habe-
tis animos! voluitur nunc cuiuslibet
mens inter flammæ mundi, & debac-
chantis luxuriæ ardoribus succendi-
tur; verum ne concidite animo: ma-
teria quidem apta ad combustionem,
corpus scilicet fragile; verum si ani-
mus innotus aduersus mundi vanita-
tem steterit, flamma infernalis non exu-
ret, sed magis perficiet conscientias
vestras. Sic enim ipsemet Saluator
reficiens vos laborantes, & æstu-
antes, atq; cum vitijs fortiter luctan-
tes in hoc incendio alloquitur. No-
lite succumbere: hæc vestra infir-
mitas, est potentia; quæ punget vul-
nerabitq; plurimos. *Qui delere cu-
piunt vos, inuiti seruabunt; tot ma-
la illæsi euadetis; & cum maximè
conteri videbimini, tunc maximè
enitebit gloria vestra. vbi manifestè
ostendit Deus, per laborum flam-
mas, suos seruos non extinguere; sed
tutius seruari: non minui, sed au-
geri. immò vnam sanè illis viam su-
peresse ad Christi refectiones curren-
di, laborem, & virtutum indefes-
sam curam. Verum quisquis in sta-
dio Christi laborans reficiendus est,
non quomodocunq; laborare debet,
sed prudenter, hoc est, vt eius ope-
ra non fiant in peccato: talia enim
solum Christo placent, & coronari
merentur. Quod ipsemet Christus
clare significauit, cum ad suos labo-
res adhortans, Apostolos alloqueretur:
Matthæi 10. num. 16. *Esote,*
inquit, *prudentes, sicut serpentes.* Cur
enim obsecro non ad elephantis pru-
dentiam, quæ longe maior est, sed*

Matt. 10.

A ad serpentis eos comparauit? Re-
spondet D. Epiphanius in libello ad
physiologum, de proprietatibus ani-
malium, rationem esse hanc. *Quia,*
inquit, *cum serpens ad fontem vt bibat,
pergit; tunc virus non desert secum, sed
in antro illud dimittit, sicq; purus acce-
dit ad aquas, ne postea ex illis bibentes
veneno inficiat.* Et nos certè pariter
hac prudentiâ vti oportet, vt si ad
perennem puramq; & diuinis atq; cæ-
lestibus scaturientem dulcedinibus
aquam, reficiendi & refrigerandi
aspiramus, vt inquam malitiæ venci-
num nobiscum non deferamus, sed
omnem prauitatem, atq; iurgium,
& omnem malam cogitationem de-
ponendo, aut saltē occultando,
ne alienæ animæ nostro veneno in-
ficiantur, ad clementem cælorum
Patrem tendamus. Talis fuit San-
ctus Matthias, qui in sua humilitate
fideliter laborans, Christo serui-
bat. Quid ergo? Ecce meruit, vt
in locum proditoris Judæ assumeretur:
cecidit enim fors Diuinæ refe-
ctionis in illum, hoc est; gratiæ san-
ctificantis, & mirificæ illum recrean-
tis. & nos certè si fidelem Aposto-
lum imitati, libenter submisimus
colla nostra iugo Christi, eadem re-
fectio continget. si à mundi iniqui-
tate nos ad Deum conuerterimus,
& fallacem spreuerimus voluptatem,
proculdubio æternæ cælorum deli-
ciæ haud negabuntur nobis.

S. Epiph.

Suscipite ergo Christiani tem-
poraneam in hac vita refectionem,
iugum Christi. nolite timere, quod
iugum est, sed festinate ad illud:
quoniam leue est. non conterit col-
la, sed honestat. Quid ergo hæretis?
quid procrastinatis? non alligat cer-
uicem vinculis, sed mentē gratiâ co-
pulat. non necessitate constringit,
sed voluntatem boni operis dirigit.
In hoc proinde iugo suavi, mundo
nunc insaniente, laborate in gloriam
Jesv Christi, vt vobis auream glo-
riæ catenam imponat, qui vos &
hic misericorditer sustinet, & in
æternum dulciter reficere vult, Am.

EODEM

E O D E M D I E CONCIO SECUNDA.

Cecidit fors super Matthiam, & annumeratus est cum vndecim Apostolis. Act. 1.

Sortes casuales & fortuitæ in electionibus non sunt adhibenda, sed fors à Deo directæ.

Sortium
vñs apud
Romanos,
& in Polo-
nia,

IN multis Prouincijs diuturna consuetudine inualuit vsus sortium, potissimum verò in electionibus ad magistratum, & supremas dignitates: vt enim præcludatur omnis despectus, suspicio, & omnis ambitionis occasio submoueatur, sortibus relinquatur dubij determinatio, & rei gerendæ decisio. Hoc Romani in distributione magistratuum sæpè obseruabant, teste Cornelio Tacito l. 10. annalium. Sed & in nostra Polonia similem modum refert Cromerus in Lesco secundo, vbi amplissimum Senatorum concilium, totusq; equestris ordo, diuersis omnino diu pugnando sententijs, nec in vnum conuenire valentes, qui sceptri gubernacula susceperet, sortibus euentum rei statuere, statuerant tunc in planissimo campo statuam deauratam, in cuius fastigio corona regalis cum sceptro apposita splendebat, vt quicunq; illam tunc ex magna omnium ordinum frequentia, velocissimo equi cursu, tanquam gloriæ metam primus attigisset, ille nouus Rex crearetur. Nec verò etiam in Sacra scriptura, sortes omnino repudiatas esse video. Nam Aaron sorte alijs præ-

Numer. 17.

Iosue 7.

1. Reg. 10.

Lucæ 1.

S. August.

latus erat. Numer. 17. Sortibus terra promissionis distributa. Iosue 7. Saul a Samuele per sortes in regnum & Regem coaptatus 1. Reg. 10. Jonas sorte detectus, & in mare proiectus est. Sacerdotes deniq; sorte ad dicebantur, vt Dño incensum adolerent Lucæ 1. Nec certè lumen ipsum Ecclesiæ D. Augustinus sortes improbat, in Psal. 30. inquit: *Sors non est aliquid mali, sed res in humanam dubitationem, indicans voluntatem Diui-*

nam. quod in Epistolâ 118. ad Honorium comprobat. Si, inquit, inter Dei ministros sit disceptatio, qui eorum persecutionis tempore mancant, ne fuga fiat omnium, si hac disceptatio aliter non potuerit terminari. (quantum mihi videtur) Sorte eligantur, qui mancant, & qui fugiant. imò & l. 1. de doctrina Christiana, etiam beneficia per sortes distribuenda suadet, inquit: Si cui abundaret aliquid, quod oporteret dari eis, qui non haberent, nec duobus dari potuisset, si tibi occurrant duo, quorum neuter alium vel indigentia, vel urgente aliqua necessitate superaret, nihil iustius faceres, quam vt sorte eligeres, cui dandum esset, quod dari utriq; non possit. Sed ecce manifestum sortium vsus videmus hodiè in Apostolis, qui vt in locum ministerij & Apostolatus, de quo præuaricatus est Iudas, vnum è duobus assumerent, sortes eis dederunt. Et ecce cecidit fors super Matthiam, & annumeratus est Collegio Apostolorum: considerabimus igitur hodiè, num decuit ad tam sublimè diuini ministerij officium, hodiernum Apostolum eligi, & quænam fuerit illa fors, quæ super eum feliciter cecidit.

Difficultatem nobis non leuem facit scriptura, vtum ista electio Matthiæ per sortes ad Apostolatam fuerit licita. Leo Papa, qui sortium vsus tanquam maleficia damnauit, Epistolâ ad Episcopos Britanniæ cap. 4. *Quamobrem, inquit, volumus omnes sortes damnari, & eas ultra inter Christianos nominari nolumus, & ne exerceantur, Anathematis interdicto prohibemus.* Quod corroborat Concilium Aurelianum l. cap. 12. *Si quis diuinationem vel auguria crediderit obseruanda, vel sortes, ab Ecclesia communi pellatur.* Si ergo Ecclesia tam grauiter in sortilegos animaduertit, quomodo electionem Matthiæ ad Apostolatam licitè factam esse dicemus? & certè qui sortibus vtuntur, vel existimant eas gubernari à casu, vel à cælo, vel à dæmone, vel à Deo; si à casu, stultum qm̃inò atq; imprudens est, dum ca-

Sors in
persecu-
tione &
tempore
fugæ non
improban-
da,

Leo Papa,

dum casibus obijcimus ea, quæ ratione & consultatione seriâ decerni postulant: sors enim hoc modo considerata, cæca omnino est, & prorsus temulenta, iuxta illud: *Sic vago ludit temulenta passu sors; si à cælo? superstitio summa est; nam quod maius vitium? quàm à cælorum astris expectare humanarum actionum moderamina.* vnde dicit Propheta: *Iuxta vias gentium nolite discedere, & à signis Cæli nolite metueri, quæ timent gentes, quia leges populorum vana sunt dicit Dominus Deus.* Jere. 20. Vnde fors eiusmodi à cælorum influxu dependens, vocatur fatidica, iuxta illud Mantuani, *Licet si credere sortibus fatidicis.* Quod si homo sortibus vtitur, & illas à diabolo gubernari putat, blasphemus est & sacrilegus: propter quod Dominus Babylonem punire volens, sic eam alloquitur: *Staecum incantationibus tuis, & cum multitudinem maleficiorum, in quibus laborasti, ab adolescentia tua, si forte quid profuit tibi, aut si possis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum: stent & saluati te augures cæli, qui contemplantur sidera, & supputabant menses, vt ex ijs annuntiarent ventura tibi. Ecce facti sunt quasi stipula, ignis combussit eos, nec liberabunt animam tuam de manu flammæ.* Nefas igitur est homini regimen suarum actionum diabolo concedere, ne hoc facto ipsum Deum, quem summè appretiare debet, postponere videatur. si autem sortibus vtitur homo ex eo, quia illas à Deo regi opinatur, iuxta Sapientis effatum Prouerb. 15. *Sortes mittuntur in sinu, & à Domino temperantur.* host est. quæ sorte discutiuntur, ea iudicio Dei deliberantur; nec à casu, sed à consilio & quidem diuino eueniunt. Diuina enim prouidentia, quæ regit vniuersa, etiam sortes gubernat vt dicit Augustinus libro 4. contra Gentes cap. 23. *Solent quæ sorte dantur, diuinitus dari.* Nihilominus tamen etiam qui eiusmodi sortibus vtitur, tentator Dei est, qui aliquid temerè expectat à Deo: nesciens vtum illud Deus se facturum.

Hiere. 24.

Prou. 15.

S. August.

promisit. vnde inquit Bernardus super Act. 1. *Non statim debemus sub exemplo Iona sortibus credere, cum priuilegia singulorum, non possint legem facere communem.* Apostoli itaq; non sunt vsi sortibus in electione Matthiæ ad Apostolatam, quæ à casu & fortunâ dependent; quia cum essent membra Spiritus Sancti, in re tanti momenti, vbi necessitas & utilitas Ecclesiæ, atq; diuinus honor maximè pensandus erat, minimè eos varietatem casuum, & fortunæ inconstantiam sequi decebat. Non sunt vsi sortibus, directioni astrorum subditis, & cælorum gubernationi commissis; quia cum à Spiritu Sancto confirmati essent, nec possent amplius mortaliter Deum offendere, nequaquam etiam talibus vti rebus poterant, quæ tacitum dæmonis patrum inuoluunt, cuiusmodi est directio astrorum in sortibus. Quod clare docet S. Thomas 2. 2dæ q. 95. art. 8. inquit: *Si quis ea intentione sortibus vtatur, quasi actus humani qui requiruntur ad sortes, secundum dispositionem stellarum sortiantur effectum, vana & falsa est opinio, & per consequens non carens Dæmonum suggestionem, ex quo talis diuinitas erit superstitiosa & illicita.* Non sunt deniq; vsi sortibus, sub dæmonum patrociniis, aut regimine existentibus: quia cum essent nō tantum officio Apostolico functi; sed etiam ordine sacerdotali & Episcopali à Christo insigniti, nequaquam poterant tam iniquum, & sacrilegum facinus contra Deum committere. Quis enim semel in Deo benè firmatus, à principe tenebrarum, & patre mendacij, lucis & veritatis splendorem certò sperare vellet? quis relictis omnibus, & Christum secutus, infensissimo humanæ naturæ hosti, committeret gubernationem eorum, quæ sunt fidei & salutis? certè ille non secus faceret; quàm si accipitri columbam, pullos miluo, & ouem lupo traderet. Sed adhibuerunt sortes sub Dei patrociniis & regimine exercitas, licitas & pias: ad quas recurrerunt premente iam necessitate,

S. Bernard.

Quali sorte vsi sunt Apostoli in electione Matthiæ.

S. Thom.

cessitate, cum iam propè instaret, tempus prædicandi sacrum eloquium, cum immineret occasio radicandi Ecclesiam, cum adesset opportunitas seminandi in toto orbe doctrinam Christi; ne ergo numerus Apostolorum à Christo institutus, post prævaricationem Judæ, incompletus maneret, cum iam præsentem Christum habere non possent, ut potè iam à dextris virtutis Dei triumphantem, in sortibus voluntatem eius experiri licuit. Sed in sortibus pijs, etiam compellente necessitate, & innumera populi multitudine, novum sibi dari postulante fidei præconem; cum reuerentia tamen & vberimis precibus ad Deum fuis, ad novi Apostoli electionem accedendo, ubi felicissima fors, non ab humano directa arbitrio, sed à diuino lapsa iudicio, cecidit super Matthiam, dicente Dionysio Arcopagita libro celestis Hierarchiæ. Porro, inquit, *desse illa Diuina, quæ Matthia diuinitus obrigit, alij quidem alia senserunt, meo quidem iudicio non rectè. Aperiam autem ipse, quid sentiam; videtur mihi scriptura appellasse diuini quiddam & præcipui munus, per quod illi choro sanctissimo insinueretur, quis est diuina electione declaratus, hoc est; signum aliquod visibile è cælo descendit super illum, quod indicaret ex Dei ordinatione dignum esse diuino ministerio.*

Vnde S. Antonius 1. p. titulo 6. cap. 2. censet fuisse radium diuinum, è cælo super Matthiam missum: sicut enim S. Gregorium fugientem pastorem curam, & in secreto loco delitescens, ac latitantem, ne ad Summum Pontificatum eueheretur, columna ignea monstrauit, ut repertus inde traheretur ad templum S. Petri, Pontifex inaugurandus. Similiter in ordinatione S. Remigij, apparuit radius noui luminis super eius verticem, ostendens illum fore illuminandarum lucem animarum, quo illustrante radio, sensit, Beatus iste vir capiti suo infusum vnguementi sacri liquorem, quo totus delibutus, aptum Dei ministerio para-

batur instrumentum. sic planè radius fulgidissimus è cælo super Matthiam descendit, radius scilicet ille diuinæ gratiæ, cuius efficaciam & infallibilitatem Christus Paulo prædixit, inquit: *durum est tibi contra simulacrum calcitrare.* Act. 9. Hic certè radius, in cuius verticem prolabitur, subito illum immutat & diuino associat consortio. Hic diuinæ gratiæ radius, Matthiam loco Judæ substituit, populi Ducem, doctrinæ Euangelicæ fontem, leonem zelo & verbo rugientem, lapidem pretiosum, doctrinam & veritate splendidissimum, fundamentum Christianæ religionis inconcussum, stellam fulgidissimam in capite Ecclesiæ radiantem. Hæc est fortunata fors, quæ se à proditore Juda transtulit, cui meritò cum admiratione Ecclesia illud commemorat. *Quomodo de cælo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris.* Tu inter astra matutina vocatus, & in Collegio Apostolico, quasi nouo quodam cælo constitutus eras, ut verbi diuini ardorem, veritatisc; ac fidei lucem, ubique terrarum ac gentium circumferres. Tu ministerio Christi deputatus eras. Tu inter mundi procellas quasi lapides ignitos inoffenso pede decurrebas: sed quàm dolendum est, quod integra illa tua mens, quasi aurum purissimum, in adulterinam speciem versa sit; quod ille animi tui, diuino timore & lumine radiantis splendor, in erroris ymbra commutatus sit. Sed tuam exiguo tempore in Christi ministerio duraturam constantiam, & magnam post innocentiam statum iacturam, non dubio prædixit vaticinio Prophetæ Psal. 108. *Fiant dies eius pauci, & Episcopatum eius accipiat alius.* Facti certè sunt dies proditoris Judæ pauci, quia vix aliquot horas prodictioni Christi supervixit. Nam breui in desperationem actus, singulis malefactis proportionatas retulit poenas. Quia enim fur erat, suspensus est: quia proditor, crepuit medius; quasi in partes diuisus & distractus. Quia Simoniacus; (rem enim sacra-

Act. 9.

Psal. 108.

tissimam, & omni pretio maiorem Christum scilicet vendiderat) ideo extra cimiterium sepultus, quasi excommunicationi obnoxius. Quia ore blasphemus Christum osculatus erat, seipsum suspendens ostium, præcludit gutturi, ne per os, tantum indignum & impium, misera egrederetur anima; & quemadmodum inquit Beda supra Act. 1. *Ut guttur per quod vox proditoris exierat, laquei nodus necaret.*

Beda:

Sed inquireret aliquis, ut quid Deus quem semel Apostolum constituerat? in tantum scelus labi permisit? scrutari ego hic arcana Dei nolum, nam quis consiliarius eius. puto tamen me non incongruam assignaturum rationem, si dixerò, Deum etiam è fastigio Apostolatus permisisse labi, ut eius casu discat quilibet, nunquam sibi fidendum nimis esse, sed potius cum humilitate & timore, diuinæ gratiæ se inniti debere; hoc lapsu erudire Deus voluit hominem, quod in altiori gradu constituitur, eo sibi grauiorem ac celerem ruinam imminere. Hinc S. Augustinus dicit Epistola 7. *Quantumlibet vigilet disciplina domus mea, homo tamen sum, & inter homines vivo, nec mihi arrogare audeo, ut domus mea melior sit, quàm cohabitatio ipsius Domini Iesu Christi, in qua cum undecim bonis perfidis Iudas est inuentus; aut melior sit, quàm ipsum cælum, unde Angeli ceciderunt.* verum quemadmodum lapsus, Judæ timorem nobis incutit, ut scilicet quanto digniores, siue in Christi Ecclesia, siue in mundi honoribus efficiamur, tanto magis detestemur peccata; veriti, ne in virtute deficiamus, & ex altissimo perfectionis fastigio prolapsi, miserè Judæ instar pereamus. Cuius rei nos admonet Scriptura.

Apocal. 3.

Rupertus.

Apocal. 3. *Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.* quem locum sic interpretatur doctissimus Rupertus. Tu, inquit, *quisquis es, o homo, in humilitate firma pedes consiste, ne moto pede corruas; corruendo coronam tibi præparatam amittas, & alius tibi succedens eam accipiat.* Ita planè electio Mat-

thiæ ad Apostolatam, mentes nostras erigit, ut certi simus, quod si perstiterimus in humilitate, Deus nos in locum multorum reproborum assumet. Nam quid causæ, quod felix illa fors electionis super Matthiam ceciderit? humilitas profectò illius hoc effecit. Nam Beda cum multis asserit, nomen Matthias Hebræis idem significare, quod parvus Dei, quia igitur nomen rei conueniebat, hoc est; quia Matthias parvus erat in opinione & existimatione suiipsius, sed virtutibus in oculis Dei magnus, ideo respexit eum diuina fors, & potissimus efficacis gratiæ radius illicò eum ad altissimum Apostolatus fastigium traxit. Agnoscit hoc Evangelium hodiernum, in quo dicitur: *Confiteor tibi Pater, Domine celi & terre, qui abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea paruulis.* Quasi diceret sacer textus: dignus es Domine, omni honore, qui à superbis Angelis cælestem separasti felicitatem, & vilissimis humanæ imbecillitatis creaturis eam contulisti, assumens illos ad hoc, ut præuariantium loca Angelorum occuparent. dignus es Domine omni gloria, qui loco Judæorum, gratiam & gloriam sibi præparatam à Christo repudiantium, gentiles elegisti, exprobrante id Judæis Apostolo, Act. 13. *Quia indignos vos præstatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes.*

Act. 13.

Dignus es ad extremum Domine, omni veneratione, qui humilem Matthiam, in locum proditoris Judæ sublimasti, per sortem gratuitam, ut palam faceres omnibus, te ex beneplacito tuo, non ex meritis nostris, ad sublimem gratiæ statum quousvis eligere. Fateretur hoc Phœnix ille, Apostolorum B. Petrus, de S. Matthia inquit; *sortitus est sortem ministerij huius; ac si apertè loqueretur.* Hæc dignitas Apostolatus contigit nobis omnibus, non ex iure aliquo, aut operibus, sed ex sola dignatione Dei & gratiâ, nec in Apostolos tantum, sed & in nos omnes toties felicissimam misericordiæ suæ sortem,

M 2

mittere

Coloss. 1.

Ephes. 1.

mittere solet, vocans nos ad fidem, ad charitatem, ad penitentiam, ad opera misericordiae. ut dicitur ad Coloss. 1. *ignos nos fecit in partem sortis Sanctorum in lumine.* & Ephes. 1. *In quo nos sorte vocati sumus, secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suae.* Mittit hanc fortunatam sortem, per S. Matthiam, quia ab aeterno decreuit certum numerum saluandorum, eius praedicatione conuerti, eius laboribus ad meliorem vitae frugem redire, eius suffragiis a peccatis resurgere, eius denique inuocatione proficuum saluti agere penitentiam.

Et certe haec eius electio in Apostolatam, ex tribus summam meretur commendationem. Primo ex parte eligentium: isti enim fuerunt viri sanctitatis magnae, & virtutis eximiae, qui ex vniuerso cœtu, Matthiam cum Iosepho vnanimi sententia nominarunt, tanquam praecellentes in fide, virtute, notitia rerum, ad Christum & eius Ecclesiam pertinentium? quemadmodum fateatur Martyrologium Romanum. Eodem, inquit, die natus est Beati Ioseph, qui cognominatus est iustus, quem Apostoli cum Beato Matthia statuerunt, ut locum Apostolatus Iudae proditoris adimplerent. Sed cum fors cecidisset, super Matthiam, ipse ex tunc praedicationis & sanctitatis officio inferniens, multamque a Iudaeis persecutionem sustinens, in Iudaea victorioso fine quieuit. Mirabile est inquit S. Chrysostomus, quod Petrus cum esset princeps Apostolorum, cum facile autoritate sua surrogare potuerit in locum Iudae, qui sibi placuisset? noluit tamen id facere, sed feruenti oratione ad Deum recurrit, ut ipse idoneam personam caelesti sorte, seu potius signo aliquo apparenti visibiliter ostenderet, inquiens: *Tu Domine qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris, ex his duobus vnum, accipere locum ministerij huius Apostolatus.* Relinquere inquit S. Chrysostomus, hoc tuo facto, voluit exemplum futuris Episcopis, & Aposto-

lorum successoribus, ne in electione ad beneficia, & ministeria Diuina, fauor aliquis aut respectus subrepat, sed ut probitas semper & perfectio virtutis spectetur in eo, qui ad Diuinum munus peragendum assumitur, modum quoque simul tradere voluit. ut quisque se non ab humana gratia, sed sorte diuina vocatum esse agnoscat, tanto laboriosius & promptius munus suum exequatur, ut dicitur Ecclesiastici 17. *Cognosce iustitias & iudicia Dei, & sta in sorte propositionis & orationis Altissimi Dei, in partes vade saeculi sancti, cum viuis & dantibus confessionem Deo.*

Laudabilis est adhuc inauguratio Beati Matthiae in Apostolatam, ex parte Dei, istam electionem mirabiliter dirigentis. nam a quo obsecro fors ista super Matthiam cecidit? certe a Deo, ut non immerito illud Psalmi 64. hic ipsi attribuatur: *Beatus quem elegisti, & assumpsisti, inhabitabit in atrijs tuis.* Quomodo enim in Caelo habitare non debeat, quem fors caelestis idoneum Deo ministrum ostendit? quem signum illud Diuinae gratiae, quae mentes hominum, Diuinae participes naturae facit, fastigio Apostolatus dignum effecit? quem suffragia Apostolorum in numerum suum coaptarunt. Planè simile quid in ista electione euenit Apostolis, quod Hieremiae quondam a Domino dictum erat. Hieremiae 18. *Descende, inquit, in domum figuli, ibi audies verba mea.* Descendit Ieremias, & ecce figulus faciebat opus suum

super rotam, & dissipatum est vas, quod ipse faciebat e luto manibus suis; minimè tamen destitit ab operando figulus. sed inquit scriptura, *Conuersus fecit vas alterum, sicut placuerat in oculis eius.* In domum certè aeterni illius figuli, vocati sunt Apostoli omnes, ut diligenter considerarent, quomodo ipse ex eadem massa, faciat aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam: aliud vas electionis, aliud vas reprobationis. Nonne infelix Iudas tanquam vas speciosum, manu Domini e luto

Eccles. 17.

Psalm. 64.

Hierem. 18.

eductum erat, ut seruiret menti eius, ad cibum electum filiis adoptiuis, & fidei populo distribuendum? sed ecce dissipatum est vas illud, confractum & quasi lutum inutile, conculcatum; verumtamen considerate Diuinam prouidentiam, non destitit ad operando supremus mundi plasmator, licet omnipotenti sua manu confectum opus, fractum videret, sed conuersus statim fecit alterum vas, prout placuit in oculis eius, & surrogauit in locum prioris: id est; Beatum Matthiam, statuens illum quasi vas in honorem, in locum, vasis degenerantis in contumeliam, ut seruiret ad obsequium, cibum potumque electum, caelestis doctrinae fidelibus exhibendum. Considerate & vos Catholici boni, an non omnes in hac perpetua vicissitudine, gyratione mundi rotæ, ab eodem omnipotenti figulo formati estis, quasi vasa speciosa, ad usum perpetuum caelestis eius mensae? sed omnesne in hac fragilitate lutea, pulchritudinem artificis illius in vos inductam conseruatis? omnesne primæuum innocentiae splendorem retinetis? fortasse non vnius iam forma illa artificata, mentis integritas concussa est. Non vnius animæ decor, per gratiam Diuinam affabre factus, dissipatus est. sed euigilate tandem perditionis ollæ, & penam quæ Iudae prauaricanti contigit vereamini: Nam ut dicit Iob: *Contemnit multos, & stare faciet alios pro eis; nouit enim operum eorum, & ideo induxit noctem, ut conterantur.*

S. Antonius

Laudabilis demum est, fors supra Matthiam cadens, ex parte electi. Quis enim nescit hunc Apostolum, virtutibus fuisse summè locupletem? Dei donis abundantem, & feruore charitatis ignitum; de quo illud tradit Antonius 1. par. titulo 6. cap. 2. *Fuit, inquit, Matthias in lege Domini doctissimus, corpore mundus, animo prudens, in soluendis questionibus Sacrae scripturae acutus, in Consilio prouidus, in sermone expeditus, multorum signorum patrator, qui extensis in calum*

manibus Martyr Deo animam reddidit. Philo Iudæus longè disertissimus, in libro quem appellauit plantam Noë, refert fuisse, qui dicerent in hoc vniuerso omni ex parte perfectio, & completo, vnam tantum rem desiderari, vocem scilicet fortem, potentem, harmonicam, quæ lata aliorum ventorum; vecta curru aeris, & nubium, omnes mundi partes suo repletet sono. & quæ neque die, neque nocte vnquam cessaret, laudes gratiarum pro incomparabilibus Dei beneficijs cantare. Sed ecce diuina sorte, datus est B. Matthias, qui defectum omnem in mundo suppleret. vox enim eius potens, quasi vehemens tonitru, insonuit per totam Iudæam, repleuit praedicationis zelo vniuersam Æthiopiam, transcendit nubes, dum lapidaretur, impleuit orbem suo sanguine, dum pro amore Christi decolatus esset, ipsum denique cælum satiauit, dum cruenta Martyrij afficeretur palmâ. Gloriatur hucusque Romana Ecclesia Magnificius Apostoli capite, triumphat Treuirensis Basilica sacro Martyris corpore, totus verò Christianus orbis, ipso eius nomine gaudet. Nomen enim Matthias, Hebraicè, donum Dei significat. Hodiernus certè dies, in quo Christi Ecclesia B. Matthiam Apostolum veneratur, in summam fuit veneratione Carolo Sancto Imperatori, ut potè quod hac die natus, hac die Bononiae Imperator coronatus esset, hac die quoque de Francisco strenuo Galliarum Rege ad Ticinum insignem victoriam rerulerit, Auctore Iouio. in Pompeio columna. Et nos certè decet, summam venerari obseruantiam solennitatem S. Matthiae, ut per eius nominis inuocationem, dona caelestia obtinere valeamus.

Ut igitur & in nos felicissima praedestinationis fors auspicio die hodierno cadat, cum nos Deus prudentiam summam in rebus salutis uti velit, & simplicitate omnimoda. Estote inquit prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbae, vitemus omnes

Carolus
Imperator
Die Sancti
Matthiae
natus, co-
ronatus, &
victor fa-
ctus est;

omnes casuales & fortuitas sortes, A ties irretiunt. Sed sortem à solo Deo quæ miserum Judam in perniciem æternam deduxerunt. vitemus sortes à cælo gubernari creditas, nihil in nostram voluntatem, & intellectum iuris & potestatis, cælo inesse arbitrati. vitemus sortes à dæmone regi solitas, id est; omnes superstitiones, quæ nos inferni laqueis to-

postulemus, radium scilicet efficacis gratiæ, quo B. Matthias in fastigium Apostolatus euectus est, ut nos quoq; felicissima hæc fors, è perditionis mundi massa, in æternam felicitatem eligat, & Deo æterno associet, Am.

DIE SANCTI CASIMIRI PATRONI REGNI POLONIÆ, C O N C I O.

Ego dixi vos Dij estis, & Filij excelsi omnes. *Psal. 81.*

Qui est Filius Dei per gratiam, sit diuinitatis particeps.

Fecunditatem Cœlorum, aliquando mirantur Astronomi, quod noua mundo nonnunquam parturiant phænomena; in quorum aspectu ætonitus planè hæret Orbis. sed maiorem ego terreni fertilitatem globi reperio, qui non tantum in occultis terræ visceribus pretiosa gignit metalla, in maris littoribus diuites spumat conchas, inæstimabilibus refertas gemmis; sed (quod fortasse magis mirabère) etiam in delicatis Regum aulis, nouos toti vniuerso progenerat Deos, quorum subsidio inconcussa maneant regna, & infracti seruentur Principatus. Agnouit hoc cœca gentium Antiquitas, quæ suos Imperatores Deorum titulis insignire minimè erubuit. Fatetur & ipsa veritas æterna, quæ Reges vices suas in terris obeuntes, & sceptræ ac Principatus, non ab humano fauore, sed ab alto capeffentes, Dei nomine voluit honorare: *Ego, inquit, dixi dij estis & filij excelsi omnes.* Sed ut quid Deus Principes, & Deos, & excelsi filios nuncupat? Parumne erat dixisse, vos estis filij excelsi? siquidem qui vera Dei propago sunt, etiam ipsius nomen consequuntur, quemadmodum; qui de immaculato Re-

gum toro prodeunt, Reges habentur; & qui de stirpe nobilium procreantur, nobiles dici possunt. Noluit tamen Deus Principes vocare Deos, nisi simul & filios nuncuparet, ut ostenderet ista duo ita secum esse connexa, ut ad deitatis honorem, nonnisi per eius filiationem ingredi liceat. Cuius rei pulchra erat figura apud Romanos, duo illa solemnissima templum, virtutis scilicet & Honoris, quæ illi miro artificio, ita quasi in vnam fabricauere ædem, ut nulli ad honoris templum, nisi per virtutis sanctuarium pateret aditus. Diuinum quoque honorem & filiationem, Deus in principibus vniri voluit. Deos appellat, dum temporalia bona ad nutum diuinum regunt, & terrena hæc imperia, non ut proprietarij Domini, sed ut ministri Dei, in vera fide & religione propagare student. isti sunt veri dij, qui non in humana ambitione; sed in diuina sapientia concreditum sibi populum informare student. Sed ad tantum honorem ascendendum sibi non putent, nisi per filiationem. Et quid est esse Dei filium, nisi ex Deo nasci, iuxta illud Ioannis 1. *Dedit illis potestatem filios Dei fieri his, qui non ex voluntate carnis, neq; ex voluntate viri, sed ex*

Templum
Virtutis &
Honoris
apud Romanos.

Ioan. 1.

sed ex Deo Patre nati sunt. Nascuntur proinde ex deo Patre principes, sed illi tantum, qui non fallacem mundi auram sequuntur, nec quouis superbæ aut auaritiæ vento rapiuntur, sed pergunt spiritus sancti statu, & ductu, quo anima fit humilis, & pacifica, & castitatis amans. Quod effatur Apostolus, Romanorum 8. *Qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei.* Filij Dei sunt, qui gratiæ fecunditate abundant; quæ illos diuinæ participes naturæ facit, & mirâ quadam efficaciam, in ipsam deitatis speciem transformat. Atque hic iam videbimus illud Apostolicum effatum, B. Casimiro Regni nostri Patrono meritò competere, quod scilicet fuerit excelsi filius, & per hanc filiationem, ad participatum deitatis honorem processerit.

Nobilissima natorum Dei filiatione, quæ omnem creatam filiationem transcendit, in hoc potissimum sita est, ut filij Dei adoptiui, æterni Patris imaginem in se repræsentent; siquidem & vera atq; naturalis verbi Incarnati filiatione, ex hoc potissimum cognoscitur, quod fuerit imago æternæ lucis paternæ. quod probè agnoscens D. Papa Leo, dixit Ser. 1. de Natiuitate, *Si ad humanam pertinet laudem, ut Patrum decus in prole resplendeat; quanto magis gloriosum est, ex Deo natos, in auctoris sui imaginem resplendere, & illum in se ostendere, qui illos generauit.* Et quid est aliud hæc imago Dei, nisi perfectio & integritas vitæ, iuxta illud Matt. 5. *Esote perfecti, sicut & Pater vester celestis perfectus est.* Hæc certè perfectionis dignitas, ut Filij Dei nominemur & simus, admonet nos ad eodè generosos esse debere, ut si tanti Patris vestigia sequi volumus, magna semper animo voluamus, ad cælestia anhelamus, æterna bona concupiscamus, aduersus tartareas potestates prælia agitemus, victorias laureasq; cælestes spectemus, ad sordidissima vitia generosum cor minimè conuertamus, Magni & Diui Leonis rugitum audientes Ser. 1. de Natiuitate

Agnosce o Christiane dignitatem tuam, & diuina consors factus natura, noli in veterem vilitatem degeneri conuersatione redire. quod adhuc clariùs confirmat Ser. 6. ibidem inquit: *Genus electum, & regium, regenerationis suæ respondit dignitati, diligit quod diligit Pater, & in nullo ab auctore suo dissentiat.* Hæc diuinæ imaginis pulchritudo Principem Casimirum, Regni nostri Patronum, ad eam stimulauit pulchritudinis æmulationem, ut suis virtutibus, etiam dum viueret, totum iam complere videretur orbem. A primæuo statim adolescentiæ flore, in commune quoddam virtutum suarum vinculum ac consortium, euocans, non sapientiam mundi tumidam, aut ambitioso eloquentiæ fastu sese iactantem; non legum peritiam, aut vetustæ Antiquitatis notitiam; non Historiographorum voluminibus recondita celeberrima heroum gesta, sed scientiam Sanctorum, doctrinam salutis & vitæ, per quam plenè in notitiam & possessionem sui conditoris venire posset. memor illius prophetici oraculi Hierem. 9. *Non gloriatur Sapiens in sapientia, nec foris in fortitudine, sed in hoc gloriatur, scire & nosse me.* Nam.

Si Christum nosti satis est, si cætera nescis.
Si Christum nescis nihil est, si cætera nosti.

Placuit hæc magni in sanctitate Principis Casimiri, veræ laudis & diuinæ perfectionis, cunctatio, Deo: ideoq; & in tenera statim ætate, iustum illum deduxit Dominus per vias rectas; & in adolescentia, ostendit illi regnum Dei, per fidem & spem; & maturescere iam æuo, dedit illi scientiam Sanctorum; & in perfecto iuuentutis flore, honestauit illum in laboribus; & deniq; in felicissima vitæ periodo, compleuit labores illius; adeo, ut iustè hic illi attribueretur, *Dij estis & filij excelsi;* siquidem diuini nominis semper imaginem referebat in terris, vices Dei gerebat, feliciter populum in fide & religione propagans, vbi Catholice religionis feruentissimus, & schisma Ruthenorum abolere studiosissimè

conten-

S. Leo
Papa.

Idem.

Sancti Casimiri vitæ
progressus.

Hier. 9.

Dei filiatione
in quo consistit.

S. Leo
Papa.

Matt. 5.

Psal. 81.

Cur Reges
vocantur
Dij & filij
Excelsi.

Psal. 81.

Edictum
Casimiri III.
ne Schis-
matici
templa ex-
truerent.

Causa ca-
lamitatum
in regno
est abusus
legum.

Cur Deus
concurren-
do cum
homine ad
actum pec-
cati, non
sit Author
illius.

Cur S. Ca-
simirus in-
ter regales
delicias in-
contami-
natus,

contendens, illud à Patre suo Casimiro III. Jagellonide, Rege Poloniae, edictum ferri impetrauit, ne Schismatici noua templa extruerent. & ne semel extructa, sed iam vetustate collabentia, iterum restaurarent. Atque utinam apud Polonos, hæc sacrosancta lex fuisset immutabilis, nusquam profecto ad tam dolendam cladem, & non amplius fortasse delendam maculam, Patria nostra deuenisset. Sed postquam leges sanctissimorum Regum, in obliuione zelose laborantium statuta, in abusum; pietissima de fide propaganda sancita, in contemptum versa sunt, & aurea simul illa sæcula, in ferrea & deploranda nobis cesserunt tempora. Filius proinde excelsi merito fuit B. Casimirus, celsitudinis diuinæ particeps, gloriæ vertice præ cæteris eminens, quia æterni Patris perfectionem in terris summè æmulabatur: illud omnimode elaborans, ut inueniretur sine macula, ideoque candorem vestis baptismalis, mortiferi peccati nauo, & sanguine, nunquam cruentare voluit, sed ab infantia statim didicit Deum timere, & illi in puritate seruire. Filius proinde fuit excelsi B. Casimirus.

Querunt hic Theologi genuinam rationem, cur Deus concurrendo cum homine ad materiale peccati, nullatenus est Author illius; & assignant rationem, quia Deus, quando creaturæ peccaminosè operanti cooperatur, tunc ad illam actionem, efficienter tantum concurrat, & nullo modo deficienter: implicat enim ens essentialiter operandum, aliquando in actione deficere, seu deuiare à rectitudine; ac proinde cum Deus habeat modum essendi indefectibilem, ut potè à seipso, & non ab alio, etiam per consequens modum operandi indefectibilem habere debet, quia modus operandi sequitur modum essendi. Inquiram & ego hodiè rationem, cur B. Casimirus inter regales delicias, ubi virtus illæsa difficulter con-

seruatur, cur inquam licet impossibile erat non associari Principum conuersationi, non adesse iucundis tragædiarum spectaculis, varijs recreari ludis, & blandis magnatum frequenter tractari colloquijs, non abripuit tamen cum insolentiæ turbo, nec castissimam eius mentem, ad fædam illicitæ voluptatis impuritatem summa fortuna, & tot blandientium aulicorum concursus incitare potuit. Causa vnica est, quia erat excelsi filius, ideoque ad illa omnia, quæcunque mundi vanitatem sapiebant, efficienter tantum, & nunquam deficienter concurrebat. sciebat benè obsequens iste filius, æterni Patris rectitudinem imitari; sciebat & inter blandientis fortunæ lulum, nihil magis decere Principem, quàm in virtutibus immurabilem esse. vnde & summa ægritudine pressus, ut se excelsi filium ostenderet, ne à vicaria Dei conscientia, semper remorsum ad vitia faciente aberraret, vocem illam cælo dignam protulit, *Malo mori, quàm fedari*. Atque utinam isti sermones ô Beate Princeps, in imis mortalium pectoribus, his potissimum temporibus exarentur, non facile expungendi: utinam ferro sculpantur in promicante in aulis Optimatum marmore, ut eos sapientius relegendis corporis oculus, mentis nuntius, illud cordi & animo referat nuntium. *Malo mori, quàm fedari*. Dignus profecto est iste sermo tuus Casimire Sancte, ut inscribatur tui Pontificum, Throni Regum, Diadematis Principum, clypeis Heroium, peristromatis Procerum, Purpuræ Magnatum, stemmatibus Nobilium; sic enim non facile enecanti hominum animas, humanæ voluptati inniterentur, sed & in maximis delicijs scirent frenum suis affectibus injicere, & in æstuante libidinis igne diuina spiratione refrigerari.

Scribunt Naturalistæ, ut ær ad cor penetrans, ipsum commodius refrigerare valeat, naturam, proximum cordi apposuisse pulmonem, ut eo tanquam flabello refrigeretur, quo

Quomodo
æer attra-
hitur cor re-
frigerat.

Desperata
ægritudine
laboranti-
bus reme-
dium.

quo præsidio amoto protinus deficeret cor. Æstuat alicuius vestrum nimia passione corpus, vritur concupiscentiæ animus, premit immoderatus, & in vetita ruere cupiens affectus; imitemini B. Casimirum, & si filij excelsi estis, ipsius flante Spiritus Sancti aurâ, vestras refrigerate animas: hoc certè flabello Princeps Casimirus, omnes mundi flammæ extinxit, & vestras certè mentes, si propius ad Deum accedatis, iste Spiritus flatus refrigerabit, ne concupiscentiæ ardore inflammentur, qui si aberit à cordibus hominis, protinus anima vestra vitæ spiraculum amitteret, & Dei gratiâ, quâ viuunt, priuabitur. Ferunt quoque Hypocrates & Galenus, alijque artis medicæ periti, longa ægritudine languentibus, qui iam tanquam incurabiles habentur, vnicum superesse medium, ad recuperandam desperatam valetudinem, ut scilicet locum (in quo morbum contraxerunt) relinquentes; ad illum in quo vitam acceperunt, & ubi nati sint, remigrent, ut sic patrio ære recreati, & quasi vescentes roborentur, atque conualescant. Hoc planè S. Casimiro euenit, qui in desperatam iam planè febri decumbens, cum omnis medica ars in curandâ eius valitudine deficeret, relicto mundi loco, è cuius contagione morbus ille venerat, ad paternum solum, tanquam excelsi filius, ad excelsa scilicet cælorum subsellia ocyus properauit, ut ibi natiuo Spiritus Sancti refrigeratus ære, vitam in omni æuo, non amplius amittendam recuperaret. Cogitate hic Catholici mei, quot vestrum peccatorum infirmitatibus debilitati, & malis inueterati moribus, tanquam incurabiles decumbitis, nec vlllo alio potestis sanari remedio, nisi ad patriæ cælestis ærem aspiretis, & eius afflati aurâ feliciter respiscatis. hic enim salutarifer diuinæ gratiæ spiritus, si affluet mentes vestras, facile virtute suâ præstabit sanitatem, & malæ vitæ correctionem, quam nec morbi aduersitas, nec honoris, aut bonorum

amissio, nec concionatoris adhortatio, nec confessorum consilium, nec Antistitis obiurgatio afferre potuerunt. Paucis multa? quoties diuinis inhærere vestigijs nitimur, solus æer diuino ore nobis inspiratus, pestilentem ærem expurgat, ab animo tenebras profligat, segetes bonarum cogitationum maturat, paleas & lolium malæ voluntatis segregat, grana bonorum operum ventilat, concupiscentiæ ardorem refrigerat, affectuum impetum reprimat, omnesque inordinatas passionés, rationis & iustitiæ freno coercet. Afflauit hæc felicissima Dei aura S. Casimirum, & ecce in ipsa statim infantia, adeo cælesti radio illuminatus erat, ut inter ignitos tentationum lapides, inoffenso decurreret pede: ita diuino voluntas eius amore accensa, ut nil nisi sanctum appeteret, nil nisi diuinum operari velleret. Nec mirum est, quod callidus ille serpens, qui graui innocentie iacturâ omne mortalium genus affecerat, nullum venenosum ictum sanctissimo Principi infligere potuerit, quia cum excelsi filium esse sciret, procul ab eo in profundissima deserti antra fugere debuit.

Mira quædam Philosophi, herbarum naturam inuestigantes, de vi atque efficacia lilijs, quâ aduersus serpentes, eorumque venena pollet, literis prodiderunt. Nam imprimis Plinius lib. 21. cap. 19. *Radices (inquit) lilijs multis modis florem suum nobilitauerunt, contra serpentum ictus ex vino, & contra fungorum venena*. Dioscorides quoque lib. 3. cap. 90. de lilio tractans, inquit: *folia herba illata serpentium moribus subueniunt, eadem cocta in aqua ignis adustionibus. & cum aceto condita vulneribus*. Quod si liliū tantam contra venenata animalia vim habet, quomodo fieri potuit, ut serpentes illi inferorum, Beato Casimiro sanum dentem infigerent, eique virus suum infunderent, qui velut liliū in pulcherrimo Regum viridario creuit, & immarcescibilis instar lilijs immaturâ morte præcisus est? Et licet roseum decor

Virtus lilijs
aduersus
serpentes.

Plinius.

Dioscori-
des.

N

in se

In se prætulerit; minimè tamen mundanis sentibus lædi potuit, quia optimè nouerat virtutum suarum aculeis omnem mundi vanitatem pungere, ipse à nullo pungendus vitio. Intellegere hic demum incipimus, quòd alicubi diuinus ait Plato, Regum animas ex auro elaboratas esse. Tuà certè ò magna Principum gēna Diue Casimire, ex auro fuisse factam quis hodie ambigit? aurum nihil adulterini metalli sibi admixtum patitur: Anima tua nullam vel leuissimi vitij maculam, sibi adhærere passa est; aurum igne sapius expositum pulchrius niret, tua purissima mens mundano æstu toto vitæ suæ curriculum adusta, in felici æternitate Sole nunc pulchrius radiat. vt non immeritò excelsi filius dicaris: non enim communem cum hominibus viuendi spiritum sortitus eras, sed diuinum quendam, nihil magis regium esse sciens, quàm virtutibus velut cælum astris fulgere, & cum vices Dei in terris obeant Principes, Deo similem præferre animum.

Quis hic vnam, sed omni Antiquitate maiorem faminam Semyramidem, Assyriorum Reginam, amplius laudare cupiet, illius magnificentiam admirando? Quæ post obitum viri sui, ingentem ac famosam Babylonis Ciuitatem, iuxta Euphratem extruxit? 37. milliarius spatio amplam, muris circumdatam, latitudinis quingentorum, ducentorum verò altitudinis cubitorum, vt refert Herodotus. Murorum verò materia erat, lateres, quibus variæ inerant figuræ, diuersis coloribus distinctæ, quæ iucundissimum sui aspectum reddebant: turres super muros ædificatæ 250. fuere. artificum verò trecenta millia, qui tanta celeritate in illa ciuitate laborabant, vt vnius anni spatio vltimam manum imponerent. vbi etiam in medio illius ciuitatis crexerat Semyramis templum satis amplum & magnificum, in cuius summitate propter ingentem eius altitudinem, Astrologi Chaldaei sapius residebant, vt astrorum & stel-

larum ortum & occasum melius perlustrare atq; scrutari possent. Magis certè celebranda nobis est diuina omnipotentia, quæ à primi Micislai Polonorum Regis temporibus, ita feliciter regnum hoc, in fide & religione ædificare cepit ac propagare, vt omnium planè nationum vna Polonia compendium haberetur, atq; in medio istius imperij, quia in folio regali, quòd est veluti cor Reipublicæ, extruxit templum Honoris & virtutis, D. Casimirum, vt in eo, omnes Altissimi voluntatem prospectemus, & ipsius æterni motoris sequamur inclinationem. eo enim fine Deus nobis Sanctorum exempla præbuit, quatenus ipsa seriò velimus imitari. In hoc diuino templo habent terreni Principes, quòd seriò perpendant, quomodo scilicet coronas & diademata, cum sanctitate, & splendorem ac purpuram cum humilitate sociare discant, quòd illis inculcat Eccl. 24. inquit: *Quasi*

therobintus extendite manus gratia & honoris, fructificate odorem suauitatis, producite flores & fructus honestatis & virtutis. quasi consilium hoc Principibus, æternitatem prospectandi daret Sapiens, populum vobis ab alto commissum, sub vmbra & frondibus vestris rutilantem, sine oppressione in tranquillitate protegit & pascite, memores illius quod dicit Sapiens Sapient. 6. *Iudicium durissimum fiet his qui præsunt: & potentes potenter tormenta patientur.* Ecce speculum habetis B. Casimirum, in quo

futura prospiciatis? quid ille vobis nunc è cælo loquitur? hoc solùm, vt in eo quasi in altissimo templo prospiciatis Principatum incertitudinem, & gloriæ vestræ velocitatem, quam cum vix apprehenditis, subito aufugit. Nam & potentia Regum, & gloria Principum, & purpuræ Magnatum, & omnes mundi spes, casui obnoxia sunt. Nec alibi, quàm in B. Casimiro omnem vitare possunt casum. Hoc templum B. Casimirum ædificauit Altissimus in medio totius Poloniae, vt in eo omnes mundi mili-

Fides in Polonia regnante Micislao propagari cepit.

Eccl. 24.

Sapient. 6.

di milites cognoscatis, quæ aduersus hostem fortissima sunt arma. Et quia omnis mortalium vita militia est, ea in B. Casimiro querite arma, in quibus gloriari & fiduciam habere possitis, quæ sint ad cælestem ciuitatem validissima expugnanda, quæ ad hostem in hoc mortali itinere insidias fruentem propulsandum, atq; vincendum summè opportuna.

Et quænam ista in B. Casimiro fuerunt arma? audite illa? orationes & preces, quibus à prima statim pueritia ita deditus erat, vt sæpius clam intempesta nocte præ foribus templorum pronus in terra, diuinam exoraret clementiam. Arma Casimiri fuerunt ieiunia, eleemosynæ, opera fidei & religionis, ardor charitatis diuinæ, & simul eximie humilitatis amor. Hæc fuit Panoplia sacri Principis, quæ quisquis adornatus est, cælestem ciuitatem victor ingreditur, ubiq; ab hoste securus. Nam quæ fortior armatura, contra hostem fidei atq; Animæ inuisibilem, clypeo fidei? Galeæ spei, lorice charitatis, Baltheo iustitiæ; his quisquis munitus fuerit, nulla timet hostium iacula, & sine vulnere cuneos aduersantes resolutissimo pertransit animo, laureamq; in præmium tantæ fortitudinis assequitur. Templum hoc nobilissimum & vobis crexit Altissimus ò diuites, qui in bysso & purpura, in auro & gemmis vestram collocatis gloriam. vt in illo agnoscatis, quomodo in his omnibus minimè deceat hominem triumphare, quod innuit Scriptura Amos 6. *Qui*

inquit, opulenti estis in Sion, & lasciuitis in stratis eburneis, omnia hæc in terra putredinem, ex qua prodierunt, reuertentur. quod ostendit Sapiens Eccl. 10. *Cum*

morietur homo, hereditabit serpentes & vermes. Ecce magno Principi vestro B. Casimiro, aurum, gemmæ, monilia non defuerunt, sed his animum minimè addixit; verum pro auro & monilibus, quibus mollis regius splendebat lectus, duram elegit humum, in qua singulis cubabat notibus: rude cilicium, quo tenuis-

simam carnem asperius premebat; purpureo prætulit paludamento. Funem asperum & nodosum, quo omnes carnis frenabat passionēs, Baltheo plus æstimauit byssino: & antiquorum æmulatus pietatem regum, sacrum penitentiae, gemmeo diademati præposuit. Agnoscens ante supremum Dei Tribunal, regio apparatui, & splendori locum non esse. sic plerumq; ornatum, & opulentiam sæculi contemnunt, qui in cælestem coronam mentis aciem animosius figunt.

Et certè ex quo arrogans iste, & superbus vestium vsus, in patriam nostram irrepsit, omnia nobis pereunt; dum vnus alterum non tantum æquare, sed etiam superare contendat: quibus planè illud accidit, quod coruus quondam contigit, quem cum videret vulpes, vt refert Apuleius libro de Socrate, frustum carnis rostro tenentem, cupiens vt prædam è rostro dimitteret, dixit ei, multò melius te canit cygnus.

Tunc coruus volens cygno præferri, cepit canere vt suauiore cantum suum comprobaret, sed contra euenit, quia rauca voce cecinit, & prædam quam rostro tenebat, amisit. Quid aliud vobis mundus proponit diuites, nisi cum magna numerorum copia, vt ipsis etiam Principibus, in vestium fastu præferri velitis, vos incitat? & ecce vt primum fallacis mundi consilio acquiescis miser homo, frustum illud bonorum meritorum, quod iam firmiter in corde tuo tenebas, vt te illius sapore (qui est æterna gloria) æternum recreares, tibi eripit, & te ad summam virtutum inedia, deducit. Sed ecce speculum habes Beatum Casimirum! in quo hæc strategemata præuidere potes, vt scilicet eius exemplo, non præferri, sed etiam postponi alijs velis: sic enim facillè in altissimum cœli solium eueheris. Templum hoc in medio Poloniae gremio, & vobis posuit Nobiles, vt in illo diligentius intueamini, vestram maiorum claritatem,

N 2

Plato.

Semyramis Babylonē condidit.

Babylon 37. milliarius spatio ampla.

Murorum eius latitudo 500. altitudo 200. cubitorum.

Turres super muris ædificatæ 250.

Artificum qui intra annum Babylonem ædificauit 300. millia fuere.

Apuleius.

Vulpes coruum decepit cygnum illi in cantu præferens.

Plutarch.

Antigonus
Rex.

ritatem, nihil vobis ad æternitatis possessionem profuturam, si propria defuerint merita. Quod probè agnouit Rex ille Antigonus. Qui (vt refert Plutarchus in Apophthegmatis) adolescentulo cuidam petenti, vt propter patris sui claritatem, sibi præmia conferret, respondit. *Ego adolescentule, non ob parentum ingenuitatem, sed ob proprias cuiusq; virtutes munera dare soleo.* Quid plurimis vestrum, qui gentilitio tantum fulgetis decore, & natiui luminis virtutum, nihil habetis, quid inquam aliud respondebit Rex ille Cœlestis, cum ad iudicandum venerit, nisi illud Antigoni. *Ego non ob maiorum splendorem, sed ob proprias cuiuslibet virtutes, calum dare soleo.* Et vobis templum hoc posuit Deus, viri sapientiæ illustres, doctrinâ celebres, eruditione insignes, qui non in liberis; sed in libris, vestram collocatis curam, non de familia, sed de doctrinâ quaeritis gloriam, nec in mundo laudes, sed in Apollinis horto lauros colligere satagitis, vt cognoscatis summam in hoc sitam esse sapientiam, vt vos metipsos ita regere sciatis, quomodo ab æterna illa rectitudine, & æterna felicitate deniare nunquam possitis, quia plerumque mundi sapientiâ nisi diuinæ associata, in errores deducit. Templum illasæ Castitatis habetis mundi virgines, Beatum Casimirum, vt in eo probè intelligatis, quomodo vestra custodienda sit virginitas, nec vllum in terris pretium esse, quod in comparatione eius venire possit. Agnouit hoc sanctus iste Princeps, cui cum medicorum consilia viræ diuturnitatem pollicerentur, si virginem paulisper infregisset pudicitiam; deferere maluit principatum terrenum, spernere sceptrum & coronam regni, abicere purpuram & fallacem dominandi fortunam, illis suam castitatem muniendo armis; *malo mori, quam fedari.* Quid melius vobis proponi potest, integræ pudicitiae amantes puellæ; quam vt si fortè vester continentiae morbus aliter sanari non possit, quam cum pudoris iacturâ, moriendum potius esse vobis eligatis; quam non in debilem cadere maculam: siquidem pulchrior est rosa exiguo tempore florens; quam longiori spatio marcescens. sic gratior virginitas licet exiguo interuallo, sine detrimento natiui decoris; quam longo spatio cum fœditate putrescens. Templum denique habetis omnes mundi incolæ, vt in eo modum benè moriendi imbibatis, quomodo diuinæ parendum sit voluntati, & ad vnam eius vocem hilariter egrediendum, quocunque tempore decretum immutabile venerit, id diuinæ attribuendo iustitiæ. Hoc fecit Patronus Poloniae Casimirus princeps, qui cum Deus ab ipso sceptrâ, & diademata, separaret. illud Hieremiæ 18. *sapius repetebat: Iustus es Domine & rectum iudicium tuum.* Cum enim Filij Excelsi simus omnes, ne debitæ obseruantiae aliquid in nobis desideretur, semper eius voluntati parere debemus, doctrinam Apostoli sequendo ad Romanos 14. *Sive enim viuimus, Domino viuimus, siue morimur, Domino morimur; & siue viuimus, siue morimur, Domini sumus.*

Habetis igitur Christiani Filium Excelsi, Sanctum Casimirum, qui in terris nihil magis curabat, quam vt veram Dei imaginem & perfectionem in se efformaret: nihil attentius spectabat; quam vt omnem peccati vitaret morbum, & quemadmodum verus excelsi filius, ne vnquam alienis cooperaretur defectibus, à recta ratione, & à Deo deuiantibus. Habetis velut templum quoddam augustum, in Patria vestra erectum, vt in illo & Principes pietatem, & magnates perfectionem, & Nobiles humilitatem, & eruditi sapientiam, & virgines castitatem discatis. Accedite igitur omnes ad hanc speculam, & Principem vestrum ac patronum agnoscite, & adorate Poloni, & quod olim antiquitati in vfu erat, vt Imperatorum victorijs in auro vel argento, ne fastui

Hier. 18.

Rom. 14.

fastui pretium abesset, euulgandis, imaginem pacis effingeret, cuius dexteræ clementiam, Mars inferebat. Permutate in hodierna solemnitate pompam hanc, & victorias Principis Casimiri, in vestris euulgando mentibus, effingite pacis imaginem, & Martem Polonum vestri dexteræ Patroni porrigite. Vt ille memor hereditarij sui regni, hostibus terrorem, patriæ pacem, vestris tranquillitatem mentibus, & immunitatem à peccatis conferat.

DIE SANCTI THOMÆ AQUINATIS, CONCIO.

Neminem diligit Deus, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat. Sapientia 7.

S. Thomas Doctor Angelicus est Arca noui testamenti, omnes cœlestes thesauros in se continens.

IN toto illo veteri testamento, vnicum duntaxat præciosum pignus, Deo summe amandum, & hominibus maxime venerandum reperio: videlicet; Arcam illam fœderis, plenissimum religionis adytum, thesaurum sanctitatis, amplissimum cœlestium arcanorum monumentum, diuinitatis sacrarium augustissimum. Illam quippe Deus tanti æstimauit, vt cum in captiuitatem Philisthorum abduceretur, quasi delicias sibi ablatas conquestus diceret Iôel 3. *Argentum, inquit, meum, & aurum tulisti. & desiderabilia mea & pulcherrima intulisti in delubra vestra.* Et quod obsecro argentum, quod aurum, quæ desiderabilia, quæ pulcherrima vero Deo à Philistæis erepta fuerunt? Respondet Doctissimus Rupertus in hunc locum; *Philisthim, inquit, tulerunt Arcam Dei, & intulerunt eam in templum Dagon, Arca ipsa, & tabula testamenti in ea simulq; urna aurea habens manna, & Virga Aaron quæ fronduerat, & propitiatorium, duo quoq; Cherubim obumbrantia propitiatorium; argentum & aurum erant, quæ quodam modo desiderabilia eius dici poterant.* In tanto igitur pretio Arca illa apud Deum hebebatur, vt omne desiderabile, cuius diceretur. Iam verò ab vniuerso populo Israëlítico, par quodammodo illi Arcæ, sicut & ipsi Deo reuerentia deferrebatur. Quemadmodum enim Seraphini, qui illum trifagium hymnum, *Sanctus, sanctus, sanctus*, Domino canebant, facies suas velando, Isaïæ 6. existimantes se indignos, qui supremam illam Dei sanctitatem, quam laudabant, intuerentur. Sic planè & Israëlita illud sanctitatis monumentum, nimirum Arcam fœderis, frequenter quidem prædicabant, & implorabant, sed videre non audebant, ne morerentur. Nam hæc pœna temeritati imponebatur: Num. 4. *Cumq; inuoluerint Aaron & filij eius sanctuarium, & omnia vasa eius in commotione castrorum, tunc intrabunt filij Caath, vt portent inuoluta, & non tangent vasa sanctuarij, ne moriantur.* Nec sanè mirum, Arcam illam in tanta obseruatione & veneratione apud Israëlitas fuisse; cum per eam iratum sibi Deum facile placarent. Eam enim populi Hebræi moderator, supremi Numinis ductus imperio, fabricandam eo fine curauit, vt initum à Deo fœdus cum hominibus, hoc certissimo pignore ratum atq; firmum in sempiternum tempus conseruaret. Tum quod ex illa

Isaïæ 6.

Numer. 4.

Iôel 3.

Rupertus.

N 3

Arca,

Arca, velut ex thesauro omnium bonorum spiritualium, in populum summa emolumenta dimanarent; hinc diuina in eum populum misericordia fulgurabat: quâ stante stare Respub. ruente, ruere videbatur. Quâ præsente, Deum sibi propitium; absente iratum habere omnes arbitrabantur. Vt non immeritò brachium & fortitudo Hebræorum dici mereretur, iuxta illud 2 Paralip. 6.

3. Paralip.
pon. 6.

Consurge Domine Deus in requiem tuam, tu & Arca fortitudinis tua. Quod magis elucidat Regius vates Psal. 62.

Psal. 62.

inquiens. Sic in sancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam, & gloriam tuam. D. verò Hieronymus ex Hebræo legit: vt viderem fortitudinem tuam. Hoc est; interprete Lorino,

S. Hieron.

Lorinus.

Arca: quæ erat Hebrææ gentis fortitudo, quæ illam inuictam ab hostibus, & victricem de hostibus reddebatur. Hinc illa apud Hebræos consuetudo, vt difficillimis quibusq; præliis, Arca fæderis contra hostes admo-ueretur, vt obseruat S. Athanasius libro de interpretatione Psal-

S. Athana.

morum ad Marcellinum. *Si bellum, inquit, populo ingrueret, Arca, in quâ erant tabule legum, ante omnes precedebat: hoc sufficiebat illis, pro quauis acie, in subsidium, nisi in baiulis Arca, aut in populo aliquod scelus, aut hypocrisis haberet. Fide siquidem & sana affectione opus est, vt lex nostra precibus comparetur.* Sed vnum ego pariter in noua lege reperio thesaurum, cui summum Deus impendit amorem, Ecclesiæ Catholica venerationem, fidelium populus cultum & religionem, scilicet; Diuum Thomam Aquinatem, quem vobis Arcam noui testamenti esse monstrabo.

Tribus potissimum de causis, Arca illa fæderis, summam apud Israëlitas venerationem obtinuerat, nimirum; quòd contineret virgam Aaronis, legis tabulas, & manna Hebræum. Vt faretur Apostolus de Arca fæderis Hebræor. 9. sic loquens.

Hebr. 9.

In qua erat urna aurea habens manna, & virgam Aaron, quæ frondeuerat, & tabula. An non similem in noua lege Arcam

fatebimini esse D. Thomam. Quippe Arca illa fæderis, non fictum, sed veris expressum coloribus sapientiæ exemplar fuit: virga imperij dignitatem super omnes corporis affectiones exprimebat: Manna puritatem mentis figurabat, deniq; in lege virtutum obseruantia adumbrabatur: quæ omnia indissolubili nexu in vno Thoma Aquinate, diuina omnipotentia mirabiliter conclusit. Ad illam testamenti Arcam propius accedere, nemini licitum fuit: hinc

egressis de Jordane Israëlitis Arca fæderis anteibat; populus verò à tergo sequebatur Josue 3.

Isaia 32

Sequimini, sitis inter vos & Arcam spatium cubitorum duorum millium. D. pariter Thomam,

ob eximiam sapientiæ profunditatem, ita omnibus supereminentem diuina ordinatio voluit esse, vt ei nemo æquandus, nemo comparandus reperiretur; sed omnes ceu lumen fulgentissimum, è longinquo duntaxat eius doctrinam mirarentur. Vt non immeritò Laurentius de Apon-

Laurentius
de Apon-

te tom. 2. Commentariorum in Sapientiam Salomonis constanter affirmet, grauiter à Deo puniendum esse eum, qui aliter sentiret, aut huic sanctissimo viro, alterum non solum præferret, sed etiam æquaret. Quam euidentem veritatem conijcio ex Sacris literis; ob exiguum olim murmuratorem, grauiter Deus animaduertat in Mariam & Aaronem.

Num. 12

Locuta est Maria & Aaron contra Moysen. inquit Sacer textus Numer. 12. At quid oblocuti? *Dixerunt: num per so-*

lum Moysen locutus est Dominus; nonne & nobis similiter locutus est? Quæ verba sic intimè persensit Dominus, vt statim acriter reprehenso Aaron, Mariam leprâ infecerit. Et vnde tanta Dei indignatio? vtiq; exiguum videtur esse crimen, æquare se fratri in Domini locutione, cum verè & ipsis quoq; locutus fuerit. Respondet nihilominus Abulensis in hunc locum q. 46. Deum ideo eam locutionem grauissimè tulisse, quòd ex illa comparatione, multum excellentiæ Moysi detraheretur. Moyses, inquit,

Abulensis.

inquit, erat tam excellens, quantum ostensum est, & Maria & Aaron diminuebant aliquid de excellentia eius, æquant se ei. Quod si nosse desideras, in quonam excelluerit Moyses: profecto in hoc: quia Mariæ & Aaroni, vti & cæteris Prophetis, in visione & figuris locutus fuerat Deus; Moyse verò os ad os, & palam, & non per æigmata, & figuras. Si igitur leprâ meritò percussa fuit Maria, si meritò Aaron reprehensus, quòd se audacter Moyse æquare præsumpserint. Quid fiet cum illis, qui se sanctissimo huic Doctore superbi æquare præsumunt. nonne leprâ malæ doctrinæ inficientur? Hoc maledictum in eiusmodi arrogantes homines fulminat Innocentius VII. in Sermon. quodam de Sancti Thomæ doctrinâ, in-

Innocentius VII.

inquens: Qui eam impugnauit, semper fuit de veritate suspectus. Et reuera, si D. Chrysosth. hom. 29. in Imperfect. in cap. 11. Matthæi, ex eo cæteris Prophetis anteponebat Ioannem Baptistam, quòd immediatè ab ipso Christo laudatus & approbatus fuerit:

S. Chryso.

Iam nunc, ait, incipit dicere causas, propter quas amplius erat; quàm Propheta B Ioannes, qui talem habere meruit laudatorem. Quomodo doctrina S. Thomæ omnibus alijs non anteponebatur, cum immediatè ab ipso Christo laudata sit. Cum ei ipsemet Christus, non per figuras & æigmata, aut per interlocutionem, vt in cæteris sit, sed os ad os, locutus sit immediatè: *Bene scripsisti de me Thoma, quàm ergo mercedem accipies.*

Exodi 25.

Arce fæderis, ad magis ostentandam eius magnificentiam, duo Cherubini astant, ex præscripto ipsiusmet Dei. Exodi 25. *Cherub unus in latere vno, & alter in altero.* D. Thomam velut alteram noui testamenti Arcam, adeo præstantem voluit esse Deus, vt ipsemet adhuc in terris viuens esset Angelus; Hinc in Scholis Theologiæ, in Ecclesiæ Cathedralis, nomine Angelici Doctoris D. Thomas intitlatur. Hic est ille Angelus, de quo Dominus loquitur Exodi 23. *Ecce ego mitto Angelum*

meum, qui præcedat te, & custodiat in via, & introducat in locum, quem præparauimus, observa eum, & audi vocem eius: quia non dimittet te, cum peccaueris, & est nomen meum in illo. Angelus qui ducit, qui custodit, qui introducit in superos, qui à corruptione præseruat, haud te piaculis fædari sinens; quisnam alius nisi Thomas Angelicus Ecclesiæ Doctor? *Et est, inquit, nomen meum in illo.* Caietanus transfert: *Et nomen meum in intus eius.*

Caietanus.

Quid est? Si de MARIÆ nomine Deus loqueretur, consentirem facile, nomen Virginis in intus Thomæ esse; quia schedulam, in qua saluatio Angelica fuit expressa, infansculus deglutit. Verum idem prorsus & de nomine JESU sentire cogor: hoc enim si non absumpsit in papyro; cælitus tamen effusum cordis excepit in vase. Nomen igitur JESU effusum in Thomam, susceptum in eius præcordijs, adumbrabat fore, vt Theologiæ eruditio ex interno Angelici Doctoris sensu sit proditura. Quod si Angelus est Thomas, ex qua obsecro Hierarchia? ex quo beatarum illarum mentium choro? Paradoxum forsitan videbitur, quod afferam, D. Thomam duplicis naturæ Angelum esse; videlicet; Cherubinum simul & Seraphinum. Quod vt verum esse demonstrem, documenta è Sacris literis produco. Isaïas affirmat se olim vidisse Deum in eleuatissimo throno, cui assistebant Seraphini: *Seraphim stabant super illud, sex ala uni, & sex ala alteri.* cap. 6.

Isaia 6.

At verò, Ezechielii duo Cherubini totidem alis ornati in illo throno apparuerunt. Vbi Dionysius Carthusianus asserit, eandem aut visionem, aut visionis mysterium extitisse. Cæterum si etymon nominis exquiramus, Hebræosq; fontes indagauerimus, diuersa hæc videbuntur fuisse. Seraphim quippe *plenitudo amoris seu charitatis*: (vt docet Venetus 99. Problem. in vetus Test.) Cherubim verò, *scientia plenitudo*. Quomodo igitur eadem visio, aut idem mysterium intelligi potest, cum sapientiæ pleni-

S. Dionys.
Carthusianus.

Venetus.

Ibidem 23.

Albertus
Magnus.

plenitudo, à plenitudine sanctitatis, omnino diuersa esse videatur. Nam plenitudo amoris aut charitatis ad voluntatem pertinet; plenitudo verò sapientiæ ad intellectum spectat. Sed erigite paulisper Catholici vestram considerationem, & idem in Cherubino atq; Seraphino, seu in plenitudine sapientiæ & sanctitatis, aut charitatis significari animaduertite. Thronum Dei eleuatissimum D. Thomam olim Albertus Magnus appellauit, in hoc iam Cherubinos atque Seraphinos, æternæ identitatis vinculo colligatos aspiciate. Adeo enim extitit D. Thomas Sapiens, vt in conspectu admirabilis doctrinæ, eius sanctitas ineffabilis abscondi videatur adeoq; apparuit sanctus, vt coram prodigijs eius virtutum videantur sapientiæ fulgores disparere. Sistite hic vestris obtutibus Seraphini atq; Cherubini habitus. Seraphini duabus alis caput operiebant, & aperientes cor, *duabus volabant*. Cherubim verò duabus alis cor operientes, & manifestantes caput seu faciem, *duabus volabant pennis*, quæ in Seraphinis cor operire visabantur. Igitur Seraphini cor, vbi amor residet, aperientes; caput intellectus ac sapientiæ domicilium occultabant; Cherubini verò ostendentes intellectum, cor, seu voluntatem affectam operiebant. Vnde cum Seraph, qui *amoris plenitudo*, charitatem, seu sanctitatem ostendet, sapientiæ plenitudo videtur operiri, sanctitati viatoriam adscribens. Cum Cherub, qui *plenitudo sapientiæ* obijcit doctrinæ fulgores, plenitudo amoris aut sanctitatis operculo addicitur, quasi palmam sapientiæ reportante. At verò in Diuinissimo Thoma, & Seraph & Cherub simul vim vtramque exerunt. Tam enim Seraph ostenditur sanctitatis documentis voluntas Thomæ, vt videatur nec particulam animi relictam sapienti; quam Cherub obijcitur intellectus eius sapientiæ fulgoribus, vt è throno sanctitas omnino relegata videatur.

Virgam illam, quæ Moyses veluti

sceptro insignitus, traditis sibi à Deo copijs, ducem se præstiterat, tantam habuisse potentiam ad patranda miracula, luculenter ex sacris literis constat, vt nihil esset ita à legibus immune, ita ab imperio solutum, ita à natura alienum, quod illà Moysis manu gubernatâ non exequeretur. Cum enim prædura saxa contingeret, aquam eliciebat, perennis fluij more ducurrentem. Cum mare, licet efferuescentibus vndis intumescens vnico ictu percuteretur, coituros inter se fluctus ita diuidebat, vt hinc & inde, contrarias in partes retrorsum compellerentur. Cum leui quodam motu auras verberaret, protinus coelo plusquam cimmerias tenebras effundebat, nubes atra caligine concretas, soluebat in aquas: ciebat tonitrua, ardores nubium expressos conflictu iaculabatur. Iterum soles reuocabat, fugabat nubes, tranquillabat ventos, serenitatem inducebat, nihilq; erat, quod illi virgæ, tanquam sceptro non famularetur. At verò vbi virga, Aaronis manu elapsa, in humumq; proiecta, neq; arte, neq; consilio moueretur, Deus bone! quam sæui in faciem draconis induebatur, quantum inimis præcordijs virus includebat, quam tetrum ab oculis venenum expirabat, qualem in toto ore sæuitiam anhelabat, quanta voracitate minores serpentes heluabatur. Quid hoc? Profecto virga illa sapientiam mihi adumbrasse videtur, & prudentem regni administrationem. Dùm enim sapienter administratur imperij clauus, dùm iura non imperitè disponuntur; nemo est, qui præceptis iubentis obsistat, legibus opponatur, minimo nutui aduersetur, cum nihil sit difficile quod sapienter imperatur. Sed vbi Reipub. gubernaculum è manu sapientis extorquetur, superi boni! quæ labe, quæ perniciës existat? quis gurgès, quæ vorago consequatur, necesse est! Transuersè aguntur omnia; occidit pudor, triumphat audacia, libido dominatur; omnia vitiorum genera

Potentia
virgæ Mo-
saicæ.Fuit sym-
bolum sa-
pientiæ, &
regiminis
prudentis.Deficiente
in guber-
natoribus
Sapientiâ,
regna vile-
scunt.D. Thomæ
Sapientia
fuit prodigi-
orum
operatrix.

Sapient. 9.

Gen. 1.

S. Irenæus.

grassantur, omnes virtutum chori in exilium compelluntur, sceptrum deniq; ipsum, nihil minus videtur, quam sceptrum; nihil potius representat; quam colubrum suorum sanguine Ciuium saginatum, in communem Patriæ salutem atrociter sauientem; in totius labem & perniciem sanctitatis immaniter sibilantem. Equis non fatebitur, sapientiam D. Thomæ fuisse virgam prodigiorum operatricem. Quod enim maius prodigium esse potest, quam hominem in anima lethaliter ægrotantem sanare; hoc tamen præstitit sapientia D. Thomæ Sapient. 9. *Per sapientiam sanati sunt, quicumq; tibi placuerunt ab initio.* Duo quippe Deus homini concesserat in prima eius formatione, scilicet imaginem & similitudinem suam. Genesis 1. *Fecimus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Vbi imago ex vnanimi PP. sententiâ, ad naturam, similitudo ad gratiam refertur. Cum imago significet factum hominem intelligentem, & liberum, ad instar Dei spirituales animas habentem, cum suis potentijs distinctis, nimirum; memoriam, voluntatem, & intellectum, ad instar diuinæ Triadis. Similitudo autem significat sapientiam, iustitiam, bonitatem, ac sanctitatem, quibus omnino homo similis Deo efficitur. Sed quia similitudo Dei, per peccatum in homine penitus destructa, imago quoq; Dei deturpata mansit. Sapientia itaq; incarnata, sua morte læsam in homine imaginem, & similitudinem reparauit. attestante Irenæo aduersus hæreses lib. 3. Cap. 20. *Longam inquit, hominum expositionem (id est; sententiam, maledictionem, penalitatem) in clypeo recapitulauit, in compendio nobis salutem præstans, vt quod perdideramus in Adam, videlicet, secundum imaginem & similitudinem Dei esse, hoc in Christo Iesu reciperemus.* Quia tamen sapius homo, ab hac Dei imagine & similitudine, per errores fidei degenerat, ideo ad sanandum hunc eius morbum, sapientiâ Diui

Thomæ opus erat, vt per illam homo sanaretur, & reconciliaretur Deo, iuxta illud Salomonis Sap. 9. *Per sapientiam sanati sumus.*

Sapient. 9.

Recogitate quæso, quo pacto Arca illa fæderis, in fortunatam oram, lacte ac melle manantem, introducta fuerit; ventum erat ad fluiuium totius Idumæ celeberrimum; seorsim verò diuinis literis cantatissimum Iordanem. Qui per id tempus niuib; è Libano solutis intumescens, tam longè lateq; effundebatur, vt nullis ripis circumferibi, nullis montibus coërceri posse videretur. Vbi tamen illi, quorum humeris diuinum illud monumentum nitebatur, primam Iordanis vndam illato pede contigerunt; ecce tibi (ô rem ad omnium admirationem sæculorum memorandam) fluctus omnes magno impetu à capite defluentes retroaguntur; & quia diuina quadam vi retrorsum ire vetabantur; alijs verò à tergo vndis propellentibus, rursus omnino cedere non valebant, in immensos aquarum cumulos paulatim glomerantur; & tanquam obiecta crepidine, ne miserandam diffuant in stragem, à Deo sustentuntur. Illi verò, qui ab eo loco versus mare excludebantur, partim subterraneis hausti voraginibus subsidunt, partim celeriori cursu; quam vnquam alias, in mare dilabuntur: ita, vt quæ paulo ante efferuescentes vndæ intumuerant, liberum spatium relinqueretur, quo non modò Arca, sed copiæ vniuersæ, quadrato agmine incedentes, ad vltiorem ripam deducerentur. Sic planè orbem vniuersum, grauissimi errores impleuerant, triumphabant hæreses per omnia Christianorum regna, supra modum disseminatæ, premebatur innumerabili Manichæorum exercitu orthodoxa Ecclesia, sed postquam D. Thomas suos huic diuinæ Arce humeros submisit, ecce tibi protinus victa hæresis cecidit; & quemadmodum ad septem illas rubas, Arcam fæderis præcuntes, ac incredibili sonitu concrepant.

Ecclesia
humeris
S. Thomæ
fulcitur.

crepantes, firmissimæ vrbis mænia, suis veluti conuulsa fundamentis corruerunt; sic D. Thomæ sapientiā, quasi virgā ferreā, castigata quorumvis blasphemantium ora conticuere. Quia Angelicus Doctor vno ictu, totum Manichæorū deleuit exercitum. Cum magno quodam ictu (vt testatur Trugillo) percussit palmā mensam: dicens; conclusum est contra Manichæos. Neq; minus potens extitit sapientia Diui Thomæ, ad domandas omnes in eius corpore affectiones, vt quasi virgam vigilantem veritus eius appetitus, nihil vnquā impurum concupisceret. Considerate quæ pietas? quæ Religio? quæ diuinarum legum obseruantia in animo illius, ante maturam ætatem plenè adoleuerant. Mores, qui in aula semper esse solent prætextati, procul à D. Thoma semper abfuere; licentia, quæ summam potentiam plerumq; comitatur, longissimè ab eo exulauit: superbia, quæ editissima fastigia incessit, ab animo D. Thomæ turbata fuit: iracundia, quæ vbi merus est, procacius debacchatur, penitus in eius pectore consopita fuit. Ceteræ cupiditates, quæ in iuuenili flore ætatis audacius erumpunt, violentius tumultuantur, difficilius cōercentur, tanquā turbines in serenato mari posuere. Et quid miraculo propius esse potest, quā iuuenem inter delicias non diffuere? Diuitem inter opes non insolescere? Comitē ad magnā quæuis natum, in magna fortuna non insultare? Quid magis affine & geminum portento, quā eum, cui nimium licet, liberè minimum? eum, cui omnes obsequuntur, obsequi rationi? eum, quem reliqui formidant, verum Deum formidare? Hæc tecum pietas, hæc religio, ô Diuissime Thoma, nata est, hæc tecum adoleuit; hæc tecum ad vltimos annos permanfit, vt licet in mortali corpore; verus tamen Angelus appareres.

Hinc meritò apud DD. in disceptationem venit, vnde nam Diuus

Thomas nomen Angelici Doctoris meritis & consecutus sit. Et licet è duobus tantum fontibus potuerit emanare, Doctrinā videlicet; & vitā: incertum tamen est, vtro horum ex fonte potissimum emanauit. A doctrina tam illustrem appellationem defluxisse, suadent Auctoritas, & ratio. Auctoritas: quia in Scriptura sacra, qui sanam aliquam doctrinam inculcant, Angeli vocantur. Sic imprimis Deus ad Moysen fatur. Exodi 34. *Mittam praeursores tui Angelum.* Quis autem fuerit iste Angelus, qui populo ad terram promissionis anteuit? Tertullianus lib. aduersus Iudæos cap. 9. existimat fuisse Josue, propter miracula & oracula, quibus illum populum erudiuit: *Populum, inquit, introducturus erat Josue in terram repromissionis, non Moyses Angelum quidem dixit eum ob magnitudinem virtutum, quas erat editurus, & officium Prophetæ nuntiantis; scilicet, diuinam voluntatem.* Deinde, cum olim populus Dei esset in Galgala, & procul a lege diuina recederet: nam ex consuetudine gentiliū vicinorū, in ritus profanos & supersticiosos abierat. Ecce tibi ascendit Angelus Domini de Galgalis, & errantem populum reuocauit, labentem erexit, & ad patrios mores, sacrasque caeremonias reduxit Iudic. 2. Quis porro fuit iste Angelus? Respondet Lyranus ad eum locum ex veterum Hebræorum doctrina, fuisse egiptium ducem illius populi, nomine Phineen, qui ratione muneris, quod obibat, docendo & erudiendo populum, meruit Angelus appellari. Comprobat D. Paulus Galat. 1. inquit: *Licet Angelus de celo euangelizet vobis, præterquam quod euangelizauerim vobis, anathema sit.* Quorsum enim nominatim dicit: *Angelus de celo?* An certè aliquis Angelus potest esse de terra? Potest equidem interprete D. Chrysosthomo ad eum locum: quia Doctores qui veram mundo producant nuntiantque doctrinam, non immeritò Angeli de terra appellantur. Hinc Iacobus in sua illa

Nomen
Doctoris
Angelici
vnde forti-
tus Diuus
Thomas.

Exodi 34.

Tertullia.

Iudic. 2.

Lyranus.

Galat. 1.

S. Chryso.

suā illā mysticā scalā, non solum vidit, proprios Angelos ascendentes de celo, sed etiam mysticos, putā, Doctores ascendentes de terra. Per vtrosq; enim Dei Ecclesia instruitur, & ad pietatem informatur. Hinc duos illos Ioannes, Baptistā & Euangelistam, ipsemet Christus Angelos appellauit. De Baptista enim dicit Malach. 9. *Ecce mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam.* De Euangelista verò Apocal. vltimo loquitur: *Ego Iesus misi Angelum meum testificari vobis hæc in Ecclesijs.* Vterq; ergo Angelus ex eo dicitur, quia viam monstrat; quia veritatem testatur, hoc est; quia veram sanamq; doctrinam hominibus inculcat. Ergo quoniam S. Thomas, adeo salubres doctrinæ fontes, vniuersæ Ecclesiæ propinavit, non immeritò Angelus appellatur. Ratione autem sic propositum ostendo: quia Angeli sunt, quidam inter Deum & homines internuntij; iuxta illud Psal. 103. *Qui facit Angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem vrentem.* seu, vt Chaldaus vertit: *Qui facit nuntios tuos veloces, sicut spiritus; & ministros tuos fortes, sicut ignis.* Quasi diceret: Qui Angelos tuos nuntios & legatos constituit, vt inter te & homines velocissimè intercurrent. Quia, vt docet D. Paulus Hebr. 1. *Omnes sunt administratores spiritus, in ministerium propter eos, qui hereditatem capiunt salutis.* Confirmatq; Psalmista Psal. 90. *Angelis, inquit, suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis.* In quem locum S. Bernardus scribens; diuinam erga homines prouidentiam admiratur. Ne quid, ait, in celestibus vacet ab opere sollicitudinis nostræ, beatos illos spiritus propter nos mittis in ministerium custodia nostræ deputatos, nostros iubes fieri pedagogos. Atqui Doctores, etiam legatorum & nuntiorum munere apud homines funguntur, iuxta illud Diui Pauli Ephes. 5. *Legatione fungor in catena.* Ergo quoq; illi debent Angeli vocitari. Cum itaq; D. Thomas Doctorum princeps extirerit, ac proinde diuinus quidam

in terris legatus seu nuntius, & diuinæ voluntatis interpres, meritò Angelici Doctoris titulo debuit insigniri.

Quibusdam videtur hoc cognomen a vita potius emanasse, & Angelicæ vitæ meritò Angelicum Doctorem esse. Omnes enim illi, qui in terris vitæ puritatem colunt, non paruam habent cum Angelis cognitionem, vt eruditè docet Petrus Chrysologus Serm. 147. *Semper, inquit, est Angelis cognata virginitas; & si vultis scire, Angelicam gloriam acquirere maius est, quā habere: esse Angelum felicitas est; virginem esse virtus; virginitas enim hoc obtinet viribus, quod habet Angelus ex natura.* Præterea, quia illustria cognomen, à præcipuis victorijs oriuntur. Atqui Diuus Thomas illustriorem victoriam de concupiscentia: quā de ignorantia reportauit: cum concupiscentiā multo actior sit hostis, omni viperā sauior, omni flammā vehementior, omni leonā truculentior, omni rigide crudelior, omni denique ferā immanior. Vt docet D. Augustinus Serm. 250. de tempore inquit: *Inter omnia Christianorum certamina, duriora sunt prælia castitatis.* Ergo a victa potius concupiscentiā, quā ab expulsa ignorantia Angelicus Doctor appellatur. Cum Leuita Martyr lapidibus quateretur: *Ecce video calos apertos.* Act. 6. dicebat. At cur. Stephano calorum claustra reserata fuere? Respondet Sacer textus: quia Angelica puritas resplendebat in eius facie: *Et intuentes, inquit, eum omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem Angelī.* Reserata igitur fuere celestia limina, cuius cælicum exceptura Angelicis choris sociandum. Sic concludit D. Augustinus homil. 15. de Stephano: *Tanquā, ait, ostenso signaculo in specie Angelorum, patefacta sunt ei calorum porta.* Quasi diceret: dum Stephanus Angelicam puritatem imitatur, signaculum obijcit cæli custodibus, vt claustra calorum patefiant. Ergo pariter D. Thomas Angelus ex puritate virginica, meritò, auolat ad superos, ei claustra re-

Chrysolog.

S. August.

Act. 6.

Ibidem.

S. August.

serantur superna, ascendit ad thronum sapientiae immortalis, occultissima arcana penetrat: quae quidem tot libris exponit, non solum tanquam credens, sed quodammodo tanquam qui Angelicis luminibus spectauit. *Angeli vident faciem Patris, qui in caelis est.* Vtraque sententia fa-
 reor optima: Crediderim ego tamen D. Thomam Doctoris Angelici appellationem ob eximiam pulchritudinem sortitum esse. Pulcher admodum erat D. Thomas, quia membrorum proportioni, modestiae fulgor adijciebatur, speciosissimi spiritus documentum. Cum videret Stephanus caelos apertos, & Jesum stantem a dextris Patris, Spiritum Sanctum non asseruit se vidisse. Causa est: quia in pectore eum continebat: cum esset plenus Spiritu Sancto. Igitur fulgores illi pulchritudinis Stephani (cuius faciem Angelicam mirati sunt Hebraei Proceres: *Viderunt faciem eius sicut faciem Angeli* Actor. 6.) a Spiritu quo plenus erat Leuita profluxere; ut censer Hilarius Arelaten-
 sis homil. de Stephano: *Abcondita*, inquit, *pectoris ornamenta speculum frontis irradiant. Habens intra se Spiritum Sanctum, os gestabat Angelicum.* O Thomam Angelicum! Quid mirum, quod Diuus pulchritudine abripiat oculos velut caelum stellatum, cum Spiritus Sancti pectus eius domicilium sit. Neque tantum spiritus Diui Thomae Angelicus est, sed & facies eius, & corporalia membra, externa constitutio, visibiles sensus, sortiuntur cum Angelis contubernium. Equidem tanta fuit D. Thomae exiguo annorum curriculo sapientia, ut necessum fuerit Spiritum, in externam corporis constitutionem, sapientiae molem profundere, ut tanto oleo non deficerent vasa. Vnde corporis oculi Thomae, velut spiritus aspiciabant. Sensus omnes externi instar spiritualium potentiarum, ad obiecta sapientiae deferabantur. Mentem expendo illustri Regum testimonio. De Davidis pulchritudine loquitur Scriptura 1. Reg.

16. *Erat adolescens rufus & pulcher aspectu.* Theodoretus vero legit: *Erat rufus in pulchritudine oculorum.* Additque; ulterius: *Imitabantur enim animi oculos oculi corporis: illi enim acutè cernebant, & eum qui non cadit sub aspectum.* Quasi diceret: tam acuti & perspicaces erant oculi Davidis, ut aemulatores luminum spiritus, seu animae potentiarum, ea quae non cadunt sub aspectum; spiritualia viderent; & caelestia mysteria penetrarent. D. Thomae vel constitutio externa Angelica est, corporis oculi spiritualia quodammodo inuisibilia vident: tanta enim sapientiae quasi incapaces sensus interni, in externos, sapientiae fluuios e mentis pelago profuderunt, ut cunctam corporis constitutionem, subtilissimum mutari in animum necessum fuerit. Immo & reliqui sensus sese ut spirituales gerere videbantur. Sic de illo testatur Episcopus Equilinus: *Ex studiis, inquit, contemplatione nimia, adeo a sensibus Thomas abstrahatur ut quasi in extasi raptus, nullis sensibus, vel motibus corporis uti videretur ad externa. Non solum enim inter homines non aduertebat; sed, nec visibilia videbat, nec ad interrogata respondebat, velut non audiens. Aliquando etiam tanto fervore mentis studio inharebat, ut de nocte ad librum sedens, & candelam manu tenens, ac ipsius candela consumpta cauterium non sentiens, digitos multa adustione ladebat, & quasi lapis esset, vel ferrum.* En oculos, aures, manus; scilicet, visum, auditum, tactum. D. Thomae, a visibilibus obiectis abstractum ideo, ut spiritui velut conuersus in potentias deferuire valeret, angelumque non hominem se esse monstraret.

Supremus ille legislator Deus, suas leges marmoreis incisas tabulis, in Arca fœderis, tanquam verissimo sapientiae prototypo asseruari voluit, quod facilius inuiolatae permanerent. Palam faciens, sapientiam legum conservatricem esse: quibuscunque enim rebus aliquid efficitur, iisdem potissimum conseruari debet. Sic

1. Reg. 16.

Equilinus.

Sapientia
legum con-
seruatricis.

res

res omnes corporeae cum ex quaternis qualitatibus ceterarum principibus coalescant, non aliter conseruantur; quam si illae inter se perpetuam in concordiam copulentur. Quod si vna in eo choro vel sopiatur, vel ardentius solito excandescat, illico totius corporis structura dissoluitur. Quis autem negabit, ad legem condendam, profundam sapientiam, multarumque rerum notitiam requiri. Certè veteres illi legum molitores eam fuerunt praediti sapientia, ut non humanam solum, sed diuinam habere crederentur. Minos enim Cretensis, in Dictaemum montem Iouis incunabulum subinde ingressus, Numinis colloquio se frui, & ab eo latas leges accipere, dictabat. Lycurgus Delphicum, ad oraculum profectus, ab Apolline se doctum simulabat, quicquid legum Spartanis tradidisset. Pompilius in Ariario luco delitescens, mentiebatur se Mineræ monitucas leges promulgare, quae Reipub. forent salutares. Et ut missis commentitijs, ad veritatis exempla descendam: Moyses in Sinæ verticem euadens, densa caligine circumfusus, & crebris ignibus inter nubes coruscantem, non ab humana, sed plane a diuina sapientia expressit eas leges, quae Hebraeis traditae, nostra in saecula, veluti per manus redudarunt. Si ergo ad condendas leges multum valet sapientia, quanto magis ad seruandas valebit? Tollite e Repub. sapientes viros; ignaros inducite, & imperitos: de legibus procul dubio actum erit: omnes sine discrimine impune violatae interibunt. Vt enim sine gubernatore, clauus praesidium habere nullum potest, quominus ad scopulos nauis allidatur; ita leges, nisi a sapiente viro tractentur, conferre Ciuibus nihil poterunt, quominus per omnes seclerum voragines deuoluti ad interitum rapiantur. Ergo ne humana temeritas diuinas leges violare praesumpserit, in Arca fœderis eas includi necessum erat. An non pa-

Lycurgus,

Pompilius

Moyse.

Ob defe-
ctum sa-
pientium
leges nu-
tant.

riter incarnata Sapientia, ubi ad hominum sese consortium demisit, leges Euangelicas in D. Thoma velut in altera noui testamenti arca inclusit? qui eas contra Haereticorum insultus acerrimè defenderet, & contra quosuis blasphemos constanter tueretur. Vt proinde nihil magis pestifera Haeresis inclamet, praeter illud: *Tolle Thomam & dissipabo Ecclesiam.* Quippe per scientiam D. Thomae Ecclesia Sancta velut columna immobilis solidata est. Haurite obsecro hanc veritatem ex ore Sanctorum Pontificum: ac imprimis Urbani V. qui in Bulla ad Tolosanum Collegium, affirmat Dei Ecclesiam Beati Thomae illustratam doctrinam, scientijsque adornatam esse. *Attendentes*, inquit, *quantam a Deo scientiam dictatam, ordinem Fratrum Prædicatorum, & vniuersalem Ecclesiam illustrauerit, ac Beati Augustini vestigia inscussus, eandem Ecclesiam doctrinis & scientijs plurimis adornarit.* Reuoluite omnia sancta Concilia, in quibus nihil definitum, nullum constitutum Canonem reperietis, nisi ex S. Thomae doctrina. Sic in Lugdunensi sub Gregorio X. Constantiensi sub Martino V. Viennensi sub Clemente V. Florentino sub Eugenio IV. in quibus omnibus sic Sancti Thomae doctrina praefulgida, sic Haereticis formidabilis; ut quemadmodum lumen sanctis Concilijs; sic perpetuus Haereticorum malleus fuerit. Accipite Dei oraculum ex sanctissimo Pio V. in Bulla, quâ inter celebres Ecclesiae Doctores eum annumerauit. *Sed quoniam*, inquit, *omnipotentis Dei providentia factum est, ut Angelici Doctoris vi, & veritate doctrina, ex eo tempore, quo caelestibus ciuibus adscriptus est; multa quae deinceps exorta sunt haereses confusa, ut cuncta dissiparentur, quae antea sapè, & nuper in sacris Tridentini Concilij decretis liquido apparet.* Immo tanti doctrinam D. Thomae aestimauit mater Ecclesia, ut nulla Concilia sine eius doctrina celebrari vellet, acclamantibus in eius festo Tridentini Concilij Patribus. Nulla

Urban. V.
Papa.Concilia
& Canones
Ecclesiae
fundantur
in doctrina
D. Thomae.Pius V.
Papa.Trident.
Concil.

O 3

Ioan. XXII
Papa.

proinde ab eius felici transitu Concilia sine sacro Doctore celebrata sunt. Neq; mirum: quid enim falsitatis eius doctrina habere potest, qui ab ipso Deo sapientiae plenitudinem accepit, ut testatur Sanctissimus Pontifex Ioannes XXII. in sua Bulla Canonizationis inquit: *Nam & in primitiis scientijs & diuersis Philosophia partibus, ut non esset otiosus, sed operaretur terram; nec non in sacra scriptura pagina, tam super nouum; quam vetus testamentum scripta, plurimamq; alia opera, in Dei laudem, fideiq; dilatationem, eruditionemq; studentium data, non abiq; speciali Dei infusione perfecit.* En quam potens sapientia D. Thomae, ad custodiendas & conseruandas leges, ut nulla lex tam Ecclesiastica, quam civilis recte ferri possit, quae in doctrina D. Thomae fundamentum non habeat.

In manna
omnes si-
pores fue-
runt.

Sed venio iam ad Manna illud in Arca faderis asseruatum. Quid est obsecro, quod ad voluptatem propius accedere videatur, quam diuinum illud nectar e caelo in Hebraeorum epulas effusum? Cuius si nouitatem contempleris, admirandus exclames: *Quid est hoc:* tanquam si exoticum esse condimentum deprehendas, nullam in canam alias inuentum: quamuis diligenter exquisitum. Si pulchritudinem spectes, videre tibi videaris rorem, in pellucidos orbes conglobatum, flosculos miro candore intermicantes, gemmas summo artificio expolitas. Si saporis lautitiam attendas, quicquid vnquam artis, & naturae vestigauit industria, ad torpentis gulae fastidium excitandum, totum id vno in ferculo sentias mirabiliter inclusum. Iam pauos Samios, Phrygias Attagenes, Colchicos Phasiānos edere te putes: iam Tartessias Muranas, Ostrea Tarentina, acipenseris decumanos tibi dari in cibum credas: modò glandes Ibericas, nuces Ponticas, palmas Idumaeas apponi coram arbitreris: modò Attica bellaria, adorea tregemata, florem nectaris, medullam mellis existimes de-

gustare. Quid magnificentius? quid praestantius fingi posset: valeant adiciales dapes magno impendio preparatae, pontificiae cenae incredibili luxu institutae facessant omnes: conuiuia ab Antonio indicta, ubi tota fercula, quot sunt ferculorum nomina, apponi dicebantur, ab hominum memoria penitus abdicentur. Vnum hoc conuiuium tam fuit amplum, tam splendidum, ut omnia honestissimae voluptatis blandimenta complecteretur. Verum, ubi ceteris tam iucundas epulas diu conseruari potuisse? In agrisque effusas ac dissipatas? At ubi primum die iam adulto meridianus calor, nullo flatu temperatus augebatur, quam primum immodico aestu tepefacta soluebantur. Vbi igitur? Priuatimne in tentorijs seclusas? At si quis ad rem audior; quam par erat, earum vel tantulam portionem proximam in diem conseruabat; ecce tibi celestis illa infici pulchritudo, fulgine candor obtegi, sapor cum nidore commutari, tota deniq; situ obduci, tota obrui squalore, tota in vermes solui, in corruptionem abire, in nihilum postremo exhalari. Vbi tandem, cum nihil reliquum esse videretur? sola Arca supererat, in qua inclusae dapes, neq; solis ardore soluerentur, neq; villo naturae vitio contabescerent: sed recentes & incolumes se in posteram aetatem conseruarent. En vobis similem noui testamenti Arcam, Diuinissimum Thomam Aquinatem, in qua aeterna sapientia, quasuis delicatissimas dapes recondidit: quibus vniuersus terrarum orbis abunde reficiatur & exsatiatur. Manna illud caelitus lapsum exsatiabat omnium appetitus: vnius Thomae pariter doctrina sufficit ad eruditionem omnium. Sic censet Gennadius Constantinopolitanus Patriarcha, D. Thomae solum scriptis additum, nullius amplius indigere affirmans: *Ego, inquit, si quis scriptis D. Thomae animum adhibuerit, hunc nullis alijs indigere opinor.* Quippe Doctrina Sancti Thomae est ad in-

Gennadi?

Cantic. 4.

ad instar illius colli, quod Salomon in Canticis turrem munitissimam vocat, a qua mille cypei pendunt omnis armatura fortium. Si enim doctrinam huius sancti inspicis, profecto in ea non adductos sed imbibitos Augustinos Ambrosios, Athanasios, Chrysosthomos, Nazianzenos omnesque Patres, ac omnem tantorum fortium armaturam reperies. Hinc recte Titelmānus eum appellat: *Theologorum Theologum, alpha literarum omnium, veritatis unicum artificem, Architectum literarum omnium, & nouissimum omnium, rigans montes de superioribus suis, de fructu operum suorum satians terram.* Quis enim Theologus aliud, quam D. Thomas promit? Quae alia materia Theologis suppetit, nisi Thomistica. vnde merito Ioannes XXII. Pontifex, in Bulla Canonizationis, eius doctrinam in sempiternum non defuturam proclamat: *Cuius, inquit doctrina non deficiet in aeternum.* Quod a Sancto Francisco Assisinate reuelatum esse, Ioannes a IESU MARIA Discalceatus lib. 5. cap. 8. in sua arte bene viuendi, affirmat. Cuidam enim ex sua familia, in quadam perplexitate quaestionis ad D. Thomam accurrere dubitanti, cum D. Thomas S. Franciscus apparens dixit: *Crede huic, quia eius doctrina non deficiet in aeternum.*

Ioannes
a IESU
MARIA.Innocen-
tius VI.
Papa.

Bergonius.

Concil.
Chalcedo.

Atq; eam ob causam Innocentius VI. D. Thomam Salomoni praefert: *Ecce, inquit, plusquam Salomonic. imò doctrinam eius secundo post Scripturam sacram loco ponit, ut refert Petrus Bergonius in sua tabula aurea Venetijs excusa Año 1497. Huius autem Doctoris doctrina, praeter ceteris, excepta Canonica, habet proprietatem verborum, modum dicendorum, veritatem sententiarum; ita, ut nunquam qui eam tenuit inueniatur a tramite veritatis deuiasse: & qui eam impugnauit, semper fuit de veritate suspectus.* Et Concilium Chalcedonenae actio. 3. impium & sacrilegum esse censet, qui aliter a D. Thoma sentit: *Verè, inquit, impium & sacrilegus est, qui post tot Sacerdotum sententias, opinioni suae*

aliquid tractandum reliquit. Et merito, quoniam Urbanus V. ad Tholosanos scribens, praecipit doctrinam S. Thomae sequendam: *Volumus, inquit, insuper, & tenore praesentium vobis iniungimus, ut B. Thomae doctrinam, tanquam veridicam & Catholicam sectemini, eamq; studeatis totis viribus amplectari.* Proinde mille encomijs extollendas esse censeo illas sacrosantas congregationes, & vniuersitates, quae se huic doctrinae mancipauerunt, huic scientiae addixerunt. Talem reperio inclyti Carmelitarum Discalceatorum ordinis constitutionem p. 1. cap. 9. n. 6. Talem video sapientissimam & nunquam satis laudandam congregationem Clericorum Regularium Minorum, quae parte 1. Constitut. cap. 32. n. 3. de doctrinis praelegendis sic praecipit. *Ad hac quae doctrina in his tradendis scientijs praefertur, ea sit, quae securitate ac soliditate praestet: unde in Philosophia Aristotelis doctrina ut plurimum complectenda; in Theologia D. Thomas, ut dux eligendus: eiq; summo studio inherendum.* Quid dicam de celeberrimis Academicis, quarum sic aliquae ad doctrinam D. Thomae addictae reperiuntur, ut facta eis sit connaturalis, pro gloria honoreq; Thomisticum praeferentes nomen. Sic fulgida Parisiensis Schola, in laudem defensionemq; D. Thomae (ut refert Petrus Bergomensis in tabula aurea) promit: *Praesertim cum fuerit vniuersalis Ecclesiae lumen praefulgidum, gemma radians Clericorum, fons Doctorum, vniuersitatis nostrae Parisiensis speculum clarissimum, & candelabrum insigne, ac lucens, per quod omnes qui vias vitae, & scholas doctrinae ingrediuntur, lumen vident claritatis.* Taceo de Tholosana, Eborensi, Complutensi, vnam admiror, summisque extollo laudibus Salmanticensem, quae post quadringentos ferme annos, post omnium scholasticorum exploratam doctrinam, post examinatas quaestiones, post ventilatas conclusiones maturo consilio, ut sibi Hispaniaeq; inclytum ac aeternum compararet nomen, & firmiter

Urban. V.
Papa.Ordo Car-
melit. Dis-
calce. do-
ctrinam
S. Thomae
proficitur.Congrega-
tio Cleric.
Regul. Mi-
norum.Academia
Parisienfis.Petrus
Bergom.Academia
Tholosana
Eborensis,
Complu-
tensis, Sal-
manticen-
Cracoui-
ensis.

firmiter perpetuo in soliditate Petra^A ac angularis fundamenti sisteret, non solum D. Thomæ prælegit, sed iuravit doctrinam. Nostra vero Cracouiensis Academia, adeo cordi habet doctrinam D. Thomæ, ut ne digritum quidem ab eo discedere velit. Sed quid mirum, quod omnes Theologi, omnes Academia, omnes SS. PP. doctrinæ S. Thomæ acclament, cum illa sit, caeleste quoddam edulium, manna Hebræo longè præstantius, in quo omne delectamentum continetur. Quippè doctrina Sancti Thomæ est illa Ezechielis aqua, quæ cum vna die, primo ad talos, secundo ad genua, tertio ad renes, quarto sic profunda intumescibat, ut Prophetæ impossibile esset transuadari Ezech. 47. *Mensus est mille cubitos torrentem, quem non potui pertransire, quoniam intumuerunt aquae profunda torrentis, qui non potest transuadari.* En vobis prodigium doctrinæ Sancti Thomæ, quam dum quispiam legit, illico se lumine quodam afflari per sentit: Discutit eam puer, & intelligit: iuuenis percurrit, & accipit: vir lustrat, & repletur. At in quolibet ex articulis, etsi omnes pertransierit, in ultimo tamen tanta quemlibet perstringit profunditas, sic aquæ intumescunt sapientiæ, ut quamvis altus, quamvis prægrandis, quamvis Prophetæ accurrat, transuadere non possit. Neq; hoc mirandum putabis, si modum, quo S. Doctor talem obtinuit scientiam, attenderis. *Premittebat diuina* (dicit de eo Sanctus Pontifex Joannes XXII. in Bulla Canonizationis ipsius) *ut roboraretur in schola, cum singulis diebus, antequam lecturus ascenderet Cathedram, vel distraberetur ad alia, missam vnâ celebraret, aliam audiret: vel duas integras missas, si non celebrasset, audiret: in quibus, & alias in oratione, cum in illa foret assiduus, lacrymarum effusione mentis suæ dulcedinem, deuotionem quæ Deo, cui nihil est absconditum, reuelabat.* En modus acquirendi profundissimam doctrinam, Missæ sacrificium, continua oratio, profusus

Ezech. 47.

Ioan. XXII

lachrymarum imber, pinguis^A deuotio. Cum itaque B. Thomas mentis suæ dulcedinem Deo reuelaret, ipse Deus suam illi sapientiam ac doctrinam infundebat. Propter quod Pius V. in Bulla, quæ eum in sacris Doctoribus reponit, eius scientiam, *certissimam Christianam regulam*, appellat. Clemens vero VI. in Bulla ad Nobiles Ciuitatis Neapolitanæ, doctrinam eius vocat *caelestem*: ipsum verò, *diuinæ voluntatis Angelicum interpretem*: libros eius sine vilo prorsus errore conscriptos. *Doctrina*, inquit, *testis est ingens librorum numerus, quos ille in breuissimo tempore, in omni fere disciplinarum genere, singulari ordine ac mira perspicuitate sine vilo prorsus errore conscripsit.* Cuius rei firmissimam addit rationem, subiungens: *In quibus conscribendis interdum SS. Apostolos, Petrum & Paulum colloquentes, locosq; aliquot Dei iussu enarrantes habuit. Et quos deinde conscriptos, expressa Christi Domini nostri voce approbatos audiuit.* O quantum elogium sanctissimæ doctrinæ, Magistros non homines huius vitæ, non quoslibet sanctos, sed supremos Christi Apostolos habere, & ne Authoritatem in dubium ipsemet ex humilitate reponeret, ipse Christus eos approbavit. Si ergo D. Paulus suum Euangelium inde maximè verum esse probat, quia non ab homine illud didicit, sed à Christo: ad Galat. 1. *Neq; enim ego ab homine accepi illud, neq; didici, sed per reuelationem Iesu Christi.* Sic planè dum audio doctrinam suam, non ab hominibus Thomam accepisse, sed à SS. Apostolis, & à Christo approbatam, parum abest, quin illam, Euangelium appellem.

Pius V.

Clem. VI.

Ad Gal. 1.

Quod si sapientissimus Salomon, ut beneficia ab Arca fæderis in parentem suum Dauidem collata, aliqua ratione compensaret; templum illud religione augustum, magnitudine imensum, artificio visendum, diuitijs portentosum, operibus nunquam satis admirandum excitauit; in quo Arca solemni pompâ collocata, ad totius splendorem & utilitatem im-

tem imperij seruetur. Et vos pariter Arcam hanc noui testamenti, Diuinissimum Thomam, cuius immensa beneficia in sapientiæ domicilijs, in dies percipitis in templo Dei,

ad singulare ornamentum & propagationem Ecclesiæ, atq; Religionis sanctæ collocatam, submissis animis adorare & veneremini.

DIE SANCTI IOSEPH, CONCIO PRIMÆ.

Cum esset desponsata Mater Iesu Maria Ioseph. *Matt. 1.*

Inter B. Virginem, & Sponsum eius Iosephum fuit æqualitas moralis.

Impertunum quidem videtur diebus sanctis, & ieiunio consecratis, de matrimonio sermonem facere, cum tempus hoc continentia, non voluptati; castimoniam, non maritali gaudio potius conueniat. Verum quia sanctum & immaculatum connubium beatissimorum Christi parentum, nobis hodie considerandum occurrit, de illo dicere quisq; pietatem, & summam religionem iudicabit. Video tam profana, quam sacra eloquia, ad feliciter fausteq; contrahendum matrimonium, illud potissimum requirere, ut inter coniuges quantum fieri potest, sit æqualitas generis, diuitiarum, bonæ indolis, naturæ, atq; fortunæ; quod præclare cecinit Ouidius in Epistolâ De iauiræ ad Herculem.

Quam malè inæquales veniunt ad aratra iuueni.
Tâm premitur magno, coniuge nupta minor.
Et paulo inferius concludit:
Si qua voles apte nubere, nube pari.

Ouidius.

Cur apud
Romanos
in Maio
nubere
non licuit.

Hinc Plutarchus Problematum 185. refert, prohiberetur fuisse apud Romanos, quempiam in mense Maio nubere; quia Maius à Maioribus dictus erat, nuptias autem non cum maioribus, sed cum paribus celebrandas, legibus cautum fecerant Romanis. Quod confirmant Cornelius Tacitus de Moribus Germanorum cap. 1. & Pier. lib. 3. Hieroglyphi qui tradunt hunc morem apud Germanos semper viguisse, ut cum vxore

res in domos virorum ducerentur, duos boues eodem iugo vnitos illis offerrent, significare volentes hoc symbolo, æqualitatem & concordiam maximè necessariam esse coniugibus. Et meritò equidem inter sponfos, omnimoda æqualitas intercedere debet; quia ut rectè dixit Anaxagoras, apud Stobæum de Philosopho Anax. *Si quis pauper pecuniosam uxorem duxerit, non coniugem, sed beram habebit, cuius sit famulus;* cui sententiæ subscribit D. Ambrosius, libro de Abraham Patriarcha cap. 1. *Offendit, inquit, virum, si se vxor nobiliorem nouerit.* Sed quorsum profanis fundamentis niti oportet, cum aperte hanc ipsam veritatem sacra nos eloquia doceant? Nam in primo illo matrimonio, quod Deus ipse in paradiso celebravit, cum Euam in consortem Adæ offerret, satis æqualitatem & mutuam similitudinem intercessisse declarauit, dicens: *Faciamus ei adiutorium simile sibi.* ubi manifestè docemur, æqualitatem quoad fieri potest, in matrimonio querendam esse. Nam malè accidit ijs, qui cum sint inferiores, de statu & gradu altiori sociam quærunt; ut docet sacra illa parabola, autoritate ipsiusmet Spiritus Sancti approbata 4. Reg. 14. ubi carduus montis Libani miserat nuntium ad Cedrum, ut suam filiam in vxorem, filio etiam suo daret. Sed ecce in panam tantæ superbiam; ac prætentæ æqualitatis,

Stobæus.

S. Ambro.

P

ab ani-

4. Reg. 14.

ab animantibus illac transeuntibus, acriter conculcatus est. *Transierunt*, (ut inquit ibidem sacra pagina) *bestia saltus, qua sunt in Libano, & conculcaverunt carduum*. Quod & ingeniosa fabula Ælopi comprobatur. Finxit ille Carbonarium rogasse fullonem, ut simul in eadem domo secum cohabitarent, cuius postulata respuens fullo, dixit. *Timeo, ne qua ego de albo, tu fuligine repleas*. quo responso insinuare voluit, plurimum detrimenti oboriri, ex inæqualitate & dissimilitudine secum cohabitantium. Cùm igitur ego sacrum hoc connubium, inter MARIAM & Iosephum, Altissimi Dei consilio celebratum esse videam, ne quid Magnæ Dei Matri derogatum esse putetur, æqualitatem singularem, non quidem mathematicam, sed moralem, cùm debita proportionem, inter MARIAM & Iosephum ostendere conabor. Auditores.

Videtur profectò primo intuitu, contra dignitatem Virginis sanctissimæ esse, quod beatissimo Iosepho maneat desponsata. quia Angelicus Doctor, hoc pro fundamento ubiq; supponit, quod Christus debuerit ex Virgine nasci; desponsata autem viro in usu comuni, pro Virgine non habetur; quod fundamentum Sanctus Doctor deducit tali ratione: quia inquit *Si Christus non ex Virgine fuisset natus, contraxisset peccatum originale*. Fundamentum hoc Doctoris Angelici videtur esse debile, quia licet Christus non ex Virgine natus fuisset; tamen nullo modo contraxisset peccatum originale, quia hoc ex vi unionis hypostaticæ omninò illi repugnabat. Verùm hîc mihi Divus Thomas pro immaculata Deiparæ Conceptione, acriter pugnare videtur, quia in hoc fundamento, Virginem cum Christo, in modo contrahendi peccati originalis comparat. Quasi diceret; quemadmodum Christus Dominus, si non ex Virgine natus fuisset, contraxisset peccatum originale, non quidem ratione personæ, quia huic ex vi unionis hypostaticæ peccatum erat impossi-

bile; sed tantum ratione humanæ naturæ, quæ quoties communi modo, ex viro & femina descendit, in peccato manet. Sic planè Beata Virgo ex mente D. Thomæ, stando in hoc illius fundamento, contraxisset peccatum originale, non ratione personæ, quatenus in Matrem Dei electa erat, quia sic per gratiam meritum Christi præservata & sanctificata fuit semper, sed ratione tantum naturæ: hoc est; quod cùm peccatum originale, non tantum sit depravatio gratiæ, sed etiam naturæ; fuisset in illa vnus peccati originalis effectus, quia illi sanctitas illa, quæ durante statu innocentis, per naturam fuisset facta, non debebatur. & quia malum ex singulis defectibus, bonum autem ex integra causa, idcirco ut illas sanctissimæ Virginis dignitas, ita & integra S. Thomæ veritas stat, quod B. Virgo contraxerit peccatum originale quoad naturam tantum, non ratione personæ; hoc est, quoad debitum tantum, quod spectata præcisè ipsius humanitate, debuerit in peccato concipi, non autem quo ad actuale culpæ contractionem, quia hæc personam ipsam inficit, sanctitatem, quæ sit per gratiam, auferendo.

Quod ingeniosè deducit Caietanus, qui D. Thomam in locis de Conceptione Virginis commentans, sic discurret: vtrum omnes homines moriuntur; siquidem statutum est omnibus mori? Et respondet, quia non: quia apertè dicit Apostolus, in Prosa defunctorum: *nos autem qui tunc erimus, rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo, & sic semper erimus cum Domino*. movetq; ulterius dubium, si ergo non omnes moriuntur, ergo non omnes peccatum contrahunt originale; quoniam mors ex peccato oritur? respondetque, licet non omnes moriuntur; tamen omnes peccatum contrahunt, quia sufficit, quod omnes rei sint mortis; sic quoque sufficit, quod B. Virgo, ratione naturæ debuerit concipi in peccato originali, licet de facto ut est talis per-

Caietanus

lis persona, non sit concepta. Ex hoc ergo Angelici Doctoris fundamento, quoniam Christum ex Virgine nasci oportuit, derogare videtur eius dignitati, quod sit desponsata.

Sed decuit reuera, ut Beatissimo Iosepho desponsaretur, primò, ex parte ipsiusmet Virginis, ut honori eius consuleretur. Hanc rationem tradit D. Ambrosius initio lib. 2. in Lucam. *Desponsata fuit*, inquit,

S. Ambro. *Virgo, ne temerata Virginitatis adureretur infamia, cuius gravis alius corruptela insigne videretur præferre, sciebat enim Dominus teneram esse Virginis verecundiam, & lubricam famam pudoris? servatur itaq; Sancta Maria, sicut pudore integra, ita inviolabilis opinione virginitas*. Confirmat D. Hieronymus qui

S. Hieron. super caput 1. Matthæi dicit, idcirco Virginem sanctam desponsari oportuisse, ne tanquam adultera à Judæis lapidaretur, quoniam hanc legem Judæis dederat Deus, Deutero. 22.

Deut. 22. *Si non est in puella inuenta virginitas, lapidibus obruent eam, viri Civitatis illius, & morietur, quia fecit nefas, in Israël ut fornicaretur in domo patris sui*. Si autem Virgo nostra virum non habuisset, quis ei crederet sine viro concepisse? quis crederet de Spiritu Sancto, eius vterum intumuisse?

cum hoc inusitatum esset; melius ergo fuit, quod Virgo ad tempus non Virgo putaretur, quam si accusata innocenter lapidaretur: non enim violatur virginitas falsa opinione, occiditur autem innocens plerumq; falsa accusatione. Sanctus quoque Bernardus, rationem istius sanctæ desponsationis ex parte Virginis hanc tradit, ut hoc ipso eius virginitas, facilius mundo innotesceret. Dicam,

(inquit ille) quod mihi, immò quod ante me patribus visum erat, illa usq; fuit desponsationis Maria ratio, quæ & dubitationis Thomæ: sicut enim Thomas dubitando & palpando constantissimus factus est dominicæ resurrectionis confessor, ita & Ioseph Mariam sibi desponsando, eiusq; conversationem tempore custodiæ studiosius comprobando, factus est pudicitie fidelis-

S. Bernar.

simus testis. Quod si de filij resurrectione citius omnes credidimus Thomæ dubitanti, & palpani, quam Cephæ audienti & credenti; profectò & de Matris continentia, facilius sponso eius custodienti & experienti, quam ipsi tantum Virgini, de sola sua conscientia se defendenti, orbis vniversus credere potest.

Decuit præterea, ut virgo sanctissima desponsata esset, ex parte ipsiusmet Christi, ne si Mater eius innupta fuisset, ipse tanquam spurcius & illegitimus reputaretur? ex quo alterum facile poterat pullulare manifestum incommodum, ut Messias esse minimè crederetur. Si enim perfida gens Hebræorum, leuiora quædam illi obijciebat, ad id negandum, quanto magis hoc ei opposuisset, cùm certum atq; exploratum ex literis sacris haberet, Messiam non ex illicito concubitu fore nasciturum. Hanc præcipuam rationem tradit D. Thomas 3. p. q. 29. art. 1.

Desponsari ergo debuit Virgo sanctissima, non tantum ut matris fama, sed etiam ut filij pariter honori consuleretur. Decuit tertio, ut Virgo sanctissima desponsata esset, ex parte nostra: ut non solum Virgines, & viduæ, sed & nuptæ haberent Deiparam MARIAM, tanquam speculum & magisterium, rectè & sanctè viuendi, ab eaq; discerent, quomodo se gerere debeant erga viros suos tam fidelitate, quam obedientia, & alijs virtutibus. Tum quoq; ut ex hac Sancta Virginis desponsatione, palam nobis fiat, non posse Christum nasci in anima orbatâ viro, vir autem & sponso est animæ Christus, secundum illud Apostoli 2. Corint. 11. *Respondi vos uni viro* 2. Cor. 11; *Virginem castam exhibere Christo*. Vir inquam est Christus, qui virorem pariter ac vigorem nostris animabus, per suam gratiam confert. vnde misera anima, quæ viro hoc orbatâ est, nec concipere, nec parere optimos bonorum operum fatus potest, ut docet ipsemet Christus Ioan. 15. *Sine me nihil potestis facere*. Mollis proinde & effeminata est anima, quæ non

S. Thom.

2. Cor. 11;

Ioan. 15;

habet hunc virum, nempe Christum in se: carnisq; fragilitati, potius obnoxia manet, quam Deo.

Deniq; ex parte ipsiusmet demonis hostis infestissimi generis humani, decuit desponsatam esse Virginem Deiparam: ut scilicet hoc facto mysterium Incarnationis, illi absconditum esset. hanc rationem assignat sanctissimus ille Martyr Ignatius Epistolâ ad Ephesios, *ut scilicet, inquit, partus virginis diabolo celaretur: is enim ex muliere coniugata videns, nasci Christum, non exploravit integre, an violata mansisset illa Virgo.* Cuius arcani pulchram inuenio figuram 1. Reg. 16. vbi Dominus præcepit Samueli, ut impleteret cornu oleo, perferretq; in Bethleem ad vngendum David. Sed cum timeret Samuel, *Quomodo, inquit, vadam: audit enim Saul, & interficiet me.* respondit ei Dominus. *Vitulum, inquit, de armento tolles in manu tua, & dices ad immolandum Domino veni.* ut hoc veluti tegumento vinctio Davidis in Regem, esset occulta Sauli. Sic planè cum æternus Pater Christum suum mittere vellet in vterum Virginis, sed illa expauesceret, ne ab incredula gente lapidibus tanquam adultera obrueretur, respondens: *Quomodo, inquit, fiet istud, quoniam virum non cognosco.* Ecce diuino consilio accepit Virgo Iosephum in sponsum, ut sic sacra Christi humanitas, vnita oleo letitiæ, lateret diabolus: atq; eius partus & conceptus admirandus, celaretur. videns enim diabolus eam cum viro simul cohabitare, Dei Sacramentum non intellexit: Et reuera decuit, ut sic illus maneret hostis animæ, ut ore D. Bernardi homil. 2. supra missus est, loquar, quia sicut Diabolus feminam prius deceperat, & per illam virum; sic oportuit eundem hostem, prius à Virgine occultè decipi, & illudi, ac tandem à Christo virorum fortissimo, palam debellari, ut hac arte multiformis proditoris ars falleretur.

Verumtamen, rationem hanc

Martyris Ignatij, quam tota Patrum antiquitas semper probauit, eum enim securus est Basilius de Christi generatione. Hieronymus super Matthæi cap. 1. Damascenus lib. 4. de fide cap. 15. Bernardus hom. 3. super Missus est, & homil. 4. in vigilijs Natiuitatis. Origenes homil. 6. in Lucam. Rupertus de victoria verbi libro 11. Theophyl. in cap. 1. Matth. refellere conantur Scotus, Abulensis, & Maldonatus, ex eo fundamento: quia licet Virgo nupta esset, cum tamen integrum illi maneret, atq; inuiolatū virginitatis claustrum, facile id à dæmone cognosci potuit, cum intra spheram naturalis eius luminis contineretur. Nec refert inquit dicere, dæmonem fuisse diuinitus impeditum, ne id cognosceret: quia etiam si Virgo innupta mansisset, eodem modo potuit dæmon impediti. Verum minimè per hoc infringitur autoritas S. Ignatij, & tot grauissimorum Patrum; quia etiam si ad occultandum illud mysterium diabolo, non fuisset absolute necessarium matrimonium; fuit tamen medium conuenientissimum. Primum, ut dæmon facto hoc auerteretur à curiosa scrutatione conceptionis, & partus Virginei: quia cum is suo perspicacissimo intelligendi modo, facile potuisset explorare claustra pudoris inuiolata mansisse in Virgine; non tamen ad id attendebat, cum in femina desponsata id perlustrare superfluum apparet. Vnde propter Virginis desponsationem, Deo sic prouidente, ex dæmonis inaduertentia, summum illud Incarnationis mysterium, ab eius malitia fuit alienum. Sic expressè docent Chrysosthomus, Theophylactus, & Euthymius in cap. 1. Matthæi, & Damascenus lib. 4. de fide cap. 15. vbi dicunt, quod cum dæmon ex Prophetia illa Isaiæ: *Ecce Virgo concipiet.* optimè intellexisset, Christum ex Virgine nasciturum, quod inquam sollicitè obseruauerit omnes virgines: cum virginem autem sanctissimam desponsatam videret, ab

Scotus,
Maldonat.
Abulensis.

S. Chryso.
Theophyl.
Euthymius,
Damascene.

ret, ab illa cauere destitit, nec quicquam voluit scrutari, an intacta, an violata permaneret. Sic etiam scribit D. Ambrosius super Lucam, vbi

S. Ambro.

ait. *Non mediocris quoq; causa est, ut virginitas Maria falleret Principem mundi; qui cum desponsatam cerneret viro, partum non potuit habere suspectum, ut ergo dæmonem falleret, sapientissimum Dei consilium virum querebat, cui illam desponderet; sed cum virginitas Deipara soli Deo consecrata esset in templo Hierosolymitano, ideo tali opus erat viro, qui nunquam eius castitatem violare vellet.* Sed & tam difficili inuentioni, non defuit diuina industria. Refert Vincentius in suo Speculo historiali, Aseneth filiam magni Sacerdotis Helio-poli, pulcherrimam suæ ætatis feminam, & castitatis amantissimam statuisse, nemini nisi alicui deorum illam in uxorem fore dandam, quæ cum in arce munitissima cum alijs virginibus vitam honestè ageret, non casu aliquo; sed diuina ordinatione euenit, ut Ioseph Prorege Egypti iam creato, illac prætereunte, Aseneth ex fenestra quadam arcis eum prospiciens, eius modestissimæ ac prudentissimæ pulchritudinis amore capta, in sponsum illum sibi eligeret. Gen. 41. Sic planè B. Virgo, omnium virginum pulcherrima, cum soli Deo suam virginitatem vouisset, atq; in munita arce, quia in templo Salomonis, cum alijs Virginibus conclusa, vitam in Angelica castitate traduceret, ex diuina inspiratione, factum erat, ut Iosephi modestiæ ac virginali pudore illecta, illum in sponsum suum libenter sulciperet. Ad quod magna eius similitudo Virginem stimulauit, quia non decuit ut tam sancta desponsatio dispari personæ fieret. Sic docet D. Bernardus, tomo 3. Ser. de S. Ioseph. *Quomodo, inquit, cogitare potest mens discreta, quod Spiritus Sanctus tanta vnione scilicet coniugij, vniret menti, tanta Virginis aliquam animam: nisi & virtutum operatione simillimam, unde credo Ioseph fuisse mundissimum in virginitate, profundissimum in humilitate, ardentis-*

S. Bernard.

simum in charitate, altissimum in contemplatione, ut esset adiutorium simile virgini.

Quod si inrer homines sorte communi cum alijs gaudentes, ea consuetudo plerumque seruatur, ut coniuges in mutui amoris argumentum, vestes eiusdem coloris induant; ita ut si femina viridi ornetur veste, si albâ, si croceâ, aut purpureâ; vir quoq; eodem vestimenti colore incedat, illa tamen semper inter coniuges, diuersitas intercedit, quod femina multo pretiosiora conficiantur ornamenta, quam viro: sericæ enim illius vestes auro intertextæ fulgent, manus pretiosis implentur annulis, collum aureo torque, facies inauribus, caput velamine fulgentibus gemmis distincto, qui exquisitissimi apparatus, minimè viris in usu esse consueuerunt. Hæc omnia in sacrosancta Virginis cum Iosepho desponsatione, adimpleta esse video. Nam postquam Deus Optimus Maximus exornauerat B. Virginem, inestimabilibus omnium virtutum ornamentis, qualia nulli vnquam alteri creaturæ concesserat. Postquam omnibus decorauerat illam celestium charismatum margaritis, mox eiusdem coloris vestibus, Iosephum dilectissimum eius sponsum, indui decreuerat, ut debita similitudo, atq; morum sympathia inter tam sacros coniuges minimè deesset. Proinde si rem hanc pio ut par est affectu altius contemplemur, videbimus & Virginem sanctissimam, & Iosephum præ omnibus Sanctis, ad duplicem eminentiam, ab æterno statim electos, & de puratos fuisse: illam in Matrem Christi Domini naturalem, hunc verò in eiusdem legalem Parentem. Videbimus inquam ambos ad ministeriū Verbi Incarnationi specialiter destinatos, MARIAM ut carnis substantiam daret Dei Filio; Iosephum pariter, ut eandem aleret, & nutrirer. Atq; ut paulo altius dignitas beatissimi Ioseph assurgat, cum enim nomen celitus Sponso Virginis oblatum, incrementum

significet, ideo, ut nomen rei optime conueniat, in honoris prerogativa crescere semper cum oportebat.

Fuit igitur inprimis inter Virginem & Iosephum, similitudo & æqualitas in genere: quia ambo de stirpe regia procreati. Sic enim illum vocat Angelus Matt. 1. *Ioseph fili David nol' timere, accipere Mariam coniugem tuam, quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto natum est.* Subscribit D. Bernardus homil. 2. supra Missus est. Iosephum non tantum sanguinis; sed virtutum pariter Dauidis, legitimum heredem extitisse.

S. Bernard. Verè, inquit, de domo David, verè de Regia stirpe descendit vir iste Ioseph, nobilitate genere, mente nobilior: planè Filius David non degenerans à Patre suo, prorsus inquam Filius David, non tantum à corde, sed fide, sed sanctitate, sed deuotione. Immo probabilissimè etiam censent alij, legalem Iosephi Patrem, fuisse naturalem B. Virginis progenitorem, scilicet S. Ioachim. Sic videtur scribere D. Augustinus lib. 2.

S. August. quæst. Euang. cap. 1. & facile deducitur ex illo Euangelistæ, Lucæ 3. vbi B. Iosephum vocat Filium Heli, qui teste Philone Hebræo de temporibus, lingua Assyriacâ, & Ægyptiacâ, idem est; quod Heliachim, siue Ioachim: non ideo autem Euangelista vocat B. Iosephum filium Heli, quasi ex Ioachimo natus fuerit, sed quod ex vterino fratre eius, scilicet Jacobo procreatus sit, ut dicitur Matt. 1.

Matt. 1. *Iacob autem genuit Ioseph, virum Mariæ.* Quod disertè Cesarientis lib. 1. Historiæ cap. 9. docet, dum sic dicit: *Vterini erant fratres, Heli absq; prole decedente, Iacob illi semen suscitauit, & genuit Ioseph, qui naturâ filius eius erat, lege verò Heli.* Si ergo tam arctus sanguinis nexus intercessit inter Virginem & Iosephum, quis æqualitatem generis inter eos non agnosceret.

Fuit præterea inter Virginem & Iosephum similitudo diuitiarum: non quidem temporanearum, sed cælestium. quia sicut de Virgine sanctissima dicit Angelus, *plena gratiâ*: sic nomen ipsum B. Iosephi indicat,

ipsum semper fuisse abundantem & auctum in gratia. Fuit inter illos similitudo diuitiarum cælestium, quia sicut de Virgine Deipara piè credimus, quod per gratiam IESU Christi, fuerit præseruata, ne de massa perditionis conciperetur, aut nasceretur; ita de beatissimo Iosepho concors est multorum Doctorum sententia, illum in vtero matris fuisse quoq; sanctificatum, ne cum macula nasceretur, qui Deum ipsum in suis vlnis gestaturus erat. Hæc est mens magni illius Cancellarij Parisiensis Gerson, sermone de Natiuitate Virginis: *Decuit, inquit, ille, ut Virgo summa puritate nitens, haberet suo modo parem sponsum purissimum: uterq; ergo sanctificationem in utero recipiens, cum Maria plena gratiâ fomittem reprimente, mansit, Ioseph repletus gratiâ peccatum mortale quodlibet superante.* Et reuera si Ieremias ad vaticinandum & prædicandum de Christo, si Ioannes Baptista ad eum baptizandum, & digito commonstrandum, sanctificati fuere in vtero materno? quanto magis consentaneum erat, ut B. Ioseph, qui manibus hoc per multos annos contrectaturus erat sanctissimum corpus Christi, sanctus ab vtero matris prodiret. Fuit insuper inter hos sponso similitudo, & æqualitas proportionata indolis bonæ, quia sicut Virgo ab instanti conceptionis ad optimum; sic Iosephus semper ad bonum fuit inclinatus. sic de illo testatur ipsa Dei genitrix, in Reuelationibus Sanctæ Brigittæ, factis lib. 6. Reuelationum cap. 59. *Ioseph, inquit, nullum verbum non bonum protulit, nec otiosum, nec murmuratiõis, erat enim patientissimus, diligentissimus in labore & paupertate, mansuetus iniuriantibus, obediens obsequijs meis, constans contra meam virginitatem impugnantes, fidelissimus testis mirabilium Dei, mortuus carni & mundo, non nisi cælestia desiderabat.* Quibus certè summis virtutum meritis, hoc à Deo obtinuit, ut sponsus genitricis Deuisset: sic enim Salomon Eccl. 26. *Pars, inquit, bona,*

Gerson.

Eccl. 26.

mulier

mulier bona, in parte timentium Deum, dabitur viro pro factis bonis. Si ergo iuxta doctrinam Salomonis, constat in præmium bonorum operum, dari viro mulierem bonam, quis non fatebitur; perfectissima omnium fuisse merita B. Iosephi, quibus in partem præmij, optimam & perfectissimam omnium mulierum MARIAM, sibi in coniugem dari promeruit. Merebatur hoc illasæ virginitatis & castitatis in Iosepho prerogatiua, in quâ constanter vsq; ad ultimam vitæ periodum perseuerabat. ut testatur B. Damianus in Epist. ad Nicolaum Pontificem inquit: *Et ne hoc sufficere videatur, ut tantummodo Virgo sit Mater, Ecclesia fides est, ut fuerit Virgo & is, qui simulatus est Pater.* Imò non piè minus, quàm sapienter tradunt Doctores, ut Augustinus 27. q. 2. titulo 15. cap. 23. S. Thomas 3. par. q. 38. art. 4. D. Antonius 4. parte Theologiæ. Gerson Cancellarius Parisiensis, in annotationibus, supra Epistolam ad Galatas, cap. 1. & Ser-mone de Natiuitate, qui docent, B. Iosephum non solum perpetuam virginitatem coluisse, sed eandem, in consortio Virginis, Deo voto consecrasse. Quod ipsis rationibus moralibus optimè stabiliri potest: si enim Christus Dominus in cruce moribundus, matrem suam Virginem iam in ætate perfecta, non nisi Ioanni, qui Virgo pariter erat, commendare voluit; quomodo eam in iuuenili ac tenera ætate Iosepho commendasset, nisi & hic Virgo perfecta fuisset? Vnde meritò dicit Cancellarius Parisiensis. *Nunquid corrupto socianda fuerat puella, quæ grandæua fuit soli commissa Ioanni.* Forlan in laudem beatissimi Iosephi virginitatis, illud Sacra scriptura protulit Tobiz 3. *Tu scis Domine, quod nunquam concupui feminam, & mundam seruavi animam meam ab omni concupiscentia: uxorem autem cum timore tuo, non cum libidine mea consensu suscipere.*

Gerson.

Tobiz 3.

O virum castissimum! quis te docuit, tantum Deo placere virginitatem? quæ lex, quæ iustitia, quæ

A pagina veteris testamenti præcepit, tibi, in carne non secundum carnem viuere? & in terris Angelicam ducere vitam. Nondum legeras illud ô beatissime Ioseph Angeli consilium, Rom. 8. *Sapientia carnis mors est.* aut illud alterum Rom. 13. *Curam carnis ne perfeceritis in desiderio.* Nondum legeras beatissime Ioseph, illud Ioannis Apocal. 14. de virginibus: *Qui cantant canticum nouum, quod nemo alius cantare poterat, & sequuntur agnum quocumq; ierit.* Nondum legeras, à Christo laudatos esse, qui se castrauerunt propter regnum cælorum? Nondum legeras illud Apostoli, dictum Matt. 19. *Qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit, & qui non iungit, melius facit.* Nondum duo hæc audieras, nondum de illis acceperas, non dicam præceptum, sed neq; consilium, neq; exemplum; & tamen iam illa obseruabas. Quod ideo te fecisse arbitror, quia Spiritus Sancti vnctio, iam tunc te docebat, de omnibus, atq; verbum diuinum, quod sermo Dei viuus & efficax est, ante tibi factus est Magister, quàm tu illi pater & nutritius: prius tibi instruxit mentem, quàm in vtero tuæ sponsæ assumeret carnem, omni labe carentem. Paruane videbitur vobis Catholici mei beatissimi Ioseph prerogatiua, quod in virginitate similis cum Virgine sanctissima manere voluerit? nobis certè præclarum exemplum reliquit imitandum, ut qui calibes manemus, virginitatem amplectamur: & qui matrimonio honesto sociati sunt, conjugalem vitam ducentes, sancto saltem quadrasimæ tempore, Angelicæ castitatis splendore fulgeant, ut præclare monet Cancellarius Parisiensis Ser-mone de Natiuitate Virginis. vbi dicit, *Cur pura perfectaq; Ioseph pudicitia non predicetur, qui virgo virginem adiit atq; seruauit, quid primus ex masculis, in coniugij consortio coluit, & colit post se docuit, sanctum & illibatum calibatam.* Felix certè eorum coniugium, qui MARIAM & Iosephum, in Christi Ecclesia imitari sunt: in quorum

Rom. 8.

Matt. 19.

Gerson.

quorum numero fuit Henricus Imperator, eius nominis secundus, qui & claudus appellatus est, eiusque coniunx Cunegundis Augusta, iuvenes licet ambo; sed tum genere, tum virtute clari, qui virginalem castitatem licet in matrimonio intactam seruauerunt. Quod testatus est Henricus, qui iam iam moribundus, conuocatis propinquis suis, sic eos allocutus est. *Recipite quàm mibi tradidistis virginem vestram.* Hanc sacram Virginis cum Iosepho, desponsationem, imitati sunt Valerianus & Cæcilia, insigne par Romanæ Nobilitatis. Iulianus quoque Antiochenus & Basilisa, non modo religionis; sed & Martyrij gloriâ percelebres.

Ad hanc ergo virginitatis Deiparæ & Iosephi æmulationem, quisquis propius accedit, beatusest; quia non sat est virginitatis virtutem, in alijs aspicere, nisi & ipsi eam illibatam seruemus. Fuit denique inter Iosephum, & beatissimam Virginem æqualitas, in bonis fortunæ, quâ ambo sorte diuinâ, in honoratissimos Christi parentes electi fuere. Cuius rei egregiam figuram subministrat nobis sacra pagina. Paralip. 25. vbi legimus, quod cum Sacerdotes, locassent arcam Dei in templo, missæ fuerunt sortes, inter omnes Musices peritissimos, cuiam eorum incumberet chorum regere, & hymnorum, atque canticorum, quibus colenda erat arca, curam habere; vbi cecidit fors super vnum virum, nomine Iosephum; sic planè, cum sanctissima Virgo, in templo à pijsimis Parentibus Deo ipsi oblata esset, consultabat augustissimæ diuinæ Trinitatis Senatus, cuiam hominum curam huius sacratissimæ arcæ, in quâ manna verbi Incarnati, asseruari debebat, committere posset. sed ecce felicissima fors, super beatissimum Iosephum cecidit, ut ipse quasi virginitatis vexillifer, primas teneret, inter omnes, atque virginum virorum solus esset coryphæus. Nec potuit fors ista melius cadere; quàm in Iosephum: quia quisquis hoc nomine

intitulatur, optimus est. Nam sacra historia quatuor nobis Iosephos præ oculis ponit. primum Patriarcham Pro-Regem Ægypti, secundum Iosephum ab Arimathæa: tertium discipulum Christi, qui dicebatur Barlabas: Quartum denique Iosephum sponsum MARIÆ, omnes tamen virtutibus claros, in quibus singulis excelsæ dotes, mirificè effulserunt. In Patriarcha enim illo Ægypti Pro-Rege, tanta prudentia vigebat, ut teste Carthario, libro de imaginibus, Ægyptij illum Deum Seraphim appellarent. In Iosepho pariter ab Arimathæa fortitudo tanta eminebat, ut omnibus Christi discipulis, grauiter perterritis, ipse tamen audacter petierit corpus IESU, sibi à Pilato donari, Matt. 27. In Iosepho quoque Barlabas dicto, tanta iustitia fuit, ut iusti cognomentum ab omnibus sibi imponi mereretur. Lucæ 23. In nostro denique Beatissimo Iosepho, omnes illæ virtutes, nexu quodam indissolubili copulatæ fuerunt: si enim prudentiam in illo spectas: Fuit frumentum electorum, quia panem illum cælestem, Christum Dominum sollicitè custodiendo, ab omnibus rabidissimi canis voracissimis dentibus, diligentissimè seruauit. si fortitudinem in illo requiris? Ecce Herodem Regem, infantem IESUM occidere quarentem, vicit; & quasi ex manibus eius, prædam nondum attrectatam eripuit. Si iustitiam desideras? hanc in eo mirificè claruisse, Euangelica historia declarat, quæ Matt. 1. de illo dicit: *Ioseph autem cum esset iustus, noluit eam traducere*, si denique temperantiam in illo exis? Ecce plus quàm Angelus in illibata castitate vixit.

Sacrum ergo beatissimi Ioseph, & Dei genitricis matrimonium habetis Catholici: desponsaram Dei matrem, non tam viro, quàm potius virgini audistis: quàm certè felicissimam desponsationem, tum honor Virginis, ne sinistram opinionem, de illa temeritas populi conciperet;

Quatuor
Iosephi celebres.

Matt. 27

Lucæ 23

Matt. 1.

ciperet; tum honor Christi, ut paratus eius celaretur diabolo: tum denique nostra vtilitas, ut omnes haberemus, quos & extra matrimonium, & in matrimonio possemus imitari, requirere. Vidimus insuper inter sanctos istos sponsores intercessisse æqualitatem generis, quia & Deipara, & Ioseph de sanguine Regio geniti: æqualitatem diuitiarum, quia ambo cælesti gratiâ repleti: æqualitatem indolis, quia ambo ad optimam & perfectissimam viuendi, in summa castitate & humilitate normam compositi; æqualitatem demum fortunæ, quia ambo sorte cælesti, in Parentes Christo deputati. Igitur ad sponsum sanctissimæ Genitricis, recurramus hodiè, ut qui meruit custodire hortum conclusum & fontem signatum, ex quo aqua vitis dimanauit (id est sanctissimam Dei Genitricem) qui meruit custodire lignum vitæ, Christum infantem, ut nobis hodiè de fonte illo perenni, gratiam sanctificantem; de ligno vitæ, beatitatem impetret: eum sit cælestis paradisi præpositus, ut nemo illuc introeat, nisi per intercessionem eius, Amen.

E O D E M D I E CONCIO SECUNDA.

Angelus Domini apparuit in somnisei, dicens: Ioseph Fili David, noli timere accipere MARIAM coniugem tuam. Matt. 1.

Deus permisit turbari S. Iosephum circa suam Incarnationem, eò, quod esset iustus.

Multas rationes, attentè consideratione dignas, congerunt sancti Patres, quare Angelus Domini, non in vigilia, ut Virgini, & Pastribus; sed in somnis apparuit sanctissimo Iosepho. Euthymius censet, Angelum Virgini vigilanti apparuisse, propter inusitatam nouitatem my-

sterij; Iosepho autem in somnis, quia licet ille inspexerat alium Virginis intumescere; cum tamen optimè nosset eximiam Virginis puritatem, sufficiebat illi qualibet lenis insinuatio, ut crederet Virginem Deum concepisse, eiusque vterum Spiritu Sancto esse repletum. *Quam ob causam ait, præfatus Auctor, in somnis ipsi Ioseph apparuit Angelus, & non manifestè, sicut virgini. Quia virgini quidem opus erat manifesta visione, propter rei, quæ significabatur nouitatem. Ioseph autem videns quidem vteri tumorem, cognitam tamen habens vitæ virginis puritatem, & innocentiam, aliquo modo facilius erat crediturus, tanquàm qui somnia probè nouerat diiudicare.* Sed genuinam istius facti rationem video insinuari à D. Paulo 1. Corint. 13. vbi dicit: *Prophetia data est fidelibus; signa autem infidelibus.* Super quem locum ait S. Thomas. *Proprie autem reuelatio quæ dicitur prophetia, fit in somnis, iuxta illud, si quis inter vos fuerit propheta, apparebo ei in visione, vel per somnium loquar ad illum.* Bella equidem ratio: quia Ioseph erat iustus, & fidelis, ideò Angelus corporali specie visibili, non debuit illi apparere, cum talis apparitio, ut potè miraculosa, ad infideles pertineat. sed necesse erat, ut de supernaturalibus mysterijs, in somnis per Angelum instrueretur. Quippè tali modo Deus, inscrutabilia sua arcana reuelare consuevit. Trepidus Salomon ex populi gubernatione, perrexit Gabaon ad orandum Deum, ut auxilium ad gubernandum postularet, optimè suam indigentiam callens, necessitatem penetrans, & quomodo sine illo, nulla gubernatio, nullum rectum regimen posset esse.

Cumque obdormisceret, Deus ad eum per somnium loquebatur: *Postula quod vis, ut dem tibi.* 3. Reg. 3. At ille: *Ego sum puer paruulus, ignorans egressum & introitum meum. Dabis ergo seruo tuo cor docile, ut populum tuum indicare possit.* Vbi Deus statim non solum sapientiam, sed & diuitias, & gloriam, Salomoni per somnium

Angelus
cur Ioseph
in somnis
apparuit.

Euthymius

1. Cor. 13.

S. Thom.

Deus ad
Salomonem
per somnium
locutus.

3. Reg. 3.

Ibidem. mnum loquens contulit: *Ecce feci tibi secundum sermones tuos, sed & hac quæ non postulasti, dedi; diuitias scilicet, & gloriam, ut nemo similis fuerit tui in regibus, cunctis retrò diebus.* In vltima cena S. Ioannes, recubuit super pectus Domini cumq; obdormisceret, reuelata sunt ei secreta celestia. D. Paulo arcanum Trinitatis non prius reuelatum est, quam dormiens, in Spiritu raptus esset ad tertium cœlum. Ita planè Deus, reuelare volens iusto & fideli Virginis custodi, sanctissimo Iosepho, mysterium Incarnationis, dormienti in suo lectulo, per Angelum in somnis loquitur: **Matt. 1.** *Noli timere, quod in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Super quæ verba, S. Chrysost. & Origenes, affirmant sanctissimum Iosephum cogitasse fugam, & voluisse Mariam ex humilitate deferere: quia non poterat, ratione naturali assequi, quomodo Virgo concepisset, teste Chrysologo Serm. 175. vbi de S. Iosepho dicit: **S. Chrysost.** *Mens iusta, & sanctus animus ancipiti cogitatione torquebatur; sentiebat, sed tantum non poterat penetrare sacramentum.* Proinde ex Angelo in somnis sibi apparenti, mysterium Incarnationis agnouit. Inuestigabimus itaq; quare Deus permittit turbari S. Iosephum, circa Incarnationem filij sui, & quomodo hic timor ab eo depulsus est.

Causam non aliam fundamentalem reperio, quare S. Ioseph videns Beatam Virginem concepisse, timore perculsus turbabatur, nisi quia erat vir iustus, & Deo summe acceptus. Ille enim mos apud Deum inualuit, ut iustum hominem, prius humiliet; quam exaltet: prius tribulationem immittat; quam consolationem afferat. Quod ex sacris literis, non operose conijcere possumus. Summus ille legislator Moyses, describens mundi creationem, Genes. 1. ait. *Dixit Deus, fiat lux. & facta est lux; & diuisit lucem à tenebris, appellauitq; lucem diem, & tenebras noctem, factumq; est vespere & mane dies unus.* semperq; iam eodem ordine, vltèrius procedens, idem repetit, *vespere & mane dies secundus, & tertius.* Res admirationis plena, quod cum Deus prius nominasset lucem; quam tenebras; postea tamen dies numerando, immutauit ordinem, & tenebras posuit ante lucem. Nunquid priuatio antecedit habitum? aut certè principium, subsequitur finem: imò cum tenebra sit priuatio lucis, lux prior tenebris esse debet. Quare ergo Deus seruando ordinem, non dixit: *factum est mane, & vespere, dies unus.* sed è contra immutauit: *vespere, & mane, dies unus.*

Arcanum huius rei aperit Regius vates, Psal. 29. inquit: *Ad vespèrum demorabitur stetus, & ad matutinum letitia.* En ratio sufficiens, cur Deus ante lucem, posuerit tenebras. In sensu enim mystico, per tenebras, significantur tribulationes; per lucem verò gaudia, & consolationes. Cum ergo in hac vita, tristitia lætitiæ, afflictio consolationem præcedere debeant, meritò tenebræ ante lucem positæ sunt. Vespèra sæculum præsens denotat, teste Diuo Basilio in Psal. 29. in quo quisquis consolari vult, prius affligatur, necesse est. *In hoc, ait, sæculo, qui ante suam beatitudinem plorauerint, adueniente matutino consolabuntur: nam qui seminant in lachrymis, in exultatione metent.* Ergo prius lachrymæ, quam exultatio; prius nox tribulationis, quam dies consolationis. Quod equidem sanctum & iustum videtur esse: expedit enim, ut antequam Deus suos seruos ad se aduocet, antequam eis se monstret, ut prius eos probet. Sic antequam nouam lucem Tobia impertiretur, prius eum excæcauit. Quæ causa? respondet Angelus Tob. 12. *Quia acceptus eras Deo, ideo necesse fuit, ut tentatio probaret te.*

Exposcebat benedictionem Patris Iacob, & simul omne bonum cum illa; non tamen illam ante probationem obtinuit, patre eum vocante, & tangente, Gen. 27. *Accede huc, & probabo te, utrum sis filius meus Esau, an non?* Populo Israëlítico Deus

Iosephum
Deus per-
misit tur-
bari, eo
quod ius-
tus esset.

Deus non
nisi præ-
missa tri-
bulatione
consolatur
hominem.

Gen. 1.

Deus apparuerat in manifestatione A
ita terribili, ut totus populus tre-
mens, clamauerit ad Moysen: *Le-
Exodia 20: quere tu nobis, non loquatur nobis Deus,
ne forte moriamur.* Exodi 20. Inqui-
rite causam, cur adeo terribilis Deus
populo apparere voluit? profectò
non aliam inuenietis, nisi quia cum
destinasset Deus, eos ad summam
dignitatem euehere, scilicet; eligen-
do illos in populum suum peculia-
rem, prius per depressionem eos
probare voluit. Hinc Moyses eos al-
loquens, dicebat: *Nolite timere, ut
Ibidem vt
supra. enim probaret vos, venit Deus.* Quod
probe animaduertens Rex Dauid,
tribulationem Deo tribuit, tanquam
illi propriam, sic eum alloquens?
1. Paralip. 29. *Scio Deus meus, quod
probes corda, & simplicitatem diligas.*

Ad quod vltèrius probandum,
offert se elegans locus Eccl. 27. vbi
Sapiens sic dicit: *Sicut vasa figuli pro-
bat fornax, sic homines iustos tentatio
tribulationis.* Quasi diceret: quem-
admodum figulus vasa probat, an
sint legitima, an proijcienda, dum
formata in fornace ponit, & quod
igni resistit probat; quod verò fran-
gitur, eijcit. Ita planè iustos probat
Deus, an sint in fornace tribulatio-
nis. Sed quænam obsecro est ista for-
nax? Num amissio rerum tempora-
lium? minimè: multi enim etiam
ex Philosophis Ethnicis, res tempo-
rales, ut potè caducas, & momen-
taneas abhorrebant. Num orbitas fi-
liorum? nil minus: nam multi, qui-
bus cœlibem vitam ducere cordi est,
pro delicijs habent, sine coniugio &
liberis viuere. Ergo forsitan profusio
vitæ & sanguinis? sed neque hoc:
nam Martyres sancti, velut ad epu-
las, ad cruciatus & mortes propera-
bant. Ergo tandem dedecora, & op-
probria: Sed necdum scopum teti-
gimus: Nam & ipse Epicurus ista
ridebat.

Est profectò supra hæc omnia,
amissionem rerum, filiorum, vitæ,
ac honoris, alia fornax, quæ Deus
iustos suos probat, quam Spiritus
Sanctus in citata Scripturæ sacræ au-
thoritate, detegit ex lectione Côm-
plutensi. Quæ illa verba, *sic homines
iustos, tentatio tribulationis*: ita expo-
nit: *Sic tentatio hominis, in cogitatione
ipsius.* Hæc est fornax, hic clibanus,
hic est ignis ardens & vrens, consu-
mens ossa, medulasq; tristis cogita-
tio, species impressa intus corrodens.
Hæc est illa fornax, quæ supra cate-
ra mala hominem deprimat, affligit,
urit, incendit, torret. Ut fatetur
iustus Iob cap. 7. *Cogitationes meæ dis-
sipata sunt.* Quid ex hoc? ingens cor-
dis tortura: *torquentes cor meum.*
Quæ causa? quia cogitationes, sunt
cordis nostri conatus. Sic exponit
Vatablus. *Conatus mei intercepti sunt.* Vatablus.
Dicam amplius, sunt articuli: nam
Complutenses ita legunt: *Articuli
cordis mei rupti sunt.* Addam amplius,
sunt passionēs: sic enim alia litera
apud Vatablum vertit: *Passiones meæ.* Cogitatio-
nes maxi-
mè tor-
quent cor
hominis.
Si ergo cogitationes acerbæ, sunt
conatus cordis, si sunt articuli, si
passiones, quale erit cor, dum illæ
dissipantur? qualis ignis illud vret.

Neq; sanè necesse est, ut quis
actu æstuet, ut præstò adsit ignis,
sed sufficit, ut solum cogitet, licet
nescio quantis delicijs abundet. Quis
Nabuchodonosore lætior? & tamen
in summis voluptatibus, insomnem
illum cogitationes reddiderunt. Da-
niel 2. *Vidit Nabuchodonosor somnium,* Daniel. 2.
*& conterritus est spiritus eius, & somnus
eius fugit ab eo.* Abundabat Caim,
omni copiâ frumentorum, ita ut
Amalteæ cornu in eius domo conse-
disse videretur. at, quid in illo tri-
stes cogitationes effecerunt? hoc vni-
cum: ut neq; Deus ipse potuerit
illum consolari. Addam insuper cum
S. Anastasio tom 1. Bibliothecæ Pa-
trum q. 48. cogitationes esse instru-
menta dæmonum. *Ex anima* inquit S. Athana-
affectionibus subiectis, accipiunt dæmo-
nes occasiones, in nobis mouendi
turbulentas, & affectibus agitaras
cogitationes; deinde aduersus eas, in instrumen-
ta dæmo-
num.
per mentem bellum gerentes, & vim
afferunt, ut assentiatur peccato. Eâ
autem superatâ, ducunt ipsam ad
peccatum, quod est ex cogitatione.

Q₂ coq;

Exodia 20:

Deus cur
Israelitis in
specie ter-
ribili ap-
paruit.

Ibidem vt
supra.

1. Paralip.
pom. 29.

Eccl. 27.

Fornax
tribulatio-
nis quæ-
nam sit.

Psal. 29.

S. Basilius.

Tobia 12.

Gen. 27.

eoque perfectio, de cetero eam ducunt captiuam ad actionem. Omnes ergo turbulentæ & affectibus exagitæ cogitationes, aut irritant, quæ in concupiscendo versatur, animæ facultatem; aut conturbant vim irascendi; aut tenebras offundunt rationis. Ex quo euenit, ut mens calliget, ad Spiritualem contemplationem, & præstantiam contemplationis.

In hac ergo fornace, in hoc igne, Deus posuit sanctissimum Iosephum, scilicet in vehementi & amara cogitatione, ut spectans virginem, vterum gestantem, licet dimittendo eam, & infamando, minimè peccasset, ob euidentiam facti. Nam in iure, pro eodem habetur, esse verum, & posse probari esse verum, licet in se sit falsum. Noluit tamen etiam leuissima suspitione erga virginem laborare, sed tantum intra se fortiangebatur cogitatione, tantum penetrare non valens sacramentum. ut docet Chrysostomus. hom. 4. in Matth. inquit: *Considera modestiam, ac maturitatem, viri, non cuiquam maroris sui causam detegentis.* Propter summam itaque sanctissimi Ioseph iustitiam, Angelus in somnis illi apparuit, anxietatem ex animo eius depellens, stupenda allocutione: *Quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est.*

Non quod Spiritus Sanctus, Christi pater fuerit, sed quod Spiritus Sancti virtute factum sit, ut sine viro virgo conciperet. Quod enim virile semen facturum erat, hoc sine semine Spiritus Sanctus, multò perfectius effecit. Et licet non solus Spiritus Sanctus, sed etiam pater, ad conceptionem, & humanam Christi generationem concurrerit: *Omnia enim opera sanctissima Trinitatis ad extra, sunt omnibus personis communia.* Duabus tamen de causis, Christi conceptio Spiritui Sancto tribuitur. Primò, quia Incarnatio fuit fecunditatis ac viuificationis opus, Spiritus autem Sanctus, est quasi quoddam diuinum semen, quo omnia

fecundantur, & animantur, iuxta illud 1. Ioan. 6. *Spiritus est, qui viuificat.* Cum enim Spiritus Sanctus, non producat personam ad intra, idè ut eius potentia innotescat, tribuuntur illi multa opera ad extra, ut sic ipse vitam, quam habet communicatam à Patre, & Filio, aliquo modo, quantum decet, alijs communicet. Quemadmodum discurret D. Cyrillus Alexandrinus in cap. 1. Genesis. *Viuiscat, inquit, omnia Spiritus Dei, & cum ipse natura vita sit, ut potè à vita, hoc est à Patre, & Filio procedens.* Secundo, tribuitur Spiritui Sancto conceptio Christi, quia Incarnatio fuit summum erga genus humanum beneficium, omniumque beneficiorum caput. Ita censet Diuus Augustinus l. 21. de Ciuit. c. 40. *Iste, inquit, modus, quo natus est Christus de Spiritu Sancto, insinuat nobis gratiam Dei, qua homo nullis precedentibus meritis, in ipso primo exordio natura sua, quo esse capit, verbo Dei copularetur.*

O verè immensum beneficium, Christi Incarnationis! quod non solum in homines, sed etiam in Angelos refunditur. Nam & Angeli dum essent in via, habuerunt fidem Christi, per quam viam sanctificati sunt. ut docet S. Thomas 1. p. q. 64. *Et quia nunc defacto vident Incarnationis mysterium in verbo, propterea credibile est eos idem mysterium fide credidisse in via, ut plenè visio fidei successisset; quemadmodum in nobis accidit, in quibus cognitioni vespertina, hoc est fidei, succedit matutina, nimirum visio beatifica.*

Ergo sancti Angeli, per merita Christi habuerunt gratiam, vi cuius perstiterunt in obsequio Dei, & salui facti sunt. Quod S. Thomas 1. p. q. 8. art. 4. deducit ex illo ad Coloss. 2. *Qui est caput omnis Principatus & potestatis.* Ostendens, Christum esse caput etiam Angelorum, secundum influentiam gratiæ, iuxta illud Apostoli ad Ephes. 3. *Constituit eum Deus Pater, ad dexteram suam in celestibus, super omnem potestatem, & Principatum, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur, non solum in hoc*

S. Ioseph
ne minimā
suspicionē
habuit de
B. Virgine.

S. Chrysostomus.

Matth. 1.

Cur Christi
conceptio Spiritui
Sancto
tribuitur.

1. Ioan. 6.

S. Cyrillus
Alexandr.

S. Augustinus.

Angeli in
via habue-
runt fidem
in Christi-
tum.

S. Thomas.

Angeli ex
meritis
Christi ha-
buerunt
gratiam
præserua-
tiam
à peccato.

seculo, sed etiam in futuro, & omnia subiecit sub pedibus eius.

Tam immensum ergo beneficium, non aliter Deus mundo conferre voluit, nisi per sanctissimam Virginem, castissimo Iosepho desponsatam, ut felicissimus ille partus, scilicet verbi diuini in carne humana, qui salutem perditis mortalibus allaturus erat, celaretur diabolo, ut censer S. Ignatius Martyr. Et licet Scotus in 4. Sent. dist. 30. q. 2. Hanc rationem S. Ignatius improbat ex eo, quod generatio, & integritas virginis, sint res corporeæ, quas Angelus potest euidenter cognoscere: proinde non videtur, quomodo partus virginis potuerit celari diabolo, qui facile poterat intadam Mariæ virginitatem cognoscere, & scire euidenter, quod Virgo miraculose conceperit. Respondet nihilominus S. Thomas cum D. Augustino libro 2. de Trinitate, diabolum à Deo impeditum fuisse, ne hoc agnosceret.

Existimo itaque, demonem non aliter impeditum fuisse, quominus modum partus virginis agnouisset, nisi quod B. Virgo, duplicem sponsum habuerit, vnum castissimum Iosephum, alterum diuinissimum Spiritum. Illi per legitimas nuptias tradita fuit; huic mente & animo copulata. Sic docet Ferdinandus Salazar in cap. 31. Prouerb. Salomonis. Et comprobatur Diuus Laurentius Iustinianus, qui vtriusque istius sponsi nuptias referens, & omnem zelotypiam, inter Spiritum Sanctum, ac Iosephum recolens, ait: *Officia inter se sic partiti fuisse, ut cura & custodia corporis, ad Iosephum pertineret, animi autem curam & custodiam, Spiritus Sanctus sumeret.* Quia itaque Ioseph corporis, & Spiritus Sanctus animi sponfus erat, idè ex omni parte, demon ab utroque impedimentum.

habuit, ne modum agnouisset, quo Virgo Christum concepit, & peperit.

Hinc Angelus ad ipsam locutus est, *Spiritus Sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Lucæ 1. Diuus verò Augustinus verbum illud obumbrabit. ita exponit, *ab astu libidinis defendet, ut salua virginitate concipias.* Verum & Ioseph, in huius gloriæ societatem vocatus est: si enim Spiritus Sanctus, Virginitatis Marianæ defensor, & assertor dicitur; & Ioseph pariter, eiusdem virginis custos agnoscitur, teste D. Augustino Serm. de Annuntiatione Mariæ. Vnde D. Bernardus verbum illud obumbrabit. ita edisserit. *Spiritus Sanctus, mysterium incarnationis, & virginitatem Mariæ teget, & quasi tenebris obducet ne passim ab omnibus cognosci possit.* Sed & ab hac gloria, non fuit alienus sanctissimus Ioseph; sed istius occultationis factus est ipsa umbra, & integumentum. quia non aliter, partus Mariæ virgineus celatus est, & occultatus, nisi per nuptias Iosephi.

Vidimus igitur sanctum Iosephum, idè prius fuisse timore perculsum, & turbatum, quia erat iustus; sed postea mirifice per Angelum recreatum, & consolatum, quando audiuit, quod Virgo de Spiritu Sancto concepisset. Quare si & nos volumus, diuina consolatione refocillari, rimemur eum, tanquam seuerum iudicem; turbemur, nostra trutinando delicta: recipiamus Mariam deuotè, ad omnes eius nutus obsequendo, & dubio procul intercedente sanctissimo Iosepho, Angelus Domini depellet à nobis omnem timorem, & Spiritus Sanctus, corda nostra gratia sancta replebit.

Conceptus
& partus
Christi la-
tebat dia-
bolum.

Scotus.

S. Thom.
S. Augustinus.

Sponsus
B. Virginis
duplex.

D. Lauren-
tius Iustin.

DIE SANCTI IOACHIMI SANCTISSIMÆ GENITRICIS DEI, PATRIS. CONCIO.

Constituit eum Dominum domus suæ, & Principem
omnis possessionis suæ. *Psalmo 104.*

*S. Ioachim excellentiam sanctitatis super omnes beatos ex eo
obtinuit, quod esset progenitor Beate Virginis.*

S. Lucas
imaginem
B. Virginis
pinxit.

Peciali cultu & singulari deuotione, plerique; sanctorum in Ecclesia Christi Deus coli & honorari voluit; quicunque peculiare aliquod obsequium sanctissimæ genitrici præstiterunt. Multum elaborauit sanctus Lucas, religionis & pietatis zelo ductus in varijs Deiparæ imaginibus summo artificio depingendis, quæ veram illius effigiem ad amissim referrent: pariterque in sacris Mariæ arcanis copiosius, quam alij Euangelistæ describendis insudauit, & ecce propter hoc opus laboriosè susceptum, voluit illum Deus per vniuersum orbem fieri celeberrimum. ut dicitur 2. Corinth. 8. *Cui inquit, laus est in Euangelio per omnes Ecclesias.* hoc est, ut exponunt Ignatius Epistola ad Ephesios. Hieronymus de scriptoribus Ecclesiasticis c. 37. Primasius, Anselmus, & D. Thomas. Beatum Lucam propterea, quod copiosè Christi redemptionem; & eius matris arcana describeret, in summa excellentia apud omnes Ecclesias illum haberi voluit Deus, mirisque efferi encomijs. Confecit sanctus Dionysius multo labore longissimum iter, ut cælestem virginis vultum intueri posset; & ecce morte Sanctorum in cælestia sublati sunt; ut quod in vita assequi non poterat, in omni æternitate plenius spectaret. stetit acerrimè B. Cyrillus contra impios Hereticos, in Matris Dei nomen debacchantes, ibique honorificentissimam Dei genitricis nomen-

Qui in laudem B. V. laborarunt, magno præmio coronati sunt.

S. Ignatius
S. Hieron.
Primasius,
Anselmus,
S. Thomas

1. Cor. 8.

claturam in Concilio Ephesino strenuè defendit: & ecce in præmium tam ardui negotij, æterna ipsi celsit laurea. S. Damascenus, pro singulari amore, quo Virginem prosequeretur, varia laudum eius præconia mundo tradidit; & ecce in tantæ lucubrationis compensationem, manum inique abscissam, beneuolè ei sanctissima Mater restituit. Si ergo hos omnes, eò quod speciali ratione se, suasque lucubrationes Virgini simul & Matri consecrârunt, speciali cultu obseruari Deus voluit in tota Ecclesia; quantum quæso honorem Beatissimo Joachimo, qui paterno sanguine pariter & piæ educationis officio, Virgini coniunctissimus erat, deferri voluit? Profecto quæcunque excogitauero encomia, minora erunt, quam Deiparæ parentis celsissima dignitas meretur; conabor tamen (Deo auxiliante) ex hac tantadignitate, velut ex principio, excellentiam sanctitatis Diui Joachimi super reliquos Sanctos deducere, quod eum solum Dominus constituerit, Dominum domus suæ, & Principem omnis possessionis suæ.

Ingeniosè & subtiliter addidit D. Paulus ex dignitate & nomine Filij Dei, excellentiam eius super omnes Angelos intulit, Hebr. 1. *Tantò (inquit) melior Angelis effectus, quantò differentius præ illis nomen benedictum.* Licebit puto & mihi hodiè, ad hunc magni Apostoli modum, Philosophari, tantoque B. Ioachim alijs sanctiorem concludere, quantò

Hebr. 1.

Concio Die Sancti Ioachimi.

differentius præ illis nomen; & honorificentissimum Patris Deiparæ, & aui Christi Domini titulum obtinuit. Nec enim diuina prouidentia vnquam consuevit inanes titulos, & rebus vacua nomina dare, sed quibus insignes titulos confert, insignem etiam idoneitatem impertitur. quemadmodum docet D. Thomas. S. Thomas. 3. p. q. 27. art. 4. inquit: *Quos Deus ad aliquid eligit, ita preparat & disponit, ut ad illud ad quod eliguntur, inueniantur idonei.* Elegit ille Moysen, hominem agrestem in ducem populi sui, & ecce contulit ei sapientiam tantam, ut meritò ipsi illud attribueret. *Ego te constitui Deum Pharaonis.* Exodi 7. Assumpsit Dauidem ex tugurio Pastorum, in Regem, eumque caput plebis suæ constituit; & ecce *dedit illi nomen grande, iuxta nomen magnorum, qui sunt in terra.* Psal. 71. & 2. Reg. 7. Elegit Ioannem Baptistam Christi præcursores; & ecce illum multo ante tempore, priusquam munus hoc exerceret, ita disposuit & preparauit, ut in materno adhuc utero, latitantes sanctificaret. Lucæ 1. Cum ergo B. Ioachim electus fuerit à Deo, ad insignem Patris Deiparæ, & Christi aui honoratissimam dignitatem, nemo sanè eruditus inficias ibit, omnem sufficientiam & idoneitatem, ad tanti honoris possessionem necessariam, diuinitus ei collatam fuisse. Et si Deus optimam omnium feminarum Mariam elegit in Matrem, contentaneum quoque erat, ut optimum omnium virorum eligeret in eius parentem. Dixerit hoc B. Gregorius Nyssenus Sermone de Natiuitate Christi. *Insignis (inquit ille) quidem in illa exacta secundum legem viuendi ratione, & nobilis propter summam virtutem Pater Virginis erat, sed expertis sobolis consenscebat, propterea quod coniunx eius ad liberorum procreationem apta non esset.* Et S. Hieronymus Sermone de Natiuitate B. Virginis. *Vita, inquit, Parentum Maria erat simplex & recta apud Dominum, apud homines irreprehensibilis & pia: ita isti duo Deo chari,*

S. Gregor.
Nyssenus.

S. Hieron.

& hominibus per omnem substantiam suam trifariam diuiserunt: vnā partem templo, & templi seruatoribus impendebant, aliam peregrinis & pauperibus erogabant, tertiam suæ familie, vñibus & sibi reseruabant. Vnde apparet Ioachimo Angelus. Non, inquit, in visione mea turberis o Ioachim! Ego enim sum Angelus Domini missus ab illo ad te, ut annuntiem tibi elemosynas tuas ascendisse in conspectu eius. Isaia 52. ad vasa Domini deferenda iuebantur Sacerdotes mundari: *Mundamini qui feritis vasa Domini;* quis hodie dubitabit, quin Deus parem munditiam & sanctitatem, quæ ad purissimum Virginis Mariæ corpusculum, in quo manna diuinitatis seruandum erat, dignè progenerandum requirebatur, eius parenti infudisset.

Et certè, si cum arca Domini missa erat in possessionem Aminadab. 1. Reg. 17. *Eleazarum filium eius sanctificauerunt, ut custodiret arcam Domini.* Hebraicus verò textus habet, *preparauerunt seu disposuerunt.* quàm conueniens erat, Deum maiorem curam adhibuisse in sanctificando, preparando, & disponendo Beato Ioachimo, cui in prolem decreuerat Marianam arcam, in qua Filius Dei claudendus erat. Eccl. 80. *Ventris sub arca clausus erat tradere.* Tanta proinde dignitate Deus adornaue- rat B. Ioachim, ut præcelleret cunctis, emineret vniuersis, antecederet Prophetas, supergrederetur Patriarchas, & quisquis de muliere est, inferior esset Ioachimo. Nam licet Christus Dominus de Ioanne dixerit: *Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista.* Hæc tamen verba Diuus Hilarius Canone 11. & D. Augustinus Libro quæstionum veteris ac noui testamenti quæst. 26. interpretantur, de maiestate & excellentia in solo dono Prophetiæ, ut dicit Hilarius, *Ex natis mulierum nullus maior Propheta surrexit;* maior nihilo minus & B. Ioanne, & omnibus alijs Sanctis extitit D. Ioachim, non solum in sanctitate; sed etiam in paternitate Deiparæ Virginis. Hoc cer-

re no-

Isaia 52.

1. Reg. 17.

Eccl. 80.

Quomodo S. Ioanne non sit maior inter natos mulierum.

S. Hilari.

tè nomen ipsum genitoris Dei genitricis significat: quid enim aliud nomen Ioachimi enuntiat, quam *Deus eleuabit? suscitabit, eriget, confirmabit*. Eleuauit certe illum Deus, supra omnes creaturas, & imprimis ipsis Angelis fecit altiore.

Angelorum choros nouem esse recenset sanctus Dionysius de celesti Hierarchia, & Diuus Gregorius Homil. 34. Beatus Joachimus nouem pulcherrimas dignitates obtinuit, quibus excellentiam Angelorum in nouem choris dispositorum longè superauit. Primi, inter celestes illos spiritus in gradu ascensionis numerantur Angeli, quorum officium est hominum custodia. His excellentior erat Beatus Joachim, quia non iam vilis alicuius hominis custodiam; sed ipsius Dei Genitricis, educationem, & paternam gessit tutelam.

Secundi sunt Archangeli, quorum munus est diuina exponere oracula, & magni momenti negotia nuntiare. ut fecit Gabriel ad Daniele missus. Danielis 9. Vriel ad Esdras, 4. Esdras 4. Raphaël ad Thobiam, Thobia 4. His tamen maior extitit Beatus Joachimus, nam quod maius oraculum mundo reddere potuit, quam cum Virginem sanctissimam in lucem ederet? quod altius negotium nuntiare potuit, quam cum Dei Genitricem, totius mundi reparatuiam, in templo sacerdotibus Deo consecrandam, & dicendam exhiberet?

Tertij Cælestium illarum mentium sunt, Angelicæ virtutes, quæ stupenda miracula non raro operantur, quemadmodum ministerio cælestis cuiusdam virtutis Angelicæ, ad petitionem Iosue Sol cursum suum cohibuit: sed mirabilius certè est, quod Beatus Joachim, Solem ipsum iustitiæ, Christum Dominum, Deum simul & hominem, sistere potuerit, ne longius progrediretur; sed ut in eius Virgine Sol iste existens, suos misericordiæ radios communicaret, prodigio certè simile est, quomodo, cum commu-

nis philosophantium sententia approbet, omne continens suo contento maius esse debere; Beatus nihilominus Joachimus, & sancta Anna, suâ humilitate, precibus, & eleemosynis impetrarunt hoc à Deo, ut in minori continente, in sacratissimo Virginis vtero, longè maius contentum, ipse scilicet Creator, cuius immensitas vastissimo cæli ambitu claudi non potest, contineretur.

Quartus Cælestis illius Hierarchiæ chorus, continet Angelicæ potestates: quarum munus est, esse diuinæ omnipotentis executrices. Quod fatetur sacra historia 4. Reg. 19. ubi refert vnum ex Potestatibus, simul occidisse 180. millia Assyriorum. Sed maior Beati Joachimi in exequenda Dei omnipotentia vis eluxit, qui non Assyriorum tantum; sed totius mundi rebellionem indeum, per felicissimam prolem suam, Virginem Deiparam penitus sustulit. innuente id scripturâ: *Tu sola cunctas hereses interemisti in vniuerso mundo*. Et quod maximum: ipsam peccati grauissimam seruitutem aboleuit, dum tantam mundo parturiret Virginem, quæ vniuerso mortali generi salutis partum ederet.

Quintum inter numerum Angelorum ordinem, tenent Principatus; qui regiminis curam habent, & hæc inferiora sedulâ diligentia gubernant: sed procul dubio omnem tam humanum, quam Angelicum Principatum longè superat eminentia. Beati Joachimi: quod ipse regiminis curam haberet, non in inferiores tantum populos, sed in ipsam Dei Genitricem, filiam suam, quæ omnes transgreditur creaturas, & ipsis Angelorum choris altius eleuata est; regiminis inquam curam habuit, dum tanquam verus Mariæ parens, eam omni pietate & morum decetia gubernaret. singularem prudentiam, ac sollicitam illius curam habens, ne quid in illud Dei sanctuarium mundanæ labis cadere posset.

Sextum Angelorum gradum occupant Dominationes, quibus com-

Officium
Potestatis.

4. Reg. 19.

Munus
Principatus.

Prærogati-
ua Domi-
nationum.

Officium
Angelorum.

Officium
Archange-
lorum.

Officium
Virtutum.

petit ipsis etiam Principatibus dominari. Trutinare obsecro, an non excellentior B. Ioachimi erat dominatio? dum nativum & paternum haberet dominium illius, quæ futura erat omnium Principatum Regina, ac vera Dei Mater. siquidem vera Iurisperitorum sententia pridem proclamata stetit, prolem nondum emancipatam, totaliter à voluntate parentum pendere, & iuribus illorum secundum omnia subesse; ut merito hic exclamare liceat. *O miranda prorsus B. Ioachim sublimitas tua! o dignitas incomparabilis!* quod Mater Dei, Regina cæli, Domina mundi, te solum dignum parentem suum habere voluerit.

Septimi in ascensu Angelico censentur esse Throni Angelici, quorum illud munus est, ut sedes sint Dei: in quibus ille requiescat. Profecto si mentis aciem, ad contemplationem diuinorum arcanorum sublimius eleuemus, aduertemus facile, nullam vnquam post Deum, & sanctissimam genitricem, creaturam perfectiorem, maiestatis sedem & thronum, repertam fuisse B. Ioachimo, qui sellam diuinitatis MARIAM, in sinu suo paterno benignè fouit, inter cuius illa brachia vigilans & dormiens, requiescere iucundum sibi duxit; super cuius pectus tanquam super molle cervical, caput suum reclinare toties voluit.

Octauus Angelicæ eminentiæ gradus sustinet Cherubinos, scientiâ plenos, sublimium rerum sacramenta scrutantes. Beatus Ioachim altissimum Incarnationis arcanum, ipsis etiam Cherubinis non satis perspectum, singulari Dei lumine illustratus agnouit; accelerationis eius circumstantiis, de congruo cum alijs sanctissimis Patriarchis meruit, ut probabilissima fert Theologorum opinio, ipsiusq; Mariani pectoris secreta, quod archium Dei erat arcanorum, limpidissimâ cognitione penetrans, ipsis sacerdotibus in templo Dei educandam & custodiendam tradidit. Atq; huic veritati subscri-

psit antiquus liber de infantia Saluatoris. *Virgo, inquit, Maria tertio anno cum ablactata esset, abierunt cum ea Ioachim pater eius, & Anna uxor eius ad templum Domini, illam tanquam veram hostiam Deo oblaturi.*

Supremum in Angelico cætu gradum conscendunt Seraphini, qui diuinam bonitatem, cuius dilectionis flammis æstuant, manifestare tenentur. Quis hic inficiabitur? beatissimum Ioachim hac supremâ Angelorum eminentiâ altiore fuisse? transgressus ille est Seraphicum munus, qui bonitatem illam, quæ maior in rebus creatis cogitari nequit, ipsam Virginem, diuinam mundo parturientem bonitatem, non tantum manifestauit; sed etiam in hanc rerum vniuersitatem felicissimè produxit. Iure merito igitur, Deus constituit illum Dominum domus suæ, non alteri; quam ei sanctissimam genitricem, cælestem prolem in pignus summi amoris tribuens.

Eneruant hic philosophantium capita suum cerebrum, indiuiduationem effectuum per ordinem ad causas indigare volentes. Cur scilicet hic numero effectus, ab hac & non alia causa producit? Et fatentur absolute loquendo, determinationem quorundam effectuum, non provenire ab ipsis causis, potissimum verò in serie rerum atq; generatione; siquidem & ille, qui erat Pater Alexandri, potuit esse filius ipsius: & qui hodie ex Iudæo aut Saraceno natus est, nasci potuit ex Rege Christianissimo, aut Romanorum Imperatore. Quod certè in B. Ioachimo summe verificatur: unde enim quæso hanc determinationem habuit, ut ille, & non alius Virginem in Matrem Dei electam generaret? certè non ex seipso; sed à Deo: qui postquam hunc rerum ordinem semel instituit, & seriem; simul etiam & effectus certos determinatis assignauit causis, ut proinde B. Ioachimus, non aliunde; quam ab ipso Deo hanc acceperit determinationem, ut ex illo solo nasceretur Mater Dei, per-

Seraphino-
rum quid
munus,

Thronorū
excellen-
tia,

Officium
Cherubi-
norum.

R

quam

quam iactura primi hominis, & inde. ^A etiam Matris progenitor haberetur. lebilis humano modo casus, instauraretur. Illum proinde solum constituit Deus Dominum domus suæ, qui ex suo sanguine fabricaret vas illud admirabile & excelsum, in quo humanitate Christi posita, in cibum animarum seruetur; in quo sal diuinæ ac increatæ sapientiæ, ad sanandas aquas humanæ generationis, ne ultra in eis mors & sterilitas spiritualis grassaretur, depositum esset: in quo denique Deus ipse, præ ornamento insignis puritatis gloriaretur.

Nec tantum B. Ioachim domum domus suæ constituit, dum cum paternitate Dei Genitricis honorans, super omnes Angelorum dignitates eminentiorem habere voluit; sed insuper & principem omnis possessionis suæ eundem fecit. Et quæ est ista possessio Dei? nisi mundus & creaturæ: iuxta illud Davidis effatum. *Meus enim est orbis terrarum, & uniuersi qui habitant in eo*: super hunc ergo, & omnes in eo habitantes, Principem Ioachim diuina ordinatio constituit. Princeps erat, quia & ipsi primo parenti præfuit: Adam enim constituerat caput omnium gentium, B. Ioachim super hoc, etiam sacre illius familiæ, sanctissimæ Genitricis Dei, & ipsius Christi caput esse voluit; illius Patrem, huius aum eligens. Corpus capitis primi parentis est genus humanum, cuius plurima membra peccatis scatent. Corpus verò capitis B. Ioachimi, est ipsa Deipara, & Iesus, sanctitate & diuinitate fulgentes. Primo parenti concesserat Altissimus potestatem, ut animantibus nomina imponeret; B. Ioachimo excellentiorem dedit auctoritatem, ut ipsi Dei Matri nomen MARIA tribueret. Princeps erat diuinæ possessionis B. Ioachim, quia antiquos omnes tam legis naturæ, quam scriptæ Patriarchas, longè superauit; erant plerique illorum sanguinitate Christo coniuncti; sed arctiori multo consanguinitatis vinculo, eidem B. Ioachim adstrictus erat, cum

Patres illi aduentum Messie, summis expectabant & exoptabant desiderijs; *Omnia tamen in figuris contingebant eis*, ut inquit Apost. Ioan. 8. B. Ioachim hac feruentissima spe, certò iam recreatus, arcem illam mundo extruxit; in qua verbum diuinum humanam carnem indutum, abbreviaretur. Quid plura? excessit ut paucis dicam? omnes quoscunque mundus progenuit incolas, & singulos quos cælum in æternæ theatrum gloriæ triumphatores suscepit: quia cum Deo & eius Matri coniunctissimus esset in terris, in cælis etiam primarium locum super omnes tenere debuit.

Denique non aberrabo a veritatis scopo, si Beatum Ioachim etiam ipsis Apostolis eminentiorem dixerò: illi enim gentibus Christum prædicarunt; Beatus Ioachim per Virginem sanctissimam eundem mundo genuit; illi totum orbem iudicaturi à scriptura recensentur, *sedebitis*, inquit, *& vos super sedes iudicantes duodecim tribus Israël*. Beatus Ioachim, non iam ut iudex, sed ut patronus in tremendo illo iudicio affuturus creditur, qui per Matrem Dei pro cunctis supplicabit. ut merito de illo verificetur illud Ecclesiastici 24. *Non est inuentus similis illi*. Maior enim erat in Beato Ioachimo simplicitas animi; quam in iusto Noë; obedientia; quam in Abrahamo timorato; patientia, quam in recto Job: feruentior oratio; quam in iusto Josue: maior fortitudo, quam in robustissimo Samson: quia non tantum ea, quæ corpus lædunt; sed etiam quæ animum, fortissimè superauit. strictior castitas; quam in Iosepho; quia & in statu coniugali, solam castitatem illasam Deo & mundo genuit; seuerior mansuetudo, quam in Dauide; quia & cum tantæ prolis Pater esset, nemini tamen præferri voluit. quinimò & omnibus inferior censeretur appetijt. Fuit in illo stabiliior constantia, quam in Machabæis: fides maior, quam in Petro; amor, quam in Ioanne: liqui-

Ioan. 8.

S. Ioachim
Apostolis
eminentior.

Eccl. 24.

Philo Hebraus.

S. Hieron.

liquidem nunquam sibi satis esse censuit, sed semper esurijs sitijsque iustitiam: ita, ut quò diutius vivebat, semper quantum in se est, iustior esse contenderet.

Agnoscite ergo boni Catholici, Dominum domus Dei, & Principem omnis possessionis illius: Dominum inquam, quia mundi Domina & sanctissimæ Dei Genitricis progenitorem. Principem verò, quia omnium mortalium, quos Deus per gratiam possidere summè desi-

derat patronum; qui ut nostræ egestati non tantum temporali, sed etiam spirituali subueniat, hodiè deuotius cum obsecremus animis, ut ille nobis tanquam suo patrocínio concedito gregi, apud illum cuius genitricis pater esse meruit, & quem de suo sanguine & familia ardentissimis precibus incorporari efflagitauit, nobis quoque hoc impetret, ut eius societati, æternum feliciter connumerari mereamur, Am.

DIE SANCTI BENEDICTI, C O N C I O.

Benedicam tibi & magnificabo nomen tuum, erisq;
benedictus. *Genesis 12.*

*S. Benedictus fuit nomine & re benedictus, per quem eius
Religio, & tota Christianitas benedicatur.*

IN premium eximie virtutis, qua Princeps, Patriarcharum fulgebat Abraham, nihil maius sibi à Deo promitti meruit, quam honorem. *Magnificabo inquit nomen tuum*. Vbi non solum vitam, sed etiam nomen, hoc est, famam magnificandam pollicetur ipsi Deus. Quia ut argute Philo. Hebr. lib. de migratione Abrahami discurret: *Sicut bonum ac honestum esse; ita & videri prodest. Est quidem veritas opinione melior, utramque tamen sua bona fortuna sequitur. Cui Deus utrumque concessit, ut bonus ac honestus & sit & videatur: hic vere beatus est, & verè vir magni nominis, nec est negligenda bona fama, res in omni vita utilis.* Hinc D. Hieronymus Epist. 14. ad Celantiam, meritò eum, qui bonam de se famam spargit, beatum vocat. *Beatus*, inquit *est, qui tam sanctè, tam grauitè disposuit vitam suam, ut de eo sinistri aliquid ne fingi quidem possit, dum aduersus obrectatorum libidinem pugnat meriti magnitudo, nec fingere quisquam ausus est, quòd à nullo putat esse credendum.* Quia itaq; Abra-

ham immaculatam in lubrica huius sæculi via vitam agebat, ideò Deus eum magnificare voluit. Sed ultra hoc etiam amplissima benedictione eum cumulauit: *Benedicam inquit tibi erisq; benedictus*, hoc est; ut in Hebræo legitur, *erisq; benedictio*, nimirum ut ipsi explicant, nomen tuum ingreditur solennem benedicendi formam, quæ populus benedicetur, ut non solum sis in te ipso benedictus, sed etiam benedictio, seu ratio & forma, per quam alij benedicantur. Quam formam in hunc modum conficiebant Hebræi, *Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob benedicat tibi*. Quasi palam facere vellent, ut qualis fueras Abraham talis fieret benedicendus. In hodierna solennitate inclyti Patriarchæ D. Benedicti, simile quidpiam video, cuius profunda virtus, & inculpati vitæ laudabiliter transactæ mores, ita in sui amorem, traxerunt incarnatum illud verbum, ut cum omnis benedictio in nomine eius sanctissimo danda sit, teste Ruperto lib. 12. supra Ioannem, & in Psalmum 140. vbi verba illa. *Diriga* Rup. rtus.
tur ora-

Gen. 12.

Rup. rtus.

sur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo, elucidans sic dicit: *solum huius unigeniti filij tui nomen, quod est Iesus Christus, necessarium uniuersae orationis est vehiculum, quo in calum directo cursu perlata consistat ante Patris conspectum, salutemq; de sinu eius & gratiam fugere valeat remissionis peccatorum.* Nihilominus quasi iam iure suo cedens aeterna sapientia, hanc prerogatiuam transtulit in S. Benedictum, cuius nomen adeo mirabiliter Deus extrulit in Ecclesia Sancta, eiq; insculpsit & impressit excellentiori quodam modo omnes benedictiones, quae Abrahamo fuerant repromissae. Quem cum ego hodie nomine & re benedictum ostendere contendam, & religiosissimas familias, & uniuersum Christianitatis coetum per eum benedici & magnificari non obscure demonstrabo.

Res prodigio similis, postquam Deus magnis praemijs sollicitasset Abrahamum, ut de patria sua exiret. *Egrederere, inquit, de terra tua, & de cognatione tua, & de domo Patris tui. Et ego, inquit, faciam te in gentem magnam, hoc est; summis te opibus & felicitatibus cumulabo.* Vbi vero paruit Abraham, & venit in regionem sibi a Deo praemonstratam, ecce sacra pagina addit: *Facta est autem fames in terra, descenditq; Abraham in Aegyptum, ut peregrinaretur ibi: praeualuerat enim fames in terra* ibid. n. 10. Aeterna veritas quae falli & fallere non potes, ubi obsecro nunc illarum promissiones? illae spes diuitiarum? quo irritae abierunt? Respondet Lyranus, Deum consulto permisisse illam famem, ut maior Abraham fides eluceret, eum cum neq; felicitas incitare neq; calamitas reuocare posset, sed prompta solum voluntas ad parendum Deo inflammaret. Nam cum Abraham illis promissionibus acceptis, de patria exiret, ne ab alijs spe lucri ductus exiisse putaretur, Deus manifestare voluit eius animum, qui non obediuit, ut ditesceret, imo omnibus diuitijs libens renuntiavit, ut obediret. Per-

misit itaq; Deus famem ut eius constantiam demonstraret. Hinc Diuus Chrysostomus hom. 3. in 2. Cor. 1. tantam animi generositatem & celsitudinem admiratus Abraham, inquit, *non cauponabatur Dei bonitatem; quasi diceret, non erat instar cauponis aut serui mercenarij, qui non prius vendit suas merces, quam certo pretio ad suam utilitatem spectante paciscatur.* Et ecce ubi fidem & constantiam Abraham ita probauit Deus, tunc primum suas illas adimpleuit promissiones, dum de stirpe eius Christum nasciturum praediceret. *In semine, inquit, tuo benedicentur omnes nationes.* Quasi apertius loqueretur: de semine tuo descendet Messias in mundum, de cuius influentia omnes generationes salutis gratiam recipient: ex meritis enim Christi, & ipsi Angeli, quemadmodum & Sanctissima Virgo habuerunt, quod praeseruari sint, ne caderent: ex meritis Christi & mundi peccatores habent, quod multoties lapsi praeventi eius gratia & adiuti, iterum resurgere valeant: ex meritis Christi, habent iusti, quod in sua perfectione persistant, & in dies magis ac magis augeantur. Hanc veram sui magnificationem agnoscens Abraham, olim seruum suum Eliezer sic allocutus est: *Pone, inquit, manum tuam subter femur meum, ut adiurem te.* Gen. 24. In quem locum D. Gregorius citatus in Glossa, & in Catena Lippomani. *Non super femur, inquit, sed subter femur, mandum ponere iubetur, quia inde descensus erat, qui homo, sed super homines esset.* vnde dignum non fuit ut manum super femur poneret, quia nulla caro super illam est.

Similem hac in parte magno Abrahamo, non minorem vestra Religiosissimae Familiae piissimum Fundatorem D. Benedictum video, qui a primis statim annis ita Deo placuit, ut cum Deus ad sua statim obsequia vocaret: *Egrederere, inquit, de domo patris tui, & ego benedicam tibi, & magnificabo te, & eris benedictus.* Paruit statim

S. Chryso.

Gen. 24.

S. Gregor.

statim excelsus ille animus, regali Christi obsequio natus. Nam Sanctus Gregorius in prologo lib. 2. Dialogorum sic de illo scribit. *Relicta inquit, domo rebusq; soli Deo placere desiderans.* Abdicauit comitatum, Nursiensem, & regale mundi imperium, quod & nobilitas sanguinis, & praeclara stirpis origo, tanquam meritis aequale ipsi pollicebatur. Romae egressus vastam solitudinem petijt, ubi maiori cum commoditate & feruentiori spiritus ardore, se totum amori & obsequio Dei libentius impenderet, & consecraret. Praconcepto omnium desiderio sese subtrahens, desertum & latebras solitudinis diligentissime perquisiuit. Abijt zelantissimus religionis propaganda Athletae, absq; vlla vitae annonae, ne quidem frustum panis secum deferens, quo victitaret. Et quale pro tantis tuis virtutibus praemium refert, o decus omnium Religionum! triennio soli Deo notus, hominibus incognitus, in abditissima specu pungentibus spinis & sentibus plena, delitescit Benedictus, contra famem ab omnium hominum consortio iam segregatus, contra assiduas belluarum incursiones, contra daemonum insultus, atq; vehementissimas mundi tentationes, solis in Deo ardentem fixis contemplationibus, & frequentibus in spinis proprii corporis lacerationibus, se fortissime praemunens.

Verum quemadmodum indigentiae & necessitati Danielis in laeuleonum constituti, misericorditer Deus subuenire volens, destinauerat Angelum, ut apprehenderet Prophetam Habacuc, cum parato iam prandio euntem in campum ad suos messorum: *Apprehendit eum Angelus Dei in vertice eius, & portauit eum capillo capitis sui, posuitq; in Babylone super lacum in impetu spiritus sui.* Vbi Habacuc videns Danielem illaesum inter leones sedentem, alloquitur eum. Daniel. 14. *Daniel serue Dei tolle prandium, quod misit tibi Deus.* Et ecce Daniel confestim prouolutus in genua: *Recordatus es, inquit, mei Domine Deus meus, & non*

idem.

dereliquisti diligentes te. Ita plane sciebat optime S. Benedictus, quod Deus non permittat fame enecari eum, qui illum colit & amat, ideo oblitus sui, & solo amore teruendi Deo captus, nullum vitae sustentandae subsidium secum in eremum detulit, nondum tredecim annos attingens: & ecce iam Deus praenerat & deputauerat Romanum quendam Monachum, qui e vicino monasterio, suam cum illo portionem diuideret, eiq; vitae necessaria suppeditaret.

Vultis Catholici mei similem Dei prouidentiam, in vestris necessitatibus, & indigentijs expirari, exemplo D. Benedicti arripite illud Salomonis consilium. Sapientiae 1. *Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis: hoc est, ut exponit Petrus Chrysologus, adhærete Deo seruientes illi in sinceritate cordis, sine cura, anxietate, & vlla cupiditate lucri aut quaestus, & sola amoris dulcedine illecti eum diligite, quia bonus est.* Hanc Sapientis sententiam audiens Chrysologus in haec verba prorumpit. *Quis Rex denotis militibus debitam non procurat annonam? Quis Dominus fidelibus seruis iusta cibaria non ministrat? Non minorem vos de Deo concipite opinionem, & estote certi, quod si Deum secuti fueritis, eiusq; mandata non spe praemij, sed amore ipsius illecti seruaueritis, vestra obsequia condigno praemio remunerata experiemini.* Zach. 14. mirabile quidpiam lego, non erit, inquit, mercator in domo Domini; ponderando haec prophetica verba attonitus haesi: commoramur utiq; in hoc praesenti saeculo, ubi plurimis se negotiationibus & commercijs homines impendunt. Si ergo Deus omnes faneratores de domo sua expellere vult, quis desideratam illam aeternae beatitudinis ianuam ingredi poterit. Respondent quidam Scripturae sacrae interpretes, in his verbis legem gratiae, legi antiquae praeferrere a Deo. Quia in veteri lege ita dominabatur auaritia cordibus hominum, ut etiam domum Dei facerent

Sapient. 1.

Chrysolo.

Zachar. 14.

Dan. 14.

cerent domum negotiationis, & in-
satiabili quadam auiditate, lucris &
quæstibus inhiarent, quod in lege
gratiæ sacrilegum nefas esse iudica-
tur: difficile enim commercia mer-
catorum, cum legibus & præceptis
Dei coherere possunt. Verum locum
hunc modernus quidam commenta-
tor egregiè præ omnibus exponit.
*Mercator, inquit, in domo Dei est, qui
operatur a Deo, non Dei causâ facit, sed lucri aut
honoris, & ex bonis unde sperare æternam
mercedem paterat, caducam & mox peri-
turam percipit.* Hæc est causa Catho-
lici mei, cur adeo crebrescentibus in
dies malis, hucusq; afflicta patria no-
stra quassatur, & intestinorum diu-
turnitate bellorum penitus iam ab-
sumitur; quia domum Dei facimus
domum negotiationis: In templo
sancto colloquia vana, detractiones,
lasciuæ aspectus, turpes concupiscen-
tiæ, indomiti ad peccatum consen-
tentes appetitus, turpius quàm in
stabulo modernis temporibus exer-
centur; in templo Sancto omnia am-
bitionis studio iam nunc permiscen-
tur, ubi simonia, pro præsentatione,
munera corruptionis incentiua, pro
officio humanitatis reputantur, &
dum virtuti non fidimus, turpi quæ-
stu prælaturas in domo Dei ambi-
mus. Caterum rectè Politicus dixit:
*Panitet in Republica laboris, in qua igna-
nia amplissima merces, modestia nulla
ostentatur.* Et Deum summè panitet,
quod in lege gratiæ, ubi sola virtus,
pietas, & sanctitas regnare deberet,
nunc iam sola impietas & avaritia
triumphet.

Sed ecce hodiè ad benedicen-
dam, & reconciliandam ex tam ini-
quis negotiationibus domum suam,
zelantissimum diuini honoris patri-
archam D. Benedictum, omni bene-
dictione refertum, nobis diuina pro-
uidentia mittit. Magnificatum est
nomen eius, quia sicut stellas cæli &
arenam maris, ita semen D. Bene-
dicti, Religiosissimam scilicet Fami-
liam Benedictinorum, multiplicauit
Dominus in toto orbe. Vt nemo
illorum esset fenerator in domo Dei,

nemo spe præmij, sed solo amore
Christi, nocturnas diurnasq; in diui-
nis laudibus & contemplationibus
excubias perageret. Nemo ex impe-
rio, sed ex voluntate, ad ferendum
Christi iugum sese submittat. Verus
enim in domo Dei obediens, pa-
rendi studium, opibus, vitæ, & honori
anteponit, quod hominibus difficil-
limum esse solet. Sic præceperat
quondam Deus Noë, vt colligeret
induceretq; in arcam omnia bellu-
arum genera, cicurum, & ferarum,
Vrsos, Tygres, Leones. Quis non
videt, quanto se periculo exposuit,
dum illas feras in siluis captaret.
Quis non videt quantum periculum
subijt, dum cum illis feris in arca
versaretur? non enim magis ceteri
homines inter vndas, quam vnus
Noë inter feras periclitabatur. Ni-
hilominus Noë mortem contempsit,
& ad obediendum Deo festinauit.
*Fecit igitur Noë, inquit textus, omnia,
quæ præceperat illi Deus.* Gen. 6. Nec
sanè minorem laudem promeruit ille
Monachus, qui iussus à superiore,
vnam leonem capere & adducere,
cepit & adduxit; ubi vt Deo per-
suum superiorem sibi præcipienti
promptus obediret, libens ferarum
morsibus laniandum se exposuit,
vnamq; obedientiam pluris, quàm
vitam propriam æstimauit.

Propter hanc inauditam obedi-
entiam, Sanctum Benedictum omni
benedictione replere, & Religiosissi-
mam hanc Familiam ad eius instituta
sele omnimodè conformantem, spe-
cialiter benedici & multiplicari vo-
luit. Quadruplici modo benedicti-
ones fieri solitas testatur Sacra scri-
ptura. Inprimis per manuum eleua-
tionem in cælum, Lucæ Vltimo.
Elevatis manibus suis benedixit eis. Se-
cundo, per extensionem manuum
ad populum. vt refert sacer textus
Leu. 9. de Aarone: *extendens manum
ad populum benedixit ei.* tertio, per
manuum impositionem supra capita,
sic Christus Dominus iubeat paru-
los ad se adduci Marci 10. *Et im-
ponens manus supra illos benedicebat eis.*

quarto,

Gen. 6.

Lucæ ult.

Leuit. 9.

Marci 10.

quarto, per manuum transpositio-
nem in formam crucis. sic Iacob
Gen. 48. Extendens manum de-
xtram posuit supra caput Ephraim,
minoris fratris: sinistram autem
supra caput Manasse, qui maior natu-
erat, commutans manus benedixitq;
His ego quatuor modis per dilectum
Deo Benedictum, totum mundum
benedici cognosco. Inprimis eleua-
tione manuum in cælum, benedicit
filijs suis, Religiosissimæ huius Fa-
miliæ obseruatoribus, impetrans illis
illam benedictionem, quâ Isaac Ia-
cobum allocutus est. Gen. 27. *Det tibi
Deus de rore cali.* Vt rore diuinæ bene-
dictionis irrigati, in cælo omnem suâ
conuersationem ponant. vtramque
hanc benedictionem puto adumbrari
illo Symbolo; pingitur ouum rore
plenum, quod illuminante Sole à ra-
dijs solaribus sursum attrahitur, in-
scripto Lemate. *QVIA RORE PLENVM.*
Licet mihi hodie sciscitari, cùm Re-
ligiosissima Benedictinorum Familia,
(quamuis non raro aduersis prema-
tur) nusquam tamen in tua perfe-
ctione deficit, sed in dies magis ac
magis per gradus virtutum, & san-
ctitatis ascendit, & longè lateq; per
omnes mundi oras propagatur. Di-
cam quod sentio? Quia Solem habe-
tis D. Benedictum, nusquam in lu-
mine sanctitatis deficientem; ideo
suis intercessionibus mentem vestrâ
semper eleuat, vt solum Deum ore
& corde ubiq; circumferatis. Ideo
ascenditis semper de virtute in virtu-
tem: *QVIA RORE COELESTI PLENVM.*
Deinde, idem magnus Patriar-
cha extensione manuum benedicit
populo Christiano, ad propagatio-
nem Religionis, ad amplificandum
Dei cultum, ad instructionem præ-
destinatorum, novos quotidie pro-
generans filios. Inexhaustam sæcun-
ditatem exprimere volens quidam,
paradisum pinxit appposito Lemmate:
Ex *QVO QVANTVMCVNQUE ACCEPE-
RIS, SEMPER ACCIPERE RESTAT.* Pa-
radisus amarus erat D. Benedictus, ex
quo fluuius inexhaustæ diuinæ bene-
dictionis, egreditur ad irrigandâ vni-
uersam terram. Ex hoc fonte fluunt
tres panes ad vestrâ refectionem, san-
ctitas, iustitia, pietas. Sanctitatem eius
miracula probant, doctrina pietatē,
vita iustitiam. Ex his tribus panibus
quantumcunq; sumpseritis, temper
restat accipere. Præterea, per impo-
sitionem manuum benedicit omni-
bus Religionibus: omnes enim eius
Sacrosancta statuta imitantur, teste
Sancto Bernardo tract. de præcepto
& dispensatione. Omnia proinde
S. Benedicti instituta censenda sunt,
quæ profitentibus in præcepta, præ-
uaricantibus in crimina fiunt. Vt
proinde Regulas & Statuta S. Bene-
dicti, meritò vocare possim librum,
omnibus Religionibus comunem, cū
inscripto Lemate: *DE QVO OMNES
RECIPUNT.* Tandem, per transpo-
sitionem manuum in crucem, bene-
dicit hodie Deus per S. Benedictum,
Regno Poloniæ; vt bonam spem
conciat, quia ad intercessionem
D. Benedicti, suos à quibus nunc op-
primitur, hostes vincet. Caterum
cū Christiano cūpiam, tres bene-
dictiones, ad salutem consequendam
summè necessariæ sint, vt inquit Pel-
bartus egregius & antiquus ordinis
Seraphici Concionator. *Benedictio,*
inquit, *triplex est nobis necessaria: vide-
licet; præueniens, adiuvans. & consum-
mans. Prima est misericordia, quæ præue-
nit conuersionem. Secunda gratia, quæ
adiuvat iustificationem. Tertia gloria, quæ
perficit consummationem æternæ beatitu-
dinis.* Ideo postulemus hodie, vt per
merita S. Benedicti, triplicem hanc
benedictionem possimus obtinere,
& benedictionem misericordiæ, vt
lux illa æterna mentes nostras illumi-
nare dignetur, ad dignoscenda pec-
cata, & iustam de eis compunctionē
faciendam: & benedictionem gratiæ,
quæ nos in progressu virtutum, & di-
uinis obsequijs adiuuet, & potissi-
mum in decursu vitæ mortalis nobi-
scum finaliter perscueret. & tandem
benedictionē gloriæ, quæ nos ad æter-
nam beatitudinem deducat. Et tunc
cum dilecto Dei Benedicto, domum
æternitatis omnes verè be-
nedicti ingrediemur,
Amen.. DIE

S. Bernar.

Pelbartus.

Causa re-
gnorum
ruinæ.

DIE ANNUNTIATIONIS B. V. M. A. R. I. Æ, C O N C I O P R I M A.

Missus est Gabriel Angelus ad Mariam Virginem. *Lucæ 1.*

Cur ad annuntiandam Incarnationem solus Gabriel deputatus fuit, & quare Dei Filius nec de vidua, nec de maritata nasci voluerit, causa afferuntur.

DVo in hodierno Euangelio stupenda agnosco, nimirum tempus missionis Angelicæ, & locum. Si tempus considerare voluerimus, hoc nocturnum est, illudque satis profundum, legationibus expediendis apud Principes insolitum. Nam licet Alberrus Magnus super *Missus est*. Diuus Antonius prima parte summæ tit. 5. cap. 9. & Clithouæus, putent manē Beatam Virginem salutaram fuisse ab Angelo. Ad quod comprobandum adducunt hanc coniecturam, quia manna illud cœleste, matutino tempore descendebat, vnde inferunt, Virginem quoque Deiparam, manē salutationem Angelicam excepisse, statimque in utero eius fuisse incarnationis verbum. Sed debile nimis argumentum, quoniam manna illud, non tam diuinam incarnationem; quam potius Eucharistiæ Sacramentum, quod orto Sole, id est incarnato Dei Filio, instituendum erat, figurabat. Nec satis firmum est, quod aliqui contendunt, Virginem circa noctis initium fuisse salutaram, ex eo fundamento, quod S. Bonauentura obtinuerit à Summis Pontificibus, ut eâ horâ, quæ est initium noctis, si-
gnum daretur salutandi Virginem, in memoriam salutationis Angelicæ. Cum enim omnes prorsus homines, mediâ nocte dormiant, ideo præueniri solet, ut sic facilius ab omnibus memoria dictæ salutationis celebretur. Circa mediam igitur noctem, Angelicam salutationem contigisse, fatentur grauissimi Authores. Ac

in primis Simon Cassianus, inquiens: *In conclaui erat Virgo, eam vigilantem inuenit Angelus, deditam lectioni, aut orationi vacantem: nox apprehendebatur ex medio, nec adhuc tenella Virgo sua membra in quiete collegerat.* Idem docet Barradius tom. 1. lib. 7. cap. 6. quibus consentit sacra pagina Sap. 8. *Dum, inquit, medium silentium tenebant omnia, & nox in suocursu medium iter perageret, omnipotens sermo tuus, à regalibus sedibus venit.* Cuius rei prima ratio est, quia eadem hora Deus aliquando, seueram iustitiam administravit, cum per Angelum primogenitos Egyptiorum interficeret. Exodi 12. *Factum est autem in noctis medio, percussit Dominus omne primogenitum in terra Egypti.* Ergo congruum erat, ut eadem Dei Filius, summam misericordiam faceret, naturam humanam assumendo. Altera ratio, quia mediâ nocte Christus natus est, ergo quoniam nouem mensibus in puncto completis natus est, media nocte, à qua nouem menses supputari inceperunt, conceptum fuisse possibilibus videtur. Quod si locum inspexerimus, in quo B. Virgo salutationem ab Angelo excepit, fuisse Nazareth, exiguam & pauperem Galilææ ciuitatem, testatur Sacer Euangelista. Quid agis ô immensa Dei bonitas! mundi Principes in Regum palatijs, potentia, opibus, & omni splendore fulgentibus, suis filijs desponsationes quarunt; tu vero in vili cubiculo, sponsam simul & matrem Filio tuo quaris. Si in ipsa urbium Principe Hic-

Cassianus.

Sapient. 8.

Primogeniti Egyptiorum media nocte ab Angelo interfecit.

Exodi 12.

Christus expletis integris nouem mensibus à Conceptione est.

Concio Prima Die Annuntiationis B. M. V.

rosolyma, vbi Regum Sedes, ad stuporem totius mundi, vna cum templi magnificentia, erecta est, facile id tuæ gloriæ cederem, sed quod in Nazareth pauperrimo Galilææ oppidulo, id facias, idque profunda nocte, quis non mirabitur? Verum desistat stupor: noctu micantia sidera, iucundius conspiciuntur, ac dignoscuntur; Domus verò, in qua B. Virgo salutata est, non iam cum sidereo, sed cum ipso empyreo cœlo conuenire videtur. Quemadmodum in hoc Beati ita Deo fruuntur, ut semper fruendi desiderio accendantur; ita in domo illa, quæ Angelorum ministerio, ex ciuitate Nazareth primò in Illyricum, deinde in Italiam, translata est, & nunc Lauretana Ecclesia appellatur, fideles nescio quid deuotionis degustant, ut iterum degustare appetant, teste Tursellino, in præfatione historiæ Lauretanæ. *Tantam, inquit, Deus mortalium animis, inspirauit Aedibus Lauretanæ religionem, ut quicunque ad Lauretanam adem accedunt, non tam ad eam Virginis, quam ad ipsam Virginem sibi adire videantur.* Et sanè hic Deus, Dei; Mater, miro quodam modo præsentiam suam declarant. hinc diuinus ille omnium pectoribus incutitur honor, ad sacrosanctæ domus ingressum; hinc illud adeuntibus iniicitur, eius reuiscendæ desiderium. Cœlo itaque purius palatium, virginem domum adiit Angelus, ut in ea diuinitatis fulgorem, admiraretur. Non alibi autem decuit, verbum æternum humanam naturam, assumere, nisi in Nazareth ciuitate Galilææ, ut & ex prouinciâ Galilææ, & ex Vrbe Nazareth, futura totius Synagogæ ruina, ostenderetur. Quoniam Galilææ Auctore D. Bernardo homil. 1. super *Missus est* transmigrationem significat. *Quia, inquit, nascente Christo, omnia illa transferuntur.* hoc est, non solum ille æternus diuini cultus apparatus; sed etiam ille internus omnium virtutum chorus. Nazareth autem flos dicitur, ut idem Sanctus Doctor exponit: *Sed prodeun-*

Domus B. Virginis bistranslata ab Angelis.

Tursellino.

S. Bernard.

te, inquit, fructus flos decedit, quia veritate apparente in carne, figura pertransiit. Et paulò inferius subdit. *Hos ergo flores, & nos, qui iam fructum tenemus, pertransisse videmus; & dum adhuc florere videbantur, transituri prauidebantur.* Quod pulchrè prædixerat Propheta Isaia 40. *Omnis caro fanum, & omnis gloria eius, quasi flos agri: Excucatum est fanum, & cecidit flos, quia Spiritus Domini sufflauit in eo.* vbi per fanum, intellexit populum Iudaicum, subiungens verè fanum est populus. Totus igitur ille populus, fanum erat, quod hodie est in agro, sed cras mittitur in clibanum. Lucæ 12. Olim multis diuinæ gratiæ beneficijs florens; postea verò suorum scelerum incendijs exarescens. Sic concludit D. Bernardus: *Carnalis, inquit, ille populus Iudaorum, fanum fuit, an non fanum aruit, dum idem populus, ab omni spiritus pinguedine vacuus, sicca litere adhasit? An non etiam flos decedit, quando gloriatio, quam habebat in lege, non remansit? Si flos non decedit, ubi est ergo regnum, ubi sacerdotium, ubi propheta, ubi templum, ubi denique magnalia illa, de quibus gloriari solebant, ac dicere. Quanta audiuimus, & cognouimus ea, & patres nostri narrauerunt nobis.* Psal. 77. In quibus verbis manifestè ostendit, non solum illam externam gloriam, ex diuinis miraculis fulgurantem, sed etiam illam internam gratiam, ex diuini Spiritus afflatu florescentem, tandem in Synagogâ prorsus interijisse. Non fuit ergo ad expediendam diuinam legationem tempus magis opportunum, quam profunda nox; non fuit & locus conuenientior, quam Nazareth ciuitas Galilææ. Causas itaque missionis Angelicæ à Deo, & cur cœternus ipsi Filius, non de maritata, nec de vidua, sed solum de Virgine nasci voluerit, inuestigabimus.

Quantum ad primum, obstupescet non nemo, quod Deus, cui innumera multitudo Angelorum adstat; neminem tamen alium, præter solū Gabrielem mittat ad Virginem, mysterium Incarnationis annuntiatum.

Isaia 40.

Lucæ 12.

S. Bernard.

Psal. 77.

Cur non alius, sed Gabriel Archangelus ad Virginem missus.

turum. Cur enim in re tanti momenti, non expedit Michaelem Archangelum, qui omnia Dei negotia, prudentissimè tractare nouit. Propter quod magni Principis titulum meruit. Daniel. 12. *In tempore autem*

Daniel. 12.

illo, consurget Michael Princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui. Glossa autem ordinaria legit: *Princeps magnus, & fideliter agens.* ergò maximè idoneus videbatur, ad hoc negotium tractandum. Varias hinc Authores causas allegant. Inprimis: ne ex eius aspectu nimium turbaretur Virgo. Si enim audiens Angelicam annuntiationem, quod conceptura, & paritura esset Dei Filium, vehementer expauit, teste Sacro Euangelio.

Lucæ 1.

Qua cum audisset, turbata est in sermone eius. Vbi S. Chrysosthomus quaerit, quid est, quod personam videt, & de sermone turbatur? An ideo, quia Angelum in assumpto corpore spectauit? minimè: utique scimus ex historiâ sacrâ, plures Angelos in assumpto corpore humano, varijs Patriarchis apparuisse; nec tamen illos eapropter exterritos fuisse. Quomodo ergò Virgo, quæ illis Patriarchis fuit sanctior, etiam ante Incarnationis tempus, Angelos in humana carne apparentes, expauescere potuit. Praesertim cum Euangelium non dicat, eam turbatam esse ex visione Angeli; sed in sermone. Et respondet S. Chrysosthomus eam fuisse turbatam, quia vidit Angelum placidum in specie. Quid si vidisset Michaelem sanctum, fortissimum illum bellatorem, bella Domini Sabaoth strenuè propugnantem, equidem non turbata, sed penitus exanimis facta fuisset. Sic enim de illo dicit Chrysologus Serm. 140. *Fortis in bello, in sermone terribilis.*

S. Chryso.

Et certè continuus bellis assuetum esse S. Michaelem, palam fatetur D. Ioannes, qui eum in ipsis statim mundi incunabulis, cum dracone praeliantem introducit Apoc. 12. *Et factum est, inquit, praelium magnum in caelo: Michael, & Angeli eius praeliabantur cum dracone: & dracopugna-*

Chry solo.

Apoc. 12.

bat, & Angeli eius. Quid est pro Deum immortalem! utique in caelo pax summa regnat, unde ergo tanti origo belli, cum omnia mundi bella, de duobus tantum, videlicet Meo & Tuo, fiant; quæ in caelo locum non videntur habere. Sed ne miremini: honorem maximum, qui soli Deo debetur, superbè sibi arrogabat Draco infernalis, tertiam partem Angelorum, in suam maledictam aduersus Deum conspirationem trahens. Apoc. 12. *Cauda trahabat tertiam partem stellarum.* ubi per *stellas.*

S. Victorinus Pictauensis in citatum locum, intelligit Angelos. Multi inquit, *arbitrantur, tertiam partem hominum posse eum seducere; sed verius intelligi debet, Angelorum sibi subditorum, cum adhuc princeps esset, cum transcenderet constitutionem suam, tertiam partem seduxisse.* Qui enim in principatu consistit, facile in sua facinora, multos subditorum trahere potest. In quo enim non consentiant subditi Principi suo? sed malè cessit hæc aduersus Deum rebellio draconis, quia à S. Michaele, honorem Dei acriter defendente debellatus, cum adherentibus suis Angelis, augustissima illa caeli palatia, miserè perdidit. *Nec locus inuentus est eorum amplius in caelo.* Ut hinc discant mortales, se ob temerariam presumptionem, facile omnia amissuros: ubi enim nunc sunt illæ sedes primorum parentum fortunatissimæ, in paradiso terrestri collocatae? presumptio vana contra Dei mandatum, eas demolita est.

Origo belli, meum & tuum.

Ibidem.

Probabile quippè censet Pererius lib. 3. in Genesim q. 5. nulla hætenus earum vestigia superesse, ipso etiam paradiso in totum eradicato. ubi illa terra, quam homines ante diluuium incoluerunt? misera presumptio illam, tanquam vanitatis fumum euauisse fecit, iuxta illud Gen. 6. *Dispergam eos cum terra:* quia ut referunt Hebraei, tota fuit à superficie, tres circiter palmos rabefacta, & in aquas diluuij conuersa: quoniam Deus in interprete Caietano, tanquam Iudex e iam locum puniebat. Vbi illa sta-

Paradisus post peccatum destructus.

Gen. 6.

illa statua portentosa Nabuchodonosoris, pluribus conflata ex metallis, & Babylonicum complexa forum? *Contrita sunt pariter, inquit, textus, as, argentum, & aurum, & redacta quasi in fauillam æstiuæ aræ, quæ rapta sunt vento, nullusq. locus inuentus est eis.* Daniel. 2. Ita quidem: non solum intereunt peccatores, sed etiam eorum loca pari interitu inuoluuntur. Ne ergò aspectu S. Michaelis, tanti bellatoris, ad cuius vocem concussus est coelum, & contremuit terra, furibundum & indomitum Martem spirantis, Virgo exterreret, ideo hæc legatio ipsi non fuit demandata, sed Gabrieli. Quæ verò de causâ id factum sit, discordant Authores.

Daniel. 2.

Lucæ 1.

Ioan. 1.

Imprimis aliqui censent ideo, quod Gabriel fuerit summè idoneus ad obeundas legationes; tales autem in omnibus monarchijs, magno in pretio apud Principes haberi solent, illisq. grauissima quæuis negotia absoluenta committuntur. Quoniam ergò felicissimam antea legationem, Gabriel Angelus expediuerat ad Zachariam, nasciturum ei filium annuntians Lucæ 1. *Elizabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Ioannem.* Quid est? Petro non nisi post multos annos, iam grandæuo, dictum fuit. *Tu vocaberis Cephas,* Ioan. 1. At verò ad imponendum nomen Ioanni maturauit Angelus, ut priusquam conciperetur, nomen eius prædicaret. Ne miremini: non patitur Deus nomina à se imposita, posse videri nuda, & vacua vocabula, sine effectu, qui per illa significatur. Proinde tunc ponit nomina, cum simul per effectus potest ostendi eorum significatio. unde cum Ioannes ab ipso vtero, gratiâ adornandus esset, ideo ex tunc accepit nomen, gratiam significans, & ostendens. Petrus verò, cum non nisi grandæuus sustentaturus foret Ecclesiam, non nisi etiam grandæuus nomen à Deo debuit accipere, per quod eius marmorea firmitas exprimeretur. Sic censet D. Chrysosth. homil. 18. in

A Ioan. Deus, inquit est, qui nomina aptè imponit, qui Abram Abraham, & Sarai Saram vocauit; ita & Ioanni nomen coelitus imposuit. Qui enim debebant ab ineunte ætate virtute pollere, eis tunc indita sunt nomina; qui verò in ætatis progressu profecturi erant, postmodum. Illud tamen obstupesco, quod postquam Zachariæ, inopinatam Ioannis natiuitatem, Gabriel Angelus denuntiasset, Zacharias futurus pater hæreret, inquiens: *Vnde hoc sciam.* Alij censent id eum fecisse ob senium suum, & vxoris sterilitatem infæcundam. Alij verisimilius, ut signo ab Angelo sibi dato, in populo illo Iudaico, sacerdotij, & Prophetarum ruinam præfiguraret. Signum autem hoc non aliud erat, nisi silentium à Deo inflictum: *Ecce, inquit, eris tacens, & non poteris loqui.* Quid enim aliud erat, Zachariam sacerdotem, immò & Prophetam, ad quem Deum precandi, & populum docendi munus spectabat, obmutescere, & suo muneri obeundo ineptum reddi? nisi omnes veteres sacerdotes, ac Prophetas à suo ministerio obeundo, arcendos esse, tanquam inhabiles. Quoniam autem vniuersus ille populus, ad Deum, per Sacerdotum & Prophetarum preces accedebat, quid aliud erat Zachariam Sacerdotem ac prophetam, à loquendi vñu præpediri, nisi totum illum populum, tanquam disciplinæ experiem, & misericordiâ indignum, à Deo tandem separandum ostendere. Hæc est mens Diui Ambrosij, citatum locum in sensu mystico exponentis. *Non vnius, inquit, mysterium, nec vnius silentium est. Tacet Sacerdos, tacet Propheta: nisi fallor in vno vox totius populi obmutuit: quia in vno totus ad Dominum per Moysen populus loquebatur. Cessatio sacrorum, & silentium Prophetarum, taciturnitas Prophetæ, & taciturnitas Sacerdotis est.* In quibus verbis palam ostendit, Zachariam, & Sacerdotem & Prophetam, suo illo silentio diuinitus inflictio, non obscure indicasse, totum illud sacrificium,

Lucæ 1.

S. Ambro.

cium, & prophetandi mysterium, penitus a populo Iudaico auferendum fuisse.

Gabriel ad
MARIAM
Virginem
missus fuit
ex ordine
Seraphi-
notum.

Secundò aliqui opinantur, ideo Gabrieli Angelo demandatam fuisse legationem, ad Virginem Mariam, quòd fuerit primarius ex supremo ordine Angelorum, videlicet ex ordine Seraphim. Quod probant tali ratione: quia mysterium Incarnationis fuit quasi basis, & origo cæterorum mysteriorum, hoc est, natiuitatis, Ascensionis &c. ergò sicut ad diuulgandam Natiuitatem, & Ascensionem Filij Dei, descenderant Angeli ex supremo ordine Seraphim, ita ad annuntiandam verbi æterni Incarnationem, ex eodem ordine supremum Angelum demissum fuisse, maximè consentaneum videtur. Potissimum cum ad regiam dignitatem spectet, mittere legatos ad sponsalia contrahenda, digniores. Proinde & diuinam maiestatem decebat, mittere nuntium alijs digniorem, pro spiritali & tanti momenti sponsalicio, quod cum humana natura contrahere decreuerat. Quod non operose deducitur ex illo Scripturæ sacræ loco, Isaia 6. vbi postquam Propheta præmisit: *Seraphim stabant super illud, sex ala uni, & sex ala alteri.* mox subdidit: *Et volauit ad me vnus de Seraphim, & in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de altari, & tetigit os meum.* Vbi calculus ille, ex cuius contactu labia Isaia mundata sunt, figurabat corpus Christi in Sacramento, ex cuius sumptione digna, mundantur conscientia hominum, Auctore S. Hieronymo Epistolâ 143. & Iustino Martyre. Si ergò ad Prophetas Seraphinos legimus missos, quis non assentietur, Gabrielem missum ad virginem, fuisse vnum ex Seraphim.

Insuper Gabriel Angelus missus est ad Virginem, quia hoc eius nominis interpretatio suadebat: Gabriel enim dicitur, *Vir Dei*, vt exponit Cornelius. Quasi apertius dicatur? Deus incarnabitur, eritq; homo puer, quantum ad naturam, ac

ætatis & temporis progressum, idem tamen erit Vir. Consultissime itaq; missus est Gabriel, vt annuntiaret MARIÆ Incarnationis mysterium, MARIÆ inquam Virgini, quæ virginis studio cunctanter agebat, nec nisi post longam disceptationem. Deum in suo virgineo utero corporandum, Gabrieli annuit; quam verbi æterni corporationem ipse feliciter persuasit. Sic censet Asterius tom. 1. Serm. in Danielelem.

Quid, ait, Danielelem interpretaris? Arrige aures, & disce: Deus & homo. Quia itaq; ille, quem annuntiabat, Deus erat ac homo, quòd facilius dispensationem persuadeat, rei miraculum, nominis notatione anticipat. Quasi diceret: prudentissime ad Virginis MARIÆ suadelam, super re Incarnationis, nuntius ac orator, missus est Gabriel, id est, *Deus & homo.* Nam cum pie velut pertinax virginis studio, ac acerrimum illius seruandæ propositum, MARIÆ pectus votiuè impleuisset, haud facile erat illi maternitatem persuadere, nisi illibato sincerissime pudore: Cumq; portento simile videretur, Virginem concipere Deum, ac etiam parere, æquum erat ad suadelam, vt nuntius orator, & à cælo Rhetor, rei miraculum, nominis notatione anticiparet. & quod ipse nominis vocabulo significabat, sui studio efficaciter cunctanti Virgini persuaderet. Hinc infert citatus Auctor: *Quia itaq; ille, quem annuntiabat, Deus erat & homo, quòd facilius dispensationem persuaderet, Deus & homo,*

coelestis Rhetor nominatus est, vt quasi de sui studio feliciter rhetorizans, cunctanti Virgini efficacius suaderet, fore vt illibato pudore Deum conciperet, Deumq; pareret. Non potuit ergò Gabriel nomen suum, id est, *Deus homo*, melius manifestare, quam cum Deum hominem nasciturum, atq; ex intacta Virgine proditurum, digno Dei nascentis partu prænuntiasset. Rectè igitur Dei hominis, de humana natiuitate vindicias egit, qui sui nominis elogio, Deum & hominem vocabulo præfert,

Afterius.

Idem qui
supra.

præfert, quò facilius de proprio mysterium ineffabile, persuaderet. Iam itaq; prima concionis parte expedita, cum in Ecclesia Christi triplex status reperitur, Coniugalis, Vidualis, & Virginalis, meritò controuertitur.

Cur Dei Filius, ex femina maritata carnem assumere noluerit; si quidem & in statu coniugali, multæ sanctissimæ feminae repertæ fuerunt. Nonne multis elogijs celebrantur. à Scriptura sacra virtutes Saræ, castissima coniugis Abraham. Cuius si pudorem ac verecundiam inspexeris, obstupefces. Tres Angelos in domum suam receperat Abraham, cumque tanti essent hospites; hospitium vero sat exigua, nunquam tamen Sara comparebat; adeò, vt vel ipsi Angeli admirati interrogarent, *vbi est Sara uxor tua?* Gen. 18. Quasi dicerent: hac tua tabernacula, seu tuguria straminea parua sunt, & pauca, ita vt omnia vnico aspectui subijciantur, & à tribus hospitibus omnia occupentur; & tamen Sara non comparet, vbi est? Nimirum secretiorem inter domum partem, quærebat Sara, & ita occultas latebras, vt à nemine cerneretur. Quòd vel ipsi Angeli significare voluerunt, seu potius ipse Deus, cuius illi nomine loquebantur, vt rectè obseruat S. Ambrosius lib. 1. de Abraham cap. 5. circa finem. Nunquid, ait, ignorabat Dominus, vbi Sara esset? sed docere nos voluit, quantum pudor esse debeat faminarum, ne procaci occursum, hospitum in se oculos inflectant. Et paulo post subdit: *Prouectior iam ætate Sara, inueni-lem custodit verecundiam.* Quid loquar de eius humilitate? hac enim etiam vilissimas ancillas superauit. Reges Israëlitarum sui panis delicias, etiam per iniurias totius Reipublicæ ambiabant, dum eiuum filias, sibi in panificas, ac pistrices coaptarent, & primarias ac liberales feminas, ad humiles & ancillares artes, verberum formidine, vt loquitur Iosephus, compellerent. Ad hoc tamen vile ministerium, se aliquandò Sara vltro abiecit, femina alioqui Princeps. Dum

Saræ ma-
gna homi-
litas.

A iubenti Abrahamo, ac dicenti: *tria sat à simila commisce, & fac subcinericios panes.* Gen. 18. promptè obtemperauit. Quam eius humilitatem, Sanctus Chrysosthomus oratione in illud Plal. 41. *Nolite timere, cum diues factus fuerit homo tom. 1.* eleganter expendit, inquit: *Non quæsit, quid hoc sibi vellet? eone ipsi illa animo nupisset, vt eam ad pistrinam & panificium condemnaret: mulierem præsertim tot diuitijs abundantem. Sed humile ministerium ipsa statim humiliter exercuit.*

B Fateor hæc magnæ perfectionis indicia esse, sed neq; etiam defectibus aliquibus caruit Sara. Cum enim Deus in persona trium Angelorum, in domo Abraham humaniter exceptus, Saræ iam ætatis prouectæ filium polliceretur, inquit: *habebit filium Saræ uxor tua* Gen. 18. Quasi diceret: ne timeas Sara, licet enim iam sis 90. annorum, filium tamen paries. Quid verò Sara audiens hæc? *risit post ostium tabernaculi.* Genesis 18. Excitant quidem plurimi Saram ab omni culpa in hoc risu, existimantes in tam felici nuntio, Saræ per occultas Dei inspirationes fuisse insinuatam, de nascituro IESU Dei Filio. Sic censet S. Ephrem Serm. de Abraham & Isaac, inquit: *Non propter Isaac risit Sara, sed propter natum ex Maria Virgine. Et sicut Ioannes exultauit in utero; ita & suo risu Sara gaudium significauit.* Quasi diceret: in Sara fuit vera & grandis latitia, in qua ex MARIA natus IESUS præmonstrabatur, quem sicut indicabant saltus Ioannis, ita risus Saræ. Non enim desideratissimi filij, sic parentes suos gaudio implent, vt vnus IESUS MARIÆ Filius, scit homines in gaudia trahere. Sit nobis præ oculis vnus IESUS, & dubiò procul mox eo gaudio replebimur, quòd in nobis omnes tristitiæ causas absorbeat. Quod pulchrè figurauit Jacob Patriarcha, vocem illam emittens. Gen. 45. *Sufficit mihi, si Ioseph filius meus uiuit.* Hanc enim vocem, in IESUM transferens Guericus Abbas, Serm. 1. de resurrectione Christi, ita di-

Gen. 18.

Psal. 41.

S. Chryso.

Gen. 18.

Sara 90.
annorum,
Isaacum
peperit.

S. Ephrem

Gen. 45.

Guaricus
Abbas.

ita discurrit. *O vocem fidelem, & planè dignam amicis Iesu! sufficit mihi, si Iesus uiuit. Quid mihi deesse poterit, si Iesus uiuit? Imò desint omnia alia, nihil interest meà, dum modò Iesus uiuat.* Cum sic amor Christi, totum absorbuerit affectum hominis, ut immemor sui, non nisi IESVM Christum, & ea, quæ sunt IESV Christi, sentiat. Huic utiq; qui sic affectus est, non est onerosa paupertas, iste non sentit iniurias, ridet opprobria, contemnit damna, mortem lucrum deputat, imò nec mori se putat, cum magis de morte ad vitam transire se sciatur. En quomodò mœror malorum omnium, & paupertatis, & iniuriarum, & mortis funditus absumitur in eo, cui vnus IESVS affulget. Quia ergò Sara supernâ illuminatione intus edocta, IESVM nasciturum cognoscebat, ideò præ nimia lætitiâ in risum effundebatur, & sic ab omni culpâ fuisse immunis videtur.

Alij, ex eo fundamento censent Saram, in illo risu non peccasse, quòd in matrimonio sanctè & castè viueret, nolletq; amplius carnali voluptati vacare: & ideò Sancta illa mulier, audiens se parituram, risit! non incredula de promissione, sed sollicita de seruandâ continentia. Hoc apertè indicant verba ipsius

Gen. 18. *Postquam consensui, & dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo?*

Licet enim Sara, in illa senili ætate esset pulcherrima, ac formosissima, ita ut oculos Geraræ Regis attraheret; *Misit ergo Abimelech Rex Geraræ & tulit eam.* Gen. 20. Annosa erat, sed pulchra nimis, ut aiunt Hebræi: *in pulchritudine coloris, ac viuacitate carnis, erat sicut puella.* neq; tamen ipsa, neq; Abraham voluptati operam dabant, ad denotandam sanctitatem, moderationemq; quam tenere debent coniuges, in sancti matrimonij vsu. Nam hæc est differentia, inter legitimam vxorem, & scortum, quòd hoc propter voluptatem tantum appetatur; vxores autem non nisi propter filiorum, procreationem, vnde vxores non

Discrimen
inter vxorem & scortum.

sic placere debent viris; sicut scorta suis amasijs. Quod ingeniosè adnotauit S. Chrysosth. in Epistolam Diui Pauli 4. ad Colossen. homil. 10. in fine inquit: *Quo namq; discrimine, discernitur vxor à scorto? quòd ista quidem hoc vnum respicit, quomodò corporis pulchritudine amicum attrahat; illa verò, & domum gubernat, & liberorum particeps est, & reliquorum omnium.* Egregiè sanè: scorta quippè hoc vnum intendunt, ut pulchritudine attrahant homines, quia hominum

S. Chrylo.

finis erga illa, non est alius, nisi delectatio. At verò vxores, debent attrahere viros suos, non solâ pulchritudine, sed & prudentiâ, obsequio, domûs liberorumq; sollicitudine. Cuius ratio est: quia finis viri cum vxore, non est delectatio, sed procreatio, sanctaq; progenies: & similiter finis vxoris, non est sola delectatio, sed ut vult S. Chrysosth. domûs liberorumq; gubernatio, virum cum Dei timore, non cum libidinoso suscipiens affectu. Ita protestata est eadem Sancta mulier Sara, Tobia 3. *Tu scis Domine, quòd virum cum timore tuo, non cum libidine meâ consensu suscipere, ut scilicet benedictionem in procreatione acciperet.* Quemadmodum & vir eius, orans palam locutus est: *Domine tu scis, quia non luxurie causâ, accipio sororem meam coniugem, sed solâ post ritum dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in secula seculorum.* Præclare equidem: non enim omne tempus matrimonij, in delectationibus consumendum est, cum & orationi aliquid dandum sit, iuxta illud præceptum Apostoli 1. Corint. 7. *Nolite fraudare inuicem, nisi forè ex consensu ad tempus, ut vâcetis orationi.* Vnde benè per Salomonem dicitur, Ecclesiast. 3. *Tempus amplexandi, & tempus longè fieri ab amplexibus.*

Finis viri
atq; vxoris
quis sit.

Tobia 3.

1. Cor. 7.

Eccl. 3.

Cæterum non video, quomodò Sara in hoc risu, ab omni penitus culpâ excusari possit, cum Deus ex postulans cum Abrahamo dixerit: *Quare risit Sara?* In stuporem hic agor, dicuntur tres viri descendisse ad Abra-

Sara fuit
de familia
Principis.Sara vi-
dens ob-
promissio-
nem filij
peccauit.

Lippom.

Culpa
vxoris in
maritum
redundat.

ad Abrahamum: *Apparuerunt ei tres viri; post risum autem Saræ, iam non viri, sed Dominus Deus nominatur: Dixit autem Dominus ad Abraham. Causa non alia est, nisi quia, iam tunc aderat peccatum, in quod necessaria fuit animaduersio, & ideò personam virorum exuens Deus, induit naturam Domini, terrorem incutiens, fontem plectens, & si beneficijs affectus, & si promptissimis obsequijs honoratus, ut tu similiter addiscas, quomodò te cum tuis gerere debeas, quando delinquent. Nam licet in alijs temporibus, eorum frater, vel amicus extiteris; dum tamen culpa adest, magnum te præbeas oportet, & dominum, nullam respiciens rationem, nullum seruitium, nullum respectum. Illud nihilominus difficultatem facit, quòd cum Sara risisset, non Saram, sed Abrahamum Deus interrogauit. *Quare risit Sara.* An quia culpa Saræ refundebatur in Abrahamum? quasi ideò peccauerit ex incredulitate, quòd non benè à marito edocta & disciplinata esset. Sic censet Lippomanus in Catena inquit: *Sara autem ridendo, & dubitando peccauit; & tamen Angelus, non statim eam increpauit, sed primò eius maritus interrogatus est, cur ipsa risisset, ut profectò innuat, virum esse caput mulieris, ad quem vxorem dirigere, & in moribus informare, ac delinquentem corripere pertineat, ita ut culpa coniugis, in ipsum penitus redundet.* Non igitur discipuli, sed Magistri in magno Dei conspectu interrogabuntur, & discipulorum defectus, eorum erit peccatum, si ut debuerant, non corripuerint, non instituerint. Hinc Abraham, defectum Saræ ridens acriter reprehendit: cum enim illa negaret se risisse, non ait, sed timore perterrita. Seuerè Abraham institit: *non es ita, sed risisti.* Opium Abrahami zelum, ut statim ad correctionem prorumperet, non obstante etiam Dei maiestatis præsentia, imò nec conuiuij festiuitate. Quia ergò Sara femina alias Sancta*

& nobilis, ut potè Ducissa, peccato leui, & ex fragilitate non caruit, ideò in matrem Dei non fuit assumpta, ut palam fiat, quòd in eam, quæ futura erat Filij Dei Mater, ne leuissimus defectus cadere debuerit.

Quod si Saram repudiavit, cur Rebeccam in matrem non assumpsit? de quâ dicit Scriptura sacra: *Puella docora nimis, virgoq; pulcherrima.* Gen. 24. puto eâ de causâ, quia & hæc alicuius vitij notâ non caruit. cum enim Eliezer seruus Abrahami, redire ad Dominum suum festinaret, Rebecca interrogata, an tam citò vellent ire cum illo homine, sine vlla cunctatione respondit: *vadam.* Quid agis lectissima puella, homini ignoto venustatem virginicam committis? & iter longinquum aggredi non vereris, cum in re tanti momenti, maturâ deliberatione opus sit, iuxta illud: *diu delibera, & cito fac.* Non sic B. Virgo processit, sed Angelo nuntiante, quòd Deum conceptura & paritura esset, diu cogitabat: *qualis esset ista salutatio* Lucæ 1. dubitando, bonusne, an malus ille Angelus fuerit, ut probabiliter censet S. Bernardus Serm. 3. super Missus est, ex eo fundamento: quia ad spirituum discretionem spectat, magna circumspeditione, considerare quis nam sit, bonusne an malus spiritus. vnde cum Virgo Deipara dono discretionis spirituum esset prædita, diligenti mentis examine perpendebat, qualisnam esset illa salutatio, ne in illo sublimi encomio, quo Angelus Virginem laudauit, adulationis insidiæ laterent. Cum teste Salomone Proverb. 18. verba assentationis blanda, & mollia, ad interiora ventris descendant, seu ut in Hebræo textu clariùs habetur, *adulationis oleum perniciosum, facillimè penetrat, atq; caput impingat, siue bebetat.* Alij verò censent, diu cogitasse Virginem, quò tenderet adeò sublimis & honorifica illa salutatio. Quod facile colligitur ex verbis, quæ subtextuit Angelus: *Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum.* Quasi diceret: hic est

Gen. 24.

Lucæ 1.

Ibidem.

hic est finis, ad quem missus sum, & A cur te ita honorificè salutari: quia electa es, ad concipiendum & pariendum DEI Filium, quem tantoperè videre in carne cupiebas. nam tunc, quando apparuit Angelus, pie cogitabat Virgo, & feruenti desiderio postulabat aduentum Messiae, vt docet S. Bernardus Sermone 3. super Missus est. Quippè sicut ex Scripturis sacris cognoscebat, hebdomadas Danielis fuisse impletas, & sceptrum à tribu Iuda translatum, ita suadebat ratio, vt precaretur celerem Messiae aduentum. Non itaq; Rebeccam in matrem assumere voluit Dei Filius, vt ostenderet se, non nisi de prudentissima Virgine nasciturum.

Ergo Rachelem facie venustam, ad maternitatem Filij sui deputare potuit æternus Pater: sed neq; hæc ex omni parte beata reperta est. In primis, quia fuit inuidiosa: nam Liæ sororis suæ fecunditatem, toruo oculo aspiciebat. Gen. 30. *Cernens Rachel, quod infecunda esset, inuidit sorori suæ. ita vt ex hac inuidiâ, in amentiam grauem prolapsa, virum asperius alloqueretur: Da mihi liberos, alioquin moriar.* Quibus verbis, Sanctus Chrysosthomus hom. 56. in Genesim docet, Rachelem desipuisse, quod rem à Deo petendam, à viro postulauerit. Liberos enim procreatio, ex Dei beneficio pendet, vt docet Theodoretus q. 5. *Quemadmodum enim, inquit, agricolæ quidem est proprium, semina deijcere; Dei autem deiecta perficere; ita matrimonij quidem est, propria coniunctio, Dei autem est proprium, annuere nature, vt effingat & formet animal.* Desipuerat proinde Rachel, à viro liberos extorquens, quos humili & feruenti oratione, à Deo petere debuit. Sed non mirum: quia semper inuidia desinit in insipientiam. Præterea, quia Rachel Patrem suum fallere non timuit, quando idola eius sustulit. Gen. 31. *Eo tempore ierat Laban ad tondendas oues, & Rachel furata est idola patris sui.* Non talem matrem voluit habere

Dei Filius, sed quæ nulla inuidiâ laboraret, parentumq; obseruantissima, & omnium amantissima esset, imò fons totius bonitatis, & misericordiæ.

Aut certè, si noluit Dei Filius, ex muliere coniugata nasci, cur ex deuotis viduis, matrem sibi non elegit? inuenisset profectò Iudith feminam sanctam, austeram vitam, ducentem, orationibus assiduò vacantem, & mortificationibus assuetam. Nam de illa dicit Scriptura sacra:

Habens super lumbos suos cilicium, ieiunabat omnibus diebus vite suæ, præter Sabbata, & neomenias, & festa domus Israël. Iudith 8. Inuenisset Annam Prophetissam; sanctitate vitæ celebrem. Inuenisset tot alias, magnis & præclaris virtutibus illustres vi-
duas. Sed frustra; nec de coniugata, nec de viduatâ muliere, nasci decuit Filium Dei; verum de Virgine, vt palam fatetur hodiernum Euangelium. *Missus est Angelus Gabriel, ad Mariam Virginem.* Scrutemini in quo-

nam etiam statu fuerit Eua, antequàm peccasset? & dubiò procul fateri debebitis, eam non fuisse viduam, quia Adam à Domino Deo in uxorem tradita erat. Non erat etiam coniugata: quia ante peccatum minimè à viro cognita: Virginem itaq; fuisse omnes censent. Et potissimum Aloysius; qui dicit: *incepit peccatum, ex muliere Virgine.* Ergo quoq; necesse erat, vt ex Virgine gratia salutis oriretur. Proinde, vt medicina morbo corresponderet,

Dei Filius ex Virgine nasci voluit, ad ostendendum, quod sicut Eua dùm esset Virgo, peccato vniuersum humanum genus infecit; ita MARIA Virgo, cum, qui homines redempturus erat, peperit. vt eruditè discurret S. Bernardus, Serm. de verbis Apocal. *Crudelis, inquit, Eua, per quam serpens antiquus, pessiferum etiam ipsi viro, virus insudit: sed fidelis Maria, qua salutis antidotum, & virus, & mulieribus propinauit. Illa enim ministra seductionis, hæc propitiationis; illa suggestit prauaricationem, hæc iniecit redemptionem.*

Iudith 8.

Lucæ 2.

Eua ante peccatum fuit virgo.

Christus cur de Virgine nasci voluit.

S. Bernard.

demptionem. Præterea, quia Adam, A formatus fuit ex terra adhuc non morâ, quàm Sancti Patres, ac Doctores, Virginem vocant, propterea, quod nondum maledicta fuerit. Atqui Adam figuram Christi gessit, vt testatur Apostolus Rom. 5. *Regnauit mors ab Adam, vsq; ad Moysen, etiam in eos, qui non peccauerunt, in similitudinem prauaricationis Adæ, qui est forma futuri.* Ergo conueniens erat, Christum quoq; nasci ex terrâ, id est, B. Virgine, in exordio sui benedictâ, vt illam vocat Angelus Lucæ 1. *Benedicta tu inter mulieres.* Hic est discursus S. Andrea Apostoli, vt referunt Presbyteri, in lib. de Passione eiusdem Apostoli, illius Ecclesiæ, cuius ille peculiariter Apostolus fuit. *Sicut, inquit, de terra immaculata factus fuerat primus homo, ita necesse erat, vt de immaculata Virgine Christus nasceretur.*

Audistis iam legationem Angelii ad Virginem MARIAM, audistis consensum à Virgine præstitum, vt diuinitas cum humanitate in eius vtero copuletur, audistis hodiè Dei Filio nuptias à Patre factas esse: sed quoniam ad nuptiales actus, conuersum est hominibus munera deferre, eaq; neospensæ præsentare ac donare, ne ab hac laudabili consuetudine recedamus, munusculum aliquod Sanctissimæ Virgini, diuinissimo spiritui desponsatæ, debemus offerre. Et ne diu quæramus, adest in promptu pretiosum munusculum, quod et ipse Angelus Virgini obtulit dicens: AVE GRATIA PLENA, DOMINVS TECVM. vt & nos pariter cum debita submissione, hoc donarium Augustæ Virgini offeramus, dicendo: *Aue, id est, Gaude Virgo Deipara, quod hodiè ad supremam dignitatem maternitatis Dei sublimata es.* Quippe vox ista, AVE, in signum lætitiæ ab Angelo pronuntiata est, teste D. Augustino Serm. de Natiuitate Domini: *Hæc vox, inquit, Aue, in hoc loco non est vox imperantis, sed annuntiantis, & exhortantis ad gaudium, & lætitiā.*

Rom. 5.

Lucæ 1.

S. Andreas Apostolus.

Quasi diceret Angelus: iurè & multis titulis gaudere, ac lætari potes; sed præcipuè, quia immunis es ab omni peccato originali, & actuali, ob quæ solum dolendum est. Ita exponit S. Bernardus Senen. tom. 5. Serm. 12. *Aue, inquit, Beata Virgo, sine primo vā, id est, sine Tyranno peccati originalis, quia sine eo concepta es.* Comprobat S. Bonauentura in speculo Virginis cap. 2. *Aue, inquit, Maria, absq; vā, à quo immunissima fuit Maria, vā culpæ actualis; vā miseria originalis, vā pena gehennæ.*

Non est profectò, quod magis homini ad gratiam Dei obtinendam conducatur, quàm salutatio Angelica, debitâ cum veneratione prolata. Sic censet S. Bonauentura in speculo Beatæ Virginis cap. 4. *Libenter, ait nos salutatur cum gratia, si libenter eam salutamus cum Aue Maria.* Cuius ratio est hæc, quia sicut per hanc salutationem, via nostræ salutis aperta fuit, ita quoties de nouo repetitur, debitâ cum veneratione, semper via illa aperitur, per quam ad nos gratia fluit. Hinc S. Alanus lib. de Beatæ Virgin. Psalter. cap. 69. refert de quadam Moniali, in Deiparam valde affectâ, quod hæc post mortem cuidam sorori suæ apparuit, cum qua de salutationis Angelicæ vtilitate differens, hæc protulit: *Si possem redire ad corpus, & vnum duntaxat Aue Maria orando dicere, etsi sine magna deuotione, ego propter meritum illius, vellem tantum rursus sustinere cruciatum, quantum ante mortem perpessa tuli.*

Et ne longius excurram, rem vnico miraculo comprobabo. Refert Sanctus Anselmus Libro Miraculorum cap. 17. de quodam peregrino defuncto, qui sæpissimè Virginem salutatione Angelicâ venerabatur: Hic igitur postea occisus est à latronibus, & ecce mirabile dictu, baculus quem manu deferrebat, in eodem occisionis loco defixus, in arborem creuit, radicibus in ore defuncti peregrini iactis, quæ ex inde ramos & frondes protulit: in quibus verba hæc, ad viuum descripta cernebantur.

S. Bernard.

S. Bona.

Vg triplex.

S. Bona.

S. Alanus.

Salutatio Angelica ab ipsa Virgine MARIA commendata.

Baculus peregrini occisi virtutē salutationis Angelicæ floruit & in arbore creuit.

tur. AVE GRATIA PLENA, DOMINVS TECVM. Si ergo baculus aridus, virtute salutationis Angelicæ floruit, & in arborem excreuit, quomodo homo peccator, virtute eiusdem, non excreset in arborem Deo dicatam, quomodo gratiâ diuinâ non florebit. Angelus salutando Virginem, teste Laurentio Iustiniano Serm. 1. de Annuntiatione, sensit non parum de plenitudine gratiæ Virginis, in fideriuari. *Gratia inquit plenitudinem, quæ in Maria erat, præsensit celestis nuntius, cognouit, manifestavit, dixitq; sue gratia plena.* Quomodo etiam ij, qui deuotè hanc salutationem Angelicam pronuntiant, aliquid de gratiæ Mariæ plenitudine non præsentient. Cum hoc non postremum prædestinationis signum esse censeat D. Alanus, deuotè salutationem Angelicam recitare. Sic enim habet in Psal. B. V. cap. 11. *Scias enim, & securè intelligas, & inde latè omnibus patefacias, quod videlicet signum probabile est, & propinquum, æterna damnationis, horrere, & attadiari, ac negligere salutationem Angelicam, totius mundi reparatiuam.* Si igitur Angelicam salutationem, auersati, indicium damnationis est, dubiò procul erga eam benè affici, argumentum prædestinationis erit.

Non habent mihi credite, & Angeli in cælo quidpiam aliud, quo magis Virginem Beatam honorare possint, præter salutationem Angelicam. vnde Nicolaus Richardus Serm. 8. in Litanias dicit, cœlestes illos Spiritus, nimirum Seraphinos, incessanter decantare salutationem Angelicam: Proinde & nos, hac eadem veneremur hodiè Augustam Dei Genitricem, & dubiò procul sentiemus multum diuinæ gratiæ, virtute istius salutationis, in nos deriuari, Amen.

E O D E M D I E CONCIO SECUNDA.

Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum. *Lucæ 1.*

Laurentius Iustin.

S. Alanus.

B. Virgo ad conspectum Angeli ob reuerentiam trepidauit, & maximam gratiam, scilicet ipsum Dei Filium inuenit.

Sciebat optimè æternus ille rerum omnium Architectus, ad inusitatam & hætenus inauditam cælestis paranymphe Gabrielis, ad Augustissimam cœli & terræ Reginam, legationem factam, totum orbem non tantum in admirationem; sed in stuporem etiam rapiendum. Quomodo enim miser homo peccatis obnoxius ad tanti mysterij arcanum, muti instar saxi elinguis non hærebit? cum & ipsa sanctissima Virgo, cuius vitæ integritas cælo purior; morum sanctitas, beatis maior; contemplationis altitudo, Angelis eminentior; trepidasse ad Gabrielis Archangeli sermonem dicitur, dicente Euangelista: *Quæ cum audisset turbata est in sermone eius.* Non quidem animo cadens; sed verecundiæ rubore perfusa, quod inaudita ei nuntiarentur, quemadmodum dicit D. Thomas 3. p. q. 3. art. 3. in fine, vbi clarissimè ex multorum Patrum sententiâ docet; *Non fuisse turbatam in visione Angeli sanctissimam Mariam, cum hæc cognata sit virginitati; sed in admiratione eorum, quæ ei ab Angelo dicebantur.* Quod comprobatur ex ipso Euangelio, vbi dicit Euangelista, turbatam esse in sermone, non in visione Angeli; si ergo ipsa Cœlorum Regina, ex summa humilitate conturbata fuit, cum cælestem nuntium spectaret: quomodo nos, quos conscientia ipsa grauius arguit, attoniti penè non mirabimur? quoniam hæc legatio adeò portentosa est, vt omnium scientiarum genere peritissimi illam perpendentes, stupeant, & expauescant; stupet hæc imprimis linguæ latinæ peritissimus, si fas est, verbis parumper ludere, cum insigni Doctore Alano: quando audit verbum illud diuinum, quod semper fuit actiuum, quia *per ipsum omnia facta sunt.* Ioan. 1.

passuum simul, neutrum, & deponens fieri velle. passuum inquam, A

Lucæ 1.

S. Thom.

Alanus.

Ioan. 1.

nuntiat, se passibilem carnem ex virginea puritate assumpturum; vt tanto maiora & grauiora, pro redemptione generis humani sustinere valeat. Neutrum; vt in triduo mortis, nec sit purus Deus, cum animam & corpus sibi copulatum retineret; nec in omni rigore homo; quoniam die crucifixionis; dissolutio vnionis, inter animam & corpus, (quæ teste Aristotele ad constitutionem hominis necessariò requiruntur) omninò fiet. vult deniq; verbum illud æternum, fieri verbum deponens: vt in die Resurrectionis, nostris miserijs, exutum corpus, immortalitatem, & glorificationem induat. Stupet hæc eloquentissimus orator, concipere non valens, quomodo hodiè præpotens Deus, cum sit immortalis, ad deplorandam mortalium conditionem se demittere velit, cum sit æternus, quomodo temporalis fieri consentiat? cum sit immensus, quomodo in infantem abbreviari patitur? cum sit diues, quomodo pauper & egenus mundo apparere dignetur? Stupet ad hodiernam cælestis legationem, solertissimus dialecticus, cognoscere non valens, quomodo ex duobus principijs, infinito intervallo à se distantibus, (cuiusmodi sunt Deus & homo) vnica conclusio possit inferri, scilicet hæc: *Et verbum caro factum est.* Stupet laboriosissimus Arithmeticus, dum ex legato cælesti intelligere non potest, quomodo si Deus in vtero Virginis humanabitur, vnum suppositum duplicem habebit naturam: quomodo in vna suppositalitate duæ naturæ impermixtæ, diuina scilicet & humana poterunt subsistere? stupet hodiernum Euangelium, audiens sedulus Geometra, dum genus hoc mensuræ non capit, quomodo infinitum finito, æternum temporali, immensum paruo corpusculo concludi possit? Stupet rerum naturalium scrutator diligentissimus, quomodo Virgo concipere, inuiolata castitate parere,

& semper in eadem persistens puritate, nutrire possit Deum simul & hominem. Stupet disertissimus Musicus, dum capere non potest, quomodo inter se consentiant vox Dei, & vox hominis: vt loquente homine loquatur Deus, & loquente Deo, loquatur simul homo? quoniam hæc est inaudita proportio concentus. Stupet tandem & expauescit, sapientissimus Astrologus, dum lucem illam inaccessam eclipsandam, nec obscurandam; densissimâ humanitatis nube operiendam, nihil tamen natiui splendoris ac lucis amissuram auscultatur. Sciebat igitur optimè rerum arbiter Deus, tam prodigiosa legatione, & totum orbem, & ipsam Genitricem suam conturbandam: ideo ad solandum Virginis animam, dulcem tunc præmisit salutationem: *Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum.* de cuius gratiæ inuentione, ipsâ gratiarum omnium Genitrice MARIA dirigente, differemus hodie.

Contendunt impij Hæretici, sanctissimam Virginem ex hac trepidatione ad legationem Angelicam, dubitasse de veritate rei ab Angelo sibi nuntiata. Quod probant hac rationatione: vel inquit Virgo existimauit, ad Christi conceptionem opus esse viri concursu, & hoc dici non potest: quia optimè sciebat illud Isaïæ vaticinium: *Ecce Virgo concipiet.* Isaïæ 7. Quia sic expresse docet D. Ambrosius lib. 2. in Lucam. vbi asserit Virginem sanctissimam, verba hæc Isaïæ solertissimè legisse, immò vt docet D. Thomas 3. p. q. 25. art. 5. donum & vsum prophetiæ habebat, atq; fidem perfectam mysterij Incarnationis: atq; ideo quod Deus concipiendus esset in Virgine absq; viri operâ, minimè dubitabat. vel inquit cognouit virilem operam, ad humanam Christi conceptionem, non esse necessariam: & sic temerè & frustra timuisset. quia vt docet D. Chrysosthomus homil. 29. in Genesim. *Potius, inquit, ad concipiendum Christum, oportebat non cognouisse virum.*

Isaïæ 7.

S. Chryso.

T 2

rum. Ergo restat, ut dubitando timuerit, atque trepidauerit. Nodus hic nimium difficilis, & planè similis est illi Herculeo nodo, in quo nec principium apparebat, nec finis. similis inquam & illi alteri nodo Gordio, quem Alexander Magnus cum dissolvere non posset, ense dissecuit. Sed non est tantoperè implicatus, hic nodus Hæreticorum, ut multifariam dissolui nequeat. Nam imprimis potest optimè dici, agnouisse quidem probè MARIAM, ex illo Isaia vaticinio, Virginem concepturam, & parituram Christum, inuiolato eius virginitatis claustrum: quia tamen simul non ignorabat, per diuinam omnipotentiam effici posse, ut ex viro Virgo conciperet, absque iactura suæ virginitatis: sicut docent non pauci, futurum fuisse in statu innocentiae, si durasset, ut scilicet absque læsione virginis claustrum, feminæ conciperent atque parerent; ideo non de virginitatis amissione trepidauit Dei Genitrix, sed de modo tantum ipso, quo Christum conceptura erat; ut clarè indicant verba Sancti Evangelij: *Quomodo, inquit, fiet istud, quoniam virum non cognosco*. Secundo, sic optimè nodus potest solui, asserendo Virginem sanctissimam, trepidasse ad annuntiationem Angelicam, non quòd dubitauerit, de re ab Angelo sibi reuelatâ, sed quòd admiraretur tantum mysterium, sic docet Diuus Thomas 3. p. q. 30. art. 4. ad 2. ubi dicit: *trepidationem illam Virginis, admirationis; non incredulitatis fuisse*. Verum adest cælestis legatus, in hoc stupore illam confortans, & omnem timorem ab illa depellens. *Ne timeas, inquit, Maria*. Sed cur potius non homo, tam felicem nuntium deferens, ad virginem descendit? cum utique magis rationi consentaneum videatur, ut ad annuntiandum Deum futurum hominem, nuntius quoque homo assumeretur; sic enim missio humani nuntij ad Virginem, egregiè adumbrasset missionem filij Dei, ad eandem, ut ex ea humanam carnem assumeret. Verum congruentius

A multò fuisse, ad tam purissimam Virginem, Angelum mitti, conuincit. D. Thomas, Hieronymus citatus à S. Thoma, Serm. de Assumptione. ubi ait: *Benè Angelus ad Mariam Virginem mittitur, quia semper est Angelis cognata virginitas: profecto enim incarnæ præter carnem vivere, non terrena vita est, sed cælestis*. Cum ergo B. Virgo plusquam Angelicam, ac cælestem in terris ageret vitam, consentaneum erat, spiritum Angelicum ac cælestem, in tanto negotio ei parâ nymphum mitti. Comprobat hanc rationem Venerabilis Beda, super Lucæ caput 1. *Aptum, inquit, humana restaurationis principium, ut Angelus à Deo mitteretur ad Virginem, partu consecrandam diuino: quia prima proditionis humana fuit causa, cum serpens à Diabolo mitteretur ad mulierem, spiritu superbia decipiendam*. Et reuera cum B. Virgo superior esset Angelis, quantum ad dignitatem, ad quam diuinitus & ab æterno electa erat, ut in tempore fieret Mater Dei; quantum tamen ad statum præsentis vitæ, inferior erat Angelis, ut docet D. Thomas 3. p. q. 30. art. 2. ad primum, erat enim viatrix, illi comprehensores: idcirco oportebat, B. Virginem de diuino conceptu in vtero eius celebrando, non per hominem sed per Angelum instrui; quia constat secundum doctrinam Dionysij de cælesti Hierarchia cap. 4. titulo 5. *Inferioribus creaturis, cælestia arcana semper à superioribus reuelari solere*. Nec aliquis Angelorum magis huic obeundo muneri idoneus erat, quam Gabriel: quoniam is custos erat Beatæ Virginis, ut tradunt D. Ildephonsus Sermone de Assumptione, Petrus Damianus oratione prima de Tractu Virginis; Abulensis in Matthæi cap. 18. q. 60. Vdalricus apud Dionysium, proprium est autem Angeli Custodis, in rebus maximè arduis, illuminare personam, à se custoditam.

Et certè si Deus misit olim Raphaëlem, ad curandam Tobie infirmitatem, Tobie 11. Gabrielem ad libe-

S. Thom.

S. Hieron.

Beda;

S. Dionys.

Angelus Gabriel fuit custos B. Virginis

Ildephonsus Damianus, Abulensis, Vdalricus.

liberandos captiuos, Danielis 9. Michaëlem ad expugnandos hostes, Apocalypsis 12. Quanto magis congruum erat, ut Angelum quoque mitteret ad annuntiandam Filij sui Incarnationem? qui ad omnia illa incomparabiliter excellentius præstanda, venturus erat: ut testatur ipsemet apud Prophetam Isaia 64. *Spiritus, inquit, domini super me, ut mederer contritis corde*. Ecce infirmitatis humanæ curationem, per aduentum IESV Christi promissam habemus? pergitque ulterius sacra pagina: *Et predicarem captiuos indulgentiam: ecce de carceribus tenebrarum, & misera æternæ damnationis seruitute, nostrarum liberationem, animarum prædictam audimus? sed nondum diuinæ Clementiæ finis: nam addit adhuc sacer textus: Et diem ultionis Deo meo: ecce manifestum principis tenebrarum, & potestatum infernalium expugnationem, per Incarnationem IESV Christi declaratam legimus? Licet verò nuntius futuræ Incarnationis, cælestis spiritus fuerit; non tamen in Angelica specie, verum sub corporea pulcherrimi viri formâ, sanctissimæ Dei genitrici apparuit, quemadmodum docet D. Ambrosius lib. 1. de officiis, cap. 8. & lib. 1. in Lucam. Eusebius Emisenus homilia super Missus est. Petrus Chrysologus, Serm. 140. Hieronymus tom. 1. Epist. 7. ad Latam, de institutione filiae & Epistola 22. ad Eustachium de custodia Virgi. Origenes homi. 4. in laudem Augusti. Serm. 14. de natiuitate tomo 10. ubi in persona Virginis sic loquitur. *Venit ad me Gabriel Archangelus, facie rutilans, veste coruscans, incessu mirabilis: similiter tradit Beatus Laurentius Iustinus, Sermone de Annuntiatione. Insuper, inquit, fulgore vestitus Angelus, in humana specie descendit ad Virginem*. Et reuera, si legati preciosa veste indui consueuerunt; quando regis, ad quem missi sunt, in conspectum prodire, cumque aliqui debent; quanto magis conueniens erat, ut cælestis legatus, sub*

S. Ambro. Eusebius, Emisenus, Chrysolo. S. Hieron. Origenes.

Laurentius Iustinus.

A humana effigie sibi artificiosè formatâ, Reginam cæli allocuturus, radianti amictu exornatus, sese ante illius maiestatem sisteret, significans totius orbis splendorem ex virgine oriundum, cuius coruscantis apparitionis, duplicem rationem tradit S. Thomas, 3. p. q. 30. Articulo 3. in corpore.

Primam hanc: Quia cum inuisibilis Deus, visibilem carnem assumere venturus erat, congruum fuit, ut inuisibilis quoque spiritus, sub visibili carnis formâ Virgini appareret. quoniam & Patribus antiquis, omnes in veteri lege apparitiones Angelorum factæ, ad eandem verbi diuini in vtero virgineo Incarnationem celebrandam ordinabantur.

Alteram rationem optimam allegat Doctor Angelicus: quia inquit conueniebat dignitati matris Dei, ut cum non solum in mente; sed pariter & in corpore, ventre filium Dei receptura esset, ut inquam non tantum mens eius; sed corporeus quoque sensus Angelica refoueretur visione. Nam dicit B. Athanasius lib. 9. ad Antiochum, q. 12. B. V. non solum corporali sensu externam Angeli effigiem vidisse; sed etiam pulcherrimam eius substantiam oculo mentis conspexisse: *Sola (inquit ille) sancta Deipara Virgo, nudam essentiam Gabrielis Angeli contemplata est*. Cui sententiæ subscribit Albertus Magnus, super Missus est. Cap. 109. ubi dicit: fuisse in Virginis animam speciem propriam, quam habuit dispositiue per naturam, completiue per gratiam; & secundum hanc vidit Angelos, & animas, & demones.

Egregiè hanc Archangeli Missionem adumbratam reperio, in Eleazaro famulo Abraham, Gen. 24. ubi refert sacra historia, quòd Eleazar famulus Abraham, ex eius præcepto perrexerit, ad quærendam sponsam. Isaac filio Domini sui, qui ubi peruenisset ad puteum quendam, vidit ibi affuisse pulchram Rebeccam, à qua cum postularer aquam, & illa libenter offerret, non tantum illi, sed

S. Thom.

S. Athan.

Leuit. 24.

sed etiam camelis: protinus Eleazar agnouit eam esse sponsam, quam quærebat. *Ipsa est, inquit, quam preparasti seruo tuo Isaac.* Equidem senex Abraham, qui interpretatur *Pater altissimus*, æternum Patrem optimè præsignabat, qui etiam dicitur, *antiquus dierum*: Isaac repræsentabat Christum, de quo dicit Angelus

Lucæ 1.

Lucæ 1. *Filius Altissimi vocabitur.* Eleazar nuntius Abraham, Gabrielem, æterni Patris nuntium, in Nazareth missum, ad viuum exprimebat: quia sicut ille sponsam filio Domini sui quæsiuit, ita Gabriel matrem Filio Dei, & Domini sui inuenit: quam ubi primum vidit, meritò potuit exclamare illud Gen. 24.

ipsa est, quam preparasti Christo tuo, per Isaac, figurato. Nam si Rebecca erat puella, decora nimis, teste sacrâ paginâ: & Virgo nostra erat omnium pulcherrima, sicut Luna, vtpotè viro incognita. Si Rebecca petitioni Eleazar annuit, plus ei offerens, quàm postularet; ita pariter Virgo sanctissima, Gabrieli consensum ab ea,

Lucæ 1.

efflagitanti, vt Mater Dei fieri vellet, non solum consensit; sed plus etiam obtulit, cum se ancillam declararet. Lucæ 1. *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* Rebecca postulanti Eleazaro aquam liberaliter dedit, etiâ camelis eius hauriendam Gen. 24.

Gen. 24.

Bibe Domine mi quoniam & camelis tuis bauriam aquam, donec cuncti bibant: non dissimiliter B. V. omnibus tam cælicolis; quàm terrigenis aquam salutarem de hydria sua porrexit, vt cuncti biberent, & suam sitim extinguerent. Sitiebat enim Filius Dei carnem assumere,

ex purissimis eius visceribus, sitiebat Angelus consensum, vt illâ non renuente, fieret in ea verbum caro, sitiebant beati illi Patres in sinu Abraham latentes, in lacu illo, in quo non erat aqua. Zachariæ 7. potum refrigerij. sitiebant peccatores, velut cameli culparum pondere pressi, & grauiter defatigati, salutis rorem, quo abluerentur, & refrigerarentur, sed omnium istorum vota liberalius;

Zachar. 7.

quàm olim Rebecca expleuit sanctissima Virgo: clarè hoc ei subscribente Diuo Bernardo Sermone de verbo vbi sic inquit; *de plenitudine eius accipiunt omnes, captiuus redemptionem, æger curationem, tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiam, Angelus letitiam, Tota Trinitas gloriam, & Persona Filij, carnis substantiam.*

Agnouit hanc Virginis Regalem munificentiam Angelus, ideoque vt pacifica ac tranquilla mente, secretissimum arcanum, eloquio Angelico sibi reuelandum, gratanter ac beneuolè MARIA susciperet, benigno sermone illam affatur; *Ne timeas, inquit, Maria.* quasi diceret; longè iam à te depelle omnem timorem, non enim ego sum Angelus ille, qui primum hominem è paradiso eiecit, & cum ancipiti gladio stetit in porta eius, ne quis hominum, cò amplius introeat. Gen. 3. Sed

venio ad te, vt homo in exilium pulsus, iterum in paradysum introducatur: Non sum ille Angelus, qui vniuersam Ægyptum septem grauissimis plagis exulcerauit, Exodi 12. sed ille sum, qui annuntio eum, qui sacramentis, velut saluberrimis antidotis, humani generis vulneribus medebitur. Non sum ille Angelus, qui graue legis onus in tabulis lapideis descriptum, vt grauitatem eius significaret, Moyse detulit in monte Sinai Exodi 24. Sed potius ille sum, qui aduentum eius nuntio, cuius iugum ceruicibus impositum

suauis erit, & leue. Matth. 11. Non sum ille Angelus, qui vna nocte ingentem Sennacherib exercitum, nemini parcens interfecit. 2 Mach. 15. Sed ille sum, qui iam cœlitus venio, vt orbis vniuersus, vitam per te, & fructum ventris tui habeat. Non sum deniq; ille Angelus, qui Zachariam velut incredulum obmutescere fecit; sed ille sum, qui tibi ô MARIA, tanquàm Matri credentium, (vt ore Augustini loquar) tanquàm hæresum interemptrici; (vt Athanasij verbis utar Sermone de sanctissima

Deipara) tanquàm Christianæ Religionis

Magistræ: (vt Ignatij auctoritatem sequar Epistola 1.) tanquàm sceptro fidei: (vt D. Cyrilli contra Nestorium verbo dicam) vt inquam tibi, ad Verbi æterni Incarnationem consensum præstandum suadeam. Ne ergo timeas ô MARIA, cum tam salutarem nuntium audis. Et si teste Plutarcho, in vitâ Cæsaris, cum nauigante Cæsare, magna & inopinata oriretur tempestas, ita vt intumescentes fluctus nauem absorbere viderentur, cumq; nauclerus pauere

capisset, Cæsar ei dixit: *ne extimescas, tecum enim est fortuna Cæsaris.* Sic plane & tu ô Deipara, si mysterium hoc videtur tibi tremendum; ne tamen extimescas, quia tecum est fortuna Regis Regum, tecum est omnipotentis Dei indeficiens protectio; inuenisti enim gratiam apud Deum. quasi diceret; non tantum hunc fauorem apud Deum inuenisti, vt mediante eius gratiâ infusâ, ei placeres; quemadmodum Phrasi Hebraica inuenire gratiam idem sonat, quod fauorem consequi: sed inuenisti gratiam longè maiorem, quia gratiam Incarnationis. Ita sentiunt Doctores, Diuus Ambrosius, & Origenes super cap. 1. Lucæ. quod deducunt ex illo vaticinio: *Apparuit vultus Saluatoris nostri erudiens nos:* quod tali discursu deducere conantur: Salmeron in commentatione huius loci, Massil. in vitâ B. Virginis lib. 3. p. 12. supponunt hi Doctores, quod cum B. Virgo diuinitus illustrata agnouisset, proximum iam tempus aduenisse Messie venturi, & ex prosapia Davidica, vnde originem ducebat, oriundum fore: virginitatis propositum diligenter custodiens, Deum precari non cessauerit, vt dignaretur illam esse virginem, de qua Isaias dixerat: *Ecce Virgo concipiet.* hinc censent, eam suis precibus hanc gratiâ quæsiuisse & inuenisse. Cæterum non vsquequaq; mihi probatur iste discursus, primum ideo; quia cum Virgo nostra esset profundissimæ humilitatis, non videretur verisimile, vt Christi maternitatis eminentissimam dignitatem

postulare præsumpsisset; siquidem ante Angelicum nuntium, cupiebat potius Virgo fieri ancilla illius, quæ futura esset Mater Dei, vt clarè docet S. Bonauentura, de meditatione vitæ Christi; vbi refert cuidam feminæ (quam refert fuisse B. Elizabeth) factam fuisse à Virgine MARIA hanc reuelationem. *Petebam, inquit, vt faceret mihi videre tempus, in quo nata esset illa honestissima Virgo, quæ debebat Filium Dei parere, & vt conseruaret oculos meos, vt possem eam videre, linguam, vt possem eam adorare? manus, vt possem ei seruire;* idcirco credibilis esse putauerim, quod licet Beata Virgo non postulauerit, Filium Dei concipere; quia tamen ardentissimè desiderabat Matri Dei ancillari, propterea gratiam hanc, vt ipsa fieret Mater Dei, inuenit: vt gratiæ auctorem ipsa, & non alia mundo gigneret: quod ex eo optimè stabilendum reor, quia Sacra scriptura commemorans alios, qui gratiam Dei inueniunt, quosdam ex illis ait inuenisse

gratiam coram Deo, qualis fuit Moyses. Exodi 33. cui Sacer textus hoc adscribit: *Inuenisti gratiam coram me, & te ipsum noui ex Nomine.* Alios dicit inuenisse gratiâ cum Deo, qualis fuit Noë, qui gratiâ perfectionis cum Deo ambulans inuenit. Gen. 6. *Noë vir iustus atq; perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulauit:* alios dicit inuenisse gratiam ante Deum, vt de Dauide testatur Euangelistâ Lucas. & D. Stephanus Actor. 7. *Inuenisti gratiam ante Deum.* Alios tandem refert inuenisse gratiam, in oculis, aut in conspectu Dei: vt habetur Genesis 6. & 18. *Num ergo inuenerunt pueri gratiam coram oculis vestris.* similiter. Exodi 32. vbi Moyses loquitur ad Dominum; *Si inquit, inueni gratiam in oculis tuis, ostende mihi faciem tuam.* At verò gratiam apud Deum nulli alteri attribuit, præterquàm B. Virgini, vt hoc peculiari modo loquendi significaret, gratiam quam inuenit Augustissima cœlorum Regina apud Deum, fuisse ipsum Dei Filium, qui semper erat apud Patrem, iuxta illud lo-

gionis

gionis Magistræ: (vt Ignatij auctoritatem sequar Epistola 1.) tanquàm sceptro fidei: (vt D. Cyrilli contra Nestorium verbo dicam) vt inquam tibi, ad Verbi æterni Incarnationem consensum præstandum suadeam. Ne ergo timeas ô MARIA, cum tam salutarem nuntium audis. Et si teste Plutarcho, in vitâ Cæsaris, cum nauigante Cæsare, magna & inopinata oriretur tempestas, ita vt intumescentes fluctus nauem absorbere viderentur, cumq; nauclerus pauere

capisset, Cæsar ei dixit: *ne extimescas, tecum enim est fortuna Cæsaris.* Sic plane & tu ô Deipara, si mysterium hoc videtur tibi tremendum; ne tamen extimescas, quia tecum est fortuna Regis Regum, tecum est omnipotentis Dei indeficiens protectio; inuenisti enim gratiam apud Deum. quasi diceret; non tantum hunc fauorem apud Deum inuenisti, vt mediante eius gratiâ infusâ, ei placeres; quemadmodum Phrasi Hebraica inuenire gratiam idem sonat, quod fauorem consequi: sed inuenisti gratiam longè maiorem, quia gratiam Incarnationis. Ita sentiunt Doctores, Diuus Ambrosius, & Origenes super cap. 1. Lucæ. quod deducunt ex illo vaticinio: *Apparuit vultus Saluatoris nostri erudiens nos:* quod tali discursu deducere conantur: Salmeron in commentatione huius loci, Massil. in vitâ B. Virginis lib. 3. p. 12. supponunt hi Doctores, quod cum B. Virgo diuinitus illustrata agnouisset, proximum iam tempus aduenisse Messie venturi, & ex prosapia Davidica, vnde originem ducebat, oriundum fore: virginitatis propositum diligenter custodiens, Deum precari non cessauerit, vt dignaretur illam esse virginem, de qua Isaias dixerat: *Ecce Virgo concipiet.* hinc censent, eam suis precibus hanc gratiâ quæsiuisse & inuenisse. Cæterum non vsquequaq; mihi probatur iste discursus, primum ideo; quia cum Virgo nostra esset profundissimæ humilitatis, non videretur verisimile, vt Christi maternitatis eminentissimam dignitatem

postulare præsumpsisset; siquidem ante Angelicum nuntium, cupiebat potius Virgo fieri ancilla illius, quæ futura esset Mater Dei, vt clarè docet S. Bonauentura, de meditatione vitæ Christi; vbi refert cuidam feminæ (quam refert fuisse B. Elizabeth) factam fuisse à Virgine MARIA hanc reuelationem. *Petebam, inquit, vt faceret mihi videre tempus, in quo nata esset illa honestissima Virgo, quæ debebat Filium Dei parere, & vt conseruaret oculos meos, vt possem eam videre, linguam, vt possem eam adorare? manus, vt possem ei seruire;* idcirco credibilis esse putauerim, quod licet Beata Virgo non postulauerit, Filium Dei concipere; quia tamen ardentissimè desiderabat Matri Dei ancillari, propterea gratiam hanc, vt ipsa fieret Mater Dei, inuenit: vt gratiæ auctorem ipsa, & non alia mundo gigneret: quod ex eo optimè stabilendum reor, quia Sacra scriptura commemorans alios, qui gratiam Dei inueniunt, quosdam ex illis ait inuenisse

gratiam coram Deo, qualis fuit Moyses. Exodi 33. cui Sacer textus hoc adscribit: *Inuenisti gratiam coram me, & te ipsum noui ex Nomine.* Alios dicit inuenisse gratiâ cum Deo, qualis fuit Noë, qui gratiâ perfectionis cum Deo ambulans inuenit. Gen. 6. *Noë vir iustus atq; perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulauit:* alios dicit inuenisse gratiam ante Deum, vt de Dauide testatur Euangelistâ Lucas. & D. Stephanus Actor. 7. *Inuenisti gratiam ante Deum.* Alios tandem refert inuenisse gratiam, in oculis, aut in conspectu Dei: vt habetur Genesis 6. & 18. *Num ergo inuenerunt pueri gratiam coram oculis vestris.* similiter. Exodi 32. vbi Moyses loquitur ad Dominum; *Si inquit, inueni gratiam in oculis tuis, ostende mihi faciem tuam.* At verò gratiam apud Deum nulli alteri attribuit, præterquàm B. Virgini, vt hoc peculiari modo loquendi significaret, gratiam quam inuenit Augustissima cœlorum Regina apud Deum, fuisse ipsum Dei Filium, qui semper erat apud Patrem, iuxta illud lo-

gionis

Qualem gratiam B. Virgo inuenit,

Qualem gratiam B. Virgo inuenit,

Qualem gratiam B. Virgo inuenit,

Qualem gratiam B. Virgo inuenit,

Qualem gratiam B. Virgo inuenit,

postulare præsumpsisset; siquidem ante Angelicum nuntium, cupiebat potius Virgo fieri ancilla illius, quæ futura esset Mater Dei, vt clarè docet S. Bonauentura, de meditatione vitæ Christi; vbi refert cuidam feminæ (quam refert fuisse B. Elizabeth) factam fuisse à Virgine MARIA hanc reuelationem. *Petebam, inquit, vt faceret mihi videre tempus, in quo nata esset illa honestissima Virgo, quæ debebat Filium Dei parere, & vt conseruaret oculos meos, vt possem eam videre, linguam, vt possem eam adorare? manus, vt possem ei seruire;* idcirco credibilis esse putauerim, quod licet Beata Virgo non postulauerit, Filium Dei concipere; quia tamen ardentissimè desiderabat Matri Dei ancillari, propterea gratiam hanc, vt ipsa fieret Mater Dei, inuenit: vt gratiæ auctorem ipsa, & non alia mundo gigneret: quod ex eo optimè stabilendum reor, quia Sacra scriptura commemorans alios, qui gratiam Dei inueniunt, quosdam ex illis ait inuenisse

gratiam coram Deo, qualis fuit Moyses. Exodi 33. cui Sacer textus hoc adscribit: *Inuenisti gratiam coram me, & te ipsum noui ex Nomine.* Alios dicit inuenisse gratiâ cum Deo, qualis fuit Noë, qui gratiâ perfectionis cum Deo ambulans inuenit. Gen. 6. *Noë vir iustus atq; perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulauit:* alios dicit inuenisse gratiam ante Deum, vt de Dauide testatur Euangelistâ Lucas. & D. Stephanus Actor. 7. *Inuenisti gratiam ante Deum.* Alios tandem refert inuenisse gratiam, in oculis, aut in conspectu Dei: vt habetur Genesis 6. & 18. *Num ergo inuenerunt pueri gratiam coram oculis vestris.* similiter. Exodi 32. vbi Moyses loquitur ad Dominum; *Si inquit, inueni gratiam in oculis tuis, ostende mihi faciem tuam.* At verò gratiam apud Deum nulli alteri attribuit, præterquàm B. Virgini, vt hoc peculiari modo loquendi significaret, gratiam quam inuenit Augustissima cœlorum Regina apud Deum, fuisse ipsum Dei Filium, qui semper erat apud Patrem, iuxta illud lo-

gionis

Qualem gratiam B. Virgo inuenit,

Qualem gratiam B. Virgo inuenit,

Qualem gratiam B. Virgo inuenit,

Qualem gratiam B. Virgo inuenit,

Qualem gratiam B. Virgo inuenit,

Qualem gratiam B. Virgo inuenit,

Qualem gratiam B. Virgo inuenit,

S. Bonaue.

Exodi 33.

Gen. 6.

Actor. 7.

Exodi 32.

Ioan. 1. *Iud Ioan. 1. Et verbum erat apud Deum.* A naufragantem, à naufragio æterno liberauit. Desideratis in Virgine obedientiam Abraham? qui ad unicam vocem Domini obediens, protinus iuit, vt mactaret illi filium; sed & hæc altior in Virgine eluxit, quæ cognita æterni Patris voluntate, de morte filij sui, & viuum nutriuit, & mortuum Deo obtulit. Et vt paucis multa complectar? si effulgit innocentia in Abele, donum orationis in Enoch, fiducia in Noë, fides in Abraham; castitas in Ioseph, obedientia in Isaac, longanimitas in Jacob, patientia in Job, mansuetudo in Moyse, inimicorum dilectio in Dauide, prudentia in Abigail, modestia in Ruth, pulchritudo in Rachele, virginitas in Sunamitide, fecunditas in Lia, fortitudo in Iahele, generositas & magnanimitas in Iudith: hæc omnia cumulatissimè in solam Deiparam Virginem diffusa fuere; adeo, vt non dubitauerit Diuus Bernardus Sermone 4. super Salue Regina dicere. *Nihil est virtutis, quod in te non resplendeat, & quidquid singuli habuere sancti, tu sola possidisti.* Sernauit ergo sanctissima Dei Genitrix dilecto suo poma vetera, hoc est virtutes omnes veterum Patrum, quas iure quodam naturali possederat. seruauit & poma noua, omnes scilicet dotes præclaras, quæ in alijs tantum singulæ repertæ sunt. Fuit enim in Beata Virgine Angelica puritas Agnatis; fortitudo Apolloniæ; constantia Agathæ; sapientia Catharinæ; modestia Cæcilie; zelus Ursulæ, ac tandem ardentissima charitas Angelorum, cum quibusuis alijs celestibus donis, ac priuilegijs; vt docet Angelicus Doctor, 3. p. q. 27. art. 1. *Rationabiliter, inquit, credimus, quod illa quæ genuit unigenitum, plenum gratiæ & veritatis, præ omnibus alijs maiora priuilegia gratiæ accepit.*

Hic mihi occurrit illa singularis historia, cuius meminit Plutarchus, in conuiuio septem Sapientum: vbi refert pariter potentissimum & sapientissimum Amasium, Ægyptiorum Regem, proposuisse in illo conuiuio,

Ioan. 1. Gratia ergo quam inuenit sanctissima Dei Genitrix, fuit ipse Dei Filius, quem conceptura erat. sic enim eum vocat D. Paulus Hebr. 2. inquitens: *vt gratia Dei pro omnibus gustaret mortem.* hoc est; Christus Dominus, vnde meritò D. Bernardus homilia 3. super Missus est. dicit: *Inuenisti, quod quærebas; inuenisti, quod nemo ante te potuit inuenire: inuenisti gratiam apud Deum, Dei & hominum pacem, mortis destructionem, vitæ reparationem.* Et comprobat D. Damascenus de dormitione Virginis, oratione 1. vbi dicit: *Gratiæ abyssum Virgo inuenit.* vbi nomine gratiæ quid quæso significare voluit aliud? quam MARIAM inuenisse Filium Dei, qui abyssus est, & perennis fons gratiæ. Vnde quoniam sanctissima Virgo, hanc gratiam, scilicet ipsum Dei Filium inuenit apud Deum, optimè sequitur, gratiam illam præ omnibus sanctis fuisse cumulatissimam: vt docet D. Athanasius, Sermone de Deipara vbiasserit: *Virginem omnibus gratijs abundasse.* Quod non obscure indicant verba eiusdem Virginis, Cant. 7. *Omnia, inquit, poma noua & vetera, dilecte mi, seruauit tibi.* quasi diceret; quidquid & in Patribus antiquæ legis, & in sanctis Christi Ecclesiæ, repertum aliquando fuit, totum illud in me vberiori modo continetur.

Et profectò, si desideratis in Virgine Deipara cultum & religionem Abelis? longè excedit: Abel enim Agnum pro hostia; Virgo seipsam obtulit. Abel pecus gregis sui immolauit; hæc agnum immaculatum, fructum ventris sui, agnum qui tollit peccata mundi, dicauit Deo. Si vultis in eâ perfectione Noë nauigantis? procul dubio maior reperitur: Noë enim in Arca lignea, se tantum cum liberis indemnem seruauit; Virgo sacra in undante mundi diluuiò, in Arca illa diuina, hoc est; in purissima Christi humanitate, quam eleuauerunt aquæ dolorum vsq; ad montem Caluariæ, non octo, animas vt Noë olim; sed mundum vniuersum

niuiò, quod septem sapientibus apud parauerat, hanc quæstionem: quænam rerum omnium esset Antiquior, communior, maior, sapientior, vtilior, nociuior, fortior, tractabilior, pulchrior tandem ac melior. Cui inprimis respondit Nilossenus sapiens: rem Antiquiorem, esse tempus; quia & mundus in tempore factus; mortem communiorem; quia nemini nasci contingit, nisi qui morti sit obnoxius: mundum maiorem, quia in illo omnia, & extra illud iam nihil est: veritatem sapientior; quia & falli, & fallere nescit: Deum vtiliorem; cum eius nutu omnia gerantur; spiritu viuificentur, prouidentia conseruentur; malum genium & prauam inclinationem nociuiorem; quia ad omnia pessima ducunt hominem: fortunam fortiorem; quia & victores deserens vincit, & victos blandiens erigit. tandemque esse tractabiliorem & suauiore; quia nemo est, qui illam amplecti nolit: tandem pulchriorem edixit, esse lucem Solis; quia & totum orbem illuminat, & ea quæ pulcha sunt, visibilia reddit.

Sed displicuit hæc Nilosseni responsio Bianti Philosopho, idè multis modis illam dilacerare conatus est, ostendens primò, tempus rerum omnium antiquissimum dici non posse, quia constat tribus instantibus; præsentis, præteriti, & futuro: quod verò aliquando est futurum, & aliquando præsens, omnimodò antiquitate caret. Mortem etiam non posse dici communiorem declarauit; quia beatos non attingit, neq; in spiritus immortales, quicquam iuris & potestatis retinet. Mundum insuper non esse maiorem demonstrauit; cum & ipse mundus contineatur certo loco; omne autem contentum, suo continente minus est, nedum maximum dici valeat. Quare ipse tandem ex propria sententiâ asseruit, rem antiquiorem, esse Deum; cum sit causa prima vniuersorum: omnis autem causa suo effectû prior esse debet; maiorem, locum mun-

dum continentem; sapientior; tempus: quia hoc latentes veritates sensim hominibus manifestat: communiorem esse spem: quia istius nullus status manet expers, vtiliorem esse virtutem, quia semper habentem se inclinât ad optimum; nociuiorem esse, vitium; quia naturam deprauat, mores corrumpit, honestatem aufert: fortiorem esse, insuperabilem necessitatem; quia huic omnino parendum est: suauiore, esse ipsam conformitatem cum natura; pulchriorem denique, esse ipsam mundi machinam.

Verum si nobis hodiè dissolenda esset hæc quæstio, dicerem ego necdum Biantem Philosophum viuat attigisse veritatem. Sed si penes Christianum Philosophum decisio dubitationis maneret, audacter asseuerarem, rem inter omnes creaturas antiquiorem, maiorem, sapientior, communiorem, vtiliorem, nociuiorem, fortiorem, tractabiliorem, ac pulchriorem, esse solam Virginem MARIAM. Fuit enim antiquior, quia fatetur de se ipsa Proverb. 8. *Nondum erant abyssi & ego iam concepta eram:* quia ex omnibus creaturis, inter Dei Filium, & MARIAM, strictissima semper coniunctio intercessit: cum enim D. Paulus Roman. 8. asserat, Christum Dominum prædestinatum fuisse ab æterno, vt esset Filius Dei, etiam prædestinari simul debuit, vt esset Filius Virginis: & consequenter oportuit; vt quemadmodum Christus secundum humanitatem assumptam, ita etiam Virgo secundum suam maternitatem ab æterno existeret in Dei præuisione, & prædestinatione. Fuit sanctissima Dei Genitrix sapientior, quia de illa dicit Sapiens Proverb. 39. *Collaudabunt multi sapientiam eius.* Fuit maior; quia Sancta Ecclesia de illa canit: *Trinam Regentem machinam claustrum Maria baulat.* Fuit communior; quia capax est ad recipiendū omnes, teste Salomone Eccl. 24. *Transite ad me omnes, qui concupiscitis me.* Fuit vtilior: quia de illa dicit Sapiens.

Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa. Fuit nociuior antiquo serpente, iuxta illud diuinum eloquium Genes. 3. *Ipsa conteret caput tuum.* Fuit fortior: quia de illa dicit Sapiens² Prouerb. 8. *Manum suam misit ad fortia.* Fuit tractabilior: quia fatetur ipsamet Eccl. 24. *Spiritus meus super mel dulcis.* Fuit deniq; pulchrior: iuxta illud: *Pulchra ut Luna electa ut Sol.* Quocirca propter tantam sui perfectionem, meruit sanctissima Virgo inuenire gratiam super omnes creaturas rationales maximam.

Sic expressè sentit Honuphris, Manest. Sermon. de Annuntiatione B. V. ubi in hunc modum scribit: *Indubium verti potest, an gratia Virginis Maria, sit maior gratia reliquorum omnium sanctorum; etiam si simul omnes reliqui sancti sumantur. Respondendum tamen mihi videtur, tantam communicasse Deum optimum Maximum gratiam Virgini Maria, ut hac maior appareat quam sit gratia reliquorum omnium sanctorum.* Suadetq; potentissima ratio Beatam Virginem, maiorem omnibus sanctis gratiam inuenisse, apud Deum; quia cum Beata Virgo sit exaltata, super omnes choros Angelorum, quod confiteretur sancta Ecclesia, ideo, necessum est, ut Virgo sanctissima maiorem gratiam habeat, quam sit in omnibus etiam Angelis, si enim docet Beatus Dionysius lib. de Cælesti Hierarchia, supremum Angelum, omnem inferiorum gratiam Angelorum exequare, immo, & superare, tanquam continens contentum. Igitur quoniam sanctissima Dei genitrix, sit omnibus Angelis eminentior, necesse est, ut contineat in se omnem gratiam, non tantum æquivalentem; sed etiam superantem omnes gratias collectivè sumptas, quibus præstant & Angeli & beati. Quod si in rebus naturalibus videmus Deum, trinam hanc mundi machinam, elementarem, scilicet, Cælestem, & Angelicam, ita prudenter disposuisse, ut & inter elementa sit vnum, quod cætera magnitudine superat: qualis sphaera

ignis sub concauo lunæ existens, quæ reliqua elementa intra se continet. Et inter Cælestes orbes sit vnum corpus, quod reliquos omnes cælos ambit, quale est iuxta Philosophorum sententiam, primum mobile, iuxta verò probabiliorem Theologorum opinionem, cælum empyreum: quod reliquos cælestes orbes, simul sumptos, quantitate molis longè superat. Et inter nouem Angelorum choros, sit vnus omnium supremus, qui & sapientiâ, & charitate, & gratiâ longè supereminet alijs, eosq; simul sumptos intensius perfectione naturali superat. Ita planè & in ordine supernaturali conueniebat diuinæ omnipotentiae, condere aliquam creaturam talem, cui tantam gratiæ plenitudinem conferret, ut illa omnium sibi inferiorum gratias, non solum exæquaret; verum etiam superaret. ad eum planè modum, quo in Ecclesia Catholica videmus, Christum instituisse, ut omnes gradus potestatis spiritualis, qui in subdiaconis, diaconis, presbyteris, Episcopis, Archipresulibus Patriarchis reperiuntur; illi singuli simul sumpti, ita in summo Pontifice existant, ut suprema eius potestas, omnium inferiorum potestates longa intercapedine præcellat.

Quid ergo obstabat, quominus Deus optimus Maximus, eundem ordinem seruans in collatione gratiæ, Sanctissimæ genitrici suæ, tam exuberantem gratiam contulerit, ut hæc sola omnium gratias simul sumptas, eminentiori modo & contineret, & superaret; quemadmodum sensisse videtur de Deipara Salomon Prouer. 31. *Multa, inquit, filia congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas.* Suadet & ipsa congruentia, B. V. inuenisse gratiam apud Deum, omnibus Angelis & beatis maiorem: quia dignitas maternitatis illius exigebat; ut cum inter puras creaturas nulla sanctior illa esset, tantundem exaltaretur, & honorificaretur, quantum illam honorari possibile fuit, sine præiudicio excellentiæ Christi Domini.

Domini. Quod sensisse videtur Cardinalis Caietanus, in libro de spasm. Beatae Mariæ. ubi dicit: *Virgo debet credi similis Filio per omnia, quantum fas est.* Si ergo oportuit, ut gratia Christi omnium Angelorum & hominum gratias superaret, maxime ex hoc fundamento; quia gratia eius fuit gratia capitis: sic planè conueniens erat, ut gratia quoque Dei genitricis, licet inferior in illa erat, quam in Christo; omnium etiam gratias superaret: quoniam & ipsa capitis dignitatem mirum in modum participauit, quemadmodum docet Diuus Irenæus, libro 3. contra Hæreticos. capite 33. *Sicut, inquit, Eua inobediens, sibi & vniuerso generi humano, causa facta est mortis, sic Maria & sibi, & vniuerso generi humano facta est causa salutis.* Quod confirmat D. Augustinus Sermon. 33. de Sanctis inquit: *Hac Prima matris damna resoluit, hac homini perditio redemptionem adduxit.* Denique Diuus Bernardus Sermon. 3. de Assumptione, id ipsum clarissime illustrat: *Merito, inquit, in te respiciunt oculi totius creature, quia in te, & per te, & de te, benigna manus omnipotentis, quicquid creauit, recreauit.* Vbi ex tot grauissimis sanctorum Patrum sententijs, Dei genitrix capitis dignitatem mirum in modum participasse videtur.

Miror hic Abulensem tam manifestè veritati, & Doctorum Ecclesiæ sensui contrariū velle, qui r. Prol. in Matthæum q. 19. duabus euincere contendit rationibus, Beatae Virgini non fuisse maximam omnium gratiam à Deo collatam: quia inquit plus dilexit Christus Ecclesiā; quam Virginem: consequenterq; illi maiorem gratiam contulit, quam huic; deducit hoc imprimis ex eo; quia inquit B. V. fuit pars Ecclesiæ: quoniam redempta est, sicut quicunq; alius de Ecclesiā; pars autem cum non sit dignior toto, nec maior illo, non debet magis honorificari, quam ipsum totum; deinde conatur hoc etiam deducere ex eo, quia inquit non fuerunt pri-

uilegia collata Virgini, nisi propter Ecclesiā; propter quam tot gratiarum muneribus fuit dotata, ut esset Mater Dei, ad quam dignitatem nūquam eueheretur, nisi propter saluandam Ecclesiā, Filius Dei carnem assumpsisset, ut eam proprio sanguine redimeret.

Verum debile satis fundamentum. Nam in prima ratione falsum supponit Abulensis, quod reliquum corpus Ecclesiæ abiq; Virgine acceptum, sit tota Ecclesia: quoniam inter eius etiam membra, potissimum omnium hominum, est Beata Virgo. Est ergo corpus illud Ecclesiæ, seclusa Matre Dei, pars tantum Ecclesiæ, multitudinē & numero Virgine maior; sed intensiuo valore & pretio multo minor. Quod clarè docuit D. Bernardus, Sermon. 15. de festo Virginis cap. 3. ubi dicit: *Magis fuisse intentam à Deo redemptionem Matris suæ, quam omnium seruorum eius.* Præterea, quamuis Deipara fuerit pars quedam Ecclesiæ; nihil tamen obstabat, quominus reliquas omnes partes, ex quibus constat Ecclesia, magnitudine gratiæ sibi collatæ excederet: quemadmodum etiam supremum Cælum, licet sit pars totius vniuersi, magnitudine tamen sui ambitus, reliquas eiusdem vniuersi partes simul sumptas, complectitur. In secunda etiam ratione falsum pariter supponit Abulensis, Beatam Virginem propter Ecclesiā fuisse dilectam Deo: cum potius propter ipsam tota Ecclesia sit amata; videns enim Deus summam Virginis puritatem, decreuit ut ipsa remedium afferret Ecclesiæ, concipiens & pariens eius redemptionem.

Audistis igitur Catholici Angelicam legationem, ab æterno Patre ad Virginem sanctissimam missam. Audistis illam ad tam institutum nuntium trepidasse, non animo cadendo, sed inscütabile mysterium Incarnationis admirando; non dubitando de reuelatione facta, sed erubescendo; quod ad humilem ancillam immensus Deus hospitaturus

S. Bernard.

Prou. 31.

turus descendere velit: Audistis in-
super eam inuenisse gratiam apud
Deum insolitam, quia ipsum Dei Fi-
lium; gratiam omnibus maiorem,
quia ultra sortem beatorum & cho-
ros Angelorum euectam. Proinde
& nos eius exemplo discamus, quæ-
rere gratiam non apud homines;
non illam, quam obtinuit Ioseph
apud Pharaonem: non illam, quam
inuenit Daniel apud Darium: aut
Aman apud Assuerum Regem, aut
Ahitofel apud Absalonem: quia
gratia talis fallax est, quoniam &
Aman crucem peperit, & Ahitofel
suspendium attulit; sed quæramus
gratiam apud illum, per quem Reges
regnant, & legum conditores iusta
decernunt, & cui omnes potentatus,
tam terreni, quam cælestes subijci-
untur, gratiam inquam apud Deum
quæramus per Virginem sanctissi-
mam, quæ & omnium gratiarum
auctorem, Angelico credens nuntio,
concepit, & mundo pereunti vitam
genuit, & nobis omnibus subsidium
tanquam pia Mater, ferre non dedi-
gnatur.

E O D E M D I E CONCIO TERTIA.

Ecce Ancilla Domini, fiat mihi se-
cundum verbum tuum. *Lucæ 1.*

*Ostenditur, descendentem e sinu Pa-
tris Verbo Incarnato, humilitatem
primario occurrisse, illudq; in
Virginis uterum de-
duxisse.*

Inter ferocissima quadrupedum
animalia, maximè indomitum
Rhinocerotem, seu unicornem magno-
scunt Naturalistæ, cui singulares &
præ cæteris animantibus excellentes
tribuunt proprietates, vel ex eo,
quia à mundi ipsius penè exordio,
Chaldei, & mox Hebræi, eius men-
tionem fecerint, venustissimas inde
allegorias desumentes. Inter quas,
tria potissimum reperio præcipua-

A significata. Inprimis fortitudinem,
ita enim animal hoc acutum & va-
lidum est, ut quidquid impetierit,
aut ventilet, aut perforet. Naturale
illi est odium in elephantum, im-
mani corporis vastitate belluam.
vter horum robore præstaret, expe-
riri voluit Emanuel Rex Portugalliæ
Anno 1513. Qui viuum Rhinocero-
tem ex India adductum, colore
buxeo, seu vermiculato, testis cly-
peatis tectum, omniq; ex parte ar-
matum Vlisbonæ, in pugnam cum
Elephanto produci iussit. Initurus
certamen Rhinoceros, cornu ad sa-
xalimato, aluum Elephanti maximè
petebat, hanc non ignorans suis icti-
bus peruiam esse; elephans verò
dentibus fortissimis, cutem Rhino-
cerotis; quantumlibet duram, & vix
iaculo peruiam, validissimo ictu la-
cerabat ac dilaniabat: impari tamen
conatu, ita ut in eo certamine, ele-
phantus succumberet. Hanc nimiam
ferocitatem, & inuictam istius ani-
malis fortitudinem, indicare voluit
Regius vates. Psalmo 13. clamans ad
Deum: *Salua me Domine ab ore leonis,*
*& a cornibus unicornium humilitatem
meam.* Similiter Isaias loquens de ira
Dei, aduersus Idumeos, & Assyrios,
populi sui persecutores: *Unicornes,*
inquit, *cum eis, & tauri cum potenti-
bus.* Isaiæ 34. Nec minus patientis-
simus Iob, indicare voluit, Rhino-
cerotem animal esse indomitum, &
ferociens cap. 39. loquens: *Nunquid
volet Rhinoceros seruire tibi, aut morabi-
tur ad gregem tuum, aut alligabis Rhi-
nocerota ad arandum.* Quasi diceret:
equos, mulos, tauros, subijcere,
cuiuslibet quidem est potentia, &
ideò non magnæ gloriæ: Nec est,
quod quis se equum edomasse glo-
rietur. At verò Rhinocerotem,
prorsusq; indomabile animal, ad præ-
sepe adducere, ligare, iugumq; col-
lum subdere, hoc insolitum, & vix
hominibus possibile, cum Rhinoce-
ros semper sit inuictus, & mori po-
tius, quam subdi paratus. Præterea,
in Rhinocerote cum naturalistis re-
perio, exaltationem: cum enim ani-

Rhinocero-
tis odium
& pugna
cum ele-
phanto.

Psalm. 13.

Isaiæ 34.

Iob 39.

Rhinocero-
tis virtu-
tes.

mal hoc, concessum sibi habeat à na-
tura cornu validissimum, quo velut
scepro regio adornatur, meritò su-
per cætera animantia, principatum
sibi usurpare potest, ut quemadmo-
dum nemini vnquam cedit, & vena-
torum tela generoso animo spernit,
quod verè Regium est; ita omnibus
alijs animantibus regnet. Insuper
reperio in Rhinocerote, scilicet ca-
stitatis typum, & integritatis: quo-
niam teste Æliano, Rhinoceros to-
litarius obuagatur per desertum, & in-
uia hominibus loca. Hinc aliquot
Pontifices, nominatim Clemens VII.
& Paulus III. Rhinocerotem vsur-
pant in suis Symbolis, indicaturi
fortitudinem, exaltationem, & in-
tegritatem, aliasq; virtutes suas con-
similes. Et nihilominus cum tantæ
sit fortitudinis Rhinoceros, ut nul-
lâ venantium virtute capiatur, vnus
tamen Virginis aspectu mansuescit:
nam teste Isidoro libro 12. Etymolo-
giarum cap. 2. Virgo puella præpo-
nitur, quæ venienti sinum aperit, in
quo ille omni ferocitate deposita ca-
put reclinat, moxq; ibi conuiescens,
& dormitans, velut inermis à vena-
toribus capitur, Rhinocerotis Sym-
bolo, cælestem illum, in sinu æterni
Patris delicate conuiescentem fi-
lium, cuius fortitudini non est, qui
resistere valeat, adumbrari video.
ut enim indomitus Rhinoceros cor-
nu ferit, & lacerat; ita omnipoten-
tis Patris Filius Incarnatus, regna
mundi dissipat, & imperia conuel-
lit, iuxta illud Moyse de Iosepho, in
Christi Domini typum: *Cornua Rhi-
nocerotibus, cornua illius; in ipsis ventila-
bit gentes, usq; ad terminos terra.* Deu-
ter. 33. Cornu Rhinocerotis est an-
tidotum, contra omnia venena præ-
sentissimum, ita, ut si plagam in-
fert, medicinam conferat. Hinc Al-
uius inter sua Emblemata, pingebat
unicornem, cornu suum, in ri-
uulum quendam aquarum immer-
gentem, hac in inscriptione apposi-
ta: *VENENA PELLO.* Idem regio
Christi scepro attribuit D. Ambro-
lib. de benedictionibus Patriarcha-

A rum cap. 11. *Hoc, inquit, cornu, Do-
minus Iesus comminuit gentes, ut super-
stitionem obtereret, salutem redderet, si-
cut ipse ait: percutiam, & sanabo.* Quis
non agnoscat, felicem esse plagam,
quæ venenum egeritur, salutare vul-
nus, quo lethale virus euomitur;
fortunatum supplicium, quo pec-
catum, seu peccato infecta anima
curatur. Et ideò addit D. Ambro-
sius in Psal. 43. *Noli timere, quia ven-
tilat: dixit enim: percutiam, & sanabo.*
*Bona cornua, quibus ferit, ut cornua ad-
uersarij timere nequeamus.* Rhinocero-
s est terribilis omnibus animalibus;
Dei Filius pariter, terribilis
omnibus creaturis. 1. Reg. 6. *Quis
poterit stare in conspectu Domini Dei san-
cti huius.* Rhinoceros exaltatur super
omnia quadrupedia; eandem exal-
tationem, & prærogatiuam in toto
mundo, Christo subscribit Rex Da-
uid: *Exaltabitur sicut cornu unicornis,*
cornu meum. Psal. 91. Rhinoceros
tantæ est fortitudinis, ut nullâ vi ca-
pi queat; Dei pariter filius, nullâ
ratione in terras deduci potuit. Ten-
tauit hoc iustus Abraham, dum
prompto & alacri animo, ad immo-
landum Filium descenderet, sed lo-
co vnicornis illius cælestis, in re-
compensationem promptæ suæ obe-
dientiæ, ariete contentus esse debuit:
*Leuauit Abraham oculos suos, viditq; post
tergum arietem, inter vepres harentem*
Gen. 22.
cornibus. Genesis 22. Tentabat Iacob
Patriarcha, luctando tota nocte cum
Angelo usq; ad auroram, sed irritò
conatu: *Quia Angelus, tetigit ner-
uum eius femoris, & statim emarcuit.*
Gen. 32. Tentauit Rex & Propheta
Dauid, cum vniuerso populo Israël
ludens ante Arcam Domini, in omni-
bus instrumentis fabrefactis, ut hoc
iucundo apparatu, Dei Filium in-
terras euocaret; sed responsum au-
diuit: *De fructu ventris tui ponam su-
per sedem tuam.* Tentauit insuper
vniuersus mundus, continuis suspi-
rijs, & gemitibus ad Deum clamans:
Rumpite caelos, mitte rorem. Sed mox
audiit vocem. *Nunquid Rhinoceros ser-
uiet tibi?* Verum quemadmodum
Rhino-

S. Ambro.

Idem qui
supra.

3. Reg. 6.

Psal. 91.

Gen. 22.

Ibidem 32.

Iob 39.

Rhinocero-
s maxi-
mè indo-
mitus.

Stratage-
ma capiendi
Rhinocero-
tem.

Deut. 33.

Aluius.

Rhinoceros, quantiscunq; irarum fa-
cibus exardescat; ad vnus tamen
Virginis conspectum, illico defer-
uescit, ac mirefcit, vt docet D. Gre-
gorius lib. 39. Moral. cap. 10. ita pla-
nè Dei Filius, qui ante terribili in-
totum mundum zelo inuehebatur,
ad nulliusq; preces suam iram tempe-
rare voluit, hodiè nimia venustate
B. Virginis, captus, in eius vterum
descendit, cuius admirando descen-
sui, quæ virtus in B. Virgine prima-
riò occurrit, hodiè considerabimus.

Dei Filius
quonam
temporis
momento
incarnatus
sit.

Solertiùs peruestigant interpre-
tes Scripturæ sacræ, quonam tem-
poris puncto, præcisè Dei Filius in-
vterum Virginis descendit, & de pu-
rissimo eius sanguine incarnatus sit.
Elias Cretensis Oratione de Annun-
tiatione, censet eum incarnatum ef-
se, antequàm Angelus, diuinæ cor-
porationis paranympus & enco-
miasies, veniret ad Virginem. Pu-
tatq; Angelum salutando Virginem,
annuntiasse ipsi Incarnationem non
futuram, sed factam, & in ea non
sentiente, ante consensum illius per-
actam. Quod probat ex verbis An-
geli, quibus Virginem allocutus est;
Dominus, inquit, tecum. vbi Angelus
clare videtur significare, iam tunc
Dominum Virgini adfuisse. Nice-
phorus autem lib. 1. cap. 8. censet
Dei Filium tunc incarnatum esse,
quandò Angelus obloquentius salu-
rans Virginem, dixit: *Aue gratia plena.*
Cui sententiæ videtur fauere San-
ctus Hieronymus Epistolâ 140. sic lo-
quens. *Sancta Maria, inquit, quia con-*

S. Hieron.

ceperat eum, in quo omnis plenitudo diui-
nitatis habitat corporaliter, plena gratia
salutatur. S. Augustinus quoq; aliter
sentire videtur, quòd verbum æter-
num tunc sit incarnatum, quando
Angelus dixit Virgini: *Dominus te-*
cum, in eandemq; sententiam, pro-
pendet Petrus Damianus Ser. 1. & 3.
de Natiuitate Virginis, qui verba
hæc. *Dominus tecum,* ita explicat:
Audisne, inquit, in hoc verbo Incarna-
tionem Dei, redemptionem hominum, re-
novationem mundi. Sed magis consen-
tancum veritati videtur, Dei Filium

Petrus Da-
mianus.

non assumpsisse carnem humanam,
nisi postquàm illa consentiret: *fiat*
mibi secundum verbum tuum. Quod de-
duco Authoritate S. Bernardi, qui
Serm. 4. super Missus est, de assensu
Virginis Angelicis verbis, ingeniosè
in hunc modum discurret: *Fiat mibi*
de verbo, secundum verbum tuum, ver-
bum quod erat in principio apud Deum,
fiat caro de carne mea, secundum verbum
tuum: fiat obsecro mibi verbum, non
prolatum, quod transeat, sed conceptum,
ut maneat, carne videlicet indutum,
non àère; fiat mibi non tantum audibile
auribus, sed visibile oculis, palpabile ma-
nibus, gestabile humeris: fiat non ima-
ginariè somnium; sed silenter inspira-
tum, personaliter incarnatum, corpora-
liter inuisceratum. Ergò antequàm
B. Virgo consentisset, Filius Dei non-
dum carnem assumpsit. Et profe-
ctò decebat, vt liber Beatæ Virginis
consensus, ad Incarnationis Sacra-
mentum expeteretur, atq; expecta-
retur. Non quòd puella, Incarna-
tionis arbitra, aut sequestra fieret:
non quòd tantum mysterium, ex iu-
uenculæ MARIÆ arbitrio depende-
ret; sed vt ostenderetur, omnia bo-
na per MARIAM mundo concedenda.
Sic argumentatur S. Irenæus. *Quid*
est, ait, quòd sine Maria consensu, non
perficitur Incarnationis mysterium? quia
nempe vult illam Deus omnium bonorum
esse principium. Eam igitur ob causam,
Beata Virgo velut Incarnationis arbi-
tra, constituta est, vt ipsa post Deum,
sit omnium bonorum, & gratiarum
omnium principium.

S. Bernard.

S. Irenæus.

Hinc prudentissimo Dei con-
silio factum est, vt Angelus prius ad
Virginem mitteretur, antequàm
conceperet. Ita enim sua MARIÆ
chara erat pudicitia, sanctaq; puri-
tas, vt super ipsam eam æstimans
vitam, affirmet S. Chrysosthomus
ob id priusquàm conceperet, An-
gelum ad eam missum fuisse, ne
videns se grauidam, præ nimio pu-
dore, & verecundiâ moreretur.
vnde homil. 41. in Matth. citatus
S. Doctor ita loquitur. *Et cuius rei*
gratia, inquit, non id ipsum custodivit
in Vir-

S. Chryso.

in Vir-

in Virgine, vt ad illam quoq; post conce-
ptum veniret? ne scilicet stupentis, ac
verecundantis animum, anxietas, mæsti-
tiaq; consumeret: valde enim fieri potuit,
vt tanti ignara secreti, aliquid crudele
de se decerneret, & quantum honestatis
amans tantum fame turpis intolerans,
vel ad lignum subito, vel ad gladium
conuolaret. Et manifestè hoc expres-
sit illa salutatio Angeli; ad Beatam
Virginem: *virtus altissimi obumbrabit*
tibi. in quibus verbis, circa pro-
digiosam Filij Dei conceptionem,
obumbrandam Beatam Virginem,
prædixit Angelus, vt ingeniosè ex-
ponit D. Bernardus Epistolâ 77. vbi
docet, Angelum expressè significas-
se, modum secretissimum arcani, incom-
prehensibili, & ineffabili sacramenti,
quo quasi in umbra, cum sola, & in sola
Virgine, sola Trinitas conceptum fuerat
operatura diuinum. Ergò non ante
consensum Beatæ Virginis, verbum
æternum, carnem assumpsit, alioqui
sine obumbratione virtutis Altissimi
concepisset, quod manifestè veritati
Euangelij derogat. Hinc rectè con-
cludit S. Damascenus, citatus à Ma-
gistro sententiarum in 3. dist. 4. Spi-
ritum Sanctum, non nisi consenti-
ente Virgine in eam superuenisse,
inquiens: *Post consensum autem Sancta*
virginis, Spiritus Sanctus peruenit in
ipsam secundum verbum Domini, quod
dixit Angelus, purgans ipsam, & po-
tentiam Deitatis verbi receptiuam præ-
parans, simul autem & generatiuam.

Lucæ 1.

S. Bernard.

S. Damasc.

Quoniam ergò post consensum
Virginis, incarnationem Diuini ver-
bi, in purissimo eius vtero, San-
ctissima Trinitas operata est, meritò
considerandum occurrit, quid in
Virgine Deipara, ita potens & excel-
lens fuerit, vt Dei Filium, in suum
traxerit gremium. Quippè in edo-
cta Virgine ab Angelo, de ineffa-
bili modo, quo diuina incarnatio
fieri debuit, pulchra statim virtutum
æmulatio exorta erat, quæ de tanto
mysterio piâ ambitione certabant.
Sed quanam illarum proximè in-
cre, ac effectu Deiparæ, diuini verbi
incarnationem peregerit, nimirum,

quam illarum vltimò exhibuit MA-
RIA, quod expectans Deus, conse-
ctim Incarnationis sacramentum,
in eius vtero purissimo operatus est,
ambigunt Doctores Sancti, D. Au-
gustinus Serm. 17. de Sanctis, Virgi-
næ obedientiæ videtur suffragari,
illiq; in hoc certamine palmam de-
ferre, ex hoc fundamento. Quia po-
sito consensu Virginis, diuina Incar-
natio facta est; hic autem consensus,
ex virtute obedientiæ processit. Vn-
de super illud: *Ecce ancilla Domini,*
fiat mibi secundum verbum tuum. Ita
discurret: Hæc sunt verba consen-
tientis, & assensum præstantis, diui-
næ voluntati, hunc autem consen-
sum Angelus expectabat, & hic so-
lùm requirebatur. Alij feruentissi-
mæ Virginis orationi, verbi diuini
Incarnationem tribuunt, simulque
fidei firmissimæ. Ita S. Ambrosius
cum Euthymio sentiunt, verba illa
Virginis: *Fiat mibi secundum verbum*
tuum, ita exponentes: Perindè est
inquiunt, ac si diceret: *Credo, quod*
dicis: Fiat mibi secundum verbum tuum.
Nec dissentire videtur S. Bernardus
Serm. 4. super Missus est, in prædicta
verba ita discurrens: *Nihil obstat in-*
telligi: Fiat, esse verbum orantis. Ne-
mo quippè orat, nisi qui credit, & sperat.
Quibus verbis, hanc prærogatiuam
orationi Virginis attribuit, spem
non excludens: dùm in persona Vir-
ginis ita loquitur: *Fiat mibi de verbo,*
secundum verbum tuum, verbum quod
erat in principio apud Deum, fiat caro
de carne mea, secundum verbum tuum,
fiat obsecro mibi verbum, non prolatum,
quod transeat; sed conceptum, ut maneat,
carne videlicet indutum, non àère. Fiat
mibi non tantum audibile auribus, sed
visibile oculis, palpabile manibus, gesta-
bile humeris. Fiat non imaginariè somnia-
tum, sed silenter inspiratum, personaliter
incarnatum, corporaliter inuisceratum.

S. Ambro.
Euthymio.

S. Bernard.

Nihilominus S. Bernardus ex
propriâ sententiâ, sublime hoc elo-
gium, deducendi Dei Filium in vte-
rum Virginis, duplici virtuti adscri-
bit, nimirum virginitati, & humi-
litati. *Virginitate, inquit, placuit, hu-*
mitate

Idem qui
supra.

militate concepit. Et meritò equidem: ipsa enim ex Dei nomine ab Angelo salutata, & ad supremum Genitricis Dei fastigium, quo maius aliquid humana mens cogitare non valet, cuncta, non ignara legum veræ magnitudinis, ut & amplissimæ dignitatis sibi oblata, possessionem acciperet, & singulare aliquod specimen daret, quo tanto honori aptam, natamq; se esse ostenderet, ingenti animi submissione, respondit: *Ecce ancilla Domini*: nimirum, à supremo Regni, cœli ac terræ fastigio, ad extremum ancillarum locum, & obsequium sese abiciens: Quod ingeniosè premit D. Ambrosius lib. 2. de Virginitibus. *Nam & humilior inquit facta est, ubi se à Deo cognovit electam.* Quid sibi volunt verba hæc? *humilior facta est*: ut scilicet ipsa apud Deum, & homines, meritis ac dignitate crescente, apud se demissione decreveret, dignitatemq; humilitate exæquaret. Quia humilitas cum dignitate, de amplitudine contendit: & ideo Virgo humilitate Deum concepit, summumq; eius maternitatis honorem assecuta est, teste D. Bernardo supra illud Apocal. 12. signum magnum. *Facta est, inquit, omnium Domina, quæ se omnium exhibebat ancillam.*

Hanc certè tempestivam, gloriosamq; Virginis Deiparæ humilitatem, prædixerat olim Salomon, cum lilio eam componens, Cantic. 2. *Sicut Lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* Agnoscite, inter Virginem, & lilium, similitudinem magnam. Lilium ex vna parte Auctore Plinio lib. 2. cap. 5. principem inter reliquos flores locum obtinet, & eminentibus omnibus caput attollit: *Nulli florum excelsitas maior, interdum cubitorum trium,* inquit Plinius. Ex altera verò, insigne illud excelsitatis, seu proceritatis suæ documentum præbet lilium, quod ubi ad debitam celsitudinem pervenit, ob stipite capite ad terram inclinatur: *Longitudo collo est, & non sufficienti capitis oneri,* subiungit citatus Plinius. An

non eandem Lilij imaginem, in MARIA ad vinum expressam cernimus? dñm Angelicis choris dignitate superior, languido collo, nec sufficienti capitis oneri, infimam se ancillam exhibet: *Ecce Ancilla Domini.* Obstupefcit S. Ambro. lib. 2. in Lucam. & exclamat: *Vide, inquit, devotionem, ancillam se dicit Domini, quæ mater eligitur, nec repentino exaltata promisso est.* Cui aurea Chrysologi verba consonant, Serm. 142. prope finem: *Quæ, ait, vocatur ab Angelo Domina, ipsa se cognoscit, & confitetur ancillam: quia devotus animus, in suis beneficiorum crescit ad obsequium, augeatur ad gratiam, non ad arrogantiam, prosilit, non ad superbiam pertumescit.* Stupendum est illud, quod protulit Sapiens Eccl. 43. de Luna. *A luna, inquit, signum diei festi, luminare quod minuitur in consummatione.* Cum tamen de Luna materiali, hoc nequaquam intelligi possit, quæ non antea minuitur, & postea crescit, sed è conuerso; nec minuitur in consummatione, sed post consummationem. Ideò Hailgrinus Cardinalis, humilitatem Virginis, quæ in canticis dicitur, *pulchra ut Luna.* Cantic. 6. in his verbis significari contendit, inquit: *Hic verborum ordo exprimit Beatam Virginem, nam cum ipsa, audisset sibi promissam tantam magnitudinem, quod foret Mater Dei, sese minuit usq; ad ancillam, & in hac minutione concepit, & facta est luna plena.* Nam luna iuxta Mathematicos, ex omnibus Planetis propius se ad terram demittit, teste Tullio libro 2. de Divinatione. *Docet, inquit, ille ratio Mathematicorum, quanta humilitate luna feratur, terram prope contingens.* Ita prorsus Beata Virgo se gessit: cœlo namq; admota, & super Aquilonis latera cuncta, Dei pedibus, ut humilis ancillula, aduolui elegit. In quam sententiam pulchrè alludit Bernardus Serm. 42. in Cantic. *Sponsa, inquit, humilitas voluntaria est, perpetua est, fructifera est; audierat illa in Canticis, sponsum loquentem, pulchra sunt genæ, sicut turtur. & collum tuum sicut monilia:*

S. Ambro.

S. Chrysol.

Eccl. 43

Cantic. 6.

Hailgrin.

Luna terræ proxima.

S. Bernard.

monilia:

monilia: acceperat repromissionem ornatus aurei, & nihilominus tamen cum humilitate respondet, & quanto maiorem se audit, tanto humiliat se in omnibus. Non gloriatur in meritis, non inter laudes suas humilitatem obliuiscitur, quàm & humiliter confitetur. Quasi voce Virginis MARIA apertius diceret: *Nulius mihi meriti conscia sum, nisi quod respexit Deus humilitatem ancillæ suæ.*

Nec certè efficacius quidpiam in Virgine reperiri potuit, quod immentum illud Dei verbum, ad verum eiusdem deducere corporandam, quàm humilitas. Hac quippè altissima quæq; fastigia firmari, stabiliri, immotaq; reddi, alias casura, ituraq; in præceptis, vel ex ipso terræ ac cœli firmamento, non operosè colligitur. Cui enim nisi humilitatis fundamento, magna hæc terra moles incumbit, atq; subsistit? Nam dum subtilius inuestigant Philosophi, super quonam etiam fundamento terra, per tot millia annorum stet immota? Hanc, ut certam rationem assignant, quod cum terræ summa, gravitas naturalis insit, suapte nutu, ac pondere, infimum mundi locum, id est centrum petat, in quò dum consistit, & naturaliter quiescit, immotam stabilemq; permanere necesse est. Siquidem omne, quod extra centrum movetur, necesse est, sursum ascendere, cum omnis locus, qui in circulo extra centrum reperitur, centro ipso superior sit, ut ergò magnitudo terræ, & gravitas subsistat, atq; immota quiescat, infimum locum petit, & ad ipsum, tanquàm ad summum centrum indefinenter anhelat. Quid loquar de cœli consistentia? & huic non aliud, nisi humilitatis fundamentum subesse, facile convincitur. Quoniam cum cœlum quasi deperditum, atq; demolitum, ipsummet cœli nomen demeruit, cum ab illo per superbiorum Angelorum elationem, humilitas abesset, ita ut illud instaurari opus foret, teste D. Paulo Ephes. 1. *Instaurare omnia in Christo, quæ in cœlis, & quæ in terra sunt in*

Cœlum & terra in humilitate fundata.

Ephes. 1.

ipso. Ergò cœlum deperditum erat, quoniam ipsum instaurari necesse esset. At quomodo hæc instauratio, & renouatio, in cœlo & in terra facta est? audite D. Gregor. libro 31. Moral. cap. 19. hanc renouationem, ita explicantem: *In ipso, ait, restantur ea, quæ in terra sunt, dum peccatores conuertuntur: in ipso instaurantur ea, quæ in cœlis sunt; dum illuc humilitate homines redeunt, unde Apostata Angeli superbiendo ceciderunt.*

S. Gregor.

Describens Isaias superbissimi peccatorum primatis, primi illius cœli domicilij, diuinam excelsitatem affectantis, ita eum, Deo in faciem resistentem, & inflatissimis buccis effutientem, inducit: Cap. 14. *In cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo.* Vbi per montem, intelligitur templum: ita enim exponit Hugo: *Sedebo in Sion, ubi Arca & tabula testantur.* Quid agis o superbe Lucifer, nonne melius in oriente solium tuum collocasses? unde principium omnis morus: sic enim facilius thronum tuum stabilire posses? cur non in meridie? unde verus Messias venturus promittebatur: *Habacuc 3. Deus ab Austro veniet, & sanctus de monte Pharan.* Cur non in occidentem, quàm partem potior templi Dei pars respiciebat. Ne miremini: ferunt enim Doctores Sancti, in templo Sion, ad partem Aquilonarem mansisse Virgines, Deo ad obsequium dicatas, inter quas erat Virgo MARIA, quousq; Iosepho desponsaretur, quæ futura erat verbi incarnandi Mater. Hoc igitur cognito, rebellis Deo Angelus, nihil intentatum reliquit, ut MARIAM Virginitate spoliaret. Sicq; incarnationem Filij Dei præpedire posset, ne illi ad orationem exhiberet. Hic sensus est illorum verborum: *Sed ego in monte testamenti, in lateribus Aquilonis:* Quasi diceret: ita illustre, & diuinum caput, supra omnia creata attollam, ut nec Dei Filium, si humana

Isaias 14.

Habac. 3.

X

nā in-

na induatur carne, velim vnquam reuereri. Vnde dicit S. Basilus: *Perpetuus, inquit, virginis defraudator, ac inquietor est diabolus, Virgines namq; obseruabat, quarum vnā Deum parituram cognouerat.* Sed longē aberrauit à scopo; & à via rectoq; itinere deflexit: qui enim ad summum cœli voluit conscendere, ad profundiora inferni deturbatus est. Subiungente *Isaia 14. Isaia: Verum tamen ad infernum detraheris, ad profundum lacus.*

Vicit itaq; Augusta Virgo, illibatam suam virginitatem Deo vouens, & conseruans; ita vt cœlestem illum vnicornem, quem superbus Lucifer, frustra rebellis ausu impetere voluit, de cœlo in terras, de sinu æterni Patris, in suum purissimum vterum, feliciter traxerit. Quia virginitate Deo placuit, humilitate eundem concepit, dulcē illam occinens cantilenam. *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* Mirabilem certē suauitatem, ex hac Virginis responsione, effluxisse fatetur Spiritus Sanctus Cantic. 4. illud in commendationem Virginis proferens: *Eloquium tuum dulce.* Quem locum explicans Delius, ait: *Quis vnquam tam dulci fuit eloquio, quā Mater dulcedinis? si ex abundantia cordis os loquitur, quid poterat condulcedinem redundans eruclare, nisi verbum dulce? quid poterat nubes illa dulcedine grauida stillare, nisi dulcedinem, nisi mel, & fauū.* Quid igitur mirum: si ē Cypro stillat balsamum, cum radix & stirps, quæ Cypri velut sunt viscera, balsami vim productricem intra se habeant, & enutrient. Quid mirum: si electrum effundant arbores, ad Eridani ripas, & thure, ac myrrhā in Libano sudent, aromatiferæ plantæ, cum succum præstantem intra corticem gignant, & coquant, quem postea maturum guttatim emittunt. Si quidem Deiparæ labia, instar faui, mellisfluam stillabant dulcedinem: quia mellisfluos intus ipsa alebat in animo succos eloquij diuini, quod supra mel & fauū est dulce. Hunc fauū distillantem, desiderabat ab æterni inuentus Dei Filius, loquens: *Osculetur me osculo oris sui.* Quasi diceret: cum ego sim flos campi, & liliū conuallium; tamen Virgo tanquā apis argumentosa ex me, mel suauitatis diuinæ haurias, quod ex tuis labijs, tanquā ex confecto fauo, dum loqueris, in audientes effluat. Sic fatetur S. Brigitta, Orat. 4. sibi reuelatum. *O Domina, inquit, mea Virgo Maria, laudetur lingua tua, Deo & Angelis gratissima, super omnes arbores fructiferas: nam omne verbum, quod lingua tua protulit, nulli persone vnquam nocuit, sed in alicuius commodum semper venit: erat enim ipsa lingua tua prudentissima, omnibus dulcior ad audiendum, quā aliquis dulcissimus fructus ad gustandum.*

Magnam vim inesse tonis musicis, ad temperandos hominum affectus, & huc illucq; flectendos, fatentur non pauci. Vnde D. Basilus homil. 24. de legendis Gentilium libris refert. Pythagoram in ebrios aliquandō incidentem, iussisse tibi cinem, qui luxurioso conuiuio præerat, voluptuosam harmoniam nimium sensibus concinentem, in Doricum sonum commutare. Qui Doricus sonus erat grauis, & ad modestiam atque honestatem alliciebat. Porro illa melodia Dorica illud effecit, vt conuiuiæ ad sobrietatem concitati, eiectis de capite coronis, omnes erubescerent, ad omnemque honestatem & modestiam componerentur. Sed quid hoc est ad vocem Virginis MARIE? quæ multo maiorem efficaciam habuit, ad moderandos hominum affectus, illosq; à mærore in lætitiā vertendos, & ad puritatis ac cœlestium rerum desiderium concitandos. Palam id habetur ex Reuelat. Sanctæ Brigittæ, in Sermonē Angelico cap. 13. vbi sic dicitur: *Qui ad peccandum pronissimi erant, ex eius verborum & gestuum bonestate, statim peccati feruor extinguebatur, quamdiu ipsam conspiciebant.* Imò parum est, voci Deiparæ diuinitus concessam fuisse vim, excitandi in audientibus amorem pudicitæ, cum & ipsum

Sonus musicus affectus humanos moderatur.

S. Brigitta?

ipsum Dei Filium ad se traxerit. Itam & contemplationem. Quo igitur Dei Filius, audiens illam humilem Virginis cantilenam: *Ecce ancilla Domini*, satis illa ad satietatem animi oblectari non valens, iteratam eius repetitionem postulauerit: Cantic. 2. *Sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis.* Quem locum de Virgine accipiens Martinus Del Rio ait: *Delectat me vox tua, quia dulcior voce Abelis veniam postulans, & nunquam raucefens, nunquam desinens, vel deficiens.* Quasi diceret: dum dicis o dilecta Mater mea: *Ecce ancilla Domini.* Quid aliud facis, nisi labia tua moues, ad fundendas pro hominibus preces, quo mihi nihil dulcius esse potest. Cuius pulchram rationem affert Theophilus Alexandrinus, in libro de Incarnatione verbi, ita loquens: *Gaudet filius orante Matre, quia omnia, quæ nobis precibus sue Genitricis euictus donat, ipsi Matri se donare putat, & accepta ab illa sine patre humanitatis, vices reddere.* Quod statim comprobabat Gregorius Nicomedensis, oratione de oblatione Deiparæ ad finem; vbi sic dicit: *Tuam enim gloriam creator existimat esse propriam, & tanquā filius eā exultans, quasi exoluens debitum, implet petitiones.*

Hæc tua dulcis & humilis vox, *Ecce ancilla Domini*, cœlestem illum Rhinocerotem, quem mundus nulla ratione capere potuit, in tuum gremium detulit. Vt fatetur ipsemet Cantic. 4. *Vulnerasti cor meum, in vno oculorum tuorum, & in vno crine collitui.* Cur quæso in vno tantum? An quia alterum non habebat, quo cœlestem Vnicornem intueretur? minime: duos oculos Virgo Deipara habuit, vnum quem ad solam Dei naturam contemplandam dirigebat. Alterum, quem ad Virgineam puritatem custodiendam obueriebat. Duo quippè oculi, ex mente Sanctorum Patrum, significant mundi-

tiam & contemplationem. Quo igitur Dei Filium vulnerauit, & in sua viscera traxit Augusta Virgo? oculone contemplationis, an pudicitæ, & humilitatis? Equidem oculo humilitatis, dum considerans inscrutabile mysterium diuinæ Incarnationis, & se quasi indignam Maternitatis prærogatiuā reputans, verba illa protulit: *Ecce ancilla Domini.* tunc statim vulnerauit vnigenitum Patris: quia summè placet Deo oculus humilitatis. Sic proficitur ipsamet Dei Genitrix: *Dum, inquit, esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum.* Cantic. 1. Quasi diceret: tunc cum adhuc vnigenitus in sinu æterni Patris sederet, cæpi eum ad meum thalamum inuitare, statimq; addit: *Dilectus meus inter vbera mea commorabitur.* Vnde obsecro rām repentina mutatio, vt Rex ille, qui paulo ante in cœlis, apud Patrem sibi coæternum commorabatur, inter vbera Virginis appareret? Nardus, id est profunda humilitas Virginis, eum miro amore vulnerauit, & potenter traxit. Hæc est mens D. Bernardi: qui verba illa, nardus mea dedit odorem suum, Serm. 42. in Cantica, ita exponit: *Nardus humilis herba est, quā & calida natura ferunt esse hi, qui herbarum vires curiosius explorarunt, & ideo per hanc videor mihi, non inconuenienter hoc loco virtutem humilitatis accipere, sed qua sancti amoris vaporibus flagret.*

Quare descendente in purissimum Virginis vterum, cœlesti illo Rhinocerote, æterni Patris Filio, cui illa virginitate placuit, & quem humilitate concepit, nos pariter coram inaccessa eius maiestate, humiles prosternamur, vt per humilitatem in mentibus nostris conceptus, nobiscum permanere non dedignetur, Amen.

Cantic. 1.

S. Bernard.

Duo oculi quid significant.

I N C O E N A D O M I N I , C O N C I O P R I M A .

Accipite & manducate, hoc est Corpus Meum. 1. Corint. II.

*Per sacram Eucharistiam dignè sumptam, vera amicitia
inter Deum & hominem radicatur.*

Pridem immensus æterni Patris Filius, amicitias cum genere humano ineundas affectavit, easq; indissolubili nexu & fædere perpetuo roborare studuit. Principium huius desiderij fuit creationis beneficium: *Omnia enim per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Ioan. 1. Sed quia tunc Dei Filius adhuc in sinu Patris con- quiescens, infinitè distabat ab homine, Empyream illam sedem inhabitando, homine ima terræ incolente: quod pulchrè decantat Regius Vates: *Calum, inquit, cali Domino, terram autem dedit filiis hominum.* idè non est mirum, quod homo reciproco affectu tunc in Dei amicitiam venire non studuerit, siquidem ea, quæ à nobis procul absunt, minus æstimamus. Certatum est præterea de hoc amicitia vinculo, beneficio Incarnationis: quando Filius Dei nostræ mortalitatis purpurâ indutus, factus est quasi vnus ex nobis, & nobiscum conuersari cepit, quasi iam maiorem voluptatē habere non posset; quam inter lutea vasa commorando, vt ipsamet Incarnata Sapientia edisserit: *Delicia mea esse cum filiis hominum.* Sed quia & tunc adhuc tenebræ erant super faciem abyssi: Nam Gregorius Magnus lib. 6. Moralium dicit, Christo nato Iudæos in tenebrosa suæ cæcitatē nocte ambulantes, illas voces ingeminasse, *Custos quid de nocte, custodes quid de nocte?* Isaïæ 21. Quasi dicerent: quæ sunt ista noua, quæ de Christo feruntur? Ergone iam aduenit Messias? quibus cum excubitor responderet, dixit Custos: *venit mane, & nox:* hoc est, venit lux qui est Christus, illi vt po-

At in tenebris loquentem non intellexerunt, teste S. Ioanne cap. 1. *Lux lucet in tenebris, & tenebra eam non comprehendunt.* Proinde hic modus non successit Dei Filio, siquidem amicitia in aperto, non in occulto; in luce, non in tenebris stabilienda est. Vltimò tandem per munera hominis amicitiam quæsiuit, dum pignus illud delicatissimum & inestimabile, sacratissimum suum Corpus sub speciebus Panis & Vini nobis in vltima Cœna proponeret, *Accipite, & comedite, hoc est Corpus meum.* Quod cælestē epulum, ad vniendam hominis cum Deo amicitiam efficacissimum esse ostendam.

Vt scopum quem præfixi, continere possim, euident Argumentū, vel ex ipso nomine Eucharistia desumo. Triplici potissimum vt video de causa, SS. Eucharistia bonam gratiam significat. Primum idè: Quia in se continet Christum Dominum, fontem omnis gratiæ. Nam secundum veritatem Catholicam, indubitatum est, in Sacratissimo Eucharistia Sacramento, post Panis & Vini consecrationem, Dñum Nostrum IESUM Christum, verum Deum atq; hominem, verè realiter atq; substantialiter contineri, sub vtrâq; specie, vt apertissimè deducitur ex illis Ioan. 6. verbis: *Panis quem ego dabo caro mea est.* Atqui post impletum Incarnationis mysterium, Panis iste quem Christus daturus erat, alius non potest assignari præter Eucharistiam. Ergo si in Eucharistia continetur vera Christi caro, simul ibidem & anima Christi gloriosa, & diuinitas præsens adest: quia inter hæc intercedit necessaria connexio, siquidem

verbum

verbum quod semel assumpsit, nusquam postea dimisit: imò adest & tota Sanctissima TRINITAS per comitantiam, & inseparabilitatem diuinarum personarum. Et quid oro causa tantæ Christi humiliationis, vt Corpus illud gloriosum, quod in cælo triumphat, sub minutissimo Panis consecrati fragmento ita existat, vt partes eius ibidem non secundum positionem partium quoad locum extensas; sed secundum substantiam ita indiuisibiliter ponat, vt corpus Christi prout est in hoc Sacramento, non possit facere operationes Physicas, tam actiuas, quam passiuas. Neq; enim ibi oculus Christi videre potest, neq; intellectus facere naturaliter species intelligibiles, & intellectiones rerum producere, eò, quod sensus exteriores corporis Christi prout sunt in hoc Sacramento, non recipiant species rerum sensibilium, cum non agant modo naturali per successionem, vtpotè indiuisibiliter existendo. Vt quid obsecro tanta Christi Domini quasi sui ipsius exinanitio? ad hoc vnicum: vt nos suæ naturæ consortes, & participes faciat. Proclamat hoc magnus ille Christi arcanorum Cancellarius, qui supra pectus Domini recubuit Ioan. 6. *Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Quasi diceret: vt mors animæ quæ fit per amissionem gratiæ, separat nos à Deo: quia facit ex Filiis Dei, captiuos diaboli: ex sanctis, peccatores: ex iustis, impios, ita vitam animæ, præsentia Christi Domini, quæ in Epulo Eucharistico hodie nobis confertur, fortissimè nos cum Deo vnit: in quo enim Christus præsens manet, ille alienus à Christo esse non potest.

Hinc Doctor Angelicus S. Thomas 3. p. q. 73. art. 3. ad 3. comparat mysterium Eucharistia Baptismo: *Sicut, inquit, Baptismus dicitur Sacramentum fidei, ita Eucharistia dicitur Sacramentum charitatis, quæ est vinculum perfectionis.* Quasi dicere veller:

A Quemadmodum per Baptismum regeneramur in fide Christi, ita Eucharistia arctissimum efficit vinculum inter Christum, & dignè eam recipientes: siquidem auget in homine præexistentem erga Deum charitatem. Proinde preparatio requisita ad dignè accumbendum huic cælesti mensæ, non est alia nisi concordia fidelium, & charitas fraterna, quæ inter se indissolubiliter vniuntur. Hoc illa cælestis Sponsi inuitatio luculenter demonstrat, qui hortando fideles animas ad epulum Eucharisticū, sic eas alloquitur, Cant. 5. *Comedite amici, & bibite.* cui inuitati respondent: *Ego dormio, & cor meum vigilat.* Quod mysterium? utique responsio interrogationi conformis esse debet. Si Sponsus in numero plurali inuitat, *Comedite amici, & bibite,* etiam inuitati conformiter respondere debebant: *Nos dormimus, & cor nostrum vigilat.* Scilicet quamuis dormire videamur, quoad sensus corporis exteriores somno ligatos, tamen cor nostrum perpetuas agit excubias. Nodum soluit doctissimus Abbas Gilbertus: *Quid, ait, mirum, si ad communem inuitationem responsum redditur singulare: Multi quidem ad hoc epulum inuitantur, sed omnium est cor vnum, & anima vna: amor enim vnus & inebriat.* In eandem sententiam propendet Symmachus, qui locum illum Cantorum sic legit: *Comedite fraterni, & bibite:* Septuaginta autem vertunt: *Comedite proximi:* quasi palam facientes, per charitatem ita inter se adunari fideles, quasi vna solummodò omnium anima efficiatur, & vnum cor. Proinde inuitanti Sponso, omnes tanquam vnus respondent: *Ego dormio.* Si ergo illi duntaxat merentur epulo Eucharistico resciri, quos veræ charitatis vinculum adunauit, manifestè sequitur, per sumptionem Eucharisticam eos cum Deo vniri, tanquam vera Christi membra cum suo capite, ita vt illos Christus meritò hoc titulo inuitet, *Comedite amici & bibite.* Vocatur secundò Eucharistia, bona gratia: quia

quia dignè suscipientibus amplissimam gratiam confert, & ratione corporis: nam hominem inprimis præseruat specialiter à peccatis mortalibus, propterea, quòd Eucharistia sit Panis vitæ, vt si quis ex ipso manducet, non moriatur: hoc autem fit per specialia auxilia, quæ Deus confert homini mediante Eucharistia, ad vitanda mortalia peccata, vt docet Concil. Trid. Sess. 13. cap. 2. sic loquens: *Sacramentum hoc institutum esse, vt antidotum, quo à mortalibus præseruamur.* Præseruat insuper & à periculis imminetibus, præsentiaque propulsat. Grauiissimam olim pestilentiam comminatus fuerat Deus Israëlitis, triduo duraturam:

Concil.
Trident.

2. Reg. 4. *Tribus, inquit, diebus erit pestilentia in terra.* 2. Reg. 4. n. 13. quæ tamen vix ad dimidium diem durauit, attestante sacro textu, ibidem n. 15. *Immisit Dominus pestilentiam in Israël, de mane usq; ad tempus constitutum.* Quare obsecro pestilentia per tres duratura dies, eodem die ad horam prandij euauit? Dicam quod sentio, videtur mihi in sensu Allegorico tempus illud esse, quo Eucharisticum epulum exhibetur: ante hoc tempus mors impunè & liberè sæuiebat, sed proposito cælesti illo vitæ ferculo, illico extinguitur. Quæ enim mortui cum vita omnium viuientium conuentio esse potest? Hæc est mens D. Cyrilli Alexandr. lib. 3. de Adoratione: *A mane, inquit, hoc est; à primis sæculi temporibus, mors depasta est eos, qui in terra erant, usq; ad horam prandij?* nimirum; usque ad mensam D. Cyrilli Alexandr. lib. 3. de Adoratione: *A mane, inquit, hoc est; à primis sæculi temporibus, mors depasta est eos, qui in terra erant, usq; ad horam prandij?* nimirum; usque ad mensam

S. Cyrillus

Confert hoc cæleste epulum amplissimam nobis gratiam etiam respectu Animæ. Nam inprimis confert gratiam gratum facientem: cum enim in Eucharistia recipiatur author & fons gratiæ, scilicet; Christus: qui dat suam gratiam omnibus affluenter. Ideo Sacramentum hoc

A suscipienti sine obice, confert magnam gratiæ copiam, cuius effectus & officium est, vnire nos Christo per amorem & charitatem, iuxta illud S. Ioannis. *Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Confert & augmentum eiusdem gratiæ: idè enim Eucharistia datur nobis per modum cibi, & potus: quia sicut cibus nutrit & auget; ita Eucharistia eisdem effectus spiritualiter in homine producit, vt docet Tertullianus libro de Resurre-

ctione carnis: *Caro nostra, ait, saginatur carne Christi, quia charitas augeatur, roboratur, perficitur.* Confert inestimabilem dulcedinis gustationem: idè enim Eucharistia vocatur manna, Panis cælestis, Panis Angelorum, pinguis adeps frumenti, petra mellis. Hinc rectè exclamat Propheta: *Cibauit illos ex adipè frumenti, & de petra melle saturauit eos.* Psal. 69. vbi per petram intelligitur Christus: iuxta illud 1. Corint. 10. *Petra autem erat Christus.* Sed cur obsecro, non omnes hanc dulcedinem sentiunt ad hoc Epulum cæleste accedendo. Gulielmus Parisien. tra. 1. de Eucharistia, censet id fieri propter imperfectionem palatûs, & defectum masticationis, fundans se in illa Davidis autoritate Psalmo 33. *Gustate, & videte, quoniam suavis est Dominus.* hoc est; masticate meditando & contemplando, cuius mensæ participes facti estis. Cæterum crediderim ego causam hanc esse: quia non omnes cum omnimoda conscientiæ suæ probatione, & dispositione, ad huius Sacramenti sumptionem accedunt, prout iubet Apostolus 1. Corint. 11. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de Calice bibat.* Discipulis à Christo Domino quærentibus, quo in loco vellet parari Pascha, signum præbuit Christus Dominus Lucæ 21. n. 10. *Ecce inquit, intròeuntibus vobis in ciuitatem, occurret vobis homo amphoram aqua portans, sequimini eum in domum, in quam intrat.* Vbi D. Ambrosius, in illa aquæ amphora, existimat Sacramentum Baptismi

Tertullianus

Psal. 96.

1. Cor. 10.

Psal. 33.

1. Cor. 11.

Lucæ 21.

S. Ambro.

ptismi fuisse adumbratum. *O aqua, inquit, quæ Sacramentum Christi essumeruisti, quæ lauas omnia, nec lauaris.* Moxq; paulò inferius addit: *Perte fator rabida carnis aboletur, & præcuncta situ viscera aspersa sale in multam seruantur aetatem: per te arentibus astu corporibus, dulcis ad gratiam, salutaris ad vitam, suavis ad voluptatem potus infunditur.* Sit sanè ita vt vult Magnus iste Doctor, nondum tamen plenè sopita difficultas? Cur enim homo ille qui baptismum representabat, duxit Christi discipulos in domum, vbi Sacra Eucharistia proponenda & sumenda erat? Certè non aliam ob causam, nisi vt summa Innocentia ad sacram Eucharistiam suscipiendam requisita designaretur. Quemadmodum enim Sacramento Baptismi omnia peccata tam originale; quam actuale: totaliter expiantur, vt hoc lauacro ablutos meritò alloquatur cælestis sponsus: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Canticum 4. Ita accidentibus ad Sacram Eucharistiam necessarium est, vt conscientia eorum etiam à minimis maculis sit emundata. In quonam autem ista innocentia & puritas consistat, certè in sola dilectione Dei & proximi, hoc ipsemet Christus in diuinissimi huius Sacramenti institutione declarauit, quando modum disponendi se ad sacram Communionem illis verbis præscripsit: 1. Corint. 11. *Hoc facite in meam commemorationem.* Quasi diceret: quotiescunq; ad mensam Eucharisticam accesseritis, perpendite, & alta mente trutinante id, quod ego in duro crucis lecto pertuli, & quantà probra, quantos cruciatus, vestrum omnium amore perpeffus sum, & ad eundem amoris gradum aspirate, vt quemadmodum ego dilexi vos, & animam meam posui pro vobis, ita & vos diligite ad inuicem.

Cantic. 4.

1. Cor. 11.

Psal. 127.

Ad hanc Eucharisticam mensam oculos reflectens Dauid: *Fili, inquit, tui sicut nouella oliuarum in circuitu mensæ tuæ.* Psal. 127. Qui enim hac mensa nutriuntur, tales esse de-

bent, vt nihil in eis aridum, nihil inueteratum, nihil superfluum inueniatur, sed omnia in eis vireant, & vernent, omnia germinent ac fructificent. Et cur non dixit Propheta Filia tuæ, sed Filij. Respondet Casiodorus quia licet par sit vtriusq; sexus essentialis perfectio; tamen in femineo quadam accidentaliter cernitur imperfectio, ab hoc epulo penitus repellenda; in virili autem, elucet quadam accidentaliter perfectio, ad hanc mensam maximè desideranda. Neq; enim in hoc cælesti conuiuio sola à mortalibus culpis innocentia requiritur, quæ est quodammodò essentialis; sed etiam venialibus, quæ est quodammodò accidentaliter magnopere desideratur. Hinc emanauit illud diuinum præceptum Exodi 23. n. 17. *Ter in anno apparebit omne masculinum tuum, coram Domino Deo tuo.* Quod expendens Philo Hebr. lib. 2. Allegoricorum: *Tribus, inquit, temporibus à anima tota coram Deo semper appareas, non famineum vllum affectum tecum trahens, sed virilem, forcem exercitandam, rationem, seu iustitiam offerens.* Talis fuit lex illa holocausti: *Masculum immaculatum offeret.* Leuitic. 1. n. 3. Vbi Philo libro de victimarum generibus, per masculum, vult significari intellectum, seu potius totum animum, qui sensui toto genere præstat, æqualis lex de sacrificio data fuit, Leuit. 6. n. 18. *Mares tantum comedent illud.* hoc est; vt exponit Hesychius: *qui nihil famineum, nihil fluxum in cogitationibus vel operibus habeant.* Si ergo ad illa vetera sacrificia, virtus quadam masculina, hoc est; ab omnibus imperfectionibus aliena requirebatur, quomodo imperfectio mollis & effeminati animi, ad Eucharistiæ Sacramentum admittetur.

Exodi 23.

Philo Hebr.

Leuit. 1.

Leuit. 6.

Hesychius

Deut. 21.

Antequàm gentilis fæmina ad nuptias cum viro Israëlita admitteretur, non modò veteres cultus, sed etiam affectus exuere iuebatur. *Reddet, inquit Dominus, Casariam, & circumcidet ungues, & deponet vestem, in qua capta est, sedensq; in domo sua, sibi*

stebit Patrem & Matrem suam uno mense.

Deutoron. 21. n. 12. ubi cultum eternum deponere iubebatur: quia interprete D. Hieronymo, Epistola ad Damasum, profanos mores & gentilios ritus abiurare oportebat: & quicquid erat superfluum de amore & cura rerum secularium, in vnguium morem ferro acutissimo desecare iubebatur, insuper parentes suos etiam superstites, tanquam vitam defunctos flere. Quia Auctore

Procopius

Procopio, necesse erat omnes carnalis cognationis affectus, non modo leuiter sedare, sed etiam penitus sepefire. Nuptia ista adumbrabant conuiuium Eucharisticum, ad quod accedentibus, necesse est exuere veterem hominem, ut Sol non occidat super iracundiam illorum, sed charitas superabundans, cum Christo eos firmiter copulet.

Ad extremum, Sanctissima Eucharistica significat bonam gratiam: quia datur in pignus futurae gloriae. Nam praecipuus huius Sacramenti effectus est, affectus gloriae aeternae, atque hoc Sacramentum appellatur viaticum. Quia per illud mediante gratia, datur nobis ius perueniendi ad gloriam, ut docet S. Thomas 3. p. q. 79. art. 2. Hinc Sancta Ecclesia merito canit: *O sacrum conuiuium, in quo recolitur memoria Passionis, mens impletur gratia & futura gloria nobis pignus datur.* Sed rem hanc clare elucidat S. Ioannes cap. 6. in-

S. Thom.

Ioan. 6.

Ibidem.

quiens: *Qui manducat hunc panem, vivet in aeternum.* Triplicem enim vitam homo ex sumptione Eucharistiae haurit. In primis vitam corporalem: nam hanc Eucharistia & habitam conseruat, & perditam reuocat. Conseruat Christo Domino testante Ioan. 6. *Hic est panis, qui de calo descendit, ut si quis ex ipso manducauerit, non moriatur.* Reuocat autem: quia ibidem paulo inferius, n. 54. additur: *Ego resuscitabo eum in nouissimo die.* Querit S. Thomas Opuscul. 58. de Sacramento Altaris cap. 9. Cur hoc Sacramentum sub speciebus Panis & Vini, a Christo Domino institutum sit.

Et respondet: Quia haec sunt praecipua corporibus vitae conseruandae alimenta, proinde sub speciebus cibi ad corporalem vitam sustentandam accommodatissimi SS. Eucharistiam Christus voluit instituere. Haurit homo ex hoc epulo caelesti, vitam spiritualem, scilicet gratiam sanctificantem, per quam non secus anima spiritualiter viuificatur, quemadmodum corpus per animam. Haurit denique ex hoc diuinissimo ferculo vitam aeternam; sed quid mirum:

a pane vitae aeternae vitam nobis aeternam communicari, de quo D. Cy-

S. Cyrillus

rillus Alexandr. libro 3. in Ioannem cap. 37. sic dicit: *Viuificat Corpus Christi, & ad incorruptionem suam participatione reducit: Non enim alterius cuiuspiam, sed ipsius vita corpus est, virtutem incarnati verbi retinens, & plenum potestate illius, quo vniuersa viuunt & sunt.* Mortem ab aeterna beatitudinis mensa, procul exulare nemo dubitat, iuxta illud Apocalypsis 21. *Absterget Deus omnem lacrymam, ab oculis eorum, & mors ultra non erit,* num. 4.

Morti autem in aeternum exulanti, quid nisi aeterna vita succedit, quam beati illi continuo perficiuntur. Sed non minus ab Eucharistico conuiuium in aeternum exilium mors amandatur, ut ibi a conuiuantibus aeterna vita praelibetur. Si enim populus Israeliticus, dum Angelorum pane in deserto pascerebatur, similem Angelis vitam agebat; asserente id Tertulliano lib. 3. aduersus Iudaeos: *In*

Tertullia.

eremo, inquit, manna populus ille quadraginta annis ad instar aeternitatis redactus, nec hominis passionibus contaminatus, quomodo Panis Eucharisticus, in quo simul cum Christi diuinitate, tota aeternitas continetur, aeternam vitam Christi fidelibus non communicabit? S. Augustinus l. 1. de peccatorum meritis & remissione cap. 3. & l. 1. contra Aduersarium legis cap. 15. probabile esse putat, duos illos eximios herodes, Henoch & Heliam, fructu de ligno vitae hucusque sustentari. Quo alimento ita viuaces & vegeti redduntur, ut a Tertulliano

de re-

de resurrectione cap. 8. aeternitatis candidati appellentur: nam si lignum vitae in paradiso habet vim hominem immortalem reddendi, certe Panis Eucharisticus maiorem vim habet, suos conuiuas aeternitatis possessores faciendi, iuxta illam Christi promissionem: *Sicut ego vivo propter Patrem, & qui manducat me, & ipse vivet propter me* Ioan. 6. Felices igitur & iterum dico felices, qui pane Eucharistico pascuntur, per quem dignè sumentibus confertur bona gratia, quia Christus, in quo mens humana omni dulcedine repletur, & animus gaudio reficitur. Per hoc caeleste ferculum confertur fidelibus bona gratia: quia animam sanctificans: quia ex peccatoribus sanctos, ex impijs iustos; quia ex filijs irae, beatifica visionis heredes efficiens. Confertur demum pignus aeternae gloriae: quia etiam de praesenti, qui manducat hunc Panem, habet vitam aeternam, scilicet; in spe certissimam, & pignore iam possessionis futurae gloriae. Sed quoniam ad haec pascua nemini patet aditus, nisi amicis: deponite Christiani de cordibus vestris omnem iram, odium, & maleuolum affectum, & renouati in mutua charitate, atque dilectione, consistite in Christi conuiuium, ut iste caelestis Paterfamilias, vos benignam illam voce alloqui dignetur. *Comedite amici, & bibite.*

E O D E M D I E CONCIO SECUNDA.

Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Ioan. 6.

Eucharistia hominem immortalem efficit.

Ab ipsa mundi creatione, Deus in sua laudis & gloria maiestate incomprehensus, conuiuium regali statim tractare voluit hominem, Audi-

tores. Ut sic quemlibet nostrum caelesti cibo, & dulcedine ipsiusmet Deitatis suae, pretioso sanguine optimè condito, ad aeternam caelestis beatitudinis gloriam alliceret. Regem enim voluit esse hominem, omnia sub pedibus eius subiiciens, *boves, & oves, & vniuersa pecora campi;* idcirco necessitare eum ad sua obsequia indignum duxit, sed velut regem in negotio salutis, eundem cum reuerentia disponere voluit. Hinc vix omnipotenti suam manu vniuersum hoc condidit, & statim primum parentem nostrum, in paradysum, inter delicatos fructus excelsam suam dexteram radicatos introduxit, laurissimo eundem excipiens conuiuium. *Ex omni, inquit, arbore comedes praterquam de ligno scientiae boni & mali, ex quo in quocumque die gustaueris, morte morieris.* Genes. 2. In illo enim paradiso, duae prae alijs peculiares fuerunt arbores: vna dicebatur lignum vitae, altera scientiae boni & mali. Arbor quae dicebatur lignum vitae, habuit vim cauendi immortalitatem, seu perpetuitatem in viuendo corporaliter in illis omnibus, a quibus secundum fructus suos comederetur. quia (ut inquit Suarez lib. 3. in Gen. cap. 15.) instaurasset humidum radicale miram suam puritate, & calorem debilitatum corroborasset. Idcirco probabile putat esse Becanus, nec Euam, nec Adamum ante lapsum ex eo comedis, quia aetate superassent Matusalem, & Noë multis annis, a quibus tamen sine comestione fructus vitae, superati sunt annis non paucis. multo minus post lapsum, ex eo quod Deus expulso homine ex paradiso, posuerit statim Cherubim ad custodiendum illud lignum, ne subreptitè fructus eius ab Adamo fuisset decerptus: Altera fuit arbor scientiae boni & mali, ideo ab euentu sic nuncupata, quia hominem post gustatum sui pomum coegit experiri bonum & malum, tam morale, quam Physicum. Conuiuium proinde semper apparari voluit Deus propter hominem. Nam & quando popu-

Psal. 8.

Gen. 2.

Virtus ligni vitae.

Suarez.

Adam non comedit de ligno vitae.

Becanus.

Arbor scientiae, cur sic dicta?

lum suum ē tyrannide Pharaonis liberavit, induxit illum in terram mel-
le & lacte fluentem. Vbi inquit,
Sacra pagina, *pluit illis manna ad man-
ducandum, & panem celi manducavit ho-
mo.* Venit in mundum Filius Dei, &
ibi statim in Cana Gallilææ homi-
nem conuiuio tractare cepit, cumq;
Sanctissima Virgo, multitudine ho-
spitum commota, molestare illum
cepit inquit: *Fili vinum nobis desit.*
ille verò ne se in immensā diuitia-
rum suarum copiā egenum ostende-
ret, vnico omnipotentis suæ verbo,
aquam transmutauit in vinum. De-
nique antequam ē terris in cælum
ascenderet, inappretiable conuiuū
homini reliquit, carnē scilicet suam,
& sanguinem. Quæ duo cur Deus
homini in cibum & potum propo-
fuerit, & quid conuiuantī homini
conferant, considerabimus.

Ad vitam
corporalē
tria requi-
runtur.

Totidem
ad vitam
spiritualē.

Necessitas
ad salutem
duplex.

Tria Philosophi ad vitam cor-
poralem requirunt. Primò, gene-
rationem, per quam producat vi-
uens: deinde augmentationem, quæ
iuxta Aristotelem 1. de generatione
textu 25. & 31. est motus ad maio-
rem quantitatem: tertio, nutritio-
nem, quæ iuxta Aristotelem 2. de
generatione cap. 4. est facultas ani-
mæ vegetatiuæ, conuertens alimen-
tum in rei, quæ alitur, substantiam.
Sic planē Christus volens nos rege-
nerare spiritualiter. Tria nobis ad
hanc vitam spirituales necessaria
proposuit, nimirum Baptismum, per
quem homo verè generatur Deo in
anima. Et Confirmationem, per
quam augetur, & fortiores acquirit
vires ad persistendum in fide, vin-
cendasq; Diaboli tentationes, & mun-
di concupiscentias. Et Eucharistiā,
quæ est nutrimentum quoddam spi-
rituale, homini iuxta Deum viuen-
ti necessarium ad salutem. Quia ve-
rò necessitas ad salutem duplex est,
alia medijs, alia præcepti. Necessita-
te igitur medijs, illa vocantur, sine qui-
bus etiam inculpabiliter non positis,
salus haberi non potest. Vt sine
gratia iustificante; sine finali perse-
uerantiā. Necessitate verò præcepti,

illa scilicet, quibus inculpabiliter
omissis, salus haberi potest. Vt est re-
stitutio rei alienæ, obseruantia ieiunij,
&c. Certum est proinde Eucha-
ristiam, non esse cuiquam necessa-
riam ad salutem necessitate medijs,
quia Tridentinum Sess. 21. cap. 4.
definit, paruulis antequam ad annos
discretionis perueniant, non esse ne-
cessariam ad salutem Eucharistiam,
& plures Martyres, sine Eucharistiæ
susceptione, salutem consecutos esse.
Est tamen omnibus adultis, ad salu-
tem necessaria, necessitate præcepti.

Trident.
Concil.

Ioan. 6.

Ioan. 6. *Nisi manducaueritis carnem fi-
lij hominis, & biberitis eius sanguinem,
non habebitis vitam in vobis.* Quod si
magna est necessitas cibi corpora-
lis, qui iuxta sententiam Philosopho-
rum, vertitur in substantiam aliti,
fitq; vnum corpus cum manducante.
Quantò maior utilitas, & necessitas
Sanctissimæ Eucharistiæ? corporalis
cibus debilior manducante est, id-
circo ab eius calore digestus, in sub-
stantiam manducantis transire de-
bet, cibus verò Eucharisticus, lon-
gè fortior & potentior comedente,
ita vt non iam in manducantem con-
uertere possit, sed totum sua virtute
in Christi corpus conuertat, & ar-
ctissimā quadam vnione annectat.
Hæc arctissima amoris vnio effecit,
vt Christus seipsum nobis, in cibum
& potum proposuerit. vt sic plenè
iam in ipsum transformati, iam non
ipsi, sed Christus in nobis viuatur, iu-
xta illud Apostoli ad Galatas. *Viue*

Galat. 2.

ego iam non ego, viuit verò in me Christus.
De Ionatha 1. Reg. 18. dicitur, ani-
mam eius conglutinatam fuisse cum
anima Davidis, Christus non tantum
animam, sed etiam corpus suum, no-
bis conglutinari voluit. S. Chryso-
stomus homil. 6. ad populum. *Pro-
pterea semetipsum nobis immiscuit, &
corpus suum in nos contemperauit, vt
vnum quid efficiamur, tanquam corpus
capiti coaptatum.* Ex hoc cibo ma-
gna utilitas redundat in hominem
dignè manducantem; Ferunt enim
Naturalistæ, hominem quò præstan-
tioribus & subtilioribus vititur cibis,
melio-

melio-rem & firmiorem acquirere, A
sanitatem. Equidem subtilissima ho-
minis anima (cum sit spiritus) ad sa-
nitatem acquirendam, meliorem &
subtiliorem cibum adinuenire non
potuit, pretioso Christi corpore sub
speciebus Sacratissimi Panis Eucha-
ristici contento: corruptioni iam &
mutationi obnoxium illud esse ne-
quit; *Semel enim mortuus Christus am-
plius non moritur.* Per ipsam sui sum-
ptionem, hanc gloriosi corporis sui
proprietatem, præcipuam immorta-
litem scilicet animæ nostræ imper-
titur, attestante id hodierno Euan-
gelio. *Qui manducat hunc panem, viuet
in æternum.* Sed obstupescunt ad tan-
tum mysterium ex ore sui Magistri,
verba hæc audientes Apostoli, *durus
est,* inquit, *hic sermo.* Dicitur enim
Ioan. 6. *Spiritus est qui viuificat, caro
non prodest quidquam;* si nihil prodest,
quomodo ergo qui illam comedunt
vitam æternam habere possunt? Ru-
pertus, Cyrillus, Augustinus, Bernar-
dus, respondent: carnem quidem
Christi si precisè sumatur, nihil pro-
desse: non enim ex se virtutem ha-
bet animas hominum viuificandi,
sed quia semper est vnita diuinitati,
(quod enim semel assumpsit nunquam di-
misit) quia inquam plena semper est
diuinitatis Spiritu. Et diuinitas si-
cut viuientium productiua est; ita &
viuificatiua; ita quoque & corpus
Christi eandem habet vim per com-
municationem idiomatum. Quis-
quis igitur corpus Domini mandu-
cat viuet in æternum, quia Deum
animæ suæ præsentem, & per come-
stionem vnitum habebit, à quo &
productio viuentiū, & conseruatio,
& vita omnis procedit. Sed si duri-
tiam illam, discipulorum benigno
tolerasti animo Christe Iesv, con-
niue certè & nostræ imbecillitati,
namq; & nobis ad cognoscenda diui-
na tua mysteria impotentibus, du-
rior adhuc quam tuis Apostolis vi-
detur sermo iste. Imò nec par est illi
cognoscendo mortalis intellectus.
Nonne duodecim Apostoli tui, quos
tu profundè omnem fidei obscurita-

Ioan. 6.

Ibidem.

Rupertus,
Cyrillus,
Augustinus,
Bernardus.

1. Reg. 13.

S. Chryso.

tem edocuiſti, cum magno timore
& reuerentia pane hoc Eucharistico
vescebantur. Nonne tot mirā san-
ctitate conspicui, quorum memo-
riam hucusque gratā veneratur re-
cordatione Ecclesia, & piā celebrat
solennitate, nonne inquam ad cœ-
leste hoc tuum epulum, post multas
animi tribulationes, cruciatus car-
nis varios, ieiunia aspera accede-
bant; & tamen inuitabili fato suc-
cubere. *Statutum est omnibus semel
mori.* Quomodo ergo verba hæc
mens humana concipere potest,
quod quicunq; panem hunc, scilicet
corpus tuum manducauerit, viuere
debeat in æternum, quoniam & Pro-
pheta & Apostoli Sanctissimi, quiq;
mortem non effugere.

Ad hoc responder ipsamet æter-
na Sapientia: *Et si quis mortuus fuerit,
viuet in æternum.* Minimè trepidan-
dum est: sancitum quidem est in
cœlesti consistorio, & in vniuersum
orbem proclamatum, vt quilibet
nostrum propter originale pecca-
tum, lethali Libitynæ falce succin-
ctus corruat. Cuius nos memores es-
se vult Ecclesia, sæpius nobis in men-
tem reuocans. *Puluis es & in pulue-
rem reuerteris.* Verumtamen si quis
cœlesti hoc pane satiatus, inter homi-
nes agere desierit, viuet in æternum.
At, quomodo Christe Iesv, homo
in puluerem redactus, in æternum
viuere poterit? *Ego,* inquit, *resusci-
tabo eum in nouissimo die.* Ecce animæ
nostræ immortalitas ē corpore Chri-
sti proueniens: nec mors per effu-
ditos inueterata cineres nocere potest,
quam piè morientem Christi caro,
sua immortalitate viuificauit. Con-
fert cibus iste immortalitatem ani-
mæ, quia panis vitæ omnem aufert
ex anima mortiferam peccati noxam.
In veteri testamento Exodi 23. Deus
seuerè præcipiebat, summo Sacer-
doti Synagogæ, vt in medio templi
decenter apparatā mensā, panem
recenter pistum exponeret: vt qui-
cunque alicuius noxæ conscius, tem-
plum illud ingressus esset, Deoq; re-
conciliari vellet, per illius panis
Y 2 come-

Ioan. 6.

comestione feruenti charitate in Deum accensus, domum suam rediret. Christus Summus Ecclesiæ Catholicæ Pontifex, videns nos peccatorum pondere aggrauatos, & in seruitio eius languidos, exponit hodiè in altari sacratissimum corpus suum, vt omnes huc congregati, & per veram humilitatem Deo reconciliari cupientes, ab hoc caelesti cibo, feruentius in Dei amore incalescamus. Si enim viuens in terris Dei Filius, mutum sibi adductū sanare cupiens, linguam eius sacratissimā suā dexterā prius tetigit: si cæco instituere volens visum, manibus oculis eius palpauit; si surdo nares spūto liniens adaperuit: si deniq; leprosum mundare volens, tangere corporis eius partem non erubuit. Accedite hodie ad comestione contactum Sacratissimi Eucharistiæ Sacramenti, quorumcunq; peccatorum catena, linguas constringit, mundana concupiscentia intellectum obæcat, carnis luxuria obstinat, & effusa libido leprosa felicitate animam contaminat, accedite feliciter, cibis iste vnico contactu suo, hominem & à mortalibus præseruat, & omnia venialia remittit, Trident. Sess. 13. partim mediatè excitando feruorem, charitatis: partim immediatè delendo maculas omnes, dummodò præcedat negatio affectus, seu complacentiæ ad veniale. Instaurate in cordibus vestris diuinum amorem non amplius extirpandum, vt iustè de nobis doctrina Apostoli ad Corint. verificari possit. *Quia nos separabit à charitate Dei.* Jonatas, vt animam suam cum anima Davidis conglutinasset, suis se vestibus vsq; ad balthum exuit, & induit eis Dauidem 1. Reg. 18. Elias igneo curru raptus Elisæo in signum amoris pallium suum reliquit, 4. Reg. 2. Christus in tantum dilexit hominem, vt eundem non tantum suis vestibus, pretiosā scilicet deitate vestiret, non tantum insignia, in quibus nostram redemptionem operatus est, sed carnem quoq; nostram ad vescendum nobis proposuit. Vt quemadmodum omnia alia facile obliuiscimur, cibi tamen & potus non possumus obliuisci: nam indigentia panis mortalis, quotidie nos Dei meminisse, & ad eum recurrere cogit. Vt quoq; panis iste Eucharisticus, reuocet nobis singulis momentis Christi passionem, vt si cætera eius beneficia obliuiscamur, sacratissimi tamen eius corporis & sanguinis, quæ in pretium nostræ redemptionis dedit, non possumus obliuisci. Potens est cœlestis iste cibus, si illum frequenter dignè suscipis conuerteris in ipsum, ac proinde non patitur obliuionem sui apud te: quomodo enim tui oblitus esse potest, cum vnum quid cum illo efficiaris?

Ester 1. refert historia sacra Asuerum, qui regnavit ab India vsq; Æthiopiā, supra 127. Prouincias, tertio imperij sui anno, splendidum instituisse conuiuium cunctis Principibus, & præfectis suis, ad ostentandam Regni sui gloriam. Christus cum esset totius mundi Dominus (*meus enim inquit, est orbis terrarum*) conuiuium lautissimum apparari voluit propter vniuersum mundum, vbi non iam, terrestribus ferculis, sed pretioso corpore & sanguine suo, vnumquemq; nostrum tractat, vbi gustus insatiabilis: *Parauisti in dulcedine tua pauperi mensam Deus.* Psal. 67. Delicatus hic cibus tantæ virtutis est, vt quicumq; eo decenter vescitur, illius animam quicquid molestiarum acciderit, non amplius conturbabit, Ioannis 16. *Tristitia vestra vertetur in gaudium.* Hic cibus confert homini magnum fructum, quia eundem replet gratiā sanctificante; confert maximos honores; quia hominem in Dei filium transformat, confert sublimes prærogatiuas: quia hominem facit Christi fratrem, confert deniq; summa privilegia: quia hominem efficit cœlestis patriæ heredem, diminuitq; in cordibus hominum, fomitem ardoris & concupiscentiæ: per cibum corporalem debilitatum natiuo calore, corpus hominum

minum roboratur & restauratur. Per cibum Eucharisticum, vires animæ conferuntur, partim ex opere operato, partim ex opere operantis, si manducans panem hunc, benè prius probauit suā conscientiam. Si enim beatæ illæ mentes omni quo possunt modo venerantur Christi præsentiam; tu quoq; quisquis ad Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum accedis, præsentem summa conscientie puritate adorare debes. Duplicem portam aduenienti Christo, aperis, os & linguam si in salutem animæ panem hunc manducare, vis nihil sit in ore noxium, nihil in lingua fatidum. Væ enim homini, qui non indutus veste nuptiali, ad regale hoc conuiuium accedere audet, cum plūs in corde turpitudinis, quàm humilitatis & castitatis, plūs fœdissimarum cogitationum, quàm diuinarum contemplationum, cum homo non ex desiderio & amore feruenti erga Deum, sed ex moroso vanæ ostentationis, vt tantum ab hominibus videatur, ad cæleste hoc epulum accedit. Cum enim S. Thomas q. 80. de vsu huius Sacramenti tractat, docet accedere ad Eucharistiam cum mortali culpa mortale esse, non tantum contra Religionem, sed etiam contra positium Dei præceptum. 1. Corint. 11. *Itaq; quicumq; manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini.* Verendum est eiusmodi homini, qui aut indigne Christi carnem manducat, aut licet præparatā benè conscientia, statim tamen depastus hoc cibo, ad libidinofam carnis turpitudinem reuertitur. Verendum inquam est, ne cum venerit ad tremendum Dei iudicium, vbi vix iustus securus erit, exprobet illi Christus illa verba: *Amice non habes vestem nuptialem, & quomodo hic intrasti, ligatis pedibus & manibus, mitte cum in tenebras exteriores.*

Cum fames esset in terra Chanaan, Gen. 42. decem filij Iacob descenderunt in Ægyptum, vt apud Pharaonem frumentū emerent Be-

niamin autem natu minimum Pater domi detinuerat, dicit Scriptura: *Cumq; adorassent eum fratres sui, & agnouisset eos, quasi ad alienos durius loquebatur.* Hoc futurum est cum illis, qui corpus Domini indignè manducant, & calicem indignè bibunt; Attingit quidem Christus sua sanctissima carne, os tuum omni fœditate contaminatum, ingreditur ad cor omni impietate plenum, cognoscit te fratrem suum, sed cum ineuitabili fame in ipsa mundi consummatione premeris, durius te alloquetur, & in æternum carcerem detrudi iubebit. Si enim ad illam veteris testamenti arcam, nulli accedere licuit præterquam Summo Pontifici, idq; semel tantum in anno. Iosue 3. *Videte ne appropinquetis ad arcam.* & 1. Reg. 6. *Quinquaginta millia de Bethsames grauisimo morbo pereussi erant, quod propius ad arcam accedere auderent, & Exodi 18. Deus montem Sinai conscendens, præcepit populo ne vllus montem illum attingeret, omnis inquit qui tetigerit montem morte morietur.* Quanto magis seuerus apparebit in eos, qui cælestem hunc cibum, seipsos non dijudicando manducant.

Inuitat igitur hodie nos omnes ad regale istud conuiuium, vt nos in seipsum transmutatos efficiat immortales: vt restauret conscientias nostras omni puritate, vt vires animæ conferat ad feruendum sibi sincerè, vt deniq; per hunc panem nos cum illo, & ille cum nobis maneat. Accedite proinde feliciter ad diuinum hoc epulum, (& vtinam decenter & sine omni offensā) manducetis panem hunc, qui est fons salutis, causa prædestinationis, & certissima redemptionis spes, Amen.

E O D E M D I E CONCIO TERTIA.

Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Ioan. 13.

Sub tempus belli Suetici, Anno 1657.
Y 3 Magnam

Magnam contradictionem hodiernum Evangelium inuoluer videtur, dum Christus horrendam hanc sententia fulminat in Petrum; *Si non laueris pedes, non habebis partem mecum: Et vos mundi estis sed non omnes.* Si enim Petrus totus mundus fuit, iuxta testimonium Christi ecurrat partem cum Christo nequit habere, pedibus non lotis: quoniam in celo ipsi duntaxat puritati locus deberetur. Apocal. 14. *Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, & ideo sequuntur agnum, quocumque ierit.* Et soli tantum immunditie aditus in celum praelusus est: quia nihil coinquinatum intrabit in Regnum celorum. Notandum soluit D. Ambrosius lib. 3. de Sacramentis cap. 1. asserens hanc lotionem non fuisse necessariam ad mundandos pedes, sed potius ad roborandos ne iterum ruerent: *Quia, inquit, Adam supplantatus à Diabolo est, venenum ei effusum est super pedes: ideo lauat pedes, ut in ea parte, in qua insidiatus est serpens, maius subsidium sanctificationis accedat, quo postea te supplantare non possit, lauat ergo pedes, ut lauet venena serpentis.* Quasi dicere vellet: pedes, id est; affectus Apostolorum ex lapsu primi Parentis labiles facti sunt, procliuvesque ad malum; ideo lauantur, ne postea ruant. Beila equidem ratio: quoniam enim impossibile est homini Christiano, ut possit omnia peccata vitare, sine auxiliante Dei gratia, utque semper valeat cum victoria vehementes tentationes superare, & doctrina Theologorum, proclamat, defacto nullam dari gratiam, nisi ex meritis Christi; igitur recte concludit Christus; *nisi te laueris non habebis partem mecum.* Quia sine eius speciali concursu, etiam summe perfectionis homo, difficile est, quin corruat: immo profus impossibile, ut virtutes Christianas toto conatu arripiat, licet in dies, in horas, in momenta exterius doctrinam Christi audiat. Cum prædicatio exterior etiam ipsiusmet Christi non possit, quicquam prodesse, sine interna Spiritus Sancti illuminatione, attestante

Aid ipsamet Incarnata veritate. Ioan. 14. *Paracletus autem Spiritus Sanctus, quem Pater mittet in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quacumque dixerit.* Quasi apertius loqueretur: quod homo non possit ea capere, quæ Christus sensibilibiter in Evangelio enarrauit, nisi Spiritus Sanctus mentem illuminando, eundem instruat. Hinc D. Gregorius homil. 30. concludit. *Ergo, inquit, nemo docenti homini tribuat, quod ex ore docentis intelligit: nisi enim Spiritus adsit cordi, qui doceat, otiosus est sermo Doctoris.* Immo & ipse Deus non ad eruditionem homini loquitur, si non per compunctionem cordis loquatur; certe Cain corripientem se Deum audiuit: *Peccasti; quiesce.* sed quia culparum suarum voce est admonitus, non punctione spiritus, ideo audire verbum Dei potuit, sed seruare contempsit. Quid itaque in hac lotionem pedum Christus nobis commendare voluerit, sciscitabimur.

In hac lotionem pedum, duas potissimum virtutes ex omnibus maxime obseruandas Saluator noster nobis commendare voluit. nimirum charitatem & humilitatem. Ita Diuus Ambr. libro 3. de Virginibus locum hunc exponit. *Didicisti, inquit, in Evangelio, quod lauare pedes, fidei mysterium, humilitatis insigne sit.* Verum & ipse Saluator noster idem declarat hodiernum Evangelium concludens: *Ecce, inquit, exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* Et quid est eiusmodi, quod fecisti Christe IESU? charitas immensa: quæ æterni Patris Filium mouit ad hoc, ut cum esset inaccessible Maiestatis Domini, vilissimi formam serui assumens, pro salute nostra opprobrium hominum & abieccio plebis fieri vellet. Charitas, quæ effecit, ut cum esset natura Deus, immortalis & impassibilis, incarnatus tamen & habitu inuentus ut homo; velut sceleratissimus à satellitio Iudaico capi, à peruerso mundi iudicio, velut reus alicuius criminis iudicari, velut latro à diris licetoribus flagel-

flagellari, velut Author lætæ Maiestatis, spinis coronari, denique velut fur, aut enormissimus Archipirata, in crucem agi pro nostra salute voluerit. Hanc ergo charitatem tibi o homo commendat hodie Saluator tuus, ut quemadmodum ille fecit, & tu similiter facias.

Sed cheu miserum statum nostrum! piget nos imitari Christum, pudet sequi exempla eius, & nimiam charitate nos amantem redamare. In quod grauiter animaduertit Redemptor noster. Apocal. 1. *Habeo, inquit, aduersum te pauca, quod charitatem tuam primam reliquisti.* Prima charitas est, diligere Deum ex toto corde, & proximum sicut seipsum, quam S. Ioannes omni statui, omni conditioni hominum commendat.

Filii mei, hæc scribo vobis, ut non peccetis. 1. Ioan. 2. Quasi diceret: hæc est prima & maxima charitas, peccatis non offendere Deum, non sequi mundi vanitatem, non trahi carnis concupiscentiæ. Quod ne vobis arduum videatur, replicare vetustissimos quosuis aiales, & inuenietis plurimos in ipso ætatis flore constitutos, qui tanta Dei charitate æstuant, ut pro amore illius se ab omnibus peccatis retraherent. Sic Isaac ex ephebis nondum egressus, Deo se obrulit in holocaustum. Genesis 22. Samuel triennis, in diuino cultu mirabiliter profecit. 1. Reg. 2. n. 26. *Puer autem Samuel proficiebat, atque crescebat, & placebat tam Domino, quam hominibus.* Paulus Eremitarum parens quindecim annos natus, in solitudinem se abdedit. Agapitus totidem annorum, innumeris pro Fide cruciatibus occubuit. Nicolaus adhuc anniculus, multo religiosius, quam ille veteranus Phariseus ieiunabat, bis in Sabbatho, & quartas & sextas Ferias à lacte abstinerebat. Thomas adhuc ad vbera nutricis pendens, salutationem Angelicam, AVE MARIA præferbat ore, & corde felicius conseruabat. Hæc est tua prima charitas popule Dei, quam à primis statim annis filios tuos edocere debes. Sed

reliquisti eam, dum filij tui, adolescentescens, & iuuenes, quasi cum vitijs simul nati, & in vitijs enutriti, petulant & impudenter se gerunt, ieiunia ab Ecclesijs indicta frangunt, carni & voluptatibus inhiant, nec rectum coram Domino operantur. Fuit hæc tua prima charitas quondam popule Dei, cum puellas filias ruas, ira in Dei charitate erudiebas, ut mundi impudentia ab earum pudicitia facile frangeretur. Talis fuit virgo illa Iustina, à qua cum diabolus multis artibus, extorquere conaretur aliquem amoris affectum erga Cyprianum Magnum, qui illam ardentem deperibat. *Nihilominus, inquit D. Gregorius Nazianz. à Virgine quidem non secus, ac bellica quadam machina, à firmo & valido muro repellitur.* Nunc autem Virgines tuæ, neglecta honestate & grauitate morum, oculis omnium sese vltro præsentantes, augent in animis libidinis faces, & ad illicita desideria trahunt. Fuit hæc tua charitas popule Dei, quando viri tui, & matronæ, ne leuissimam occasionem suo prauo exemplo alijs dare vellent. Quemadmodum ille Eleazar, qui mori potius voluit, quam contra legem Dei carnes porcinas manducare. teste sacra pagina 1. Machab. 6. *Destinavit, inquit, non admittere illicita propter vitam amorem.* Nunc verò recessisti ab hac prima tua charitate, dum & viri, & feminae, & iuuenes, & senes, & puellæ, & adolescentescens, promiscue vetitas carnes, cibos ab Ecclesia prohibitos manducantes, omnibus scandalum, & occasionem pessimè viuendi præbent.

Disceprant SS. DD. an Heli summus ille Synagoge Hebræorum Sacerdos, morte repentinâ sublatu, salutem æternam consecutus sit, num verò damnatus. Et aliqui SS. PP. probabiliter opinantur, non fuisse æternam morte damnatum. Fundamentum habent: quia Heli licet esset negligens in suo officio, & auctoritate pastoralis remissus; pro hoc tamen peccato videtur satis fecisse: nam reuera grauissimas subiit pænas, orbarus

orbatus filijs, denudatus sacerdotio, propria tandem vitâ spoliatus. Alij tamen probabilius affirmant, Heli in peccato decessisse, & in æternam mortem abiisse. Scrutemini obsecro scripturas, & non inuenietis aliam huius damnationis causam, præter solam negligentiam in castigandis filijs discipulis. Sic docet D. Isidorus Pelusiota lib. 1. Epist. 170. ad Cyrillum Alexandrinum. *Condemnationem*, inquit, *Heli pertimesco propterea, quod peccantes filios non castigauit.* Petrus Damianus tom. 3. Bibliot. Epist. 16. Opusc. 6. *Quis*, ait, *Heli Sacerdotem nesciat reprobatum, & tam pro lenitate suâ, quam pro liberorum effrenata licentia, diuina animadversionis sententiâ condemnatum.* Et clarissimè pro hac sententia stare videtur, D. Casarius Arelat. to. 2. Bibliot. 2. edit. hom. 15. *Quia*, inquit, *eos, (puta filios) non cum grandi feritate distrinxit, & ipse retrocedens de sella, fractis cernicibus mortuus est, & nomen eius de libro vitæ deletum est.* Tandem S. Ephrem causam eius damnationis assignat, asserens non fuisse illi cordi diuinum cultum, diuino zelo non tangi. Erigite hic aures Catholici mei: Heli quod non castigauerit prauos filios, damnatus est, licet innumeras alias virtutes habuerit, minimè cum poterant iuuare, teste D. Chrysosth. libro 3. aduersus vituperatores vitæ monasticæ. *Contemptus*, inquit, *illius scelus instar fluitus tetri, & ingentes virtutes eius cunctas transiuit, uniuersaq; rectè facta suâ magnitudine operuit.* Quid vobiscum fiet, qui vestrorum filiorum, insolenter, ne dicam impudentissimè uiuentium prauitatem, castigare negligitis: qui filias vestras suam virginitatem turpiter prostituentes, non modo à tanto scelere non retrahitis, sed etiam ad tantum scelus patrandum inducere non veremini. Heli damnatus est, quod zelum Dei negligeret; & ubi maior diuini honoris negligentia, quam inter vos. Christus vestibis spoliatus, nudus in cruce pependit, exemplum vobis relinquens, quomodo etiam omnibus bo-

D. Isidorus Pelusiota.

Petrus Damianus.

D. Casarius Arelat.

S. Ephrem

D. Chrys.

nis spoliari potius velle debeatis, quam deserere Religionis studium: & ecce iam eò ventum est, vt negligatur honor Dei, spernantur diuina, deseratur Ecclesia. Christus in cruce crucifigentibus offensam condonauit, clamans: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* exemplum vobis relinquens, quomodo amore Dei, proximis vestris etiam non rogantibus offensas condonare debeatis. Deseruistis hanc primam charitatem; quia pluris terrena, quam Deum ipsum iam appretiatis, ideo excidistis à gratia Dei, excidistis à protectione Dei, excidistis à prouidentia eius primâ. Hanc vobis penam comminatus est Deus Apocal. 3. *Quia*, inquit, *tepides es, incipiam te euomere ex ore meo.* Sed ecce hodiè ad pristinam charitatem, ad pristinam perfectionem, ad pristinas virtutes nos reuocat. Exemplum inquit dedi vobis vt non peccetis. *Sed memento homo vnde excideris, & age penitentiam, & prima opera fac.* Apocal. 2.

Apocal. 3.

Apocal. 2.

Comendat nobis hodiè Saluator noster & aliam virtutem, nimirum; humilitatem: quia se ad vilissimum obsequium lotionis pedum submittere non erubuit. Exicitat igitur nos hoc suo exemplo ad humilitatem: quia hæc est virtus principalis, sine qua difficile est Deo placere. Documentum euident habemus in Publicano & Phariseo, qui simul ingressi sunt templum ad orationem, & tamen licet idem vtriusq; studium, idem principium, diuersus omnino exitus. Nam vnus illorum iustificatus est, alter à diuina misericordia reiectus; vnus gratiam affluentem obtinuit, alter grauem in se Dei indignationem concitauit. Quæ causa discriminis? Hæc sola: quia vnus eorum fuit veste virginæ indutus, hoc est; virtute humilitatis, & ideo complacuit Deo: quoniam virgo hominem cum Deo sociauit. Alter verò, nimirum Phariseus, muliebrem amictum induerat, hoc est; pallium elatæ præsumptionis, & ideo repudatus est; quia hominem & Deum mulier

lier diuisit. Quod verò virginalis amictus humilitati seruiat, probat Apostolus hac ratione: *Quia virgo ea quæ Dei sunt, cogitat: humilitas quoque ea quæ Dei sunt, facit.* Quod etiam præsumptioni muliebri vestimentum conueniat, concludit idem Apostolus: *quia mulier ea quæ mundi sunt cogitat; præsumptio quoque ea quæ mundi sunt, auidè quærit, quomodo placeat mundo.* Verum quid adeò mali Phariseus commisit, quo iram Dei in se prouocauit: si enim se laudauit: *Decimas de omnium, ieiuno bis in Sabbato,* verum dixit: nam & Samuel Propheta ita se coram Israëlitis laudauit; *vos scitis quia nullius vestem concupiui, neminem oppressi.* & tamen ista collaudatio non imputatur Samueli ad peccatum; Phariseus verò quomodo eam ob causam culpandus? Ratio est: quia Samuel ex necessitate seipsum laudauit; Phariseus verò ex vanitate, iactando inanem suam gloriam, & nesciens vtrum odio, an gratiâ dignus esset. Deo autem exosum est, dum quis sua facta prædicat, & alios vt iniustos condemnat, iuxta illud Prover. 21. *Abominatio est apud Deum pondus & pondus.* hoc est; homo ille Deo est ingratus, qui conscientiam suam iniquitate grauata non agnoscit, sed timore ambitionis inflatus, vult alieno damno placere, ostendendo se esse meliorem cæteris. Vnde Sapiens eiusmodi hominem ad mare feruens comparat. Isaia 57. *Cor impij quasi mare feruens.* Mare feruens duo operatur; seipsum motu purificat; littora verò deturpat & fædat. Homo præsumptuosus pariter idem præstat.

Isaia 51.

Verum in hodierno Euangelio, abominabilem nobis Christus proponit hunc vestitum muliebrem, videlicet; præsumptionem, quando publicani humilitatem imitari: vt inquit, *sicut ego feci, ita & vos faciat.* Magnam certè & inauditam humilitatem exhibet, eum ad os nostrum descendit, vt nos pascat; eum nobis quomomentaneâ suâ prouidentia,

ad vitam sustentandam necessaria, subministrat; cum nobis in omnibus periculis succurrit, in manibus suis nos portans, ne hostium, & mundi potentia nobis quicquam noceant, cum pedes nostros, id est; affectus nostros effrænes abluat, & moderatur. Igitur ne ingrati tantorum eius beneficiorum existamus, tanquam vera eius correlatiua, debemus vicissim profunda humilitate de ipso mereri, abluendo pedes ipsius lachrymis penitentia, quemadmodum eos lauabat mulier peccatrix, quæ vt misericordiam impetraret, accessit ad eum non in faciem; neq; enim tantum habebat confidentia, non apprehendit manum eius; neq; enim tantum præsumere ausa est: sed pedes tantum amplexa & osculata est, eodemq; lachrymis lauit, & capillos ad tergendum exeruit: & ecce vocem misericordis audire meruit: *Mulier remittuntur tibi peccata tua.* obstupescite prodigium! mulier procumbens ante vitam suscitatur è morte peccati: plorans ante iustitiam veniam consequitur. Fit è publica peccatrice sancta; ex inferni face, lucerna Ecclesiæ; ex abominabili mundo, cælo gratissima; ex despecta, hominibus, Angelis sumè amica. Quid tam repentinæ causâ mutationis? penitentia: quæ summos peccatores, quos mundus plurimis annis suis voluptatum illecebris corrumpere solet, in momento ad Deum conuertit. Nefas est Catholici mei, vos cum impurâ conscientia ad hoc diuinissimum epulum accedere, nisi prius corde contrito & humili Deum vestrum placaueritis: qui enim indignè suscipiunt Sacram Eucharistiam, morte inprimis temporaria, vt plurimi à Domino Deo plectuntur. 1. Corint. 11. *Ideo*, inquit *Apostolus, multi inter vos infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi.* Quasi diceret: ideo inter vos multi periculosos morbos contrahunt, & immaturas mortes incurrunt; quia indignè ad Eucharistiam accedunt. Quemadmodum S. Chrysosthomus, Theophyl.

1. Cor. 11.

Z

phylactus, Anselmus, & multi alij interpretantur.

Querunt rei medicæ curiosi exploratores, cur à quadragesimali ieiunio & paschali celebritate, frequentiores ægitudines & mortes plurimos inuadant. Et forsân non nemo causam adscriberet mutationi ciborum, tam in quantitate, quam in qualitate, quæ sub hoc tempus fieri solent. Cæterum D. Anselmus loco citato ad peculiarem diuinæ prouidentiae rationem digreditur.

D. Ansel.

Adbuc, inquit, multi homines post pascha varijs infirmitatibus corripuntur, quia corpus Redemptoris indignè susceperunt.

Guillelm. Durandus.

Hinc Guillelmus Durandus Episcopus Nicomatenensis in rationali diuinorum officiorum lib. 6. cap. 10. refert. Pestilentiam illam, quæ Romæ grassata est tempore Pelagij Papæ, usq; ad Gregorium Magnum, multaq; hominum millia absumpsit, diuinitus fuisse immisam, in pœnam eorum, qui post quadragesimalia ieiunia, & paschalem communionem, ad pristina scelera redierunt. Nam morte plecti debet, quisquis Eucharistiâ, quæ est vita omnium viuentium, abutitur. Sic D. Cyprianus Serm. 5. de lapsis locutus de fœmina

D. Cyprianus.

quadam indignè comunicante. *Non cibum, inquit, sed gladium, sibi sumens, & velut quadam venena lethalia, palpitans & trepidans concidit: & quasi fellerat hominem, Deum sensit ultorem.* Violastis Catholici ieiunia sacra, fastidiendo quadragesimales cibos, & more Iudæorum murmurando: *Quis dabit nobis ad vescendum carnes.* Numer. 11. Sed verendum vobis est, ne illud malum veniat super vos, quod super Iudæos venerat: quia acceperunt quidem quod postulabant, sed suo malo: nam addit ibidem scriptura; *ad huc carnes erant in dentibus eorum; & ecce furor Domini concitatus in populum percussit eum plagâ magnâ nimis.* Ne inquam & in vos ira Dei defæuiat, & cum iam carniū esus appropinquat, vobis saporem adimat.

Neq; tantum mortem temporalem meretur, qui indignè ad eoc-

nam Christi accedit, sed etiam spirituale infelicitate incurrere solet: quia tales sunt veri Deicidæ iuxta D. Pauli sententiam. 1. Cor. 11. *Quicumq; manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè reus erit corporis & sanguinis Domini.* Quem locum Theodor. sic exponit. *Hoc, inquit, significat, quod quemadmodum tradidit ipsum Iudas: ita eum ignominia & dedecore efficiunt, qui sanctissimum eius corpus immundis manibus accipiunt. & in pollutum, & incisum os imittunt.*

Theodor.

Concinit D. Chrysosthomus hom. 6. ad populum: *Considera, inquit, quantum aduersus proditores indignaris; & contra eos qui crucifixerunt. Itaq; considera, ne tu quoq; sis reus corporis & sanguinis Christi; illi sanctissimum corpus iugularunt; tu vero polluta suscipis animâ post tot beneficia.* Quasi diceret: Si indignè suscepisti, non minus tu, quam illi Christum Dominum in crucem sustulisti. Quod si D. Augustinus lib. 1. de Serm. Domini in monte cap. 38. tom. 4. refert, homini qui

S. Chryso.

Thomæ Apostolo alapam impegerat, vitam à leone ereptam, & manum à carne præcisam, mordicusq; comprehensam, in domum ubi Apostolus conuiuabatur illatam; testem diuinæ ultionis omnibus, qui aderant futuram. An non maius supplicium meretur, qui Christum in Eucharistia sacrilego ore non tam suscipit, quam occidit: dignus profecto qui à leone occidatur. Si enim Prophetam de Iuda, panem in Samaria contra præceptum diuinum comedentem leo interfecit. 3. Reg. 13. Hominem sacram Eucharistiam sacrilego ore recipientem, quis neget, dignum esse, qui à leonibus discerpatur; imò & à canibus deuoretur. Sic temporibus Optati Mileuitani Hæretici quidam, qui sacram Eucharistiam canibus deuorandam obiecerant, à canibus discerpti & deuorati sunt, canes enim obiectam Eucharistiam venerantes, ipsos proiectores dilacerarunt & deuorarunt.

S. August.

Immo quod magis horrendum, indignè ad eoc-

4. Reg. 13.

nam Christi accedit, sed etiam spirituale infelicitate incurrere solet: quia tales sunt veri Deicidæ iuxta D. Pauli sententiam. 1. Cor. 11. *Quicumq; manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè reus erit corporis & sanguinis Domini.* Quem locum Theodor. sic exponit. *Hoc, inquit, significat, quod quemadmodum tradidit ipsum Iudas: ita eum ignominia & dedecore efficiunt, qui sanctissimum eius corpus immundis manibus accipiunt. & in pollutum, & incisum os imittunt.*

Immo quod magis horrendum, indignè ad eoc-

indignè suscipientes sacram Eucharistiam, mortem æternam subituros proclamat Apostolus 1. Corint. 11. *Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit.* hoc est; æternam damnationem: id enim significat iudicium. Ioan. 5. *Procedent, qui malè egerunt in resurrectione iudicij.* Et Galat. 5. *Qui conturbat vos portabit iudicium.* Pistor ille Pharaonis, inter somniandum, farinam & cibos regios super caput suum sibi portare videbatur. Gen. 40. Sed quid ei regia fercula profuerunt? qui post tertium diem à natalitio conuiuium, quod Pharaeo celebrabat, ad patibulum damnatur. Sisara lactis poculo, ex diuturna fatigatione refectus est, iudic. 4. Sed refectus & confopitus trabali clauo configitur. *Qui soporem morti socians defecit, & mortuus est.* Neq; potuit lactis dulcedine mortis amaritudines declinare. Isoseth inter spicas triticeas, saturitatis & abundantiae præfagia, interfectus est. 2. Reg. 4. & ubi felicitatis iudicium habere debuit, infelicitatis præcipitium subiit. Ne ergo & vos Catho-

1. Cor. 11.

Ioan. 5.

Ad Gal. 5.

Gen. 40.

Iudic. 4.

2. Reg. 4.

lici, ad mensam æterni regis hodiè accedendo, iram Dei in vos prouocetis; redite ad pristinam Dei charitatem, & cum super omnia appetiando, fugite peccatum. Redite ad primæuam humilitatem, fraudis & omnis astutiæ ignaram, vt cum publicano iustificati, dignè regale ferculum, Christi corpus suscipiatis. Hoc consilium vobis proponit Diuus Augustinus Sermone 1. de tempore. *Mutet vitam, qui vult accipere vitam: nam si non mutet vitam; ad iudicium accipiet vitam, & magis ex ipsa corrumpitur, quam sanatur, magis occiditur, quam viuificatur.* Hoc vobis suadet Christi exemplum, pedes suis Apostolis lauantis. Pedes profecto, quos instante solemnitate paschali lauare debemus, sunt affectus nostri, vt exponit S. Ambr. supra citatus. Vtiq; hîc, non corporis, sed animi intellige pedes, quos cum ieiunando maceramus, verè pœnitendo frenamus, Christo lauamus pedes, vt supponat manum suam fragilitati nostræ, & dirigat gressus nostros, ne iterum corruamus.

S. August.

DIE PARASCEVES, CONCIO PRIMÆ.

Fecit Rex Salomon thronum de ebore grandem, & vestiuit eum auro fuluo nimis, qui habebat sex gradus, & summitas throni rotunda erat in parte posteriori, & duæ manus hinc atq; inde tenentes sedile, & duo leones stabant iuxta manus singulas, & duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc atq; inde, non est factum tale opus in vniuersis Regnis. 3. Reg. 10.

Thronus Salomonis applicatur passioni Christi, & ostenditur Christum per sex gradus ad thronum regni sui peruenisse.

Salomonem filium David, typum & figuram nostri Saluatoris præfuisse, vel ex ipsis sacris literis, facile vnusquisque conijcere

potest: hunc enim titulum ipsi adstruit Sacra pagina Matth. 12. n. 42. *Ecce plusquam Salomon hic.* Nam quid in præclaris operibus Salomonis Regis admirari licet, id totum, in actio-

Matt. 12.

in actionibus noui istius Salomonis Christi, impletum est. Salomon duo significat: primo, pacificum; ad monstrandum quippe futurum regnum pacificum, puer hic Salomon vocatus est, iuxta promissionem Dauidi factam. 1. Paralip. 22. *Filius qui nascetur tibi, erit vir quietissimus: faciam enim eum requiescere ab omnibus inimicis suis per circuitum; & ob hanc causam pacificus vocabitur; & pacem, & otium dabo.* Ergone pacificus Princeps tantum valet, ut aduersus illum hostes ne mutire quidem audeant? Nonne ad hostes cohibendos, regnumque sedandum, bellicosus princeps aptior est, qui bellis, armisque omnia conterat, & quiescere cogat? Minimè sane: à nullo quippe melius, quam à pacifico Principe, hostes comprimi & cohiberi possunt, ne turbationem faciant. Hinc Matt. 6. dicebat Dominus: *Beati pacifici, quoniam Filij Dei vocabuntur.* Et cur obsecro pacifici singulariter filij Dei? Quoniam pacifici tanti Patris Dei virtutem, & efficaciam referunt, in cohibendis impulsandisque aduersariis. teste D. Nysseno orat. 7. de Beatitud. vbi dicit: *Quinam sunt mihi pacifici? imitatores humanitatis diuina, qui id, quod proprium diuina efficientia est, in sua vita ostendunt. Tollit. & ad nihil redigit Deus, quidquid extra naturam boni, & à bono alienum est. Hoc etiam tibi praescribit opus, & officium, ejicere odium, finire bellum, abolere inuidiam, exterminare pugnam.* Quod ergo proprium est diuinæ efficientiæ, hoc in viris pacificis, quasi in veris Dei filijs singularissimè apparet, quod pugnas exterminet, & bella finiant, nec permittant ab illo pacis fœdera confringi. Præterea Salomon significat, amabilem Domino, eo quod à Domino diligeretur.

1. Paralip. 22.

Matt. 6.

Nyssen.

Salomon amabilem significat.

3. Reg. 12.

2. Reg. 12. *Misitque in manu Nathan propheta, & vocauit nomen eius amabilem Domino, eo, quod diligeret eum Dominus.* Et cui magis hæc duo significata conueniunt, quam Redemptori nostro? qui tanquam quietissimus, & pacificus Princeps, venit in mundum, ut hominem rebellem cum Deo offen-

so pacificaret. Qui summè amabilis à Patre æterno, in monte Thabor, proclamatus est: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui.* Matthæi 17. Rex fuit Salomon vnus populi; Christus quoque Rex, Regum & Dominus dominantium. Bethsabeæ matri Salomonis, iuramento se obstrinxerat David, quod post fata eius, nemo in Israël regnatus esset, præter Salomonem. 3. Reg. 1. *Iurauit Rex & ait: viuit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia, quia sicut iuravi tibi per Dominum Deum Israël, dicens: Salomon Filius tuus regnabit post me, & ipse sedebit super solium meum pro me, sic faciam bodiè.* Ita Deus Pater, iurauit Virgini Mariæ, quod solium regni eius, non alius conscensurus esset, nisi Christus Psal. 131. *Iurauit Dominus veritatem, & non frustrabitur eam, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.* Quam promissionem, confirmauit per Angelum Lucæ 1. *Regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis.* Salomon mulæ insidens, regni gubernacula, & possessionem adiit, 3. Reg. 1. *Imponite Salomonem filium meum, super mulam meam, & ducite eum in Gibon, & ungat ibi eum Sadoc Sacerdos, & Nathan Propheta in Regem super Israël.* Christus autem super mulam matre sedens, regnum suum ingressus est. Matth. 21. *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam, & pullum.* Salomoni regni sceptrum suscipienti, cum ingenti plausu populi acclamatum est: *Viuat Rex Salomon.* 3. Reg. 1. Christo autem Hierosolymam cum triumphali pompa ingredienti, à præcunte & subsequente turbâ acclamatum est. *Osanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini.* Matt. 21. Quod magis adhuc die hodiernâ comprobatur, vniuerso concilio Iudæorum vociferante: *Aue Rex Iudæorum.* Salomon inauguratus in Regem, templum magnificum, orbis miraculum, post quadringentesimum, & octogesimum annum egressionis de Ægypto, ad honorem Dei ædificauit, in quo vniuersus populus Deum sibi propitium expe-

Matt. 17.

David Bethsabeæ iurauit pro Salomone,

Psal. 131.

Lucæ 1.

3. Reg. 1.

Matt. 21.

3. Reg. 1.

Matt. 21.

experiretur; Christus pariter celestis ædificium construxit, nimirum Ecclesiam sanctam Catholicam, contra quam & portæ inferi non præualebunt. Salomon post templum absolutum, eiusque cultum & ornatum perfectum, in quo iuuant Deo septem annos posuit, Regiæ structuram, in qua fabricandâ tredecim annos insumpsit, aggressus est. In hac thronum de ebore grandem posuit, auro purissimo vndequaque adornatum. *Fecit Rex Salomon thronum de ebore grandem, & vestiuit eum auro fuluo nimis.* Quid loquar de throno Christi, id est, de cruce sanctâ? ab hoc throno Christus Regnum suum auspicatus est: *Dicite in nationibus: quia Dominus regnauit à ligno.* De hoc throno vaticinatus est Isaias cap. 9. n. 6. *Et factus est principatus super humerum eius.* Ne verò dubitetis, omnes illos splendores & pulchritudines, quæ erant in throno Salomonis, in ligno quoque crucis Christi inueniri, rem claris documentis cognoscite. Thronum Salomonis affirmat Sacra pagina de ebore factum fuisse, *Fecit Rex Salomon thronum de ebore grandem.* Ebur, si naturalistis credimus, corruptibilitati minimè obnoxium censetur, & quid obsecro firmitus, ac diuturnius cruce sanctâ potest cogitari? hæc à nulla comprehensibilem creaturâ, Deum incarnatum suscepit, & quem cœli cœlorum capere non poterant, thronus totius corporis eius facta est, ut inde eius potestas toti mundo innotesceret, iuxta illud: *cuius imperium super humerum eius.* Thronus Salomonis vndique auro fuit adornatus, crux pariter Redemptoris nostri, plena est auro, scilicet charitate Dei, in cuius comparatione aurum, vilissimum luti speciem præfert. In medio throni Salomonis, positum erat sedile, quod ex vtrâque parte, duæ manus tenebant: *& duæ manus hinc atque inde tenentes sedile.* 3. Reg. 10. Siue ut habetur 2. Paralip. 9. *Duo alitersecus brachiola, quibus sedentis Regis brachia nitebantur.* Erat enim suprema throni pars sella, quæ duo prætende-

Salomon septem annis templum edificabat, Regiam vero tredecim annis.

Isaiæ 9.

3. Reg. 10.

2. Paralip. 9.

bat brachiola, patula & aperta, ut sessurum exciperent. Quo significabatur ipse Princeps, qui brachijs apertis debet esse, ut excipiat, & amplectatur omnes venientes ad eius tribunal. Quid aliud erat crux sancta, nisi sedile Saluatoris nostri, in quo confedit, ut vniuersum mundum iudicet. Quod eleganter exposuit Sanctus Chrysosthomus Serm. de feria 5. Passionis, inquit: *Conuenite Christiana gentes, concurrite fidelissima nationes; Dominus enim Rex noster, non in patibulum, sed in tribunal crucis ascendit, expandit ecce manus, & alas extensas aperuit, ut nos ex omni orbe congregaret.* Expendite accuratius illa verba, non in patibulum, sed in tribunal crucis ascendit: expandit ecce manus. Quibus euidenter ostenditur, crucem sanctam, non patibulum pænæ, sed tribunal celestis illius Principis esse: quod nimirum in illa Rex noster, Iesus Christus expansas manus, & aperta brachia habeat, ut excipiat vniuersos. Hoc est regalissimi throni symbolum, hæc præstantissimi Principis ostensio, quod nulli se neget, sed grato omnes excipiat amplexu. Hoc sedile vtrinque tenebant duæ manus: ecce duæ manus Christi, cruci acutissimis clauis affixæ, ecce duæ manus verè amantis Magdalenæ, quæ crucem sanctam amplexa, à lachrymis sibi temperare non potest. Pergit vltius scriptura sacra, asserens duos leones penes vtramque manum, sedile illud Salomonis tenentem asstitisse: *& duo leones stabant, iuxta manus singulas.* Et cur duo leones adiunguntur illis manibus, sedile tenentibus? vtrique pro conseruatione paradisi non leones, sed Cherubim positum legimus: vtrique pro purificatione Isaiæ nouimus descendisse Seraphim: vtrique singulis hominibus, singulos datos esse Angelos, qui eos custodiant à primo instanti conceptionis, Theologia sacra docet? Duabus autem manibus sedile Regium tenentibus, cur non adstant Angeli, vel Seraphim, aut Cherubim, sed duo leones. Respondent

S. Chrysost.

dent aliqui per illud sedile, in throno Salomonis positum, adumbratam fuisse Virginem MARIAM, quod deducunt ex ea ratione: quia sicut thronus Salomonis fuit de ebore factus. LXX autem vertunt: *de elephantinis dentibus*: qui sunt candidissimi; ita & Virgo MARIA; ex ore Altissimi prodit. Eccl. 24. *Ego ex ore Altissimi prodii*. Quasi diceret: Non eo modo, quo filij Adam concipiuntur, ex visceribus maternis, sed quomodo candidissima quæq; ex ore diuino veniunt, sic ego prodii. Unde S. Ambrosius per istos duos leones, intelligit Deum Patrem, & eius Filium, qui immediatè pro ipsius conceptione voluerunt excubare, vt illam immaculatam conseruarent. Non mirum itaque, quod ad custodiendum paradysum destinatus est Cherubim; quia illum non custodiuit, nisi post peccatum in eo peractum, nec Seraphim purificauit labia Isaia, nisi quæ antea polluta erant; nec Angeli vilius hominis custodiam suscipiunt, qui prius non fuerit serpentis infectus halitu. At verò conceptio MARIA, quæ sine labe peccati fieri debuit, non Cherubinis, nec Seraphinis, aut Angelis, sed summo Patri & Filio competeat. Nihilominus verior mihi videtur sententia, per illud sedile in throno Salomonis, intelligi corpus Christi, cruci sanctæ appensum, cuius manibus astant duo leones, hoc est latrones, quorum vnus blasphemabat IESVM innocentem: *Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere*. Matt. 27. Summitas throni Salomonici erat rotunda in parte posteriori, figuram præferendo immensæ Dei misericordiæ, quæ in vniuersum orbem, cuius rotunda figura est, abundè diffunditur. Quod emphaticè locutus est Apostolus, Matt. 6. *Solem suum facit oriri super bonos, & malos*. Quia sicut Sol paratus est, ad vniuersos fouendos, & à nullo radios suos diuertit, sed potius expansis radijs omnes excipit, ita bonitas Saluatoris nostri nescit mensuram. Ipse enim præterita non discutit me-

rita, sed omnibus se exorabilem, omnibus clementissimum præbet, omnium deniq; necessitati, amplissimo quodam miseretur affectu. Præstantiam throni Salomonici, super omnia mundi opera effert Sacra pagina: *Non est, inquit, factum tale opus in vniuersis regnis*. At verò crucem Redemptoris nostri, etiam fulgentissimo Soli antepone. B. Andreas: *o crux splendidior Sole*. In hoc igitur throno noui Salomonis, Christi Domini, omnia illa ornamenta incomparabili modo reperiuntur. Salomon thronum regni sui ascendebat per sex gradus, inter duodecim leunculos. *Et duodecim leunculi, stantes super sex gradus hinc atq; inde*. Saluator noster thronum regni sui, crucem sanctam, per asperos fatis gradus, inter saeuissimos leones hodiè conscendit pariter, ita vt Patrem æternum inclamet: *De ore leonis libera me Domine*. Psal. 21. v. 22. Quod adhuc magis expressit Psal. 34. v. 17. *Domine quando respicies? restitue animam meam à malignitate eorum, à leonibus unicam meam*. Quare incalescite Catholici mei eius charitate, qui pro vobis hodiè ignominiosè, à colluue Iudaicâ tractari spontè elegit, vt vos ab æternâ ignominia eliberet. Inflammemini eius deuotione, qui totus sanguineo sudore in horto perfusus, coram viris sanguinum sistitur, vt ad vltimam sui sanguinis guttam, toto corpore nondum antea actis temporibus audita simili tyrannide, erueretur, vulneretur, laceretur. Erigite aures, auscultate, & videte iam sex asperos gradus, per quos Saluator noster ducitur ad crucem sanctam, in Regem omnium creaturarum inaugurandus. Tu verò o bone IESV os meum tange flammâ charitatis tuæ, sicut quondam labia Isaia Prophetæ, igne de altari sublato inflammaisti, vt Auditorum animos somno grauatos, ad piam tuæ passionis contemplationem, & deuotam compassionem excitare valeam. Concede, non tam verba; quam potius lachrymas, vt in hac populi tui frequentia, pium affectum & amaram contri-

contritionem, ad deplorandam funestam tuam mortem, commouere possim, quod omnes in genua procumbentes suppliciter exoramus.

Primum gradum in horto Gethsemani ponit S. Euangelista, Ioan. 18. *Egressus est Iesus cum discipulis suis trans torrentem Cedron, ubi erat hortus: in quem introiuit ipse & discipuli eius*. Bene equidem, Christus non ab alio gradu suam passionem inchoat, nisi ab horto, vt medicina morbo proportionetur. In horto voluptatis, Deus posuerat primum hominem, vt ibi rectè operando, & mandata Dei custodiendo, salutem æternam promeretur: sed mox ab infernali serpente, inuido salutis humanæ hoste, fraude circumuectus, vehementissimisque tentationibus impetitus, ab illo felicitatis culmine detrusus, & æternæ damnationis reus factus est. *Eiecitq; eum Dominus ex paradiso*. Proinde tam grauis lapsus, non ampliùs ab homine subleuandus exiebat, vt secundus homo, Christus IESVS, humani generis reparationem, ab horto inciperet operari. vt vnde mors egressa est, inde vita resurgeret. Eheu, quantæ asperitatis gradus hic! in quo vehementissimus paor, & tristitia cor Christi occuparunt, Marci 14. *Capit pauere, & cadere*. S. autem Matthæus dicit: *capit contristari & mastrus esse*. Matthæi 26. ostendens, eò mœrorem & anxietatem processisse, vt sanguinem è venis eius extorserit: *Et factus est sudor eius, sicut gutta sanguinis decurrentis in terram*. Lucæ 22. Vultisne scire Catholici, quid causæ tantæ anxietatis? Auscultate: vidit Saluator noster, in hoc primo gradu, duos ferocissimos leones; parte ab vna Patrem æternum irâ percitum, & peccatis hominum summè offensum; ab altera verò mortem crucis, cum omnibus cruciatibus, quàm Hierosolymis passus erat. Nam ex mente SS. Patrum, eò tempore, quo Dominus IESVS super terram prostratus orabat, futura mors atrocissima, stetit ante oculos eius, tanquàm leo furibundus, simulq; exquisitissima tor-

menta, cum omnibus opprobrijs, ludibrijs, subannationibus, despectibus, & alijs innumeris contumelijs. Quæ omnia ita dura erant, vt Christus eorum acerbicatem indicare volens, Patrem æternum, in ipsa suæ passionis nocte oraret: *Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste*. Mat. 26. v. 29. Maldonatus verò exponit: *Passio & mors ista terribilis*. Quid est æternæ Pater, cur mortē, quæ se miris modis Filio tuo incarnato terribilem representat, ab illo non aufers? Cur orantem non exaudis? quasi tibi possibile non sit, calicem hunc ab illo transferre? Absit: possibile quidem, sed neq; voluntati Patris, atq; Filij, neq; iustitiæ diuinæ, ac bonitati erga nos propensæ, consentaneum. Quod ingeniosè tetigit Paschasius. lib. 12. in Matth. *Impossibilitas, inquit, ista de iustitia venit, & bonitate Dei, quia sic est omnipotens, vt & iustus sit, & bonus, & misericors: & ideo quantum ad vtramq; naturam spectat, impossibile erat, vt nos bonitate suâ, suad. iustitiâ, & misericordia saluaret, quos creauerat*. In quibus verbis, vt Deum ad omnimodam misericordiam faciendam, & veniā nobis dandam, sese inflectentem ostenderet, eius iustitiam aduocauit. *Sic est, inquit, omnipotens, vt & iustus sit, ac bonus*. Sed quomodo obsecro rationem subiunxit illam: *Impossibile erat, vt nos suâ iustitiâ saluaret*: cum manifestè hæc ratio, antecedentibus verbis videatur repugnare. Saluare enim pietatis, misericordiæ, ac bonitatis est; iustitia verò vnicuiq; ius suum tribuendum respicit. Si ergo Deus saluat, pietate saluat, & si iustus est, non misericordiam, sed ius tribuit. Verum vt video, subsistit ratio Paschasij: *impossibile erat, ne nos suâ iustitiâ saluaret, quos creauerat*. Vbi salutem, & redemptionis nostræ totum beneficium, ad iustitiam & strictum ius quodammodo reuocat: ostendens; quod Deus nos ante decretum salutis nostræ remedium creasset, & quæ eius bonitas, ac perpetuus geminandi sua beneficia mos est, in ipso creationis beneficio symgrapham, seu cautio-

Primus gradus passionis Christi in horto. Ioan. 18.

Gen. 3.

Marci 14.

Matt. 26.

Lucæ 22.

Sanguinei sudoris Christi in horto quæ causa.

3. Reg. 10.

Psal. 21.

Matt. 26.

Maldonat.

Paschasius

cautionem, ad opem ferendam, & obrinendam nobis dederit. Duo proinde simul ad Patrem æternum pulsabant, Dei Filius positus in agonia, prolixè orans: *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste*: & homo simul peccator, ut Deus sibi opem ferret, ex creationis beneficio, ac velut ex syngrapha iure agebat, ut Deus saluaret, quem crearat. & sic exorando, ne à Christo passionis eius calix transiret, ut argutè respondet Tertull. de homine tunc pulsante ianuam æterni Patris, in hunc modum differens. *Itaq; ad eum pulsas, ad quem ius illi erat, cuius ianuam noras, quem habere panes sciebat.*

Tertullia.

Mouebit forsitan non neminem hæc ratio, si homo eatenus ad Dei ianuam iure pulsas, quatenus ex prioris creationis beneficio, ad noua dona percipienda, Dei syngrapham, atq; cautionem habet, cur non potius Christus æq; ad Patrem pulsans exaudiatur? cum multò maiora ab ipso beneficia acceperit, ac proinde fortius ius ad alia promerenda habeat? Equidem si homo iuri creaturæ, filij, amici, siue dilecti, qui diuinis aliquando donis fuerit ornatus, innititur, ne Christi calix ab illo transeat. Christus autem iure naturalis filij, viuæ imaginis, dilectissimi, & eius in quo, non qualiacunq; dona, sed ipsimet thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei permanent, cum Patre æterno agit? Quæ ergo ratione? quo iure? dum uterque & homo peccator, & Christus pulsas. Pater potius pro adoptiuo filio, & transumpta imagine, quàm pro naturali sententiam fert? Ne miremini? magno id iure dispositum & peractum est. Nam & Christi iure, & iure hominis, ad vnam & eandem rem simul concurrentibus, prudenter trutinari debuit, utrum eorum antiquius, & vetustius esset, ac pro maiori antiquitate sententiandum: iuxta commune prouerbum, qui tempore prior, iure quoq; potior est. Cum itaque prius antèriusq; hominis ius fuerit, utpote ante Christum creati: non enim ho-

mo propter Christum, sed Christus propter hominem, ut habetur in Symbolo Apostolorum: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem, descendit de cælis, & incarnatus est de Spiritu Sancto, ex Maria Virgine, & homo factus est.* Idcirco æternus Pater, bonitate ac iustitiâ suâ sic efflagitante, homini salutem suam ex cautione exposcenti, & sese à prima creatione, velut creditorem exhibenti, ius suum tanquàm anteriori creditori reddidit. *Proprio autem filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum* Rom. 8. Præterea, quia tam Patris, quàm Filij voluntati, non conueniebat, ut calix ille acerbæ passionis à Christo remoueretur, quia Christus non absolutè eius remotionem postulauit; sed in quantum paternæ voluntati placeret: Unde in illa sua oratione addit: *Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.*

Rom. 8.

Christus remotionem calicis sub conditione postulauit.

Quibus verbis duæ in Christo exprimebantur voluntates, altera diuina, altera humana. Quæ igitur erat humana, & quasi ab infirmitate oriebatur, potestatem Dei respiciebat, & id petebat, quo Dei potestas splendesceret, dicens: *Si possibile est, transeat.* At verò voluntas eius diuina, dimissâ potestate, id solum attendebat, quod conducibilius videbatur, ut homines saluarentur. ut enim infirmitatis humanæ est, omnia potestatis velle; sic diuinæ virtutis est, potestatem suam absolutam obliuisci, ut ad hominibus conuenientia condescendat. Ita censet D. Leo Ser. 5. de Passione. *Ut, inquit, suscipientis, susceptaq; natura esset manifesta distinctio, quod erat hominis, diuinam desiderauit potentiam; quod erat Dei, ad causam respexit humanam.* Proinde Dei Filius, in illa sua vehemente oratione, solum petijt, ut eius prompta voluntas, ad redimendum genus humanum, Patri æterno accepta esset, cum optime sciret, ita ab æterno dispositum fuisse, ut in eius sanguine peccata mundi abluerentur. Hanc veritatem sufficienter inde colligo, cum Petrus nefarios satellites, in Christum irruen-

S. Leo.

Ioan. 18.

ruentes, ferro animosè exciperet, ac repellere conaretur, mitissimâ eum oratione Dominus reprehendens, dicebat: *Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum.* Ioan. 18. Quasi diceret: suauissimum poculum, quo me Pater meus, singulari beneuolentiâ reficere, ac recreare dignatur, è manibus siue è labris meis extorquere vis. Qui obsecro hæc subsistere possunt? antea Christus calicem passionis, terribilem & acerbitate plenum, transire à seipso optabat; nunc verò Petrum increpat, quod eundem calicem, velut suauissimum poculum, sibi à Patre oblatum, impedire velit. Non mirum: quia Christus, iuxta paternæ voluntatis manifestationem, quâ ad obediendum reddebatur promptissimus, quod prius acerbum & horribile videbatur, post Patris cognitam voluntatem, suauem & iucundum hominavit. Ita exponit Maldonatus in c. 26. Matt. *Loquitur quidem, ait, Christus, utrobique de morte sua, eandem calicem appellat, sed in oratione antequam Patris sententiam audiret, calicem id est, rem difficilem & horribilem appellabat; nunc Patris cognitâ voluntate, eandem mortem, calicem, id est, rem sibi iucundissimam appellat; nihil enim non dulce, nihil non suauem est obedientia.*

Maldonat.

Et quid te Christe Iesv eò perduxit, ut tam acerbam & terribilem mortem spontè subire velles? amor certe immensus: in tantum enim genus humanum dilexisti, ut parum tibi fuerit, in similitudinem nostræ mortalitatis, mortale corpus assumere; nisi etiam pro nobis, qui mortem æternam promeruimus, ad acerbam mortem te vltro offerres. Primus parens noster, in panem delicti commissi, ad sudores damnatus erat: in sudore vultus tui veleris pane. Gen. 3. Dominus autem noster Iesv Christus, sponsorem se pro homine Deo Patri obstringens, sanguineo sudore totum corpus suum perfundit. *Factus est sudor eius, sicut gutta sanguinis, decurrentis in terram.* Lucæ 22. Ecquis vnquam tantum sensit dolorem in-

Lucæ 22.

mundo, ut ex eius corpore sanguineum sudorem elicere posset? nunc cognosco ô bene Iesv, quia in humeris tuis portas omnia onera naturæ nostræ, nunc cognosco, quia super te posuit Dominus iniquitates omnium nostrum, ut præ graui earum pondere, sanguineo sudore totus perfusus, nimium fatigeris. Nunc cognosco, corpus tuum sacratissimum, meritò nubibus comparari. Isaia 19. v. 1. *Ecce Dominus ascendit super nubem leuem.* Quemadmodum, enim nubes maturinæ, arescentem præ nimio æstu terram, rore copioso irrigant, & sæcundam reddunt; ita hodierna die, de corpore tuo ô bone Iesv, sanguineus sudor guttatim fluens, aridam naturæ nostræ terram sæcundat. Nunc agnosco ô bone Iesv, te iure meritò vocatum esse florem lilij campestris: *Ego flos campi, & lilium conuallium.* Flores habent hoc, quod ahenis impositi, & ab igne incalescentes, aquam pretiosam fundant, curandis omnibus morbis efficacem: ecce hodiè de corpore Domini Iesv, fluit vbertim sanguineus sudor, ad medendum peccatis mundi efficacissimus. Hic est ille flos, quem vidit Ezechiel, lineis vestitum, prunas ignis, quas eius manus capere poterat desumentem, & in terram ad conflagrandos homines effundentem, Ezechiel 10. *Et dixit ad virum, qui indutus erat lineis: ingredere in medio rotarum, quæ sunt sub tuis Cberubim, & imple manum tuam prunis ignis, quæ sunt inter Cberubim, & effunde super ciuitatem.* Ecce totus igne amoris succensus, effundit ignem, ut corda nostra charitate eius inardescant, & fructibus iustitiæ repleantur. Flores delicatum odorem spirant, ecce Christus in horto, verus flos campi, & lilium conuallium, omnium florū odores complectitur, ut nos facilius ad se alliciat. Ad quod seriò nos hortatur D. Ambr. Ser. 14. in Psal. 118. *Carpe, inquit, nouum florem, qui bonum odorem dedit resurrectionis; carpe lilium, in quo est splendor æternitatis: carpe rosam, hoc est, Dominici corporis sanguinem.*

Isaia 19.

Christus quare flos dictus.

Ezech. 10.

S. Ambr.

A a

Ferunt

Canes venatici ab inuestigandis feris floribus odore impediuntur.

Ferunt Naturalistae, canes venaticos, dum leporem insequuntur, si in floridum pratum incidunt, statim resiliunt, & in vestigio harere, nec ulterius velle persequi fugientem. Eod, quod scilicet floribus odore, odor praeda obruatur. Vnde hoc odore orbari, & illo capti, a cursu refrantantur. Ecce pratum odoriferum, ubi totus Christus maximis angoribus contritus, suauissimum odorem exhalat, ut huius suauitate odoris, ad contemplandam eius passionem, corda vestra rapiantur. Considerate quæso, cuius gratiam Christus in hortu orat, cuius causam pauet, & contristatur. Propter vestra scelera, propter vestram salutem, totus in sudoribus, totus in amaritudine. *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Matth. 26. Coniicite hanc tristitiam, non nisi de nostris damnis, iacturis, atque peccatis Christo inesse. Non enim ob propriam passionem, & mortem, quam iam instat, sed potius ob grauissima peccantium crimina, & penas in posterum luendas, tanto dolore discruciat, teste Diuo Ambro. lib. 10. in Lucam. *Tristis, inquit, erat pro persecutoribus suis, quos sciebat immanis sacrilegiæ penas duros, & ideo dixit: Transfer calicem hunc a me: non quia Deus, Dei Filius, mortem timebat, sed quia nec malos pro se perire volebat.* Sic quondam idem piissimus saluator, Lazarum suscitaturus, & lachrymas fudisse, & infremuisse spiritu dicitur, Ioan. 11. v. 33. *Infremuit spiritum, & turbauit semetipsum & v. 35. & lachrymans est Iesus.* Quorsum oro tunc flebat, quorsum infremebat, cum potius Lazari suscitatio, egregiæ benignitatis opus, & bene merendi ac exultandi occasio esset. Equidem, ut ostenderet, eundem se cum Patre Spiritum habere, qui sua beneficia copiose, & sine mensurâ elargitur, ut notat S. Cyprianus supra citatum scripturæ locum: *Profluens, inquit, largitor spiritum, nullis finibus premitur, nec coërentibus claustris intracerta metarum spatia frenatur, manat ingiter, & exuberat affluenter.*

Matth. 26.

S. Ambro.

Ioan. 11.

S. Cyprian.

A Flebat igitur & fremebat Christus spiritu, quod spiritum & vitam, immensamque bonitatis suæ diuitias, non omnino effunderet, sed ad mensuram vni tantum impertiret. Quem admodum notat Chrysologus Ser. 64. his verbis: *Fremis spiritu, & tota se commotione viscerum conturbat, quia adhuc solum Lazarum, & non iam omnes mortuos suscitabat.* Ita pariter hodie conturbatur vehementer, & sanguineo perfunditur sudore, quod multos in suis sceleribus obstinatos videat, quibus suam passionem non profuturam agnoscit. Moueat vos Catholici mei tanta Christi perturbatio, vestri causam facta, & conturbemini, recogitando grauissima vestra facinora, atque ad eius clementiam festinando. Moueat vos eius pavor, ut quem nunc velut agnum mansuetum, ad mortem crucis euntem videtis, seuerum iudicem futurum, ante tempus expauescat, conscientias vestras ab omnibus peccatorum maculis emundando. Moueat sanguineus eius sudor, & lachrymas penitentiae de contrito corde eliciat, ut iam procedentem ulterius pio affectu sequi possitis.

Chrysolog.

Consurgit Iesus de primo gradu, alterum conscendens, & discipulos suos alloquens: *Surgite eamus hinc, ecce appropinquat, qui me tradet.* Matth. 26. Quid agis bone Iesu, cur in apertum discrimen prois? ecce securis ad radicem posita est? ecce Iudas quasi leo furibundus gradum hunc occupauit, graues & periculosas tibi struens insidias? subsiste ergo paulisper, & de agonia, in qua prolixus orasti, lassatas vires aliquantum refice, ne præ debilitate corruas. De leone ferunt Naturalistae, quod vngues dum incedit, nunquam ostendet, sed illos retrahat veluti in vaginas, partim ne hebetentur, partim ne alia feræ cum pertimescentes, fugiant. Ita planè Iudas proditor hodie procedit cum Christo, qui Caimi astutiam imitatus, fratrem suum Abelem sub specie deambulationis, & iucundæ recreationis, ad campos inui-

Matth. 26.

Secundus Christi passionis gradus.

Leo incedens vngues occultat.

Gen. 4. inuitantis, Gen. 4. *Dixitque Caim ad Abel fratrem suum: egrediamur foras. Cumque essent in agro, consurrexit Caim, aduersus fratrem suum, & interfecit eum.* sub specie amicitiae Christum ad mortem querit. Ita enim impius de Christi in humanum genus bonitate; atque charitate inurbanè sensit, ita malignè præsumpsit, quasi ille inuitus, & non potius per proprios pedes, ad mortem iturus esset, ut firmissimis sponsonis, atque pacti conuenti vinculis, eius traditionem perficere studuerit. Lucæ 22. *Et abiit, & locutus est cum principibus sacerdotum, & Magistratibus, quemadmodum illum traderet eis; & gausi sunt, & pacti sunt pecuniam illi dare, & spondit.* Vide te, quantam curam Juris ciuilibus solemnitate obseruauerit? quam securis? hinc inde sponsonibus, contractum perfecerit? quam strictè Dominum, pro cuius ille sanguine spondebat, ad mortem obligatum inuoluerit? Audite subinde, quid nefarijs satellitibus, dum Christum apprehensum, irent, dixerit? *Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, & ducite eum.* Marci 14. Impiè & demens Iudas, qui amoris signo inuitum teneri vis, demetior, qui cautè, ne elabatur, cum ducendum admones, a quo non ita pridem audieras: *Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor, usque dum perficiatur.* S. autem Irenæus legit: *& valde proprio ad illud.* Quibus verbis manifestè indicauit Christus, tam sibi in votis atque delicijs mortem esse, tamque a suamet bonitate, & desiderio ad eam constrictum se esse, ut nimis iam sibi angustum corporis, venarumque domicilium proprio sanguine videretur, proinde non secus, atque ea, quæ arctantur, & in angustum rediguntur, exitum anxie & percupidè peroptare. *Valde, inquit, proprio ad illud.* Quasi diceret: non lento, sed concitato gradu pergo; non ambulo, sed propero, & curro. Quid igitur perfide Iuda, stimulos & calcaria adiuuere conaris? O peccatum irremissibile, seu veniâ indignum! ô blasphemiam in Spiritum Sanctum.

Lucæ 22.

Marci 14.

S. Irenæus.

A Sacrificium agni mandabatur Israëlitis, ut ab Angelo vastatore protegerentur, qui inter ipsas Aegyptiorum strages, animaduertens Israelitarum familias, agni sacrificio munitas, non audebat illas attingere. Ecce quod nec Angelus, nec diabolus, ad vnicam agni umbram audebat, hoc Iudas audebat in Christum, cuius sacrificio, tanquam agni immaculati, in vltima cæna interfuit, quem ut traderet, osculatus est eum. Matth. 26.

Matth. 26.

Quærent hic non pauci, quomodo Iudas ausus fuerit Christum osculari, & Magistrum vocare, dicendo: *Aue Rabbi,* & salutare hominem, quem perdebat ob pretium vilissimum; & respondent hoc eum fecisse ob reuerentiam. Sic censet Origenes hom. 35. in Matthæum. *Sic causam, ait, querat aliquis, cur osculo Iudas tradidit Iesum, hanc dabimus rationem. Quoniam secundum quosdam, voluit reuerentiam quandam ad magistrum seruare, non audens manifestè in eum irruere.* Quasi diuina prouidentia, non potuisset etiam in perditissimo proditore, aliqualem reuerentiam sui generare. Quid putatis, quantum hæc simulata amicitia, cor innocentissimi Iesu ferijt? ut merito ad necem vilissimo pretio, immanissimis hostibus ab hoc improbo discipulo diuenditus, non de ingratitudine, non de scelere immanitate, non de vilitate pretij, non de ipsa immanissima morte conquereretur; sed ad solam simulationem, quæ sub pacis atque osculi signo, traditionem Iudas perfecit, quasi admirans, & inhorrens, ingemuit. *Iuda, osculo Filium hominis tradis.* Lucæ 22. Quasi diceret, ut exponit Paschasius lib. 11. in Matth. *Non qualiscumque, sed osculo me tradis, quod est signum amoris, & indicium vere dilectionis. Pignus offert vera pacis, sed vulnus infigit, ac venenum serpentis.* Acerbior enim præ omnibus est, hic tradendi modus, & propterea odio maiori dignus, teste S. Ambro. lib. 10. in cap. 22. Lucæ. *Quasi, inquit, amantis affectu corripit proditorem, dicit: Iuda osculo Filium hominis tradis.*

Iudas ob reuerentiâ Christum osculatus est.

Origenes.

Lucæ 22.

S. Paschas.

S. Ambro.

A 2

tradis hoc est, amoris pignore vulnus infligis? & charitatis officio, sanguinem fundis? & pacis instrumento, mortem irrogas. Quod magis adhuc perstringit in Psal. 39. inquit: *Venenum infundis osculo, quo gratia charitatis infunditur? osculo, quod sacra pacis insigne est? osculo, quo amicitia fida firmatur? osculo tradis periculo, quem propter osculi commercium venerari debes.* Videte Dominum ac Redemptorem nostrum, plus simulatione, quam vi incensum? sed quid mirum, cum Iudas fuerit domesticus, è numero discipulorum Christi. Pari ab externo durum est, sed à domestico durissimum. Sic olim Julius Cæsar, cum teste Tranquillo in eius vitâ, cap. 82. videret in Senatu, multos districtis pugionibus in se vnum irruentes, & inter eos M. Brutum, qui eius filius credebatur, emphaticè cum illo expostulavit, his verbis: *Etiâ tu fili.* Quasi non de externorum, sed de vnus filij iniuriâ quereretur. Hinc illa Davidis conquestio: *Cor.* inquit, *meum conturbatum est, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum non est meum.* Psalmo 37. v. 11. Vnde hæc tam acerba exinanitio, vt non solum se à corde, & à virtute; sed etiam à diuina providentiâ, quodammodo destitutum lamentetur? nam per lumen oculorum suorum, diuinam providentiam Theodoretus interpretatur. Attendite ad verba, quæ sequuntur: *Amici mei, & proximi mei, aduersum me appropinquauerunt, & sesserunt, & qui iuxta me erant, de longè steterunt.* Quasi diceret: ex amicis meis, quidam mihi fuerunt exitio, alij verò præsidio esse noluerunt. Quemadmodum ergo deficientem animâ, tabescit corpus; ita deficientibus amicis, qui sunt instar animæ, mirum non est, si totus homo extabescat. Quanto magis, si viderit amicum suum hostilia sibi machinantem. Multa ab inimicis Rex David patiebatur; ea tamen omnia æquo animo pertulit. At verò cum videret Achitoselem Gilonitem consiliarium suum, se ad Absalonem

transferentem, 2. Reg. 15. v. 12. *Accersuit quoque Absalon Achitoselem Gilonitem consiliarium David.* Summo cum dolore ingemuit: *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique: tu vero homo unanimes, dux meus, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos.* Quasi diceret, vt exponit Theodoretus. Ea, quæ ab inimicis sunt, toleranda, & ferenda censemus: omnium molestissimum mihi videtur, virum familiarem, & concordem, meum sodalem, & conuictorem factum, & diuinarum, & humanarum rerum mecum conscium, res inimicas & hostiles facere. Ita planè, Christus Dominus, pati voluit non solum à gentibus, sed etiam à Iudæis, vt amarior esset eius passio; quam non solum ignotæ gentium manus, sed etiam cognatæ Iudæorum intulissent. At verò futuram ingrati discipuli prodicionem spectans, tristem se exhibuit, ac turbatum. *Turbatus est spiritu, & dixit: Amen amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me.* Ioan. 13. v. 21. Quia multo durius illi videbatur supplantari à domestico, quam necari ab externis teste S. Cyrillo Alexandr. lib. 9. in Ioan. *Adè, inquit, molestè ferebat scelera illius, qui cum eius panem manducaret, calcaneum contra ipsum eleuauit.* Hinc illa Christi de prodicione Iudæ querela: *Homopacis mea, in quo speraui, magnificauit super me supplantationem.* Quia molestius est ab amico etiam leuiter tangi; quam ab inimico grauiter vulnerari.

Sed liceat mihi paulisper tecum Christe Iesv disceptare, cum probè nosse Iudam fore tuum proditorem, cur illum elegisti, & in tuam societatem cooprast? Ideo, censent aliqui, vt facilius reliquos discipulos, in humilitatis studio contineret, vt nimirum, videntes Iudam ex pari secum statu corruisse, eandem sibi ruinam formidarent, formidantesq; ab omni statu se auerterent, & in humilitatis studio custodirent. Aliqui putant, Christum Dominum idè Iudam in suum collegium adsciuisse, vt nobis patientiæ exemplum præberet. Sic censet D. Ambr. lib. 5. in cap.

2. Reg. 16.

Ioan. 13.

S. Cyrillus

Christus Iudam proditor elegit;

S. Ambro.

in cap. 6. Lucæ. *Eligitur, inquit, Iudas, non per imprudentiam, sed per prouidentiam.* Quenam autè fuerit isthæc prouidentia, responder ibidem his verbis: *Voluit descri, voluit proditi, voluit ab Apostolo suo tradi, vt tu, si à socio desertus, si à socio proditus fueris, moderatè feras tuum errasse iudicium, perijisse beneficium.* Quasi diceret: parum fuit Christo Dño, præbere nobis exemplum patientiæ, in veris inimicis sustinendis; nisi etiam præberet & in falsis amicis tolerandis. Cum enim hoc posterius patientiæ exemplum, sit longè maximum, non debuit in maximo patientiæ præceptore desiderari. Hinc Tertullianus lib. de patientia c. 3. postquam laudauit Christi Domini patientiam, in sustinendo Diabolo tentante, eoq; à se non verberibus, sed verbis tantum repellendo, statim maiorem eius patientiam commendat in sustinendo Iudâ, eoq; non supplicijs, sed blanditijs, tractando, subdit. *Parum, inquit, hoc, si non etiam proditorem suum secum habuit, nec constanter denotauit.* Ac si diceret: patiens fuit Christus in sustinendo diabolo, patientior in sustinendo Iudâ, quia facilius est ferre oppugnantem inimicum; quam amicum insidiantem. Illa tamen mihi præ omnibus videtur optima ratio, Christum Dominum, suam in societatem Iudam proditorem cooprasse, & inter amicos posuisse, quem inimicum fore præsciebat, vt domesticus hostis, suæ sanctitatis oculatus foret testis, eamq; apud Principes Sacerdotum palam testaretur, dicens:

Matt. 27.

Ambro.

peccaui, tradens sanguinem iustum. Matthæi 27. v. 4. Nemo enim nisi demens, de inimici testimonio dubitandum iudicare potuit. Sic censet D. Ambrosius lib. 5. in Lucam, docens, idè Iudam Apostolico Collegio adscriptum esse: *Vt sciremus, inquit, quanta sit veritas, quam nec aduersarius minister infirmat.*

Quid profuit tantum beneficium Iudæ proditori, à Christo præstitum? videte, factus Iudas proditor Apostolus, discipulorum Christi socius,

mensæ eius particeps, pecuniarum dispensator, ad cœnam deniq; corporis & sanguinis Christi admissus, summum in Christum odium concepit. *Incrassatus, impinguatus, dilatatus, recalcitranit, dereliquit Deum, factorem suum, & recessit à Deo salutari suo.* Deutor. 32. v. 15. Potuitne iam atrocius quid Christo accidere? minime sanè: Grauius hæc ingratitude Iudæ proditoris, cor Christi pupigit, quam omnes alij cruciatus, opprobria & illusiones. Quod sic deduco, mirum est, quod S. Iob in illa sua malorum Iliade, nullam de inimicis ediderit querimoniam; qui tamen de amicis acerbissimas excitauit. Abegerant eius boues Sabæi, abstinuit à querelis. Depeculati fuerant eius camelos Chaldæi, querulas in voces contra illos non erupit. Totum eius corpus diabolus exulcerauerat, nullum retorfit verbum, contra hostem tam diras plagas imponentem. Quid tandem? Adfucere amici, non tam, vt consolarentur; quam potius vt calumniarentur. ecce tibi totus Iob in querimonijs exarsit. *Vtque quod affligit animam meam, & atteritis in sermonibus.* Iob 19. v. 2. Quid est hoc rectissime Iob, singulare patientiæ exemplar? Maiorem tibi concitant bilem amicorum verba, quam inimicorum tela? Ita sanè: quia conuitia, à quibus iure amicitia sperare poteris solatia, sunt iacula, quæ non hærent foris in corporibus, sed intus in animis infiguntur. Vnde Origenes ad hunc locum

Deut. 32

Iob 19

Origenes

in Catenâ Græcâ: *Iobus, inquit, fortissimus athletarum, in cuius libro nihil ita eminet, vt fortitudo, vt patientia; labores tamen sentit, quos ex eorum duro sermone, qui ad eum visendi causâ venerant, hauriebat.* Quasi diceret: Iobus, qui ad iacula inimicorum calum obduserat, ad amicorum iurgia delicatissimum doloris sensum præferebat: magis enim his, quam illis pungebatur. vt ingeniosè aduertit D. Chrysosth. homil. 15. in Matth. *Iob, inquit, omni lapide, & adamante tolerantior, cum quidem patrimonium*

S. Chrysosth.

amitteret, malaeque innumera sustineret, cum quasi fontem quendam, vermium toto videret corpore bullientem, supraque hac uxorem sibi molestius imminuentem, perfacile cuncta superavit. ubi vero exprobrare sibi amicos, atque insultare sibi vidit, & malignam illam de se existimationem sonare, & dicere, quod talia propter peccata pateretur, ac malitia sua solueret visionem, tunc demum, utique turbatus est ille vir maximus, ille fortissimus. Quid loquar de Sara, filia Raguelis, uxore Tobiae iunioris, grauiter vexata à diabolo. Septem illi viros, quibus antea fuerat desponsata, crudelis ille spiritus interfecerat. Tobiae 3. v. 8. tradita fuerat septem viris, & demonium nomine Asmodeus, occiderat eos, mox ut ingressi fuissent ad eam. Neque tamen legitur Sara, tot funerum iniurijs commota lachrymasse, aut ingemuisse. At verò cum audiret illud graue improprium, ab una ex ancillis suis: *Amplius ex te non videamus filium, aut filiam super terram, interfecit virorum tuorum.* Ibidem v. 9. Deus bone, quantas hae una contumelia tragédias excitauit? Adeo turbata erat ad illam vocem Sara, ut perrexerit, in superius cubiculum domus suae.

LXX.

LXX. vero addunt: *ut suffocaretur.* hoc est, ut vitam laqueo finiret. Multi enim, ut notat D. Chrysostomus homil. 15. in Matth. ad laqueum conuolantur, fama opprobria non ferentes. Et licet à laqueo abstinuerit Sara, nihilominus tamen, tres integros dies lachrymando, ieiunando, & orando, procul ab omnium consortio permansit. Quid causa? Sara tot plagas daemonis non sensit, & vnus ancillae vocula commouetur? certe hoc vnicum: quia ab illo externo hoste, nonnisi exitia; ab hac autem domestica ancilla, nonnisi obsequia sperabat. Vnde cum pro obsequio conuiuium accepit, durius, quam exitium iudicauit.

Hinc Salomon docet, amicorum rixas, facile tranquillari posse, dummodo conuiuium non interfue-

Eccl. 24. rit: *Ad amicum, inquit, et si produxe-*

ris gladium, non desperes: est enim regressus: si aperueris os triste, non timeas, est enim concordatio? excepto conuiuium. & improprio Eccl. 22. Ostendens ita, molestum esse inter amicos, familiarisq; conuiuium, ut illo vno, amicitiae non solum dissoluantur ad tempus, sed etiam in aeternum rescindantur. Ad quod pulchre alludit Diuus Chrysosth. proximè citatus illis verbis: *Nescio, inquit, quomodo omnibus rebus, amari solent mordere maledicta.* Statimque rationem reddit: *quia alia pericula tolerantem, multorum praecordia consolantur; in maledictionibus vero, etiam consolatio ipsa subducitur.* Quod respiciens Michas propheta, ut ludaeorum statum exprimeret, non excidia ab externis inferenda, sed dissidia inter domesticos excitanda lamentabatur. *Filius, inquit, contumeliam facit Patri, & filia consurgit aduersus matrem suam, nurus aduersus socrum suam, & inimici hominis domestici eius.* Michas 7. Palam faciens, omnia infortunia in eam urbem aut Rempublicam irruere, in qua domestica dissidia regnant. Sic Isaias post innumeras ab externis gentibus calamitates, populo in discordijs viuenti, tandem minitatur extremam perniciem à domesticis euenturam. *Erit, inquit, populus, quasi esca ignis: vir fratri suo non parcat, vnusquisque carnem brachij sui vorabit.* Manasses Ephraim & Ephraim Manassen, simul ipsi contra Iudam. Isaias 9. O rem mirabilem, & incredibilem! exclamat super hunc locum Cyrillus Alexandrinus. *Non, inquit, sibi ipsis comparcent, ex impotentia videlicet insania. Prorupta enim semel & desperata audacia freti ad omnia turpissima acerrime, & quasi iuueniliter progrediuntur.* Quia nimirum hae una est extrema calamitatum linea, ad quam possit Reipublicae status deuenire, cum fratres in fratres, & domestici in seipsos, per odia ac dissidia concitantur. Conuertite nunc oculos in Iesum innocentissimum, considerate in eius passione tot addita, ac superinducta, imò coaceruata supplicia, cum vel quis moriendi

riendi modus, & quævis gutta sanguinis, ad humanum genus redimendum, satis superque fuerit: & admirari insolitum in tot pænis atque cruciatibus à Christo custoditum silentium. Ita, ut miraretur praeses vebementer. Matt. 27. Pulchre hac de re disserit Chrysologus Serm. 23. *Tacet, inquit, qui volens patitur, clamat, qui laniatur inuitus.* Quasi diceret: ideo Dominus noster in medijs cruciatibus, usque ad iudicis admirationem tacuit, ut decenti gaudio se plenum esse, & spontaneo animo, obprobria atque supplicia pro delicijs habere, manifestè ostenderet. Qua de re Tertullian. lib. de patientia cap. 3. ita disserit: *Taceo quod figitur; in hoc enim venerat; nunquid tamen subunda morti, etiam contumelijs opus fuerat: sed saginari voluptate patientia discessurus volebat; desputatur, verberatur, irridetur, sedis vestitur, sedioribus coronatur.* Premite verba hae: *saginari volebat: quasi cruciatus atque supplicia, pro nostra salute perferenda, non secus, ac rem omnium gratissimam, iucundissimam, & velut delicatissimum cibum ad se reficiendum, & saginandum ipse sumeret.* Sic enucleat Cyrillus Alexandr. lib. 10. in Ioannem cap. 21. *Homo, inquit, factus, vnigenitus Dei Filius, absque peccato omnia sustinuit, quae Iudeorum excogitare perueracia potuit: nec vnquam spiritus dedecoratus, verbis derisus, verberibus casus, & tandem patibulo affixus, vilo mœrore affectus fuit, sed decenti semper ipse gaudio plenus (qui voluntatem patris consummari videbat, & homines hinc salutem habituros non ignorabat) illa opprobria, & turpissima sibi esse putabat.* At verò prodicionem Iudae, ita molestè tulit, ut eum verbis asperius obiurgaret. *Iuda osculo filium hominis tradidit.* Ostendens nihil in vniuerso mundo, ita crudele potuisse inueniri, quod magis Christum exacerbarer; quam dolosum Iudae osculum.

Quærite si placet, ex ipsis rerum naturalium prudentissimis indagatoribus, ad quid osculum natura excogitauit? & facile deprehenditis, quia

ad contestandam mutuam amicitiam, ac benevolentiam. Nam hae consuetudo obuios amicos benevolentiae causâ deosculandi, viguit olim imprimis inter Ethnicos, teste Xenophonte lib. 1. Herodot. lib. 1. Deinde apud Hebræos, ut habetur Genes. 27. *Accede ad me, & da mihi osculum fili mi.* Exodi 4. n. 27. Vbi Aaron missus in occursum Moysi, osculum ei dedisse fertur: *Qui perrexit obuiam ei in montem Dei, & osculatus est eum.* 1. Reg. 20. Vbi Ionathas & Dauid mutuis se amplexibus osculati referuntur: *& osculantes se alterutrum fleuerunt pariter.* Tandem postea inter nascentis Ecclesiae Christianos, ut docent S. Dionysius Areopag. lib. de Ecclesiast. Hierarch. cap. 5. Origenes homil. 1. in Cantica. & clare id patet ex D. Paulo ad Roman. 16. *Salutate inuicem in osculo sancto.* Imò osculum, non solum est signum amicitiae, sed etiam participatio spiritus: dum enim boni amici osculum sibi tradunt, tunc animam sibi quodammodo communicant. Hinc illa veterum consuetudo, ut moribundi dilectos filios & amicos ad se accerserent, ut per osculum spiritum suum de corpore exeuntem, in illos transferrent. Cum autem hoc naturali modo fieri non posset, siquidem non datur transmigratione animarum, de vno corpore in aliud; proinde rerum parens natura, excogitauit secretum osculi, quo mediante, spiritum sibi communicant. Nunc ergo conijcite, quantis doloribus Iudas affecit Christum, dolosum osculum ei tradens, cum non spiritum suum, qui longè alienus erat à Christo, sed diabolum, hoc simulatae amicitiae signo, ei communicare vellet: Quia ut docet Euangelista, introiuerat in eum Sathanas, quo maior inimicus Christi non datur. Maledictus profecto, qui hoc benevolentiae signo foris utitur, & malevolentiae venenum intrus occultat, ut cum proditore Iuda, Iesum excruciet. Quod deplorat D. Chrysostomus de compunctione cordis, loquens de osculo pacis:

Vereor,

Consuetudo osculi antiquissima.

Exodi 4.

1. Reg. 20.

Rom. 16.

Per osculum anima communicatur.

S. Chryso. Vereor, inquit, ne forte plures ex nobis, labijs hoc tantummodo faciant, cum Christi pacem non ex ore, sed ex corde desideret, & affectu velit proximum, non ex labijs saluari. Agnosce ergo o anima fidelis, dolosum Iudæ osculum, super omnes cruciatus, & opprobria, cor Domini Iesv transuerberasse. Vide quod Iudas proditor osculetur castissima Iesv labia, ad æternam suam confusionem, hoc vnicum intendens, vt maledictis suis labijs, illum splendorem, illam pulchritudinem, in quam desiderant Angeli prospicere, de facie Iesv abstergat, & deformem ac odibilem reddat. Et nihilominus amore tui o anima fidelis, sponte patientissimus Iesv s, faciem suam proditori inclinat, non arguens, sed amicum vocans. Amice ad quid venisti? Circa quæ verba Theophylactus: Iudam, inquit, amicum vocat, incessans illum & blandiens. Ecce blandimenta verborum, in ore Iesv aduersus proditorem proferuntur. Sed quid mirum: semper enim sapientissimus Dominus noster, ad has verborum blanditias confugere solet, tanquam spicula contra nequissimos homines. O pie Iesv, quis dabit oculis meis fontem lacrymarum, vt lachrymis meis vbertim fluentibus, maculas de fædo Iudæ proditoris ore, in purissima tua facie relictas, detergere possim: qui in hoc secundo gradu, tam amara ab ingrato discipulo passus es. Necdum latis, sed antequam ad tertium gradum progrediaris, adhuc tibi alter sæuus leo occurrit, qui te de manibus scelesti Iudæ rapit, & vinctum in Hierusalem sine vlllo respectu, per torrentes, per saxa, trahit. Vultis scire quisnam sit? audite S. Evangelistam.

Tribunus & ministri Iudeorum comprehenderunt Iesum, & ligauerunt eum. Ioan. 18. Et quis obsecro valuit ita diuinissimi Iesv manus ligare, & necare, vt non extendat manum ad benefaciendum? Sola certe obstinata hominum corda, & incoercibilis malitia. Sic respondet S. Leo Serm. 18.

A in Passione. Comprehendi se à persecutoribus patitur, qui continet mundum, & eorum manibus necitur, quorum corde non capitur. Comprehenditur ergo, & ligatur ab illis. Quorum corde non capitur: vbi enim Iesv in corde hominis non est, ibi sic ligatur & necitur, vt minimè ad benefaciendum extendat manum. Pro infelicitatem hominis, qui non curat Iesv in corde suo tenere, is enim nullum beneficium, ad salutem æternam conducens, recipit à Deo, iuxta doctrinam D. Pauli ad Galat. 4. Misit Deus spiritum Filij sui in corda vestra clamantem, Abba pater. Itaque iam non est seruus, sed filius. En quantum beneficium, vt hominibus Deus daret, & adoptionem, & libertatem filiorum, hoc medio efficacissimo vsus est, nimirum misit in corda ipsorum spiritum Christi filij sui. Non enim aliter quidpiam à Deo recipere possumus, nisi in cordibus nostris Christum habeamus. Vnde dicit S. Athanasius oratione contra Arianos. Certe in quorum cordibus non est filius, horum Pater Deus nominari non potest. Damna ergo malitia militum, innocentissimas Christi manus ligauit, sponte eas porrigentis, vt hoc suo insigni contemptu, insolentiam primi parentis, manus contra legem Dei ad veritum in paradiso fructum extendentis, à pæna æterna eliberet. Quomodo bone Iesv non metuis, ne ex hac graui ignominia, tua existimatio in opinione mundi periclitari incipiat. Sic enim Alexander Magnus sagittâ fauciatus in bello, non permisit seipsum ligari, quò facilius & sagitta sine periculo vitæ extraheretur, & vulneris salutem reciperet: respondens: non decet vinciri regem. Quomodo tu cum sis Rex Regum, & Dominus dominantium, à nefarijs lictoribus ligari pateris? Quomodo sacratissimum illud tuum corpus, quod virginæ manus pannis molli ter inuoluebant, nunc funibus & ferreis compedibus stringi non vereris: Ne miremini: Sic enim oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam. Lucæ 24.

S. Leo.

Galat. 4.

Homo sine Christo nihil à Deo accipit.

S. Athanas.

Christi manus ob insolentiam primi hominis ligata sunt.

Lucæ 24.

Lucæ 24. Non alijs mihi credite gradibus, nisi per opprobria & cruciatus, ad thronum regni sui conscendere voluit.

Tertius gradus Christi passionis domus Caiphæ.

Matt. 26.

Sistitur iam ab insolente militum cohorte, in tertio gradu, nimirum in domo Caiphæ Pontificis: at illi tenentes Iesum, duxerunt ad Caiphæ Principem Sacerdotum, vbi scriba & seniores conuenerunt. Matt. 26. O bone Iesv, ergone à domo Principis Sacerdotum, à domo Pontificis, vbi etiam reis confugientibus, omnimoda securitas conceditur, tuum iudicium incipit? Quod enim à vilissimâ militum turbâ, minus dignè tractatus sis, non mirum: genus enim hoc improbum, nemini honorem deferre, sed vnumquemque iniuriare assuevit. Verum quod Principes in tuam perditionem conspirasse audiam, obstupescô, & prorsus exanimis hæreo. Principes autem Sacerdotum, & omne concilium, quærebant falsum testimonium contra Iesum. Vnde merito plangit, & exclamat S. Bernardus Ser. 11. in conuersione Pauli. Heu, heu Domine Deus: quia ipsi sunt in persecutione tua primi, qui videntur in Ecclesia tua primatum diligere, gerere Principatum. Accedunt falsi testes, duo præstantissima Christi attributa volentes destruere, nimirum iustitiâ dum eum iniustum asserunt: prohibet, inquit, tributa dare Cæsari: & potentiam, quasi impossibile existimantes, vt templum destructum in triduo reedificare posset: quoniam dixerat. Soluite templum hoc, & in triduo reedificabo illud: & consequenter volebant illum spoliare ipsamet diuinitate; qui enim à Deo aufert bonitatem, sapientiam, potentiam, tollit Deum, cum Deus sit ipsamet sua bonitas, sapientia, potentia. Recurrite oro ad centricum punctum, & serio indagatè, vndenam istæ prauæ lineæ deducantur? vnde falsi testes contra Christum? & facileprehendetis, quia à Principibus. Hoc colligo ex D. Hieronymo, qui verba illa Psal. 54. n. 12. Ascendit super muros eius iniquitas, & labor in medio

A eius, & iniustitia: ita legit: peruersitas sine prauitas in medio eius. Vbi Principis iniquitatem, cum puncto centricò, à quo omnes lineæ deriuantur, componit: eò, quod eius peruersitas atque prauitas, omnium iniquitatum in subditis, causa & origo sit; nam vt scitè dixit Horatius:

Falsa regula prima
Omnia mendose fieri, & distorta necesse est.

Palam inferens, nullum vitijs obseratum esse ostium, omnem virtuti ac pietati interclusum aditum; & in ea vrbe, aut Republica, vitia & peccata, instar Senatorum, atque illustrium ciuium, quietam & pacatam vitam in publicis plateis agere, in qua malus Princeps dominatur. Pulchrè id notauit Paschasius his verbis: Miser populus, cuius principes iniusti sunt, & quorum seniores peruersi, quia multi falsi testes in eorum nunquam desunt concilijs; nam Princeps, qui libenter audit mendacia, omnes ministros habebit impios. Huc facit imago illa, arboris procerae magnitudinis, subter quam omnia animantia, & belluæ habitabant, quæ Nabuchodonosori Regi per somnium ostensa fuit. Cum vt & semetipsum, & aulicos suos contemplaretur, ac velut de facie nosceret, videre sibi videbatur ingentem ac robustam arborem, cui densa foliorum luxuries, magnaque baccarum vbertas esset, & quæ ita patulis explicaretur ramis, vt tum in ipsis omnes penè volucres, nò modò modulari, & cantillare, sed nidos etiam suos commodè possent construere: Tum etiâ variæ belluæ opportunum perfugium haberent Daniel. 4. n. 18. En aulam Nabuchodonosoris impij Regis graphicè depictam: Fructus eius fuit, quercibus, Auctore D. Hieronymo: aut syluestris alterius arboris, vt censet Maldonatus, belluarum palato; hoc est, ijs qui terrena sapiunt, accommodatus. Quid in belluis, nisi omne vitiorum, seu vitiosorum hominum genus, adumbratum fuit? Bellua quippè rapax, auaritia est; bellua turpis & fæda, libido est; bellua immanis, ira est; crudelitas est; bellua.

Paschasius

Arbor Nabuchodonosori Regi in somnis ostensa.

Per belluas vitia significantur.

bellua subdola, simulatio est; bellua A
belluarum, superbia est. Quid in-
volucris, nisi innata aulicorum
proprietates, adulatio, garrulitas,
mendacia, conficta verba, & quò
tandem omnia ipsorum vota eunt,
ambitio. Sic exponit Nicolaus de

Lyranus

Lyra: *Per volucres, inquit, intelligun-
tur garruli, & mendaces, ad alia tenden-
tes, quia tales solent esse Principibus la-
terales.* Tales fuere in aula Nabucho-
donosoris: etenim improbi illi ho-
mines, seu potius belluæ, adulator-
res, ambitiosi, rapaces, omniq; vi-
riorum lue infecti, eius fructibus, id
est, exemplis vitantes, & animati,
animi sui conceptus & partus, flagi-
tia & crimina edebant.

Dum considero ægritudinem,
quâ ad mortem ægrotabat Ezechias

Reg. 20.

4. Reg. 20. *In diebus illis ægrotavit Eze-
chias, usq; ad mortem.* S. Cyrillus Ale-
xandrinus, sæuum vlcus & pessimum,
alij lethalem morbum appellant.
Chaldaus Paraphrastes lepram, aut
scabiem. Regia Biblia inflammatio-
nem. Quid causæ, quòd lethalis

morbis, lepra dicatur? quid enim
lentæ ægritudini, & citissimæ mor-
ti? Equidem vt innuatur, quam-
cunq; ægritudinem Regiam, lepram
esse, hoc est, contagiosum malum,
quod subditos simul inficiat, atq;e
corrumptat. Nam vt dicit S. Ber-
nardus: *Si quis de populo deuiat, solus*

S. Bernard.

*perit; verum Principis error multos in-
uoluit, & tantis obest, quantis præst ipse.*
Rege igitur leprâ infecto, & inter
subditos degente, omnes simul le-
prosi, atq; corrupti esse censentur,
cum regia ægritudo in subditos pestis
instar grassetur. Appositè id Diuus
Chrysosth. homil. 33, in Epist. ad He-
bræos tangit, vbi cum ad commendationem
Principatus dixisset, non ali-
ter populo, sine Principe euenire;
quàm Choro sine Coryphæo, pha-
langi sine duce, naui sine nauclero;
gregi sine pastore. Postmodum tamē
subiicit, grauius multò esse malum,
quandò ipse Princeps malus existit.
Licet enim hoc vtrumq; malum sit,
& exitiosum; tamen inter hæc duo

mala, illud discrimen interest, quòd
vt sine gubernatore naui, sine pa-
store grex, homo sine Principe, fe-
ratur vt velit, at fortè fortuna ad cau-
lam grex, ad portum naui illa ap-
plicuerit; subditus verò à prauo Prin-
cipe ductus, in certum interitum, cui
vlla vix remedij spes subsit, ruit. Sic
docet S. Chrysost. *Ille quidem ait, (qui*
sine gubernatore sibi est relictus) saluatus
*est saepenumero, per eumq; etiam in pericu-
lis decidit. Ille autem modis omnibus pe-
ricula subiturus est, dum ad fonsas, &*
ruinas impellitur.

S. Chrysost.

Nec procul abest Salomon, ve-

ritatem hanc plurimum confirmans,
Prouerb. 25. n. 5. *Aufer iniquitatem*

Prou. 25.

*à vultu Regis, & iustitiâ firmabitur thro-
nus eius.* Et cur potius in vultu, &
non in manibus, quibus iniquitas hæ-
rere videtur. Iob 31. *Si manibus meis*

Iob 31.

adhæsit macula, Regis impietatem
considerauit Salomon? Num forsân
ideò: quòd priuatorum errata, ve-
lut maculæ in corpore; Regum verò
in facie, vbi magis conspicuæ, & in-
uisæ sunt, considerentur. Ita qui-

dem censet Plutarchus, in Præcept.

Plutarch.

Polit. loquens: *Quomodo enim in*
facie lentigo, & verruca magis sunt, quam
nota mutilationes, & cicatrices, reliqui
corporis odiosa; sic exigua peccata, quan-
dò apparent in Principum & Politicorum
vitis, magna propter existimationem,
quam de Magistratu ac Republicâ habet
vulgus, vt de re magnificâ, qua omni va-
care vitio, & delicto debeat, videntur.

Sed crediderim potius eam ob cau-
sam, quòd Salomon subditos in fa-

Regum vi-
tia fudit
perniciosa.

cie Regis, tanquàm in speculo se in-
tuentes, & ad eius nutus se compo-
nentes consideraret: hinc enim est
ipsos pro facie Principis, facies suas
sumere, & speculo infecto, maculas
sibi etiam haurire. Et ideò addidit:
Iustitiâ firmabitur thronus eius. Quo-
niam ex Regis iniquitate, subditi
omnes iniqui, thronusq; Regius in-
stabilis, & exitio obnoxius maneat.
teste Seneca Thragæd. in Thyeste au-
tore.

Vbi non est pudor,
Nec cura iuris, sanctitas, fides, pietas.
Instabile Regnum est.

Sic

Sic quia omnes Hierosolymæ A
Principes erant peruersi, quærentes
falsum testimonium contra IESVM,
eandem peruersitatem totus popu-
lus ab ipsodem traxit, falsis testimonijs
Christum impetens. Hunc, inquit,

Lucæ 23.

*inuenimus subuertentem legem nostram,
& prohibentem tributa dare Casari, &
dicentem se Christum Regem esse. & Fi-
lium Dei se facit.* Lucæ 23. ergone il-
le legem vestram subuertit, ô pleni
diabolica rabie Iudæi! qui legem Dei
venit adimplere, qui nil magis do-
cuit, quàm legis obseruantiam? er-
gonè per hoc deliquit, quia se Dei

Filium, & Regem nominauit? An
non Dei Filius, qui de Spiritu San-
cto conceptus est: qui à Patre lumi-
num ante omnem æternitatem pro-
cessit? Deus de Deo, lumen de lu-
mine. An non Rex, in cuius manu
potestas, & imperium. Audi scele-
rata gens D. Augustinum tract. 116.

S. August.

in Ioannem: *Verumq; ait, verum est,*
& unigenitus Dei Filius est, & Rex ab eo
constitutus, super Sion montem sanctum
eius, & vtrumq; nunc demonstraret, nisi
quandò erat potentior, tantò mallet esse
patientior. Summa igitur patientia,
erat in causa, quòd Iesus tunc, non
se Regem & Deum aduersus tot bla-
terones monstraret: quantò enim
erat potentior, tantò malebat esse
patientior: quia necessum erat, su-
pra potestatem humanam & Angeli-
cam, vires ostendere in patiando,
qui sub tanta occasione, præstantiam
suam, & diuinam & regiam, pror-
sus latere vellet. Quod admiratur.

Tertullia.

Tertull. lib. de patient. *Nasci, inquit,*
se Deus in utero patitur matris, & expe-
ctat, natus adulescere sustinet, & adul-
tus non gestit agnosci. Et quistamdiu
sui manifesta opera cohiberet? quis
inter tot conuitia sileret? nisi Deus
esset, aut Dei Spiritu plenus. Ait
Isaias cap. 42. *Dedi Spiritum meum su-*
per eum, iudicium gentibus proferre.
Non clamabit, non accipiet personam, non
audietur vox eius foris. Sanctus autem
Matthæus legit cap. 12. *Non contem-*
det, neq; clamabit, neq; audiet aliquis in
plateis vocem eius. Fucrat equidem,

Matt. 12.

IESVS, & dux, & Index, gentium
constitutus, & quid inde? An ad sce-
lerum conspectum clamoribus, rixis,
minis, implebant forum? An reis
obiurgatis, suam potestatem prome-
bat? Absit hoc ab innocentissimo
IESV: Moyses ira faciebat, qui dux
& protector populi sui factus, nullâ
in occasione suam potestatem non
promebat, siue Ægyptum interfici-
ens, siue Israëlitas monens, siue
abigens à puellis Madianitis pastores,
IESVS autem in medio calumniato-
rum constitutus, inter falsos testes po-
situs, tanto premitur silentio, vt nul-
lam proferat vocem: quia Deus Pa-
ter in eo spiritum suum, cum tota
patientia collocavit.

Vbi non succedunt falsa testi-
monia, vtpotè non conuenientia
ipsismet testibus, conscendit Chri-
stus quartum throni sui gradum, vbi
videt, ab vna Pontificis ostiariâ, Pe-
trum ad peierandum impelli. Accen-
so autem igne in medio atrij, & circum-

sedentibus illis, erat Petrus in medio eo-
rum. Quem cum vidisset ancilla quadam
sedentem ad lumen, & eum fuisset intui-
ta, dixit: *Et hic cum illo erat.* At ille
negauit eum, dicens: *Mulier non noui il-*
lum. Lucæ 22. Obstupescite? Ille

Petrus, qui audirâ à Domino IESV,
sue negationis prophetiâ: *antequam*
gallus cantet ter me negabis, promitte-
bat se futurum ab omni negatione
alienum: *etiamsi oportuerit me mori te-*
cum, non te negabo. Matt. 26. Ille Pe-
trus, qui in horro armatas cohortes
non exhorruit, sed euaginato gladio

imperterritus, in medias phalanges
prosilis, auriculam seruo Pontifi-
cis amputauit: hodiè ita imbellis, ita
timidus ac impotens factus est, vt
Magistrum suum ad vnius ancillulæ
vocem abneget: *nescio quid dicis: non*
nouo illum. Excuset hic quantum vult
D. Ambrosius, pro felicitis sui lenita-
te ingenij, & generosâ indole, infi-

gni q; pietate in Petrum, hanc eius
negationem, qui lib. 10. in Lucam
singulis eius negationis verbis, sa-
num sensum reddere conatur. Asce-
rens, dum prima vice interrogatus,
B b 2 respon-

Quartus
gradus
Christi
passionis
est negatio
Petri.

Lucæ 22.

Matt. 26.

Petrus de-
fenditur
à peccato
negans
Christum.

Matt. 26. respondit: non noui illum. Matth. 26. A passus est, vehementes calores in illis regionibus esse soleant. Nam 15. huius mensis, dicuntur Israëlitarum nouas fruges comedisse Iosue 5. n. 11. Et comederunt de frugibus terra die altero azymos panes, & potentiam eiusdem anni. Deinde quia in mense Martio, in quem festum azymorum incidebat, manipulus nouarum frugum Domino offerebatur. Leuitic. 23. In eodie, quo manipulus consecratur, cadetur agnus immaculatus anniculus, in holocaustum Domini. Nec nimirum: cum enim illa regio sit calidior, quam nostra, utpote vicinior Aequatori: nostra enim in altitudine graduum circiter quadraginta; illa in altitudine graduum triginta tantum sita est. Ut obseruat Abulensis in cap. 3. Iosue cap. 35. facile in mense Martio tempus messis euenire potest. Quale ergo tunc frigus, ita premebat D. Petrum, ut se ad prunas calefaceret, cum in horto absque ullo igne, nullam frigoris molestiam senserit. Equidem non aliud, nisi frigus peccati, & abnegationis Christi. Sic respondet D. Ambro. in cap. Lucæ 22. Si tempus, inquit, consideremus, frigus esse non poterat, sed frigus erat, ubi Iesus non agnoscebatur; ubi non erat, qui lucem videret, ubi negabatur ignis consumens. Frigus ergo erat mentis, non corporis.

O quantum hæc negatio Petri, magnis iam opprobrijs laceratum, Christum pupugit, dum candidissimus ille Nazareus, nitidior lacte, rubicundior ebore, antiquo Sapphiro pulchrior, Petrus nimirum, firmissima illa Petra, cuius lapis angularis Christus est, columna Ecclesiæ, ac culmen, sese commiscens seruis & ministris Iudæorum, adhærens fuligine tinctis, & ad sacrilegum focum sedens, fuliginem erroris & ipse suscepit, & perfidorum fumo denigratus est. Quia fieri non potest, quin qui versatur, & adhæret fulgine tincto, & ipse fuliginem ab eo participet. Cum ergo nefarii illi satellites, frigidissimum anhelitum odij, & criminationum in Christum spirarent, cumque sacrilegus ille focus, infidelitatis fu-

mus exhalaret, subito oppleuit anhelitus ora fidelis discipuli, obscurauit, & denigrauit eius pulchritudinem, & fidem fumus ex igne, fauilla de sacrilegio. De quo pulchre S. Ambr. lib. 10. in Lucam. Consideremus, inquit, in quo actu neget; frigus, inquit, erat. Mala flamma Iudaica urit, non calefacit; malus focus, qui quondam etiam sanctorum mentibus fuliginem erroris aspersit. O Petre! ubi est illa tua animositas: Domine tecum paratus sum & in carcerem, & in mortem ire. Lucæ 22. Vbi est illa tua trina responsio, de vero in Christum amore: Domine tu scis quia amo te. Si tam cito ab amore eius recedis? si ad vocem vnius vilissimæ ancillulæ Christum abnegas? ne miremini: si quondam vna mulier sancta in domo Nabuchodonosor, occiso Holoferne, fecit confusionem; maiorem hodie in domo Christi, maledicta ostiaria, fecit confusionem, dum Petram Ecclesiæ solâ voce, magis quam basiliscus aspectu, confregit, & lethaliter infecit. Tantum viruserat in voce istius ostiariæ, ut Petrus vniuersam Ecclesiam suis humeris sustentaturus, ei resistere non valeret. Audite Originis responsum doctrinâ plenum, homil. 35. in Matth. Nec enim poterat fieri, ut factâ interrogatione potuisset dicere Dominum Iesum in Spiritu Sancto. Quasi impossibile rem putans, quod interrogationis famineæ halitu percussus Petrus, posset Iesum veri Dei memoriam retinere. Adeo enim efficax est famineæ halitus venenum, ut in mente viri difficillime possit, vel cum vmbra mulieris, Dei memoria permanere. Exiguus est quodcumque damnum ex famineæ halitu, nisi Deus perdat. Sic dum puella saltatrix, Regi Herodi placeret, functa Ioannis mors fabricata est, cum introisset statim cum festinatione ad Regem, petiuit dicens: volo ut protinus des mibi in disco caput Ioannis Baptistæ. Matthæi 6. Miraris, quod tantus vir, caput amittat in mulieris saltu? sed quantum id ad famineæ virus? sanè hoc fuit in Ioanne mirandum, quod vel amisso capite in famineæ saltu, potuerit sibi Deum conseruare, ut merito dicat D. Fulgentius in citatum locum: Quid agimus Ioannes? quem non terruit vasta Eremita solitudo, terrebit mulieris ista saltatio? caput tuum mulier petitura est, sed melius est, inquit Dominus, ut unum ex membris tuis abscindas, quam totum corpus tuum gehennæ ignibus tradas. Quasi nec sanctissimus, posset à mulieris veneno euadere liber; sic Ioanni gratulatur, quod in illo conflictu liber à gehennæ ignibus euadat, etiamsi necessum fuerit amittere caput. Vbi enim intercedit femina, præsentissimum est periculum perdendi Deum, & incidendi in inferni barathrum. Intercessit femina in causa Ioannis, & petijt eius caput. Quid hoc? sanè minimum est damnum, quod in famineo actu, non Deum, sed solum, amittat Ioannes caput. Nihil enim aduersus filios Dei efficacius, quam vel leuissimus mulieris halitus. Nouit hoc virus ipse Ioannes, audiens enim faminam lasciuam esse in Herodis aula, relicto Eremita Hierosolymam aduolat, clamans: Non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui Matthæi 14. Sanè, nefanda alia vitia, tunc temporis vigeabant Hierosolymis, ubi & sacerdotia venalia erant, & nulla religio non periclitabatur, turpis lucris causâ. Et cur relictis hypocritis, sacrilegis, Ioannes solum, aduersus faminam, mouit arma? nimirum instabat iam tempus diuinæ regenerationis, nouella Christi sponsa, nempe Ecclesia iam parabatur, sponsus iam aderat, ut filios Dei fieri virtute daret. Quid ergo faceret sponsi amicus, nisi aduersus faminam lasciuam dimicaret, quæ notius periculum erat, diuinam regenerationem dampnandi. Sic censet Diuus Paschasius libro 7. in Matthæum, inquiens: Ex eremo venit Ioannes ad Regis presentiam, ut increparet adulterium. Et quia amicus sponsi erat, incestuosos ferre non poterat. Nihil ergo amico sponsi intolerabilius erat, illacebrâ famineæ voluptas.

S. Fulgentius

Ex presentia famineæ certus interitus.

Matt. 14.

S. Paschasius

*luptatis, utpotè, qua ad filios Dei irre-
tendos plurimum valet.*

O Petre, quomodo non confi-
derasti, quod non sit malitia super-
malitiam mulieris? quomodo cum
vna ostiaria ad colloquendum acces-
sisti, non considerans, in habitu mu-
lieris certissimum latere venenum,
ad subuertendos etiam perfectissi-
mos viros? quare non es secutus
Ioannem, qui licet tecum sequeretur
Christum, à militibus tamen com-
prehensus, *reiecta Sindone, nudus pro-*

Marci 14.

fugit ab eis. Marci 14. tu autem teme-
rario ausu, te in manifestum conie-
cisti periculum aulam Pontificis in-
gressus. Hinc tua ruina, hinc occa-
sio periurij, vt acutè perstringit Chry-
sosth. Serm. 15. *Mirum, inquit, fra-*

S. Chryso.

*tres, cum prebenderetur Dominus, Ioan-
nes abiicit Sindonem, & Petrus inuentus
est nudus; quia Ioannem texit fuga, Pe-
trum negatio sic fugauit. Petrus quia fu-
gere noluit, abnegauit; Ioannes ne abne-
garet, aufugit.* Sic semper confiden-
tia vltra humanum fastum, virtutis
naufragium est, imò & fidei tribula-

tate signato, abundè respondit, si-
lentio culpam confitente, & defen-
sionem negante, certioris veniæ au-
spicio. Audite S. Maximum hom. 3.
de penitentia Petri, vbi dicit: *Rectè
planè Petrus stetit, & tacuit, quia quod
deseri solet, non solet excusari; & quod
defendi non potest, abluì potest. Non se
sua lingua credidit, quia Christum ne-
gauerat.* Quam multa præclara breui
oratione comprehendit. Nimirum
Petrus, vera Ecclesiæ Petra, & opti-
ma penitentium idea, culpam suam
animitus dolens, & illachrymauit, &
siluit: quia lachrymæ excusationem
ablegant, negant defensionem. *quia
quod deseri solet, non solet excusari.* Ad-
dit adhuc viuacius. *Et quod defendi
non potest, abluì potest:* palam faciens,
abluì, ac remitti non posse, quod af-
fectatis excusationibus accuratiùs de-
fenditur. ò quoties & vos Catholici,
Deum vestrum turpiter viuendo ab-
negastis! quoties falsis testimonijs
offendistis! quoties grauissimis per-
iurijs dishonorastis! nunc vos exci-
tat flens Petrus ad veram peniten-
tiam, deflete ergò vberimis lachry-
mis commissà crimina, pro quibus
hodiè Iesus atrociter patitur; defle-
te periuria & temerarias abnegatio-
nes, dum vos hodiè clementissimus
Iesus respicit, & progredientem
Iesum ad quintum throni sui gra-
dum pia attentione, ac compassione
sequimini.

S. Maximus

Vultis scire, quis sit iste gradus?
erubescit, & horret lingua referre:
sunt enim turpissimæ consputatio-
nes, & colaphizationes. *Tunc expue-
runt in faciem eius, & colaphis eum caci-
derunt.* Matt. 26. Itane Christe Iesu,
in domo Pontificis tractaris, vt ad
summa opprobria veniatur? nec enim
in mundo potest inueniri maior con-
temptus, quàm faciem alicuius con-
spuere, cum sputa nonnisi in locum
turpissimum demitti soleant. Inui-
tatus erat olim Diogenes Philoso-
phus, à quodam diuite nimium,
auaro, cuius domum ingressus, omnia
auri & argenti plena conspexit: pa-
rietes aulaeis acu Phrigia depictis ex-
orna-

Quintus
Christi
passionis
gradus.

Matt. 26

Anaximander
ter omnia
fada tur-
pissimus.

ornatos, pauimentum marmore po-
litissimo stratum; ipsum verò diui-
tem turpi & lacero vestitu indutum.
Cumq; sederent ad mensam, & Phi-
losophus locum in quem spueret,
non inueniret: mensam enim con-
spuere nefas erat, pauimenti quoque
elegantia id vetabat, in ipsum diui-
tem sputum proiecit, loquens: *Non
inueni locum turpiorem te ipso.* Ita planè
agitur hodiè cum Domino Iesu, in
aula Caiphæ Pontificis. Fatidi Iu-
dæi, parcentes aulae splendori, illam
faciem Iesu, inquam desiderant An-
geli prospicere, conspuunt. Patien-
ter id sustinet clementissimus Iesus.

Diogenes
audacia.

Isaia 6.

*Faciem meam non auerti ab increpantibus,
& conspuentibus in me.* Isaia 6. Vnde
tibi ò indomita malitia Iudaica, tan-
tus ausus, vt faciem creatoris & Re-
gistæ conspuere, minimè verearis?
forsan, vt hoc facto mortem Chri-
sto acceleres. Ita equidem colligo
ex doctrina Philosophorum, asseren-
tium saluam hominis ieiuni, effica-
cissimam esse ad perimendos serpen-
tes. Sciebat benè improba gens Iu-
dæorum, Christum esse serpentem,
qui in ligno debuit eleuari, ad sanan-
dos morbos animarum, iuxta illud
vaticinium: *Sicut Moyses exaltauit ser-
pentem in deserto, ita exaltari oportet Fi-
lium hominis.* ideo saluam populi ieiuni,
cum interimere studuit. Et quis
vnquam magis famelicus exstitit, quàm
gens Iudæorum? ad cuius duram fa-
mem subleuandam, descendit in carne
humanam Dei filius, & esurientes im-
pleuit bonis. Lucæ 1. O bone Iesu,
ergonè pro tanto beneficio, ab indi-

Salua ie-
iuni homi-
nis serpen-
tes enecat.

Lucæ 1.

gno populo hanc gratitudinem re-
fers? vt maximis eius opprobrijs sa-
tieris. Credo piè Iesu, omni con-
temptu & morte ipsam, duriora tibi
fuisse fatida Iudæorum sputa, dum il-
la tua splendore diuinitatis perfusa
facies, cæli decus, vnicum hominum
& Angelorum delictum, sputis fada-
retur. Specta nunc mater doloris, &
vide illam faciem filij tui, quam to-
ties humiliter prostrata, castis labijs
osculari solebas, ita maculatam esse,
vt ei non sit decor. Verum non hic
rabiei plusquam infernali terminus.

Cæditur immanissimè illusus,
Iesus in faciem. At vbi? Audite
Drogonem de Dominicæ passionis
Sacramento. *In domo, inquit, Princi-
pis Sacerdotum, velatâ facie colaphiza-
tur Christus, quia in domo conscientia,
cacatâ mente colaphizatur Christianus.*
*Quod enim Christus in publico, ego patior
in occulto: quod ille foris à ministris Cai-
pha, ego intus à negotijs Satana.* Quid
agis Christe Iesu, cur læsa Maiesta-
tis tuæ crimen non vindicas? vtiq;
non es quondam passus, Regem le-
roboam erigere manum contra tuum
Prophetam, quin statim de illo vin-
dictam sumeres. Nam statim *exaruit
manus eius, quam extenderat.* 3. Reg. 13.
Mariam murmurantem contra Moy-
sen, & Oziam sacrilegium commit-
tentem, extemplo leprâ percussisti.
Numer. 12. & 2. Paralip. 26. Eos qui
contra Moysen & Aaronem murmu-
rabant, viuos in infernum detrussisti.
Numer. 16. *Dirupta est terra sub pedi-
bus eorum, & aperiens os suum, deuora-
uit illos, cum tabernaculis suis.* & uni-
uersam substantiam eorum, descenderuntq;
vini in infernum operi humo, & perie-
runt de medio multitudinis. Nunc au-
tem illudentes tibi, & colaphis cæ-
dentes, ita patienter sustines. Facit
hoc Catholici mei, vt nos suo exem-
plo ad veram patientiam alliciat.
Auctore D. Chryso. in cap. 4. Isaia.
Christus, inquit, *cum in faciem colaphis
caderetur, nihil durius fecit.* Ieroboam
verò cum extenta manu conaretur appre-
hendere Prophetam, à quo coarguebatur,
manus illi exaruit. *Per hac te erudiens,
vt qua tibi ipsi inuehantur, cum mansue-
tutine feras; qua verò in Dominum in-
geruntur, multâ cum vebementiâ vici-
scaris.* Vult ergò Iesus patiens, vt
iniuriarum, quæ nobis inferuntur,
memoriam deponamus; ad iniurias
verò, quæ contra ipsum perpetrantur
vliciscendas, alacriter inuolemus.
Nos profectò Catholici mei, nos su-
mus, qui hodiè cædimus, & cruen-
tamus faciem Christi, nostris enor-
mibus peccatis; dum ne quidem hoc
sacro eius passionis die, inueterata
odia, inimicitias, & leuissimas iniu-
rias,

Drogo

3. Reg. 13

Num. 16

S. Chryso

Aula sem-
per Deo
infensa.

S. Gregor.
Nazianz.

Lucæ 22.

rias, volumus obliuisci. Sic ipsemet Saluator noster protestatur: *supra dorsum meum fabricauerunt peccatores. Super quem locum* Fernandus excurret. *Faciem, inquit, mihi velaue- runt, faciem meam in terra defixerunt, & dorsum incudem suam fecerunt, & super dorsum meum fabricauerunt peccatores.* Ad quod addit S. Bernardus Serm. 3. in Natali Domini. *Agnosce homo, quam graua sint vulnera, pro quibus necesse est Christum Dominum vulnerari. Si hac non fuissent ad mortem, & mortem sempiternam, nunquam pro eorum remedio Dei Filius moreretur.*

Quid tamen causæ est, quod acutiores illi Roboamo, sed maligniores multo, nefarii illi satellites Iudæorum, qui Christo Domino in domo Principis Sacerdotum illudebant, simulq; impio furore diuinam eius faciem percutiebant, vt hoc inauditum facinus commodius perpetrarent, augustissimam Domini IESV faciem prius velaerunt Lucæ 22. *Et velaerunt eum & percutiebant faciem eius.*

Respondet Beda in cap. 14. Marci, ne cum ipsi viderent: *Non, inquit, ut eorum ipse scelera non videat, sed ut à se ipsi, sicut quondam Moysi fecerunt, gratiam cognitionis eius abscondant.* Vix enim fieri poterat, vt in tantam vultus Domini nostri maiestatem, tam impio furore debaccharentur. Magis tamen ego credibile censeo, ideò nimirum illos velasse Christi faciem, ne seipsum in eius oculis viderent, vt ita facilius omnem humanitatis sensum exuerent. Cum enim ea sit pupillæ oculorum natura, vt totum obiectum repræsentet, teste Plinio lib. 11. cap. 17. *Ad eò qd (idest oculis) absoluta vis speculi, vt tam parua pupilla totam imaginem reddat.* Ideò nihil sui, nihil humanitatis ob oculos habere volentes, Christi faciem velaerunt, vt sui ipsorum imaginem ab oculis remouentes, omni humanitatis sensu deposito, nullo compassionis affectu, atrocius, velut immanissimæ belluæ in eum ferocirent. Quippè ea naturæ lex est, vt quâ homines sumus, nō flere cum flentibus non possimus,

vt docet Apostolus Rom. 12. cuius rationem affert Theophylactus: Quia fletum natura ipsa suppeditat, vt flenti compatiatur. Hinc illa Christi verba: *Pater si possibile est, transeat à me calix iste.* Matt. 26. hoc est, vt exponit D. Hieronymus, Iudæorum peccatum atq; supplicium: magis enim hoc, quam mortem propriam extimescebat. subdit citatus Hieronymus. *Postulat autem non timore patienti, sed misericordiâ prioris populi, ne ab illis bibat calicem propinatum.* Vnde & signanter non dixit, transeat à me calix, sed calix iste, hoc est, populi Iudæorum, qui excusationem ignorantia habere non potest, si me occiderit. Quod vel ex eo facile quispiam conijcere potest: fletit armatus miles, & in conspectu omnium, manu non molli, sed ferrea, dedit alapam IESV, dicens: *Sic respondes Pontifici?* Ioan. 18. Et tamen IESVS mansuetè satis ei respondit: *Si male locutus sum, testimonium perhibe.* Miraris Christiane mansuetudinem IESV, quod inter dolorem, & dedecus alapæ acceptæ, nil iræ ostendat in verbis: hoc enim nouum & inauditum est, vt meritò miraculum reputari debeat. Ait D. Ephrem Ser. de passione Domini: *Grande, inquit, miraculum fratres, stuporis plenissimum est, cernere Christi Regis, ac Domini nostri mansuetudinem.* Palmæ cæsus à seruo, rationabiliter prudenterq; respondit, cum omni mansuetudine ac reuerentiâ. *Seruus furit, Dominus patitur.* Irascitur seruus, Dominus in sua benignitate persistit; indignationis aculeos, rixamq; tumultuantis animi, ira maxime tempore, quis continet? Non potest iniuria homini illata, mille tumultus in animo non excitare, & mille immittere indignationis aculeos. Inter hæc autem iram cohibere, cum præcipue & tempus & res ipsa iram extorquent, non mediocris animi est. Et validissimæ mentis opus censetur, atq; elogium, recentem iram dissimulare. Dissimulauit tamen Christus, quia militem, vt potè nullam de Deo verò notitiam habentem, ignoranter fecisse sciebat. At verò Iudæorum delictum summo

Matt. 26.

S. Hieron.

Ioan. 18.

Christus à milite alapâ percussus, patienter tulit.

S. Ephrem

summo dolore, & sanguineis lachrymis deplorabat: quia hi per legem edocti, Christum quem verum Messiam esse sciebant, omni barbarâ immanitate, tanquam indomitæ feræ, atrocius tractabant.

Sextus gradus Christi passionis.

Conscendit iam IESVS sextum throni sui gradum, qui non alius est, nisi columna illa, ad quam IESVS crudelissimè flagellabatur: *Tunc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellauit.* Ioan. 19. Quis non sperasset, IESVM in hoc gradu, post tot illusiones & opprobria, iam tandem quietem habiturum. Postquam enim purpuratus ille Cæsaris, nimirum Pilatus sedisset pro tribunali: *Misit ad eum, uxor eius dicens: nihil tibi & iusto illi: multa enim passa sum per visum propter illum.* Matt. 27. Res stupenda, quod in totâ illâ scenâ accusationum aduersus IESVM, nullus inuentus esset, qui auderet Iudicem alloqui in fauorem IESV, præter mulierculam hanc vnam, quæ sola stare pro IESV, coram iniquissimo iudice ausa est, in-

quiens: *Multa passa sum per visum.* Planè iam visu gustauerat aliquid passionis illius, quò adeò roborata fuit, vt non solum staret à partè IESV, sed & maritum illi acquirere niteretur. vt censet ibidem D. Hilarius. *Quia, inquit, ipsa multum sit passa pro Christo, in eandem gloriam futura sp̄i, illum, cum quo conuersabatur, inuitat.* Ecce, vt maritum traheret in IESV liberationem, hoc vnum proposuit, nimirum: *Multa passa sum.* Quasi non posset vir non miserescere uxoris patientis dira, & acquiescere precibus illius. Ait D. Chrysosth. homil. 87. in Matth. *Multa patitur uxor, vt maritus uxori condolendo, tardior ad cadem redderetur.* Validissima enim est uxoris ærumna, vt persuadeat quoduis difficile viro. Parer uxoris persuasioni Pilatus, IESVM foras producit: *Ecce adduco eum vobis foras, vt cognoscatis: quia nullam in eo inuenio causam.* Ioan. 19. Egreditur iterum, innocentem cum iudicans, liberatione dignum æstimans. *Ego nullam in eo inuenio causam.* En quàm constans in Filij

summo dolore, & sanguineis lachrymis deplorabat: quia hi per legem edocti, Christum quem verum Messiam esse sciebant, omni barbarâ immanitate, tanquam indomitæ feræ, atrocius tractabant.

Conscendit iam IESVS sextum throni sui gradum, qui non alius est, nisi columna illa, ad quam IESVS crudelissimè flagellabatur: *Tunc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellauit.* Ioan. 19. Quis non sperasset, IESVM in hoc gradu, post tot illusiones & opprobria, iam tandem quietem habiturum. Postquam enim purpuratus ille Cæsaris, nimirum Pilatus sedisset pro tribunali: *Misit ad eum, uxor eius dicens: nihil tibi & iusto illi: multa enim passa sum per visum propter illum.* Matt. 27. Res stupenda, quod in totâ illâ scenâ accusationum aduersus IESVM, nullus inuentus esset, qui auderet Iudicem alloqui in fauorem IESV, præter mulierculam hanc vnam, quæ sola stare pro IESV, coram iniquissimo iudice ausa est, in-

quiens: *Multa passa sum per visum.* Planè iam visu gustauerat aliquid passionis illius, quò adeò roborata fuit, vt non solum staret à partè IESV, sed & maritum illi acquirere niteretur. vt censet ibidem D. Hilarius. *Quia, inquit, ipsa multum sit passa pro Christo, in eandem gloriam futura sp̄i, illum, cum quo conuersabatur, inuitat.* Ecce, vt maritum traheret in IESV liberationem, hoc vnum proposuit, nimirum: *Multa passa sum.* Quasi non posset vir non miserescere uxoris patientis dira, & acquiescere precibus illius. Ait D. Chrysosth. homil. 87. in Matth. *Multa patitur uxor, vt maritus uxori condolendo, tardior ad cadem redderetur.* Validissima enim est uxoris ærumna, vt persuadeat quoduis difficile viro. Parer uxoris persuasioni Pilatus, IESVM foras producit: *Ecce adduco eum vobis foras, vt cognoscatis: quia nullam in eo inuenio causam.* Ioan. 19. Egreditur iterum, innocentem cum iudicans, liberatione dignum æstimans. *Ego nullam in eo inuenio causam.* En quàm constans in Filij

Dei liberatione, en quàm stabilis pro IESV dimissione. At postquam ambitione tactus est: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris.* Quod fuit dicere, gloriam, honorem, famam, & gradum, ac dignitatem, quam apud Cæsarem obtines, deperdes. Statim IESVM innocentem flagellauit, ergo quod iustitia non potuit, vna valuit ambitio. sic potens, sic valida, apud humana corda est appetentia honoris, sic impotens affectus laudis. Quod tunc Pilato Catholici mei, idem nunc plurimis in dignitatibus constitutis accidit, qui Deum quidem timent, Filium Dei tradere reformidant. At sine vt ambitione tangantur, sine vt aliquid eis contra suum proponatur honorem, æstimationem, & gloriam, aut spes acquirendi gradum, mox videbis, vt omnia enanescent. Et Deum condemnatum videbis, nocentem absolutum, innocentem proscriptum, mortis damnatum. Quid dico? videbis ipsam fidem deperditam, imò ipsam Dei omnipotentiam, summamq; iustitiam pro nihilo habitam.

Hinc equidem fit, vt peruicaciam, crudelitatem, ac huius passionis rebellionem, Deus optimè callens, vt eam exterminet, non quocunque vtatur iudicio, sed singulari; non quocunq; supplicio, sed vnico, & tandem, ambiciosos peccatores, ne ordinariâ exterminet morte, sed in consuetâ, & horrendâ. Quod in morte Core, Dathan, & Abiron, quisq; aduertere potest Numer. 16.

Terra aperiens os suum, deuorauit illos cum tabernaculis suis, & vniuersa substantiâ eorum. Mirum, quod ad perdendos ambiciosos illos homines, nouū inuenerit Deus mortis genus, vsque tunc inuisum, vt affirmat Abulensis hic q. 17. Quid ergo isti amplius, quàm Egyptij; quid amplius, quàm Sodomitæ, quid amplius, quàm cetera peccauerunt gentes? vt nouum fuerit necessarium genus inuenire mortis, nouum supplicium? ne mireris: peccatum erat ambitionis, ita Deo infaustum, ita populo perniciosum,

Num. 16.

Propter ambitionem nouum mortis genus a Deo inuentum.

Fernandus

S. Bernardus

Iudæi cur faciem Christi vela-

Lucæ 22.

Beda.

Plinius.

Flere cum flentibus vnicuique procliue,

sum, ita durum & pernicax, ac per-
tinaciter in animo residens humano,
ut ne, & si mortui, terram contami-
narent, æerem, cœlum, ac per hoc
& viuientium animos, dignum fuerit,
ne dicam necessarium, ut nouum
mortis genus iustitia diuina repe-
riens, illos pessundaret, ac obrueret.

Sic discurre S. Ambrosius Epist. 82.

S. Ambro.

*Immutans, inquit, terra, in mediople-
bis scinditur, aperitur in profundum si-
nus, abripiuntur noxij, & ita ab omni-
bus mundi huius ablegantur elementis;
ut nec æerem actū, nec cœlum visu, nec
mare tactu, nec terram contaminarent
sepulchra.* Egregiè sanè: si enim ma-
re præfocarent: si cœlum eis vitam
adimeret, si terra eos in se includeret,
hæc omnia ambitiosi, etsi mortui in-
fecissent, ac proinde & viuientium
animos. Quid igitur? sic eos terra
deglutiuit, ut non intra se eos reti-
neret, sed viui descenderunt in in-
fernum. *Descenderuntq; viui in infer-
num operi humo, & perierunt de medio
multitudinis.* Numer. 16. Et cur non
mortui, sed viui descenderunt in in-
fernum? Quia nimirum ambitiosi,
& ideo, ut eos infernus deglutiret,
mors necessaria non fuit, sicut in cæ-
teris peccatoribus: sed infernus, in
quo mors est sine morte, viuos uti
rem propriam rapuit, ut hinc agno-
scamus, quantum sit malum ambi-
tio, quæ taliter puniri meretur.

Vultis euidentius documentum?
conuertite oculos in IESVM, ad colu-
mnam in misericorditer flagellatum,
& admiremini, atque obstupescite,
quod etsi cordi illi esset, pro homi-
nibus mori; illud tamen genus ele-
gerit mortis, quod ignominiosum,
quod vilissimum, & talibus indeco-
ratis, ut sic dicam circumstantijs val-
latum est, ut ignominiosius nullum
aliud excogitari possit. Dicam am-
plius, voluit mori, sed flagellatus,
voluit crucifigi, sed inter latrones,
voluit extingui, sed cum dedecore,
& confusione. Quid ergo immensæ
Maiestatis Deum nostrum compulit,
ut sic pareretur? Equidem hoc vni-
cum, ut ambitionem exterminaret,

ut humanam omnino excluderet glo-
riam. Sic censet D. Chrysosth. ho-
mil. 28. in cap. 12. ad Hebr. *Esse enim*
inquit, *sustinuit mortem, cur ignominio-
sè? non propter aliud, quam nos docens,
ut gloriam, quæ ab hominibus datur ni-
bili ducamus, erudiens nos, ut aduersus
eam sumus audaces, & nihili faciamus.*
Vah, quàm durum ambitio vitium,
quàm horrendum peccatum, quàm
ut ita loquar inexterminabile, ut ad
illud delendum, ipsa iustitia diuina,
non consecrâ morte homines ambi-
tiosos occidat, & ipsa misericordia
velit, ut Dei Filius, ignominiosam
mortem oppetat, ut scilicet hoc con-
siderans, expauescas: dum totum
Deum, & quâ iustus, & quâ miseri-
cors est, ad hoc vnum exterminan-
dum vitium aspexeris, animumq; re-
sumas totis viribus contra peccatum
ambitionis bellandi, intelligendo,
quod quantus quantus es, contra il-
lud armari te oporteat.

Nunc ergo ambitionem Judai-
cam, & efferatam rabiem conside-
rate. Parum illis erat apud Annam,
& Caipham Christo illuisse, parum
colaphis & sputis dishonorasse, nisi
etiam ad cruentas plagas descende-
rent, ut sic IESVM infamem & toti
mundo abominabilem redderent.
Quod tali modo concipite. Lex
apud Iudæos erat, ut delinquentes
plagis corrigerentur, ita tamen, ut
modus ille correctionis, 39. plagas
non excederet, ne forsan adimpleto,
aut superato quadragenario plaga-
rum numero, taliter punitus infa-
maretur. Lege diuinâ sic præscriben-
te Deutor. 25. *Si autem eum, qui pec-
cauit, dignum viderint plagis: proster-
nent, & coram se facient verberari. Pro
mensura peccati, erit & plagarum mo-
dus; ita duntaxat, ut quadragenarium
numerus non excedant, ne scdè lece-
ras ante oculos tuos, abeat frater tuus.*
Hinc D. Paulus referens suas verbera-
tiones, quibus pro Christi nomine
affectus est, dicit: *à Iudæis quinquies
quadragenas vnâ minus accepi.* 2. Cor. 11.

Quid est, quod Paulus strenuus Chri-
sti athleta, in laborum ac persecutio-
num

S. Chrys.

Apud Iu-
dæos in
puniendo
non licuit
quadrage-
nariū pla-
garum nu-
merum ex-
cedere.

Deut. 25.

2. Cor. 11.

num stadio, pugnare paratus, & vin-
cere assuetus, dum reportatos à se
triumphos pie recensere ambit, liui-
das verberum vibices, cruentas à se
exceptas plagas, & tergora virgis
frequenter cæsa gloriosius comemo-
rans, à Iudæis quinquies quadrage-
nas, vnâ minus se accepisse referat?
nisi ut ostendat, eum qui integras
quadraginta, vel amplius plagas ac-
cepisset, sceleratissimum ac infamem
fuisse. ut præclare docet Theodoretus.

Theodor.

*Iudæi, inquit, quadragenas vnâ
minus inferunt, quia maior numerus va-
pulantem infamat.* Causam assignat
Procopius, quia numerus 40. pænæ
Ægyptiorum est; dedecus autem erat
Istrælitæ, terræ sanctæ ciui, numero
Ægyptiorum puniri. Nam & Iudæi
40. annis in Ægypto captiui detine-
bantur, & plagæ, quibus Deus Ægy-
ptios puniuit, 40. diebus durabant.
Auctore Suidâ, verbo *plaga*. Et sic
quoniam Ægyptij, utpote gentiles,
probro erant Iudæis, ideo quicunq;
quadragenario plagarū numero apud
Iudæos afficiebatur, instar gentilis,

IESVS fla-
gellatus
5400 pla-
gas acce-
pit.

proscripti, & infamis habebatur.
Consideremus igitur, quomodo à Iu-
dæis dishonoratus est IESVS, qui to-
tus nudus, columnæ lapideæ alliga-
tus, quinque millia, & quadringentas
plagas accepit, ut habetur in reuela-
tionibus S. Brigittæ lib. 4. diuin. vi-
sion. c. 33. Alij probabilissimè cen-
sent, à tota legione militū flagellatū
fuisse, & quoniam legio more Roma-
norum continebat militum 6666. af-
ferunt Dominum IESVM plagis 6666.
cruentatum fuisse. Bone Deus, quan-
ta, & quàm inaudita carnificina.

Quomodo æterne Patris, vni genitum
tuum ita exercuari passus es? quo-
modo illam tyrannidem, de excelso
gloriæ tuæ solio prospicere potuisti?
ut ille splendor & imago bonitatis
tuæ, horrendis cicatricibus, & liuo-
re obduceretur. Quomodo diuinit-
sime Spiritus, præsto non adfuiti, ut
deificatam illam carnem, quæ tuâ
operâ in purissimo virginis utero for-
mata est, de manibus carnificum eri-
peres? Quomodo Angeli coelestes,

qui Christo recens nato protinus de-
scendistis, ad obsequia ei humiliter
impendenda, illud decus vestrū, quo
nusquam satari potestis, non aduo-
lastis, & efferatam hanc legionem mi-
litū flagellantium non interfecistis?
iusta & sancta pro Dño vestro bella
pugnantes. Lumina cœli, mare, ele-
menta, cur non defenditis creatorem
vestrum, pro quo in consummatio-
ne sæculi pugnabit mundus vniuer-
sus contra insensatos. O cor homi-
nis? si vel vnica diuina amoris scin-
tilla in te remansit, perfunde genas
tuas lachrymis, dum innocentem
IESVM, ad animi vsque deliquium,
ad mortem, non virgis tantum,
sed ferreis scorpionibus laceratum,
6666. plagis vulneratum audis. Vlula-
te, vlulate pastores, toti in amaras
lachrymas, in gemitus, & dolorosâs
lamentationes resoluti, dum illam
Principem pastorum, enormissimo
peius latrone ad columnam exten-
sum, dirè laniatum spectatis. Anima
mea, inclina festinanter aurem tuam,
ecce in tantis cruciatibus vix semiu-
uus Saluator tuus alloquitur te: *O
vos omnes qui transitis, accendite & vi-
dete, si est dolor similis, sicut dolor meus.*
Pro te hæc patitur IESVS, tu verò
pro illo quid vnquam fecisti? ergo
ad lachrymas propera, patienti IESV
compatiendo, qui non quadragenis
vnâ minus, sed 6666. plagis pro te
plagatus est, & per hoc pro scelera-
to, infami, ac proscripto in specta-
culum, & ludibrium mundo pro-
positus.

Symbolum inuincibilis patien-
tiæ quidam excogitauit, iussit in me-
dio mari depingi columnam lapi-
deam, fluctibus vndique horrendè
quassatam, hac inscriptione apposi-
tâ: FRANGAR, NON FLECTAR. Ad
ostendendum, quod sicut illa colu-
mna, à valido imperu fluctuum ci-
tius frangi, quàm deiici potuit, ira
sollicitudines, anxietates, & infortu-
nia, citius virum constantem eneca-
re possint, quàm ad impatientiam de-
ducere, cum in eum non cadat per-
turbatio. Tuæ hoc Christe IESV in-
uictæ

Columna
patientiae
symbolo.

victæ patientiæ elogium est. Alligaris ad columnam, imò ipsemet columna es immobilis, iuxta illud, *qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei.* Imperunt te vehementer, fluctus furiarum Iudaicarum, impetunt manus militum flagellantium; sed patientiam tuam infringere non possunt, quia tibi illud lemma appositum est: FRANGAR NON FLECTAR. Nonne potuisti more Samsonis, columnam hanc ita violenter commouere, vt non tantum flagellantes te, sed etiam admirantes interficeres? sed *nec frangi, nec flecti voluisti*: pro quo beneficio, infinitæ tibi cedant gratiæ. Scio Herculem, peragratâ magnâ orbis parte, ad litus Oceani duas columnas posuisse, hac illis appositâ inscriptione. NON PLUS ULTRA. Ostendens hominem frustra cogitare, & niti vltiorem gressum. O vtinam ad hanc columnam tuam Christe Iesv, ad quam atrociter flagellaris, hæc ponatur inscriptio: NON PLUS ULTRA, vt tandem pænarum tuarum sit finis. sed frustra, in tantum enim genus humanum dilexisti, vt non solum ad columnam flagellari, sed etiam tanquam verus Rex, coronari velis: *Tunc milites Præsidis, suscipientes Iesum in pratorium, congregauerunt ad eum vniuersam cohortem, & exuentes eum, & blamydem coccineam circumdederunt ei, & plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput eius, & arundinem in dextera eius, & genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: AVE REX IUDÆORUM.* Matt. 27.

Pertransitis tandem sex gradibus, satis asperis & molestis, inter sauos leones, ad thronum suum accedit Christus, vtq; Rex Regum, & Dominus dominantium cognoscatur, sceptrum & diadema regium, suscipit, nimirum coronam de acutissimis spinis, & arundinem. Salutatur ab vniuerso populo. *Aue Rex Iudæorum.* Ludibrium putabit non nemo? non abnego: Sed non aliter Christus thronum Regni sui conscendere potuit, nisi per ludibria, & illusiones. Sic quondam Saulem,

David fugiens, ad Regem Achis declinauerat, quem cum Sarrapæ vidissent Philisthinorum, eum agnoscetes, nuntiauerunt regi. *Nunquid non iste est Rex terra David.* 1. Reg. 21. Adductus igitur David in conspectum Regis, videns quod de vitâ ipsius ageretur, se insanum finxit: *Immutauit os suum coram Achis, & collabebatur inter manus eorum.* Quem sic videns Achis, insanum reputauit: *vidistis hominem insanum, quare adduxistis eum ad me.* Ergo insanus reputatus

David, quia collabebatur inter manus seruatorum Achis, sed breui post, regium thronum conscendit. Ita planè factum est cum Domino Iesv, percubuerat fama, quod ille regnum ambiret, aut Regem se faceret. Stetit igitur ante præsidem, tanquam omnium scelerum reus, coram Pilato Iudice, interrogatur serio de Regia potestate. *Tu es Rex Iudæorum.* Ille verò quasi amens, nihil respondit ei: *Et non respondit ei ad vllum verbum,* ita vt miraretur præses vehementer. Matt. 27.

Sciebat enim optimè, meliorem esse causam, quæ non defenditur, & probatur; plenior iustitiam, quæ non verbis adstruitur, sed veritate fulcitur. Taceat lingua necesse est, vbi ipsa æquitas sibi adest. Taceat lingua in bono negotio, quia malas causas tueri consuevit. Nolo sic defendi iustitiam, sicut solet iniquitas excusari. Sciuit probè Saluator noster, qui est summa sapientia, quomodo tacendo vinceret, quomodo non respondendo, & velut cedendo, superaret. Pergit S. Maximus homil. de accusat. & iudicio Domini: *Qua enim res illum compelleret ad loquendum, cum silentium satis sufficeret ad vincendum? Sed fortasse metus eum cogeret, ne salutem perderet, nisi quod ipsa erat tota causa victoria: suam enim salutem perdidit, vt salutem omnium lucraretur. In se vinci maluit, vt victor esset in cunctis.* Tacuit ergo Saluator noster quasi cedens, vt iudicio vinceretur, cuius vinci, omnium victoria est. Os suum mutâ taciturnitate signauit, ne causam suam defensione clypea-

clypeare: quia vitam perdere, ipsa erat tota causa victoria.

Sed ecce velut insanus, ex hac taciturnitate reputatus est, & pro regio diademate, spinis coronatus; pro sceptro, arundine insignitus:

quia peccatoris personam gessit. Erant in paradiso floridissimi, odoriferæ herbæ, pulcherrima folia, & tamen illis prætermis, primi homines, à turpi, & rudi ficulneæ folio, vestimenta quæsierunt. Gen. 3. *Con-*

suerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata. Cur non potius à florentibus ramis, ab odoriferis herbis? sanè, quia sicut superbissimi peccato erant madidi, ita apud illos vilissima omnium, caperunt pro floribus æstimari, & in pretio haberi. Ait Leon-

tinus Serm. de creat. apud Bibliothecam Photij: *Incoctum peccati cibum habuerunt, & illius nuditatem induentes, purpuram esse regalem, ficus folia existimauerunt.* Expende, quid intulerit peccati infectio: vt peccati cibum gustare primi parentes, quasi ad purpuram, ad vile ficulneæ folium manus extenderunt. Folium vile, & rude erat, quod purpura putabatur ab animis illis regijs, quos peccati labe infectit. Sic præorsus milites Præsidis, coronam spineam posuerunt super caput Iesv, & arundinem in dextera eius: quia peccatorem, & reum arbitrabantur. Quid vilius? quid abiectius? Milites tantam vilitatem excogitarunt, vt Iesv illuderent: at Iesv cur tantam vilitatem passus est?

nisi vt ostenderet mundo, quæ sint in rei veritate gloriosiora ornamenta Regum. Papæ quod natura peccati rea putat purpuram, putat radiantem gemmis coronam, putat sceptrum, pannus vilis est, spina est, arundo est ei, qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius. Ait Theophylactus orat. de cruce tom. 2. *Considera honoratissimum regalis dignitatis habitum, tempore crucis illisum, coronamq; gemmis distinctam, spinis & curis exasperatam potensq; sceptrum, & omnem speciem esse fragilem, & inanem arundinem, purpuram ex qua*

valde extolleris, alienum esse bonum ex sanguine manans, eam enim milites tibi circumdant; genuflexiones, quibus honoraris, & acclamationes existimas pleraq; fictitias, & ab illis, qui caput tuum, non modò libenter verberarent, sed & amputarent. Vide ergo quis sit regius ornatus in Iesv: vbi nulla impostura, nullus dolus, sed simplicissima veritas est. Considera arundinem vilem, quod sceptrum tibi videtur. Considera spinam, imò spinarum rorum, quæ tibi corona apparet. Considera hostiles acclamationes, & machinamenta, quæ tu amicorum obsequia, & reuerentias existimas famulantium. Hec quam vilia sunt in se, vbi non est peccatum, quæ pulchra & pretiosa putantur à naturâ infectâ peccato. Dicebat aliquandò Regius vates:

Auerte oculos meos, ne videant vanitatem. Psal. 118.

Quod si cupis scire, quanam sit hæc vanitas non videnda, Audi S. Chrysosthomum in Psal. 4.

Vanum est, quod est inane, quando nomen quidem fuerit, res nequaquam. vt

in humanis rebus nomen est diuitiarum, res nullo modo; nomen principatus, & remanet nudum & exile nomen. Qui ergo oculi sunt, ne ad ea ferantur, quæ cum nihil sint in re, in nomine, & specie, magna ac splendida apparent. Equidem sunt oculi peccatores, corporales, quos solum implent res euandæ. Sic censet D. Hilarius in-

Quarendum, inquit, est, quos oculos, & à qua vanitate oret auerti. Orat autem & animi, & corporis oculos, eos scilicet, qui in theatribus ludis captiui incubant, eos qui circensium certaminibus seruiunt, eos qui vestium pretia mirantur, eos quos auri splendor, & gemmarum varietas occupat. Tales oculos habebant Iudæi, & milites Pilati, Christum ad summum ludibrium spinis coronantes, ignari quod talia corona Christum verum regem deceret, in quo non est inuentum peccatum.

Sed erras o impietas Iudaica! quæ enim tibi videntur mera ludibria, summi regum Regis insignia, sunt; & quem insanum reputas illudendo.

Cc 3

dendo ei, verè tuus Rex est, verè
ipsissima sapientia est. Sumite docu-
mentum istius veritatis ex D. Paulo

1. Cor. 1.

1. Cor. 1. Nos autem predicamus Chri-
stum crucifixum; Iudæis quidem scanda-
lum, gentibus autem stultitiam; ipsis au-
tem vocatis Iudæis, atq; Græcis, Chri-
stum Dei virtutem; & Dei sapientiam.
Quæ verba Tertullianus lib. 2. contra

Tertullia

Marcionem cap. 2. sic exponit. Ita
Deus tunc maxime magnus, cum homini
pusillus, & tunc maxime optimus, cum
homini non bonus. Insurgebant auda-
cius contra Christi diuinitatem Iudæi

Volusian²

atq; gentiles, mordicus oblatrantes.
Intra corpusculum vagientis infantia la-
tet, cui parua putatur vniuersitas, pa-
tetur puerilitatis annos, adolescentia iu-
uentute solidatur; tandem à sedibus suis
abest ille regnator, atq; ad unum corpus-
culum totius mundi cura transfertur,
deinde in seminos resoluitur, cibo alitur,
omnes mortalium sentit affectus, nec vllis
competentibus signis tanta maiestatis in-
dicia clarescunt; quoniam larualis illa

Prou. 18.

purgatio, debili cura, reddita vicia de-
functus, hac & alia, si cogites, Deo par-
ua sunt. Ut refert Volusianus Epist. 2.
ad August. quæ habetur inter Episto-
las D. Augustini tom. 2. Quasi dice-
rent: Quæ hæc diuinitas Christi, quæ
carnis infirmitates non absumit?

Nonne dicit Sapiens Prou. 18. Spi-
ritus viri sustentat imbecillitatem suam.
Cur ergo Christo, diuinitas loco spi-
ritus non est: sit quantum voluerit
homo; at qui Deus simul est, cur ab
homine abripiatur, & non potius ho-
minem eleuet, ac diuinum reddat.

Tertullia

immortalem, impassibilem, huma-
næ infirmitatis, famis, sitis, defati-
gationis, tristitiæ, aliorumque hu-
manorum accidentium expertem.
Hæc omnia per summum dedecus
Christo Iudæi cum gentilibus impro-
brabant. Sed audiant respondentem
Tertullianum lib. 2. contra Marcio-
nem cap. 22. Totum deniq; ait Dei mei

penes vos dedecus, sacramentum est hu-
mana salutis. Et cur? dignam sapien-
ti peccatore reddit rationem. Miscente
in semetipso hominem & Deum, ut tan-
tum homini conferat, quantum Deo de-

trahit. En humanæ reconciliationis
sacramentum, ut iuribus suis Dei
Filius renuntians, à Dei forma (quem-
admodum dicebat S. Hilarius) se-
cuacuaret, atq; exinaniret, ut quam
sibi impassibilem maiestatem, glorio-
samq; viuendi rationem detrahit, ho-
mini conferret; ad opprobria & illu-
siones se demisit. ut eleganter discut-
rit D. Cyprianus de bono patientiæ:

S. Cypria.

De illa, inquit, sublimitate cœlesti, ad
terrena descendens, non aspernatur Dei
Filius carnem hominis induere, ut cum

peccator ipse non esset, aliena peccata
portaret: immortalitate interim posita
fieri se & mortalem patitur, ut innocens
pro nocentium salute perimatur. Domi-
nus baptizatur à seruo, & remissionem
peccatorum daturus, ipse non dedignatur
lauacro regenerationis corpus ablueri. die-
bus quadraginta ieiunat, per quem ceteri
saginantur: esurit, & famem sentit, ut
qui in fame sermonis & gratia fuerant,
cœlesti pane saturarentur. Et paulo post
subdit: & cum ad crucem Domi-
ni confundantur sidera, elemen-
ta turbentur, contremiscat terra,

nox diem claudat, Sol ne Iudæorum
facinus aspicere cogatur, & radios,
& oculos suos subtrahat, ille non lo-
quitur, non mouetur, nec maiesta-
tem suam sub ipsa saltem passione
profitetur. Tacet igitur Dei Filius,
licet tam horrenda ab improba Iu-
dæorum gente patitur; tacet dum
coronatur spinis, & arundine, quasi
insanus loco sceptri dishonoratur,
quia non aliter humanæ reconcilia-
tionis, posito Dei decreto, confi-

ciendum erat sacramentum, nisi hac
Dei Filij exinanitione, & euacuatio-
ne facta.

En vobis post durissima verbera
inflicta, post spineam coronam ca-
piti diuinissimo impostam, seden-
tem in regali suo throno Dominum

I E S V M, nimirum in cruce sancta.
Ioan. 19. Crucifixerunt eum Hic ille
gratiæ & simul misericordiæ, summe
gloriosus atq; illustris thronus, quem
vidit olim Isaias cap. 6. Vidi Dominum

sedentem super solium excelsum, & eleua-
tum. In hoc throno positus Saluator
noster,

Crucifixio

Ioan. 19.

Isaiæ 6.

noster, hominibus salutem & vitam
æternam attulit. Accurrunt veloci-
ter cœlestes illi spiritus, stupent &
adorant in hoc throno exaltatum.
Regem Regum: Sic enim de Sera-
phinis D. Hieronymus loquitur. Et
mirari ad inuicem incipiunt, quod Domi-
nus Sabaoth in forma Dei Patris positus,
formam serui acceperit, & humiliauerit
se usq; ad mortem, mortem autem crucis.

S. Hieron.

Christi
crux est
thronus
misericor-
diæ.

Ioan. 12.

1. Cor. 2.

Oecume-
nius.

Quod comprobatur Glossa his verbis:
Mirantur autem, quod Dei Filius tantum
se humiliauerit, ut crucem subierit. Nus-
quam ergo gloriosior, nusquam ma-
gnificentior Dei Filius, quam in cru-
ce homines saluans: nec splendi-
dior, aut magis eleuatus eius thro-
nus, quam cum miserationis & gra-
tiæ thronus factus est. vnde S. Ioan-
nes c. 12. signatè ait: Hæc dixit Isaias,
quando vidit gloriam eius, & locutus est
de eo. Perpendite, quid viderit Isaias,
certè non aliud, nisi misericordiam
atq; bonitatem: quæ adeo illustris
& conspicua apparuit Dominus Ie-
sus, ut præ fulgore eius maiestatis, in
cruis throno relucentis, facies suas

velare cogantur. Hinc D. Paulus.
1. Cor. 2. Christi crucifixi mentio-
nem faciens, Dominum gloriæ eum
appellat: Nam si cognouissent, nunquam
Dominum gloria crucifixissent. Quæ ver-
ba Oecumenius ita expendit. Vide
quomodo facta Christi mentione, Domi-
num gloria ipsum vocat, ostendens, quod
non solum nihil illi ad gloriam crux, aut
mors obfuit; verum etiam ob humanita-
tem, seu benignitatem magis glorificatus
est. Et paulo inferius subdit: Oppor-
tune Dominum gloria appellauit: nam

quoniam crux ignominiosa esse videbatur,
ostendit eam esse magnam gloriam.
Verum ut plenius cognoscatis
throne huius maiestatem, perpendi-
te singula, quæ facta sunt pendente
IESV in cruce. An non magnificus sa-
tis titulus ei appositus. IESVS NAZA-
RENVS REX IUDÆORVM. Instabant
Iudæi potenter, ut Pilatum in huius
tituli abolitionem traherent. Et ni-
hilominus, qui adductus fuit, ut
IESVM verberaret, ut ei vitam eripe-
ret, non potuit adduci, ut vel vnam

Pilatus
quare titu-
lum crucis
immutare
noluit.

tituli literam abraderet. Quia nimi-
rum in hoc titulo Christi regnum
ostendebatur, quod semper firmum
manet; in Pilato autem potestas erat,
quæ habebat tempus, quod necessa-
riò erat claudendum finibus, ne quid
ulterius ageret. Ait D. Cyrillus Ale-
xandr. lib. 12. in Ioan. cap. 31. Non
vult autem Pilatus mutare titulum, quia
non fuit in omnibus sibi diuinitus permis-
sum, aduersus Saluatoris gloriam furere.
Stabile namq; & citra calumniam Christi
regnum est. Ecce quomodo Pilato

S. Cyrillus

permisum fuit tempus florendi, &
furendi aduersus I E S V M, quod in-
Christi crucifixione abscellit, nec in-
de amplius efficere valuit; regnum
autem Christi & tunc, & semper im-
mutabile apparuit. Reges in folio
confidentes, supplicationes & postu-
lata populi, benignâ aure suscipiunt.
An ab hac clementia alienus fuit cru-
ci appensus Dominus Iesus? mini-
mè: orabat eum bonus ille latro:
Domine memento mei, cum veneris in re-
gnum tuum. Didicerat quippè à Scri-
bis & Phariseis Christum blasphe-
mantibus, illius regnum & diuinita-
tem, cum insultarent: Alios saluos fe-
cit, seipsum non potest saluum facere.

Matt. 27.

Matt. 27. Hoc autem quid erat, nisi
Christum verum Regem ac Princi-
pem, qui alijs potiùs, quam sibi al-
laturus salutem venerat, velut digi-
to demonstrare. Quia ergo Chri-
stum ita Deum agnouerat, ut homi-
nem etiam sibi similem aduerterit,
ideo ab illo non dubitauit misERICOR-
diam postulare. Quod ingeniosè ob-
seruans S. Cyrillus Hierosolymit Ca-
thechesi 13. in Persona boni latronis
sic loquitur: Non dico ut operum meo-
rum memineris, hæc enim metuo: sed
omnis homo afficitur ad comitem suum; si-
mul tecum eo ad mortem, memineris co-
mitis tui. Venerabilis autem Drogo
de Sacram. Dom. Passio. ita exponit.

D. Cyrillus

Imaginis tue miserere, sed in quo te agno-
scam misereri? in eo, quod imaginem
meam in te video, similem & eandem me-
cum miseriam pati. Quid ergò restat, nisi
ut sperem de tanta misericordia. Nec
sanè cum spes præconcepta fefellit:

Drogo

statim

statim enim Christus, non solum ^A ubi fidem latronis impleuit, non par-
recordaturum se promisit, sed sup-
plicum preces & vota excedens, re-
gnum suum eodemmet die liberali-
ter ipsi donaturum repromisit. *Amen*
^{Matt. 27.} *dico tibi hodie mecum eris in paradiso.*

Ambigat hic non nemo, cur
Christus transiens ex hoc mundo ad
Patrem, eiq; parta a se victoria spo-
lia, & dona hominumque primitias
allaturus, non alium, quam latro-
nem secum assumere vult. Itane
Christi latus, latrone socio, atq; co-
mite, securum & adornatum vide-
tur? Nonne opportunius esset, pri-
marium quempiam virum, aut sa-
pientissimum sacerdotem, vel virum
aliquem sanctitate insignem, qui re-
liquas e Christi triumpho manubias,
velut de facie ostenderet, secum de-
ferre? Minimè equidem: Si enim
ad illius æui Principes, sacerdotes,
aut Phariseos oculos conuerteris,
omnes eiusdè farina agnosces. Prin-
cipes eorum nonne fraudulentis, socij fu-
rum, omnes diligentes munera, sequen-
tes & tributiones. ^{Maiz. 1.} Nonne Pro-
phetæ illorum, ex eodem furum
manipulo? dicente Domino Iere-
miæ 23. *Ecce ego ad Prophetas ait Domi-
nus, qui furantur verba mea, unusquisq;
a proximo suo. Quid illorum Pharisei,
qui sanctiores in populo habebantur?*
nonne etiam hypocritæ, gloriam ab
hominibus quærentes, hoc est, oc-
culti fures erant? teste D. Bernardo
^{S. Bernard.} Serm. 13. in Cantic. *Quidquid hic fa-
noris captas, quod ad Deum non retuleris
ipsi furaris.* Ut ergo Christus sangui-
nis sui fructum, diuitias, efficaciam,
ostenderet, atq; commendaret, la-
tronem in turpissimis prius flagitijs
voluratum, postmodum regiâ Chri-
sti purpurâ splendentem, secum in
paradysum ducit, ut ubi abundavit
delictum, superabundet splendeatq;
donum. *Hodie, ait, eris mecum in pa-
radiso.* antequam Petrus, antequam
vllus Apostolorum, regnum cælo-
rum tenebis. Ercur Domine Iesv
sic latroni acceleras possessionem re-
gni cœlestis? ne miremini: erat illi
cordi & oculis Iesv crucifixus; qui

ubi fidem latronis impleuit, non pa-
tiebatur illum aliqua dilatione regni
torqueri. Hanc rationem assignat
D. Hieronym. lib. 2. contra Iovinia-
num, de populo Christiano. *Cui, S. Hieron.*
inquit, *primò redditur merces, quia in
crucifixum credens Dominum, difficultate
fidei magnitudinem meruit premiorum.*

Reges in suis thronis iudicia ex-
ercent, Christus pariter in cruce san-
ctâ iudicia facit: adiudicat enim San-
ctum Ioannem B Virginî pro filio:
Mulier ecce filius tuus: Et Ioanni pa-
riter virginem pro matre: *Deinde di-*
cit discipulo. ecce Mater tua. ^{Ioan. 19.}

Quid agis ô bone Iesv, ergone iam
a te matrem tuam ablegas, dùm eam
non matrem, sed mulierem vocas?
Ita enim verba hæc dura fuere castis-
simæ virginî, ut illis impletam fuisse
Simeonis Prophetiam arbitretur San-
ctus Bernardus Lucæ 2. *Tuam ipsius*
animam doloris gladius pertransibit. Vn-
de citatus Bernardus Ser. super e. 12.
Apoc. in hunc modum B. Virginem
alloquitur: *An non tibi plusquam gla-*
dus fuit sermo ille (reuera pertransiens
animam, & perstringens usq; ad diuisionem
animæ & spiritus) mulier, ecce filius
tuus? ô commutationem! ^{S. Bernard.} Ioannes tibi
pro Iesu traditur. Sanè gladius fuit acu-
tissimus, verbum illud nomen ma-
tris præteriens, & MARIAM a IESV
paulisper diuidens. Et cur Domine
IESV tam acutum gladium exeris in
MARIAM? Quid necesse erat taliter
matrem afficere? Dicebat Catholi-
ci mei IESVS ^{Matt. 10.} *Non veni pacem*
mittere, sed gladium, veni enim separa-
re hominem aduersus Patrem suum. Qui
ergo gladium porrigebat suis, quo se
pro Deo etiam a parentibus diuide-
rent, meritò & nunc gladium exerit,
quo maternam teneritudinem diui-
dat, dùm pro mundo satisfacit diui-
næ iustitiæ. Recipe ergo iam mœsta
parens, Ioannem pro filio: *Ecce filius*
tuus. Et quid obsecro causæ, quòd
spirans in cruce IESVS, non Petrum
potius, quam Ioannem dederit in tu-
relam & obsequium matri suæ? Quia
nimirum erat in MARIA & Ioanne
propositum virginitatis, quod ex
confor-

Christus
in cruce
iudicia ce-
lebrat.

Ioan. 19.

S. Bernard.

Matt. 10.

consortio alterius in altero illustra-
batur. Ait enim Petrus Damianus
Serm. 1. de Ioanne Euangelista. *Re-*
te ergo virgo virginî ad obsequium tra-
ditur, & pro Domino seruus vice filij sub
rogatur, ut virginis pudicitia splendor,
ex utraq; persona sibi met inuicem con-
gruat & floridus intimi candoris aspectus,
quod in se virere considerat, hoc vernare
& in altero deprehendat. Certè maxi-
mè in affectu virtutis crescunt, qui
se mutuò considerant, in operibus
eius fulgerè.

Reges de solio regni sui decreta
ferunt, statuta & leges condunt;
Christus pariter de throno crucis le-
gem toti mundo protulit: *Consum-*
matum est ^{Ioan. 19.} *Ioan. 19. Cuius mysterij
non obsecrus index mihi videtur fuisse
Esdras, qui librum legis coram
omni multitudine legit apertè: *Stans*
super gradum ligneum quem fecerat ad lo-
quendum. 2. Esdræ 8. ubi per Esdram,
accommodatè intelligi Christum exi-
stimo, de gradu ligneo, hoc est, de
cruce sancta librum legis, seu totam
scripturam mundo interpretantem
his verbis: *Consummatum est.* hoc
est, tota in me scriptura impleta est.
Si enim legente Esdra omnes intel-
lexerunt, ut palam fateatur sacer tex-
tus, quantò magis Christo Domino
in cruce sancta mysteria legis inter-
pretante, vniuersus mundus intelle-
xit, ut docet Tertullia. lib. aduersus
Gnosticos cap. 12. *Quis, inquit, nunc*
medullas scripturarum magis noscet, quam
ipsa Christi schola, quos & sibi discipulos
Dominus adoptauit, omnia utiq; edocen-
dos & nobis Magistros ordinauit, omnia
utiq; docturos. Dùm Reges inaugu-
rantur, & in Regio collocantur thro-
no, ex varijs orbis terræ partibus ac-
currunt nuntij, sceptrum & diade-
ma gratulabundi. Quando ad mor-
tem ducebatur Dei Filius, desertus
fuit ab omnibus, etiam a suis discipu-
lis, imò ut ipse ait, a Patre derelictus,
ut meritò clamet per ^{Maiz. 63.} *Maiz. 63.*
Torcular calcavi solus, & de gentibus non
est vir mecum. Sed ubi in solio regali,
in cruce sancta consedit, currunt vn-
diq; etiam de visceribus terræ legati,*

acum gratulatorijs acclamationibus:
Multa corpora sanctorum, quæ dormie-
rant, surrexerunt. ^{Matt. 27.} *Matt. 27.*
est solus Christus, sed multis confur-
gentibus se suscitatur, habens non pas-
sionis, sed gloriæ resurrectionis par-
ticipes. Pulchrè alludit Paschasius
lib. 12. in Matthæum. *Christus, inquit*
quamuis vnus sit mortuus, & solus pro
omnibus, noluit solus resurgere, sed cum
plurimis, ut primum testes haberet resur-
rectionis; deinde ipse vna cum multis, ut
spem resunderet desperatis, testis extitit
perpetue resurrectionis. Itaq; qui cauit
in passione, ne quis discipulorum
de eius calice biberet, in resurrectione
omne gloriæ abyssum in homines
effudit, ut haberet diuitiarum & pro-
speritatum participes. In primo adi-
tu Principum ad solium Regni, ex-
quisitissimè totum palatium adorna-
tur, & omnia noua conquiruntur
ornamenta. Sic dum cruci sanctæ
adhæreret Dominus noster, protinus
pulcherrima cœli lumina, noua &
inuitata assumpsere indumenta. *A*
sexta autem hora tenebræ factæ sunt super
uniuersam terram, usq; in horam nonam.
Et obscuratus est Sol. ^{Lucæ 23.} *Lucæ 23.*
Tenebris patiente Iesv inuoluitur vniuer-
sa terra, quia Dominum & creato-
rem suum agnoscere noluit. Ait Si-
mon de Cassia. *Dantur tenebræ mundo*
ignoranti, quia mundus eum non cogno-
uit. Et Sol, & lumina cœli caliginem
tenebrosam induunt, ut respondeant
Iudæorum cæcæ caligini in crucifi-
gendo Christo. Ait S. Leo Serm. 10.
de passione. *His vocibus vstris stultis,*
reddunt vniuersæ elementa responsum, &
vnâ in vos sententiam ferunt. Cælum,
terra, Sol, syderaq; indignos vos suo mi-
nisterio protestantur terribili motu, inso-
litosq; defectu tenebras mundo vestra caci-
tatis ostendunt. Fit nouus & inuitatus
creaturarum motus. *Terra mota est,*
& petre scissæ sunt. ^{Matt. 27.} *Matt. 27.*
Milites
de vestimentis eius sortes mittunt,
Iudæi prætereuntes blasphemant:
Vab qui destruis templum Dei. IESVS au-
tem immemor tot iniuriarum, pro
illis orat: *Pater dimitte illis, quia ne-*
sciunt quid faciunt.

Matt. 27.

Paschasius.

Lucæ 23.

Cassianus.

Cur mo-
riente Chri-
sto lumina
cœli ob-
scurata
fuere.

S. Leo.

Matt. 27.

Nouum

Nouum itaq; Salomonem vobis Catholici produxi, IESVM crucifixum, crucem eius, thronum verè Regium ostendi, & sex gradus per quos ascendebat, recensui. Adorate ergo nouum hunc Regem, vt qui pro nobis tanta pati dignatus est, fructum suæ passionis nobis applicet. Ne meminere Domine IESV iniquitatum nostrarum: *Quia apud te propitiatio est.*

Psal. 129.

Psal. 129. Quæ verba Hebræi apud Agellum sic legunt. *Quia apud te propitiatio est, vt timearis.* Innuentes, Christum propitiationem factum, qui

Eucherius.

peccatorum penas in seipso suscipiat, magnitudinem diuinæ iustitiæ, nostrorumq; scelerum grauitatem nobis ob oculos ponere, vt ea summo perè exhorreamus. Serio id monente Eucherio Gallicano Episcopo homil. 2. de Symbolo: *Ita & Dominus noster Iesus Christus, non solum diuinitatem, sed etiam crucem, & mortem suam post futuris seculis voluit celebrari, vt à peccatis, propter quæ moriebatur, non solum nos Dei mandata reuocarent, sed illata pro nobis supplicia, & vulnera deterrerent.* Ideo quippè Dominus noster propitiationem se pro peccatis nostris opposuit, vt dum homines atrocissimas penas, atque dolores, quos pro illorum sceleribus pertulit, vident, simulq; animaduertunt, nouis modò peccatis, quantum ex se est, eum rursus crucifigere, & super dolores vulnerum eius addere, non possint non ad illum timendum vehementius permoueri atq; perducere, sub quo sensu, illa verba Isaia 50. *Stemus simul quis est aduersarius meus? accedat ad me:* accipiebat Stephanus Cantuariensis, in allegorijs Gotfridi Tilman. ad cap. 3. Sophoniæ, vt ex consideratione vulnerum atq; dolorum, quæ pro homine Saluator sustinuit, magnus ipsos occupet pudor, quo à peccando refugiant: *Accedat,* inquit, *& videat propter nos multatum mortem, turpatum cruce, sputis illitum, plagis luidum, spinis coronatum, lancea perforatum, & esse aduersarius erubescat.* Ego autem addo, ô Domine IESV, quem & ipsa cœli lumina

Isaia 50.

Stephanus Cantuar.

erubescunt, nec audent nuditatem tuam aspicere, cui vestem pulchritudinis nostra scelera detraxerunt, excita in nobis pium pudorem, vt amplius te peccatis offendere erubescamus.

erubescunt, nec audent nuditatem tuam aspicere, cui vestem pulchritudinis nostra scelera detraxerunt, excita in nobis pium pudorem, vt amplius te peccatis offendere erubescamus.

E O D E M D I E CONCIO SECUNDA.

Et audiui vocem magnam de templo, dicentem septem Angelis: *ite, & effundite septem phialas iræ Dei in terram.*

Apocal. 16.

Septem phialæ iræ Dei, à septem Angelis in consummatione sæculi, in omnia elementa, & cœlestia lumina effundendæ, Christi passioni accommodantur.

Rectè pronuntiauit Diuus Paulus

Hebr. 10. *Horrendum est incidere in manus Dei uiuentis.* Senserunt Azotij (seueritatem diuinæ manus, cum eos ob dishonorationem Arcæ fœderis, duplici panâ, & in proprijs corporibus, & in bonis externis flagellaret. 1. Reg. 5. *Aggravata est autem manus Domini super Azotios, & demolitus est eos. Et percussit in secretioriparte natium Azotum, & fines eius. Et ebullierunt villa & agri, in medio regionis itilius: & nati sunt mures, & facta est confusio mortis magna in ciuitate.* Sensus

Hebr. 10.

1. Reg. 5.

Thren. 2.

Ezech. 6.

in manu Dei uiuentis. Senserunt Azotij (seueritatem diuinæ manus, cum eos ob dishonorationem Arcæ fœderis, duplici panâ, & in proprijs corporibus, & in bonis externis flagellaret. 1. Reg. 5. *Aggravata est autem manus Domini super Azotios, & demolitus est eos. Et percussit in secretioriparte natium Azotum, & fines eius. Et ebullierunt villa & agri, in medio regionis itilius: & nati sunt mures, & facta est confusio mortis magna in ciuitate.* Sensus in pia Hierosolyma, potentiam manûs diuinæ, diuturna obsidione hostili pressa in tantum, vt etiam vltimam famem humanis carnibus explere cogeretur, & rota in hostili gladio caderet. Quod deplorat Ieremias Thren. 2. n. 4. *Tetendit arcem suam, quasi inimicus, firmavit dexteram suam quasi hostis, & occidit omne quod pulchrum erat visu in tabernaculo filia Sion, effudit quasi ignem indignationem suam.* Hac manu iratus Deus, vehementer terruit insolentes Hæraelitas Ezechiel. 6. n. 14. *Extendam manum meam super*

eos,

eos, & faciam terram desolatam & desertam, in omnibus habitationibus eorum, & scient, quia ego Dominus. Quod

S. Ambro.

filius perstringit D. Ambrosius in Psal. 37. post initium. *Manum inquit Dei, virtutem intelligimus puniendi. Hæc manus Regem Egyptiorum, propter Abrahæ iniuriam, ob tentatam aræ pudicitiam flagellauit. Hæc manus Egyptiorum curus, equos, & populos rubri maris demersit profundo. Hæc manus mentem grauauit Regis Saul, vt gratiam sui conseruatoris odisset, & gladium in se suum conuerteret, ne captiuus senex uiueret, filijs & regno superstes.* Maxime tamen in duobus, implacabilis diuinæ manus iræ eluxit. Inprimis in diluuiio vniuersali, cum Deus iratus hominibus, illos suo spiritu indignos, & vltima exterminatione puniendos reputans, induceret aquam diluuii in vniuersam terram Gen. 7. *Ego pluam super terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus.* Vt lenta illa, & paulatim procedens inundatio, magis furorem Domini indicaret. Quemadmodum ingeniosè obseruat D. Chrysosth. inquit. *Num erat, inquit, ei possibile, vt vno die totam pluuiam induceret? Quid inquam, vno die? vno momento posset. sed hoc dedita opera fecit, volens simul & timorem incutere, & occasionem prestare; quâ possent penam, quæ iam in foribus esset, effugere.* Solus Nôë, quia iustus inuentus est, cum filijs, & vxoribus, ac iumentis iubetur arcam ingredi. Gen. 6. *Et ingressus est Nôë, & filij eius, & vxor eius, & uxores filiorum eius, cum eo in arcam propter aquas diluuii. De animantibus quoq; mundis, & immundis, & de volucribus, & de omni quod mouetur super terram, duo & duo ingressa sunt ad Nôë in arcam.* Miror homines sic se claudere retro aræ sepulchro; sic velle priuari Solis lumine, & credi fragili ligno. Quanta hæc mors? quanta afflictio? eodem quo belluæ carere tenebantur, nigris tenebris iacebant sepulti; omni solis vsurâ priuari erant, feriebantur extrinsecus feruentibus vndis. Vidisses tunc cœlum, in plagas ruisse: hortos amantissimos cum pratis viridantibus, sata læta-

Vniuersalis diluuii horror.

boumq; labores multiplicatis imbris attrita. Vidisses vrbes eluuiionibus patuisse, & domos tempestatibus nutasse. Vidisses camporum planities, æquora, non pedibus terenda sed manibus sulcanda. Vidisses in ipsos collium vertices exundasse maria. vidisses super altissima montium capita, refusas vndas, cœlum vndiq; & pontum. vidisses filios in oculis parentum, & parentes in oculis filiorum rapi: doctos simul cum indoctis, potentes cum imbelli turba, diuites cum egentibus, homines simul cum animantibus, volucribus, & vermibus aquis inuolui. *Quoniam tunc erat ira in indignatione eius, & vita in voluntate eius.* Quid de extremo iudicio loquar, vbi non amplius misericordiæ locus erit? Quia tunc Christus Deus manifestus veniet, inter iustos iudicaturus iustè, qui occultè venerat iudicandus ab iniustis iniustè. Ille Iudex, ait Augustinus libro 3. de symbolo, *nec gratia prauenerit, nec misericordiâ iam flectitur, nec pecuniâ corrumpitur, nec satisfactione, nec penitentia mitigatur.* Hinc Euangelista, Matthæus, post thragicam illam sub Antichristo calamitatem, gradum facit ad prodigiosa funestè signa, quæ tremendam supremi iudicii diem antenerent. Sol, inquit, obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stelle cadent de cœlo, & virtutes cœlorum commouebuntur. Matt. 24. Quem cœlorum luctum, S. Chrysosth. ibidem ita exponit: *Patre familias moriente, tota domus eius turbatur, omnis familia plangit, & conscissis tunicis suis, nigris se operiunt vestimentis; sic & humano genere, propter quod omnia fuerunt creata, circa exitum constituto, totus contristatur mundus, vniuersa cœli ministeria lugent, & candore deposito, pro vestibus, luctuosas tenebris vestiuntur.* Sub tempus itaq; tremendi illius iudicii, Sol obscurabitur, quia Deus subducendo illi concursum suum, lumen adimet. Quid ad hæc speculationi Philosophiæ dediti viri sapientes, qui stellas cœlestes potissimum visibiles, terrenâ mole multò maiores asseri-

S. August.

Matt. 24.

S. Chryso.

Ante diem iudicii nō omnes stellæ, sed tantum minime de cœlo cadent.

D d 2

tis?

Extremi
iudicii tri-
stis appa-
ratus.

tis? Quomodo tunc de cœlo cadent, cum magnitudini earum non sufficiat terra? cum D. Chrysosth. & Euthymius in fine mundi propriè dictas stellas, & sidera è cœlo casura affirmant? verùm hoc intelligi debet, de stellis minimis, quæ nobis propter suam exiguitatem non apparent: stellæ enim visibiles, cum sint maiores totâ terrâ, in eam cadere nequeunt. Sanè iudicaturò Domino lugubrem, flebiliter mundum, horrendum immugiet, concutietur vniuersale mortalium theatrum inopinato quodam spectaculo, tribus ad tribum peccata ferient. Pontentissimi quondam Reges, mundo formidabiles, nudo latere palpitabunt. Adducetur cum suis lumine fidei destitutus Plato discipulis, Socratis æquanimitas titubabit, Aristotelis argumenta non proderunt, Philosophorum argutiæ & cauillos fabricatæ, nec mutire audebunt, quando aderit ille filius pauperulæ quæstuariæ, in solio exercitiæ diuinitatis, omnes fines terræ districtiùs iudicaturus. Ecquis oro, quoties diem illum corde tacito animus versat, toto corpore non pauidè contremiscit; & siue comedat, siue bibat, siue aliquid aliud faciat, non semper videbitur illa tuba terribilis sonare in auribus suis, & horribilè mugire: Surgite mortui, venite ad iudicium. *Verè vox magna* (ait S. Chrysosth.) *vox tubæ terribilis, cui omnia obediunt elementa, quæ Petrus scindit, inferos aperit, portas areas frangit, vincula mortuorum dirumpit, & de profundo abyssi animas liberatas corporibus suis assignat.* Verùm horum omnium, ad hodiernam seueritatem diuinæ iustitiæ, nulla est comparatio: luctuosa quippè dies hodierna, nec habuit ab orbe condito, nec habitura est luctuosiores vnquam. Si enim vniuersali diluuiò, consumpta est omnis caro, quæ mouebatur super terram, volucrum, animantium, bestiarum, omniumq; reptilium, quæ reptant super terram: vniuersi homines, & cuncta in quibus spiraculum vitæ est in terra, mortua sunt. si in consum-

matione sæculi, malis pœnas æternas reddet Deus, non mirum: quia hoc iustitia eius requirit, vt nullum scelus impunitum remaneat. At verò hodiè non hominem purum, vilissimum Dei figmentum, sed hominem pariter Deum; non peccatorem, sed innocentem IESVM durius tractari video. Luget præ dolore vniuersa mundi machina, dum creatorem suum à creaturis indignè acceptum, despectum, & illudum spectat. Lamentatur cœlum, totum lugubri veste contectum: *Tenebra facta sunt in vniuersam terram, & obscuratus est sol.* Lucæ 23. Erubescit sol, pulcherrimus ille mundi oculus, spectare sacratissimum Christi corpus, flagellis contusum, & ad ipsa vsq; ossa vndiq; perforatum, vt merito ipsemet Saluator, in persona Davidis hodiè alloquatur seueram Dei iustitiam: *Super me confirmatus est furor tuus, & omnes fluctus tuos induxisti super me.* Non vult hodiè placari diuina iustitia, sed seueram vltionem de peccatis sumere volens, mittit septem Angelos, qui effundant septem phialas iræ eius super terram. *Ite, & effundite septem phialas iræ Dei super terram.* Apocal. 16. O bone Deus! vtiq; quoties antea delinquentem mundum punire velles, vnicam duntaxat furoris tui iram super terram effundebas? sic cum nefandis Sodomorum vitijs prouocatus, totam Pentapolim incendio deleres, vnicam solummodò scintillam, de cœlo proiecasti. Gen. 19. *Igitur pluit Dominus super Sodomam & Gomorrhæam sulphur, & ignem, à Domino de cœlo.* Cum superbum Pharaonem, voluntati tuæ resistentem, cum vniuerso exercitu in mari rubro submergeres, vnicam tantum furoris tui iram demisisti: *Fugientibusq; Ægyptijs occurrerunt aquæ, & inuoluit eos Dominus in medijs fluctibus.* Exodi 19. Cum totum exercitum Hebræorum de Ægypto egressum, murmurantem contra te, & à terra promissionis auertentem corda filiorum Israël, ferro ac flammâ profligares, vna solum gutta iræ tuæ apparuit. *Igitur omnes viri,* Num. 14. *quos*

Lucæ 23

Apoc. 16

Gen. 19

Exodi 19

Num. 14

quos

quos miserat Moyses, ad contemplandam terram, & qui reuersi murmurare fecerant contra eum omnem multitudinem, detrahentes terram, quod esset mala, mortui sunt, atq; percussi in conspectu Domini. Iosue autem filius Nun, & Caleb filius Iephone, vixerunt ex omnibus, qui perrexerant ad considerandam terram. Num. 14. Dum in Palæstina propter Arcæ captiuitatem, ducenta & viginti millia hominum interficeres, vt refert Philo in Antiquit. Biblicis. Dum ex Asyrijs, centum octoginta quinq; millia virorum Angelus tuus demessuerit. 4. Reg. 16. Dum propter David culpam, populum contra legem recensentis, aut de illius multitudine gloriantis, non maiori spatio; quam sex horarum, septuaginta millia virorū pestilentia extinxeris. 2. Regum 24. Dum denique totum Regnum Iuda, & Israël, suis in sceleribus obduratum, innumeris cladibus atque infortunijs labefaceres, vnicam tantum scintillam tuæ indignationis vsus es. Hodiè autem implacabilis Deus, rigidam satisfactionem pro peccatis nostris exigens, ita in fidei iussorem nostrum, innocentem IESVM, in quo non est inuentus dolus, scuit, vt ei septem Phialas indignationis suæ ebibendas offerat. Quod contemplans Ieremias queribundus exclamat: *O mucro Domini, usquequo non quiesces? ingredere in vaginam tuam, refrigerare, & sile.* Ieremiæ 47. n. 6. Considerabimus itaque istas septem Phialas Dominicæ passionis, à Domino Deo hoc vnum postulantes, vt Angelum illum, qui Christum in hortu prolixius orantem, & sanguineo sudore manantem confortabat, nobis pariter de cœlo mittere dignetur, qui & me in enarranda cruenta Christi passione, & vos somno forsân grauatos, ad attentè audiendum, & deuotè orandum confortet.

Prima
phiala iræ
Dei.

ET PRIMVS ANGELVS EFFVDIT PHIALAM SVAM, ET FACTVM EST VLVNVS SÆVVM. Et quamam obsecro terra hæc est, in quam phiala iræ Dei effunditur? Illa certè, quæ primi parentis temerario ausu in vitium ei-

bum nitentis contaminata, primam Dei maledictionem subiit: *Maledicta terra in opere tuo, spinas & tribulos germinabit tibi.* Germinat enim spinas, quæ præfocant animam nostram: germinat spinas, dum corporalis libidinis titillatione nos compungit. Germinat tribulos, cum diuitiarum sæcularium cupiditate nos discrutiat: spina enim Christiano homini auaritiæ suæ radix est, virò bono honoris ambitio est. Germinat spinas; quia homines peccato obnoxios, Deo rebelles gignit, tanquam arbores infructiferas: vt enim arbor terræ succum, vitamq; ex radicibus haurit, ac percipit; ita homo qui in scripturis sacris frequentius cum arbore componitur, quasi originem atq; propagationem è parentibus terrenis, velut per radices trahit. Hinc vt Israëlitiçi populi vitiata origo à Domino exprobraretur. Ezechiel. 16. dicitur: *Radix tua, & gratia tua, de terra Chanaan.* Proindè vt tota humana natura, labe originali infecta, ad vitium depingeretur, aptius nihil, quam arborem, vitiatis & carie corruptis radicibus delineares. Qua de re eleganter Petrus Chrysologus, in illa Pauli verba Rom. 5. *Per peccatum mors introiuit in orbem terrarum.* Sermon. 111. ita discurret: *O crudelis fera, & non vno capite in humanum genus sauire contenta? quam videmus tota humana stirpis germinatam pretiosa decurrentem trino ore, siquidem peccatum rapit, mors deuorat, deglutit infernus, & ita in omnes homines pertransit. Odura hereditas! o crudelis! o miseri! Quibus nec adspici libuit, nec renuntiare licuit, nos heredes. & ne hoc iniustum forsitan videatur, respondetur; quia omnes per vnum, nunquid non in semine tota arbor? vitium ergo seminis, vitium est totius arboris.* In hanc ergò terram, spinas & tribulos germinantem, effusa est phiala iræ Dei, dum in eam prima maledictio impingeret: *Maledicta terra in opere tuo; in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ. In sudore vultus tui vespereis pane tuo.* En, ad quid peccatum deduxit miserum genus humanum, vt perpetuis ærumnis

Gen. 3

Ezech. 16

Rom. 5

Chrysolog.

Gen. 3

D d 3

mnis

mnis & laboribus addiceretur. Verum quia ipsemet Deus, hanc maledictionem contra terram fulminavit, misericordiam simul eam temperatam fecit. Post recentem quippe damnationis sententiam, & primo aestuantis agriculturæ rudimenta, Adæ soboles numero vasta, opimis terræ fructibus satur, longævitate annosior, & deliciarum blandimento affluens, veneris cupidine salacior, exilium in patriam converterat, & quasi rescissa, aut intermissa, aut potius mitigata foret sententia, mundanis bonis feliciter fruebatur. O felicitas diuturnior, ut scelorum matrix; ita & infelicitatum minæ, & calamitatis augurium? Præstaret iratum Deum constanter pati, quam ipso supplicium mitigante, felicitate dissui. Quod alto stylo perstringit Terrul. lib. de Poenis cap. 2. *Deus, inquit, post tot ac tanta delicta humana temeritate, à Principe generis Adam auspicata: post condemnatum hominem cum saculi dote, post eiectionem paradiso, mortis, subiectum, cum rursus ad suam misericordiam maturasset, iam inde in semetipso poenitentiam dedicavit, rescissa sententia irarum pristinarum. Et postea longè alia terra, in quam hodie Angelus Domini effudit phialam iræ divinæ, ille nimirum pulcher charitate, & subindulgentissimo gratia fidere, fundatus mons Sion, illa ingrata urbs Hierosolymitana, ad quam frequenter miserat Deus suos Prophetas, qui ei de adventu Messie venturi annuntiarent. Illa inquam infelix ciuitas, omnium Dei beneficiorum immemor, impleta est hodie irâ Dei; & factum est vulnus suum: quoniam in necem innocentissimi Iesv conspiravit.*

Elephantorum prudentia in bello.

Elephantos bello utiles, & aciei instruenda haud imperitos, qui ex se eos qui dente inutili sunt, ante alios in prima acie constituunt, ad primum hostium impetum sine magna iacturâ excipiendum, reliqui qui in subsidij manent, dentium robore integri, auxilium fessis ferunt, tradit Plinius inquit: *Ubi equitatu circumventi sunt, infirmos aut fessos in medium recipere, & velut imperio ac ratione per-*

vices subire. Hinc Indorum Rex, teste Æliano, hostibus bellum illaturus, triginta millia bellatorum elephantorum secum ducebat, viginti quatuor elephantis latus regium custodi-entibus. Maximè autem elephantis ostenso vuarum, mororumque sanguine, ad prælium à veteribus accendebantur. Cuius veritatis evidens testimonium habemus in sacris literis, 1. Machab. 6. Cum enim Rex Antiochus pugnaret contra Israëlitas, habens exercitum ingentem, centum millia peditum, & viginti millia equitum, elephantos vero exercitatos, ad prælium triginta duos, hoc stratagemate usus est. *Et comparauerunt se exercitus in prælium. & tubis cecinerunt, & elephantis ostenderunt sanguinem vuæ. & mori, ad acuendum eos in prælium; & diuiserunt bestias per singulas legiones.* Rationem affert vlysses Aldrouandus, quod id à propria sanguinis naturâ procedat. Sanguis enim intuitu rerum rubrarum commouetur, qui commotus iram accendit, ut non solum homo, sed & belluæ in apertum discrimen audacter prosiliant.

Hinc periti medici, spuanti aut fundenti ex naribus sanguinem, non perimunt ipsum sanguinem, vel quascunq; alias res rubras intueri, sed potius ad cærulea, aut nigra oculos convertere suadent, ne sanguis amplius agitated crumpat. E contra vero exanthematis secundum cutem laborantes, iubent rubris indumentis uti, atque cubiculi, in quo decumbunt, parietes rubris tapetibus tegi, sperantes fore, ut sanguis abundantius ad cutem emergat. O infelix Hierosolyma, quæ talibus bestiis sanguinem humanum sitientibus armata, non solum sanguinem Prophetarum fudisti, sed & in ipsum innocentem Iesv, violentas iniecasti manus. Consilium scelesti Caiphæ sequendo: *Expediit unum hominem mori pro populo.* Ioan. 18. Hinc meritò S. Ioannes, Iudæos genimina viperarum appellavit Lucæ 3. tum ex ea ratione, quod viperarum, ut loquitur S. Hilarius Can. 10. in Matt. hoc est, venena-

Regem Indorum viginti elephantis in bello stipant.

Elephantis sanguine & rubro colore accenduntur ad prælium.

1. Machab. 6.

Quibus sanguis ex naribus fuit non debent rubrum colorem aspicere.

Ioan. 18.

Iudæi cur genimina viperarum dicti.

nenatas haberent linguas, quibus calumnias contra Sanctos Prophetas, Christum, & Ecclesiam effutiebant. Tum ex eo, quod tanquam venenati filij, de venenatis parentibus nati, sanguinem sanctorum effuderint, & parentem suum Christum Dominum occiderint. ut censet S. Chrysosth. homil. 12. in Matthæum. *Ferunt, inquit, viperam, marem cœdendo necare, cuius semen excrescens perimit matrem, & sic prodit in lucem scisso parentis utero, in vindictam quodammodo parentis genitoris, itaq; parricida est proles viperæ. Tales erant Iudæi, qui Patres Spirituales eorum, atq; Doctores occidebant.* Petrus autem Chrysologus ex eo putat Iudæos, genimina viperarum vocari, quod Synagoga eorum fuerit instar viperæ, quæ Christo sponso atq; parente interfecto, Christianæ Ecclesiæ fatum concepit; qui tamen postea matris viscera dirupit, & sic dum Christo necem machinaretur, sui ipsiusmet dirus carnifex exstitit. *Vipera, inquit, conceptus sui tempore, inter os suum receptum caput coniugis, refertur abscondere, ut per cruenta oscula, non fatum concipiat illa, sed crimen, ac sic carnifices sceleris sui pariat filios, vindictæq; ordine non natura; nam genimina patris concepta de cade, sanguinis, antiquam lactis, exigunt nutrimentum, & ultionem petunt matris: namq; uterum viperæ dicuntur excindere, & scelestum conceptus sui domicilium, adhuc immaturis visceribus, maturo furore confringere, ut hoc sit illis vivere, matrem suam, matrem qua illos tales genuit, non videre.*

S. Chrylo.

Chrysolo.

Progenies viperarum Synagogam, cuiusq; filios tales fuisse demonstrat, ad quam Christus affectu coniugis cum venisset, inter amplexus, & oscula cruenta Iudæ, Christi caput est expentum, & ore petum, cum dicitur. *CRUCIFIGE, CRUCIFIGE.* Vnde pignora sanguine concepta, tantò mox ad matris armantur interitum, ut disrupto Synagogæ utero, ad vocem Ioannis concurrerent, & regenerarentur ad Dei progeniem. Perpendite eiusmodi viperarum malitiam, ineunt consilium Iudæi cum

Principibus Sacerdotum, sed ad quid? pro dolor! *ut Iesum dolo tenerent.* Et vnde tibi o viperina soboles Iudaica, tanta rabies contra proprium Dominum? Equidem ex fonte & origine omnis peccati inuidiâ, quæ nemini optat, quod ipsa habere nequit, nec secundos proximi euentus ferre potest.

Fertur in historijs de Valente Imperatore, cum tantâ inuidiâ laborasse, ut neminem sibi parem in Imperio habere vellet, proinde omnes interfecit, qui eius potentia facile resistere possent. Cumq; totum studium in id conuertisset, ut & suum successorem è viuis tolleret, scire non valens, quisnam post eius fascesceptra Imperij assumpturus foret, à dæmone illusos, magicis vanitatibus, eum post se regnaturum, cuius nomen à litera O inchoaret. Omnes interficij iussit, qui hanc literam suo nomine gerebant, ut Theodoros, Theodotos, Theodolos, & Theodosios. En quam saeva bestia est inuidia, quæ nullum monstrum deterius, nullum damnum damnosius. Hæc est illa bestia, quam vidit Daniel Propheta cap. 7. *Et ecce bestia alia similis vrsi, in parte sedit, & tres ordines erant in ore eius, & in dentibus eius.* meritò dicitur similis vrsi, quia sicut vrsus debile caput habet; sic inuidia nullum suæ malitiæ fundamentum habet. Tres ordines dentium habet, primum, feritatis, peruersæ naturæ, & omnem humanitatem exuentis. Quod sic concipere: erat D. Paulus ob Christi Euangelium in dura vincula coniectus, sistebatur quotidie Neronis iudicijs, imminabant singulis momentis Paulo supplicia, ipsa que mors, non vno haustu ebibenda, sed pluribus cruciatibus præsentenda. Indictum illi bellum & sænum odium à gentilibus, à Iudæis, ab Hæreticis, ab ipso demum Cæsare erat. Quæ tunc in Paulum pietas fratrum, quod officium Christianorum erat? Respondet ipsemet: *Quidam propter inuidiam & contentionem Christum prædicant, existimantes pressuram se suscitare vin-*

Valentis Imperatoris quanta inuidia & tyrannis.

Daniel, 7.

Vrsi caput debile.

Inuidiæ tres ordines dentium.

D. Pauli sub Nerone quanta oppressio.

vinculis meis. Paulo vinculis adstri-
cto, & vndiq; laboranti non misere-
bantur, nec subueniebant, vt potius
rem arduam, qualis erat Euangelij
predicatio, inuidia permoti libenter
susceperent, quo Paulus magis affli-
geretur, nec aliquale illi de laude
Euangelici muneris solatium rema-
neret. Vt notat S. Chrysosth. exclamans:
*Tribulationi tribulationem super-
inducunt. O crudelitatem! O diabolicam
energiam! vinculum videbant. & in car-
cerem coniecerunt; & tamen adhuc inui-
debant. Auctas volebant illius calamita-
tis, maioris, ira regis obnoxium factum.*
Obstupescite, quantum a propria
conditione, & humana natura inui-
di homines desciscant, cum nullus
apud eos humanitatis sensus sit. Cer-
te si hominis conditionem & forma-
tionem speculeris, peculiari illum
modo ad Dei imaginem, nec ex qua
uis terrâ, sed ex ea, quæ celi in se to-
te & pluuiâ susceptis, blanda, fer-
mentata, & tractabilis foret, factum
fuisse cognoscet. Quia vt docet San-
ctus Paulus 1. Corint. 15. *Non omnis
caro eadem caro, sed alia hominum, alia
pecorum.* Hoc autem ideo factum est,
vt nouerit homo illud naturæ suæ,
quæ diuinæ similis existit, maxime
consentaneum esse, vt proximis suis
indefinenter benefacere, & opem
ferre studeat.

En hominis germanam natu-
ram, a belluino ingenio vndiq; di-
ferminatam! & tamen frequenter
ab ipsis feris humanitate vincitur.
homo, lupo enim non est lupo alteri
lupus, homo autem homini fit ini-
micus. Pulchrè Plinius lib. 7. natu-
ralis historiae. *Leonum, inquit, feritas
inter se non dimicat. serpentum morsus non
petit serpentes; nec maris quid in bellis,
ac pisces, nisi in diuersa genera sciunt; at
berculè homini ex homine plurima sunt ma-
la.* Imò quid dico lupo homini?
etiam lupo & feris omnibus ferocior
est, teste seneca Epistola 107. ubi hu-
mana vitæ pericula, & miseria re-
cedunt: *Et fera, inquit, nobis loco oc-
curreret. & homo perniciosior, feris omnibus.*
Nec dum satis, ipsis etiam demoni-

bus malignitate, & nocendi cupidi-
tate longè antecellit, non enim hæc
desperata monstra seipsa inuicem ex-
agitant non lites aut bella inter se ci-
ent. Hinc ad humanæ malignitatis
virus exprimendum, in scriptura Sa-
era ipsimet dæmoni humana natura
adscribitur. Matt. 13. Vbi a Salua-
tore nostro, sub parabola seminantis
zizania, mali dæmonis in Ecclesiam
odium, & detestabilis scititia desi-
bitur inimicus homo hoc fecit. Nonne
potius dicendum erat, inimicus dæ-
mon hoc fecit? ita quidem; nihilo-
minus quia istantâ malignitate, tan-
toq; nocendi studio se gessit, vt te-
metipsum superasse, & a dæmone in
hominem transisse videretur, ho-
minis nomine intitularus est. Habet
hæc bestia alios duos ordines den-
tium, quibus pugnam in ipsum.
Deum excitat, ex eo potissimum,
quod bonitatem & bonum, quod
Deus est, maximopere auerteretur.
Vnde diuinus Spiritus, qui totius bo-
nitatis fons est, inuidi mentem, quasi
sibi maxime infensam omnino dere-
linquere signatissime dicitur. Sic
D. Marcialis Epist. cap. 7. dicit: *Nul-
la sit in vobis inuidia, per hanc enim spi-
ritus Sanctus mentem derelinquit, rece-
dente autem spiritu Sancto a tabernaculo
mentis, euacuatur homo dulcedine, & im-
pletur omni amaritudine, nullusq; locus est
ei in celo, qui alienum se fecit a bonitate.*
Et profecto, conijcite quæto oculo
in Redemptorem mundi, Iudæis
primùm ob diuinas virtutes & signa
mediocriter inensum, postmodum
verò ob beneficiorum magnitudi-
nem, quæ ferreos animos perdomare,
& cereos reddere debuerant, ad mor-
tem conquistum. En hodiè consili-
um ineunt, quomodo IESVM dolo
teneant, famam eius calumnijs de-
nigrant, & vitæ insidiantur. Quid
causa? sola inuidia: *Quia hic homo
multa signa facit.* Ioan. 11. hoc est,
multa beneficia, quæ illis præstitit.
Optimè id expendente D. Basilio, in
citatum locum. *Quamobrem, inquit,
tantus est petitus insidijs? ob magna eius
prodigia. Quæ nam hæc erant? salus sup-*

Matt. 13.

Ioan. 11.

*plicum ac miserorum, pascebantur esuri-
entes, & qui pascebat, oppugnabatur; re-
uiuiscabant mortui, & auctor vitæ inuidi-
am sustinebat: demones fugabantur, &
qui eis imperabat, insidijs petebatur: leprosi
curabantur, claudi ambulabant, surdi au-
diebant, cæci videbant, & is, qui hæc
beneficia conferebat, fugabatur.* Ecce
prima phiala iræ Dei effusa in terram,
inuidia Iudæorum, & vehemens com-
motio contra IESVM: *Cadet Filius ho-
minis, quasi stercus, & quasi fenum post
falce.* Tua quippè beneficia o bone
IESV Iudæis collata, ita illis inuisa, &
odiosa facta sunt, vt te omni modo
contendant benefactorem suum fu-
gare, ac procul amouere. Tua ope-
ra sanctitatem redolentia, adeo illos
vulnerant, vt te o decus Angelo-
rum, sani instar immundi per plateas
immisericorditer trahere, & in fati-
das foueas detrudere non vereantur,
immo quod magis dolendum, col-
lum tuum sanctissimum, immundis
suis pedibus conculcare non erube-
scunt, nec inuenies, qui te console-
tur, sed improprium & miseriam
expectabit cor tuum: *Et factum est
vulnus fenum.* Quia cibauit Dominus
populum Iudæorum absinthio, &
dedit eis potum aquam fellis, vt in-
fernali furore accensi, odio in IESVM
flagrent. Sed iam ad alteram phia-
lam progrediamur.

Secunda
phiala iræ
Dei.

ET SECUNDVS ANGELVS EFFU-
DIT PHIALAM SVAM IN MARE, ET FA-
CTVS EST SANGVIS, TANQVAM MOR-
TVI, ET OMNIS ANIMA VIVENS, MOR-
TVA EST IN MARI. Quid autem sibi
velint illa verba, TANQVAM MORTVI.
Aliqui censent, hoc intelligendum
esse de sanguine congelato, & atro,
qui ex corpore mortui profluit. Sed
hoc debile fundamentum, fieri enim
potest, vt sanguis ex mortuo fluens,
sit rubeus & nitidus. Quemadmo-
dum in hædi sanguine obseruatum
est. Præterea, quia non est diuersi
coloris, nec minùs congelatur san-
guis ex scissâ viui hominis venâ, quæ
cruor ex cadauere manans. Alij pu-
tant, S. Ioannem hoc loco alludere
ad mare mortuum, in quod Sodo-

ma ob scelera sua conuersa erat.
Cuius maris aquæ sunt bituminosæ,
ideoque atræ, vt loquitur Tacitus
lib. 5. *Ater naturâ suâ liquor.* Quasi &
iste Angelus, maris aquas fecerit atras
& mortuas. Alcazar hoc refert ad
victimas veteris testamenti, quarum
cum immolarentur, sanguis excipie-
batur in vase, quod aquâ semiplenum
erat, vt sanguis aquæ mistus esset,
fluidior, ac effusus in fossam, quæ
erat iuxta crepidinem altaris, facilius
deflueret, nec iuxta altare hæreret,
illudq; inficeret. Per quod mysticè
significabatur, de Christo cruci ap-
penso, qui futurus erat victima totius
mundi, sanguis effundendus cum
aqua. Et ideo citatus Auctor, hoc
sanguine existimat significari sangui-
nem Martyrum, qui mare gentilita-
tis rubricauit, & in sanguinem con-
uertit, id est, sibi Christoq; subie-
cit, & sanctificauit. Quod compro-
bat D. Isidorus quæst. in Exod. c. 10.
*Aque, inquit, in sanguinem versa, si-
gnificant populos conuersos ad sanguinis
Christi fidem.* Per pisces, intelligit fide-
les, pro Christi nomine morti adiu-
dicatos. Demum alij referunt hoc,
ad magnam copiam sanguinis huma-
ni iniuste effusi. Propter quod Deus
olim Ægyptijs mutauerat aquam in
sanguinem, eò, quod ipsi sanguine
infantium Hebræorum, quos aquis
mergebant, eas contaminassent. Exo-
di 7. n. 19. *Quia sanguinem Sanctorum,
& Prophetarum effuderunt, ideo sangui-
nem dedisti eis bibere; digni enim sunt.*

Tacitus

S. Isidorus

Exodi 7.

Gen. 3.

Quodnam ergo fuit mare illud,
in sanguinem versum, in quo omnis
anima viuens periit? Equidem non
aliud, nisi hortus ille, in quo Chri-
stus prolixius orabat. Hortus fuit
principium humanæ præuaricationis:
quippe primi parentes paradiso deli-
ciabantur, eratq; voluptas innoxia,
carens serpentino veneno: verum
diabolus veluti duplici sagittâ con-
fossus, & se dolebat deiectum, & ho-
minem ad honoris altitudinem su-
blimatam. Serpentis igitur facie
personatus, dolose hominem aggres-
sus, dixit: *Cur præcepit vobis Deus, vt*
Ecce

non

S. Chryso.

1. Cor. 15.

Homo ex
diuersa
terra a bel-
luis forma-
tus.

Plinius.

Homo
omnibus
belluis fe-
rocior, imò
& demo-
nibus.

plicum

non comederetis de omni ligno paradisi. Gen. 3. Cumq; mulier ad insidiosè interrogata responderet, mortisque venenum sub pomi specie latere obijceret: De fructu, inquit, ligni, quod est in medio paradisi, precepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne foret moriamur. Dæmon immortalitatem falsò promittens, mortis timorem, legis magistrum, obsequantiaq; neruum penitus deterisit: nequaquam moriemini. Tunc mulier, fucatâ pomi pulchritudine illecta, & dolosis consilijs circumuenta, seductionis fructum vindemiavit, & prægustatum pomum viro candidâ manu potrexit. Tulit de fructu illius, & comedit, deditq; viro suo, qui comedit. Ita quoq; acerbum mare Christi passionis, ab horto incipit, ut vnde prodijt, iniquitas, inde & salus oriatur. In mari exorientibus procellis, ac tempestatibus, multi naufragia patiuntur: Domino nostro tanta in horto tempestas orta fuit, ut parum abfuerit, quin magnis illis fluctibus obrueretur. Infixus sum in limo profundè, & non est substantia. Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Psal. 68. Adcò, ut etiam Angelus de cælo, in subsidium eius festinauerit: Apparuit ei Angelus de cælo, confortans eum. Lucæ 22. Quid est, utiq; Christus Dominus Angelorum ope nullatenus indigebat? nec etiam ab illis poterat mutuari subsidia, qui illorum virium erat fecundissima vena. Hinc subtiliter contentiosum oritur inter expositores litigium, quo pacto Christum Dominum Angelus confortare potuit. Haye to. 2. c. 179. not. 4. elegantem istius Angeli orationem, in hunc modum refert. Quamquam infirmus in anima & corpore appareas, fortior tamen es Principe huius mundi. Tu es victor peccati, mortis & inferni. A te omnes creatura, etiam nos Angeli, fortitudinem accepimus, omnes electi per te confortabuntur. Ostendens Angelum non aliter tunc Christum confortasse, nisi quod ipsi etiam Angeli à Christo fortitudinè accipiant, ab eoq; confortentur, quod est no-

uum confortationis genus. Eadem est mens Michaëlis Syncelli oratione in Sanctos Dei Angelos ubi sic dicit: Tum rursus, cum ad salutis mundi causâ susceptam passionem venisset. Angelus de cælo veniens, duplicis ei natura debitum impertivit: atq; ut Deo quidem vero, in morem serui ministrabat; ut verò iterum veritate hominem, metuq; mortis anxium, affectumq; confortabat, diuinum implens ad Moysen ac populum factum de ipso oraculum. Adorent eum omnes Angeli Dei. Deutor. 32. Item & confortentur in eo omnes Filij Dei. Mira certè & arcana è diuerso locutio, dicitur apparuisse Christo Angelus, ut diuinum impleretur oraculum, ad Moysen & ad populum factum, quod adorent eum omnes Angeli Dei, ut confortentur in eo omnes Filij Dei. At verò in horto dicitur Christo apparuisse Angelus, non ut ab ipso confortaretur, sed ut ipsum confortaret. Quà hoc cum citatis autoritatibus poterit subsistere? verum ad nostram eruditionem, dum diuersis vtitur Angelorum ministerijs, vtilissimis nos instruit doctrinis. Cùm ergo apud hortum mortis premeretur angustijs, & iam iam aures perstrepen- tibus hostium percellerentur armis, Angelus adfuit, qui pauentem confortaret.

In mari, ubi ad rupes & saxa ap- pulserit navis, aut inter scillas & Charibdes constiterit, nauclerum in summo positum discrimine, extremè metu occupat. In horto simile quid Domino nostro contigisse video: steterit inter præaltas rupes, parte ab vna dolorem futuræ passionis, ab altera reproborum malitiam, quibus mors eius profutura non erat, spectans, & subito pauor & rædium mentem eius occupauit. Capit pauere, & cadere. Marci 14. eoq; mæror & anxietas peruenit, ut sanguinem è venis extorserit. Et factus est sudor eius, sicut gutta sanguinis decurrentis in terram. Lucæ 22. Sciscitemini, vnde tantus pauor Christum inuasit? hostiumne vires, aut arma pauebat? minimè sanè; sed de nostris damnis atque

Michaël Syncellus

Deut. 32.

Christus in horto expauit, quia reprobis suam passionem non profuturam agnouit.

Marci 14.

Lucæ 22.

atque iacturis Christo inerat tristitia, & ob perfidorum hostium crimen, ac penas in posterum luendas, graui illo dolore discruciabatur. Ita exponit S. Ambrosius lib. 10. in Lucam. Tristis, inquit, erat pro persecutoribus suis, quos sciebat immanis sacrilegij penas duros. Pauebat moras suæ passionis, desiderans opus nostræ redemptionis omni celeritate peragere. ut censet idem S. Ambrosius lib. 7. ad cap. 12. Lucæ. Cùm, inquit, in se nihil habuerit, quod doleret, nostris tamen angebatur arumnis, & sub tempore mortis maestitiam pratendebat, quam non ex metu mortis sua, sed ex morâ nostræ redemptionis assumpserat. In mari, si venti quiescant, si procellæ sileant, si tempestas non sæuiat, nauigatio à pyratibus haud secura. In horto pariter, nedum Iesus à sanguineo sudore vultum suum deterferat cùm illa latronum turba, cohors militum, nefarii satellites, Iesus comprehensum præcunte Iuda, nocte intempesta venirent. Matthæi 26. In illa hora dixit Iesus turbis, tanquam ad latronem existis cum gladijs, & fustibus comprehendere me. Quasi diceret: cur potius non tanquam ad proditorem, aut seditiosum, aut regem fidum, (huius enim criminis postea accusabatur) venistis. Ut palam innotuisset in illa horâ, nihil magis à Christo, quam id crimen alienum fuisse. Quasi inquit diceret: num diuinitatis thesauros mihi vni retinui, & retinendo vsurpauit, & quasi furto surripui, quin mundo in sacramento liberaliter communicauerim. Quippè eam claritatem, quam à Patre acceperam, hominibus in Ecclesia reliqui? Cur ergo ad me diuinitatem vobis impertientem, tanquam ad latronem exiistis! Perterruerunt verba hæc non leuiter sceleratam illam rabiem, ut Iesus minimè agnoscerent: ita ut Iesus vbi obuiam illis factus, vltro se ipsum manifestauerit Ioan. 18. Quem queritis? Vnde quæso illis tanta cæcitas accidit, quod notissimum & cantatissimum virum præ oculis habitum, non agnoscerent? sanè: quia

ferratum illud Iudæorum agmen venerat, ut Iesum comprehenderet, & perderet; idcò licet præsentè, agnoscere minimè potuit. Si enim mi- tes & pacifici venissent, etiam à longè Iesus prospectantes, haud ignorassent. Hæc est doctrina D. Hieronymi de vera circumcisione: Eum inquit, infirmi ac debiles ad deposcendam opem salutis, nullo monstrante cognoscunt, & persecutores, vel inimici, quem tenere debeant, nisi prodatur, ignorant. Non egent infirmi ac debiles monstratore, ut inueniant Iesum, ubi illum miri animo quærunt ad salutem; at ferrei homines, qui perdere festinant, minimè inueniunt, nec agnoscunt illum. Hinc Angelus dicebat pastoribus: Inuenietis infantem. Lucæ 2. de Magis quoque refert S. Euangelista: Inuenerunt puerum, & Mariam matrem eius. Matt. 2. Quem tamen Herodes sollicitè perquirens, minimè inuenit. Auctore Eusebio Gallican. homil. 1. de Epiphania. Ecce, ait, cuius terra, & cælum ostendebant aduentum, qui pastorum non latebat simplicitatem, quem Magi de extrema venientes Æthiopia parte cognoscunt: solus ad illum non potest Rex peruenire. Vnus Rex, qui ferratus quærît Iesum, ut illum perimat, non eum inuenit; quando & terra, & cælum illum venisse publicant; quando mitissimi & simplicitissimi pastores, & à longinquo venientes Magi; illum inueniunt, suisq; visceribus excipiant. Quia nimirum, sicut Iesus amat mites & pacificos; sic respuit ferreos, nihilq; meditantes nisi bellum, & mortem inferre.

Cuius rei pulchram figuram reperio in sacris literis, reuertebatur Moyses ex colloquio diuino, de monte Sinai, & ecce tanta gloria resplenduit in facie eius, ut filij Israël eum intueri non valerent, dicit S. Paulus 2. ad Corint. 3. Ministratio mortis, literis efformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non possent intendere filij Israël in faciem Moysi, propter gloriam vultus eius. Et cur Deus eam gloriam contulerat faciei Moysi, propter quam non possent Israëlita, eius videre & agnoscere. Ecce 2 re fa-

Satellites Iudæorum, quia armati in hortum venerant Christum non agnouerunt.

S. Hieron.

Lucæ 2.

Matt. 2.

Eusebius Gallican.

2. Cor. 3.

Iudæi non poterant intueri faciem Moysi, quia Christum non erant cognituri.

re faciem. Quia ibi ostendebatur. causa, ob quam non esset agnoscendus IESVS ab illis. Sic censet D. Augustinus lib. 2. contra Aduersarios legis. *Quod autem dictum est de Moyse, quod non poterant intendere filij Israël in faciem eius, propter gloriam vultus eius, signum erat, quia in lege Christum intellecturi non erant.* Splendor ergo diuinitatis, ex consortio verbi æterni cū naturā humanā, relucens in facie eius, fuit illis impedimento, vt eum nec intueri, nec agnoscere vellent, sed ecce mitissimus IESVS, desiderio redemptionis humanæ æstuans, vltro se manibus latronum submittit, respondens: *ego sum.* Quibus verbis animata latronum cohors, sacrilegas manus in IESVM iniicit. Alij capillos arripiunt, & dissipant; barbā, alij vellicant, pugnis alij concutiunt, alij genibus in terram proiectum contundunt. Ligatur totus IESVS, & nectitur: *Ministri Iudaorum comprehendunt Iesum, & ligauerunt eum.* Et quis tantæ potentiae est, vt manus diuinissimi IESV ligare, nectereq; valeat? Audite S. Leonem Serm. de Passione 18. *Comprehendi se à persecutoribus patitur, qui continet mundum, & eorum manibus nectitur, quorum corde non capitur.* O stupor! o prodigium! Qui aperiens manum suam, implet omne animal benedictione, sustinet ligari, & necti, ne manum extendat, ne quid benedictionis largiatur. Sed à quibus sic capi patitur? responderet S. Leo: *quorum corde non capitur.* Vbi enim IESVS non est in corde hominis, sic ligatur, & nectitur, vt minimè ad benefaciendum extendat manum. Proh infelicitatem hominis, qui non curat IESVM in corde tenere, is sanè manus Christi ligat, ne aliquid ab eo capiat. Apostoli Sancti, vbi nunc vester erga magistrum amor? serui pro dominis suis, maximis discriminibus se exponunt, sanguinem pro vitā illorum fundere parati. Vos autem Dominum & Magistrum vestrum, peius latrone tractari. & vinciri cur patimini? vnus duntaxat Petrus videns armatas cohortes in IESVM irrucere,

vt eum defenderet, gladium exemi, & Malchi auriculam præcidit. Ioannis. 28. sed Dominus eius defensionem contemnens, arguit illum. *Mitte gladium tuum in vaginam: calicem quem dedit mihi pater, non vis ut bibam illum.* Cur Domine IESVS non acceptas amantis discipuli defensionem, quā nititur amaram mortem à te depellere? cur non potius laudas affectum, pro te tuendo? vt nimirum palam fieret, non esse necessarias defensiones in plagis, quæ à Deo veniunt, cū hæper seipsas inexpugnabilem defensionem soleant afferre. Et quoniam ab æterno immutabili Dei decreto, mors Christi in redemptionem generis humani fuit ordinata, quam ipsemet spontanea voluntate subire volebat, ideò defensione humanā opus non habuit. Vbi enim manus Dei propinantis amaritudinem ostendebatur, simul quoq; ibi defensio veniebat, quæ omnes alios? aduersarios rideret, Vt docet S. Augustinus tract. 112. in Ioan. sic loquens. *In suo quippè facto ille discipulus, Magistrum defendere voluit, non quod faciendum est cogitauit. Et ille igitur ad patientiam commouendus fuit, & hoc ad intelligentiam conscribendum. Quod autem à Patre sibi dicit datum calicem passionis, profecto illud est, quod ait Apostolus: Si Deus pronobis, quis contra nos.*

Qui natali solo renuntiantes vastissimo Oceano se committunt, non solum ventorum sæuitiā, vndarum insaniā, latentium saxorum insidijs, furentium piratarum incurribus, ac tandem innumerabilium Iliade maiorum ac periculorum, qualia multa mari nautæ patiuntur in alto, & quæ certissimam nauigantibus, *Omnia intentant mortem*, affliguntur. Sed vt hæc horrenda interdū marina monstra sese eis ostendant, quibus non est inter homines, qui dominari possit. videres ibi immanes cetos, quinquaginta cubitorum in longitudinem, corio squamoso vnus cubiti. videres ingentis magnitudinis vltra centum 50 cubitos Balanas. videres inter omnia monstra horrenda maximum

Ioan. 28

S. August.

Monstra marina horrenda.

Leuiathan, à varia & valida squamarum inter se connexione, sic dictum. Qui tantæ est amplitudinis, vt latissima quædam rupes, aut insula potius, quam vnum quoddam animal in mari natans appareat. Qui totas naues vel maximas, etiam oneratas, facillimè cum oneribus ipsis euertit ac dissicit. Tantam aquarum copiam & diluuiem, per fistulam capitis eructat, tantumq; simul fumum exhalat, teste Plinio, vt mare aliud emittere videatur, naues impleat, tenebras circuminducat, deniq; litto- ra ipsa natans quatit. Cuius sola lingua dissecta in frusta, doliola quam plurima complere solet, vt manifesta experientia comprobant nautæ Oceani. Et palam id fatetur Scriptura sacra Iob 41. à v. 6. *Squama eius sunt res magnificæ, vt fortia scutorum, clausum est vnumquodq; eorum vt clausura ar- etæ. Vna alteri appropinquat, & ventus non ingreditur inter illas: vna alteri innigitur, retinent sese, & non separantur. Sternutationibus eius ignis accenditur, & oculi eius vt palpebra auroræ. De ore eius lampades procedunt: è naribus eius egreditur fumus, sicut ex olla feruente, aut abeno. Flamma de ore eius egreditur. In collo eius moratur fortitudo. Particula carnis eius coheret. Cor eius. firmum est, vt lapis. Qui attingit eum gladio, non permanebit basta, telum, & lorica. Reputat vt paleam ferrum, non fugat eum sagitta. Sub eo sunt acuta testa, feruere facit sicut ollam profundum, non est super terram ei simile, omne sublime despicit, & est Rex super omnes elatos. Cognoscite nunc, quot monstra horrenda Christus in horto habuit, stetit in oculis eius ex vna parte peccatum, quod ita fatidum est, vt ipso nihil tetius, magisq; putridum reperiatur. Hinc de Sanctissima Catharina Senensi fertur, solitam fuisse naves præcludere, cum manifestus aliquis peccator, is præsertim, qui sub veneris castris militasset, ipsi occurreret; eò, quod factorem eius sustinere non valeret. Sed quid mirum, turpitudinum sordes purissimæ Virgini molestas fuisse, cum ipsimet por-*

Piscis Leuiathan ingens magnitudo & robur.

Iob 41.

S. Catharina Senensis factor peccati sustinere non potuit.

ci spurcissima animantia, cano, & fordibus delectari solita, demonum factorem ferre non potuerint, verum præ molestiā, & rabie, sese præcipientes in mare dederint. Referente id S. Euangelista Marci 5. *Et deprecabantur eum spiritus dicentes: Mitte nos in porcos, vt in eos intròeamus. Et concessit eis statim Iesus. Et exeuntes spiritus immundi introierunt in porcos, & magno impetu grex præcipitatus est in mare ad duo millia, & suffocati sunt in mari.* Causam assignat Petrus Chrysologus, quod porci factorem demonis sustinere non potuerint: *Sic, inquit, est odor eius, (scilicet diaboli) tartareus, & crudelis, vt eum nec porcorum natura potuerit sustinere, deniq; demergi in mare, & fluctibus maluit deorire, quam eius immunditiam pati, & putredinem tolerare.* Inquirite, vnde dæmoni tam malus odor, tantusq; foetor, qui cœli quondam municeps fuit? Equidem à peccato infixio; siue à peccato hominis, quem paulò ante possederat, & ab eo Christi iussu fuerat expulsus. vt præclare citatus Chrysologus innuit: *Præda, inquit, miseris præda saginatur inclusus, nec facientem. sed patientem miserabilis exponit inuidia. Quali diceret: dæmoni ex impuri peccatoris consortio, & habitaculo non leuem miseriam, atque tormentum aduenire, foetoris nimirum, putredinis, & veluti turpissimæ sentinæ ffordium. Stetit ex altera parte Deus Pater, summo furore æstuans, quod nulla pura creatura, quantumuis magnis gratiæ donis instructa, posset de condigno, ad perfectam æqualitatem satisfacere pro peccato mortali. Quoniam peccati mortalis malitia, est verè & propriè infinita: omne autem opus factum, à creatura purā, habeat bonitatem simpliciter finitam, proinde nequeat vllam habere proportionem, cum malitia peccati mortalis: quia finiti ad infinitum non est proportio: Ideoque Christus ex voluntate & decreto Dei Patris, promptè se offerebat ad satisfaciendum, cū solus per operationes theandricas condignè satisfacere posset.*

Porci præfactore dæmonum se in mare præcipientes dederunt.

Marci 5.

Chrysologo.

Idem.

Pro peccato mortali pura creatura satis facere non potuit.

posset. Summum verò inconueniens videbatur, infinitam maiestatem eo se abicere, vt non tantum acciperet formam serui; sed etiam ignominiosam simul atque acerbam passionem subiret. Præsto adfuerunt graues contemptus, & vilipensiones, atq; turpis fuga discipulorum, quæ omnia ita cor Christi premebant, vt merito voces illas usurpauerit: *Timor & tremor venit super me, & contexerunt me tenebra.*

Aquæ maris vitæ humanæ inimicæ,

Mare ob quam causam falsum

Aquas maris vitæ humanæ inimicas ferunt naturalitè, eò quod nauigantes, facillè in suis corporibus graues subeant alterationes, neque aquis marinis ob falsedinem, sine graui nocumento vti valeant, cur autem mare sit falsum, & amarum, hanc rationem assignant: quia calor Solis sursum extrahit, quod in aqua dulce est, (dulciora quippè leuiora sunt, vt potè subtiliora & magis aërea.) grauior autem aqua subsistit in mari, cui permixtæ exhalationes terrestres, sicca & adusta, aquam marinam, quasi inquinatam & colatam inficiunt, atq; falsam vel amaram reddunt, humanoq; potui minimè aptam. Calor itaq; solis atque syderum, maris aquam, & istiusmodi exhalationes terrestres mixtim percoquit & adurit. Vnde prouenit ista maris falsedo, & amaritudo. Quemadmodum etiam videmus interdum aquam riualem, & fluuialem, alioqui dulcem & puram, per cineres colatam, fieri lixiuium amarum & falsum. Et in homine potus aliosq; liquores tametsi dulces, tamen à calore corporis interno adustos, & percoctos, experimur fieri amaros. De te verò ô immensa bonitas, quid loquar? an non falsus & amarus fuit ille calix, quem in horto intensius orando bibisti. De Phiala iræ Dei, quam secundus Angelus effudit in mare, dicit sacer textus, quod omnis anima, quæ erat in mari mortua sit, Domine Iesv, vt primum calix ille in te effusus esset in horto, quam proximus morti eras; ita vt de sacratissimo tuo corpore, velut in agone constituto, sanguis

guttatim efflueret. *Et factus in agonia prolixus orabat: Et factus est sudor eius, sicut gutta sanguinis decurrentis in terram.* Lucæ 22. Bibens amarum illum calicem Iesv in sua oratione agonem simul & sanguineum sudorem adhibuit, vt edoceret nos aduersus magnas tentationes, non simplici oratione standum. Ait Elias Cretensis in orat. 4. Nazianz. *Ardenter orat, ac sudor instar guttarum sanguinearum de ipso fluit, vt nos doceremur aduersus tentationes, arma precatationis adijcienda esse.* Non precatationem solam, sed precatationis arma docemur sumere, aduersus pericula magna, quæ non expugnat oratio, simplex & nuda, sed multo sudore & labore armata. Luctaris ô bone Iesv cum amaro calice, ad cuius nutum contremiscit omnis creatura. In agonia & sanguineo sudore positus es, desiderium collium supernorum: quia vides offensum Deum non nisi morte tuâ placari velle, quam pro vilissimo homine, & abiectissimo peccatore optere, haud decorum censetur. Cum vix pro iusto quis moriatur.

Difficultatem non leuem sentiunt Theologi, in exponendis illis verbis D. Pauli, de Christo prolatis: *Factus est pro nobis peccatum.* Cur enim non peccatorem potius nominauit, sed ipsum peccatum. Causam ego conijcio: quia peccator, dum iudicio sistitur, patrato aliquo facinore, aut in inaduertentiam, aut in affectus primos, vel indomitos, aut in quemcunq; aliam malè suadentem, aut inducentem refundit: & sic iudicem ad commiserationem, & conuiuentiam flectit. Sic primus parens, qui blandis suæ vxoris verbis, & precibus delinitus, Dei præcepto contraire non dubitauit, cum ab ipso ob immane flagitium reprehenderetur, suam defensionem inde opportunè suscipiendam censuit, si propriam culpam, & commeritam pœnam, in charissimam vxorem reijceret, atq; transferret; ipsam sibi pro scuto, quo se muniret, assumens: Gen. 3. *Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi*

Lucæ 22.

Elias Creten-
tensis.

Christus
cur non
peccator
sed pecca-
tum, dicitur
pro nobis
factus.

Gen. 3.

mibi de ligno, & comedi. Quasi diceret: ipsa vt fuit mihi culpæ auctrix; ita & pro me supplicium etiam sustineat, ingeniosè id adnotante D. Bernardo Serm. 1. de Annun. Virginis. *Adam quoq; indignationi diuinæ, mulierem pro qua peccauerat, obiecit, quasi post tergum eius volens declinare sagittam.* Moxq; subdit: Adam qui mulieri malæ miseratus est, vt cum ea peccaret, bonæ noluit misereri, vt pœnam sustineret pro ea. Proinde hac reiectione criminis in sociam vitæ, misericordiam Dei iudicis inuenit, & qui sic falsus est crimen, ita illud operuit, vt sese maledictionibus eriperet. Ait Tertull. lib. 7. in Mariam, *Ideoq; nec maledixit ipsum Adam, nec Euam, vt restitutionis candidatos, vt confessione releuatos.* At verò si ipsum peccatum, staret coram iudicio, in sua forma, prout est, nullam excusationem obtrudere posset, sed omnium indignationem, & seueritatis sententiam in se prouocaret. Ideo ergo S. Paulus Christum vocauit peccatum, quod pro nostris delictis satisfactorius foret. Et ideo Deus Pater, nullum Christi respectum habuit, sed pro nobis in amaram passionem tradidit illum, vt sic rigida eius iustitiæ satisfaceret. Quocirca Dominus noster in horto turbari capit, videns præsto sibi adesse peccatum, propter quod nullâ eius innocentie habitâ ratione, indignè à suis persecutoribus tractari debuit. Quod in hunc modum concipite. Duo homines graues, aliquando secum ineunt inimicitias, quorum vnus cum sit tenuioris conditionis, numeroroso comitatu destitutus, imparem se ad resistendum agnoscens, ad aulam viri alicuius Illustris & Potentis se confert, in gratiam se insinuat, & dexteritate obsequiorum fauorem sibi parat. Fit postea obuius suo aduersario, is sciens eum à tanti Domini protectione dependere, ob reuerentiam aggredi illum non audet, grauiam nihilominus minitans, si solum, & à tanti Domini tutelâ elapsum reperit. Ita planè peccauit Adam, diuinum in paradiso mandatum transgre-

diens: voluit Deus sumere vindictam de transgressore, & morte seuerâ delictum eius punire, sed quia peccatum adhæsit animæ immortalis, cui Deus iuramento se obstrinxit, quod eam perdere noller. Gen. 8. *Non percutiam omnem animam viuentem:* retraxit Deus manum suam ab ultione sumendâ, quia imago diuinitatis in anima hominis efformata, iram eius cohibuit. Quid factum postea, postquam incarnatus Dei Filius esset, peccatum Adæ pœnas extimescendo, sub eius protectione confugit. Sed cum ab anima eius nullum subsidium haberet, vt potè ab omni labe immuni. Cum carne pariter nullum commercium: quia in carne eius, non est inuentus dolus. Ideo Deus offensus, videns quod Christus factus esset pro nobis peccatum, cui neq; anima, neq; caro eius patrocinebatur; capi, ligari, trahi, & varijs contumelijs affici eum voluit. Spectas hoc, & sentis ô bone Iesv, & ideo de sacratissimo tuo corpore sanguineus sudor manat, de quo balneum sumptuosum paratur mundo ad ablunda peccata: *ipse enim lauit nos à peccatis nostris.* Festinate animæ fideles ad hoc balneum, & ad sanguineum Christi sudorem lachrymas sanguineas effundite, vt plenè iam omnes peccati maculas in conscientijs vestris eluatis: hic enim est primus secundæ phialæ effectus.

Alterum effectum insinuat Sanctus Ioannes in illis verbis: *Et omnis anima viuens mortua est.* Apo. 16. Tres tantum animas cum Christo Domino in horto fuisse, constat ex sacro Euangelio Marci 14. *Assumpsit Petrum, & Iacobum, & Ioannem secum.* ergone & isti mortui erant? ita sanè: ter enim à Deo suscitatos legimus: *Et venit tertio, & ait illis: Dormite iam, & requiescite.* Ibidem. Et quid est aliud somnus, iuxta Philosophos, nisi imago mortis. Imò Clemens Alexandrinus libro 2. Pedag. cap. 9. furem & seuerum vitæ nostræ exactorem appellat: *Somnus,* inquit, *non secus ac publicanus, dimidium vita tempus nobis* cum

Gen. 8.

Marci. 14.

Somnus
imago
mortis.

Clemens
Alexandr.

scum diuidit, dum sensim aliquid vite nostra in dies suffuratur; dure exigit, & rapaciter abradit. O quam est hæc exactio permolestè auara; quam duriter è vitâ nostrâ hunc semper censum exigit somnus, nisi vltro illi apnuas, velut tyrannus tributum exposcit suum. Ad mortem temporariam vedigales suos condemnat, in cubili incarcerationat, grauissimis catenis sensus corporis ligat, animæ potentias vinculis præpedit, pedibus compe-des inijcit, & vitæ nostræ tributum sic extorquet; *Somnus non secus ac publicanus, dimidium vitæ tempus nobiscum diuidit.* Iustè proinde concludere possumus, Apostolos in horto fuisse semimortuos, cum Christo prolixius orante, & Iuda ad comprehendendum Christum veniente, nequaquam euigilare potuerint: quemadmodum etiam membra mortua, licet caput nescio quantis exagitetur doloribus, penitus nihil sentiunt. Ad maiorem istius veritatis probationem;

Iudas Christum osculatus in rabiem actus

Matt. 27.

Seneca.

S. Ambros.

Iudas cur se laqueo suspendit.

^A non posset ablu. Sanctus autem Leo censet Ser. 11. infelicissimum omnium mortalium Iudam, se laqueo suspendisse, vt magis augetur suam damnationem: *Impius, inquit, traditor insurrexit in semetipsum, non iudicio penitentis, sed furore pereuntis, vt qui vitæ auctorem interfectorem vendidisset, in augmentum damnationis suæ, etiam moriendo peccaret.* Quid infelicius? per ipsum mortis tormentum venit ad culpam, quæ morte duriora acquisit supplicia. Sciscitemini si placet locum, in quo se Iudas laqueo suspendit, & respondent non pauci ex SS. Patribus, quod in eodem loco, vbi Christum tradidit, cum dignum sit reum criminis, in loco delicti commissi puniri. Vnde apud Baronium to. 1. Anno Christi 34. referunt Auctores Græci ex Papiæ, Ioannis Apostoli discipulo, saniem & vermes, ex toto corpore Iudæ contumeliosè confluentes, per sola loca secreta egressum quæsiuisse, indeq; factum, vt locus ille, in quo sepultus est, præfactore non solum inhabitabilis; sed etiam inaccessibilis redderetur. En alterum effectum secundæ phialæ: quia in illo mari acerbæ Christi passionis, omnis anima viuens mortua est; Christus in sanguineo sudore, Apostoli in graui dormitione, Iudas deniq; in laquei suspensione. Proinde ad tertiam phialam descendamus.

Iudas in eo loco vbi Christum tradidit suspensus est.

ET TERTIVS ANGELVS EFFVDIT PHIALAM SVAM SVPER FLVMINA, ET SVPER FONTES AQVAVM, ET FACTVS EST SANGVIS. Hæc pænâ olim punita fuit vniuersa Ægyptus, sub Pharaone, dum à Moysè omnis aqua versa esset in sanguinem, omnesq; pisces mortui, quæ conuersio durauit octo diebus, ne homines perirent siti; postea verò suæ naturæ, colori, & saporis restituta est. Magna profectò & abundans phiala, quæ tot fontibus & fluminibus aquarum sufficere potuit, ita vt Angelus aquarum exclamaret: *Iustus es Domine, qui es, & qui eras sanctus, qui hæc indicasti. Quia sanguinem Sanctorum, & Prophetarum effuderunt, sanguinem dedisti eis bibere, digni*

Tertia iræ Dei phiala

Apoc. 16.

digni enim sunt. Ex quo loco manifestè patet, certos Angelos à Deo præfectos esse, & præsidere certis creaturis, æ singula elementa suum habere Angelum præsidem. Si enim aquæ habent suum Angelum, cur non pariter habeant suum & terra, & ær. Siquidem Deus hæc inferiora per Angelos distribuit, vt ipsi sigillatim eorum curam gerant. Quemadmodum docet Origenes homil. 14. in Numer. & S. Augustinus libro 83.

S. August.

Ioan. 19.

Cyrillus Alexandr.

q. 79. vbi dicit: *Vna quæq; res visibilis in hoc mundo, habet Angelicam potestatem sibi prepositam.* Effusa est hodiè hæc phiala iræ Dei, in flumina & fontes infelicissimæ vrbs Ierosolymitana, impleta sunt cisternæ eius sanguine. Vultisne scire, quinam sunt isti fontes, & flumina? illa est maledicta cohors, illa impia colluies, illi scelerati milites, cum quibus proditor comprehensum IESVM venerat: *Iudas ergo cum accepisset cohortem, & à Principibus & Phariseis ministros, venit illuc cum laternis, & facibus, & armis.* Ioan. 18. Ecce tibi integra cohors arma capit aduersus IESVM, vt illum tradat crudelibus inimicis. Sed ad quid laternæ? ad quid facies? Erat nox, & metuentes ne offenderent ad lapides viarum, & percurent pedes suos, attulerunt facies & laternas. Sic homines impij timebant sibi à lapillis viarum, dum audacissimè insurgerent aduersus lapidem angularem Christum, sub quo debebant miserè confringi. vt præclare discurret D. Cyrillus Alexandr. in citatum locum. *Cum laternis & facibus aduersus Christum proficiscebantur, timebant forsan, ne vt in tenebris fieri solet, aut in foueas caderent, aut pedes lapidibus offenderent, nec videbant se in lapidem illidere, de quo à Deo dicitur: Ecce ponam in Sion lapidem offensionis, & Petram scandali. Et paruum foueam formidantes in profundum abyssi delapsi sunt, & illius noctis tenebras depellentes faciebant, de noctis æternæ tenebris nihil curant.* Timebant miseri pedibus suis à viarum lapillis, & non timebant vitæ suæ à lapide pragranti Christo,

^A in quem temerarij ruentes, sub eo irreparabiliter compressi sunt. Hi comprehendentes, ligantes, & trahentes IESVM, velut flumina rapidissima eius innocentissimo sanguine impleti sunt.

Miramini forsan, quod sceleratos illos milites fluminibus comparem? verum omnimodam similitudinem fluminum, atq; militum cognoscite. In fluminibus perpetuæ venationes atq; piscationes fiunt; à nefarijs pariter istis militibus, velut à rapidissimo motu decurrentibus fluminibus, Christus se captum conueritur. Thren. 3. v. 52. *Venatione ceperunt me, quasi auem inimici mei gratis.* Si tamè historiam recolamus, non venationis fraudibus; sed armatorum Christum Dominum captum inueniemus agminibus. Aues quidem & pisces dulcedine allec tante capiuntur, fallente visco, prolectante oblectamento; Dominus verò missa cohorte capitur, & vincitur. Cur ergo sibi detrahit, dum potentiam aduersariorum imminuit? siquidem Iudas acceptâ cohorte cum armis venit ad comprehendendum IESVM: ergo se captum armorum dicat violentiâ, non venationis fallaciâ. Verum grandè mysterium latet in his Christi verbis: vt enim improbi amici contagium detegeret, armatorum tacuit exercitium. Quasi diceret: Quantumuis me armatorum circumdarent arma, facile illos omnes prosternerem, detriumpharemque, non solum manu, sed linguâ: quod & probauit euentus: vt enim dixit eis: *Ego sum, abierunt retrorsum & ceciderunt in terram.* Matt. 26. At verò blandum fraudulentum amici osculum, me tradidit, & inimicis obiecit. Accedens ad IESVM dixit: *Aue Rabbi, & osculatus est eum.* Doloso proinde amici osculo traditur, qui armatorum exercitu non vincitur. Detriumphata maneret inimicorum potentia, nî improbi amici adiuuaretur fallaciâ, amicitia verò dolo illico capitur, qui inimicorum phalanges minimè veretur.

Milites Christum capientes fluminibus similes.

Thren. 3.

Matt. 26.

Ff

Flumina

Flumina suo rapidissimo cursu ^A rumpunt littora, mania exsugunt, & corrumpunt, arbores euertunt, campos & hortos oblimant, vrbes abscondunt, villas, prædia, iumenta atque homines, & quidquid obuium fuerit, secum trahunt, multis innumera damna, paucis commoda afferunt, nec vlla vi comprimi possunt, dum exundant. An non hæc est ipsissima militum imago: nihil audenti eorum licentiæ sufficit, martio insolescentes ardore, nec æquitatis iura custodiunt, nec iustitiæ monitis obsequuntur. Enormitatem, prædam, truculentiam, ferociam, licere sibi arbitrantur armati: quia ad maria bella semper intenti. Assidue dimicantibus lex non præscribit, ut ipsi arbitrantur, normam; sed effrenes magni ducunt audaci morum excessisse temeritate mensuram. Temeritas militum arrogans, fortitudo deprædicatur; iniustissima rapina ad instar hostilis prædæ diuiditur; exulat pudicitia, & nomine non raro appellantur milites Christiani, cum in rei veritate inueniantur sacrilegi. *Non paruum rem tibi fuisse commissam.* dicebat Cassiodorus Retiatum Duci, quando tranquillitas regni nostri, tuâ creditur sollicitudine custodiri; ita tamen, ut milites tibi commissi viuant cum provincialibus iure civili, nec insolescat animus, qui se sentit armatum: quia clypeus ille exercitus nostri, quietem debet præstare Romanis, quos ideo constat appositos, ut in tuis vita felicior secunda libertate carpatur. Hoc profecto militiæ munus, verum ardua & difficilis res est, non parui momenti negotium illi committitur, sub cuius moderamine militum manus meretur. Scio rectum Job, vitam humanam militiam appellasse: *Militia est vita hominis super terram.* Job 7. Sed melius Sanctus Gregorius lib. 7. in Job cap. 3. *tentationem* vocat: *Nequaquam ait militia vita hominis nuncupatur, sed tentatio.* Sicut enim tentatio in virtutes armatur, bellum gerit in morum placiditatem, euertere virtutis fundamenta connititur, vitiorumque pestibus, contra-

quas pugnandum erat, in hominum commoda, violenter grassatur. Sic planè præsentis sæculi militia, non tam hostes frangat quam porius virtutes omnes corrumpit, & leges diuinas atque humanas suscipit; deinde euertit: nullus apud milites legis diuinæ timor, nulla legum humanarum obseruantia. Audite Masium illud elogium Iosue, de militibus Deum timentibus pronuntiatum: *Nec reliquistis fratres vestros longo tempore, usque in præsentem diem, custodientes imperium Domini Dei vestri.* Iosue 22. Summopere admirantem, quod boni illi milites Israëliti, diu in armis degendo, legem diuinam non fuerint transgressi, ubi in hunc modum discursit. *Hæc virtus, inquit, omnium caterarum vberimus fons est, tantoque in istis viris prædicabilior, quanto in his, qui castra sequuntur, solet esse rarior, quando quod se quisque improbiorem nebulonem præstat, eo magis strenuus habetur. & offerata immanitas fortitudo; contra vero religiosa modestia, molities effaminata existimatur.* Enormitas, salacia, petulantia, temeritas raro nunc exulat à castris: iam enim se milites arbitrantur exleges, & quod exleges, eo magis milites, quasi verò firma militia sine virtute subsistere valeat. Non sic Theodoricus de suis militibus locutus est: *Ostendunt inuenerunt nostris bellis, quod in gymnasium didicere virtutis.* At nunc liceat paulisper immutare. *Ostendunt milites nostris bellis, quod in castris didicere vitiorum.*

Cecidit hæc obstinata malitia, in illam colluuiem Ierosolimytanam, in illos calones Iudaicos, in illos nefarios milites. Inter acerbissimas enim Christi Domini penas, morti vicinior fuit militibus tradi: acceperunt illi innocentiam, ut læderent, non ut colerent: ea milites perpetrarunt in Christum, quæ ausa non est, vel inimicorum inuidia. Expuerunt æmuli in faciem eius, & colaphis venerabilem oris pulchritudinem denigrarunt. *Tunc expuerunt in faciem eius, & colaphis eum ceciderunt.* Matt. 26. Alia membra iniurijs exempta fuere, facies ferociæ rabiem per-

Milites rati
ro leges
diuinas
atque huma-
nas custo-
diunt.

Iosue 22.

Theodor.

Matt. 26.

pesta est. Traditur Christus militibus, qui vniuersâ congregatâ cohorte, cum veste nudant, chlamyde infamant, spinis caput venerandum tenebrant, ultraque metas insaniam progrediuntur. Ecce grauiora à militibus, quam ab æmulis patitur Christus: irridetur, exuitur, fædis vestitur, fædioribus coronatur, omniaque membra & contumelias patiuntur, & excogitatis ad ludibrium penis vulnerantur, ipsa adorationis species contumelia est, & quasi angusti essent vitiorum limites, in virtutum etiam ditionem, probrosam malignitatem extendunt, dum vel ipsi inimici, quod insatiabilem inuidentiæ ardorem, effluente è vulneribus sanguine extinguere, armatis Dominum traderunt. Ea namque virtus à militibus pati solet, quæ vel insana hostium feritas minimè cogitaret. Quidquid enim gehennales furie, in sceleratissimos homines possent excogitare, hoc totum milites in innocentie probum exercere. Imò ut scribit Theophylactus, talia patrando milites, se digna faciebant: Nam si hæc non perpetrassent, militaris vitæ mores dedidicissent: militia quippe, ut inimicorum refragetur adfultibus, veluti pro stipendio licere sibi putat depopulari virtutes. *Milites ait citatus Auctor, se digna faciebant, chlamyde pro purpura, ut Regem induerunt, calicem pro sceptro dederunt, coronam pro diademate, adorabant autem illudentes: hoc enim significat genu flectere, hoc est adorare. vide quomodo nullam non contumeliam speciem exercuerint.* O bone IESU, quomodo tantos cruciatus sustinere potuisti! nunquid caro tua ænea, ut neque cruentis plagis cedat. Pulchrè hoc regius vates expressit, in persona Christi loquens: *flagellatus sum tota die, & castigatio mea in matutinis.* Ps. 72. Quis hæc capere potest: sic Dominus noster in matutinis castigatus est, antequam ad mortem crucis duceretur, quod tota die flagellari potuit. Verum locus hic scripturæ, non est intelligendus, quo ad extensionem, quasi tota Christi flagellatio, à mane

vsque ad vesperum durauerit; nam taliter flagellatus non est. Proinde intensius intelligi debet, hoc est, quod ita crudeliter & tyrannicè Christus illis flagellis fuerit excruciat, ac si per totam diem flagellaretur. Postquam enim Pilatus interlocutoriâ sententiâ Christum ad flagella damnavit, sub illa forma, prout refert Adricomius in descriptione Hierusalem. n. 17. *Iesum Nazarenum virum seditiosum, & mosaica legis contemptorem, per pontifices, & Principes sue gentis accusatum, expoliare, ligare, & virgis cadere.* Quæ flagellatio iuxta animum Pilati mitior esse debuit, ut potè solum ad correctionem adhibenda. Ceterum Iudæi, atroces milites, & sanguinarios flagellatores datâ pecuniâ corruerunt, ut Christum sub flagellatione occiderent, aut ita malè tractarent, ut etiam à Pilato dimissus, superuivere nonnisi diuinitus posset. Quemadmodum referunt Alphonsus Palæotus, & Daniel Malonius. Quod vel ex hoc ipso quispiam facile cognoscere potest: quia Pilatus quatuor modis adhibitis ad eliberandum à morte Christum, primò ludicis mutatione, dum eum remitteret ad Herodem, secundò criminis purgatione, dum publicè coram populo diceret: *Ego nullam causam mortis inuenio in illo.* tertio personarum collatione, conferendo Barrabam latronem & homicidam Christo innocenti, quarto sententiæ dilatione, sæpius ex Iudæis interrogando. *Quid faciam Regi Iudæorum.* Cum nullus illorum succederet, tandem ad penam flagellationis mitem descendit, ut virgis (prout liberi solebant apud Romanos) caderetur. At verò Christus contra mentem Pilati, non virgis, sed primò spinis & vepribus, mox flagellis aculeatis, tandem catenis, in quarum extremitatibus, vnei ferrei adhærebant; proinde vepribus durè, flagellis durius, catenis durissimè flagellatus est, ut docet S. Vicentius Serm. de Parasceue.

Subsiste hic paulisper pia anima, in hoc lugubri spectaculo, in isto

Ff 2

lachry-

Adricomius

Christus
ultra vo-
luntatem
Pilati fla-
gellatus
est.

Pilatus
quatuor
modos
adhibuit
ad Christi
eliberan-
dum.

S. Vincen.

Theophyl.

Ps. 72.

lachrymabili apparatu, in tam acerbo theatro. Vbi à peccati seruis ad columnam libertas inuicta ligatur. Adstringuntur columnæ marmoreæ columnæ, pedes, & manus, ut nullatenus verbera posset euitare. adeo dirè, ut in brachijs excresceret tumor, sanguinem ex rupta sub vnguibus cute exprimens: vbi ab impijs innocentia castigatur, vbi ab hominibus Deus flagellatur, vbi Christi corpus flagella dilaniant, & præsentis Deiparæ cor lacerant. vis nosse, quod vulnèra Redemptori tuo inflicta sunt?

Quot vulnera Christi in flagellatione inflicta.

Varro.

Audi Cornelium Iansenium 1. p. suæ concordia, qui docet fuisse 12250. Ex eo quod tantus fuerit numerus eo tempore legionis apud Romanos, ut Varro refert l. 4. de lingua latina. Subsiste inquam pia anima in hoc tristi proscenio, ubi lachrymis, non verbis; stertibus non vocibus, miseratione, non oratione; flendi non dicendi copiâ opus est? & quid mirum si dicendi stylus langueat, atq; incôpta flaccescat oratio. Atq; utinam horribilis flagellorum fragor, quod est Christi corpore sanguinis guttas elicit, tot è cordis nostri penetralibus lachrymas emungat. Ut si cordis nostri duritiem, defluentis Christi sanguinis guttæ, non frangunt; erumpentes tamen ex Virginis Matris hæc prospicientis, & miserantis, oculis lachrymæ emolliant. Hoc enim acerbum illud malum est, quod tantoperè Christi cor sollicitabat, cum de futura sua passione discipulos præmoneret, dicens: *Filius hominis tradetur ad illudendum, flagellandum, & crucifigendum.* Erat enim Christus granum frumenti è paleis excutiendum, ut in terram cadens moreretur, fructumq; referret trigesimum, sexagesimum, centesimum. Christi flagellatio fuit illa tritura, quam ipse Christus per Isaiam cap. 21. prædixerat: *Tritura mea, filia arca mea* in flagellatione quippe trituratum est frumentum, ibi insignis humanitatis excussa est arca, cum qua ad quartam phialam gradum facio.

ET QUARTVS ANGELVS EFFVDIT PHIALAM SVAM IN SOLEM, ET DA-

ATVM EST ILLI ÆSTV AFFLIGERE HOMINES, ET IGNI: ET ÆSTV AVERVNT HOMINES ÆSTV MAGNO, ET BLASPHEMAVERVNT NOMEN DEI HABENTIS POTESTATEM SUPER HAS PLACAS, NEQVE EGERVNT POENITENTIAM, VT DARENT ILLI GLORIAM. Solis nomine, hoc loco aliqui intelligunt solem sensibilem, cuius ardore, homines temporibus Antichristi incenduntur; Deo clemente camo & fræno maxillas eorum constringente, & vi quadam impellente, qui cunctantius ad illum accedunt: quâ sal-

tim ratione excitati, tandem aliquando ad penitentiam redeant. Sed verius ego Solis nomine intelligo Pilatum, & rabidam illam multitudinem Iudæorum, furore contra Dominum æstuantium. Miramini, ut credo, quod Pilato titulum Solis attribuiam? cum Sol splendidissimum mundi astrum, sit cœli oculus, temporum rector, siderum Dux, vitæ dator, animantium Pater, ut ait Nazianzenus orat. 2. de Theologia, imò expressa diuinæ bonitatis imago, ut censet

S. Dionysius cap. 4. de diuinis nominibus. Pilatus verò erat spurius, quia licet Patre nobilissimo, utpotè Régulo, nomine Tyro natus; matre tamen sordidâ, quæ erat filia cuiusdam abiectionis hominis, qui molendo tritico operam nauabat, teste Voragineo, & Pipino. Proinde fuit pessimis moribus, seditiosus, versipellis, & probris omnibus inquinatus, ac homicidiorum facinoribus maximè implicatus. Nam germanum fratrem, cum adhuc puer esset, occidisse fertur; cum verò magis adoleuisset etiâ Legati Francorum Regis filium, ex insidijs interemit. Addit Philo libro de legatione ad Caium, quod Pilatus Iudææ procurator, omnia loca sacra profanauerit, & iuxta Danielis Prophetiam, de templo Dei sacrificia, & libamina sustulit. Quocirca Solis titulo minimè dignus censetur. Nihilominus per Ironiam Solem eum appello: quemadmodum enim Sol, lumine suo calefaciens terram, multis commoda affert; cæterum si eclipsetur,

Pilatus fuit spurius, homicida & omnibus sceleribus inquinatus

psetur, plura detrimenta causat, & A nomine Barrabas? *Congregati autem illi dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis, Barrabam, an Iesum, qui dicitur Christus.* Matt. 27. Hæc erat quæstio apud Iudicem, in primo Iesv passuri ingressu; nec diu hæsit anceps: nam sollicitata turba à Principibus, petijt Barrabæ salutem, clamans: *Non hunc, sed Barrabam:* illisq; petentibus Barrabas soluebatur. Et cur innocentissimo Iesv postposito, perniciosus latro in vitam petitur? cur non magis & cum Iesv, manet in vinculis latro? Sanè debebatur iam hoc passuro Domino, ne perditorum hominum detineretur salus, sed cum primum Iesvs prætorium Iudicis terit, statim homo liberatus appareat. Quod ingeniosè satis tetigit D. Athanasius oratione in Parasceue: *O res mira, præterq; omnem opinionem! subit moris sententiam Christus, & Barrabas absoluitur. In ipso protinus initio condemnationis crux, liberationem largitur. Non enim mihi in crudelitatem Iudæorum respice, nec quod benefactorem suum condemnarunt: maiorem homicidæ rationem habentes; sed id potiùs intueri, quod condemnationis ingressus, liberationis condemnationum quidam ingressus fuit.* Non moras facit Christus patiens in saluandis hominibus, vbi passionis limina attingit, statim sine morâ peccator accepit, & solutionem vinculo-

S. Ambro.

go, inquit, *causam Christi super caput eius scriptam, cum lego: & Deus erat verbum.* Caput enim Christi Deus est. 1. Corint. 11. Vnde si personas spectes, benè utraq; verba inter se coherent: sic namq; Præses: *Ego non inuenio in eo causam.* Quare? quia ego, quia Ethnicus, quia cæco peccatore homo, qui in Christo, nihil nisi humanum agnoscebat. At verò Matthæus, cui diuinum lumen affulserat, Christumque Dei viui Filium, Deum verum de Deo vero optimè nouerat, & ideo sincerè pronuntiavit: *imposuerunt super caput eius causam scriptam: quod videlicet Deus esset, cui saluare, & benefacere proprium, atq; gloriosum est.*

Hanc summam Pilati cæcitatem quis non videt, vix enim Iesvs limen profani iudicis ingressus erat, cum statim Iudex quæstionem agitare inciperet, vter liber deberet, euadere; Iesvs ne, an latro insignis

illius dicitur Pilatus: *Quem vultis dimittam vobis, Barrabam, an Iesum, qui dicitur Christus.* Matt. 27. Hæc erat quæstio apud Iudicem, in primo Iesv passuri ingressu; nec diu hæsit anceps: nam sollicitata turba à Principibus, petijt Barrabæ salutem, clamans: *Non hunc, sed Barrabam:* illisq; petentibus Barrabas soluebatur. Et cur innocentissimo Iesv postposito, perniciosus latro in vitam petitur? cur non magis & cum Iesv, manet in vinculis latro? Sanè debebatur iam hoc passuro Domino, ne perditorum hominum detineretur salus, sed cum primum Iesvs prætorium Iudicis terit, statim homo liberatus appareat. Quod ingeniosè satis tetigit D. Athanasius oratione in Parasceue: *O res mira, præterq; omnem opinionem! subit moris sententiam Christus, & Barrabas absoluitur. In ipso protinus initio condemnationis crux, liberationem largitur. Non enim mihi in crudelitatem Iudæorum respice, nec quod benefactorem suum condemnarunt: maiorem homicidæ rationem habentes; sed id potiùs intueri, quod condemnationis ingressus, liberationis condemnationum quidam ingressus fuit.* Non moras facit Christus patiens in saluandis hominibus, vbi passionis limina attingit, statim sine morâ peccator accepit, & solutionem vinculo-

Quid plura? Sol est mundi paterfamilias, omnes expectant, donec illucescat, ut se laboribus accingant. *exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam, usq; ad vesperam.* Psal. 103. Nonne hoc erat Pilati munus Ierosolymis,

Matt. 27.

S. Athanas.

Matt. 27.

Psal. 103.

lymis, dūm & Caiphas & Annas, & omnes Iudæorum principes, atque Rabbini, ab illo tanquā a Præsīde expectarent sententiam mortis contra IESVM. Sol oritur super bonos & malos; Pilatus pariter, & latrones, & IESVM innocentem iudicabat. Sed latronibus fauorem exhibuit; cū IESV autem seuerē admodū egit, dūm Iudæis infernali furore percitis, & æstuantibus magno æstu, atq; blasphemantibus Deum cœli, flagellatum IESVM, vndiq; vulneratum, & toto cruentatum corpore ostenderet, alloquens eos: *Ecce homo.* Ut tandem miseratione commouerentur. Sed nescit obstinata malitia flecti ad clementiam, magis adhuc exardescunt Iudæi, vociferantes: *Tolle, tolle, crucifige.* Quid agis, vel ipsis infernalibus furijs deterior rabies Iudaica. Intrabat non ita pridem IESVS Ierosolymam inter clarissimas populi acclamationes: *Turba autem que precedebant, & que sequebantur, clamabant dicentes: Hosanna Filio David. Benedictus qui venit in nomine Domini, hosanna in altissimis.* Matt. 21. Fallat si quis cum tantā populi acclamatione, & tanto affectu urbem intravit. Et ecce vix tribus elapsis diebus, ille ipsemet populus aduersus IESVM clamat. *Tolle, tolle, crucifige eum.* Ioan. 19. Vnde tam repentina mutatio? Ante triduum clamantes benedicebant, hymnis celebrabant, vestibus sternebant viam, quā venit in ciuitatem; hodiē verō eum a se eijciunt, & conspectum eius sustinere non valent. Quid est hoc? Hæc est terrenorum omnium inconstantia, calcibus eijciunt hodiē, quem heri intimis excipiebant animis. Ait D. Cyrillus Alexan. lib. 12. in Ioan. cap. 26. *Israël calce regnum Dei percussit, & ad Principatum Cesaris transfugit clamans: Regem non habemus nisi Cæsarem. Et quanquā asina pullo insidentem Iesum, publicē in Hierosolyma diuinis honorarunt laudibus; Benedictus clamantes, qui venit in nomine Domini; resiliunt tamen nunc, principatum Romanorum amplexi, & iugum regni Dei reiicientes.*

S. Cyrillus
Alexandr.

^A Ecce, quam faciliē terrenorum acclamationes, mutantur in opprobria; palmæ in flagella, plausus in contumelias. Audite Guericum Serm. 3. in ramis: *Ibi ait clamatur ei Hosanna. Filio David, hic inclamatur ei, reus mortis. Ibi cum raris palmarum ei occurritur; hic alapis palmarum in faciem ceditur, & arundine percutitur caput. Ibi sublimatur praconys, hic saturatur opprobrijs. Ibi tanquā Rex iustus suscipitur in Hierusalem, hic tanquā reus, & seductor, damnatus eijcitur de Hierusalem.* O bone IESV, potuitne tibi maior contemptus inferri, quā dūm a Iudæis, quos tuis onerasti beneficijs, sceleratissimo latroni, seditioso homini, viro sanguinum Barrabæ postponeris? ergo ne possibile erat, ut Hierosolymitani illi ciues, populus Dei, gens Christo sanguine copulata, seditiosum latronem & homicidam, prae IESV amarent? possibile equidem: quia in illis omnis virtus euenerat, omnisq; pietas extincta: quia fæmineis immersi erant voluptatibus, a quibus & neces, & exitia faciliē solent pullulare. Auctore D. Athanasio, Serm. de passione Christi ubi sic dicit: *Id rursum quoque sciendum, & obseruandum est, quod scortator & propriam animam perdit, & ipse quoq; ut Iudæi, contumelia templum, & corpus Dei afficit; ne ignoret, qui detinetur a voluptatibus, maioremq; in illis delectationem sentit, quod & ipse, sicut Iudæi, Barrabam deposcit, & Dominum interfecit. Ita etiam Iudæi reprobos mores Barrabæ diligentes, virtutem persecuti sunt.* Egrediē admodū Sanctus hic Doctor, scortatores & voluptuosos homines, componit cum Iudæis petentibus, & imitantibus Barrabam seditiosum ac homicidam. Fæmineis siquidem voluptatibus, & proxima, & amica sunt homicidia, exitia, innocentium mortes.

Michol filia Saul, paterni fastidij in Dauidem hæres, dūm coram Arca Domini saltantem eum videret, veluti vilem scurram despexit: Cūq; intrasset Arca Domini in ciuitatem Dauid, Michol filia Saul prospiciens per fenestram,

Guarrie.

S. Athanas.

1. Reg. 6.

fram, vidit Regem Dauid subsilentem, atq; saltantem coram Domino, & despexit eum in corde suo. 2. Regum 6. Mulier superba, paternoq; fastu inflatissima, limis maritum aspexit, & vel egregia virtutis opera reprobaui. In hoc fa-cto interpretes, arcanum nituntur, inuestigare mysterium. Rabanus apud Glossam, in Michole Antichristum fuisse adumbratum censet, & omnes Dauidis persecutores. En ut persecutorum feralem rabiem typicē scriptura depingeret, vxoris superbissimam vanitatem, & intolerabilem fastum proposuit. Maxima enim, & quæ fingi non possit, persecutio, mulier superba, carnis voluptatibus propensa, & odio semper fastidio tumida. Hinc agnosco improbi prudentem Saulis cogitationem: oderat ille animum Dauidem, nec semel hastā cum confodere nissus est, verū cū sapē teli expectatione frustratus esset, aliō vertit animum, & exacuit in Dauidis perniciem ingenium. Micholem, cuius mores nouerat, in matrimonium promittit, quō aut præconsumat extraneo, aut diuexet bello intestino. 1. Reg. 18. *Cū deberet dari Merob filia Saul Dauid, data est Adrieli Molabita vxor: Dilexit autem Dauid Michol filia Saul altera, & nuntiatum est Saul, & placuit ei, dixitq; Saul: Dabo eam illi, ut fiat ei in scandalum.* Ecce morigeram Merob negauit, superbam autem Micholem promittere non recusat, *ut fiat, inquit, ei in scandalum.* Nimirum Saul oculis notabat Dauidem, ut proditorem, uti Reipublicæ pestem, utq; dignas ab eo pænas reposceret, superbā vxore maritauit. Ingeniosē hoc assecutus est Basilus Seleuciensis, orat. 16. *Cū, inquit, frustratus esset expectatione teli, per insidias iacti, aliō verit animum inuiso Dauidi filiam dare vult, non quod exosum cobonestaret, sed ut filia nuptijs cadem emeret. Cadem proinde ipsā teli transfusione grauiorem emebat, dūm vxorem superbissimam ac ventosissimam daret. Minus quippē feriret contortum telum, quā non morigera accepta vxor,*

Michol in
vxorem
Dauidi
malo sine
data, &

1. Reg. 18.

S. Basilus.

^A etgo ut truculentiū Saul desauiret, iam noua intorquere spicula non disponebat; sed nuptias maturare volebat, quasi maius certiusq; Dauidi periculum ab huiusmodi nuptijs; quā a præpilatissimis telis. Nihilominus mihi probabilius videtur, quod Dauid Michole maritatus, Christum adumbraret, Iudæorum furoribus expositum, summaq; eorum feritate vexatum. Et quidem elegantiori depingi non poterat penicillo, quas Christus Dominus persecutiones passus est; quā Dauidis cum vxore superbissima matrimonio. Dauid non de vitijs, sed de egregijs virtutibus, asperius ab vxore obiurgabatur, cum magna insultatione. *Quam gloriosus fuit hodiē Rex Israël, discooperiens se ante ancillas seruorum suorum, & nudatus est, quasi si nudetur vnus de scurris.* 2. Reg. 6. Audite responsū Dauidis: *Ante Dominum, qui elegit me, & ludam, & vilior fiam plus, quā factus sum, & ero humilis in oculis meis.* Quid aliud fecit Dominus, & Redemptor noster? peius latronibus hodiē tractatus Barrabæ, sceleratissimo homicidæ postpositus, tanta opprobria instar Dauidis patienter tulit: *Vilior fiam; quā factus sum,* etiam ad maiora, si possibile esset, subeunda ludibria paratus, dummodō homo eius sanguine saluus & liber euadat. O vtinam Domine IESV, tantum nobis impertiaris patientiæ, ut quidquid infortuniorum, aduersitatum euenerit, ea omnia propter te, non modō patienter ferre; sed maiora etiam pati libenter velimus, dicendo cum Dauide: *Vilior fiam, plus quā factus sum.* Atq; hinc iam ad quintam phialam accedo.

ET QUINTVS ANGELVS EFFVDIT PHIALAM SVAM SVPER SEDEM BESTIÆ: ET FACTVM EST REGNVM EIVS TENE-
BROSVM, ET COMMANDAVERVNT LINGVAS SVAS PRÆ DOLORE. Per bestiam hoc loco interpretes Antichristum intelligunt: per sedem, siue regnum, peruersos homines, qui Christo deserto, Antichristum in fine mundi sequuntur, illiq; in omnibus

2. Reg. 6.

Quinta
phiala iræ
Dei.

Regnū An-
tichristi
miseri-
mum.

bus parebunt. Docentq; ante mun-
di consummationem, regnum illud
Antichristi, tūm propriē, tūm Sym-
bolicē fore tenebrosū, id est, infe-
lix, peste, fame, morbis, alijsque
ærumnis & infortunijs miserū atq;
calamitosū. Ita vt Antichristiani
manducent, id est, mordeant linguas
suas, quasi rabiosi eas vellent man-
ducare, & vorare præ doloribus atq;
tormentis. Quemadmodū enim
lux, prosperitatis & lætitiæ symbo-
lum habetur; ita tenebræ aduersita-
tis & ærumniarū. Verū magis ap-
positē ad metū propositū, per-
bestiam intelligi potest, infelix Syna-
goga Iudæorū. nam S. Euangeli-
sta bestiam, quia viperam, eam ap-
pellat Lucæ 3. *Genimina viperarū.*
Imō rectius dixisset, genimina omniū
belluarū. Synagogam quippē Iu-
dæorū, velūt quoddam horrendū
monstrum, ex coruis, vulturibus, cro-
codilis, tygridibus, & quibusvis alijs
rapacissimis belluis agglutinatum,
descripsit Propheta Domini Isaiæ 34.
Et possidebunt illam onocrotalus & eri-
cius: ibi & coruus habitabit in ea. Et
erit cubile draconum, & pascua struthio-
num. Et occurrent damonia onocenta-
uris, & pilosus clamabit alter ad alterum:
ibi cubauit lamia, & inuenit sibi requiem.
Ibi habuit foueam ericius, & enutrit
catulos, & circumfodit, & fouit in um-
bra eius: ibi congregati sunt milui, alter
ad alterum. Vultis audire, quodnam
sit regnū istius bestię? illud male-
dictū prætorium Hierosolymita-
nū, vbi antea bonis præmia, malis
supplicia decernebantur: at nunc in-
nocentissimus Iesvs falsis testimonijs
conuincitur, & audissimē ad mor-
tem postulat. Edissere nunc ō æ-
terna bonitas, quanta apud hanc be-
stiam opprobria pertuleris: *Factum
est tenebrosū regnū eius.* Ausim di-
cere ō bone Iesv, nunquā te magis
exinanitū fuisse, quā in illo præ-
torio Pilati, vbi ab ipso Pilato tories
derisus es, nunc te hominem, nunc
Regem per ludibrium vocitante:
*Adduxit foras Iesum, & sedit pro tribu-
nali: & dixit Iudæis: ecce Rex vester.*

Ioan. 19.

A Ioan. 19. Non serio hominem, aut
Regem nominando, quem videbat
quasi vilissimū vermem conculca-
tum; sed magis accusationi Iudæo-
rum applaudens. Vbi capiti eius im-
positū est diadema, tanquā Re-
gi Regū, & Domino dominan-
tium; sed quod de spinis acutissimis
compactū, suis aculeis sacrum eius
caput, vsq; ad cerebrum vulneraret,
hinc crassæ tenebræ exortæ sunt, &
factum est tenebrosū regnū eius. In-
duitur veste purpureā: *Exiuit ergo
Iesvs portans coronam spinæ, & purpu-
reū vestimentum.* Sed non ad splen-
dorem regium, verū ad maiorem
illusionem, dū in genua procum-
bentes ante eum, suis irrisiōibus
dolorem augent dicentes: *Aue Rex
Iudæorum.*

Ita sanē fieri oportuit ō bone
Iesv, vt tam atrocem pēnam subi-
res, nec aliā, quā spinā coronā,
caput tuum adornatum haberes. Cu-
ius sufficiens fundamentum reperio
apud Iureconsultos, docent illi, eum
qui succedit in bona, simul quoq; &
in onera succedere. Proinde in eum,
ad quem bona derelicta per succes-
sionem deuoluuntur, simul etiam
refunditur obligatio ad exoluenda
omnia debita. Primus possessor ter-
renus fuit Protoplastus humani ge-
neris Adam: huius enim gubernā-
tioni vniuersum terrarū orbem
Deus concesserat, Gen. 1. *Faciamus
hominem ad imaginem, & similitudinem
nostram: & præsit piscibus maris, &
volatilibus cæli, & bestijs, vniuersę ter-
ræ, omnig; reptili, quod mouetur in terra.*

Considerate ergo, quæ rerum abun-
dantia, qui prouentus, de fructibus
terræ, magno Principi Adamo pro-
ueniebant? Equidem non alij, nisi
spinæ, & tribuli. Postquā enim
Adam grande contraxisset debitum,
peccando in Dei Maiestatem, cui non
amplius soluendo par esse poterat,
magnis terram, vtpotē suam posses-
sionem oneravit grauaminibus; ita
vt Deus ob Adæ peccatum, telluri
maledictū inferens, ad hominem
magnum debitorem pēnā afficien-
dum,

Succedens
in bona
tenetur ad
soluenda
onera.

Gen. 1.

Gen. 3.

S. Chryso.

Psal. 2.

Adæ pos-
sessi, ad
Christum
deuoluta.

S. Hilari.

dum, eandem spinas & tribulos ger-
minare iuberet. *Maledicta terra in
opere tuo, spinas & tribulos germinabit
tibi.* Gen. 3. hoc est; in pēnam pec-
cati viues, vitæque spinas, videlicet
labores, afflictiones, lachrymas, do-
lores. Nam teste S. Chrysosthomo
homil. 22. ad popul: *Nihil habet hac
vita, nisi lachrymas, & opprobria, & con-
uitia, & tristitias, & negligentias, & la-
bores, & morbos, & senectutem, & pec-
cata, & mortem.* Præpotenti itaque
successore opus erat, qui terreno re-
gno succedens, & regere melius sci-
ret, & in cunctis debitis satisfacere
posset. Deuoluta est Adæ possessio
ad Christum, ex decreto ipsiusmet
æterni Patris. Psal. 2. *Postula à me, &
dabo tibi gentes hereditatem tuam, &
possessionem tuam terminos terræ.* Quasi
diceret Pater æternus Christo, Fi-
lio suo dilecto. Cum te iam Regem
constituerim, pete quæ decent re-
giā maiestatem, nimirum subdi-
torum multitudinem, omnes ego
redigam in ditionem tuam, Iudæos,
gentiles, & cunctas vniuersæ terræ
nationes. Sed nonne hæc omnia di-
uinitatis titulo Christus possidebat?
vt quid ergo rem iam possessam iu-
betur postulare? Possidebat quidem
titulo diuinitatis, sed nondū titu-
lo humanitatis, cū nondū con-
tracta ab antecessore debita, sublata
essent. Iubetur itaq; petere possessio-
nem terræ, vt iam pretio eius san-
guinis oblato, rigida Dei iustitiæ sa-
tisfiat, nec sit amplius qui sibi ius ad
terram prætendat, sed Christum de-
bita nostra exoluentem, vt verū
Deum adoret. Hæc est mens S. Hi-
larij in Psal. 2. *Accepit, inquit, posses-
sionem omnium finium terræ, id est, vt
in Nomine Iesu omne genus cætur, cæ-
lestium, terrestrium, & infernorum.*
Successisti bone Iesv in possessionem
Adæ, alieno ære grauata: accepisti
terram debitum oneratam: non sit
tibi arduum soluere debita, & ter-
ram spinis repletam, spinæ coronæ
acerbitate, in pristinum perfectionis
& libertatis statum reducere. In-
hunc enim finem, sacrum tuum ca-

put, spinæ coronā præinctum con-
siderat S. Isidorus, cū dicit. *Quan-
doquidem execrationis illius, quā terra,
post mandatum violatum à nobis mulctata
est, seges spina erat: Dominus autem, vt
omnem in seipso morbum curaret, aduene-
rat: idcirco spinæ coronā, vt victor re-
dimitus est.* Quod magis adhuc com-
probat S. Ambrosius lib. 10. in Lu-
cam, cap. 23. *Corona, inquit, de spi-
nis, capiti eius annexa, quid aliud, quā
diuini operis amplitudinem ostendit? quod
de peccatoribus mundi, tanquā saculi
pantæ, triumphalis Deo gloria quæreretur.*

Horrendam olim Domini vo-
cem audiuit Ezechiel Propheta, ora-
bat intensissimē Deum pro Israëlitis,
cui respondit Deus: *Tu ergo noli orare
pro populo hoc, nec assumes pro eis laudem,
& orationem, & non obstitas mihi, quia
non exaudiam te.* Hier. 7. Tanta iræ
& indignationis causam, si velis inqui-
rere, eam assignat sacer textus, quod
peccatis grauati, ad templum Domi-
ni accedere non vererentur. *Furari,*
inquit, *occidere, adulterari, libare Baalim,
& ire post Deos alienos, & venistis,
& stetitis coram me in domo hac, in qua
innocatum est nomen meum, & dixistis,
liberati sumus eo, quod fecerimus omnes
abominaciones istas.* Pendite Domini
querelam, & maiorem nunc inuenie-
tis. Malè viuunt modernis tempori-
bus homines, viuunt more genti-
lium; furantur, occidunt, luxuriā-
tur, ac si non essent Christiani, &
tamen sat sibi reputant, si sacram si-
naxim frequentent, si quotidie ad
Sacramentum accedant, totamque
æstimant sanctitatem, ad vsum fre-
quentare mysteria. Quid turpius? si
enim orationem Prophetæ pro Iudæis
exaudire noluit Deus, eo quod tem-
plum eius violassent? quid nunc fa-
ciat cum peruersis Christianis, quan-
do sacrosanctum eius corpus, quan-
do ipsammet eius diuinitatem, suis
enormissimis sceleribus violant?
quid faciet, quando non solum vio-
latur eius templum, sed vnigenitus
occiditur; necatur. Nunquid & An-
gelis etiam orationem non interdi-
cet?

S. Isidorus.

S. Ambro.

Hier. 7.

Ibidem.

Deus ob
irreueren-
tiam tem-
pli oratio-
nem pro
Iudæis ex-
audire no-
luit.

Origenes.

Angeli
propter
enormia
scelera re-
gna & ho-
mines de-
serunt.

cet? qui ex se ob tale scelus orare in-
termittunt. Angeli (inquit Origenes
homil. 10. in Hieremiam, de Hieru-
salem Dominum occidente loquens)
qui semper auxiliabantur ei, deseruerunt
eam. & dixerunt multis facinoribus op-
pressa est, Iesum interfecit, & in Domi-
num nostrum misit manus, quamdiu mi-
nora peccauit, potuimus rogare pro ea, po-
tuimus obsecrare Dominum, potuimus par-
cere ei, super ista, quis parcat. Ecce
pro Hierusalem orare intermiserunt
Angeli, quia sacrilegam in Domi-
num manus misit: nunquid minus
peccant, qui indignè corpus acci-
piunt Domini? nonne quantum est
ex se, Dominum iugulant, Christum
occidunt, ac veluti cultro suffodunt.
Tantam nihilominus Domini indi-
gnationem videns Ezechiel, pià ani-
matus confidentiâ, Deum alloquutus
est. Domine Deus, depone pauli-
sper, de tuo furore, poterit forsan
tantæ perfectionis vir inueniri, qui
homines tecum pacificare valeat.
Respondit Deus, si inueneris talem,
quiescet indignatio mea: ceterum
enim ego de eis virum, qui interponeret
sepem, & staret oppositus contra me pro
terra, ne dissiparem eam: & non inueni.
Ezechiel. 22. Obstupuit Propheta,
quomodo possibile esset, ut inter-
positione sepi, aut peccatum Deo
occultari, aut ira Dei, ne vindictam
sumat, retardari posset.

Christus
quam ob
causam ad
Herodem
Regem
fuit addu-
ctus.

Verum inuentus est vnus inter
omnes, Dominus & Redemptor no-
ster, qui interposuit sepem, & stetit
oppositus contra Patrem æternum
pro terra, dum onus satisfaciendi pro
peccatis nostris, in se voluntariè su-
sciperet. Mirum forsan alicui videbi-
tur, sic Christum passionis suæ oeco-
nomiam disposuisse, ut Herodi Regi,
a quo indicandus non erat, tanquam
reus etiam sisteretur. Quid? num ad
redemptionis opus, noua hæc ludi-
bria, contempnum, irrisiorem, &
contumelias accersiri opus fuit.
Itane ijs aliorum ludicum prætoria
& domus carebant, ut necesse fuerit
proprium forum, atq; tribunal decli-

nare, ut in Herodis Palatio ad manum
essent? signum hoc infallibile erat,
futuræ inter Deum & homines paci-
ficationis, quæ mediante Christi pas-
sione, debuit fieri. Christus ergo
tanquam vnionis & charitatis cui-
dentissimus testis, siue aduocatus,
quamuis indefensi rei personam age-
ret, & tot se ignominijs ac oppro-
brijs exponeret, sepem iræ Dei oppo-
nendo, ea de causa à Pilato ad Hero-
dem ire, & iterum ab Herode ad Pi-
latum reuerti voluit. Et facti sunt ami-

ci Herodes, & Pilatus in ipsa die, nam

Lucæ 22.

antea inimici erant ad inuicem. Lucæ 22
En quomodo ipse Dominus compo-
suit corda Principum terræ, simulq;
Deum atq; hominem, de quo pulchrè
S. Cyrillus Hiero. Catech. 13. Facti
sunt, inquit, mutui amici. Pilatus &
Herodes eadem die, antea enim erant ini-
mici: Decebat enim eum, qui mundum
erat pacificaturus, ut prius etiam ipsos Iu-
dices suos pacificaret. Et erat ipse Do-
minus componens corda Principum
terræ, simulq; Deum cum hominibus
pacificans. Annon sepem interpo-
nebat inter iram Dei, & peccata ho-
minum, dum spinea corona capiti
eius imponeretur, dum pungentibus
fædantibusq; spinis, sacrum eius ca-
put vulneraretur. Tunc enim omnes
mortis aculei, in Domini capitis
tolerantiâ obtusi sunt. Et quid magis
illum hac coronâ exornare potuit?

S. Cyrillus
Hieronymus.

Nullum namq; ornamentum. (inquit Se-
neca lib. 1. de clementia cap. vltimo)
Principis fastigio dignius, pulchriusq; est,
quam illa corona ob ciues seruatos: non
hostilia arma detracta victis, non currus
barbarorum sanguine cruenti non parta
bello spolia; hæc diuina potentia est grega-
tim & publicè seruare. Vnde Lactan-
tius de vera sapientia lib. 4. cap. 26.
sub hac mystica spineæ coronæ signi-
ficatione, peccatores Christi benigni-
tate, Dei gratiæ restitutos, ipsummet
ut verum Regem coronantes, adum-
brari ita eleganter edisserit. Corona
inquit spinea capiti eius imposita, id de-
clarabat fore, ut diuinam sibi plebem, de
nocentibus aggregaret: corona enim dici-
tur, circumstans orbem populus. Nos

Lactantius

autem

autem qui ante cognitionem Dei fuimus in-
iusti, spina, id est; mali, & nocentes era-
mus, ignorantes quid esset bonum, & à iu-
stitia notione atq; operibus alieni, omnia
scelere ac libidine polluebamus; electi ergo
ex diuinis, & sentibus Sanctum Dei ca-
put cingimus, quia conuocati ab ipso, &
circumfusi vndiq; ad eum, Magistro, ac
Doctore Deo assistimus, Regemq; illum
mundi, & omnium viuentium Dominum
coronamus.

Pia ad ani-
mam ad
hortatio.

Hic parumper anima fidelis,
considerationis tuæ gressus fige, &
Redemptoris tui intolerabilem do-
lorem attende, capitis delicati sensi-
bilitatem considera, spinarum pun-
ctiones cerebrum perforantes mira-
re, sicq; sanguinem decurrentem,
lachrymarum inundatione absterge.
Debit planè mori tanto dolore
transfixus innocentissimus Iesus, se
tamen reseruauit ad vitam, ut ijs gra-
uiora perferret. Tanquam gigas for-
tissimus imperterritus stetit, & coro-
nationis pænam immutatâ mente su-
stinuit. Hanc spineam coronam Be-
atissima Virgo contemplans, lanceâ
cor suum transuerberari sensit, ut ha-
betur in Reuelationibus S. Brigittæ

Lib. 1. Re-
uelationū
S. Brigittæ
cap. 27.

lib. 1. cap. 27. Tertia, inquit, lancea
mibi erat, spinea corona, quæ sic immani-
ter pupugit caput eius sanctissimum, ut
sanguis disfluere in ore eius. Quam suis
manibus extrahens dolorosa mater,
punctionibus manus suas lacerauit:
non enim potuit, nisi cum sanguine
e suis digitis fluente, spineum sertum
e Christi capite extrahere. Fluit
e Christi capite, spineo diademate
extracto sanguis, fugit quoq; e mani-
bus virginis diadema extrahentis,
sanguis. Miscetur filij sanguini, Vir-
ginis sanguis, eodem diademate spi-
neo extractus, & vaticinium illud im-
pletur: Sanguis sanguinem tetigit: dum
matris sanguis, filij sanguinem tetigit.
Quis non ad lachrymas mouebitur,
cum Matrem regium diadema filio
extrahentem audit, quæ cā lenitate
atq; agilitate coronam extrahere co-
nabatur, ut nouas filio plagas, vel ex-
coriationes, spina reuulsa non infer-
ret; infixos carni aculeos, ita conuel-

leret, ut inflictas plagas non dilata-
ret, spinarumq; punctiones maiores
non efficeret, & sine sanguine spinas
retraheret. Atq; vtinam o Augusta
Virgo, duas adhuc, iræ Dei reliquas
phialas, ad quas exponendas, lugu-
bris hic noster sermo properat, miti-
ores inuenias.

ET SEXTVS ANGELVS EFFVDIT
PHIALAM SVAM IN FLVMEN ILLVD
MAGNUM EVPHRATEN: ET SICCAUIT
AQVAM EIVS. ET VIDI DE ORE DRA-
CONIS, ET DE ORE BESTIÆ, ET DE
ORE PSEVDOPROPHETÆ EXIRE SPIRI-
TVS TRES IMMUNDOS IN MODVM RA-
NARVM. Vultis scire, quodnam sit
istud flumen? equidem non aliud,
nisi Virgo Deipara: quemadmodum
enim Euphrates de paradiso fluens,
irrigat vniuersam terram; ita per MA-
RIAM Virginem, corda hominum
gratiâ cœlesti fecundantur. Quadru-
plici prærogatiuâ supra omnes crea-
turas, à Domino Deo Beata Virgo
fuit decorata. Primò, quia plena gra-
tiâ: *Aue gratia plena.* hoc est, plena

Sexta
phiala iræ
Dei.Prærogati-
ua quadru-
plex B. Vir-
ginis.

Lucæ 1.

gratiâ; gratum faciente; hanc enim
primariò & principaliter gratia signi-
ficat. Plena virtutibus Theologicis,
atq; cardinalibus: cum enim nomen
gratiæ, significet quodecunq; donum
liberaliter collatum, ideò complecti-
tur, non solùm gratiam gratum fa-
cientem; sed etiam habitus virtutum
Theologicarum, atque cardinalium
per se infusarum; quoniam & isti
habitus, dona atque beneficia Dei
sunt. Plena donis Spiritus Sancti,
propter quòd Arnoldus Carnotensis
de laudibus MARIE, eam Spiritus San-
cti officinam appellat. Quod ipsum
palam fatetur S. Athanasius tomo 3.
Serm. de Sancta Deipara. Ita quoq;
Spiritus in Virginem descendit, cum omni-
bus suis essentialibus virtutibus, imbuens
eam gratiâ, ut in omnibus gratiose esset:
atq; idcirco gratiâ plena, cognominata est,
eò, quòd adimpleretur Spiritus Sancti,
omnibus gratijs abundaret. Plena deni-
que gratijs gratis datis, atque innu-
merabilibus priuilegijs, cum nomen
gratiæ, etiam ad significandum priui-
legium extendatur. Sic docet S. An-
tonius

B. Virgo
officina
Spiritus
Sancti.

S. Athanasius

S. Antonius 4. p. histor. tit. 5. cap. 2. §. 15. *Beata, inquit, Maria fuit gratia plena quadrupliciter: primo, quia omnes gratias generales, & speciales habuit. Secundo, quia illas gratias habuit, à quibus omnis creatura vacua fuit: Tertiò, quia sua gratia tanta fuit, quòd pura creatura maioris gratia capax non fuit: quarto, quia etiam gratiam increatam, id est Deum, in se tota continuit. Habuit præterea alteram prærogativam Beata Virgo, quòd Deus illi speciali modo inesset. Licet enim Deus, sit in omnibus rebus, quia est immensus, ut docet Mercurius Trismegistus, asserens Deum esse circumferentiam, cuius centrum ubiq; est, circumferentia nusquam, nam ubiq; totus est, & nullo termino definitur. Varijs tamen modis est in creaturis, primò, per essentiam, seu per indistantiam suæ essentiae, ab omnibus rebus creatis, quæ consequitur ex immensitate Dei: cum enim Deus ratione suæ immensitatis, sit perfectissimè aptus esse in omnibus rebus, tunc eo ipso, quòd res aliqua existat, necessariò est indistans ab essentia Dei, & essentia Dei ab illà. Secundo, Deus est in creaturis per præsentiam, quia omnes sunt præsentis Deo, eiusq; conspectui, cum Deus omnia intuituè cognoscat, iuxta illud Hebr. 4. *Non est ulla creatura invisibilis in conspectu eius, omnia autem nuda, & aperta sunt oculis eius.* Tertiò, est in creaturis per potentiam: quia operatur in illis per suam potentiam. Quarto, est in illis per gratia, quemadmodum in omnibus iustis. Quintò, per unionem hypostaticam, ut in humanitate Christi. Sextò, per assistentiam gubernationis, & directionis, ut in Ecclesia Sancta. Septimò, per Maiestatem & gloriam, ut in cælo: ibi enim tanquam in aula regia, manifestat suam gloriam. Deus ergò ultra hos omnes modos, altissimo & perfectissimo modo in Virgine inhabitat, quia erat cum illa per identitatem. Sic expressè docet Petrus Damianus Ser. 1. de Natiuitate, ubi postquam præmisit, quòd Deus per suam immensam*

essentiam sit in omnibus, subdit: *Secundò, ait, est in bonis per operationem: Petrus agit enim in eis virtus operatiua, ut operentur opera Dei. Tertiò in bonis, illuminatione, ac cognitione futurorum eos nobilitans, & participes suorum efficiens secretorum. Moxque subiungit: Inest uni creatura, videlicet Maria Virgini identitate, quia idem est, quòd illa. (Hic taceat & contremiscat omnis creatura, & vix audeat aspicere tanta dignitatis, & dignationis immensitatem.) Dominus tecum, inquit Archangelus: habitat Deus in Angelis, sed non cum Angelis, quia cum illis eiusdem non est essentia: habitat Deus in Virgine, habitat cum illa, cum quæ unius natura habet identitatem: hoc est aurum fulvum nimis, quo thronus est vestitus, quia tali modo Deus Virginem induit, & in Virgine indutus est, ut meliori non posset. Habuit & tertiam prærogativam Virgo, quòd benedicta inter mulieres proclamata sit, per quòd significatur omni benedictionum genere fuisse repletam, & quòd per eius benedictionem auferenda erat maledictio primorum parentum. Sic exponit Sophronius Sermon. de Assumptione: *Maria, inquit, verè gratia plena, per quam largo Spiritus Sancti imbre superfusa est omnis creatura: & ideo inquit, benedicta tu in mulieribus, id est, plus benedicta, quam omnes mulieres: ac per hoc quidquid infusum est maledictionis per Evam, totum abstulit benedictio Maria.**

His pro fundamento suppositis, quomodo magnum istud flumen divinarum gratiarum exsiccatum sit, perpendite. Gratia plenam pronuntiavit Angelus Virginem Deiparam; at nunc, dum sacratissimum nati sui corpus, vndiq; obiteratos tot flagellorum ictus, dilaceratum, sanguinolentum, & liuore intumescens conspicit, plena mœroris, plena doloris manet. *O mira res! o stupendum prodigium! tota quippè es in vulneribus Iesu Christi, & totus Iesus Christus crucifixus, est in intimis visceribus cordis tui.* exclamat D. Bonaventura in stimulo amoris cap. 4. Tanto quippè dolore, ob passionem Filij excruciatum

Petrus
Damianus

Sophronius

S. Bonaventura

Dolor B.
Virginis in
passione
Christi
summas

fuit B. Virgo, ut illam è viuis sustulisset, nisi in vita divino auxilio fuisset detenta. Sic Angelus B. Brigittæ locutus est, cap. 18. Reuelat. Mirabile cernitur, quòd illa uxor Phinees doloribus mortua fuit, quæ minoribus doloribus urgebatur, & Maria reuixit, quæ grauioribus mœstis fuit laceffita? Quis in hoc aliud cogitare poterit, nisi quòd de speciali omnipotentis Dei dono, contra omnes corporales vires suas, ipsa vitam retinuit. Quod magis adhuc vrget S. Bernardus Senensis to. 1. Ser. 61. art. 3. cap. 2. *Tantus, inquit, fuit dolor Virginis, quòd si in omnes creaturas, quæ dolorem pati possunt, diuideretur, omnes subito interirent.* Et merito quidem: sicut enim amor Virginis, quo Christi vitam ac dignitatem prosequabatur, erat intensior, quam omnes amores creaturarum simul sumpti, erga quodcunq; obiectum creatum. Quia plures gradus bonitatis in vita, & persona Christi agnoscebat Virgo, & amabat, quàm omnes creaturæ in obiectis creatis agnoscere; & amare possint. Optimè quippè nouerat, & vitam illius infinito amore dignam, & diuinam eius personam, infinitam bonitatem præ se ferentem. atque adeò non poterat, quin si non infinito, summo saltem amore illum prosequeretur. Ita planè intensior fuit dolor B. Virginis, ex apprehensione amissionis vitæ Christi, & grauissimarum iniuriarum, quæ personæ eius diuinæ inferebantur; quàm omnes simul dolores, qui in creaturis ex apprehensione alicuius mali, seu carentiæ boni amati, poterant excitari, cum iuxta communem sapientum opinionem, amor sit mensura doloris.

Considerando Sancti Doctores compassionem virginis, fatentur omnia vulnera, omnes dolores Christi patientis, matrem condolentem intimè excruciasse, ita ut nullus fuerit in Filio afflictionis ictus, qui matris animam simul non transfigeret. Quod deducunt primò ex Reuelationibus S. Brigittæ lib. 1. cap. 6. ubi sic Virgo loquitur: *Propterea cum nasceretur ex me, sensi ego, quòd quasi dimidium cor meum nasceretur, & exiret à me: & cum ipse pateretur, sensi, quòd quasi cor meum patiebatur.* Sicut enim illud, quòd dimidium extra, & dimidium intra, & si illud pungitur, quòd est extra, atq; sentit dolorem, quòd est intus: sic ego, cum flagellaretur, & pungeretur filius meus, quasi cor meum flagellabatur, & pungebatur. Et paulò post addit: *Audacter dico, quòd dolor eius, erat dolor meus, quia cor eius erat cor meum.* Deducunt præterea ex Patribus, inter quos Rupertus in Cantica cap. 2. *Maria, inquit, fuit lilium inter spinas, quia quacunq; spina filium, eadem matrem crucifixerunt, & lacerarunt vulneribus compassionis.* Arnoldus Carnotensis tract. de Vir. laudibus sic ait: *Omnino tunc erat una Christi, & Mariæ voluntas, vnumq; holocaustum, ambo pariter offerebant Deo, hac in sanguine cordis, hic in sanguine carnis.* Comprobat S. Hieronymus super illa verba: *Stabat autem iuxta crucem Iesu Mater eius.* Vbi sic discurret. *Quot lacerationes in corpore Christi, tot vulnera in corde matris; quot spinae pungentes, quot clauis perforantes, quot ictus carnem rum-pentes, tot sagitta per oculos intrantes, & tot cor & animam Virginis vulnerantes.* Deducunt insuper ratione: quia, amor transfert amantem in amatum, proinde etiam amor Beatæ Virginis in Filium, qui erat summus, perfectissimè illam transferebat in eundem, ita, ut melius, quàm Paulus dicere posset: *Vino autem iam non ego, viuit verò in me Christus.* Ex omnibus tamen cruciatibus, inde maximum dolorem sumebat, quia quidquid Christus patiebatur, ex occasione Virginis patiebatur. Sic censer Guilhelmus, super illa verba Cantic. *Staturatus assimilata est palma,* ita scribens: *Stabat illa iuxta crucem sui Iesu, atq; ea sibi met quodammodo erat in crucem, erecta stando iuxta crucem, ipsa sibi per affectum maternum, quodammodo erat crux.* Proinde omnia opprobria, flagellationes, spinarum punctiones, clauos, crucem, blasphemias, ideo passus est, quia naturam humanam suscepit.

Iuxta Theologorum sententiā, Gg 3 Chri-

Libro 1. in
Reuelat.
S. Brigittæ
cap. 6.

Ibidem.

Rupertus.

Arnoldus
Carnot.

S. Hieron.

Christus
propter B.
Virginem
primario
patiebatur.

Guilhelmus

In Christo
duplex re-
latio.

Christus
omnia pa-
tiebatur vt
homo, non
vt Deus.

Christus duplicem relationem dicebat: vnam ad Deum Patrem, cuius erat filius coaeternus, alteram ad Virginem matrem, quoad humanitatem, de qua in tempore natus est. In quantum erat Deus, pati non potuit, cum sit impassibilis: Proinde quidquid poenarum in sua passione subiit, id totum vt homo sustinuit. Captus est vt homo, ligatus vt homo, flagellatus, illusus, opprobrijs affectus, cruci appensus vt homo, natus de Virgine. Considerans itaque Beata Virgo, Christum ea omnia ideo passum, quod carnem mortalem & passibilem de Virgine sumpsisset, omni dolorum congerie excruciabatur. Augebatur tunc in Virgine vehementissimus dolor, inprimis ex eo: quia pro filij amore mori non poterat. Si enim perfectus humanae amicitiae amor eo deuenit, vt in alterutro amico pro alterius amore, vitae effundenda desiderium exciter: quemadmodum de Pylade, & Oreste cecinit Ouidius 3. de Ponto.

Ire iubet Pylades charum picturus Orestem.
Hic negat, inq, vicem pugnat uterq, morti.

Quanto magis, cum incomparabiliter amor Deiparae, in Filium maior fuerit, illo Orestis in Pyladem, & Nisi in Eurialum, intensius in ipsa excitabat desiderium, pro Filio suo moriendi; quo autem intensius erat hoc desiderium, eo iucundius fuisset Virgini pro Filio posse mori. Augebatur praeterea dolor in Virgine ex eo, quod Filio suo in durioribus passionis cruciatibus deprehenso, proxima semper adstaret; quoniam praesentia obiecti vehementius mouet potentiam, teste Aristotele 2. de Anima. *Potentia, inquit, propinqua, percipit magis obiectum, quam remota.* Deipara autem non solum praesens fuit Filio cruci affixo, sed eiusdem, etiam flagellationi, spineae coronationi, & alijs cruciatibus. Augebatur dolor eius ob peccatum Iudaeorum, aliorumque in morte Christi delinquentium; inter quos erant etiam discipuli, qui scandalum in eiusdem passione passi sunt. Audite D. Bona-

uenturam in Speculo cap. 3. *Duo autem, inquit, Filij Mariae sunt, homo Deus, & homo purus; vnus enim corporaliter, alterius spiritualiter Mater est Maria. Isti duo Filij Mariae, ambo mortui fuerunt in passione, vnus in corpore, alius in mente; vnus crucis acerbitate, alter mentis infidelitate: & ideo viscera Maria valde fuerunt repleta amaritudine.* Et ratio euidentissima est, quia peccatum Iudaeorum, tum aliorum in morte Christi delinquentium, & offensam Dei, & miseriam proximi includebat. ergo sub vtraque ratione Beata Virgo eo maxime doluit. Et certe si loquamur de peccato, prout dicit offensam Dei, cum B. Virgo omnia, quae ad dolendum de offensa Dei inducere possunt, optimè nosceret, & maxima animi attentione perpendere, ac praeterea feruentissimam charitatem in Deum afficeretur, cuiusque cultum, ac diuinum ius illatum seruari exoptaret, non potuit non summe dolere, videns à Iudaeis, ceterisque in mortem Christi conspirantibus, diuinum cultum, ac ius pluribus modis violari. Si verò loquamur de peccato, prout est miseria proximi eo etiam maxime doluisse B. Virginem fateri debemus; quia perfecte intelligebat, quantum damni peccatum illud, praecipue autem Iudaeorum, ipsis erat allaturum, quos vt proximos ardentissime amabat. Quod si D. Ambro. in cap. 23. Lucae, de Iudaeorum duritie conquestus, exclamabat. *O duriora saxis pectora Iudaeorum! Iudex arguit, credit minister, proditor scelus suum morte condemnat, elementa fugiunt, terra concutitur, monumenta referantur; Iudaeorum tamen immobilitas duritia manet orbe concusso.* Sane B. Virgo multo intensius, quam olim Ambrosius, considerans obstinatum Iudaicam gentis malitiam, eorum futuras ex hoc calamitates & damna deplorabat.

Augebatur adhuc in B. Virgine, dolor & afflictio, ex prauius plurium fidelium ingratitude, à quibus, quantum in ipsis esset, Christus pluries rursus erat crucifigendus, iuxta doctri-

S. Banaui

B. Virgo in
passione
Christi ob
peccatū Iu-
daeorum &
aliorum
hominum
maximè
doluit.

S. Ambro.

Hebr. 6.

Suetonius.

doctrinam Pauli: *Christum iterum crucifigentes.* Hebr. 6. Refert Suetonius in vita Caesaris, Caesarem cum ab his, qui in sui interitum coniurauerant, pugionibus peteretur, viso inter eos Bruto, quem regia munificentia, ac splendore nutritum voluerat, atque ad Dictaturae successiorem testamentario iure promouendum curauerat, reliquis omissis, exclamasse: *Tu quoque Brute fili mi: quasi cetera omnia, aliquam ratione tacitus toleranda viderentur, hoc prorsus intolerabile.* Potiori equidem iure conqueri poterat Beata Virgo de his, qui à Filio suo, proprio redempti sanguine, proprijs soluti vinculis, sanati vulneribus, saturati corpore, ceterisque Ecclesiae eius Sacramentis muniti, illum ipsum tot beneficiorum munificum largitorem, nihilominus erant suis sceleribus rursus crucifixuri. Poterat tunc Virgo Deipara dicere: vos quoque filij mei, vos in Regni caelorum hereditatem vocati, vos in sinu Ecclesiae collocati, vos inter tot aeternae salutis commodum positi. Fierine poterit, vt eum, qui haec omnia vobis non alio, quam sui sanguinis pretio comparauit, rursus peccantes crucifigatis, atque vno ictu Filij simul, ac Matris pectus crudeliter transfodiat? Heu notam ingrati animi, heu inhumanam Redemptoris obliuionem. Demum augebatur dolor in Virgine ex hoc, quod praeuideret paucitatem eorum, qui extam copiosa redemptione salutis fructum erant consecuturi. Sciebat enim hoc vaticinatum fuisse Michae, illis verbis: *Va mihi, qui factus sum, sicut qui colligit racemos in autumnno.* Michae 7. Sciebat filium suum, tanto effuso sanguine, tot toleratis acerbitatibus, tot perlatis opprobrijs, sine suo in pluribus frustrandum, qui siue verae fidei ignorantia, amissione, contemptu, aut impugnatione; siue eiusdem in malis operibus abusu, ad propositam omnibus meram gloriae non erant peruenturi. Sciebat, vt potè celesti in omnibus lumine illustrata; quam ingens esset bonum

aeternae beatitudinis, quod pro leuissimis, & inanibus mundi blandientis illecebris, pro exiguo vtilitatis nucleis, aut honoris punctulo, tam facile erant homines amissuri. Sciebat denique poenarum atrocitatem, quibus tanto relicto bono, sese erant aeternum subiecturi; atque vt illa, quae & Christi gloriam, & humani generis salutem ardentissime amabat, non poterat, quin ex his maxime angere-

etur. En, quomodo flumen illud magnum exsiccatum est: exsiccatæ sunt lachrymae Virginis, quas consueque vberim fundebat, donec emortua plane remaneret, teste S. Bernardo de Lament. Virginis. *Iuxta crucem, inquit, Christi stabat emortua mater, quae ipsum de spiritu Sancto concepit: vox illi non erat, quia dolore attrita iacens pallescebat; quasi mortua viuens; vivebat moriens, moriebatur viuens, nec mori poterat; quia viuens mortua fuit.* Exsiccatum est cor Virginis, cum illas Christi in cruce pendentes voces audiret: *Deus Deus meus, vt quid me dereliquisti.* Matt. 27. Videas & mireris Dei Filium, adeo desertum atque derelictum, vt ad Patrem clamaret: quia nolebat Pater respicere Filium suum, donec rigida eius iustitiae, ad omnimodam aequalitatem satisfaceret. Videas quoque latronem, qui ab omni non modo fauore, & solatio, verum etiam solatii spe derelictus esse meruerat, hilarem atque triumphantem, celestemque regnum in manibus habentem, ex promissione Christi: *Hodie mecum eris in paradiso.* Lucae 23. Quod si causam requiras, respondet Drogo: *scicisti de corpore tuo speculum animae meae.* Quasi diceret: quia latronis causam atque personam, cuius chirographum cruci affixum erat, agebat in cruce Dei Filius, ideo latro, qui Christi liuore, sanabatur, hilari & exultans permansit, ipse verò Christus derelictus iudicatur. Ita censet D. Cyprianus Serm. de Coena Domini ad finem. *Ipsa, inquit, Deus noster, derelictorum personam agens, in cruce se queritur derelictum, & ne desperarent etiam in vlti-*

S. Bernardus

Matt. 27.

Lucae 23.

Drogo.

S. Cyprianus

Aristoteles

B. Virgo
toti passio-
ni Christi
praesens
adiuit.

in ultimis constituti, festinans adiutorium illic adest, & ut in arcto posita non diffundi beneficium, sed repente indulgentia celeris documentum eisdem statuit, & exemplum latroni inquit; hodie mecum eris in paradiso. Audiebat verba hæc gladio doloris transfixa Beata Virgo, excipiebat vim illorum profundo mentis affectu, vividâ lachrymarum profluentia. Hic tandem peccatores tactis religione, ac pietate animis, respiscite, & in Iesum cum ingenti dolore clamantes, oculos defigite: hæc plagas, quibus durissima è tyrannide in libertatem vindicati sumus, toto corde excipite, & eisdem tanquam tormenta, & supplicia nobis debita, ob tot à nobis perpetrata crimina, cognoscite; non secus, ac bonus ille latro cognouit. ut observat S. Ambro. Serm. 44. Latro, inquit, bonus, intellexit, quod Iesus pro alienis peccatis hæc plagas suscepit: & sciuit, quod illa in corpore Christi vulnera, non essent Christi; sed latronis, atq; ideo plus amare cepit, postquam in corpore eius, sua vulnera recognovit. Ita nos easdem plagas, tanquam nostras agnoscentes, & ipsas in corde defigentes, merito cum D. Paulo dicere possumus: Stigmata in corpore meo Domini porto. & dubio procul in ultima vitæ periodo, audiemus à Christo. Hodie mecum eris in paradiso. Tandem ad ultimam phialam venio.

Septima
phiala iræ
Dei.

ET SEPTIMVS ANGELVS EFFVDIT PHIALAM SVAM IN AEREM, ET EXIIT VOX MAGNA DE TEMPLO A THRONO. Dicens: FACTVM EST. Quæ vox audita est, dum Redemptor noster cruci appensus in ærem eleuaretur, illa sanè: Consummatum est. consummati sunt infernalium superarum cruciatus, consummata est Iudaica rabies, quæ delicatissimum Christi corpus vsque ad ossa dilaniavit. Consummata sunt debita, quia per mortem Christi diuinæ iustitiæ condignè satisfactum. consummati sunt omnes Christi contemptus, quando Christus inter latrones, more sceleratorum appensus est. Perit innocens Abel ab impio Caimo fratre, ut fiat sacrificium Deo

acceptabile. Conscendit iustus Nôë arcam de ligno factam, ut genus humanum ab ira Dei præseruet. Consummatum est illud Moyse factum, dum serpentem æneum in ligno eleuatum omnibus proponeret, ut quicumq; illum aspexisset, sanaretur. Consummatum est, dum Christus inclinato capite emisit Spiritum. Mor te capitis inclinatione, volunt significari Patres: Non autem (dicit S. Chrysost. apud D. Thomam) quoniam iam expirauit, inclinavit caput, sed quia inclinavit caput, tunc expirauit. Itaq; alibi mori capitis inclinatione permittit accessum alibi districtum mortis effugit gladium. Et cur alibi intrepidus, qui ad speciem alibi timidus? ô quanta in sacra illa fuga, & hac inclinatione continentur arcana? Recens natus Dominus, quæ illi à Patre iniuncta, non absoluerat negotia, nec perfecerat Sacramenta; in cruce iam omnia ritè peregerat, & perfectissimè consummarat: & ideo dicit: Consummatum est. Ergo ad nostram eruditionem, dum quæ sui muneris, nondum perfecerat; mori timuit; cum iam perfecerat, inuitauit; statimq; ac triumphali illâ voce protulit: Consummatum est, inclinavit caput, & serenis oculis spectauit interitum, dicens: Consummatum est, & inclinato capite tradidit Spiritum. Ut doceret, rebus omnibus expeditum, quicquid quod sui muneris erat, coronauit perfectum, mortem pauidè non timerè; sed audenter inuitare. Se ante mortem rebus omnibus, imò & ipsâ morte expediuit, & feriat oculis mortem aspexit. Quod in Christo Domino ad nostram eruditionem vides accidisse, multis non sine culpâ contingere inuenies: horrent ad mortis umbram: quia quæ sui muneris, non ritè peracta, & quæ dedecabant, studiosè perfecta non possunt serenis oculis mortem aspicere: quia experiuntur multis se infautis retinaculis detineri. Solus qui potuit ante mortem sine iactantia proferre: Consummatum est, mortem non timet, sed ut accederet, annuit. Audite S. Augustinum apud D. Tho-

D. Thomam: Tradidit Spiritum peractis omnibus, quæ ut peragerentur, expectabat, tanquam ille, qui potestatem habebat ponendi animam suam; & iterum sumendi eam. Non occubuit mortis captiuus: sed Dominus; non occubuit internis acerbè vexatus; sed placidâ tranquillitate serenus: fugit ante mortem, quia proferre nondum poterat: Consummatum est: at cum protulit; imperturbatus occubuit. Expendite accuratius stupendum Dei factum, cur Deus, dum vitam mularet Aaronem, prius eum iussit vestibus denudari, iamq; nudatum occumbere. Numer. 20. v. 25. Tolle Aaron, & filium eius cum eo, & duces eos in montem Hor, cumq; nudaueris Patrem vestem suam, indues eam Eleazar filium eius: Aaron colligetur, & morietur ibi. Grauior plurimis pena esset, quam mortem oppetere, & ante mortem insignibus dignitatis nudari. Cur ergo Dominus mortis acerbissimam exauit, cum spoliari Aaronem ornamentis iuberet? utiq; mori prius Aaronem decebat, & postea denudari vestibus, ne vel tantillo illo tempore amisisset dignitatem; o Domini in homines amorem! quo mortem exarmaret, Aaronem nudari iussit. Quia omnibus vult ante mortem expediri, ut mortem valeat imperturbatis oculis spectare. Nihil illi iam restabat faciendum, sed ritè omnia peracta, studiosè absoluta erant. Idcirco Aaron non tam moriebatur, quam decumbebat. Ait Oleaster ad literam. Non explicat textus, qualiter sit mortuus, aut sepultus, & crediderim neminem hoc vidisse, & putarem post denudationem, eum à Moyse, & filio, vscundq; recessisse in loco secreto montis, & ibidem manibus angelorum sepultum. Post denudationem ergo Aaron intrepidus ad mortem properauit, nec illam exhorruit. Quid enim timeret, rebus iam seiunctis? Valere iussit rebus omnibus, dum montem conscendit, & ibi placidè occubuit. Quam erat sapientis, rebus omnibus, integra salute nudari, & intrepidus gressibus ad mortem descendere. Ita planè Redemptor noster, quo expectari salutem nostram operaretur, nudus in cruce appendi voluit, & inclinato capite emisit Spiritum. Quorum verborum varia est interpretum expositio: quidam enim verba hæc accipienda esse volunt, non verbaliter, sed nominaliter host est; capite me. Quasi Christus expirans diceret, ideo ad vos caput inclino, ut me ad cor vestrum recipiatis: capite me. Pia equidem interpretatio, & digna homine Christiano. Alij dicunt ideo Christum inclinasse caput, ut audiret, si quo adhuc egeremus: licet enim omnia pro salute nostrâ superabundanter fecisset; maiora tamen adhuc facere paratus erat, si humana necessitas indignisset. Sed videte summam hominum ingratitudinem, cum Christus vltro se eis ad omnia beneficia præstanda offerret velut fulgura, & tonitrua blasphemias in eum voces emittunt: Alios saluos facit, seipsum non potest saluum facere. Matt. 27. Hoc autem quid erat, nisi Christum Regem ac Principem, qui alijs potius, quam sibi salutem afferat, velut digito demonstrare. Sic egregius ille belli Dux Pelopidas, ut Plutarchus in eius vita auctor est, cum ad bellum proficiscens ab uxore admoneretur, ut seipsum seruaret, illam Regiâ hac voce affatus fertur: Id feminis sæpè suggerendum est, Imperatoribus verò, ut alios seruent. Si ergo Christus alios saluos fecit, seipsū verò non seruauit, quin mortem susciperet, optimo iure sequitur, eum Regem verum, summè generis humani amantem esse. ut ingeniosè argumentatur D. Athanasius in Euang. de Passion. & cruce Domini: Dominus autem reuera Seruator, qui non sua, sed nostra quareret; non in se saluando, sed in creaturâ redimendâ Saluatorem se esse innouescere volebat. Non enim medicus eo, quod seipsum seruat, declaratur medicus, nisi simul & agrotis artem suam exhibeat. Neq; item Sol suum iubar in se contrahens, pro lumine agnosceretur, nisi etiam orbi terrarum sues radios exponeret. H h

Christus
cui incli-
nato capi-
te mortuus

Matt. 27.

S. Athan.

gat, & tenebras illuminet. Ita quod, & si qua erat fides in eum, omnimodis deperiret. Legentes enim: Dei perfecta sunt opera. Deutor. 32. quomodo faterentur Deum, qui salutis opus reliquisset imperfectum. Proinde quod Iudæi malè petebant, Christus Dominus vtiliter denegabat.

Non quiescit tamen indomita Iudæorum rabies, sed cum maiori adhuc insultatione clamat: Si Filius Dei es, descendat de cruce. Obstupescit Leo Magnus Serm. 4. de Passione in-

S. Leo.

quiens: De quo erroris fonte Iudæi; de quo invidia lacu talium blasphemiarum venena potasti? Quis vobis Magister tradidit, quæ doctrina persuasit, quod illum Regem Israël, illum Dei Filium credere deberetis, qui se crucifigi non sineret, aut à confixione clauorum liberum excuteret. Et ne sceleris tantum vestri videatur ordo predictus, nulla autem potentia prænuntiata crucifixi? non quidem legistis: Dominus descendit de cruce, sed legistis: Dominus regnavit à ligno. Christus itaque non descendit; sed in cruce usque ad mortem perseveravit. Cuius quæso eorum votis non satisfecit?

Si Iudæorum fidem tanto pretio emptam requirebat, cur eam tunc gratis oblaram non acceptavit? Cum & Principes Sacerdotum, & Scribæ, & Seniores, ad postulata adderent hæc promissa: Descendat de cruce, & credemus ei. Matt. 27. Duplici de causa id factum reperio: Primo, ne inconstantia exemplum posteris relinqueretur. Hanc rationem affert D. Bernardus, Serm. 5. in die Sancto Paschæ. Cum, inquit, saluus esse non poterit, nisi qui perseveraverit usque in finem, quanto minus poterit esse Salvator. Statimque in diabolum invehens. Nonit, inquit, inique quid cogites. Non tibi dabit occasionem surripienda nobis perseverantia, qua sola coronatur. Non faciet obmutescere predicatorum linguas, consolantium pusillanimes, & dicentium singulis: Tu locum tuum ne deseras. Quod sine dubio sequeretur, si respondere possent: quia Christus suum deseruit. Secundo, ne illa ipsa, quam promittebant, fides destrueretur, ut loco citato advertit idem S. Doctor, verba hæc addens: Eo quippe tendebat malitiosa suggestio, non ut ipsi crederent: sed nostra quoque,

Matt. 27.

S. Bernard.

Idem qui supra.

Insuper moriente Domino, prodigia magna facta sunt: quia terræ motus factus est magnus: Multa corpora Sanctorum qua dormierant; surrexerunt. Matt. 27. ut contra Iudæos peruersè de Christo sentientes, euidens testimonium Christi innocentie, & veræ diuinitatis, cuius virtute de sepulchris educebantur, præberent.

Surrexerunt inquam corpora Sanctorum Patriarcharum, & Prophetarum, ut stultitiam, & malitiosam Iudaicam impietatem in Deum confunderent. Audite Paschasium l. 12. in Matthæum. Christus, inquit, quamvis unus sit mortuus, & solus pro omnibus, noluit solus resurgere. sed cum plurimis, ut primum testes haberet resurrectionis, deinde ipse una cum multis, ut spem resunderet desperatis, testis exiti perpetua resurrectionis.

Serio cauit Christus in sua passione, ne quis discipulorum de eius calice biberet: sed mox tota gloriæ abyssum in homines effudit, ut haberet diuitiarum & prosperitatum participes, quod diuinitissimi & magnificentissimi cordis est. Opinor neminem esse, qui ignoret, quomodo derelictus, quomodo solus fuerit Iob in ærumnis, non enim à domo tantum, sed ab vrbe se abstraxerat, & solus in sterquilinio sedebat extra ciuitatem, ut docet Origenes lib. 2. Sedebat Iob super acervum stercoreis extra ciuitatem, me solum in-

quiens, circumdant mala mea, mihi soli molesta sunt vulnera mea, ne officiat alij execratio, ne exacerbentur ciues propter meos dolores. En tantus vir Iob, qui voluit esse solus in ærumnis, postquam conualuit, postquam rediit ad felicitatis limen attigit, non paruum propinquorum multitudinem ad se traxit. Ait enim sacer textus Job 47. Venerunt autem ad eum omnes fratres sui, & vniuersæ sorores sue, & cuncti, qui

Deut. 32.

Matt. 27.

Ad quid corpora Sanctorum mortuo Christo de sepulchris surrexerunt.

S. Paschas.

Origenes

Iob 47.

none-

nouerant eum prius, & comederunt cum eo panem in domo eius. Ecce tibi, quam solus in ærumnis, quam verò sociatus apparet Iob in felicitate, concurrentibus ad illum fratribus. Hanc fratrum frequentiam post felicitatē, tribuit Olympiodorus in Catena Græca, diuinæ virtuti, inquit: Cum factum esset diuinitus, ut ad eum certatim concurrerent. Diuinitus factum dicit, quod felicem Iobum, conuenirent fratres, & vnde in tali concursu potuit colligi, vel minimum diuinitatis vestigium? sanè ex eo: quia Iob, qui solus ærumnas sustinuit, in primo felicitatis limine non detrectabat, sed excipiebat, & tenebat frequentissimum concursum amicorum ac fratrum. Opus autem diuinæ virtutis maximum est, ut qui in aduersis habuit solitudinem, in prosperis communicationem amet felicitatis. Sic planè cum Christus solus permaneret in passione, etiam ab Apostolis derelictus, ubi opus humanæ redemptionis consummauit, surgentium de sepulchris multitudinem corporum in signum suæ diuinitatis, & regie excellentiæ adhibuit: quem enim Iudæi Regem agnoscere volebant, clamantes: Regem non habemus nisi Cæsarem? eum resuscitati mortui, ut verum Deum adorabant, & ut Regem venerabantur. Atque hanc ob causam Iudæi, non solum de Iure, quod habebant ad regnum, sed etiam de Regno, quod possidebant, deturbati sunt: quia manus suas, sui Messie sanguine profanarunt. Absit enim, ut populus, qui manus suas Christi sanguine temeravit, sceptrum teneat: qui suum Messiam proprijs vestibus exuit, purpuram induat: qui suum Seruatorem coronauit spinis, diademate coronetur: qui denique suum Regem occidit, regno potitur. Atque vtinam temporarium tantum regnum amiserint Iudæi, sed de æterno etiam proscribendos affirmat Rupertus lib. 8. in Gen. cap. 30. Unus, inquit, ille, qui primum manum protulit. Iudæus est, qui primus legem accepit, & cui primum oportebat loqui ver-

Olympiodorus.

Iudæi de regno deturbati, quia Christum crucifixerunt.

Rupertus.

bum Dei. At ille repulit illud, & indignum se iudicauit æternæ vitæ, potissimum dum clamaret? sanguis eius super nos, & super filios nostros.

Ostendi itaque septem phialas effusas, & quantum passus sit Christus, ad effusionem primæ phialæ iræ Dei, cum in eum inuidia Iudæorum sacrilegum impetum faceret. Secunda, & tertia Phiala effusa est in mare, fontes, & flumina, hoc est, in milites, totamque colluuiem Hierosolymitanam, Christum indignè tractantem.

Quarta Phiala effusa est, in solem, hoc est, in Præsidem Pilatum, ac Principes Iudæorum, quando astuauerunt actu magno, vociferantes: Tolle, tolle, crucifige eum. Quinta Phiala effusa est super sedem Bestiæ, id est, super maledictam Synagogam, quæ ut sanam eius doctrinam, quam toties ex ore eius audierat, respiceret, seductorem vocare non erubuit.

Conuenerunt Principes sacerdotum, & Pharisei ad Pilatum dicentes: Domine recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc viuens, Post tres dies resurgam.

Simulque ut regnum à se abdicaret, coronam spineam capiti eius ad summum ludibrium imposuit. Sexta phiala effusa est in flumen magnum, Euphraten, id est, in Virginem Mariam, præ dolore & lachrymis obamissionem dulcissimi pignoris prorsus deficientem. Septima tandem phiala effusa est in aërem, dum Christus Spiritum suum in manus Patris commendans, finem doloribus imponeret, dicens: Consummatum est. Vox

diam Catholici mei auditur, non in Rama tantum, sicut olim ad crudelem infantium occisionem, sed in toto orbe: auditur ploratus, & ululatus multus. Luget sol Christi mortem, & ideo obscuratus est: luget terra, & ideo contremuit: luget Virgo, filium in cruce ignominiosè appensum spectans: fundite & vos pias lachrymas. Agnoscite Christi vulnera esse vobis debita: Agnoscite crucem Christi nostram esse: nostram quidem, tanquam nobis debitam; sed Christi, tanquam ab ipso pro nobis

H h 2

bis su-

bis susceptam. Christi est, quia Christo mortem attulit; nostra verò, quia vitam nobis præbuit. Christus arborem conscendit, nos fructum carpsimus; Christus penam sustinuit, nos gloriam reportauimus. Hæc igitur piâ mente recolentes, dicamus cum D. Augustino libro Meditationum, cap. 7. *Quid commisisti dulcissime puer, ut sic iudicareris? Quid commisisti amantissime iuuenis, ut adeo dire tractareris? Quod scelus tuum, qua noxa tua, qua causa mortis, qua occasio tua damnationis? Ego enim sum tui plaga doloris, tua culpa occisionis. Ego tua mortis meritum, tua vindicta flagitium: Ego tua passionis linor, tui cruciatus labor, o mirabilis censura conditio, & ineffabilis mysterij dispositio! Peccat iniquus, & punitur iustus; delinquit reus, & vapulat innocens; offendit impius, & damnatur pius. Quod meretur malus, patitur bonus; quod perpetrat seruus, exoluit Dominus, quod committit homo, sustinet Deus. Quò nate Dei, quò tua descendit humilitas? Quò tua flagrauit charitas? quò processit pietas? quò excreuit benignitas? quò tuus attigit amor? quò peruenit compassio? Ego enim inique egi, tu pena mulctaris: Ego facinus admisi, tu ultione plecteris, ego crimen edidi, tu tortura subijceris; ego superbiui, tu humiliaris; ego tumui, tu attenuaris; ego inobediens extiti, tu obediens scelus inobedientie luis: ego gula parui, tu inedia afficeris: me ad illicitam rapuit concupiscentia arborem, te perfecta charitas duxit ad crucem: ego presumpsi vetitum, tu subiisti aculeum: ego delector cibo, tu laboras patibulo; ego fruor delicijs, tu laniaris clauis: ego pomi dulcedinem, tu fellis gustas amaritudinem: mibi ridens congaudet Eva, tibi plorans compatitur Maria; Ecce Rex gloria, ecce mea impietas, & tua claret pietas; en mea iniustitia, & tua liquet iustitia; Quid Rex meus, & Deus meus, quid retribuam tibi pro omnibus qua retribuisti mihi. Heu dolorum pelagus immentum, quis mortem Christi satis deslere sufficiet? verum si in nobis deficient lachrymæ, euanescent singultus, cordis spiritus diffuit, hoc saltem nitamur, ut hoc potissimum tempore, in admirabilis*

huius prospectus contemplationem internis affectibus rapiamur, ut sic Christi dolores valeamus dignè contemplari, Amen.

E O D E M D I E CONCIO TERTIA.

Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. *Luca 23.*

IN tristissimum mœroris proscœnium, summo furore percitus celestis ille pater, cum vnigenito suo egreditur hodiè Catholici. consistit in theatro strictissimi tribunalis, paterna iustitia mundum impium perdere volens, & in ipsa inferorum styge igne & sulphure per subterraneos meatus fluente, eundem pro sceleribus in omnipotentis maiestatem ausu sacrilego commissis, ad perpetuam confusionem submergere cupiens. E contra verò Filij misericordia, fragilitati humanæ compatiens, reos omnes tuetur potenter: ut eius patrocinio defensi, & à poenâ mortis absoluti, clementi eius dexterâ, ad amissam libertatem iterum erigantur. Asserente id Prophetâ: *Egressus es, inquit, in salutem populi tui, in salutem cum Christo tuo. Egressus es inquam æterne Nate, in lugubre theatrum, quia inter nocturnas umbras, trans torrentem Cedron: non eo fine, ut oratione & rerum cœlestium contemplatione, mœstitiâ animi tui lenias, & afflictum atq; contristatū cor tuum soleris: sicut olim fecerat Isaac matris obitum deflens. Sed potius ut propter miseram matris tuæ Synagogæ mortem, & populi eius cæcitatem, magis tristeris & lamente- ris. Egressus es & tu, immense cæli & terræ conditor, à quo rerum omnium summa potestas, plene dicerem pater: non sic quemadmodum olim Rex David: qui aperto capite & nudis pedibus ad montem oliuarum pergens, torrentem pertransierat summo animi mœrore confectus, suisq; militibus illachrymantibus,*

Habac. 3.

Geni. 24.

1. Reg. 19.

tibus, ob persecutionem filij Absalonis: qui ob nimiam regnandi libidinem & diuitiarum cupiditatem, necem Patri suo Dauidi moliebatur. Sed potius, ut mansuetissimo & obedientissimo filio tuo, in monte Caluariæ causam nostram strenuè propugnanti, augeas penæ acerbicatem, & intolerabilem mortis cruciatum. Quomodo hîc non pauebis mitissime IESU? dùm paternum furorem non aliter leniendum spectas, quàm proprii sanguinis tui cruentâ effusione. Merito nunc tristis est anima tua, dùm non pro te ipso, sed pro delinquente populo, tam periculosa pugna tibi ineunda est. Rem memorandam scribit Antistius de vita Sancti Vincentij Ferreriensis: ubi narrat, quòd cum quidam poenitens, graue peccatum incestus confiteretur, & S. Vincentius certum ei poenitentia genus, per septennium sustinendum imposuisset; adeo illum contritum, tantoq; præ turpitudine illius peccati angore fuisse affectum, ut exiguam illam poenitentiam & satisfactionem iudicans, dixerit: *nunquid nullam aliam exhibens satisfactionem saluari potero? S. verò Vincentius, eximiam eius contritionem perpendens, respondit: minorem etiam exhibendo saluaberis. Propterea nò aliam tibi impono, quam tridui ieiunium in pane & aquâ. verum ille replicans subiecit: Nunquid Pater, sceleratus adeo homo, tam leui poenitentia æternas flammâs euadet? Etiam fili (adiecit S. Vincentius) quamuis nonnisi ter Dominicam recitaueris orationem.*

*Antistius
l. p. c. 31.*

secum ubiq; fert, & peccati sæditatem intime perceller.

Si enim Dauidem iniuriæ Deo illatæ ita vexabant, ut non tantum tristaretur, sed mœrore etiam præ illis contabesceret, ut testatur ipsemet. *Vidi, inquit, prauaricantes & tabescere, quia eloquia tua non custodierunt. Quomodo hodiè tot & tam ingentia hominum scelera, non afficient summo dolore peccus Christi? in quo summus diuini honoris zelus viget ut loquitur ipsemet per Prophetam: Zelus domus tuæ comedit me. Sed non est locus trepidationis, ubi totus animus effusus est in liberationem captiui generis humani, iuxta Prophetiam Zachariæ, Magni Baptistæ parentis: Ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi. Adest in hoc certaminis campo Angelus, à Christo omnem timorem depellens, qui Christum Dominum teste Anselmo, in hunc modum alloquitur. *Constans esto Domine, modò genus humanum, debes redimere. Allegans in singulare generositatis eius encomium, illud Prophetæ: Consurge consurge, induere fortitudinem brachium Domini: nunquid tu non percussisti superbum, & vulnerasti Draconem? nunquid non tu siccasti mare, aquam abyssi uehementis? quis tu ut timeas ab homine mortali. Sed mirare fortitudinem, venerare affectum pietatis & clementiæ plenum, quisquis Christianorum audis. Non timet sed impavidus in aciem prodit ut velut alter Codrus Atheniensium Rex, vnus pro omnibus cadat. Et quò magis eius magnanimitas, in conspectum & admirationem orbis totius prodeat, prius cum æterno Patre decertat; non recalcitrando, sed voluntati eius parendo: non offendendo, sed placando iratum Patris vultum. Certant duo Achilles inuicti, furor Patris, & Filij amor; verbum, cum principio; bonitas, cum omnipotentia; sapientia cum iustitia. Instat offensus Pater, cælos quòd homini impio luxerint, perdere volens: *Calum, inquit, & terra peribunt. Opponit se incarnati***

Psal. 123.

Psal. 68.

Luca 3.

Isaia 51.

Hh 3

nati

nati Filij amor, ostendens quod per ipsum & propter ipsum celi sint facti, iuxta illud Propheta: *Verbo Domini celi firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum.* Paternus furor vult omnes homines annihilare, illorum turpissimo lapsu, & in ipsam Dei maiestatem nefarie commissio, ad iustam prouocatus iracundiam. Obijcit se Filij amor, & horum lapsui conuincere volens, atq; ne ad decretum immutabile damnationis, procedat latus Pater, suam propensionem ad redimendum omnem creaturam rationalem allegat, illud Ioannis interponens. *Et sine ipso factum est nihil: quasi diceret, absq; me delictum hoc Patris aeternae factum est, per meam quoque instantiam quae aboleatur.* Paternus deniq; furor inclinatur iam ad perdendum mundum hunc sublunarem: *Delebo, inquit, omnem animam uiuentem a facie terra, ab homine usq; ad pecus, & ab animali usq; ad reptile.* Sed neq; hic filij amor otatur suam interponendo instantiam: *Aut, inquit, dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, tolle me de libro tuo.* Frustra iam Pater aeternae quereris, illud quod Propheta tuo quondam obijciebas: *Quasi ui de eis virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne disperderem eam; & non inueni.* Quia adest Christus Dominus, tuum desiderium exacte cupiens explere; is aduocati munus exercet, pro peccatoribus clamans apud te: *Dimitte illis quia nesciunt quid faciunt.* O stupendum & inauditum tam singularis aduocati ingenium! o rara & inusitata conditio! Alij clientis tutelam non nisi soluto pretio, aut spe illius suscipiunt; Christus autem licet optime sciat, non aliud praeium sibi exoluendum, quam opprobria & contumelias, preces ad Deum Patrem fundit, & aduocati munus perfectissime implet: ut concinne docet melissius Bernardus: *Securum, inquit, habes accessum homo ad Deum, ubi Filius ante Patrem, voluntatem suam ad mortem pro peccatoribus suslinendam, declarat; non enim poteris ulla esse repulsa,*

ubi tantum adest insigne charitatis. Si enim teste Valerio Maximo, Antonij verba, ea fuere virtute praedita, ut conuersos in se gladios, longe a se auerteret. Nam sermone eius stupefacti milites (inquit Valerius) distractos iam & vibratos gladios cruore vacuos vaginis reddiderunt. Si orationi Poeticae tantam vim attribuit, Romanae Cathedrae oraculum, ut facile hominum animos flectat. *Tantum vim habet* (inquit Cicero) *illa quae a bono Poeta dicta est flexanima, & omnium Regina rerum oratio, ut hanc illi facultatem flectendi animos sapientissimi viri tribuerint.* Si deniq; Hercules facundia, admirabilisq; in dicendo energia, talis noscitur fuisse, ut teste Luciano, ad eam significandam, veteres catenam quandam depinxerint ab ore eius egredientem, quae ad auditorum aures perueniente, fortius quam magnes ferrum, illos ad se pertrahebat. Quis incarnato & increato illi verbo, tantam vim & energiam non conceder? ut ebullientis paterni furoris iram comprimat? quoniam teste Euangelista: *Nunquam sic locutus est homo.* Nam si septem oscitationibus Elisaeus puerum mortuum suscitauit: Si Samson, in septem crinibus, abscondita fortitudine uicit Philistaeos: si septem aspersione sanguinis, expiata est tota malitia delinquentis populi Israelitici. Quomodo septem verbis, iratum Patrem non placabit aeternus Dei Filius? dum hodie clamat: *Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt.* Sed mesto condolentes vnigenito Dei Patris, ut petitionis eius fructum mereamur, tantisper procumbamus ad orandum: & ne lugubris oratio nostra, in acerbo Christi passionis proscenio deliquium patiat, aut pie auscultantes fidelium linguas, recrudescens horrendae mortis ad quam Redemptor noster progreditur, confundat dolor; virtutem ab incarnato verbo, quae exanimis animet, & praehorrendo spectaculo cadentes erigat, in genua prouoluti, humiliter & religiosè postulemus.

Bellum

Bellum graue & periculosum, vnigenito Dei Filio a tota Iudaea. Venit inquit Euangelista: *Iudas Iscariotes, vnus de duodecim, & cum eo turba multa, cum gladijs, & lignis, missa principibus Sacerdotum.* Sed nonne vos pudet o Iudaei, toto caelo terraq; proscripti infames? bellicum apparatus, contra principem pacis instruxisse? tantam luporum cateruam, contra vnum pusillum gregem incitasse? tot armorum instrumenta, contra inermem Iesum arripuisse? vtiq; vestri maiores, cum exiguis saepe praesidijs, res difficiles atq; arduas, feliciter adibant, & felicius conficiebant. Nonne Achab cum exiguo agmine, nec tam veteranorum militum, quam potius puerorum, imbellium, ingentem propemodum exercitum regis Syriae Benadab, cum eoq; triginta duos alios reges, conspiratos fudit & fugauit. Vos autem contra pusillum agnorum gregem, integram hodie luporum cohortem congregastis. nonne Iosaphat incampum quondam Martium progressus, solis musicis instrumentis, infinita prope hostium multitudine profligata, ita ut nemo superstes remaneret, qui cruentam illam cladem nuntiare posset; victor & triumphator in urbem remeauit. Quid ergo vos contra inermem Dei Filium, armati; contra pacificum, bellatores; hodie progressi estis? quare Christum innocentem apprehensuri, cum tot facibus & laternis confluitis in hortum. Respondet quidem excusans illos Cyrillus Alexandrinus: *Quia timebant, inquit, ne ut in tenebris nocturnis fieri solet, aut in foueas caderent, aut pedes lapidibus offenderent.* Verum ego timiditatis cuiusdam signum, hanc Iudaicam temeritatem esse crediderim. Male enim exercitum suum ordinauit Iudaea. Nam Vegetius in suis praeeptionibus, quibus Marti & Bellonae consecratos Athletas informat, Ducem victoriae cupidum, iubet sic ordinare exercitum, ut non ex aduerso solis pugnent milites. Quia sol ante faciem eripit

visum, proptereaq; contra illius aspectum nusquam dimicandum est. Ad quod singulare praeeptum non attendit hodie caeca & amens Iudaea: cuius duces inuidi gloriae & heroicarum Christi virtutum, perpetua eas obliuione sepelire, & prorsus ex hominum animis eradere volentes; non tantum ex aduerso sole bellum adoriri ceperunt; verum solem etiam ipsum; bello laceessere ausi sunt. quocirca quia rem tam inconsultam tentare praesumunt, sol iustitiae excacat illos, rutilantibusq; immensa Deitatis suae radijs visum eorum perstrinxit. Nam ut tradunt Cyrillus & Origenes, diuina Christi virtute, omnes illi milites impediti fuerant, ne etiam cum facibus venientes illum agnoscerent. Et certe si excacauerat quondam Deus illos Sodomitas, qui iustum Loth, propterea quod enormia eorum scelera argueret, comprehendere volebant: ita ut per totam noctem furibundi grassantes non potuerint ostium domus Loth inuenire. Si latrunculos illos ad comprehensionem Elisaei missos, in tantam confusionem eos Deus adduxerat; ut cum eo loquentes minime cum agnoscerent, quousq; ab orante Elisaeo aperti essent oculi eorum. quomodo diuina virtus satellitum ad se venientium, ad inauditi sceleris perperationem, sacrilegos & inuerecundos oculos, Aegyptiacae caligine obducere non debuit? Praesertim, cum ex vnanimi Patrum sententia, quae tradunt praecipue Cyrillus, Athanasius, Leo Papa: Christus Dominus a puncto natiuitatis suae, usq; ad mortem, opera diuinitatis & humanitatis ita inter se permiscuerit atque conciliauerit, ut vtriusq; manifestatione omnium oculis paterent indicia & clarissima argumenta.

Natus est Iesus ut homo, paruulus & plorans; sed ut Deus simul ab Angelis adorabatur. Circumcisisus est ut homo; sed sacratissimum nomen Iesus, calitus sibi impositum suscepit: quod Saluatorem significat. Fugit in Aegyptum ut homo; sed ut

Cyril. l. 12.
 super Ioan.
 Origenes
 tract. 35.
 in Matthe.

Gen. 19.

4. Reg. 6.

Cyrillus
 Athanasius
 Leo Papa.

Isaie 9.

Hebr. 5.

sed ut Deus simul, ut primum ingres-
sus est regionem illam, Aegypti ido-
la omnia ad suam praesentiam cor-
rumpere fecit. Praesentatus est in tem-
plo ut homo; sed ibi simul tanquam
Deus, a Simeone & Anna recognitus,
divinis canticis honorabatur. Esu-
ciavit in deserto ut homo, sed ibi si-
mul virtute divinitatis suae, per qua-
draginta dies, absque cibo & potu cor-
pus mortale sustinuit. Tentabatur ut
homo a diabolo, sed protinus An-
geli caelestes accesserunt ad eum, &
illi tanquam legitimo suo Domino
ministrabant. Et nunc pariter ut ho-
mo quaeritur ad mortem, verum si-
mul potentiam divinitatis suae palam
facit, dum armata militum legio ad
inermem accedere non audet. Quia
ad unam vocem Salvatoris *Ego sum*
corruit universa cohors in terram,
illud Iob usurpans: *Cum vix parvam*
stillam sermonis eius audierimus, quis po-
terit magnitudinem tonitruum eius intueri.
O stupenda divinae vocis energia, &
portentosis arcanis plena: ad cuius
sonitum tabescentes & prorsus exa-
nimes cadunt hostes. Exstitit ne ali-
quis in finibus humanae mortalitatis
adeo potens bellator, cuius sola vox
plus armis hostem terreret? nemo
sanè. Nam & Cyrus, & Caesar, & An-
nibal, & Pompeius, & terror ille orbis
Alexander, a cuius facie siluit terra:
nusquam tantum imperij habuere,
ut unico verbo hostes in terram pro-
sternerent. O milites Ierusalem! ubi
nunc vestra fortitudo? ubi armorum
praesidium? ubi vehemens impetus,
quo ducebamini in Iesum. O Iuda!
ubi sunt promissa tua, quae pollicitus
es Principibus Sacerdotum: *Ego eum*
vobis tradam? ubi symbolum quod
spopondisti? *Quemcumque osculatus fue-*
ro, eum tenete. Vbi stratagemata a te
decretum? Surge si potes & adim-
ple promissum, aut si adimplere non
audes, divinitatis in Christo robur
agnosce: respondentem tibi ad hanc
tremam trepidationem, magnum Ec-
clesiae Doctorem Augustinum auscul-
ta qui dicit: *Vna illa vox dicentis, Ego*
sum; tantam turbam odys ferocem, te-

Augustin⁹
tract. 112.
in Iohannē.

liss, horribilem; nullo telo percussis, repu-
lit, stravit. Deus enim latebat in car-
ne, & ita membris occultabatur huma-
nis, ut lateris & facibus quaeretur oc-
cidendus a tenebris.

Sed quid mirum? quod verbo
Dei in terram corrumpant legiones:
quoniam hoc eodem omnipotenti
verbo, omnia facta sunt: & hucusque
sunt. Hac voce nauigantes discipu-
los, & ingenti terrore a fluctuantis
Oceanis procellis percussos, confor-
tauit Christus alloquens eos: *Ego*
sum: nolite timere. Hac voce Dei Fi-
lius Samaritanam, & totam Sama-
riam ad se conuertit, dicens ei: *Ego*
sum qui loquor tecum. Hac voce Sau-
lum a Christianorum persecutione
reuocauit, & zelantissimum sui do-
minis praekonem, atque gentium Do-
ctorem effecit, inronans super eum
de caelo: *Ego sum Iesus Nazarenus quem*
tu persequeris: Hac voce populi de-
linquentis peccata deleuit, apud
Prophetam protestatus: *Ego sum qui*
deleo iniquitates tuas propter me. Hac
tandem voce inermis hodie Chri-
stus, armatos Iudaeorum milites pro-
stravit, qui a sola eius voce *Ego sum:*
retroacti supini una cum suo duce
Iuda ceciderunt, non valentes in
conspetu eius subsistere, ut implea-
tur prophetia Regis David in persona
Christi loquentis: *Conuertantur, in-*
quit, retrorsum & confundantur, cogi-
tantes mihi mala.

Verum quid obsecro causae,
quod supini retrorsum & intergum
non autem in faciem proni cadunt?
forsan ideo: quia in faciem cadere,
supplicum est, & orantium atque ti-
mentium Deum: retrorsum vero ca-
dere, hostium refragantium est. My-
sterium ergo latet, quod retrorsum
cadant, ad ostendendum & significan-
dum, Iudaeos iam ab eo alienatos esse,
iuxta illam Domini querelam: *Uti ca-*
dant, & cadant retrorsum, & illaqueen-
tur & capiantur. Frequenter enim in
Sacra Scriptura retrorsum cadere; tri-
buitur impijs: sicut ex aduerso, ca-
dere in faciem, appropriatur electis:
cuius mysticam rationem pulchre
explicat

Luc 14.

Ioh. 4.

Act. 9.

Isaia 3.

Psal. 54.

Cur ad vo-
cem Chri-
sti milites
retrorsum
supini ca-
dunt.

Isaia 28.

Gregorius
hom. 9. in
Ezechiel.
explicat D. Gregorius. *Quarendum, A*
nunc per tanta spatia temporum, miseris
tuis non adducitur, ut soluat captiuita-
tem. Ob quod facinus & tam execrabile
scelus auertit a te oculos suos? ignoras.
Memento vocis illius, qua in auribus pa-
rentum tuorum personuit: Ego sum.
quem quia agnoscere noluerunt, ideo & in
bodierum usque diem in filiis suis atrociter
puniuntur. Hic certe miserabilis exi-
tus manet peruersos Catholicos, qui
turpitudine peccatorum polluti, Chri-
stum saepius ad cor eorum claman-
tem, Ego sum: nec agnoscunt; nec
a suis prauis & inueteratis moribus
resipiscunt ad eum reuertuntur.
Sed cadunt retrorsum, divinae legi re-
calcitrantes, & audacius ruentes in
scelera.

Sed eriguntur iam de terra lapsi
milites, & maiori rabie in Deum ho-
minem insanientes, sacrilegas manus
in Sacerdotem, supra quem
nulla erat humana potestas, ausu
plusquam temerario iniiciunt: tan-
quam infamem latronem illum com-
prehendere volentes. Verum arguun-
tur prius leniter a Christo temerita-
tis & audaciae malae. *Tanquam ad la-*
tronem, inquit, existis, cum gladijs &
fustibus comprehendere me. Quali dice-
ret ut exponit S. Hieronymus. Stul-
tum est eum cum gladijs & fustibus
quaerere, qui vltro se tradit vestris
manibus: & in nocte quasi latitante,
atque a vestris oculis declinantem per
proditorum inuestigare, qui quotidie
palam in templo docuit. Sed ideo
aduersum me cum accensis lumina-
ribus congregamini, quia potestas ve-
stra in tenebris est. Erigitur iam &
Iudas ut osculo Christum tradat. O
barbaram ingratitudinem! o puden-
dam proditorem! cuius hic quae so-
animus quamuis obstinatissimus, &
prorsum saxeus non emollescat? cu-
ius hic ingenium non innadat horri-
bilis timor? dum hinc spectat effron-
tem sacrilegi proditoris temerita-
tem, inde immensam Christi patien-
tiam. Qui ut refert S. Anselmus,
non dedignatus est os suum purissi-
imum, immundis Iudae labijs admo-
uere: ex quibus tam atrocia scelera
prodie-

Hieronym.
Epist. 129.
ad Darda-
num.

Hiero. su-
per Matth.
cap. 26.
tom 3.

Anselmus
Ser. Euan.
cap. 7.

prodierunt. *Accedentem ad osculum sanctissimi oris tui, non es auersatus; sed os in quo dolus inuentus non est, ori quod abundauit malitia, dulciter apposuisti*, inquit Anselmus. At quorsum obsecro tantam Iudæ amantissimus Christus beneuolentiam exhibuit? quorsum labia labijs libauit, & os ori appressit? Perpendite mysterium, penetrare arcanum. Hoc unicum sollicitè curat Christus, ut inter istam oris mutuam coniunctionem, dulcissimus anhelitus Christi, peruadat crudelia Iudæ viscera, & saxeum cor emolliat. Sed frustra diuinus ignis flammam amoris excitat, ubi totum cor, horridum gelu incorrigibilis malitiæ possedit. Oscularis iam nefande & simoniace Iudæ faciem illam, in qua fulgor latentis diuinitatis splendet; sed osculo filium hominis tradis: amoris pignore vulnus infligis: charitatis officio sanguinem fundis: & pacis instrumento mortem irrogas. Mox enim dato hoc simulatæ amicitiae signo dicit Euangelista: *Cohors ergo, tribuni & ministri Iudæorum comprehenderunt Iesum*. Quomodo comprehenderunt? coram quo tremunt Angeli, pauet orbis, & ipsa inanimantia saxa trepidant. Volenti inquit Ambrosius iniecit manus turba, & ipso consentiente necluntur vincula. Tenetur Iesus non secundum diuinitatem, sed secundum corpoream quam assumpsit fragilitatem naturæ. Tenetur non inuitus, sed consentiens: non infirmus, sed iuri potentiae suæ ultro cedens.

Ioan. 18.

Ambr. 1. 10
in Lucam
cap. 12.

Adumbravit pulchrè hanc Christi capturam, arca illa foederis Dei in veteri testamento, Philistæis in prædam data. Sicut enim illa intra se, continebat virgam Moysis, prodigiorum effatricem; ita ut mare rubrum diuideret, & in illo Pharaonem cum Ægyptijs submergeret: Israëlitasq; sub crudeli seruitute attritos, in libertatem restitueret: & nihilominus tamen se captiuam duci permisit, latentem virgæ prodigiosæ virtutem minimè ostentans. ita planè virgâ omnipotentiae diuinæ in Christi humanitate delitescente,

quamuis illâ semper pro placito uti posset; ab eius tamen usu abstinuit, ut daret locum iræ, & Patris furorem mitigaret. Cum enim honori ducat Deus, quod hominem habeat suarum manuum creaturam, in cuius conditione plus aliquid, vel operæ vel studij posuisse videtur, quam in ipsis etiam Angelis. Siquidem non prius cum finxit, antequam decius formatione secum ipse deliberaret. *Faciamus*, inquit, *hominem ad imaginem & similitudinem nostram*. Idcirco male perditam videns peccato, tam studiosè elaboratam creaturam, quam ille intentis beneuolentissimisq; oculis dudum spectauerat: honoris ratio imaginis diuinitatis, in homine mirabiliter depictæ exigere videbatur, ut ne sic vitiatam, deformatam, turpiterq; culpæ nauo fædatam imaginem relinqueret, aut negligeret. Referebat ergo instaurare illam: nam Patris æterni honor periclitabatur, nî homo perditus reuocaretur, erigereturq; ad pristinā perfectionem & amicitiam Dei. Decretum itaq; tulit præpotens Pater, non aliter hominem reparari velle, nisi acerbissimarum poenarum, & immanium tormentorum immodico impendio. Arduum satis medium, laboriosum & summe difficile. Verum decebat talem sententiam à læso Patre ferri, ne eius existimatio dispensandum pateretur. Proposuit hanc causam Filio Pater, suumq; aperuit intentum, velle vindicatum ab interitu hominem. Sed non aliter, quam multo sanguine fuso: non aliter, quam magnorum cruciatuum; non aliter, quam crucis ipsius probrosissimæ passionis. Audiens hoc vnigenitus Dei Filius, ut & paterno honoris læso satisfaceret, & hominem miserabiliter lapsum non relinqueret incuratum; motuum illud sibi propositum, licet horrendum, ex summo amore quo in mortale genus ferebatur, amplexus est. Et quo facilius tantum negotium perficeret, sub humana carne se abscondit, & rei instar apprehendi se permisit.

Gen. 2.

Post-

Ioan. 18.

Euthimius
Relat. Bi-
bliot. SS.
PP.

Postquam ergo Dominus hostibus in terram prostratis, ut se possent erigere facultatem dedit; omne hostium furoris in illum pondus conuersum est. Sed cum inter aggressores ad capiendum Christum adesset, quidam Caiphæ seruus, qui audacius & præ cæteris inuerecundius manus Christo inferre tentabat; Petrus id ægrè ferens euaginavit gladium: *Et percussit Pontificis seruum, & abscidit auriculam eius dextram*. quod iuxta Dei permissionem factum fuisse arbitror, non solum ut Christo auriculam ei restitueret, diuina potentia pariter, & clementia, truculentis hostibus innotesceret. Verum etiam cum familiare sit apud plerasq; nationes supplicij genus, latronibus aures amputare: & Malchus cum reliquis illius cohortis militibus venisset in hortum, ut prædaretur pretiosissimum vitæ lignum, scilicet Christum Dominum: iuste permisit auriculam illi tanquam infami cuidam latroni abscindere. Miratur Euthymius quomodo milites illi armati propter percussionem ministro Pontificis facta, non irruerunt in Petrum, ut illum grauius vulnerarent, aut saltem tanquam reum tenerent, & ad Iudicium Caiphæ perducerent. Admirari inquit, *ille quispiam poterit, quomodo non comprehenderint discipulos ac trucidauerint, propter id, quod factum erat in seruum principis Sacerdotum*. Sed hic agnoscite libertatem Iesv, o scelerati & ad eadem submissi prædones! virtus omnipotentis quæ de facie Christi rutilabat, quæ vos excæcauerat ac prostrauerat in terram; illa, etiam nunc vestrum furorem, quem de auriculæ amputatione concepistis, disperfit. quæ si tantum potuit, ne discipulis Domini noceretur, nonne plus præstare potuisset in defendendo ipso Christo, nisi æternis sanctis aliter visum esset. Verum quemadmodum potentissimus Samson, spontè à Philistæis se capi & ligari permisit, ita innocentissimus pariter Christus voluntariè catenis & funibus vestris vincitur iam.

O miram Christi dignationem! ô stupendam benignitatem! qui cum sit fortior Samstone, nonne facile posset, sicut ille quondam funibus ligatus vincula soluere, & in hostes suos non secus atq; ille, asini mandibulâ in Philistæos, irruere? Sed nostræ salutis amor vetat natiam transgredi mansuetudinem, & ad maxima probra descendere iam iubet, humilem Iesvm. Cæditur ergo in faciem summus ille Sacerdos apud Caiphæ Pontificem; sacrificiorum auctor apud vicarium; cæli & terræ Dominus apud mancipium; Rex apud seruum, liber apud captiuum, agnus innocentissimus apud lupum rapacem, sanctus apud impium, iustus apud sceleratum, quid plura? Deus apud hominem. O crudele spectaculum! ô horrenda tragædia. Non tam graue erat Christo, cum à satellitibus comprehenderetur, neque ut Deus, sed ut latro duceretur ad concilium malignantium. Non tam acerbum illi fuit, cum à proprijs discipulis in fugam actis, inter pollutas prædonum manus, huc & illuc impudenter volutatus, ad terram, ad saxa allideretur; quam dum in domo Caiphæ, in domo Sacerdotis, ubi melius honorari debuit, tantam iniuriam & contemptum subit. Male enim à latronibus tractatus siluit: in domo autem Caiphæ horrendè in faciem cæsus, non tam præ dolore, quam præ iniuriæ magnitudine vocem continere non potest, sed respondet: *quid me cadis*. Vbi Cardinalis Toletus contendit, Christum Dominum per illa verba mansuetè percussorem iniuriæ sibi illatæ increpasse, seq; vera & recta locutum fuisse: Pontificis verò iniquam dissimulationem manifestè voluisse insinuare; qui alioquin si proprium canem percuti vidisset, non dissimulasset.

Tolet. sup.
per. cap. 8.
Ioan.

Sic planè silet interdum Deus, quamuis grauissimis à populo suo offendatur peccatis, ad vnus autem, Sacerdotis scelus contineri nequit. Silet quando in domibus profanis, immunditiei peccata non secus, quam

li 2

quàm in stabulo iumentorum, aut belluarum lacubus patrantur. Sed quando in domibus Pontificum, ubi legis diuinæ rigor seruari debet: In domibus Sacerdotum, ubi inuiolata iustitia esse debet, iniquitas regnat; & scelera Deum in faciem vulnerantia fiunt. Tunc primū diuinus furor à misericordia ad conuiuendum procliui nequit comprimi; sed erumpit in vindictam, mansuetè prius arguens: *quid me caditis*. quare o filij Sion inclyti & amici auro optimo, reputati estis in vasa testea? quare o custodes Ecclesiæ sanctæ, qui antea omnis virtutis & doctrinæ genere præcellentes eratis, nunc in abiectissima vitia ruitis precipites? quid enim miserius iam esse potest, quàm quod Filij Ecclesiæ (inquit S. Hieronymus) qui inclyti fuerunt verâ religione, & ornati sapientiæ fulgore, atq; decore virtutum splendentes; nunc emolliti carnalibus desiderijs, & terrenis cupiditatibus tabescant? læsam Christi maiestatem, impunè abire sinunt, & ipsummet lædunt? quando Christum à suis satellitibus, scilicet inordinatis affectibus in faciem cædi videntes, silent: minimè eos comprimendo, aut emendando in melius.

Sed recogita impiè Caipha, scelestè Pontifex, illam comminationem horrendam, quam de extremo iudicio locutus Dauid ingeminat: *Congregate, inquit, illi sanctos eius, qui ordinant testamentum eius super sacrificia*. Vbi D. Chrysosth. docet, his verbis Angelis imperari vtistant ad Christi tribunal in primis sceleratos Sacerdotes, qui primi ante omnes sententiâ capitalis supplicij à Deo feriantur: simulq; inquirat. Si mali iubentur fisci ad iudicium, quomodo sancti appellentur? Cur inquit quos est accusaturus & condemnaturus, sanctos appellat? Respondetq; idem S. Doctor, quod Deus transgressores suarū legum Sacerdotes sanctos appellet; *accusationem augens & honorem adiciens ad maiorem significationem supplicij*. quasi diceret; vt accusatio augeatur, ho-

noris commendatio antecedit: & vt grauitas culpæ maior appareat, sanctitas status ac muneris præmittitur. Maior itaq; eum mordet reprehensio, quem suauior antea laudatio titillauerat; sicut infeliciores est lapsus qui ex altiori speculâ contingit, & turpior culpa, quam gloria antecedit.

Quis ignorat Angelum pariter & hominem, è felici statu gratiæ, in quâ ambo conditi fuerant, in peccati statum corruisse; solum tamen hominem, non verò Angelum ad pristinam felicitatem remigrasse. Cuius discriminis diuersam rationem inquirens D. Augustinus, præter alias, quas Theologi. 3. p. q. 1. ex Patribus congerunt; hanc præcipuam reddit: quia ex perfectissimo statu Angelus ceciderat, ideoq; indignus videbatur, vt ampliùs auxilium sentiret. Cum inquit, nouerimus bonorum omnium creatorem, reparandis angelis malis nihil gratia contulisse; cur non potius intelligimus, quod tanto damnabilius eorum iudicatum sit culpa, quanto erat natura sublimior? tanto enim minus, quam nos peccare debuerunt, quanto meliores nobis fuere. Vbi apertissimè angelicæ culpæ grauitatem, ex eius naturæ perfectione desumit: quia sicut turpior est in candida bysso labe, & in cultissimo hortu vepres; ita in animo benè instituto maior quælibet dedecoris nota.

Mirabitur forsân aliquis illam legem in Leuitico sancitam, quæ iubebat vt pro peccato vnus Sacerdotis, & pro peccato totius populi, vnus Deo vitulus immolaretur. adeo- nē obsecro vnus Sacerdotis peccatum, totius multitudinis scelus exaquabat? vt non minori sacrificio, quàm illud; quo expiaretur, indigeret? Planè ita est quemadmodum docet D. Chrysosth. *Pro vniuerso inquit populo qui peccaret, tantum offerebatur sacrificium, quantum pro solo Sacerdote: quia quò maior est auctoritas, eò maius eorum qui peccant supplicium*. Cogita ergo scelestè pontifex Caipha, An non grauius sit tuum peccatum, quàm totius Iudææ? quàm carnificum & satellitum tuorum: dum in tua domo

Augustinus
tract. 110.
in Ioannē

Leuit. 4.
n. 3. & 4.

Chrysosth.
in Psal. 68.

Leuit. 16.
n. 6.

Luc. 23.

S. Bernard.
Lutinus.
Anselmus
Landulph.
Lampert.
Mallonus.

domo adeo inuerecundè tractatur. Innocentissimus Iesus. Equidem si in veteri lege nemo pro peccato Sacerdotis dominum exorare poterat, nisi summus Sacerdos: & pro tanto facinore tuo, non est aliud sacrificium sufficiens, præter ipsam Christi Domini postulationem, qui est supremus Sacerdos, secundum ordinem Melchisedech: dum hodie clamat ad Patrem æternum: *Pater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt*. Sed frustra obsecrata malitiæ porrigitur salutare antidotum: tantò enim magis ebullit rabies eius in innocentissimum Christum.

Committit iam impius Pontifex suis satellitibus innocentissimum Iesum, omnibus afficiendum iniurijs, à quibus teste Bernardo libro de conuiuio crucifixi. Laurentio Iustino de triumphali agone cap. 10. Anselmo tract. de Passione Domini. Landulpho de vita Christi, Lanspergio in theorem. de Passione Christi. Mallonio de flagellatione Christi c. 6. Prius crudeliter flagellatus fuisse dicitur Christus: licet non ex sententiâ iudicis, ex rabie tamen eorum, qui comprehenderant illum. quod comprobatur Gulielmus Statione 3. Christi patientis, ubi ex sententiâ D. Hieronymi refert, Christum Dominum eâ nocte, in domo Caiphae tot aduersa perpeffum fuisse, vt illis animo comprehendendis, nemo mortalium sufficiat, quamdiu terrenum incolam agit: Sed in solum diem iudicij reseruaturn iri eorum integram notitiam. Cui opinioni plurimum fauet scriptura iuxta illud Nahum: *Reuelabo cunctis gentibus iniquitatem tuam*. Insuper Bredembachi in descriptione Hierusalem num. 17. cum alijs magnæ auctoritatis Doctoribus refert, quod sanguinolenti illi carnifices, non contenti se inauditis supplicijs & iniurijs Christum affecisse, vt tantò latorem in quiete noctem ducerent, miserint illum in lacum quandam inferiorem, ad quem immunda & squallida domus illius aquæ confluebant. quod spiritu pro-

Nahum.
Bredembachius.

phético prædixerat Dauid in personâ Christi inquit: *Posuerunt me in lacu inferiori*. En lectulum Salomonis, Christi videlicet, qui plusquàm Salomon est. En lectulum sponsæ floridum? in quo cubat Rex Angelorum. Locum sordidum & mortiferum, de se factorem exhalantem; vt cum reliqui sensus Christi, ingenti dolore afficerentur, olfactus quoq; eius propriâ vexatione & cruciatu non caruerit. Missus olim erat Ieremias in altum puteum: Sed Dominus eum consolatus est. Proiectus Ioseph in cisternam veterem: non tamen vllis exacerbatus in corpore cruciatibus. Præcipitatus Daniel in lacum leonum: Sed Angelum Domini, qui esurientem illum cibaret & iram leonum compesceret, parronum aduentantem spectauit. Ar in domo Caiphae lacus in quem toto corpore cruentatus Iesus mittitur omnis solatij expers manet. Adeo vt iuremeritissimo exacerbatus Christus dicere tunc potuisset, illud Prophetæ: *Demersus sum in limo profundis & non est substantia*. Non est enim solatium, quia discipuli à Christo Domino recesserunt, & Petrus eundem abnegat, & indomita Iudæorum rabies, illucescente iam die, ad altius Iudicis Pilati tribunal puniendum adducit, legum Mosaicarum violatorem proclamat, & nouorum dogmatum inuentorem accusat.

Sed fauorabilem vt video sententiam Pilatus in Christum ferre cogitat: immò spectatâ eius innocentiam, Iudex illius fieri recusat, respondens calumniantibus Iudæis: *Accipite ergo eum vos & secundum legem vestram iudicate*. Quid ad hoc Iudicis allegatum, omnibus mundi tyrannis crudeliores Iudæi? *Nobis*, inquit, non licet interficere quemquam. Ergone legislatoris vestri Moysis lex prohibuit reum à vobis puniri? deprehensum in aliquo facinore iudicari? minimè sanè. vtiq; lex Moysis in multis criminibus infligendum supplicium præscripsit? Nam in Leuitico in adulterio deprehensum lapidibus

Psal. 68.

Hiere. 34.

Gen. 37.

Danielis 5.
n. 22.

Psal. 68.

Leuit. 24.

obruendum esse præcipitur, & blasphemum à toto populo interficiendum. Violantem Sabbatham, aut homicidij authorem, morte plectendū, idola colentem decolandum, recusantem parere summi Sacerdotis imperio, aut inobedientem parentibus suis ē viuis tollendum esse. Ac demum in Exodo simpliciter proclamatum est: *maleficos non patieris vivere*. Ad hæc si Iudæi in captiuitate Babylonæ positi, habebant ius occidendi adulteram, secundum legem in ipso actu deprehensam; & falsos testes lege talionis, vt factum est Senioribus innocentem Susannam accusantibus, quomodo ergo vobis Christum interficere non licet? Mouet dubium hoc Augustinus. *Quid est, ait, quod loquitur insana crudelitas: nobis non licet interficere quemquam? si malefactor, cur non licet. nonne lex eis præcipit, ne malefactoribus, & præsertim a suo Deo seducantibus parcant.* Verum recte dicunt nobis non licet interficere, quia innocentem Iesum vident, lex autem dicit: *insontem ne occidas*. O malitia fraudis plena! nonne perinde est aliquem occidere, atq; per falsam calumniam eundem Iudici ad mortem condemnandum offerre? Grassatur hæc impia pestis per totum iam orbem, quando ficti Catholici, fatentur quidem ingenuè, quod illis non liceat quemquam occidere. Sed submittunt sicarios, falsos subordinare testes, iudices ad iniquè ferendam sententiam muneribus inclinare, pro nihilo ducunt, quasi non idem sit, esse authorem mali, & facere malum.

Verum tamen Pilatus causam, hanc summe periculosam esse videns, aut innocentem Iesum damnare, aut Iudæorum odia incurere: vt ex tanto periculo seipsum eriperet, remisit Christum Dominum ad Herodem Regem, qui illo tempore Hierosolymis aderat. Sed quia apud hunc ad omnia interrogata siluit Christus: Tum quia non videbatur consentaneum, vt stulto Regi signa & prodigia quærenti, Deus Homo responde-

ret, iuxta illud Salomonis effatum: *ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam*. Tum quia Herodes ipse impius, vocem Christi clamantem in deserto, scilicet Ioannem Baptistam, propter Herodiadis saltationem ē viuis sustulerat; idcirco indignum erat, vt sublata voce sua instrumentaria, verbum quoq; incarnatum interroganti Herodi quidquam responderet. Propter quod velut insanus veste candida in ludibrium indutus Iesus, iterum ad Pilatum remittitur. Vbi Pilatus impossibile iudicans vt data Iudæis optione, eligendi inter Iesum & Barabbam, hominem seditiosum & homicidam; hunc liberaturi essent, & innocenti Christo illum præpenderent. Alloquitur frementes Iudæos: *quem vultis dimittere vobis. Christum an Barabbam*: quia desiderabat illum, ē manibus eorum liberare, si non, tanquam iustum & Sanctum, saltem tanquam minus iniquum & iniustum. At illi cruentā sequitiā in Christum insurgentes, vehementi impetu clamauerunt. *Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam*. Cuius impij facti figuram præcessisse video in Leuitico, vbi dicit Sacra Scriptura, supra duos hircos Sacerdotem misisse sortes, quis eorum immolandus esset, & quis in caprum emissarium dimitteretur. Et ecce fors cecidit in agnum vt immolaretur, in hircum verò vt dimitteretur: quo Christi & Barabbæ latronis figura optimè adumbrata est. Et Christus enim Dominus licet agnus esset ob innocentiam suam, propter iniquitates tamen nostras, quas in se expiandas liberè suscepit, immolari iubetur; Barabbas autem velut fætidus hircus dimittitur. *O cecitas Iudæorum! o furia phreneticorum! Noli dimittere hunc, sed Barabbam? quid fuit hoc aliud dicere; quam occidatur ille qui mortuos suscitatur, & dimittatur latro qui viuos occidat*: inquit, S. Augustinus.

Procedit ad inquisitionem Iudex: sciscitatur ex Iudæis accusantibus de Iesu: *quid mali fecit*. Super quæ verba Augustinus discursum mouet: *Interrogentur, inquit, & responde-*

Leuit. 24

Ibid. n. 5

Exodi 22

Deut. 17

Ibid. n. 21

Deut. 13

Ibidem

Augustin

tract. 114

in Ioannē

Prou. 26

Lucæ 23

Leuit. 4

Augustin

tract. 15

in Ioannē

Augustin

supra citatus

ant

ant à Spiritibus immundis liberati, languidi sanati, mundati leprosi, surdi audientes, muti loquentes, cæci videntes, mortui resuscitati. Nonne vnanimi voce respondebunt? Benè omnia fecit: nam aspectu suo consolatur mæstos, verbis docet imperitos, mores instruit corruptos, sputo oris cæcos illuminat, ventorum turbines sedat, maris tumentes vndas compefcit, & omnes ad vitæ æternæ assecutionem ducere vult. quid ergo mali fecit, cum tam benè omnia fecerit. Victus tandem Pilatus falsis Iudæorum allegationibus, tum quoq; importunis postulationibus, flagellis adiudicat Christum, & in manus satellitum tradit. Arripiunt atroces innocentem Iesum carnifices, & ad lapideam columnam vinctis post terga manibus; ligant: pugnis, calcibus, fustibus, loris, flagellis, contundunt immaniter & lacerant sacrum corpus, omnemq; suam in eum effundunt rabiem, & ita crudeliter tractant; vt proximum iam morti vix non vitæ priuent. Nam teste D. Bonauentura quinq; millia ictus flagellorum Christus suscepit in illa cruenta carnificina: Vulnera verò ab illis causata, quinq; millia, super sexcenta septuaginta & sex. Sancta quoq; Gertrudis ex reuelatione sibi factâ refert, vulnera in corpore Christi fuisse quinq; millia, super quadringenta. Deniq; Ioannes Aquilanus testatur, D. Bernardo fuisse reuelatum, Christum Dominum sex millia, & sexaginta sex percussuras accepisse. Fuit quondam iustus Iob multis ærumnis ægrè affectus; attramen licet omnibus alijs bonis priuatus fuerit, propriâ tamen pelle nunquam expoliatus est, vt ipsemet testatur. *Pelli mea consumptis carnibus adhaesit os meum*. Christi autē Domini calamitas eò peruenit, vt flagellorum acerbitate vndiq; exco-riatus, & naturali pellis tunica nudatus sit; dum à planta pedis vsque ad verticem capitis, nulla in eo sanitas remaneret. Nam referunt Eusebius Cæsariensis lib. 3. Historiarum Ecclesiasticarum c. 6. Iosephus Flavius

Bonauent.
de PassioneGertrud.
lib. 4. In-
stitutionū.Aquilanus
de amara
Christi
Passione.

Iob 12.

Christum vsq; ad ossa flagris dilaniatum fuisse. Et Nazianzenus in carmine de Christo patiente ait, Christum post flagellationē omni ex parte sanguine manasse; ac tandem Robertus Aquinas, asserit præ debilitate nimia Christum in terram cecidisse, & se in sanguine suo voluisse, cui & nos compatiētes, procumbamus tantillum in terram, & pijs precibus exanimem Iesum subleuemus, antequam tantæ in eum crudelitatis causam inuestigabimus.

Nihil est difficilius, quàm facti alicuius rationem indagare, cuius nemo se authorē fatetur, sed omnes se excusant. Christi sanguinolentam flagellationem dum ego perpendo, omnes video ab illius iniquâ patratione se immunes ostendere velle. Iudæi inprimis non fatentur se esse reos, allegantes in sui defensionem illud: *Nobis non licet quemquam occidere*. Gentilium satellites, qui istius horrendæ lanienæ carnifices erant, excusant se; proponendo ad eos non spectare flagellandorum inquirere causam, sed quod eis præcipitur, iuxta munus suum executioni mandare debere. Iudas proditor & hic se excusat, pretium quod acceperat à Pontificibus, eis referens: *Peccaui*, inquit, *tradens sanguinem iustum*. O mira cordis humani efficacia! non est opus alijs testimonijs, vbi propria conscientia accusat: vna nimirum illa pro mille valet. Equidem licet calla est penitentia peccatoris aut potius proditoris Iudæ, quia peccauit in Spiritum Sanctum: in quem commissum scelus, neq; in hac, neq; in futurâ vitâ dimittitur, iuxta doctrinam Euangelicam; Est tamen vltus in scelere pudor, culpam agnoscere. Et quamuis Iudas sceleratus non absolvitur, per hoc tamen Iudæorum impudentia confutatur. Quos cum manifesta venditoris confessio redarguat, scelerati tamen vindicant iura contractus; & exortes reatus se esse credunt, dum reponenti Iudæ pecuniam respondent: *Quid ad nos tu videris*. O amentia! Ergone

Ioseph. lib.
bro 6. de
bello Iu-
daico.Aquinas
art. 10. de
Passione
Christi.

Ioan. 18.

vos 12.

vos rabidi canes, atroces Iudæi, arbitramini solui magis authoris scelere, quam teneri. Vtique in pecuniarijs causis, refuso pretio ius soluitur? vos autem & pretium recipitis, & sacrilegium persequimini, atq; pertinacibus studijs funestam vobis vindicatis sanguinis autionem, cum refunderet venditor sacrilegij mercedem. Sed altius perpendite mysteriū: Restitutum sanguinis pretium a Iudæorum gazophylacijs separatur, & ager figuli eā, quā venditur Christus, comparatur pecuniā, ad humandas peregrinorum reliquias. Ager hic secundum diuina præcepta mundus est. Figulus hominis plasmatores designat, de quo Scriptura sacra dicit in Genesi: *Finxit Deus hominem de limo terra.* Pretio igitur sanguinis Christi emitur hodiē mundus ab æterno Patre, vt in hoc tanto valore comparato agro, sepeliāmur per baptismum, & patienti compatiamur Iesv, dolore poenitentis conscientiae tacti. Sed non omnibus in hoc agro ad sepeliendum locus est: separatim enim a Iudæis empti pretium Christi, Iudæos quoq; a pia sepultura proferibit: Hæreticos malè sibi pretium sanguinis Christi vsurpantes, excludit: & peruersos Catholicos procul hinc amouet. Sed eostantum terra sancta pro Christi venditi pecuniā emptā recipit, qui Christum agnoscunt, & in sincera suorum scelerum poenitentia, sanguine eius cupiunt expiari. innocentem se quoq; tanti opprobrij in Christo perpetrati ostendit Pilatus, dum lauans manus suas dicit: *Innocens ego sum à sanguine huius iusti.* Petrus se excusat, quod Christum negauerit, foras exiens & flens amarè. Et reuera dignum omni excusatione censet S. Ambrosius. Quid enim negauit? Nonne hoc, quod deuotionem considerans, & sui conditionem non respiciens promiserat incaurè: scilicet se non dimissurum Dominum, etiamsi pro illo mori oporteret. Quod vtiq; non humanæ infirmitatis, sed diuinæ potestatis est. quid negauit prodenti ancillæ, quod

A ex illis esset, qui cum Iesv Galilæo erant? *Nescio*, inquit, *quid dicis.* Vbi non negasse Dominiū, sed à prodicione mulieris se videtur eripuisse. Non ergo negauit se cum Dei Filio fuisse. Et licet secundum Mattheum, proditus quod cum Iesv Nazarenō fuisset, responderit: *Nescio hominem:* iuramento hanc suam responsionem confirmans. Benè tamen negauit hominem, quem sciebat esse Deum: Benè asseruit se nescire illum; quia temerarium vtiq; erat, vt diceret, quod nosset eum; quem mens humana non potest comprehendere, iuxta illud Euangelistæ: *nemo nouit Filium nisi Pater.* ac proinde iure merito dignus venia Petrus esse videtur, licet ad omnia interrogata ancillæ, negatiuè responderit. Ac tandem omnes se excusant, culpam in Dæmonem reijcientes: *Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.*

Alia ergo principalior, & quæ nullam excusationem patiatur, Christi flagellationis causa indaganda est, quā video insinuat Propheta: *Propter scelus*, inquit, *populi mei percussit eum.* Hæc est vera & vnica causa omnium Christi opprobriorum; nostra scilicet peccata, quæ instar armatæ cohortis in Christum Dominum immaniter irruerunt. Dux crudelissimi huius exercitus Iesvm apprehendens fuit superbia, caput omnium vitiorum, quæ stimulauit Iudæos, vt omnis erga Christum subiectionis iugum excuterent: *Nolumus hunc regnare super nos.* Auaritia tribunum gessit, timens ne si Christus superstes esset, diuitiarum iacturam pateretur, in sola cupiditate enutrita Phariseorum lades: *Si dimittimus eum sic, venient Romani, & tollent locum nostrum, & gentem.* Inuidia sacrilegas manus in eum imposuit, ægrè ferens honorem illum, qui nuper à totā Hierosolyma obuiam procedente, Christo deferebatur: *Sciebat quod per inuidiam tradidissent eum.* Ira & indignatio columen illum alligauit, dicente Euangelista: *Et indignati sunt Sacerdotes populo.* Calumnia illum circumuenit: *Inueni-*

Matt. 16.

Matt. 16.

Ioan. 14.

Lucæ 22.

Iaiæ 53.

Lucæ 19.

Ioan. 14.

Matt. 27.

Matt. 20.

inuenimus hunc subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dare Cæsari. Testimoniorum falsitas illum secuta est: Cum accessissent multi falsi testes. Iniustitia potius elegit Barabbæ latronis vitam, quā Christi innocentis saluam fieri, illud inelamans: *Non hunc, sed Barabbam.* Mundanus deniq; timor ad impiam flagellationis sententiam Pilatum impulit. *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris.*

Sed nondum tantis opprobrijs fatiari potest Iudaica rabies: ad maiores adhuc & sacrilegos ausus à suā impietate incitatur: dum coronam de acutissimis spinis sacratissimo eius vertici insigunt scelerati hostes. quod optimè figurabat Salomon, qui (vt refert Aristias antiquissimus Author, relatus à Gulielmo Amero (digito annulum portare solebat, qui duplicem coronam, vnā spineam; auream alteram, miro artificio inter se contextas habebat. Huic annulo ex vna coronarum parte illa inerat Inscripção: *Victoria amoris*: ex altera vero hæc; *Amoris cognita fortitudo.* Hunc annulum circumspectans Regina Sabba, & ignorans quid sibi vellet duæ illæ coronæ, deprecata est Regem Salomonem, vt qui clauem scientiæ habebat, vtriusq; illius coronæ mysterium absconditum referret. Cuius votis annuens Salomon respondit: Coronam auream significare Christi diuinitatem, eamque Christo (vt Deus est) deberi. Spineam verò, humanitatem eius representare, quoniam is à tali coronā in suo corpore omnes erucias perferre debuit. Per inscriptionem verò illam *Victoria amoris*, representari asseruit victoriam, quā diuinus amor de eius iusticiā reportare debuerat: adeo enim potens fuit amor in Deum, vt verbum illius æternum in terram inter spinas deiiceret.

Apponunt etiam arundinem in manu eius, illudere magis volentes, sed mysterium ignorantes. Quod D. Athanasius solertissimè inuestigauit, qui docet arundinem Christum accepisse in manu, vt antiquum ser-

pentem interficeret. *Arundinem*, inquit, *ille accepit, cum illi à diabolo porrigeretur, ignorante quod contra seipsum gladium acueret.* Cum enim Naturalistæ tradant arundinem serpentibus lethalem esse; profecto diabolus futuræ calamitatis suæ nescius, dum per frementes Iudæos arundinē Christo porrexit, iaculum contra seipsum præbuit, vt meritò dicat Euangelista: *nunc Princeps mundi huius eijcietur foras.* Efferbuit interea malignantium rabies, vt dum radios propter innatam pulchritudinem, quā, speciosus formā præ filiis hominum erat, ex sacro eius vultu dimanantes ferre non possent; velatā eius facie, inuerecundè illum conspuerent. *Ceperunt*, inquit Euangelista, *conspuere & velare faciem eius.* Quid iam obsecro hæc ignominia grauius Christo esse potuit? Si enim dicit Seneca in quadam Epistola sua: *Nullus maior labor est, quā ferre illusiones.* Quod fortasse respiciens Saul, & de vitā suā desperans, interfici potius à proprio milite maluit; quā in extraneorum illusiones venire: *Euagina*, inquit, *gladium tuum, & percutite me, ne forte veniant incircumcisi isti, & interficiant me illudentes.* Quomodo grauissimæ Iudæorum illusiones summopere Christum non debebant exacerbare. Si quidem saluā in faciem proiecção, infamie pariter & rabidæ iracundiæ certissimum semper indicium extitit. Vnde sacra historia refert, quod cum Maria Moysis soror, illi detraxit, & propter hoc leprā, diuina virtute, immittā grauius afficeretur, Moyses verò pro illa oraret Dominum, respondit Deus: *Si pater eius spisset in faciem eius, nonne debuerat saltem septem diebus rubore suffundi.* Si ergo à proprio parente filium conspuui, tanta in sacris literis reputatur iniuria, adeoque fædat & inhonestat; quanto grauior hæc erit; quā Christus Dominus patitur hodie, qui cum sit cōmunis omnium parens & Deus, ab immundissimis & abiectissimis nebulonibus conspuitur. Quid iam tardas o impie Iudex Pilate, infamantis

Athanasius tom. 3. in Euang. de Passione.

Ioan. 12.

Marci 14.

Seneca.

1. Reg. 31.

Num. 12.

K k

Gen. 2.

Matt. 27.

Ambro. libro 10. super Lucæ cap. 22.

nientis populi furorem comprime-
re? Educ iam tot opprobrijs affli-
ctum Christum, & de fenestrâ præ-
torij, confluenti vndeque & pro-
spectanti populo illum ostende: vt
tandem aliqua spes commiserationis
affulgeat. Proclama signum mœro-
ris: *Ecce homo.* de quo prophetavit
Dauid Rex: *quousq; irruiis in homi-
nem? interficitis vniuersos vos, tanquam
parietem inclinatum & macerem depulsum.* *Ecce
homo:* Cuius si vindictam desidera-
tis? tot ac tantis vlceribus affectus
est, vt à plantâ pedis, vsq; ad verti-
cem capitis, non sit sanitas in eo. *Ec-
ce homo:* contemplemini illum, quia
caro vestra & frater vester est: Ma-
gister vester qui vos docuit: qui in-
firmos vestros curauit, energumenos
à dæmonum tyrannide eripuit: &
penè infinita beneficia in republi-
cam vestram contulit. Quid plura?
Ecce homo. in quo tametsi nullam in-
uenerim causam, vt tamen vestris
omnium votis satisfacere; flagel-
latum, coronatum, sputis cooper-
tum, luidum produco: adeo vt ada-
mantina etiam corda ad miserationem
commoueat. Parcite iam; cum non
minus honorificum sit, parcere sub-
iectis, quam debellare superbos.

Sed pro dolor! loco commise-
rationis feruet odium Iudæorum,
mortis sententiam à Pilato extor-
quent, vociferantes: *Tolle tolle cruci-
fige.* Ergone iam ô Iudæi è medio
vultus tollere eum? in quem
Angeli desiderant prospicere? sic pla-
nè: *Gravis est nobis,* inquit, *ad vi-
dendum, quoniam dissimilis est alijs vita
illius.* Quando Sol eclipsim patitur,
nocium indicant Medici in illum,
oculorum aciem intendere; abiectis-
simi pariter Iudæi Solem iustitiæ præ
multitudine sputorum, & sacri cruo-
ris è vulneribus capitis in maxillas de-
fluentis, quodammodo eclipsim pati-
entem, & omnis pulchritudinis ex-
pertem esse videntes, nocium sibi
iudicant, irretortâ oculorum pupillâ
illum intueri, atq; idcirco enixe po-
stulant: *Tolle tolle crucifige.* Paret im-
pietas Iudicis infernali furia. Fert

A sententiam mortis, & Christum ad
crucem condemnat. Cuius iniquæ
sententiæ figuram præcessisse video,
in Naboth innocente. de quo sacra
pagina in libris Regum narrat, quod
cum Rex Achab annectere horto suo
pulchram Naboth vineam propè vi-
cinam vellet; illo tamen venditio-
nem eius renuente: Iesabel Regis
vixor ira aduersus Naboth percita,
duos induxit falsos testes, qui illum
contra Deum & Regem blasphemum,
atq; adeo in diuinâ simul & humanæ
læsæ maiestatis crimen prolapsum
fuisse contestarentur. Qui cum siste-
ret coram Iudice, mortis supplicio
eum damnauit Iudex, & populus, vt
Regi congratularetur, lapidibus illū
obruens interfecit. Ecce imaginem
ad viuum iniquam Pilati sententiam
exponentem. Naboth enim (qui in-
terpretatur homo fructificans) Chri-
stum Dominum adumbrat: qui exijt
seminare suum semen, scilicet velle
bonum in hominibus, & perficere.
Vinea Naboth pulchra, Christi Ec-
clesiam nobis ob oculos ponit, de
qua loquitur ipse Dominus apud Hie-
remiam: *Ego te plantavi vineam ele-
ctam; & quid ultra potui facere vinea
mea?* Achab vt docet Arias Monta-
nus, dæmonem designat Patrem Iu-
dæorum, qui Christi secundum car-
nem tantum fratres erant. ipsomet
attestante: *Vos ex patre diabolo estis, &
opera patris vestri vultis perficere.* Ieza-
bel (quæ insula stercorearia interpre-
tatur) aptè satis Iudæorum Synago-
gam, bonorum temporalium sterco-
re se se voluptantem, repræsentat,
dæmon igitur tyrannicè prædomina-
ri volens, sibi que usurpare dilectam
Christi Ecclesiæ vineam, cum id ob-
tinere non posset, diuinâ recusante,
omnipotentia, falsos contra Chri-
stum submisit testes, crimen huma-
næ & diuinæ maiestatis læsæ illi im-
ponentes: quod scilicet Filium Dei
se appellauerit, & Cæsari tributa pen-
dere prohibuerit. Quibus auditis,
impiâ Synagogâ, mortem eius im-
portunè expostulante, infami crucis
supplicio iniquus Iudex Pilatus Chri-
stum

1. Reg. 21.

Arias Monta-
nus in
Appa.

Ioan. 8.

stum innocentem, cruci affigendum
decreuit. Verum quemadmodum
inuerecunda Iezabel, ob innocen-
tem Naboth trucidatum, debitas
tanti sceleris perfoluit poenas, rabi-
dis canibus in carnem eius irruenti-
bus, qui non solum eam lacerarunt,
sed partim etiam deuorarunt. Ita di-
uino consilio factum est, quod post ad-
iudicatum morti Christum, Titus &
Vespasianus Romanorum Imperato-
res, velut immanissimi canes, Iuda-
icam gentem inuadentes, non solum
lacerarunt, sed deuorarunt, & pe-
nitens extinxerunt regnum Iudæorum.

Erigitur iam in medio montis
Caluariæ quænea crux, & sacrum
Christi corpus vndique cruentatum
clauis affigitur ligno: vt salutem in
medio terræ operetur. Fit horror in
toto orbe? Sol nubibus obducitur,
ne tanti criminis spectatorem se ex-
hibeat. Luna mutat colorem, indi-
gnum reputans, sui creatoris necem
spectare: alliduntur rupibus saxa,
feruent maria, gemunt bruta, terra
è suis sedibus commouetur & mortuos
educit, vt manante è cruce Christi
sanguine, viuificati resurgant. Ver-
bo dicam, fit toto cælo summa con-
fusio, quod præclare olim Falconia
fæmina clarissima his versibus cecinit.

Falconia.

Tollitur in cælum clamor, cunctiq; repente
Corripuere sacram effigiem, manibusq; cruentis
Ingentem quercum decisis vndiq; ramis
Constituunt.

S Thom.
3. p. 9. 46.
art. 6.Eckius tra-
ctatu de
Pass. Dñi
c. 5. con-
sider. 3.Lodolphus
de Passio.

Fit inquam summa confusio toto
cælo, ex summâ acerbitate doloris,
quem Christus Dominus in hac affi-
xione cruci sustinuit. Quod Angeli
D. Doctor ex eo facile probat, quia
in locis neruosis Christus Dominus
fuit transfixus, hic autem dolor adeo
vehemens esse solet, vt multis spasmi
causauerit, alijs membrorum stupo-
rem & mentis alienationem immi-
serit. Comprobat doctissimus Eckius
hæc verba proferens: *Manus altera
obtusâ clauo vt grauior esset, dolor cruci
affixa est; altera verò quando iam fora-
men attingere non poterat, funibus sic ex-
tensa est, vt vena disrumperentur.* Et
Lodolphus asserit cuidam viro pio

A reuelatum fuisse, Christum Dominum
nullam maiorem sustinuisse poenam,
quam cruci affixionem.

Personat iam lachrymabunda
Christi in cruce pendentis vox: *Deus
Deus meus vt quid dereliquisti me.* La-
bitur hic Euthichianorum Hære-
sis, ex istis Christi vocibus verbum
diuinum humanitatem suam dereli-
quisse existimantium. quod probare
contendunt, tum autoritate Sancti
Hilarij, qui Canone 32. in Mattheum
ante medium sic agit: *Clamor verò
ad Deum corporis vox est, recedentis à se
verbi Dei contestata dissidium:* Tum

Psal. 22.

Hilarius
Can. 23. in
MattheumAmbro. li-
bro 10. in
Lucam
cap. 24.Magister
sent. lib. 2.
dist. 21.Calvinus
cap. 7. suæ
institut.
sect. 9.

Psal. 22.

quod; D. Ambrosij, qui supra Lucam
ad initium dicit: *Clamauit homo diui-
nitatis separatione moriturus.* Sed fru-
stra tantis Patribus suum errorem
appingunt: Illi enim apertissime lo-
quuntur de separatione diuinitatis
non secundum rem, sed secundum
auxilium & solatium, vt ingeniosè
explicat Magister sententiarum. Cum
enim Deus à nemine subtrahat grati-
am habitualement, nisi præcedente le-
thali peccato: quomodo à Christo
subtrahere debuit gratiam vnionis?
cum in eo nullum prorsus præcessis-
set peccatum, quia omnino impecca-
bilis erat. Labitur ad hanc Dei Ho-
minis in cruce morientis & claman-
tis vocem, impudentissimus Calui-
nus. Cuius errorem lingua promere
perhorrescit, qui in sua institutione
non erubuit mendacissime effutire,
Christum Dominum creatorem cæli
& terræ, humani generis redempto-
rem, & totius sanctitatis authorem,
in cruce desperasse, cum clamaret:
Deus Deus meus, vt quid dereliquisti me.
Nemo profecto vnquam ex Turcis,
gentilium errore peius delirantibus
in suo Alcorano: Nemo ex perfidis
Iudæis in Talmudo, vel Cabala: ne-
mo ex paganis in comædijs, aut scri-
ptis theatricis, Saluatorem omnium
Christum & naturalem Dei Filium,
impie magis atq; impudentius Calui-
no blasphemauit. Hunc sacrilegum
errorem confutat ipse Christus, quando
post hæc verba, in manus Patris ani-
mam suam commendat. quomodo
enim

Kk 2

enim Spiritum suum in manus Patris commendasset, nisi salutem ab illo speraret? Confutat hunc errorem Regius vates in persona Christi loquens: *prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi semper, ne commouear.* Actandem ipsa ratio Caluinum manifestè falsitatis conuincit: desperationis enim peccatum est, cadere à spe consequendæ beatitudinis. Impossibile ergo erat Christum Dominum hoc peccati genere infici, cum essentialis beatitudinis ab ipso statim cōceptio- nis instanti, actualem possessionem haberet, non verò spem: Nemo autem cadit à spe, qui illam non habet.

Quorsum ergo clamauit? ideo vt nos omnes tunc spiritualiter in gratia parruriret, & Patri æterno reconciliatos offerret: *Deus Deus meus vt quid dereliquisti me*: quasi diceret: venit iam hora mea, quā tu pollicitus es pro tot opprobrijs, quæ sustinui, vniuerso generi humano te placatum iri. Nunc igitur qui pereunte quondam aquis vniuerso mundo, Noë à diluuiio liberaisti. Abraham de VL Chaldæorum eduxisti. Isaac ab euaginato patris ense seruaisti. Iacob de manibus Esau custodiisti. Ioseph à fraternā in necē eius conspiratione eripuisti. David à Gigante Goliath, & Saule persequente defendisti: Ionom ē ventre Ceti, illūsum in littora maris eiecisti. Tres pueros ab ardenti Babylonis fornace, nē flamma deuorans quidquam eis noceret, incolumes præsruasti. Daniele in lacu à dentibus & vnguibus Leonum custodisti. Tobiam ab immani pisce malignoq; Spiritu tutatus es. Ezechiam à morte illi per prophetam annuntiata absoluiisti. Hieremiam deniq; ē profundā caueā exemiisti saluum: quare nunc populum pro quo ego pātor derelinquere debes? Vsitatum enim est Christo Domino, per se ipsum membra sua mystica exprimere, sicut quando Saulum allocutus est: *Saule Saule quid me persequeris*; hoc est populum mihi seruientem. Ita & nunc clamat ad æternum Pa-

atrem, ne eum derelinquat; hoc est, ne iam genus humanum ampliùs reijciat sed potius in gratiam suam admittat. Sic locum hunc exponit Theophylactus. vbi dicit Christum Dominum verba hæc locutum fuisse, in persona populi Iudaici, qui propter peccata sua adeo derelictus erat à Deo, vt permetteret illum atrocissimum scelus committere, occidendo Dei Filium. *Hoc* (inquit Theophylactus) *de Iudæis dixit, quasi ipse secundum carnem Iudæus existens Patri diceret, vt quid Habraicum populum dereliquisti, vt tuum crucifigeret Filium?* Non ergo vox ista: *Deus Deus meus vt quid dereliquisti me*: aut ignorantiam, aut impatientiam indicat, sed summum Christi erga nos amorem: his enim verbis petitionem suam ad Patrem æternum dirigit, perinde ac si verba illa repeteret. *Pater ignosce illis quia nesciunt quid faciunt.* Ignosce his qui me crucifigunt: Gentilismi enim error, & veri Dei ignoratio delusit eos, vt tam sacrilegum facinus committere auderent. Ignosce accusantibus Iudæis, quia praua educatio, & mala in diuinis legibus instructio, corripit eos; & penitus excæcauit, ne summum bonum quod in se habebant, agnoscerent. Ignosce illudentibus mihi Principibus Sacerdotum & Pontificibus, quia dignitatis tantę præminencia dementauit eos, ne venienti in terras suū omniū principi, honorem deferrent. Ignosce Iudici Pilato, quem fauor humanus, ne Cæsaris inimicus esset, eò perduxit; vt contra euidentem, veritatem, & manifestam innocentiam, iniquissimum mortis decretum sanciret. Ignosce demū vniuerso mortaliū generi, nox enim illa atræ peccati vniuersam naturam inficientis, eò dementiæ perduxit omnes, vt lucem odissent, & tenebras amarent. Ignosce iam omnibus, quia in cruce *Sitio*: quod verbū Arnoldus Carnotensis in suo tractatu de septem Christi verbis ponderans, exclamat: *Mirum dictu! tremendum relatu! aperitur iam lancea latus, & profluentibus de sacro latere*

Theophyl.

Arnoldus Carnotensis

latere aquis viuentibus, atq; emanantibus de fonte oberè & largis liquoribus, Christus sitire se perhibet, & ipse mundum irrigans atq; fecundans de ariditate conqueritur. Respondetq; Arnoldus: *Sitit* inquit, *conuersionem, currit ad remissionem.* O stupendus amor! ô inaudita salutis humanæ cupido! sensus iam in sacro tot cruciatibus dilacerato corpore deficiunt, ardor tamen redimendi captiuos non cessat? defluunt iam vltimæ sanguinis guttæ; sed Spiritus peccatores viuificans augetur in corde. Exspirat iam Saluator noster inclinato capite, nos tamen omnes extensis in cruce manibus ad se vndeque trahit, sitiendo nostrā salutem. Igitur antequam mortem Saluatoris deuotis suspirijs concludamus, tantisper versi in aquas compunctionis, aut soluti in lachrymas, prouoluamur in genua; vt dulcem illi ex nobis haustum propinquemus, atrociamque sitis tormenta mitigemus.

Sacra Historia narrat, quod cum olim Asaël frater Ioab, ab Abner interfectus esset, omnes qui transibant per locum in quo ceciderat, subsistebant. Videmus & nos hodiè in publico foro montis Caluarie, nobilis Galilæi Christi IESV corpus esse mortuum, & à crudelissimis carnificibus immaniter occisum. Idcirco in admirabili atq; stupendo parumper spectaculo nos subsistere oportet. Cuius innocentissimæ mortis Christi typum pulcherrimum gessit Regis Iosias mors, de quo sacer textus dicit: *Similis illi non fuit ante eum Rex, qui reuerteretur ad Dominum in toto corde suo, & in tota animâ suâ, iuxta legem Moysis.* Additq; Ecclesiastica Historia, quod Rex iste mortuus fuerit proximus arbori & fonti: & quod ex tunc duo illa aruerint, in signum iustitiæ. Insuper apud Esdram mors eius adeo deplorata fuit, vt per centum annos ea consuetudo vigeret, vt multi in vnum congregati, Hieremiæ lamentationes cantarent, referente id scriptura. En vobis catholici imaginem cruentæ Christi necis, cui hæc

omnia ad amissim conueniunt. Si enim de Rege Iosia dicitur: *Similis illi non fuit ante eum Rex.* De Christo pariter rege regum, canit sponsa in canticis: *Electus ex millibus.* & iterum: *sicut malus inter ligna siluarum, sic amicus meus inter filios.* Si mortuus est Rex Iosias, eò quod fauorem impertierit amico cuidam Regi contra regem Ægypti, qui ingenti militum cateruâ stipatus, ad illum expugnandum venerat. Christus Dominus mortem sustinuit, non solum quod auxilium tulerit amicis, ad quos debellandos cum summâ potentiâ venerat inferorum Princeps; sed etiam quod liberaret inimicos, vt docet Apostolus: *qui cum inimici essemus, reconciliati sumus in morte filij eius.* Si Iosias opposuit se regis Ægypti furori; Christus Dominus furori quoq; iustitiæ paternæ sese obiecit, iam iam arcus sui sagittis confodere tentantis genus humanum, vt loquitur regius vates: *Arcum suum tetendit & parauit illum, & in eo parauit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit.* Rex Iosias mortuus circa arborem; Christus pariter in arbore crucis vitam posuit. Rex Iosias circa fontem obiit; Christo quoq; defuncto, fons lateris eius aqua & sanguine scaturire cepit: *Exiuit & sanguis & aqua de latere eius.* Deniq; tandem, si in morte Iosias fuit, communis omnium planctus familiarq; vniuersæ congregabantur ad plorandum, iuxta illud scripturæ: *Eris planctus magnus in Ierusalem, sicut planctus Adadremmon in campo Maggedon.* Ita hodiè per vniuersas Ecclesias Catholicorum, familiæ ad lachrymandam Christi mortem piè & religiosè congregantur. Itaq; dum nō solum creaturæ rationis participes, sed mentis etiā expertes, vt Sol, Luna, Lapides, Terra, & velum templi, obscuritate, terræ motu, collisione, scissurâ, doloris indicia, in acerbâ Christi morte, quo possunt modo exhibent. Flete & vos Christiani. plorent eum reges, quia cecidit magnus princeps in Israël: *Rex regum & Dominus dominantium.* Plorent Sacerdotes, quia mortuus

4. Reg. 23.

Cantic. 5.

Cantic. 20.

Rom. 9.

Psal. 70.

Ioan. 19.

Zachar. 12.

Apec. 19.

1. Reg. 2.

4. Reg. 23.

Esdra 3. cap. 1.

Paralip. 2. pom. 15. & Zacha. 10.

Psal. 109. mortuus est summus Pontifex : *Tues* ^A *Sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech.* Florent Duces, quia perijt inuictissimus dux, quem Propheta Isaias. *Ducem & Præceptorem gentium appellat.* Florent diuites & pauperes, quia ditissimus pariter & pauperrimus omnium trucidatus est.

2. Cor. 4. *qui cum diues esset pro nobis egenus factus est.* Florent mercatores, quia sapientissimus omnium mercator cælestis, à sceleratis mundi prædonibus atque piratis, vitæ & vestibus spoliatus est. Florent agricolæ, quia prudentissimus omnium agriculator & seminator, à sentibus mundanæ iniquitatis, & spinis incorrigibilis malitiæ, suffocatus est, de quo dicit Euangelista :

Luce 8. *Exijt seminare semen suum.* Atq; vt verbo omnia concludam ? omnes & singuli plorent : quoniam pro omnibus mori dignatus est Christus, exemplum illud amicorum Iob imitando.

Iob 1. & 2. de quibus sacra pagina refert, quod cum ad consolandum Iob venissent, quem antea in summa gloriâ & regali maiestate cognouerant, regibus orientalibus ditiores ac potentiores, adeoq; sapientem, vt omnes eo loquente tacerent : cum verò tunc eum in sterquilinio positum conspexissent, à planta pedis vsq; ad verticem capitis leprâ percussus, liberis, seruis, atq; omni re familiari orbatum, à coniuge propriâ despectum, ita penitus attoniti hæserunt, vt septem diebus non aliter, quàm si muri essent, coram eo sederent. quid aliud faciemus nos hodiè Bone Iesv, dum te ex vna parte consideramus, in throno regali æterno Deo consubstantialem, diuitijs affluentem, summâ omnipotentia præditum, inaccessæ maiestatis splendore coruscantem, atq; in sinu Patris existentem : ex alterâ verò parte, videmus te in sterquilinio positum, inter caluarias & ossa latronum vndequaq; exulceratum, pedes clauis in ligno confossos, caput spinis acutissimis perforatum, ossa omnia dissoluta, scapulas flagellis laceratas, faciem liuidam, despectum, ludibrio habitum, & ab omni-

bus non tantum amicis, verum etiam ab ipso Patre æterno destitutum. Quid inquam talia spectando faciemus ? horrendum profecto spectaculum hoc plorabimus : & maiori circumdati stupore, quàm masti quondam amici Iob, muti iam & elingues persistemus. Solâ oculi nostri pupillâ non tacente, quæ ad funebre sepulchrum, tam diu mortem tuam deplorabit, quousque te cum triumpho resurgentem non salauerimus.

E O D E M D I E CONCIO QVARTA.

Consilium fecerunt Principes Sacerdotum aduersus Iesum.

Matthæi 26.

Spectaculum Angelis & hominibus mirandum, cælo & terræ stupendum, creaturis inauditum, ipsis etiam pertimescendum elementis, hodiè peragitur Catholici. Grande inquam spectaculum, quod vt docet S. Augustinus : *Si spectet impietas, grande ludibrium; si pietas, grande mysterium; si spectet impietas grande ignominia documentum; si pietas, grande fidei munimentum.* Merito mirabile spectaculum vocitat D. Augustinus, in quo Christus Dominus velut innocens Abel, ducitur in campum à fratre suo Cain occidendus. In quo velut iustus Noë, vt à diluuiio peccati mundum seruet, crucis nauiculam conscendit, quò facilius nos omnes in securum æternitatis portum transuehat. consilium itaq; inierunt Principes Sacerdotum aduersus IESVM ! Sed quale obsecro ? Non illud certe quod cogeant sapientes Pharaonis contra Moysen, vt illum suis prodigijs ope dæmonum factis, in conspectu regis confunderent. Non illud, quod Principes quondam Chaldæorum & Persarum moliebantur contra Danielem ; vt eum quasi idololatram & regis edicta contemnentem, leonibus deuorandum projicerent.

Augustin⁹
tract. 119.
in Ioannē.

Exodi 12.

Dan. 12.

Necq;

Gen. 37. Neq; demum illud, quod fratres contra Iosephum machinati sunt, vt eum præterredientibus Ismaëlitis venundarent. Sed execrabilius multò, quod scilicet contra Christum primogenitum omnis creaturæ, à mundi exordio tentauit diabolus ; vt deposito legitimo hærede, sedem eius in lateribus Aquilonis supra astra cæli obtineret. Hoc immane facinus & inexpiabile, atq; sacrilegum Iudæorum aduersus IESVM consilium, præuidit in Spiritu Dei sapientissimus Salomon inquires : *Circumueniamus ius-*

Apoc. 15. *sum quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplina nostra. Promittit se scientiam Dei habere, & Filium Dei se nominat. Factus est nobis in translationem cogitationum nostrarum.* Grauis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est alijs vita ipsius, & immutata sunt via eius, tanquam nugaces estimati sumus ab illo, & abstinet se à vijs nostris tanquam ab immunditijs, & præfert nouissima iustorum, & gloriatur Patrem se habere.

Sapien. 2. *Deum.* Sed pro dolor : hæccine causa odij in Deum scelerate popule ? hocne motuum ? vt omnia in Christum blasphemix & accusationis tela conijcias, impijssima natio, quod sit vitæ inculpatæ. Orationisne hic an silentij ? Eloquentiæ an luctus ? verborum an gemituum ? ad edifferendam perfidiæ Iudaicæ malitiam opus sit ; prorsus ignoro. quoquò enim oculos mentemq; conuerto, funestissimi rerum apparatus terrent aspectum dicentis. Quoquò aures diri-

go, luctuosissima vniuersitatis natura, indigno lamentabunda eiulatu animum dicentis interturbat. Lugent terrarum domicilia ereptum sibi hospitem ; moerent sidera interfectum ciuem ; deplorat cælestis curia ludicem ; descent beatissimæ mentes contrucidatum Imperatorem.

Tota naturæ vniuersitas senio confecta est ; omnis hæc aspectabilis mundi moles, suis euulsâ sedibus contremiscit : dum natales inter mortalitatis tenebras, æterna lux occidit,

& genitus in splendoribus cum sole obit Deus, mortis concedens sub vmbra : qui non nisi sub Virginis vmbra natus mundo apparuerat. Quo tandem & nos animo Christiani ? quo cultu ? quâ voce ? in hoc tristi & portentoso spectaculo confidemus. Nihilne nos turbulentissimi fragor Oceani, ad facinus inauditum exhorrescentis ? nihil horrida nubium volumina ? nihil atratus morississimi solis vultus, ad sceleris indignitatem fugientis ? nihil montium subsultus, collisio saxorum, nemonum strages, terrarum voragines, nihil deniq; rei ipsius atrocitas nos mouebit ? Emollescite iam nouum in luctum deuotæ Christo mentes : & vos duro corde luctuosi occasus spectatores percutite pectora. Quis scit an non confusam rerum vniuersitatem declinans lux, vestros in animos aberrabit. Conspicite quomodo ad-

sunt iam omnium ordinum, omnium ætatum sceleratissimi homines. Intueamini, quomodo plenum est armatis satellitibus forum, plena perurris testibus curia, plenæ accusatorum Pontificiæ domus, plena Regum atria siccarijs, vici latronibus, plateæ commotâ populi turba. Alij gladios, fustes alij, cæteri flagra & virgas, spinas nonnulli, quidam arundines, crucem deniq; alij expediunt. Quorsum hæc ! quorsum ? me miserum ! in vnus post hominum superumq; memoriam innocentissimi IESV perniciem. Sed iam vox faucibus hæsit, tristemque lachrymabilis dolor repetitis singultibus compressit linguam. Nec mirum : quis enim singula funesti illi apparatus percensere poterit ? quis vocem non commutabit in fletum ? Quando non iam vnus Gabinij (qui cum ciuis Romanus esset) in crucē tamen innocentem actus fuit. Non inquam innocentis Romanorum Gabinij, sed Dei ipsius crucem describere oporteat. Cuius verba non concrenent in lachrymas, quando ille qui ad mortem quaeritur, edifferendus est, Deus & Homo simul, auctor vitæ immensus, infinitus,

tus,

tus, immortalis. Cuius sermones^A in tristes non abibunt noenias? si ab excellentia personæ patientis, oculos mentis paulisper reflectat ad vilitatem personæ, pro quâ puniendus inquiritur Dei Filius: id est pro vilissimo homine, pro indigno peccatore, omnibus scatente immunditijs. Conticescet ad hæc omnia quispiam, intentusq; ora tenebit. Nam quem admodum teste Pierio inter Aegyptiorum Hieroglyphica, singulare illud erat, quod ut significarent Deum ore humano ineffabilem esse, depinxerint Crocodilum ore aperto: Quia teste Plinio animal hoc linguâ caret, quo scilicet ostendebant, humanam rationem ad diuina mysteria deprædicanda elinguem esse. ut proinde non immerito, Moyses vir alias eloquentissimus (sicut de illo fatetur. B. Stephanus in actis Apostolorum) cum primum ineffabile Dei nomen audiuit, balbutire cæperit, & ad legati munus præstandum, quod illi a Deo imponebatur, tamdiu impari & insufficientem se fassus fuerit, donec diuina manus linguam eius velut calamum velociter scribentem moueret. Insufficientem & ego me hodiè fateor ad enarrandam moestissimam Christi mortem, & tantisper vel Crocodili instar ore aperto quasi lingua carentis subsistam: vel Moysis admodum balbutientis hæbebo. Donec præpotens æterni numinis manus, linguam meam veluti calamum Scribæ efficacissimè mouere inceperit. Quod ut facilius assequar, vobisq; sacrilegum Iudæorum consilium aduersus IESVM edisseram, poplite terram quatiente, Christum iam in mortem destinatum, humiliter precemur.

Conuocatur plenum scribarum concilium aduersus IESVM. Sed ad quid? pro pudor. ut Iesum dolo tenere possint, respondet Euangelista: ut summæ innocentie tuæ calumniosum examen, cauillosamq; explorationem coram septuaginta duobus corruptis Iudæorum Iudicibus subeat. moris enim erat apud Hebræos

(ut auctor est Abulensis) causas & iudicia reorum, a septuaginta vno congregatis iudicibus, qui cum summo Sacerdote numerum septuaginta duorum complebant; examinari atq; tractari. Properauit igitur ad tam malignantium consilium perfidus Iudas: Tunc abiit vnus de duodecim qui dicebatur Iudas Iscariotes, ad Principes Sacerdotum; & ait illis; quid vultis mihi dare? & ego eum vobis tradam. Abiit inquit Euthymius, non vocatus, nec iam suum Magistrum Christum nominat, sed eum: quasi non personam tantum illius, verum & ipsum nomen summo odio persecutus. Abiit inquit Hieronymus, quasi vile mancipium, tradens & in potestate ementium ponens. O execranda Iudæ auaritia! ô inexplabilis cupiditas! quæ vas illud electionis, in Filium perditionis atq; mortis commutauit, & in proprii Domini necem pepulit. Quod perpendens D. Leo Papa, in hunc modum exaggerat: Non timoris perturbatione Christum deseruit, sed pecunia cupiditate distraxit: amore enim pecunia vilis est omni affectio. & anima lucri cupida etiam pro exiguo perire non metuit: nec vllum est in illo corde iustitie vestigium, in quo sibi fecit auaritia habitaculum. ut proinde recte dixerit Poëta. Aeneidos 3.

---- Quid non mortalia pectora cogit
Auri sacra fames? ----

Excæcavit hæc cupidum cor Iudæ, & summa obuoluit impietate, ut minimè vereretur tam immane flagitium committere, quomodo mediatorem Dei & hominum, Christum IESVM, Deum pariter & hominè vilissimo vendiderit pretio. De quo dicit rectus Job: Nescit homo pretium eius. Quod considerans D. Ambrosius libro de Spiritu: Quomodo, inquit, poterat eius pretium comprehendere, cuius non potest definiri? O Iuda proditor! unguentum passionis eius trecentis denarijs æstimas, & passionem eius triginta denarijs vendis? ô informem laqueum proditoris, sed deformius pretium Iudæorum, argentum reprobatum, quo aut emitur ad necem iustus, aut venditur.

Placuit

Abulensis
in cap. 15.
Matt.

Matt. 28.

Hiero. super
cap. 26
Matt.

Iob 28.

Ambro. li-
bro 2. de
Spiritu S.
cap. 18.

Placuit tamen pessimum Iudæ negotium Iudæis, iamq; res in contractum deducitur, dicente Euthymio: Principes autem Sacerdotum appenderunt ei triginta argenteos. Fortasse memores illius præcepti, quod in Exodo præseripserat Dominus, ut pro seruo occiso, a serui Domini soluerentur triginta sili argentei: quo etiam pretio Ptolomæus Philadelphus iusserat manu mitti seruos Iudæos, qui erant in Aegypto, ut refert Iosephus in libris Antiquitatum. Ut ergo etiam Principes Iudæorum ostenderent, quam vili æstimabant Christum Dominum, non alio pretio volebant illum emere, quam eo, quod pro vilissimo quoq; mancipio in lege præscriptum erat impendi. Acquiescit sceleratus homo oblata pecuniâ, & ecce tibi illico prodeunt nefarii scelerum molitores, ducem perfidia Iudam secuti, accingunt operi instrumenta; gladios, scuta, falces, expeditunt, nocturnas apparant faces rabie excæcati. Ipse dux explicato vexillo futuræ victoriæ animat militem, centuriat cohortes, sceleratissimos quosque in suam vocat coniurationem: ordines instruit, cani iubet, classicum, pulsari tympana, vela, signa, arma, capi imperat. digestâ instructaq; acie, prouolat ad hortum, præcedit furor omnia, odium, lior, truculentia, comitantur: perfidia, immanitas, fraus, amentia, nefas, & rerum omnium desperatio insequitur. Quæritur in hortum innocens IESVS (ut quemadmodum pulchrè discurret S. Cyrillus) ubi hominum ruinæ caperetur, ibi eiusdem reparatio exordium sumeret. Hortus enim paradysum designabat, & quia in paradiso malorum omnium initium factum est, ideo & Christi passio in hortum incipere debuit, per quam a peccatis liberati in pristinum innocentie & gratiæ habitum restituti essemus. In hortum primum generis humani caput Adam deuicerat diabolus: in hortum quoq; a Christo cum vinci oportuit. In hortum contractum fuit ingens peccati damnum: in hortum quoq; tanti

inchoanda erat solutio debiti. In hortum ortum habuit mors: in hortum quoq; vita debuit oriri; ut unde mors oriebatur, inde vita resurgeret. In hortum serpens fuit Sathanæ organum ad interficiendum in anima & corpore terrenum hominem, in hortum quoq; proditor Iudas aptum diaboli organum ad inferendam mortem homini celesti fieri enituit. Ideoq; sicut serpens propterea, quod satanæ esset instrumentum, præ omnibus animantibus inuisus fuit homini, & maledicto atq; execrationi diuinæ obnoxius, ut dicit Scriptura sacra: Quia fecisti hoc maledictus es inter omnia animantia. Ita quoq; impius Iudas propterea, quod organum esset blasphemantium Iudæorum ad dolose capiendum IESVM, præ omnibus hominibus plurimis, ijsq; grauissimis maledictionibus obruitur a Dauide. Cum iudicatur (inquit ille) exeat condemnatus, & oratio eius fiat in peccatum: fiant eius dies pauci, & Episcopatum eius accipiat alter.

Refert sacra Historia, quod Rex Assuerus iratus contra Aman surrexit de loco conuiuij, & intrauerit in hortum arboribus constitum, ut & arroganter Aman perderet, & filios Israël morti adiudicatos liberaret. Pariter sanè & Christus Dominus è conuiuij loco, vbi duplicem cænam legalem & sacramentalem celebrauerat, surrexit diabolo iratus, nobis vero propitius, & in hortum multis constitum arboribus secessit, ut infernalem illum Aman in patibulo crucis omni expoliens potestate suspenderet, genus verò hominum à miserâ illius seruitute, & dirâ tyrannide eximeret. Sed quid proditorem Iudam fastuoso Aman comparo? cum excæcata eius impietas omnem etiam inferorum malitiam transgrediatur. Aman infensum sibi agnoscens regem, modum veniam poscendi quærebat: Iudas nequaquam motus reclamante conscientia, cum sceleratissimorum caterua etiam in hortum ad comprehendendum properat IESVM. Sed cur saluti tuæ non

Ll

con-

Euthymius
super c. 16.
Matt.

Exodi 11.

Iosephus
lib. 2. An-
tiquitat.

Pierius
lib. 17.

Plinius li-
bro 8. c. 17

Actor. 3.

Gen. 3.

Psal. 108.

Cyrillus
lib. 12. in
Ioannem.

consulis Christe Iesv, & ab aduen-
tante iam militum cohorte paulisper
te non abscondis? Non aduertis for-
tasse ad imminetia tibi pericula,
quia prostratus humi lassusq; prolixâ
oratione ad Patrem obdormisse vi-
deris: Quia sine comite, inermis,
nudus, de lapsis fugâ comitibus, &
solo stipatus amore nimium tibi con-
fidis. Sed & hic ab hominibus iam
corruptus, humanas tenet partes.
Amor mihi credite scientem omnia
quæ ventura erant IESVM, in horto
intrepidum detinet: adeo enim fer-
uens in sacro Christi pectore deside-
rium erat tradendi se morti pro no-
bis, vt obuiam hostibus ire deside-
rans, discipulos his verbis animaue-
rit: *Surgite eamus, ecce qui me tradet*
prope est. Progreditur audacter & cir-
circumstantium vultus ipsis facibus
ardentiores animosè lustrat, Iudam
agnoscit, illiq; prioris memor boni-
tatis, immemor verò iniuriarum,
osculum daturus properat, vt osten-
dat, se immane proditoris facinus
optimè præsciuisse: qui cohortibus
(ne loco Christi aliquem ex discipulis
eius caperent, potissimum autem Ia-
cobum minorem, qui Christo simi-
limus fuisse traditur) signum dede-
rat: *Quemcumq; osculatus fuero, tenete*
eum & ducite eum. Accedit proinde
perfidus Iudas, & inuerecundè satis
atq; perfidâ fronte Christum audet
osculari, dolosa proferens verba:
Aue Rabbi. Vbi B. Brigitta in suis
Revelationibus testatur, quod cum
Iudas breuioris stature esset, Christus
Dominus se se inclinavit ad osculum
illius. Quod perpendens D. Augusti-
nus gemitunda voce exclamat: *O si-*
gnum sacrilegum! o placitum fugiendum!
ubi ab osculo incipit bellum, & per pacis
iudicium, pacis rumpitur sacramentum.
Et D. Ambrosius execrandum hoc
Iudæ osculum his persequitur verbis:
Venenum infundis osculo, quo gratia cha-
ritatis infunditur? osculo quod sacra pa-
cis insigne est? osculo quo amicitia fida
firmatur? osculo quo fides sancta signatur.
Hoc ergo osculo tradis periculo, quem pro-
pter osculi commercium venerari deberes,

Et tradis filium hominis homo, qui pro-
pter hominum salutem descendit de calo.
Filium hominis tradis, qui te ex peccatore
Apostolum fecit. Filium hominis tradis,
qui venit ut in sanguine suo omnium pec-
cata dilueret. Ego osculum non nego ipse
videris, qui violaueris osculo sanctitatem.
An non legisti quod utiliora sunt vulnera
amici, quam voluntaria oscula inimici.
Verum si tam perniciosum est Iudæ
osculum, siste Iesv Princeps optime
maxime, purissima cohibe labia, frau-
des, virus, venenum, non præsen-
tis? obdormiuisse videtur. Accela-
rat verò (heu me) nefarius proditor,
castissimo spurca ori labia admotu-
rus. Prohibe nefas sceleratissime,
insanam recollige mentem? nun-
quam nè tibi amoris, nunquam be-
neficii, nunquam inculpatæ Magi-
stri innocentia, qui nunc animo mi-
tissimo intuetur, veniet in mentem
ratio? Sed pro pudor! non perci-
pit hæc odium, non sentit cor omni
durius petra. Osculatur Magistrum:
quo velut signo dato, rapitur inno-
centissimus agnus, nullo conuictus
maleficio crassissimis vincitur funi-
bus, grandis catena nobilissima cer-
uici imponitur, crudelissimi lictores
post terga manus reuinciunt, per sa-
xa, per rupes, per sentes trahitur Dei
Filius. Sistitur ad Annæ iniquissimi
iudicis tribunal: seductor populi,
proditor arcanorum, seditionum
auctor, reus patibuli proclamatur.
Agit barbarus iudex militibus gra-
tias, benevolentiam erga se collau-
dat, publici commodi amatores præ-
dicat; ipse inflammatus odio & fu-
rore in curiam properat; fera ex in-
cesto ore emicat crudelitas, & inte-
rea conuocari primates imperat.

Accurrunt illi celeriter, co-
quitur parricidale consilium: mortis
edictum liuore excæcata plebis multi-
tudo deposcit; neq; pugnis, morsu-
bus, sibilisq; abstinetur. Quid hic
expectatis Catholici; quæ causa? quæ
iudicii ratio? quæ controuersia? qui
accusatores? quis defensor? quis
iudex. Hierosolymis intempestâ no-
cte, in amplissimâ summi pontificis
domo,

domo, in maximo atrio, summa
omnium ætatum atq; ordinum fre-
quentiâ, circumfusus hinc togatis,
illinc armatis militibus, loricatis
vndiq; ordinibus, confidentibus in
subsejls iudicibus, reus, accusatus,
apud homines stetit Deus. quæritur
ex secunda Sanctissimæ Triadis perso-
nâ, cuius sit filius, & quidem iure-
iurando quæritur; quando nimirum
ipse qui iurisiurandi testis est comu-
nis, non modo adesse, verum etiam
iurare, cuius filius sit iubetur. Atten-
dite pro Deum immortalem, Christi
calumniæ condolentes deuoti Chri-
stiani, quomodo Deus non de nobili-
tate, non de stemmate, non de factis,
non de vita, sed de genere; Addam
amplius, de patre, hoc est, de honesto
ortu interrogatur. *Adiuro te, inquit,*
per Deum viuum si tu es Filius Dei. Au-
dis hæc celestis pater, audis? & eum
ipsum, qui ligatus Pontifici præsentatur,
in amplexu & sinu diuinitatis
tuæ gestas? & cur ne verbum quidem
de legitimo atq; æterno tui ortu filij
facis? Etiam enim ad te pertinent
miserabiles istæ voces, & superba atq;
calumniosa interrogatio. Tuam
quoq; blasphema hæc verba, infinitâ
atq; inexhaustam naturæ fecundita-
tem vulnerant. Tuam isti carnificum
funes, quibus ligatus ad iuramen-
tum trahitur Iesv, inaccessam læ-
dunt dignitatem. Si enim teste Cice-
rone in Verrem: scelus erat vincire
ciuem Romanum. Si Regem ligari
indignum fuit teste D. Bernardo, qui
refert de Alexandro magno, quod
cum is sagittâ transfixus esset, & illa
de corpore eius extrahenda foret,
medici voluerint eum ligare propter
periculum mortis. Sed minimè id
Alexander permisit, inquit: *Non*
debet vinciri Regem, cum libera sit regis
& semper salua potestas. Si etiam capto
imperatorii gladium eripi illicitum
habebatur, vt refert Mallonius de
Christi flagellatione cap. 5. quod cum
Serenissimus Sebastianus Lusitano-
rum Rex vltimus, superatus ab hoste
in bello, ab illoq; captus arma depo-
nere iuberetur, responderit; regia-

libertas non nisi morte amitti debet:
& sic animo inuictus hosti gladium
tradere renuit. quomodo o suprema
rerum potestas, Christum in illo in-
accessu diuinitatis Augustali ciuem
honoratissimum, vinciri hic? quo-
modo mortiferam iuramenti sagit-
tam à Rege regum extrahi, & à capto
latronis instar, æternæ fidem natiui-
tatis exigi pateris? Sed cum æternus
sui Nati genitor, irâ fortassis nimium
percitus sileat: vestra saltem erga
regis vestri filium obseruantia, bea-
tissimæ Angelorum mentes hoc si-
gnum appareat: vt illum ipsum
Deum, qui se Dei filium iureiurando
dicere cogitur, attestari & proclamare
velitis. Dabitur ne vereamini vestra
fides authoritati; vos etenim illius
Patriæ nobiles estis, quæ hunc hære-
dem habet & regem. Tacent nihilo-
minus & beatæ illæ mentes, quasi aut
in mundi partes auerſæ, aut impoten-
tiâ perterritæ.

Memorat sacra regum Historia,
quod cum Nabuchodonosor ad expu-
gnandam Hierusalem accessisset, &
defensionem vrbs Sanctæ Sedechias
Rex susceperet, omnes milites eius
aufugerint, eo solo relicto: *Omnes (in-*
quit sacra pagina) bellatores, qui erant
cum eo dispersi sunt, & reliquerunt eum.
Non dissimile quid in grauissimo
Christi casu euenit: nam & Pater
æternus quasi iam immemor illius
esse vult, quod mœstus insinuat Iesvs
per Prophetam: *Deus Deus meus vt*
quid me dereliquisti. & discipuli omnes
recesserunt ab illo, vt innuit Hiere-
mias: *Dispersi sunt lapides sanctuarij in*
capite omnium platearum. quin immò
& ipsi iam Angeli penitus illum de-
seruerunt, iuxta illud Isaia: *Torcular*
calcaui solus, & de gentibus non est vir
mecum. quid igitur in summo disci-
mine facies Christe Iesv, quo te ver-
tes? Tuæ iam solius nobilitatis, tuæ
generositatis est? vt quæstus de
genere, non dubio verborum ambitu,
sed prodigio, aliquo & ineffabili por-
tento, Filium Dei te esse proclames.
Sed ecce quasi elinguis hæret. Tacet,
quia incompetentem agnoscit iudi-
L 1 2 ccm,

[Ioan. 14.]

Brigitta li-
bro 4. Re-
uel. c. 66.Augustin⁹
Ser. 211.Ambr. su-
per Ps. 39.

4. Reg. 23.

Ibidem.

Psal. 21.

Thren. 4.

Isaia 63.

Cicero 7.
Verrina.Bernardus
Serm. de
Passione
cap. 4.

Mallonius.

cem, à quo liberā semper exceptio. Incompetentem propterea; quia homini in Deum quæ iurisdictio esse potest? Tacet, quia in derisum & ludibrium suam exigi videt responsionem: eligens potius innocenter, à sceleratis damnari, quam non creditious suam edicere veritatem. Tacet, licet potentissimè vrgeant Iudæorum allegata: *hic se facit filium Dei*. Et benè tacet inquit, D. Ambrosius lib. super Lucam, quia defensione non indiget: *ambiant defendi, qui timent vinci, non ergo accusationem tacendo confirmat, sed despicit non refellendo*. Excandescens Christi taciturnitate, Pharisaica malitia, vrget tamen responsum noua obiciens commenta. Duodecim inquit habes discipulos, contra duodecim Patriarchas: & septuaginta duos alios discipulos, contra totidem populi seniores. Doctrina tua à Moyse disciplina multum dissidet: nam cum ex stirpe Leuiticā non sis, sacerdotij munus tibi usurpas, & occultè doces, & angulos quaris. Seductor ergo & nouorum dogmatum inuentor esse videris? Grauis hæc erat Christo calumnia, nec amplius ora sua continere valens, calumniose Pontificis obiectioni, prudentissimè respondet: *Ego palam locutus sum mundo, ego semper docui in Synagogis & in templo quo omnes Iudæi conueniunt, & in occulto locutus sum nihil, quod sit veritati contrarium. Sed quid me interrogas, interroga eos, qui me audierunt*. quasi diceret: superfluum est, me tibi respondere, cum futurum non sit, ut mihi credas; quia mentiri & seducere me arbitraris: Interroga potius eos qui me audierunt, ut facilius ex ore inimicorum & maleuolorum veritatem conicias. Eheu seculus nefandum, in peruerso illo Pontificis concilio adest sacrilegus miles, qui per iuris testibus ablandiens, in præmium interrogati, non modestè Dei filij, armatâ dexterâ grauem alapam impingat: *Vnus assistens ministrorum dedit alapam Iesu dicens, sic respondes Pontifici? Molestus erat colaphus ille Christo, non tam pro-*

Ambro. li-
bro 10. su-
per Lucam

Ioan. 18.

pter doloris magnitudinem, quam ob specialem ingratitudinis circumstantiam: quod scilicet (ut vult Diuus Chrysostho.) ab illo susceptum esset, cui abscissam auriculam diuinâ virtute restituerat Dominus. Grauis erat impactæ alapæ dolor, adeo; ut S. Vincenti⁹ affirmet, ex vi percussio- nis illius Christum Dominum in ter- ram cecidisse. Et Landulphus de vita Christi, cum alijs testatur tunc ex vulnerato Christi ore sanguinem profluxisse, & in veneranda eius maxillâ digitorum impressionem mansisse, cum liuido colore & tumore. Præuidit hanc molestiam Christi colaphisationem Iob in Spiritu cap. 16. in- quiens: *Tetendit aduersus Deum manum suam, & contra omnipotentem roboratus est*. Prædixit multo ante tem- pore sacrilegam hanc militis audaci- am, Sybilla Erithræa in suis oraculis dicens:

In iniquorum manus infidelium postea veniet
Dabunt & alapas manibus incestis.

Crimen erat læsæ maiestatis, cum Michæa Iudicis Israël, Sedecias vnus è regio comitatu, faciem percussisset, ut regi adularetur. Sed magis profectò sacrilegum & toto mun- do inauditum scelus hodiè in Iudicem viuorum atq; mortuorum commissum est: quando diuinum eius vultum sceleratus miles cedere non exhorruit, ut tantummodò Pontifici applauderet. Cuius impudentiam considerans D. Chrysostomus: *Exhorrescat, inquit, calum & contremiscat terra, quomodo alapis Deus percuti potuit. O Angeli qui hæc intuemini, quomodo sileatis? quomodo manus continere potestis? quomodo pro Domino vestro non responde- tis*. Et B. Ephrem Sermone de passio- ne Domini, tam execrandam ad- miratus malitiam inquit: *qui de pul- uere terræ hominem pinxerat per gratiam, à manibus quas ipse formauerat, alapam accepit. Serui quidem omnes cum liberi efficiuntur, accipiunt alapam, ut morali libertate potiantur. at ipse (ò infelix mi- les) cum sit omnium liberator iniuste cola- phizatur. quia putas ita pie mercedem accipere à Caipha? alapam quidem dedisti omnium*

Vincenti⁹
Serm. de
Passione.

Landulph.

Iob c. 16.

Sybilla Eri-
threa lib. 8.
oraculorū.

Chrysosth.
hom. 81. in
c. Ioan. 13.

B. Ephrem

omnium Domino, sed seruus seruorum, factus es in æternum. Et comprobatur. D. Augustinus in hunc modum dis- currens: *Sicogitemus quis acceperit ala- pam, nonne vellemus eum qui percussit, aut cœlesti igne consumi, aut terrâ de- biscente sorberi, aut correptum demonio volutari, aut alia huiusmodi qualibet pœ- nâ, vel etiam grauiore puniri? Quid enim harum per potentiam iubere non po- tuisset, per quem factus est mundus, nisi patientiam nos docere voluisset*. Dignus est sceleratus iste miles, ut creaturæ omnes, quasi sui Creatoris iniuriam vindicantes in illum vnanimiter in- surgant. Nam si olim terra, Core, Dathan, & Abiron, contra Moyse- num tumultuantes deglutiuit? Si Phara- nem & omnem eius exercitum, filios Israël persequentem, maris tempe- stas absorpsit? Si infames Sodomitas belluinam viuendi fœditatem supe- rantes, ignis & sulphur è cœlo cadens combussit? si quinquaginta milites, bis contra Heliam audaciùs venien- tes, flamma diuinitus inuocata, in ci- nerem & fauillas redegit? Si ær pe- ste infectus, septuaginta millia viro- rum propter vnicum Regis pecca- tum, lethaliter infecit? Si Angelus Domini omnes Ægyptiorum primo- genitos, propter blasphemiam inte- remit? quomodo nunc fieri poterit, ut creaturæ tam promptæ & paratæ ad defendendum Dei honorem, ab vliscendo nefarij militis scelere ab- stineant.

Refert sacra Regum Historia, Ozam, eò quod indebitè arcam Dñi retigerit, subito interiisse: imò etiam quod minùs reuerenter spectassent, arcam Domini Bethsamitæ, Domi- nus illicò ex eis percussit quinquaginta viros nobiles, & quinquaginta plebis millia. Hic autem scelestus miles multò præstantiorem arcam, omnes Dei thesauros in se continen- tem, non modò irreuerenter spe- ctauit, sed etiam audacter tetigit, & sacrilego ausu contrectauit; impune nihilominus cedit ipsi resolutio exe- cranda. Heliodorum, eò quod tem- plum Domini profanasset, Angeli acerrimè verberarunt: huius verò

A qui in sacratissimum Christi corpus, in quò omnis plenitudo diuinitatis inhabitat, irreuerenter satis insur- rexit, ut faciem eius dirâ alapâ per- cuteret, quid quæso supplicij tam execrandum flagitium non merebitur? Regis Hieroboam, eò quod ex- tenderit manum suam contra quen- dam prophetarum, ut illum compre- henderet, extemplo manus exaruit: & quomodo sacrilega illa manus, contra innocentem IESVM extensa, subita ariditate non contabuit? Si- quidem manus illa Hieroboam fuit multò nobilior, quia regis; hæc au- tem vilissimi & gregarij militis: illa in faciem Prophetæ, hæc in faciem ipsius Dei, omnium Prophetarum supremi Principis & Domini; illa ex- tensa fuit, ut comprehenderet tan- tum; hæc insuper ut etiam grauius percuteret. Sed permisit spontè in- carnatus Dei Filius, tanta sibi oppro- bria à vilissimo homine inferri tribus potissimum de causis.

Primò, ad delendam Adam i per- fidiam, quod ille quasi mentitum si- bi Deum putans, cum illi mortem prædixisset, in quacunq; die è ligno scientiæ boni & mali commederit, magis crediderit diabolo asserenti: *nequaquam moriemini*; & ad vetitum se conuerterit esum; ideoq; Christus tanquàm benignus Adami fideiussor alapam sustinere voluit, ut cum pa- riter Deus & Homo esset; patienter illam ferens, æqualem atq; omnibus numeris absolutam compensationē, pro illatâ iniuriâ, & perfidiâ Deo Pa- tri offerret.

Secundò, (ut subtiliter D. Cy- rillus opinatur) ideo Christus Do- minus alapam sibi infligi permisit, ut hoc suo dedecore, deleteret illud com- mune dedecus, quod ratione pec- cati natura humana contraxerat. Nam sicut morte sua mortem no- stram destruxit; ita planè suâ ignomi- niâ maculam omnem ac lituram de- decoris nostri penitus abrasit. Quod verba Cyrilli apertissimè indicant: *Dedecorati, inquit, peccato fuimus, quam notam iniustum Christi dedecus deterfis*.

L13

Tertiò,

3. Reg. 17.

Gen. 31

Cyrrillus
lib. 1. in
Ioannem

Idem,

2. Macha-
bæor. 3.

Tertiò, (quod maximè veritati consonum putauerim) Christus Dominus ideo alapam sustinuit, vt eximium suæ patientiæ specimen, ac excellentissimum tolerantia exemplum nobis omnibus exhiberet; quando nullam tanti sceleris vindictam sumere voluerit. Hoc certè vaticinatus est Rex David, spiritu prophetico in persona Christi loquens: *Tantum prodigium factus sum multis.* Prodigium certè, quia cum viator simul & beatus atq; comprehensor esset, cum illo tamen summo gaudio, quod anima illius beata ab instanti conceptionis habuit, ex contemplatione diuinitatis, summam pariter tristitiā & dolorem potuit coniungere. Prodigium, quia cum multa eaq; grauissima ab homine peccatore sustineat, quasi tamen omnis iniuriæ inemor; iterum atq; iterum eximiam animi clementiā consortium hominis vltro querit. Hac proinde suā impactæ alapæ tolerantia nobis relinquere voluit exemplum, vt vestigia eius humilitatis & patientiæ sequamur. Nemo enim Christo nobilior, nemo mortalium illustrior, nemo ditior, nemo sapientior, nemo prudentior, nemo sanctior, aut potentior cogitari vel fingi potest. Cum igitur ipse adeo sublimis, patienter iniuriam sibi illatam tulerit, nec eam vllatione voluerit vlsceri; quā obsecro fronte pusillus homo, abiectissimus vermis, miserrimus peccator, dignus alloquin barathro inferni includi, & æternis supplicijs deputari, minimam etiam iniuriam sustinere recusabit, ardentiq; iracundiæ calore feruens in vindictam audebit proflire? in illud oculos mentis minimè reflectens: *Mibi vindictam & ego retribuam.* Pulchrè hoc elucidat D. Cyrillus: *Si quis (ait) de proximis lapsus lingue minimum quidpiam contra nos dixerit, more draconum in eum insurgimus. & mille verbis pro vno vituperantes satiare non possumus; non quia vt homo lapsus est, nec propter communem hominum iram, infirmitatem deprimumus, sed ad ultionem irruentes Principem & consummatorem*

Psal. 70.

Rom. 12.

Cyrillus
lib. 12. in
Ioannem.

fidei nostra Iesum non respicimus, nec recordamur scriptum esse: Eorum via ad mortem qui iniuria memores sunt.

Ecc. 10.
& 28.

Fertur de Cambyse filio Cyri, quod is cum regem quendam & natos eius in vinculis captos teneret, vt maiori dolore eum affligere posset, filios eius carissimos compedibus & catenis ligatos, ante oculos ipsius produxerit: ipso nihilominus dissimulante, nullumq; signum mororis ostendente, etiam filias saccis indutas nudisq; pedibus incedentes præsentauit. Sed cum neq; earum intuitu, ad compassionem & dolorem moueri videretur: charissimum illi amicū spectandum adduci imperat. quem cum captus Rex intueretur, doloris signa amplius continere non potuit; sed in lachrymas, & singultus, & voces lamentabiles prorupit. Consilium malignantium Iudæorum, quod aduersus IESVM inuere, in similem Cambisis malitiam deflexit: nam cum illi captum Regem suum in peruerso tribunali detinerent, ad acrius eius exacerbandum animum, parum erat æternam & humano incomprehensam genio diuinitatis inquirere filiationem? parum, spurcissimis alapis vulnerare faciem? nisi etiam carissimum eius amicū (Petrum nomino) periuicio & negatione captum eidem spectandum, innocentissimi sitientes sanguinis carnifices obiecissent. Grauius hic fidiissimi lapsus amici ferire cepit mortuum Christi animum, quod ipsemet præuidens prophetico spiritu Dei filius, per Dauidem inquit: *quoniam se inimicus meus maledixisset mihi, sustinui semetipsum: sed tu homo vnanimis, Dux meus & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos.*

Psal. 54.

Narrat Suetonius quod cum, inimici, aduersus Iulium Cæsarem conspirati, in senatum conuenissent, vt eum interimerent, & vnus illorum nomine Cæsa fraudulenter eum pugione transfixisset. Non tam grauius vulnus illud tulit Cæsar, cum manifestum suum sciret esse inimicum. Verum vbi Marcus Brutus qui

immemis

immemis Cæsare beneficijs comulatus fuit, palam irruens; euaginato gladio illum vulneraret: non amplius dolorem continere potuit Cæsar, sed admiratus exclamauit: *& tu quoque Marce fili.* Si gentilis ille celeberrimus vir, cui parem rarum, superiorem neminem orbis spectauit, grauius se ab eo, quem filij loco habebat, quam à manifesto hoste vulnerari sensit, quid de Christo dicemus? non tam illi grauis erat Iudæorum conspiratio, ad illum capiendum in hortum venientium: non tam molesta perfidia Iudæ proditio, cum osculi diabolica simulatione eum traderet, quia optimè suum inimicum nouerat esse; quam Petri sacrilega negatio: vt non immerito Iulianum illud Christus tunc dicere potuerit: *Et tu quoque Petre fili: quem principem Apostolorum, primatem Ecclesiæ constitui, ita grauius in me insurgis?*

Ælianus.

Cantus
galli basilicæ
fugat.

Hic profectò verissimum illud esse censeo, quod Ælianus de varia Historia refert, Basiliscum virus suum in petram euomentem, illam scindere: atq; cum pariter doceat Philosophus in suis problematis, in oculis etiam mulieris nonnunquam virus basilisci latere. Nam vna ostiaria, mulier venenosum suum virus trepidationis, in Petram illam Apostolorum euomit in atrio Pontificis, & ecce statim illam diuinit, Petrum ad Christi negationem impellens. Scribit nihilominus idem Ælianus, ad fugandum basiliscum, galli cantum, optimum esse remedium. Sic planè Petrus gallo canente reuersus est ad se: & mortiferum quod biberat venenum euomit, quando fleuit amarè. O prodigium! tantane virtutis vnica galli vox esse potuit, vt Petrum à grauissimo negationis lapsu erigeret? minimè sanè: sed exterius tantum illo cantu excitatus fuit Petrus, vt recordaretur verbi Dñi, quod illi prædixerat Iesus: *Antequam gallus cantabit ter me negabis.* Verum interius ipsa diuinitatis potentia mirabiliter eum mouit, vt refert D. Leo inquit. *Dominus autem Iesus qui in-*

Leo Ser. 9
de Passion.
ad finem.

tra Pontificale concilium solo corpore tenebatur, trepidationem discipuli foris positi diuino vidit intuitu, & pauentis animum mox vt respexit, erexit; & in fletus penitudinis incitauit. Verum siste lachrymas gemebunde Apostole, ne inundante guttarum magnitudine, flammam reuiuiscens in tuo pectore diuinæ charitatis obruas: ignis enim & aqua se se mutuò perimere tentant. Sed confidit Salomonico illi effato: *Ignis in aqua valebat, & aqua extinguendi naturā obliuiscatur.* Nec certe mirum, quod D. Gregorius Nazianzenus in carminibus, quorum titulus præcepta ad Virgines, refert; pilcem quendam nomine Epirum, eiusmodi naturæ inueniri, vt quamuis conditione suā aqueus sit, in eo tamen humiditas & frigiditas ita dominetur vt missus in ignem illæsus permaneat. Ecce hodiè in Petro hæc naturæ portenta mirabilius per gratiam instaurantur, & ignis diuini amoris cum lachrymarum aquis, mutuum societatis foedus inire videtur. Inundatus ille amarè & crebro cadentibus lachrymis, magis igne charitatis succensus ardet: & crescentes aquæ non modò flammam non obruunt, sed augent, atq; viuaciorē & fortiorē reddunt. Si tanta est vis lachrymarum vt diuinum ignē foueant, & extinctum magis succendant: recogitate quæso quoties vestris malefactis Deum abiurastis? Sed euigilate ad galli cantum, & Principe Apostolorum Duce vestros in fletum resoluite oculos. Etenim vt docet Chrysosthomus, eiusmodi lachrymæ quæ ob peccati detestationem eliciuntur; radunt rudeta, & sanant vulnera: penitentiam armant & indulgentiam prouocant: calum pulsantes crimina delent & conscientiam degrauiant: sonant in ore penitentia verba, & mouent in pectore pietatis veniam. Sed non omnium ea natura est atq; conditio lachrymarum: sunt enim quædam earum Deo gratæ, quædam verò abominabiles. Nam vt medici in aquis telluris meatus & locorum conditionem scrutantes, per quæ

Gregorius
Nazianze.Chrysost.
Serm. 11.
de penit.
to. 5.

qua illa defluunt : eas quæ per auri mineralia dimanant optimas : quæ verò per sulphureas venas transcunt, pessimas esse iudicant. Idem planè discrimen in lachrymis poenitentium deprehenditur : nam quæ ex igne, charitatis oriuntur, & propter commissa peccata, propter Christi passionem profunduntur, sanctæ & Deo gratæ sunt : quæ verò vel ex profana honoris amissione, vel ex rei familiaris iacturâ, vel ex libidinoso & luxuriante animo, vel ex vana ostentatione procedunt, impiæ & Deo ingratae habentur. Quod cognoscens D. Gregorius lib. Moralium 23. c. 21. hoc consilium piæ & religiosæ lachrymabundis dat : *Quatuor sunt, inquit qualitates, quibus iusti viri anima compunctione vehementer afficitur : cum aut malorum suorum reminiscitur, considerans ubi sint : aut iudiciorum Dei sententiam metuens & secum quarens considerat, ubi erit : aut cum mala vita presentis attendens considerat ubi est : aut cum bona superne patriæ contemplatur, quæ quia necdum aspicit, lugens conspici ubi non est.* Non hæc peccatorum, grauitas & conscientia remorsus, incitauit peruersos Iudæos ad lachrymas : sed potius excacata mens in maiorem pepulit rabiem, & maligna consilia in vltiorem traxit malitiam.

Obiiciunt iterum innocenti IESV nouum crimen : *Hunc, inquit, inuenimus subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dare Cesari, & dicentem se Christum Regem esse.* Requirit tanti ab eo criminis confessionem D. Pilatus : *Tunc es Rex Iudæorum ?* Sed cum nullam in eo deprehendisset, mundani affectionem regni, Cesaris imperio aliquod allaturam nocumentum, respondentem audiens : *regnum meum non est de hoc mundo : velut innocentem ad Herodem Regem mittit, qui causam plenius cognoscat, & infanti consulat.* Herodes autem (inquit sacer textus) *gausis est, valde viso Domino.* Pollicetur alacriter liberationem, si prodigiosa illa signa, quæ antea operatus est IESVS,

in conspectu eius facere vellet. Interrogat mitius captiuum Deum : Tunc inquit es ille, qui illusisti parentem meum, vt propter te occiderit multos infantes. *Tunc es ille* ad cuius aduentum perterrita Ægypti simulachra corruerunt. Tunc es, qui aqua in vinum ad nuptias mutasti : qui panes hordeaceos in deserto multiplicasti : fac quæso in conspectu meo rogatus, quæ alibi quæsitus operaberis. Sed non erat digna barbaries Herodiana, ad cuius preces Deus nouum aliquod ederet prodigium, non erat & interrogatio digna cui accusata veritas aliquid responderet, ideoque inquit Euangelista : *Ipse autem nihil illi respondit.* Quid magis summo furore percitum regem illum in rabiem & amentiam vertere potuit ? quam modestum Christi silentium. Induitur innocens IESVS veste candidâ ; num fortasse ideo, vt imminenti solennitatem festorum concederet, quemadmodum fecerat Rex Archelaus, qui (teste Iosepho de bello Iudaico) veste candidâ indutus in templum venerat, pro maiori ornamento festiuitatis. num forte, vt Christi dignitas & eminentia hinc magis appareat, siquidem candidis vti vestibus haud licitum olim erat, nisi excelsæ dignitatis hominibus. Hac inter populos Israël solus utebatur Salomon. hac in triumpho Vitellij, soli præfecti castrorum & tribuni amicti concedebant, teste Tacito in libris antiquitatum : hac Scipio Africanus vestiri solebat, teste Aulo Gelio. Sed cheu hominis sacrilegam malitiam ! veste alba indui Christum imperat Herodes, sed in ludibrium vt quasi amens & insanus, & Pilato iterum remissus irrideatur. O cæcitas malignantium ! ô furia phreneticorum. Quomodo insultare Dei Filio audes ? quem omnis creatura venerari debet ? quomodo iniustis insanum & cruentum consilium tauri pingues, vituli muti, frementes bestia, canes rabidi ? vt auctorem vitæ, Dominum gloriæ, ad mortem destinari postuletis, quomodo

Iosephus
de bello
Iudaico.
cap. 10.

Tacit. l. 8.
Antiquit.
cap. 2.

Aulus Gel-
lius lib. 3.

modo clamoribus impijs interfecto. rem hominum Barabbam elegistis ad veniam, vt Saluatorem mundi peteretis ad poenam vociferantes : *Tolle hunc & dimitte nobis Barabbam.* Perhorresce infelix iudex Pilate sacratissimum Christi corpus, in quo latet diuinitas, ne iniusta mortis sententia ferias. Verum præualeat commotio Iudæorum, atque seditio, quorum vt votis satis fiat, flagellationi crudelissimæ innocens adiudicatur IESVS. Pro pudor ! si ciuem Romanum, verberari scelus erat ; si flagellis multari dedecus : si virgis flagellari sacrilegum facinus. Quantum crimen censebitur esse ? Dei Filium, hominem pariter atque Deum, vestibus exutum & nudum, impudenter cadi, cum hoc infame supplicij genus mancipijs tantum, & latronibus competat. Malè iam tecum agitur ô increata bonitas, malè ô incarnata diuinitas. Si enim vt inquit Theophylactus, apud Hebræos statutum erat, vt quicumque quadragenarium numerum flagellorum ictus attingeret, infamis proclamaretur. Quomodo iam ex humano non proscriberis consortio mitissime IESVS, qui plusquam millia flagellorum ictus pertulisti, ex mente grauissimorum Doctorum. quantus pudor, eum qui calos splendentibus stellis ornauit, terram pulcherrimis floribus induit, primorum parentum peristromata efficiens, nuditatem misericorditer operuit, absque pietate nudari, & latronis instar alligari columnæ. quem admodum testatur D. Bonauentura de meditatione vitæ Christi : *ligatur inquit, & diuersi modo flagellatur : stat nudus coram omnibus iuuenis et gans & verecundus, speciosus forma præ filiis hominum : suscipit spurcissimorum flagella dura, & dolorosa caro illa innocentissima, tenerissima, mundissima & pulcherrima, flos omnis carnis & humana natura, repletur liuoribus & fracturis : fluit undique regius sanguis de omnibus partibus corporis : superadditur, reiteratur & spissatur liuor super liuorem, & fractura super fracturam.* Quid iam acerbius exe-

Lucæ 23.

Cicero pro
Rab. & 7.
Verr.

S. Gertru-
dis l. 4. di-
uinit. c. 35.

Bonauent.
de medit.
vitæ Chri-
sti cap. 76.

cranda carnicum rabies excogitare potest ? quam dum non fustibus aut ritibus, sed funibus & catenis ferreis, immo iuxta mentem Euthymij, flagellis ex loris contextis atque ex nervis bouum conflatis, vsque ad ossium penetrationem salutis auctorem cecidit. quod Sancta Brigitta lib. 1. c. 10. & lib. 4. c. 70. in persona Beatæ Virginis enarrat : *Ego, inquit, quæ afflabam : vidi corpus eius verberatum & flagellatum vsque ad costas.* Dicam profecto dolorem illum fuisse omni tyrannide maiorem, & ipsa acerbiorum morte, ex solo & immenso in nos peccatores amore, adiuuante humanitatem diuinitate, toleratum. Scimus olim inexpugnabilem Herculem ad fines terræ peruenientem, erexisse columnam cum hac inscriptione : *Non plus ultra* Fortissimus mundi & inferni debellator Christus, amoris metas & fines non modo pertingens, sed etiam transiliens, in trophæum sui in nos amoris, acerbam hanc passionis columnam meritò iam hac inscriptione insigniret : *Non plus ultra* : quia ultra flagellationem, despectissimum supplicij genus, diuinus amor ad abiectiorem iam gradum omnipotentis Filij Dei maiestatem deprimere non potuit. Reflectere quæso paulisper mentis oculos in Deum vestrum pij Catholici, tantum vile mancipium ad columnam acriter verberatum, & non solum compatimini eius doloribus ; sed etiam magnitudinem tantæ ignominia admirantes, exclamate gemebundis pectoribus cum Propheta : *Obstipescite cali super hoc, & porta eius desolamini : Angeli pacis stete, & omnes habitatores terra ululate.* Ceditur corpus virginum propter scelera nostra ; verberatur regia caro, verbo diuino hypostaticè vnita, tanta immanitate, vt nisi nouas vires ad plura sufferenda diuinitas suppeditaret, non dubito, quia respirationis inopia, sanguinisque profluvio deficiens, inter licitorum manus vitam exhalasset. Pudere nos certè debet, si eam mente non concipiamus desideria,

S. Brigittæ

Hiere. 1.

M m

ria,

Gregorius

Ioan. 18.

ria, quæ nos superfluis peccatorum turpitudinibus denudari compellant; & pro Christi amore ad pellis usque expoliationem, patiendi cupiditatem accendat. atq; utinam ad hanc ipsam columnam, acerba Christi passio terminari possit. Verum video, quod Hercule potentior Iesus, adhuc plus ultra procedere cogatur: scilicet ut tanquam totius vniuersi hereditarius Rex, coronam obtineat.

Exodi. 3.

Imponitur iam nouo Regi nouum diadema: sed inauditum: quia acutissimis spinarum aculeis, mille puncturis sacrum eius verticem vulnerans. In Exodo vidit quondam, Moyses à longè Deum in rubo existentem, spinis ac sentibus circumdatum, atq; celeriter eò perrexit: *Vadamus*, inquit, *& videbo visionem hanc magnam.* Quis hodiè intuens spinis coronatum Christum, ad hanc portentosam visionem spectandam non accurret? in rubo siquidem licet Deum ambi- rent spinæ, non tamen pungebant: hic autem & ambientes pungunt, & pungentes vndiq; ambiunt grauit- que affligunt. Cum Moyses rubo appropinquaret, dixit ei Deus, se inter spinas rubi sedere, propter oppres- sionem filiorum Israël: *Vidi*, inquit, *afflictionem eorum, quæ ab Aegyptijs oppri- muntur.* Querite hodiè piissima mor- taliū pectora ex Christo, quid causæ, quod spinis redimitus compareat? certe nostra oppressio eò illum deduxit, ut videns nos peccatorum spinis suffocari & opprimi, vltro spinis cir- cumdari, appeteret, ut ab innumeris flagitiorum nostrorum pungentibus tribulis, nos misericorditer liberaret. Et quemadmodum Moysen, non aliter rubum adire permisit, nisi prius solueret calceamenta de pedibus suis: hoc est, ut incedens pungeretur à spinis, antequam ad Deum spi- nis circumdatum perueniret. Et nos certe non aliter ad acerbam Christi passionem contemplandam venire possumus, nisi depositis omnium peccatorum calceamentis, tanti hodiè doloris aliquantum participes effici studuerimus. Hoc certe animabus

fidelium D. Laurentius Iustinus lib. de triumphali agone. Cap. 14. sua- det inquit: *Hic parumper anima mea considerationis tua gressus fige, & redemptoris tui intolerabilem dolorem attenda, capitis delicati sensibilitatem considera, spinarum punctiones cerebrum perforantes mirare, sed sanguinem decurrentem lacrymarum inundatione absterge.* Refert Bercorius verbo corona, Æsculapium (quem solis filium Pœtæ fingebant) cum dic quadam videret pastorem, nonnullis herbis coronatum, atq; cum basilisco dimi- cantem, & nec flatu, nec sibilo quid- quam ab eo læsum: suspicatus id fieri alicuius herbe latente virtute, ut rem certò attingeret, vibratâ lanceâ, coronam pastori subtraxit, vbi sta- tim à basilisco superatus, mortuus in terram concidit. Festinauit Æscula- pius, & sublatam coronam capiti eius imposuit, & ecce statim rediui- uus surrexit pastor, nec vlla ratione à basilisco vinci potuit. Quid basi- liscus ille, nisi serpens antiquus est? qui mortiferum virus in nos omnes euomit, ut miserè interfectos in te- nebris inferorum æternum sepeliat. Sed vos omnes qui solis Filij, scilicet Dei ipsius estis, surripite coronam spineam de capite pastoris vestri Christi Domini, eamq; in cerebro cordis reponite, & nequitiam ab an- tiquo serpente infici, aut à lethali pec- cati basilisco superari poteritis. quod si deposueritis hanc coronam, hoc est: piam dolorum in capite Iesu contemplationem, si pro Christo amara & aduersa sustinere recusabi- tis, facile ab his omnibus hostibus immanissimis, vestra anima deuincetur, & plangens dicere compelleretur illud Iob: *Expoliavit me: id est; Diabolus gloria meæ coronam abstulit de ca- pite meo, & solis peccatorum atque damnationis miserijs me impleuit.* Sed needum in spinea corona, sa- crum eius caput aculeis grauissimè vulnerante, mera dolorum Christi constituitur. Adhuc plus ultra? au- gentur cruciatus, efferbescit Iudæo- rum rabies, non satis sibi visa inau- ditis

Iustinus.

Bercorius.

Iob 20.

ditis supplicijs & iniurijs, eo usque processisse, ut totum Christi corpus immanissimè dilaceraret, ut cerebrum illud diuinitate delibutum sentibus compungeret. Sed noua iterum & nusquam antea, excogitata dedecoris ac ignominie genera parant mali- gnantium dexteræ, utq; ostendant Christum falso & arroganter Pro- phetæ nomen sibi usurpare, velan- tes eius faciem, diras impingunt ala- pas, vociferando: *Prophetiza quis est qui te percussit.* Mitigare vult insa- nientem populi furorem Pilatus, & tot opprobrijs affectum præsentem illis sistit Iesum, inquit: *Ecce ho- mo: quasi diceret (quemadmodum elucidat D. Augustinus) Ecce homo, non clarus imperio, sed plenus opprobrio.* Si regi inuidetis, iam parcite, quia dei- etum conspicitis: *flagellatus est, spina co- ronatus est, ludibrioſa veste amictus est, conuitijs illusus est, alapis casus est, feruet ignominia, frigescat inuidia.* Sed pro dolor! non quieuit, verum amplius accensus inarſit: non tepuit, sed magis efferbuit malitiæ zelus, dum omnes proclamarent: *Tolle tolle cru- cifige.* Immo ut tandem aliquando fatiatur peruersa eorum cupiditas, contra innocentem Dei Filium mor- tis sententiam expostulant: *Secun- dum legem, inquit, debet mori, quia se Filium Dei fecit.* Proclamatur capi- talis sententia à Pilato, in loco emi- nentiore sedente Lithostrotos, in hac verba (ut refert Nicodemus in suo Euangelio) *Genus tuum compro- bavit te reum; propter quod ego Pilatus præcipio flagellari te secundum statuta pio- rum Principum, & in eo loco, ubi tentus es, crucifigi; & duos malignos tecum, quorum nomina sunt, Desmas, & Gessas.* Sed quid scelerare Iudex, ut inson- tem damnares, te impulit? cum ipse factus fueris: *Ego in conuſſam inuenio causam?* Num te fortasse aqua à per- uerſi iudicii culpa liberabit? quia manus tuas abluis: *Innocens ego sum, à sanguine iusti huius.* Non te à ghen- næ incendio liberabit, quia secun- dum ementita Iudæorum allegata iu- dicasti. Nam in casu sanguinis, non

Augustinus
tract. 120.
in Ioannē.

Ioan. 10.

Nicodem.

tam allegatorum pondus, quam po- tius innocentie & veritatis indicium iudex spectare debet: ut innuit An- gelicus Doctor; *Iudex, inquit, si scit aliquem innocentem esse, qui falsis testi- bus conuincitur, debet diligentius exami- nare testes, ut inueniat occasionem libe- randi innoxium, ut Daniel fecit. Si au- tem hoc non potest, debet eum superiori re- linquere iudicandum.* Vnde D. Am- brosius de Pilato scribens ait: *Manus lauit, sed cor suum lauare non potuit, mansit scelere polutus, quamuis manus suas aqua infusione lauisset.* Egreditur iam cum cruce innocentissimus Iesus de prætorio, ut in illa erectus mun- do valedicat, sed dolore pressus, vi- ribus destitutus, sub eius pondere in terram corruit. quem ut pietatis atq; compassionis manibus subleue- mus, procumbamus paulisper, deu- tis eum consolando precibus.

S. Thom.
2. 2. q. 64.
art. 9. ad 3.

Daniel. 13.

S. Ambroſius
Ser. 11. in
Psal. 118.

Scriptura sacra recenset, quod cum Rex Moab, ab hostibus contra se acriter pugnantibus, terga vertere compellus esset, ingressus ciuitatem fortissimis circumdatam mœnibus, ut ab infestante impugnatione ho- stes auocaret, hac industria vsus est. Filium suum primogenitum, ac vnicum regni heredem occisum, & e ciuitatis mœnibus suspensum, hostium oculis spectandum ostentauit. quo lugubri spectaculo non leuiter permoti ho- stes, qui urbem obsederant, contra seipſos indignantes, quod importuna suâ obsidione, innocentis filij mortis occasionem Patri dedissent: mox à pugna & obsidione desistentes, in- proprias abierant terras. *Arripiens* (inquit sacer textus) *filium suum primo- genitum qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocaustum supra murum; & ecce facta est indignatio magna in Israël, statimq; re- cesserunt ab eo, & reuerſi sunt.* Rex iste Catholici boni, caelestem illum Pa- trem figurabat, contra quem, cum omnes mundi peccatores velut ar- mati hostes, proprijs sceleribus bel- lum offensuum, & inaccessæ illius maiestatis valde læsuum sumere mi- nimè vererentur; non ad fugam, sed ad immensam potius misericordiam

Mm 2

com.

compulsus, vt rebelles hominum, animos, a tam iniusta persecutione amoueret, auersosq; peccatores ad se conuerteret, ab inexpugnabili crucis muro, filiū suum primogenitum, & vnicum sæculorum omnium heredem suspensum, & nobis omnibus spectandum hodie exponit. atq; vti nam triste hoc spectaculum, nos in confusionem & sumam indignationem rapiat, quod execrandā malitiā nostrā, & resolutā peccandi audaciā, occasionem mortis tam innocentissimi filij æterno Patri dederimus. vt proinde de sceleratis nostris animis, meritò illud verificari possit, quod inculcat B. Lucas: *Et omnis turba eorum, qui aderant ad spectaculum istud, & videbant, quæ fiebant, reuertebantur percutientes pectora sua.* Est reuera, quod nos omnes in summam lamentationem agat, quia peruersi huius malignantium consilij ludæorum participes extimus, dum in primo statim parente nostro, rebellem in Deum mouimus voluntatem. Est quod æquē diuites ac pauperes, & vtriusq; sexus homines, in luctum conciter: quia singuli suā originali culpā, in qua nascuntur, ansam dederunt, vt innocens Iesus, in sceleratorum manus caprus deduceretur. Hæc enim misera & vniuersum mortalium genus inficiens peccati labes, principale Christi in terras aduentus motuum erat. Est quod & in exiguis commorantes casulis, & in superbis triumphantes aulis desceant: quia & pauperum exosa superbia, compedes Christo parauit, & magnatum luxus vincula contexuit. Nullibi enim contumeliosius agitur cum Christo, quam in domibus magnatum, & superiorum palatijs. Nam in domo Annæ accusatus est Iesus: In domo Caiphæ alapā percussus: In domo Pilati flagellatus: In domo Herodis velut amens delusus, & penè infinitis opprobrijs atq; tormentis vsq; ad mortem crucis damnatus. Perpendite igitur scelestum, & sacrilegū aduersus Iesum consilium: blasphemum atq; sanguinolentum à principibus & senioribus populi congregatum aduersus eundem concilium: Et dolorem passionis eius inter omnes mundi dolores, acerbissimum & acutissimum, vel ex hoc ipso cognoscite: quia non pro culpa propria, sed pro aliena hæc omnia pertulit, nec pro amicis tantum, sed etiam pro inimicis & ingratis. Tum ex eo; quia in omnibus affligebatur membris: tum deniq; propter maximam complexionis æqualitatem & sensuum viuacitatem. Nam sicut illi nullus hominum æquari potuit, aut æqualitate complexionis; aut viuacitate sensus; ita dolor illius omnium dolorum acutissimus esse debuit. Et quia hæc omnia nostri causā suscepit: pertulit enim angustias, vt te miser homo ab angustijs peccati liberaret: mœrore toties affectus, vt te infirmum consolaretur: insidias perpeffus, vt te custodiret: vigilauit, vt te à somno peccati excitaret: orauit, vt tibi dona impetraret: sudauit sanguinem, vt putridum tui peccati humorem à te expelleret. comprehensus est, vt te ad se traheret: ligatus est, vt te solueret: pretio venditus, vt te redimeret: negatus à Petro, vt te coram Patre confiteretur: derelictus ab Apostolis, vt te sibi indiuiduum associaret comitem: flagellis casus, ne nos æternis flagellis caderemur: damnatus ab iniquis iudicibus, vt nos ab illa iusta sententia, quam peccata nostra promerebantur, liberaret: latroni Barabbæ postpositus, vt nos Deo reconcilians, reprobis anteponat: totque alia innumera opprobria & tormenta sustinuit, vt nos post hanc miseram temporalem vitam, coelestibus illis & æternis gaudijs impleat. Sed quia nonnisi post luctum gaudia sequuntur, & post dolorem summa lætitia, & nos, vt inenarrabilibus illis in futura vita nobis preparatis delicijs perfrui mereamur, dolenti & morienti Deo Homini, condolere, & comori festinemus, vt post participationem passionis, societatem gloriæ cum resurgente habeamus, dixi.

E O

E O D E M D I E CONCIO QUINTA.

Expedi vobis vt vnus moriatur pro populo, & non tota gens peccet, & non tantum pro gente, sed vt Filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in vnum. Ioan. II.

Iudaismus cum Gentilismo sæpè in mortem Christi conspirant.

Sub tempus belli Suetici, Anno 1656.

Nondum indomiti Martis furor quiescere vult, quamuis iam in tantam confusionem regna Christiana deduxerit, vt ad extremam planè ruinam redacta esse videantur. Nondum sanguinis nostri sitientissima Bellona exfatiata manet, licet inumeris occisorum cadaueribus referros cruore campos, & totum ferme regnum sanguine exundare intueatur. Sed altius adhuc progreditur effrenata hominum malitia, cumq; iam in terris non habeat, quod prædari possit, cælos in prælium euocat, & ipsi Deo bellum indicit, vni genitum eius ad funestam mortem, sacrilego ausu quærens: *Expedi vt moriatur pro populo.* Hic ego iniquum illum Pontificem Caiphæ, in hac sua prophetia ad mortuum incarnationis diuinæ video respexisse, licet ignarum mysterij. Cum enim Deus decreuerit incarnationem in remedium peccati, vt docet S. Irenæus lib. 5. aduersus hæreses cap. 14. inquit: *Si non haberet caro saluari, nequaquam verbum Dei caro factum esset, et si non haberet sanguis iustorum inquiri, nequaquam sanguinem habuisset Dominus.* Et comprobat D. Cyrillus s. Dialogorum de Trinitate: *Si, inquit, non peccasset, neq; factus esset nobis similis, neq; sustinisset.* Nihilominus quia simpliciter & absolute loquendo, non fuit necessitas Christum pati: nulla quippe necessitas fuit inprimis ex parte Dei, qui est omnipotens; cum omnipotentia enim stare non potest necessitas, cum

hæc determinata sit ad vnum, illa verò indifferens ad omnia. Præterea, quia solus Deus iustificare potest, ergo ex parte Dei nulla fuit necessitas passionis Christi, cum sine ea posset Deus humanum genus à lapsu peccati eruere, liberare, ac iustificare. Non etiam fuit necessitas ex parte Christi, cum de illo scriptura dicat: *Oblatus est, quia ipse voluit.* Neq; ex parte rigoris iustitiæ, Deus enim supremus Dominus ac Legislator, potuit panam iure homini debitam remittere, prauaricationemq; illam inultam relinquere, cum supremus Legislator rigorem legis à se latæ temperare possit, & opera diuina plus semper vergant ad misericordiam, quam ad iustitiam, iuxta illud: *Miserationes eius super omnia opera eius.* Non fuit necessitas ex parte hominis retinendi ac liberandi. Quia sicut homo spontè à Deo recesserat, Creatoremq; suum reliquerat, ad aliū Dominum se transferendo, ita iure poterat à Deo derelinqui, & Sathanæ perpetuò subiacere. Ideo non dicit Pontifex Synagagæ, necesse est, sed *expedi, vt vnus moriatur pro populo.* Ostendere volens sola necessitate, conuenientiæ, congruentiæ, decentiæ, necessariam fuisse Christi passionem. Conueniens quippe erat Christi passio inprimis ex parte Dei: quia fuit ab æterno præscita ac prædestinata, atq; à prophetis denuntiata. Et quoniam in Deum nullum cadit mendacium, ac mutabilitas, ideo propter hanc immutabilitatem altissimi illius diuini consilij, ex cuius instituto Christi passio ad finem redimendi generis humani fuit præscita, præfinita, ac præordinata, expediebat Christum pati. Neq; valet si dixeris, hæc necessitate immutabilitatis ac præscientiæ diuinam voluntatem coarctari: non enim per hoc diuina voluntas est coarctata, sed tantum determinata; quemadmodum etiam humana voluntas, non necessitatur à suo obiecto appetibili, sed determinatur liberè ad illud appetendum; eiusq; contrarium fugiendum.

Neque ex parte rigoris iustitiæ.

Neque ex parte hominis.

Sed solum fuit necessitas conuenientiæ.

Ioan. II.

S. Irenæus.

S. Cyrillus

Ex parte Dei nulla fuit necessitas passionis Christi.

M m 3

dum. Congruum deinde erat diuinæ voluntati Christum pati, ne seruus Dei homo, æternaliter ab iniquo damone detineretur. Congruum erat sapientiæ, ut per ea, quæ credebantur humilia & infirma, superbum validumque hostem reprimeret, & profligaret. Congruum erat misericordiæ, ne homo, qui magis ex fragilitate, quam ex malitia peccauerat, finaliter periret, & ne frustraretur suo fine. Congruum erat ex parte Christi ut pateretur, & moreretur pro populo, ut per ipsum diuina prædestinatio, eiusque immobile propositum, Prophetarum varicina, testimonia scripturarum adimplerentur. Vnde de seipso dicit Lucæ 22.

Lucæ 22.

Filius hominis vadit, secundum quod definitum est ei. hoc est, ab æterno præscitum ac constitutum. Congruum denique erat Christum pro populo pati ac mori, ex parte rigorosæ iustitiæ; homo enim pro peccato satis facere debuit, sed non potuit: Deus potuit, sed non debuit, ideo Filius Dei pro sua inestimabili clementia, carnem nostram assumpsit, ut pro nobis satisfacere posset, quia Deus: & quodammodo deberet: quia homo. Expediebat igitur ut Christus moreretur. Quem etiam nunc quasi ex nouo motiuo, à duobus resolutissimis latronibus, ad mortem iterum quæri vobis demonstrabo.

Diuis Basilii acerrimus diuini honoris propugnator, ex omnibus infensissimis Christi hostibus, qui in eius honorē desperatissime nimium audent debacchari, duos recenset, scilicet; Iudaismum & Gentilismum, tomo 1. contra Sabellianos & Arium sic exordians; *Pugnat Iudaismus cum Gentilismo, & verique cum Christianismo.* Ille blasphemus ore Dei Filium abnegans: *Secundum legem*, inquit, *mori debet; quia se Filium Dei facit.* Hic vnigenitum, opus ac facturam Dei esse falsò sibi persuadens, & illum nihilominus adorans, plurimum Deorum cultum inducendo. Ab hoc vtroque hoste iterum hodiè morti ad-

Hebr. 2.

iudicatur Christus. Hebr. 2. *Pecca-*

tores rursùm crucifigentes Filium Dei in semetipsis. Et quomodo vnigenite Patris potes iterum flagellis cædi, sentibus pungi, vulnerari spinis, & diris carnificum manibus dilaniari, cum iam tuo glorificato corpori omnis passibilitas repugnet. *Semel*, quippe, *mortuus, amplius non moritur*, inclamat Apostolus. Sed patitur verè Catholicus mei, idque multipliciter: in primis enim cum Christus in homine viuat per gratiam sanctificantem, & gratia tollatur per quodlibet peccatum mortale, ideo quoties homo lethaliter delinquit, etiam Christo vitam, quæ in homine vivebat, quodammodo eripit, adeoque quasi iterum Christum occidit, & per peccatum crucifigit. ut docet S. Anselmus supra citatum Sacre scripturæ locum; D. verò Cyrillus & Chrysostomus paulò aliter interpretantur, asserentes loqui ibi Apostolum de inducentibus secundum baptismum, qui quoniam illum exigebant, consequenter exigebant aliam Christi crucifixionem, ex vi cuius valorem haberet, & quam repræsentaret. quem admodum & primus baptismus habet vim ex prima Christi crucifixione, eamque repræsentat. Tertio demum, alij dicunt loqui ibi Apostolum de redeuntibus ad iudaismum, qui quoniam reuertebantur, consentiebant cum Iudæis, qui Christum crucifixerant, dignumque morte iudicabant, & per hoc quasi iterum crucifigebant Christum.

Equidem hæc tertia interpretatio, meo instituto accommodatissima esse videtur. Redijt hæc temporibus Patria nostra ad Iudaismum, iamque quasi oblita Domini Creatoris sui, iudaizare cepit, ut pauci sint, qui Christum & eius leges agnoscant, sed auaritiam magis, quam æquitatem, & munera potius, quam Deum venerentur. Ex duobus maximè Iudaicam impietatem arguunt Sancti Doctores; In primis ex, eo quod Pilato Christum Dominum Regem appellanti, responderint Pontifices Iudæorum: *Non habemus Regem, nisi Cæsarem.*

Christus
a peccato
ribus mul-
tipliciter
crucifigitur.

S. Ansel.

S. Cyrillus
S. Chrysost.Iudaismus
ex duobus
summe cul-
patur.

Ioan. 19.

Ioan.

Ioannis 19. Deinde quia consilium dabant in necem Christi ex solo priuato respectu: ut enim suæ utilitati consuleret impius ille Pontifex Caiphas; ut suum sibi sacerdotium retineret; ut dignitatem ruinofam, stabiliret, & quantum in se erat, sibi faceret immortalem: *Expedi*, inquit, *vobis, ut vnus moriatur pro populo, & non tota gens pereat.* Ioannis 11. vbi D. Gregorius, *idcirco*, inquit, *in Redemptoris mortem consensit, quod oblatio veterum lucra amittere formidauit.* Nonne ad hanc vtramque Iudaicam impietatem nostra Polonia deflexit, dum more Iudæorum cogimur inclamare; *Regem non habemus*: dum propter priuatos respectus, Patria in extremum discrimen redacta maneat, dum sponsa Christi viro orbata, ouile pastore, sancta Sanctorum Pontifice destituta maneat. Deplorauit quondam Rex David Hierosolymæ infelicitatem, Psal. 77. *Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt.* Nonne calamitatem nostram multò grauius lachrymatur Ieremias Thren. 1. *Sacerdotes mei, & senes mei, in urbe consumpti sunt.* Venit enim iam tempus, quo ne in Ecclesia quidem tutò consistere liceat, & vix iam adimpletum non est illud Ioëlis 1. *Perijt Sacerdotium, & libatio de domo Domini, luxerunt Sacerdotes ministri Dei.* Impediuntur, qui nos iuuare possint: propterea quod vltio diuina, quæ castigandi eramus, nondum sit adimpleta. Hinc persecutio nos apprehendit, persecutionum omnium grauissima: abiguntur enim Pastores, ut dispergantur greges. Vnum iam crimen est, quod vehementer puniatur, si paternas quis traditiones diligenter obseruet: ob hanc causam paternis sedibus abiguntur pii, & ad solitudines migrare coguntur: nulla est cani capitis reuerentia, nullus infirmorum respectus, nulla senectutis immo nec decrepitæ ætatis ratio. Miscuntur gemitus plebis, lachrymæ continuæ, & per singulas domos, & publicè omnibus, quæ patiuntur, inter se cōplorantibus. Sonitus lamentantium in ciuitate, sonitus in agris,

in vijs, in solitudinibus. Vox vna omnium miseranda ac tristitia loquentium, sublatum est gaudium & lætitia spiritualis, in luctum mutata sunt festiuitates nostræ. Domus precationum clausæ manent, altaria cultu spirituali vacant. Nulli amplius Christianorum cæus, nulla amplius Doctorum præsentia: cessarunt doctrix salubres: cessarunt panegyres, hymnodia nocturnæ non habentur: neque superest beata illa exultatio, quæ Domino credentium animæ, in synaxi ac communionem spiritualium charismatum exhilarantur. Solumque nobis dicere superest, quod in hoc tempore neque sit princeps, neque propheta, neque oblatio, neque incensum, neque locus, vbi coram Domino possit offerri sacrificium, & misericordia acquiri. Et vnde quæso tantum malum nobis euenit. hinc certè, quia publica postponimus priuatis, æterna temporalibus, diuina humanis: & sic dum singuli priuatis tantummodo lucris inhiamus, bonum commune perdimus.

Luget nunc afflicta Patria, hanc degenerantium filiorum impietatem, illud Prophetæ Psal. 40. gemebunda proferens. *Qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem.* Quasi diceret: Filij mei quos genui, meis bonis enutriui, prouentibus ditavi, honoribus & amplissimis dignitatibus, de tenebris in publicum euexi, facti sunt crudeliores non solum hostibus & latronibus, sed quibusuis etiam animantibus. Et gentiles quippe hoc custodire memorantur, & hostes plerumque & latrones etiam, ut parcant ijs, cum quibus recordantur se iniuisse conuiuium: feræ ipsæ pabulorum societate mitescunt: paucis multa? in his omnibus ex quotidiano victu concordia inolefcit: illi verò quamuis multiplici naturæ, & gratiæ, & cōsuetudinis iure fæderati, adhuc in se inuicem discordes tumultuantur, & viscera mea ferro scrutari audent, quasi verò illa ferrea sint, quæ tam improbos filios genuerunt. Ipsa Ecclesia hanc summam impietate-

Causa tantum
mali, ne-
glectus bo-
ni commu-
nis.

Psal. 40.

Polonia
deplorat
suorum ci-
uium in-
gratitudi-
nem.

Iudaismus
cum Gentili-
ismo in-
sensissimi
hostes ho-
noris Chri-
sti.

S. Basilii.

Ibid. 11.

S. Gregor.

Psal. 77.

Thren. 1.

Ioel 1.

Miserabi-
lis eo tem-
pore in Po-
lonia sta-
tus.

Ecclesia
desert
rundem
impieratē,
Cantic. 1.

pietatem suorum filiorum, vberri-
mis lachrymis desset. Cantic. 1. *Filij*
inquit, *Matris mea pugnauerunt contra*
me. Quasi diceret: non tam acerbum
esset, si vastata & omni ornatu atque
apparatu spoliata manerem ab hosti-
bus, sed cheu ab ipsis filijs, quos per
baptismum sponso meo Christo ge-
nui, quos per Sacramentum Eucharis-
tiæ, panem illū caelestem omni dul-
cedine plenum enutriti, immo quod
ex omnibus grauissimum, & ab orbe
condito nunquam antea visum est,
quos mihi pastores elegi, quos infans
ornauit, ab ijs omnibus nunc deserta
maneo. An certē putatis vestrum
scelus facile expiandum? en vos re-
gio diplomate ad suum tribunal tre-
mendus ille vniuersorum Iudex, citat
hodie: *Sanguinem*, inquit, *animarum*
vestrarum requiram de manu cunctarum
bestiarum, & de manu hominis, & de manu
fratris. Gen. 9. At quam sunt ista
bestiæ, quæ propter factas cedes in
iudicium vocantur? Respondet scri-
ptura. *Homo, vir, & frater*, qui ab
humana natura in ferinam, immo &
ferinā crudeliorem degenerarunt.
Non est mihi credite maius pecca-
tum, quam, dum a fratribus, frater-
nus sanguis funditur: hoc enim sce-
lus non solum lethale, sed etiam im-
medicabile denuntiat Apostolus
1. Ioan. 5. *Est*, inquit, *peccatum ad*
mortem, non pro illo dico ut roget quis. In
quem locum D. Augustinus lib. 1. de
Sermone Domini in monte cap. 22.
Peccatum, inquit, *fratris ad mortem*
*puto esse, cum post agnitionem Dei per gra-
tiam Domini Iesu Christi, quæ oppugnat*
fraternitatem, & aduersus ipsam gratiā,
quæ reconciliatus est Deo, inuidentiā faci-
bis agnatur. Hinc Sanctus Bernardus
nihil intensius a Deo postulabat;
quam ut tanta impietas nusquam in
Christianitate audiretur. Sermo. 29.
in Cantica. *Longē*, inquit, *a vobis fa-*
ciat semper hoc tam abominabile & dete-
stabile malum. Ante mihi contingat mori,
quam audire in vobis, quempiam iuste cla-
mitantem. Filij matris mea pugnauerunt
contra me.

O tempora! o mores! pugnat

nunc Iudaismus, & triumphat de ca-
ptiuā Christianitate. Datur locus
Iudæorum perfidiæ, factus de exuijs
Ecclesiæ: & patrimonium, quod fa-
uore Christi acquisitum est Christia-
nis, hoc transfertur ad donaria perfid-
orum. Immo quod maxime dolen-
dum, pro quibus se Deus prohibet ro-
gari. Ieremiæ. 7. *Et tu noli orare pro*
populo isto, & noli postulare illis misericor-
diam, & neq. accersis ad me pro illis, quia
non exaudiam te. Pro illorum nunc
leuissima iniuria, sanguis christianus
atrocissime funditur. Spectant Iu-
dæi catenatorum ordines innumeros
de christiano populo: vident captiuā
colla plebis fidelis; cernunt condi-
ti in tenebras Dei seruulos, vt serian-
tur securibus, dentur tormentis, tra-
dantur diris cruciatibus, ne pæna ci-
tō transeat. Spoliatus ferebatur vnus
in itinere Iudæus, (idq; falso vt opi-
nor) aufugit homicida, capti sunt
alii duo innocentissimi christiani,
quorum vnus (instigantibus Iudæis,
& amplis muneribus sententiam
mortis atrocissimæ exposcentibus)
extra Urbem Cracouiam palo affi-
xus; alter rotæ insertus est. Pro do-
lor! datur triumphus Iudæis de Eccle-
sia Dei: datur trophæum de Christi
populo: dantur gaudia perfidis de
fidelibus: conceditur celebritas Sy-
nagogæ: fit luctus Ecclesiæ.

Dum Esther Regina supplicaret
Regi Assuero, vt suum decretum,
ex falsa relatione Aman, amici & in-
rimi sui, in deletionem Hebræorum
latum, reuocaret; sic eum allocuta
est, teste sacro eloquio, Esther 7.
Si inueni gratiam in oculis tuis o Rex!
& si tibi placet, dona mihi animam meam,
pro qua rogo, & populum meum, pro quo
obsecro. Miratur Hugo Cardinalis
hanc petitionem, quomodo roga-
bat etiam pro vita sua Regem? num
forsan illo Regis edicto contra Iu-
dæos, etiam Regina comprehensa,
fuit? minime: Nam Rex respondit
Noli timere Esther, lex ista pro alijs, non
pro te lata est. vt quid igitur salutem
propriæ vitæ postulauit, quasi in se
regium mandatum executioni esset
man-

Hiere. 7.

Christiani
propter lu-
dæos ad
atrocissi-
mas pœnas
damnati.

Esther 7.

Ibidem.

Hugo.

Esther 7.

Persecutio
Religionis
Christum
iterum
crucifigit.

Astor, 9.

Laurentius
Iustinian.

Petrus
Blesensis.

mandandum. Respondet doctissi-
mus Hugo: *Quia quod suis fiebat, sibi*
factum reputabat. O si tantus nunc es-
set Polonorum amor erga Patriam, &
Ecclesiam! si tantus boni commu-
nis zelus, vt quod nunc alijs fit, sibi
quisq; etiam in libertate constitutus
fieri reputaret, non parceret sumpti-
bus, sed per dispendium proprii san-
guinis, more maiorum de Patria & Ec-
clesia mereri vellet. *Traditi enim su-*
mus, vt conteramur, & iugulemur & pe-
reamus. Sed dum per nostram desi-
diam oppugnatur religio sancta, pre-
mitur vndiq; Ecclesia, perditur Pa-
tria, iterum crucifigimus IESVM mo-
re iudaico. Audite veritatis istius lu-
culentissimum documentum ex sa-
cra pagina: Pergebat Saulus Hiero-
solyms in Damascum, delegatam
habens facultatem ad capiendos
Christianos, & ecce pergentem in
itinere Christus de cœlo his vocibus
terrui. *Saule Saule quid me persequeris*.
Et quomodo illa persecutio, quam
Saulus in terris exercuit, Christum
in cælis triumphantem potuit læde-
re? Respondet D. Laurentius Iu-
stinianus. *Affligebatur*, inquit, *in sin-*
gulis, affligebatur pro omnibus: Cum
enim Christus sit caput corporis my-
stici, & caput sentiat incommoda,
atq; mala, quæ membris inferuntur,
ideo quoties ictus & vulnera infliguntur
interis; gemitus tamen do-
lentium resonat in cœlis: proinde
Christus in cælis existens, dolorem
sentit, & in quolibet afflicto fide-
li cruciatur, in vnoquoq; persecutio-
nem patitur. Sic docet Petrus Ble-
sensis tractatu de conuersione Sancti
Pauli. *Iniuriam*, inquit, *suorum suam*
imputat neq. his verbis se morti aut perse-
cutioni fatetur obnoxium, cum sit immor-
talis & impassibilis, sed exprimitur affe-
ctio charitatis erga discipulos. Charitas
itaq; excitat nunc in Christo dolo-
rem eorum, quæ nunc afflicta Chri-
stianitas patitur.

Neq; id mirum alicui videatur;
Christus enim omnia acerba cum
sua Christianitate diuidere voluit,
quod Sophonias de fidelibus gratiæ

loquens insinuat cap. 9. *Seruiant*, in-
quit, *ei humero vno*. Targus autem
Hierosolymitanus legit. *Dabunt cor*
suum in humeros. Quid sibi vult hæc
peregrina locutio! ex corde facere
humeros, & suscipere læto animo
atq; hilari voluntate id, quod natu-
rā sua est graue, ponderosum, & obli-
gatorium, atq; alias cruciatum est
corpus, & animam? Respondet Ly-
ranus: *Quia*, inquit, *seruiant illi qui-*
dem Domino sed humero vno, alterum
enim ipse Dominus applicabit ad iuuau-
dum: Quasi diceret: Distribuet Do-
minus laborem inter se, & suos fide-
les, ita vt illi ferendo oneri vnum
humerum supponant, & ipse alterum.
Non enim consentit Deus, vt eius
fideles soli patiantur, sed paritur
cum illis totum laborem; patitur
nunc cum afflicta Christianitate: &
quidem grauius, quam a Iudæis pati-
tur, quia a fratribus & filijs oppres-
sam Ecclesiam spectat. Paternus
quippe eius amor ferre non potest,
vt videns suos fideles tribulari, & mi-
serijs premi, nisi se socium pœnis &
laboribus præbeat.

Pugnat nunc contra Christum
& gentilismus, dum eius fideles mo-
re iam gentilium, immo peius viue-
re non erubescant. Ex duobus gra-
uem censuram meretur Gentilismus,
scilicet ex impietate & insipientia;
ex impietate; quia contra doctri-
nam veritatis pugnat: ex insipien-
tia verò; quia creatura: & non Deo
seruit. An non his duobus gen-
tilisat nostra Polonia, vbi veritati &
æquitati locus nullus, assentationi-
bus verò & iniustitiæ amplissimus
campus datur, ideo dedit Deus pau-
rem in cordibus omnium, vt ibi tre-
pidarent timore, vbi non erat timor:
quia tantum peccatum diutius ferre
non potuit. Prodigio simile quid
contigisse inter Deum & Moysen re-
fert sacra pagina, quem mittens Deus
in Ægyptum ad educendum popu-
lum suum, vt ei virtutem suā omni-
potentiæ ad patranda miracula im-
pertiretur, interrogauit: *Quid est*
quod tenes in manu tua. Exodi 3. Illo
N n verò

Sophon. 9.

Lyranus.

Christus
cum suis
fidelibus
motus pa-
titur.

Gentili-
smus ex
duobus vi-
tuperatur.

Exopi. 3.

verò respondente: *Virgam*: protinus adiecit Deus; *Proijce eam in terram*. Quod ubi fecit; illico, *versa est in colubrum*. Et ecce dicit Sacra pagina, hoc spectaculo perterritum Moysen terga vertisse. Quid quæso magnæ illius menti tantum terrorem incutere potuit, quem in deserto gregem pascentem, neq; ferocium leonum, neq; horribilium pardorum, neque venenatissimorum quorumvis animalium aspectus vnquam terrere potuit. Respondet Stephanus Cantuariensis in Allegorijs Titelmani. *Quia virga est potestas iudicandi, & virgam in terram projicere, est potestatem iudicariam ad terram despectere*. Quasi diceret: Non perterritum animosum Moysen draco, sed hoc illum exanimavit, quod in terram proiecerit virgam tuam, hoc est; quod Deum & iustitiam calcaverit, tuis tantummodo commoditatibus intendens, dum se ab illa legatione excusaret, Exodi 3. *Quis sum ego, ut vadam ad Pharaonem, & educam filios Israël de Ægypto?* Virga igitur insigne est regiminis, & potestatis symbolum; hæc quamdiu servatur inflexibilis, hoc est; dum iustitia suo munere fungitur, & recta intentione procedit, qui eam manu tenet, remunerando bonos, & puniendo malos, neq; humano respectu detorquetur, honori & splendori est, ut fuit Moyse. Quando autem virga hæc inclinatur, & iudex sinistra intentione, proprio ductus comodo, se demittit in terram, nec æquitati, sed privato respectui magis obedit, tunc regna & principatus ruere debent. Hinc eruditus Lipsius, Principi qui regnum suum tranquillè & pacatè gerere vult, clementiam & severitatem ex æquo commendat, ut & nullum meritum sine præmio maneat, & nullum scelus impunitum abeat.

Deflexisti o afflictæ Patria ab hac æquitate. Virgam tibi proposuerat Dominus, quam reuerendo, & observando, in omni felicitate persisteres, tu verò projecisti eam in terram, cum filijs Belial illud 1. Reg. 10. mur-

murando: *num saluare poterit nos iste?* Ignorando quod omnis potestas de super veniat, & ideo iratus Dominus, externâ virgâ, hoc est; gladio hostili uti voluit ad castigandum te, ut meritò nunc lugeas in amaritudine tua. Proposuerat tibi Deus virgam, præcepta sua sanctissima, quæ adimplendo, amplissimum eternæ gloriæ tibi præmium faceres, tu verò conculcasti regia mandata, ad eam despectendo amentiam, ut etiam iura diuina, quibus vniuersa creatura ad vnguem parere debet, mitigare non erubesceres, quò magis latiore campum ad vitia tibi sternere posses. Proposuerat tibi Deus virgam, ne scilicet sanguinem humanum, pretioso Christi sanguine redemptum funderes super terram. Tu verò eò audaciâ progressa es, ut frequentibus & iniustis homicidijs, gentes etiam Deum ignorantes superares. Posita tibi fuit virga, scilicet ut nemo ad Ecclesiasticos honores ascenderet, nisi ex diuina vocatione Hebr. 10. *Nemo sibi sumit honorem nisi qui vocatur à Deo tanquam Aaron*. Tu verò eò auaritiâ venisti, ut hos ascensus, qui soli virtuti debentur, turpi quæstui concedere non verearis; quod sumè deplorat S. Bernardus Serm. 2. in festo Ascensionis. *O peruersitas, inquit, o abusus filiorum Adam! omnes parati ad honores & celsitudines graduum Ecclesiasticorum, ipsis etiam Angelicis humeris formidandos; ad sequendum autem te Domine Iesu vix inveniuntur qui, trahipassantur*.

Gentilitat adhuc Polonia nostra insipientiâ, quia creaturæ, non Deo seruit, & ideo meruit despici à Deo, atq; in manus hostium tradi. Refert Scriptura in Numeris, Deum summè infensum fuisse Israëlitis, nec aliter potuisse placari, nisi zelo Phineæ: *Phinees* (dicit ibi Deus ad Moysen) *filius Eleazar filij Aaron Sacerdotis, sedauit furorem meum à filijs Israël, in eo quod emulatus est zelum meum in illis*. Quis autem fuerit iste zelus, respondet ibidem Scriptura, quia interfecerat Phinees viginti quatuor millia de po-

de populo, neq; pepercit etiam altissima sibi consuetudine copulatis, & ideo Domini indignationem mitigauit. Et quod obsecro fuit tam abominabile scelus illius populi, ut tam graui pœna mulctaretur. Respondet D. Ambrosius in Psalm. 118. Quia Madianitis miscebatur ludæo. Prohibitum erat filijs Israël ne sibi faminas de populo gentili assumerent: quia ergo vnus legem hanc diuinam præuaticatus est, neq; tamen à iudicibus punitus, ideo Deus tam seueram ultionem per seruum suum Phineen sumpsit. Nonne multò grauius o Polonia hanc Dei legem præuaticata es. Præcepit tibi Deus, ne stupris, adulterijs, & quibusvis immunditijs te pollueres, & tamen hucusq; miscetur Madianitis Catholico. Madianitis enim est, quæ nullo est vxoris legitimæ copulata coniugio, nullo fidei iuncta consortio; & tamen feralis ista meretrix supra modum in tua ditioe regnat. Prohibuit tibi Deus consortium cū gentibus Deum ignorantibus: *Qua enim societas Christi cum Belial, populo fideli cum infideli*. Et tamen hæc Madianitis mulier gentilis, videlicet insipientia brutalis miscebatur populo Polono, concedebatur facilè vnicuiq; ut quod liberet, idem liceret; blasphemabatur vnigenitus, & nemo erat qui contradiceret: Spiritus Sanctus dehonestabatur, & qui reprehendere posset, fugabatur. Filius non naturæ nomen, sed honoris appellatio reputabatur, & nemo prohibebat: Spiritus Sanctus nec ad Sanctæ Trinitatis complementum pertinere, nec diuinæ beatæq; naturæ consors esse, sed ex creatorum numero, temerè, & utcunq; Patri & Filio adiectus esse docebatur, & nemo arguebat. Crux sancta, quæ etiam Sanctis Angelis summo honori est, in patibulum conuertebatur canum, & tamen tantum scelus impunitum manebat. Erigebantur de nouo Synagogæ, perfidiæ loca, impietatis domus, amentiarum receptacula. quod Deus ipse damnauit

Hiere. 7. Hier. 7. *Et faciam, inquit, domui vbi*

inuocatum est nomen meum super ipsam, in quo confiditis vos, & loco quem dedi vobis, & patribus vestris, sicut feci Silo. Et proijciam vos à facie mea, sicut proieci fratres vestros, & semen Ephrem. & tamen nemo erat, qui id interdiceret, ideo prouocastis iram Dei super vos, quia commiscuistis vos cum Gentilismo, & Iudaismo. Quomodo enim (concludit D. Ambrosius lib. 5. Epistolarum Epistola 29.) poterit nos Christus iuuare, qui pro Iudæis, & gentilibus, & Hæreticis aduersus Christum militamus.

Sed nedum concidas animo deuota Deo Christianitas, nondum te æterna bonitas illa deseruit, sed propter enormia peccata ad tempus afflixit, non ut perdat, sed ut sanet, & ad iustitiam reuocet. *Quem enim diligit Dominus, castigat, flagellat autem omnem filium, quem recipit.* 1. Hebr. 12. Filium inquit non seruum. Quod expendens D. Ambrosius Serm. 14. in Psalm. 118. *Asperioribus, inquit, Pater exercet filium: quam Dominus verna-*

S. Ambro.

Hebr. 12.

S. Ambro.

Idem.

Psalm. 118.

rimatur, penetrat, & pertransit. Ita Saluator noster, ad hominum animas, magnitudinem suam in passione deposuit, cessit iuri suo, & sublimem exiit maiestatem. Hodie verò in rediuiua carne triumphans, omnimodè se nobis accommodat. In hodierna enim solemnitate; quando minùs promeriti sumus, quando diuina patientia peccatis nostris est maximè lacerata & exarcebata, quando plurimi nostrum exules à gratia eius facti sunt, venit quasi aer clanculum, vt animas nostras in spem salutis erigat. *Nolite, inquit expauescere.*

Coloss. 1.

Tempore Iubilæi fit pacificatio hominis cum Deo: tunc enim misera anima delictorum vinculis exonerata, annulo gratiæ celesti sponso plenè coniungitur. An non meritò Christi resurrectionem nomine Iubilæi intitulo? in qua omnes creaturæ secum mutuam societatem in eunt. Coloss. 1. *Pacificans per sanguinem crucis eius, siue qua in terris, siue qua in celis sunt.* Ante cruentam Christi passionem, discordia & contradictio inter Angelos celi, & terræ homines vigeat, non quòd homines odio persequerentur Angelos, sed quòd Angeli hominibus essent aduersarij, in tantum, vt etiam leuiores delicta ab hominibus commissa atrocissimè punirent. Ab Angelis populus Israëliticus fuit crudeliter castigatus, ab Angelis Sodoma igne cælitus missa vastata; ab Angelis primi parentes nostri paradiso pulsi, & ab Angelo igneum gladium in porta tenente illuc reuerti prohibiti. Sed ecce pacificauit Deus quæ in terris, & quæ in cælo sunt, nam resurgente à mortuis Saluatore nostro, Angeli ita veteres illas discordias exuerunt, vt etiam pro hominibus perire velint, dum modò eos Christo lucentur. O verè magni Iubilæi diem! quando dissidium mutatur in amicitiam; oppositio in commercium, bellum in pacem. Venit tandem aliquando tempus illud, quando cælestes illi Spiritus, qui olim de nostra miseria gloriabantur, hodiè iam incipiunt

maximè cumulari gloriâ & gaudio, quòd naturam humanam videant, promotam, & mortalium abiectiōnem ad ipsum vsq; diuinitatis solium sublimatam. Hoc testatur hodiernum Euangelium. *Et intròdūtes, inquit, in monumentum; viderunt iuuenem sedentem in dextris, vestibus albis coopertum:* Vt scilicet pacem nobiscum inirent, desideratissima nuntia nobis deferendo. Hæc est mens Sancti Gregorij, & D. Thomæ in Cantica. *Candida, inquit, sola coopertus Angelus apparuit, quia festiuitatis nostræ gaudia nuntiavit.* Ideo ergo Angeli de cælo descenderunt, festa rediuiui Saluatoris nobiscum celebraturi, vt nobiscum in amicitiam redirent, & in signum huius fæderis nobiscum collatarentur.

S. Gregor.
S. Thom.

Hinc est, quòd Pater æternus Christum Dominum, quamuis cœternus eius Filius semper fuerit, tamen in resurrectione, postquam eius voluntatem perfectissimè adimpleuit, agnoscit & appellat Filium, Psalmo 2. *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Super quem locum scribens Sanctus Ambrosius lib. 3. de Sacramentis cap. 1. *Pulchrè, inquit, Pater dicit ad Filium: Ego hodie genui te, hoc est;*

Psal. 2.

quando redemisti populum, quando ad celi regnum vocasti, quando impleuisti voluntatem meam, tunc probasti te meum Filium esse. Videte æterni Patris erga genus humanum charitatem, qui naturalem sibi Filium, tunc quodammodò recognoscit, quando sanguine suo plures filios adoptiuos conquisiuit. Christus Dominus ad vitam reuocatus prius dicitur fæminis, quàm viris apparuisse: *Ite, inquit, nuntiate fratribus meis, vt eant in Galileam, ibi me videbunt.* Matt. 28. Cur obsecro tantus honor prius fæminis tribuitur, quàm viris, qui illis digniores videbantur. Arbitraretur quispiam id factum, propter maiorem humilitatem Apostolorum, vt futuri omniū gentium Magistri, prius fæminarum discipuli efficerentur. Sed optimè D. Gregorius Nyssenus oratione de resurrectione dicit: Quia

Matt. 28.

Gregorius
Nyssenus.

fæmina

fæmina prius peccauerat, ideo Christus Dominum fæminis apparuisse, vt suam erga peccatores beneuolentiam ostenderet, & quantam illis parasser medicinam, testaretur.

Tempore Iubilæi, pæna peccatis debita dimittitur contritis & verè pœnitentibus. In hodierna solemnitate idem nobis denuntiatur. *Nolite expauescere Christum queritis, surrexit.* ad quid obsecro? vt ad effectum deducat suam illam tempore acerbæ passionis ad Patrem æternum directam orationem. *Pater ignosce illis quia nesciunt quid faciunt.* Hodiè verò declarat, non tantum delictum humanæ naturæ esse dimissum, sed & pœnam, *Nolite expauescere.* quasi diceret, homo etiam per confessionem sacramentalem Deo reconciliatus, ad huc timet pœnas temporales, aut hîc, aut post mortem luendas, in quas pæna æterna virtute sacramenti fuit commutata. Quid ergo Saluator noster? auocat mentes fidelium ab hoc timore, vt homo certus sit se obtenturum veniam etiam pœnæ temporalis, dummodò depurata conscientia Christo rediuiuo se hodiè humiliet. Mirum forsitan non vni hominum parit, quid sit, quòd Christus Dominus à mortuis resurgens, in specie hortulani apparuerit? ita vt Maria Magdalene existimaret hortulanum fuisse, quem viderat. Ioan. 15. Num forsitan ideo, vt significaret, à se tanquam hortulano tribulos & spinas peccatorum eradicandas, quas primus parens seminauerat. Ita censet D. Cyprianus tractatu in Symbolum Apostolorum. *Oportebat, inquit, eum, qui peccata mundi venit auferre! etiam terra maledicta purgare.* Num vt ostenderet à se tanquam ab hortulano virtutū, flores ac fructus in agro cordis nutriendos? Hæc est mens D. Gregorij hom. 25. in Euangelia. *Annon, inquit, ei spiritualiter hortulanus erat, qui in eius pectore per amoris sui semina virtutum virentia plantabat.* Verum illa mihi præ omnibus ratio placet,

S. Cypria.

S. Gregor.

vt scilicet in eo immortalitatis splendore & honore, quem iam habebat, pristinae humilitatis exemplum retineret: & adhuc pro hominum salute; laborare potius, quàm regnare, velle videretur. Dignitas enim & humilitas se inuicem non excludunt, imò inter se coniunctæ facilius fouentur, & vtilius conseruantur.

Post multas tribulationes, quas Domini Propheta David passus est, sic tandem concludit. Psalmo 129. *A custodia matutina vsq; ad noctem speret Israël in Domino.* Discepat sanctus Prosper, quare non amplius sperandum in Domino consulit Propheta Domini, nisi à mane vsq; ad vespæram. Num fortè tam breuis debet esse spes nostra, vt intra vnus diei tempus absoluat? minimè: virtutes enim Theologicæ, fides, spes, charitas, perfectionem suam sumunt ex perseverantia. Quomodò ergo Propheta suadet, vigilandum esse à custodia matutina vsq; ad noctem. *Mysterium (Auctore S. Prospero) Resurrectionis hic inuoluit.* vt scilicet spes nostra ab aurora resurrectionis Dominicæ sumat initium, & vsq; ad noctem, scilicet horam nostræ mortis perseueret. sic censet S. Prosper in expositione huius Psal. *Virtus igitur patientia de illa sumenda est vigilia matutina, in qua Dominus noster Iesus Christus in nostra natura carne surrexit à mortuis: vt quod precessit in capite, hoc in se sperarent omnia membra faciendum: vt omnis Israël, quousq; de hac vita exeat, id quod in Domino factum est, in se quoq; sperare non desinat.* Quoniam ergo hæc est dies quam fecit Dominus, exultet quisq; & lætetur in ea, quoniam inquam dies magni Iubilæi, nobis hodiè illuxit, in quo pæna peccando promerita remitti solet, speremus & nos cum fiducia, quia Saluator noster rediuiuus omnes istas calamitates, bella & incursiones quæ vndiq; afflictam Christianitatem turbant, placatus suæ resurrectionis Iubilæo, potenti suo brachio à nostra Patria propulsabit.

Psal. 129.

S. Prosper.

E ODEM

E O D E M D I E
CONCIO SECUNDA.Surrexit, non est hic. *Marc. 16.**Ostenditur, quibus de causis debeatur Christo Dño resurrectio.*

Pridem hæc indubitata veritas inter Theologos proclamata est, quod opera Trinitatis ad extra sint indiuisa, & ideo sint communia omnibus tribus personis: quia omnes tres personæ sunt vnus Deus, vnus creator, & vna causa; & ideo vna relatione rationis referuntur ad omnes creaturas, tanquam ad effectus ipsius Dei. Si enim reflexerimus nostrum intellectum in ipsam mundi creationem, circa hanc totam Sanctissimam Trinitatem operatam esse, protestatur Scriptura sacra Gen. 1. *In principio creauit Deus calum & terram* hoc est, in verbo sibi coæterno, vt clariùs exponit S. Ioannes cap. 1. de verbo æterno loquens: *Hoc erat in principio apud Deum, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Comprobatq; S. Basilius, de mundo sex diebus condito cap. 1. vbi de verbo æterno sic loquitur: *In ipso, inquit, omnia condita sunt, siue visibilia, siue inuisibilia, siue Throni, siue Dominationes, siue Principatus, siue Potestates, siue Potentia, siue Angelorum exercitus, siue Archangelorum etiam praefectura.* Hinc illa quasi nostro intelligendi modo, diuinarum personarum consultatio. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram,* vt scilicet agnoscamus, omnes tres personas, tanquam vnum & indiuisum principium, circa nostram productionem laborasse. Si incarnationem trutinare voluerimus, circa hanc omnes tres personas simul operatas esse, nemo poterit negare. Operatus est Pater mittendo Filium, operatus Spiritus Sanctus, formando illud sanctum corpusculum in utero Virginis, operatus Filius assumendo humanitatem. Nihilominus certa opera ad extra, certis attribuuntur personis: sic opus creationis tribuitur Patri, propterea, quod illi attri-

Opera Trinitatis ad extra sunt indiuisa,

Omnes tres Personæ vna relatione ad omnes creaturas referuntur.

Gen. 1.

Ioan. 1.

S. Basilius,

Gen. 1.

Ad incarnationem omnes tres personæ concurrunt.

buatur potentia, quæ importat abolutam rationem principij, producentis aliquid: opus gubernationis tribuitur Filio, qui est sapientia, ad sapientiam autem spectat ordinare & gubernare. Opus sanctificationis tribuitur Spiritui Sancto, qui est amor & bonitas. Specialiter tamen duo opera Christo Dei Filio tribuuntur, videlicet incarnatio, & resurrectio: licet enim incarnatio, vt dicit actio nem quandam, & coniunctionem, verbi cum humanitate, sit communis omnibus tribus personis: quia omnes tres personæ illam vnionem fecerunt; tamen quatenus dicit relationem vnionis, propter quam duo ista extrema, Deus & Homo, dicuntur & denominantur vnita, soli Filio appropriatur: quia solum Verbum est vnitum humanitati, & solum illud terminat vnionem. Ita planè, licet Christus in scriptura sacra, dicitur resuscitatus à tota Trinitate; specialiter tamen ille sibi met, appropriat istam resurrectionem Psal. 2. *Ego dormiui, & somnum capi, & exurrexi.* Et hodiernum Euangelium dicit, *Surrexit, non est hic.* Quocirca in hodierna concione ostendam, ex quibus rationibus resurrectio Christo attribui debeat.

Duabus potissimum de causis, gloriosa resurrectio ipsimet Christo appropriatur. In primis, vt hinc euidenter constet, illum fuisse verum Dei Filium. Non erubuerunt enim Ariani, Christo veram & naturalem Dei filiationem negare ex hoc fundamento: quia illum Pater æternus constituit iudicem Ioan. 10. *Pater non iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio.* Præterea, quia illum in gloria nominis sublimauit, propter summam eius humilitatem, vt dicit Apostolus: *Humiliauit semetipsum factus obediens vsq; ad mortem, propter quod Deus exaltauit illum & dedit illi nomen super omne nomen.* Ex quo inferunt, Christum non esse naturam Deum, cum ei, qui naturam Deum est, nihil dari possit, & consequenter nec esse, Filium Dei naturalem.

Certa opera ad extra certis personis tribuuntur.

Incarnatio & Resurrectio in quo sensu Christo appropriantur.

Psal. 2.

Resurrectio est argumentum diuinitatis Christi.

Ioan. 10.

Sed

Sed debile nimis argumentum: *Agia q. 6. art. 2. dub. 2.* tali argumentum. Licet enim Deo, qui solum est natura Deus, & nullam aliam naturam assumptam habet, propriè loquendo nihil dari possit, cum omnia à seipso, id est ex natura sua habeat. Nihilominus ei, qui ita est natura Deus, vt etiam sit natura homo, non repugnat dari aliquid respectu naturæ humanæ, cum natura humana ex se non omnia habeat; imò multis perfectionibus, quas habere potest, ex se careat. Cum itaq; Christus, ita sit natura Deus, vt simul etiam sit verus homo, ideo sine vilo præiudicio naturæ diuinæ, potest illi vt homini à Deo aliquid dari & donari. Et ita Christus qua Deus, ex naturâ suâ omnia habet: & qua homo, omnia à Deo accipit.

Vt ergo Christus ab hac ignominia, & iniuriosa calumnia seipsum vindicaret, resurrectionem à mortuis, sibi appropriat: quia ex hac Diuus Paulus Rom. 1. maximè deducit, Christum esse Dei Filium, inquit: *Qui prædestinatus est Filius Dei, in virtute secundum Spiritum sanctificationis, ex resurrectione mortuorum.* hoc est, vt exponit S. Bonauentura, non per adoptionem, sicut alij filij; sed in virtute, hoc est, in potestate & maiestate, quam decebat habere Filium Dei vnigenitum: Ex resurrectione, id est, potestatem habens resuscitandi se, quæ consequitur ad vnionem hypostaticam, est Filius Dei. Quia ergo resuscitare alios à mortuis, concessum fuit Prophetis, & alijs Sanctis, tanquam instrumentis diuinæ potentiae, per quos Deus multa stupenda operatus est; at verò seipsum resuscitare nemini datum: ideo dum Christus seipsum resuscitauit, in hoc maximum suæ diuinitatis argumentum ostendit. Nam Iudæi potissimum verum Deum cognouerunt, ex eo, quod se Dominum vitæ & mortis appellauerit: *Ego occidam, & ego viuere faciam.* Si quidem dare esse, solius Dei proprius effectus est, vt ingeniosè probat Sanctus Bonauentura in summa Theolo-

Christus vt homo omnia à Deo accepit.

Rom. 1.

Dare esse soli Deo competit.

giz q. 6. art. 2. dub. 2. tali argumentum. Deus est causa vniuersalissima omnium, sed esse est effectus vniuersalis, ergo reduci debet in causam, vniuersalem, scilicet in Deum. Deinde, quia Deus conseruat esse omnium rerum, ergo ipse est, qui dat esse omnibus, cum eiusdem causæ sit, conseruare, & producere rem in suo esse. Quod comprobatur D. August. 4. de Genesi ad literam, cap. 12. asserens: Deum esse causam essendi omnibus rebus. Hinc colligunt Theologi, creaturam recipere à Deo omni momento, quidquid habet, iuxta illud Apostoli Rom. 11. *Quoniam ex ipso, & in ipso, & per ipsum sunt omnia.* In ipso, quia in ipso conseruatur esse creaturarum; ex ipso, quia ab ipso procedit: & per ipsum: quia per ipsum mouemur, & operamur.

Ita planè Christus, vt se ostenderet verum Dei Filium, in hac eadem potestate fundat suam argumentationem: Ioan. 10. *Potestatem, inquit, habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam.* Quasi apertius loqueretur, cum eiusdem sit creare, & resuscitare: nam sicut aliquid creare ex nihilo, arguit potentiam infinitam; ita resuscitare arguit potentiam infinitam, cum à priuatione ad habitum non detur regressus. Ideo cum videatis, quod in potestate mea sit mori, & resurgere, me ex hoc ipso verum Deum cognoscite. Hoc speciale signum suæ diuinitatis, obtrulerat Christus Iudæis, antequam pateretur: Ioan. 2. *Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Si tamen Christus mortuus in cruce, non resurrexisset, minimè mundus credidisset, illum esse verum Deum; imò erubescerent homines credere in hominem crucifixum, qui Iudæis est scandalum, gentibus autem stultitia. 1. Cor. 1. Proinde resurrectio & pudorem, & metum hominibus abstulit: quia resurrectionis gloria, sepeliuit morientis iniuriam.

Cum enim resurrectio, solâ Dei virtute possit fieri, vtpotè simpliciter supernaturalis, quemadmodum

S. August.

Rom. 11.

Ioan. 10.

Ioan. 2.

1. Cor. 1.

Oo

docet

docet S. Ambro. libro de fide resur-
 rectionis: *Ideo, ait, resurrectio dis-*
ficile creditur, quia solius Dei munus est.
 Et S. Chrysost. homil. 8. in 1. The-
 sal. *Resurrectio, inquit, diuina virtu-*
tis est, cum telluri mandabit Deus, ut de-
positum reddat; quemadmodum ali-
 quando euocauit Lazarum: *Lazare*
veni foras. Ioan. 11. *Ideo Christus*
seipsum suscitauit a mortuis, ut se-
verum Deum ostenderet, causa prin-
cipalis suae resurrectionis existens,
non ut homo, sed ut Deus. Quem-
admodum docet S. Leo Papa Ser. 1.
 de Resurrectione: *Deitas, inquit, qua*
ab utraque substantia non recessit, quod po-
testate diuisit, potestate coniunxit.

Attribuitur praeterea Christo re-
 surrectio, ut ostenderet se esse pri-
 mogenitum mortuorum, quod de
 illo, S. Paulus affirmat ad Coloss. 1.
Ipsa, inquit, est caput corporis Ecclesiae,
primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus
ipse primatum tenens. Primogenitus
 certe Christus mortuorum, quia pri-
 mogenitus Patris ab aeterno: *Ex ute-*
ro ante luciferum genui te. hoc est, an-
 tequam de tenebris abyssi; & de sta-
 tu possibilitatis, creatura educeren-
 tur in actum. Primogenitus, quia
 talem genuit Virgo Mater intacta.

Lucæ 2. *Peperit filium suum primogeni-*
tum. Primogenitus in multis fratri-
 bus: Rom. 8. *Ut sit ipse primogenitus*
in multis fratribus. Primogenitus
 omnis creaturae Colossen. 1. *Primo-*
genitus ante omnem creaturam, quo-
niam in ipso condita sunt uniuersa. Pri-
 mogenitus denique in praedestinati-
 one, quia nostro modo intelligendi,
 Christus ante omnes alios saluandos
 fuit praedestinatus, ut esset Filius Dei
 per unionem hypostaticam.

Quod euidenti ratione deduci-
 tur: quia praedestinatio Christi, est
 finis nostrae praedestinationis; finis
 autem est prior saltim in intentione.
 Dominus enim ab aeterno statuit,
 quosdam homines bonos & beatos
 facere, eo fine, ut hac re magis illu-
 straretur Christi gloria, ut esset ca-
 put atque princeps inter multos homi-
 nes. Quod praclare innuit Concil.

Trident. in decreto de iustificatione
 Sess. 6. cap. 7. asserens, causam fina-
 lem nostrae iustificationis, esse glo-
 riam Dei & Christi. Ex quo mani-
 feste sequitur, Christum Dominum
 meruisse nostram praedestinationem,
 quia opera eius praeuisa, ita fuerunt
 grata & accepta Deo, ut propter illa
 quosdam ex hominum genere elige-
 ret, atque praedestinet in vitam aeter-
 nam. Quemadmodum docet Diuus
 Paulus Ephes. 1. *Elegit nos in ipso an-*
te mundi constitutionem, ut essemus San-
cti. Paulo autem inferius, clarius
 hoc exponit: *Qui praedestinavit nos in*
adoptionem filiorum, per Iesum Christum.
 ubi particula *per*, dicit causam meri-
 toriam, vel efficientem: quia in
 moralibus, idem est causa, merito-
 ria, & efficiens.

Ergo ad gloriam Christi perti-
 nebat, ut virtute propria resurge-
 ret, ut sic tanquam primogenitus,
 verum suum Dominum, in vitam
 & mortem exercendo, probaret se
 esse Dei Filium, omnesque praedesti-
 natos, ad hanc indubitatam fidem
 erigeret. Hoc autem sine resurre-
 ctione, nequaquam fieri potuit, ut
 docet Apostolus 1. Cor. 15. *Si Chri-*
stus non resurrexit, inanis est praedicatio
nostra, inanis est fides vestra. Quia ho-
 mo non aliter ad fidem Dei accedere
 potuit, non aliter de peccatore fieri
 iustus, nisi per Christi resurrectionem.
 ut eruditè infert Apostolus
 Rom. 4. *Mortuus est propter delicta no-*
stra, & resurrexit propter iustificationem
nostram. Licet enim Christus per pas-
 sionem suam, sufficienter destruxit
 peccatum; tamen ut nos iustificare-
 mur, & efficaciter nobis remitteret
 peccatum, oportebat passionem
 Christi nobis applicari per fidem vi-
 uam, ut scilicet fides nostra confir-
 maretur. Ita censet S. Anselmus:
Resurrexit, inquit, propter iustificatio-
nem nostram, id est, ut nos iustificando,
suscitaret a morte anima, quatenus iuste
viueremus, quod aliter non poteramus.
 Nam in resurrectione Christi, mani-
 festata est vera eius diuinitas, atque
 ita pluribus fides in hominibus con-

firmata. Quare resurgente Christo, A
 resurgamus & nos, de vetustate pec-
 cati, ut noua gratia perfusi, hac die,
 quam fecit Dominus, sicut decet
 Sanctum Dei populum, exultemus,
 & laetemur.

E O D E M D I E
 CONCIO TERTIA.
 Emerunt aromata ut venientes
 vngerent IESVM.

Pia mulieres in sua persona sepul-
 chrum Christi adire voluerunt, tum
 quia nonnisi propria uniuscuiusque
 merita coronantur: tum quia
 ut obsequium nostrum Deo
 placeat; a nobis ipsis
 fieri debet.

PLacet mihi sanctarum mulierum
 prudentia, quod dum Christus
 crucifigeretur, non ausae insolenti
 satellitum turbae commisceri, a lon-
 ge duntaxat non sine graui dolore, &
 magna lachrymarum profusione,
 eius passionem, aspexerint, ut quem
 vnice dilexerant, se cum illo ex vero
 pietatis affectu mori paratas fuisse
 testarentur. Ut palam fateretur Euan-
 gelista Matth. 27. *Erant autem ibi mu-*
lires multae a longe, quae secuta fuerant
Iesum a Galilaea ministrantes ei. Licet
 enim Apostoli fugerant, ad primum
 strepitum Christi comprehensi, nec
 ausi sunt illum comitari, euntem ad
 mortem; mulieres tamen & in via
 mortis, & in ipsa cruce eum praesto-
 labantur; imò inter tremenda illa
 tenebrarum terrae motus portenta,
 non discedebant, sed ibi constantis-
 simè perseuerabant, a longe aspi-
 cientes. A longe inquam, quia mi-
 nus decorum erat, colluici latro-
 num honestissimas feminas prae-
 sentes interesse. At verò summè displicet,
 earum, mortuo & sepulto Do-
 mino, ad sepulchrum eius peregrina-
 tio, potissimum vespertino tempore,
 ut vult Sanctus Matthaeus; aut valde
 matutino, scilicet in aurora, ut do-

firmata. Quare resurgente Christo, A
 resurgamus & nos, de vetustate pec-
 cati, ut noua gratia perfusi, hac die,
 quam fecit Dominus, sicut decet
 Sanctum Dei populum, exultemus,
 & laetemur.

E O D E M D I E CONCIO TERTIA.

Emerunt aromata ut venientes
 vngerent IESVM.

Pia mulieres in sua persona sepul-
 chrum Christi adire voluerunt, tum
 quia nonnisi propria uniuscuiusque
 merita coronantur: tum quia
 ut obsequium nostrum Deo
 placeat; a nobis ipsis
 fieri debet.

PLacet mihi sanctarum mulierum
 prudentia, quod dum Christus
 crucifigeretur, non ausae insolenti
 satellitum turbae commisceri, a lon-
 ge duntaxat non sine graui dolore, &
 magna lachrymarum profusione,
 eius passionem, aspexerint, ut quem
 vnice dilexerant, se cum illo ex vero
 pietatis affectu mori paratas fuisse
 testarentur. Ut palam fateretur Euan-
 gelista Matth. 27. *Erant autem ibi mu-*
lires multae a longe, quae secuta fuerant
Iesum a Galilaea ministrantes ei. Licet
 enim Apostoli fugerant, ad primum
 strepitum Christi comprehensi, nec
 ausi sunt illum comitari, euntem ad
 mortem; mulieres tamen & in via
 mortis, & in ipsa cruce eum praesto-
 labantur; imò inter tremenda illa
 tenebrarum terrae motus portenta,
 non discedebant, sed ibi constantis-
 simè perseuerabant, a longe aspi-
 cientes. A longe inquam, quia mi-
 nus decorum erat, colluici latro-
 num honestissimas feminas prae-
 sentes interesse. At verò summè displicet,
 earum, mortuo & sepulto Do-
 mino, ad sepulchrum eius peregrina-
 tio, potissimum vespertino tempore,
 ut vult Sanctus Matthaeus; aut valde
 matutino, scilicet in aurora, ut do-

cet S. Marcus; ubi facilè muliebris
 fragilitas periculum subit. Exitus
 quippè in tenebris è domibus, perni-
 ciosus mulieribus esse solet. Vidua-
 lem continentiam intra domus suae
 penetralia, conseruabat olim hone-
 sta femina Thamar; sed ubi foras pro-
 diit, & sedit in biuio itineris. Gen. 38.

Seu ut Lippomanus ex Hebræo trans-
 fert, *Sedit in porta oculorum;* hoc est,
 in propatulo, seu in aperto & spatio-
 so loco, ubi plurimus esse solet, eun-
 tium, redeuntiumque; concursus; sta-
 tim ad perditionem festinauit, suo
 contra illam socero sententiam ful-
 minante: *Comburatur.* Ibidem.

Quoniam qui ab angusta via ad spa-
 tiosam euagantur, à vita in mortem
 citissimè prolabantur. Cum Iacobus
 tabernaculum fixisset in terra Chana-
 an, dicit sacer textus: *Egressa est Dina*
Filia Lia, ut videret mulieres regionis il-
lius. Gen. 34. Etece, dum se cape-
 re non posset inter vnus tabernaculi
 angustias; sed in publicas vrbes pia-
 teas vellet diuagari, iacturam suae vir-
 ginitatis passa est. *Quamcum vidisset*
Sichem Princeps terra illius, admauit
eam, & rapuit, & dormiuit cum illa, vi
opprimens virginem. Propter quod
 non appellatur Filia Iacob, qui habi-
 tabat in tabernaculis. Gen. 27. *Iacob*
autem Vir simplex, habitabat in taberna-
culis, sed vocatur Filia Lia, quae suas
ex agro mandragoras ac delicias re-
quirebat. Gen. 30. *Egressus autem*
Ruben tempore messis triticea in agrum,
reperit Mandragoras, quas Matri Lia de-
tulit. Siquidem Lia porius maternas
 delicias; quam paternam modestiam
 sequebatur. O infelix Dinæ in publi-
 cas vias digressio, quae & illi spiritua-
 lem mortem, & Sichimitis tempora-
 lem attulit Gen. 34. *Duo Filij Iacob,*
Simeon & Levi fratres Dinæ, arreptis
gladijs, ingressi sunt urbem confidenter,
interfectisq; omnibus masculis, Hermon &
Sichem, pariter necauerunt, tollentes Di-
nam de domo Sichem sororem suam. Ita
 sanè euenit, ut qui in viarum latitudi-
 ne aberrant, certissimum sibi, & suae
 viae interitum afferant. Hinc Diuus
 Bernardus de gradibus humilitatis in

Gen. 38.

Lippoma.

Gen. 34.

Ibidem.

Gen. 27.

Ibidem 30.

Ibid. 34.

O o 2

1. gradu

1. gradu superbiæ, lamentatur Dinam, quod suos hædos, id est, suos sensus insequendo, & pascendo, per latas ac spatiosas vias cursitaret, ita concludens: *O Dina, quid necesse est, ut videas mulieres alienigenas. Et si tu otiose vides; sed non otiose videris: tu curiosè spectas; sed curiosius spectaris. Quia crederet tunc illam tuam curiosam otiositatem, vel otiosam curiositatem, fore post hæc non otiosam: sed tibi, tuis, hostibusq; perniciosam.* Quid Euam in diaboli laqueos induxit, cum in paradiso moraretur, unde serpens, & omnes malæ bestię exulabant? Equidem, si accuratius sacram historiam expendamus, nusquam reperiemus serpentem in paradysum ingressum, feminā decepsisse, nisi quod Eva latendi in angusto loco pertasa, & vagandi per latas vias curiosa, ad serpentem egredere, ut docet Rupertus lib. 3. in Gen. cap. 2. *Libera, inquit, nobis relinquitur facultas asserendi, quod non serpens in paradiso fuerit, sed mulier, corpore & oculis vaga, dum incontinenter deambulat, forte prospectans, qualis extra paradysum mundus haberetur, locus Diabolo datus est, & occasio porrecta, unde tentaret.* Præterea, quod scirent benè istæ mulieres, corpus Christi per Iosephum, virum ab Arimathia, honorificè in sepulchro depositum esse, Matth. 27. *Et accepto corpore Ioseph, inuoluit illud in sindone munda, & posuit illud in monumento suo nouo, quod exciderat in petra.* Quomodo igitur istæ piæ mulieres, scientes arctam custodiam ad sepulchrum positam esse, cum aromatibus ausæ fuerint descendere, ne se manifesto periculo exponerent, præsertim eum id mediante aliquâ personâ commodius præstare potuerint. Ostendam nihilominus, laude non postremâ dignas esse istas mulieres, quod hoc pietatis officium, non per substitutas personas, sed per seipsas mortuo Christo exhibere voluerint.

Non ex alio motiuo, pias hæc mulieres cum aromatibus ad sepulchrum Christi perrexisse video, nisi ex summo in Christum amore: pro-

prium enim mulierum est, ut misericordiâ, ita pietate, & amore Dei viros superare. Quod tali argumento deduco: Præceptum tale dederat Moysi Deus, ut omnes masculi de semine Israëlitarum ter in anno ad templum conuenirent, Domino præsentandi, ut habetur Exodi 34. *Tribus, inquit, temporibus anni, apparebit, omne masculinum tuum in conspectu omnipotentis Domini Dei Israël.* Quid obsecro causæ? utiq; Deus perinde sexus faminei, atq; virilis creator est, quare igitur non mulieres, non virgines, hoc suo mandato stringit; sed solos masculos? Nunquid non tali sunt curæ apud Deum feminæ, sicut viri? varij varias hic afferunt causas. Quidam enim censent, Deum hoc eo fine fecisse, ut suam potentiam ostenderet contra hostes, qui eo tempore, quo Israëlita ad templum Domini confluerebant omnes, non solum eos inuadere, sed ne mutire quidem, audebant, teste sacrâ paginâ: *Nullus insidiabitur terra tua, ascendente te, & apparente in conspectu Domini Dei tui ter in anno.* Exodi 34. ubi sanctus Augustinus egregiè satis ad rem nostram, q. 161. supra Exodum discurret: *Hoc ait, vult intelligi, ut securus quisq; ascenderet, ne de terrâ sua sollicitus esset, Deo promittente custodiam, quod nemo inde aliquid concupisceret, propter illum, qui ascendit, nec suam inde timeret absentiam.*

Quis rem hanc propè ad miraculum extitisse non fatebitur? manebant Israëlita in medio hostium, ac vndique ab eis cincti: nam hinc Iebusæi, inde Hebræi, imò & in medio eorum Philistij extabant, & tamen licet toto reliquo anni tempore, semper eorum excidium mille insidijs procurarent; nihilominus eo; quo ad templum viri omnes iuxta præscriptum, relictis proprijs, ascendebant, audebat, licet in domibus & ciuitatibus Israëlitarum, solas imbelles feminas remanere haud ignorarent. Et cur obsecro Israëlitis ad templum euntibus, Deus securitatem pollicebatur, quos in domibus remanentes, timi-

Masculi
ter in anno
ad templū
venire
obligati.

Exodi 34.

Descen-
dentibus
Israëlitis
ad templū
Domini
hostes eos
inuadere
non aude-
bant.

S. August.

S. Bernard.

Rupertus.

Matt. 27.

timidos semper esse volebat, & ideo inter hostes habitare permittebat? Causam non aliam inuenio, præter hanc, ne fortè cum in tabernaculo orationi vacarent, animo & solitudine circa domos suas versarentur. Hæc est mens D. Augustini q. 161. in Exodum. *Hoc, inquit, vult Deus intelligi, ut securus quisq; ascenderet, nec de terrâ sua sollicitus esset, Deo promittente custodiam.* Siquidem Deus in oratione totum exposcit affectum, ac vndique vnitum, utq; homo nullam vagationis excusationem prætereunda deat, ipsemet suorum se custodem & protectorem exhibet. Quod probè cognoscentes sancti humilesq; serui Dei, licet virtutibus eminentes & præclari, humanam tamen fragilitatem metuentes, ut toto affectu essent in oratione, solitudinem petebant. Sic oraturus magnus vir Dei Elias, solitudinem experijt. 3. Reg. 18. *Elias autem ascendit in verticem Carmeli, & pronus in terram posuit faciem suam inter genua sua.* Sic D. Hieronymus ut intensius oraret, secretiora petebat loca, concaua vallium exquirens: ut fateatur ipsemet epistola 22. ad Eustachium. *Solus, ait, deserta penetraui, sicuti concaua vallium, aspera montium prærupta cernebam, ibi mee orationis locus, ibi illud miserrima carnis ergastulum.* Hinc quid mirum, quod sic intenta eius oratio procedebat, ut cœlos referans, ibi inuectus, ex rupium præruptis ad agmina assurgeret Angelorum, ut ipsemet fateatur, subdens: *Et ut ipse mihi testis est Dominus, post multas lachrymas, post calo inbarentes oculos, nonnunquam videbar mihi interesse agminibus Angelorum, & latus, gaudensq; cantabam; post te in odorem vnguentorum tuorum curremus.* Ita sanè cum Deo potens est intenta oratio, ita eam ipse exquirat, ut licet inter solitudinem, amplius solum ipsum desideret hominem.

In cuius veritatis comprobationem, considerate intimius, solitudinem illam, recessumq; quem Deus cum Moyse locuturus exquirebat, seuerè prohibens, ut nec homines,

nec animalia propè auderent accedere: necdum satis, sed & in ipso vertice montis, ipse Deus locuturus adstans, licet nemo adesset, nihilominus totum montem caligine obduxit, Exodi 24. *Cumq; ascendisset Moyses, operuit nubes montem, & habitauit gloria Domini super Synai, tegens illum nube sex diebus; septimo autem die vocauit illum de medio caliginis, ingressusq; Moyses medium nebula, ascendit in montem.* Ad quid obsecro tanta cautela, tantusq; recessus? an quia prouidens Deus populi casum, eiusq; obscuros in vituli dedicatione clamores, ita Moysen oraturum separare voluit, ut ipsi in exaudibilis esset omnis ille clamor, ne eius intentio aliquomodo interromperetur, quò facilius Deum ad se attraheret, suumq; totum faciens, ad vindictam attendere eum non sinneret. Hoc mihi expressisse videretur sacra litera ibidem cap. 32. *Moyses autem orabat Dominum Deum suum: quasi per orationem sibi proprium effecerrit, & quidem ita proprium, ut merito S. Bernardus Serm. de Magdalena, hanc Moysis extremam cum Deo admiratus potentiam, concludat: Peccat populus, & Moyses peccantem reconciliare nititur creatori, sed dissimulat Dominus exaudire rogantem, promittit plurima Moysi creator omnium, & ferendi licentiam querit à Moyse, qui Moysen fecit.* Quasi diceret: ita tunc Moyses Deum per feruentem orationem, suam fecerat, ita vndequaq; vinctum tenebat, ut quamuis ipse à Dei penderet creatione; Deus tamen ab illius oratione, qui totus erat in ea, sicut Deus. Hinc vndiq; nebula cinctus, totus in se relictus, ita orationem fundebat, ut contra eum Deus non auderet quidquam, imò ut humano modo loquar, quasi impotens redderetur. Sic igitur potens est, sic valida cum Deo feruens intentaq; oratio, ut illâ mediante, homo apud Deum omnia obineat. Quod euidenter conijcio ex illis scripturæ verbis; post sacrificium Nœ prolatis. Gen. 8. *Odoratusq; est Dominus odorem suauitatis, & ait, nequaquam*

Exodi 24.

Deus cor
locuturus
cum Moy-
se montem
caligine
obduxit.

Ibidem vt
supra.

S. Bernard.

Gen. 8.

Pagninus. *quam ultra maledicam terra.* Pagninus vero exponit: *Et odoratus est Dominus odorem quietis.* Chaldaeus transfert: *Et suscepit Dominus cum beneplacito oblationem eius.* Per quod innuitur placatum fuisse Deum, illo Noë sacrificio, cumq; ad vindictam effervescentem, quasi adstrictum quieuisse, ut ingeniose notat Caietanus inquit: *Non propter animalia oblata, sed propter affectum deuota mentis offerentium, quo animalia placent Deo, tanquam odor suauitatis:* statimq; concludit: *diuina igitur approbatio, & delectatio, ad deuotionem usq; offerentium referenda est.* Deus itaq; omnes Israelitarum masculos, ter in anno ad templum congregari mandauerat, ut eos ad feruenter orandum alliceret.

Nihilominus Oleaster, tres istius diuinæ obligationis affert rationes. Primam quia feminæ sunt delicatioris complexionis, & ideo Deus hoc suo præcepto noluit illas stringere. Sic enim Deum alloquitur. *Tanquam pius, inquit, & misericors voluisti fieri, ne sexus infirmior tanto itinere grauaretur.* Quod pulchrè tetigit Apostolus, dum feminas infirmiora vascula appellaret 1. Petri 1. *Viri similiter habitantes secundum scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri impartientes bonorem.* Alteram rationem dat: quia optimè sciebat, feminas religionis & pietatis esse nimium amantes, ita ut illis non sit opus præcepto, ad talia opera promptè obeunda.

Idem qui supra. *Quia, inquit, non ignorabat, deuotum sexum, hoc sine præcepto facturum.* Tertiam allegat rationem: quia feminarum genus, etiam pietatis, aut religionis prætextu, non decet hinc inde discurrere. *Amat, inquit Oleaster, hoc genus exire, amat, hinc inde discurrere, & quia à viris suis sapius arcentur, causam religionis aut pietatis mentiuntur, ut ergo licentiosum genus teneret officio, occasiones vagandi præcluserit.* Subscribit Abulensis in cap. 34. Exodi. *Soli, inquit, masculi obligabantur ascendere ad istas solemnitates, femina verò, nequaquam: quia non est honestum mulieribus, varias terras discurrere, propter vere-*

cundiam sexus, repugnat enim itineratiua communicatio moribus feminarum: qui taciti & verecundi atq; valde compositi esse debent: Egregie profecto: debent enim feminæ, suo se foro continere, non publico euagari. Hinc Dauid feminam, per antonomasiam appellat domus habitatricem: *Dominus, inquit, dabit verbum Euangelizantibus.* In Hebræo autem habetur, euangelizantibus: *& speciei domus diuidere spolia.* Psal. 67. Quibus verbis in sensu historico, promittebat Prophetam, Deum post Hebræorum de Assyrijs victorias, concessurum feminis, ut de more pœma concinerent, & spolia inter victores partirentur.

Verum, hinc non leue dubium exoritur, quare Sacra pagina, feminam vocitauit per excellentiam, *domus habitatricem* siue ut Interlin. Regia, abstractius vertit: *domus habitatorum.* Nunquid etiam vir, non est domus habitator. Rationem non aliam inuenio, nisi quod vir sit temporarius incola domus; femina verò continua. Et hoc est mysterium, quod Deus virum condiderit extra paradysum; mulierem autem in paradiso. Ut nimirum ostenderet, mulierem fore paradysi incolam; virum autem accolam. Quemadmodum censet D. Ambrosius lib. de paradiso Cap. 4. ubi mouens quæstionem, quare non potius vir in paradiso creatus sit, cum illi ut pote nobiliori, nobilior patria deberi videatur? Respondet: ut inquit sciamus, non loci dignitate, sed virtute gratiam comparari. Mihi nihilominus secunda ratio maximè fundamentalis videtur, Deum scilicet suo præcepto non obligasse feminas, ad comparandum tribus anni temporibus in templo Domini, quia sciebat, id eas sine villo præcepto futuras, ut pote ad pietatem & misericordiam magis procliues, quam viros. Præceperat Deus Moyse, ut illi sanctuarium magnificum de auro, argento, lapidibusq; pretiosis edificaret. *Loquere, inquit, Filijs Israël, ut tollant mihi primitias, ab omni homine, qui offeret ultro-*

Feminis frequens egressus dedecet.

Psal. 67.

Femina cur domus habitatrix dicta.

Vir extra paradysum, & mulier cur in paradiso condita.

Exodi 25.

neus, accipietis eas. Hac sunt autem quæ accipere debetis. Aurum, & argentum,

& as: & hyacinthum, & purpuram, coccumq; bis tinctum, & byssum, lapides onychios, & gemmas ad ornandum Epbod, ac rationale. Facientq; mihi sanctuarium, & habitabo in medio eorum Exodi 25. Vix Moyses promulgauit hanc diuinam intentionem populo, statim

Ibidem 35.

dicunt facer textus, obtulerunt mentes promptissimæ, atq; deuotæ primitias Domino, ad faciendum opus tabernaculi testimonij. Exodi 35. Et licet ibi sacra pagina mentionem faciat, tam viro- rum quam mulierum: *Quidquid ad cultum & ad vestes sanctas necessarium erat, viri cum mulieribus præbuerunt.* Nihilominus Oleaster censet, prius mulieres obtulisse, quam viros. Quod apertè deducit ex citato scripturæ loco, ubi subdit: *Principes verò obtulerunt lapides onychios.* Ergo mulieres & celeritate, & voluntate, suis Principibus, id est viris, ad religionis actum præcurrebant. Celeritate quidem: quia prius obtulerunt; voluntate verò, quia obtulerunt mentes promptissimæ, atq; deuotæ. Cuius rationem hanc assignat Oleaster: quia inquit, feminæ sunt promptiores, & magis misericordes. Et certè inquirete, quisnam sapius ad pedes Domini Iesv sedebat, ut verbum illius audiret, quam mulieres? sic enim de Magdalena testatur sacer. Euangelista Luca 10. *Qua sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.* Hoc est, non ambitiosè agens, sed humiliter ad pedes quiescens, verba Domini, & ore, & corde excipiebat: quemadmodum exponit Sanctus Thomas in Cat. ex D. Augustino: *Quanto autem humilior ad pedes sedebat, tanto amplius capiebat.* Quis eius diuinitatem palam ferebatur, nisi mulieres: *Quadam mulier extollens vocem, suam dixit: Beatus venter qui te portauit.* Luca 11. Et ideo, licet mulieres non dubitarent corpus Christi, à Iosepho iam fuisse vinctum, & honorificè in sepulchro depositum; ut tamen pietatis & compassionis affectum testarentur in Iesvm: per-

Lucæ 10.

S. Thomas.

Lucæ 11.

rexerunt cum aromatibus ad sepulchrum.

Quantum verò ad alteram difficultatem attinet, quomodo Sanctæ illæ mulieres, non verebantur suâ præsentia adire sepulchrum, cum bene scirent, nemini ad illud liberum patuisse aditum. vix enim corpus Iesv à Iosepho in sepulchrum illarum erat, cum statim Principes Sacerdotum, & Pharisei adeuntes Pilatum, custodiam ab illo petierint. Matt. 27. *Domine recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc viuens: Post tres dies resurgam: iube ergo custodiri sepulchrum usq; ad diem tertium, ne forte veniant discipuli eius, & furentur eum, & dicant plebi: surrexit à mortuis.* Cumq; illis Pilatus concessisset, dicit idem Euangelista: *Illi autem abeuntes, munierunt sepulchrum; signantes lapidem cum custodibus.* Vnde Pontifices & Pharisei, sepulchrum Christi duplici munimento munierunt; nimirum: custodiâ militum, quos assidue vigilare, & sepulchrum custodire iusserunt: deinde obsignatione lapidis. Hoc enim signanter

Matt. 27.

Ibidem.

Sepulchrū Christi annulo summi Concilij fuit obsignatum.

sacra exprimit litera, illâ voce, *signantes;* id est, obsignantes, sigillantes, videlicet annulo, non Pilati, sed vrbis Ierosolymæ, aut potius annulo summi concilij ipsorum, quod Sanedrim vocabatur, ne à quopiam lapis de sepulchro amoueri, & corpus Christi extrahi posset, quin hoc sigilli violatione deprehenderetur. Imò addunt Nicephorus & Beda, Iudæos vtrumq; sepulchri lapidem perforasse, & vinculo ferreo constrinxisse, ut sic nemo, licet dormientibus custodibus superueniens, sepulchrum intrare posset. Verum quid times Iudææ mortuum Christum, licet resurgat? Num forsân, ne à rediuiuo, veritatem, quam post tergum proiecasti docearis? quod tam anxie sepulchrum velis custodiri? Responder S. Maximus Serm. 3. de paschate: *Custodiebant ergo eum sollicitè in sepulchro, quia necesse illis erat, eum iam non doctorem timere, sed iudicem.* Perpetratum quippè scelus in Dei Filio,

S. Maximus

lio, solam suggerebat timendam vltionem. Tota igitur eorum cura erat, vt sepulchrum custodiretur, nec id faciebant, quod timerent inde resurrecturum gentium Doctorem, Magistrum veritatis, mundi Saluatorem, sed scelerum Iudicem, & vindicatorem. Hoc vnum in illo cogitabant, & metuebant, quod Iudex esset, & vltor peccatorum. Quia peccatum aperit oculos, vt homo illud agnoscens, maximè cupiat occultari, & Deo aditum praeludere.

At malo suo id moliebantur Iudæi: dum enim resurrecturo Christo, seuerio suorum criminum iudicii, modis omnibus conarentur exitum occludere, & vel rimulas cautiùs obserare, nescientes & inuiti auxerunt miraculum, & fidem resurrectionis, Deo ipso ab ipsis per tale factum testimonium extorquente, vt eleganter ibidem obseruat S. Chrysostomus: *Certa, inquit, resurrectionis demonstratio per ea, qua vos ipsi procurastis, reddita est: si enim obsecratum fuit sepulchrum, fraudi & dolo nullus locus relinquebatur. Quod si nulla, frans admissa fuerit, sepulchrum verò re-*

peritum est vacuum, perspicuum est, quod procul dubio, & citra controuersiam resurrexit. Vides, quomodo vel inuiti, veritatis adiument demonstrationem. Quod elucidans S. Maximus, argutius ad hanc rem argumentatur. *Fidem, inquit, nostram confirmat, impietas Iudæorum: nam sufficit ad crudelitatem nobis, eorum nimium cauta crudelitas. Quod enim diligentius custodierunt tumulum, eò constat illum manifestius surrexisse. Quod plures apposuerunt custodes, eò plures testium reliquere. Nam hoc procurauit diuina providentia, vt resurrectionis Dominica non solum Angeli, non solum discipuli, sed & inimici, quod amplius est, testimonium perhiberent. Tanta enim sollicitudine sepulchrum obstruxit iniquitas, vt id non praualeret manus humana obstruere, nisi sola virtus resurrectionis aperiret. En, stultitiam æternis temporibus deplorandam! quot custodes Pharisaica cautela, hostiliter custodiendo sepulchro apposuit,*

Et tunc testes in vita audiuit, qui resurrectionem Dominicam manifestius demonstrarent. Quantum erat in effrata Iudæorum rabie, omni conatu manum volebant opponere resurgenti, dum cohortem ad sepulchri custodiam apponerent. Sed vana est sapientia, vanum consilium, contra diuinam prouidentiam, quæ omnia Iudaica machinamenta in id conuertit, vt diligentia eorum, nostræ fidei proficeret. Tanto enim firmitus credere debemus, quanto illi vitandæ resurrectioni obnoxius militauerunt: nam inde fides magis alitur, vnde credi poterat peritura.

Duabus itaq; de causis, piæ mulieres, non per substitutas personas, sed per seipsas sepulchrum adierunt. Inprimis, vt plus apud Deum mererentur: licet enim illud prouerbium passim inter homines iactetur, qui per alium facit, per se facere videtur, apud Deum tamen, non nisi propria vniuscuiusq; merita coronantur. Quod mihi expressisse videtur Moyses, qui ad vltionem de Idololatriis Leuitas adhortans dixit: *Ponatur vir gladium super femur suum, Exodi 37.* Vbi prius super proprium femur, quam super alienum caput gladium poni imperauit, vt significaret, illum gladium proprium vniuscuiusque esse debere, non alienum. Proinde per gladium propria merita indicare voluit, quod vnusquisque debeat proprijs, non alienis virtutum operibus inniti. Ita discurret Philo Carpatius: *Hi sunt, inquit,*

qui in manibus suis, hoc est rectis operibus, propria conscientia gladium suum tement, non alienum: non enim alienis precibus solummodo confidunt, & sanctis actionibus, ipsi verò negligentes, ac pigri, operibus aliorum adiuuari temere presumunt. Hi sunt, qui carnem suam cum vitijs, & concupiscentijs vincunt, & maculant, ob idq; ens super femur suum tenere dicuntur. Quippe in via perfectionis non est satis tutus, qui proprijs virtutibus exarmatur, licet inter armatos milites gradiatur. Hinc Christus Dominus a suis discipulis recess-

Exodi 37.

Philo Carpatius.

recessurus, dicebat: *qui non habet sacculum, vendat tunicam suam, & emat gladium.* Lucæ 22. Et cur obsecro pacificus Princeps, ad bellica instrumenta suos hortatur sectatores? Resoluit ingeniosè D. Ambrosius proœmio in Lucam, pro gladio, virtutis studium mysticè interpretans: *Accipiamus, inquit, ingenium, exerceamus affectum, vt gladium illum, quem vendidit veste emi Dominus habet, paratum semper, & lucidum, tanquam in vagina mentis reconditum, habere possimus. Arma enim spiritualia, & fortia Dei, ad destruendas munitiones, militibus Christi, debent semper esse presentia, ne, cum venerit Dux cælestis militia, situ nostrorum offensus armorum, à legionum suarum nos societate discernat. Miserrimum ergo est, hominem proprijs meritis, & virtutibus carere; quia, vt milites pro suis laboribus stipendia referunt, sic in obsequio Christi nemo, nisi qui virtutibus plenus, qui prælatis operibus clarus, qui sanctis actionibus conspicuus reperitur, brauium accipit.*

Alteram causam conijcio, quod istæ mulieres suâ presentia sepulchrū Christi adire voluerint: quia vt obsequium nostrum Deo præstitum placeat, à nobis ipsis fieri debet. Quod sufficienter docuit Christus, Matth. 16 vbi prædicans Apostolis futuram suam passionem, dixit: *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Miratur Hugo Cardinalis, cur Christus non dixit: tollat crucem meam, sed suam: Et respondet, quia sola Christi crux, non prodest homini ad salutem, nisi & eius propria accesserit. Tollat, inquit, crucem suam, & non meam: quia dolor meus non sufficit, nisi adsit & vester. Crux hominis est, sui ipsius abnegatio, continuq; sui depressio ac mortificatio, ita rigida, vt homo in nullo carnis appetitui acquiescat, sed totus in spiritum euolet. Eruditè hoc tetigit Sixtus Papatom. 5. Biblioth. Serm. de castit. vbi virginis statum suadens, & probans hoc Christi mandatum perfe-

ctè adimpleri non posse, locum Scripturæ sacræ citatum ita exponit: *Ni fallor, hoc est abnegare semetipsum, vt sibi non viuatur, & vt omne hominis desiderium abneget, vt vniuersam carnem, & corporis continuè respuat voluptatem: vt moriatur penitus sibi, & illi totus viuatur, cuius morte redemptus est.* Et paulo inferius hoc ipsum magis adhuc declarat, inquit: *Non libet mihi crede luxuriam, nec licet crucifixos, nec Christi mandata seruantes, de carnis voluptate cogitare: nunquam ista vox, in connubiorum copulatione perficitur: si quis vult venire post me. Rationem sufficientem reddit istius rei: quia sicut Christus non partem, neq; medium hominem requirit, sed totum, vt sequi illum possit: ita ex aduerso deliciae carnis, non partem, sed totum hominem rapere gestiunt: Sicut, inquit, illi, qui dicentem Christum audiunt, si quis vult venire post me &c. nubere omnino non possunt: ita & eos, quibus nimio desiderio expetere matrimonia, præter bonos fines libeat: dicentis puto vocem audire luxuria, si quis vult post me venire, vendicat se totum sibi, & tollat voluptatem suam, & sequatur me.*

Rectè igitur Hugo Cardinalis respondet: Christum, sequi eum, volentibus, dixisse: abneget semetipsum, & tollat crucem suam: quia vnusquisq; homo, dumodò velit, ad sudores, mortificationes, & ardua virtutum curricula, est idoneus. Vt eleganter D. August. in citatum Marth. locum ho. 47. de diuersis discurret: *Sive, inquit, vir, sive mulier, sive is, qui præest, sive is, qui alteri paret, & seruari vult, hanc ingrediatur viam. Non enim admonitionem hanc virgines, audire debent, & maritata non debent; & vidua, & nupta non debent; aut monachi debent, & coniugati non debent, & laici non debent: sed vniuersa Ecclesia, vniuersum corpus, vniuersa membra, per officia propria distincta, & distributa, audire debent. Si quis vult venire post me abneget semetipsum, & sequatur me. Merito equidem: qui enim sperant, & volunt ad Christi regnum peruenire, sequantur IESVM crucem ferentem; si volunt comi-*

Sixtus Papa.

Hugo.

S. August.

comitari regnantem, cum & ipse non aliter ad regnum, nisi per crucem pervenerit. Pulchrè id inculcat S. Chrysoth. hom. 28. in Epist. ad Hebræos.

S. Chryso. Discipulus, inquit, es. Magistrum imitare, hoc quippè est discipuli; si verò ipse quidem per tribulationes perrexit, tu autem per requiem vis ire, non eandem viam vis peragere, quàm ille perrexit, sed aliam. Quomodo ergo sequeris, non sequens? Quomodo eris discipulus, non sectans Magistri vestigia. Hinc infert S. Bernardus Serm. 21. in cantica. Quam pauci post te o Domine Iesu, ire volunt; cum tamen ad te pervenire, nemo sit, qui nolit: & propterea volunt omnes ad te ferri, at non ita. & imitari; conregnare cupiunt, sed non compati. Non talibus mihi credere patet aditus ad regnum cœlorum, sed ijs tantum, qui post IESUM eunt, & pedibus, & affectibus.

Requiescebat aliquandò noctu in itinere Iacob, & subito affuit illi amica Dei maiestas, ad familiaria cum colloquia vocans, huc inde appositâ scalâ Gen. 28. *Viditq; in somnis scalam stantem super terram, & cacumen illius tangebât cœlum*. Quis tunc non summam Iacobi felicitatem credidisset, cui nihil aliud deerat, nisi cœlum ipsam penetrare, & inter diuos referri. Nihilominus expergefactus Iacob, ac totus planè tremens, verba illa protulit: *Quàm terribilis est locus iste*. Et cur terribilem ac metuendum vocavit? audite quid ipse respondeat: *non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta cœli*. En rationem sufficientem, & prorsus convincentem: terribilem ac metuendam cœli portam appellavit: quia per eam non nisi optimi bellatores, & ij, qui crucem suam post Christum ferunt, intrare possunt, asserente id sacro Evangelio

Matt. 11. Matth. 11. *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*. hoc est, virili oppugnatione & expugnatione opus est, ut cœleste regnum obtineatur. Nam post Adæ peccatum: *Collocavit Dominus ante paradisum Cherubim, & flammeum gladium atq; versatilem, ad custodiendam viam ligni vite*. Gen. 3. ut ijs, qui ad paradisi patriam

redire contendunt, palam faceret, non nisi per acres pugnas & laborum difficultates, illuc perveniendum esse. Ita discurrit Sanctus Ambrosius Serm. 20. in Psal. 118. *Omnes, inquit, oportet per ignem probari, quicunq; ad paradisum redire desiderant: Non enim otiosè scriptum est, quod eiecit Adam & Evâ de paradisi sede, posuit Deus in exitu paradisi gladium igneum versatilem. Omnes oportet transire per flammâs, siue ille Iohannes Evangelista sit, quem ita dilexit Dominus, ut de eo diceret ad Petrum: Sic cum volo manere, quid ad te, tu me sequere. De morte eius aliqui dubitauerunt, de transitu per ignem dubitare non possumus. siue ille sit Petrus, qui claves accepit regni cœlorum, qui super mare ambulavit, oportet dicat. Transivimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. Licet ergo Christus, neminem ad sui sequelam cogat, sed omnes blandè, omnes suaviter trahat; voluntarios tamen mortificationi destinat, ut crucem suam tollant, hoc est, nihil cum seipsis, vel cum sua carne commerciij habeant, verum assiduis mortificationibus cœlestem portam expugnare studeant.*

Quod probè scientes piæ mulieres, non per substitutas personas, sed ipsamet personaliter Christi sepulchrum adire voluerunt, portando aromata, hoc est, pietatis opera, pro quibus & laudem, & æternam beatitudinem meruere. Igitur & nos studeamus cum sudore, & mortificationibus Christi sepulchrum adire, ut cum resurgente in cœlis regnare mereamur, Amen.

E O D E M D I E CONCIO QUARTA.

Et valde mane vna Sabbathorum venerunt ad monumentum orto iam sole. Marci 16.

Ostenditur solemnitatem paschalem, magni diei nomine intitulandam esse.

Mortuo

Mortuo Domino, & sepulto, cum transisset Sabbathum, in quo otiosi ex lege oportebat, sanctas mulieres ad sepulchrum perrexisse, faterentur Evangelistæ. Sed die ne an nocte, difficile est coniectari. Et quidem nocte eas perrexisse, facile deducitur ex citato Evangelij loco, quod asserit valde mane eas venisse ad monumentum, ergo noctu perrexerunt, cum satis distantem terminum, matutino tempore nemo assequi possit, nisi de profunda nocte cursum inchoauerit. Hinc S. Matthæus dicit: cap. 28. *Vespere autem Sabbathi, quâ lucefecit, in prima Sabbathi, venit Maria Magdalene, & altera Maria videre sepulchrum*. Atqui vespere, Auctore S. Augustino est nox, quàm lux terminat, proinde nocte eas ad sepulchrum perrexisse, nemo poterit negare. At verò diurnum fuisse istarum mulierum cursum, suadet idem Evangelium S. Marci, asserens eas orto iam sole venisse ad sepulchrum, ergo sine dubio summo mane itineri se accinxerunt. Ita videtur sentire Galfridus in Allegorijs novi testamenti, ad rem præsentem ita loquens. *Fortè valde mane coeperunt venire, & orto iam sole pervenerunt. Domini siquidem nescitur fuisse consilio, ut quamvis earum de nocto plurimum properaret, non nisi clara luce venirent, & perspicuè cernerent omnia, ne vlla vel ipsis, vel per eas postmodum auditis, ob caliginem matutinam, dubitationis occasio remaneret. Optimè equidem: ad lucem quippè solis, oculis videndus erat Christus, ex horrore sepulchri gloriosè rediit: quasi matutina lux non sufficeret ad cognoscendum eum, cum quo diu familiariter egerunt. Et ideo dubia aurora lux, vespere nomine nuncupata, discedere debuit in claram lucem, ut dubietatem omnem præcluderet, ne dubietas lucis, dubietatem ingereret credituris. Qui enim se coram exhibuerat oculis spectandum, manibus contrectandum, & palam audiendum, sedulo antevertit, vel leuissimam in principio dubitandi occasionem, ne vel modica*

in initio occasiuncula, sensuum evidentiam deinceps fascinaret. Sed quomodo tamen Evangelistarum, contrariæ sententiæ poterunt conciliari? Cum Marcus dicat mulieres mane ad sepulchrum venisse: Sanctus verò Matthæus affirmat, quod vespere, id est, extincta luce, proinde ad initium noctis. Nunquid mane in vespere, aut nox in diem commutari possunt? negat id Propheta Domini, in persona Dei loquens Ieremiæ 33. *Si irritum fieri potest pactum meum cum die, & pactum meum cum nocte, ut non sit dies & nox in tempore suo. Quem locum Theodoretus exponit: Quemadmodum dies non potest esse nox, ita neq; nox potest esse dies. Pactum igitur Dei, immutabili lege sancitum, irritari nullo modo potest, ut nox in diem, vel dies in noctem vertatur. Proinde, ut dierum noctiumq; ordo immutetur, quominus diebus singulis singulæ noctes, & è contra singulis noctibus, singuli etiam dies vicissim succedant. Alij censent Evangelistas, minimè sibi contradicere, licet vnus de vespere, alter de mane loquatur: quia ex his duobus integra dies coalescit. Sic apertè loquitur scriptura sacra Gen. 1. *Factumq; est vespere & mane, dies vnus*. Hinc Pererius super citatum scripturæ locum, per vespere non intelligit noctem, sed imminutum iam diem: *Vespere, inquit, in scriptura, non significat simpliciter tenebras, & obscuritatem noctis, sed imminutum lumen solis, ad occasum vergentis, hoc est crepusculum inter solis occasum, & tenebras noctis*. Non itaq; dies dum plena lampade fulget in meridie, & nox illunis, cum nigrior & obscurior est, possunt coire in vnum diem; sed vespere & mane, vespere, inquam, cum dici lux sensim imminuta languet, & intermedio crepusculo noctescit. Cæterum magis mihi placet sententia Abulensis, qui vespere, accipit in rigore pro ipsa nocte, affirmans ex die & nocte vnum, diem constari, proinde & diem in noctem verti posse, ut præclare docet Tertull.*

Pp 2

in Apo-

Ierem. 33.

Theodoro-
rethus.

Gen. 1.

Pererius.

Ex die &
nocte inte-
gra dies.

Tertullia. in Apologet. cap. 12. *Dies, inquit, moritur in noctem, & usquequaq; sepelitur, funestatur mundi horror, omnis substantia denigratur, sordent, silent, stupent cuncta: ita amissa lux lugetur.* An non versa erat dies in noctem, tempore acerbæ passionis Christi, dum cœli luminaria sublunaribus lucem suam denegarent, præ nimio pudore nudum in cruce pendentem Dei Filium aspicere non audentia Matt. 27.

Matt. 27. *A sexta autem hora tenebra factæ sunt super universam terram, usq; ad nonam.* Et vicissim in eiusdem resurrectione, noctem mutatam esse in diem, quis non videt, dum media nocte sol oriatur, id est, Christus de sepulchro surgeret. Solemnitatem itaque hodiernam, quam vulgus magnam noctem appellat, in diem esse conuersam, & potius diei nomine appellandam, monstrabo.

Solemnitas paschalis cur diei nomine appellari debeat.

Iudeorum tres maximæ solemnitates.

Solemnitas Paschalis apud Iudeos ex omnibus maxima.

Iudei ob Christi crucifixionem a Romanis ex pugnat.

tribus de causis hodiernam solemnitatem, non noctis, sed magni potius diei nomine intitulandam esse conicio. In primis, quia solemnitas paschalis ex omnibus est maxima: nam apud Hebræos tres præcipuæ solemnitates fuerunt, Pentecostes, Scenopegiæ, siue tabernaculorum, & Paschæ. Ex quibus celebritatem paschalem fuisse maximam facile constat: quia solemnitas Pentecostes vno tantum die absoluebatur, teste Sigonio lib. 3. de Repub. Hebræorum cap. 10. & Ribera lib. 5. de festis Hebræorum cap. 7. Deinde, quia in duabus istis celebritatibus, nimirum Pentecostes, & Scenopegiæ, facile concedebatur dispensatio, ut aliqui minimè peccarent, licet ad templum non ascendissent. At verò celebritas paschalis, & septem diebus celebrabatur, & in illa nemini dispensatio dari consueverat. Vnde qui diem paschæ vel minimè dishonorasset, grauissimas non effugebat poenas. Sic Iudei, quia sacrum paschatidis diem, Christi Domini sanguine crudeliter effuso profanauerant, eam poenam subierunt, ut paucis deinde annis recurrentibus, eandem Paschæ celebritatem proprio sanguine cruenta-

rent, capti à Romanis, & extrema internecione deleti; teste Iosepho lib. 7. de bello Iudaico cap. 17. v. nimirum quo tempore tantum, sacrilegium commiserant, eodem meritum exitium paterentur.

Diem Septimum, peculiari à Deo benedictione donatum legimus Genes. 2. *Et benedixit diei septimo, & sanctificauit illum.* Vnde obsecro septimus dies, præ omnibus alijs hanc eximiam gratiam obtinere meruit? Equidem inde, quod virtutis forma & exemplar fuerit: Nam vnus iste inter omnes hebdomadæ dies, vespere habuisse non dicitur. De alijs enim pronuntiat scriptura sacra: *factum est vespere & mane dies vnus: factum est vespere & mane dies secundus.* De die vero septimo, nihil eiusmodi commemorat sacra pagina, quia illi nihil vespertinum fuit admixtum; sed totus in mane transierat, ut nimirum, argumento esset, virum perfectum nunquam arbitrari debere, se perfectionis metam attigisse; sed in initio cursus esse. Auctore Stephano Cantuariensi apud Gortfridum Tilman. in hunc modum discurrente. *Nota quod dies septimus non legitur habuisse vespere, sed mane: quia homo, semper debet reputare, quod sit in mane, & non in vespere, id est, in initio boni operis, & non in consummatione.* Causam reddit S. Bernardus Epist. 253. *quia vera virtus finem nescit.* Qua de re pulchrè Nyssenus libro de vita Moysis, seu de perfectione vitæ, ex præscripto virtutis institutæ, D. Pauli exemplum afferens, discurret: *Perfectio in omnibus alijs, quæ sensu percipiuntur, terminis quibusdam comprehenditur, in virtute verò hunc ab Apostolo perfectionis terminum esse didicimus, quod nullus in ipsa sit terminus.* Quippè cum ille ipse Paulus, vir diuinus, & mente altissimus semper, ac iugiter per virtutem suam cursum intenderet, nec vnquam ad maiora conscendere negligeret: non enim tutum illi erat à cursu desistere. Cur ita? quoniam omne bonum ipsa naturâ, qua bonum est, non habet terminum, sed contra-

Gen. 29

Stephanus Cantuar.

S. Bernardus

Nyssenus

contrarij operatione terminatur, vt vita morte, lux tenebris, & omnino bonum omne in eo desinat, quod ipsi contrarium esse intelligitur. Quare quemadmodum vitæ finis, mortis initium est, sic cursus ipsius finis, qui secundum virtutem est, vitiosi cursus initium inuenitur.

Non aberrabo si pari, imò & maiori benedictione hodiernam solemnitatem, à Deo perfusam esse dixero. Cæteræ enim festiuitates, mane vespere permixtum habent, quia post hanc mortalitatis viam euancescunt; Pascha verò Domini, vespere caret, quia etiam in patria à beatissimis illis mentibus celebrari nunquam desinet. Quoniam hac die sol non amplius occasurus exortus est: hac die Christus rediuius totius mundi Rex inauguratus, possessione omnibus creaturis dominandi adiit, proclamante Euangelista: *regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis.* Licet enim Christus, ante suam mortem, & resurrectionem, fuerit verus Rex, non totus tamen mundus eius iurisdictionem agnoscebat, sed sola Iudæa, acclamante propheta: *Notus in Iudæa Deus.* Psal. 75. At verò hodierna die, toti mundo Christi dominium innotuit, illomet ipso asserente: *Data est mihi omnis potestas, in cælo & in terra.* Hac die ortus est sol indeficiens, vt hominem suo salutari radio, de tenebris peccatorum educat. Hinc controuertunt Auctores, cur pascha non nisi plenilunio peractio celebretur à Catholicis? & respondet S. Augustinus Epist. 119. ad Ianuarium cap. 4. 5. & 6. vt ab hoc tempore homo ad Deum toto animo conuertatur. Bella equidem ratio: sicut enim sol Deum, ita luna hominem notat, perpetuæ mutationi & inconstantia obnoxium. Noluit itaque Saluator noster, à populo fidei suum pascha in plenilunio celebrari, quia tunc luna soli è diametro opponitur, & ideo nihil lucis obtinet in ea parte, qua cælum respicit. Ne pariter homo Deo opponatur, & longè ab eo recedat: tunc enim cœlesti-

Lucæ 1.

Psal. 75.

Pascha post plenilunium cur à Catholicis celebratur.

bus deformissimus, mortalibus verò pulcherrimus videtur: quia abutitur lumine rationis, quod à patre lumen accepit, Dei oblitus, terræ solum & terrenis bonis inhiando. Sed peractio plenilunio, tantam solemnitatem per Ecclesiam sanctam celebrandam proposuit, vt quemadmodum luna post plenilunium, incipit redire ad coniunctionem cum sole, & quo magis ad solem accedit, eo quoque magis in sui parte superiore ab eodem illustratur, & in parte inferiore, qua terram respicit, obscuratur: ita vt cum tota sit lucida, & versùs terram tenebrosa. Vt pariter homo per Christi passionem, & resurrectionem incipiat conuerti ad Deum, qui ante suis peccatis fuerat ab illo auersus. Quippè dum homo se ad Deum conuertit, & terræ obuertit tergum, quia Deo subieitur per humilitatem, eidemque coniungitur per charitatem, cælo lucet, & terræ absconditur, ab hominibusque sæculi huius contemnitur, quia conuersatio eius in cœlis est.

Felix equidem homo, qui cum Christo resurgente, de sepulchro peccatorum surgere properat, quia Deo semel coniunctus, semper in sapientiæ eius lumine manet, sicut sol, neque æmulatur lunæ inconstantiam, quæ quàm citò ad solem accedit, tam citò etiam ab eius coniunctione recedit. Ad hanc perfectionis legem fidelis Abraham, vir ille egregius, qui secundum cor Dei erat, se componebat miro modo; dum post magna virtutum incrementa, tyronem, & incipientem in iustitiæ stadio se esse reputaret. Quod pulchrè voluit exprimere Deus, verba illa proferens Gen. 18. *Num celare potero Abraham, quæ gesturus sum.* LXX vertunt. *Abraham puero meo.* ergonè pueri nomen, homini centum annorum quadrare potest? ita sanè: quia Abraham magnâ alacritate post egregios virtutum profectus, velut puer ad denuò proficiendum semper incipiebat. Sic censet D. Ambro. lib. 2. de Abraham

Gen. 18

LXX.

S. Ambro. cap. 6. inquit : *Senilis*, inquit, *et* *Abraham*, superius scriptura significauit, cum nonaginta & nouem processisset annos, quomodo nunc puerum dicit? sed cum immemorem senectutis, exploratorem indefessum, cursu impigrum, standi patientissimum, deducendi studiosissimum expresserit; nonne conuenire nomen pueri videtur? officijs merito puer dicitur, qui senile nesciebat fastidium, pueritia innocentiam, & obsequium deferrebat. Quid loquar de Dauide? qui post tot in virtute factos progressus, cor nouum, & rectum à Deo Spiritum efflagitabat. Cor nouum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Ergone illi hæc decerant? minimè quidem, sed veteranus ille miles, tyronem se in Dei disciplina profitebatur, & quotidiana puritatis innouatione indefinenter innouari cupiebat. Vt argute ponderat Gregor. Nazianz. orat. 43. Quid, ait, diuini quoque, David, cor mundum in se creari, ac spiritum rectum in visceribus innouari postulat, non quod non habeat (quis enim habere possit, si tantus vir eo careat) sed quod pro nouo id ducat, quod nunc quotidie accrescit. Quid de Moyse referam? qui licet quotidie cum Deo colloquebatur, eius tamen faciem nouo animi ardore denudare desiderabat, ut fateretur Gregorius Nyssenus lib. de vita Moylis. Tot, inquit, tantisque sublimationibus elatus, adhuc tanquam famescens, ac sitiens, tanquam eo carens, quo semper fruebatur, ut videat. Sicut igitur dies hodiernus à solè indeficiente illuminatus vespere caret; ita Redemptor noster, à nobis hoc vnicum requirit, ut postquam hodiè à lapsu peccati surrexerimus, non amplius in animo nostro vesper iniquitatis appareat.

Digna est præterea hodierna solemnitas, magni diei titulo: quia ex omnibus felicissima censetur, cum hac die, & ipsemet rediuuius Saluator, Filius æterni Patris, toti mundo proclamatus sit. Licet enim Christus semper fuerit æterni Patris Filius, tamen in resurrectione, postquam eius voluntatem perfectissime im-

pleuit, peculiari ratione, ab ipso Patre Filius & agnitus & appellatus est. Filius, inquit, meus es tu: ego hodiè genui te. Psal. 2. Super quem locum D. Ambrosius lib. 3. de Sacram. c. 1. dicit: Pulchre Pater dicit ad filium, ego hodiè genui te, hoc est, quando redemisti populum, ad celi regnum vocasti, quando impleuisti voluntatem meam, probasti meum te esse filium. Considerate æterni Patris in genus humanum charitatem, qui naturalem sibi filium, tunc quodammodo recognoscit, quando sibi plures filios adoptiuos lucratu est, ut præclare idem S. Ambrosius in Psal. 40. ad illa verba: Me autem propter innocentiam suscepisti, de Christo ad cælos redeunte, & Patrem alloquente interpretans discit: Suscepisti, inquit, eum resurgentem: quia nulla eum offensio prolapsionis aspersit. Unde dicit & Pater, Filius meus es tu, ego hodiè genui te, hoc est, generationis meæ in te privilegium recognosco, quem nulla macula potuit inquinare peccati. Inter peccatores versatus es, peccata omnium suscepisti, peccatum pro omnibus factus es; sed nullus usus ad te potuit transire peccati. Ita inter homines versatus es, quasi inter Angelos versareris: Fecisti terram esse, quod cælum est; ut & ibi peccatum tolleretur. Hodie te genui, in quo complacui. Probasti te filium, quia implesti in omnibus patris voluntatem. Magnæ igitur felicitatis fuit dies Resurrectionis Dominicæ, quia mundus Christum, quem antea solum hominis filium esse putabat, verum consubstantialemque æterni Patris Filium, proclamatum audiuit & agnouit.

An non maxima felicitas in hodierna solemnitate & ipsis hominibus euenit? dum se eis rediuuius Saluator præsentem exhiberet, quasi non amplius ab eis diuellendus. Difficile est inter falsos Oceani fluctus venam aquæ dulcis inueniri, sed longè difficillimum inter homines reperiri virum ita fidelem, cui tutò omnia tua concredere possis. Hinc suam felicitatem deprecabatur D. Gregor. Nazianz. quod Athenas studiorum causâ

Psal. 2.

S. Ambro.

Psal. 40.

Idem qui supra.

Gregorius Nazianz.

A Pœtis Alphæus flumens, & à Philo-sophis Salamandra in igne viuente finguntur.

S. Gregor. Nazianz. cum S. Basilio Athenis studi-

causâ profectus, inuenisset optimum sodalem & amicum, quo familiariter vteretur, videlicet Magnum Basilium in eadem Academia pariter discantem. Ita enim fatetur ipsemet in oratione funebri, in laudem Basilij to. 1. orat. 20. Athenas, inquit, mihi verè aureas, bonorum parens ingreditur Basilus. Nam illa mihi hominem, non illum quidem ante ignotum, sed tamen plenius noscendum præbuerunt. Ac doctrinam exquirens, beatitudinem repere: mihiq; dispari modo, idem quod Sauli accidit, qui patris asinas quærens, regnum inuenit; plusq; in ea re, quam obiter agebat, quam in ea, quæ præcipue ipsi cura erat, lucrificavit. Vbi vnus boni viri solatium, cum regno non immerito componit, quod ditior ac felicius non sit, qui regno, quam qui vno optimo sodali vitur. neq; mirum, quod S. iste Doctor, tam impensè commendat suam cum Basilio congressum: quia sicut vnicus fingitur à Pœtis Alphæus, dulcis flumens per mare fluens: sicut à Philosophis vnicum animal in igne, quo omnia consumuntur, saliens, refertur Salamandra; ita D. Gregor. Nazianz. inter tot vitia, quæ Athenas pestilentes reddiderant, solum Basilium innocentem aduertit, qui vitiorum quidem turmis cingi potuit; sed non ditui: obsideri; non expugnari. Circumstabant vndiq; marini fluctus, hoc est, pessimi mores; at intus in Basilij & Nazianzeni domicilio fluuiales aquæ, hoc est, suauissimæ virtutes affuebant. Circumstrepebant flammæ, totumque in orbem habitaculum effrenatè concupiscentiæ circumibant, in Nazianzeno tamen ex optima cum Basilio familiaritate, intus mira omnium appetituum temperies vernabat, & singularis omnium virtutum amenitas cernebatur. Res prorsus stupenda, inter corruptissimos mores, integerrimos conseruare. Quis enim vnquam ager ex consortio cum sano, sanitatem contraxit? equidem nemo. Et tamen sanus ex familiaritate cum ægro, sapissime contrahit

agritudinem. Integra & solida potest, iuxta corrupta & vitiata putrescunt; hæc verò, iuxta illa minimè reparantur. Ita planè inquit citatus Nazianz. *facilius est vitium contrahere, quam virtutum impertire; quemadmodum etiam facilius est, morbo alieno infici; quam sanitatem largiri.* En quanta felicitas hominum, rediuuium Saluatorem spectare, qui ab ipsa suâ gloriosâ resurrectione, arctam cum filiis hominum amicitiam iniuit, ut iam non seruos, sed amicos suos nos esse velit, inquit: iam non est is hospites & aduenas, sed cines sanctorum, & domestici Dei. Imò protestatur se non amplius homines deserturum. Ego inquit vobiscum sum, usq; ad consummationem sæculi.

Sed quid dico, summam homines felicitatem adeptos in die Resurrectionis? dicam amplius, etiam in ipsos mortuos felicitas hæc defluxit, qui die Resurrectionis Christi, pristina vitæ restituti sunt. ut docet S. Maximus homil. 2. de festo Paschæ: *Resurrectio*, inquit, *Christi defunctis est vita, peccatoribus venia, sanctis gloria.* Postquam enim Saluator noster, ad horam nonam in cruce pendens, & voce magnâ clamans emisit spiritum, dicit sacer Euangelista. Matth. 27. *Monumenta aperta sunt; & multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt.* Sedulo hic inuestigant interpretes, quoniam verisimile est, neminem ex defunctis ante Christum (qui futurus erat primogenitus mortuorum) resurrexisse, ut docent Origenes, S. Hieronymus, & Beda, ad quid statim post Christi mortem, aperta fuere sanctorum monumenta, si statim resurrecturi non erant mortui? Et respondet S. Hilarius Can. 33. in Matth. quia post mortem Christi, per eius gloriosam resurrectionem, defuncti ad vitam reuocandi erant. Statim, inquit, post Christi mortem, quæ consummata est redemptio, mouetur terra, quia capax huius mortui esse non poterat. Et monumenta aperta sunt: erant enim mortis claustra reserata. Nimirum terra ut primum Dominum ac Deum suum vidit defunctum, præ reuerentia contremuit, quia

S. Gregor. Nazianz.

Christus à die Resurrectionis arctam cum hominibus amicitiam contraxit.

S. Maximus

Matt. 27.

Monumenta sanctorum ad quid post mortem Christi reserata

S. Hilarius

quia capax huius mortui in sinu suo excipiendi esse non poterat; reuerenti nihilominus obsequio, apertis sanctorum sepulchris profundè biabat, statimq; à morte Christi aperta sunt monumenta, hoc est, domus mortis. Quoniam enim per

peccatum mors regnabat in mundo, maximè conueniens erat, ut quàm primum significaretur sepulchrorum apertione, merito passionis ac mortis Christi, victoriam de morte reportatam esse. Ut ingeniosè obseruat

S. August. S. Ambrosius lib. 10. in Lucam. Monumentorum, ait, reformatio, quid aliud, nisi claustra mortis effractis, resurrectionem significat mortuorum. Sanctus autem Leo Serm. 13. de Passione, hanc rationem assignat, ut per illam monumentorum reformationem, firmaretur in animis credentium, indubitata spes futura corporum resurrectionis. Monumenta, inquit, aperta sunt, ut appareant nunc quoq; in ciuitate sancta futura resurrectionis indicia. In Christi igitur

morte, terra insolenti concussione contremuit, saxa horrifono fragore scissa sunt, prauia tenebræ pauidum timorem incusserunt. In tanta aurè orbis mæstitiâ, ubi primum Christus expirauit, & morte suâ mortem deuicit, statim monumenta aperta sunt, non ut corpora illa Sanctorum tunc resurgerent, sed in resurrectionis Dominicæ signum, & resurrectionis nostræ præfagium: ut appareant nunc quoq; in ciuitate sancta futura resurrectionis indicia. Dùm igitur funesto tristissimè luctu apertum est sepulchrum sepeliendo Christo, simul quoque aperta fuere sepulchra Sanctorum, qui diu inibi humati atq; conditi iacebant, ut istiusmodi prodigiosa sepulchrorum apertio, Dominicam Resurrectionem iam tunc gaudenter præfagiret, & rediuiuas de sepulchris glorias prænuntiaret. Ergo nunquam antea maior felicitas mundo contigit, quàm in resurrectione Domini, ubi tot inenarrabilia beneficia, non solum uiuis; sed etiam defunctis Christus contulit.

Pulchrè hanc beneficiorum exuberantiam, die resurrectionis mun-

do collatam à Christo, figurabant duo illi pueri, vnus ab Elia, alter ab Elifæo; alio tamen atque alio modo, alter ab altero, ex mortuis ad vitam reuocati. Elifæus quippè Sunamitis filium suscitaturus, ita se cum eo gessit, ut ad illius paruitatem sese effingeret, teste Sacra pagina 4. Reg. 4.

Et ascendit, & incubuit super puerum, posuitq; os suum super os eius, & oculos suos super oculos eius, & manus suas super manus eius, & incuruauit se super eum, & calefacta est caro pueri. At verò Elia,

non se incuruauit, imò potius extendit, & exporrexit sese super puerum, quasi illum magnitudini suæ parem facere vellet. 3. Reg. 17. Et expandit se, atq; mensus est super puerum tribus vicibus. Quid hæc sibi vole-

bant? equidem benignissimi Dei diuersum cum mundo procedendi modum, ut sic in utroque vate; Deus optimus, ac beneficus, pro temporum diuersitate, nunc magna, nunc maiora dilectionis suæ indicia exhibens, significaretur. In Elifæo quidem, dùm patribus antiquis agglutinatæ est Deus, ad ipsorum paruitatem sese accommodans, & noua beneficia illis conferens: in igneo verò Propheta Elia, atq; idcirco illius typo, qui dixit: Ignem veni mittere in terram. Lucæ 12. figurabatur Deus liberalissimus, qui in sua gloriosa resurrectione, innumera sua beneficia tam in viuos, quàm in mortuos effusus erat. Quia hac die charitas Dei diffusa est in cordibus nostris: quia rediuius Saluator expandit se, atq;

mensus est, & tota diuinitatis vnda bibulo se nostræ carnis celauit in vellere, ut per patibulum crucis expressum, terris omnibus pluuiam salutis effunderet. Deus itaque antiquis illis temporibus ad modum Elifæi, oculos, manus, & os, supra puerilis illius populi, manus, oculos, & os ponens, abbreviabat se, parcius sua beneficia comunicando. At verò in gloriosa Christi resurrectione, iam se totus Deus expandit super puerum, id est, super mundum, & charitas Dei diffusa est in cordibus no-

Elia & Elifæus diuerso modo pueros mortuos resuscitarunt.

4. Reg. 4.

3. Reg. 17.

Lucæ 17.

stris: quia omnia sua beneficia in humanum genus effudit: quoniam, Christi resurrectio, defunctis est vita, peccatoribus venia, sanctis gloria. Hæc est mens D. Bernardi in Declarationibus, vbi super illud. Ecce nos reliquimus omnia: ita discurret. Antiquorum sanè Patrum diebus, donec in terris videretur, & conuersaretur, inter homines Dominus Maiestatis, non erat Evangelica forma perfectionis, sed Spiritum Domini solo interim spiritu sequebantur. At ubi verbum caro factum est, & habitauit in nobis, iam nobis in contrita est imago vite, & conuersationis exemplar: quod oporteat etiam corporaliter imitari, ut utroq; sequentes vestigio, non ulterius cum Patriarcha Iacob, altero femore claudicemus.

S. Bernard.

Psal. 17.

Psal. 50.

Denique, magni diei titulum hodiernæ solemnitati deberi, ex eo constat, quia est lætitiæ plena, proclamante Regio vate Psal. 17. Hæc dies, quam fecit Dominus, exultemus, & lætemur in ea. Quis enim hodiè, non summâ lætitiâ gestiat, Christi resurrectionem piâ contemplatione recogitans. Hæc enim resurrectio, humanam in corporibus nostris exuer mortalitatem, & beatâ immortalitate benè merentes, æternum munera-bit. Hinc resurrectionem Christi, felici ambitione Rex & Propheta Dauid expectabat, vehementerque exoptabat: dùm Nathan Propheta minis attonitus, & de penitentia mæstitudine erectus, ita alacer ad Deum clamaret: Auditui meo dabis gaudium, & lætitiâ: & exultabunt ossa humiliata. Psal. 50. Quasi diceret: minaces Propheta voces auribus meis obstre-punt, seuerioris supplicij metum assidue incutiunt; sed etiam nunc mihi tribue gaudium ac lætitiâ, cum mea contritio, & regis potestatis humiliatio, tibi satis sit. Vnde quæso Dauidi, spe minimè fallaci, exultatio in futuris bonis ingeritur? quâ spe exultabunt ossa humiliata? nimirum, quia per peccatum confractæ animæ vires, vigorem ac firmitatem per Christum rediuium accipiunt, ut doctè Anonymus in Cate-

na commentatur. Sed magis appositè ad rem præsentem Græci patres, in Commentario super citata verba sic exponunt. Auditui meo dabis gaudium, & lætitiâ, significat inquit: docebis me; ut habetur in Canticis: Fac me audire vocem tuam, siue audibilem mihi redde lætitiâ, quæ extremis temporibus futura est. Et quænam hæc est extremis temporibus futura lætitiâ? Respondent prædicti Patres: est notitia resurrectionis, in qua exultabunt ossa humiliata, & per resurrectionem, tanquàm herba exurgent. En quanta lætitiâ ex gloriosa Christi resurrectione, ut piissimus Dauid regis potestatis humiliatione abiectus, piè ambizioso penitentia squalore confectus, & peccati mæstitudine functus, à tot ærumnis leuamen expectans, ac tot lugubres mæstitiæ causas lætus excutens, Dominicæ resurrectionis notitiâ sibi cœlitus suggeri exambiret. Auditui, inquit, meo dabis gaudium, & lætitiâ. Quæ porro hæc? vtiq; notitia resurrectionis, in qua exultabunt ossa humiliata. Tot proinde dolendi causis calamitosè imersus Propheta, nil ad excutiendam à se tristitiam potentius agnoscebat, quàm Dominicæ resurrectionis notitiâ, quâ Redemptoris humiliata ossa exultatura, prophetico Spiritu prospiciebat. Sed nonne ad ampliorem veniæ spem, opportuniùs expetisset Dominicæ passionis notitiâ, quæ peccatorum redemptio peracta est? quæ gratias peccatoribus adspirat, & in retroacta sæcula miro modo regerit? minimè: nam passio Saluatoris, spei quidem vigorem ingerit; at verò Resurrectionis notitiâ, festa cumulat gaudia, quæ in omnes fideles vberius exundant. Idcirco Dauid ante tot retrò sæcula, de Dominicæ passionis balneo, sui flagitij maculas eluebat; de Dominicæ verò resurrectionis lætitiâ gaudium adornabat, quo tot mæstitiæ causas lætus excuteret. ut hinc addiscamus, nullam festiuitatem Christi resurrectione esse lætiore, in qua populum fidelem, magis exultare, & pio gaudio intensius perfundi oporteat.

Qq

dicam

Dicam amplius, & ipsa inanimata, vitā ac sensibus destituta, in omnem hodiē effusa latitiā gestiunt. Terra quippē in centro vniuersi immobiliter fundata, vbi sepulchro adesset, festinata mulierum pietas, post exhibitā sepulturā triduum tremuit, & horrendo motu concussa est: *Ecce terra motus factus est magnus.* Obstupescite! quod enim Christo Deo atrocius in cruce patibulato, terra mota fuerit, qui terrā motus fuit vniuersalis, maximus, & vehementissimus, ita vt totus terrā globus ē centro suo conuulsas, & conuulsus contremuerit, non mirum. Quia illo insolito motu altē significabatur, naturalis quasi terrā sensus in opificis sui morte, & in sacrilegum inhumanē scelus à Deicidis commissum. Turbabatur enim tunc terra, & horrendē contremiscebat, in visceribus suis sepeliendum Dominum exceptura, prābituraque Deo sepulturā locum. At verō in gloriosa Christi resurrectione, vt quid pariter terra contremiscit? Respondet S. Bernardus, id factum fuisse ob latitiam Dominicā resurrectionis. *Ecce, inquit, terra motus factus est magnus: iam enim desinebat, quod de terra erat, in terram redire, & tendebat in cœlum.* In læto igitur Resurrectionis triumpho, terra Christo rediuiuo exultim applaudebat, illiq; rediuiuo lætanter gratulabatur, quod antiquo terrā resciso priuilegio, cui omnes hactenus obnoxij eramus, licet Adā filius esset, & inde ē matrice terrā formatus,

Christo
moriente
totus terrā
globus con-
tremuit.

S. Bernard.

Christus non redierit post mortem in terram, sed perrexerit ē terra in cœlum. Sicut ergo terra in acerba Christi morte, terrā motu horrifone rauco, seipsam funestauit, ita pariter in eiusdem resurgentis festinā gloriā, simili terrā motu concussa exiliit, & lætanter exultauit, Resurrectionis victorialis triumpho, velut tripudijs applaudens. Quia vt dicit S. Bernardus: iam desinebat, quod de terra erat, in terram redire, & tendebat in cœlum.

Quare, cū solemnitas hodierna sit omnium maxima, vt potē omnibus referta benedictionibus, & perpetuis temporibus, etiam in cœlo à Beatis mentibus, magnā veneratione peragenda. Cū sit felicissima & ex parte Christi, quia hac die coram toto mundo, à Patre æterno Filius Dei proclamatus est; & ex parte totius vniuersi, quoniam Christi Resurrectio, defunctis est vita, peccatoribus venia, Sanctis gloria. Cū sit lætissima, quoniam in Christi resurrectione, non tantū resurrectionis nostrā felix prāsigium; sed etiam pignus gloriosum accepimus. Merito omnes lætari, & exultare debemus, quia Christi resurrectio, omnibus est salutaris, viuifica omnibus, vt eleganter S. Maximus hom. 3. de Pascha innuit. *Quisquis, ait, in Christi resurrectione lætatur, lætetur potius, quia in Christo ipse resurrexit. In Salvatore enim omnes resurreximus, omnes reuiximus, omnes ad cœlestia transmigravimus.*

S. Maximus

DIE II. RESVRRECTIONIS.

C O N C I O P R I M A.

Et ipse IESVS appropinquans ibat cum illis.

Triplex comitatus sancte peregrinationis hodiernæ inducitur.

Irabilem sententiam de Christo Domino pronuntiat Doctor gentium Diuus Paulus 1. Cor. 1. *Qui factus est nobis sapientia à Deo, iustitia, san-*

1. Cor. 1.

ctificatio, & redemptio. Ex quibus verbis S. Damascenus lib. 3. de fide orthodoxā, Anselmus lib. 1. cur Deus homo, alijq; Sancti Patres deducunt. Incarnationem Christi fuisse opus summā

summā misericordiā: quia per illam liberatus est homo ab omnibus suis miserijs, & subleuatus est ad summā dignitatem, nimirum, ad vniōem hypostaticam. Et insuper fuisse opus summā iustitiā: quia per illam facta est satisfactio pro debito peccati, de toto rigore iustitiā, ita quod Deus si esset capax obligationis, teneretur acceptare satisfactionem factā a Christo pro peccatis nostris: quia fuit infiniti valoris, & meriti, & soluit plus, quā debebatur. Dicit ergo Paulus, Christum factum esse nobis, sapientiam, iustitiam, sanctificationem, & redemptionem, non solum ideo, quia in illo sunt istæ virtutes formaliter; sed etiam effectiue dicitur sapientia, iustitia, quia facit nos sapientes, iustos, sanctos, & redemptos. Sic post gloriosam suam resurrectionem fecit Apostolos sapientissimos, quia aperuit illis sensum, vt intelligerent scripturas: iustificauit illos, quia fugiendo tempore mortis peccauerant: sanctificauit illos, mittens Spiritum sanctificationis in eos: ac tandem redemit, ac liberauit à potestate tenebrarum. Cuius rei fundamentalem rationem habemus, quia per peccatum quatuor mala incurrimus. Primò, ignorantiam: quia homo per peccatum ad belluinā insipientiam deuenit, vt habetur Plal. 48. *Homo cū in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus & similis factus est illis.* proinde opus erat, vt Christus nobis fieret sapientia, illuminaretque errantem nostrum intellectum. Secundò, incurrimus iniustitiam: rei enim facti sumus lætæ maiestatis diuinæ, proinde opus erat, vt Christus nobis fieret iustitia, vt posset nos iustificare, quemadmodū de illo dicitur Isaiæ 53. *In scientia sua iustificabit ipse iustus seruus meus multos, & iniquitates eorum portabit.* Tertiò, incurrimus instabilitatem, & inconstantiam in virtute, proinde expediebat, vt Christus nobis fieret iustificatio, vt de se ipsemet testatur Ezech. 37. *Scient gentes, quia ego Dominus sanctificator Israël, cū-*

Ex peccato quatuor mala descendunt.

Plal. 48.

Isaiæ 53.

Ezech. 37.

fuerit sanctificatio mea in medio eorum in perpetuum. Quartò, deniq; incurrimus captiuitatem, & seruitutem diaboli, proinde summopere egebamus, vt Christus nobis fieret redemptio. Hæc quatuor officia meruit Christus in sua passione, post gloriosam autem suam resurrectionem, his duobus discipulis, eundo cum illis, eadem manifestauit. Primò sapientiam: quia docuit illos ex scripturis, quod oporteret Christum pati. Secundò, iustitiam ostendit: quia eos iustificauit, illuminando mentem ipsorum, vt crederent in eum. Tertiò, sanctificationem ostendit, dando eis corpus suum in cibum, quando accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. In quo multi ex Sanctis Patribus dicunt, quod dederit illis corpus suum, sub speciebus panis. Quartò deniq; ostendit redemptionem: quia suam resurrectionem probauit maximis argumentis, ita vt omnes discipuli dicerent: *Surrexit Dominus verè.* Quare & nos si volumus, vt Christus nobis suam sapientiam, iustitiam, sanctificationem, & redemptionem manifestet, sequamur spiritualiter euntem in Castellum Emmaus, quali verò comitatu nobis opus sit, discutiemus.

Triplem comitatum, ad hanc spirituales deambulationem, proponit nobis hodiernum Euangelium: primum Angelorum, qui mulieribus apparuerunt: *& nō inuento corpore eius, venerunt dicentes, se etiam visionem Angelorum uidisse.* Lucæ 24. Discurrunt Doctores Sancti, quoniam etiam Angeli ad sepulchrum Christi apparuerunt. Sanctus Matthæus vnius tantum mentionem facit: *Angelus, inquit, Domini descendit de cœlo, & accedens reuoluit lapidem, & sedebat super eum.* Matt. 28. Sæua enim illa inuidiæ tempestas, ferina truculentia rabies, adhuc cruce dilaniato Christo inuidebat, nec cruore tanto poterat sopiri; sed post lucuosam etiam stragem perseuerauit ardere; sepulchro tradidit lacerum corpus, & funestum lapidem admouit, memoriæ exilium.

Lucæ 24.

Matt. 28.

Q 9 2

Intrauit

Intrauit Dominus sepulchrum, vt resurrectionis augeret elogium, vt pœna redundaret ad gloriam, & feralitas commendaret omnipotentiam. Lapis iste, factus est resurrectionis fidei quodammodo fundamentum, qui gloria minabatur excidium. *Angelus ergo Domini descendit de cœlo, & accedens reuoluit lapidem, & sedebat super eum.* Quæ necessitas erat, vt Angelus insideret lapidi, cui neq; ineſt vlla lassitudo, nec premere potest ignauia, nec quietis eum recreat vsura? Equidem propterea Angelus reuoluit lapidem, vt videret iam vitæ titulum, qui vitæ testabatur occasum, vt ipsi resurrectionis gloriæ, aduolutum deferuaret quodammodo fundamentum, quod famæ, honorisq; præmuniebat sepulchrum. Sic censet Chrysologus Serm. 75. inquit: *Reuoluit lapidem: reuoluitur ad fidem, qui ad perfidiam fuerat aduolutus: reuoluit lapidem: vt idem esset vita titulus, qui acceperat mortis tenere custodem.* In saxo itaq; illo feralis inuidia, mortis inculpserat iura; sed reuoluit Angelus, & inculpſit tergo resurrectionis elogia, vt ab illo lapide, qui ad mortis fuerat iura tuenda constitutus, & vitæ, & famæ prodiret plausus. Desudauit hostilis labor ad mouendo lapidi, sed reuolutus est gloriæ stabile fundamentum, qui irreparabile famæ videbatur naufragium.

At verò S. Ioannes, duos Angelos commemorat: *Maria, inquit, stabat ad monumentum foris plorans: dum ergo staret, inclinauit se, & prospexit in monumentum, & vidit duos Angelos in albis sedentes, vnum ad caput, & vnum ad pedes.* Res stupenda, duo Mariam Angeli blandè allocuti sunt, ad sepulchrumq; videndum inuitarunt, cum ad plantæ vetitæ vsu, matrem omnium Euam vnus allexerit, & clarissimis fallacijs illuſerit, teste Sacra pagina. Gen. 3. *Sed & serpens erat calidior cunctis animantibus, quæ fecerat Dominus Deus, qui dixit ad mulierem.* Cur duo Angeli, ad noxium arboris non alliciebant conspectum, aut vnus tantum sepulchri non inuitauit ad

visum: si Eua serpentis afflata verſutis, non solum ad scientiæ arborem direxerit oculos; sed manus etiam extendit; cur MARIA vnico inuitante spiritu, vitale inspectura non accessit sepulchrum? ne miremini ipsa quæstio sufficienter sibi responderet: Eua quippe inuitabatur ad noxia; MARIA verò alliciebatur ad diuina. Respexit Eua arborem, de cuius aspectu oculis hauriret venenum; MARIA autem respexit, vnde vitam fugeret, vacuum sepulchrum. Cum ergo difficulter irahamur ad honesta; facile verò allicimur ad humana; ideo sufficebat vnus Angelus, vt Eua niteretur in vetitum; duo tamen requirerentur, vt MARIA reciperet castitatis collyrium. Hæc est mens Sancti Chrysostomi apud D. Thomam: *Quia enim, inquit, non erat excelsa mulieris mens, vt ex sudarijs perciperet resurrectionem, Angelos videt in laetabitu, vt & ipsa à passione mitigetur.* Plures ergo in sepulchro apparuerunt Angeli, quò facilius Mariam docerent resurrectionis mysteria; sufficebat verò vnus Angelus, vt Eua perditionis inhiaret ad toxica: quia veluti innato impetu homines exambiunt caduca, & quodammodo naturali auersione refugiant semper celestia. Adeo corrupti sunt mores, adeo despicuntur sacrata, adeo habentur minimi profutura.

Duos Maria vidit Angelos, idq; in vestibus albis, in signum latitiæ, quam ex resurrectione Saluatoris sortiti erant: Christi enim resurrectio, clausam cœli portam reſerauit, & non parum gloriæ beatis illis mentibus attulit, illas desolatas sedes, ex quibus detrusi erant rebelles spiritus, reparando ac sanctis animabus, quas secum rediuius Saluator cœlis induxit, adimplendo. Illud tamen forsitan admirationem auget, cur isti Angeli in terras descenderint? nonne conuenientius erat, in illa empyrea sede, lætitiâ gestire, & de gloriâ resurgentis triumphum agere. Minimè equidem id fieri potuit: quia cum Christus communis omnium Redemptor,

Cur Euam vnus Angelus descendit & Magdalenam duo ad sepulchrum inuitarunt.

S. Chrysostomus

pror, cœliq; simul ac terræ pacificator esset, communis quoq; exultatio hominum, simul & Angelorum fieri debuit, vt sic mutua inter Angelos & homines amicitia, perfectaq; pristina pacis & concordia redintegratio, appareret. En quanta felicitas, dum homines simul & Angeli inuicem gaudia miscent, mutuoq; inter se iucunda solatia partiuntur. Centenarius propè Abraham, cum nagenaria Sarâ, desperauerat de futura prole: verum subito affuit Angelus in specie peregrini, qui mæstum consolaretur, & de diuina promissione certum redderet. Gen. 18. *Cui dixit: reuertens veniam ad te tempore isto, vita comite, & habebit filium Sara uxor tua.* Res stupenda: dicit S. Paulus Rom. 4. quod Abraham statim depulsa omni dubietate, firmus Angelicæ promissioni adhererit: *Qui, inquit, contra spem in spem credidit.* hoc est, contra spem rationis naturalis, contra spem carnis credidit omnipotentia diuinæ. Nam cum Abraham tot annorum sterilitatem, & Saram iam effatam, etiam in iuuentute sterilem expertus esset, non fuit in ipso causa naturalis vlla, sperandi futurum filium, proinde in sola promissione acquieuit. Vnde addit S. Paulus: *& non est infirmatus fide:* ex hoc maxime laudans Abrahamum, quod cum sciret se per senectutem minimè idoneum esse ad generandum, infirmitatem tamen suam fide firmavit, vt crederet se posse per Deum, quod sciebat per naturam fieri non posse. Quia vera fides nihil naturæ considerat, cum omnipotentem Deum cognoscat. Sic planè hodierna die descenderunt Angeli, tanquam fidissimi comites nostri, vt omnem ex nece Christi obortam, amaritudinem, ab animis depellerent, nosque de vera Christi resurrectione, omnimodâ certitudine firmarent.

Alterum comitatum proponit, sanctarum mulierum: *Sed & mulieres quadam ex nostris, terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum.*

Magna certè pietas, magna fides istarum mulierum, Christum quærentium, nec tamen inuenientium. An quia tenebris nondum discussis, antequam dies albesceret, itineri se commiserunt? Ita quidem videtur: nam & sponsa cœlestis, quia in nocte dilectum suum sponsum quærebat, minime eum inuenire potuit. Cantic. 3. *In lectulo meo per noctem quasiui, quem diligit anima mea: quasiui illum, & non inueni.* vbi lectulus, non sumitur pro mollioribus delicijs: malè enim ibi quæritur, & perditur potius, quam inuenitur. Sed sumitur pro contemplationis otio, cui non se cœlestis sponsus facile subtrahit. Noctè ergo quærens non inuenit: quia ad quærendum clarâ diei lux opportunior affulget, quæ quod quæritur, prodat: nam tenebrarum lenocinium, latendi arbitrium est, non publicandi artificium. Sed erro: qui enim per noctes quærit, non tam mihi videtur aspectus, quam amplexus sectari. Tenere magis optat, quam intueri. Bona quidem visio est; sed abhæſio melior, quia arctior: nam qui adhæret Deo, vnus spiritus est cum illo. Ergo ad quærendum Deum, meritò sponsa respuit diem, & noctes expetit, vt illi tantò firmius adhereret. Pulchrè id elucidat Gilbertus Serm. 1. in Cantic. *In lectulo, inquit, meo per noctes quasiui, quem diligit anima mea. Quid si ad inuentionem dilecti & nox operatur? cooperatur planè, & accommodatè sicut in lectulo sancta quies accipitur otium; sic obliuionem quandam intelligit in nocte. Virumq; sapientia & contemplationis negotio opportunitatem ministrat.* Sed ideo potius sponsa cœlestis nocte quærens minimè inuenit; quia in plateis illum quæſiuit. Sic enim, pergit, studio sui sponsi quærendi & inueniendi stimulat: *Surgam, & circuibo ciuitatem, per vicos, & plateas quæram, quem diligit anima mea: quasiui illum, & non inueni.* Significans se quæſiuisse sponsum in suburbio, in angiportibus, in vicis, in foris, in plateis, vbi esse solet hominum turba. At in frequenti turbâ non inuenitur cœle-

Cantic. 3.

Gilbertus.

Christus in frequenti turba non inuenitur, Cantic. 3.

coelestis sponsus, qui amat secretum, & solitudinem. Frustra per vicos, & plateas quæritur: quia Christus non est circumforaneus. Christus pax, & concordia est; in plateis verò ac foris, litigiorum contentiones. Christus summa iustitia est; in foro iniquitas, & scelerum tumultus. Christus fides est, in foro fraus & subdola perfidia. Christus sedulus operator est; in foris & plateis, deses otium, quod ore multum negotium vsquequaq; facebat. Audite S. Ambrosium lib. 3. de virginibus, citatum locum ita exponentem. *Fugiamus ergo forum, fugiamus plateas. Non enim iniuria tantummodo est non inuenire, quem quæras, sed etiam plerumq; ubi non oportet quærisse, vulnus est: quæsisse in domibus virorum, qui sibi falso Doctorum nomen assumunt; quæsisse procacius, quam veracundius. Ergo istarum mulierum nocturna licet peregrinatio, ad quærendum IESVM, sat pia & laudabilis; quia mundo corde doloris pariter & amoris pleno, Christum ibi quærent, ubi mortuus repositus erat.*

Ponite vobis ante oculos Mariam Magdalenam, pio erga IESVM affectu incensam, hæc ad primum Christi conspectum in specie hortulani apparentis, audacter de corpore eius sciscitari cepit: *Domine, si tu suscipisti eum, dicito mihi ubi posuisti eum; & ego eum tollam.* Ioan. 20. O mulier! unde tibi tantum animi? tantum audaciæ? Quid si audiueris, corpus illius esse in domo Caiphæ, Principis Sacerdotum? aut in domo Herodis, vel Pilati? irruesne per armatas cohortes in illa palatia, numerofo satellitum agmine vndequaq; munita? ut corpus IESV tollas? Intrepidè, & animo imperterrito dicit: *Ego eum tollam*: ita enim Christum amabat, ut pro illo mori parata esset. Exclamat Origenes: *O admirabilem huius mulieris affectum, quæ sine timore dicit: ecce ego eum tollam. Non excipit locum, quæsitura ubiq;.* Quod si magnis celebrabatur laudibus inuicta Ruth, quæ iussa redire ad tumultuosam patriæ

suæ requiem, constanter tamen pergebat in Bethleem, & per longas viduitatis ærumnas, per summam egestatem, per æstuantem spicilegij laborem, per famem, ac sitim, per exiliū, per Hebrææ gentis inuidiam, & ardua quæq; ibat strenuè alacris, Deum in Dei populo quærens. Quis Magdalenam, cum pio aliarum mulierum comitatu IESVM quærentem, non laudabit? Per quam altissima Domine resurrectionis mysteria, Apostolis & toti fermè populo denuntiata fuerunt. *Venit Maria Magdalene, annuntians discipulis: quia vidi Dominum.*

Tertium tandem comitatum, piæ deambulationis hodiernæ, describit sacrum Euangelium: *Et ipse Iesus appropinquans ibat cum illis* Lucæ 24. Felix certè comitatus, in quo non de mundi vanitatibus, sed de sola Christi passione miscetur colloquia. Dicebant discipuli illi, qui cum Christo iam loquebantur, & quorum ille oculos tenebat, in confidentiā, ne eum agnoscerent: *Nos autem sperabamus quia ipse redempturus esset Israël.* Lucæ 24. Quid est, ergo nunc non speratis, sed sperabatis? Quam ob causam? si quia venditus, quia captus, quia crucifixus, quia mortuus. Audite Origenem ingeniosè ad hæc omnia respondentem: *Si non sit crux, non exuuntur Principatus, & potestates, non triumphantur in ligno crucis: si non fuisset mors Christi, utiq; nec resurrectio fuisset, nec restitisset aliquis primogenitus ex filiis.* In ipsamet igitur cruce, in ipsamet desperatissimā morte, in ipsamet contumeliā saluatio stetit, & redemptio; atq; ideo sperare debatis, quia secundum vestrum iudicium, redemptioni contraria videbatis: nam proprium Dei est, eiusque potentia diuinæ, armis vincere contrariorum, & debellare. Sic quondam humilis David, non alijs armis caput obtruncavit inimici, nisi eius gladio, eiusq; ense i. Reg. 17. *Cumq; gladium non haberet David, cucurrit, & stetit super Philistæum, & tulit gladium eius, & eduxit eum de vagina sua, & interfecit eum, præciditq; caput eius.* Quis vnquam

vnquam procedere videns David ad pugnam sine armis, sine ense, credidisset caput præcisurum Philisthæi, etsi eum occisurū putasset in funda, lapideq; possibile; & tamen occidit, truncauit, caput abstulit, non suo, sed inimici ense, quem conditum sapientia diuina in ipsamet tenebat inimici vaginā, vt inde ad eum occidendum, ipsum extraheret David. Ergo pariter religiosi Christi discipuli, adeo constanter firmiterq; eius tenere debebant promissa, vt quantumlibet affectus contrarios aspicerent, minimè tamē turbarentur, nec euentum desperarent.

Hoc insinuare voluit Christus, dum illis dubitantibus responderet: *Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* Premite ista verba: *hæc oportuit pati*: vt enim non absolutè, sed posito æterni patris decreto, & Prophetarum prædictione; oportuisse pati Christum agnoscamus, verba hæc posuit. Nihilominus tamen his positis, omninò expediens fuit ipsum pati. Vnde non alio verbo, quàm *pati* vt voluit Dominus, vt intelligeremus, reapse, & verè cruciatuum mortisq; dolores ipsum persensisse, nec se aduersus illos diuinitatis clypeo, vt insensibilis euaderet, communisse. Vnde quidem, intra alia passionis Christi mysteria, illud signatissimum haberi debet, quod non solum timere, & tristari, vt verum hominem se ostenderet, quemadmodum D. Hieronymus, Beda, Euthymius, & Theophylactus ad caput 26. Matt. expendunt; sed etiam sanguineum sudorem, emitte re, siue verum sanguinem sudare voluerit Lucæ 22. vt in rei veritate pati, & dolores, tanquàm hominem passibilem se persentire ostenderet, sapienter id obseruante Iustino Martyre in Dialogo cum Tryphone: *ut sciremus, inquit, Patrem voluisse hæc quoque filium pati propter nos, ne dicamus, quod ille cum esset Dei Filius, paruipenderet, quidquid sibi accideret.*

Premite & alteram particulam: *ita intrare in gloriam suam.* Si enim sua

erat illa gloria, vnde necessitas taliter in eam intrandi? Profecto inde, quia gloriosius est gloriam mereri, quàm sine meritis accipere. Hinc egregiè S. Irenæus lib. 4. aduersus hæreses cap. 27. illis, qui dicebant consultius fuisse, si Deus Angelos, & homines fecisset impeccabiles, ac proinde sine meritis gloriosos, ita respondet. *Sic autem, nec suaue eis esset, quod est bonum: neq; pretiosa communicatio Dei, neq; magnopere appetendum bonum, quod sine suo proprio metu, & cura, ac studio pronemisset; sed vltro, & otiose insitum.* Moxq; inferius hunc suum discursum concludit: *Pretiosam arbitremur coronam, quæ per agonem nobis acquiritur, sed non vltro coalitam & quando per agonem nobis aduenit, tanto est pretiosior.* Hinc ergo necessitas Christi passionis, vt scilicet hæc gloria non careret, id est, merito; sed vt ex vnâ gloriā, in aliam transiret, nimirum ex passione, quæ est gloria humilis, sed meritoria, ad aliam purè gloriosam. Hinc Origenes illa verba cantici Exodi 15. *Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus est.* de Christo ita exponit: *gloriosè honorificatus est.* Ostendens, aliud esse glorificari, aliud gloriosè glorificari: docetq; Christum in passione fuisse glorificatum, vt per illam, multo magis glorificaretur postea; proinde vt quàm perfectissimo modo, glorificaretur Saluator noster, oportuit, vt prius pateretur, vt sic de gloria in gloriam ob merita transiret. Aliud est, ait, *glorificari, aliud gloriosè glorificari: nam Dominus meus Iesus, cum carnem ex*

Virgine Maria pro salute nostra suscepit, glorificatus est quidem, non tamen gloriosè: quia dicitur de ipso, vidimus eum, & non habebat speciem: glorificatus est, & cum ad crucem venit; verum hæc gloria, non erat gloriosa, sed humilis: verum quia oportebat hæc pati Christum, & sic intrare in gloriam suam, ideo tunc gloriosè glorificabitur, cum venerit in gloria Patris indicare terram. Egregiè sanè: oportebat pati prius, & per passionem glorificari, vt ex hac glorificatione, veluti dispositione aprâ, ad gloriosam transiret glorificationem, vt hanc non gra-

S. Ambro.

Lucæ 24.

Ibidem.

Origenes

Ioan. 20.

Origenes.

4 Reg. 17.

S. Irenæus.

Exodi 15.

Origenes.

Iustinus, Martyr.

non gratis, sed ex iustitiâ, sed ex merito acciperet, ut illam haberet gloriam quæ per agonem acquiritur.

Inquam sententiam, egregium protulit multis retrò sæculis vaticinium, magnus Patriarcha Iacob, dum Christum Dominum, quem sub personâ filij sui Iudæ considerabat, sic alloqueretur: *Catulus Leonis Iudæ, ad prædam fili mi ascendisti, acquiescens recubisti, ut Leo.* Quæ verba de Christi resurrectione, & regno, nimirum gloriosa eius nominis exaltatione, communi Patrum & interpretum consensione accipiuntur. Ne verò intelligas diuinum hunc Leonem, eam gloriam, quasi rapinam, aut prædam venatum fuisse, aduerte in Hebræo, ut subtiliter notat Pagninus, non legi, *ad prædam ascendisti*, sed potius *de præda ascendisti*. Quod magis adhuc explicat Paraphrastes Chaldaus, ita transferens: *Quoniam de iudicio mortis, animam tuam abstulisti fili mi.* Hoc ipsum comprehendit D. Paulus illis verbis: *Humiliauit semetipsum usque ad mortem, mortem autem crucis.* Vbi ex triplici hac diuersâ lectione, ea conficitur expositio, è vitæ prædâ, quam mors ex Christo Domino cepit, ipsum ad gloriosissimam prædam gloriæ Patris, & sui nominis, in toto terrarum orbe exaltationem ascendisse, non secus, ac leo, belluarum fortissimus, qui ut venationi infidetur, ut velocius fortiusque ad prædam assurgat, prius se demittit, & incuruatur. Ita planè Christus, prius se ad ignominiosam crucis mortem demisit, ut nominis sui claritatem & exaltationem obtineret.

Habetis igitur triplicem hodiernæ piæ deambulationis comitatum, primò, Angelos: quia lætitiâ ex Christi resurrectione orta tam Angelis, quàm hominibus communis est. Secundò, mulieres deuotas, ut ab his etiam viri ad deuotionem, & piam Christi inquisitionem instrui, ac excitari non erubescant. Demùm ipsūmet Christum cum discipulis peregrinantem, ut quamdiu in hac mortali vitâ peregrinamur, cum in omni-

bus nostris actionibus, præsentem esse cupiamus, more Apostolorum illum alloquendo: *Mane nobiscum Domine, quoniam aduersperascis.* Amen.

E O D E M D I E CONCIO SECVNDA.

Oculi eorum tenebantur, ne agnoscerent eum. *Luca 24.*

Christus in resurrectione est abyssus incomprehensibilis.

MAgnus ille Philosophorum Chrysippus, doctrinæ atque ingenij laude celeberrimus, dum circa voraginem quandam obambulare, in quam summo impetu creberrimè vndequeque fluminum riui confluebant. Inuestigare volens tantæ profunditatis caulam, quæ fluuiorum alluiones absorbebat, nec tamen vllis aquarum inundationibus adimpleri posset. Difficultate superatus, cum sublimi & sagaci tuo ingenio, occultissimam quæsitam rationem perscrutari non valeret, se se præcipientem in barathrum illud dedit, inquiens: *O abyse, cum ego te capere non valeam, tu me recipere.* Certè cum ego hodiè altissimum Dominicæ resurrectionis arcanum intueor, gentibus adeò creditu difficillimum; ut licet Pythagoras, Socrates, & Plato, animarum immortalitatem cognouerint, corporum tamen resurrectionem nequaquam sibi persuasisse patiebantur. ideoque cum Paulum apud Agrippam Regem, & Proconsulem Festum, mysterium Christi resurrectionis annuntiantem audirent; insanum iudicauerunt: *Insanis*, inquit, *Paulè, multa litera te ad insaniam conuertunt.* Nec gentilibus tantum, sed ipsis etiâ Apostolis Christi resurrectio fabulæ & figmentum quoddam videbatur. Cum enim sanctæ illæ mulieres nuntiassent Apostolis, Christum resurrexisse, inquit Euangelista: Putabant esse deliramenta, quæ dicebantur. Quoniam igitur tanto arcano huma-

Chrysippus.

Lucæ 24.

nus intellectus adeò superatus est, ut etiam sapientissimo cuilibet somniū quoddam esse videatur, meritò hodiè illa Chrysippi verba usurpare possemus: *O abyse cœlestis, cum te capere non valeamus, tu nos recipere.* Nihilominus tamen; in tam ardua rerum obscuritate, tu ipse tam portentosi operis summe opifex Deus, tuo lumine mentem nostram illustra, ut quod naturalis ratio non capit, nec ingenium Angelicum, nedum humanum consequitur, sed sola tua sapientia comprehendit, dignè tractare & explanare valeamus, dum te velut alteram abyssum, in mysterio resurrectionis contemplabimur; ad quam licet omnes piè & religiosè viuere cupientes confluere enitantur, manantium instar riuorum, nemo tamen ineffabilem tuam resurrectionem capere potest, nisi à te ipso prius capiatur.

Lyranus.

Abyssum, Nicolaus de Lyra vocat elementū, candorem, & pulchritudinem in se abscondens. quis hodiè nouum eiusmodi elementū, Christum Dominū non agnosceret? qui post gloriosam sui resurrectionem; candidā & byssinā immortalis gloriæ veste indutus, & cunctis discipulis velut fidissimus comes in itinere associatus, omnem suum abscondit nitorem ab oculis eorum, ne illum agnoscerent. Sed quid adeò elusos spectantium discipulorum oculos reddere potuit? ut quem tot annis docentem audiebant, inter mortales commemorantem ubique comitabantur, & longo tempore optimè notum habebant, intra vnus tridui spatium resurgentem agnoscere non potuerint; sed alium omninò fuisse arbitrarentur. Pulchrè hoc D. Basilii bombyce verme delineauit mysterium, ubi docet S. iste Doctor, experientiâ ipsâ comprobante, bombycem serico domicilio inclusum atque sepultum, innatā suā ut atque virtute, ex illo veluti angusto ergastulo innouatum proflire: atque viuum & alatum in vermem prodire. Adeò ut cum reuera idem ipse sit, qui antea, quasi al-

Basil. Hex. hom. 8.

ter omninò conspicientibus appareat. Eiusmodi profectò vermem fassus est Christus Dominus se esse: *Vermis sum & non homo.* Hic proinde vermis humiliter in paruo sepulchri domicilio sepultus, adeò mirabili præualuit virtute, ut inde nullius alterius indigens adminiculo, saluus & incolumis prodierit. Atque cum iam non mortalis, neque terreni vermis conditionem præferens; sed agilitatis, subtilitatis, & immortalitatis dotibus, mirificè condecoratus discipulis apparuit: ideo hac suâ renouatione ita oculos discipulorum elusit, ut cum reuera idem ipse esset, qui antea fuit; omninò tamen quasi alter ipsis videretur. Si ergo hæc portentosa, inter naturæ ipsius ambitum reperiuntur, qualia de vermiculo Indico cornua protendenti gemina, narrari solent. Qui in erucam vertitur primū, fit deinde progressu temporis id, quod bombyx appellatur: Et necdum in hac formâ persistit, sed illis præmollioribus corniculorum bracteolis, sese sensim prolantibus, in alarum speciem, ita demum fit volucris. quid mirum quod maiora prodigia in Christi resurrectione, diuinitatis eius omnipotentia ostenderit? ut qui in oculis insipientis mundi exiguus & despectus habebatur, renascens in tantam gloriæ speciem mutatus fuerit, ut humanam excederet cognitionem. Et licet Apostoli cœlestem planè cum Christo duxerint vitam, mirum tamen non est, quod in eo cognoscendo oculi eorum caligauerint. Et cælum enim non semper præsentem solis aspectum intuetur, sed nubibus quandoque circumuolutum, absentem putat, cum absconditus proximè cursum suum peragat. Cælum profectò spirituale erant duodecim Apostoli: & quemadmodum inter illa cœlestia signa Zodiaci, vnum pessimum esse docent Astrologi, quod scorpionem vocant. Sic inter spiritualia Ecclesiæ (quæ est nouum quoddam cælum) signa; vnus extitit perfidus & proditor Iudas. In firmamento

Psal. 21.

Vermis in India mirabilis.

mento motum trepidationis nonnunquam fieri, docent Ptolomæus & Alphagramus; in militantis pariter Ecclesiæ cælo, motus semel eiusmodi factus est. Quando non inuenientes in sepulchro Christi corpus Apostoli, trepidatione conturbati dicere cæperunt: *Sed & multi ex nostris terruerunt nos.* Inter quos tantus eo tempore tremor obortus fuit, ut quasi ex altissimo (pei cælo, in profundissimam diffidentia abyssum lapsi, suam Christo secum eunti aperirent desperationem: *Nos autem sperabamus quia redempturus erat Israël.*

Lucæ 4.

adeoq; in sua incredulitate sistebant, ut Christi resurrectionem, penitus muliebri somnium iudicauerint: *Visa sunt* (inquit Euangelista) *ante illos sicut deliramenta verba ista.* In cælo Mathematici deprehendunt errantia sidera, quæ nunc circa solem feruntur motu recto, nunc ab eo longè recedunt cursu obliquo & retrogrado; In Ecclesia Christi velut in cælo quodam fluido, sacræ illæ mulieres quasi sidera quædam errantia, modò Christi sepulchrum adibant, modò inde reuertebantur in Hierusalem, deplorantes Christum non repertum: *Tulerunt*, inquit, *Dominum de monumento & nescimus.* Nec miram, quòd Christum inter mortuos quærentes non inuenerint, quia iam ad immortalam gloriosamq; vitam, resurrexerat. Et quem vnctura venerant, Pater æternus illas præueniens, resurrectionis gloriæ oleo iam eum inunxerat, dicente Regio vate: *Propterea unxit te Deus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.*

Lucæ 24.

Sola (ut doctissimi Matheseos sectatores farentur) Luna, inter sidera cælorum nullo trepidationis motu agitur: Sola quoque in nouo Christi Ecclesiæ cælo B. Virgo, quasi Luna quædam purissima exstitit, quæ sole illo mundi, scilicet; suo Filio in cruce eclipsato, doloris pariter eclipsi obnubilata, semper immota permansit: nec quidquam de filij trepidauit resurrectione, sed constanti fide, firmâ spe, ignitâ charitate suffulta, diuinæ voluntatis placita admirabatur, & mente venerabatur deuotâ. Sol primi mobilis motu ab Oriente in Occidentem fertur, sed protinus inde plenus reuertitur radorum. Christus diuinæ voluntatis motu raptus, quæ primum illius mobile fuit, à vitæ ortu vsq; ad mortis occasum circumferri voluit; vbi inclinato capite è nostro hemisphærio declinauit. Sed mirâ celeritate, Patrum hemisphærium perlustrans, subito in nostrum iterum redijt orbem. Verum nimium in sua pulchritudine imutatus, haud aliter cognosci potuit, quàm in fractione panis, quando ad mensam recumbens benedixit, fregit, deditque discipulis suis. Nam tunc primum inquit Euangelista: *Cognouerunt eum in fractione panis.* vel quòd manibus tanquam cultro frangeret, (ut vult Lyranus) vel quòd ante porrectionem panis, benedictionem præmitteret, (quòd intendit Vatablus) vel quòd veritati proximum putauerim, quia cum panem frangeret, manusque detegeret, discipuli vulnerum citatrices in illis conspexissent. Optimum enim credibilitatis motuum sunt signa externa: nec tam facile verbis, quàm gestibus fit persuasio, ut non immerito manuum actus, secundam linguam esse dixeris, quòd ipsis facilius quandoque, quàm verbis intentum assequamur. Vnde refert Tullius oratione in Verrem. Orante apud Senatum Romanum M. Antonio, pro Aquileio, facillimè Patres illos conscriptos fuisse persuasos, cum Senatui Antonius Aquileij vestem ostendens, singula eius vulnera pro republica suscepta numeraret. Christus pariter Dominus, licet omnes scripturas in itinere discipulis secum euntibus aperuisset, oculos tamen eorum teneri videns, ne illum agnoscerent; in fractione panis, signa vulnerum suorum illis monstrauit, ut his quasi euidentibus documentis, oculi eorum aperti, celerius in veritatis amplexum mouerentur. Vel deniq; (ut multorum fert opinio) ideò cum in fractione panis cognouerunt, quia-

Ibidem.

candem

Psal. 44.

ta admirabatur, & mente venerabatur deuotâ. Sol primi mobilis motu ab Oriente in Occidentem fertur, sed protinus inde plenus reuertitur radorum. Christus diuinæ voluntatis motu raptus, quæ primum illius mobile fuit, à vitæ ortu vsq; ad mortis occasum circumferri voluit; vbi inclinato capite è nostro hemisphærio declinauit. Sed mirâ celeritate, Patrum hemisphærium perlustrans, subito in nostrum iterum redijt orbem. Verum nimium in sua pulchritudine imutatus, haud aliter cognosci potuit, quàm in fractione panis, quando ad mensam recumbens benedixit, fregit, deditque discipulis suis. Nam tunc primum inquit Euangelista: *Cognouerunt eum in fractione panis.* vel quòd manibus tanquam cultro frangeret, (ut vult Lyranus) vel quòd ante porrectionem panis, benedictionem præmitteret, (quòd intendit Vatablus) vel quòd veritati proximum putauerim, quia cum panem frangeret, manusque detegeret, discipuli vulnerum citatrices in illis conspexissent. Optimum enim credibilitatis motuum sunt signa externa: nec tam facile verbis, quàm gestibus fit persuasio, ut non immerito manuum actus, secundam linguam esse dixeris, quòd ipsis facilius quandoque, quàm verbis intentum assequamur. Vnde refert Tullius oratione in Verrem. Orante apud Senatum Romanum M. Antonio, pro Aquileio, facillimè Patres illos conscriptos fuisse persuasos, cum Senatui Antonius Aquileij vestem ostendens, singula eius vulnera pro republica suscepta numeraret. Christus pariter Dominus, licet omnes scripturas in itinere discipulis secum euntibus aperuisset, oculos tamen eorum teneri videns, ne illum agnoscerent; in fractione panis, signa vulnerum suorum illis monstrauit, ut his quasi euidentibus documentis, oculi eorum aperti, celerius in veritatis amplexum mouerentur. Vel deniq; (ut multorum fert opinio) ideò cum in fractione panis cognouerunt, quia-

candem

candem

candem

candem

candem

candem

candem

candem

candem

candem sacram Synaxim, quam in vltima cæna edendam potrexerat, ipsidem communicauit.

Ignorantia
Apostolorum de
Christi resurrectione
pane
Eucharistia
co sublatâ.

Et profectò, non alio motiuo tam Apostolorum, quàm omnium degentium in terris mortalium, detenti in ignorantia oculi aperiri poterant, quàm hoc cœlesti edulio, & Angelico pane, sub cuius Christus speciebus corpus suum in cibum, & sanguinem in potum nobis omnibus tradidit. Nam si rectè Philosophi discunt, res dupliciter à nobis cognosci: nimirum per causam, & per effectum. Causam equidem sacratissimi corporis Christi non alibi habemus, quàm in pane Eucharistia, scilicet ipsa consecrationis verba, quorū vi & efficaciam integrum Christi corpus sub minutissima hostia, immò & sub quouis fragmento visibili, de nouo producit, cum tanto prodigio, ut licet ab innumeris, vadequaque ad hanc regalem mensam accurrentibus conuiuiis sumatur; nec tamen fractis speciebus frangitur, nec consumptus quidquam minuitur.

Lucæ 22.

Lyranus.

Vatablus.

Cicero in Verrem.

Sed quasi abyssus inexhausta in infinita manducantium ora, quasi in riuulos quosdam diuisa, integer & totus semper manet. Habemus in hoc delicatissimo pane & effectum nobilissimum, à Deificata Christi humanitate in animas nostras dimanantem, ipsam scilicet sanctificantem gratiam, quæ animas nostras velut dulce epulum nutrit, & in immortalem vitæ incorruptionem transmutat. Si ergo in grano in terram seminato, & iterum renascente, semen fecundum cognoscimus, quis obsecro ex hoc Angelico pane, quem hodie Christus discipulis, & nobis omnibus manducandum proposuit, Christi resurgentis præsentiam non agnosceret? quis eius fecunditatem non mirabitur? Ex qua nos omnes, quasi mortua diuinæ grana filiationis, feliciter & pulchrius renasceimur. Merito profectò Scriptura sacra dixit: *Tenebra erant super faciem abyssi.* Abyssus enim inexhausta, & humano haud penetrabilis intellectu, fuit in-

Gen. 8.

candem

candem

candem

candem

candem

candem

candem

Ezech. 13.

R r 2

domatæ

demato charitatis ornavi, necdum his contentus, ut adhuc totum in te amorem meum effundam, dabo tibi corporis mei edulium, ubi panis est florens humanitatis meae, cum melle divinae suavitatis, omne delectamentum habens & saporem. Sed quid agis o aeterna bonitas! si enim vis, ut te verum & eundem qui patiebaris resurrexisse credamus, ut quid ad aperiendos oculos nostros, corpus tuum in cibum nobis praebes? Quis Haereticorum non carpet tuam dignitatem? te ex eo, quia alimentum hominum factus es, non esse verum Deum asserendo. Hoc enim artificio usus est Moyses apud Israelitas, ubi persuasurus Iudaeis vitulum ex auro factum non esse Deum, quem illi pro numine colebant: fregit inquit scriptura vitulum, & in minutum pulverem redactum, bibendum praeiungit Israelitis, inquit: *Considerate o stulti, quem adorabatis Deum, esse cibum, quem modo bibistis & comedistis.* Errorem proinde istum relinquit, & animadvertite Deum non esse, qui vobis cibi vices supplevit. Nec tantum Moyses, sed & Deus ipse, eadem fuisse usus industriam fertur, de arcanis Catholicae fidei: quando enim Aegyptij pro Deo adorant agnum flammis circumdatum, Deus gravissimo illi morbo occurrens, ut ostenderet agnum nequaquam Deum esse, sed vanum atque superstitiosum simulachrum, iussit ante discessum ab Aegypto, per singulorum domos agnum comedi, ut eare, Deum Aegyptiorum cognoscerent non esse Deum, sed potius humanorum corporum alimentum: si ergo Moyses vitulum aureum, ex eo quod in pulveres redactus in potu hauriri potuerit, probavit non esse Deum. Si & ipse Deus ex eo, quod agnus ab omnibus comederetur, demonstravit agnum non esse numen. Quomodo & tu aeterna Deus, cibum animarum nostrarum esse desideras, siquidem non nemo infidelium ex hoc ipso facile deducet, te non esse Patri consubstantialem, & consequenter divinam non habere naturam.

Exodi 38.

Verum solutionem huius difficultatis suggerunt nobis acutissimi summulistae, qui docent tunc tantum Enthymematis consequentiam esse veram, quando argumentum ducitur a pari formaliter, hoc est; cum aequè probabile est consequens, atque Antecedens. Hic autem magnum est discrimen quia argumentum fit tantum a pari materialiter, seu a simili, quod semper infinitis modis claudicat. Rectè proinde Moyses deduxit vitulum auro conflatum non esse Deum: rectè quoque Deus, Aegyptijs demonstravit agnum, non esse numen quia scilicet tam vitulus, quam agnus erat cibus mortuus, qui in substantiam manducantis converti solet, & per eius vitam vivere in illo dicitur; mors verò & mutatio Deo non competunt. At verò panis ille, quem hodie Christus fregit, & discipulis dedit, & qui nobis in animae nutrimentum atque fidei lumen exponitur, est cibus vivus & nullatenus mutari potest, iuxta illud propheta: *Ego Deus & non mutor.* Ac proinde cum divinus iste panis vitam in se habeat, & auctorem vitae sub suis accidentibus subsistentem contineat, non iam nos illi in nostram vertimus substantiam, sed ille potius nos in suam spiritualiter transformat divinae participes efficiens naturae. quemadmodum nimiam quondam devotione absorpto Augustino, ipsemet Deus respondit: *Non tu me mutabis in te, sed tu mutaberis in me.* Ecce abyssum, quam nullus mortalium capere potest, sed ab ipsa capitur. Ecce signum, quod ignorantem in fide hominem dirigit, & obsecratum circa Deum cognoscendum illuminat. Ecce panis, qui devotè sumptus resurgentem nobis aperit. I. E. S. V. M. Cum enim gustus sentit se panem gustare, subito fides docet, non iam illic esse substantiam panis: cum olfactus dicit se odorari vinum, corrigitur statim a fidei lumine dicente, illic non esse vini substantiam, sed liquorè illum suavissimum divini nectaris & ambrosiae: videlicet, Christi sanguinem, in quem virtute verbo-

Malach. 3.

Esal. 102.

Pelicanus
pullos suos
mortuos
sanguine
proprio vi-
vificat.

verborum consecrationis, vini substantia convertitur. O immensam Dei liberalitatem! o eximiam bonitatem! non iam esum agni paschalis distribuit nobis hodie Deus, ut quondam suis Israelitis. non ad lactucas amaras nos inuitat, non ad manna aut coturnices, sicut quondam Iudaeos. non ad librum comedendum, quem olim Angelus Ioanni deglutendum porrexerat, dulcem quidem ori, sed amarum stomacho. Verum iam propriae carnis suae cibum, sacratissimi corporis panem edendum nobis frangit: in quo dapes offeruntur regiae, quia Christus Rex est; dapes coelestes, quia Christus de caelo descendit; dapes divinae, quia Christus Dominus verus Deus est. Et tamen cum tanta sit cibi istius maiestas atque utilitas, pauci admodum reperiuntur, qui tam delicato cibo accumbere curent, & ea quae par est reverentia ad illum accedant. Cum tamen non alio quopiam motivo, Deus magis excitare potuit hominum appetentiam, quam dum carnem propriam liberalissimè nobis sub speciebus panis offerret, qui mortuos etiam ad vitam revocat. quod testatur regius vates in persona Christi inquit: *similis factus sum pellicano solitudinis.* Et quae obsecro alia Christo cum pellicano similitudo esse potest? nisi vitae mortaliū, restauratio? Ferunt enim naturalistae, quod pelicanus filios suos, ubi primum nati sunt, interficiat, & postea eisdem sanguine suo resuscitet. Quod si Philosophi in pellicano hanc agnoscunt virtutem, ut extinctos filios sanguine suo revocare possit ad vitam, quis hanc efficaciam in pane illo negabit esse, quem nobis Christus fractum porrexit. Ille etenim tanquam verus mortalium Pater, occidit in nobis omnem iniquitatem, quia morte sua mortem nostram destruxit, & ut meliorem haberemus vitam, panem nobis vivum in sua resurrectione attulit, qui corpus eius & sanguinem nos vivificantem continet. Sed quemadmodum pelicanus non statim disceperit pectora sua, ut

pristinæ filios vitae restituat, donec omnis turpitudine & immunditia ab illis morte defluat. Sic planè panis Angelicus Christi, non prius aperit oculos ignorantiae homini, qui conscientiam impurus ad tam purum & sanctum accedit sacramentum, donec morte peccatorum omnis dedecoratio ab illius anima segregata sit. quomodo igitur catholici (si vera in vobis fides, de reali in hoc pane Christi corporis & sanguinis praesentia est) quomodo inquam peccato mortali contaminati, sacratissimum Christi corpus sub speciebus panis istius, sumere desideratis, & audetis. quomodo blasphemus detractor, contumeliosè audebit intra foetidum sui corporis sepulchrum sepelire, illumque qui caelo hominem beare cupit, in turpissimum animi sui ventrem immitteret. An te latet (quisquis è numero talium es) editum illud Ioanni in spiritu ostensum, ubi exierat praeco scilicet Angelus Dei, qui antequam homines praeparatae Christi mensae accumberent, alta voce clamabat: *Foris canes foris impudici.* Per quod significari Deus voluit, repelli ab hoc pane homines vitae culpatae, qui instar canum vix per sacramentum poenitentiae foras emissa peccata, iterum repetunt & reassumunt; dum canibus rabidis similes aliorum virtutibus allatrant, & de proximorum fama atque honore ultra mensuram detrahunt. Verum non hic panis canum est, sed filiorum duntaxat: nec hominum quorumvis, sed tantum dignè accedentium. Foras igitur impudici, foris illotæ frontis homines, quos nullus tenet pudor, sed turpis & inhonesta voluptatum carnis possedit consuetudo. Panis hic non peccatorum tenebras, sed iustitiae candorem; non morum depravationem, sed vitam inculpatae amplecti solet. Nec certè sine mysterio panem Eucharisticum nocturno tempore Christus instituit, dicente Apostolo: *Dominus quidem Iesus Christus, in qua nocte tradebatur accepit panem, & gratias agens fregit, deditque discipulis.* Non

Apoc. 22.

1. Cor. 11.

Rr 3

Non sine speciali arcano, & post resurrectionem, vespertino tempore, cum iam sol declinaret in occasum, & tenebrae mundum repeterent, eundem panem iterum fractum duobus discipulis tradidit, nisi ut illorum corda adhuc fidei lumine destituta, (quoniam ab ultima cæna abfuerant) illustraret; oculos eorum aperiens, ut eundem verum Deum & hominem resuscitatum agnoscerent. **Lucæ 24.** Nam quid est, quod addit facit textus: *Subito euauit ex oculis eorum, nisi ut illum sub speciebus panis sibi porrecti esse crederent, quem oculis viderant. Et certe erubescant hic impij hæretici, quomodo falso commento insultare audent, Christum non existere, re ipsa præsentem in sacra Eucharistia sed tantum fide imputari. Nam si credunt Paulo dicenti: *Fides est fundamentum rerum non apparentium*, quomodo fides illorum subsistet in Eucharistia, si ibi sacratissimum Christi corpus re ipsa non est sed tantum imputatur: quoniam fides verum præsupponit fundamentum, cui insistere possit. Si ergo ibi non datur res non apparens, hoc est ipsemet Christus præsens cum sua humanitate simul atque diuinitate vnitis iam fides Hæreticorum non erit argumentum rerum non apparentium, sed potius nihili, desinetque vera fides, & mutabitur in genuinum figmentum.*

Sed nos cum hodiernis Apostolis, verum in pane Eucharistico agnoscamus Deum, illiusque summam admiremur munificentiam, quod ille, cum creator omnium esset, ita tamen de rebus vitæ & sensu carentibus voluit submittere, ut panis & vini speciebus includi minimè erubuerit. Sed fortasse ad hoc, ut in ista sua submissione non ab omnibus cognoscatur, præsertim verò rebellium, & suum nimium, critirio confidentium animis. **1. Reg. 21.** Quod pulchrè præfigurauit Dauid Rex, qui Saulem fugiens cum venisset in ciuitatem Geth, ubi manebat Achis Rex Philistæorum, ecce milites agnoscentes Dauidem quod ille suo duci Goliath caput amputauerit,

ad regem eum adduxere. Ille verò cum Rex pariter esset, ut tamen mortem euitaret, fatuum se & amentem simulauit. Concutiebat (inquit scriptura) caput, corpus & latera iactabat, sputo ianuas pingebat. Quem similia facientem cum Achis vidisset, ratus non esse Dauidem, quem prudentissimum & sapientissimum esse audierat, dimitti eum iussit increpans satellites: *Vidistis, inquit, hominem fatuum, quare adduxistis eum ad me.* Quod considerans D. Augustinus hanc Dauidis simulatam dementiam, fuisse imaginem rei, quæ Christo accidit, narrat. Quid enim Rex iste Achis significat, nisi incredulum, & dubium apud Latinos. Ut ergo Christus Dominus infidelium contemptum vitaret, ne illum sapius in ludibrium susciperent, vi amoris diuini tantâ se humilitate decessit, ut mundi sapientes illum insanire censuerint, cum tamen esset ipsamet sapientia Patris. Nam quando dixit Hebræis: *Panem quem ego dabo, caro mea est*: reiectus & irrisus erat ab eis minimè id credentibus & murmurantibus: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum.* Nec mirum, quia abyssus hæc inperscrutabilis capi non potest, nisi à quo capitur.

Qui ergo amore Christi captus est, qui delicatissimo eius epulo in nouam gratiæ vitam renouatus est, hic solus, panis speciebus illuminatus, sub istdem realem Christi præsentiam agnoscat, & fatebitur: hic vera & immutabilia bona in solo Christi pane quæret. quod declarauit ingeniosa illa Ægyptiorum imago, qui ad significanda vera & solida bona, pingebant adolescentem vnâ manu spicas triticeas, alterâ vini poculum habentem. Quoniam quibus panis & vini copia est securos possunt capere somnos, missas facere reliquarum rerum & lucrorum curas, quibus inuigilantes mortales nusquam non curarum æstu non sollicitantur. Et quia peregrinantibus vnicum est subsidium panis, vobis ego hodiè in Emmaus

Augustinus
super Psal.
mum 33.

Ioan. 6.

Emmaus perreduis, Christum resurgentem speciosum formâ præ filiis hominum, vna manu panem Eucharisticum porrigentem, alterâ vinum sui sanguinis propinantem offero, ut in hoc mortalitatis gressu, ab isto cælesti pane illuminati, Deum cognoscere, & ubique viarum comitem habere possitis.

E O D E M D I E CONCIO TERTIA.

Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas. **Lucæ 24.**

Verbum Dei est ignis mentem humanam penetrans.

Merito arcanorum Dei oraculum Rex Dauid, sermonem Christi ignem appellat: *Ignitum inquit, eloquium tuum vehementer.* Quia sicut ad præsentiam solis, etiam occultissima deserti antra calefiunt, & saxorum instar congelatæ liquefcunt glacies; sic ad sonitum verbi diuini, etiam obduratissima emolliuntur pectora, & obstinatissimi peccatorum animi in amaras poenitentiae lachrymas facile soluantur, teste D. Ambrosio qui dicit: *Ignis hic sermo Christi est, qui calefacere nouit, nescit exurere, nisi sola peccata.* quo exaudito (ut præclare discurret D. Gregorius hom. 30. in Euangelia) inardescit animus audire præcepta cælestia, & quor mandatis instruitur, quasi tot facibus inflamatur. Ignem hunc Christus Dominus rediuius, velut alter Sol, è subterraneis lacubus, scilicet; ex lugubri sepulchro, in nostrum ascendens hemisphærium, ciaculatus est hodiè, in terram deuotæ Christianitatis. Non, ut illa Sodomitano rursus, sicut olim temporibus Loth, ardeat incendio, neque ut eam donatæ munere fecunditatis, aut certè vsu & flore viriditatis recens erumpentis spoliet. Nam si

Ambro. in
Psal. 118
Serm. 18

Gregorius

cut clarior post nubila phæbus exoritur; sic post amaram passionem, Dominus noster clementior factus, probare magis atque augere, quàm minuire aut damnare mundi bona contendit. Nec sanè dignum videtur, ut innoxia elementa nostri luant sceclis ultionem. Nam quid natura deliquerat, quia adulta iam soboles erant. Non erat mihi credite partus in vitio, sed deuio lapsa est errore progenies. Quem ergo resurgens Christus ignem in orbem Christianum hodiè sparsit? eum cettè, qui secretos mentium diuinæ ardore cognitionis inflammaret affectus: qui vaporem fidei & deuotionis adoleret: qui cupiditatem virtutis accenderet. Ignem inquam illum misit hodiè Christus in nos, quo calefactus Hieremias clamauit: *Ecce, inquit, ignis flammigerans in ossibus meis.* Ignem misit, quo probetur aurum virtutis conducentis ad salutem: quo expolietur argentum morum atque operum Christianorum. Ignem misit, quo etiam corda Apostolica succendantur: quo flagrantés Apostoli in via, vnâ cum Domino ad castellum Emmaus iter conficientes, in carbunculos & ignitos rubinos soluantur. **Lucæ 24.** Nonne, inquit, cor nostrum erat ardens in nobis, cum loqueretur, & aperiret nobis scripturas. Quocirca quid sit iste ignis à Christo dimanans, & quantum nobis necessarius atque utilis, merito hodiè radio gratiæ cælestis incalcescentes, disseremus.

Ignem qui hodiè è sacratissimo Christi vultu atque ore, in cor peregrinantium Apostolorum descendit, fuisse non alium, quàm verba Saluatoris, quæ de sua passione cum illis faciebat, testatus est ipsemet Deus: *Unquid non verba mea quasi sunt ignis, & quasi malleus conterens petram.* Ac si diceret: Verba mea sunt quasi ignis, quia consumunt rubiginem peccatorum, & calefaciunt ad amorem Dei, & illuminant ad fidei articulos cognoscendos. Sunt quasi malleus, quia duritiam cordis frangunt & emolliunt ad compunctionem. Nam quem-

Hier. 20.

Lucæ 24.

Hier. 23.

quemadmodum lapis igne calefactus, citò frangitur malleo; sic planè cor hominis, dum est calore verbi diuini plenum, citò liquefcit in deuotionem. atq; hinc triplicem video conuenientiam, inter ignem, & diuinum Christi resurgentis eloquium. Nam sicut igni primò conuenit, mundare, eleuare, & vnire, deinde illuminare, ac demum succendere; sic planè eloquio Dei hæc omnia comperunt officia, iuxta illud scripturæ: *Scrutatus sum Hierusalem ad lucernam, sed neminem in ea, vel qui mundaretur, vel qui accenderetur, aut illuminaretur, inueni; ideo eam in tenebris reliqui.* Ignis mundat, dum à metallis partes terræ crassiores segregat. Verbum diuinum hoc ipsum præstat, dum omnem peccati maculam ab animo fidelium depellit, purificat mentem, consumit errorem. Quid enim Apostolos infidelitate laborantes, & de Christi hæsitantes resurrectione purgauit à culpa? Profectò ignitus Christi sermo, vtrò se se ignorantibus comitem associans, teste ipsomet Domino: *Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis.* Neq; solum culpæ diuinis colloquijs expiantur: sed quod magis fortasse mirabère, etiam poenæ relaxantur. Quid obsecro causæ, quòd illi Babylonic iuuenes, camini flammæ non senferint, nisi quia inter medios carbonēs, diuinæ laudes decantauerunt. *Igne eloquijs diuini succens* (inquit D. Ambrosius) *fornacis ardoris vaporem, nec timere, nec sentire potuerunt.* Quia ignis verbi diuini, dum accendit cor hominis, simul illud refrigerat. Quod D. Antonius ingenue fatetur de S. Catharina Senensi, affirmans illam in hac vita, nullum maius refrigerium habuisse, quàm cum de Deo loqueretur. In quo delicatissimo colloquio, integros centum dies sine cibo, sine potu, sine somno consumere libentissimè parum illi fuit, si qui adessent, quibus cum conferret. Et reuera in Dei verbo tam loquendo, quàm audiendo, meritò dies & noctes homo impen-

dere posset. Quia quantum thesaurus nummo, tantum sermo Christi mundanis colloquijs antecellit. Nam diuinus sermo aut sanctitatem, in homine supponit, aut illam infundit. Hinc est, quòd Abrahamum, quondam filij Heth, Principem Dei appellauerint: *Princeps*, inquit, *Dei es apud nos.* Et vnde quæso tantam illi dignitatem tribuebant, vt diuinum quasi eum hominem appellarent. Respondet optimè Philo Hebræus libro de nobilitate, ex eo tantum, quia nimium eloquio diuino oblectabatur. *Honorabant*, inquit, *quasi suum Principem suspicientes ingenium augustius humano fastigio: nec enim sermonibus utebatur vulgaribus, sed diuinitatem quandam præferentibus.*

Refert Sacra pagina, iuratos olim magnam oris munditiam habere oportuisse. Vnde Isaac & Abimelech inter se foedus inituri, inquit sacer textus: *Post cibum & potum surgentes mane iurauerunt.* Cuius facti, quare videlicet iuramentum illud in

tempus matutinum distulerint, rationem sufficientem reddit Lyranus: *Ut essent*, inquit, *saluà ieiunà, propter reuerentiam iuramenti.* Neq; tantum à cibis mundi esse debebant, verum etiam à iocis, à probris, à maledictis. quemadmodum docet Philo Hebræus, in libro de Decalog. *Iuraturus*, inquit, *debet se ipsum considerare,*

num purus sit anima, corpore, & lingua: illa ab iniquitatibus, hoc à piaculis, ista à maledicentiâ. Nefas est enim per os, quo profertur nomen illud sanctissimum, quidquam turpe progredi. Si ergo illud os, quo nomen Dei vsurpabatur, purum esse debebat, ab otiosis & multò magis à perniciosioribus verbis: Quam obsecro sanctitate opus est, vt consecretur os nostrum, quo sacrosantum Dei corpus, & sanguis toties suscipitur. Necesse profectò est, vt abundantiam suauitatis diuinæ perpetuò eructet. Hanc autem emundationem ori nostro, non aliud conferre potest, quàm ignitus Christi sermo, sine quo muti fiunt & elingues Christiani, quod præclare expressit

Gen. 23.
n. 6.

Philo Hebræus.

Gen. 26.
n. 31.

Lyranus

Philo Hebræus.

Sapien. 10.
n. 20, & 21.

pressit Sapiens in filijs Israël: *Decantauerunt*, inquit, *Domine nomen sanctum tuum, & videricem manum tuam laudauerunt pariter: quoniam sapientia aperuit os mutorum, & linguas infantium fecit disertas.* quasi diceret: hos Domine qui præ inueteratâ malitiâ nihil antea dignum loqui poterant, & qui muti instar saxi hærebant in vitijs, ignitum eloquium tuum purificauit, atq; in modulationem laudum tuarum linguas eorum erumpere fecit. Verum quemadmodum ignis, non aliter grossiores terræ partes, quàm furtim trahendo depurare solet, sic planè verbum Domini ignitum, non aliter hominem ab omnibus inquinamentis emundat, quàm à terrenis ad cælestia illum subleuando. ita vt homo verbo Domini erectus, melior & veluti nouus quidam fiat, cui non iam terra, sed cælum proprius debeat locus. Telus enim rerum tantum corruptibilium, & cum tempore labentium, naturalis locus est, iuxta illud sapientis effatum: *Generatio aduenit, & generatio præterit.* Corpus autem hominis Christiani, ignito Christi verbo abundans, licet passibile sit, & mortale, quia tamen à verbo Dei incorruptibilitatem quandam induit, ideo etiam illi incorruptibile cælum, & omnis peregrinæ impressionis expers debetur.

Eccl. 1.

Sed mirabitur forsã quispiam, quomodo terrenus homo per verbum Christi potest à rebus terrenis abstrahi, & in rerum cælestium amorem allici: Cum dicat D. Gregorius: *Carnis locus proprius terra est, quæ quasi ad peregrinam ducitur, dum per redemptorem nostrum altius in cælo collocatur.* Proinde non videtur, vt corpus nostrum, cum sit terrestre, à terrena cupiditate possit eleuari; licet animus ad sui contemplationem creatoris non difficulter permoueatur. Verum introspeciant obsecro omnes nobile illud exemplum, quod Aristoteles lib. 8. Politic. & Herodotus lib. 2. allegant. Fatentur hi authores Imperatorem Amasim Demetriadem

Aristotel.
Herodotus

appellatum, ex humili loco ad imperialem dignitatem euectum fuisse: eaq; de causâ apud suos subditos parum auctoritate valuisse: vt tamen suum honorem ab illa contumelia vindicaret, accersito ad se aurifice, iussit vt è pelui auræ, pedibus antea lauandis destinatâ, insignem Iouis statuam conflaret. Cum verò certo die ipse Imperator, totusq; populus ad templum confluxisset, eam in medium afferri imperauit, quam dum omnes flexis genibus adorarent, mox Amasis Imperator sic eos allocutus est. *quid adoratis, quod besterna die vas abluendis pedibus meis deserviebat?* cui omnes responderunt: *Non aspicimus quod fuit, sed quod nunc est.* Proinus Imperator hæc verba in eos retorquens apposuit: *Ergo & in me non aspicendum quod fuit, sed quod sum.* Egregiam tanè prudentissimi istius Imperatoris responsionem, & ad præsens negotium summè accommodam. Si etenim naturam mortalis nostri corporis contemplemur, proprium quidem eius locum terram (vt pote ex illa formati) incunctanter dicemus. Quòd si aspexerimus, Christi redemptione corpora nostra à terrenâ putredine liberata esse, & cælestis gratiæ dotibus abundè cumulata, non terram ipsam, sed cælum proportionatum & connaturalem illius locum, ingenuè fatebimur. Non igitur aspicendum est, quid fuimus, sed quid nunc sumus. Immo si experientia ipsa nos docet, naturalia omnia mutatis eorum conditionibus, & qualitatibus, locum etiam mutare, sicut quod antea aqua erat, ideoq; in inferiori terræ loco propter eius grauitatem consistebat, non aliter in altum postea ascendit, nisi beneficio ignis cælestis, in vapores resoluta subtilior fiat. Sic planè & nos, non aliter ad cæleste desiderium possumus eleuari, nisi ab igne verbi diuini purior multò & subtilior conscientia nostra reddatur. Quis ergo dignior iam in oculis Dei apparere vult, quàm antea fuerit, abijciat omne terrenum opus, necesse est, aut saltem animum illi non apponat.

S f

ponat.

Bernardus
Serm. 21.
in Cantica.

ponat. Quod mellissimus Bernardus subtiliter philosophando, in hunc modum proponit. *Si non uales*, inquit, *res terrenas abijcere, fatere te pecunia tua non Dominum esse, sed seruum, custodem, non possessorem.* Quasi diceret: non potest maior seruitus & vilipensio hominis esse, quam sicut mare lunæ; ita hominem Christianum seruire terrenæ possessioni; & sicut mare à luna trahitur, atque retrahitur, ita sanguine Christi redemptum, à momentaneis & caducis bonis, trahi & humiliari. Hoc enim solum inter mare & lunam, atque inter hominem temporalium cupidum, discrimen inest: quod luna cum paribus spatijs crescat, atque decrescat, paribus quoque interuallis mare implet, & euacuat, effundit, atque refundit. Iam verò terrena bona, cum inæquales patiantur vicissitudines, & alijs quidem superabundent, alijs vix sufficiant, cum statim exhauriantur: alijs denique omnino desint: ideo inæquali seruitutis tyrannide, suos possessores vexant; diuites enim perpetuam solitudine, pauperes verò perpetuam cupiditate. Sed ignitum Christi eloquium, depurabit hodie à cordibus nostris hanc terrenam crassitiem, & totum mentis nostræ affectum, in diuinum eleuabit amplexum. Altiora enim iam conueniunt homini, quia per amaram Christi passionem emprus, & ad solum Deum ordinatus est: ita ut in præsentis vitæ nihil illum satiare possit, præterquam ipsa caelestia, in quibus est plena satietas. Quod optimè prospiciens Isidorus in Soliloquio, deplorat humanam temeritatem, quia postpositis caelestibus, ad terrena interdum magis propendit, ubi nihil est appretiatione dignum. Quamuis enim quisque in sæculi gloriâ fulgeat, quamuis purpurâ ornetur, aut auro resplendeat; quamuis cultu pretioso redimitus incedat; semper tamen in poena est, in angustia, in mœrore, in discrimine. Et dum in sericis stratis cubat, turbidus est: & dum in plumâ iacet, pallidus fit: & in lectis aureis atque

eburneis turbatur. Sapiens igitur homo, sicut vapor è terrâ ad solis radium ascendit, ad diuinum eloquium se se erigere debet: ut ibi integrâ mente confideat, ubi nec rubigo, nec macula, nec tinea quidquam corrodit.

Illud etiam de igne fatetur Aristoteles lib. 2. de generatione, quod ille vniat separata, & diuisa coniungat. Quod ipsa experientia clarè ostendit in quouis metallo: hoc enim in partes fractum, si coniungatur in ignem, facile vnitur, & iterum coagmentatur. Loquitur Christus Dominus hodie nobiscum ad Emmaus, scilicet; caeleste illud castellum peregrinantibus, loquitur inquam per sacra Euangelij verba, non alio fine arbitror, nisi ut cum penes eum sit nostræ justificationis omnimoda & absoluta potestas, ut nostrum omnium gelidas, & aliquantum ab illo per peccatum separatas conscientias, ignito suo eloquio inflammet, atque nostros animos igni concupiscentiæ ardentes, refrigeret, & sibi vniat, diuinæ suæ gratiæ imbre, nostram duritiem cordis humectans, & mollicians dono poenitentiae; calore sui amoris exsiccat virore mundanæ cupiditatis, & pia desideria fouens: vitiosos morus & prauas passiones repellens, frumentum verò boni operis à lolio malæ intentionis separans, & singulorum animos inseparabiliter sibi coagulans. Et quis obsecro tantum repudiabit bonum? vnum duntaxat, reperio in finibus humanæ mortalitatis Alexandrum Magnum, qui cum à Dario vocatus esset ad titulum maximum, illo non contentus, altiore adhuc requirebat. De quo scribens Valerius Maximus: *Darius*, inquit, *ut virtutem Alexandri uno & altero prælio expertus fuit, diuidebat Regnum cum illo, & filiam suam in matrimonium cum decies centum millibus talentorum illi proposuerat.* At ille altius adhuc quidpiam tertio prælio prætendebat. quod admiratus Parmenion præcipuus de primatibus eius: Ego inquit si Alexander essem, vterer hac conditione

Aristoteles
lib. 2. de
Generat.

Valerius
Max. l. 6.
cap. 4.

ditione & titulo; responditque Alexander: Et ego si Parmenion fuisset. Infatiabilis igitur Alexandri animus, altiores quærebat titulos, quia se illos sperabat assecuturum. Verum Christiano homini altioriam titulus dari non potest, quam dum Christus, ut regnum suum non terrenum, sed caeleste cum illo diuidat, & filiam suam, scilicet gloriosam humanitatem in felicissima illa beatitudine æternis temporibus spectandam illi offerat, verbo suo sanctissimo nos sibi vnire vult. Consistendum igitur erit hic fortius, nec iam titulus altior (cum sit impossibilis) quærendus; sed ut in maximo titulo vnionis cum Deo, participationem & hæreditatem obtineamus, omnimoda adhibenda cura.

Habet alteram ignis proprietatem, quia accendit. Sed & hæc non deest verbo Christi efficacia. Accendit & illud, verum sine læsione, quia nusquam exurit. Nam ut dicit Diuus Ambrosius: *Vrit sermo diuinus, ut corrumpat conscientiam peccatoris, sed non exurit, ut perdat.* Quod pulchrè figurabat rubus ille ardens, & tamen incombustus permanens, de quo sermo Domini ad Moysen factus erat. quo significabatur ea virtus & energia diuini verbi esse, ut licet illo totum cor hominis ardeat, minimè tamen comburatur. Ecce & hodierni Apostoli fatentur, in itinere cor suum arsisse, combustionis tamen inscium permanere: *Nonne inquit cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas.* Peregrinamur & nos omnes in caeleste Emmaus, accedendo per fidem, spem, charitatem, ad Deum. Sed ne in hoc longinquo itinere, quod toto nostræ vitæ spatio decurrendum est, aberremus; comitem viarum nostrarum sistit se nobis sermo Christi, doctrinæ Euangelicæ, ut nos aut frigescentes calefaciat, aut certe præsumptionis, vel vanæ cupiditatis vaporibus exsiccatos accendat. Sic enim ipsemet Deus testatur. *Ignem*, inquit, *veni mittere in terram,*

& quid volo, nisi ut accendatur. Et quis est iste ignis à Deo missus? non alius profecto, quam ignitum Christi resurgentis eloquium, quod tantâ vehementiâ & celeritate, tanto impetu & fortitudine, sicut flamma ignis omnia terrena desideria in nobis absument. quæ autem Dei sunt, vrendo infundit, & mentem roborans ad caelestia conuertit, diuisiones artuum & intima penetrans medullarum. Verum ut salutaris flamma verbi diuini nos accendat, zelus honoris Dei in nobis præcedere debet. Quod diuino spiritu afflatus regius vates prædixit, inquiens: *Exquisiuit me zelus domus tue, quoniam inimici mei obliui sunt verborum tuorum.* Est enim zelus ad vitam, diuina præcepta seruare, & amore Domini eius custodire mandata. Ut fecit Phinees, de quo legimus in Numeris: Loquente Dño ad Moysen: *Phinees filius Eleazar filij Aaron sacerdotis, sedauit furorem meum à filiis Israël, in eo, quod emulatus est zelum meum in illis, & non consummavi filios Israël in zelo meo sicut dixi.* Ecce ego do ei testamentum pacis, & erit illi & semini eius post eum testamentum sacerdotij æternum, propterea quod emulatus est Deum suum & non exorauit pro filiis Israël. Iam enim assurgente Dei furore, caesa iacebant viginti quatuor millia populorum, tendebat pæna in omnes, nec vllius erat finis exitij. Sed tanto malo occurrere volens Phinees, arripuit Syromasten, & duos occidit interdicta sibi consuetudine copulatos: sicque redemit omnes, & indignationem Domini mitigauit, & dedit victoriam, quibus negauit salutem. Ecce quam salutaris zelus Dei? non vnus temporis illud vitium fuit, ubi tamen feruor ad vindicandum Dei honorem accessit, protinus cessauit omnis multa. Qualem autem illud fuerit peccatum, cui adeo indignatus erat Deus. Respondet Scriptura sacra, quia Madianitis miscbatur Iudæo, contra diuinum editum. Madianitis autem iuxta commentatorum interpretationem, illa fuit, quæ nullo vxoris legitimæ copulata

Psal. 118.

Ambro. in
Psal. 118.
Serm. 18.

Exodi 3.
n. 2.

Lucæ 24.

Lucæ 11.

S. Isidorus

pulata erat coniugio, nullo fidei coniuncta consortio. Considera nunc pietas Christiana, nonne hæc vitia premunt regnum nostrum? Iam enim prostituta ingenuo miscetur, & impudens casto, & adultera coniugam simulat, & publica fornicaria, virginem audet mentiri. Miscetur nunc Madianitis catholico; scilicet; hæreticorum perfidia; ut populum Dei fidelem, & sanctum, corrumpat. O quam multis iam nationibus meretrix ista feralis irrepsit, quæ lugubri funere populum religiosè credentem, contendit tumulare. Sed resurge tandem cum Christo rediuiuo zelantissime Phinees, arripe gladium igniti eloquij Dei, interfice perfidiam, iugula hæresim, expelle vitia, succende lupanaria, & turpem viuendi modum proscribe ex finibus Christianitatis: ne propter hæc inueterata scelera, vniuersus populus, immò regnum ipsum intereat. Vget iam ira cælestis, & ipsemet Dominus malè viuentes atq; credentes, pro quibus pati dignatus est, palam arguit. *O stulti & tardi corde ad credendum.* Percute igitur zelantissime, Phinees Christe rediuiue, ipsam vuluam impietatis, generatoriumq; perfidiae: ne partus formetur infelix, ne adulterina conceptio diffundat, seminatum prauaricationis & scelestis. Verum ut nobiscum statuatur testamentum pacis, testamentum gratiae, testamentum cælestium promissionum.

Talem zelum habere debet sacerdos, qui incorruptam studet Ecclesiae seruare castitatem. Talem zelum habere debet Iudex, ne scelera grafsentur impunita, sed ut castigata cõerceantur. Melius est enim, ut vnus aut duorum damnatione plurimi liberentur, quam ut paucorum absolutione omnes periclitentur. Talem deniq; zelum (scilicet diuinæ charitatis) quilibet Christianorum habere debet, ne conscientiam eius peccati macula possideat. quia sicut putrefactum lignum non arripit flamma comburens; ita etiam cor remis-

sum, atq; Dei gloriam negligens, ignitur Christi eloquium minimè accendit. Quod si mirabitur quispiam, si sermo Euangelicus Christi ignitus est, ita ut ardere faciat corda audientium, quomodo illa non exurit atq; consumit: cum ignis sit elementum omnia consumens. Verum docent naturalistæ, ignem dum extra sphaeram propriam existit, nec lucere, nec inferre calorem. Hanc ego video rationem, quare licet verbum diuinum accendat cor hominis, non tamen illud exurit, quia cor hominis quod omni labe peccati purgatum est, est propria sphaera ignis à verbo Christi dimanantis, ideoq; hominem non lædit, sed magis conseruat.

Tertiam deniq; ignis proprietatem habet, quod illuminet. Sed & hæc virtus in verbo Dei mirificè splendet: nam in hoc singulariter verbum diuinum præcellit, quod licet omnis doctor inflammet audientis affectus, non tamen pertinacem interius mouet. Diuinum verò eloquium, & obstinatissimum cor cælesti lumine irradiat, & rudissimo imperitur intelligentiam, & maximum peccatorem fortius, quam Sol stipulam, aut ferrum Magnes, trahit. Hoc Regius vates decantat: *Vultum, inquit, tuum illumina super seruum tuum, & doce me iustificationes tuas.* Vbi supponit, sicut Deum non aliter videri posse, nisi in lumine supernaturali, quemadmodum docent Theologi, ex illo fundamento: *In lumine tuo videbimus lumen.* Ita neq; diuinam iustitiam cognosci posse, nisi in lumine verbi Euangelici. Quod facillè deducitur ex illo Apostoli: *Fides est ex auditu, auditus autem per verbum Dei.* Dominus ergo in scripturis nobis loquens, illuminat nos, & lucet in corde iustorum, per ignitum suum eloquium. Vnde meritò dicit S. Ambrosius: *Cum sapientem videris, cognosce, quia descendit super eum Dei gloria, & illuminauit eius mentem scientia fulgore cognitionisq; diuina.* Mirabile est, quod Moyses quamdiu vixit, si quando alloqueretur populum Iudeorum,

Hebr. 1. 18.

Ambro, in Psal. 118. Sermon. 17.

vela-

velamē semper habebat in facie sua, ne in eum Filij Israël intendentes superturbarentur. Mortuo tamen Moysē, Iesus Naue non iam per velamen, sed facie reuelatā alloquebatur omnes, & tamen nemo trepidabat. Rationem aliqui assignant, quia Moyses ex consortio diuino, lumen quoddam vehemens contraxerat in suo vultu, cui ferendo non erat sufficiens pupilla Hebræorum. Sed hæc ratio vacillat ex eo fundamento, quia etiam Iesu Naue, in locum Moysis succedenti, dixerat Deus, quod cum ipso pariter esset futurus, sicut fuit cum Moysē, & cum similiter illuminatur gestorum gloriā. Proinde illud ego mysterium in hoc velamine deprehendo, quia per velamen significabatur cæcitas populi Iudaici, qui veram legis claritatem non erant visuri. Vultus Moysis splendens, fulgorem legis figurabat: qui certè fulgor non in litera, sed in spiritu cognoscendus est, litera enim occidit, spiritus autem viuificat teste, Apostolo. Per virum autem illum Iesu Naue, in locum defuncti Moysis succedentem, qui sublato velamine, reuelatā facie populum alloquebatur, ostensum fuit, quod venturus esset verus Iesus, ad quem si quis conuerteretur, & verbum eius vellet audire, is de corde suo velamen auferret, & reuelatā facie verum Saluatorem videret. Christus ergo rediuius illuminauit cor populi nationum, ad illuminationem scientiæ claritatis Dei; eleuat enim ignitum eius eloquium, ad cognitionem cælestium arcanorum mentem hominis. Nam si sol, cum aduersam sibi caliginosam nubem prospicit, lucidissimam eam perfundit radijs, & ita rutilantem reddit, ut Solem mentiatur, Christus pariter resurgens, & tenebrosam alicuius conscientiam prospectans, ignitum eloquium suum mittit in cor hominis, ut totam animam gratiæ fulgentem radijs, sibi assimilet. Quid ergo vtilius Christi eloquio? De quo Sanctus Bernardus de sermone multiplici vtilitate verbi Dei, sic dicit: *Licet*

mortuus fueris in peccato, si tamen audieris vocem Dei, viues. Sermo enim quem loquitur Dominus, spiritus & vita est. Si cor tuum induratum sit, memento scripturæ dicentis: *Emitte verbum suum, & liquefaciet ea.* Si tepidus es, & emori iam formidas, non discedas ab eloquio Domini, & inflammabit te, quia eloquium eius ignitum valde. quod si tenebras ignorantiae plangis, diligenter audi, quid loquatur in te Dominus Deus tuus: *Et erit lucerna pedibus tuis verbum Domini, & lumen semitis tuis.* Quod si titubas adhuc, clama ad Dominum, & in verbis tuis confirmabit te, ut experimento discas, quoniam *Verbo Domini celi firmati sunt, & spiritu eius omnis virtus eorum.* Si trepidas, nesciens vtrum odio, vel amore dignus sis; tunc maximè, *memor esto verbi tui seruo tuo Domine, in quo mihi spem dedisti, ut ab auditione mala non timeam.* Cum enim nemo absq; speciali Dei reuelatione cognoscere possit, an in felicem prædestinatorum sortem sit adnumeratus, & in libro vitæ scriptus, ut æternā fruatur vitā; illud tamen vnicum solaminis habet, si tam ambigæ rei, ex sacro eloquio veritatem experiri desiderat.

Nam inter signa felicissimæ prædestinationis, illud singulare annumerauit Christus, libenter audire verbum Dei: *Omnis, inquit, qui ex Deo est, verba Dei audit.* Et comprobabat Apostolus: *Audientes, inquit, populi gauisi sunt, & glorificabant verbum Domini, & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam.* Sed quid sit audire verbum Dei, non leuis est difficultas, quoniam & ipsi Pharisei audiebant ipsummet Christum prædicantem, & palam in templo docentem, & tamen dicit Dominus, quod non audierint: *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* Respondet itaq; ad hanc difficultatem, quam nemo hominum soluere poterat, Sacra pagina. Audire verbum Dei, nihil esse aliud, quam re ipsa illud adimplere. Non audire autem dicuntur illi, qui licet auribus au-

A. 14.

Ioan. 3.

S 3

scul-

S. Bernard,

scultent, mente tamen verbo Dei non obediunt, sed illud conuertunt in concentum, aures suas demulcentem. Sic expresse loquitur Sacer textus: *Filij populi tui audiunt sermones tuos, & non faciunt eos, quia in canticum oris sui vertunt illos, & ex eis, quasi carmen Musicum faciunt, quod suauis dulcis, sono canitur.* Cum ergo Pharisei audientes verbum Dei, illi non obediunt, merito à Christo dicuntur non audiuisse. Non audiunt certe moderni Christiani, licet sint præsentes in templo, verbum Dei, quicunque solo prædicatoris stylo dicendiq; artificio delectantur; ad doctrinam verò salutarem minimè attendunt, quos in hunc modum carpit D. Chrysosthomus: *Non est, inquit, theatrum Ecclesia, ut ad delectationem audiamus, quia auditores hinc oportet recedere lucratos amplius.* Comprobatq; hoc ipsum hom. 38. ad populum, ubi curiosos magis, quàm religiosos verbi diuini auctores, sic alloquitur: *Hoc Ecclesiam subuertit, quòd non queritis sermonem compunctiuum audire, sed qui delectare valeat: Nec ut charitatis ignis in vobis accendatur, sed ut videatis, quam scintilla plus euolent, quisnam in verbis ornatus sit, quis in rebus plus eruditior, quis in gestu venustior, quis in pronuntiatione clarior & decentior.* Cæterum ego opinor, quia Christus rediuius, cui nihil est magis curæ, quàm salus credentium, non permittit ut eius fideles delectationem potiùs ex diuino eloquio, quàm salutarem eruditionem querant. Verùm inclinabit animos illorum, ut non tantum verbum diuinum audiant, sed simul corde puro illud complectantur, & verbo atq; opere adimpleant. Spem istius opinionis non mediocre mihi affert Euangelista inquit: *Amen dico vobis, quia venit iam hora, & nunc est, quando mortui audient vocem Filij Dei, & qui audierint, uiuent.* Nam licet D. Chrysosthomus & Euthymius, verba hæc de mortuis re ipsa, & per Christum resuscitandis, atq; ad vitam reuocandis exponant. Siquidem

Ezech. 33.

Chrysosth
hom. 2. ad
populum.

Ioan. 5.

etiam mortui dicuntur audire vocem Dei, quia virtus Christi Domini in eos peruenit, resurrectionem in illis operando. Quemadmodum etiam voce, velut diuinitatis suæ instrumento, utebatur Christus, cum Lazarum è sepulchro educeret: *Lazare veni foras.* Verius tamen mihi videtur Quous Augustinus lib. 20. de Ciuitate Dei cap. 6. & Serm. 64. de Verbis Domini, & tract. 22. hæc verba in sensu spirituali interpretari, de mortuis morte peccati, qui prædicatione verbi Christi, ad gratiæ vitam reuocantur. Nunc profecto venit hæc aurea hora, ut omnes qui antea sepulti in peccato, sed iam per Christi acerbam passionem redempti, & per resurrectionem eius suscitati sumus, audiamus salutare eius eloquium, quod animas nostras viuificet.

S. August.

Ecce quanta vtilitas & necessitas diuini eloquij. Alios gladij trucidant, & occidunt, solus verbi Dei gladius omnes viuificat. Alios ignis deuorat, & in cineres vertit, solus Christi rediui ignitus sermo corroborat, & in felicissimam æternitatem, singulos. flammâ charitatis ardentes conseruat. Et quid pro tanto beneficio rependamus Christo resurgenti? qui adeò salutarem vocem & animas nostras penetrantem, nec tantum accendentem, sed etiam illuminantem hodiè auribus nostris impertitus est. Vnum certè nobis superest Socratis magni Philosophi remedium, quem ferunt Historici, testamento mandasse, ut singulis annis Æsculapio gallus offerretur pro gratiarum actione; quod sibi prosperam valetudinem & vitam conseruasset. eam forsàn ob causam, quia gallus omnium vigilantissimus est. experimento enim constat, gallinis dormientibus, gallum vigilare, & ad illarum præsentiam nocturnas agere excubias: qui ne somnus obrepat incauto, se ipsum proprijs alis quatit. Et quia linguæ sanctæ periti, docent voce ista gallus, in Hebræo significari cor, vnde verba illa Iob: *Quis dedit gallo intelligentiam?* vertunt, *quis dedit cordi*

Iob 28.

cordi intelligentiam. Propterea quòd etiam cor nostrum eodem munere cum gallo fungatur. nam omnibus animæ sensibus & facultatibus à labore cessantibus, & inter dormiendum quodam veluti stupore correptis, cor semper vigilat, seruandi corporis sollicitudine anxium, nusquam abstinens à motu. Quem si interimeret, continuo vniuersa corporis humani conuenientia, & compactio rueret, & dissiparetur. Idcirco magni Philosophi præscriptum sequendo, pro referendis Christo rediui gratijs, quod in cruce pendens & voce illa clamans: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt;* prosperam vitam nostram, à mortis æternæ interitu seruauerit, cor nostrum illi offeramus, ut sacro illius atq; ignito eloquio, & hic in terris ardeamus, & in cælis illuminemur, & ad videndum in beato lumine reuelatum Dei vultum feliciter eleuemur.

E O D E M D I E CONCIO QUARTA.

Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam. *Lucæ 24.*

Recensentur cause, propter quas Christum pati oportuit.

PROfunda vir sapientiæ Theophylactus, aliùs penetrans dubitationem Christi discipulorum, miratur, vnde tanta incredulitas corda eorum inuaserit, ut etiam circa omnipotentiam Filij Dei hallucinantur; cum tamen iam ab illo antea edocti essent, Christum tercia die à mortuis surrecturum fuisse, & partam salutem toti mundo allaturum. Et tamen descendentes in Emmaus, colloquantur secum; Nos, inquit, *sperabamus quia redempturus erat Israël: & ecce neq; seipsum saluauit.* Quasi dicerent; Ipe magna antea erigebamur, de nostra salute, dum Christus nobiscum conuersaretur, sed à modò

Lucæ 24.

iam desperamus: quia neq; seipsum saluauit, neq; iniustam mortis sententiam contra se latam effugit. Causam tantæ dubitationis præfatus Theophylactus affert, quòd scilicet; ante mortem Christi, radius Diuinitatis Spiritus, nondum descendisset in Apostolos, sine cuius irradiatione inscrutabilia Dei arcana cognoscere, nemini mortalium concessum est. *Nondum, inquit, cordi eorum spiritus erat datus, quia Christus nondum erat glorificatus.* Quia ergo vna cum infelicissima illa secta Iudæorum, nihil aliud sperabant se à Christo obrenturos, præter temporalem beatitatem: Iudæi enim expectabant Christum, Saluatorem & redemptorem a malis; quæ eis impendebant, iugo scilicet seruitutis Romanorum, sperabantq; eum regnaturum ut Regem terrenum, & ideo in perfidiam inciderunt. Mundus quippe semper in errore versatur, & ideo qui mundana querit, ab errore immunis esse non potest. Quod & ipse Venerabilis Beda comprobat, excusans Christi Discipulorum incredulitatem, utpotè non ex malitia, sed ex ignorantia ortam: *Merito, inquit, tristes incedebant quia & seipsos quodammodo arguebant, quod in ipso redemptionem sperauerint, quem iam mortuum viderant. nec resurrecturum credebant: & maxime dolebant eum sine culpa occisum, quia nouerant innocentem.* Verum ego aliam adhuc istius incredulitatis causam reperio: quia nimirum Apostoli sub tempore cruentæ passionis in fugam acti, recesserant à Christo, sine cuius præsentia impossibile erat fidem salutis habere, cum hæc, utpotè donum supernaturale, & ex meritis Christi procedat, & in speciali eius fauore consistat. Quocirca ab hac incredulitate tamdiu non poterant erigi, quousq; Christus præsens se illis peregrinantibus non associaret, eos benignè increpans: *Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam.* Quasi diceret: non per hoc Filius Dei mundi Saluator esse desijt: quia tam funestam mortem passus est: non

Theophyl.

Beda;

Lucæ 24.

non ideo prerogatiuam mediatoris perdidit: quia tot cruciatus in suo corpore sustinuit. non demum ea propter dominum in omnes creaturas perdidit, quod instar hominum, debitum naturæ exoluens, in sepulchro sepultus esset. Quin imò nunquam homo de suo irreparabili lapsu surrexisset, nisi Christi passionis virtute subleuatus: *Per hoc amarum mortis poculum peruenit ad gradum salutis* inquit Beda. Quomodo igitur oportuit Christum pati, & quare, considerabimus.

Torquentur non leuiter multorum ingenia, quomodo Christum oportuit pati, cum ei æterna gloria non tanquam externo candidato, sed tanquam legitimo heredi deberetur: quomodo, si patrum oportuit, peccasse censentur, qui illum occiderunt, cum in hoc voluntatem æterni Patris videantur impleuisse. Sed peccarunt sanè: Dei enim dispositio fuit prudentissima, utpote in remedium salutis humanæ. At verò executio Iudeorum impia, utpote ex summa malitia procedens, nec id perficere intendens, quod Deus disponebat. Sed quomodo adhuc æternæ Filii Dei (sive pati oportuit) promeruisse nobis æternam salutem; quoniam in necessarijs meritum non datur. Meruit equidem; quia passio illa necessaria fuit tantum ex parte creaturæ, quæ egebat subleuatione, quoniam per peccatum ceciderat; non autem ex parte ipsius, utpote innocentis, pœna autem non debetur nisi culpæ. Verum trutinamus iam cur illum pati oportuit.

In primis itaque pati Christum oportuit. propter utilitatem suam, ut corpus hoc terrestre, quod assumpserat, per passionem redderet glorificatum. ut docet Apostolus ad Philippenses 2. *Christus, inquit, factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen.* Quippe non aliter glorificatum illud Christi corpus fructum diuinæ visionis potuit as-

sequi; quam per humilitatem & acerbam mortem, iuxta illud Ioannis 12. *Nunc anima mea turbata est.* (quod ad passionem) & postea subdit: *Pater clarifica Filium tuum:* (quod ad glorificationem spectat.) Sic Iosue postquam pronus ceciderat in terram, coram Arca Domini; postquam puluerem super caput sparserat, postquam longa prece illi supplicauerat, tandem audiuit à Domino: *Surge cur iaces pronus in terra?* Iosue 7. Sic Gedeon postquam se humiliavit coram Angelo dicens: *Ecce familia mea minima est in Manasse, & ego minimus in domo patris mei.* Iudicum 6. audiuit à Domino: *Surge & descende in castra Madian; quia tradidi eos in manu tua.* Iudic. 7. Ita Dominus Iesus postquam à Deo Patre morte percussus erat; *Descendens ad inferos prædam faucibus inferni eripuit, & resurgens a mortuis in splendore glorificationis illuxit.* Isaia 53. Nam in corpus eius humanum glorificatio deriuari non potuit, nisi per varias passiones, ap-

probante id sacrâ paginâ 1. Cor. 15. *Seminatur corpus in ignobilitate, surget in gloria.* Cuius pulchram nobis similitudinem Plinius suggerit in lapide Chalcedonio; qui oculos lutosos & sanguineos, si eisdem appendatur, sanat; omnem illam turpitudinem in se extrahens; ut autem reddatur pulchrior adhuc, quam ante, profunde in terra defodi debet, & post triduum extrahi. Sic planè Christus appensus mortali carni, omnem peccatorum nostrorum maculam in se extraxit, proinde ut multo pulchrior in sua glorificatione apparet, mortem passus per triduum in tumultu defodiendus erat. Pati igitur Christum oportuit ut promeretur gloriam sui corporis, & nostri exaltationem.

Cæterum hinc statim altera controuersia oritur, an etiam Christus hæc patiendò promeruerit gloriam animæ suæ? quod licet aliqui cum Suarezio dicere non erubescant; communior tamen sententia Theologorum negat Christum animæ suæ

mae suæ gloriam promeruisse. Idque ratio euidenter suadet; quia Christus independentè à merito habuit lumen gloriæ, tanquam passionē sibi connaturaliter debitā, ratione vnionis hypostaticæ. Ergo & visionem Dei debitam lumini (in qua consistit gloria animæ) ut actum efficacissimi principij omnino habere debuit. Sed diceret forsitan quispiam: licet lumen debitum fuerit Christo ratione vnionis, potuisse tamen per miraculum illud Christo non dari, nisi dependentè à meritis: deinde potuisse illud lumen duplici titulo dari, videlicet; & ratione vnionis, & per meritum. Verum id subsistere nequit: nam quoad primum, miracula sine reuelatione, aut iusta ratione, asserenda non sunt, quorum neutrum in casu allegato ostendi potest. Quoad secundum verò, falsum est de lege ordinaria dari posse titulo meriti, quod iam alio titulo debetur: quia meritum exigit præmium, quod alias non supponitur debitum, quodque sit quasi nouum commodum merentis. Unde iustus semper meretur augmentum gratiæ, & gloriæ, sicut peccator augmentum pænæ, quæ maior infligitur pro maioribus aut pluribus peccatis. Idque dupliciter explicari potest; vel quod maior infligatur saltem quoad efficaciam: licet enim pœna damni non possit esse absolute maior, pro vno, & pluribus peccatis; est tamen in hoc sensu maior, quod causet maiorem pœnam sensus: vel quod maior infligatur illa; quæ per sententiam iudicis infligitur: sunt enim pænæ, quæ absque sententia necessario sequuntur ex ipso delicto, tanquam effectu, ut sunt priuatio gratiæ, & consequenter gloriæ, & hæc augeri non est opus ad augmentum peccati.

Secundò, necesse fuit Christum pati, propter communem nostrum omnium salutem: nam per mortem eius sumus Deo reconciliati, teste Apostolo Rom. 5. *Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filij eius.* Et quis non obstupescat factum suæ gloriæ promeruisse. Idque ratio euidenter suadet; quia Christus independentè à merito habuit lumen gloriæ, tanquam passionē sibi connaturaliter debitā, ratione vnionis hypostaticæ. Ergo & visionem Dei debitam lumini (in qua consistit gloria animæ) ut actum efficacissimi principij omnino habere debuit. Sed diceret forsitan quispiam: licet lumen debitum fuerit Christo ratione vnionis, potuisse tamen per miraculum illud Christo non dari, nisi dependentè à meritis: deinde potuisse illud lumen duplici titulo dari, videlicet; & ratione vnionis, & per meritum. Verum id subsistere nequit: nam quoad primum, miracula sine reuelatione, aut iusta ratione, asserenda non sunt, quorum neutrum in casu allegato ostendi potest. Quoad secundum verò, falsum est de lege ordinaria dari posse titulo meriti, quod iam alio titulo debetur: quia meritum exigit præmium, quod alias non supponitur debitum, quodque sit quasi nouum commodum merentis. Unde iustus semper meretur augmentum gratiæ, & gloriæ, sicut peccator augmentum pænæ, quæ maior infligitur pro maioribus aut pluribus peccatis. Idque dupliciter explicari potest; vel quod maior infligatur saltem quoad efficaciam: licet enim pœna damni non possit esse absolute maior, pro vno, & pluribus peccatis; est tamen in hoc sensu maior, quod causet maiorem pœnam sensus: vel quod maior infligatur illa; quæ per sententiam iudicis infligitur: sunt enim pænæ, quæ absque sententia necessario sequuntur ex ipso delicto, tanquam effectu, ut sunt priuatio gratiæ, & consequenter gloriæ, & hæc augeri non est opus ad augmentum peccati.

Et quis non obstupescat factum suæ gloriæ promeruisse. Idque ratio euidenter suadet; quia Christus independentè à merito habuit lumen gloriæ, tanquam passionē sibi connaturaliter debitā, ratione vnionis hypostaticæ. Ergo & visionem Dei debitam lumini (in qua consistit gloria animæ) ut actum efficacissimi principij omnino habere debuit. Sed diceret forsitan quispiam: licet lumen debitum fuerit Christo ratione vnionis, potuisse tamen per miraculum illud Christo non dari, nisi dependentè à meritis: deinde potuisse illud lumen duplici titulo dari, videlicet; & ratione vnionis, & per meritum. Verum id subsistere nequit: nam quoad primum, miracula sine reuelatione, aut iusta ratione, asserenda non sunt, quorum neutrum in casu allegato ostendi potest. Quoad secundum verò, falsum est de lege ordinaria dari posse titulo meriti, quod iam alio titulo debetur: quia meritum exigit præmium, quod alias non supponitur debitum, quodque sit quasi nouum commodum merentis. Unde iustus semper meretur augmentum gratiæ, & gloriæ, sicut peccator augmentum pænæ, quæ maior infligitur pro maioribus aut pluribus peccatis. Idque dupliciter explicari potest; vel quod maior infligatur saltem quoad efficaciam: licet enim pœna damni non possit esse absolute maior, pro vno, & pluribus peccatis; est tamen in hoc sensu maior, quod causet maiorem pœnam sensus: vel quod maior infligatur illa; quæ per sententiam iudicis infligitur: sunt enim pænæ, quæ absque sententia necessario sequuntur ex ipso delicto, tanquam effectu, ut sunt priuatio gratiæ, & consequenter gloriæ, & hæc augeri non est opus ad augmentum peccati.

Rom. 5.

Am libertatem humani generis, quæ per passionem Christi consummata est, cum id conuenientiori modo fieri non potuerit, annuente D. August. 13. de Trinitate. *Sananda, inquit, nostra miseria conuenientior modus alius non fuit, quam per Christi passionem.* Cuius maximæ conuenientiæ rationes subiicit D. Thomas 3. p. q. 46. art. 3. in corpore. *Primam:* quia per Christi passionem homo cognoscit, quantoperè Deus hominem diligit, quod Apostolus ad Romanos 5. obseruat: *Commendat, inquit, Deus suam charitatem in nobis, quoniam cum inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est.* Atque per hanc amoris ostensionem, excitatur homo ad redamandum Deum. Nulla quippe maior est ad adamandum prouocatio, quam amoris præuentio. *Alteram:* quia dum Christus tormenta & crucem patiebatur, plurimarum virtutum nobis exempla exhibebat, videlicet, obedientiæ, humilitatis, constantiæ, iustitiæ, &c. Hinc dicitur 1. Petri 2. *Christus passus est pro nobis, relinquens vobis exemplum, ut sequamini vestigia eius.* *Tertiam,* quia Christus per passionem suam non solum hominem à peccato liberauit, sed etiam gratiam iustificantiem, & gloriam beatitudinis ei promeruit. *Quartam:* quia per eandem passionem. *Homini* (inquit Sanctus Doctor) *inducta est maior necessitas, se inuicem à peccato conseruandi, qui sanguine Christi redemptum cogitat à peccato.* iuxta illud 1. Corint. 6. *Empti enim estis pretio magno, glorificate & portate Deum in corpore vestro.* *Quintam:* Quia virtute passionis Christi, ad maiorem dignitatem eleuabatur homo, quatenus prosterneret, & vinceret demonis astus, à quibus fuerat iam aliquando deuictus, quod indicat Apostolus 1. Corint. 15. *Deo gratias, quia dedit nobis victoriam, per Dominum nostrum Iesum Christum.* Mirari proinde & lætari homo debet, quod Dei Filius pro illo talia pati non fuerit dignatus.

Prodigiosum quidpiam Horatius in illo suo versiculo alicubi expressit:

S. August.

S. Thomas.

Rom. 5.

1. Petri 2.

S. August.

1. Cor. 6.

Ibidem 15.

Phœnicis
& Pellica-
ni mirabi-
lis natura.

Pellicanus
suo sangui-
ne pullos
uiuificat.

Psal. 101.

1. Petri 1.

Creatura
pro pecca-
to suo mor-
tali satisfac-
cere non
potuit.

pressit: *Dum perit parit, & dum parit perit.* Cuius prima pars de Phœnice intelligitur: is enim senio confectus, congregans fragrantis oliuarum ramos, in illisq; confidens, ad exortum solis accenditur à nimium incallescendo aëre, atq; comburitur, sed mox ex suo puluere pulchrior iterum renascitur phœnix, sicq; dum perit, quasi iterato seipsum parit. Altera, versiculi pars intelligitur de pellicano, cuius natura talis esse fertur: quod filios rostro confossos occidat: vel ut verius quidam putant, mortuos filios progeneret, sed mox miseratione ductus, seipsum discerpit, & rursus pectus eodem rostro sulcatum vertit in sanguinem, quo superfusi filij subito reuiuiscunt, sicq; mortuos filios viuificando, ipse perit. An non merito hoc vtrumq; Christo applicare potuerimus, qui nos senio peccati confectos videns, in hac ipsa nostræ mortalitatis assumpta carne, in cruce igne summi amoris, exustus est, ita ut illi non esset species neque decor, sed ecce iterum ex hoc mortalitatis puluere multo vegetior ac pulchrior renascitur; quia semel mortuus amplius non moritur. Hinc Regius vates Psal. 101. dicit in persona Christi: *Similis factus sum Pellicano solitudinis.* quia nos omnes suo sanguine viuificauit, & è faucibus mortis æternæ misericorditer ereptos, iterum pristinae libertati restituit. Quocirca merito illi Ecclesia sancta occinere potest: *dum perit parit; & dum parit perit.*

Tertio, oportuit Christum pati, propter nimiam debitorum quantitatem, quæ tanta erant, ut non nisi sanguine Christi solui possent. 1. Petri 1. *Scientes quod non corruptibilibus, auro vel argento redempti estis, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi, & incontaminati.* Quippe pura creatura non potuit satisfacere pro peccato suo mortali, propterea; quia ut satisfactio habeat proportionem æqualitatis cum iniuria illata, requiritur ut dignitas personæ satisfaciētis, habeat eandem proportionem

cum dignitate personæ offensæ, atqui hanc pura creatura habere non potuit. Ergo satisfacere non valuit. Quæ ratio satis ex eo comprobatur: quia ex quo capite crescit grauitas offensæ, ex eodem minuitur proportio satisfactionis, tantoq; minor est satisfactio; quanto maior persona offensæ. Quoniam ergo persona offensæ, scilicet Deus, erat infinita, ideo non potuit illi exhiberi condigna satisfactio à pura creatura, utpote à persona finita.

Quod si dixeris pro peccato non requiri satisfactionem infinitam, eo quod malitia peccati quantacunq; est, sit finita: proinde videtur posse pro illo à pura creatura satisfieri condigne per actus finitos, præsertim multos & intensos, & aliunde ex obiectis aut circumstantiis excellentes. Quod ex eo luculenter constat: quia quod finitum est, potest compensari per finita saltem multa: sic quia auri valor est finitus, potest adæquari per plures argenteos. Respondetur enim falsum esse; quod pro peccato non requiratur satisfactio infinita; nam licet in rebus eiusdem ordinis, vnum finitum maius, possit per alia plura finita minora adæquari, sicut valor auri per plures argenteos; eiusdem quippe sunt ordinis, valor auri & argenti, in ordine ad commutationes. At verò in rebus diuersi ordinis id fieri nequit: in his enim non potest ad æqualitatem venire rei superioris ordinis, cum rebus inferioris ordinis, tametsi hæ multiplicentur. Sic iniuria in fama non potest æqualiter compensari per pecunias, & vnum peccatum mortale, non exaquatur per plura venialia; neq; homo per plura bruta. Non potest itaq; pura creatura satisfacere pro suo peccato mortali: quia scilicet, offensæ diuinæ maiestatis licet finita sit, tanti nihilominus fieri debet, ut iuxta prudentem æstimationem deceat, nullam pro ea satisfactionem offendētis admittere & acceptare, ut ita homo videns impossibilem sibi satisfactionem, deterreatur à peccando.

Neq;

Pro peccato mortali
requiritur
satisfactio
infinita.

Neq; ramen hinc inferre licet, im- potentiam ad satisfaciendum prouenire, non ex æqualitate intrinsecæ pretij, quod redditur, sed solum ex extrinsecæ non acceptatione illius, propter inconuenientiā, quæ sequeretur ex acceptatione. Quia pretium satisfactionis inæquale de se illud censetur, quod ex se non est sufficiens ad placandum offensum, cum autem tantò difficilius placetur offensus, quanto maius debitum videt in offendente ad vitandam offensam, & maius periculum iterandæ offensæ, si facile placetur per eius satisfactionem; & Deus videat summum debitum in homine ad vitandam offensam, atq; periculum illam iterandi, consequens est, ut nulla satisfactione puræ creaturæ placari possit, adeoq; nulla sit sufficiens de se ad illum placandum.

S. Bonau.

S. Leo.

Neque etiam pura creatura potuit satisfacere condigne, pro peccatis alienis mortalibus, aut originalibus: quia ut docet S. Bonauentura peccatum extensiuè est infinitum: posset enim diffundi in homines infinitos, si essent. Ergo non potuit pro eo satisfacere, cum non nisi satisfactionem finitam præstare queat. Proinde Christo mediatore opus erat, qui ingentia nostra debita exolueret, nosque reconciliaret Patri æterno. Non solum autem pura creatura, per modum satisfactionis non potuit satisfacere pro peccatis alienis, sed neq; etiam per modum meriti, cum Sancti Patres absolute & sine prædicto discrimine, negent puræ creaturæ sufficientiam ad reparationem generis humani, per condignam satisfactionem. Immo S. Leo Sermone 12. de passione expressè id negat, cum ait: *nec ulla sanctissima merita condonationem poterant illata mortis euincere.* Et ratio manifesta est: quia licet ad meritum de condigno, non requiratur eadem proportio æqualitatis, inter merentem, & eum, apud quem is meretur; adhuc tamen verum est, quod meritum non possit efficaciter operari in præsentia.

robustissimi contrarij, & contra illud: quale tunc esset peccatum mortale, contra vim meriti robustissime resistens.

De ceruis duo stupenda narrat Plinius lib. 21. Naturalis historiae capite 9. & D. Augustinus lib. octuaginta trium Quæstionum, q. 71. in primis, quod solo spiritu è cauernis renitentes feras extrahant: præterea, quod dum in opima pascua transire volunt, si profundas aquas sibi obstare viderint, mutuo se iuuent in suis capitibus sustentandis. Eligunt quippe vnum cæteris fortiozem, qui primus prosilic in aquas, cæteri vero continuo ordine cornua sibi imponendo, illo veluti fortissimo præduce in pascua transeant. Christum cælestis sponsa in Canticis titulo cerui pariter honorat: *Transiliens,* inquit, *colles, saliens in montibus quasi hinnulus ceruorum,* iidem ut opinor de causis: In vniuerso enim mundo, non nisi quidam profundissimi hiatus, & tenebræ nimium cauer-næ latebant, in quibus tot mortalium miriades, quasi indomitæ feræ aberrantes à cælesti gratia, miserrimè absorbebantur. Donec vnigenitus Patris in cruce spiritum emittens, suo illo omnipotenti halitu, viscera terræ penetrans, de subterraneis cauernis, feras, scilicet; animas hominum detentas extraheret, & in apertum libertatis campum secum educeret. Tunc (inquit sacra pagina) *aperta sunt monumenta, & multa corpora sanctorum surrexerunt cum eo.* Quia tamen adhuc ad illa æternitatis pascua (quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit) oportebat nos peruenire, ideo Christo Iesv quasi fortissimo ceruorum opus erat, qui nos per torrentem suæ amaræ passionis eo perduceret, ad Patrem æternum, gemitibus inenarrabilibus pro nobis interpellans: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* Verum nisi quis efficiatur ut ceruus, hunc passionis torrentem minimè tranare poterit. Nihil equidem salubrius ficienti, quam pellucidus amnis; & tamen si de illo bibant venenosi ser-

T t 2

pentes,

Ceruorum
stupenda
virtus.

Serpentes
halitu de
cauernis
extrahit.

Cantic. 2.

Ceruus si
de pelluci-
do fonte
bibat
rumpitur.

pentes, crepant & rumpuntur: quia cum eorum venenum frigidum sit, externum frigus cum interno sic concrescit, ut omnes meatus constringantur, & obturentur; per quos dum spiritus meare nequit, enecantur. Et hæc forsitan causa est, cur serpentes venenum euomunt, antequam bibant. E contra verò cerui, qui naturæ calidioris sunt, dum siti æstuant ad fontes currunt, & frigidam hauriunt, sic reficiuntur, ut D. Epiphanius libello ad Physiologum, copotum ad quinquaginta annos denuo uiuendos, eosdem reparari testetur. Ita planè propositus est nobis æternitatem sitientibus, pellucidus & delicatissimus amnis, Christi passionis tranandus, verum si in illum profueris, nisi prius peccati virus euomas, æternum peribis. Quod si cum singulari cordis munditia id feceris, feliciter tranabis.

Quartò, oportuit Christum pati propter implendas scripturas, cum illæ sint insolubiles, ut potè à prima veritate in dicendo procedentes; Nam auctorem scripturæ sacræ ipsum esse Deum, disernerunt Principes Apostolorum 2. Petri 1. *Spiritu Sancto*, inquit, *locuti sunt Sancti Dei homines*. Et quemadmodum nouum testamentum, Deum habet Auctorem; ita & vetus, attestante ipso met Christo Domino, quando ingressus Synagogam accepit librum Isaie Prophete, & reuoluit illum Lucæ 4. *Ut ostenderet*, inquit D. Ambrosius, *seipsum esse, qui locutus est in Prophetis: & remoueret sacrilegia perfidorum, qui alium Deum dicunt veteris testamenti, alium noui*. Ad quod alludens Sponsa Canticorum 1. dicit: *Meliora sunt vbera tua vino*. Quia ut eruditè obseruat Philo Carpatius, *ut duo vbera hinc inde pectori affixa cor ambiunt, ita duo testamentum, ex Spiritu Sancto spirituale nobis potionem diuini lactis instar effundunt, nosq; super delectationes omnes humanas sanctissime latificant, ac tuentur*. Quonia ergo prænuntiata fuit in Scripturis sacris passio Christi Isaie 53. *Quasi*

S. Petri 1.

S. Ambro.

Cantic. 1.

Philo Carpatius.

Isaie 53.

cessario adimpleri debuit. Reuocare hic quæto vobis in memoriam, amantissimum illum Patriæ suæ Patrem, Codrum Regem Atheniensium, qui bellum cum Doribus gesturus, consulens oraculum Delphicum, responsum ab Apolline acceperat, non aliter Athenienses futuros victores, nisi Rex in acie primus occumberet. Quo audito, hostes sub pæna capitis sanciuere, ne ullus suorum militum Codro man⁹ inferre auderet. Amans nihilominus populi sui Rex, sine multo sanguine & cæde, Patriam, suam sartam testamq; seruare volens, pulchro stratagemate hostem elusit. Nam vestibibus vilissimis gregarij militis indutus, & ignotus occumbens, victoriam suis peperit. Christo pariter genus humanum proprio sanguine cupienti redimere, & in hortu sanguineo sudore oraculum è cælo postulanti, æternus Pater respondit, non aliter redimendum, fore genus humanum, nisi vnus ille pro omnibus moreretur; *Neceesse enim est*, inquit, *ut vnus pro populo moriatur*. Sed quia nulla creaturarum, in ipsam Deitatis eius personam manum mouere ausa fuisset, veste humanitatis abiectissimâ indutus, & omnibus ferme ignotus, in ara crucis occubuit, ut nos sua morte ab æterno interitu vindicaret.

Quintò, oportuit Christum pati propter imitationis exemplū, ut ipse quoq; homo pro eius honore, neq; pati, neq; mori formidaret. iuxta illud Matt. 10. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, & post hoc non habent amplius, quid faciant*. Hanc crudelissimam Christi passionem prædixerat olim iustus Simeon, quando accipiens Christum in vlnas suas, exclamauit: *Ecce hic in ruinam & resurrectionem multorum positus est*. Quasi sanctissimam eius Matrem his alloqueretur verbis: Domina mea, videsne hunc infantulum, quem hodiè cum tam solenni pompa & iubilo ad altare deferimus. Fruere illo modò; quia veniet tempus cheu! quo videbis eum iam grandæuum & hominem factum, du-

Codri Regis amor in Patriam.

Matt. 10.

ci &

ei & deferri non à me, sed à crudelissimis & immanissimis tortoribus, ad altare crucis, cui affigetur. Videsne Domina mea vultum illum iucundissimum: *In quem desiderant Angeli proficere* 1. Petri 1. Qui est speculum, & delicia Angelorum; veniet cheu tempus, quo videbis eū sputis illitū, alapis casum, spinis coronatum, sanguine adeo obtenebratum, ut nullus eum hominem esse dignoscere possit. Conspicisne manus illas delicatas, cælorum fabricatrices? easdem aliquando videbis acutissimis clauis perforatas, & durissimo crucis ligno affixas. Intueris nunc corpusculum illud, inter omnia humana formosissimum: *Speciosus enim forma præ Filijs hominum*. Scias aliquando futurum, ut hoc ipsum pulchrius adamante corpus, visura sis diro lanceæ ferro confossum. Cheu, & millies cheu, iste dolor tanquàm gladius acutus animam tuam transuerberabit. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, inquit Euangelista. Quæ deuotissimus Bernardus paucis complectitur Ser. 2. in festo Purificationis. *Veniet*, inquit, *quando non in templo offeretur, nec inter brachia Simeonis, sed extra ciuitatem inter brachia crucis*. O quanta & quam acerba Catholici mei pro vestra salute passus est Christus, ostendens, quia & vos non nisi per amaras tribulationes, æternitatis campum potestis ingredi. Sic vos ipse met Christus alloquitur Ioannis 13. *Exemplum*, inquit, *dedit vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis*. Arserunt Martyres, cupientes illam celestem gloriam intrare; quia nullatenus eò sine ardore ingredi poterant, sed gladijs occisi, in craticulis assati, igne & ferro consumpti, & millenis tormentis vexati. Tali modo & nobis satagendum est cum Christo intrare.

S. Bernard.

Ioan. 13.

An forsitan putatis aliam ob causam, statim à natiuitate in die baptismatis, manibus vestris candelam ardentem imponi, nisi ut vobis documento sit, quod tota vita vestra debeat esse continuus ardor, vel chari-

rate, & claritate bonorum operum, vel iniuriarum tolerantia. Non aliam rursus ob causam in vltima vitæ periodo, seu agone, eadem accensa candela iterato ad manus vestras reponitur, nisi ad erigendum vos in firmam spem & confidentiam, quod sicut dum candela illa consumitur elychnio mortuo, lux semper vergit sursum ad centrum suum, ita & vos, qui hic ardentes per gratiam currebatis, licet per transitum mortis elychnium vestri corporis extinguatur, & terræ mandetur, lux tamen animæ vestræ sursum ascendat, videlicet; ad centrum suum connaturale, quod est beatitudo æterna: ad quam vos Christi passio feliciter perducatur.

E O D E M D I E CONCIO QVINTA.

Surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.

Christus propter dignificandum Petri primatum, ante alios Apostolos illi primò apparuit.

Indomitâ mundi malitiâ compellitur hodiè Christus, veritatem suæ resurrectionis demonstrare, ut tam ludæos, quam alios quosuis obstinatos peccatores confundat. Iudæi quippè, cum nullum pium possiderent affectum erga Christum, cum totus voluntatis eorum affectus, ad mundi honorem, & gloriam hominum aucupandam propenderet, licet sufficientissimis à Christo conuicti argumentis, diuinam ipsi virtutem negare non possent; veriti tamen, ne si in eum crederent, vanâ illâ suâ gloriâ, ex hominum plausu captatâ, priuarentur, ex mera malitia, & diro ambitionis affectu, mortuum resurrexisse negabant. Quia ut docet S. August. libro 5. de Ciuit. cap. 14. *Est hoc vitium pia fidei inimicum, ut si maior in corde sit cupiditas gloria, quam Dei timor, vel amor, tales ho-*

S. August.

Tt 3

les ho-

les homines vera etiam credere, nec velint, nec possint. Multi pariter in vitijs obdurati, articulum Resurrectionis credere nolebant, ex hoc solo fundamento, ne malarum suarum actionum pœnas extimescerent. Teste Gregor. Nysseno Orat. 3. de Resurrectione: *Qui sibi, inquit, conscij sunt turpissimarum & fœdissimarum actionum; quibus graues pœnas meriti sunt, odio iudicij tollunt resurrectionem, & pro eo, quod cupiunt, & optant, varias cogitationes sibi fingunt.* De necessitate autem fidei est, credere resurrectionem mortuorum futuram, cuius certitudo pendet ex Resurrectione Christi, iuxta doctrinam Apostoli Rom. 5. *Si enim unius delicto mors regnauit per unum; multo magis abundantiam gratia, & donationis, & iustitia accipientes, in vita regnabunt per unum Iesum Christum.* vbi ostendit Apostolus, quod peccatum primo homine, non solum peccatum in nos deriuatum sit; sed etiam ipsa mors, quæ est pœna peccati, ab hoc autem utroq; malo, per Christum liberati sumus, & sic resurrectio Christi, dicitur causa nostræ resurrectionis. Non quod operetur resurrectionem nostram, sed quia principium resurrectionis Christi, hoc est, virtus diuinitatis existens in Christo, nostram resurrectionem faciet, ad similitudinem resurrectionis illius. Quemadmodum etiam, si homo albus generaret hominem album, dicitur albedo generantis, causa albedinis geniti: non quod albedinem geniti effectiue producat, sed quod principia eius in generante, sint principia generatiua, facientia albedinem in genito. Probat itaque Christus hodiè veritatem suæ resurrectionis, quia surrexit verè, hoc est perfectissimè. non tali modo sicut Lazarus, cuius resurrectio licet vera fuerit, non tamen fuit perfecta: quia Lazarus surrexit iterum moriturus; Christus autem resurgens ex mortuis, iam amplius non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Rom. 6. Surrexit verè, quia est ipsa met veritas, ita vt in illo nihil sit

Gregorius Nyssenus.

Rom. 5.

Christi resurrectio quomodo causa nostra.

Rom. 6.

A falsum, aut fictum, aut phantasticum; sed omnia vera, vt habetur. Ioan. 14. *Ego sum via, veritas, & vita.* Quia cum sit Deus; veritas autem sit proprietas diuini esse, in summo illi conuenit verum esse, vt hinc euidenter constet, & omnia eius miracula, & mortem, & resurrectionem veram esse. Considerabimus itaque, cur Redemptor noster post suam resurrectionem, Beatissimo Petro, primo ante alios voluit apparere.

Ioan. 14.

Ad hanc curiosam inquisitionem, iustæ me rationes impellunt: cur enim Christus, non omnibus simul Apostolis voluit apparere, siquidem omnes excluso Iudæ, & Matthiæ loco eius incluso, ac S. Paulo superadnumerato, in dignitate Apostolatus, hoc est, in potestate ordinis sacerdotalis, & Episcopalis, ac iurisdictionis vniuersitatis in totum orbem, nullo habito discrimine certarum diæcesum, nationum, regnorum, locorum, &c. pares fuerunt. Proinde consentaneum videbatur, vt omnibus simul visendum se Christus exhiberet. S. Chrysosth. hoc refert in summam Christi bonitatem: videbat Christus Petrum, post trinum perfidæ negationis lapsum, amarè flentem, nec sibi à lachrymis temperare potuisse, vnde quia illi nihil magis cordi est, quam verè pœnitentes in gratiam recipere, prætermisiss alijs Apostolis, festinauit Petro suam exhibiturus præsentiam, vt mæstum solaretur, & de remissione criminis commissi certum redderet. Verum ratio hæc non euacuat difficultatem: si enim ad hanc apparitionem amoris affectus mouit Christum, certè magis mouere illum debuit, vt prius Ioanni appareret, quem ex omnibus vnice dilexit Ioan. 21. *Vidit discipulum illum, quem diligebat Iesus.* Idq; non solum ante passionem, sed etiam post gloriosam suam resurrectionem. Aderant in maris littore Petrus & Ioannes; & tamen licet sese vtriq; Dominus æq; conspiciendum dedisset, à solo duatætaxat Ioanne cognitus fuit, qui postea Dominum Petro

Apostoli in dignitate Apostolatus omnes fuerunt pares.

Ioan. 21.

mon-

monstrauit: *Dixit ergo discipulus ille, quem diligebat Iesus, Petro, Dominus es.* At, cur Petrus, quiantea acutissimè Christum intueri, & introspicere solebat, modò nonnisi manu ductus à Ioanne, ipsum cognouit. In pœnam commissi periurij id factum autumo: pristina enim negationis nebula, illius oculos obscurauerant, ne tantâ perspicacitate, ac Ioannes intueretur. Sic censet Chrysologus Serm. 78. inquit: *Quæ res illam Petris sic tardauerat mentem, vt ab alio audiret Dominum, qui cateris consueuerat nuntiare: vbi est prius illud singulare? Tunc Christus Filius Dei viuit. vbi est? in domo aufugerat Caipha Principis Iudæorum: tardius Dominum suum videbat, qui vocem facile ancilla susurrantis audiuit.* Columba equidem, hoc est, simplicis animæ oculis munitos esse oportet Christi spectatores, ne trabs arrogantia in pupillæ puritatem illapsa, visui sit impedimento. Si enim arbores tempestatem metuunt, aquæ cœnum, aues laqueum, feræ agrestes retia; multo magis homo omnem iniquitatem procul fugere debet, cum ea ipsi laqueus, tempestas, retia, ac deniq; cœnum sit, quo mentis claritas obscuratur.

Chrysologo.

Petrus vniuersali iurisdictione Apostolis maior.

Matt. 16.

Prætermisiss itaq; Apostolis, in primis Christus Petro apparuit, ad declarandam eius dignitatem. Quia licet Petrus, in dignitate Apostolica cæteris esset par; habuit tamen à Christo primatum in spiritali potestate, hoc est in iurisdictione vniuersali, in totam Ecclesiam totius orbis, quæ Petrus supra alios Apostolos excelsit. Soli enim Petro data est potestas ordinaria, regendi & pascendi vniuersam Christi Ecclesiam, ita vt eius iurdictio extenderet se directè, etiam ad aliorum Apostolorum personas. vt euidenter constat ex Scriptura sacra Matt. 16. *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* quibus verbis, promissa est ædificatio Ecclesiæ in autoritate Petri, tanquam in secundario lapide post Christum. Dupliciter quippè Ecclesia innititur Christo, vt funda-

mento, primò, quatenus ab ipso redempta accipit vim meritorum eius, omnem vim vitaliter viuendi saluti ferè. Secundò, quatenus ipsius fide, fundatur in sua fide, & gubernatur in moribus. Quo ad primam rationem fundamenti, non egemus alio Christi Vicario, teste Apostolo ad Hebr. 9. vbi docet, non esse nobis opus, alio redemptore, cum sufficiat Christus ipse per se, qui *noui testamenti mediator est.* Verum quoad secundam rationem fundamenti, quia Christus non erat nobiscum perpetuò mansurus, & humano modo conuersaturus, ac nos in moribus & fide gubernaturus, ideò loco eius egemus Vicario, non quidem eo, qui aliam fidem à Christo docendo, fundet nostram fidem. Quia hoc impossibile est, ex illo 1. Cor. 3. *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus.* Sed qui fidem à Christo datam infallibiliter explicet, propaget, custodiat, proponat, legelq; credendorum & agendorum à Christo latus, obseruari curet, additis alijs necessarijs, vel vtilibus, prout necessitas circumstantiarum tulerit, exigente id statu Ecclesiæ duratura, vsq; ad secundum aduentum Christi. Cum ergo Petrus in hac potestate, voluntate Christi cæteris Apostolis eminuerit, dignitas eius postulabat, vt ei Christus primò appareret.

Ecclesia Christo dupliciter innititur;

Hebr. 9.

Ad quid egemus Christi vicario.

1. Cor. 3.

Disceprant nihilominus Doctores, cur potius Petrus, quam Ioannes, in Vicarium Christi electus sit? Siquidem Christus egregia præ alijs discipulis Ioanni signa dilectionis præbuerat. Nam & supra pectus suum in cœna, fecit eum recumbere, & charissimam sibi Matrem in cruce ipsi commendauit, vt hinc dilecti nomen optimo iure sibi illemet adscribat. Et nihilominus (licet & Ioanni non parua erga Christum dilectio inesset) cum ad sui Vicarium deligendum accessit, non dilecto Ioanni; sed Petro summum Ecclesiæ munus attribuit. Ioan. 21. *Pasce oues meas.* Sed magno id consilio factum video,

Cur potius Petrus, quàm Ioannes à Christo in vicarium electus.

Ioan. 21.

video, ne scilicet ea maximi momenti electio, vel ob respectum ad matrem, quam in sua Ioannes receperat. Ioan. 19. *Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua.* Vel ob peculiarem beneuolentiam, quam erga Ioannem habebat, potius quam ob præstantissimam merita, (quamuis hæc Ioanni minimè deerant) facta videretur. O attentissimam prudentissimamque Christi electionem, malè à multis electoribus, peius verò à pluribus electis expensam! Quid? itane eligentes merita, & virtutes eligendi, penes quos hæc potestas resideret, obseruare, & examinare solent? Itane diuinæ etiam charitati innixi, honorum candidati Ecclesiasticas dignitates semper ambiunt? Haud assensior: imò vereor maximè, ne sæpius Christi tunica (id est Ecclesia sancta) quam sic intitulauit ipsemet Saluator, B. Petro Episcopo Alexandrino & Martyri, discissam vestem ostendens, eumque alloquens: *Arius vestem meam, (quæ est Ecclesia) dilacerauit* forte potius, quam meritis obrineatur. Quod pulchrè præfigurabat Dominus ac Redemptor noster, quo in cruce sanctissimam animam exhalante, vt exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, *non habentem maculam, aut rugam.* Ephes. 5. Milites qui eum cruci affixerant, de hac ipsius veste Ecclesiæ typum gerente, sortiebantur: *Dixerunt ergo ad inuicem, non scindamus eam; sed fortiamur de illa, cuius sit.* Ioan. 19. Paucosne videbitis hæc temporibus, ad dignitates & Prælaturas Ecclesiasticas anhelantes, non iam vt stelliones proprijs meritorum manibus, sed alieno fauore innitentes, nec domibus suis reclusos, studijs, & orationi intentos, sed potius in aulis Regum, in palatijs Principum familiares, & omnia seruiler pro dominatione facientes. Sic quondam Petrus Damianus opusc. contr. Cler. Aulicos, Bonifacium Pontificem, alloquebatur: *Cum de modernis Episcopis mihi perplura displiceant, illud intolerabilius arbitror, quia nonnulli, dum honores Ec-*

Petrus Damianus.

clesiasticos æternis vaporibus astantibus ambiunt, in clientelam potentium, tantquam seruos se deditos obsecrè subternunt, Ecclesias quippè deserunt, dum Ecclesias concupiscunt. Hinc fit, vt dum tales publicas in Ecclesijs Christi consequuntur sedes, non ipsorum meritis, aut Dei nutui, populi vox, quæ Dei solet esse, rem tribuat; sed potius sorti, & fortunæ. Quin & ipsemet Deus, de tali honorum adeptione grauius conqueritur, Osee 8. *Ipsi inquit, regnauerunt, & non ex me, Principes extiterunt, & non cognoui.* Quod D. Gregorius in 2. parte Pastoral. cap. 1. in hunc modum exponit: *Ex se namque, & non ex arbitrio summi Regis regnant, qui nullis fultis virtutibus, nequaquam diuinitus vocati, sed sua cupidine accensi, culmen regimini rapiunt potius, quam assequuntur.* Non probat itaque Deus, nec ratum habet tale regimen, quod non Dei voluntate, sed humano fauore assumitur. Hac de causâ, ipsummet quotidianum panem, qui vt vitæ subsidium, & iustis ac peccatoribus animis est, peculiari ratione iubemur à Deo efflagitare Luca 11. vt scilicet si volumus nobis vtilem, ac proficuum fore, non nisi de eius manu accipiamus. Quemadmodum docet S. Chrysostomus in Catena S. Thomæ ad caput 6. Matthæi. *Non solum autem, inquit, oramus idcirco, panem nostrum da nobis hodie, vt habeamus, quid manducemus, quod commune est inter iustos, & peccatores; sed vt quod manducamus, de manu Dei accipiamus, quod est tantum Sanctorum.* Nam illi Deus dat panem, qui cum iustitia præparat, diabolus autem ei, qui præparat cum peccato; vel vt dum à Deo datur, sanctificatus accipiat, & ideo addit nostrum, id est, quem nos habemus paratum, illum da nobis, vt à te sanctificetur.

Rabbanus autem in capite 16. Matthæi, censet Petro Christi Ecclesiæ Principatum collatum fuisse, quia maiori præ cæteris Apostolis deuotione, Christi diuinitatem confessus fuerat. Exploraturus Dominus, hominum de se opiniones, in-

Olez 3.

S. Gregor.

S. Chryso.

Matt. 16. interrogabat discipulos suos: *Quem dicunt homines esse filium hominis? Respondunt illi, alij Ioannem Baptistam, alij Eliam, alij Ieremiam, aut unum ex Prophetis.* Res stupenda: expendite, qualia & quanta tunc Christus fecerat miracula, dum hæc diceret: mortuos resuscitauerat, leprosos mundauerat, claudos erexerat, cæcis lumen restituerat, infirmitates quaslibet sanauerat, demones suo imperio elecerat, omnes in admirationem sui rapuerat; paruulos, medios, infirmos, attonitos reddiderat; & tamen cum nihil horum Ioannes effecisset, nihilo plus eo Christum faciebant. Quod attendens Dominus, separatim tantisper à mundalium rerum tumultu discipulis, eorum iam, qui non humana, sed diuina in Christo æstimabant, sententias de se extorquere cepit: *Vos autem quem me esse dicitis? Diuus autem Hieronymus exponit: Illis quia homines sunt, humana opinantibus, vos qui dii estis, quem me esse existimatis? Vbi Petrus, tanquam os Apostolorum & caput, primus respondit: Tu es Christus Filius Dei viui, hoc est, vt inquit Origenes in hunc locum: Tu es fons vitæ, à vitæ fonte, qui est Pater.* Quæ responsio adeo grata fuit Christo, vt statim beatum illum pronuntiauerit: *Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui in cælis est.* Quid sibi vult caro, & sanguis? Sanctus Hieronymus intelligit Iudæos. Quasi diceret Christus, supra Iudæorum æstimationem te eleuasti, & ab illis tale iudicium non accepisti. S. autem Hilarius com. 16. in Matt. per carnem & sanguinem, intelligit solam humanam rationem: *Quia, inquit, ultra humanos oculos, & intendisse, & videri laudatus est, non id, quod ex carne & sanguine est continens, sed Dei filium cælestis Patris reuelatione conspiciens.* Ergo ideo Petrus Beatus, quia id patris gratiâ affectus est, idque prospexit, quod nulla caro, nullus sanguis prospicere, aut videre poterat. Imò non solum beatus, sed etiam ultra omnes Apo-

stolos dignificatus, illam accipiens promissionem: *Tibi dabo clauis regni cælorum, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis; & quod solueris super terram, erit solutum & in cælis.* Matth. 16. Vbi clauium promissione, Ecclesiæ Principatus, primariæque potestatis significatur.

Tempestiue hoc loco addubitat Chrysost. quare alij, qui pari clouio Christum laudauerunt, palam confitentes eum esse Dei Filium, non sunt ita dignificati à Christo? Proclamauit Nathanâel Christum Dei Filium Ioan. 1. *Rabbi tu es Filius Dei, tu es Rex Israël,* & tamen non solum vilo beatificationis, aut dignitatis officio muneratus non est, verum, etiam quasi non multo inferiora, quam oporteat cogitaret, à Christo redargutus est. Respondit iesus, & dixit ei: *Quia dixi tibi, vidi te sub ficu, credis.* Equidem sagaci expensione, & curiosa admiratione dignissimum, est, quam ob rem Christus Petrum ob vnicam confessionem: *Tu es Christus Filius Dei viui,* ita gloriose laudauerit, & gazis cælestibus præcelsè munerauerit; Nathanâelem verò simili confessione conspicuum, illaudatum, & immuneratum dimisit? Aut enim vterque gloriose beatificandus erat, aut neuter, non alteruter tantum, de simili cum altero eiusdem confessionis merito commendandus. Cæterum ex ipso Euangelicæ narrationis contextu, opportunam huic thesi ethicam solutionem conijcio. Non enim Nathanâel miraculum vidit, cum Iesus de illo diceret: *Ecce verè Israëlita, in quo dolus non est.* ita vt Nathanâel obstupescens exclamaret: *Vnde me nosti.* Quia prælustrem miraculorum famam de Christo audiuit ab ijs, quibus denegare fidem nefas censebat: neque hæc aus audierat famam vulgi, qui in varias de Christo sententias diuisus erat, ideo Christum Dei Filium confitens, non est beatificatus. Petrus autem vulgi opiniones multas, Christi dignitati ac maiestati parum idoneas audiens, & valde improbables

Matt. 16.

Ioan. 1.

Ibidem.

S. Hieron.

Origenes.

S. Hilarius

Vu

cogno-

cognoscens, quia ita sublimiter sensit de Christo, ut cum verum Deum, ac Dei Filium profiteretur, merito beatificatus, & primatu Ecclesiae honoratus est. Eximiè quippè laudabile erat, & in homine merito beatificandum, quod dum alij variè de Christo sentirent, nec valde laudabilem de eo opinionem combiberent, attentè spectatis, & exploratis, quæ extrinsecus apparebant, neglectisque quæ minus Christum honestabant, humana transcendere, & de Christo, ut par est, sentire.

Ut ergo Christus primatum Petri dignificaret, primò illi ante omnes voluit apparere: quia hunc Ecclesiae primatum, qui penes Petrum, & eius successores, usque ad consummationem sæculi manere debuit, Christus in tantum æstimavit, ut etiam Petri vices aliquando ad tempus sustinuerit. Quod sic concipite: Bonus ille latro in cruce, & suæ furacitatis, & dominicæ innocentiae benè conscius, Christi diuinitatem in tormentis agnoscens, sui memoriam,

Christus
Petri vices
aliquando
ad tempus
sustinuit.

Lucæ 23.

supplex exposcebat: Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum. Lucæ 23. Dicitque Sacra pagina, quod sui memoriam piè quærens, feliciter paradysum inuenerit. Et dixit illi Iesus: Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiso. Qui hæc poterant fieri? cum paradysi, seu regni cœlestis hætenus clausi, apud Petrum clauces manerent, iuxta illam Christi promissionem Matth. 16. factam: Tibi dabo clauces regni cœlorum. Respondet Arnoldus Carnotensis, quod licet tunc defecisset Petrus, à magno cœlestis clauigeri munere obeundo, Christus tamen eius vices suppleuerit. Vnde in Tract. de septem verbis Domini, hoc colloquium ad Petrum inducit. Hodie mecum eris in paradiso.

Arnoldus
Carnoten.

Te tamen Petre, iuxta crucem non video, territus lates, nec ibi Apostolicam auctoritate vteris, ubi ad inuicem fixis iuxta crucibus, priuata miscet colloquia, Saluator, & peccator. Absens eras, & ministerij tui clauces (quod pace tuâ dixerim) modò non proferes, supplet vicem tuam summus

^A Sacerdos, apertisq; seris antiquis, latro primitia derelictorum introducit, apertiente Christo in regnum cœlorum. Ecce Petrus paradisi clauiger designatus, post trinam Magistri abnegationem, Christi oculos præ pudore ferre non sustinens, confestim territus aufugerat, & flebilis latebat, irremediabilibus vbertim lachrymis procurans præuagationis lituram. Ingressurus erat in paradysum latro, Apostolica desiderabatur authoritas, quæ commissis sibi clauibus, paradysum hætenus clausum ex officio reseraret. Nihilominus quia tunc ex legitimâ causâ absuit, lachrymis sua delicta mundans, ideò Christus vices eius obiit, ne suo muneri Petrus defuisse putaretur.

Erubescant hic dissidentes in fide, qui Romano Pontifici, S. Petri Vicario, seipsos monstrare, eiusque supremam in terris iurisdictionem, agnoscere recusant, negantes ei succedendum à Christo relictum, seu ius succedendi. Quasi verò non ipsum lumen naturale sufficienter dicter, Christi Ecclesiam seu Rempub. debere esse ordinatissimam, quoad modum regiminis, proinde monarchicam, quæ potior est, quàm Aristocratica, aut Democratica, ut probat Aristoteles in Politicis. Consequenter debere habere monarcham visibilem, in absentia Christi, utpotè & ipsa visibilis. Cum autem constet, alios Apostolos non fuisse hac dignitate præditos, ex eo, quod nulli succedatur ita continuo usque ad præsentem diem, in vniuersali gubernatione Ecclesiae, sicut Petro; necesse est, primatum Petri cum Christo non esse extinctum, sed ad eius successores deuolutum. Si enim in veteri testamento, semper vniuersali pastori demortuo, vniuersalis succedebat, quod fuit figura gerendi in Ecclesia, quomodò in nouo testamento, mortuo vniuersali pastore, alter quoque vniuersalis succedere non dicitur. Alioquin cum Christus in Petro edificasset Ecclesiam, si ab illo nulla successio deriuata est ad alios, dubio procul Petro

Hæretici
temere ne-
gant vica-
riatum
Christi Ro-
mano Pon-
tifici.

Petro ab Ecclesia sublato, tanquam auulso fundamento, ipsa Ecclesia iam pridem aruisset, simulq; cum Petro extincta fuisset, nec iam unquam reparari posset, siquidem Petrus, qui Ecclesiae fundamentum à Christo institutus fuit, non nisi usque ad extremam iudicii diem, ad vitam renocabitur.

Erubescant sensationes Hæretici, & Schismatici, qui admissio hoc iure succedendi, negant illud pro vno tantum esse relictum, sed pro quatuor Patriarchis, ignari successorem S. Petri non plures, sed vnum tantum esse debere, ut constat ex Monarchico regimine à Christo instituto: cumq; non Hierosolymitanum Episcopum, nec Antiochenum, nec Constantinopolitanum, sed Romanum Pontificem, ut expressè definitum habetur in Concilio Florentino, non longè à principio, ubi sic habetur. *Definimus sanctam Apostolicam sedem, & Romanum Pontificem, in vniuersum orbem tenere primatum, & ipsum Pontificem Romanum, successorem esse Beati Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusq; Ecclesiae caput, & omnium Christianorum Patrem, ac Doctorem existere.* Hanc veritatem Imperatores, ac Reges, semper indubitatum tenuerunt, Romanum Pontificem, caput Ecclesiarum Dei in vniuerso mundo, Pastorum ac Sacerdotum Principem agnoscen-

Conciliū
Florentinū

Constanti-
nus Magn^{us}
Romanorū
Pontificē
maiorē se
agnouit.

Nicephor^{us}

tes, & submissè venerantes. Sic Constantinus Magnus, ita semper Pontificiam dignitatem veneratus est, ut ad Syluestrum Papam scribens, eundem tanquam Christi Vicarium, & Imperiali dignitate maiorem agnosceret. De quo illud etiam præclarum testimonium Imperialis humilitatis, erga Episcopos, commemorat Nicephorus lib. 8. Histor. cap. 16. Cui, inquit, cum plurima aduersus Episcopos querelæ ab ijs, qui cum eis acres inimicitias gerebant, oblata essent, pius Imperator statuto die, libellos eos omnes in manibus tenens, hæc inquit querelæ, & accusationes, magno illi iudici decidenda remittuntur, statutumq; tempus, extre-

^A mi iudicij sit dies, cui iudici occulta etiam manifesta sunt. Mibi quidem homini errori obnoxio, nefas esse videtur, Ecclesiasticorum virorum accusationes reuideri, & audire. Neq; enim conuenit, puto, Dei ministros, se præstare debere, ut vel à me, vel ab alio iudicentur.

Valentinianus pariter tertius, in epistola ad Theodosium Imperatorem, quæ exstat in Concilio Chalcedonensi, ad Romanum Pontificem, tanquam supremum Ecclesiae caput, ac Sacerdotum Principem, iudiciorum Ecclesiasticorum ius spectare, palam fatetur his verbis: *Debemus, inquit, dignitatem propriae venerationis*

Valenti-
nianus Im-
perator.

^B Petro Apostolo intemeratam, & in nostris temporibus conseruare, quatenus beatissimus Romana ciuitatis Episcopus, cui Principatum Sacerdotij super omnes antiquitas contulit, locum habeat, & facultatem de fide, & sacerdotibus iudicare. Martinus item & Valentinianus, epistolâ ad Leonem Papam, Ecclesiasticum Principatum non sibi, sed diuino iure Pontificibus deberi agnouerunt. Pro reuerenda, inquit, & Catholica religione Christiana fidei, cuius auxilijs virtutem nostra potentia confidimus gubernari, tuam sanctitatem, Principatum in Episcopatus diuina fidei possidentem, sacris literis in principio credimus alloquendam. Hac pietate ductus Iustinianus Imperator, epistolâ ad Ioannem Papam, in Cod. de summa Trinitate, & fidei Cathol. non Imperatores, non Reges, sed Romanum Pontificem, affirmat esse omnium Ecclesiarum caput, inquit: *Nec*

Martinus
& Valenti-
nianus Im-
peratores.

enim patimur quidquam, quod ad Ecclesiarum statum pertinet, quamuis manifestum & indubitatum sit, quod mouetur, ut non etiam vestra innotescat sanctitati, quæ caput est omnium sanctarum Ecclesiarum. Sed ne longius excurram, vnus pro mille stabit Basilius Imperator, qui in octaua Synodo generali, hac de re sic præfatus est. Laicis nullo modo licet, de Ecclesiasticis causis sermonem mouere, neq; penitus resistere integritati Ecclesiae, & vniuersali Synodo aduersari. Hæc enim inuestigare, & querere, Patriarcharum, Pontificum, & Sa-

Iustinian^{us}
Imperator.

Basilius
Imperator.

Vu 2 cerdo-

ecclorum est, qui regiminis officium
fortiti sunt, qui sanctificandi, qui
soluendi, qui ligandi potestatem ha-
bent, qui Ecclesiasticas & coelestes
adepti sunt claves: non nostrum, qui
pasci debemus, qui sanctificari, qui
ligari, vel à ligamento solui egemus.

Quid de Regibus pijsissimis cen-
seamus, an ab hac in sedem Aposto-
licam veneratione alieni fuere? mi-
nimè: Vladislavus enim Rex Polo-
niæ, epistola ad Ioannem XXII. de-
uotum ac subditum se eius filium
professus est. Sigismundus pariter
ad Concilium Lateranense, in data
epistola, obedientiam Romanæ Ec-
clesiæ præstitit, his verbis. *Designa-
mus oratores nostros, dantes illis potesta-
tem, coram sanctitate Leonis X. Papa com-
parendi, ibidemq; obedientiam, iuxta ma-
iorum meorum consuetudinem, præstandi,
& recognoscendi eum esse verum, & uni-
cum, & indubitatum Pontificem, & Do-
minici gregis pastorem.* Eademq; sem-

per fuit Polonorum Regum pietas
& obedientia, erga summum Ponti-
ficem. Nec non antiquorum Angliæ
Regum: Eduardus enim primus Rex
Angliæ, in epistola ad Nicolaum XI.
Papam ita scribit: *Summo vniuersalis
Ecclesiæ Patri Nicolao, Eduardus gratia
Dei Anglorum Rex, debitam & subiectio-
nem, & obedientiam.* Idem fecit alter
Eduardus, epist. ad Bonifacium VIII.
& alij Reges Longobardorum, Arme-
norum, Francorum, &c. Quibus
hodiè præit Christus suo exemplo,
qui post suam resurrectionem, licet
verus esset Deus, hunc honorem
B. Petro exhibuit, vt & illi supre-
mum in terris Christi Vicarium, de-
bita submissione venerari non erube-
scant, scientes totam hanc venera-
tionem, simul in ipsum Chri-
stum Regem Regum & Do-
minum dominan-
tium refun-
di, Am.

Regum
Angliæ te-
stimonium.

Regum
Poloniæ in
sedem A-
postolicâ
pietas.

DIE III. RESVRRECTIONIS C O N C I O P R I M A.

Pax vobis. Luca 24.

Ostenditur, quale bellum cum Christi pace consistere valeat.

Iceat mihi quæso hodiè
venientem cum triumpho
victorem IESVM, & in
conclauē Apostolorum,
clausis ostijs intrōeuntem
ad eum modum salutare: quo Rex
Latinorum quondam fortissimum
Æneam ex incendio Troiano, & cru-
ento cū Græcis peracto bello illæsum
redeuntem, inter sui penetralia pala-
tij suscepit: *Pacem ne huc, an arma fer-
tis.* Nam & ego in biuio versor: num
Christus rediuius confluente ad sa-
cratissimæ solennitatis paschalis fe-
stiuinitatem, deuoræ Christianitati, pa-
cem firmam proclamet; num certè
belli pericula denuntiet. Ad pacem
quidem hodiernum inclinatur Euan-
gelium: quia desideratissimo illius

titulo turbatos Apostolos salutat
Christus. Sed ex aduerso, bellum
huic paci opponit altera discrepans
Christi doctrina: *Nolite, inquit, ar-
bitrari quod venerim pacem mittere, in
terram, non veni pacem mittere, sed gla-
dium.* Quid ergo? in vno loco dicit
Christus se pacem afferre, & in alte-
ro bellum proclamat. Num forsan
aut sol cum tenebris, aut bellica dis-
sensio cum societatis fœdere, aut bel-
lonæ certamen cum tranquillitate
regnum, aut martis duellum cum
sanguinis integritate, aut denique
mors cum salute subsistere poterunt.
Sic est pietas Christiana: Pax Christi
cum bono, bello optimè possunt co-
hærere. Nam sicut peritus Chirurgus
ferrum simul & ignem putridis agro-
ti mem-

Matt. 10.

ti membris applicat, quò melius reli-
quorum membrorum saluti obuiare,
& consulere possit: sicut sapiens
medicus, amaris porcionibus, & simul
diris carnum venarumq; scissioni-
bus, & similibus iaculis atq; tunsio-
nibus, rebellium & violentorum hu-
morum conspirationem prosequitur,
vt tandem moribundum corpus, ad
meliorem frugem reducat. Ita planè
Christus Dominus, & bellum bonum
inuexit in orbem Christianitatis, vt
pacem malam ex animis eorum eucl-
leret. Quæ contra charitatis ordi-
nem aliquando solet exhiberi, dum
homo terrena celestibus, humana-
diuinis, caduca æternis præfert. Si-
mul quoq; pacem hodiè attulit, vt
malum inter Christianos dissoluat
bellum. Sic ista duo loca sibi contra-
ria, de pace & bello, concordat do-
ctissimus Antonius Peres, in authen-
tica SS. quatuor Euangelistarum, de
fide Euangelij secundum Matthæum
cap. 38. Et S. Augustinus tomo 4. li-
bro quæstionum Euangelicarum sec-
undum Matthæum q. 3. Venit Chri-
stus (inquit ille) bellum mittere,
quia separare filium aduersus pa-
trem suum: hoc est, vt homo re-
nuntiet diabolo, qui antea fuit pa-
ter illius, dum in peccato decumbe-
ret. Venit separare filiam aduersus
matrem suam: hoc est populum san-
ctum in fide, aduersus incredulam Sy-
nagogam, & perniciosam generis
humani societatem. Pace igitur
Christi vos hodiè salutabo, verum,
quòd simul in hac pace consistentes,
ad bellum parati esse debeatis, irra-
diantes resurgentis gratiæ Saluatoris
edisseram.

Ita Deus omnes astrorum motus
ordinauit, vt post caliginosam noctē,
lucidam diem pariant, atq; nocte ho-
mines terreri, die verò solari desti-
nauit. Quod sapientissimè Regum
& Prophetarum antesignanus David
edisseruit in hunc modum: *Posuisti,*
inquit, *tenebras, & facta est vox, in ipsa
pertransibunt omnes bestie siluæ; ortus est
sol, & congregati sunt, & in cubilibus
suis collocabuntur.* Quasi diceret: ita

Domine tempora disposuisti, vt sole
radios suos in occasu abscondente,
ac veluti tenebroso quodam velo, in-
star noctis vniuersam terram coope-
riente, homines veluti emendicatis
quibusdam solis reliquijs, lucernis
accensis, aduersus tenebras noctis
vmbas sese protegant, quæ tunc
temporis multo maiores esse solent,
vt Pastor ille apud Virgilium Meli-
bæo dixit.

Etiam summa procul villarum culmina fumant.
Maioresq; cadunt altis de montibus vmbæ.

Tunc enim iuxta effatum Regij
vatis, ferocissimæ quauis belluæ, ex
antris suis egredientes, per campe-
stria hinc inde discurrunt, vt præ-
dam sibi inueniant attestante scri-
ptura: *Vt, inquit, rapiant, & querant
à Deo escam sibi.* Tunc temporis aues
formidolosæ nidis suis accubant; ho-
mines in suis domicilijs conque-
scunt, infirmi quasi caliginosæ no-
ctis melancholiā illos grauius infe-
stante, deterius habent. Actandem
horribilia phantasmata, quæ procul
abigi à cordibus fidelium postulat
sancta Ecclesia: *Procul, inquit, re-
cedant somnia, & noctium phantasmata.*
Tunc inquam domorum incolas, ter-
rore atq; horrore nimium vexatos
conturbant, affligunt, & quod ma-
ximum, noctes etiam insomnes du-
cere plerumq; compellunt. Verum
lucidā in orbem prodeunte die, ab
his omnibus periculis liber & immu-
nis homo efficitur, dicente prophe-
ta: *Ortus est sol, & congregati sunt, &
in cubilibus suis collocabuntur.* Quasi di-
ceret, cum iam longius tenebræ re-
cedunt, & sol cælum conscendit,
protinus leones, tygres, vrsi, aliaq;
effera animantia, ad nemorum recessus,
siluarum antra, & caliginosas,
quas incolunt cauernas regrediun-
tur. Singuli verò hominum, singu-
lis operibus vacare incipiunt, & vnus
quisq; se ad opus suum præstandum
accingit. Agricultor ad vineam, iu-
dex ad tribunal, Ecclesiasticus ad
diuina negotia, aduocatus ad clien-
tis patrocinium, literis deditus ad
speculationem. Ortus sole, & solo
V u 3 eius

Ibidem;

Ibidem.

Antonius
Peres.

S. August.

Psalm. 103.

Psal. 64.

eius aspectu, claritate perfusâ, montes & valles, gratâ oculos viriditate recreant. Colles & planities herbis coopertæ lætitiâ quandam præferre videntur. Irradiante demùm sole, fecunda in vberes fructus exundat terra, teste Regio vate: *Benedicet, inquit, coronæ anni benignitatis tuæ, & exultatione colles accingentur, induti sunt arietes ouium, & valles abundabunt frumento.* Quis obsecro ignorat ante ortum diuini solis iustitiæ, Christi rediuiui, vniuersum terrarum orbem, retrâ ignorantie caligine oppressum, ac demonis tyrannide vexatum fuisse? qui tanquam leo effrænis, innumeris infestationibus mortalium genus premebat. Prodeunte tamen de ferali sepulchro, in orbis hemisphærium sole iustitiæ, qui est splendor Patris, omnibus subito bonis, doctrinâ salutis, splendore gratiæ, vitæ exemplo, Sacramentis, meritis, sanguine, ac demùm inappretiabili Christi passionis fructu cumulatus est orbis vniuersus. Premebant diuino hoc occidente sole, vmbra infidelitatis discipulos, quibus eorum animi in funesta Christi morte contristati, & conturbati fuere. Verùm ut primum renatus est Sol iustitiæ, & in tertio hodie suæ ascensionis gradu stetit; ut primum clarior & nitidior mundo apparuit, qui antea sub nubibus mortis obscuratus fuerat, mox ad antra & cauernas suas leones fortissimi, scilicet salutis humanæ inuidi Principes tenebrarum abacti sunt. Mox venenosi serpentes peccatorum suggestores aufugerunt. Mox lethali morbo peccati ægrotantes, nouo quodam refrigerio refecti, & pristinæ sanitati atque gratiæ restituti sunt.

Tulit ergo hodiè Christus pacem mundo consolationis, & fortitudinis, contra dæmonem, qui iam non potest redempto homini quidquam nocere, nisi quantum diuina voluntas permiserit, ipsamet æterna veritate id asserente: *Eccæ, inquit, dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes & scorpiones.* Hodiè primum iu-

gum æternæ damnationis de ceruicibus humani generis sublatum est. Hodie fædus amicitie æternæ cum Deo pactum. Hodie pace optata de superbis hostibus ex humana infirmitate triumphantibus, populus Christianus donatus est. Quia pacificauit Rex gloriæ cælestia simul & terrestria. Refert Pausanias, quod cum à Lacedæmonijs Messenij grauitè premerentur, quidam Aristhomenes, noctu Palladis templum ingressus, ibi clypeum suum reposuerit, ubi hostes parta victoriâ arma ponere consueuerant. Sicq; inimicos inuadens, fugauit totum illorū exercitum, & Messenios è molestijs eripuit, cui occurrentes Messeniæ fæminæ, carmen illud decantauerunt.

*Per medium campum sterilem & iuga bouum
Spartanus fugat fortis Aristhomenes.*

Sic planè, cum fortis & armatus tenebrarum Princeps, mundum suæ tyrannide opprimeret, misericordiâ motus diuinus Aristhomenes, scilicet Christus Iesus, in excelso crucis throno reposuit illud suum insigne J. N. R. J. & in ipso mortis templo, ubi dæmon victorum hominum trophæa arroganter locauerat, sacratissimæ humanitatis suæ clypeum erexit. quo munitus, & resolutum dæmonem aggressus domuit, tartareas potestates cœcruit, antiquorum Patrum carceres reserauit, & captiuos omnes in spatiosum libertatis & redemptionis campum eduxit. Vt proinde lætabunda fidelium Ecclesia, meritò hodiè tantq; victori Christo nouū occinat canticum. Non tamen illud, quod Maria soror Moysis; cum mare rubrum sicco pede permeantes Hebræi, gloriosam reportassent ex Pharaone victoriâ. Non illud, quod Debbora, insigne decus victoriæ cecinit, cum potentissimum Sisaram debellasset. Non illud, quod Anna ob sterilitatis opprobrium sibi ablatum, Deo persoluebat. Neq; demum illud, quod Ezechias quindecim annis suæ ætati superadditis, Deo gratificans occinebat, sed nouum illud: *Saluauit sibi dextera eius, & brachium*

Collostr.

Psal. 97.

Matth. 9.

Ioan. 20.

Ioan. 20.

sanctum eius. Nam maius his omnibus gaudium, Apostoli sancti ex victoria Christi susceperunt, quod præclare descripsit Propheta: *Lætantur, inquit, coram te, sicut qui lætantur in messe, & sicut lætantur victores captâ prædâ, quando diuidunt spolia, & sicut in die Madian.* Vbi primum gaudium Apostolorū ex conspectu Christi, comparat Propheta cum gaudio messorum. Sicut enim arandi serendiq; elapsis interuallis, niuib; & frigoribus transactis, brumaliscq; temporis inclementiâ sopitâ, lætantur potissimū agricolæ, dum copiosas colligunt messes, quibus horrea complent; sic planè discipulis Christi euenit, quorum corda, postquam frumentum Christi corporis, intra sepulchri terram satum esset, maior maximus occupauerat. Verùm rediuiuum videntes Dominum, tanquam maturam splendentemq; aristam, in credibili lætitiâ gestire cæperunt, teste Euangelista: *Gausi sunt, inquit, discipuli viso Domino.* Secundò, lætitiâ discipulorum ex apparitione Christi Domini, comparat Propheta cum gaudio militum victoriâ obtentâ. Sicut enim milites tempore belli, grauissimis præmuntur angustiis, propterea, quod ut veteranus quidam protulit miles, dubius sit belli euentus. Nihilominus tamen ubi prosperum & secundum martis successum vident, quasi obliti omnis susceptæ miserie, vexilla extollunt, tympanis personant, concrepant tubis, & innumerabilia lætitiæ signa præferunt. Sic planè se res habet cum discipulis Christi: & hi enim cum in monte Caluarie strenuè dimicaretur, tanto fuerunt terrore concussi, ut terga vertentes, proprium ducem in manibus hostium reliquerint. At verò ubi Christum cum triumpho resurgentem, & inter se comparentem viderunt, illicò omnis eorum tristitia in tripudium, maror in gaudium, melancholia in lætitiâ versa est. Quia, *gausi sunt viso Domino.* Tertiò demùm lætitiâ discipulorum, quam ex præsentia Christi rediuiui conce-

perunt, magnitudinem comparat propheta cum gaudio pugnantium, in campo Madian. In campo enim Madian victoriâ reportauerant milites, ex hostibus Cæraceis, confectis vasis, in quibus accensus ignis inclusus asseruabatur. Sic planè confosso clauis acutissimis Christi mortali corpore, indeq; lucidissimâ animæ eius face prodeunte, dæmon in quo ignis æternæ damnationis asseruabatur, victus miserabiliter cecidit. Ex cuius victoriæ assecutione, incredibilem Apostoli conceperunt lætitiâ. adeo enim strenuè Christus in sua passione, cum Principe tenebrarum debellauit, ut impossibile sit hominem reperiri, qui resolutum illud certamen considerans, mirari pariter & lætari non debeat. Prælium autem hoc Christi cum potestatibus inferorum, Draco cum Elephantem dimicans, ad amissim exprimit. Docet enim Plinius naturalis historiæ peritissimus auctor, calidissimæ naturæ Draconem esse, atq; adeo irâ propriâ impulsus, Elephantem quærere, qui sanguinis est frigidissimi; ut eo sitim suam extinguat. Verùm, cum id difficile possit obtinere, quoniam Elephantis multò est robustior Dracone, idcirco hac arte vititur Draco. Cum Elephantum arbori innixum comperit, (sic enim dormire illum tradit Plinius) sanguinè de venis eius fugit: ubi exanguis Elephas, mortem iam sibi imminere cernens, & in terram corruens, corporis sui pondere draconem comprimit, sicque moriens victoriâ reportat de Dracone. Egregia sanè figura victoriæ Christi: Nam lucifer in sacro eloquio, Draconis nomine venit, iuxta illud Propheta: *Draco iste quem formasti ad illudendum ei.* Et illud S. Ioannis: *Michæl præliabatur cum Dracone.* Draco iste adeo ignitæ naturæ est, ut Iordanem fluuium potare audeat: *Absorbet, inquit Iob, fluuium, & non mirabitur, & habet fiduciam quod infuat Iordanis in os eius.* Non enim solum cupit inuidissimus nostræ salutis hostis, peccatores, qui suarum pas-

Plinius

Psal. 103.

Apoc. 12.

Iob 40.
n. 18.

flonum fluctibus deferuntur, absorbere; verum etiam iustos ipsos Iordane expressos, quo Deus stupenda prodigia operatus est. Hic ergo infernalis draco, Christi sanguinem sifciens, dum ligno crucis innixus, & somno crudelissimæ mortis oppressus esset, Hebræorum manibus, & blasphemantium ore sanguinem eius suxit. Verum exanguis Christus decidens, & diuinitatis suæ pondere in eum irruens, compressit illum, iuxta prophetiam Davidis: *Tu confregisti capita draconis.*

Psal. 37.

Pacem ergo desideratam attulit nobis Christus, in qua magnificentia eius, maiestas, & potentia summe eluxit, quod potentissimum hostem, demonem scilicet; cuius potentiam admiratus Iob dixit: *Non est potestas in terra, quæ valeat ei comparari;* dum inquam tantum hostem non vllis armis, sed corporis sui horrendis cruciatibus exterminauit, & penitus prostrauit. Iuxta effatum Euangelistæ: *Nunc Princeps huius mundi eiecitur foras.* Procurauerat quidem ab instanti suæ damnationis, crudelissimus hic generis humani tyrannus, hominum animas multis sceleribus deturpare, ut sic in odio Dei habitæ, facilius non permouerent æternum Patrem, ad mittendum ad nos vnigenitum Filium suum. Sed spes eius præconcepta vororum magnitudinem non adæquauit, nec malè intentis optatus respondit euentus. Quia non est consilium, non est prudentia non est sapientia aduersus eum. Nitebatur semper diabolus, per omnia diuinis ordinationibus resistere, & in omnibus vijs supplantator existendo, ruinam Angelorum, de hominum genere reparare volente Deo, hominem ipsi inobedientem reddidit, non obstante custodiâ Angeli boni, propter cuius malignam suggestionem, eousque exereuerat hominum iniquitas, ut diluuium vniuersali mortalium genus perderet, iuste indignatus Deus. Solo Noë viro iusto, cum filiis, eorumque coniugibus, ab interitu præseruatis. Et videns iam

Iob 41.

Ioan. 12.

ante Ecclesiam militantem in Abele initium habere, statim Caimum aduersus fraterni sanguinis effusionem suscitauerat. Extinctis vero aquarum inundatione hominibus, extrinsecus fratribus stimulauit vnum, qui Patri suo dormienti illuderet. Venit tandem ad eos, quos sanguis Christi redemerat, sed hic iam compedibus vincula eius malitia subsistere debuit: cum pacem à Christo nobis partam agnosceret. Voce enim victoris, & triumphatoris Christi, ab omni fraudulenta fidelium deceptione repulsus est: *Nolite, inquit, tangere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari.*

Psal. 104.

Merito proinde diem hodiernam, diem Solis vocare possem: quia illuxit nobis feliciter optatæ pacis possessio, facta per mortem & passionem Christi. Et quemadmodum Pererius supra Genesim docet, terro primùm creationis die, terram omni amantitate & florum varietate fuisse completam, hortos produxisse pomiferos, atque adeo ipsum paradysum in Palæstina, omnem delectationem in se habentem. Sic planè Christus Dominus, non prius, quam tertio resurrectionis die, pacem humano generi partam in sanguine suo præsentauit. Quia hic dies festiuitatis Paschalis, est regnum cæli, salus mundi, vitæ credentium, occasus inferni, gloria superiorum, mortuorum suscitatio, testimonia diuinæ resurrectionis, pretium redemptionis humanæ, demum cognitio mortis abolitæ. Verè dies solis est hodierna festiuitas, quam fecit Dominus, celsior cunctis; lucidior vniuersis. in quo sibi nouum populum regenerationis spiritu conquisiuit: In quo singulorum mentes, gaudio & exultatione perfudit: in quo pacem optatam dedit Apostolis, reconcilians ima summis. Dies proinde solis est hodiernæ festiuitatis, quia defunctis vitam, peccatoribus veniam, sanctis gloriam confert, quando operatione virtutis, eleuat de imis, suscitatur de terrenis, collocat in excelsis, consummat iustos, firmat

Pererius.

Augustin⁹
Serm. 162.
de tempore.

mat dubios, damnat incredulos. Quod ergo ornamentum, aut quem fructum hodierna Christi pax confert animæ Christianæ? Magnam profectò, quia inprimis mutuam concordiam, ne amplius in Christianitate odium, superbia, dissensiones regnent, sed vnitas in fide, & gratia Iesv Christi. Sic Augustinus super illa verba S. Ioannis: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis;* Christi pacem describit. Pax inquit est serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, amoris vinculum, consortium charitatis; Hæc est pax Christi, quæ similitudines tollit, bella compefcit, comprimit iras, superbos calcit, amat humiles, discordes sedat, inimicos concordat, cunctis est placida. Hæc est vera Christi pax, quæ non querit alienum, nihil deputat suum, docet amare, quæ odisse non nouit, nescit extolli, nescit inflari.

Ioan. 14.

Confert etiam pax Christi, medicamentum non leue ægrotanti animæ, plenam scilicet & perfectam dilectionem, per quam possumus non solum amicos, verum etiam inimicos diligere. quod quomodo verus Christianus tenere, credere, & adimplere teneatur, ipsa veteris testamenti documenta manifestè docent. Considerate obsecro primùm, quanta in beato illo Patriarcha Iacob fuerit charitas? ut odientem se fratrem Esau maluerit in longinquas regiones fugere, quam vicem odij rependere. quem sicut vitare studuit, ira odisse nesciuit. ut tamen illum sibi placatum redderet, reuersus de terra aliena, amplissimis illum muneribus honorauit. conuertite vestri animi perspicacem oculum, ad antiquissimos illos Sanctos Patres, quàm benigna fuerit in illis erga inimicos charitas. Nam B. Ioseph pro patricidij, & venundationis crimine, impijs & malitiosis fratribus suis, non odij amaritudinem, sed charitatis dulcedinem repensauit. Quando premente fame & inedia, venientes in Ægyptum emptum frumentum,

singulos lachrymis perfusus osculabatur, quibus tantum abfuit, ut maliquidpiam rependeret, ut potius omnia bona tribuens, tam viuo, quàm mortuo patre, germano semper amore illos dilexerit. Familiaris pariter diuinis eloquijs Moyses, cum frequenter illum populus ille Israëliticus, duræ ceruicis, & ipsi Deo rebellis, non solum contemnere; sed lapidare etiam vellet: diuinæ charitatis memor, quasi grauissima illa opprobria ignorasse videbatur. Vnde ita pro delinquentibus & idololatrantibus filiis Israël, supplices ad Deum tendebat manus, ut clamaret: *Si non dimiseris peccatum populi tui, dele me de libro tuo, quem scripsisti.* Hanc dilectionis pacem Moyses in suis legibus, Deo inspirante, & approbante, sacrosantam seruandam præcepit in Exodo. *Si videris, inquit, Asinum inimici tui iacentem in luto, non prateribis, nisi prius alleues eum.* Si ergo asinum inimici non licet in luto dimitti, quantò magis homo ad imaginem Dei factus, non debet aut odio haberi, aut contemni, aut prorsus negligi. Nam si Cæsaris imaginem violare, est crimen læsæ maiestatis; & hominem profectò, qui est Dei imago, despicere, crimen est læsæ diuinæ bonitatis, atque auctoritatis. Retinebat hanc dilectionis pacem iustissimus & patientissimus Iob, liberâ conscientia Deum alloquens: *Si gauisus sum ad ruinam inimici mei, & exultavi in eo, quod inuenisset eum malum, vel si in corde dixi, bene.* Seruauit hanc charitatis pacem Rex David, qui licet multis virtutibus fuerit exornatus, nulla tamen illum actio familiaris Deo coniunxit, quàm dilectio inimicorum suorum, ut testatur de illo scriptura inquiens: *Cui cum inimicus suus in faciem malediceret, maluit tamen parcere, & Dei iudicio reformare, quàm suam iracundiam satisfacere.* Vnde meritò securus dicit illud, quod omnes homines attento & trementi animo dicere debent: *Si reddidi retribuentibus mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis, persequatur inimicus animam meam, & com-*

Exodi 32.

Iob 31.

1. Reg. 16.

Psal. 7.

X x

comprehendat & conculcet in terra vitam meam, & gloriam meam in puluerem deducat. Ecce quanta illum Dei vindicta manet, quanta maledictio, qui de inimicis diligendis, Dei præcepta contemnens, odium seruare in corde suo non metuit. Cum per Salomonem quoque Spiritus Sanctus clamet, & dicat: *Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, ne forte videat Deus, & displiceat illi, & auertat iracundiam suam ab eo, ad te verò illam dirigat, qui de inimici ruina gaudebas.* Iuxta illud alterum celestis sapientiæ effatum: *Qui in ruina latatur alterius, non erit impunitus.* Verum, opponet forsitan quispiam, excusando se à dilectione inimici, & seruanda pace cum illo, præceptum illud veteris testamenti, ubi dicitur; *Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum.* Quomodo ergo Christus nos cum inimicis pacificare venit? cum vnum Dei præceptum alterum non tollat? sed qui sano intellectu scripturæ diuinæ sensum cognoscere cupit, sententiam hanc ita discutere debet: vt intelligat per proximum significari omnem hominem, per inimicum verò, primò diabolum, deinde omne illud, quod hominem coinquinat. Diuino itaque præcepto insistendo, diligere debemus omnem hominem, quia omnis homo noster proximus est. Et simul debemus odisse diabolum, qui & Dei, & nostræ salutis capitalis est inimicus. Duo proinde ista Dei præcepta. *Diliges proximum, & Odio habebis inimicum;* in vno etiam homine malo impleri possunt. Nam quatenus homo est, proximus tuus est, vtpote ab vno creatore, & ab vno primo parente ortum trahens. quatenus verò peccator est: quia non solùm tuus, sed etiam Dei, immò & sui ipsius inimicus est, odio haberi debet. Similiter hæreticus, Iudæus, & quicumque infidelium, aut saltem malè credentium, quia homo est; cum sic acceptus sit vera imago Dei; proximus est: & ideo diligendus. Sed quā infidelis, cum sit & à Deo auersus, & suæ perditionis author, & multorum

^A deprauationis caput, odio habendus. Si ergo præceptum Dei adimplere desideras, dilige in quolibet homine, carnem pariter & animam, quem Deus ad imaginem sui, & tui fecit: & abominare in illo malitiam peccati, impudicam actionem, conuersationem peruersam, vitam beluina, hæresim, Iudaismum, & omnem à vera fide errorem, quem illo consentiente, diabolus in animum ipsius deprauatum induxit. Quod ubi sancto & pio animo feceris, vices celestis medici ages. odio habens morbum, & diligens ægrotum: abominando quod in se malum est, & toto animo propendendo in bonum. Quemadmodum D. Augustinus, præceptum illud de inimico odio habendo, ad hunc sensum ingeniosè exponit. Atque hæc veritas apertissimè deducitur, ex illo sacræ scripturæ loco, in prouerbijs, ubi Spiritus Sanctus per Salomonem loquitur: *Si, inquit, esurierit inimicus tuus, ciba illum, si sitit potum da illi: hoc enim faciens, carbonem ignis congeres super caput eius.* Quem locum propter summam eius difficultatem, plerique dum benè non intelligunt, de medicamentis vulnera faciunt. Quando præceptum hoc diuinum, ad fouendum internum suum furorem assumunt, dicentes intra se. Ecce cibo inimicum, vt ardeat in æternum. Sed absit hæc peruersa diuini ænigmatis intelligentia, à cordibus nostris. Nam qualiter locus hic accipi debeat, antiqui illi Sancti Patres, reuelante Spiritu Sancto, sic definierunt. *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum, hoc enim faciens carbonem ignis congeres super caput eius:* Vbi per caput, in homine, sensum rationalem intelligunt, qui sensus cum à feruore charitatis recedens, fiat frigidus; iuxta illud Apostoli: *Quia abundauit iniquitas, refrigescit charitas multorum.* Ideo necesse est, vt quod obest saluti, contrarium sapiat, & cui deberet esse amicus, inimicus existat. Ad sanandum ergo talem phreneticum, homines sanctos, & charitatis igne succensos hortatur Spiritus Sanctus,

Augustinus
Serm. 168.
de Tempo.

Prou. 25.
Rom. 12.

Matt. 24.

ctus, vt carbonem ignis congerant. ^A Verumtamen profani homines, licet animas eorum peccati labes cruciet, terreno duntaxat & temporali gaudio contenti esse volunt. quorum calamitatem & imprudentiam deploret S. Bernardus Serm. 1. de resurrectione sub finem. *Ipsius, inquit, plangimus solennitatis iniuriam; pro dolor! peccandi terminus, tempus recidendi facta est resurrectio Saluatoris; ex hoc tamen tempore commensationes & ebrietates redeunt, impudentia repetuntur, & laxantur concupiscentiæ frenata: quasi ad hoc surrexerit Christus, & non magis propter iustificationem nostram. Sic honoratis miseri Christum, quem suscipitis? quid minus reuerentia resurrectionis Dominice tempus exigit, quàm passionis.* Si tempore passionis fletibus maestissimis, qui vel durissima quæque corda emollire potuissent, fuistis compuncti, & lachrymati, nunc tempore festiuitatis paschalis, ubi Ecclesia deuotis vocibus concrepat lætabunda, cur spiritualis lætitia in cordibus vestris adesse non debeat? sed potius profana quædam & mortifera, vt olim dicebat Chrysosthomus suis auditoribus, in hæc verba prorumpens, sermone octauo de resurrectione to. 4. *Nonnulli, inquit, festiuos se esse dubitant, nisi gula, nisi ventri, nisi luxuria satisfacerent.* Non est hoc o pietas Christiana, festiuitatem Dei colere, sed coinquinare: non est pacem Christi recipere, sed odium altissimi in se excitare. Quod si vultis scire, quid sit hominem festiuum esse? imitemini in aliquo illos, qui primi hac festiuitate visi sunt, scilicet Sanctos Dei. quorum hoc potissimum tempore, dies erant semper sobrij, noctes pudicæ, sanctæ vigiliæ, sopor castus, actus probi, conuersatio honesta. non verò illos sequimini, quorum (vt ait Apostolus) finis est interitus, quorum Deus venter est, & gloria in confusionem eorum, qui terrena sapiunt. Mirantur Doctores Sancti, quid sit causæ & discriminis, quod Angelus semel in peccatum superbiæ lapsus, non amplius cum Deo pacificatus est. Homo autem ab eodem

S. Bernard.

Chrysosth.

Ex quo manifestè patet, quod quicumque pacem Christi habere desiderat, is ad bellum intestinum debeat paratus esse. Nam vt inimicum diligas, inueteratum odium te retardat. vt ergo te ipsum vincas, armis diuinæ gratiæ opus est, quibus expugnata in corde tuo omni inuidiâ & malitiâ, dilectio inimici mentem occupet. Vis pacem habere societatis cum Deo, ecce caro infirma spiritui prompto reclamationat. Vt ergo plenus diuinâ pace abundes, armis diuini auxilij opus habes, quo suffultus, ab omni iniquitate te erigas. Vnde merito clamat Apostolus: *Abijcite opera tenebrarum, & induimini arma lucis.* Quasi diceret; si pacem Christi habere desideratis, abundet in vobis puritas mentis, & anima ab omni macula purgatæ candor, nam verissimum est illud oraculum Isaïæ; *Non est pax impijs, dicit Dominus.* LXX. autem verunt: *Non est gaudere impijs:* Quia impiorum corpus, licet bonis omnibus affluat, in animum tamen illorum nihil omnino lætitiæ illabitur. Gaudium autem quod Christi pax secum affert, non in ore, sed intus in corde hominem solari consuevit. Quemadmodum docet Sapiens: *non est oblectamentum super cordis gaudium.*

^B hoc surrexerit Christus, & non magis propter iustificationem nostram. Sic honoratis miseri Christum, quem suscipitis? quid minus reuerentia resurrectionis Dominice tempus exigit, quàm passionis. Si tempore passionis fletibus maestissimis, qui vel durissima quæque corda emollire potuissent, fuistis compuncti, & lachrymati, nunc tempore festiuitatis paschalis, ubi Ecclesia deuotis vocibus concrepat lætabunda, cur spiritualis lætitia in cordibus vestris adesse non debeat? sed potius profana quædam & mortifera, vt olim dicebat Chrysosthomus suis auditoribus, in hæc verba prorumpens, sermone octauo de resurrectione to. 4. *Nonnulli, inquit, festiuos se esse dubitant, nisi gula, nisi ventri, nisi luxuria satisfacerent.* Non est hoc o pietas Christiana, festiuitatem Dei colere, sed coinquinare: non est pacem Christi recipere, sed odium altissimi in se excitare. Quod si vultis scire, quid sit hominem festiuum esse? imitemini in aliquo illos, qui primi hac festiuitate visi sunt, scilicet Sanctos Dei. quorum hoc potissimum tempore, dies erant semper sobrij, noctes pudicæ, sanctæ vigiliæ, sopor castus, actus probi, conuersatio honesta. non verò illos sequimini, quorum (vt ait Apostolus) finis est interitus, quorum Deus venter est, & gloria in confusionem eorum, qui terrena sapiunt. Mirantur Doctores Sancti, quid sit causæ & discriminis, quod Angelus semel in peccatum superbiæ lapsus, non amplius cum Deo pacificatus est. Homo autem ab eodem

Eccl. 30.

X x 2

pariter

pariter statu gratiæ, in profundum iniquitatis demersus, diuinum sensu auxilium, quo suffultus, ad pristinum innocentia statum rediret. S. Augustinus in diuinum placitum hoc refundit, exclamans: *O altitudo, inquit, Sapientia & scientia Dei, & quis consiliarius eius?* Alij, in eminentiam status Angelici, quod scilicet Angelus, cum ex illo perfectissimo statu, in quo conditus erat, ceciderit, dignus non esset, cui Deus suam amplius dexteram porrigeret. Deniq; Thomistæ, in obstinationem Angeli hoc ipsum referunt, quæ cum consistat in impotentia dolendi de peccato, & consequenter in impotentia bene operandi, idcirco dicunt Angelum semel peccantem, amplius panitere non potuisse. Caterum ego causam hanc crediderim esse, quia Angelus in tenebris collapsus est, cum adhuc neq; dies esset, neq; nox. Nam S. Thomas, & cum illo Thomistæ docent, Angelum ab initio statim suæ creationis diuinæ voluntati fuisse rebellem, propter inordinatam suæ pulchritudinis complacentiam, quod facile deducunt ex illo loco S. Ioannis: *Ille homicida ab initio erat.* Vbi ly ab initio, Thomistæ de instanti creationis Angelicæ; Alij verò S. Patres de principio mundi intelligunt. Ex eo fundamento, quia Angeli creati sunt in gratia sanctificante, sicut etiam primus homo. Gratia autem sanctificans, pro eodem instanti, cum peccato simul cohærere non potest. Nam sicut umbra soli est in composibilis; sic planè peccatum quatenus significat maculam habitualement, & consequenter inde priuatione gratiæ, incompatible est cum gratia, non secus, quam priuatio cum sua forma. Quia ergo Angelus peccauit, cum solæ tenebræ mundum vndeque operirent: nam, sol & luna, quarto primùm die iuxta sententiam Pererij in Genesim, condita sunt, ut lucem diuiderent à tenebris, & præessent diei atq; nocti. Quia inquam antequam dies illuxit, in inferorum Chaos præuaricator Angelus præ-

pitatus est, idcirco denegatum illi fuit auxilium gratiæ efficax. Nam sicut dum aliquis tenebrarum hora in profundum puteum labitur, non aliter, quam subsequente die erigi potest; sic lapsus in tenebris Angelo ante luminis procreationem, antidotum præbere non videbatur consensaneum. Homo verò fragilis ex natura sua, quia cecidit quidem in nocte, dum perfunctoriè mandatum Dei perpenderet, sed tamen dies iam illuxerat, Deo ultore in paradysum veniente, propterea non decebat, in media luce peccantem hominem abijci, aut certè in flammæ damnationis præcipitari: quoniam lux semper misericordiæ symbolum habetur. Flexit proinde hæc commiseratio Deum, ut lapsus erigeret hominem. Non vnus fortasse nostrum in tenebris obliuionis Dei cecidit, sed ecce illuxit hodiè dies candida, Christus scilicet rediuius stans in medio Apostolorum. Igitur erigite ad illum animos, ut cedant peccatorum tenebræ gratiæ lumini, & nox iniquitatis diurno sideri. Tu verò clementissime Iesv, qui omnes illuminare venisti, illumina nunc conscientias nostras, & omni bellorū strepitu, atq; terrore periculorum repulso, da pacem tuam fidelibus.

E O D E M D I E CONCIO SECVNDA.

Pax vobis. Luca 24.

Christus suâ resurrectione pacem spiritualement reconciliationis cum Deo, & iustificationis, nobis attulit.

PAcem fortuna sequitur Auditores: vbi enim pax dominatur, ibi læta omnia & fausta eueniunt. Et Reges cum populis, quasi parentes cum liberis procedunt: & agricolæ gaudent, segetem videntes luxuriantem, ac spicas vberes, granis onustas. Et Patres familias lætantur, manipulos

nipulos colligentes iniecta falce, congestos ducentes in horrea, terentes, ventilantes, & aggregantes. Ac tandem pacis tempore omnia in tuto stant certâ lege. Fatetur hoc Romanus Orator Philippica 13. *Dulce nomen, inquit, pacis; res verò ipsa tum iucunda, tum salutaris: Nam nec privatos focos, nec publicas leges, nec libertatis iura cara habere potest, quem discordia, quem cades ciuium, quem bellum deletat; enimq; ex numero hominum eiciendum, & ex finibus humane nature exterminandum puto.* Discordia namque & bella, omnium malorum origo sunt: scilicet bonorum direptionis, & patriæ amissionis, innocentum captiuitatis, & mortis infontium. At verò pax origo & aggregatio omnium bonorum. Agnouit hoc cæca Romanorum antiquitas, quæ tanti habebat pacem, ut ad illam significandam, virginem quandam depingeret, manu cornucopiæ tenentem: vbi per virginem, pacem; per cornucopiæ omnem repræsentabat abundantiam. Agnouit & antiquissimus Euripides, cui tanto in desiderio erat, pax, ut illam omnibus votis exoptaret inquitens:

O pax opulenta & beata inter pulcherrima diuos, Desiderium me tui habet. O quam tarda moraris? Atqui metuo ne prius laboriosa vincat senectâ, Quam iucundum tui tempus inspexero, (dentia. Cantusq; pulchri colores, contiuiaq; coronis gau-
Huc ades, & veneranda, hanc ad urbem ædib, inimicam expelle seditionem,
Infamantq; litem, ferro quæ gaudet acuto.

Et hæc certè erat vnica causa, quod Julius Cæsar, vir doctrinâ celeberrimus, victorijs & triumphis solus inter omnes ad amissum clarus, fortitudine & industriâ potens, bello omnibus metuendus, Senatui Romanum arroganti contempserit fastu, propter quod omnibus fastidiosus esse cepit; quia scilicet vbi Romanæ, & toti imperio in miserrimo casu, propter immane bellum diu versanti, pacem & tranquillitatem omnem attulerat, debellato Pompeio. Sed longè maiorem Christus resurgens, pacem hodie mundo attulit, cælum & terram in mutuam redigens concordiam, teste Apostolo:

Pacificans, inquit, per sanguinem eius, siue qua in calis, siue qua in terris sunt. De quâ pace præsens noster sermo instituetur.

Diuus Basilus, & S. Ambrosius, de Halcyone narrant, quod partus sui tempore, mare alioquin varijs tempestatibus agitari solitum, tranquillum reddat. Vnde inquit D. Ambrosius. *Halcyonis avis singularis elucet gratia: Nam cum undosum fuerit mare, positus illius ovis subito mitescit, & omnes cadunt ventorum procellæ, flatusq; aurarum quiescunt, ac placidum ventis stat mare, donec oua fouet Halcyon sua.* Septem dies fetus formantur, quibus decursis educit pullos; illico alios septem adiungit dies, quibus enutriat partus suos, donec incipiant adolescere. Tantum autem beneficium auicula hæc, diuinitus sibi concessum habet, ut suos quatuordecim dies, nautici, præsumptæ serenitatis obseruent, quos & Halcyonidas vocant, quibus nullos motus procellorū tempestatibus horrescunt. Hinc Poëtæ fabulandi ansam sumpserunt, Halcyonem filiam Æoli fuisse, qui in gratiam filia suæ, dum illa in litore oua parit, & educat, ventos detinet inclusos. Sed misso hoc vero, an falso commento, certè quemadmodum pariente Halcyone, turbulentum mare quiescit, & furentes fluctus eius mansuescunt, ita ut eo tempore, non tam mare aqueum, quam potius balneum dixeris. Sic planè tempore cælestis illius Halcyonis Christi Domini, nos in cruce parturientis, summa pax vigere cepit: quieuerunt enim Principes terræ, & vnusquisq; sub ditione suâ pacificè degere optauit. Ut meritò in hodiernâ Christi discipulis apparitione, illud Prophetæ verificari possit. *Non leuabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad prælum.* Pacem attulit cælestis ille Halcyon, Christus resurgens, verum non temporalem, sed potius spiritualement, ut ipsemet testatur per Prophetam: *Implebo, inquit, domum istam gloriâ, & in loco isto dabo pacem; quasi diceret: cunctas mortu-*

Cic. philippica 13.

Euripides.

Coloss. 1.

Basil. Hex. hom. 8. & Ambrosius in Hexæ.

Isaie 2.

Aggai 2.

mortalium animas, piè in Deum & Christi resurrectionem credentes, implebo gratiæ meæ pulchritudine, & dabo eis pacem reconciliationis, vt iam liber homini ad Deum pateat aditus. Hucusque enim templum æternæ pacis, hoc est paradisus cælestis clausus erat, à cuius ingressu proscriptum totum genus humanum arcebatur. Nam in rei istius signum, excluso Deus Adamo & Euâ, è paradiso terrestri, statim ibidem collocavit Cherubin, & in manu eius gladium versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ. Sed ecce resurgente Domino, facta est tranquillitas & pax inter Deum atq; hominem, & fores cælestis paradisi iam patent apertæ, dicente Apostolo: *Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo.* Quod iterum confirmat idem Apostolus in Epistola ad Ephesios: *ipse est, inquit, pax nostra, dum fecit vtrâq; vnum.* Fecit enim vtrâq; vnum, dum & nos participes diuinæ reddidit naturæ, & suæ in nostris cordibus fixit domicilium habitationis. Fecit vtrâque vnum, quando hominem sibi met ipsi pacatum reddidit, qui à se ipso antea acerrimè dissidebat, dum aliud spiritus, aliud caro flagitaret, iuxta illud: *Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem.* Quod pulchrè elucidat D. Augustinus lib. 1. de Serm. Domini in monte, vbi exponens locum illum, *Beati pacifici:* sic dicit; *Pacifici in se ipsis sunt, qui omnes animi motus componentes, & subicientes rationi, & spiritui, carnalesq; concupiscentias habentes edomitas; sunt regnum Dei, in quo ita sunt ordinata omnia, vt id quod est in homine præcipuum, hoc imperet cæteris non reluctantibus, quæ sunt nobis be-
stisq; communia; atq; id ipsum quod excelsit in homine, id est; mens & ratio, subdatur potiori, Deo scilicet. & hæc est pax, quæ datur in terra hominibus bonæ voluntatis, & hæc vita consummari perfectiq; sapientis.*

Philippum Macedonia Regem ferunt Historici, cum inaudiret natum sibi filium Alexandrum, tanto fuisse gaudio correptum, vt à dijs po-

postulauerit aliquid aduersi, quo suæ lætitiæ ex tam felici nuntio conceptæ, vehementia & excessus temperaretur. Si Alexandri natiuitas tantam Philippo attulit lætitiā; quanto maiorem Christi resurrectio Apostolis, & toti mundo præbuit iucunditatem, & exultationem. Sed ne in summo tripudio mens vestra insoleseat, petite Catholici aliquid aduersi à Deo vestro, Philippi instar Macedonum Regis, quo tanti vehementia gaudij frænari possit, ne vllus in lætabundis vestris animis reperiat excessus. Et quid illud erit, nisi remorsus conscientiæ: quæ sola & lætum sine culpâ potest conseruare hominem, & timoratum exhilarare animum. Accedite proinde ad hanc diuinæ pacis fortunam, Christi passionis, deuotâ contemplatione fatigati mortaliū animi, & iam ex illo puteo aquarum viuientium, dulces haurite aquas, vestros animos refocillantes. Gustate dulcem eius potum, quo in spe tantum, à longè delectabantur antiqui Patres. Illis enim futura aliquando pax promissa erat, vobis feliciter oblata, illis facta repromissio thesauri, vobis eiusdem solutio præstita. Pax iucunda etiam ad mortuos ipsos, & in profundum Abraham sinum hodiè penetravit, cuius gratissimo nuntio sumè gauisa est omnis rerum vniuersitas. Quod per Saluatorem Iesum, quicquid detrimenti humana natura à primogenitore susceperat, feliciter iam reparatum viderit. Pax optata in auribus Nôë personuit, dum contemplatur non ampliùs opus esse arcæ, quæ mortale genus ab inundatione diuinæ iræ liberetur, siquidem iam gratiæ arcus, & pacis insigne mundo apparuisset; hoc est: Verbum gloriosâ humanitate indutum. Pax hodiè facta est domui Iacob, dum iam lætum videt redituum diuinum Ioseph, hoc est; Dei Filium morte crudelissima peremptum. Cuius salutarem aspectum, pridem vehementiùs & ardentius, quàm olim nati sui Ioseph, à fratribus venundati desiderabat. Pax amabilis

S. Leo.

bilis facta est Patriarchis, quos de obscuris carceribus eductos, & tædiosâ diurni exilij caligine liberatos, in lucem & libertatem perperam, secum resurgens eduxit Saluator. Quod perpendens S. Leo, Ser-mone de Natiuitate inquit: *Saluator apparens visibiliter pacem attulit hodiè. gaudeamus dilectissimi; nec enim fas est locum esse tristitia, vbi resurgens splendor gloriæ apparet. Exultet sanctus, quia appropinquat ad palmam; gaudeat peccator, quia inuitatur ad veniam: animentur gentiles, quia vocantur ad vitam: sed deplorent Iudeorum nationes, quia prodigiosa Christi resurrectione, magis indurantur ad stultitiam.* Hodiè lætari totum vniuersum oportet iucunditate spiritali, quia dies redemptionis nouæ illuxit Deo timentibus; sed pena damnationis statuta omnibus perfidis & incredulis. Hodiè reparationis antiquæ felicitatis æternæ nuntium, mundus auscultauit; sed destructionis, & reprobationis pœnam sibi accumulauit, sceleratorum improbitas, qui Christum resurgentem cum habebant, ipsi tamen ab inueteratis corruptelis surgere minimè laborant. Mirabile est quod facit Euangelij textus addit, discipulos pace à Christo saluatos obstupuisse. *Mirabantur, inquit, præ ingenti gaudio.* Sed est profectò, quod in summam admirationem, humanum rapiat intellectum. Si enim prodigio simile erat, populo Israëlítico diuisum fuisse mare rubrum? Nonne magis portentosum est, infinitum illum Oceanum, plenitudinem scilicet diuinitatis Christi habitantis, in fulgente iam solis instar glorioso eius corpore, etiam per obserata benè ostia, inter medios manasse Apostolos; vt suæ inter omnium animos diuideret, & diffunderet magnitudinem lætitiæ. Si admirandum habebatur, quod rubus ille arserit incombusus: est profectò mirabilius, quod tenebrima illa Christi caro, æstu vulnerū & cruciatuum, quasi ignitis adusta radijs, & velut carbo denigrata, hodiè multò nitidior, & ab omnibus, quibus huma-

Exodi 3.

na obnoxia habetur mortalitas, immunis in conspectu discipulorum, steterit. Arduum videbatur olim, quod virga Aaron, absq; vllò humore fronderet? Sed parum est: dum regia Christi caro, sine vllò extrinsecus sibi adueniente auxilio, sed propriâ virtute, in immarcescibilem amplius refluuerit immortalitatis gloriam. Nouum mundo apparuerat mysterium, dum columna ignis, & nubes lucida, populum Israëliticum per desertum duceret? Sed & hoc modicum est: dum hodiè ignis Deitatis flagrantissimus, tenui nubeculâ reuiuiscens, & resurgens humanitatis clausus, ducem se & Magistrum toti orbi pacificum præbeat. Quid multa? solem retroactum, mandato Iosue in Gabaonitarum defensionem, mirabantur antea cæcula. Verum miretur potius præsens Christianitatis ætas, solem illum iustitiæ Christum Iesum, à morte retroactum reddisse, in fidelium defensionem, perfidorum vero æternum interitum. Conceditur hodiè toti mundo, iustitia & abundantia pacis, quia; *com-
placuit per eum reconciliare omnia in
ipsum, pacificans siue qua in terris, siue
qua in cælis sunt,* inquit Apostolus.

Exodi 13.

Coloss. 1.

Lyranus.

Augustin.

Quæ verba considerans Lyranus, in suo commentario, ideò dicit Christum Dominum pacificasse, siue quæ in cælis, siue quæ in terris sunt, quia Angelorum sedes hominibus instaurauit. S. verò Augustinus in Enchiridio cap. 62. Pacificationem hanc ideò factam esse dicit per Christum, quod cum grauis antea esset inter homines, & Angelos dissensio, atq; simultas, eam penitus sustulit Christus, dum resurgendo in gratiam reciperet hominem. adeò vt pax vtrinq; & indissolubile amicitie fœdus, & inter homines, & inter Angelos stabiliretur. Deniq; merito dixerim ego, Christum Dominum pacificasse ea, quæ in cælis, & in terris sunt, quod cum Deus habitator cæli præcipuus, homo vero iure hæreditario terræ colonus esset; Christus post suam gloriosam resurrectionem, vtrâq;

utraq; hæc fecit vnum. vt & homo A esset in cælo cum Deo, dum Christus sacratissimam suam humanitatem, in dexterâ Patris collocaret; & simul vt Deus præsens maneret in terris cum homine, dum immensam suam Deitatem, Eucharistico inclusam epulo, mortalium animis in delicatissimum relinqueret cibum. In hac stabilendam inter Deum & hominem pacem, pulcherrimo Romanæ antiquitatis stratagemate, vsus esse videtur Christus. In annalibus Romanorum habetur, quod cum Romulus urbem Romam condidisset, & feminarum summa indigentia, ad plebem procreandam haberetur, publicos ille ludos indixit, ad quorum spectaculum confluentibus Sabinorum populis, toto mulierum comitatu stipatis; dum spectaculo intenti essent Sabini, Romani illorum puellas arripuerunt, sibiq; matrimonio copularunt. Verum agrè id ferentes Sabini, paucos intra menses arma in Romanos capiunt, & sanguinolentum atq; immane bellum vtrinq; committitur. Tanta cædis pugnam Sabinorum filia, quæ Romanis nuptæ erant dirimere volentes, filios inter brachia accipiunt, & in matrimonium progressæ campum pacem Sabinis ita suadent: *Quid in viscera vestra ruitis?* Deponite potius arma, nam si interficitis Romanos, filiarum vestrarum viros, vestrosq; nepotes de medio tollitis. Ad Romanos conuersæ aiebant: *Iam satis est furoris & cædis.* Nam si interficitis Sabinos? quis vestrorum filiorum, & vxorum parentibus vitam eripitis. Quæ verba vtriusq; partis animos ita permouerunt, vt reiectis armis, odiq; depositis, amicitia fædus inierint, & iisdem legibus viuere, eidem imperio obtemperare statuerint. Vna tantum inter illos dissensio restabat, quod Romani aquilam pro insigni, Sabini verò celebres illos quatuor characteres, S. P. Q. R. elegerint. Sed & hanc discordiam, facile quidam prudentissimus Romanorum composuit, eâ ratione. Vtrumq; in-

quit Genus eisdem characteribus vti potest: nā sicut illis literis Sabini volebant innuere. SABINO POPULO QVIS RESISTET? ita inquit eisdem Romani facile respondere possunt, SENATVS POPVLVSQ; ROMANVS. Adumbrare videtur hæc historia totum illud, quod Christo resurgente, mundo contigit. Indictum erat ab ipsa mundi origine bellum, inter Deum & hominem, quod homo ad procreandum partum, in amenissimo paradisi spectaculo, duas virgines castissimas, scilicet Iustitiam originalem, & gratiam sanctificantem, quibus & esse hominis supernaturale, & operari innititur, resolutissimo ausu per peccatum violauerit. Quod omnipotens Deus vindicare cupiens, bellum homini indixit, ad acerbam vsq; Christi passionem duraturum. Prospiciens nihilominus immensa Christi diuinitas tantam stragem, homini quasi in matrimonium copulata; perpendens inquam æternus Dei Filius, quanta in humanum genus mala, ex hac Dei & hominum discordia prouenirent, assumpsit in humeros suos, quasi delicatissimum infantem, resurgentem iterum a mortuis humanitatem: reuersusq; in mundanæ campum bellonæ, his Deum Patrem allocutus est verbis. Quousq; æternæ Pater non misereberis? gladium iam quæso reconde, & iustitiæ tuæ dexteram comprimē. Nam si in genus humanum vltiorem ictum destinas tui furoris, meum quoq; filium (id est humanitatem assumptam) & filij tui natos interimēs. Rursum hominibus pacem suadens, hæc ait: quid o miseris ruitis in vos ipsos, tanqua maceries? ne precor amplius male agendo, misericordiæ Patrem Deum vestrum irriteris? vobis enim, non ei, futurus est discordiæ huius exitus perniciosus. Quæ Christi resurgentis vox, tantæ energiæ fuit, vt ad eius sonitum, illico cælum & terra se se pacis osculo salutauerint, factusq; iam sit non ex Sabinis, & Romanis, populus vnus, sed vnio Dei, & hominis, per restitutam amicitia gratiam facta. Dissensio ad-

sio adhuc inter nos & Deum vnica A restat, quia Christo victori post gloriosam resurrectionem, nouum stemma appositum est: scilicet quatuor illi Sabinorum characteres S. P. Q. R. Sed diuersum quid longè significantes, nimirum. SANCTVS, POTENS, QVI, RESURREXIT. Sanctus ceterè, quia solus suo sanguine perditum hominem ab æternâ damnatione eripere, & mundare potuit. Potens, quia illi tantum ad vindictam de peccatis sumendam, potentia reseruata est. Sed vt iam plenè in gratiam cum resurgente Deo redeamus, & iam iisdem & nos vtamur characteribus, Romanorum more Christo respondentes: SALVA POPVLVM QVEM REDEMISTI.

Pacem Julius Cæsar, debellatis vndeque hostibus superbè proclamari iusserat. Pax inquit Eusebius, quia Caius Julius Cæsar, vndecies centum nonaginta nouem millia hostium vicit: vti usque in gloriosâ Christi resurrectione, pax in vniuerso orbe proclamari deberet, qui cruentâ suâ morte, omnes humani generis hostes infensissimos debellauit. Iulius Cæsar debellato Pompeio magno, in suis triumphalibus vexillis, arrogantem satis ponebat titulum; veni, vidi, vici. In gloriosa Christi resurgentis carne, pulchrius insculptus iste titulus emicat. Venit enim, vt salutem faceret, quod perierat. Vidit in carne mortali absconditus miserum mundi lapsum, simulque eius remedium esse voluit. Vicit potentem inferorum Principem, omnem illi adimens potestatem; ne amplius è tenebris damnationis in lucem, mortem venenato sibilo homini allaturus, prorumpere posset. Quam triumphalem, Christi victoriam pulchrè descripsit Isaïas: *Ecce, inquit, Dominus exercituum, confringet lacunculam in terrore, & excelsi statura succedentur, & sublimēs humiliabuntur.* Vbi alludit Prophetâ ad vtiâs Gedeonis, quæ mediâ nocte à militibus confractæ, latentem lucem emittentes, Madianitas hostes in fugam abire compulerunt.

Eusebius.

Isaie 20.

Non dissimile vas fuit corpus Christi Domini, perforatum in cruce; quod in felicissimâ resurrectione adeo fulgentem emisit splendorem, vt non tantum sepulchri custodes, sed totam mundi machinam attonitam, redderet; diabolus vicerit, mundi peccatum deleuerit, vitam reparaauerit, & hominem Deo reconciliauerit. Magnificentissimum sanè Christi opus, & solâ Deitatis incarnatæ omnipotentia dignum. Sed non percipit hæc humana imbecillitas, immò nec sublimitas Angelicâ, atq; etiam Apostolica. nā dicit Euangelista, obstupuerunt Christum cum pace venientem admirati; non cognoscentes, immò plūs dicam, nec credentes mortuum surrexisse: sed putabant se phantasma videre. Irrepsit hic pessimus error, in multorum Ethnorum animos, qui impossibile planè censebant, quomodo Christus cum Deus pariter esset atque homo, mori potuerit? Quoniam cum vntum esset suppositum, moriente Christo in humanitate, etiam secundum diuinitatem mori debuisset. Hic est discursus infidelis Neaniæ dicentis: *Si Christus erat Deus, cur hæc sustinuit? & si se ipsum liberare non potuit, quomodo alios liberabit?* Sed huic errori exorandò, pulcherrima similitudine respondet D. Damascenus lib. 3. de fide orthodoxâ cap. 26. *Quemadmodum, inquit, dum sole super arborem illucente, si securus incidat arborem, impassibilis perseverat sol: multò magis impassibilis verbi diuinitas secundum hypostasim carni copulata, patiente carne perseverauit.* Actandem doctissimus Arnobius lib. 1. contra gentes circa finem, hanc eandem veritatem elegantissimè his verbis illustrat. *Quis est visus in patibulo pendere? quis mortuus est? Homo, quem Deus induerat, & secum ipse portabat. Incredibile quidem dictum est, & cæcis obscuritatibus inuolutum; si tamen velis, non tacum est. si quo tempore Sibylla, præfata illa oracula depromens fundebat, vi Appollinis plena, si inquam ab impijs esset cæsa atq; interfecta latronibus, nunquid Apollo in eâ dicere-*
Y y
tur esse

S. Damasc.

Arnobius.

tur esse occisus? Si vates Helenus, si Martius, alijque similiter ariolantes, vitæ & luce priuati essent, nunquid aliquis diceret, lege eos humanitatis extinctos, qui illorum per ora loquentes, vias rerum postulantes explicabant. Mors igitur illa quam dicitis, assumpti hominis fuit, non gestaminis illius, nec gestantis. Hoc ipsum fatetur de illo Propheta in-

Isaia 35.

quiens: *Oblatum est, quia ipse voluit.* Sed & ipsi cæcutientes Iudæi, si Christum resurrexisse non agnoscunt, consultant suum Rabbinum Moysen Gerondensem, qui in caput Gen. 29. super illa verba: *Qui introduxit eam in tabernaculum Sara Matris sue.* dicit: *Hic est Rex Messias, qui dedit cor suum ad petendum miserationes pro Israël, & ad ieiunandum se, & humiliandum se pro eis.* Libera igitur & voluntaria Christi mors fuit, ut per eam pacem toti mundo compararet. nam ex vi vnionis ad verbum, caro illa Christi immortalis futura erat, cui impassibilitas & immortalitas iure naturali debebatur. Christus tamen liberè se mortalem & passibilem fecit, impediendo ne eius gloria, quæ in animâ delitesceret, ad carnem se extenderet. Libera fuit mors Christi, quia pacem toti mundo attulit: libera, quia mortem ipsam superauit, iuxta illud Propheta: *O Mors, ero mors tua.*

Olea 13.

Quod pulchrè enucleat S. Damascenus lib. 3. de fide orthodoxa cap. 27. ubi ait. *Intercessit mors, & transglutiens illicientem corporis escam, diuinitatis banno transfixa est, & insons & viuiscum gustans corpus perijt, sed & omnes restituit, quos olim deglutierat.*

S. Damasc.

Exodi 14. Scriptura sacra narrat, Pharaonem qui suo crudeli sceptro, & imperio Israël subjugauerat, virgâ Moysis portentosa in profundo maris demersum fuisse. Christus pariter Dominus prodigiosa crucis virgâ, omnem humani generis hostem, superbo Pharaone crudeliorem, in inferni barathrum detruxit, & omnia eius simulachra toto æquauit. Quod prædixerat Isaia: *Pro saluanda ascendet abies, & pro vrtica crescet myrtus, & eris Dominus nominatus*

Isaia 55.

A in signum æternum, quod non auferetur.

Quid quæso saluanda illa erat? nisi spina alba: Quid vrtica? nisi idola & idololatæ: qui nihil prorsus erant, quam ruina populorum atque deceptio. Sed ascendit in locum illorum abies ligni crucis, atque myrtus odorifera crucifixi Domini, quæ in signum æternum adorationis perpetuæ durabit. Testatur Plinius de naturali historia lib. 16. cap. 360. in bel-

Plinius.

lis Cimbricis, quandam arborem nemine impellente, verum sponte suâ cecidisse in aram Iunonis; eandem quoque postea sponte suâ surrexisse, & floruisse, quod prodigium Romani omnes futuræ victoriæ contra hostes certum prælagium ominabantur. Arbori huic Christum resurgentem comparat David: Psal. 1. inquit:

Psal. 1.

Secus decursus aquarum dabit fructum suum in tempore suo. Hæc præfectio mystica arbor, scilicet corpus Christi sacratissimum, cecidit sponte suâ super aram crucis in monte Caluariæ; sed iterum post triduum sponte quoque suâ surrexit & resloruit. Quod certius signum erat, quam illud Romanorum victoriæ futuræ, quam Christus Dominus de infestissimis suis hostibus relaturus esset. Et certe ut Christi misericordia atque iustitia, secum pacificè conciliarentur, sic illum pati oportuit. Nam D. Augustinus libro cur Deus homo cap. 6. & D. Anselmus lib. 1. eiusdem tituli, & D. Bernardus supra Missus est. Dicunt magnam fuisse obortam controuersiam in Dei tribunali, inter

Augustin^{us}, Anselmus, Bernardus

omnipotentis misericordiam, & eius iustitiam. Commissio enim Adæ peccato, vniuersum genus mortalium inficiente, misericordia suadebat, ut Deus ex mera gratia illud homini debitum remitteret; iustitia verò rogabat, ut seuerè puniret. rursus misericordia proponebat natiuitatem Dei bonitatem, propitiationem ac lenitatem, reuocans in memoriam, quod Deus esset Pater misericordiarum, & omnis consolationis. In oppositum verò iustitia diuina obieciebat, iura eius violanda non esse: ius verò iustitiæ

iustitiæ

istitiæ postulat, ut omne debitum exsoluatur. Porro diuina misericordia allegabat Prophetarum oracula, summam Dei clementiam sæpissimè decantantia. ut habetur Iôel 2. *Conuertimini ad Dominum Deum vestrum, quia benignus & misericors est, patiens & multa misericordia.* Iustitia verò Dei, è contra testimonia ultionem commendantia adijciebat. Potissimum verò illud Regij vatis: *Deus ultionum Dominus, Deus ultionum liberègit.* Et Exodi 20. *Ego sum Dominus Deus tuus, fortis zelotes, visitans iniquitatem Patrum in filios.* Misericordia insuper instabat, quod si Deus non parceret, totius mundi regnum delere opus esset. Quia (ut inquit Propheta) *omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt.* Tandem ex aduerso iustitia obieciebat, quod si Deus gratis parceret, nullum ei verum esset regnum: quia ubi non est iustitia, quæ omnis regni fundamentum habetur, neque ædificium eius altius confurgere potest. Verum diuina sapientia his vtrinque grauissimis misericordiæ & iustitiæ ponderatis rationibus, atque argumentis, ut nimirum & misericordia esset iusta, & iustitia misericors, sententiam hanc immurabilem conclusit. Moriatur Christus innocens pro peccatis. Atque tunc primum verificatum est illud Regij vatis oraculum: *Misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculata sunt.* Sed quomodo obsecro cum diuina iustitia rectè hoc potuit consentire? ut innocens Dei Filius, impollutus, segregatus à peccatoribus, & omnis culpæ expers moreretur; ut hoc facto impij peccatores, & penè infinitis debitis onusti, ad mortem non damnarentur. Siquidem per hoc videntur iustitiæ iura violari, quæ innocentem saluandum, nocentem verò damnandum præcipiunt. Admiratus certè tantam Dei in homines misericordiam, insignis ille Thomas Archiepiscopus Valentinus Serm. 3. de Natiuitate in hæc verba prorupit. *Excessisti Domine, excessisti omnes iustitiæ metas, & dum ni-*

Iôel 2.

Psal. 39.

Exodi 20.

Psal. 84.

miuū videri vis iustus, plus iusto factus es iustus; immò si dicere auderem, præ nimiam iustitiā (nisi quia Deus es) dicerem utiq; quia appareres iniustus. Sed non læsit diuina misericordia iustitiam, quia cum Christus voluerit esse fideiussor peccatoris, pro illo ex vi liberè suscepti huius oneris soluere debuit, ad quod exoluendum miser homo impotens erat. Hoc enim est opus fideiussoris, ut penam rei sustineat. Sicut proinde in rebus humanis, cum Rex absolutâ potestate reum absoluit, non id in tantum illius honorem cedit, quantum si iure iustitiæ illi suffragante, absque vlla Regis liberali condonatione, à delicto imposito absolueretur. Sic planè poterat quidem Deus (non inficiamur) potestate suâ absolutâ vtens, cuncta hominis delicta liberaliter dimittere; quia tamen non remansisset causa eius iustitiæ splendore honestata, nec homo tantum sibi comparasset honorem: idcirco ut honorificentius homo liberaretur, Christus Dominus ordine & rigore iuris seruato, plenissimè pro eo satisfacere voluit, ut prædixit Propheta: *Sion in iustitia redimetur.*

Isaia 1.

Fertur de Alexandro Magno, quod cum audiret, milites sui exercitus ære alieno oppressos esse, publico edicto diuulgari fecerit, ut quotquot essent creditores, debiti chirographo ostenso, de proprio eius ærario solutionem reciperent. Verum tam creditores, quam debitores, non vsquequaq; fidem dantes illi pollicitationi, nullus eorum pro solutione pecuniam exposcaturus venerat. quo cognito Alexander, præcepit ante fores palatii sui publicum apparari conuiuium, & mensas instrui, quibus decem millia talentorum apposita fuere: tunc primum certatim omnes adierunt, ut illâ liberalitate imperiali fruerentur. Christus Dominus obligatum infinitis debitis viderat genus humanum, & ideo clementiâ ductus, in suo cælesti ærario vnumquemque tantum voluit accipere, quantum soluendo sufficeret, iuxta

Ioan. 14.

Y y 2

xta

xta illud Apostoli: *Quidquid petieritis a Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Sed miser homo, multorum debitorum reus, summam hanc Christi liberalitatem non plenè cognoscens, promissa ab eo petere renuebat, quod illi exprobrat Scriptura sacra: *Vsq̃e quò modo non petistis quidquam.* Idcirco Christus Dominus id animaduertens, magnificentius quàm olim Alexander, in publico montis Caluarie emporio parauit crucis mensam, pretium infiniti valoris, scilicet, sanguinem suum in illa effundens, ut vnusquisq; inde sibi, quod opus fuerit, ad plenam debiti sui solutionem accipiat. Quod ingeniosè enarrat D. Ambrosius in præfatione Psal. 35. *Bonum aurum sanguis Christi, dines ad pretium, proflum ad lauandum omne peccatum.*

Ecce igitur habetis pacem, Christi morte vobis partam, resurrectione ostensam pacem, quæ rebellem sensum regimini rectè rationis subiecit, peccatorem Deo reconciliauit, animæ pristinum gratiæ & innocentie statum reddidit, atq; ipsa Dei attributa, iustitiam & misericordiam concordia amicitia sociauit. Vnum tantum restat, ut cum hac spirituali pace, etiam temporalem à Christo possimus impetrare, ut non tantum mens nostra, verum etiam corpus, intranquillitate, decurrere mortalitatis stadium valeat. Sed quia Deus pacem hodie mundo attulit, & ego pace vos signans ab eo.

E O D E M D I E CONCIO TERTIA.

Videte manus meas & pedes: quia ego sum. *Lucæ 24.*

Aperitur, quare Christus in suo glorificato corpore, omnes vulnerum cicatrices retinuit.

Quod sagacissima mens humana capere non valet, hoc diuina omnipotentia ei manifestare solet, partim lumine Spiritus Sancti, caligi-

nem tenebrarum ex animis nostris depellendo, iuxta illud Apocal. 21. *Charitas Dei illuminabit eum.* Partim Apoc. 27. prodigiosis operibus & miraculis in sui notitiam hominem trahendo, attestante ipso met Christo: *Si opera non fecissem in eis, qua nullus alius fecit, non crederent.* In hodierna pariter triumphali solemnitate, gloriosam corporis sui resurrectionem Christus Dominus, utroque hoc modo suis Apostolis voluit monstrare, videlicet; & per effectus miraculosos, clausis ianuis ingrediens ad eos: & per præsentiam, corpus suum glorificatum illis ostendens. Ecquis iam ô munde summam beatitudinem tuam non agnoscat? affectus es nunc tantum Dei fauorem, quantum nusquam antea experiri poteras, antequam vnigenitus Patris indissolubili nexu cum carne humana copularetur. Arcissimum ieiunium peragebat Moyses in monte Sinai quadraginta diebus, ut solum faciem Dei cernere posset. Exodi 33. *Si, inquit, inueni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam.* Et nihilominus in cassum abiit eius conatus, & spes præconcepta votorum magnitudinem non adæquauit; Deo ipso respondente: *Non poteris videre faciem meam: non enim videbit me homo & viuet.* Arca illa veteris testamenti, quæ solum erat figura Christi, tanti æstimabatur, ut septuaginta viros de populo, & quinquaginta millia plebis percussisset Deus, eò, quod vidissent arcam. 1. Reg. 6. Nunc vero ad eam felicitatem homo admis-

sus est, ut non solum sacratissimum Christi corpus intueri, sed etiam tangere sibi concessum habeat: *Videte & palpite manus & pedes meos, & in his clauorum loca recognoscite: quia ego sum, qui pependi in ligno, & iacui in sepulchro.* Isaia 52. Profundius hoc scrutando, quidam Doctorum docet, mysteria ad salutem necessaria, in tribus casibus, ab ipso Deo immediatè, imediatione suppositi proponi. Primo in casu necessitatis, qualiter mysterium sanctissimæ Trinitatis, & In-

carnationis immediatè proposuit suæ premis Angelis, teste Sancto Dionysio cap. 4. de diuinis nominibus: *per Angelos, inquit, superiores proposuit obiectum fidei, quibus immediatè locutus est Angelis inferioribus & Adamo.* Secundo in casu priuilegij, qualiter locutus est Moyse, Dauidi, & alijs Prophetis, Exodi 14. *Crediderunt Deo & Moyse seruo eius.* Tertiò in casu dignationis, qualiter per Christum locutus est Apostolis. His tribus de causis præsens hodiè suis discipulis Christus apparuit. Inprimis propter necessitatem: quia mysterium Incarnationis humanus intellectus capere non potuit. Hinc cum Paulus Athenis prædicaret IESVM, & mortuorum resurrectionem, irridebatur à Philosophis, cum nouorum demoniorum annuntiatorem esse asserentibus, utpotè nixis illo fundamento philosophico: *à priuatione ad habitum, (hoc est à morte ad vitam) non dari regressum.* Act. 17. Quod confirmat Propheta de Christi passione & resurrectione loquens. Habac. 1. *Aspicite, inquit, in gentibus, & videte, & admiramini, & obstupecite: quia opus factum est in diebus vestris, quod nemo credet, cum narrabitur.* Deinde, apparuit illis propter priuilegium, erigens hominem in spem certissimam, quod & nostra caro eandem glorificationem habitura sit; quemadmodum concludit Tertullianus: *Resurrexistis Christus, ergo & nos resurgetur.* Apparuit demum propter dignationem: quia nemo mortalium hucusq; cælum conscendere posset, nisi Christus resurrexisset: ipse enim primò voluitus est à Deo, idcirco primus intrare debuit cælum. Trutinabimus itaq; cur Christus in glorificato illo suo corpore omnes vulnerum cicatrices retinuit.

Acutissimus Balduinus docet, necessarium fuisse, ut anima Christi in resurrectione corpus cum cicatricibus resumeret, videlicet, propter gloriam ipsiusmet Christi. Quod comprobatur Venerabilis Beda, cap. 97. in Lucam, asserens: *quia non ex im-*

potentia curandi cicatrices seruauit, sed ut perpetuum victoria sua circumferret triumphum. Idipsum docet D. Augustinus lib. 22. de Ciuitate Dei ad initium: *In illo, inquit, Regno, in corporibus Martyrum videbimus cicatrices vulnerum, qua pro Christi nomine pertulerunt: non enim deformitas in eis, sed dignitas erit, & quadam quamuis in corpore, non corporis pulchritudo fulgebit.* Quasi diceret: post hanc vitam, conseruabunt martyres in suis corporibus cicatrices vulnerum, quæ erunt singularis decor humanæ naturæ, erunt lætitiæ & gaudio ipsis iustis, quoniam agnoscent se gloriam, per arumnas & tribulationes adeptos esse. Quemadmodum enim aduersa prius ingrata sunt, & sensibus præsentata horrorem incuriunt; ita postmodum transacta passione incredibilem voluptatem afferunt. Immo erunt etiam honori, non enim postremum decus est, promeruisse gloriam. Appositè mihi ad hæc videtur alluisse Pyrrhus Rex Græciæ, cum quo Romani bellum gerentes, & iam iam fermè victuri, nisi elephantorum magnitudine territi, & consternati equi, fugam stragemq; latè dedissent. Pyrrhus verò postea videns omnium vulnera in pectore, in manibus enses, in vultibus minas, in ipsa morte iram vigere, admiratus exclamauit. *O quam facile erat orbis imperium recuperare, aut mihi Romanis militibus, aut me Rege Romanis!* Bellum Catholici mei ingens vobiscum perpetuò gerit dæmon, inuidendo salutem æternam, & quia eius potentiæ humana fragilitas, haud facile resistere valet, clypeum inuictissimum, scilicet; stigmata passionis suæ in sacratissimo corpore exhibet vobis rediuius Saluator, ut his velut robustissimis armis, acrius pugnando, omnes dæmonis astus atq; insultus cum profectu vincatis. Si enim interrogaueris Catholice, quid sunt plagæ istæ in corpore Christi? Respondet doctissimus Rupertus, in caput Zachariæ 13. *Ego dico vobis: quia testimonium sunt obedientia,*

signa voluntatis, & iussionis paterna. Quasi diceret: Plagæ Christi fuerunt ardentis amoris signa, pignora amicitiae, concordiam inter Deum & hominem exhibentia. Hinc merito dicitur Zachariae 13. *Framea suscitare super pastorem meum, coherentem mihi.* Quod idem est. O mors conualece per Filium meum, pastorem bonum, in unitate personæ coniunctum verbo, quod consubstantiale mihi est. Quasi diceret: Framea ex utraq; parte acuta, fac in Christo meo cicatrices intensas & profundas: quia quod maiores, eò pretiosiores. & in æternum pignora concordiae & pacis exercentes. Nam quemadmodum, cum ciuitas aliqua conturbata est, & Princeps ciuitatis vexillum Regis extollit in sublime, ut omnes quiescant, & concorditer sistant, protinus omnes sub vexillum accurrunt, & ad unitatem redeunt. Ita Christus dum suos fideles, vehementissimis dæmonum tentationibus conturbatos spectat, vexillum suæ passionis illis expendit, ne in certamine desistant. In his Catholicis mei Christi vulneribus mors ipsa confossa interit, in his cicatricibus Principis inferorum robur contritum est, hic clypeus fortissimus, hic scutum inexpugnabile, redemptæ suo sanguine Christianitati, Dei Filius comparauit: in his proinde foraminibus & non alibi vestrum subsidium quære debetis. Quia facile est, homini Christiano, hostem diabolum vincere Christi vulneribus, & illo ducem cælum occupare.

Præterea resurrexit Christus cum cicatricibus, ut his tanquam euidentissimis signis, hæsitantia discipulorum corda, circa fidem suæ resurrectionis fortius corroborare: sicut enim columbæ campestris ad odorem balsami volitando, illius fragrantia allecæ accurrunt; ita Apostoli, qui tempore Christi passionis territi fugerant, ubi vexillum suarum plagarum Christus illis ostendit, dicens: *Videte manus meas, & pedes meos, quia ego sum.* Mox fortes in fide & con-

cordes permanerunt. Et profectò si Amalecites ille, ut probaret coram Rege Dauid, mortem Saul, attulit diadema, quod erat in capite eius, & armillam brachij illius ad Dauid 2. Reg. 2. Si Baana, & Rechab, duo viri Principes latronum, attulerunt caput Isboseth ad Dauidem in Hebron, dicentes: *Ecce caput Isboseth filij Saul inimici tui, qui quærebat animam tuam.* 2. Reg. 4. Quanto magis oportuit Christum mortem suam, per cicatrices probare: si enim non credebant discipuli eum resurrexisse, post tot luculentissima documenta, quæ publicam eius resurrectionis famam promouebant, quomodo credidissent, nisi cicatrices vididissent.

Meministis credo obfirmatæ illius pertinaciæ, quâ incredulus Apostolus Thomas, noluit fidem præbere discipulis: afferentibus se vidisse Dominum, & Magistrum suum à mortuis resuscitatum. Mouete, (aiebat ille) omnem lapidem, non me tamen ad credendum inducetis, nisi videro & tetigero in manibus eius fixuram clauorum. Et ecce sistit se præsens eius obtutui Christus, & benignè dubitantem alloquitur: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & offer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus.* Ioan. 20. Quasi diceret: o Thoma quam pertinax es, quam proteruus & incredulus. Si tibi suspectus est amor meus, & dubitas num te sincerè diligam? Sileat lingua, & loquantur vulnera ista, quæ in cruce pendens pro te suscepi? loquatur vulnus istud lanceæ, & acutissimus dolor illius, & penetret saxeum atq; inexorabile cor tuum. Emolliant viscera tua, hæc mea vulnera pro te patefacta: quia illa tibi testabuntur iniuriam, quâ me incredulitate tua & proteruita afficis. Extende manum, & mitte in latus meum, ut cum sis palmes, & ego vitis, hac incisione indubitata fidei fractus proferre valeas. Obediuit promptus Thomas, ut adnotat Petrus Chrysologus Serm. 84. *Thomas, inquit, Apostolus ut Christum Deum*

2. Reg. 1.

Ioan. 20.

Chysolog.

Deum crederet, immisit manus, iniecit digitos, patefecit vulnera. & ut Christum crederet, iterum pati compulit Christum. At quomodo obsecro iterum Christus pati potuit, Thoma digitos suos in locum vulnerum imitente? utiq; fides Catholica omnibus credendum proponit, Christum à die resurrectionis, omnis passibilitatis expertem esse. Respondet non nemo, Christum in illa occasione iteratò passum fuisse; per hoc, quod vulnera sua patefecerit Thomæ: quasi idem prorsus fuerit, patefacere vulnera, & renouare dolorem; cum potius mallet Saluator noster cicatrices illas, tanquam pignora maximi sui erga nos amoris occultare; quam propalare ea, quæ amore nostrum pertulit. Quia itaq; Thomas dubitando, ad patefacienda vulnera Christum adstrinxit, quasi iteratò illum pati compulit. Cæterum ego duplicem passionem agnosco, vnam dolorosam, alteram gaudiosam; dolorosa fuit in cruce, gaudiosa verò nunc peragitur in Christi vulneribus, quando miser homo infidelitatis erroribus à Christo abreptus, mundi vanitatibus fascinatus, obstinatus peccati malitiâ, & vndequaq; densissima caligine errorum circumuolutus, guttula preciosissimi sanguinis, qui in cruce de Christi corpore totus stillauit, viuificatus, velut columba cum ramo oliuæ, scilicet, cum profunda contritione, ad hanc salutis arcam accedit: tunc enim iteratò patitur Christus, sed passione gaudiosa, penitentem peccatorem non repudiens, verum in sua gratia iam clementer susceptum, augens & confirmans. Patitur tunc Christus dum alienus, à fide, sepositis falsorum dogmatum superstitionibus, ad orthodoxæ fidei lumen recipiendum conuertitur. Patitur tunc, dum recidiuus peccator latronis instar in cruce penitentis, amotâ procul occasione peccandi, tandem puro corde euigilat. Patitur, quoties aliquem de lapsu peccati erectum iterum in suam gratiam recipit, cum iuxta Philosophos, omne recipere, sit quodammodo pati.

Passio duplex.

Tertiò, ideo Christus cum cicatricibus resurrexit, ut Patri pro nobis supplicans, semper ostendat, quale mortis genus pro nobis sustinuit, & hoc motiuo ad cōmiserationem, summo furore percitum Patrem fleat. Sic quondam fecerunt fratres Ioseph, qui venundato illo Ismaëlitis prætereuntibus, tinxerunt tunicam eius in sanguine hædi, miseruntq; ad Patrem. *Hanc, inquit, inuenimus, vide utrum tunica filij tui sit, an non.* Quam cum agnouisset, Pater, scissis vestibus indutus est cilicio, lugens filium suum multo tempore: quanto magis Dominus noster Iesus Christus, dum vulnera sua Patri æterno ostendet, illum fleat, & ad miserendum nobis impellet. Nihil quippè magis Christum affligere potest, quam aduersa, quæ Christianitati eueniunt, & ideo pro nobis semper gemitibus inenarrabilibus interpellat, ut omnia mala à nobis amoueat.

Tractans Diuus Hilarius de conuersione boni latronis, extraneum & singulare quidpiam refert, quod latro in cruce pendens, ad solemnem illam confessionem: *Memento mei Domine &c.* impulsus fuerit per gemitum, quem Christus ediderat, dum manus eius clauis affigerentur cruci. *Latro* (inquit S. Hilarius lib. 10. de Trinitate) *rogat, ut sui in regno meminerit, & credo eum ad hanc beatam confessionis fidem, auditus transcurrente palmas clauo gemitus accendit, & regnum Christi per dolorem infirmitatis, in Christi corpore didicit.* Quid obsecro causæ, quod Redemptor noster, extremam illam anxietatem monstrauerit? Non gemit, quando illum quinquies mille & amplius, cum omni crudelitate, flagris afflixerunt immanissimi tormentores; non gemit, dum caput, & tempora iuncis marinis acutissimis perforarent: non gemit in tot alijs inauditis cruciatibus. Sed tunc solum, dum manus eius acutissimis clauis cruci affigerentur. Rationem non aliam crediderim esse, nisi quod Christus tanquam verus Dei Filius, habe-

Gen. 37.

S. Hilari.

Quare Christus ingemit, cum manus eius cruci affigerentur.

Psal. 97.

Sapient. 3.

S. Leo.

haberet in manibus vniuersum mundum Psal. 97. *In manu eius sunt omnes fines terra*; ita etiam in iisdem manibus habebat animas omnium fidelium prædestinatorum Sapient. 3. *Inflorum anima in manu Dei sunt*. Sentiebat ergo Christus per illam manuum suarum eleuationem, mundum & iustos, qui in eo debebant, affligi; & idcirco tunc cum summo dolore ingemuit, sic censet Leo Papa de passione Domini: *Elementa*, inquit, *clauos crucis Christi senserunt*. Quasi diceret: dederunt elementa signa doloris, & tenuit terra, rupesque inter se, quasi mutus certamine collidebantur, & cuncta in hac rerum vniuersitate ad extremum redacta fuerunt: quia cuspis clauis, quæ Christi manum perforauit, omnia pariter quæ in cauerant, tenebrauit. Hoc ergo pendens in cruce noster Saluator sensit, atque adeo tristement illum gemitum edidit: quia cætera omnia tormenta, solum illum affligebant; at verò in confixione manuum, omnes etiam creaturæ quodammodo lædebantur. Ingemuit itaque tunc Saluator noster: ut ostenderet se pluris facere fidelium vitam; quam propriam.

Refert Sacra pagina 4. Reg. 6. Cum Benadad Rex Syriæ, non exigua militum manu Samariam obsideret, tantam famem in Samaria exortam fuisse; ut humana carne cogerentur vesci homines. Dum itaque Ioram Rex transiret per murum, mulier quædam lachrymis perfusa illum allocuta est; *Salua me Domine mi Rex*.

4. Reg. 6.

Chi ille: quid tibi vis fieri? quæ respondit. *Da filium tuum, ut comedamus eum hodie: & filium meum comedemus cras*. Postquam verò coxit filium Regis, & comedit cum Rege, dixit ei Rex sequenti die: *da filium tuum, ut comedamus eum*. quæ abscondit filium suum. Hæc cum audisset Rex, scidit vestimenta sua, & transibat per murum. Mulier ista diuinam significat iustitiam, quæ compulsa Dei Filium ad passionem, ut cum inaudita fames iniquitatum, vniuersum genus mortalium acrius premeret, ille

tanquam Vnigenitus æterni Patris, & Regis Regum Filius, dentibus Iudæorum contereretur, & verteretur in cibum, ad satiandas famelicas mortalium animas. Grassatur etiam nunc ingens in toto orbe Christiano fames, dum a cultu Dei gens iniqua descendit, dum Cathedræ Ecclesiasticæ falsis blasphemantium dogmatis perfonant, dum pietatis officia prostituuntur, dum negligitur cura animarum, & propriæ vitæ amor, totinocenter pereuntium animabus anreponitur. Cum (inquit Augustinus

Serm. 211.) *famem o miserrime pateris? cur tanta penuria laceraris?* & statim reddit causam: *crescit famis quotidie pana, quia quotidie crescit & culpa*. Quasi diceret: perseverant flagella Dei, pestis, belli, & famis, hisce nostris calamitosissimis temporibus, quia delicta perseverant. Quid ergo? dedit iam æternus Pater Filium suum, quem vestra enormia peccata in cruce coxerunt, a vobis vicissim mulier illa, diuina iustitia filios pariter coquendos requirit, scilicet; animas vestras igne diuini amoris coctas, & verè penitentiae amore contritas. Hoc consilium periclitanti Christianitati porrigit D. Augustinus loco citato, *Deinceps*, inquit, *vita peccata, delicta compeste, ad Deum conuertere, relinque idolum; & tunc poteris hostes diuino adiutorio vincere, nec quisquam nocere poterit ulterius, si damnato scelere, diuinus in te germinauerit cultus*. Equidem tunc primum Pater æternus, spectans vulnera Filij sui pro te supplicantis, flagella iracundiæ, in amoris & fauoris vestimenta commutabit.

S. August.

Idem.

Quartò, Christus cum cicatricibus surrexit, ut mortis suæ indicijis populo redempto insinuaret, quantum in sua morte omnibus præstiterit misericordiam, ut cum posset multis alijs modis reparationem generis humani facere, nihilominus etiam ad mortem abiectissimam seipsum submitit, non ex vlla necessitate, sed ex sola infinita bonitate: cum enim esset verus Deus, non naturæ & necessitate, sed solâ voluntate & liberè

liberè mori potuit, quoniam quicquid extra seipsum agit, liberè agit, eo quod nihil omnino boni accipiat, ex bonitate & existentia vllius creaturæ, etiam optimæ, qualis est incarnatio; neque etiam patitur quicquam mali ex vllius creaturæ malitia aut carentia, & æquè beatus ac felix est, si nulla existat, aut nisi bona existat, aut si existant omnes æquè optimæ. Legimus in Scripturis sacris, cum Naas Rex Ammonitarum, viros Jabes Galaad bello premeret, dixerunt omnes viri Jabes ad Naas. *Habeto nos faderatos, & seruiemus tibi*. Quibus ille respondit: *in hoc feriam vobiscum sedes, ut etiam omnium vestrum oculos dextros, ponam, vos opprobrium in vniuerso Israël*. Et allocuti sunt eum Seniores Jabes: *Concede nobis septem dies, ut mittamus nuntios ad vniuersos fines Israël, & si non fuerit, qui defendat nos, egrediemur ad te*. Postquam verò venissent nuntij plorantes ad Saul, & ille sciscitaretur causam tam lachrymabilis aduentus, agnita eâ re, assumens vtrumque boue concidit in frusta, egressusque ad defendendum illum populum, percussit Ammon, ita ut non relinquerentur in eis duo pariter. Quo viso vniuersus populus clamauit post Samuelem: *Quis est, qui dixit, Saul non regnabit super nos*. Sic planè Christus Dominus plorantem in sua infirmitate populum, frameâ crucis defendens, vtrumque bouem dirupit: videlicet; & diabolum, & peccatum in homine. O vitanam etiam his temporibus, dum hostis

1. Reg. 11.

atrocissimus, non solum iugum grauissimum labenti Christianitati imponere satagit, non solum bona, fortunas, liberos eripit, non solum igni & ferro in visceribus Patriæ grassatur, non solum vnumquemque nostrum ad eadem designat, sed quod multò grauius, etiam in personas Deo dicatas scire, Religionem Catholicam Romanam extirpare, imò quod lingua dicere horret, in ipsum Deum & Virginem Deiparam, sacrilegam manum mouere aude; vti nam inquam septem dies nobis con-

cedantur, quibus iratum Deum placare possimus, & eò nostris supplicationibus perducere, ut sicut quondam recalcitrantem caelestibus monitis Pharaonem in mari rubro, ita nunc sanguinis Christiani sitientissimum hostem, in proprio sanguine suffocare dignetur.

Demum, Christus cum cicatricibus surrexit, ut in tremendo illo vniuersali iudicio iisdem vulneribus demonstraret, quam iuste damnabuntur impij, qui iisdem vulneribus veluti caelestibus antidotis, nolebant morbis suis mederi. ut docet D. Augustinus libro 2. de Symbolo cap. 8. Sciebat, inquit, Christus, quare cicatrices in suo corpore seruabat. sicut enim monstrauit Thomæ non credenti, nisi tangeret. & videret, ita etiam inimicis suis demonstraturus est vulnera, dicens: *ecce hominem quem crucifixistis*: videtis vulnera, quæ infixistis? agnoscitis latus, quod pupugistis? quod lanceâ per vos & propter vos apertum est, intrare tamen nolulistis. Quodsi David nuntium de morte Saul, interficere iussit: *Accedens irrue in eum, qui percussit illum & mortuus est*. 2. Reg. 1. Si præcepit pueris, ut Baana & Rachab interficerent, eo quod caput Isboseth attulissent ad eum: *Præcepit pueris suis, & interfecerunt eos præcidentes manus, & pedes eorum, suspenderunt eos super piscinam in Hebron*. 2. Reg. 4. Quanto magis dignæ sunt manus, ut abscindantur, quæ toties Christo Iesv, vulnera crescentibus peccatis renouant.

S. August.

2. Reg. 1.

Ibidem 4.

E O D E M D I E CONCIO QUARTA.

Pax vobis.

Tria oblectamenta Spiritualis recreationis proponuntur fideli populo, nimirum musica, vmbacula, & cibaria.

Post diuturnos labores, post hesternæ deambulationis fatigationem,

Z z

nem, honesto otio, & iucundæ recreationi committit se Christus hodiè cum Apostolis, omnimodâ pace, & tranquillitate frui volens: cum hoc naturæ humanæ maximè consentaneum esse videatur, otia laboribus miscere. Qua de re eleganter Clemens Alexandrinus, lib. de Pædag. cap. 5. dicitur: *Quæcunq; ait, naturalia sunt homini, ea ab illo minime sunt tollenda, sed eis potius modus, & conueniens tempus est adhibendum. Non enim si homo est animal, facultate ridendi præditum, idè perpetuo ridendum est; quandoquidem nec equus, cuius est proprium hinnitus; semper hinnit. Egregiè sanè: continuus enim labor frangit homines, interposita autem moderata oblectatio, vires lassatas rescit, magisq; ad onera sustinenda corpus idoneum reddit. Hinc Aristoteles* 4. Ethic. cap. 8. honestæ recreationis, & urbanitatis talem modum præscribit: *Is, qui cum moderatione iocatur, comis atq; Urbanus vocatur, talem sanè noris iam habitum assecutum, ut ad bene recteq; iocandum, sese flectere possit.* Sed & ipse Deus, cum flendi, atque ridendi, hoc est seria agendi, & à laboribus abstinendi, Ezechielis modum tradidit, ut magnis laboribus, modicas oblectationes intersereret. Sic enim ipsemet faretur cap. 2. *Ecce, inquit, manus missa ad me, in qua erat inuolutus liber, & expandit illum coram me, qui erat scriptus intus & foris: & scripta erant in eo lamentationes, & carmen, & ve.* Sanctus verò Ambrosius lib. 2. de pænitent. cap. 6. ita exponit: *Acceptit librum, in cuius capitula scripta erant, lamentatio, & melos, & ve, duo tristitia, & unum delectabile.* Palam faciens, magnos labores, moderatis recreationibus leniendos esse, ut sapienter edixit Valerius Max. *Otium, inquit, industria subnecti debet, quo non euanesceat virtus, sed recreatur.* Quali igitur recreatione hodiè, ob triumphalem Christi resurrectionem uti debeatis, ostendam.

In decenti recreatione, plerumq; homines musicis instrumentis oblectari solent, quibus facile tri-

stes Melancholiæ nebula depelluntur, & omnia aduersa, velut profundo sepulta somno, euanescent. Hinc antiqui Philosophi etiam ipsis cælis musicam tribuebant, quasi illâ mirum in modum non solum homines, sed & Dij ipsi oblectentur. Plato enim in sua Republica affirmat, singulis orbibus cœlestibus, singulas Cyrenes præsidere, quæ suauissimos vocum concentus effundunt, quibus Deorum aures mulceantur. Pythagoras quoq; dicebat cœlestia corpora, dum se inuicem magna vi defricant, & collidunt, conditissimos cantus excitare: ita nimirum, ut quò quis orbis celeriori cursu fertur, eò sonitum edat acutiorem. Vnde fieri necesse est, ut orbis lunaris, qui infimus est, & tardissimus, (si de motu diurno sermo sit) tenuissimum exciter concentum; adeò, ut eius non tam sonus, quàm silentium à Virgilio 2. Æneid. Seruio interprete celebretur:

--- Tacite per amica silentia lunæ.

Cui suffragatur Tertull. de pallio cap. 2. *Luna, inquit, modulationibus mensuris variat.* Quasi diceret: Luna certâ mensurâ, quasi numerorum ratione, & dulci chordarum concentu mentem efficit. Tandem Aristoteles, & consequenter alij Philosophi, cœlestibus Sphæris musicam inesse metaphoricam credunt, quæ in rerum ordine, consensu, proportioneq; consistit: qualis in concordia Republica reperitur, de qua pulchrè Tullius 2. de Repub. *Ut in fidibus, inquit, ex dissimillarum vocum moderatione, concors & congruens efficitur concentus; ita in Republica ex summis, medijs infimisq; ordinibus aptissima harmonia consurgit.* Iam verò quanta in cœlesti mundo consensio, æquabilitatq; seruetur, testatur Marcus Tullius 2. de natura Deorum, ubi sic habet: *In cælo nec fortunam, nec temeritatem inesse; sed ordinem, & constantiam dominari.* Nulla proinde re melius homo delectari potest, quàm musicâ, cum musices harmonia, ad depellendos animi mæores accom-

Cœlis cur
musica at-
tribuitur.

Tertullia.

Musica ad
depellen-
dos animi
mæores
idonea.

modum sit instrumentum: ut facile colligi potest ex lib. Prouerb. cap. 25. vbi dicit Sapiens: *Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi pessimo.* Quasi diceret: non secus animi languores, ac perturbationes à corde hominis concentus depellit, ac solent aures aceto. nitro dissoluto expurgari, & sanitatem recipere. Verùm cum admoneat Plato in Tymæo, ad cœlestium orbium stabilitatem, hominum mores conformandos, & ego vestris auribus in hac spiritali recreatione, cœlestem musicam adduco, nimirum de ore ipsiusmet Christi prodeuntem, qui in medio discipulorum consistens, suauiter modulatur *Pax vobis.* Et quæ iucundior harmonia in auribus discipulorum resonare potuit?

Repetamus si lubet Sacram historiam, 1. Reg. 18. vbi tangit Propheta tragicum Saulis delirium, & producendi calamitatem ambitiosissimi dum desiderium. Desertam à gratiâ Saulis animam nactus dæmon, tormento immanissimo discruciat, suaq; tyrannidis notas, vel ipsa facie prodebat. Internis flammis urgebatur adustus, qui exterius rubentibus purpuræ splendoribus emicabat circumcinctus: prudentia de mentis arce deturbabatur, agebantur pupillæ oculorum transuersim, præcordia continuis ictibus disfluebant concussa, & melancholiæ tormentis tabescebant pectora discruciat: obrigebant digiti, collidebantur artus, & tota concussione corporis afflictus Rex vexabatur. Quid tunc? tanto malo à seruis procuratum remediū: è pascuis Dauid adductus est, qui melos vice medicaminis malum leniens, regem rationi restitueret: *Misit Saul ad Isai dicens: stet Dauid in conspectu meo: inuenit enim gratiam in oculis meis.* Lyra, & psalmus, erant in dæmonem arma, & auris cantionem excipiens animo communicabat medellam, ac dæmonis frenabat audaciam. Porro Dauid ita erat Regijs oculis gratus, ut eum ne tantisper à se Princeps seiungi pateretur, cau-

sam reddente Sacro textu: *Igitur quandoq; spiritus Domini malus arripiebat Saul, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu suâ, & resocillabatur Saul, & leuius habebat.* Diligebat itaq; Saul medicum, quia internum sustinebat martyrium, & nihilominus cum aliquando Dauid manu suâ psalleret, dæmonemq; dulcissimâ cantus melodiam abigeret, Saul non sine irarum notâ hastam, ut pastorem confoderet, emiserat. *Tenebat Saul lanceam, & misit eam putans, quòd configere posset Dauid cum pariete.* En quam varia in regum aulâ fortuna! vbiq; orbitam rotat celerem, sed in curia citissimam: non ita pridem Dauid Principis conspectui gratus erat, & paulò post lanceâ impetitus. Audite huic rei appositam rationem, magni Basilij Seleuciensis orat. 15. Quia antea pro medicina indigebat, modò verò iam firmiorem salutem adeptus, & dæmoniis perturbacionibus liberatus: qui ergo urgente necessitate deuotus erat, postea immani odio inimicus, & Dauidis bonis operibus aduersarius factus est, inquit Basilius. *A dæmonis exitu leuatus Saul, & aduersorum detersâ caligine in Dauidem, quem præsentem cognouerat, hastam ei acutus, medicina pretium cadem obtulit.* Quid aptius? ne medicus infirmitatis existeret testimonium, improvisum ingratus Rex moliebatur interitum; & quia iam ad speciem Dauidis non indigebat cantibus, in Dauidem fraudulentis armabatur insultibus: coluit, dum indignit; occidere nisus est, cum sanitatem recepit.

Proh inconstantes Regum mores, & omnem eorum gratiam, ipsâ lunâ centies mutabiliorem! in procelloso ambitionis solo eo solum, vento feruntur, qui utilitatem, non qui honestatem inspiret. Plures ad genua prouoluti ipsos adorant, dum ambiunt, quos ipsi postea conculant, si culmine dignitatis elucere viderint. Quibus in hoc facto præit impius Saul, qui dum crebris obrueretur infortunijs, & duris afflictaretur mo-

In aula
Principum
fortuna vo-
lubilis.

S. Basilius.

1. Reg. 18.

Zz 2

tur molestijs, intus Davidis erat ^A amicus. Verum postea omnibus liberatus aduersitatibus, hostiliter ad mortem vsq; cum persequi non vereretur. Felicius multo Christi Domini melodia aures nostras hodie recreat, dum non solum strictam nobiscum firmat amicitiam, sed etiam iucundum orium, & dulcem pacem concedit, inquit: *Pax vobis*. Controuertunt Doctores Sancti, an etiam primus parens noster aliquam musicam, siue instrumentali, siue vocali recreatus fuerit? Et quidem de instrumentali facile consentiunt omnes, eam non fuisse oblectatum Protoparentem nostrum, cum nondum inuenta esset; vocalem tamen minime defuisse censent, cum hac supremum illum totius mundi sublunaris Monarcham, maxime decuerit. Sciscitemini ergo cuius cantu recreabatur? Et respondet Abbas Celensis, quod dulci phœnicis modulamine, super excelsum Cedrum sedentis. nec mirum: siquidem Plinius, & Latantius Firmianus, modulatissimum illi cantum tribuunt, ita ut instrumenta musica illi assimilari possint. Phœnix Catholici mei iuxta D. August. & S. Hieronymum, Christi Domini, eiusq; gloriose resurrectionis symbolum est, mors phœnicis natalis dies est, nisi enim phœnix aureo decinere rescat in tumulo, non resurgit futuro sæculo. vnde de illo dicit Zeno Veronen. Serm. de Resurrectione: *Sepulchrum nidus est illi, fauilla nutrices, cinis propagandi corporis semen, mors natalis dies*. An non portentosa hæc phœnicis generatio, Saluatoris nostri typum præferre videtur? Et hic pariter sine virili semine, cœlesti scilicet virtute, hoc est Spiritu Sancto, inter aromatica ligna, nimirum inter purissima Beatæ Virginis viscera, & ex sacro ipsius cinere, hoc est; purissimo sanguine procreatus est, equibus cum lignis aromaticis, odor quidam præstantissimus ascendens, & sua uolentia sua cœlos pertingens, Filium Dei in incredibilem erga se amorem pertraxit. Vbi verò Christi ^A factus ex Aue, hoc est; ex Deo homo factus, phœnicis instar in solitudine habitasset, & vitæ cursum impleuisset, lignis aromaticis, videlicet Sanctæ cruci membra sua affigenda exposuit, ut nos qui eius pignora sumus, ab omni peccatorum labe redimeret. In cruce igitur, velut in nido aromatico mortuus, & tanquam in cinerem reductus, in vermem sese commutauit, iuxta illud Psalmi: *Ego sum vermis & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis*. post triduum feliciter renatus, cui iam mors ultra non dominabitur, dulci suo cantu nos recreat, occinendo: *Pax vobis*. Felix certe pax, quæ hominem cum Deo omnimodè conglutinat, nam S. Ambro. August. Chrysosth. & Theophylactus, per pacem, reconciliationem cum Deo, & amicitiam ex inimicitia reuocatam in gratiam intelligunt. Ad quorum gustum Tertull. lib. 5. contra Marcionem cap. 5. appositè protulit: *Gratiam & pacem non solum ei esse, à quo prædicabantur, sed eius, qui fuerat offensus: nec gratia enim fit nisi offensa; nec pax nisi belli; populus autem per disciplina transgressionem, & omne hominum genus per naturæ dissimulationem delinquerat, & rebellauerat aduersus creatorem*. Vbi inter gratiam, & pacem, nihil omnino interesse volunt, cum nomine vtriusque remissio peccatorum significetur. Quid enim est aliud peccati remissio, prout nunc de facto per gratiæ infusionem fit, nisi reconciliatio cum Deo, & amicitia ex inimicitia reuocata in gratiam? nec aliud quidpiam est, facere pacem, cum Deo per ipsiusmet gratiam, quam habere pacem cum ipso: nam tunc pax intelligitur obtenta, quando facta est. Hinc D. Paulus, eos qui iam iustificati sunt, acriter hortatur, & monet, ut pacem cum Deo semel initam, summo studio colant, & studeant retinere, puros se ab omni peccati labe custodientes: Rom. 5. *Iustificati per fidem, pacem habeamus ad Deum*. Pacem igitur nobis hodie Christus affert, quia nos morte

Adam in
paradiso
vocali mu-
sica uteba-
tur.

Phœnici
mors dies
natalis.

Zeno Ve-
ronen.

Psalm. 111.

Tertullianus

Rom. 5.

morte suâ plenè reconciliauit Deo: ^A ut eum deinceps non iratum, quem admodum antea, & minas intorquentem; sed potius propitium, ac beneuolum habeamus. Atque ideo iam non terrore iræ diuinæ perturbati, ac gehennæ metu perciti, eum tanquam Dominum furem, aut hostem infensissimum horreamus; sed summam cum ipso pace, & amicitiam fruamur.

Secundò, tempore honestæ oblationis, videntur homines umbraculis, aut frigidarijs cellis, in quibus ^B sole vehementius vrente, solent respirare. Hinc Assuerus Rex, septem diebus splendidum conuiuium peragebat in vestibulo horti & nemoris, ubi ne æstus quempiam adureret, umbracula artificiosa vndiq; protegabant. Et pendebant ex omni parte ^C tentoria aerei coloris, & carbasini, ac hyacinthini, sustentata sumbus hyssinis, atq; purpureis, qui eburneis circulis inserti erant, & columnis marmoreis fulciebantur. Esther 1. Sed præstantius multo umbraculum, ad refrigerandum nos, proponit hodie Christus, videlicet stigmata vulnerum suorum: ^D Ostendit eis manus & pedes. Lucæ 24. Res stupenda: resurgens Iesus, ut testimonium vitæ recidivæ discipulis daret: Ostendit eis manus, & latus, Thomam alloquens: *Vide manus meas, & offer manum tuam, & mitte in latus meum*. Et postea Lucæ 24. *Ostendit eis manus & pedes*. Quæ in manibus, pedibus, ac in latere, foramina vulnerum seruauerat, ostia faciebat, per quæ ad salutem, & fidem intraret. At verò de capitis vulneribus, & foraminibus, à spineâ coronâ factis, nullam omnino facit mentionem, sed quasi penitus nulla remanessent, altissimo illa silentio preffit. Et cur qui tantus erat in ostensione lateris, manuum, ac pedum; nullus fuit in ostensione vulnerum capitis? Existimo, ut hanc virtutem propriam capitibus Ecclesiæ, ac populi sui ostenderet, quomodo iniuriarum à subditis acceptarum obliuisci, & ne minimum earum vestigium seruare debeant.

Sic sic Prælati Ecclesiæ, & Principes populi, absumere in se debent iniurias, & errores subditorum, ut nulla illarum memoria habeatur, quibus in hoc facto, dux & antesignanus Christus Dominus præluet. Refert enim Euangelista Matt. 27. *Quod milites accipientes Iesum, chlamydem coccineam circumdederunt ei, & plebentes coronam de spinis, posuerunt super caput eius*. Necdum satis, sed insuper post multas irrisiones: *exuerunt eum chlamyde, & induerunt eum vestimentis eius, & duxerunt eum, ut crucifigerent*. Duo mala fecerunt milites in IESVM, vnum: quia chlamyde eum exuerunt; alterum: quia coronam spineam imposuerunt eius capiti; & tamen solius chlamydis mentio facta est, quod exuta fuerit; de coronâ autem spineâ nullibi scriptum, quod deposita sit. Respondet Origenes homil. 35. in Matt. ideo de chlamyde scriptum est, quia eam denuò milites Christo detraxerant; de coronâ autem spineâ, nullam mentionem factam, ut nobis relinqueretur occasio inquirendi exitum rei, de hac corona semel depositâ, & nusquam postea detractâ. Inquit Origenes *Ego igitur arbitror, quod spinea illa coronâ consumpta est à capite Iesu, ut iam non sint spine nostre antiquæ, postquam semel eas à nobis abstulit Iesus, per venerabile caput suum*. Ponderate seriò illud, *consumpta est à capite Iesu*. Quid est? fornax ardentissima pectoris IESV, non absumpsit adactum sibi ferrum lanceæ; nec manus, nec pedes IESV absumpserunt clauos, sed illorum vulnera in monumentum æternum seruauerunt. Caput autem IESV spinas sibi impositas, penitus in se absumpsit, ut hinc pateat, quam proprium debeat esse illorum, qui capita populi sunt, ut absument iniurias, & errores subditorum, nec patiantur etiam minimum vestigium remanere.

Dicam amplius, reseruauit Saluator noster, in suis manibus, pedibus, & latere, Sacra vulnerum stigmata, ut omnes mundi concupiscen-

Matt. 27.

Origenes.

scientiæ in illis refrigerium quærant, A vt anima fidelis in his sacris foraminibus consistens, dicat: *Hæc est requies mea in seculum seculi.* Hoc refrigerium piæ contemplationis Christi vulnerum, & assiduæ in eius obsequio vigilantia, exoptabat quondam ecclesiæ sponsa, dilectum suum spon-

Cantic. 7. sum alloquens: *Veni dilecte mi, commoremur in villis.* Cantic. 7. S. Ambr.

S. Ambro. legit: *in castellis.* Vbi non modò honestos, hilaresq; in agrum egressus, ad commorandum in castellis, hoc est, ad laborandum & pugnandum referebat, quòd remissiones (vt dicebat Dio) præparamenta ad labores sint; sed etiam hæc oblectamenta egressus nomine, quasi brevis moræ, & velut inchoatæ actionis spatium, signatè appellabat commorationem, & diuturnitatem temporis in castellis, siue in laborum exercitio ponens. Hinc pijs fatigata laboribus, subsidium inuocabat: *Fulcite me floribus, quia amore langueo* Cantic. 2.

LXX. vertunt: *confirmate me in vnguentis. & stipate me in malis, quia vulnerata charitate ego sum*: satis indicans, eò quòd charitate recenter vulnerata esset; se fulcris & sustentaculis virtutum indigere, ne à proposito & rectitudine deficeret. Fulciri ergo rogat vnguentis, hoc est virtutibus, ad obtinendam bonorum firmitatem. Sic exponit S. Gregorius Nyssenus homil. 4. in Cantic. *Virtus, inquit, est, non solum bonum intueri, & esse participem eius, quod est melius; sed etiam immutabilitatem in bono conseruare.* Qui ergo vult fulciri vnguentis, quærît sibi adesse firmitatem in virtutibus. Et ecce hoc fulcimentum, non alibi inuenit, nisi in foraminibus vulnerum Christi, his cum vocibus inuitantis. *Veni columba mea in foraminibus Petre, & in cauerna macerie.* Vbi per petram intelligitur Christus, per foramina verò, sacra eius vulnera. Vnde S. Thomas de Kempis dicit:

S. Gregor. Nyssenus.

Thomas Kempis.

nec dubitare quis potest, quòd ex vulneribus Christi bona varia, quasi ex apotheca profluant. In vulneribus quippe sunt efficacissima medicamenta, quibus

omnis mundanæ concupiscentiæ æstus penitus extinguatur, quia in his foraminibus continetur dulcis aqua, ad abluendas omnes peccatorum maculas.

Facebant hic Poëtarum figmenta, multa stupenda de fontibus referentium, quin & non pauci ex Naturalistis. Plinius enim lib. 2. refert, fontem esse quendam in Dodona, qui cum sit frigidissimus, faces si quis ardentes immiserit, extinguit; quòd si extinctæ admoucantur, accendit.

In Bœotia ad Triphonium, duos fontes esse, quorum alter memoriam, alter obliuionem afferat. Scotusæ fontem esse, qui non solum hominum, sed etiam pecudum vulnera sanat, lignumq; etiam fissum, & confractum, si iniiciatur, coalescere faciat. Tradit Antigonus in Miran. nat. in Batica prouinciâ, iuxta oppidum Antiqueram, fontem Antiquarium potu suo calculos dissoluere. Quia multò pretiosior aqua de foraminibus Christi vulnerum profluit, quæ omnem efficaciam habet ad sanandos animarum morbos. Semel tantum ad pedes Iesv Maria Magdalena procubuit, & subito ita mutata est, vt omnia quæ mundi sunt, toto animo detestaretur. Vulnera itaq; sua Christus nobis hodiè ostendit, vt non alibi, nisi in huius petreæ foraminibus refrigerari, & recreari cupiamus: quemadmodum concludit D. Ambr. Serm. 11. in Psal. 118.

Sancta, inquit, anima nescit aliud desiderare, quàm sponsum, qui est Christus Iesus: illum concupiscit, illum desiderat, in illum totis viribus intendit, illum mentis gremio fouet, illi se aperit, effundit: & hoc solum veretur, ne illum possit amittere.

Ad extremum, in iucundis recreationibus, delicatis ferculis se homines reficere solent. Non aberrauit ab hac consuetudine Redemptor noster: nam piscem, & mel cum discipulis suis manducauit: *Obtulerunt partem assi piscis, & fauum mellis.* Lucæ 24. Ecce tibi post resumptam gloriam, post quietem immortalitatis habi-

Fontes admirandi.

S. Ambro.

Lucæ 24.

S. Epipha.

Michææ 2.

S. Ambro.

Christus post resurrectionem cur assum piscem comedit.

habitam, Iesvs noster condescendens A discipulis, iterum de mundialis valis fructibus cibos capit. Quid tunc? Audite hostem generis humani, de hac re apud D. Epiphanium orat. de Ascens. ita discurrentem: *Cernebam illum mortali corpore indutum, ratusq; hominem, & aliud nihil, Iudeos aduersus illum flagitiose concitavi: clauos cruci affixi, morti deniq; subegi. At verò videns illum tertiâ die a mortuis resurrexisse, repente veluti acutâ cuspide traiectus in terram decidi. Rursus aq; eum, ac antea comedere, & bibere cernens, aliam denud crucem illi destinabam.* Quid magis metuendum? ipsissimus ille triumphator mortis, notissimus ille inferorum vastator, qui paulò ante ingenti dæmonum metu repagula inferni confregerat; cum tantillum suis discipulis condescendens de frugibus terræ accepit, statim in se dæmones armauit. Virum triumphatorem, ipsum vidit hostis, condescendentem suis discipulis in cibo & potu, & statim totum prælium crucis aduersus illum reaccendit. Vt scilicet minimè credamus posse nos in pace consistere, quousq; mortalem hanc vitam agimus. Crede mihi quisquis es, quamdiu ima hæc sectaberis, non effugies hostes, non effugies periculossima bella. Quod prophetico Spiritu prædixit Michæas cap. 2. sic inquit: *Surgite, & ite, quia non habetis hic requiem.* Diuus verò Ambro. lib. de fuga cap. 5. *Surgite hinc, quia non est vobis hic refrigeratio.* Palam ostendens, quamdiu inter mortales agimus, minimè nos posse securitatem habere.

Aliò tamen vt video, mysterium istius comestionis spectat. In mensa Dominica post resurrectionem, primò appositus est assus piscis, vt prius homo amaris tribulationibus assuescat, si vult in cælo dulcioribus refici oblectamentis. Vt enim piscis assus rotus igne desiccatus est; ita Christus hoc facto monuit comedentes, vt in se virentia quæque carnis prius desiccet, si amant in resurrectionem vitæ transire. Ita censet,

Rupertus lib. 4. in Cantic. *Comedit, inquit, coram eis, non prius fauum mellis, & deinde partem piscis assi; sed prius partem piscis assi, & deinde fauum mellis, & sumens reliquias dedit eis.* Hoc signo edocens, quòd & ipsi exemplo Iesu, prius passionibus, atq; pressuris desiccandi, ac deinde fauo consurgendi, cum Iesu forent satiandi. Prius quippè siccitas luxuriantium passionum introducenda est, vt postmodum ad vitam eatur. Christus Dominus in montis Thabor vertice, nubibus coæquato fulgurans spectaculum ediderat, ex humana eius facie radij promicabant, qui solares radios tegerent, & multò fulgentiori nitore obscurarent. *Resplenduit facies eius sicut Sol.* Matt. 17.

Tantam gloriam Saluatoris videns Petrus, dixit ad Iesvm: *Domine, bonum est nos hic esse, si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, & Elia unum.* Audite ergo, quale responsum audiuit: *Non enim sciebat, quid diceret,* inquit Euangelista Marci 9. Durissima profectò videtur hæc in Petrum sententia, quâ feritur velut prorsus ignorantia tenebris occupatus. Ignorantiane est, velle cum Iesv esse? ignorantiane est, amare, & nunquam à Iesv separari velle? & si hæc non est ignorantia, cur Petrus quasi ignorans taxetur? Merito tamen vt video Petrus, quasi ignorantia reus arguitur, quia sine vlla amaritudine voluit in summa felicitate permanere. Sic resoluit Sanctus Remigius in citatū locum: *Abstergit gustu mortis, ait, voluit subire aternam felicitatem.* Multa autem amara prius hominem pati necesse est, vt gaudijs perfrui mereatur sempiternis. Nam & ipse Christus non nisi post passionem, & mortem crucis, glorificatus est.

Habetis igitur tria oblectamenta ad spiritualem recreationem, imprimis musicam suauem, quam vobis Christus intonat, pacem offerens. Deinde vmbracula ad refrigerandum, nimirum signa vulnerum Christi in manibus, pedibus, & latere. Ac tandem duo fercula, assum piscem,

Rupertus.

Matt. 17.

Marci 9.

S. Remigius.

scem, & mel, ut si vultis gloriam illam coelestem degustare, primo assum piscem, hoc est, varias mortificationes, & aduersitates, in hac vita subire non vereamini, Amen.

E O D E M D I E CONCIO QVINTA.

Pax vobis, nolite timere.

Christus Apostolis pacem obtulit, quia illa nihil melius, utilius, & dignius in rebus creatis reperitur.

Nunc verissimum agnosco illud prouerbum: NON DECET REGEM INIURIAS VINDICARE. Quando rediit Saluator noster, non ita pridem a suis discipulis desertus, & Iudaeis ad mortem atrocissimam traditus, cum seuerâ potius reprehensione digni censentur, omnem illis humanitatem & clementiam exhibet. Hesternâ quippè die, cum duobus in castellum Emmaus eundo, licet ab illis minus digne, tanquam vilissimus peregrinus tractaretur: Tu solus peregrinus es in Hierusalem, & non cognouisti, quae facta sunt in illa bis diebus, Lucae 24. Cum omni modestia respondit: quae. Vnde tibi hunc Iesum tam mansueta responsio? quomodo tantorum dolorum, tantarum quas sustinisti passionum, ita citò oblitus manes? vix tentius hodie labitur dies, & omnium iam pœnarum atq; cruciatuum non reminisceris? ita ut ad memoriam reuocandam, necessarium esset te de illis per discipulos admoneri. Et dixerunt: de Iesu Nazareno, qui fuit vir Prophetæ, potens in opere & sermone coram Deo, & a uni populo. Et quomodo tradiderunt eum summi Sacerdotes, & Principes nostri in damnationem mortis: & crucifixerunt eum. Dicant quidquid alij volunt, ego hoc totum ad magnitudinem Christi beneficentiae refero, qui liberaliter omnia dans, ac profusè, nusquam tamen improperat, sed beneficiorum

potius obliuiscitur. En iterum hodie stans in medio discipulorum, non exprobrat illis timiditatem, & fugam sub tempus suae passionis; non exprobrat periuriam a Petro commissam; non exprobrat incredulitatem; sed quasi omnium oblitus, dulci pace illos salutat: Pax vobis. Ut nimirum verum se ostendat Regem Regum, quem non decet vindicare iniurias hominum. Causas igitur proferam, cur Christus non aliud quidpiam, præterquam pacem suis Apostolis tribuat.

In primis eam ob causam, Christus Dominus post gloriosam suam resurrectionem, videtur mihi pacem suis discipulis afferre, quia nihil præstantius tam apud homines, quam apud Deum habetur. Si enim nos contulerimus ad homines: tanta olim fuit pacis temporalis apud veteres Gentiles aestimatio, & tanto labore eam quaesierunt, atq; habitam conseruare studuerunt, ut eam veluti numen aliquod celebrarent, eiq; templa ad aras erigerent. Nam in monte Palatino, fuit Romae templum concordiae dicatum, teste Blondo lib. 2. de Roma instaurata. Quod templum, ut vult Suetonius, Tiberius Imperator extruxerat, vel ut alij opinantur, Livia Germanici mater. Et propè montem Palatinum, ubi quondam via, quae sacra dicebatur, erat; fuit a Vespasiano Imperatore instauratum templum pacis, cuius ruinae hodie apparent, facile ostendentes magnificentissimum aedificij apparatus. Nullum enim erat tunc in tota vrbe aedificium sumptuosius, nullum admirabili pretiosarum rerum amplitudine præstantius. Vnde S. Hieronymus in Iocelis Prophetæ commentarijs, ita de eo scribit: Vespasianus & Titus, Roma templo pacis aedificato, vasa templi Hierosolymitani, & vniuersa donaria in delubro illius constituerunt: quae Græca & Romana narrat historia. Si vero ad ipsum Deum respexerimus, huic nihil gratius, nihil desiderabilius pace, ita ut eius nomine intitulari cupiat. Hinc Christus ab Apostolo dicitur pax nostra, Ephes. 2.

Pax apud
veteres pro
Numine
habita.

S. Hieron.
Vasa tem-
pli Hiero-
solymitani
Romam
translata.

Ipsè

Ephes. 2.

Ipsè enim est pax nostra, qui fecit utraq; vnum, & medium parietem maceria soluens, inimicitias in carne sua. Duo erant antea populi, Iudæus, & Græcus, venit Christus, & fecit, ut duo hifcerent vnum. Ex quo loco argumentantur Catholici aduersus Arrianos, illosq; notant homines extremae damnationis, qui negabant Christum vnum esse cum Patre. Nunquam enim bonus mundi moderator, si ipse a Patre esset diuisus, posset petere in populis coniunctionem. Ait enim Proclus de fide ad Armenos: Iudæum, & Græcum, per baptismum in vnum hominem condidit, vnians potentia, quæ conversione dissidebant: Horreant damnationem nonne impietatis auctores, siquidem cum dissidentia in vnam concordiam vnita sint, is qui vnuit, quantum in illis fuit, in duo est diuisus. Perpendite hæc verba: Horreant damnationem: Hominis enim damnati est, dominatricem potentiam putare in se dissitam, & disunctam, quando ipsa ad vniionem populos inclinat. In solum namque damnatum animum cadere potest, quod potestas aliqua petat a suis id, quod minime ipsa in se admittit. Christus itaq; utraq; fecit vnum, quia Iudæos & gentiles, in vnam Ecclesiam congregauit, tanquam Princeps pacis, qui apud Isaiam vocatur figuratus Melchisedech, qui Rex erat salem, id est pacis.

Proclus.

Christus
figuratus
Melchise-
dech.

3. Reg. 11.

Ahias Silonites Dei Spiritu plenus, prophetabat Ieroboamo, quod accepturus esset regnum Israëliticum: Hæc enim dicit Dominus Deus Israël, ecce ego scindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus. Res stupenda, audiuit hæc Ieroboam homo priuatus ab ore Ahia, postmodumq; impleta vidit, se Regem Israël electum agnouit, in throno sedit, regnum administravit, & Sacerdotes quaesivit, qui sacra dicerent, munera religiosa distribuit. Inter hæc tamen omnia Ahia oblitus, & prorsus immemor exstirrit, donec tandem filius eius periculosè agrotaret: In illo tempore egrotauit Ahia filius Ieroboam.

3. Reg. 14.

Dixitq; Ieroboam uxori suae: surge, & commuta habitum, ne cognoscaris, quod sis uxor Ieroboam, & vade in Silo: ubi est Ahias Prophetæ, qui locutus est mihi, quod regnaturus essem super populum hunc. Quid est? tunc primum Ieroboam recordatus est Ahia Prophetæ, a quo regni præsagium acceperat, cum tanto antea tempore, nullam mentionem de illo faceret. Causam reddit Sacer textus: quia in illo tempore egrotauit Ahia filius Ieroboam. Filij ergo agritudo diuexans patrem, fecit illum venire in memoriam religiosi viri, de cuius ore latissimum regni nuntium audierat. Quam misera mundalium Principum conditio; dum in felicitate & prosperitate versantur, obliuioni tradunt religiosos amicos, quos non aliter sibi in memoriam reuocant, nisi dum in calamitates incidunt: tunc enim multa conuiscuntur, de obsequijs sibi exhibitis per illos.

Sed videamus modum, quo Sanctus hic Dei vir, Ieroboamo futuram eius in regno successionem prophetauit? quod Sacra pagina ita enarrat: Apprehendens Ahias pallium suum nouum, quo coopertus erat, scidit in duodecim partes. Et ait ad Ieroboam: Tolle tibi decem scissuras: hæc enim dicit Dominus Deus Israël: Ecce ego scindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus. 3. Reg. 11. Nonne sufficiebat, ut pallium in duas tantum partes diuideretur, vnam paruam, & alteram magnam; utq; magna pars diuisi pallij traderetur Ieroboamo. Quid ergo necesse erat, quod illi non vna magna pars, sed decem scissuræ traderentur? Sanè innuebatur per hoc, quod populus, & regnum diuisum a debita vnitatem, non posset manere, nisi in continuis scissuris, diuisionibus, ac seditionibus. Rem ingeniosè expendit Rupertus super libros Regum lib. 5. cap. 4. Cur, inquit, tot scissuras Prophetæ fecit? cur pallium suum in duodecim partes scidit? Nempe, si nihil aliud, quam regni vnius diuisionem in duo regna significare volebat, poterat vnum pallium scindere in duas

Mundi
Principes
in prosperitate
amicorum obli-
uiscuntur.

3. Reg. 11.

Rupertus.

Aaa

duas

duas partes. Quare ergo spiritui Domini sic magis placuit, & tot scissuras fecit? Planè, & in hoc vera rationis constantia est. Scissum nempe à domo David illud regnum Israël, deinceps aduersus seipsum diuisum fuit decies, & ita demum desolatum est. ut domus super domum caderet. Nequit igitur vnitatem in se habere, qui à debita vnitatem desciuit.

Qui, quam debebat suo Principi, suo Præsuli, vñionem non tenuit; nec vnquam in rebus suis vñionem habebit, sed seditiones & scissiones frequentissimas tolerabit. Hinc Chri-

Petræ cur
Christo
moriente
scissa.

S. Chryso.

sto Domino moriente in cruce, inter alia portenta petræ scissæ sunt. Mysterium enodat D. Chrysost. homil. de cruce, & latrone: quia per suum illud sacrilegum facinus, à suo capite, Christo Iesv diuisi erant: *Ho-* *die*, inquit, *apud Iudeos, qui mente audaci contra Deum vadunt, petra scissa sunt.* Matt. 28. Profecto, vbi te à tuo capite scideris, siue Deo, siue homine, etiam in firmissimis tuis scissiones, & diuisiones cogere pati: temper enim scissionem scissio sequitur, ut si quis homo debitam cum alio vñionem scindat, cogatur in suis crebras scissiones perpeti. vnus pro mille stabit Herodes ille, qui primus alienigena in Iudæorum regnum venerat. Quis illo domi, plures filiorum rebelliones & tumultus passus est? Quot enim filios habuit, tot rebelles, & seditiosos metuit; occidit tandem Antigonum, & Alexandrum, fratris Antipatri insidijs petitos; deinde & Antipatrum morti dedit, lætæ maiestatis reum. Et vnde tot filij seditiosi, ac proditoris suspecti fuere? Causam indigirat Egesippus lib. 1. cap. 35. inquit: *Ha-* *uerat Herodes in consortium Dositheam Ierosolymitanam feminam, priuato sibi ante sociatam, quæ gratior eò esse debebat, quod fuerat felix marito, cum qua regale adeptus fuerat fastigium. Verum immemor gratia, proiecit Dositheam, sociat Marianam Aristobuli neprem, Alexandri filiam. Itaq; dum sequitur nobilitatem, in perturbationem incidit, quæ sibi domum propria non conueniret.* Ecce causam rebellio-

Herodes
obrepudia
tam Dosi
dem per
petuas re
belliones
passus.

num fundamentalem: qua se impius Herodes disunxit à Dosithe, ideo non potuit domi videre conuenientiam, sed innumeras seditiones, & tumultus filiorum perpeffus est. Quia scissionem sequitur scissio, ut qui debitam vñionem frangere non veretur, nunquam sit sine tumultibus, & seditionibus quietus.

Quodsi vltiorem istius rei probationem exigitis, sumite eam ex Sacra scriptura. Quærit S. Hieronymus cap. 1. Aggæi, quid sit, quod in Genesi, primo, tertio, quarto, quinto, & sexto die, post consummationem operum singulorum, dicatur. Deus creaturis à se productis benedixisse: *Et vidit Deus, quod bonum esset, benedixitq; eis.* Gen. 1. Secunda verò die, nulla mentio istius benedictionis. vtiq; idem Deus erat die secundæ, qui & primæ, & creaturæ secundæ diei perinde Deo subiacebant, quemadmodum & primæ diei? Responder S. Doctor, quia non poterat secundus dies Dei sententiâ comprobari: quia numerum facit, & ab vñione diuidit. Nam iuxta Arithmeticos vnitas non facit numerum; cum sit principium numeri: si tamen vñitati addatur vnitas, fit numerus, & arguit diuisionem. Ita ergo Deus execratur diuisionem, & discordiam, ut propterea secundæ diei benedicere noluerit. Quia nihil magis desiderat, quam ut homines inter se, & ipsi vñiantur. Vnde Proclus Plato-

Gen. 1.

Secunda
dies cur in
creatione
mundi be
dictione
caruit.

Proclus.

Ephes. 4.

S. Chryso.

nicus, vnum vni esse dicebat: significans dandam esse omnem operam, ut omnes vnum essemus Deo, qui est vnus lib. de anima & Angelo ita dicens: *Per intellectum nostrum, diuinum attingimus intellectum: sic & primum vnum, à quo omnibus inest vñio per vnum, per quod sanè nostrum vnum, diuino maxime iungimur.* Et Diuus Paulus sermone monet nos, ad seruandam vñitatem cum Deo Ephes. 4. *Solliciti seruare vñitatem spiritus in vinculo pacis.* Rectè autem vocat vinculum, quia quemadmodum ait D. Chrysosth. in commentario illius Epistolæ. *Si quando te ipsum alteri cuiquam alligare volueris, aliâ*

aliâ ratione illud non potes, nisi ipsum tibi colligaueris: ita hic Apostolus alligari nos inuicem vult, non simpliciter pacificos esse, neq; vtrunq; diligere, sed in omnibus vnā animam esse, nempe qualis erat primorum Christianorum pax, de quibus dicitur, credentium erat cor vnum, & vna anima.

Ioan. 17.

Ascensurus Christus in cœlum, prius instantissimè patrem æternum orauit, ut se omnimodè cum hominibus conglutinet. *Rogo*, inquit, *pater, ut sint vnum sicut & nos.* Ioan. 17. Quod non debet intelligi de vñitate naturæ, sed de charitatis imitatione, hoc est, ut sicut per identitatem essentia Pater est in Filio, & Filius in Patre; ita & homines per veram charitatem ac concordiam sint in Deo, iuxta illud: *Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Rogauit itaq; Christus pro omnibus fidelibus, ut sint vnum vñitate veræ dilectionis, per quam fideles non solum inter se, sed etiam cum ipso Deo sociantur. Vnde illa vox

Cantic. 2.

cœlestis sponsi Cantic. 2. *Vox turturæ audita est in terra nostra.* Olim enim, Deus voce tonitru, voce multitudinis, voce aquarum multarum personabat: quia nimis homines perterrebat; at verò post triumphalem Christi resurrectionem, voce turturæ, qui est confortij & vñionis amantissimus, quia cum hominibus desiderat inire consortium. Ad quod pulchrè alludit S. Bernardus Ser. 59. in Cantica. *Non planè, inquit, principatum sonat vox ista, sed consortium.* Conditor est, & consortium se reputat: *Amor loquitur qui dominum nescit: amicos habet, non seruos. Neminem suspicit amor, sed ne despicit quidem.* In seipso cœlos humilesq; contemperat: nec modo pares, sed vnum eos facit. iuxta illud: *Qui adhæret Domino, vnus spiritus est.* 1. Corint. 6. Et propterea sponsus cœlestis non dixit: *Vox turturæ audita est in terra mea*, sed in terra nostra: Quia amor proprietatem abnuat, societatem non respicit.

1. Cor. 6.

Secundò, Christus Dominus pa-

cem suis Apostolis obtulit, quia in suo cœlesti thesauro, nihil melius pace potuit inuenire: tantum enim est pacis bonum, ait S. August. lib. 19. de Ciuit. cap. 11. ut etiam in rebus terrenis nihil soleat gratius audiri, nihil desiderabilius concupisci, nihil melius inueniri. Hinc S. Chrysosthomus considerans hodiernam pacem, à Christo Domino discipulis oblatam exclamat: *O felicem salutacionem.* Merito felicem appellat, quia infinitatem bonorum secum adfert. Nam ut dicit Glossa Interlin. *Qui pacem dedit, omnia dedit.* Quippe sine pace nihil boni haberi potest, ut docet S. August. Ser. 13. de verbis Domini. vbi sic de pace loquitur: *Quoniam qui in ea non erit inuentus, à Patre abdicatur, à Filio exheredatur, à Spiritu Sancto alienus efficitur, nec ad hereditatem Domini poterit venire, qui testimonium pacis noluerit obseruare.* Et Sermone 169. de tempore. *Meritum Christianæ virtutis vilescit in cunctis, si vñitatem non habet pacis, nec peruenit ad vocabulum filij, nisi per nomen pacifici.*

Pace etiam
apud Deū
nihil me
lius.

S. August.

S. Chryso.

Glossa In
terlin.

S. August.

Scrutemini altius ipsum vocis significatum, & aduertite per tres literas, ex quibus pax componitur, significari Sanctissimam Trinitatem. P. enim significat Deum Patrem, primam in Trinitate personam. A. Dei Filium, à solo Patre genitum, eiq; cœternum & consubstantialem. X. significat nexum vtriusque, hoc est tertiam in deitate personam, a Patre simul & Filio procedentem: *Pax*, inquit, *est additio literæ constans, ad significandam Trinitatem, à qua pax procedit.* Ostendens eum, qui habet veram pacem, totam apud se habere Trinitatem. Vnde cum hodiè Christus alloquitur suos discipulos, *pax vobis*: idem est, ac si diceret: *Habebitis Deum Patrem in cordibus vestris, qui vos suā omnipotentia vbiq; defendet, & confortabit. Habebitis me præsentem, qui cum sim verbum, vobis etiam non cogitantibus, suppeditabo verba, quæ loquamini: Cum sim sapientia, vestrum ita illuminabo & eleuabo intellectum, ut*

Pacis no
men Trini
tatem si
gnificat.

Idem qui
supra.

Aaa 2

non

non sit, qui vestra doctrina resistere valeat. Habebitis presentem & Spiritum Sanctum, qui cum sit consolator, vobis carceres, vincula, tormenta, ipsam denique mortem, pro nomine meo, dulcem reddet, meritum in vobis augens, & victoriam consummans. Quia ergo Deus est optimus, omnia in se comprehendens, qui nomine pacis significatur, ideo Christus pacem discipulis offerendo, omnia simul illis bona dat; quia totam Sanctissimam Trinitatem, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum.

Tertio, pacem Christus offert discipulis suis, quia hæc inter omnia bona primas tenet: omnium quippe bonorum pax est complementum, & consummatio. Ut docet S. Paulus

Rom. 12. *Qui enim diligit proximum, legem impleuit.* Nam non adulterabis, non occides, non furaberis, non falsum testimonium dices, non concupisces, & si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur. *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Tru-

tinatè verbum hoc, instauratur. quid sibi vult? hoc sanè, quod in vera pace & dilectione, omne mandatum perficiatur, seu omnibus numeris absolutum reddatur, ut nimirum dilectio alijs legis, & virtutis perfectionem, ac complementum, imò ut sic dicam, ultimam manum addat, siue ut loquitur Paulus, iustitiæ fructibus saporem & maturitatem reddat. Unde absque ipsa omnia imperfecta, inchoata, & velut immatura atque acerba sunt. Et ideo D. Paulus loco citato addidit: *Plenitudo ergo legis est dilectio.* Quod comprobatur D. Gregorius Magnus homil. 27. in Euangel. *Omne inquit, mandatum de sola dilectione est, & omnia unum præceptum sunt, quia quicquid præcipitur, in sola charitate solidatur.* hoc est, solidum, perfectum, atque absolutum efficitur. Et S. Iacobus cap. 3. *Fructus iustitiæ in pace seminatur, facienti bonum:* quia ut iustitiæ fructus opportunè proueniant, non sufficit eos quomodocumque seminare, sed opus est, ut singillatim

in charitate seminentur, alias adulterini, atque sylvestres fructus à generosa stirpe degeneres pullularent. Sic cenfet Origenes homil. 23. in

Leuitic. *Neque enim accepta esse possunt Deo opera tua, nisi in pace peragantur.* Quod clarius adhuc exponit S. Leo

Serm. 10. de Quadrag. his verbis: *Quamuis magnum sit habere rectam fidem, sanamque doctrinam, & multam laudem digna sit circumcisio gula, lenitas mansuetudinis, puritas castitatis, nuda sunt tamen omnes sine charitate virtutes, nec*

potest dici in qualibet morum excellentiâ fructuosum, quod non dilectionis partus ediderit. In comprobationem huius veritatis, ostensa fuit quondam Ezechielis visio rotæ inrer rotam: *Apparuit rota una super terram iuxta animantia, habens quatuor facies, & aspectus earum, & opera, quasi sit rota in medio rota.* Quid sit autem ista rota habens quatuor facies, respondet S. Ambrosius lib. 2. de Abraham cap. 8. *Rota autem vita est, super terram, quâ viuimus: si anima nostra motus quatuor eleuantur, eleuatur & vita nostra.* Per rotam autem in medio rotæ, Prado in comment. de prima visione parte 2. sect. 7. intelligit mutuam dilectionem, quæ se fideles inuicem constringunt. Ergo quantumuis perfecta, & super terram eleuata videatur vita nostra decurrere, nisi tamen interiori adsit mutua dilectio, manca & imperfecta censebitur: quia ab interiori rotâ, rectum decursum, atque motum, imò & vitæ spiritum, qui erat in rotis, desumit. Huc collimat dictum illud D. Pauli 1. Corint. 9. *Omnes qui-*

dem currunt, sed unus accipit præmium. Quis autem hic unus sit, ita explicat Origenes homil. 1. in lib. Regum. *Merito & ipsi non solum unum, sed & unus dicuntur, sicut apostolus designauit dicens: omnes quidem currunt, sed unus accipit palmam.* Ex quo rectè inferri potest, hæc quosdam, illac alios currere, siue rotatum ire; vnum verò, hoc est charitate præditum, rectam viam ad palmam, feliciterque decurrere, dum eius aspectus, & opera, quasi sit

rota in medio rota.

rota in medio rota.

rota in medio rota.

rota in medio rota.

rota in medio rota.

rota in medio rota.

rota in medio rota.

rota in medio rota.

rota in medio rota.

rota in medio rota.

rota in medio rota.

rota in medio rota.

rota in medio rota.

rota in medio rota.

O bona

O bona vnitas, O summa in omnibus bonis & consummata pacis felicitas, quæ vrbes, & res priuatæ; Respublicæ, & regna constituuntur, atque conseruantur. Quod probè agnoscens Gallorum natio, pacem appellauit, *Festum omnium Sanctorum*: discordiam verò, & dissensionem, commemorationem fidelium defunctorum. Eà ut opinor de causâ, quia dum celebramus festum omnium Sanctorum, reuocamus nobis illam pacem, quâ fruuntur beati in cœlis; dum autem fidelium defunctorum commemorationem piâ deuotione agimus, Sanctorum persecutiones, carceres, cruciatus, omnesque calamitates, & bella, quæ tot mortes in mundum inducunt, nobis præ oculis sistimus. Ergo pax omnium bonorum, omnisque felicitatis consummatio est, de cuius commodis Gregor. Nazian. particulares orationes scribens, demonstrat omnia pace solâ conseruari, dissidio, perire, cœlum, elementa, imperia, populos, vrbes, Ecclesiam. Hinc cum

Cur pax
festum
Omnium
Sanctorum
dicta.

Ezechias Rex Iuda, responsum accepisset, thesauros, quos Babylonij gloriæ cupiditate ostentauerat, iisdem futuros prædam, delicti conscius dicebat: *Bonus est sermo Domini: sit tantum pax, & veritas in diebus meis.* 4. Reg. 20. Non negauit iustum esse Dei aduersum se iudicium, sed mala differri precatus est: non ob hoc, ne thesauros; sed ne thesauris chariorem pacem amitteret. Et quoniam pro pace, non pro diuitijs orauit, ideo quoad vixit, hostem postea non vidit, Deo in posteros calamitatem illam, quam meruerat, transferente, ut monstraret præponendam esse opibus pacem.

Quare cum tanta sit pacis præstantia, ut neque in cœlestibus thesauris, neque in terrenis bonis, quidpiam melius, vtilius, ac dignius reperiri possit, eam ab illo Rege pacifico Christo Domino submisit hodie postulemus. Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis, Am.

DIE S. ADALBERTI. CONCIO PRIMÆ.

Quem mittam, & quis ibit nobis. Et dixi ecce ego mitte me. *Isaia 6.*

Beatus Adalbertus fuit currus triumphalis, gloriam Dei, & salutem populi portans.

Olicitus erat olim Deus, serpente per vniuersum ferme orbem idololatriæ, & execrandi gentilismi errore, quemnam idoneum blasphemum, & infideli populo deligeret virum; cuius Angelico ore, & cœlesti sapientiâ, edocta barbarorum multitudo, belluinis planè vitijs & deprauatis moribus desuescere posset. Nec certè mirum: quod, licet Deus illo tempore magnam Prophetarum copiam haberet; quilibet

tamen illorum se se tanto oneri subtraxerit, quia videbant nihil magis arduum esse, quàm excæcatos in fide dirigere in salutem. Nam immanissimarum ferociam belluarum hæc obstinatio superat. Ut merito dixerit Propheta: *Facies hominis sicut pisces maris.* Quæ verba expendens Ambrosius, dicit; inter omnia animalia, nullum pisce intractabilius esse. Nam & versus aluearijs & prædis natus, arte & vsu hominum ferociam exuit; tripudia discit, ac ludum. Et leo qui

Habac. 1.
S. Ambro.

A a a 3

qui

qui naturā ferocissimus habetur, sen-
sim diuturnā tractatione mansuescit,
atq; homini subijcitur & morem ge-
rit, vt illum tanquā catulum facile
regere valeat. Et Rhinoceros, cuius
tanta fortitudo, vt nullā vi capi pos-
sit, ad virginem sibi occurrentem,
depositā omni immanitate accurrit,
& quasi mansuetus agnus in eius gre-

S. Gregor.

mio caput reclinat, teste D. Grego-
rio lib. 33. moralium cap. 13. Et ve-
nenosi serpentes humanā conuerſa-
tione miteſcunt. Nam Tyberius
tantā mansuetudinis serpente dele-
ctabatur, vt de manu imperatoris ci-
bum ſumeret, teste Suetonio cap. 27.
Et quod demum mirabilius, Hyrcania
tygrides ferocissimæ, crebrā ho-
minum tractatione, in ſuā trans-
formantur mansuetudinem. Paucis
multa? omnis natura bestiarum, &
voluerum, & serpentium, doman-
tur inquit Apostolus Iocobi 3. Soli
piscēs nuſquā mansueſcunt, ſed vel
leuiſſimum manus humanę tactū pro-
cul reſugiunt, nec vllō redduntur
artificio tractabiles. Quid eſt igitur,
quod Prophetæ piſcibus hominem

Habac. 1.

comparat? *Facies hominis ſicut piſces
maris.* Niſi, vt oſtendat homines,
poſſimum verō in infidelitate enu-
tritos, eius naturā eſſe, vt quantum-
uis cum eis benignē, quantumuis
comiter & affabiliter circa ſalutem
agas, ſemper tamen agreſtes, & inhu-
manos, ſemper toruo vultu & ſuper-
cilio præſentes intuearis, quaſi intra-
ctabiles piſciculos. Non mirum pro-
inde, quod ad conuertendam præci-
puē Iudæorum perfidiam, Deus ſol-
licitē quaſierit virum, vixq; vnum
repererit Iſaiam, qui tanto oneri hu-
meros ſubmittere vellet, inquiens:

Iſaia 6.

Ece ego mitte me; ſed nonne magis
hæc anxia ſollicitudo tenebat Deum,
cū execrabilis gentiliſmus per to-
tam Vngariam, Poloniam, & Pruſ-
ſiam, velut peſtis mortifera graſſare-
tur. Cū nemo Episcoporum, ne-
mo paſtorum, tanto trium illarum
Prouinciæ malo occurrere vel-
let; ſed quiſq; potiùs ſuæ inuigilans
fortunæ, quā Dei propagando ho-

nor, commiſſum ſibi gregem deſe-
rebat. Priuata commoda, publicæ
vtilitati Eccleſiæ; viuendi ſecurita-
tem, diſſeminandæ fidei; & tem-
poraneam vitæ propriæ conſerua-
tionem, tot animarum miſerè pe-
reuntium æternæ ſaluti præponen-
do. Ingemuerat tunc Deus ſuper mi-
ſerabilem illam errantium populo-
rum cladem, & virum tanto oneri
aptum in omnibus quærebat Episco-
pis, atq; paſtoribus, ſæpiùs incla-
mabſ: *Quem mittam ad populum*

Iſaia 5.

errantem, & quis ibit nobis. Sed inue-
nit virum, ſapientiā, pluſquā Pro-
phetam; vigilantia, pluſquā pa-
ſtorem; ſanctitatem, pluſquā Epi-
ſcopum; virtutibus, pluſquā An-
gelum; Diuum Adalbertum Episco-
pum eo tempore Pragenſem, poſt
verō Regni Primatem & Archipreſu-
lem Gneſnenſem, qui reſolutiſſimè
diuinæ vocationi reſpondit: *Ece
ego mitte me.* Hunc ego hodie oſten-
dam fuiſſe currum triumphalem, in
quo Dei gloria, & ſalus populi vecta
eſt, per Vngariæ, Poloniæ, & Pruſ-
ſiæ regna, imò & per totum orbem.

Ibidem.

Admirabiles quoſdam currus fin-
xerunt Poëtarum cōmenta, à diuer-
ſis animalibus tractos. Bacchi enim
currui tygres, Phætonis equos,
Neptuni piſces, Turni ſerpentes,
Oceanus ingentes balenas, Thetidis
delphinæ, Dianæ ceruos, Veneris
cygnos, Iunonis pauones, ſuppoſi-
tos ferunt. Sed & in Romanorum
triumphis non minùs prodigioſos
currus triumphales reperio. Ferunt
enim Hiſtorici, currum quem Iulius
Cæſar triumphans conſcenderat,
quatuor Elephantos traxiſſe, Aurelia-
ni currum ceruos quatuor, Marci
Antonij quatuor ferocissimos Leo-
nes. Sed portentofum magis cur-
rum vidit quondam Prophetæ in ſpi-
ritu Domini, in quo ipſemet Deus
vehabatur, quem quatuor diuerſa
animalia trahebant. Aquila, leo,
bos, & homo. Talem currum diui-
næ gloriæ parauit Sanctus Archipre-
ſul Adalbertus, ſeipſum in trium-
phales quadrigas redigens, & qua-
tuor

tuor illorum animalium; aquila, leo-
nis, bovis, & hominis, in vehendo
Deo officium feliciter exequens. Fuit
profecto aquila triumphalis diuini
currus. Refert Paulanias inſignem
illum ſculptorē Phidiam, cū Iouem
marmore formaret, capiti aquilam
impoſuiſſe, vt oſtenderet, ſolam aquila
propter oculos perſpicaciſſimos,
Deo ferendo idoneā eſſe, atq; propter
hoc aquila dijs conſecratur apud
gentiles. Talis Aquila fuit B. Adal-
bertus, perſpicaciſſimo ille mentis
intuitu proſpiciebat, quomodo etiā
per denſiſſimas gentilitatis & perſi-
diæ umbras, illuſum Dei honorem
tranſuehere poſſet. Propter quam
oculorum perſpicacitatem parentes
eius, in prima ſtatim infantia illū pe-
riculoſo laborantem morbo, Deo &
Sanctiſſimæ Matri conſecrandum du-
xerunt. Vt ille in capite cœleſtis illius
Iouis fixus, rectam Domino pararet
viam. Ferunt Naturaliſtæ, tunc aquila
ſummum erga pullos ſuos amo-
rem oſtendere, cū illos incommo-
dè in nido iacere animaduertens, re-
giā quadam magnanimitate alium
latiore & cōmodiore conſtituit.
Cūq; illos ex veteri nido, in nouum
tranſfert, nequaquam vngues admo-
net, ne fortè quempiam lædat: ſed
ſuper alas eos aſſumit & in humeris
incolumes deſert. Quod ſi in itinere
contigerit, vt venatores in illam ia-
cula mittant, priùs matrem telo con-
fodiendam, quā pullos percutien-
dos, omninò neceſſum eſt euenire.
Adcò quoq; diuini honoris amans
aquila exſtitit B. Adalbertus, vt cū
malè cum Dei nomine apud Pragen-
ſes actum videret, illud in Vngariam,
quaſi cōmodiorem locum tranſferre
ſtuderit, atq; in vicinam Poloniam,
vbi ſecuriſſimè in illo aquilarum ni-
dulo, ſcilicet; Archipreſuleo Gne-
ſnenſi munere reſedit, quaſi nouum
& auſpicatū propagando Dei honori
nidum parans. Videbat in eomodè
ſatis regna hæc in antiquis perſidiæ
erroribus manere, ideoq; ſatagebat
illos omnes incolas, ad nouum fi-
dei diuinæ nidulum tranſferre, Chri-

Aquila
amor erga
pulos.

ſtum rediniuium in triumphali vir-
tutum ſuarum curru ad illos deue-
hens. Vbi in conditoris ſui notitia
conditum gregem alliciebat, non lu-
xuriantibus verbis, ſed Chriſti Euan-
gelijs; non ſermonum blanditijs, ſed
morum increpationibus; non facun-
diæ delectatione, ſed oſtentione ve-
ritatis. Memor illius quod D. Hie-
ronymus ad Damaskum Papam ſcri-
bit: *Demonum cibus ſunt, ſecularis ſa-
pientia inuenta & pompa verborum; nam
dum ſua ſuaſitate omnes delectant, &
aures dulci verborum applauſu capiunt,
animam ſolam relinquunt, cuius poſſima
ratio & cura habenda eſt. Vbi enim in-
nis ſonus & verborum ſtrepitus procuratur,
ibi nulla ſaturitas veritatis, nulla inſtitia
reſectio inueniri poteſt.* Hæc miſera &
infeliſſima tempora, iam nunc ex-
orta eſſe videntur; vt mortaliū ani-
mi, non tam veritatis Euangelicæ ze-
lo, quā luxuriantis & oſtentatricis
humanæ eloquentiæ iucunditate ca-
pianur, vt meritò iam de nobis ve-
rificetur illud Apoſtoli: *Erit tempus
cū ſanam doctrinam non ſuſtinebunt,
ſed ad ſua deſideria coaceruabunt ſibi ma-
giſtros prurientes auribus.* Sed videant,
quomodo diſpliceat Chriſto Domi-
no hæc curiositas. Fuit eloquentiſſi-
mus D. Hieronymus, cuius lingua
melle ſuauiſſimo dulcioribus ſapientia
verbis delibuta erat, quia tamen
nimium Ciceronianus fuit in con-
cionando, ideo ab Angelo grauiter
correptus, imò & verberatus eſt.
Vt habetur in decretis diſt. 37. cap.
legimus. Quod ipſemet etiam ſate-
tur ad Euſtadium ſcribens. Sed vos
Catholici mei aquilam hodiernam
B. Adalbertum, ſuarum virtutum
alis, triumphantem Ieſum portan-
tem intueamini; atq; ab illius perſpi-
caci oculo, diſcite veram ſapientiam,
& prudentiam intelligere, potiùſq;
Sacrae paginae verba audire ambite.
Hæc enim ſalutaris doctrina, dulcior
eſt melle, fortior vino, lenior oleo.
Hæc errantia corda illuminat, hæſi-
tantem in fide linguam rectificat, va-
cillantem in virtutibus conſcien-
tiam roborat, inueterata extirpat
vitia,

S. Hieron.

2. Tim. 4.

D. Hieron.
propter ni-
miam elo-
quentiam
verberatus
ab Angelo.

vitia, & mentes hominum diuino frigescerent amore calefacit, lumen salutis creato intellectui impertitur, & tenebras ignorantiae ab eo propulsat, sperantes beatificat, & credentibus gratiam confert. Quid Vngariam, quid Prussiam insanabili Hæreseos vulnere infecit? quid vastissimas Russiæ partes, à Sedis Apostolicæ regimine scissas, Schismate diuisit? nisi, quia magis verborum venustate, quàm Euangelicæ veritatis doctrinâ abripiebantur.

Pierius
Valerius.

Scribit Pierius Valerius in suis Hieroglyphicis aquilam infestissimam serpentibus, & summe inimicam esse, atq; in illos continuo indictum gerere certamen. Ea de causâ, quod serpentes nidum eius aggrediantur, qua inficiant, & pullos lacerent. A quorum incurfionibus miro artificio aquila nidum suum munire solet, lapide, qui aquila dicitur, cum circumdans: quo ita securus redditur nidus, vt ad illum non perueniat anguis, vel si peruenierit, & pullos infecerit, lapis ille mirificam contra venenum sanandi virtutem subito afferat. Aquila generosa B. Adalbertus, vt contra venenum antiqui effusum de ore serpentis, hæreses videlicet; suos per Vngariam, Prussiam & Poloniam dispersos pullos defenderet, tot Euangelij nidum suum circumvallauit lapidibus, quot veritates è sacris arcanis, diuino insuffante spiritu haurire potuit. Effundebat in nidum generosæ huius aquilæ suum virus, impijssimus Hæresiarcha Ebion, Christum negans personam esse æternam. Sed retudit grandis hæc aquila à triumphali curru, in quo verum illis gentibus cognoscendum Deum vehibat, lethalem hunc ictum, Christi æternitatem comprobans testimonio Ioannis: *In Principio erat verbum*. Id est; in patre, qui est principium sine inceptione, Filij & Spiritus Sancti. Igitur, si Pater æternus est, etiam Christus, cœlestis Patris Primogenitus, sine inceptione generatus, & perpetuo generandus, æternus esse debuit. Insultauit sacrilegus Sa-

Ioan. 1.

bellius, triumphalem magnæ huius aquilæ quadrigam infringere volens, & fidem Euangelicam disseminanti Archipræsuli opponens, verbum esse personam, indistinctam à Patre: ac proinde Trinitatis mysterium fictitium esse. Sed ab ingressu tam venenosi serpentis, munxit nidum suum fortis aquila B. Adalbertus, oraculo Ioannis, quasi lapide, omne virus perimente: *Et verbum erat apud Deum*. Si apud Deum Patrem erat, quomodo indistinctum esse potuit? cum esse apud alterum, semper distinctionem personalem supponat. Opposuit vallum aquilæ triumphanti vehenti Deum, spurcissimus Arius, incarnati verbi diuinitatem negans, ideoq; Christum pro Deo adorandum, minime recipiendum suadens. Sed perspicacissima hæc aquila, omnia sacrarum literarum arcana optime penetrans, superbum & blasphemum facile infregit ausum, lapidem alterius aquilæ in pectore Christi Domini educatæ, D. Ioannis opponens: *Et Deus erat verbum*. Quasi diceret: hoc verbum, quod vobis carne humanâ indutum, secundum Christi humanitatem passum, & crucifixum prædico, eandem cum Patre æterno diuinitatis naturam habet, & solâ personali distinctione ab illo discrepat. O vera triumphantis Christi aquila B. Adalberte! merito Deum ignotis gentibus vehis, quia omnem diuini honoris iacturam sapientissime præuides, & propulsas. Merito tot regna diuinâ fide enutris, quia venenosos inferni serpentes, ne pullos tuos inficiant, antidoto Scripturæ sacræ potentissimo enecas. Merito tot nationibus Deum cognoscendum, credendum, & adorandum vehis; quia cum sis Regia aquila, de Principum generoso sanguine procreata, non intra vnius provincie ambitum, cœlestem tuum & sublimem volatum continere potes.

Demum Aristoteles in historia de animalibus scribit, quod interdum aquila cum alterius generis avis coire soleat; vtq; legitimum factum ab

Ibidem.

Ibidem.

Aristotel.

tum ab adulterino distinguat, pullos radijs solaribus exponit. Et quos videt ad lucem solis palpebras demittentes, rostro deiicit, tanquam illegitimos: quos autem irretortis oculis solem prospectantes animaduertit, eos tanquam genuinam prolem suam retinet, fouet, ac tuetur. Non aliter certè auriga triumphantis Dei B. Adalbertus, tanquam Regia aquila, coiuerat quidem cum adulterinis speciebus, varijs scilicet Hæresum erroribus infectis. Sed vt veros, quos ibi Deo parturiebat filios, ab adulterinis, qui perfidia potius umbras amplectebantur, discernere posset, omnes educat in apertum Ecclesiæ campum, vt iustitiæ solem, quem velut nouus Phæton cœlestis vehibat, id est Christum IESVM æthereo sole fulgentiorem, sub rotundâ hostiæ forma, & intra eius orbem suæ radios diuinitatis continentem, patula mente, & irretortâ cordis pupillâ intuerentur. Et quos ad Christi intuitum conuiuere animaduertit, vt Hæreticos à nidulo & gremio Ecclesiæ sanctæ anathemate repulit; quorum verò hoc sacramentum spectantium, acies oculorum spiritualium minimè perstringi, nec hallucinari in fide orthodoxæ veritatis aduertit, proprios & legitimos filios agnouit, eosq; sub umbrâ alarum suarum admissos clementer fouit, & hucusq; contra incurfus infernalium serpentum tuetur & protegit. Aquilam proinde triumphalis Christi curus habemus B. Adalbertum. Iam, quomodo se leonem gesserit, perpendamus.

Mysterio non vacat, quod Ezechiel sedentem in curru triumphali in carne humana Deum, trahi videret, ab aquila & leone: quia per hoc Deus significare voluit, se naturam solis imitari. Solem ferunt Astro nomi in signo leonis comorantem, ardentissimis terram lustrare radijs. Sic planè Christus Dominus in sublimem cœlestis gloriæ triumphum elatus, & in signum leonis progressus, ab hoc rugiente leone B. Adalberto,

per frigidissimas Hungariæ, Prussiæ, & Poloniæ Prouincias vehi voluit. Vt in hoc felici signo commoratus, occidentem iam iam populum, in subterraneas Aquilonis cauernas æterna perditione congelatas, efficacissimis gratiæ radijs calefaciens, dissolueret; atq; in redemptionis præparationem restitueret. Vt merito triumphanti Deo in curru Sarmatici nostri leonis Beati Archipræsulis, attribueretur illud Gen. 49. *Ad prædam fili mi ascendisti*. Nec enim alia de causa incarnatus Dei Filius, signum generosi huius leonis ascendit, nisi vt Euangelico illius rugitu, tot gentibus annuntiatus, innumera hominum corda æternæ saluti prædaretur. Et certè quemadmodum sol signum leonis decurrens, æstatem parit; sic triumphans post resurrectione Christus in signo leonis, sanctissimi Archipræsulis Adalberti, frugiferam toti Vngariæ peperit æstatem. Vt primum eo tempore per Euangelium à beatissimo Antistite Adalberto prædicatum, in Christo IESV regenerata Vngaria, in immensas cœlestium vbertates vindemiarum excreuerit. Assurgebant tunc fortissimi botri, vinum spirituale reddituri, cum totum illud regnum cum Rege Geiza, & filio eius S. Stephano in fide Christi, per D. Adalbertum confirmatum esset. Atq; vtinam hoc musto repleta diutius mansisset Vngaria, dubio procul in tot principatus miserè & tyrannicè diuisa non fuisset. Leo cœlestis erat Diuus Adalbertus; dà quo vectus ille Sol iustitiæ Christus IESVS, fecundam vniuersæ Poloniæ æstatem parturiuit, dum eam sanctissimus Archipræsul & regni Primas, salutaribus fidei institueret præceptis: quæ ab illo primum inebriata cœlesti gratiâ, & exobriata sarcinâ peccatorum, hucusque feliciter in iisdem diuinæ fidei principijs radicata, eius patrocinio conseruatur. In hoc signo æternus ille sol à patre luminum descendens, lætam quoq; æstatem toti Prussiæ attulit: quæ impinguata & resecta musto Martyrij B. Adal-

Bbb

B. Adal-

Anastasi
Sinaita l. 9.
comment.
in Hexac.

Aristotel.

Pierius.

B. Adalberti, tot furculos fidei germinauit, quot guttulas sanguinis de corpore sanctissimi Archipræsulis inter sacrificandum confossi, & in partes dissecti effudit. Nec mirum: quod magna illius regionis pars hæresibus scateat, quia interempto sanctissimo Archipræsule, solem quem vehebat, non aspexit; ideoque in tenebris perfidiae miserè cum suo interitu debuit manere. Anastasius Sinaita testatur leonem nunquam dormire, non quod leo somnum usquam capiat: is enim ita proprius est animali & necessarius, ut absque eo conseruari nequeat, teste Aristotele libro de somno & vigilia. Sed potius ideo, quod ob breuitatem palpebrarum, semper apertis oculis vigilare appareat. Vnde etiam Antiqui in Symbolum vigilantiae, leonem apertis pingebant oculis. Talis erat leo Beatus Adalbertus, quemadmodum de illo testatur historia: *Meridies prandentem, media nox dormientem nunquam vidit.* Vigilabat sanctissimus Archipræsul, ne quidpiam de grege Christi sibi concredito periret. Vigilabat, ne falsa seducentium doctrina in Christi Ecclesiam irrepsisset, tempestiuè omnibus occurrens erroribus, & omnes in fide subtilissimè dissoluens ambiguitates, ne inueterato malo, serò medicina pararetur nihil profutura. Quod si extollit Alexandrum Magnum Pierius lib. 1. f. 2. quod in sua moneta propriam imaginem, pellem exuiasque leonis habentem, super caput imprimi iussit, quo significaret eam esse suam vigilantiam, ut etiam dormiens vigilaret. Ideoque extento extra lectum brachio semper dormiebat, manu tenens globum æneum, quo in argenteam peluim decedente, eius sonitu continuo excitaretur. Laudabilius profectò esset, si Antistites Christianitatis, adeò de sua vigilantia gloriarentur, ut in pectoribus (quemadmodum Alexander pectori matris suae Olympiae imaginem leonis imprimi fecerat) exuias sanctissimi Archipræsulis Adalberti, affi-

gerent; quarum aspectu ad eam excitarentur vigilantiam, quam habuit D. Adalbertus in fide Christi disseminanda. Non tam frequens profectò Hæresum commixtio inter christianos reperiretur. Sed quia plebrosque delicatus somnus occupat, etiam inter Christi triticum noctu disseminata zizania oboriuntur: atque cauendum & timendum est, ne aliquando selectum Dei semen suis inanibus folijs & ramis suffocent.

Sanctus Ambrosius in Hexameron lib. 1. cap. 3. testatur leonis rugitu ceteras campestres belluas tremefieri, & præ timore ita animo cadere, ut ultra progredi nequeant. Quis eiusmodi leonem non fatebitur sanctissimum Archipræsulem Adalbertum, qui ut primum Poloniae regnum circuiuit, & in solio Gnesnensis Archiepiscopatus, precibus Boleslai Chrobri Principis Poloniae constitutus, Euangelicum rugitum edidit; sic perterritus infectas hæresi belluas, ut ultro progredi non possent, sed depositis perfidiae erroribus, ad lumen fidei recipiendum turmatim confluerent. Potens certè Sancti Archipræsulis fremitus, qui per euangelicam prædicationem, efferatos illos homines more bestiarum viuentes, ita diuino timore perterritus, ut ex Dei inimicis, filios eiusdem effecerit. Quod prædixerat Habac. cap. 3. inquit: *Aspexit & dissoluit gentes. LXX. autem vertunt, Aspexit & distabuerunt gentes.* Certè enim, ut primum ex hoc leonis signo, id est; per D. Adalbertum prædicantem Deus in varijs erroribus educatas gentes aspexit, statim ab impuritate viuendi & frigida mortiferi peccati nebula, congelata infidelium corda, vrente salutis lumine, & igne charitatis dissoluit, rebelles ante eorum voluntates Deo obsequentiissimas reddens. Denique leo Rex omnium animalium ideo nuncupatur, quod nullum timeat, ut docet Sapiens Prouer. 30. *Leo fortissimus bestiarum ad nullius pauebit occursum.* D. Adalbertus meritò omnium Antistitum Rex dicendus est.

S. Ambro.

Habac. 3.

Prou. 30.

est, cuius tanta eluxit in prædicatione Euangelicâ magnitudo, tanta in fide disseminanda generositas, ut nullius tyranni occursum pauperet; sed ubique triumphantem IESVM audacter prædicaret. ideoque Rex Antistitum, & triumphalis Christi currus dici meruit.

Tertium animal in prodigioso illo curru, in quo absconditus sub specie humanâ Deus vehebatur, vidit Ezechiel bouem, num ideo quod pulchritudinem incarnati Dei, pulchritudini elegantis tauri Scriptura sacra assimilet Deut. 33. *Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius.* Num fortè ideo? quia Deus cum sit incircumscriptæ virtutis, & fortitudinis summæ, à boue quoque trahi voluerit: cuius magnam fortitudinem absconditam esse in cornibus tradit Plinius lib. 8. cap. 45. Num denique propter mansuetudinem? taurus enim teste Plinio lib. 8. cap. 21. sub arbore ficus ferocitatem deponens mansuescit. Hæc tria; pulchritudo, fortitudo, mansuetudo, Deo in B. Adalberto sumè complacuerunt, ut præ omnibus, illius collo iugum triumphantis Christi imposuerit. Fuit in illo pulchritudo eximia, quia tota illius anima virtutibus & gloriâ coelesti delibata erat, & corpus puritate vitæ adornatum. Nam quia castitatis vigore pollebat, propositum virginittatis usque ad martyrii cruorem seruauit. Quia abstinentiæ gloriabatur angustijs, in religiosa vita sub Leone Abbate S. Bonifacii quinquennium exegit. Quia diuinæ sapientiæ spiritu plenus erat, multorum in Deum prouocauit affectus. Quia Pontificij administratione fulgebat, ideo è terrenis filijs, æternitatis fecit hæredes. Fuit fortitudo tanta, ut inter barbaras gentes Deum profiteri, & ad infidelem populum in sui necem conspirantem iteratis vicibus reuerri minimè exhorruerit, plus salutem hominum, quam vitam propriam æstimans. Fuit denique mansuetudo inaudita; nam tres fratres suos à Pragensibus occisos esse non ignorans;

quasi tamen immemor illius iniuriæ, ad sui sanguinis interfectores redire festinauit, ut tanti sceleris reos saluari medicinâ fidei sanaret. Nec mirum; bouis enim naturam imitari voluit. Bos sub arbore ficus mansuescit omnis suæ oblitus intolerantiæ. B. Adalbertus sub Christi ingo (quod frugiferæ ficus speciem præfert) adeò mansuetus exstitit, ut proprii etiam sanguinis iniuriam obliuisceretur. Plinius (ut refert Rupertus in libro sapientiæ lectione quadagesima) arborem ficus dicit habere ramos longissimos, & quia ficis est onusta, præ grauitatis pondere usque ad terram illos demittit: folia eius sunt instar scuti protegentis corpus pugnantis, & sub vmbra eius non solum homines, sed etiam animalia, quiescunt. Fructus verò eius adeò dulcis est, ut comedentem in admirationem rapiat. Nonne arborem hanc pulcherrimè in seipso expressit S. Adalbertus? Rami profectò, id est: potentiæ illius animæ incontaminatæ erant, varijs atque heroicis Theologicarum virtutum fructibus onustæ, adeò; ut in terram usque summâ humilitate illum demitterent. Folia ficus (ut notauit Hugo Cardinalis supra Lucam cap. 21.) ad similitudinem manus humanæ formata sunt; sic planè interni actus B. Adalberti, non interiùs sistebant, sed ipse operi humanæ salutis manus admouens, bonorum operum partus incessanter edebat. Folia ficus pugnantem hominem protegent, magna sanctissimi Archipræsulis Adalberti merita, quæ instar foliorum ficus per totum orbem dilatata sunt, in patrocinium, protectionem, & pro peccatoribus exorationem cedunt, quibus velut inexpugnabili scuto à diuinæ iræ iaculis perpetuò defendimur. Denique sub vmbra ficus homines, & animalia requiescunt, sub meritis B. Adalberti, & iusti ad augmentum gratiæ, & impij ad renouationem iustitiæ, & sancti ad incessanter decurrenda virtutum stadia, & scelerati qui bestiarum more vixerunt,

Rupertus.

Hugo.

Geminia.

runt, ad spem veniæ excitantur. Deniq; Geminianus lib 5. fol. 25. narrat, bouem potissimum siluestrem eo modo capi: bos (inquit ille) mirum in modum colores abhorret, venator autem versus ipsum viridi aut purpureo colore incedit, tunc mirâ ferocitate venatorem impetere tentans, dum ille post arborem aufugit, arbori cornua infigit, quæ cum educere non valeat, à venatore confoditur, sicq; furor ille, quo in inimicum efferbuit, hostis manibus illum tradit. Perfimilis erat huic boui Sanctus Adalbertus, abhorrebat ille nimium colores & diuersitates falsorum dogmatum, quæ magna ex parte in hæc regna irrepserant. Ideoque infernalem illum venatorem, qui æternæ perditionis hamo, tot infidelium animas capiebat, summo conatu confodere cupiens, dum ad arborem sanctissimæ crueis in mysterio sacrificij altaris, omnem suum zelum & piissimam contemplationem pro populi illius conuersione orans, fortissime affigeret, ab infidelitatis venatore confossus est.

Demum, in illo triumphali curru, Ezechiel vidit in spiritu quartum animal, quod currum trahebat, hominem. Crediderim ego triumphantem Deum ab homine trahi voluisse, quia cum homo omnibus sublunariis præstet, Deus digniorem vectorem præter hominem, non potuit habere. Nam si bellicosus Principibus moris semper erat, ad triumphales suos currus generosissima quæque animalia alligare; quanto magis Deum infinitæ potentia & gloriæ decebat, nobilissimum omnium animalium hominem in triumphalibus suis quadrigis reponere. Tantum enim sibi immensus Deus in humanitate complacuit, vt in illa abscondi, & mundo apparere, & inter homines commorari voluerit. Sed verior rem reperio causam, cur triumphans Deus ab homine vehi voluerit, vt scilicet mundo suæ humanitatis, & benignitatis singulare specimen, atq; argumentum præberet. Solum ho-

minem omnimoda decet humanitas: per hominem quoq; Deus mortalium animos sibi conciliare voluit: humanitate enim & comitate omnium animi facile deuincuntur. Nam teste Plutarcho in vita Thesei, Theseus propter eximia humanitatis & beneuolentiæ signa Atheniensibus exhibita, adeo illorum animos sibi deuinctos reddiderat, vt illi summa magnificentiæ sepulchrum exstruxerint, quod etiam delinquentibus tutissimum asylum erat, ibique quotannis solenne quoddam sacrificium peragi instituerant. Talis fuit B. Adalbertus, qui memor sui officij, quod in Archipræsuleo illo curru Deum videret, nil nisi comiter, nil nisi beneuolè & humaniter, circa infidelium conuersionem agere voluit, sapientis doctrinam præ oculis habens Eccl. 23. *Fili in mansuetudine opera tua perfice, & super hominum gloriam diligeris.* Et certe, quid illo humanius esse potuit, qui quartâ tantum prouentuum parte contentus erat, totum verò Archiepiscopalis præminentia reditum, in pauperes alendos conuertebat. Quid illo benignius? qui non seuerâ increpatione, sed placibili fidei instructione, non iracundiâ, sed amore; non panis plerumq; ex calore iniuste assignatis, sed Evangelicis documentis; non toruo aspectu, sed profundâ sapientiâ, & benigno intuitu omnes salutis documenta edocebat, vt nullius quantumuis infimæ & abiectæ conditionis consuetudinem atq; familiaritatem repulisset, sed omnes & singulos comiter alloqueretur. O verum beati hominis signum! ô dignum Evangelico prædicatore vultum! Principum sanguine procreatus B. Adalbertus & cum magnatibus magnanimus, & cum pauperibus pauper, & omnibus quasi alter Paulus omnia fieri voluit.

Currum proinde triumphantis inter homines Dei vobis ostendi, purissimum D. Adalberti animum, in quo velut in altero Salomonis essendo, ad ignotas gentes pertransiit. Deus.

Plutarch.

Eccl. 23.

Deus, & cœlesti spiritu delibuta eius lingua prædicante in notitiam infidelium venit. Et quia quadrigam triumphalem seipsum Christo rediuuo præstitit D. Adalbertus, ideò etiam quadruplicem se in vehendo hoc curru exhibuit. Nimirum aquilam, dum ad sublimem imperscrutabilis arcani diuinæ incarnationis fidem, imbecillos tot infidelium animos pertraxit. Leonem, dum ita zelosè & fortiter diuinum honorem tueretur, vt moriendum sibi potius elegerit, quàm prædicationem Evangelicam, & cultum diuinum deferendum. Bouem, mansuetè iugum Christi portando, & illam barbarorum persecutionem patienter tolerando. Deniq; hominem clementer & benigne cum Christi grege procedendo.

Discite igitur ab illo, regni aquilæ perspicacitatem, quomodo sempe irretortis oculis solem æternum, debeatis intueri. Imitemini milites leoninam fortitudinem, non pro stipendijs & manubijs, sed pro fide & religione vobis vincendum, aut moriendum esse, considerantes. Arripite superbi, eius mansuetudinem, quomodo non in delicatis epulis (licet in generosis procreari cunis) sed in labore virtutum, vitam transigere debeatis. Amplectimini deniq; humanitatem & clementiam Antistites, non seueritate, sed comitate; nec iracundiâ, sed sapientiâ gregem Christi vobis pascendum esse arbitrati. Tu verò sanctissime Archipræsul, qui regnum hoc per Euangelium Iesv Christi genuisti, & in fide salutis infidelem educaisti populum, qui per Ottonem II. Imperatorem Romanorum, sepulchrum tuum generosè visitantè, Boleslao Principi sceptræ & diademata regia attulisti, Regnum hoc speciali protectione defende. Nam si meritò sapiens dixit:

Prou. 10.

Gloria Patris est filius sapiens, & tu iure nunc gloriare, dum tot filiorum sapientiâ & deuotione coleris, quos Polonia gremium superstites habet animas. Quidquid enim in tota multitudine Polonâ virtutum & gratiæ

nunc est, id tuo magisterio & martyrio radicum prodijt. Filios ergo quia pater es, agnosce; & nos tibi filiale obsequium deuotè pendemus.

E O D E M D I E CONCIO SECUNDA.

Bonus Pastor animam suam dat pro ouibus suis. Ioan. 10.

Probat D. Adalbertum ex triplici capite fuisse bonum pastorem, nimirum: ex Dei vocatione, ex amore paupertatis, & ex morte pro Christi ouili suscepta.

Terruit non neminem horrenda hæc sententia, vt pasturam, & omnes Ecclesiasticas functiones procul fugeret. Quoniam, quem pastorem, & vitæ simul prodigum esse oportet: mortem verò quis non pertimescat? Plenum sanè difficultatis, & periculi pastoris negotium: nam Concilium Trident. sessione 24. c. 1. de reformatione, Ecclesiasticam præfecturam. *Onus Angelicis humeris formidandum vocat.* Quod forsân Saluator noster voluit exprimere, cui antequàm hostiles satellitum manus iniicerentur, secessit ille in hortum, vbi inter agones mortis prolixius orabat æternum Patrem. Cumq; partem secretiorem horti petere vellet, octo ex discipulis, in loco apertiore aliquantum, reliquit extra, alloquens

Concil. Trident.

eos: *sedete hic donec vadam illuc, & ore.* Matthæi 26. 36. addit verò Sacer textus: *& assumpto Petro & duobus filijs Zebedæ capis contristari & mastrus esse.* ibidem. 37. Vbi tanta erat mastritudo, tamq; acerba, vt aperte diceret eam vitæ adimendæ sat fore; nisi illam omnipotentia suâ sospitaret. *Tristis est*, inquit, *anima mea usq; ad mortem.* ibidem 38. Quasi diceret: vt exponunt Laurentius Iustinianus, & Titelmanus: Tanta premitur mastritudine cor meum, vt maior vix possit æstimari: ita vt sufficiens videatur

Matt. 26.

Iustinus. & Titelman.

deatur animam meam è corpore, eijcere, vitamq; finire, nisi mediunitatis virtus ad perferenda quæ super sunt passionum tormenta, sustentaret. Quid obsecro causæ? toties antea Christus orabat in horto; nunquam tamen ad tantam deuenerat amaritudinem; nunc verò ingens dolor, guttas etiam sanguineas exprimit? Respondet S. Hilarius Canone 31. in Matthæum, ideo tantis doloribus fuisse pressum Christum, quia discipulos secum assumpserat. Ergo, inquit, non ante tristis est, quam assumit, & omnis metus illis capit esse assumptis, atq; ita non de se orta est, sed de his quos assumpserat mestitudo. At, si Christus bonus ille pastor, ille qui solus acutissime præesse, & prudentissime gubernare nouit: ille in cuius gubernandi morem ne leuissimus quidem error cadere potest. Si is cum hominum communem ageret causam, cum tres solum assumpsisset discipulos, singulariter procurandos, tantam cum tali officio admisit tristitiam ad animum, ut corpori certam mortem allatura mestitudo videretur; nisi diuinitatis potentia vitam seruasset. si inquam Christus à tam horribili pauore, se occupari permitte, quasi & ipse timuisset pastoralis officij curam, quis hominum ad hanc prouinciam obeundam ascendere, non trepidabit? cum potissimum curare debeat, non Christi discipulos, sed homines in vitia pronos, & plebsque tum miserijs, tum necessitatibus plurimum obnoxios. Quoniam rectè rem administrare publicam, prudenter imperare cum debita maturitate, & sano iudicio cuncta disponere, absq; offensa iustitiæ pronuntiare, citra læsionem iudicare, & dicere sententiam, res est tam ardua, tam operosum & perplexum negotium, ut qui hoc debite tractare, ac pro eo ut decet, excitare sciat, is miraculum omni portento maius videatur; videbimus tamen quòd tam arduo oneri, pares humeros supposuerit D. Adalbertus.

Ut quispiam Ecclesiam sanctam

rectè gubernet, & doctrinam Evangelicam cum fructu, atq; fidelium propagatione disseminet, tria ex ordinatione ipsiusmet Christi Domini; in ipso requiruntur talenta. Primò, legitimus ad præminentiam Ecclesiasticam ascensus. Nam dicitur expressè in Sacro Euangelio Ioan. 10.

Qui non intrat per ostium in ouile ouium, fur & latro est, & qui intrat per ianuam, pastor est. Vbi S. Augustinus Ser. 49. de verbis Domini, quærit; quis sit ille, qui intrat per ianuam? & re-

spondet eum esse, qui intrat per Christum? qui imitatur passionem Christi, qui cognoscit humilitatem Christi, & licet in eminentissimo honore collocatus sit; se tamen vilissimum puluerem in oculis Domini reputat. Eum verò qui non intrat per ostium, censet idem Sanctus Doctor, non alium esse quàm illum, qui non ex Dei voluntate, sed ex humano fauore, ascendit ad regimen Ecclesiasticum: Is enim fur & latro est, quia furatur pretiosissimum Christi sanguinem, non quærens salutem animarum, sed tantum lucra diuitiarum. Quomodo enim is potest aliquem fructum in commissio sibi grege facere, quem sibi ministrum Deus non elegit, sed tantum fauor humanus intrusit? Cum apertè dicit Apostolus Rom. 5. *Quomodo predicabunt, nisi mittantur?* Quasi diceret: quomodo in Ecclesia Dei potest is aliquem mouere ad pietatem, qui impius est; qui non humilitatis, sed ambitionis cupidus est? Hinc Magnus Basilii Epist. 69. deplorat hanc miseram istis temporibus consuetudinem in Christianitate, quòd non qui virtutibus, sed vitijs creuit: non qui Ecclesiæ Dei; sed qui aulæ Principis terreni, ætatis suæ obsequia pendit, ad regimen Ecclesiasticum promoueatur. Subuersa (inquit Sanctus Doctor) sunt hisce temporibus pietatis dogmata, turbati religionis ritus, & quare? reddit statim causam: quia ambitio eorum, qui Dominum non metuunt, Ecclesiarum gubernacula inuadit: & iam manifestè velut impietatis præ-

Ioan. 10.

S. August.

Rom. 5.

S. Basilii.

miu, prima sedis dignitas constituitur. Euanuit honestas sacerdotalis. Quomobrem? Quia inquit, deserunt, qui gregem Domini pascant cum scientia, dispensationes pauperum, ad propria oblectamenta munerumq; largitiones absumentibus eis, qui ambitionis dominandi studio tenentur. Euanuit Canonum exacta diligentia, multa verò peccandi licentia graffatur. Cur? Quia qui humanis officijs adiuti ad principatum perueniunt, hac ipsa delinquendi permissa licentia vicissim graffificantur. Interijt iustum iudicium: iuxta desiderium cordis sui, nemo non ambulat: malitia omnem excedit mensuram, plebs emendari non sustinet. Et quid tanti causa mali? respondet Sanctus Doctor: qui præsumunt, corrigendi libertatem, ac fiduciam amiserunt. serui namq; sunt eorum, qui beneficium antea dederunt. hi videlicet, qui humano patrocinio potentiam, sibi ipsis acquisierunt: Interea vident nos infideles, nutant qui modica sunt fidei: fides ipsa in ambiguum vocatur, ignorantia offunditur mentibus, silent pie docentium ora, resoluta verò est quauis blasphemia lingua. Propterea quòd qui præsumunt; non Deo cooperante, sed humano placito speciem veritatis prætexente, & sermonem versutè adulterante, regimen teneant. Quod cum ita sit, quis non videt, quàm malè cum Dei Ecclesia agatur, dum non per ostium in ouile Christi intrant pastores. intrare verò per ostiū, quid aliud est, nisi à primis statim annis crescere in virtutibus, & pietatis studia cum exercitijs literarum in dissolubili quodam nexu componere? ut sic quasi veteranus miles, & in ipsa Christi palæstra satis exercitatus, ad spirituale regimen, quilibet aptus reddatur.

Tertullia.

Refert Tertullianus, quòd verbum æternum antequàm temporaliter nasceretur, iam inde ab ipsis mundi primordijs, incepit humanorum sibi lineamentorum aptare figuram, ut eorum quodam experimento probaret, quàm decenter post longas, plurimorum sæculorum ætates, illam naturam vestire posset, cuius effigiem tanto ante induisset. Hinc &

in veteri testamento, quoties locutus est Deus, semper personatus homo apparuerat, & ad Abrahamum licet in persona trium Angelorum descenderit; illi tamen Angeli speciem humanam repræsentabant. Et cum Iacob humanitatis pallio luctabatur indutus, ut clarissimè docet S. Ambrosius, in Psalmo 43. de filio Dei loquens: *Hic est, inquit, homo, qui luctatus est cum Iacob, & femur eius tetigit: quo tactu Patriarcha neruus obstupuit, significans ex eius successione secundum carnem se esse venturum, qui subnervandus esset à populo Iudeorum in sui corporis passionem. Quod non intelligentes mysterium, statuerunt ne neruum manducarent filij Israël.* Quo ergo consilio tam præmaturè ac tempestiuè, humanæ naturæ formam, ut quam sibi honorifica olim ea futura esset, experiretur, induere voluit? Quare tam longè ante vestire figuram, quàm corpus ipsum? Respondet Tertullianus. *Alloqui, & liberare, & iudicare humanum genus ediscebat, in carnis habitu non nata adhuc?* Iudex ut persona publica & communis, ita loqui omnibus & præbere aures debet, magnis, paruis, plebeio, nobili, & curare, ut alij liberi euadant, alij suorum scelerum pænas luant. Hoc autem rectè nemo fecerit, nisi merita singulorum attentus & iustus arbiter ante expenderit. Iudicis officio destinatus erat Dei Filius ab æterno Patre, neq; enim Pater iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit Filio. Ioan. 5. Ante ergo, & multò ante; quàm id officij exercitare inciperet; alloqui, & liberare, & iudicare humanum genus ediscebat, in carnis habitu non natæ adhuc. Quod si illud æternum Patris verbum, Christus IESVS, (qui licet inter ipsa statim mundi conditi principia incarnatus fuisset, errare nullatenus potuisset, eò, quòd ipsissima sapientia Dei esset) tam frequenti præludio, & annorum supra quatuor millia tam anticipato, neq; crebro solum experimento eguissè visus est, ut officium superioris & iudicis ex æquo administraret. Quis

S. Ambro.

Cur Iudæi non comedunt carnes, quibus nerui accrescunt.

Tertullia.

Ioan. 5.

morta-

mortalium audebit ad pasturam Ecclesiasticam aspirare, nisi prius virtutibus & pietate, quasi praeuio quodam ad hoc onus praeludio, ad tam horrendum onus fuerit, exercitatus & aptificatus? Imitatus est in hac virtute D. Adalbertus Principem pastorem Christum Iesum, qui licet in augusta ducali domo, parentibus nobilissimis procreatus esset; non tamen ut ceteri Principum nati, primordia ætatis suæ, aut voluptatum lenocinijs, aut theatralium spectaculorum ludis, consecrauit: sed honestissimis disciplinis, & feruentissimæ in Deum, & eius matrem pietati, totum illud lubricæ adhuc vitæ tempus vouit, & sedulo impendit. Proinde per ostium in Christi ouile ingressus est, quia non prius; quam integris nouem annis apud Episcopum Magdeburgensem, cum summa ingenij admiratione, & eximio virtutum profectu transactis, quasi nouem quibusdam sat asperis gradibus superatis, ad summum Episcopatus Pragensis culmen ascendit, ubi tam diu sanctissimæ pastoris munus egit, donec effusi in omnia scelera populi audacia, & effrenata malitia, vltimum recti, & omnis honesti iugum exenterent.

Alterum in bono Pastore talentum requiritur, voluntaria paupertas. Nam ut docet Diuus Basilus de Martyre Manante: *In pastore non sunt querenda diuitiæ, sed paupertas cum pietate coniuncta.* Pastor enim & pauper, hæc sunt Christiano homini ornamenta. Tales ipsemet Christus ad primam Ecclesiæ sanctæ fundamenta erigenda, destinauerat. Circumspice doctrinæ pietatis duces? piscatores inuenies ac publicanos. Inquire discipulos? reperies coriarios ac pauperes. Nusquam splendor? Hæc enim omnia cum ipso mundo abolentur. Quis non admirabitur, & non adamabit hanc in D. Adalberto virtutem? Non ille triumphali curru, aut eburneo effredo ad cathedram Episcopalem voluit deferri; sed pedibus eandem conscendit.

A Non adamantibus & auro, omnibusque adornato splendoribus equo insedit; sed simplici fræno canabæo vsus. Sciebat nimirum hanc vanam ostentationis pompam, mercenarium, non pastorem esse. Audiens Ecclesia sancta illam Christi Domini sententiam: *Ego sum Pastor hominum.* Ioan. 10. Sedulo caput seiscitari, quoniam in sancta Ecclesia, multi inueniuntur pastores, quorum & mores, & pietas, & cura ouium longè diuersa; vnde tandem dignosci possit, quis sit bonus pastor, & quis mercenarius pastor? Et licet tunc responderit Christus Dominus: *Mercenarius, inquit, videns lupum venientem fugit, & lupus rapit, & dispergit.* Quasi tacite arguens eum esse mercenarium, qui Hæreses & Schismata in sanctam religionem irruentia non euellit, qui vitia & sædam viuendi licentiam, a suo grege non propulsat, qui templorum profanationem non vindicat, qui innocentium sanguinem non vlciscitur, qui collecto de ouibus vellere, (cum ijs extreme periclitantibus subsidium esset ferendum, etiamsi cum impendio proprii sanguinis) procul aufugit, ut grege in summo discrimine posito, ipse tranquillè & pacatè viuat. Talis mercenarius, quia pastor verus nusquam deserit, sed animam suam dat pro ouibus. Nihilominus ut vitia pallio virtutis teguntur, sic ista mercenarii fraus, simulatâ pastoralis officij diligentia occultatur his temporibus. Non fugiunt iam pastores, resident in loco suæ pasturæ, lustrant ouilia; & tamen multi illorum mercenarii? Et nunc, inquit D. Basilus supra citatus, *mercenarii multi sunt, qui non veritate, sed questus sui gratia, pascendi potestatem usurpant: qui vano prætectu precationibus instabant, ut panem comederent ouium: Qui proprium compendium curant, qui presentia sectantes ad futura non aspicunt.* Hi sunt mercenarii. O quam bonus pastor D. Adalbertus! contempsit ille opes, quarta solum prouentuum parte contentus, ad modicam sustentationem: vnde

Ioan. 10.

S. Basilus.

vnde adhuc duodecim pauperes ad mensam propriam alebat quotidie. Inciderat tum in ea tempora Diuus Adalbertus, ubi non vna tantum periclitabatur Ecclesia, neque duæ solum, aut tres, in molestantem tempestatem inciderant. Sed à finibus Hungaricis, vsq; ad Prussiæ limites, hæretica pestis omnia depopulabatur, & exterandus gentilismi cultus, magna ex parte triumphabat. Itaque dum aliqui adhuc stare viderentur, dum adhuc vestigium aliquod veteris status seruaretur, antequam consummatum ac plenum Ecclesiam Dei naufragium opprimeret, properauit iterum Diuus Adalbertus ad suos Prageneses. Non ferens, ut fides apud eos extingueretur, apud quos primum ferme ab ipso radicata eluxerat, ubi more Christi pauperem agendo vitam, exstirpabat vitia, prædicatione euangelicâ, seipsum pietatis exemplum, omnibus præbens, ut sanus Christo restauraretur, quisquis optimum pastorem sequi velleret.

Terrium in bono pastore talentum requiritur magnanimitas; qui enim præst, maiestatem quandam præferre debet, quæ subditis amorem pariter, & timorem inculcat. Summam in magno Patrono nostro, D. Adalberto magnanimitatem quis non obstupefeat? Parum erat semel atq; iterum ad discolas oues redire, nisi etiâ tertio imperterritus Christi miles, rebellem populum, & in fide extremè nutantem; in vitijs verò turpiter insolescentem, suasu Pontificis aggredieretur, tenebris lucem, errori directionem, & ignorantia salutarem doctrinam porrigere cupiens. Sed induratum virus medicinam respuit, tribus eius fratribus crudelissimè necatis. Quid? num hæc fraterni sanguinis perfusio, viscera Christi militis permouit ad vltionem? minimè sanè: Christi enim milites non armis, sed charitate pugnant, & iniuriam sibi illatam, non exandescens te ira; sed boni irrogatione compendant. Mirantur hic Doctores sancti, quid sit, quod Christus Dominus cru-

ci iam affixus, cum vltimis penè doloribus sitiret adustus, porrectam nihilominus spongiam vino plenam, remouit: *Et cum gustasset, noluit bibere.* Quomodo in summa siti potum non suscepit? Respondent nonnulli, quod illâ spongiâ, sanguis de sacratissimo eius corpore deterfus fuerit, ideoque videns in illa spongia guttas sui sanguinis, licet vehementer sitiret, bibere noluit; quoniam totum suum sanguinem, in remedium generis humani profuderat. hunc Christi amorem imitatus est D. Adalbertus, quando fraternam eadem, nequaquam vlcisci appetijt, licet id fauore Ottonis Imperatoris facile præstitisset: quia vitam suam pro lucrands Deo animabus, profundere paratus fuit. Verum cum videret id frustra apud Prageneses attentari, ne operam & oleum perdidisset, in Prussiam idolis & dæmonum cultibus plenam secessit, ut quasi in alieno solo, fertiliorem messem faceret. Et quid aliud diuinissimum hunc virum, in manifesta vitæ pericula ruerè stimulauit? nisi eximia erga Deum & proximos charitas. Nam quando pietatis amor, hominis animum præoccupat, quodcunq; illi pugnarum genus ridiculum reddit, & quotquot illum desideratæ rei gratiâ conuellunt, delectant magis; quam consternant. Testis mihi est, affectus ille ac desiderium Apostolorum, vnde Iudæorum ipsis aliquando flagella iucunda reddita sunt. *Ibant*, enim inquit Sacer textus, *gaudentes à conspectu concilij, quod digni habiti essent, pro nomine Iesu contumeliam pati.* Talis erat D. Adalbertus, qui supplicia loco gaudij duxit, iniurijs se omnibus, tanquam rosis impeti arbitrat; pietatis obfuscationem non secus; atq; iacula quædam declinauit. Insanientium furorem, quasi quandam fumi offusionem reputauit. Efferas satellitum acies risit, pericula calcauit, quasi super rosis tripudicaret: nudatos gladios despuat, quando inter sacrificandum confossus, & in partes dissectus, tantis tormentorum

Cur Christus in cruce sitiens bibere noluit?

Ccc

rum

S. Basilus.

rum adinuentionibus; tanquam varijs flosculis iucundatus est. Planè animum habuit D. Adalbertus igne firmiorem: Ferrum enim videtur ignis tyrannide emolliri, as cedit ignis potentia, quin immò ipsa lapidum illo vinci solet durities. Diui autem Adalberti animum, neq; rabies idololatrarum ad iracundiam, flectere, neq; vlla à Deo tormenta dimouere poterant. Quomodo igitur te ô strenue Christi Martyr appellabo? statuat te vocabo? sed multum ita de tua tolerantia detriero: Nam arreptam statuam ignis emollit; inuictum verò animum tuum, nihil immutare potuit, vt à fide orthodoxa disseminanda desisteres. Si ferrum te nominauero, & istam imaginem dexteritate inferiorem tuâ inuenio. Nam tu solus plusquam ferrea dexterâ facies dæmonum percussisti; ne ampliùs in suis triumpharent idolis; vnum tantum reperio, (quo te dignabor) pastorem te bonum intitulando.

Indicium boni & optimi pastoris, certissimum esse docuit Christus, si quis animam suam posuerit pro ouibus; sed quid sit animam pro ouibus ponere, in disceptationem cadit, siquidem animam ad mortem tradere, est impossibile, cum illa sit immortalis. Sed Philosophi vt video auctoritate niti voluit sacra sententia. Animam enim ibi esse asserit Philosophus, vbi amat, seu vbi animat. Ex quo axiomate Philosophico optimè sequitur, animam ponere, nihil aliud esse; quam mori pro eo, quem amas, & quem animas. Perpendite magnum Patronum vestrum Diuum Adalbertum, quid ille amabat in hoc sæculo, nonne salutem animarum? quid animabat? nonne corda populi pietate emortua, virtutibus vacua, religione frigescentia. Quoniam igitur pro his membratim cæsus est, quos Deo optimo maximo lucri facere voluit & æternitati, meritò animam pro ouibus dedit: quia anima illius in eorum persecutionibus erat, quos ille amabat, & simul verbo euangeli-

co animabat. Constat ex historia Ecclesiastica, Christum D. Adalberto apparuisse in somnis eâ formâ, quâ Iudæis à Iuda traditus fuit. Quid sibi volebat hæc visio? Christus cum Iudæis traderetur, fuit despectus, illusus, ad turpissimam condemnatus mortem; & tamen tot probra patienter tulit; ita, vt non solum non excanduerit, sed etiam pro crucifigentibus orauit. *Pater dimitte illis quia nesciunt, quid faciunt.* Vbi hæc visione commonefacere voluit Christus Dominus D. Adalbertum, vt quanto plura sustinebat aduersa, tanto magis patiens circa salutem populi laborare non desisteret. Moyses senio confectus, cum se iam morti proximum cerneret, in hæc prorumpbat verba. *Obediui voci Domini Dei mei, & feci omnia sicut præcepisti mihi.* Deutor. 26. At, videamus qualem pro tam accurato obsequendi studio remunerationem exposculauit? *Respice, inquit, de sanctuario tuo, & de excelso calorum habitaculo. & benedic populo tuo Israël, & terra quam dedisti nobis.* Ibidem n. 15. Ecce non aliam mercedem expetiit Moyses, quam vt terræ & omni populo esset benè, & commodè pro laboribus, quibus ipse diu diligenterq; indefessus submittebat humeros. vt in eundem locum annotauit Oleaster; *Iste, inquit, benafecit, Deiq; sui præcepta impleuit; & tamen præmium suorum bonorum operum, non tam sibi; quam populo suo à Domino postulabat.* Quid causæ? vt scilicet inde discerent, quicunq; curam aliorum gerunt, quidquid boni operantur, totum id eo agendum esse consilio, vt subditi sua inde emolumenta, & fructuum incrementa sumant. En amantiorem gregis Christi ipso Moyse, pastorem habetis D. Adalbertum. Adimpleuit ille exactissimè omnia quæcunq; illi mandauerat Deus, & per mare rubrum proprii sanguinis traduxit infidelem populum, ad vnius veri Dei cognitionem. Quam verò in ipsa sua cruenta cæde vocem emisit? *Moriar libenter Domine pro tui nominis gloria, dummodo populus*

pulus hic non pereat in aeternum. Sed agentur alij, quorum sint saniora & sanctiora tum consilia, tum vitæ & artis regendi studia: subditorum enim tota salus, & omne periculum in pastoribus posita est. Nam vt dixit Pius II. Epistola 64. *Quales sunt Principes, tales & communes esse consueuerunt, & mutantur serui studio Dominorum.*

Isaia I.

Miratur S. Basilius hom. 6. in Hexæmeron, quod occiduū æquor, affluxus, refluxusq; subeat reciprocus, nunc abiens, nunc rediens, atq; redundans. Et sane iusta admirationis causa? Quis enim non obstupescat, mare nunc tanto cum furore, atque impetu inuadere littus, quasi suos transgredi limites, & vna eluione omnia, quæ propè, & quæ procul sunt, debeat delere; nunc verò retrò abire, & velut fugere ripam, in quam paulo ante tam vehementer inuehebatur? Causam autem istius rei Sanctus Doctor assignat, lunæ influxum. *Designat, inquit, atq; inundat, perinde quasi lunæ respirationibus partes ad posteras subtrahatur, expirationibus autem ad priores suumq; proprium statum restituatur.* Vnum lunæ imperium, quo mari dominatur, omnia hæc facit. At si tantum efficit apud mare effectatissimum elementum, tam procul absens luna, quid non valeat Princeps apud subditos? quando tam leuiter sinunt subigi homines, vt lunæ quodam velut anhelitu huc illucq; mare agitur. Talis fuit Diuus Adalbertus, traxit illè sua pietate Hungariam ad religionis orthodoxæ cultum: traxit admiranda sanctitate Poloniam, ad fidele supremi numinis obsequium, & ardentissimam erga Reginam cœlorum deuotionem, traxit & Prussiam, vt in odorem vnguentorum Filij Dei abiret.

Pius II.

S. Basilius.

Ecclesiæ sibi assumens; quàm ad vitum necesse esset, ut optimus pastor non tam seipsum; quàm inedia laborantes orphanos, & egenos pasceret, nec proprium quæreret ornatum, sed fidei propagationem, & Ecclesiæ sanctæ splendorem. Tertiò tandem, quia animam suam posuit pro ouibus suis, hoc est; non pro misera gloria vitam suam impendit, ut plurimi simulato religionis pallio solent, sed pro Dei nomine, ob nimiam charitatem, in genus humanum & animarum salutem. Suspiremus ergo hodiè ad tam bonum pastorem, ut qui nos hic viuendo in terris fide diuina enutrit, & nunc patrocínio suo in eadem fide perseverantes tueatur, Amen.

E O D E M D I E CONCIO TERTIA.

Et alias oues habeo quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audient. Ioan. 10.

Pastorum Ecclesiæ præcipua cura esse debet, ut errantes cum Christi Ecclesia uniant, suisque prouentibus bene sciant uti.

TOTA dignitas incomprehensæ Deitatis, & omnis perfectio eius omnipotentia, in sola vnitate naturæ indiuisibilis consistit. Cuius luculentissimam rationem afferunt Metaphysici: quia perfectius est, præcellere alijs virtute, potestate, nobilitate; quàm vel vnum æqualem habere. Quoniam igitur Deo essentialis est vnitas, ideo vnigenitus Dei Filius, in hac vnitate naturæ cum æterno Patre viuens, id maximè curæ habet, ut hominem, cum quo iniuit vnitatem humanitatis, ad vnitatem quoque glorificationis perducatur. Hinc ab æterno nihil aliud primò voluit, nisi gloriam suam extrinsecam à creatu-

ra intellectuali. Proinde appetijt liberè amari, honorari, in æternum laudari, non modò naturaliter, sed etiam supernaturaliter. Quod deducit Regius vates, Psal. 16. *Satiabor*, inquit, *cum apparueris gloria tua*. hoc est, dum non solum Angeli beati, throno tuo immediatè assistentes, & tories in facies suas procidentes, te adorabunt in coelis, sed & omne mortalium genus in terris humili poplite nomen tuum laudabit. Hoc vnanimi consensu fatentur omnes Theologi, subtrili satis ratione id comprobantes: Quoniam inquit Deus ordine charitatis aliquid sibi appetere voluit, & non ex indigentia, sed ex libertate, & liberalitate, idcirco non potuit appetere nisi solum bonum extrinsecum; Nam intrinseca omnia ineffabili modo per essentiam possidet. Cum verò inter bona extrinseca, solius gloriæ, honoris, & laudis capax sit Deus, utpotè spiritus purissimus: (bona enim corporis secludit; quia corpore caret: bona etiam fortunæ spernit, cum illi nihil fortuito accidere queat) idcirco solum gloriam extrinsecam à creatura rationali, ante omnia liberè voluit. Præclarum equidem documentum huius gloriæ suæ extrinsecæ, proposuit nobis Deus in Sacratissimo Christi corpore, Ephes. 1. *In Christo*, inquit, *restaurantur omnia*. volens nimirum Christo homini omnes conformes fieri in gloria, ut quemadmodum ille propositus est mundo, quasi speculum omnium perfectionum, omnes quoque æmulando eius virtutes, id promereantur, ut quod nunc solum in enigmate per fidem vident, id postea facie ad faciem intueantur. Verum cum id difficile sit assequi, nisi per labores in Christi ouili susceptos, ideo considerabimus quodnam sit istud Christi ouile, & quomodo in illo circa gloriam Dei extrinsecam, promouendam, Diuus Adalbertus laborauit.

Ouile Dei, in quo Christus omnes creaturas rationales gloria cœlesti vult reficere, est Ecclesia triplex, nimirum

mirum militans, pugnans, & triumphans. Ecclesia militans est in terris, in qua homo vltimum iam obsequiū circa gloriam Dei peragit. Primus enim status illius fuit lex naturæ, quæ durauit ab Adamo vsq; ad Moysen. In hoc statu homo mouebatur ad colendum Deum, solis dictaminibus priuatis, videlicet; solo instinctu naturæ, & lumine rationis. Hoc extincto successit alter status legis Moisaicæ, qui durauit vsq; ad aduentum Christi, in quo homo ad colendum verum Deum, conuocabatur per Moysen, ritu interno & externo à solo Deo, quoad omnia præscripto. Tertiū status est modernus legis gratiæ, seu Euangelicæ, in quo sub vno capite Christi Vicario, fidem, atq; doctrinam Iesv profiteamur. Ad hoc igitur fortunatissimum ouile, Christus omnem hominem venientem in hunc mundum adducere nititur: ut quisquis in tenebris errorum aut infidelitatis viuit, hic tandem à Christo qui est imago lucis æternæ, illuminetur. *Alias*, inquit, *oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere*. Verum Christus Iesv inscrutabile quoddam arcum nostris auribus proponis? utiq; neminem latet, ea quæ habemus, nostra esse: si ergo reperiuntur eiusmodi homines in mundo, qui non sunt in hoc tuo ouili, quomodo illos tuos esse dicis? Quod si tui non sunt, manifestam contradictionem tua doctrina inuoluere videtur. Verum iure merito hanc prerogatiuam sibi Christus appropriat: reuera enim & in eos, qui penitus Deum ignorant, & in hos, qui infidelitate excæcantur, habet ius hereditarium; quia est Dominus cali & terræ. Habet potestatem regiam: quia per ipsum facta sunt omnia. Habet potestatem paternam: quia redemit nos sanguine proprio. Vocat nihilominus Christus omnes infideles, oues alias, quæ non sunt ex hoc ouili: quia non sunt vniti cum Ecclesia sancta militante. Quemadmodum enim in corpore humano membra triplici mo-

do corpori, & sibi vniuntur: primò, substantialiter per continuationem naturalem generatione acquisitam: secundò, vitaliter per vitæ & sanguinis communicationem. tertiò, per sanitatis omnimodam participationem. Ita quilibet homo istis tribus modis coadunatur Ecclesiæ Christi. Prima vnio substantialis consistit in charactere baptismi, ut docet Concilium Florentinum in decreto Eugenij: *Per ipsum*, inquit, *id est, baptismum, efficiamur membra Christi, ac de corpore efficiamur membra Ecclesiæ*. Et hæc vnio in statu legis naturæ, consistebat in remedio peccati originalis diuinitus instituto. Secunda vnio vitalis consistit in fide supernaturali, præsertim in Christum qui venit. Tertia vnio sanctitatis, consistit in charitate sincera Dei & proximi propter Deum; iuxta illud 1. Ioannis 4. *Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*.

Qui ergo charactere baptismi est insignitus, qui verbum Dei spectans ad fidem veram, prona aure suscipit ad cor suum, qui charitatem erga Deum & proximum seruat, iste est verè in ouili Christi, & verum membrum eius Ecclesiæ militantis. Hinc Schismatici, quia non habent vnionem veram cum capite Ecclesiæ, videlicet submissionem parendi ipsi, non habent vnionem viralem: quia nihil participant de meritis Ecclesiæ. Non habent vnionem sanitatis; quia carent charitate erga Christum & eius Vicarios. Impij quoque Hæretici, non habent pariter vnionem viralem: *quia iustus ex fide viuit*. Hebr. 11. Sanctus autem Thomas q. 5. art. 3. de fide docet, quod fides habitualis per quemlibet actum infidelitatis amittatur. Licet enim illi, non dubitent de veritate diuina speculative, seu vniuersaliter; dubitant tamen prædicè, seu in particulari, quatenus aliquas Dei reuelationes ab Ecclesia per pastores eius propositas contemnunt, priuato spiritui multum confidentes. ut docet Apostolus ad Timot. 1. *Quidam circa fidem nau-*

Vnio hominis cum Ecclesia triplex est,

Concil. Flor.

1. Ioan. 4.

Schismatici non sunt vniti Ecclesiæ.

Hebr. 11. S. Thomas

Timot. 1.

nausfragauerunt, ex quibus est Hymeneus & Alexander. Vbi Apostolus Hymeneum & Alexandrum vocat infideles, eo quod circa fidem aliquid obstinate tenuerint, etiam si in reliquis articulis fidei recte senserint: dubitare vero in fide, quocumque modo, est haeticum esse. Cuius rei evidentissimum signum habemus Isaia 7. Promiserat Deus Regi Achaz victoriam de Regibus Syriae & Israel; ille vero diuini promissi & fidei, quam ex parte Dei Isaia Propheta ei fecerat, dubius haesit. Stimulante enim, ut ad maiorem promissi certitudinem, signum aliquod in coelo aut in inferno a Deo fieri postulat, respondit: *Non petam & non tentabo Dominum.* Vbi Sacrae scripturae interpretes condemnant eum Haereseos, eo quod Propheta consilio uti, & ei credere noluerit. Nam S. Thomas supra hunc locum sic dicit. *Noluit, inquit, signum petere, vel quia in idolis confidebat, vel in Rege Assyriorum.* Quasi diceret: quia Achaz Deo non seruierat, nec cum sibi deuinxerat, sed grauiter potius offenderat, dubius de veritate verbi eius, & peccatum infidelitatis commiserat, ideo sibi persuasit, quod in illo statu signa a Deo petere, foret alium Deum aestimare, quam Spiritus Sanctus docet & consulit, ut eum aestimemus. Post iniurias enim munera expetere, & post peccata fauores requirere, est magis iram eius prouocare, ut puniat, quam misericordiam eius inuocare, ut succurrat.

Non habent demum & peruersi Catholici, maximis peccatis grauati, cum Ecclesia Christi vnionem vitalem, & sanitatis; quia fides illorum sine operibus mortua est. Proinde & isti sunt quodammodo infideles abnegantesque Deum. Cuius rei pulchrum nobis documentum proponit Scriptura Sacra Hebr. 11. vbi Diuus Paulus sic de Moyse loquitur: *Fide Moyses grandis factus, negauit se esse filium filiae Pharaonis.* At, quomodo hoc fieri potuit, ut Spiritus Sanctus rem tanti momenti subtraheret? nam si

peruolueris totum vetus testamentum, nullibi hoc reperiens. Quomodo credibile est, Moysen tanta fuisse praeclatum animositatem, ut flocci fecerit se esse filium Principis, & dedignatus fuerit se esse nepotem Regis? Nodum soluit Angelicus Doctor in commentario huius loci lectione 3. *Non quidem verbo sed, facto.* Quando igitur S. Paulus dicit, Moysen negasse se esse filium filiae Pharaonis, non censet, quod negauerit matrem verbis, sed operibus. Ex quo loco Sanctus Thomas deducit, duplici modo posse negari Deum, aut verbis, aut moribus, aut actibus sceleratis, professione christiana indignis. Hinc idem Apostolus ad Titum 11. affirmat, quosdam Christianos non nisi solo nomine gaudere. *Ore quidem, ait, consentunt se nosse Deum, factis autem negant.* Dicit proinde Paulus, Moysen se negasse filium filiae Pharaonis, eo quod ipse esset Hebraeus, illa vero Aegyptia: ipse fidelis, illa idolorum cultrix: ipse Dei amicus, illa inimica: ipse sanctus, illa peccatrix; & sic negauit se esse filium eius, *non quidem verbis, sed factis.* Quia vera cognatio contrahitur per virtutem, maiorque & melior est cognatio spiritus, quam carnis; ut eleganter deducit D. Ambrosius super Malachiam. *Non sanguinis, inquit, relictio, sed virtutis cognatio, proximos & consanguineos facit.* Vnde si Pater fuerit bonus, & filius malus, neque pater talis filij pater, neque filius talis patris filius censendus est; quia licet non verbis, factis tamen illum negat.

Equidem iure merito possemus, sanguineis plane lachrymis deplorare monstra, quae hac aetate nostris oculis obuersionantur, & illud gemitu cum Valerio Maximo exclamare. *Dij boni! quas tenebras, a quo fulmine nasci passus es.* An non monstrum simile est, nasci ex coruscante fulmine obscuras tenebras, & ex parentibus illustribus ac praeclaris enasci filios infames ac discoloros. Sicut olim ex Scipione Africano, viro apud omnem posteritatem memorando,

S. Thom.

Ad Titum.

S. Ambro.

Valer. Max.

rando, progenitus est filius, adeo a moribus degener, ut solius duntaxat paterni nominis haeres videretur. Sic ex Quinto Fabio Maximo, virtutibus claro, autoritate graui, moribus celeberrimo, natus est filius libidinosissimus, & in omne vitiorum genus effusus. Dolebat talia spectando barbara illa gentilitas; o quanto magis pudore suffundi debes consecrata Deo christianitas, dum tuos sapientius filios ita degeneres spectas, ut eorum mores non minus sint contrarij operibus parentum, ex quibus prodeunt; quam tenebrae luci. Hac consideratione moris discretissimus Philo Alexandrinus libro quod *Deus sit immutabilis*, asseueranter dicebat, melioris esse conditionis in hoc singulari bruta animantia; quam homines ratione praeditos. Cuius statim rationem subiungit: *Ex leonibus, inquit, leones, ex tauris boues gigni necesse est, at bonae mentis non talis est propria progenies.* Nam quodlibet animal quantumvis rationis expers, generat sibi simile, atque per generationem transfundit in filios suos omnes suas proprietates, leo ferocitatem, taurus fortitudinem, &c. Soli misero homini haec virtus denegatur: quia licet natura eadem communicetur proli, quae est in generante; inclinationes tamen, & animorum propensiones, ut plurimum diuersae. Vnde frequenter contingit, ut ex patre sancto, filius nascatur sceleratus, ex humili superbus, ex optimis moribus parente dissolutissimus. Causam istius rei assert Sanctus Doctor. 1. p. q. 10. art. 1. Quia primus homo non conseruauit statum innocentiae, & perdidit iustitiam originalem, in qua fuit a Deo conditus, quam si sedulo conseruasset, virtus quasi haereditaria per generationem ex parentibus in filios, & ex filiis in nepotes, atque ex his in omnem posteritatem, vna cum sanctitate fuisset transfusa. Peccatum proinde primi hominis Adami, nos hac felicitate orbauit, quod si non interuenisset, fuisset & ipse iustus, & omnes eius posteris sanctitatis heredes.

Prodigio simile est, quod Saluator noster in ipso vestibulo passionis, & limine mortis suae, supplicem illam postulationem Patri aeterno fecerit. Ioan. 17. *Clarifica me Pater apud te ipsum ea claritate, quam habui priusquam mundus esset apud te.* Quasi diceret Saluator noster; clarificaui te Pater in terris, iam igitur rogo te, ut clarifices me claritate, quam habui antequam mundus esset. Auget difficultatem non exigua, haec postulatio Christi, utpote tres condiciones inuoluens: postulat enim inprimis, ut illi sit gloria cum Patre, quod indicant illa verba: *apud te*: deinde ut sit gloria, quam defacto carebat: alioqui vanum esset, eam postulare, quam habebat. Tandem ut sit gloria, quam ante incarnationem fruebatur, quod insinuant illa verba: *ea claritate.* Ad resolendum hunc difficultatis nodum, sciendum est, iuxta doctrinam Theologorum, quadruplicem in Christo fuisse gloriam. Prima fuit gloria verbi; quatenus Deus erat. Altera gloria animae, per visionem beatificam: quia ab instanti conceptionis suae fuit perfecte beatus. Tertia gloria corporis, quam per resurrectionem suam obtinuit. Quarta idque vltima gloria nominis sui, quatenus erat Filius Dei incarnatus. Trutinare serio, & aduertetis nullam gloriam ex his quatuor Christum postulasse. Non enim claritatem verbi; quia illam habebat: non animae, quia a primo instanti suae conceptionis fuit comprehensor, & diuinam essentiam clarissime vidit. Non corporis: quia illam in aeternitate Patri coaeternus existens non habuit. Non denique nominis: quia & hac ante incarnationem & assumptionem humanae naturae fuit gaudius. Quam igitur gloriam tam ardenti desiderio a Patre aeterno postulauerit? respondet Doctor Angelicus in hunc locum: *Opinionem, inquit, de te hominibus huius mundi infunde, ut cognoscant te Deum verum: & tu hanc de me confirma in illis opinionem, ut credant me tuum Filium,* & ve-

Ioan. 17.

Gloria in Christo quadruplex fuit.

S. Thomas.

Concio Tertia

¶ verum Deum. Quasi diceret Saluator noster: Pater æterne, gloria quam postulo, est; ut quemadmodum ante incarnationem meam fui verus filius tuus, & ut talis habitus & adoratus tam ab Angelis; quam etiam ab eis, quibus id, ante incarnationem meam dignatus es reuelare, eandem velis manifestare, & efficere, ne ego homo factus, illum pristinum perdam honorem & gloriam, sed totus mundus eandem de me concipiat opinionem, & cognoscat me tanquam verum Filium Patris mei, tuique expressissimam imaginem in omnibus tibi similem. Si ergo incarnatus Dei Filius, nihil sibi maiori ducit honori; quam haberi Patris sui Filius, & ab omnibus pro tali reputari. Considerent Christianorum parentum filij, quantum ipsorum interfit, non degenerare à virtutibus optimorum parentum, & quam arcto obligationis vinculo adstricti sint, ad elaborandum pro viribus, in omnibus proborum parentum veram filiationem, per virtutem & probos mores in se exprimere, ne à parentum pietate degenerando, etiam ab ipso Deo, si non verbis; operibus tamen degenerent.

Peruersi itaque Catholici vna cum infidelibus, vocantur quidem fideles, sed non à fide habituali, verum à recepto baptismo, qui dicitur sacramentum Fidei. Et quidem actu fideles; quia indelebilem characterem secum circumferunt. Misericordia tamen commotus Dei Filius, volens omnes saluos fieri, ad hæc salutifera pascua, & in blasphemiam hæreseos, & extra vnionem Ecclesiæ viuentes pertinaciter Schismaticos, & turpitudini peccatorum immersos Catholicos, benignè perducere satagit. Quod cum iam sedens ad dexteram Patris, præsentia suâ facere nequit, per Pastores & Martyres suos Sanctos id præstat. *Euntes, inquit, in vniuersum mundum, docete omnes gentes.* O quam feliciter hodiernus Martyr D. Adalbertus, hoc obsequium Christi peragebat, congregando pro-

Matt. 28.

cul aberrantes hædos, ad hoc ouile Christi, & licet de sanguine Principum procreatus, non tamen in mundi voluptatibus, sed in continuis persecutionibus vitam suam Deo consecrabat, ut & ijs, qui pessimè viuerent, esset fræno ad coercendum se, & probis incitamento ad altiore perfectionis gradum.

Disceptant doctissimi Theologi profundè satis, an Prælati Ecclesiæ suos prouentus, qui ultra congruam sustentationem supersunt, possint in quoscunque vsus conuertere. Et vnanimiter concludunt, Episcopum & quemcunque Prælatum iuxta statum suum viuendo, residuos prouentus, aut in pauperes, aut in pia opera erogare teneri. Auscultate quæso, an his tramitibus incederet hodiernus Martyr D. Adalbertus, refert historia, cum quarta parte prouentuum contentum fuisse, de reliquis pauperibus sustentationem, & Ecclesiæ ornamentum prouidisse. Superasti o gemma Martyrum ipsum Dauidem: hic enim profundæ humilitatis plenus, clamabat ad Dominum: *Pauper & inops sum ego.* At verò D. Adalbertus in summo Archipræsule dignitatis fastigio collocatus, ut se ostenderet hominem, à seipso nihil habentem, sed omnia à Deo, etiam in summa abundantia, strictissimam paupertatem seruauit, cuncta pauperibus erogando, scilicet; non immemor erat doctrinæ Apostoli: *¶ opera vestra qua agitis, cum magna cautela teneatis.* hinc de illo fert historia: *lectus honestè stratus; somni tamen locus humus, & lapis subiectus capiti locus erat.*

Sacra pagina Gen. 34. testatur, Iacobum Patriarcham morti iam vicinum, castissimo filio suo Ioseph, vrbem Sichimam incontinentiæ labe fædatam, & turpitudinis lue corruptam, ut partem præcipuam testamento legasse: *Do, inquit, tibi partem vnā extra fratres tuos.* At, cur filio castissimo fædissimam urbem tradidit? equidem, ut suæ castitatis exemplo, ab omni turpitudinis cæno cam expiaret. Idem planè egisse mihi vi-

Quomodo
Episcopus
suos prou-
entus dis-
ponere de-
bet.

Gen. 34.

Die S. Adalberti.

hi videtur Deus cum Martyre suo Di-
no Adalberto, diuinitus eum noctu
per visionem admonendo, quo ci-
tius in Prussiam idololatriæ & varijs
erroribus corruptam pergeret. At
enitraliter o æterna bonitas cum di-
lecto tuo Martyre agis? scilicet; ut
eius castitate & sanctitate, velut fa-
cibus quibusdam prælucentibus, po-
pulum illum barbarum, ad Dei cul-
tum facilius inclinaret. Vbi zelan-
tissimum Moysen & iustum Aaro-
ronem imitando, *non descendebat de
tabernaculo Domini, ut aliquid disceret
aut ipse populum doceret.* 3. Regum 13.
Huic vni post Deum totum debet
Polonia, quod nunc diuinæ fidei
claritate fulgeat. *Qui enim, inquit,
S. Augustinus Epistola 180. ad Hono-
ratum) clades hostiles ideo non fugit, ne
deserat ministerium Christi, maiorem
charitatis inuenit fructum; quam qui fu-
giens, aut comprehensus suscipit, marty-
rium.* Nam D. Adalbertus, eo quod
in summis periculis munus pastorale
in Christi Ecclesia non subterfuge-
ret, non solum gloriam illius cla-
ræ Dei visionis promeruit, non so-
lum ut coelo delicijs, terræ desiderio
esset, sed & hoc, ut sanguis ille in
martyrio fusus, omnia glorificatio-
nis attributa in corpore eius expri-
meret.

Tria hæc in glorificatis beato-
rum corporibus futura, Doctores as-
seuerant, nimirum, subtilitatem,
agilitatem, & penetratiuitatem.
Easdem proprietates hucusque in cor-
pore Diui Adalberti agnoscit, &
veneratur sancta Ecclesia. Subtilita-
tem; dum enim pijsimus Rex Bo-
leslaus Chrabri, ad redimendum eius
corpus, tantum auri mitteret, ut
grauitati corporis exæquari posset,
Deo prouidente factum est, ut in sta-
tera appensum corpus, per exiguum
ponderaret. Agnouit Ecclesia in
corpore eius agilitatem; dum breui
post, & remotissima Italiæ regna ad
sui visionem sepulchri pertraheret:
illic enim cum splendido comitatu
ad sepulchrum noui Martyris ve-
niens Otto Imperator, & immensa

beneficia coelitus sibi collata agno-
scens, Rempubicam Poloniam ab
omni tributo, & iurisdictione suo-
rum successorum immunem fecit, &
Boleslaum regio diademate donauit.
Agnoscat demum & penetrabilita-
tem; quia hucusque eius supplicatio-
nes coelum penetrant, ut Deus la-
benti suæ Christianitati succurrat, &
quemadmodum olim Ierosolymam
propter David seruum suum, ita
nunc Poloniam propter D. Adalber-
tum Sanctum suum, protegat, &
ex grauissima hostium oppressione
cripiat.

E O D E M D I E
CONCIO QUARTA.

Ego sum pastor bonus. Ioan. 10.
Bonus pastor ex amore in oues, labo-
re, & humilitate cognoscitur.

Non diffiteor, magnam semper
in Ecclesia Christi fuisse autho-
ritatem Sanctorum Patrum, è quo-
rum numero Diuus Hilarius, vnicum
tantum nomen Deo attribuit, lib. 4.
de Trinit. in medio inquit: *Non
sermoni res, sed rei sermo est subiectus, & S. Hilarius
ideo sicut in Deo est omnimoda realis uni-
tas, etiam vocis & nominis unitas eidem
competit.* Et ratio manifesta est, quia
omne simplex, aut totaliter cognos-
citur, aut penitus ignoratur. Atqui
Deus est simplicissimus; ergo aut to-
taliter cognoscitur, & sic vno nomi-
ne nominabitur, aut penitus igno-
ratur, & sic nullo nomine nomina-
bitur. Cæterum ista ratio exigui mo-
menti est, quia cum Deus in hac vi-
ta, non possit cognosci quidditatiuè,
& per propriam definitionem, sed
tantum extrinsecè, & per effectus;
ideo potest magis & minus cognosci,
& sic per plures effectus nominari.
Hinc & in veteri testamento multis
nominibus se Deus intitulabat. Exo-
di 3. *Nomen meum magnum Adonai, non
indicaui eis.* Exodi 15. *Omnipotens no-
men eius.* Psal. 66. *Dominus nomen illi.*
D d d In no-

Exodi 3.

Ibid. 15.

Psal. 66.

Ioan. 1.

Ibid. 15.

Vnde multa nomina Deo conveniunt.

Ioan. 10.

In nouo quoque testamento, post ineffabilem suam incarnationem, multis nominibus intulatur: nam S. Ioannes lucem eum appellat: *Lux erat in tenebris, & tenebra eam non comprehenderunt.* Ioan. 1. & illemet seipsum, nunc vitam appellat: *Ego sum vita vera, & vos palmites.* Ioan. 15. nunc Magistrum: *Vos dicitis mihi Magister, & bene dicitis, sum etenim.* Causa istius multipliciter diuinorum nominum est, quia Deum multipliciter possumus considerare, vel secundum se, vel in ordine ad creaturas. Si consideremus Deum secundum se, in primis quoad essentiam, sic multa nomina ipsi conueniunt: quia licet diuina essentia sit simplicissima; tamen propter infinitatem suae perfectionis, & ob debilitatem, nostri intellectus, non potest à nobis vnico conceptu exprimi, sed de illa formamus plures conceptus, alium de sapientia, alium de potentia. Si consideremus personas: hæc quia sunt tres, tribus nominibus exprimuntur; Patris, Filij, & Spiritus Sancti. Si consideremus notiones, hæc cum sint quinque in Deo, quinque nomina habent; ut sunt, innascibilitas, paternitas, filiatio, spiratio communis, & processio. Quod si consideremus Deum in ordine ad creaturas, tunc cognoscimus Deum secundum causalitatem creaturarum, & sic propter diuersitatem effectuum, quos Deus producit in creaturis, quoad opera naturæ, gratiæ, & gloriæ, multa nomina imponimus Deo. hinc vocatur creator, conseruator, gubernator, prouisor, prædestinator, Saluator, iudex, & glorificator. Neque mirum, quod Deus tot stupendis nominibus vocetur, cum omnia sint excelsa, & magnifica: sed illud maxime stupendum, quod post mortem & resurrectionem suam, ubi titulum ex omnibus maximum & gloriosum usurpare debuit, vnicum tamen nomen pastoris sibi attribuit. *Ego sum pastor bonus.* Cuius rei mysterium hodie enucleabo.

Mysterium profundum, cur Chri-

stus post mortem, & triumphalem suam resurrectionem, non magnificum titulum, sed humile pastoris nomen sibi usurpat, est salus nostra. Quod sic deduco, homo non aliter à gratia diuina exedit, & in æternæ damnationis periculum prolapsus est, nisi per superbiam, quæ ideo à Scriptura sacra, initium omnis peccati proclamatur. Psal. 35. *Non veniat mihi pes superbia; ibi conciderunt, qui operantur iniquitatem.* Postquam enim Deus hominem condidit, ne à debita rectitudine aberraret, leges ei seruandas præscripsit: *Si, inquit, seruaeris legem meam, & tu cum posteris tuis in iustitia conseruaaberis; si secus, cum posteris & corporaliter & spiritaliter morieris.* Quas leges transgressus homo, æternæ pænæ reus factus est: *Per unum hominem peccatum, & per peccatum mors introiit in orbem terrarum, & sic pertransiit in omnes.* Perpendite quæso, quid hominem in summa rectitudine constitutum, ad transgressionem diuinæ legis impulit? Equidem non aliud, nisi sola & infelix superbia, dum saltem implicite legibus diuinis subditus esse, noller, ideoque illas non curaret obseruare. Quod apertissime indicat definitio peccati originalis, hæc communiter afferri solita: *est voluntaria priuatio iustitiæ originalis.* Si voluntaria, ergo ex superba voluntate, & leges diuinas contemnente processit, ut palam constat ex ipsa Dei querela contra hominem facta Gen. 13. *Patrum meum irritum fecit.*

Clementissimus ergo Deus, volens à tam dolendo casu hominem erigere, humilem pastoris titulum sibi usurpauit, cum non aliter illum ad amissam gratiam & gloriam reducere posset, nisi per humilitatem, teste Euangelista Matt. 18. *Nisi efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum calorum.* Vbi Christus, nomine paruulorum humilitatem intelligit, ut exponit S. Ambr. Ser. 10. Vnde, ait, *intelligimus, quod humilitate paruulorum ad regnum, simplicitate penetratur ad calum.* Quisquis ergo cupit diuinitatem tenere

Psal. 35.

Lex homini data.

Peccatum originale voluntarium.

Gen. 13.

Matt. 18.

Officia Pastoris.

Lucæ 10.

Philipp. 2.

Exodi 4.

Theodor.

tenere vestigia, humilitatis ima sectetur. Et ratio euidentissima est, quia ex medicorum sententia contrarij morbi, non nisi contrarijs medicamentis curari solent, Christus autem ad medendum ægrotanti mundo venit, ut restatur ipsemet. *Venit querere, & saluum facere, quod perierat.* ideo quoniam superbia fuit initium morbi, videlicet peccati, humilitas ipsi contraria, in medicamentum adhiberi debuit.

Et profecto, neque in hac vita, neque post mortem, potest quispiam ad gloriam euehi, nisi per humilitatem. Ponite vobis ante oculos vni-genitum Dei, hic cum non ab electione, non ab euentu, non à tempore Princeps, sed ut antiquum dierum, ab ipsa æternitate & essentialiter Rex esset; tamen suam imensam gloriam non aliter mundo manifestauit, quam per humilitatem, attestante Apostolo: *Semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens.* Philipp. 2. Maximeque hoc se Deum esse probauit, & naturam, non arte Principem, quia seruitutis habitum non timuit, quasi maiestatem inuoluturum: cum enim hæc propria esset, illam serui humilitas non abstulit, sed auxit. Maxime ostenditur, ait Photinus, quod Deus sit ex eo, quod sese demiserit, ac humanitatem gestauerit: nouerat enim, quod ex hac humiliatione nihil detrimenti susceperet, ex diuina natura sibi conueniens sublimitas.

Quapropter sic altam hanc Deus æstimauit virtutem, ut quia Deus eam assumere non poterat, factus est homo, ut eam apprehenderet; non magnum quasi æstimans, Deum esse altum, nisi simul & homo esset humilis. Quod pulchrè elucidat Theodoretus in Epist. ad Philipp. 2. Cum, inquit, esset Deus, & natura Deus, & Patri equalis, non hoc magnum existimauit: hoc enim est proprium eorum, qui præter dignitatem, honorem aliquem sunt assecuti; sed celata dignitate, summam accepit humilitatem, & humanam formam suscepit. Imò, ut se verè humilem declararet, nomen pastoris,

quod seruilem & laboriosam conditionem indicat, sibi usurpauit. Pastoris est, laboribus assuetum esse, & prouidentiam circa oues habere. Perpendite, quantus Christi labor, & prouidentia circa salutem animarum, cuius tota cura & sollicitudo, in saluandis hominibus. Lucæ 10. *Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant.* Pastoris est, humilem esse: quid humilior Christo? de quo dicit Apostolus Philipp. 2. *Humiliauit semetipsum usque ad mortem.* Ut scilicet palam faceret, neminem ad gloriam eleuari posse, nisi per humilitatem: neminem Deo sociari, nisi humilem: Siquidem ex omnibus documentis, sola humilitas est euidentissimum signum veræ electionis à Deo.

Hinc Deus destinaturus Moysen, ad populum suum in Ægyptum, ut populus crederet illum verè electum, & missum à Deo, manum eius lepram infecit. Exodi 4. *Mitte, inquit, manum tuam in sinum tuum, quam cum misisset in sinum, protulit leprosam, insular nium.* Quid cum missione tale signum? equidem multum, ut ceteri pro certo scirent, ad magna & præclara Moysen electum, & verè à Deo missum fuisse, manumque illam calum & terram immutaturam, quæ prius leprosam se recognoscens, securam extabat à spiritu superbiæ. Proinde miracula illa, quæ patrabat Moyses, non ita efficaciter probabant Moysen à Deo fuisse missum; quam illa magna eius humilitas, quod in oculis suis abiectum, & leprosum se recognoscere. Non ergo Moyses inde immundus, quia leprosus; quinimò, ideo electus, ne ipse de se extolleretur, & in superbiam abiret. Sic discurret Theodoretus [q. 10. in Exodum: *Legislatoris, inquit, manum infecit lepra, docens eos qui plenius instructi sunt, eorum nihil esse immundum.* Scilicet leprosum, aut non leprosum esse; cum hæc extrema tantum sint: & ideo licet Moyses leprosus; non tamen immundus, cum ei lepra non ad confusionem, sed ad suam gloriam

Ddd 2

Idem.

gloria ostentationem aduenisset. ^A Nam dextera, addit Theodoretus, qua admiranda illa perpetrarat, cum prius fuisset leprosa, signis diuinis infiruit, & elementa mutauit. Quae res Moyses etiam admonuit, non superbire debere, sed agnoscere naturam, cum recordatione dextera lepra prius infecta. En igitur vobis mysterium; Christus pastoris nomen sibi usurpauit, ut nos ad suam seruitutem traheret, & per humilitatem saluaret: quilibet enim homo pastor esse debet, animam suam ita custodiens, quomodo illam à la-be peccati inuicem Deo suo reddat. Pastor est, cum vitae suae dominium non habeat, sed tantum custodiam: & ideo noctu diuq; vigilare debet, ne quid detrimenti vita eius patiatur. à mundi concupiscentijs, quemadmodum faciebat Iacob Patriarcha. Gen. 31. Die noctuq; astu urebar, & gelu: fugiebat somnus ab oculis meis. Ecquid causa? profecto quia se seruum, non Dominum; pastorem, non possessorem agnoscebat: & ideo vigilabat, ne quid de grege eius periret. Scilicet, ne quid de virtutibus, ne quid de meritis, ne quid indefectis laboribus minueretur, sed ut semper plus ultra ascenderet, ad maiora sanctitatis incrementa procedendo.

Hoc munus pascendi vobis specialiter, qui in dignitatibus Ecclesiasticis constituti estis, Saluator noster imposuit, dum Petrus Ecclesiam regendam committeret: *Pasce oves meas.* Vbi non ad dominandum, sed ad laborandum: non ad discendum, sed ad fideliter dispensandum de bonis Ecclesiae prouentum, constituit Pastores Ecclesiae, ut more pastorum, ultra victum & amictum non plus sibi usurpent. Quia S. Bernardus in suis declamationibus, crudellem & sacrilegum Praelatum appellat, qui praeter victum & vestitum, aliquid plus è redditibus Ecclesiasticis accipit: *Sacrilega*, inquit, *eis crudelitate surripitur, quidquid sibi ministri & dispensatores, non utiq; Domini, vel possessores, ultra victum accipiunt & vestitum.* Nam totum pastoris officium, non

in suam, sed in ouium commoditatem impendi debet, teste S. Gregorio Magno libro 7. Epistola 48. Ille, inquit, per Christum ingreditur, qui de eodem creatore & Redemptore humani generis vera sentit, & pradicat, & pradicata custodit, culmenq; regiminis ad officium portandi oneris suscipit, non ad appetitum gloriae transitorij honoris.

En vobis normam boni pastoris, à Christo delineatam, qui se ex tribus bonum pastorem esse probat, ex labore: quia in suis humeris portat omnes saluandos, Isaia 40. *Sicut pastor gregem suum pascet, in brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo leuabit, fatus ipse portabit.* Ex amore: quia neminem deserit, sed etiam deserentem se benignè amplectitur, & non querentibus se palam apparuit. Deniq; ex humilitate, quia ut nos ad celestia eleuaret, infra conditionem humanam semetipsum humiliavit, hanc virtutem ex omnibus nobis commendans: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.* Quocirca conformemur capiti nostro, cum simus membra eius, & quoniam nos vitae nostrae custodes esse voluit, ne à vita omnium viuientium aberremus, cum omni-modà vigilantia, & humilitate pascamus animas nostras, quousq; aeterna pascua inueniant, & in illis citra omne periculum feliciter, & tuto consistant.

E O D E M D I E CONCIO QVINTA.

Ego sum pastor bonus.

Bonitas pastoris magis in charitate quam in scientia consistit.

Non mirum, quod se Christus Dominus nomine boni pastoris intitulet: quia haec duo attributa, bonitas, & pastura, Christum verum Deum simul & hominem esse euidenter probant. De bonitate palam loquitur Euangelista Luca 18. *Nemo bonus nisi solus Deus.* In quibus verbis

S. Gregori.

Isaia 40.

Luca 18.

docet solum Deum à seipso, essentia-liter ac semper esse bonum, imò ipsius naturam esse ipsammet bonitatem, & fontem omnis bonitatis. Si quando verò attribuitur homini bonitas, ut Luca 6. *Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum.* Hanc ille non habet à se, cum sit à natura corrupta, & ex seipso malus, teste Sacra pagina Luca 11. *Si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris.* Sed solum dicitur bonus participatiue per gratiam Dei, à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum descendit, atque deriuatur tam in homines & eorum opera; quam in alias creaturas, quatenus bonitas illis tribuitur. Quantum etiam ad pasturam attinet, hanc soli Christo, Deo humanato principaliter competere, constat tum ex eo, quia solus Christus animam suam realiter posuit pro salute ouium suarum, & in sanguine suo illas redemit Hebr. 13. *Propter quod & Iesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est.* Tum ex eo, quia salus principaliter & aeternaliter ex illo est, licet nunc post ascensionem tantum inuisibiliter pascit oves suas, regendo feliciter vniuersam Ecclesiam. Proinde solus bonus pastor: quia in hac sua potestate alium successorem habere non potuit. Quod probat S. Tho. 3. p. q. 8. art. 1. & 4. quia quemadmodum caput hominis duo potissimum munia sibi vendicat, per quae rationem capitis fortitur in corpore humano. Primum, quod vim ceteris membris internam vitalem impertiat. Alterum, quod per sensus & intelligentiam, membra exterius rectè gubernet, & dirigat. Ita Christus est Ecclesiae caput Ephes. 1. *Et ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam, quae est corpus eius.* Est inquam caput non tantum ideo, quod extrinsecà gubernatione & directione, siue docendo, siue praecipiendo, hoc mysticum corpus dirigat; sed etiam ideo, quod internum vigorem vitalem, omnigenam scilicet gratiam subministret

Ibidem 6.

Ibidem 11.

Hebr. 13.

S. Thomas

Capitis
duo officia.

Ephes. 1.

ipsi, iuxta illud Ioan. 1. *De plenitudine eius nos omnes accipimus, & gratiam pro gratia: quia lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta.* Habuit ergo Christus supremam potestatem leges ferendi, abrogandi, noua Sacramenta instituendi, vna cum potestate committendi vices suas alteri in absentia sua, quam triumphaturus in coelo, exerciturus erat in terris. Et quia successor in officio parem habet potestatem cum antecessore, & insuper supponit antecessorem amisisse suam potestatem, eo quod sit translata, & non solum deriuata ad successorem, quod Christo repugnat ex illo Matt. 28. *Data est mihi omnis potestas in coelo & in terra,* ideo Christus nec habet, nec potest habere successorem in plenitudine suae potestatis, sed solum Vicarium, in quem tantum deriuauit potestatis, quantum iudicabat expedire, aut necessarium esse ipsi, ad commodum regimen Ecclesiae in fide & moribus. Sicut ergo Pontifex Romanus, rectè vocatur Successor B. Petri, & Vicarius Christi sumusq; pastor totius Ecclesiae, non redemptione aut regimine summo, sed ex commissione Christi, & quoad regimen externum, visibile, ac temporale. Ita omnes Episcopi Apostolorum successores, Christi vices gerentes, quoad externum ministerium, verè pastores nuncupantur. Ephes. 4. *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, alios autem pastores & Doctores.* Sed in quonam potissimum fundatur bonitas pastoris, ut verè dici possit bonus pastor, hodiè discutiemus.

Dicerem profecto, bonitatem pastoris gregis Christi singulariter consistere in scientia, quae populo fidei sibi concredito praelucere debet. Sic enim ipsemet Deus videtur innuere, Hierem. 3. *Dabo vobis pastores iuxta cor meum, & pascunt vos scientia, & doctrinam.* In quibus verbis manifestè ostendit Deus, quod munus pascendi hominem, animal maximè varium, ac multiplex, summam perfectione

Ioan. 1.

Christus
quare suc-
cessorem
in sua po-
testate ha-
bere non
potest.

Matt. 28.

Ephes. 4.

Hierem. 3.

S. Hieron

1. ad Ti-
mot. 3.

Ephes. 4.

S. Thomas

S. August.

S. Ambro.

Anast.

fectionem & scientiam requirat in pastore, adeo ut teste Gregor. Nazian. cum a scelerum contagione purum, & ad summum virtutis fastigium erectum esse non sufficiat, nisi simul scientia & sapientia plenus habeatur. Quod confirmat S. Hieronymus supra epistolam Ephes. 4. inquit: *Nec in Ecclesia quisquam, quamvis sanctus, pastoris sibi nomen assumere debet, nisi possit docere, quos pascit.*

Hoc principale requisitum pastoris, posuit expressè Divus Paulus 1. ad Timot. 3. *Oportet, inquit, Episcopum Doctorem esse.* Magisq; hoc elucidat Ephes. 4. dum recensendo Ecclesiasticam Hierarchiam, addit: *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores.* Perpendite mysterium: postquam Apostolus alias dignitates, particulis quibusdam disiunctis ab invicem discriminaisset; Pastores tamen & Doctores copulativè coniunxit. Et respondet S. Thomas Apostolum hoc fecisse, ad ostendendum, quod proprium officium pastoris Ecclesiae sit, docere ea, quae pertinent ad fidem, & bonos mores. Comprobat D. Augustinus Epist. 59. ubi Paulino quærenti, in quo Pastores & Doctores apud Apostolum distinguantur, sic respondet. *Pastores, inquit, & Doctores eosdem esse puto, idè cum prae dixisset pastores, subiunxisse Doctores: ut intelligerent pastores, ad officium suum pertinere doctrinam.*

Vnum igitur atq; idem est pastorum, & Doctorum munus. Neq; sanè sufficit pastori humana scientia, nisi simul peritissimus sit sacrarum literarum. Sic docet D. Ambrosius in Epistolâ dedicatoriâ ad Apologiam David: *Nemo, inquit, loqui potest, nisi qui scripturas omnes penitus excusserit, imbibierit, concoxerit, tantodè usque contexerit, ut in naturam abiisse videatur.* Comprobat D. Anastasius Nicensis q. 78. in scripturam. *Quamobrem, inquit, quicundq; sunt imperiti divinarum scripturarum, non possunt esse patres familias: ut qui neq; à sese ha-*

beant, neq; ab alijs accipiant, sed seipsos decipiant, pereuntes fama ignorantis. Talis erat D. Paulus, ut ipsemet Christus significavit, dum eum vas electionis nominaret Actor. 9. *Vas electionis mihi est iste, ut portet nomen meum, coram regibus, & Principibus, & filijs Israël.* Super quem locum D. Hieronymus in Epist. 103. ad Paulinum sic discurret: *Cur dicitur Paulus Apostolus vas electionis? nempe quia vas legis & sanctarum scripturarum armarium est.* Talis D. Augustinus, quem nullum omnino Scripturæ sacræ arcanum latebat, ut de illo dicitur Epistolâ 3. ad Volusianum, *Legi deesse, quicquid Augustinus ignorat.*

Nec mirum, quod Deus tam exactam scientiam in suis pastoribus exigit, quia pastor ita perfectus esse debet, ut ne minimis defectibus obnoxius sit; ita, ut licet per ignorantiam eum contigerit errare, minime excusationem mereatur. Leve tatis videbatur peccatum filiorum Aaronis, Nadab, & Abiu, quod ad sacras ceremonias, ex ignorantia & inadvertentia profanum ignem adhibuerint. Levitic. 10. *Arreptisq; Nadab & Abihu, filij Aaron thuribulis, posuerunt ignem & incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum.* Et tamen capitalem penam incurrerunt: *Egressusq; ignis à Domino, deuoravit eos, qui mortui sunt coram Domino.* Ibidem. Quia etiam leuissimæ culpæ in Deum, graues penas merentur, neq; in illis ignorantia nos excusare potest, quæ statum nostrum concernunt, & quæ omnino scire tenemur.

Quid ad hæc novæ legis Sacerdotes dicent? Si tam graues culpas, & tam diras penas incurrebant, qui in sacrificijs hircorum, & taurorum, solemnes ritus ac ceremonias præteribant, quæ nostra erunt flagitia? quæ supplicia? qui immaculatum Christi sanguinem non illotis tantum manibus, sed illoris conscientijs sacrificamus. Non audebant olim Dagonis Sacerdotes templi sui limen, in quo amputatas Dagonis manus reperissent, conculcare.

1. Reg. 5.

Actor. 9.

S. Hieron.

Pastor
multis de-
fectibus
debet esse
obnoxius.

Leuit. 10.

Azotij
hucusq; li-
men tem-
pli in quod
abscisse
manus Da-
gonis pro-
iectæ erant
calcare
non au-
dent.

1. Reg. 5. 1. Reg. 5. *Propter hanc causam non calcant Sacerdotes Dagon, & omnes qui ingrediuntur templum eius, super limen Dagon in Azoto, usq; in hodiernum diem.* Euaginato mucrone terruit Angelus Iosue, ne in loco sancto, in quo stabat, calceatis pedibus graderetur. Iosue 5. *Cum autem esset Iosue in agro urbis Hiericho, leuauit oculos, & vidit virum stantem contra se, euaginatam tenentem gladium.* Soluere iussus est Moyses calceamenta de pedibus, antequam ad montem Dei Horeb, & rubum incombustum appropinquaret Exodi 3. *Ne appropies huc, solue calceamenta de pedibus tuis: locus enim in quo stas terra sancta est.* Incolumem seruauerunt Hebræi illam ædem, ex qua Rahab funiculum coccineum in pacis tesseram suspendit, Iosue 6. *Rahab vero meretricem, & domum patris eius, & omnia quæ habebat, fecit Iosue viuere, eo quod absconderit nuntios, quos miserat, ut explorarent Iericho.* Formidabat exterminator Angelus polluere humano sanguine, eam domum, in qua sanguinem agni superfusum conspexisset. Exodi 12. *Erit autem vobis sanguis in signum, in adibus in quibus eritis.* Nemo Angelorum audebat violare illos ciues, quos Hierosolymis inuenit sacro characterè diuinitus sigillatos: *Omnem autem, super quem videritis thau, ne occidas.* Ezech. 9. Quid ergo nos diuinæ legis Sacerdotes? sanctiusne est limen Dagon? sanctius suburbium Hiericho? sanctius desertum Madian? sanctiora sunt illa veteris legis monumenta, quam altare Deo homini consecratum? Absit? Quid ergo? irruimus temerarij, & sacrilegis conscientijs sacra ministeria profanamus: quia ignoramus, quæ statum nostrum concernunt. Quia, deest nobis perfecta scientia, & diuina sapientia, quæ mentes nostras ad omnem puritatem erudiat, quam S. Iob vnicuiq; exoptat Iob 11. *Vtinam Deus loqueretur tecum, ut intelligeres.* Quasi diceret: sine sapientiâ cœlitus communicatâ, homo nec ipsam Dei legem intelligere potest.

Iosue 5.

Exodi 3.

Iosue 6.

Exodi 12.

Ezech. 9.

Iob 11.

Ex his iam rationibus possem concludere, bonitatem pastoris Ecclesiae Christi, in sapientiâ fundatam esse, illumq; tantum posse dici bonum pastorem, qui est sciens, & sapiens. Sed me retrahit terribilis sententia Christi 1. Corint. 1. *Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobo.* Quod statim elucidat D. Paulus 1. Corint. 13. *Si habuero Prophetiam, & nouerim mysteria omnia, & omnem scientiam; charitatem autem non habuero, nihil sum.* Cuius rationem reddit ibidem cap. 8. *Quia scientia inflat; charitas vero edificat.* En vobis veram sententiam, quod bonitas pastoris, non possit consistere in sapientiâ, quia hæc transitoria est; bonitas vero æterna, sed fundamentum illius sola charitas est; quæ nunquam excidit; scientia enim sine charitate, in venenum conuertitur. Sic Scribæ, & Pharisei, qui maxime de scientiâ gloriabantur, contra Christum semper steterunt, quia scientia illorum erat sine charitate, ut censet Iansenius. *Hæc est, inquit, natura humana, siue iustitia, siue scientia, quæ charitate & humilitate destituta est, ut cum sit imperfecta, & tamen perfectam se iudicet, omnia, quæ à suo instituto sunt aliena, quantumvis perfecta, & bona, præ se contemnat, & condemnet, omnia in peiorem partem rapiens, & leuia quædam grauius exaggerans.* Et quod ita sit, vel ex ipsiusmet Saluatoris exemplo conijcite, in quo cum esset omnis plenitudo sapientiæ, & scientiæ; non tamen ex sapientia se bonum pastorem prædicat, sed ex charitate. Ego, inquit, *sum bonus pastor, & animam meam pono pro ouibus meis.* palam faciens, illum tantum fore bonum pastorem, qui non minus charitate flagrat erga suas oues, quam scientiâ conspicuus sit. Quod pulchrè expressit D. Paulus 1. ad Timot. 4. illud monitum pastori præscribens: *Argue, obsecra, increpa, in omni patientiâ & doctrinâ.* In quibus verbis miro artificio, charitatem cum scientiâ copulauit, quasi diceret: *Argue ut Philosophus, obsecra*

1. Cor. 13.

Ibidem 13.

Ibidem 8.

Iansenius.

Iob 10.

1. ad Ti-
mot. 4.

secra ut orator, increpa ut iudex, in omni patientia ut mater, in doctrina ut Magister. Ita enim pastor debet reprehendere, ut simul conuincat: nam ut bene S. Chrysosth. in hunc locum discurret: *Si absq; argumentis aliquem increpes, temerarius esse videberis, nullusq; te perferet. Et si obsecres, sed sic, ut non persuadeas tantquam orator, nibilefficies: Et si non increpes ut iudex, malum non tollis, sed confirmas.* Quia ut recte S. Innocentius distinct. 83. cap. error. aduertit.

Error cui non irascitur, approbatur; & veritas cum non defenditur, opprimitur: negligere quippe cum possis deturbare peruersos, nihil est aliud, quam fouere. At si omnia hæc sine amore, sine charitate, sine patientia fiant, nihil operabuntur. Vnde S. August. super illud 6. Galat. *Huiusmodi instruere in spiritu lenitatis*, scribens, sic dicit: *punientis est impetus, non charitas diligenter.*

In tribus autem charitas boni pastoris consistit, primò, ut pastor arguat peccata populi: pastoris enim conuincientiam grauitur Deus ferre. Ezech. 13. *Et violabant me ad populum meum, ut interficerent animas, quæ non moriuntur, & viuificarent animas, quæ non viuunt.* In quibus verbis Deus increpat illos pastores, qui innocentes opprimunt, & nocentes summo amore prosequuntur, atq; in aulis suis fouent. Quid enim aliud est, interficere animas, quæ non moriuntur, quam hominem iustum, & coram Deo viuentem aggrauare, & velut peccatorem ac morte dignum condemnare. Quid est, viuificare animas, quæ non viuunt, nisi scelerrum & impium, qui in conspectu Domini mortuus est, tantquam innoxium, & vitam dignum absolueret.

Secundò, charitas boni pastoris consistit in hoc, ut se opponat coram Deo pro populo tantquam murum. Hinc Deus exprobrabat Prophetis Israël Ezech. 12. *Non ascendistis ex aduerso, neq; opposuistis murum pro domo Israël, ut staretis in pralio in die Domini.* Debet inquam opponere se

A pastor coram Deo, precibus, sacrificijs, indictis publicè ieiunijs iram Dei à populo auertendo. Sic Moyses & Samuel fuerunt quasi muri, & obices quidam iræ diuinæ oppositi. Hinc Dominus ad Moysen, quasi sibi obstantem loquebatur. Exodi 32. *Dimitte me, & delebo populum istum.*

Tertiò tandem, charitas boni pastoris consistit in eo, ut oues suas defendat in omni occasione, magis populi utilitatem, quam suam curando. Hinc Deus exprobrat malis pastoribus, qui plus utilitati propriæ, quam salutis animarum incumbunt, Ezech. 34. *Va, inquit, Pastoribus Israël, qui pascebant semetipsos, nonne greges à pastoribus pascuntur.* Maximè autem pastor defendit populum, rectè consulendo Principibus, ne suos subditos aggrauent. Talis fuit B. Austregilius Bituricensis Episcopus, cum enim ex Palatio Theodorici Regis Guarnierius homo seuissimus, auaritiæ & turpi lucro addictus, superbiam tumidus, ad urbem Bituricensem accederet, ab ea tributa Regis nomine exacturus. Sanctus Episcopus, tantquam bonus pastor, curam Ecclesiæ & plebis sibi commissæ peruigilem gerens, ad Deum se contulit, diurnis atq; nocturnis precibus eius aures continenter pulsans, ut populum suum hac vexatione liberaret. Cumque ad urbem iam aduentaret Guarnierius, S. Episcopus illi obuiam iuit, atq; pro commissio sibi grege murum se opposuit, paratus etiam si res postularet, Christi exemplo, pro ouibus suis animam ponere, & sic populum ab illa nimia & insolita exactione liberum fecit.

Et certè nihil grauius punire Deus solet, quam mala pastorum consilia, dum Principum gratiam capere volentes, in tributa insolita, facillè consensum præbent. Reuoluite Scripturam sacram, & considerate Ieroboam Regem, quo sacrificante, quasi volans ad eum ex præcepto Domini, venit vir Dei, ei que super altare thus incendenti locutus est; *Altare, altare, hæc dicit Dominus,*

Exodi 32.

Ezech. 34.

Pastor debet consulere Principi ne populum nimium aggraue.

Austregili Episcopi sollicitudo pastoralis.

Pastores gratiam Principum per adulationem querentes Deus seuerè punit.

ecce filius nascetur domui David, Iosias nomine, & immolabit super te Sacerdotes excelsorum, qui nunc in te thura succendunt, & ossa hominum super te incendunt. Quid causæ pro Deum im mortalem! crudelis Ieroboam in Deum & in homines, ipse peccauit, totum Israël à Deo segregans, & ad idola conuertens: 1. Reg. 12. *Exco gitato consilio, fecit duos vitulos aureos.* Et tamen minæ non contra illum, sed contra Sacerdotes, & contra altare fulminantur: *Immolabit super te Sacerdotes excelsorum.* Ratio non alia, nisi hæc: quia etsi ipsius Regis fuit peccatum, tamen à Sacerdotibus approbatum, & stabilitum est. Quid ergò mirum, si non ad Regem, sed ad Sacerdotes, sed ad altare vibratur ira Dei.

Quid aliud hisce temporibus cernimus, nisi hoc inueteratum malum, quod Principes, Dei Sacerdotes grauent, premant populum, Ecclesias expilent, victum eis adimant, & quod pudet dicere, etiam ad misarum eleemosynas aduolent. Sic, ut quasi iam de altari Dei Sacerdotes viuere non possint amplius: quia de altari iam Principes contra fas, contra diuinum ius ditari & viuere volunt. At quis in causâ? nonne pastores Ecclesiæ & ouilis Christi; qui dum pro Ecclesia & plebe Christiana Principibus recta consilia subministrare debeant, non solum ijs, quæ in præiudicium immunitatis Ecclesiasticæ sancuntur, non contradicunt; sed ipsimet primi consulunt, & ut talia fiant, suadent. Sed velim agnoscant Dei iudicium: Principibus quidem Ecclesiam, & personas Ecclesiasticas grauantibus, Deus seuerum minatur supplicium, Osee 7. *Cadent in gladio Principes eorum.* Cuius causam statim subiungit Sacer textus: quia *recesserunt à me, & ego erudiui eos, & confortavi brachia eorum.* At verò pastoribus talia mala consentientibus, primis ante omnia combustionem prædicat. *Immolabit Sacerdotes excelsorum, qui nunc in altari thura succendunt.* 1. Reg. 12.

Pastorem ergò bonum Christus vocat; qui se, ubi res id postulauerit, murum pro grege suo opponere sciat: quemadmodum fecit Diuus Ambrosius; qui Theodosium Imperatorem ob iniustam Theſſalonicensium eadem, ab ingressu Ecclesiæ prohibuit. Quemadmodum fecit D. Stanislaus; qui Boleslaum Regem ob suam crudelitatem, & summam fædè viuendi licentiam excommunicauit. Quemadmodum fecit Diuus Adalbertus, qui licet iam optimè sciret, ab illo barbaro populo, cuius pastorem curam gerebat, tres fratres suos atrociter fuisse trucidatos; tamen pluri faciens salutem animarum, quam propriam iniuriam, ad illos conuertendos, allacriter quasi innocens Abel ad victimam festinabat. Talis fuit D. Paulus, qui ex nimio amore salutis humanæ, mortem oppetere pro suis Galatis paratissimus fuit; inquit: *Quotidiè morior propter gloriam vestram.* Et in quo obsecro consistebat, hoc tantum ipsius desiderium? Respondet ipsemet Ephes. 20. quod in sano consilio: *Non enim subterfugi, quominus annuntiarem omne consilium Dei vobis.*

Vos iam alloquor pastores Ecclesiæ, quos Spiritus Sanctus posuit Episcopos ad regendam Ecclesiam sanctam, ut si boni pastores haberi vultis; conformemini Principi Pastorum Christo Iesv. Et ut veram, eius imaginem circumferatis, pascite gregem vobis commissum in scientia & amore, ad salutem animas populi dirigendo; Principibus verò, ne Ecclesiam & populum Dei aggrauent, sana consilia præbendo, & sic ille, qui sanguine Ecclesiam suam fundauit, vos bonos Pastores agnoscat.

E O D E M D I E CONCIO SEXTA.

Bonus Pastor animam suam dat pro ouibus suis.

Ecc

S. Adal-

S. Ambrosius Theodosium in gressu Ecclesiæ prohibuit.

S. Stanislaus Boleslaum Regem excommunicauit.

Ephes. 20.

S. Adalbertus pro ouibus Christi animam suam, & physicè & politicè consideratam, posuit.

Empathica locutione Dominus & Saluator noster de seipso dicebat: *Ego sum pastor bonus.* Sed quâ de causa? tacite statim responsionem subiunxit, inquit: *Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis.* Quæ verba in Syriaca lectione epistolam habere videntur ex particula *&*, sic apposita. *Et bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis.* Vbi nemini dubium esse potest, causalis vim de more scripturæ eam particulam obtinere, quasi Christus hunc sensum facere vellet: ideo ego, & quidem ego solus, sum pastor bonus, quia quod bonus pastor facere tenetur, ego feci, animam meam ponendo pro ouibus meis. verum parce pie IESU, ut tecum humiliter & reuerenter paululum loquar? quomodo ex hac præsertim ratione, quod animam tuam, pro ouibus tuis posueris, solus vnice bonus pastor dici poteris, cum plures in Ecclesia sancta pariter zelosi pastores extiterint, qui aut animas suas pro ouibus suis, cuius discrimini obijcere non recusarunt; aut qui reapse pro illis mortem appetiere. Nonne bonus pastor fuit Petrus? cui tu ipsemet, trinæ interrogationi de tua dilectione ter annuenti, vniuersalis Ecclesiæ regimen commisisti, illis verbis: *Pasce oves meas.* Ioan. 21. Nonne bonus Pastor Paulus? qui pro salute aliorum extinguere desiderabat Rom. 9. *Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem.* In quo ardentissimum illum Israëliticæ plebis amatorem Moysen, ad Deum pro suis Israëlitis illas preces fundentem: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti* Exodi 32. longè prætergressus est: quoniam Moyses cum suis extinguere atq; deleri volebat; Paulus vero non cum suis, sed pro suis mori exoptabat, ut ingeniosè obseruat S. Chrysosth. homil. 1. de laudibus

Pauli sic discurrens: *Moyse profecto* S. Chrysosth. *Paulus eminenti virtute transcendit, cuius quidem sunt multa alia præclara, sed caput illius sancta anima atq; fastigium est, quoniam pro Iudeorum salute deleri elegit ex libro vite: sed Moyses cum ceteris optauit perire, Paulus pro ceteris. Non enim cum percutibus perire voluit; sed ut saluarentur alij, ipse de gloria æternitate decidere.* Qui se pro salute Corinthiorum in victimam Deo immolabat 2. Corint. 12. *Ego autem libentissimè impendar, & superimpendar ipse pro animabus vestris.* Qui pro Ecclesiæ sanctæ dilatione, atq; fidei propagatione, omnibus tormentis & cruciatibus sese deuouebat ad Coloss. 1. *Adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est Ecclesia.* Nonne bonus pastor Ioannes Chrysosthomus? qui suo regimini concreditos fideles, ita verè & ex animo alloquebatur 10. 5. homil. 11. *Ego millies pro vobis immolari paratus sum, non enim propter diuitias vestras mundi insidias patior, sed propter charitatem, quam erga vos habeo, quia omnia ago, ut vos proficiatis.* Quomodo ergo solus bonus pastor Christus? Respondet satis argutè D. Augustinus tract. 46. in Ioan. Apostolos, & alios viros sanctos, bonos quidem, sed non distinctos à Christo pastores fuisse: quia membra erant corporis Christi, ac proinde ex hoc loco non tam conuinci, egregios quosque in Ecclesia Christi viros, bonos pastores non fuisse, quàm potius ostendi omnes alios, qui ab hoc tramite recedunt, bonos pastores non esse, cum à norma per Christum propositâ deflectant. *Habet, inquit D. Augustinus, ouile Christi præpositos, & filios, & mercenarios. Præpositi autem qui filij sunt, pastores sunt. Si pastores sunt, quomodo vnus pastor, nisi quia sunt illi omnes vnus membra Pastoris, cuius sunt oves propria? Nam & ipsi membra sunt ipsius vnus ouis, qui sicut ouis ad immolandum ductus est.* Bonus ergo pastor ex eo potissimum cognoscitur, quia se Christo conformatur, pro eius ouili nulla aduersa reformidans: ita enim purâ

purâ affectione, pro commisso sibi A grege pastor debet esse sollicitus, ut usque ad mortem accedat, tradens animam suam. Hinc profecto pastorum culmen & celsitudo consurgit, teste Regio vate Plal. 46. *Quoniam dii fortes terra vehementer eleuati sunt.* At, cur vehementer eleuati, quia videlicet *Dij fortes.* Quod si inquiras, in quo hæc maxima fortitudo consistat. Respondent plurimi, qui citata verba ex Græcis codicibus legunt: *Dij protectores, seu protectiones.* Quasi ea Pastorum Ecclesiæ, atq; etiam Principum sæculi, fortitudo & potentia sit, subditos tutari, eosq; ab ingruentibus periculis protegere atq; defendere. Quod tacite insinuare voluit D. Paulus 1. ad Timit. 3. illis verbis. *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.* Quomodo bonum opus? Respondet S. Isidorus Pelusiota libro 5. epistolâ 216. Si desiderat arduum ac perdifficile negotium, quod ægrè confici queat. Statimq; Episcopatus labores, sudores, pericula, atq; curas ingentes in hunc modum perceret. *Ad eum enim omnia ea, quibus subditi opus habent, suspensa sunt: quæ tandem ista? eorum, qui diuino cultui consecrati sunt explorationes, esurientium alimonia, sitientium pocula, nudorum indumenta; eorum, quibus iniuria inferuntur, præsidium; eorum, qui orbitatem lugeant, procuraciones; viduarum defensio; eorum, qui iniuriam inferunt, ultiones; eorum, qui flagitiosè ac sceleratè imperium gerere conantur, reprehensiones; agrotorum curationes; eorum, qui obtentationes; offenduntur, correctiones; eorum, qui in vinculis tenentur, solutiones; eorum, qui in calamitatibus versantur, consolationes.* Quasi dicere voluisset D. Paulus: si quis Episcopatum desiderat, labores intueatur, atq; illud spectet, an ferendis illis par esse queat. Pericula conspiciat, (aduersus eum enim armis instruuntur inuisibiles, ac plerumq; etiam visibiles inimici) ac non honorem suum animo perpendat. Mortes contemplerur, non delicias: insidias, & curas conspiciat, non in voluptatem

animiq; remissionem oculos conijciat. Illud deniq; sciat, quod si quis ad hunc thronum eucharatur, idcirco instituitur, ut legitimè certet; non autem ut citra periculum in luxu, ac delicijs versetur. Talem Pastorem, bonum nacta erat olim Polonia nostra D. Adalbertum, qui Christum in cura pastoralis imitando, eò usque procedebat, donec animam poneret pro ouibus. Sed qualem animam posuit, hodiè ostendam.

Si abdita Philosophiæ arcana, B scrutari voluerimus, tres animas corpus Physicum organicum informantes reperiemus, videlicet, vegetatiuam, quæ plantis, sensitiuam, quæ brutis, & rationalem, quæ hominibus inest. Et licet indubitatum sit, ex mente Aristotelis, in homine vnicam tantum esse animam intellectiuam, nihilominus certum est, animam rationalem continere eminenter tam vegetatiuam; quàm sensitiuam, proinde illam etiam ratione suæ ultimæ differentiæ, esse formaliter eminenter vegetatiuam, atq; sensitiuam, eò quod sit principium & vegetandi, & sentiendi, & intelligendi, quemadmodum vnus idemq; ignis, est principium & calefaciendi, & illuminandi, & exsiccandi, & liquefaciendi. Quod ingeniosè tetigit Princeps Philosophorum Aristoteles l. 2. de anima tex. 31. affirmans *Vegetatiuum in sensitiuo, & hoc vtrumq; in intellectu contineri, quemadmodum triangulus continetur in quadrangulo.* Atq; hoc fundamento D. Gregorius Nyssenus in lib. de hominis opificio cap. 12. eleganter docet, quod vna rationalis anima, totum humanum corpus instar musici instrumenti fabricatum connectat, regat, ac moueat, omnesq; illius functiones, per diuersa organa & facultates administret, ad eum modum, quo vnus idemq; cytharædus, varietate fidium, diuersos pariter sonos, in vnum concentum edit.

Quis non videt triplicem hanc animam, corpori Physico organico debitam, D. Adalbertum pro ouibus Christi

Anima corporis Physici triplex.

Anima rationalis continet in se vegetatiuam & sensitiuam.

Aristoteles

Plal. 46.

1. Tim. 3.

S. Isidorus.

Quid sit Episcopatum desiderare.

1. Cor. 12.

Ad Coloss. 1.

S. Chrysosth.

Quomodo solus Christus bonus Pastor.

S. Augustinus

Animæ ve-
getatiuæ
tres opera-
tiones.

Christi posuisse? Tres principales operationes attribuunt Philosophi animæ vegetatiuæ, videlicet generatiuam, nutritiuam, augmentatiuam, ex eo fundamento, quia tria hæc in viuente requiruntur. Primò, ut producat, possitq; etiam producere sibi simile, speciesq; propagare, ad quod necessariò, requiritur vis generatiua. Secundò, ut viuens iam productum acquirat, seu possit acquirere statum quantitatis perfectum, siue molem corporis conuenientem sibi, ad quod vis augmentatiua requiritur. Tertiò, ut viuens seipsum possit conseruare in suo esse, alereque diutius, quod fieri non potest sine vi nutritiua. D. pariter Adalbertus tres istas potentias animæ proprias, ad propagandum, conseruandum, in debitamq; perfectionem deducendum Christi ouile conuertit. Genitus spiritualiter ex aqua & Spiritu Sancto, totis viribus in id incubuit, ut quàm plurimos filios sibi in fide sancta similes zelosâ suâ prædicatione pareret, partos verbo Euangelij nutrirer, nutritos ad eam perfectionem, quam religio sancta Catholica exigit, Deo duce perduceret. Et quoniam oprime nouerat in sensu causali & concomitanter, verum esse illud Aristotelis effatum, generatio vnus, est corruptio alterius, hoc est; quod vnus generationem, concomitetur aut sequatur alterius corruptio, habcantque ista duo quandam secum connexionem, ut exponit Sanctus Thomas, sic inquit: *Vno corrupto, generatur aliud; & vno genito, aliud corrumpitur, & sic consideratur quidam circulus in generatione & corruptione.* Quod non solum in naturali generatione, verum & in spirituali verissimum esse, satis expressit Ionas Propheta, qui typum optimi pastoris & Principis pastorum Christi Domini gerens, sese pro nautarum extremè periclitantium, eorumq; qui in naui vehabantur salute, mari, fluctibus, ac certissimæ morti addicens, clamabat ad Dominum. *Domine tolle quæso animam meam à me, quia melior*

est mihi mors, quàm vita. Iona 1. Quid ais Propheta Domini? utiq; vitâ nihil est carius in vita, quomodò ergo quâsi iniurius in teipsum pronuntias, meliorem tibi esse mortem, quàm vitam? Ne miremini: quia Ionas typum gessit Christi, communis omnium parentis & pastoris, proinde ostendere voluit, quod sicut homini priuato, melior est vita, quàm mors, magisq; illi expedit seipsum, quàm alium quempiam à vitæ discrimine præseruare; ita Principi atque Prælato, melior & viuacior est pro subditorum incolumitate mors, quàm vita, magisq; illi conuenit, illorum potiùs, quàm suæ salutis consulere. Vnde Christus Dñs dicebat Ioan. 16. *Expedit vobis ut ego vadam, hoc est; immolari pro vobis in cruce, ut diuinus Spiritus mali Pontificis ore edocuit: Expedit vobis, ut vnus moriatur homo pro populo, ne tota gens pereat.* Ioan. 11. Palam ostendens, nusquam ad æternam illam beatitudinem, tot filios fuisse progignendos, qui salutem consequerentur, nisi mors Christi præcessisset, ut egregiè innuit Sanctus Maximus homil. 1. de Pascharè. *Nisi, inquit, Ionas pessundet, nauis, inquit, Ionas pessundet, nauis periculum non sedatur, sic non liberatur Ecclesia, nisi Christi morte saluetur.*

Hæc est summa perfectio pastoris Ecclesiæ, de suo sanguine novos Christo generare filios, ad quam perfectionem summoperè Christus, in personâ suorum Apostolorum, futuros Ecclesiæ pastores exhortabatur. Ioan. 15. *Hoc est præceptum meum, ut diligatis inuicem, sicut dilexi vos.* Vbi non de quacunq; dilectione Christus locutus est, sed de eâ, quæ inter omnes diligendi modos maior & eminentior est. Scrutemini obsecro altius illa verba, *sicut dilexi vos*, quid sibi volunt, & perpendite, quomodò etiam nos Christus dilexit; & facile deprehendetis, quod magis, amplius, intensius nos dilexerit, quàm seipsum. Cum enim in forma Dei esset, factus est pro nobis obediens vsq; ad mortem, mortem autem cru-

Principi
melior est
mors, quàm
vita.

Ioan. 16.

Ibidem. 11

S. Maximus

Ioan. 15.

Cyrrillus
Alexandr.

cis. Cum esset diues, factus est pauper, ut illius inopiâ nos diuites essemus. Hinc S. Cyrillus Alexandrinus verba illa, *ut diligatis inuicem sicut dilexi vos*, aureo prorsus orationis decursu ita explicat. *Vides nouum & inauditum dilectionis modum? lex enim fratrem diligendum esse ait, sicut seipsum; Christus autem magis nos, quàm seipsum amauit.* Ad hanc Christi perfectionem, D. Adalbertus sese omni modo conformabat, ipsi mortis discrimini pro salute aliorum libenter se offerens: Quia probè sciebat, maiorem charitatem neminem habere, quàm ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Et ecce quemadmodum de Christi sanguine in crucis altari crudeliter effuso, progenita est Ecclesia sancta; ita de effuso Diui Adalberti sanguine, Polonia nostra antea superstitioni dedita, renata est feliciter in gratia Dei, enutrita reuelaris, & ad salutem æternam maxime necessarijs coelestibus mysterijs, atq; ita stabilita est, ut in fide ac religione sancta amplius nutare nesciat.

In sanguine
D. Adalberti
Polonia
renata est.

Potentia
animæ sen-
sitivæ du-
plex.

Matt. 16.

Animæ verò sensitivæ, duplices potentias tribuunt Naturalistæ, alias cognoscitiuas, quæ vocantur, sensus tam externi, quàm interni: alias appetitiuas, cuiusmodi sunt appetitus sensitui. Has vtrasq; potentias, homini Catholico necessarias esse, sufficienter docuit Christus. Matt. 16. *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Sensum quippè esse potentiam merè passiuam ad sua obiecta, à quibus patitur, recipiendo ab eis species sensitivas, seu intentionales, concorditer omnes docent. Homini pariter obiectum, cum non aliud sit, nisi Deus, in hac vita solum per speciem & ænigmata; quia per fidem, quæ in obscuritate fundatur, cognitus; in patria verò clarè & intuitiue videndus, Christus tanquam Deus incarnatus, ut istius obiecti amorem & desiderium in homine excitaret, semetipsum illi sequendum proposuit: *Sequere me.* Cum autem teste D. Augustino, nihil

sit volitum, nisi cognitum: ignoti enim nulla cupido, ideò se homini arctissimo modo per vnionem hypostaticam communicauit, ut cum homo iam plenè cognitum toto desiderio appetat, & sequatur. Ne tamen aliter in assecutionem, & possessionem huius obiecti deueniret, nisi per passionem, sudores, & sanguinis profusionem, crucem ei proposuit: *Abneget semetipsum, & tollat crucem suam.* Et meritò equidem: qui enim volunt Christum comitari regnantem, crucifixum sequantur, necesse est, cum & ipse ad regnum, non nisi per crucem iuerit, ut eleganter in citatum scripturæ locum discurret Sanctus Chrysosth. hom. 28. in Epistolâ ad Hebræos. *Discipulus es, magistrum imitare, hoc quippè est discipuli; si verò ipse quidem per tribulationes perrexit; tu autem per requiem vis ire, non eandem viam vis pergere, quàm ille perrexit, sed aliam. Quomodò ergo sequeris, non sequens? Quomodò eris discipulus, Magistri non sectans vestigia?* Quod comprobatur D. Bernardus Serm. 21. in Cantica ita loquens: *Quàm pauci post te, ô Domine Iesu, ire volunt, cum tamen ad te peruenire nemo sit, qui nolit, hoc scientibus cunctis, quia delectationes in dexterâ tuâ vsq; in finem. Et propterea volunt omnes te frui, at non ita, & imitari; conregnare cupiunt, sed non compati.*

S. Chrysos.

S. Bernardus

Et reuera, quod ad regnum Christi nemo peruenire queat, nisi per dolores, & passionem, documentum sole clarius in ipso Salvatore nostro habemus. Quo pronuntiante; quia oportet eum ire Ierosolymam, & multa pati à Senioribus, & Scribis, & Principibus Sacerdotum, & occidi, & tertiâ die resurgere. Cum ei Petrus diceret: *Abstine à te Domine, non erit tibi hoc:* Statim Christus indignatus, acriter eum reprehendit: *Vade, inquit, post me, Satana, scandalum es mihi.* Matt. 16. Quasi diceret: ita tibi laborum displicet tolerantia, ut sine tribulationum pugna, superna gaudia occupare possidereque velis, & me etiam à passione & morte, à qua totius mundi

Matt. 16.

Ecc 3

mundi

S. Thomas

Ioan. 1.

mundi salus dependet, detertere cupias, quo tu incolumis & saluus ad coeleste regnum pertingas. Abi ergo post me, mea sequere vestigia, neque tibi gloriam sine passione & cruce promittere audeas. Deus bone! quantoperè hæc admonitio Christi permouit Apostoli pectus: quam firmiter, quam constanter subinde Christo adhæsit, qui quò melius morientem Christum sequeretur in cœlum, crucem resupinus ascendit, teste Chrysologo Serm. 27. Necdum satis, sed etiam omnes fideles ad tollendam Christi crucem hortatur.

1. Petri 4.

Christo igitur in carne passo, & vos eadem cogitatione armamini. 1. Petri 4. Vbi D. Petrus alludere voluit ad illam Christi cogitationem, de qua D. Paulus protulit. *Non rapinam arbitratus est, esse se aequalem Deo.* Quasi diceret: si illa, in assumptâ humanitate latens immensa maiestas, tot opprobria, tot contumelias, tot illusiones pro nostra salute sustinuit, quomodo nos leuissima quæque pro nomine eius pati erubescimus: cum ij tantummodo de sua salute sapienter cogitent, qui ad Christi exemplum se componunt; qui verò labores fugiunt, à Christi cogitatione procul abeant, & omnino desipiant. Ut egregiè ad rem præsentem S. Cyrillus Ierosolymitanus suum sermonem mouet Catechesi 14. *Nescis, ait, tantum pacis tempore Iesu amicus, & belli tempore inimicus. Accipis nunc in remissione peccatorum, & spiritali dono Regis pecunias; quando venerit bellum, pugna strenue pro Rege tuo Iesu. Pro te crucifixus est, qui nihil peccauerat, & tu pro crucifixo non crucifigeris? Non tu prius gratiam illi hanc exhibes: prior enim accepisti, sed gratiam illi reddis. Redde illi usuram, qui propter te in loco sacro Golorba crucifixus est.*

S. Cyrillus Ierosolymitanus.

Urgebat quondam, & vehementer urgebat D. Bernardum hæc ratio, ut Serm. 4. de Resurrectione dicere non vereretur: *sunt quibus nondum passus est Christus.* At, quomodo obsecro hoc subsistere potest? cum Christus pro omnibus passus fuerit.

S. Bernard.

Respondet idem Sanctus Doctor, illis nondum Christum esse passum, qui sine laboribus gloriam coelestem assequi volunt: *Qui, ait, labores fugiunt, & mortem metuunt usque adhuc, quasi verò ille, & labores sustinendo, & mortem moriendo non vicerit.* Tales enim non secus faciunt, quam si Christus nondum mortem sustinuisset. Cum non aliter crucem recusent, & salui ac incolumes, nullâ defatigatione aut labore suscepto, velint peruenire ad regnum, ac si egregium patientiæ Christi exemplar non haberent. Cum tamen nos Christus ad suæ passionis imitationem, omnibus modis allicere studeat, iuxta doctrinam Apostoli 1. Petri 1. *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius.* In quibus verbis duo nobis inculcat Apostolus. Primum, ita nobis hanc Christi crucifixi imitationem esse necessariam, ut inde nostræ prædestinationis atque glorificationis argumenta desumenda sint, quòd conformes simus imagini Filij Dei. Alterum, ut ex tot tantisque patientiæ, & fortitudinis exemplis, quæ Christus patiens nobis præbuit, nihil omnino prætermittamus, imò potius totis viribus imitari conemur. Quam plurimos spectauit D. Adalbertus, qui velut illis Christus nondum passus esset, facile in via salutis desistebant. Vidit discipulos Pragenses, sanguine innocenti manus suas frequenter polluentes. Vidit in omnem libidinem effusos Prusie incolas, qui cum

Idem qui suprar

1. Petri 1.

Spiritu Christi ministerium incepissent, à sensualitate postmodum abrepti, ob carnis illecebras, siue nectas, à præscripto virtutis & veritatis citò defledebant. Et quoniam animæ rationalis præcipua operatio est intellectio, apprimè cognoscens, eos certum sibi æternæ damnationis accersere periculum, velut puerilis ingenij & conditionis homines, eos arguebat, illâ Diui Pauli doctrinâ: *O insensati, quis vos fascinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Iesus*

Christus proscriptus est, in vobis crucifixus,

Ad Gal. 3.

fixus, Galat. 3. Quem locum Syria lectio ita effert: Quis vos fascinavit? ecce coram vobis, quasi pingendus depictus fuerat Iesus Christus crucifixus. Cuius statim rationem subdit Apostolus inquit: *Sic stulti estis, ut cum spiritu caperitis, nunc carne consummemini.* Ac si diceret: Quæ vobis spes salutis superest, qui tam citò à fide sanctâ, & religione nuper inchoatâ recessistis, nec Christi crucifixi imaginem in vobis semipiternam perficere curastis; sed ad carnis delicias oculos potius conuertistis?

Ibidem.

Non hæc est Christi cogitatio, quâ armatos vos esse oportet: ita enim Christus Dominus redemptionem nostram perfecit, ut crucis atque passionis ipsius imitatio nobis remaneat. ut præclare S. Gregor. lib. 4. in lib. Regum super illa Samuelis verba ad Saulem 1. Reg. 9. *Ecce quod remansit, pone ante te, quia de industria seruatum est tibi.* in hunc modum excurret: *Remansit quidem, quia non omnia nostra Christus expleuit: per crucem quidem suam omnes redemit, sed remansit, ut qui redimi, & regnare cum eo nititur, crucifigatur.* Hoc profectò residuum, quod deest Christi passioni, nobis adimplendum remansit, ut per crucem, tribulationes, & labores, Christi vestigia sequamur, dicente Apostolo: *Si compatimur & conregnabimus.* Quasi diceret Apostolus: quod expleuit Christus, non valet, nisi tu quoque illud, quod remansit, adimpleas. Ad quod non ineruditè allusit Origenes homil. 13. in Genesim illa verba Gen. 17. *Erit*

1. Reg. 9.

S. Gregor.

Gen. 17.

Origenes.

pauctum meum in carne vestra in fœdus æternum, ita ad modernum propositum accommodans. Quid enim mihi prodest, si in illa tantum carne, quam de Maria suscepit, dicam venisse Christum, & non ostendam etiam in hac mea carne, quòd venerit. Ostendo autem, si potuero dicere secundum Paulum, quia Christo concrucifixus sum; viuo autem iam non ego, viuit verò Christus in me. Sed quemadmodum insanabili morbo, frustra adhibetur medicina; ita incorrigibili malitiæ hominum, nul-

lum remedium proficit. Videns ergo piissimus pastor D. Adalbertus, quòd suâ doctrinâ, & salutari admonitione, in illo barbaro populo nihil proficeret, Christum pro salute peccatorum mundi patientem imitatur. Mysterium altaris celebrat, ut facilius veniam delinquentibus impetret; quemadmodum Christus in sacro crucis altari, seipsum cruentum sacrificium Patri offerens, veniam toti mundo impetravit, illis verbis: Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt. Sed ab ingrata & barbara gente cæditur toto corpore, crucentatur, & in frustra discinditur, ut Christum toto corpore flagellatum representaret, dicereque posset, stigmata Domini mei Iesu Christi, in corpore meo porto.

Indubitatum est, omnia Christi supplicia atque tormenta, ad labores & quosvis cruciatus patienter & alacriter perferendos, mouere vnumquemque fidelium. Sed spineam eius coronam, magis nos pungere, acioresque infigere stimulos, omnino fateri debemus. Cur enim sacrum illud caput potius, quam alia corporis pars, spinis coronatum, & lacertatum fuerat? nisi, ut dum huius capitis membra nos agnoscimus, spinas potius, quam flores, legendos nobis esse sciamus. Qua de re pulchrè Tertull. lib. de corona militum cap. 14. *Christus, inquit, Iesus quale oro te, sertum pro vtroque sexu subijt? ex spinis opinor, & tribulis, in figuram delictorum, qua nobis protulit terra carnis.* Certè præter figuram contumelia in promptu est, & turpitudine, & dedecoratio, & his implexa seuitia, qua tunc Domini tempora & fadauerunt, & lancinauerunt. Moxque seriò & grauitè subdit: *Si ob hac caput ei tuum debes, tale si potes, ei tuum repende, quale suum pro tuo obrulit.* Quasi diceret: debes, & strictissimo iure debes caput tuum spinis coronare, ut & huius capitis membrum fias, & oblatò pro te spinis capiti, iustam retributionem rependas. Quid censetis de D. Adalberto? spineam ille Christi capitis coronam permotus, ut Chri-

Spinea Christi corona maxime ad patientiam mouet.

Tertullia.

r Caput
S. Adalberti
cur palo
transfixū.

vt Christo similis euaderet, in capite maximum opprobrium pati voluit, dum caput eius palo affixum, in ludibrium omnibus pretereuntibus exponeretur. Noluit piissimus Martyr, laureā, aut myrto, aut oleā, & illu- stri quāq; fronde, & quod magis vsui est, centenarijs rosis ex horto Midæ lectis, & vtrisque lilijs, & omnibus violis, imò neq; gemmis, aut auro coronari; sed palo in capite transfigi, vt illam Christi coronam æmularetur, quæ postea ei obuēnit, quia & fauos post fella gustauit, nec ante Rex gloriæ à cœlestibus salutat est; quàm Rex Iudæorum proscriptus in crucem. En quàm verè animam suam physicè spectatam posuit pro quibus Christi, qui non tantum sudoribus & laboribus, sed etiam sanguine proprio de omnibus membris effuso, Christi Ecclesiam, & vniuersam Poloniam maximè condecorauit.

Corporis
politici
tres ani-
ma; nio-
rum diui-
tiae, honor,
vita.

S. Adalbertus totum
suum pro-
uentum in
quatuor
partes di-
uisit.

Signum
electionis
Aaronicæ
fuit virga
germi-
nans.

Num. 17.

Quod si Politicorum monita consuluerimus, & isti tres pariter animas, corpus Politicum informantes statuunt, diuitias, honorem, vitam: & istas omnes animas S. Adalbertus posuit pro quibus Christi. Quippe assumptus in Episcopatum Pragensem, omnes suos prouentus quadrisariam diuisit: vnā pro sustentandis Sacerdotibus atque clericis, alteram pro subleuatione pauperum, tertiā pro fabricā Ecclesiæ, & captiuis redimendis: quartā deniq; partem pro suo vsu. De electione dubius populus Aaronis, an à Deo, an ab homine; an iussu electus diuino, an verò à passione humanā, signum hoc diuinæ electionis à Deo accepit, nimirum virgæ germinationem: ita, vt cuius virga germinasset, ille verè à Deo electus; cuius verò nullum producens florem, non secus atque antea sicca steriliq; permaneret, repudiatus haberetur. Num. 17. *Quem ex his elegero, germinabit virga eius.* Cumque Moyse posuisset virgās omniū Principum in tabernaculo fœderis coram testimonio, sequenti die regressus, inuenit virgam germinasse

Aaron in domo Leui: & turgentibus gemmis eruperunt flores, qui solijs dilatatis in amygdalas deformati sunt. Quid mysterij? vt ad diuinæ electionis signum, requisierit Deus, non solum virgam germinantem, sed etiam flores & fructus producentem. Rupertus censet Deum, allegoricè per illam virgam germinantem, designare voluisse mansuetudinem, Pastori Ecclesiæ summè necessariam: vt hinc addiscant pastores, persæpè plus ipsos virgā proficere florente, quàm

Pastores
plus man-
suetudine
quàm se-
ueritate
proficiunt.

siccā; plus fructus producente, quàm sterili; plus mansuetudine, quàm rigore. Quia vt obseruat S. Ambrosius lib. 3. Epistolā 25. Episcopi officium est mederi; homo autem mansuetus cordis est medicus: In Episcopi petitione, ait, abesse debet malignitas, in quo vita formatur omnium, vt placido ac pacifico iudicio præferatur vir omnibus, qui eligatur ex omnibus, & qui medeatur omnibus: etenim mansuetus homo, cordis medicus est. Sed melius ad meum propositum Origenes hom. 9. in Numer. per virgam florentem, frondescentem, ac fructus afferentem, intelligit hominem, qui per gradus incedens, primò germinat Christum confitens; deinde frondescit ex gratiæ donis, postea per pulcherrima exempla gignit flores, ex quibus odores exhalant; ac tandem producit fructus, quibus se & alios alit.

S. Ambro.

Est ergo, ait, primum germen, prima hominis in Christo confessio: Secundò frondescit, ubi renatus donum gratiæ Dei ex Spiritus Sancti purificatione suscepit, & morum suauitate decorari, ac fragrantiam misericordiæ & benignitatis effundere; ad vltimum quod, affert etiam fructus iustitiæ, quibus non solum ipse viuatur, sed & alijs præbeat vitam; cum enim ad perfectum venerit, & protulerit ex se verbum fidei, verbum scientiæ Dei, & alios lucrifecerit, hoc est, attulisse fructus, quibus alijs nutrantur.

Origenes

Egregiè sanè, electum à Deo extitisse Aaronem, & non ab humano affectu, euident signum ostendit Deus, dum non permetteret virgam eius aridam permanere, siccamq; sed fron-

S. Ambro.

frondes, flores, & fructus producentem, hoc est; opera sancta, quibus & se, & proximum lucrificaret, qualia & fecit & gessit Aaron, vt præclare innuit D. Ambro. lib. 3. Epist. 25. Aaronem dignum appellans virum, quem omnes Prælati & Sacerdotes sequerentur. Dignus, inquit, planè vir, qui sequendus proponatur omnibus, nam cum dira mors propter contumaces in plebem sauerit, medium se inter viuentes, morientesq; obiecit, vt mors festaret, ne plures perirent; verè vir mentis, & animi sacerdotalis, qui se pro Dei grege, quasi pastor bonus pio obijceret affectu. Itaq; infregit aculeum mortis, impetum terruit, transiitum negauit, pietas meritum ademit, quia pro ipsis se obrulit, qui resistebant. En, quales fructus germinans Aaronis virga producebat, sed non minores virga D. Adalberti, florebat hæc semper, quia tales fructus producebat, quos non sibi reseruaret, sed inter commissas sibi oues distribuere. Tales profectò debent esse, qui à Deo eliguntur, Principes superioresq; omnes, siue seculares sint, siue Ecclesiastici: imò hi præcipuè: tum quia specialius à Deo eliguntur, tum quia ob altissimum finem, vtpote animarum salutem, ad quem obtinendum, non quælibet, sed altissima requiritur sanctitas, & ideò subditorum potius, quàm suæ salutis consulere debent. Sic Alexandro sapienter olim ingerebat Demosthenes, inquit: Nihil in fortuna tua minus habes, quàm vt possis; nihil melius, quàm vt seruare & benefacere velis. Pulcherrimè magnitudinis fastigium, ad benefaciendi & saluandi potentiam; summam verò bonitatis, & excellentis genij, ad voluntatem ferendi subditis opem, ac leuamen reuocans. Quasi apertius dicere voluisset: ne tibi o Magne Alexander, de imperio, cuius termini non alij, quàm mundi sunt, blandiari; cum multò maius ac excellentius sit, subditis benefacere ac opem ferre.

Demosth.

Sed video iam his temporibus, raros eiusmodi Principes & Præla-

ros, qui maiorem de suis subditis, quàm de seipsis curam habeant, vt docet Diuus Bernardus Serm. 77. inquit: *Pauci admodum sunt, qui non quæ sua sunt, querant, ex omnibus charis eius.* Quod ipsemet Dominus dolenter querulatur Isaia 23. de Pastoribus & Principibus loquens: *Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones,* hoc est, se suaq; curant, non quæ ad alios spectant. Quod licet in prinitis hominibus non tantoperè indecorum videatur esse; in Principibus tamen, & magnis viris, qui publico bono nascuntur, omnino intolerabile censetur. Quia teste S. Bernardo supracitato: Non possunt pariter diligere Christum, qui manus dederunt mammonæ. Addam amplius, ex hac miserā superiorum auaritiā, non modò subditis, sed ipsis etiā Principibus, certissima interdum euenit ruina. Sic de Babyloniorum idolis pronuntiat Isaia cap. 46. *Confractus est Bel, contritus est Nabo, facta sunt simulachra eorum bestijs, & iumentis, onera vestra graui pondere usq; ad lassitudinem contabuerunt, & contrita sunt simul, non potuerunt saluare portantem, & anima eorum in captiuitatem ibit.* Vbi Propheta Domini idolorum casum atq; confectionem, refert in solam Principum Babyloniorum auaritiā, quod nimirum simulachra ipsorum magna auri & argenti vi constarent, totumq; id pondus, ceruicibus afflictorum hominum illa portantium; nulla inter oneris & portantis vires seruata proportionē, & æqualitate incumberet. Et ideò dicitur, *facta sunt simulachra eorum bestijs & iumentis,* id est; non humanis humeris, sed bestiarum dorsis æqualia. Per hoc adumbrare volens eos Principes, atq; Prælatos, qui infirmorum onera nolunt sustinere, sed sibi ipsis suaq; magnitudini & comoditati omnino propicere, nihil de illa remittentes, vt subditos leuent, quod tamen in ipsos recidit, quoniam vis consilij expertis mole sua ruit. Non talis erat Diuus Adalbertus, qui non solum oues sibi commissas in nulla re aggrauauit; Fff sed

S. Bernard.

Isaia 23.

Ibidem; 46

sed etiam quidquid proprium habuit, in pauperes conuertit, spreuit diuitias, contempsit honores, dum in monasterio S. Benedicti Romæ, non ut Episcopus, sed ut infimæ fortis homo, omnia onera prompto animo obiret.

De Domino Salvatore nostro legimus, quod postquam in cruce sancta expirasset, grauiter in latere dextro vulneratus fuerit. Ioan. 19. *Vnus militum lancea latus eius aperuit. ut illa graui suâ vulneratione, pacem Ecclesiæ Sanctæ compararet. Pri-* *mo. 19. mum ictum sustinere voluit, ut minus laderetur Ecclesia.* Diui pariter Adalberti caput abscissum, & palo transfixum fuit, ut eleuatum à terra, omnia pericula prospiceret, atq; propulsaret à populo fideli. Confugite igitur sub eius patrocinium, ut qui in tantum Christi ouiculas dilexit, ut pro illis vitam, diuitias, & honores ponere non recusauerit, nobis quoque vitam æternam impetrare velit.

E O D E M D I E CONCIO SEPTIMA.

Bonus Pastor animam suam dat pro ouibus suis.

Vnde D. Adalberti corpus post mortem habuit, quod perrexiguum ponderaret in statera positum, aperitur.

Legimus in Euangelio S. Matthæi. Cum introisset Iesus Capharnaû, quod Centurio cohortis Romanæ, seruorum solitudine aspectabilis, habens militem graui & periculoso morbo correptum, ad cœlestem medicum Christum IESVM accesserit, submissè rogans, ut afflictum ægrotum pristinae sanitati restitueret. *Matt. 8. Accessit ad eum Centurio, rogans eum, ac dicens: Domine puer meus iacet in domo paralyticus, & male torquetur.* Matt. 8. Res sanè rara, & omni admiratione digna: Licet enim Deus terrenis Dominis præcipiat, ut seruos suos beni-

gnè tractent, cum illisq; clementer viuunt, Ecclesiast. 33. *Si est tibi seruus fidelis, sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem tuum sic eum tracta, quoniam in sanguine anima comparasti illum.* Ex eo puto fundamento: quia serui non sunt mancipia: ex iisdem quippe nobiscum seminibus, ortum trahunt, eodem fruuntur cœlo, æq; spirant, æq; viuunt, æq; moriuntur. Serui quidem sunt; sed tamen homines: serui sunt, sed contubernales: serui sunt, sed humiles amici: serui sunt, sed simul conserui. Pauci tamen admodum sunt Domini, qui seruorum ægrotantium curam habeant; plures qui eos domo eiiciant, & dum sani ad nutum Domini iussa exequuntur, omnem in eos austeritatem exercent. Quod illis exprobrat Siracides Ecclesiast. 4. *Noli esse sicut leo in domo tua, evertens domesticos tuos, & opprimens subditos tibi.* Vbi per leonem, horrendam, ferocem, solo rugitu montes concutientem belluam, quemlibet patremfamilias iracundè domum suam administrantem, intelligit Carthusianus. Sunt enim quidam, qui domi quidquid audiant, quidquid loquantur, faciant irati. Ex Aristotele 2. de animalibus refert Holcot lect. 55. in Ecclesiasticum, quoddam animal reperiri, quod fel habet in aure, & sub lingua vermem. Tales sunt iracundi Domini, qui fel lea auris amaritie omnia excipiunt, & acerbâ morsificatione domesticos abrodunt, abrosq; inquietant, & evertunt. Itaq; non bonus domi Herus familiam inquietat, domesticos evertit, seruos opprimit, plerumq; non seruorum merito, sed insano phantasie suæ commento, & cognato propriæ imaginationis præstigio, quo omnia sinistrè interpretatur: quia fel habet in aure, & sub lingua vermem. Vnde domesticos inquietat, & ingenij sui spinositate lacerat, atq; cruentat, etsi nulla suppetat indignationis occasio. *Ut enim Echinus (inquit S. Chrysosthomus) in spinis ingreditur, quod spinas secum circumferat; ita quibusdam in omni negatio acer-*

Eccl. 33.

Ibidem 4.

Animal quoddam fel in aure & vermem sub lingua habet.

S. Chryl.

bitas est; propterea quod animo secum afferat asperitatem, etiamsi res ipsa nihil afferat incommodi. Non sic mundi heros erudit S. Paulus ad Colossen. 4. *Coloss. 4. Domini, quod iustum est & æquum, seruus præstate, scientes quod & vos Dominum habeatis in cœlo.* Discite beneficentiam humaniorem in seruos, discite pietatis magisterium è Scholâ Centurionis, qui tametsi fide extraneus; ad Christum tamen fidenter accurrens, curam erga seruos primus dedicauit, inquit: *Domine puer meus iacet.* Quid agis bone Centurio, adeo sollicitam serui tui curam gerens? Si Christum Dominum appellas, quomodo puerum tuum esse dicis? nam eo ipso, quod Christus Dominus sit tuus, necessariò sequitur, & pueri Dominum esse. Quidquid enim seruus habet, Domini est. Respondet acutè Chrysologus Scr. 15. in persona centurionis: *Meum dico, quia iacet, si tuus esset Domine, non iaceret.* Iacent certè serui hominum, quia vana salus hominum. Ps. 59. Stant verò serui Dei, quia in eo faciunt virtutem, & in eo sicut palmite in vite manent. Cur autem tanta solitudine circa seruum laborauerit Centurio, causam tacitè innuit Sacrum Euangelium, illis verbis: *puer meus.* quod nimirum iste seruus fuerit bonus, fidelis, & valde utilis Centurioni; bonus autem seruus auro æstimandus est, & velut anima propria diligendus, iuxta illud Eccl. 33. *Si est tibi seruus fidelis, tracta eum sicut teipsum: quoniam in sanguine anima comparasti illum.* Profecto enim animæ sanguinem, quo vita fouenda erat, euacuat, & sibi incrementa inuidet, atq; detrimenta subornat, qui seruum bonum, aut negligit, aut contemnit. Si ergo homines prudentes, tanti æstiment bonos seruos, quid dicemus de Salvatore nostro, qui ex nimio amore, animam pro ouibus suis posuit. Fudit inappretiabilem suum sanguinem pro nobis: quia nihil in conspectu eius, pretiosius homine. Pretiosa anima: quia est templum & habitaculum Spiritus

Coloss. 4.

Ps. 59.

Eccl. 33.

Sancti. Pretiosum corpus: quia Dei Filio arctissimè copulatum, pretiosa omnia eius membra, quia in reliquijs Sanctorum à populo fideli, debita veneratione honorantur: imò pretiosi & ipsimet capilli, quia numerus illorum apud Deum manet: *Capilli capiti tui numerati sunt.* Lucæ 12. Fidelem itaque Dei seruum D. Adalbertum vobis producam, & quam pretiosum eius corpus, post mortem apud Deum habeatur, ostendam.

Lucæ 12.

Præcipuam in gloriosis beatorum corporibus dotem, agnoscunt Theologi agilitatem, quæ consistit in quadam facultate, ad motum localem expeditè, velociter, ac facile exercendum, docentque habituros beatos summam quandam facilitatem in hoc motu exercendo. Porro hæc facilitas, in duobus consistit: primò, quia beati, nullum laborem vel lassitudinem sentient, vnde fiet, ut quamdiu voluerint, possint in hoc motu durare. Quod apertè indicat

Agilitas beatorum in duobus consistit.

Scriptura illis verbis Isaia 40. *Currant, & non laborabunt; ambulabunt, & non deficient;* hoc autem prouenit ex impassibilitate, à qua nascitur, ut per huiusmodi motum, nihil alterentur membra corporis, nec relaxentur, nec spiritus dissipentur. Secundò, consistit hæc facilitas in maiori velocitate motus, quæ significatur illis verbis apud Isaiam loco citatò: *Mutabuntur fortitudinem, & assumunt pennas: & illis Sapientiæ 3. Tanquam scintilla in arundinetis discurrent.* Sanctus igitur Bonauentura distinct. 49. articulo vltimo, q. 2. ad primam. vult istam velocitatem motus in gloriosis Beatorum corporibus, prouenire ex ablatione resistentiæ, quæ procedit ex grauitate corporis. Et quoniam non videtur auferri posse resistentia, nisi auferatur ipsum pondus, & grauitas, ideo consequenter asserit S. Bonauentura, auferri à corpore glorioso grauitatem. Ex hoc fundamento facile est deducere, quam pretiosum factum est corpus D. Adalberti post mortem, siquidem.

Isaia 40.

Sapient. 3.

dem.

dem aliorum Sanctorum corpora, non nisi post illam vniuersalem in extremo die iudicii resurrectionem, dotes subtilitatis, agilitatis, & incorruptibilitatis accipient; corpus verò D. Adalberti hanc præcipuam dotem, nimirum agilitatem habuit statim post mortem suam. Quod sic ostendo.

Relicto pro se in Archiepiscopatu Gnesnensi Gaudenzio, D. Adalbertus, peregrinationem iam antea ad Prussos susceptam, prosequi enituit. Vbi dum religionem Christianam, magnâ cum difficultate, & patientiâ disseminaret, à gente barbarâ & immani, dæmonum ac idolorum sacrificulis, cum Antistite instigantibus, tremenda altaris mysteria peragens, confossus ac interfectus est, die 23. Aprilis anno Christi Nonagesimo nonagesimo septimo: Institit piissimus Rex Boleslaus pro redimendo S. Martyris corpore, dilatâ in aliud tempus vltione. Paciscuntur barbari homines tantum auri vel argenti, quantum corporis pondus adæquaret. Sed appensum illud instatera, non sine magnâ omnium admiratione, perexiguum ponderauit: quia diuina virtus pondus & grauitatem ipsi ademerat. Ergo statim ab ipsa morte gloriosum illud corpus, à grauitate fuit liberum. Difficultas tamen est non postrema: quoniam grauitas est naturalis proprietas, necessariò consequens complexionem, & compositionem corporis humani, per quid in corpore D. Adalberti post mortem effectus grauitatis impediri potuit, vt instar rei leuitatem congenitam habentis, vix aliquid ponderaret, duas potissimum causas tanti miraculi reperio.

In primis arctam mortificationem, quæ tantæ est efficacæ, vt corpus hoc terrenû in spirituale conuertat, omnemq; ab eo crassitiem atque pondus penitus auferat. Sistite vobis ante oculos euidentissimum istius veritatis documentum in D. Paulo. Corpus suum castigabat Paulus in ieiunijs multis, in vigilijs ieiunè inso-

mnibus, in fame & siti, in frigore & nuditate, in laboribus & carceribus, & mundi vbiq; penuriâ: corpori illa adnuens, quæ ad vitam proficiant, non quæ licentiam laxent. Ego, inquit, castigo corpus meum, & in seruitutem redigo. 1. Corint. 9. nonnulli è Græco-textu interpretantur. Quasi mancipium mihi penitus subijcio; alij sup-
 primo, elido, macero, vexo & obculco. Alij contundo, & percussionebus liuidum reddo, ac sugillo. Nihilominus Paulus, ita pœnalissimâ mortificatione, non reddidit ad virtutes imbecillam, sed potiùs infirmam carnem, in mortificationis durissimæ officina, in robur inopinatum mirificè reformauit. Quod exponens hunc locum Cassianus, eleganter adnotat. Vis, inquit, audire verum athletam Christi, legitimo agonis iure certantem? Ego igitur, inquit, sic curro, non quasi in incertum; sic pugna, non quasi aërem verberans; sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne alijs prædicans, ipse reprobus efficiar. Intendite animum ad vltiora, quæ mox subiicit: Vides, vt in seipso, id est in carne sua colluctationum summâ, velut in base quadam firmissimâ statuerit, & prouentum pugna in solâ castigatione carnis, & in subiectione sui corporis collocarit. Nec in vanum aduersus eam (id est carnem) ictus continentia exercuisse designans, sed triumphum pugna, mortificatione sui corporis acquisuisse. Ecce tibi caro lutea, fragilis, lubrica, caduca, sic in mortificationis officinâ roboratur, vt spiritualium certaminum ac triumphorum gloria, in ea velut in base firmissimè stet.

Non igitur mortificationis ictus carnem humanam debilitant, quin potiùs tunc malignus spiritus in luto carnis delitescens, cæditur ac verberatur; ipsa verò tanquàm spiritualium trophæorum triumphalis basis præstare erecta, vt palam fatetur idem Doctor gentium 2. Cor. 4. In omnibus, inquit, tribulationibus patimur, sed non angustiamur: deijcitur, sed non perimur. Semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes, vt & vita Iesu manifestetur in nobis. Sanctus ve-

Cassianus.

1. Cor. 4.

rò Am-

rò Ambro. vertit, mortem Domini Iesu in corpore circumferentes. Super quem locum S. Ansel. ita discurrit: mortificationem in nostro corpore semper circumferimus, quoniam ad eius imitationem assidue carnem mortificamus. Quod ideo facimus, vt & vita Iesu, sicut nunc mortificatio, id est, vt gloriosa immortalitas resurrectionis manifestetur, omnibus in corporibus nostris. O Christi Dei plagas, vulnera, passionem, crucem, mortem, quæ nostra nostris in corporib; mortificatio æmulari præsumit? Equidè nostra hæc mortificatio; mortificationis autem mortis Christi æmula, Dominicæ resurrectionis viam gloriosam in corporibus nostris manifestat: quia dum similem mortificationem, aut mortem mortificatus homo præfert, similem etiam resurrectionem auspicatò manifestat, & quod contumeliosè acerbam mortem refert, immortales resurrectionis glorias feliciter auguratur.

Perpendite, quæ sit ista gloria Christi resurrectionis, quam per mortificationem in corpore nostro æmulamur, & facile agnosceatis, esse illas dotes corporibus beatorum in cœlesti gloriâ debitas; nimirum incorruptibilitatem, agilitatem, & subtilitatem: has enim Christus post suam resurrectionem obtinuit. Nam factus est immortalis, & nullis amplius passionibus obnoxius. Rom. 6. Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Factus subtilis vt clausis ianuis ad discipulos penetraret, & lapidè nondum amoto de sepulchro suscitatus resurgeret, vt habetur Ioan. 20. Cum fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati propter metum Iudeorum: venit Iesus, & stetit in medio eorum. Palamq; id fateretur S. Iustinus q. 117. ad Gentes. Quemadmodum, inquit, non mutatione corporis in spiritum Dominus super mare ambulauit, verum diuina potentia suâ, mare, quod pedibus calcare nequiret, ad ambulandum commodum & peruium reddidit, ita & suapte potentia è monumento, cui lapis impositus fuit, egressus est, & ad discipulos iannâ clausâ ingressus.

Non enim excitationis eius gratiâ saxi ipsius de monumento facta est reuolutio, sed eorum causâ, qui id erant conspecturi, vt ipsis resurrectio ostenderetur. Comprobat S. Augustinus Serm. 138. de Tempore. Quomodo, inquit, de sepulchro exire non posset, qui ex incorruptis matris visceribus, saluâ virginitate processit. Et S. Hieronymus Epist. ad Hediliam: Non putamus, inquit, Angelum idcirco venisse, vt aperiret sepulchrum Domino resurgenti, & reuolueret lapidem; sed postquam Dominus resurrexit borâ, quâ ipse voluit, & quæ nulli mortalium cognita est, indicasse, quod factum est, & sepulchrum vacuum reuolutione lapidis. Has ergo dotes habebunt beati in illa cœlesti patriâ; Sanctus verò Paulus docet, etiam in hac vita illas per mortificationem haberi posse.

Nam post illas suas graues, & diuturnas mortificationes, D. Paulus sic infert: Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim, raptum usq; ad tertium cœlum. 2. Corint. 2. Quis hic non obstupefcat? ferri siquidem sursum, corpori humano contra naturam est, cum eius grauitas suapte naturâ deorsum tendat. Et tamen Paulus dum adhuc in terris esset, iam, quasi spiritus versabatur in cœlis. Parum erat, quod è terris eleuaretur; sed etiam totus in cœlum ferabatur: adeo, vt velut propriè corporis expers, & corporearum passionum exsors, quasi angelizata carne duxerit coloniam in cœlos, nobilis eorum inquilinus. Qui hæc poterant fieri? vt animalis homo cœlos conscenderet? Respondet ipsemet, in Christo: quasi diceret, post indutum Christum, quia eius vitam & passionem, per continuas in meo corpore mortificationes æmulatus sum, omnem terrenæ crassitiæ grauitatem, & pondus deposui, vt facile cœlos conscendere possem, & mirâ agilitate totum orbem peruadere, etiam ipsis Angelis multò velocius. Sic centet D. Chrysosth. hom. 2. in eius laudibus: Angelis quidem sæpe diuersarum gentium cura commissæ est, sed nullus illorum ita creditum sibi populum gubernare.

Fff 3

S. Chrylo.

S. Adalbertus occisus anno 997.

Corpus D. Adalberti vnde post mortem leuitatem habuit.

bernavit, ut Paulus uniuersum gubernauit orbem. Michæli gens commissa est Iudaorum: Paulo uero terra, ac maria, atq; uniuersa orbis habitatio, ipsumq; desertum, & hoc non ad iniuriam, quod absit Angelorum; sed ostendimus esse possibile illis hominem copulari, iuxtaq; illorum merita consistere.

S. Adalberti mortificationes.

Nunc iam ad acerbis D. Adalberti mortificationes respicite. Nihil illius seueritate fuit iucundius, nihil iucunditate seuerius: nihil suauitate tristius, nihil tristitia suauius. Apparebat pallor in facie, ut cum continentiam indicaret, non redoleret ostentationem. Sermo parcus, & non nisi doctrinam salutis pronuntians; vulgaris habitus, neglecta mundities, & in culta veste, cultus ipse sine cultu. Ieiunium pro ludo habuit, in ediam pro refectione, magis de alendis pauperibus, quam de mensa propria sollicitus. Et cum, cum non vescendi desiderium, sed humana confectio ad cibum trahe-ret, pane, sale, & aqua frigida concitabat magis esuriam, quam restinguibat. Locus continua orationis, & simul quietis, ac somni parcissimus, nuda humus illi erat. His ergo mortificationibus, promeruit, ut in vita adhuc, gloriam Dominicæ resurrectionis circumferret in suo corpore, statimque post mortem terrenam gravitatem exueret, & ideo corpus eius factum est pretiosum, tam in oculis Dei; quam in oculis hominum. Si enim exiguae quantitatis adamas, suo valore cuncta metalla superat, quid dicemus de Reliquijs Sanctorum Dei, quas Imperatores, Principes, & Reges, omni veneratione colunt, & in suis pectoribus postposito quouis monili gestare cupiunt. Licet ergo corpus S. Adalberti terrenam depoluerit gravitatem, maximæ tamen æstimationis est; quia centrum eius non aliud, nisi cœlum, una quæq; autem res tantò præstantior, quantò nobilius centrum habet, & ideo positum corpus eius in statera, versus cœlum tendebat, ut appareret, eius dum uiueret, totam conuersationem in cœlis sitam fuisse.

Alterum inuenio, quod effectum terrenæ gravitatis in corpore, D. Adalberti impediuit, nimirum ipsum auditum: in hoc enim ferme nullam, aut satis exiguam gravitatem admittunt Philosophi. Inprimis ex eo, quia obiectum eius adæquatum est sonus; qui est qualitas resultans ex compressione æris, ob corporum collisionem, diffunditurque per species intentionales, omnis gravitatis expertes, usq; ad auditum. Deinde, quia sensorium, siue organum immediatum, in quo residet potentia auditiva, est aer innatus, ubi coniungitur nervis auditorijs. Qui cum iuxta Philosophos sit substantia tenuissima, & immobilis, inter cauitates aurium contenta, eius tympanulo subiecta, nullam gravitatem causat. Atq; ad hoc respexisse videtur Regius vates, qui de uniuersa hominum naturâ illud protulit: *Sacrificium & oblationem nolui, aures autem perfecisti mihi.* Psal. 39. LXX. verò cum D. Paulo ad Hebr. 10. hæc verba ita legunt: *Corpus autem adaptasti mihi.* Quod non est alienum a mente Davidis, qui etiam illis verbis nihil aliud voluit ostendere, nisi singulis à Deo hominibus, corpus perfectum, animum, sensus, externas, internasq; potentias, fuisse impertita. Cur autem Propheta Domini, hæc omnia aurium solummodo nomine appellauerit? respondent interpretes, id eum fecisse per Synecdochen, partem nimirum pro toto ponendo. Verum quid est, cur potius aurium, quam oculorum, linguæ, manus, aut præcipuæ cuiuspiam alterius partis meminisset? Existimo, ut innuere-ret omnia hominis membra, sensus, potentias, vires, & quidquid in homine est, ad Dei voluntatem explendam, ita paratum expeditumq; & obuium esse debere, quasi totus homo aures sit ad audiendum, & obtemperandum Deo: siue quod nullus totius hominis, singulorumue eius partium debeat esse usus, nisi Dei imperio obsecundare, cum aures seruitutis ac obedientiæ symbolum habeantur. Quid

Psal. 39.

Hebr. 10.

Achabi Regis impietas.

Quid de D. Adalberto loquar, quia instaurauit Helias, altaria Deorum torum corpus eius aures erant, quia torus diurnis & nocturnis horis, in diuinis obsequijs excubabat: sic enim de illo legimus: *meridies prandentem, media nox dormientem eum non vidit.* Atrox bellum illud extiterat, quo à Rege Hebræorum septimo Achabo, vera religio lacebatur. In quo non armis, non argumentis; sed pessimis moribus agebatur. Regi quippe ad libidinem effuso, ad impietatem temerario, ad omne vitiorum genus præeunti, imperitum vulgus seruiebat: pudor aberat, aderat impudentia; regnabat iniustitia, innocentia exulabat; grassabantur vitia, virtutes peregrinabantur. Quò existimatis tot scelerum cohortes tendisse? omnes ad veram fidem, non dico obseruandam, sed expugnandam facto agmine conspirarunt. Ergo vera religio paulatim exolebatur: vnus veri Dei cultus nequiter abiurabatur, belluarum simulachra in Deos consecrabantur, tauri, vituli, Egyptiorum, Sidoniorumq; idola seu potius portenta palam in luce, in oculis adoranda proponebantur. Et fecit Achab filius Amri malum in conspectu Domini super omnes, qui fuerunt ante eum. Et posuit Baal in templo, & plantauit lucum, omnemq; populum ad idololatriam induxit. Videtis quantum vnus Principis licentia ciuium mores profligauit? videtis quantam fidei iacturam profligati ciuium mores attulerunt? Ita est Catholici, ita est, facile nutat fides, ne dicam ruit, ubi mores deprauantur; sed tanto malo à Deo maturè consultum est.

1. Reg. 18.

Prodiit è deserto Helias, non lautus, non splendidus, non armatus: cinctu horrido, nudis plantis, aperto capite, promissis crinibus, pallenti ore, sulcata fronte, exhaustis viribus, nutante gressu, effæto corpore: *Iuit ergo Elias, ut ostenderet se Achab, erat autem fames vehemens in Samaria.* 3. Reg. 18. Deus immortalis, quæ species belluinæ propior, quam humanæ? veri Numinis altaria conuulsa iam, & dissipata iterum

instaurauit Helias, altaria Deorum vano ritu excitata demolitus est, ipsos scelerum artifices, ipsos superstitionum architectos, ipsos fidei desertores, assertoresq; perfidiæ, ad vnum omnes perdidit, interemit, extinxit. *Apprehendite Prophetas Baal, & ne vnus quidem effugiat ex eis. Quos cum apprehendissent, duxit eos Elias ad torrentem Cison, & interfecit eos ibi.* Non dissimilis certè in D. Adalberto diuini honoris, & sanctæ Religionis zelus effulsit, qui videns eo tempore Prussiam turpi idololatriæ deditam, vtpopulum illum à vera fide aberrantem Deo lucraretur, Gnesnensem Archiepiscopatum spontè abdicauit, & velut alter Paulus, totum se pro salute eorum deuouens, in illas oras se contulit. Illuc toto impetu ferebatur, illuc omnes cogitationes suas referebat, in hoc totis viribus incumbens, ut Christo quàm plurimos stipendiarios faceret, & emancipatos. Itaq; diuini amoris æstu exardescente, licet ei diuinitus variæ, terribilesq; poenarum formæ, horrendaq; & maxima tormentorum genera obijcerentur, quæ visa alterius etiam fortissimi animum frangerent, ipse infractus & constans, incredibili quodam ardore ductus, plura scribebat, & diuino æstuans afflatu exclamabat: *Non satis est Domine, non satis est.* Cœlestis enim flamma laboribus alebatur, & dura omnia atq; aspera temperabat, dolores, inuidias, & omnes barbaræ gentis persecutiones deuorabat. Eadem pectoris angustia, quæ cœli delicias non ceperant; vitæ huius miseria, maximas quasuis acerbissimasq; poenas capiebant.

Quod inde processisse opinor, quia Christus Dominus se laborum comitem, D. Adalberto adiunxerat, maioremq; illorum in se partem transtulerat. Quod in diuino illo prodigio factum est palam, visu, audituq; mirabili, quando Christus D. Adalberto incorrigibiles Pragenses deserti, in somnis apparuit sub illâ formâ, quâ Iudæis aliquando à Iudæis venditus erat: quasi verò idem dolor

Ibidem.

Christus cum Diuo Adalberto labores diuisit.

lor vtriq; communis esset, partemq; Adalbertus, partem Christus Dominus susciperet, ne alter sine altero pareretur. Vnde factum est, vt intratremendum Missæ sacrificium martyrij sanguinem fuderit, vt quemadmodum tunc cum Christo, quem æterno Patri offerebat, coniunctissimus fuit mentis puritate, & omni deuotione; ita & morte ipsâ pro illo susceptâ arctius eidem coniungeretur.

Hunc itaque gloriosum Martyrem, nobis imitandum propona-

mus, cuiusq; vestigijs insistendo, dignas Catholico homine virtutes, quas ille viuis in se coloribus expresserat, imitari studeamus: non pudeat nos illum ducem ac Magistrum habere, à quo vniuersa Polonia veram Religionem didicit; vt sic exacto hoc vitæ curriculo, sat exiguo & breui, ad cælum gradu veluti ex virtutibus facto ascendere valeamus, A.

DIE S. CATHARINÆ SENESENSIS, CONCIO PRIMA.

Orietur stella ex Iacob, & consurget virga Israël,
& percutiet duces Moab. Numer. 24.

Quando Deus Regnis zelum Religionis negligentibus obdormit,
per vita emendationem, & inuocationem
Sanctorum suscitari debet.

Sub tempus belli Suetici, Anno 1656.

Vmmum erga nos Dei amorem considerando, duo quodammodo secum pugnantia loca reperio in Sacris literis. In primis enim Salomon Proverb. 16. constanter edicit, Deum sui causâ omnia produxisse: Vniuersa, inquit, propter semetipsum operatus est Dominus. Iam verò in Symbolo Fidei refertur, Deum omnia etiam optima in finem hominis ordinasse. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælo, & incarnatus est. Si itaq; omnia propter seipsum operatus est Dominus, quomodo & propter hominem eadem fecisse dicitur. Resoluit nodum D. Bernardus Serm. 3. Pentecostes. In eo, inquit, quod dicitur, omnia propter se, praueniens commendatur origo; in eo autem quod dicitur propter nos, magis exprimitur fructus sequens.

Prou. 16.

S. Bernard.

Amnia fecit propter semetipsum; gratuita scilicet bonitate; omnia propter electos suos, pro eorum scilicet utilitate; vt illa quidem efficiens causa sit, hac finis. Quasi diceret; Deus propter semetipsum omnia operatus est, quia motuum ad hoc & causa impulsiva non fuit alia, præter immensam eius bonitatem: quippe si oculos suos conuertisset ad nostra merita, nusquam ea produxisset. Amor proinde fuit omnium operum causa efficiens, qui cor Dei flexit, vt vniuersa in solius hominis commodum & utilitatem ordinasset. Hinc de creatione hominis loquens Scriptura dicit, Gen. 1. Masculum & feminam fecit eos. vt quid? An, certè sine feminæ productione defuit omnipotentia Dei modus propagandi genus humanum? minimè: Sed & hoc in commodum hominis factum esse recenset Sacra pagina, inquiens:

Motuum operum Dei ad extra, est eius bonitas.

Gen. 1.

inquiens: vt ei sit adiutorium simile. A. raut. 2. Reg. 20. Imò, quod magis stupendum, dum prorsus omne præsidium in rebus humanis deficit, Deus suum populum per stellas de cælo rueri solet. Iudic. 5. De cælo, inquit, dimicatum est contra eos, stella manentes in cursu & ordine suo, aduersus Sisaram pugnaverunt, ita vt Israëlita penitus exarmati, de validissimis hostibus facile triumpharent victores: quia ubicunq; ingressi sunt sine arcu, & sagitta, & absq; scuto & gladio: Deus eorum pugnavit pro eis & vicit. O afflictæ Patria, hucusq; cælum tibi fuit clausum! hucusq; stellæ illæ cælestes, Sancti tui Patroni, à partibus tuis contra hostium potentiam stare non poterant, quia grauissima tua peccata fuerunt obstaculo, vt vox ululantium & gemitus afflictorum, ad maiestatem Patris misericordiarum pertinere non possent, donec addisceres deposito omni timore, è cælo duntaxat omne præsidium ardentissimis & humillimis votis requirere. Verum exoritur tibi hodiè in cælo Diui

Fac Domine, vt gladio proprio eius superbia amputetur. Iudith 13. Moxq; sui voti compos effecta est: Deus enim sic Holofernis insolentiam elusit, vt qui totam Bethuliam vno spiritu à se distandam existimabat, ab vna Bethulie famina prorsus imbelli, nec alio, quam proprio eius gladio armata, iugularetur. Immo tantum potentia suæ per istam faminam ostendit, Deus, vt hostes non solum eam viraginem, à qua victi fuerant, sed etiam eam imbellem plebeulam, quæ sub illius patrocínio tenebatur, formidarent. Subdit enim Sacra lite-

Deus per feminas mira operatus.

ra. In omni autem spatio vitæ eius, non fuit qui perturbaret Israël, & post mortem eius annis multis. Iudith 16. Triumphauit diuina potentia per Reginam Esther, de Aman crudeli tyranno, dum effecit, vt è patibulo suspenderetur. Esther 7. Triumphauit per optimam feminam Iahel de Sisara, quem retributo vtrinq; tempore in terra defixit. Iudicium 4. Abimelech

Iudex Israëlitis oppugnabat fortiter oppidum Thebes, sed de illius superba audacia triumphauit diuina potentia per feminam Thebitem. Et

ecce (inquit Sacer textus) vna mulier fragmen mola de super iaciens, illisit capiti Abimelech, & confregit cerebrum eius. Iudic. 9. Triumphauit per sapientem illam feminam in Abela, de Seba filio Bochri viro Belial, & perquellionis reo, contra suum Regem Dapidem tumultuante, quæ eius capite amputato, urbem ex illius ingressu maximè periclitantem libe-

rauit. 2. Reg. 20. Imò, quod magis stupendum, dum prorsus omne præsidium in rebus humanis deficit, Deus suum populum per stellas de cælo rueri solet. Iudic. 5. De cælo, inquit, dimicatum est contra eos, stella manentes in cursu & ordine suo, aduersus Sisaram pugnaverunt, ita vt Israëlita penitus exarmati, de validissimis hostibus facile triumpharent victores: quia ubicunq; ingressi sunt sine arcu, & sagitta, & absq; scuto & gladio: Deus eorum pugnavit pro eis & vicit. O afflictæ Patria, hucusq; cælum tibi fuit clausum! hucusq; stellæ illæ cælestes, Sancti tui Patroni, à partibus tuis contra hostium potentiam stare non poterant, quia grauissima tua peccata fuerunt obstaculo, vt vox ululantium & gemitus afflictorum, ad maiestatem Patris misericordiarum pertinere non possent, donec addisceres deposito omni timore, è cælo duntaxat omne præsidium ardentissimis & humillimis votis requirere. Verum exoritur tibi hodiè in cælo Diui Dominici nouum sydus, noua stella, B. Catharina Senensis, quæ median-te, numen infensum tibi placatum reddere, & de magnis pressuris iam erigi valeas.

Vaticinium Baalami initio à me propositum. Orietur stella ex Iacob, & consurget virga Israël. explicando Sancti Doctores, in varias sententias abeunt. Cæterum insistendo Doctorum Ecclesiæ Authoritati, per stellam immensa Dei misericordia rectè intelligitur ab Origene hom. 18. in Numer. Per Iacob verò intelligitur Pater æternus à Diuo Augustino Sermone 31. de tempore. vbi loquens de stella Magis apparente sic dicit: Hac stella vanas computationes Astrologorum, & diuinationes confudit, cum stellarum adoratoribus, creatorem cæli & terre adorandum potius demonstrauit. Cæterum ego per stellas, sanctos Dei bellè significari arbitror, iuxta illud: Fulgebunt insti sicut Sol in conspectu Dei, & sicut scintilla in arundinetis discurrent. Ecquis negabit Beatam Catharinam Senensem stellam esse, æterni Patris

Ggg

misc-

Ibidem 5.

Num. 24.

Origenes.

S. August.

Per stellas intelliguntur Sancti.

miseri cordiam nobis annuntianrem. Quæ per totum triginta trium annorum spatium in cælo Religiosissima D. Dominici familiæ, quò plus luminis de æterno sole participaret, ita semper per arduas virtutes ascende-
bat, vt prodigium sanctitatis dici & haberi mereretur. haud ignorans neminem de repente sanctum fieri, iuxta illud Doctoris Angelici opusculo 61. de amore Dei & proximi: *Calent incipientes, feruent proficientes, ardent perfecti.* Ab incunte statim arate arctissimum seruans ieiunium, so-

S. Thomas

Per noctem
ira Dei si-
gnificatur.

Nox Catholici mei, quam stel-
lae cælestes irradiant, furorem Dei
nobis indicat, in quo eeu in nocte
Deus obdormire videtur propter
grauissima nostra peccata; protinus
verò extrema perniciēs succedit, vbi
Deus misericordiæ suæ pupillam
palpebræ iræ atque furoris obtege-
re incipit. Si enim mortuo leo-
ni etiam muscæ insultant, quantò
magis etiam vilissima locusta tempo-
re iræ Dei mundum terrere potest.
Vix aliquantum Deus obdormierat
firmato orbe terrarum, & tota mol-
le terrena tribus digitis appensa, &
ecce statim à vilissimo reptilium ser-
pente, omne humanum genus insa-
nabili veneno infectum est, & de
paradiso voluptatis eiectum, ne sua
maligna febris quâ intus æstuabat,
vernantes paradisi rosas inficeret.
Sed vt eousq; in balneo laborum ho-
mo sudaret, donec cælestis Medicus
ad sanandam tam periculofam con-
tagionem descenderet. Obdormiuit
iterum Deus humana carne quasi
denso velamine amictus, vix autem
ad placidam quietem oculos submi-
sit, delicias vnionis cum filiis homi-

num ineundo, & ecce subito in to-
to orbe ingens confusio exorta est,
omniumq; conspiratio facta, ad abo-
lendum nomen Dei. Hinc Deo dor-
miente regna christiana extremè pe-
riclitari agnoscens Regius vates, cla-
mauit ad Dominum: *Exurge Domine
quare obdormis.* Psal. 43. Quasi dice-
ret: Sine te Domine ingens vniuersi
machina ruere debet; sine tua prou-
dentia regna desolata manent: sine
tua protectione Monarchiæ pereunt;
sine tuo patrocínio mortale genus
ingentibus vndiq; circumdatur peri-
culis: te oculum auerente conse-
crata tibi Christianitas, ab insensifi-
simis fidei & sacre Religionis hosti-
bus iam non solum furtiuos insultus,
& incursiones, sed etiam iugum ser-
nitutis intolerabile cogitur sustinere.
Quare exurge Domine de somno fu-
roris tui; & cum tu solus sis prote-
ctor populi tuo sanguine redempti,
exurge in occursum hostium, ne
gens tua sancta, populus acquisitio-
nis à gladio hostili pereat, qui tibi
in timore & humilitate seruire con-
suevit.

Psal. 34

An certè in hac moderna cala-
mitate, Deum Patriæ nostræ obdor-
miuisse quis ignorabit. Eheu! ob-
dormiuit quidem, sed non ad instar
hominis, qui post multos labores &
diuturnas fatigationes in placidam
quietem componitur, etenim cum
sit spiritus immortalis, nulla eget re-
spiratione. Obdormiuit tamen qua-
si furibundus leo oculis apertis, vt
graves excessus, & enormia scelera
sui populi circumspiciens, miseri-
cordiam atque prouidentiam suam
quodammodo illi subtrahat. Vnde
quia densissima peccatorum nubes
aspectum diuinum à nobis subduxit,
non mirum, quòd omnia prorsus in-
fortunia in vnum congregata, in no-
stra afflicta Patria sedem suam posue-
rint. Refert Sacra litera 1. Reg. 4.
quòd, dum Israëlita absente Arcâ te-
stamenti fortiter cum Philistiim pu-
gnarent, nonnisi quatuor millia eo-
rum cæsa fuerint. Postquam verò
adducta fuisset Arca Dei in castra,
mox

Deus pro-
pter pec-
cata ob-
dormire
solet po-
pulo vt leo
furibun-
dus,

mox extrema clades subsecuta: nam
tunc & castra Israëlitarum direpta
sunt, & Arca Dei capta, & quòd
grauissimum; amissa prorsus omni
spe resistendi potentia hostium, &
recuperandi pristinam suam gloriam,
subiungit Sacra pagina: *Fugit vnus-
quisq;.* Quid est pro Deum immorta-
lem? absente arca, quamuis pericu-
lum aliquod grauissimum ingruerat,
licet generosus sanguis aliquantum
funderetur; tamen Israëlita ne digi-
tum quidem cedebant hosti campo
Martio, sed in fossis se defendebant,
& recuperatis viribus iterum vince-
bant: Quodsi aduersa fortuna præ-
dominaretur; tamen more militari
armata manu recedebant, non illi-
co in dispersionem acti fugiebant.
Præsentem autem Arca Domini, quæ
illis singulare propugnaculum affer-
re debuit, turpis fuga & irreparabile
damnum subsecutum est. Causam
affert Doctissimus Rupertus lib. 3. in
Genesim cap. 13. asserens, *Deum tunc
in illa arca dormiuisse:* & ideo etiam
robustissimum militem Israëlitarum
fuisse dilapsum.

1. Reg. 4.

Rupertus.

Psal. 77.

Equidem Catholici mei, Arca il-
la fæderis fuit prototypus sacratissimi
Eucharistiæ Sacramenti; vbi licet
plenitudo Dei corporaliter habitat,
fessus tamen Deus imprudentis & te-
merè agentis populi sui delictis, ob-
dormiuit in hoc suo regali palatio,
calice iræ & furoris inebriatus, atte-
stante Prophetarum Rege Psal. 77.
Tanquam dormiens, inquit, *dominus,
tanquam potens crapulatus à vino.* Ob-
dormiuit inquam adeò profundè, vt
licet iam prorsus agonizare nostra
afflicta Patria videatur, corruant
thronus & virga Regia, euertantur
funditus Ecclesiæ, abigantur Pasto-
res, vt dispergantur greges, quasi non
videns, succurrere tardet. Ecquid
oro causa? Ergone iam Deus alium
induit animum; quàm ante? vt qui
populo suo fidei suam in perpetuum
præsentiam, & in omnibus aduersis
prouidentiam pollicitus est: *Ego,* in-
quit, *vobiscum sum usq; ad consummatio-
nem sæculi;* iam otile suum deserat?

Ergone ille mortis & inferni victor
atq; triumphator, qui Ecclesiæ suæ
perpetuitatē durationis, & aduersus
omnes hostium insultus auxiliatri-
cem suam manum promisit: *Et porta
inferi non praualebunt aduersus eam.*
iam suum iusiurandum deseret, &
Petram Ecclesiæ blasphemantibus
calcandam tradet? minimè: quip-
pè verbum eius æternum & immuta-
bile; sed ideo hæc mala permittit:
quia euauit in cordibus nostris pie-
tas, elanguit feruor ille antiquus, &
zelus Religionis: nam ante actis sæ-
culis pro Fide & Religione, nunc pro
stipendijs & præda militamus. Perijt
eandor & humilitas: nam antea pro
aris & focis: nunc pro priuatis solum
comodis bellicum canimus. Subla-
ta est vnitas & recta intentio: nam
antea pro communi omnium salute,
atq; vicijs extirpandis, publica consi-
lia semper faciebamus; nunc pro in-
solentia & fouendis hæresibus, vota
in publicum proferimus. Quod spe-
ctans indignatus Deus obdormiit; &
ecce media nocte, scilicet; illo dor-
miente, clamor hostium factus est.
Sic diuinam dormitionem interpre-
tatur Magnus Augustinus to. 4. lib. 4.
de Essentia Dei: *Dormire,* inquit,
*dicitur Deus, cum fides eius inter prospera
huius mundi, in quorundam fidelium cor-
de non vigilat, sed dormit.* His itaq; ob-
dormit Deus, in quorum cordibus
fides Christi mortua est; nam pro-
pter hanc fidelium frigiditatem, fre-
quenter Deus & Ecclesias sanctas, &
regna Christiana transfert in ma-
nus barbarorum, ad maiorem impij
populi sui confusionem. Et quod
maximum: ex tam profundo somno,
non est qui Deum nostrum excitet
ad misericordiam. Vacant enim al-
taria, in quibus per sacratissima sa-
crificia Dominus expergeri solet,
& omnes (vt pote noctis filij) iniqui-
tatem sectari, virtuti ducunt.

S. August.

Verum, ne nos miseranda eaq;
ultima clades opprimat, o frigidi Ca-
tholici suscite tandem aliquando
Deum vestrum, mores culpabiles
corrigite, & inueteratas viuendi con-
suetu-

suerudines in mundi illecebris depo-
nite, & ne postmodum vobis dica-
tur, *custos quid de nocte*, quomodo *vigi-*
lasti, exiite veterem hominem, & in-
duimini Dominum Iesum Christum.
Hunc enim vnicum modum vobis
proponit hodiernum Euangelium.
Matt. 25. *Exite obuiam Christo*. Sed nemo for-
san erit, qui ad ipsum Dei conclaue
accedere, & dormientem eum susci-
tare audeat, Nam & ad tentoria po-
tentissimorum ducum non cuius li-
ber aditus patet. Fateor nimis auda-
cem esse, qui dormientem suum Do-
minum excitat de somno. Nihilomi-
nus si vrgentibus negotijs, etiam ad
Regum palatia noctu intromittuntur
aduolantes nuntij; & Deus in magnis
angustiis clamantem hominem ad
suum inaccessum Augustale libenter
admittit inquit: *Inuoca me in die*
tribulationis tuae, & ego exaudiam te.
Ideo si nosse auctis, quisnam sit in-
tam grauissima & vrgenti necessitate
periclitantis Christianitatis, ad Deum
in legatione expediendus, accipite
documentum & oraculum ex sacro

Ib idem.

Euangelio Matt. 25. *Prudentes*, in-
quit, *Virgines aptate vestras lampades,*
& exite obuiam Christo. Et quare Sacer
Euangelista non mittit obuiam cæ-
lesti Sponso virum sedatum, cur non
eloquentem oratorem, cur non vi-
rum aliquem fortem? existimo hanc
esse causam: quod Deus omnia ista
attributa habeat; ibi enim est Pater
plenus dierum; ibi filius incompre-
hensa sapientia; ibi Spiritus Sanctus
bonitas infinita. Et ideo Virgines ex-
pedit, quia in aula Dei sola puritas
locum habet; & sola virginitas tanti
momenti est, ut teste Sancto Bernar-
do, Filium Dei traxerit in terras.

Habemus hodie Virginem Bea-
tam, Catharinam Senensem, quam
Deus adhuc inter mortales degen-
tem legationis munere fungi voluit,
dum eam sapius ad sacrum collo-
quium raperet, ut sic quæ inter pec-
catores viuebat, iisdem infensum
Deum placatum redderet. Vni Eno-
cho singulare privilegium a Deo factum
fuisse refert Scriptura: *Ambulauit,*
A inquit, *cum Deo, & non apparuit;*
quia tulit illum Deus. Quomodo au-
tem id consecutus fuerit. Respon-
det S. Irenæus lib. 4. cap. 3. *Enoch pla-*
cens Deo cum esset homo, Dei legatione
fungebatur ad Angelos, & translatus est.
Quasi diceret Sanctus Doctor: Enoch
eleuatus & raptus spiritu à terra, cæ-
los penetrabat ad loquendum cum
Angelis, & per feruentissimam suam
contemplationem, eorum dulcissi-
mo fruendum colloquio, cumque
tam crebro eos inuideret, transulit
eum Dominus in corpore, & anima
ad paradysum. Idem privilegium præ-
stitit Deus S. Catharinæ, quam post
varias legationes, quibus perfuncta,
fuit ad Angelos, per multiplices ra-
ptus & extases, apparens ei Christus
Dominus, rapuit ad cælos tanquam
alterum Paulum, ut in perpetuum le-
gatione ab hominibus ad Deum fun-
gatur. Hoc Pius II. in Bulla eius Ca-
nonizationis fassus est illis verbis.
Arcana cælestis aula vidit, qua non licet
homini loqui.

Tres in Scriptura sacra & San-
ctis Patribus reperio clauces Paradisi.
Prima est potestas Petri, iuxta illud
Christi Domini Matt. 16. *Tibi dabo*
clauces Regni cælorum. Hæc clauis ma-
ximè per sacrificia cælum peccato-
ribus clausum aperit, teste Propheta
Isaïa 30. *In tympanis & citbaris, & in*
bellis præcipuis expugnabit eos. ex He-
braeo autem legitur: *in bellis eleuatio-*
nis. hoc est, in sacrificijs, in quibus
res Deo offerendæ eleuantur. Sacri-
ficia ergo Deo oblata, sunt præcipua
bella, quibus Dei hostes atteruntur,
& necessaria ad hoc præsidia à Deo
impetrantur. Vnde D. Ambrosius
in oratione ad Auxentium Epist. 32.
dicit: *Sacerdotis arma, aduersus arma*
militis esse lacrymas cum precibus. Al-
tera clauis est sanguis Christi, Auctore
D. Hieronymo Epistola 129. ad Dar-
danum: *Sanguis*, inquit, *Christi cla-*
uis paradisi est, dicentis ad latronem:
hodie mecum eris in paradiso. Tertia
clauis est oratio iusti, D. Augustinus
Serm. 226. de tempore. *Oratio iusti*
clauis est cæli, ascendit precatio, & de-
scendit

Pius II.

Triplex
paradis
claus.

Matt. 16.

Isaïa 30.

S. Ambro.

S. Hieron.

S. August.

Scendit Dei miseratio. Sic tribus annis
occlusum cælum, iusti Helix oratio
reserauit, ut docet S. Chrysostho.
Serm. 2. *Clauis*, inquit, *cæli sit clauis*
Helix sanctissimi: iubet enim & claudi-
tur cælum; orat postmodum, & aperitur,
ut Sanctorum meritum monstraretur non
solum in terris posse quod voluit, sed & in
cælestibus posse impetrare quodcunq; pe-
tierit. Quamdiu hac triplici clau-
gloriabaris Ciuitas fortium Craco-
uia, tamdiu nihil aduersi tibi acci-
dere potuit. Quamdiu sola Religio
Christi in Petro fundata, & inappre-
tabili Christi sanguine radicata vige-
bat in tuis visceribus, hucusq; gla-
dius hostilis ad te appropinquare
non potuit. At verò postquam du-
plici clauce exarmata es: scilicet;
clauce Petri, dum ad consortium tuum
hæreses, & multifarias Christi no-
men blasphemantium sectas admisi-
sti; & clauce Christi sanguinis, cum
in expulsionem Religiosorum, alio-
rumq; Sacerdotum consensisti: quid
amplius è cælo præsidij sperare po-
tes? Quippè nullum firmitus præsi-
dium vrbi, aut regno esse potest,
quàm Sacerdotium, ut eruditè Pe-
trus Damianus lib. 7. Epistolarum,
Epistola 3. ad Regem Henricum scri-
bit. *Sacerdotium*, inquit, *regni tutio-*
ne protegitur, & regnum Sacerdotalis of-
ficii dignitate fulcitur. Rex enim præci-
gitur gladio, ut hostibus Ecclesia munitus
occurrat, Sacerdos orationum vacat ex-
cubijs, ut Regi cum populo Deum plac-
abilem reddat. Actandem concludit.
Regnum arma arripit, ut stet Sacerdo-
tium; sacerdotium ares, ut exaltetur im-
perium. Imò & tertia clauce iam ma-
gna ex parte spoliata es; dum sub pal-
lio simulatæ iustitiæ, Iudæ Iscariotis
proditionem foues. Ideo in tam
grauissimis casibus vnicum tibi restat
cœlitus patrociniū, scilicet; San-
ctorum inuocatio, ut docet S. Chry-
sosthomus hom. 53. in Acta. *Vbi pe-*
des, inquit, *Sanctorum ingrediuntur,*
nihil erit, quod trisset.

S. Chryso.

Cæterum, adest hodierna Virgo
B. Catharina Senensis, quæ nobis
cælum hucusq; clausum aperiet, &

dormientem Deum suscitabit, & ad
patrocinandum sua intercessione
fleget: Quod ex duabus firmissimis
rationibus conijcio, Inprimis; quia
ille est efficacissimus exorator apud
Deum, qui vnum cor cum illo habet.
Eccl. 1. *Fili ne accesseris ad Dominum*
duplici corde. hoc est; affectu mentis
tuæ in Deum, & mundum bipartito.
Et quare obsecro in dies magis ag-
grauatur hæc ciuitas? non aliam ob
causam, nisi quia cor eorum penes
quos regimen manet, diuisum est.
Sic respondet Propheta Osee 10.
Diuisum, inquit, *est cor eorum, nunc*
interibunt. Sed ecce Diuam Cathari-
nam Senensem, quæ vnum cor cum
Christo habere volens, suum cum il-
lo permutauit: dum enim adhuc vi-
ueret, per altissimam contemplatio-
nem absorpta, enixè postulauit à Do-
mino, ut cor proprium auferret ab
illa, hoc est; omnem propriam vo-
luntatem. Cui in illa feruentissima
oratione persistenti apparuit Chri-
stus, eiusq; sinistro latere aperto, &
corde ablato, recessit; suā nihilomi-
nus omnipotentia super vires natu-
ræ superstitem conseruando. Post
aliquot autem dies, illā è cœlesti qua-
dam extasi sibi redditā, & iam exire
volente, luce circumfusus iterum ap-
paruit illi Dominus, portans in ma-
nu sua cor rubicundum & illustre,
propiusq; accedens, illud sinistro la-
teri virginis imposuit, in sacello Do-
minicanorum Senensium, sic eam
alloquens: *En filia mea charissima pau-*
cis abhinc diebus abstuli cor tuum, sed iam
pro tuo habes cor meum, ut semper in me
uiuas. & mox clauto latere relictaq;
in signum veritatis corallina cicatri-
ce, euauit. Si ergo permutatione
cordium tam arctissima coniunctio
facta est, inter Beatam Catharinam
& Christum, quis dubitabit eam no-
bis omnia hodiè impetrare posse.
Vbi enim est cor Christi, ibi totus
eius elementarum thesaurus.

Præterea, quia negotium graue
& ipsam Christi fidem concernens
habemus; nutat enim iam Fides san-
cta, periclitatur extremè Christia-
nitas

Eccl. 1.

Osee 10.

B. Catha-
rina cor
suum cum
Christo
permutata

nititas, & Ecclesia orthodoxa vndiq; concutitur, ac eueritur. Tanti autem momenti causam apud Deum, feliciter promouendam, non video cuiuspiam alteri melius concedendam, quam Diuæ Catharinæ, siquidem adhuc viuens similia portenta, & pericula à populo Dei abegit. Regente enim Ecclesiam sanctam Urbano I. Summo Pontifice, vndiq; premebatur pari insultu Ecclesia Catholica. In subsidium vocata B. Catharina, affirmante capite Ecclesiæ, se absq; eius adiutorio non præsumere Ecclesiam pristinæ paci & tranquillitati restituere, quam communis generis humani hostis turbulento Schismate conturbauerat. Et ecce quod robustissimi exercitus, & magnorum consilia virorum efficere non poterant, solius B. Catharinæ precibus & consilijs obtentum est. Proinùs enim prostrauit, vicit, debellauit, ac triumphauit de hoste animarum, & ita sedauit Schisma, pacem composuit, idq; suo consilio effecit, vt sedes Petri, quæ multis annis Auenione in Gallia fuit collocata, Romam reduceretur.

Igitur & vos Catholici mei in summis angoribus nunc constituti, agite & expedite vestram legationem ad Patrem misericordiarum per Beatam Catharinam, vt illa ardentissimo amoris sui incendio, emortuum iam vestræ refrigerentis charitatis ignem, denuo resuscitet & accendat, atq; pristinum calorem suo corpori mystico, scilicet Ecclesiæ sanctæ, quæ in congregatione fidelium consistit, restituat ac restauret, roburque hostium conterat, & totum hoc regnum pristinæ integritati & tranquillitati reddat. Nam cum Christi cor in manibus suis habeat, nihil ei postulanti Dei Filius negare poterit.

E O D E M D I E CONCIO SECVNDA.

Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur.

B. Catharina triplex oleum habuit, nimirum summa prudentia, obedientia, & unguentorum Christi.

Defectus olei, non tantum lucernas extinguere, sed & homines magni nominis, atque generositatis, confundi, & regna florentissima desolari ac corrumpere facit. Quod euidenti Scripturæ sacre documento comprobatur; nasciturum Samsonem, Angelus Dei parentibus eius annuntians, serio cauit, vt puerum natum non molliter educarent; sed austerè, à delicatioribus cibis atque potibus eum deterrendo, ad oleum autem, & arcta ieiunia, statim ab infantia assuefaciendo. *Dixitq; Angelus Dei ad Manue: ab omnibus, quæ locutus sum uxori tue, abstineat se puer: & quidquid ex vinea nascitur, non comedat: vinum & siceram non bibat, nullo vescatur immundo.* Iudic. 13. Quamdiu ergo Samson hanc vitæ austeritatem seruabat, eousq; hostibus formidabilis, ac inuictus permanfit. Conflictebat animosus cum leone, eumque strangulabat: *Irruit autem Spiritus Domini in Samson, & dilacerauit leonem, quasi hadum in frusta discerpens, nihil omnino habens in manu.* Non expauescebat numerosos hostium exercitus, quos solus ad internecionem delebat, quando à mille Philistæis in itinere circumdatus, vnicâ asini mandibulâ eos interfecit. *Inuentamq; maxillam, id est mandibulam asini, quæ iacebat, arripens, interfecit in ea mille viros.* Iudic. 15. At postquam ad delicias animi suum conuertit: *amauit mulierem, quæ habitabat in valle Sorec, & vocabatur Dalila.* Iudic. 16. Mox ab illa imbelli femina circumuentus, & in manus hostium traditus perijt. *Cumq; molesta esset ei, & per multos dies iugiter adhareret, spatium ad quietem non tribuens, defecit anima eius, & ad mortem usq; lassata est.* Expendite illa verba, ad mortem usq; lassata est: & obstupescite, quomodo Samson inuictæ fortitudinis, qui inter leonis vngues, inter confertissimos hostes, nun-

Samsonis
austera
educatio.

Iudic. 13.

Samson
ex ieiunio
in-ictus
eualit.

Iudic. 15.

Ibidem 16

Deliciæ
Samsonem
perdiderunt.

nunquam lassatus fuerat; inter im-
portunas verò vnus Dalilæ preces, usq; ad mortem ita lassatus fuerit, vt secretum suæ fortitudinis celerare non valeret. *Tunc aperiens veritatem rei, dixit ad eam: ferrum nunquam ascendit super caput meum; si rasum fuerit caput meum, recedet à me fortitudo mea, & deficiam, erod, sicut ceteri homines.* Miratur S. Ephrem, quomodo Samson, eximie pulchritudinis, fortitudinis, & sanctimonie vir, vinci potuerit? *Quis, inquit, Samsonem pulchrior? qui septem crines in capite gestabat, qui septiforme lumen designabant gratia. Quis illo fortior? qui leonem terribilem solus in via percusserat, & vna maxilla asini, mille viros alienigenas reiecit. Quin & tanta erat sanctimonia, vt in inopia aqua orante, ex arrepta in manu eius mandibulâ asini, aqua scaturirent. Atq; hunc tanta sanctitatis, tanta fortitudinis virum, propria mulier deturbauit.* Ponderate quæso, quos vicerit, & à qua victus sit. Vicit leones, vicit exercitus, vicit naturam; sed vicit eum mulier. Pariter Leuitici 24. locutus fuerat Dominus ad Moysen. *Præcipe filiis Israël, vt afferant tibi oleum de oliuis purissimum, ac lucidum, ad concinnandas lucernas, iugiter extra velum testimonij in tabernaculo federis. Ponerq; eas Aaron à vespere usq; ad mane coram Domino.* Vbi in illis lucernis accensis, Deus exprime-re voluit gloriam & felicitatem regni Israëliti, ad cuius conseruationem totus, quantus erat, populus conferebat oleum purissimum, hoc est, mutuam charitatem, & concordiam. Quamdiu enim oleum concordie & charitatis in regno Israëliti non defecit, tamdiu florebat, & splendebat, vt clarissima lucerna populus; postquam autem euanescente cepit oleum illud, nimirum illa animorum consensio, & vnanimitas, breui post extinctus est populus, periit regnum. De quo pulchrè Origenes homil. 13. in Leuitic. *Dum ergo, inquit, populus ille habebat oleum, quod conferret ad lumen, lucerna non est extincta.* Nam quemadmodum de adiuncto oleo lucerna

Ibidem.

S. Ephrem

Leuit. 24

Concordia
& charitas
regna conseruat.

viuit; ita vt deficiente oleo prorsus deficiat; sic populus, sic splendor Reipublicæ, tamdiu affulget, quamdiu oleum concordie in ciuibus patriæ durat. Erat profectò Reipublicæ Israëlitiæ splendor per quam viuendus, dum ciues inter se optimè cohærent, hoc est, dum non priuato commodo, sed publico bono totis animis incumberent. Vbi verò ingressa est animorum dissensio; ubi in locum boni communis, irrepsit priuata cupiditas; in locum liberalitatis, auaritia, protinus extinctus est vniuersus ille populus Israëliti. Quia & ipse Saluator ruituri mundi, non aliud signum posuit, nisi defectum olei charitatis, & concordie: dum sciscitantibus discipulis, quando futura esset vltima sæculi consummatio, respondit: *Refrigesce charitas multorum: qui autem perseuerauerit usq; in finem, hic saluus erit.* Matt. 24. Quoniam igitur ob defectum olei, & homines excelsi animi, per Samsonem adumbrati; qui interpretatur Sol, & regna florentissima intereunt. Ideò in hodierna festiuitate, abundantiam olei in B. Catharina vobis monstrabo, vt illud tempestiue nostris lucernis procuremus, ne forte extinguantur.

Triplex oleum in B. Catharina reperio, inprimis summam prudentiam cum fidei ardore coniunctam. Prudentia nihil est aliud, nisi virtus, seu animi affectio, quæ cum vera ratione coniuncta, vim habet ad regenda omnia, quæ ad vitam degendam pertinent. Vel, est habitus cum recta ratione consultandi, & agendi ea, quæ homini per totam vitam sunt bona, vel mala. Vnde officia prudentiæ assignantur, rectum consilium dare, bonum à malo, verum à falso discernere, rectè cum alijs versari, perspicere occasiones, verbis solerter, & prudenter vt, ad omnem consultationem, & tempus, & diligentiam adhibere, operam & oleum in rebus vanis, & minus necessarijs non perdere. Materia verò prudentiæ, sunt ea omnia, quæ sunt bona & vtilia.

Hinc

Matt. 24.

Prudentia
quid sit.

Prudentiæ
officia.

Hinc Plato 3. de legibus, eam ducem & Principem omnis virtutis appellat. Pythagorei matrem, & oculum omnium virtutum, cum ipsa sola ostendat mediocritatem, quæ in omnibus virtutum actionibus est tenenda, & ideo rara est hæc virtus: nam teste Boëtio, multi sunt docti: sed pauci prudentes. Putatisne maiorem prudentiam unquam reperitam fuisse, quam in B. Catharina Senensis? quæ non tantum insignes legationes in rebus summè arduis feliciter absoluit, sed quod magis mirandum, à prima statim ætate, Christi iugum portare in sancta Religione D. Dominici elegit.

Altissimum montē Horeb quondam conscenderat Elias iussu Angelī, cum Domino Deo locuturus: *Cumq; venisset illuc, mansit in spelunca.* 3. Reg. 19. Consurrexit vehemens turbo, à cuius impetu commota sunt montium cacumina, & petrae inuicem collidebantur: *Spiritus grandis, & fortis, subvertens montes, & conterens petras ante Dominum.* Allocutus est Eliam Angelus: *ecce Deus transit?* ille tamen imperterritus respondit: *non in spiritu Dominus.* Successit post ignita commotio, ipsum aërem potenter adurens, & lapidum duritiem, instar ceræ liquefaciens. Præmonuit iterum Angelus de aduentu Domini Eliam: *Ecce Dominus transit.* Sed ille nihil perturbatus, nec ibi Dominum esse credens, respondit: *Non in commotione Dominus, nec in igne.* Flare tandem cepit delicatissimus ac tenuis aër, & post ignem sibilus aure tenuis. Quo viso Elias, pallio abscondit faciem suam, præsentem Deum oculo corporeo non ausus intueri, teste Sacra pagina. *Quod cum audisset Elias, operuit vultum suum pallio, & egressus stetit in ostio spelunce, & ecce vox dicentis ad eum: Quid hic agis Elias.* Res stupenda: Deus, qui lucem habitat inaccessam, non detrectauit Moyse apparere in caligine nubis: *Veniam ad te in caligine nubis, ut audiat me populus loquentem ad te, & credat tibi in perpetuum.* Exodi 19. Ad Iobum summā afflictione pressum, non detrectauit

in turbine venire, qui potius proximans de turbine eum allocutus est: *Respondens autem Dominus, Iob de turbine, dixit: Non detrectauit populo Israëlítico in igne fumante apparere. Cumq; eduxisset eos Moyses in occursum Dei, de loco castrorum, steterunt ad radicem montis. Totus autem mons Sinai fumabat, eò quod descendisset Dominus super eum in igne, & ascenderet fumus ex eo, quasi de fornace: eratq; omnis mons terribilis.* Exodi 19. Coram Elia autem refugiebat Dominus esse in commotione, refugiebat esse in igne frementi, refugiebat esse in turbine. Sed ne miremini: Licet enim Deus lucis amator & conditor, horreat caliginem, eò quod reprobos spiritus, suosq; hostes æternæ tradiderit caligini; quia tamen populum Israëlítico à caliginosa & tenebrosâ Egypti terrâ eduxerat, ideo non detrectauit ipse caliginem, quæ non impedit, quominus eatur in lucem, ut sic populus ille de caliginosa seruitute eductus, spontè & liberè Deo seruire non recusaret. In Iobo pariter, amabat turbinem: quia iam tot malorum turbo eum Deo coniunctionem fecerat. At verò in Elia, quoniam persecutionum turbo multa mala fecerat, siquidē vniuersum Israël separauerat à diuino cultu, ut destructis aris templisq; solus Elias relictus videretur. Ita quippè turbo persecutionis vastauerat vniuersa, ut omnes prorsus in penam æternam inuolueret. *Dereliquerunt pactum tuum filij Israël: altaria tua destruxerunt, Prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus.* 3. Reg. 19. Quia ergo Deus turbines, procellasq; nocentes in Elia videbat, ideo ab illis abstinuit; in Iobo autem, quia vidit procellas non in malum, sed in bonum fuisse, amabat in procellis videri. Ita resoluit S. Methodius in Cat. Græca sic loquens: *Quoniam turbo tempestatis est auctor, nec Iobi fides in tempestate malorum vllum naufragium fecit, sed multo magis eluxit: idcirco Deus ad superioris ærumnæ procellam significandam, procellam item dum loquitur, sumit.*

Deus

Ibidem.

3. Reg. 19.

S. Methodius.

Deus itaq; se Eliæ videndum, & ex obliuione, sed ex summa prudentia id eos fecisse conijcio. Habebant secum in eadem nauicula præsentem Christum, ideo eius præsentia recreati, eius doctrinā exsatiati, nihil de panibus cogitabant. *Quia panem celestem habebant secum, quo refocillarentur, ideo terrestres obliti sunt.* B. Catharina abstinebat ab omni cibo istius mundi, quia præsentem habebat Christum, cuius conuersatione ad omnimodam satietatem reficiebatur, terrestris panis oblita, quasi iam in terris non viuens, coelesti illa beatitudine frueretur.

Multa satis beneficia præstiterat Raphaël Angelus Tobia, quando filium eius ducens ad Gabelum in Rages ciuitatem Medorum, à denotatione monstri marini seruauit. Postquam enim peruenissent ad fluuium Tygrin, & Tobias itinere fessos gelidis vellet pedes fluctibus recreare, immanis fera terrorem incutiens, magni instar ædificij, de profundo veluti ad prælium se erigens, mortem oculis flammis minitabatur. *Exiuit, ut lauaret pedes suos, & ecce piscis immanis exiuit ad deuorandum eum.* Tobia 6. Proh truculentam bestiam! proh pedum ablutionem charam! sæpè carō constant delicia, & inde nascitur vitæ tormentum, vbi voluntatis allestabat illicium. Tunc anxios Tobias clamores ingeminare cepit; sed comes Angelus monuit, timide non diffugere; verum piscis branchiam animosè prehensare: *Apprehende branchiam eius, & trabe eum ad te.* Dignum profectò supplicium, ut quæ innocuum fera ledere aggrediebatur, vndas & vitam amitteret.

Introduxit Raphaël Tobiam in domum Raguelis, ut filiam eius Saram in coniugem acciperet; sed quia dæmonium habebat, quod septem viros, quibus tradita fuit, occiderat; ne Tobia quoq; idem eueniret, fel, cor, & iecur piscis, certissima ad fugandum dæmonium arma illi subministravit, dæmoniumq; à virgine depulit: *Tunc Raphaël Angelus apprehendit dæmonium, & reliquit illud in deserto.*

Deus itaq; se Eliæ videndum, & ex obliuione, sed ex summa prudentia id eos fecisse conijcio. Habebant secum in eadem nauicula præsentem Christum, ideo eius præsentia recreati, eius doctrinā exsatiati, nihil de panibus cogitabant. *Quia panem celestem habebant secum, quo refocillarentur, ideo terrestres obliti sunt.* B. Catharina abstinebat ab omni cibo istius mundi, quia præsentem habebat Christum, cuius conuersatione ad omnimodam satietatem reficiebatur, terrestris panis oblita, quasi iam in terris non viuens, coelesti illa beatitudine frueretur.

Multa satis beneficia præstiterat Raphaël Angelus Tobia, quando filium eius ducens ad Gabelum in Rages ciuitatem Medorum, à denotatione monstri marini seruauit. Postquam enim peruenissent ad fluuium Tygrin, & Tobias itinere fessos gelidis vellet pedes fluctibus recreare, immanis fera terrorem incutiens, magni instar ædificij, de profundo veluti ad prælium se erigens, mortem oculis flammis minitabatur. *Exiuit, ut lauaret pedes suos, & ecce piscis immanis exiuit ad deuorandum eum.* Tobia 6. Proh truculentam bestiam! proh pedum ablutionem charam! sæpè carō constant delicia, & inde nascitur vitæ tormentum, vbi voluntatis allestabat illicium. Tunc anxios Tobias clamores ingeminare cepit; sed comes Angelus monuit, timide non diffugere; verum piscis branchiam animosè prehensare: *Apprehende branchiam eius, & trabe eum ad te.* Dignum profectò supplicium, ut quæ innocuum fera ledere aggrediebatur, vndas & vitam amitteret.

Introduxit Raphaël Tobiam in domum Raguelis, ut filiam eius Saram in coniugem acciperet; sed quia dæmonium habebat, quod septem viros, quibus tradita fuit, occiderat; ne Tobia quoq; idem eueniret, fel, cor, & iecur piscis, certissima ad fugandum dæmonium arma illi subministravit, dæmoniumq; à virgine depulit: *Tunc Raphaël Angelus apprehendit dæmonium, & reliquit illud in deserto.*

Tobias
à deuora-
tione pi-
scis marini
per Ange-
lum ser-
uatus,

Tobia 6.

Tobia 8.

B. Catharina per
octo annos
sola Eu-
charistiā
vixit.

Matt. 16.

Deus

ferro superioris Aegypti. Tobia 8. Insu-
per saluum & incolumem ad do-
mum paternam reduxit, patriq; eius,
visum restituit. Cumq; valediceret
Tobia, aperuit quod Angelus esset:
Ego sum Raphaël Angelus, unus ex septem,
qui astat ante Dominum. Tobia 12.

Ibid. 12.

Quali diceret: non putetis me ho-
minem esse, licet in specie hominis
vobiscum conuersatus sim: sum
enim Angelus, sum spiritus, sum im-
mortalis. Videbar quidem vobiscum
manducare, & bibere: sed ego cibo inui-
sibili, & potu, qui ab hominibus videri
non potest, utor. Cur obsecro non ve-
ram, sed apparentem tantum man-
dicationem, & bibitionem suam al-
legat? Responder Chrysologus: *Quia*
erubescere, qui caelesti fruebatur beati-
tudine, cibis indigere humanis. Hæc est
suprema Angelorum excellentia atq;
altitudo, cibis humanis non indige-
re, eodemq; saginari cibo, quo Deus.
nimirum ipsa gloriâ, ipsa luce, ipsa
Dei maiestate. Quod si iuxta sanam

S. Chrysol.

Sibi pro-
prietates
in mandu-
cationem
transcunt.

S. August.

Philosophiam alius eas induit pro-
prietates, quas cibis, quo sustentan-
tur: ergo si Angeli cibo pascuntur
diuino, & quo ipse Deus, quid erunt?
quas induent proprietates, nisi dei-
ficas? nisi diuinas. Felices profectò
tali potu, tali cibo, & eò feliciores,
dum non ad mensuram, sed ad sagi-
nam habent. Quod præclare adno-
tauit D. August. in Psal. 66. super illa
verba: *Situi in te anima mea:* in hunc
modum discurrens: *modò Angeli non*
sitiunt, quomodo nos? non esuriunt, quo-
modo nos? sed habent saginam veritatis,
lucis, immortalis sapientia, ideo beati sunt.
Obstupescite saginam: luce susten-
tantur Angeli, ac gloriâ ipsâ diuini-
tatis, non alio vtuntur cibo, quam
diuino; non alio sustentantur potu,
quam superatissimo diuino splendore,
& ad hæc ad saginam, ad reple-
tionem, ad ultimam saturitatem: &
ideo terrena fastidiunt, à nostris ci-
bis abhorrent.

Quid aliud faciebat B. Cathari-
na, nisi erubescere humanis indige-
re cibis: erubescere mundi ferculis
recreari; erubescere cum homini-

bus conuersari; sed in sancta Religio-
ne D. Dominici, austeram ducens vi-
tam, perpetuis corpus suum macera-
bat ieiunijs. Quia quasi iam in terris
non viuens, caelesti fruebatur beati-
tudine, nec alio cibo, nisi diuino
splendore refici volebat. Hinc illi ar-
dens desiderium, frequenter acce-
dendi ad Sacram communionem ine-
rat, quam de manibus ipsius Christi,
Angelorum, & Sacerdotum, cum
summa veneratione accipiebat, sciens
probè eos, qui tali cibo pascuntur,

vitam Angelicam ducere, & in ipsum
Christum, qui semel mortuus amplius
non moritur, transmutari, iuxta il-
lud: *Qui manducat meam carnem, in*
me manet & ego in eo. Quippè Sacra

communio, non solum vires corpo-
rales corroborat, vt docet Sanctus
Damasceus libro 4. cap. 14. Vbi
de Sacramento altaris dicit: *cedit in*
anima & corporis presidium. Verum,

etiam peculiarem quandam vnionem
moralem, inter carnem Christi, &
carnem dignè comunicantis causat:

Qui enim dignè sumit Eucharistiam,
per affectum vnitur Christo, non so-
lum quoad animam; sed etiam quo-
ad corpus, ex qua vnione prouenit,
vt Christus reputet illam carnem,
tanquam peculiari titulo suam, & cui
peculiari ratione debeat consulere:
quoniam nemo carnem suam odio
habere solet. Hoc innuere voluit

Apostolus 1. Cor. 10. loquens: *Vnum*
corpus sumus omnes, qui de uno pane par-
ticipamus. Et S. Chrysosth. hom. 60.
ad populum Antiochenum: *Hoc, in-*
quit, pane pascimur, huic nos unimur,
& facti sumus unum corpus, & una caro.

Cum ergo B. Catharina, per Sacra-
mentum Eucharistiæ Christo specia-
liter vnita esset, meritò cibum ter-
renum fastidiebat. Solâ Eucharistiâ
per octo annos victitans. In quo su-
perauit multas sanctas mulieres, &
viros, qui solâ Eucharistiæ alimoniâ,
vitam corporalem aliquandiu tra-
duxerunt. Nam teste Bozio lib. 15.
de signis Ecclesiæ cap. 2. Virgo quæ-
dam sumptâ Eucharistiâ, viginti &
vna diebus, extra sensus posita, per-
stitit

Ioan. 6.

S. Damasc.

Sacra Eu-
charistia
inter su-
mentem
eam &
Christum
vnionem
moralem
causat.

1. Cor. 10.

S. Chrysol.

Bozium.

Euchari-
stia virtus
insoluen-
tanda vita
humana.

stetit immobilis, tota in coelestibus
contemplandis defixa. Maria Ognia-
censis, triginta quinque dies ieiuna per-
mansit, cibo huiusmodi nutrita diui-
no. Bonigniorius Cuiaguera refert,
virginem quandam nomine felicem,
ex Oppido Barbarani Romæ, quinque
totas quadragesimas, solâ Eucharistiâ
transegisse. Ludouicus pius Impera-
tor in supremo morbo, quo obiit,
totos quadraginta dies ieiunans tran-
segit, solam Eucharistiam quotidie
sumens. Annonius pariter lib. 4. &
Sigibertus narrant, in territorio Tul-
lensi, puellam quandam post Eucha-
ristiam sumptam, primò decem men-
ses abstinuisse panem; deinde tricenarium
totum, omni cibo & potu. At verò
B. Catharina, per octennium solo ci-
bo Eucharistico vixit, quàm cum per-
ciperet, miris modis afficiebatur.

Cantic. 1.

LXX.

Murenulæ
stigmata
Christi &
obedientiæ
significant.

S. Cyrillus
Hierosol.

Aliud oleum in B. Catharina re-
perio, oleum obedientiæ, quod apud
Deum pro summo ornamento habe-
tur, & ideo Deus hoc oleum per mu-
renulas adumbrare voluit. Cantic. 1.
sponsam suam alloquens: *Murenulas*
aureas faciemus tibi, vermiculatas ar-
gento. Alia lectio habet: *In aures &*
monilia aurea tibi fabricabimus, cum mi-
nutulis argenteis punctis. LXX. legunt,
cum stigmatibus. Murenulæ quippe
duo significant: in primis stigmata
vulnerum Christi, de quibus gloria-
batur S. Paulus, Galat. 6. *Ego enim*
stigmata Domini Iesu, in corpore meo por-
to. Noluit S. Paulus gloriari in sa-
pientia, in maiestate, in potentia mi-
raculorum patratiuâ: quia quidquid
est honoris, & gloriæ, & maiestatis,
& virtutis, id totum in vulneribus
Christi cumulatissimè reperitur. Ita
resoluit Cyrillus Hierosol. Catech. 13.
inquiens: *Gloriatio sanè Ecclesia Ca-*
tholica est omnis Christi actio, gloriatio
verò gloriationum est crux, ergo summa
gloriatio in vulneribus Christi. Quod
probè sciens Paulus, stigmata vulne-
rum Christi, tanquam murenulas,
tanquam omnium ornamentorum
summum ornamentum portare vo-
lebat. Non defuit hoc ornamentum
B. Catharinæ: accepit enim mure-

nulas cum stigmatibus Christi, quan-
do vidit Dominum crucifixum, ma-
gno cum lumine aduenientem, & ex
eius vulnere cicatricibus quinque
radios, ad quinque loca sui corporis
descendentes. Qui sanguineum co-
lorem mutantes in splendidum, &
in formam puræ lucis, instar mure-
nularum corpus eius mirè exorna-
bant. Ad tantam enim humilitatem
ex illo beneficio insolito, sibi diuini-
tatis præstito deuenit, vt Dominum
IESVM sollicitè precaretur, ne cicatri-
ces illæ, stellarum instar in eius cor-
pore fulgentes, apparent. Nole-
bat Thomas Apostolus credere Chri-
sti resurrectionem, nisi fixuram clauo-
rum in corpore eius videret, &
manibus suis palparet. *Nisi videro fi-*
xuram clauorum, & misero manum meam
in latus eius, non credam. Cur obsecro
Thomas vestigia fidei ita sollicitè in-
quirebat? cur tam piè patientem
IESVM, adeò durè discutere voluit re-
surgentem? cur ea vulnera, quæ ma-
nus infixerat impia, deuorâ suâ dexte-
râ sic resulcare cupiebat? cur latus,
quod impij militis lancea patefecer-
at, refodere obsequenti manu nite-
batur? cur dolores persecutorum fu-
roribus irrogatos, famulantis Apo-
stoli curiositas renouare satagebat?
cur tormentis Dominum, cur poenis
Deum, cur coelestem medicum pro-
baturus discipulus, de vulneribus re-
quirebat? Equidem non cunctatio-
nem, sed prophetiam, & piam Tho-
mæ ambitionem in hoc agnosco.

Cognouerat prophetali spiritu Apo-
stolus, sola vulnera à Domino ad in-
diciu suæ resurrectionis seruata.
Sciebat ex his vulneribus maximum
in hominem ornamentum redunda-
re, ne ergò resurrexisse Dominum,
aut ipsa in posterum dubitaret impie-
tas, aut illi ex Christi cicatricibus or-
namentum deesset, piâ audaciâ vul-
nerum exhibitione postulauit. Quid
ergò Christus? spontè præstat, quod
Apostolus tardius implorat: *Venit*
Iesus, & dixit Thomas, infer digitum
tuum huc, & vide manus meas, & asser-
manum tuam, & mitte in latus meum,
H h h 2

Ex vulne-
ribus Chri-
sti quinque
radij in cor-
pus B. Ca-
tharinæ di-
manarunt.

Ioan. 20.

& noli

Et nolite esse increduli, sed fideles. Ioan. 20. ^A Miratur vehementer Chrysologus, & dicit: *Ve Thomas crederet in Christum, iterum patefecit vulnera, & iterum compulit Christum pati.* Stupendum profecto Chrysologi effatum, utique in vera Theologia proclamatum est, Christum post suam resurrectionem habere corpus impassibile, quomodo ergo iterum pati potest, vulnera sua Thomae ostendens? Resolvit Chrysologus, quia in Christo fuit humilitas profunda, unde & illas vulnerum suorum cicatrices occultare voluisset, nolens detegere, quanta pro nobis pateretur. Quia tamen hoc necessitas credendae eius resurrectionis omnino exigebat, ideo non sine aliqua erubescencia, vulnera illa monstravit spectanda & palpanda, atque pro hac iterum quodammodo pati compulsus est. Non absimilis fuit S. Catharina, stigmata vulnerum, Christi in suo corpore suscepit, sed praenimia humilitate ea occultare studuit, orans Dominum, ne oculis hominum apparerent.

Deinde, istae murenulae, siue in aures, significant obedientiam perfectam, ut notat S. Gregorius libro ultimo Moral. cap. 10. *Sicut enim, inquit, obedientia est virtus, qua per auditum intrat: iuxta illud Dauidicum Psal. 17. In auditu auris obediuit mihi; ita per ornamentum aureum satis aperte, perfectissima obedientia significatur.* Atque hanc ob causam, in aures solent aurium foramini innecti, seu infigi; sic autem innexae, aut infixae, non ita facile remouentur, sicut annuli e digitis, aut monilia e collo, quae facile apponuntur, & remouentur. Ut nimirum per in aures foramini aurium infixas, denotetur constans & perfecta obedientia. Et quid de S. Catharina loquar, nonne his murenulis, scilicet perfecta obedientia splendebat. Quo die, vel qua hora Adamus primam aspexit lucem, in paradiso positus, statim praeceptum accepit, quo abstinere iubebatur, a scientiae boni & mali ligno. Gen. 2. *Praecepitque ei dicens: ex omni ligno paradisi co-*

mede, de ligno autem scientiae boni & mali, ne comedas. Quam ob causam Adamo praeceptum hoc in principio statim positum? cur prohibitus esu ligni alioquid licitus? Equidem, ut sic purae obedientiae meritum acquireret homo, & diuinæ iurisdictionis imperium in homine innotesceret, quem a tali esu arcebat, non aliqua rei malitia intrinseca, aut disconuenientia. Ut obseruat S. Bonauentura in citatum scripturae locum: *Deus, inquit, prohibuit homini esum illius ligni, propter meritum obedientiae acquirendum ex parte hominis, & propter ostendendum iurisdictionis suae imperium in homine.* Ita planè procedebat Deus cum B. Catharina, eam in ipsa statim infantia, ad suum obsequium trahens, dum se ei vix sextum ætatis annum attingenti, spectandum exhiberet. Cuius amore ita statim exarsit sancta puellula, ut subito votum virginitalis emitteret, teste Raymundo Capuano. *Vorum, inquit, emisit virginitalis, annos duntaxat nata septem, atque se totam Virginis precibus commendauit, ut sibi in sponsum impetraret filium suum, cui ipsa Virginitalitatem suam offerebat, voto emisso.* Murenulis igitur aureis argento vermiculatis, adornauit illam Christus, quia suae obedientiae æmulatricem esse voluit. Christus à primo suae conceptionis instanti, obedientissimum se Patri exhibuit, ut de illo testatur Isaias cap. 50. *Erigit mane, mane erigit mihi aurem, ut audiam quasi Magistrum.* Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico: *retorsum non habui, corpus meum dedi percutientibus.* In quibus verbis fatetur Christus, sibi erectas & apertas fuisse aures ad audiendum mane, hoc est cum primum apparuit homo in utero matris, iam Deus pater ad eius aures intonabat, iam erigebantur eius aures, & aperiebantur, ut praecepta Patris audiret, quae ipse libentissimè accepit, nec recusauit, cum posset; sed sub illis voluit perseverare. Sancta pariter Catharina, à primo vitae suae diluculo, statim Deo obedire, & eius sanctissima praecepta implere studuit, teste

S. Bonau.

Raymundus Capuana.

Isaias 50.

citato Raymundo. *Sex, inquit, annos nata Catharina, fuit valde deuota, atque ad preces & orationes fundendas maxime propensa, & in extasim sapientissime eleuata. Quod valde perfectam & exactam obedientiam designat.*

Tertium tandem oleum B. Catharinam video habuisse, oleum vnguentorum Christi, id est, sanctorum operum, quibus à prima statim infantia assueuerat. Scribit enim Raymundus: *Sex annos nata Catharina, desiderabat plurimum in eremum se conferre, ut Sanctorum Eremitarum vitam imitaretur, ibique degeret in solitudine.* Decreuit summo mane illuc pergere, panem portans: cumque in speluncam quandam peruenisset, ibidem magna cum delectatione, & solatio se continuit, vacans orationi tota animi intentione, adeo ut eius corpusculum saepe à terra eleuaretur. Hoc oleo quondam, totum cor diuinum rapuerat coelestis sponsa. Cantic. 4. *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui.* Vbi coelestis sponsus loquitur non de vno ex oculis, aut de vno ex crinibus; sed sub imagine oculorum, qui interiori vniti, res singulares siue simplices vident, vnum oculum & vnum crinem accipit, ut ostendat sponsam inde maxime commendari, & sponsi cor percutere, seu in sui amorem omnino allicere, quod totam oculorum aciem, in ipsius charitatem & obsequium defixam habeat. Huc omnes cogitationes suas, & curas reuocans, ac tanquam in scopum dirigens, ut vnica sit eius sollicitudo, vnus amor, vnum negotium, animae scilicet salus, & coelestium bonorum studium. Sic locum hunc exponit Gilbertus Serm. 30. in Cantica. *Aspectus, inquit, aspectum prouocat, ideo tuo illum tenta vulnerare prospectu, oculi tui semper ad Dominum, ut amoris tui nutibus capiatur, illaqueatur crinibus.* Non tamen dicit, in oculis, & crinibus, quasi in pluribus, sed quasi in vno, mox subiungens: *Oculus eius vnus est, si parus est: vnus est, si ad plura non est: vnus est, si quodammodo simplicatus, & strictus, &*

Gilbertus.

directus in vnum est, non fissus, non diffusus, non sparsus in multa. Oculus tuus vnus est, si intendis, & intueris semper in vnum, & in illum vnum. Conuenit huic expositioni D. Anselmus, citata verba: *vulnerasti cor meum, ita exponens: quia oculi in te vniuntur conspiciendo.* Quod spectat illa Tertulliani in lib. de pallio excusatio, quod Jureconsultus cum esset, reiecta tamen toga, pallioque suscepto, ut forensi tumultu, ac saecularibus negotijs se penitus abdicauerit, & strictius atque angustius vitae genus capeffens, vni animae saluti grauius operam impenderet, illud pronuntians: *Ego nihil foro, nihil campo, nihil curia debeo, nihil officio aduigilo, nulla rostra praecurpo, nulla pratoria obseruo, cancellos non adoro, subsellia non contundo, iura non conturbo, causas non elatro, non iudico, non milito, non regno, secessi de populo: imo vnicum negotium mihi est, nec aliud nunc curo, ne curem.* Palam faciens, vni animae negotio, velut creditori, cui ipse vix soluendo esset, debitorem se fuisse, reliqua omnia, nullum in ipsam ius habuisse, ut ea curare deberet.

S. Anselm.

Germanus tamen & literalis illorum verborum, *(Vulnerasti cor meum soror mea, sponsa mea in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui.* Sensus hic esse videtur. Quasi diceret coelestis sponsus: non opus est tibi rebus pretiosissimis, quibus me à corde faucio teneas, sed vno tantum oculorum coniectu, vno ex capillis tuis, qui à capite inuolitat collo tuo, sic cor meum pereuntis, ut mihi auferre, & tibi tanquam rem propriam vendicare videaris. Hinc LXX. legunt: *Abstulisti à nobis cor nostrum.* Expositio LXX. Tugurina: *Vendicasti tibi cor meum, soror mea. alij excoristi me.* Sanctus vero Ambrosius Epistola 11. *Corde nos cepisti soror mea sponsa, corde nos cepisti ab vno ex oculis tuis, & in vno crine colli tui.* Vbi S. Doctor, vocem istam cor, non pro sponsi, sed pro sponsae corde accipit, indicare volens, quod sponsus teneri se dicat vnicuique capillo sponsae, ex corde & animo oblato; H h h 3 nec

Tugurina.

S. Ambro.

nec aliunde nisi corde capi. Nil melius : qui enim cor suum purum Deo offert, se totum offert, nihil sibi reseruans, & ideo dignus esse videtur, ut totum quoque cor Dei in se transferat. Hæc est aurea magni Augustini sententia, Serm. 3. de natali domini : *Sunt, inquit, multi, qui vouent, alius oleum, alius ceram, ad luminaria noctis, alius ut vinum non bibat per aliquot annos, alius ut ieiunia certo tempore faciat, alius ut carnes non comedat, non est votum istud optimum, & perfectum, adhuc melius volo. Non diligit Deus, neque speciem tuam, nec oleum tuum, nec ieiunium tuum; sed hoc, quod te hodie redemit, ipsum offer. hoc est, animam tuam. Et si interroges me, quomodo animam meam, quam habet ipse in potestate, offeram? & ego respondebo tibi; moribus sanctis, cogitationibus castis, operibus fructuosius, auertendo à malo, & conuertendo ad bonum. Quia ergo S. Catharina, totum cor suum immaculatum Deo obtulerat, mundum & terrena omnia*

S. August.

abdicans, ideo etiam totum cor Dei in se abstulit.

Quare cum hisce turbulentissimis temporibus, per mutuas discordias, & intestina bella, lampades nostræ, id est regni opulentæ prouinciæ, quæ antea toti mundo, operibus, potentiâ, & concordia lucebant, iam penitus extingui incipiant. Dum omnia in contemptum pessum eant, confusio principatum tener, agri steriles & inculti manent, panis pauperum absumptus, miserabilem colonis interitum minatur. Triplex hoc oleum, prudentiæ, obedientiæ, & vnguentorum, id est, bonorum operum, postulemus à Deo per intercessionem B. Catharinæ, quæ cum cor Dei in manibus suis habeat, nihil est, quod impetrare non possit, & sic illa patrocinate, relucescent iterum lampades nostræ, ad laudem Dei, Ecclesiæ, & patriæ incrementum, hostium verò terrorem, Am.

DIE SANCTORVM APOSTOLORVM PHILIPPI & IACOBI, CONCIO PRIMA.

Ego sum via veritas & vita. Ioannis 4.

Christo præeunte, homini Dei mandata seruanti, non est arduum ad cælestem gloriam peruenire.

Insatiabili quodam affectu, quilibet mortalium in vitam & veritatem propendet. Auditores. Sed viam rarus homo inuenit, quasi uero veritas & vita facilius sit homini; quam via salutis cognita. Et reuera sic res habet: Etenim Deum optimum maximum esse vitam æternam, immutabilem, intelligibilem & intelligentem, sapientem & sapientes facientem, etiam sæculi huius Philoso-

phi, lumine naturali & subtilissimo ingenij acumine solertissime inuestigauerunt. Eundem quoque supremum rerum omnium opificem, esse veritatem fixam, stabilem, & inclinabilem, ubi rerum omnium creaturarum rationes eminentissimo modo continentur, videntur: licet de longinquo, quia in fumo tenebrarum infidelitatis, & in errore probrofi gentilismi positi: sed quæ viâ ad eam, tam magnam & ineffabilem atque

atque beatificam possessionem perueniendum esset, non inuenerunt. Et unde obsecro mundi sapientibus, tanta tamque sublimis scientia infusa erat, ut incretam illam veritatem & vitam, sine principio & fine durantem, atque omnia viuificantem, in media idololatrarum impierate, cognoscerent? Nunquid Deus ad quemquam eorum locutus est? Nunquid legem acceperunt, sicut filij Israël per Moysen? minime: unde ergo cognouerunt veritatem à fide orthodoxâ alieni? Respondet Apostolus ad Romanos: *Reuelatur ira Dei de celo super omnem impietatem, & iniustitiam hominum, qui veritatem in iniquitate detinent, & ostendit, quia quod notum est Dei manifestum ex illis.* quasi diceret Apostolus: Deus quibus nec legem dedit, nec palam locutus est, illis se ipsum manifestauit, inspirando, ut per ea quæ facta sunt, illum agnoscerent: ut docet Apostolus ibidem. *Inuisibilia eius, inquit, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.* Quasi diceret: frustra se excusat gentilis, frustra barbarus, frustra Ethnicus, quod Deum non cognouerit. Interroga enim vel ipsum mundi ornatum, cœli fulgorem, dispositionem siderum, solem diei oblectamentum, lunam noctis solatium; interroga inquam vel ipsam terrâ fructificantem, herbis, lignis, animalibus plenam, hominibus refertam. Interroga mare quantis & qualibus natalibus plenum? Interroga æra quantis volatilibus viget. Interroga omnia in hoc orbe subluuari, siue etiam in cœlo existentia? Nonne vnanimi voce tibi responderunt, *Deus nos fecit.* Magna igitur hominum erat felicitas, dum in notitiâ eorum veritas & vita, scilicet; Deus ipse in notitiam veniret eorum. Verum summa melancholia animos illorum ex altera parte premebat, quod viam ad beatam illam, æternæ veritatis & vitæ possessionem perducentem, inuenire non possent. Idcirco ne aut desperatione frangatur mens fidelium sæpius queritantium, quo itinere in cælum eundum sit;

aut certe superbia ventiletur, præsumendo tam longinquum iter sibi non esse arduum, Christus nobis hodie fausto pede præit, & viam perfectam salutis monerare promittit, quam nos eius vestigia sequendo, considerabimus.

Non est mirum, quod nobiles illi gentium Philosophi, qui ultra humanæ sortis conditionem sui ingenij capacitate euolare videbantur, viam salutis non agnouerint; cum etiam, non pauci Christianorum, quibus amicum cœli lumen vberius affulsit ab hac semitâ passim aberrerent. Facile enim homo aut in sinistram, aut in dextrum latus declinat, quando diuisum iter ingreditur. Diuisa prorsus est via ad æternitatem; nam vna angustissima, quæ ducit ad vitam; altera latissima, quæ trahit ad perditionem, ut præclare cecinit Mantuanus illo tuo celebri Epigrammate.

Nam via virtutis dextrum petit ardua callem.
Difficilemque aditum primum spectantibus offert;
Sed requiem præbet fessis, in vertice summo.
Molle ostendit iter via lata: sed vltima meta
Præcipitat captos, voluitque per ardua saxa.

De qua re eleganter differit Laurentius Firmianus lib. 6. diuinarum institutionum cap. 4. *Via, inquit, perditionis sic est composita in aspectu, ut plana & patens, omni genere florum atque fructuum delectabilis esse videatur; via vero illa cælestis difficilis, & diuisa proposita est, vel spinis horrentibus aspera, vel saxis exstantibus impedita, ut cum summo labore ac pedum tractu, cumque magna, cadendi solitudine sit per illam cumbens gradiendum.* Quod non minus eleganter comprobat D. Hieronymus, & D. Paulinus Episcopus Nolanus, in Epistola 14. ad Celantiam de hac duplici via in eum modum scribens. *Vide, inquit, quanta inter has vias separatio sit, quantumque discrimen. Illa ad mortem; hæc tendit ad vitam: illa celebratur & teritur à multis; hæc vix inuenitur à paucis: illa viris per consuetudinem, quasi declinior ac mollior, & velut quibusdam amana floribus volutatum, facile ad se rapii commecantium multitudinem; hæc vero insueto calle virtutum tristior, atque horridior, ab his tan-*

Laurentii Firmianus.

D. Paulus. S. Hieron.

iam eligitur, quibus non tam delectatio
itineris cordi est; quam utilitas mansio-
nis. Caterum laboriosam hanc salu-
tis viam, via illa lonata, qui inter
medios hostium cuneos vnico armi-
gero comitatus ascendebat, repræ-
sentasse videtur ad vnguē, interprete
Carthusiano. Per illas, inquit, tortuo-
sitate & difficultates itineris, figuraba-
tur, quam arcta sit via ad salutem. Viā
illius per quam lonatas ascendebat,
incommoditatem ex tribus colligit Sa-
gra pagina. Primum ex arduitate:
Ardua namq; erat, quia tendebat per
scopulos adeo præruptos, vt non am-
bulando, sed vix reptando vincere-
tur. Deinde, quia erat nimium ar-
cta: vtrinq; enim prominentibus ru-
pibus inclusa, vix duos tantum viros,
lonatam & eius armigerum, idque
vnum post alterum reptantes capie-
bat. Tertiò, quia erat summè aspe-
ra: Nam acuminatis scrupulis tan-
quam nouaculis constrata, & denta-
tis angulis tanquam falcibus circum-
septa, non solum innitentium pedes,
sed etiam quodlibet fulcimentum,
apprehendentium manus cruenta-
bat. Sic planè via salutis triplici hac
difficultate redditur humanis viribus
inaccessa. Ardua inprimis est teste
Clemente Alexandrino lib. 4. Stro-
matum, sub initium. Sudor, inquit,
ante virtutem est positus, via longa est
atq; accliuus ad ipsam. Quasi diceret:
Salutis via adeo accliuus est, vt a ne-
mine percurri queat, nisi prius terre-
narum affectionum sarcina depona-
tur. Quod etiam celestis sponsa in-
quit Cantic. 4. inquit: Capilli tui
sicut greges caprarum, quæ ascenderunt
de monte Galaad. Vbi per capillos, re-
rum celestium amatores significat,
eosq; non cum gregibus ouium aut
agnorum, sed caprarum comparat,
quæ rupibus assuetæ, neque in imas
valles desiliunt, neq; in aquosis pa-
scuis oberrant; sed ardua atque ac-
cliuia loca perpetuo capeunt, vt
quò altius ascendunt, eò magis sibi
quiescere videantur; vt scilicet etiam
illi qui ad celestia aspirant, neq; ad
ima peccatorum, neq; ad aquata li-

bidinum declinent: sed semper in
altissimis Dei contemplationibus
mentem suam defigant. sic locum
istum exponit D. Ambrosius Ser. 16.
in Psal. 118. Vides, inquit, quod in
altis grex iste pascitur, vbi alijs præcipitia,
ibi capris nullum periculum? vbi alijs pe-
riculum, ibi gregis huius alimentum? ibi
cibus dulcior, ibi fructus electior. spectan-
tur à pastoribus suis, dumosa de rupe pen-
dentes, vbi luporum incursum esse non pos-
sunt, vbi facunda arbores fructum inte-
grum subministrant? ideo elegit eas Spi-
ritus Sanctus, quibus catum venerabi-
lis Ecclesia compararet. Non ergo am-
plius in humilibus peccatorum valli-
bus consistendū est illis, sed in arduos
montes perfectionis ocius euolan-
dum, qui viam salutis ingredi cu-
piunt. Quis enim ab hoc ascensu,
quantumuis difficili excusabitur? cum
imbecillimum quemque allocutus
Propheta Isaia 46. Numer. 9. dicat.
Super montem excelsum ascende, tu qui
Euangelizas Sion. Quis te ab hac ar-
dua salutis viā excusabit? cum ascen-
sum illius per se difficilem ita Chri-
stus Dominus suo exemplo emolli-
uerit, vt laboriosius non sit illum
corripere quam domum incolere iux-
ta illud Prophetæ Amos 9. Qui adifi-
cat in cælo ascensionem suam. Quasi di-
ceret: qui pandit iter in cælum, re-
quidem ipsa arduum & accliuē; suo
tamen exemplo ita facile ac planum,
vt non ascensio, sed mansio videat-
ur: Quod expendens Tertullianus
lib. 5. contra Marcion. cap. 10. Scitò,
inquit, ascensum illum exinde compla-
natum vestigijs Domini, & introitum ex
inde reueratum viribus Christi; nec ullam
moram, aut questionem Christianis in
limine occurruram; qui non dignosci ha-
beant illos, sed agnosci: nec interrogari,
sed admitti. Vbi perpendat obsecro
æternæ felicitatis appetens Christia-
nus, quantum utilitatis habeat via
ardua salutis, vt qui illam fuerit
emensus, sine mora statim in patriam
admittatur.

Non sine mysterio Christus Do-
minus, cum Euangelicam doctrinam
traditurus esset, ascendit in montem
Matthæi 5.

Matthæi 5. vt scilicet ostenderet,
quod in altitudine spiritualium vir-
tutum consistere debeat, tam is, qui
docet iustitiam Dei, vt Auctor Im-
perfectus hom. 9. innuit. Qui docet,
inquit, verborum suorum sit ipse exem-
plum, vt magis opere doceat; quam ser-
mone. Qui enim ambulat per conuallia
vita terrena, & loquitur altos sermones,
non alterum instruit; sed seipsum castigat.
Nemo enim potest in valle stare, & de
monte loqui: si in terra est animus tuus,
vt quid de cælo loqueris? si autem de cælo
loqueris, in cælo consiste. Debet & is,
qui iustitiam Dei audit, in alta æter-
næ beatitudinis cacumina tota mente
eniti: vt eleganter Auctor Imperfe-
ctus hom. 9. instruit. Qui, inquit, au-
dit iustitiam Dei, ideo, debet in altitu-
dine bonorum operum consistere; quia di-
scipulus imitator esse debet Magistri, si
autem in peccatis viuas, & audias iusti-
tia verba: iudicium tibi non salutem ac-
quiris; audis enim ne excusationem ha-
beas; si facere iustitiam non vis, vt quid Do-
ctorem appellas, cuius non vis esse discipu-
lus? Arduitas fortasse itineris te auo-
cat? verum salutis æternæ suauitas
ad tam arduum negotium satis te alli-
cere potest. Sed deterret adhuc non
vnius animum ab ingressu viæ salu-
tis, quia nimium arcta est; homo
autem liberiùs & licentiùs per latas
vias spatiatur; quam per arctas se-
mitas graditur. Quod animaduer-
tens Christus Dominus, illud consi-
lium fidei suo populo proponit,
Matt. 10. Estote prudentes sicut serpen-
tes. Serpens enim (vt docet Isido-
rus Pelusiota libro 1. Epistolarum,
Epistola 26.) arte ac versutiâ vetu-
statem exuit, in arcta quadam & an-
gusta rima sese comprimens, ac se-
nium deponens. Vult igitur Salua-
tor noster, nos quoque per arctam
viam, & afflictionem, veterem ho-
minem exuere, ac pro eo nouum reno-
uatur. Arcta igitur iustorum semita
est, quia inter vitæ istius tempora-
næ pericula angustissimè intercur-
rit; via autem impiorum latissima,

quia nullis terminis inclusa; sed su-
per omnia deliciarum sata prataque
amplissimè dilatatur, & quemadmo-
dum nautæ in mari nullis vijs cir-
cumscribuntur, sed toto Oceano
quasi vnica viā liberè spatiantur, sic
planè impij huius mundi, nullas ha-
bent vias perfectionis, nullas iustitiæ
semitas ingrediuntur, sed per omnia
vitiatorum genera impunè vagantur,
iuxta illud Sapient. 2. Nullum pratum
sit, quod non pertransseat luxuria nostra.
Sed spatiari ad libitum humanæ cu-
piditatis, non est ad æternitatem cur-
rere: angustum enim cæli ostium,
angustam pariter semitam postulat,
vt ipsemet Christus Dominus docuit
Matt. 7. Intrate, inquit, per angustam
portam: quod & ipse Salomon 3. Re-
gum 6. ingeniosè expressit, quando
in ipso oraculi ingressu fecit ostiola
delignis oliuarum; ibidem Num. 31.
At cur non potius ostia ingentia &
bipotentia, quæ angustissimi illius
templi magnitudini responderent.
Non alia certè de causa; nisi vt indi-
casset angustissimum fore aditum ad
salutem. Nam & in amplissimo illo
templo, celestis patriæ hierogly-
phico, quod vidit ac descripsit Eze-
chiel cap. 41. Erant, inquit Sacer
textus, duo ostia, & in duobus ostijs,
ex utraq; parte, erant bina ostiola, qua
in se inuicem plicabantur. Per quod
Deus in illa visione Prophetæ signi-
ficare voluit, neminem ad celestem
patriam admittendū, nisi prius de-
posito fastu, se ad huius ostioli an-
gustias accommodauerit.

Timeant ergo qui Iunonij in-
more malitis, plumati & ansati, chla-
mydatiq; incedunt; vel potius in-
morem pavonum pompaticè gra-
diuntur. timeant inquam, ne huius
celestis portæ angustijs excludantur.
Quod S. Chrysosthomus hom. 22. in
Genesim expendens, diuitem multis
opibus tumentem, & minimè Deum
timentem seuerissimè in hunc mo-
dum deterret. Qua, inquit, utilitas
hinc tibi homo? cum non multò post, cum
febriculâ quapiam corripieris, anima su-
bis enolans, nudum & vacuum te faciet?
Iii immò

Auctor Im-
perfectus.

Idem.

Isaia 40.

Amos 6.

Tertullianus

Matt. 10.

Serpens
veterem
pellem
exuit.

Sapient. 2.

Matt. 7.

3. Reg. 6.

Ezech. 41.

S. Chryso.

immò virtute quidem nudatum, vesti-
tum autem intusitiam, rapinis, auaritiâ,
gemitibus, eiulatibus, lachrymis orphano-
rum, insidijs, dolis. Quomodo poteris
grandes prementesq; illas sarcinas pecca-
torum ferens, per angustiam hanc portam
intrare? Demum via salutis est sum-
mè aspera: quia partim coenosa, iux-
ta illud Abacuc 3. num. 15. *Viam*
fecisti in mari equis tuis, in luto aquarum
multarum. hanc viam Christus Do-
minus, vt feliciter præiret suis fide-
libus, ingressus erat tempore passio-
nis suæ Psalmo 68. num. 3. *Infixum*
sum in limo profundis, & non est substantia.
Partim est laxosa Job 5. num. 23.
Cum lapidibus regionum pactum tuum.
Cuius lapideæ viæ typus præcessit in
Saul 1. Reg. 24. num. 3. vt enim
ibi Saul Dauidem inuestigabat, gra-
diendo super abruptissimas petras,
quæ solis ibicibus peruiæ erant; ita
planè Christum Dominum nonnisi
per rupes, & saxa atq; confragosa lo-
ca omnis amaritudinis & tribulatio-
nis quærere oportet. partim demum
via salutis est spinosa, iuxta illud Spi-
ritus Sancti Cantic. 2. num. 2. *Si-*
cuc lilium inter spinas, sic amica mea inter
filijs, in quem locum D. Bernardus
Serm. 48. in Canticis ita discursit.
Donec, inquit, *in carne est anima, in-*
ter spinas profectò versatur, & necesse est
patiatur inquietudines temptationum, tri-
bulationum aculeos, spina enim culpa est?
spina pana est? spina falsus frater est:
Vide inquit D. Bernardus, quomo-
dò cautè ambules inter spinas. Ple-
nus enim mundus est spinis; in terra
sunt, in aëre sunt, in carne tua sunt.
Versari in his, & minimè lædi, diui-
næ potentiae est, non virtutis tuæ.
Sed quia duplices sunt spinæ, aliæ
quidem vitiorum, aliæ verò tormen-
torum, ideo euulsis ex animo scele-
rum spinis, in spinis tormentorum
omnium huius sæculi, aliquantum est
immorandum.

Exodi 27. Scriptura sacra nar-
rat, columnas tabernaculi factas fuis-
se ex lignis sethim, seu vt vertit Diuus
Hieronymus ex lignis spinarum, per
quas columnas Venerabilis Beda li-

bro 2. de tabernaculo cap. 5. homi-
nes Christianos intelligit, qui quan-
tumuis scelerum spinas ex animo
euellant; tormentorum tamen spi-
nas sibi insigunt, vt pariter cum Chri-
sto, qui etiam spinis coronatus erat,
vacent à culpis; pænis tamen com-
pungantur. En quanta difficultas viæ,
quâ ad patriam incedendum est. ho-
mines quos prædestinavit Deus, an-
tequam accedant ad seruitutem Dei,
fruuntur in hoc sæculo tanquam de-
liciosa libertate, velut vna aut oliuæ
prudentes in suis frutetis; sed acce-
dens quisque ad seruitutem Dei, ad
torcularia se venisse cognoscat: con-
tribulabitur, conteretur, comprime-
tur, non vt in hoc sæculo pereat; sed
vt in apothecas defluat. Verum, ne
concidite animo Catholici, licet via
salutis adeò sit dura, arcta, & aspera.
non erit illam difficillimum tenere
mediam, inter sinistram desperatio-
nis, & dextram præsumptionis. Cum
ipsemet Christus Dominus seipsum
nobis hodiè hanc viam esse præbeat.

Ego sum, inquit, *via, veritas, & vita.*
Ioan. 4. Quasi diceret: quâ vis ire
homo, *ego sum via?* Quò vis ire, *ego*
sum veritas. vbi vis permanere, *ego*
sum vita? via ad salutem vera est
Christus, in qua quamdiu quisque
mortalium ambulat, securus est, quia
Christo præsentem nullus illi hostis
nocere potest. Verum iuxta hanc
viam innumera oboriuntur pericula,
quia si vel digitum à Christo recesseris,
laqueos diaboli non effugies.
Quod considerans Sapiens Prouer. 4.
num. 27. Sic per hanc viam cur-
rentes admonet: *Ne declines ad dex-*
tram, neq; ad sinistram. Quasi diceret:
neq; virtutibus, quæ sunt, insisteris;
neq; peccatis, quæ sunt, ad sinistram
subiiciare. Nam dicit iustus Iob c. 23.
num. 9. *Si ad sinistram iero, non ap-*
prebendam eum, scilicet Deum, si me
uertam ad dextram, non videbo illum.
Quid sit autem declinare ad dextram,
aut ad sinistram, explicat D. Grego-
rius lib. 16. Moralium cap. 15. *Ad si-*
nistram, inquit, *ire, est peccatorum de-*
lectationibus consentire; quia Deum ap-
preben-

Beda

Ioan. 4.

Prouer. 4.

Iob 23.

S. Gregori

prehendere non valet, qui adhuc in dele-
statione peccati per sinistram iacet. In-
dextram verò procul dubio vertitur, qui
de virtutibus eleuatur. Sed Deum vide-
re non valet, qui priuata letitiâ de bonis
actibus gaudet, quia in eo cordis oculum
tumor elationis premit.

Sed viam nobis hodiè Christus
proponit, scilicet seipsum humilem,
vt ambulemus in humili, si ad excel-
sum peruenire desideramus: qui
enim humilem IESVM non asperna-
tur, in excelso fortissimus permane-
bit. Quemadmodum docet D. Au-
gustinus tract. 45. in Ioannem. Hu-
milis, inquit, *via est Christus Dominus,*
qui graditur per hanc viam, oportet hu-
milem esse, vt sano corpore possit ad ter-
minum peruenire. Et quæ obsecro alia
causa humilitatis Christi, nisi infir-
mitas nostra? venit ille humilis in
mundum, docens humilitatem, quâ
redeamus: quia superbia nos redire
non sinebat. Superbia enim fecerat
recedere exaltatum humanum cor.
aduersus Deum, & negligens in ipsa
sanitate præcepta diuina, decidit ani-
ma in infirmitatem. ideo discat nunc
audire infirma, quem contempsit
fortis. Audiat, vt surgat; quem spre-
uit, vt caderet, audiat tandem expe-
rimento edocta, quod præcepto no-
luit obtinere. Docuit iam satis men-
tem humanam miseria sua, quid mali
sit à Deo fornicari. Recedere enim
ab illo simplici & singulari bono, in
istas momentaneas mundi volupta-
tes, in amorem sæculi corruptio-
nemq; terrenam, fornicari est à Deo.
Amor enim mundi adulcerat ani-
mam; amor autem Dei castificat il-
lam; quæ quamdiu de corruptione
sæculi non erubuerit, ad amplexus
illos æternitatis castos redire mini-
mè concupiscit, sed oblita quodam-
modo Dei & sui ipsius, iustificat ini-
quitates suas, & superbit in petulan-
tia, in luxuria, in honoribus, in po-
testatibus, in diuitijs, in potentia va-
nitatis. Verum vbi Christum agno-
scit viam esse salutis, protinus con-
funditur in sua impietate, displicet
sibi, confitetur feditatem, desiderat

pulchritudinem, & quæ ibat in omne
vitiarum genus effusa, contrita do-
lore poenitentiae, & castæ verecundiae
pudore confusa, redit ad Deum.

O felicem viæ istius transitum!
quæ omnes per seipsam currentes ex
hostium insidijs eripit, atq; ad por-
tum securitatis traducit? iuxta illam
Prophetæ obsecrationem. *Imple fa-*
cies eorum in ignominia, & quærent no-
men tuum Domine. Quasi diceret: li-
cet despicias ea quæ hominis sunt,
scilicet peccata; ne tamen hominem
ipsum, quem ad imaginem & simili-
tudinem tuam creasti, odio habeas,
sed excita in corde eius confusio-
nem; vt tandem miser homo redeat
ad se, & quæ temerè ac malitiosè
comisit, erubescat: ad te verò quem
dereliquit factorem suum, redeat.
Clamat iam ille qui factus est via. *In-*
trate, inquit, *per angustam portam.*
Matt. 7. Conatur ingredi homo, sed
impedit tumor, vt ergo detumescat
homo, accipiat humilitatis medica-
mentum, bibat contra tumorem, po-
culum amarum, sed salubre: scilicet
poculum humilitatis. Non sibi ma-
gnus tumidus homo videatur, sed de-
tumescat, vt apud Deum magnus sit,
vt de sua salute certus sit, vt in virtu-
tibus solidus sit. Non desideret mun-
di vana & caduca, non de pompa-
rerum labentium corruptibilibusq;
glorietur, sed audiat Christum di-
centem: *Ego sum via.* Ioan. 14. Quid
hoc est? disputat nimirum Deus cum
homine. Tumidus homo deierit, quâ
intrabo? Respondet Christus. *Ego*
sum via per me intra, quid ergo iam
quæris Christiane, quâ redeas? quò
redeas? quâ intres? cum tibi omnia
facturus sit Deus. leue tibi manda-
tum præscribitur. Humilis esto, &
intrabis per humilem IESVM ad æter-
nitatem. Et licet te iniquitas vndiq;
premat, ne tamen desperatione fran-
garis, quia prius à Deo amatus es,
antequam reperiretur in te, quod
amari dignum esset. Et quæ causa,
quòd Christus prius amauerit im-
pium, antequam illum suo sanguine
redimeret, & gratiâ sanctificaret?
Iii 2 scili-

Matt. 7.

Ioan. 14.

Christus
prius ama-
uit pecca-
torem an-
tequam il-
lum rede-
mit.

scilicet ideo, ut per hanc Dei dilectionem dignus fieret homo, qui amaretur. quemadmodum docet Apostolus Roman. 5. *Christus*, inquit, *pro impijs mortuus est*. Ergone impius dignus erat, pro quo Dei Filius vitam suam poneret, aut cruciatus omnes pateretur, aut sanguinem profunderet? Minimè sanè; sed mereretur damari. Ut quid igitur tantum beneficium impio præstiterit Deus, ut pro impijs moreretur? scilicet ut homo agnoscat, quod si tantum bonum impio homini præstiterit Deus, pio & bono maiora longè sit præstaturus. Quod si avaritiâ omnia vis possidere, noli per avaritiam, sed per pietatem id quærere; si enim ita quæseris, possidebis. Timebis enim eum, per quem facta sunt omnia, & cum ipso omnia possidebis. ut docet Apostolus Roman. 8. *Qui si pro proprio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*. Quomodo cum illo non omnia etiam nobis donavit? Ecce habes auare omnia! Omnia quæ amas ut non impediaris, cum Christo contemne, & ipsum toto affectu tene, in quo possis omnia possidere. Poteritne iam ampliùs ægrotare genus humanum, si hanc salutis viam scilicet Christum Dominum intraverit? Iam humilis Deus est, ut quid adhuc superbus homo manet. Iam Christus via factus est? quare tamen recusat homo, per hanc viam intrare? Fortasè ideo, quia hæc via aspera & ardua: verum si iuxta doctrinam Evangelicam, non est impossibile camelum per foramen acus transire, quomodo difficile erit homini per angustam portam cælum intrare.

Clamat ad vos Catholici hodiè Magister Angelorum, clamat verbum Dei, quo rationales omnes mentes sine defectu pascuntur, Panis verus, cibus reficiens, at integer permanens, clamat, inquiens: *discite à me*. Erigite hic aures Ecclesiæ filij sanctæ: à magno enim artifice, magnum aliquid audituri sumus; discite inquit à me non formare

creaturam, quæ per me facta est; non diuidere mare & aridam; non creare volatilia, animalia terrena, aut natantia in profundo aquarum: non ponere in cælo sidera, distinguere diem & noctem, separare lucem à tenebris; quia hæc soli Deo competunt. non denique miracula patrare, quæ quibusdam Deus, & non omnibus contulit; sed *discite à me, quia mitis sum & humilis corde*; hæc est vera prædestinatorum medicina. Quid enim prodest, si miracula faciat homo, & sit superbus; non verò corde humilis, nonne deputabitur in numero eorum, qui venturi sunt in fine mundi, & dicturi: *Nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus?* Quibus tamen responsurus est Deus, *Non noui vos, recedite à me omnes, qui operamini iniquitatem*. Ejicere enim

dæmonia, claudis gressum, surdis auditum, mutis loquelam restituere, gratia gratis data est, quæ hominem non sanctificat, nec perfectum esse ostendit, sed plerumque pro placito Dei, etiam indignis & infidelibus tribuitur. Sed illud potissimum in via salutis, à Christo discere debemus, ut mites, & humiles animo fiamus; hoc est; ut perfecta Dei charitas in simplicitate cordis nostri vigeat, non vanæ elationis aut præsumptionis tumor. Multa quidem sibi vsurpant homines, unde se iactare possint. Alij ex oris venustate, atq; sermonis & linguæ fluidâ & iucundâ dictione, sed non est mortalis facundiâ tantæ estimationis, ut se aliquis de illa efferat; quemadmodum docet Apostolus.

Matt. 11. *Si linguis*, inquit, *hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum ut ærumentum sonans, aut cymbalum tinniens*. Ecce quid sublimius munere linguarum adeò diuersarum? & tamen ærumento & cymbalo tinnienti confertur; si non adsit charitas Dei. Alij gloriantur, quod abstrusa scientiarum arcana penetrauerint, sacrorum voluminum occultissima ænigmata intellexerint, Prophetarum vaticinia per-

Gratia
gratis data
potest im-
pio tribui.

Matt. 11.

perlustrarint? Quibus tamen Apostolus respondet ibidem, *Si sciam*, inquit, *omnia sacramenta, si habeam, omnem prophetiam, & omnem fidem, ita ut montes transferam; charitatem autem non habeam, nihil sum*. Ecce quid magnificentius, quid excellentius hac prærogatiuâ? quæ tamen ab Apostolo sine diuino amore nullius momenti reputatur esse. triumphant, denique ceteri de suis eleemosynis, quas largissimè in manus pauperum sæpius deponunt. Verum & his respondet Apostolus. *Si distribuero omnia mea pauperibus, charitatem autem non habeam, nihil sum*. Ecce quid perfectius iam cogitari potest, quam pauperum egestati succurrere, & egentium inopiam subleuare? & tamen neq; hæc perfectio magna est, sine dilectione Dei. Posset quidem hic iuste admirari homo, quomodo per eleemosynas perfectus homo non fiat, quandoquidem diuiti ad obtinendam perfectionem hoc solum imperauerat Dominus Matt. 19. *Si*, inquit, *vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus*. Quasi ex eo perfectum fieri Dominus ostenderet, quod omnia sua pauperibus erogauerit. Verum non sufficit apud Deum, omnia sua pauperibus erogare, nisi ipsum etiam Deum sequatur homo; propterea loquens Deus diuiti adiecit; *Vende omnia, & da pauperibus, & veni sequere me*. Sequi Deum nihil aliud est, quam imitari eius humilitatem, & mansuetudinē: ideo enim viam seipsum esse dicit, ut quemadmodum viator in itinere rotatus est ad viam, per quam ambulat, observationem; ita ut quilibet fidelium ad Christi perfectiones, & virtutes imbibendas rotas componatur.

Sed sciscitabitur aliquis, unde æternus Dei Patris Filius, proclamat Christianis se viam esse? qui cum ab æterno semper fuerit, nonne gentibus etiam erat via? verum indubitatum quidem est, Christum semper fuisse, sed viam salutis non nisi tunc extitisse, cum pro nobis homo fieri dignaretur. Nam quemadmodum

via recta, ducit hominem ad ascensionem termini, ita Christi humanitas, vnumquemq; fidelem ducit ad cognitionem termini beatitudinis. scilicet ipsius Dei: cum omnia superna mysteria, non aliter nobis quam per hominem Iesum manifestata sint, unde cum Dei Filius ante incarnationem ignotus esset, via esse non poterat; sed postquam per carnis assumptionem, seipsum mundo manifestauit, protinus etiam via ad salutem esse cepit, simulq; vita ad patriam suam tendentes viuificans. Mirabile quidpiam refert scriptura. Isaia 6. num. 7. quod Seraphim qui stabat coram Deo, calculum foreipe tulerit de altari, & miserit in os Isaia dicens: *Ecce tetigit hoc labiat tua, & auferetur iniquitas tua & peccatum tuum mundabitur*. Vbi istius calculi, seu potius carbonis nomine, (ut legunt septuaginta,) intelligit Helias Creten-

sis in oratione 1. Nazianzeni, sacrosanctum Christi corpus. ut enim carbonis ab igne correptus, sic incenditur, ut totus esse ignis videatur; ita Christi corpus verbo diuino hypostaticè vnitum, sic excellit, ut diuinum appelletur. Si igitur ille calculus solo tactu Prophetam expurgauit, spiritaliq; vitâ ac gratiâ repleuit, quanto id vberius præstabit Christi corpus? cui Deus (inquit Helias Cretenensis) diuinitatis dotes per hypostaticam vnionem impertiuit, ita ut sanet, & vitam afferat, & purget; quoniam rerum omnium effectoris, & viuifici verbi corpus proprium existit. Fateatur hoc Ieremias Thren. 4. num. 20. vbi spiritu oris nostri Christum Dominum sic alloquitur: *In umbra tua viuemus in gentibus*, quem locum Diuus Ambrosius Serm. 19. in Psal. 118. sic exponit. *Umbra*, inquit, *tua, caro fuit, quæ nostrarum refrigerauit cupiditatum fomitem, quæ compescuit insolentiam vitiorum, quæ restinxit ignes libidinum, quæ avaritiæ diuersarumq; passionum incendia temperauit*. Si vita est Christus non tantum viuificans, verum etiam nutriens, & in æternum saginans fidelium mentes, quis ad il-

Thren. 4.

S. Ambro.

lum obsecro non festinabit? quis ad hanc vitam, quæ non mortalitatis, sed æternitatis pabula subministrat, non accurret? in hac enim vita carpis nouum florem, qui nouum odorem dedit resurrectionis: carpis liliū, in quo est splendor æternitatis: carpis rosam, hoc est, dominici sanguinem corporis. ut docet Diuus Ambrosius Serm. 14, in Psalm. 118. Est deniq; Christus Dominus, veritas, hominem qui illum sequitur, à mendacijs immunem, à periurijs segregatum, à blasphemijs alienum esse faciens, eumq; tantum in diuinis præceptis instruens, celestibus arcanis erudiens, & veritatem æternam totis viribus sequendam illi suadens.

Quare si ad hanc vnicam viam, Dei scilicet Filium, in carne humana triumphantem, currebant Patriarchæ, properabant Apostoli, turmatim confluebant Martyres, & cætera Ecclesiæ Catholicæ sanctitatis ornamenta. Accedite & vos hodiè ad illum, quia via est, quæ ducit ad patriam: quia vita est, quæ emortuos in peccatis viuificat, desperantes ad spem viuam erigit, poenitentibus animi solatium affert, & quoscunq; sub vmbra mortis languescere vider, eos ad lucis aspectum, virtutis amplexum, gratiæ ac spiritualis vitæ amplexus erigit. Accedite ad illum, quia veritas est, quæ odij aut inuidiæ melancholiâ laborantes charitate implet, & de mundi falsitatibus atq; mendacijs ereptos, scelera propria agnoscere, poenitentiam maturare, & soli Deo fortius adherere facit. Tuam ergo iam semitam ingredimur o vera credentium vita, ut per tuorum mandatorum stadia currentes, terminum æternitatis, qui est beatitudo interminata, assequamur, Amen.

E O D E M D I E CONCIO SECUNDA.

In domo Patris mei mansiones multæ. Ioan. 14.

Mansiones in domo Patris æternæ multæ, sunt beatificæ iustorum visiones, impares accidentaliter, in quibus potissimum homo septem modis crescere potest.

A Primis statim suis incunabulis homo arctissimam cum Deo amicitiam inire desiderauit, eamq; vinculo consanguinitatis veluti fœdere æternum duraturo stabilire omnimodè enituit, ut sic & Deus homo, & homo vicissim Deus fieret. Hoc omnis virtutis & veritatis Magister ipsemet Christus palam docuit. Ioannis 17. *Hac est, inquit, vita æterna, ut cognoscant te verum Deum, & Filium tuum Iesum Christum.* Immo & ipse Deus hanc amicitiam ab initio creationis mundi pollicitus est, teste Diuo Augustino lib. 22. de Civitate Dei cap. 30. *Premium, inquit, virtutis erit ipse qui virtutem dedit, & qui seipsum, quo nihil potest esse maius, promissit.* Cuius promissi hodierna die fit executio, dum ad hanc amicitiam Deus hominem admittit, & benignè suscipit Ioan. 15. *Iam non dicam vos seruos sed amicos.* Duobus autem modis ad hanc Dei amicitiam patet aditus, scilicet: per fidem, & per sapientiam. Per fidem iuxta illud Iacobi 2. *Credidit Abraham Deo, & amicus Dei appellatus est.* Quemadmodum enim, ut docet Aristoteles, intellectus intelligendo fit omnia, id est; efformat in se species rerum omnium; ita, cum fides Dei sit etiam cognitio obscura, homo credens in Deum, hoc est; agnoscens, ipsum Deum in se efformat, atque Deus ipse quodam modo efficitur. Patet accessus ad hanc amicitiam Dei & per sapientiam, ex illo Sapient. 7. *Omnia potest diuina sapientia, & in se permanens omnia innouat, & per nationes in animas sanctas se transfert: amicos Dei & Prophetas constituit.* Neminem quippè diligit Deus, nisi eum, qui in sapientia inhabitat, cum verus amor potitiam amantium se omnino requirat: ignoti enim ut nulla cupido, sic nulla complacentia, nullus amor esse potest.

Ioan. 17.

D. August.

Ioan. 11.

Duplex accessus ad Dei amicitiam.

Iacobi 2.

Aristoteles

Sapient. 7.

rest. O felix amicitia! quæ hominem ab omnibus mundi operibus immunem facit, diuinæ consortem naturæ reddit 2. Petri 4. *Iustorum enim anima in manu Dei sunt.* Sapient. 3. & Psalm. 36. *Cum ceciderit iustus non collidetur, quia Dominus supponit manum suam.* O quanta securitas amicorum Dei! quos Deus in manu sua portat; quos in sinu diuino gestat, Psalm. 36. *Quid times hominem homo in visceribus Dei posite: te enim in visceribus suis gerit Deus, ut docet Apostolus, Testis est, inquit, mihi Deus, quomodo cupiam vos in visceribus Iesu Christi.* Et reuera meritò sunt in visceribus Iesu Christi, qui Christum in suis visceribus habent. Matt. 16. *Manete in me, & ego in vobis.* Et tamen ad hanc suam amicitiam, neq; iam per fidem potest Deus quenquam trahere, quia hæc magna ex parte in cordibus hominum euauit. Neque per sapientiam, quotus enim quisq; hisce temporibus eam amplectitur, dum stultorum plena sint omnia. Idcirco tertiam adhuc viam patefacit Deus homini, trahens illum ad se elegantia structuræ nouæ illius Ierusalem, palatiorum celestium splendore, mansionum amplitudine & multitudine. In domo, inquit, Patris mei mansiones multæ. De qua mansione celesti, eiusq; multiplicitate & diuersitate sermonem meum instituiam.

Mansiones istas in domo Patris æterni, esse ipsas visiones beatificas iustorum, docet D. Ambrosius libro de bono mortis cap. 12. exhortans fideles, ut ad illa superna receptacula, intrepide & prompto animo pergant. *Ibimus, inquit, ad eos, qui recumbunt in regno Dei, cum Abraham, Isaac, & Iacob. Ibimus ed, ubi paradisus est incunditatis, ubi Adam, qui incidit in latrones, nescit iam vulnera sua flere, ubi & lauro ipse regni celestis consortio gratulatur, ubi nulla nubes, nulla tonitrua, nulla coruscationes, nulla ventorum procella, neq; tenebra, neq; vesper, neq; aestas, neq; hyems, vices variabunt temporum. Non frigus, non grandis, non pluuia, non solis istius erit usus, aut luna, neq; stella-*

rum globi, sed sola Dei fulgebit claritas. Dominus enim erit lux omnium, & illud lumen verum, quod illuminat omnem hominem, fulgebit omnibus. Quia tamen claræ illæ Dei visiones in beatitudine pares non sunt, idcirco vocantur multæ, ut insinuat D. Augustinus illis verbis. *Videbimus te Domine, & tanto unusquisq; perspicacius, quanto hic purius vixit.* Hic maledictus Iovinianus errorem suum deponat, qui veterum Stoicorum sententiam secutus, existimantium virtutes omnes esse pares, & vitia paria, asserere ausus est, iustos quoq; in sua beatitudine pares esse. Cum eius dementiam euidenti Scripturæ sacræ testimonio Regius vates conuincat Psalm. 83. *Benedictionem, inquit, dabit Legislator, ibunt de virtute in virtutem.* Quem locum Sanctus Gregorius hom. 15. in Ezechielem sic exponit: *Non mirum si de virtute in virtutem gradus sunt, quando ipsa unaquaq; virtus, quasi quibusdam gradibus augetur, & sic per incrementa meritorum ad summa producitur.* Hinc Lucæ 17. Apostoli postulabant à Deo augeri sibi fidem. *Adauge, inquit, nobis fidem.* Ex quo loco S. Hieronymus mouet argumentum in Iovinianum lectione 2. *Quare, inquit, dicunt Apostoli, adauge nobis fidem? Si omnium vna mensura est: ideo scilicet; ut perfectius credentes, plus sibi apud Deum mereri possint.* Hic etiam argumentis conuellitur Lutherus, docens, posse quidem hominem crescere in fide, spe, & charitate, per has tamen virtutes neminem iustificari.

Sed mirum est, quomodo visiones beatorum impares esse possunt, cum Deus eandem omnibus persoluat mercedem, scilicet; denarium. Matt. 20. *Et nouissimi & primi, acceperunt singulos denarios.* Ut proinde inter operarios celestis vineæ grauis quondam exorta fuerit controuersia; hi enim, qui à crepusculo dici laborauerunt, arbitrati se plus accepturos, videntesq; se æquali denario donatos, cum indignatione murmurauerunt aduersus Patrem familias. Mar. 20. *Hi, in-*

S. August.

Refutatur error Ioviniani.

Psalm. 83.

S. Gregor.

Lucæ 17.

S. Hieron.

Error Lutheri.

Matt. 20.

Hi, inquit, unâ horâ fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus dici & æstus. Vbi ex sententia S. Irenæi lib. 4. cap. 7. Origenis tractatu 20. in Matt. Gregorij hom. 19. in Euangelia, &c. dies per horas diuisus, denotat totum tempus à prima mundi origine, vsq; ad finem & consummationem eius; serò finale, quo Paterfamilias vocat operarios ad recipiendam mercedem, denotat extremum iudicium; quemadmodum enim vesperi cuilibet operario sua persoluitur merces; ita in extrema iudicij die, cuilibet Deus reddet prænam aut præmium, quam in corpore gessit. Instat tamen D. Chrysosthomus, quomodo illi primi operarij murmurabant, cum nacti fuerint florentissima illa mundi tempora, vixerintq; aurea illâ ætate, summè prosperâ, felici & abundanti. Si enim tot tantisq; delicijs, & voluptatibus gauisi fuerunt, quomodo tantoperè suos labores extollere & magnificare ausi sunt? quomodo querula vocem asserunt, suos successores respectu sui, nullam passos fuisse laboris defatigationem? Cum tamen hi vixerint dubio procul tempore maximè ærumoso, miseriarum & calamitarum perplexo. Respondet aureus Chrysosthomus homil. 34. in Matt. *Tunc ergo, inquit, mundus in iuuentute constitutus omnibus bonis prosperabatur, & felix erat; nunc autem mundus senescens, omnibus aduersitatibus premitur, & ideo concupiscibilis non est. Qui ergo tunc fuerunt homines, cum maiori difficultate iustitiam seruabant, quia ipsa felicitas mundanarum rerum, satis impedimentum est animæ ad iustitiam faciendam.* In primæuo itaq; mundi flore, inter opes & delicias positi mortales magis patiebantur; quàm in moderno calamitoso sæculo, tot miserijs & infortunijs obnoxio. Nam multò crudelius est bellum, quod prosperitas infert homini; quam omnes aduersitatis insultus. Proinde nobilior multoq; excellentior fuit virtus, primorum mundi incolarum; quàm successorum, seu posterorum: Quia

A hi infortunata & laboriosa, illi verò prospera & felicia nacti fuerunt tempora.

Denarius Catholici mei, quem singuli, pro vestris in Christi vinea laboribus accepturi estis, non significat æqualitatem gloriæ & excellentiæ, verum æternitatis. Ac proinde omnibus quidem datur idem denarius: quia Sancti omnes in æternum regnabunt, licet non omnes eadem eminentiâ. Insuper idem denarius datur omnibus: quia omnium beatorum Deum videntium idem est obiectum formale, scilicet; Dei essentia, personæ, attributa, & actus liberi: beneficio cuius omnes quidem sunt pares in beatitudine substantia-liter: quia tamen non eadem intensio charitatis in omnibus, quoad pluralitatem obiectorum secundariorum, ideo sunt dispares accidentaliter. vt docet Scriptura sacra 1. Cor. 15. *Alia, inquit, claritas est solis, alia lune, alia stellarum.* Et Ioannis 14. *Stella differt à stella in claritate.*

C Porro ista inæqualitas visionum, prouenit ab inæqualitate luminis; huius verò inæqualitas, ab inæqualitate meritorum. Quod deducitur ex Prouerb. 4. *Iustorum, inquit, semita quasi lux splendens procedit, & crescit, vsq; ad perfectam diem.* Vbi Sapientissimus Salomon volens nobis viam iusti, quasi viuus coloribus depingere, quam omnes, quicunque rapido cursu in cœlestem Ierusalem tendimus, sequi debemus, metaphoram delumpfit ab eo, quod in cœlo peragitur, in via solis & cursu, quem ab ortu suo in oriente, quousq; perueniat, super nostrum horizontem, zenith capitis nostri designans, prosequitur. Matutino quippe tempore Sol in oriente exoritur cælum exornans, terram illustrans, & totum ætherem amænâ versicoloribus vestiens, qui oculis nostris tanta venustate obuersantur, vt tanquàm tapetia luce variegata esse videantur. Pergit autem Sol cursum suum prosequens, & de gradu ad gradum, de domo ad domum conscendit, donec in ipsa

Denarius significat æqualitatem æternitatis, non gloriæ.

1. Cor. 15.

Ioan. 13.

Prou. 4.

cœli medietate sese constituat, diem altero verò die gressum vlteriùs figit, que cum ea plenitudine ac perfectione lucis, quam habere debet, afferrat. Talis est iudicio Salomonis via iusti, qui instar pulcherrimi Solis in mundo oritur, vt eum claritatis suæ radijs illustret, tenebras dissipet, ac vanitatem vincat, consilio Apostoli sese conformans, qui Sanctos luminaria mundi appellat. Philipp. 2. *Inter quas lucetia sicut luminaria in mundo.* Gressus ergo suos per hanc viam, ita prosequitur & continuat iustus, vt ne ad punctum quidem eos retroferat, in quo cardo eius iustitiæ consistit: quin potius continuo proficiat, & vltra in melius semper progrediatur, donec ad summitatem perfectionis, ad consortium beatorum in cœlesti felicitate pertingat.

Hoc suadet insignis illa allegoria, quam scriptura sacra refert de Abraham Patriarcha. Gen. 12. *Perrexit, inquit, Abraham vadens, & vltra progrediens ad meridiem.* Quid nostrâ referebat, vt hanc Abrahami progressionem ad meridiem ita consilio Sacra Hist. enarraret? Respondet doctissimus Ruper. Abb. in hunc locum: *Meridies, inquit, significat perfectionem: bene ergo progredi dicitur ad meridiem, qui ab hac aurora fidei suæ vltra vadens, & progrediens de virtute in virtutem, sine dubio ad plenum & perfectum peruenit perfectionis diem.* Quasi diceret: meridies luce nimirum plenissima, & altissimo loco existente, symbolum est perfectionis: Abraham verò, figura hominis fidelis, cum itaq; de eo dicitur, quod meridiem versus proficisceretur significatur iustum & verum Christianum in via virtutis non subsistere, donec ad diem gloriæ, vbi semper est meridies, dies sine nocte, claritas sine obscuritate, lux nullis tenebris intermixta, pertingat. Et hoc est, quod dicit Salomon; *Procedit & crescit vsq; ad perfectum diem.* hoc est; nunquam subsistit neq; quiescit iustus, sed semper vlteriùs progreditur, hodiè vnâ, cras alteram virtutè acquirit; hodiè vnum meritorium gradum attingit,

A altero verò die gressum vlteriùs figit, donec ad vltimum terminum, qui est cœli dies, & ingressum Ierusalem visionis pacis pertingat. An non palam hoc ipsum Deus monstrauit, Moysen Exodi 24. alloquens: *Accede ad me in montem.* Res prodigio similis: vtiq; iam tunc Moyses conscenderat montem, Scriptura sacra paulò ante id referente: *Ascenduntq; Moyses & Aaron.* Respondet S. Seuerinus: quia non satis erat Moysi ascendere in montem, nisi quoq; ad ipsum etiam Deum ascenderet. Quo exemplo instruere Deus voluit vnumquemque, quod quilibet Christianus, cui salus æterna cordi est, debeat continuo progredi, & de virtute in virtutem proficisci, in omnibus prudenter & circumspectè agere, domare monstra peccatorum, difficultates in arduis virtutibus conqui- rendis superare, calcare mundi fastum, carnem aduersus spiritum pugnantem varijs mortificationibus & ieiunijs vincere, de frequentissimis & astutissimis dæmonum insultibus triumphare, quousque perueniat ad montem Sion, vbi diuinâ præsentia perfruatur.

His passibus incedere voluit hodiernus Apostolus, qui per septem virtutes in Dei amicitia creuit; Primò per obedientiam; quia statim vocantem Christum secutus est, Ioannis 1. *In crastinum voluit exire in Galileam, & inuenit Philippum, dicit ei Iesus sequere me, & statim secutus est eum.* Vndè meritò potuit dicere de se illud Isaia 50. *Dominus aperuit mihi aures, ego autem non contradico, retrorsum non abij.* Miser autem homo, qui roties per bonas vocatus inspirationes, vocantem respuit, Iob 24. *Ipsi fuerunt rebelles luminì, nescierunt vias eius, nec reuersi sunt per semitas eius.* Omnia obedientiæ præstantia, quæ non tantum suos amatores sanctificat. Quis enim profanior populo Persarum & Medorum extitit vnquam; & tamen quia hi Deo paruenerunt, sanctificati appellantur Isaia 13. *Ego, inquit, Dominus, mandauì sanctificationem meis.*

Exodi 24.

S. Seuerin.

Ioan. 1.

Isaia 50.

Iob 24.

Isaia 13.

meis. hoc est; vt exponit Glossa Interlinealis. *Persis & Mediis obedientibus mihi.* Sed etiam ad claram Dei visionem hominem perducit, iuxta illud Hebr. 12. *Sequitur sanctimoniam sine qua nemo videbit Deum.* id est; obedientiam. Ast non mirum; cum nulum sit genus seruitutis, quod obedientia pro Deo obeundum non tuadeat. Alij quidem alijs in rebus suum Deo obsequium praestant: quidam si honorifica; alijs si quaestiuosa; nonnulli si iucunda imperentur. Qui autem veram Dei seruitutem proficetur, non ad imperata respicit, sed ad imperantem: & quidquid iniungitur, dummodo à Deo iniungatur promptissimus exequitur: nec attendit in quo gradu seruiat, sed cui seruiat; gloriosis muneribus, an abiectis addicatur: inter intimos consiliarios, an inter vilia mancipia numeretur.

Creuit secundò, per praedicationem: quia, primus aduentum veri Messiae annuntiavit. Ioan. 1. *Inuenit Philippus Natanaël, & dicit ei, quem scripsit Moyses in lege, & Propheta, inuenimus Iesum filium Ioseph à Nazareth.* Qui id audiens, non solum statim reiecit, sed etiam, vt rem risu dignam contempsit. *A Nazareth, inquit, potest aliquid boni esse?* ibidem n. 46. Quasi diceret: Absit vt à Nazareth tam vili humilique Galilae oppido bonum aliquid prodire censeamus, nedum suprenum, quale est Messias. Ignorabat enim Natanaël Christum in Bethlehem natum, sicut & ceteri Iudaei, Philippus tamen Natanaëlem iam non verbis, sed ipsius Christi patientia exemplo conuincere studens, ad ipsum Christum inuiscendum eum inuitauit. *Veni, inquit, & vide.* Quem vbi Deus aspexit: *Ecce, inquit, verus Israëlita, in quo dolus non est.* ibidem n. 48. Protinus verò Natanaël, quasi nouo illo encomio turbatus, interrogauit Christum. *Vnde me nosti?* Cui Christus: *Prisquam te Philippus vocaret, cum esses sub ficu vidi te.* Quibus auditis Natanaël, continuo fide plenus, hinc collegit, & quasi per forma-

lem consequentiam intulit, Christum esse Dei Filium exclamans: *Rabbi tu es Filius Dei, tu es Rex Israël.* Et quanam obsecro fuit ista fides, sub qua Christus videns Natanaëlem, tam misericorditer cum illo egit? An certe putatis ficulneam hanc esse aliam, nisi vmbra peccati, quā mens humana excæcatur. Cum id apertissime conuincat Authoritas D. Augustini tract. 7. in Ioannem. *In origine inquit, humani generis, Adam & Eva, cum peccassent, de folijs ficulneis succinctoria sibi fecerunt, folia ergo ficulnea intelliguntur peccata.* Erat autem Natanaël sub arbore fici, tanquam sub vmbra mortis. Sed quia de illo miserationum statu nemo potuit liberare filios Adæ, nisi incarnatus Dei Filius, ideo postquam eum vidit Dominus, statim lumen salutis recepit. Merito itaque nunc S. Philippus, tanta Dei amicitia fruitur in coelis, qui claritate plenus, dona gratiae & fidei hominibus in terris communicauit.

Creuit tertio per fidelem Christi bonorum dispensationem; nam eius fuit procurator. Ioan. 6. *Cum subleuasset oculos Iesus, & vidisset, quia multitudo maxima venisset ad eum, dixit ad Philippum: unde ememus panes, vt manducent hi?* At cur hunc potius; quam quemuis alium Apostolorum interrogauit Christus? Causam forsitan putaret aliquis, quod Auctore, D. Cyrillo Alexandrino lib. 3. in Ioannem cap. 13. Philippus paulò rudior, hebetiorque ceteris fuit, proinde vt consulendo rudior, maius nobis relinqueret suae humilitatis exemplum, efficaciusque nobis persuaderet, vt etiam rudiores & imperitiores consultum adiremus. Fateor rem ita se habere, verum ibi vltèrius pergens Cyrillus, aliam assignat causam: *Quia, inquit, libenter Philippus discebat, quarebatque sapius.* Quasi diceret: Quia Philippus Christum Dominum consulebat, ideo à Christo quoque Dominò consulebatur. Qui enim interrogando bonum se discipulum praestiterit, bonus docendo Magister efficitur. O verè fidelis dispensator, quem

quem Dominus constituit super familiam suam, vt det illi in tempore tritici mensuram,

Creuit quartò, & per mediationem inter homines & Iesum Ioannis 12. *Erant autem quidam gentiles ex his, qui ascenderant vt adorarent in die festo: Hi ergo accesserunt ad Philippum & rogabant eum dicentes, Domine volumus Iesum videre: venit Philippus & dixit Andrea: Andreas rursus & Philippus dixerunt Iesu.* Proinde agnouerunt Philippum esse, quasi primarium Christi cubicularium, in summo apud omnes amore positum: & quia optimè nouerant non aliter ad Principes patere accessum, nisi per primarium conclauis custodem, ideo ad Principem Iesum per Philippum sibi volebant aditum conciliare. Si ergo tantus fuit mediator in terris, quantus sperari debet in coelis.

Creuit quinto, per summam aeternae felicitatis amulationem: cum enim ceteri Apostoli visione Filij Dei, & promissione Spiritus Sancti contenti essent, Philippus ex feruore charitatis etiam paternam visionem petere ausus est. Ioan. 14. *Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.* Et quid tantum in eo effecit ausum? certe charitatis diuinæ feruor. Quid magni ausus gustum auxit? profectò summa diuinæ amicitiae cupiditas: quia non erat contentus corporali Christi visione ad tempus frui, nisi etiam in illa beatorum sede, ad claram trium in vnitatem diuinæ naturae personarum, atque omnium attributorum visionem & fruitionem admitteretur. Quid gustus desiderium incitauit? equidem maxima aeternae cum Christo familiaritatis cupido.

Creuit sexto, per Christi familiaritatem, quā fretus, ceteris Apostolis non audentibus petere, solus excellentissimū donum petijt, scilicet; paternae visionis gaudium. Quod si magnum fuit in Ioanne familiaritatis indicium, quod sibi proditorum monstrari postulare; Ioan. 13. *Innuit ergo huic Simon Petrus, & dixit: quis est de quo loquitur.* quia ipse petere non

audebat. Hic autem cum recubisset super pectus Iesv dixit ei: *Domine quis est?* An non maioris fiduciae & familiaritatis signum in Philippo videmus, cum aduentum Christi secundum, & finem mundi inuestigare auderet. Matt. 24. *Dic nobis quando haec erunt; & quod signum aduentus tui, & consummationis seculi.* Magna fuit audacia in Moyse Exodi 33, quod petierit sibi diuinam reuelari gloriam; *Ostende mihi, inquit, gloriam tuam.* Cui Deus respondit: *Non videbit me homo, & viuet.* At maior confidentia Philippi, cui Christus petenti nulla secreta negauit. Ioan. 14. *Philippe qui videt me, videt & Patrem meum.* id est, aut in via per fidem, aut in patria per claram visionem.

Creuit denique per Martyrij gloriam, in quo Christo fuit similis; cum enim Hieropolim Phrygiae venisset, pro Christi nomine cruci affixus, lapidibusque obrutus est. Quare si gloria est sequi Dominum, nos etiam vitia nostra hodiernum imitari Apostolum, crucifigamus: vt inter illos numeremur, de quibus Apostolus Galat. 5. *Qui, ait, Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitijs, & concupiscentijs.* Progrediamur ad illam visionem cum D. Apostolo, de qua S. Bernardus. *O quanta claritas, quanta suauitas, quanta iucunditas erit in illa visione, quando Deum facie ad faciem videbimus, qui est lux illuminatorum, requies exercitatorum, patria redeuntium, vita viuientium.* Aspiremus ad videndum corpus Christi gloriosum, de quo S. Bernardus: *Plenum prorsus omnis suauitatis dulcedine, videre hominem hominis candorem, quae cor hominis totum replet, & satiat.* Tendamus ad coelestes illas mansiones, vbi claritas inextinguibilis, Apoc. 21. *Civitas illa non eget sole neque luna, ubi puritas omnimoda.* Et Apoc. 22. *Non intrabit in eam aliquid commune.* Ibid. 22. Et Psal. 100. *Non habitabit in medio domus mea, qui facit superbiam, haec enim coinquinat hominem.* Psal. 100. Vbi loci latitudo immensa: Baruch. 4. *O Israël quam magna est domus Dei, & ingens locus.* Baruch 4. *cus.*

aus. Pergamus ad illam societatem, *Apoc. 7.* *di turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat.* Alterum ex nobilitate: in illa namq; societate erit B. Virgo, Angeli, & omnes Sancti, qui omnes, reges merito dicuntur: quia Christus Sapien. 28. dicitur venisse in regalibus sedibus. Tertium ex vnitate charitativa: quia ut ait D. Bernardus. *Vna erit omnium lingua, inubilatio indefessa, unus affectus, & aternus amor.* Et comprobatur D. Gregorius: *Propter magnam, inquit, charitatem, be-* *reditas illa omnibus una est, & singulis tota.* Ascendamus ad illum gloriæ splendorem, vbi triplex consolatio prouenit; Primò, à corporis glorificatione. *Matt. 13. Fulgebunt iusti sicut Sol in conspectu Dei.* Secundò, à libertate: *Vbi enim volabit Spiritus, ibi protinus & corpus erit.* Tertiò, à summa requie: Bernardus. *Eris ei requies à laboribus, securitas à sollicitudinibus, pax ab hostibus.*

DIE INVENTIONIS SANCTÆ CRVCIS, CONCIO PRIMÆ.

Nisi quis denuò renatus fuerit, non potest videre regnum Dei. *Ioan. 3.*

Homo per veram penitentiam, & crucem sanctam, in gratiam saluatoris renascitur.

Difficilem & prostris inscrutabilem, in presenti Euangelio, Saluator noster proponit nobis hodiè quæstionem, quod nos iteratò nasci oporteat. Si vtiq; requireret in nobis renouationem, ut deposito senili languore, homo ad iuuenilem ætatem redeat, non mirarer: quia & brutis animalibus, natura hanc felicitatem concessit. Aquila enim senio confecta, veteres plumas eiiciendo, & rostrum comestione impediens, ad petram frangendo, iuuenili agilitate & vigore reflorescit. Serpens per angusta rupium foramina, eminentia loca petens, reiuueneſcit. Cernus serpentes suo halitu de subterraneis specubus extrahens, & eisdem deglutiens, ad iuuenilem celeritatem reuertitur. Neq; etiam homini beneficium hoc denegatum est. Nam si corpus hominum aspexerimus, in hoc complures iuueniliter reſloruisse comperimus.

Delirius. Delirius enim lib. 2. Disquis. Magic. q. 23. refert, senem quendam Tarentinum, iam centenarium, anno 1531. amissis rugis, canitie, & squallore senili, beneficio artis reſloruisse in iuuenem, & quinquaginta post annis superuixisse, ut testatur Torqued. Maſſerius lib. 11. hist. Indicæ recenset, viro cuidam nobili, annorum quibus vixit trecentorum quadraginta spatio, ter iuuentæ florem exaruisse. Quia non repugnat naturalia quædam remedia inueniri tantæ efficaciz, quibus humidum radicale restaurari, natua illa nimia senectutis ariditas temperari, corrupto succus melior suffici, cæteraque deperdita, & ad hanc commutationem requisita, suppleri ad tempus possint. Si verò animam hominis respiciamus, & in hac renouatio possibilis est; quin imò Christus illam requirit; *Renouamini in nouitate sensus vestri.* Quasi diceret: deposita praua viuendi

Animalia quæ reiuueneſcunt.

Delirius.

Torqued. Maſſerius.

Qualis renouatio ab homine requiritur.

viuendi consuetudine, vestros pristinos reſormate mores, & in præceptis Domini iuste & sanctè ambulate. Sed quòd requirat iteratam hominis generationem, prorsus captum hominum excedit: si enim diuina omnipotentia, quæ respicit omne possibile; & tamen mundum hunc, quem semel condidit, absq; eo, quòd corrumpatur, ampliùs producere non potest. Creauit semel animam hominis, quàm, nisi aſihiletur, ampliùs creare non potest: quia hæc non esset vera creatio, sed tantum noua, conseruatio eiusdem rei. Ad hoc enim, ut aliquid dicatur verè produci, aut creari, debet supponi antea non fuisse. Cùm ergò homo semel natus existat in mundo, què fieri potest, ut iterum renascatur, sine præuia sui corruptione? siquidem vnus generatio, est alterius corruptio. Sed non miremini: quia homo ex duplici parte diuersæ rationis constat, scilicet ex corpore & spiritu, seu anima rationali, solumque corpus per generationem producat, anima verò ab ipso Deo per creationem infunditur. Ideò, quoniam homo ex corpore & anima spiritali totaliter constituitur, non sufficit illi vnica generatio, sed bis eum nasci oportet. Sic censet Cyrillus Alexandrinus lib. 2. in Ioan. cap. 42. Cùm, inquit, *non simplex, sed compositus, ex corpore sensibili, & anima intellectuuali homo sit, duplici quodam ad generationem indiget modo, qui duplicitate sua, ad utrumq; possit accommodari.* Cuius rationem affert Tertull. libro de Bapt. cap. 27. quia dùm homo nascitur in peccato originali, statim & corpus, & anima reatum contrahunt, ergò necesse est, ut iterum homo tam secundum corpus, quàm secundum animam renascatur ad gratiam Dei. *Quamquam, ait, delicta, non caro, sed spiritus contrahat, tamen utrumq; inter se communicat: spiritus ob imperium, caro ob ministerium, unde caro in aquis, & spiritus emundatur per Spiritum Sanctum.* Ideò itaq; Christus nos iteratò renasci vult, ut nos ad suam gratiam, ar-

Res semel producta, sine præuia sui corruptione iteratò produci non potest.

Quare homo renasci debet.

Cyrillus Alexandr.

Tertullia.

Quæ glo-

am amicitiam, & fraternam consanguinitatem attrahat, ut testatur Apostolus 1. Corint. 1. Fidelis Deus, per quem vocati estis, in societatem filij eius, Iesu Christi Domini nostri. Quod non nisi per baptismum, & sanctam crucem perfici hodiè ostendam.

Principale aduentus Christi motuum est, salus nostra: Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant. *Ioan. 10.* Quod comprobatur S. Ioannes cap. 3. *Non enim misit Deus Filium suum, ut iudicet mundum, sed ut mundus saluetur per ipsum.* Atqui homo, cùm in peccato concipitur, & nascatur, non potest salutem æternam consequi, nisi emundatus ab illo, *nihil enim coinquinatum intrabit in regnum cælorum.* Igitur remedio opus habebat, quo à delicto suo liberaretur; hoc autem remedium, inprimis est baptismus, qui eam ob causam sacramentum regenerationis vocatur. Ita expresse determinat Clemens Romanus Epistola 8. *Quid, ait, confert baptismus ad cultum Dei? Primò quidem, quia quod Deo placuit, impletur. Secundò, quia regeneratio ex aquis, & Deo renato, fragilitas prioris natiuitatis amputatur, & ita demum peruenitur ad salutem.* Cui consonat illud *Ezech. 36. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* Quod ipsum ratio manifesta suadet; quia ut homo saluetur, debet vniri Deo, iuxta illud *Ioan. 15. Rogo pro eis pater, ut sint vnum, sicut & nos.* Præterea, debet fieri similis Christo, sic enim proclamat Apostolus: *Tunc similes ei erimus, quia videbimus eum, sicuti est.* Sed non aliter homo vnitur Deo, nisi per baptismum, ut docet S. Irenæus lib. 3. cap. 19. *Corpora, inquit, nostra per lauacrum, quod est ad incorruptionem, vnitatem acceperunt; anima autem per spiritum.* Non aliter quoque homo Christo fit similis, nisi per sacramentum baptismi, ut testatur Apostolus 1. Petri 3. *Et vos nunc similes forma saluos facit baptisma.* Nam per hoc Sacramentum, homo arctam cum Christo consanguinitatem contrahit, de

Ioan. 10.

Ioan. 3.

Clemens Romanus.

Ezech. 36.

Ioan. 15.

Homo per baptismum vnitur Deo, & similis fit.

S. Irenæus.

1. Petri 3.

Kkk 3

qua glo-

qua gloriatur D. Paulus Hebr. 2. in-
Hebr. 2, quiens: *ipsius enim & genus sumus*. Imò
per baptismum homo, quodammo-
dò in ipsum Christum transforma-
tur. Galat. 3. *Quicumque enim baptisati*
Ad Gal. 3. *estis, Christum induistis*.

Christus
cur a Ioan-
ne bapti-
zatus.
Atq; hæc erat potissima causa,
cur Christus à S. Ioanne baptizari vo-
luit Matt. 3. *Tunc venit Iesus à Galilæa*
Matt. 3. *in Iordanem, ad Ioannem, ut baptiza-*
retur ab eo. Vt frater noster, & omni-
modè nobis similis fieret Hebr. 2.

Hebr. 2. *Vnde debuit per omnia fratribus similari*.
Vt sic, nullum remaneret consanguini-
tatis genus, quod nobiscum non
contraheret. Ad quod probandum,
assūmo fundamentū ex S. Nazianze-
no, qui oratione in S. Baptisma, tres

hominis natiuitates obseruat, vnam
naturalem, secundum corpus; alteram
baptismalem secundum gratiam,
tertiā resurrectionis secundum resur-
rectionem corporis, & animæ
eidem vnionem. Dicit ergò, quòd
sicut naturalem hominis natiuita-
tem, Christus sanctificauit per suam
quòq; natiuitatem in corpore, sicq;
frater noster secundum carnem fac-
tus est; similiter natiuitatem resur-
rectionis, per suam gloriosam resur-
rectionem sanctificauit; ita quoque
per suum baptismum, nostram bapti-
smalem natiuitatem sanctificare vo-
luit, vt sic noster iterum efficeretur
Spiritalis frater, cum ex baptismo
affinitas spiritalis consurgat. Quem-
admodum præclare discurret Grego-
rius Nazianz. *Triplex, inquit, natiui-*
tatis genus, *Orthodoxa fides agnoscit:*
Gregorius Nazianz. *primum corporum, alterum baptismi, ter-*
tium resurrectionis: horum primum no-
cturnum, & seruum est, libidinis ob-
noxium.

Triplex
hominis
natiuitas.

Egregiè sanè; primam natiuita-
tem nostram, vocat nocturnam; ser-
uam, libidinosam; nocturnam, qua-
tenus per honestatem, ac verecun-
diam propriam, eius tempus nox est;
seruam verò, quatenus libidini ser-
uit, volens, nolens: quia, vt optime
subdit Nicetas: *Sapè voluptatis amore*
Nicetas. *matrimonium contrahi solet*. At verò
secundam natiuitatem nostram, per

Prima ho-
minis na-
tiuitas cur
nocturna
vocetur.

Nicetas.

quam regeneramur ad cœlestem il-
lam hereditatem, vocat diurnam
idem S. Nazianz. quia tenebras no-
ctis, id est; peccati à nobis depellit:

Alterum, inquit, diurnum, & liberum,
Nazianz. *profligandarumq; animi perturbationum*
vim habens, omne illud à natiuitate con-
tractum velamen rescindens, & ad su-
pernam vitam nos reuocans. Diurna
profectò natiuitas, propter excellen-
tiam baptismi, eiusq; splendorem,
ac puritatem, quatenus ad omnem
castimoniam hominem inclinat.

Neq; solum libera, sed etiam conti-
nens in se vim, animi perturbationes
effugandi, superfluaque rescindendi.
Propter quod extitit eius figura in
veteri lege, vt ingeniosè argumen-
tatur Nicetas, sic loquens: *Quia se-*
cut ipse superfluum membri genitalis par-
tem abscindebat, ad eundem modum, ba-
ptismus superfluum minimèq; necessariam
velutatem obtruncat, rescindens omne
illud à natiuitate carnali contractum ve-
lumen, hoc est; perturbatos animi mo-
tus, ac caliginem ab eo effusam, animæ
oculum nubis instar obducentem, pecca-
tum resicans, & nos ab infidelibus secer-
nens, atq; ad supernam vitam, & An-
gelicam conuersationem, qua genus no-
strum excidit, nos reuocans. Ergò opti-
mè concludit hodiernum Euange-
lium, neminem saluari posse, sine
regeneratione spiritali: *Nisi quis re-*
natus fuerit denuò, non potest videre re-
gnum Dei.

Sed dicet forsā quispiam, vtiq;
iam sumus baptizati, proinde frustra
nobis imponitur lex regenerationis
per baptismum. Fateor hominem
semel baptisatum, ampliùs baptizari
non posse, cum Sacramentum hæc
in prima sui susceptione, imprimat
characterem indelebilem. Sed alium
longè à nobis, in gremium Ecclesiæ
Catholicæ semel introductis bapti-
smum, requirit hodiè Saluator no-
ster, scilicet baptismum pœnitentiæ,
vt pro commissis delictis, quibus mor-
tui sumus gratiæ Dei, pœnitentiam
agendo, iterum renascamur, & of-
fenso patri reconciliemur. Ad hunc
baptismum pœnitentiæ, incitat vnum-
quemq;

quomq; nostrum Apostolus Matt. 3. *Penitentiam agite, appropinquant enim*
Matt. 3. *regnum cœlorum*. Hoc est, vt exponit
Laurentius de Aponte, quia verbum
Lauren de Aponte. *incarnatum est, quia Christus crucifi-*
xus, idè pœnitentiam agere debemus. En
tota ratio agendi pœnitentiam, in-
carnatio Dei, & crux sancta, in quā
Saluator noster pependit.

Equidem Catholici mei, pro
tanto beneficio, quia Deus incarna-
tus pro nobis in cruce pendere di-
gnatus est, omnis pœnitentia, non
quomodolibet, sed magna, sed in-
gens, agenda est. Hanc ob causam,
S. Ioann. temporibus Saluatoris no-
stri, non solum prædicauit pœniten-
tiam, sed baptismum pœnitentiæ
Marci 1. *Fuit Ioannes prædicans bapti-*
smum pœnitentiæ, in remissionem pecca-
torum. Vbi S. Ioannes baptismum
pœnitentiæ, non qualemq; pœni-
tentiam inhibebat peccatoribus, sed
magnam & condignam. Proinde
non solum exigebat lachrymas, sed
mare, sed profluium lachrymarum,
ita vt in illo peccatores submerge-
rentur, atq; vt sic loquar, natarent.
Duo tantum peccata Dauid commi-
serat, adulterium scilicet, & homi-
cidium, at qualis eius pœnitentia,
quis illam crederet, nisi ipse enarra-
ret Psal. 6. *Laboravi in gemitu meo: la-*
Psal. 6. *uabo per singulas noctes lectum meum;*
lachrymis meis stratum meum rigabo.
Vah! ponderate singula verba: *la-*
boravi inquit: vbi ex vi gemituum,
ita se dicit laborasse, vt ad consum-
mationem, & virium defectionem
deuenerit. Sic locum hunc exponit
Vatablus, inquit: *defatigatus sum*
Vatablus. *in gemitu meo*. At, quid ex hac defati-
gatione? equidem in tantum dolui-
se, vt præ dolore sit infirmatus. Quasi
diceret, sic dolui, sic gemui, vt præ
dolore viribus deficientibus infirma-
tus, in lectum incidens, ad mortem
vsq; deueni. Vah quantus dolor,
quantus gemitus, ob duo peccata, li-
cet Deus nondum fuerit incarnatus.

Caterum, si infirmus, si in le-
cto cubans, nunquid plorare destitit,
aut pœnitentiam agere? nil minus:

non dimisit, sed auxit rigorem. *La-*
uabo, inquit, per singulas noctes. Quasi
diceret: non vnâ horâ, sed tota no-
cte; nec vna solum nocte, sed per sin-
gulas, stratum rigabat, vt exponit
S. Chrysosthomus to. 2. Concione 1.
de Lazaro: *Nec ita faciebat per vnâ*
noctem, vt altera desisteret; nec sic per
duas tresue, vt interim deficeret, verum
singulis noctibus id faciebat. Et cur ob-
secro per singulas noctes, nonne me-
lius fuisset, interdiu ad aliorum ex-
emplar? sanè, si posset: at quia
Rex, in millibus interdiu occupatus,
quando à negotijs ferri licuit, tem-
pus illud, quod quieti dandum erat,
ipse ex pœnitentiæ affectu dabat dolo-
ri, dabat lachrymis. Vt agnoscamus,
quòd dùm verus animus adest pœni-
tentiam agendi, nunquam deficiat
tempus. Hæc est mens D. Chryso-
stomi supra citati. *Quoniam, inquit,*
interdiu varia sollicitudines, curaq; Prin-
cipum, Ducum, gentium, populorum,
militum, bellorum, pacis, ciuium, ac do-
mesticorum negotiorum, eorum, qua præ-
cul, eorum qua propè, distrabebant &
auocabant hominem. Quod ut ceteri
consumunt somno, ille in confessione, ac
lachrymis impendebat. Pende occupa-
tiones, pende impedimenta, & mi-
raberis, quando pœnitentiæ tempus
aderat.

Quid de lachrymis eius loquar?
Nunquid vna ex oculis eius profluxit,
an certè mare illarum? equidem ma-
re; sic, vt eo stratum veluti nau-
gium nataret. Hinc Pagninus pro
lauabo, legit, *natare faciam*. Et Vata-
blus, *fluctuare faciam tota nocte lectum*
meum. En quàm verè pœnitentia Da-
uidis fuit baptismus, quia vt docet
Petrus Chrysologus, Serm. 107. *La-*
chryma peccata baptizant. Nam sicut
per baptismum ex peccatore fit ho-
mo sanctus, sic per lachrymas pec-
cata, virtutes, & quæ prius materia
erant indignationis, fiunt postea mi-
sericordiæ. Erubescite hic delicati
nimum Catholici: Sanctus Rex,
propter duo solum peccata, ita stri-
ctam egit pœnitentiam, ex solo amo-
re venturi Messia; vos autem cum
innu-

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

quomq; nostrum Apostolus Matt. 3. *Penitentiam agite, appropinquant enim*
Matt. 3. *regnum cœlorum*. Hoc est, vt exponit
Laurentius de Aponte, quia verbum
Lauren de Aponte. *incarnatum est, quia Christus crucifi-*
xus, idè pœnitentiam agere debemus. En
tota ratio agendi pœnitentiam, in-
carnatio Dei, & crux sancta, in quā
Saluator noster pependit.

Equidem Catholici mei, pro
tanto beneficio, quia Deus incarna-
tus pro nobis in cruce pendere di-
gnatus est, omnis pœnitentia, non
quomodolibet, sed magna, sed in-
gens, agenda est. Hanc ob causam,
S. Ioann. temporibus Saluatoris no-
stri, non solum prædicauit pœniten-
tiam, sed baptismum pœnitentiæ
Marci 1. *Fuit Ioannes prædicans bapti-*
smum pœnitentiæ, in remissionem pecca-
torum. Vbi S. Ioannes baptismum
pœnitentiæ, non qualemq; pœni-
tentiam inhibebat peccatoribus, sed
magnam & condignam. Proinde
non solum exigebat lachrymas, sed
mare, sed profluium lachrymarum,
ita vt in illo peccatores submerge-
rentur, atq; vt sic loquar, natarent.
Duo tantum peccata Dauid commi-
serat, adulterium scilicet, & homi-
cidium, at qualis eius pœnitentia,
quis illam crederet, nisi ipse enarra-
ret Psal. 6. *Laboravi in gemitu meo: la-*
Psal. 6. *uabo per singulas noctes lectum meum;*
lachrymis meis stratum meum rigabo.
Vah! ponderate singula verba: *la-*
boravi inquit: vbi ex vi gemituum,
ita se dicit laborasse, vt ad consum-
mationem, & virium defectionem
deuenerit. Sic locum hunc exponit
Vatablus, inquit: *defatigatus sum*
Vatablus. *in gemitu meo*. At, quid ex hac defati-
gatione? equidem in tantum dolui-
se, vt præ dolore sit infirmatus. Quasi
diceret, sic dolui, sic gemui, vt præ
dolore viribus deficientibus infirma-
tus, in lectum incidens, ad mortem
vsq; deueni. Vah quantus dolor,
quantus gemitus, ob duo peccata, li-
cet Deus nondum fuerit incarnatus.

Caterum, si infirmus, si in le-
cto cubans, nunquid plorare destitit,
aut pœnitentiam agere? nil minus:

non dimisit, sed auxit rigorem. *La-*
uabo, inquit, per singulas noctes. Quasi
diceret: non vnâ horâ, sed tota no-
cte; nec vna solum nocte, sed per sin-
gulas, stratum rigabat, vt exponit
S. Chrysosthomus to. 2. Concione 1.
de Lazaro: *Nec ita faciebat per vnâ*
noctem, vt altera desisteret; nec sic per
duas tresue, vt interim deficeret, verum
singulis noctibus id faciebat. Et cur ob-
secro per singulas noctes, nonne me-
lius fuisset, interdiu ad aliorum ex-
emplar? sanè, si posset: at quia
Rex, in millibus interdiu occupatus,
quando à negotijs ferri licuit, tem-
pus illud, quod quieti dandum erat,
ipse ex pœnitentiæ affectu dabat dolo-
ri, dabat lachrymis. Vt agnoscamus,
quòd dùm verus animus adest pœni-
tentiam agendi, nunquam deficiat
tempus. Hæc est mens D. Chryso-
stomi supra citati. *Quoniam, inquit,*
interdiu varia sollicitudines, curaq; Prin-
cipum, Ducum, gentium, populorum,
militum, bellorum, pacis, ciuium, ac do-
mesticorum negotiorum, eorum, qua præ-
cul, eorum qua propè, distrabebant &
auocabant hominem. Quod ut ceteri
consumunt somno, ille in confessione, ac
lachrymis impendebat. Pende occupa-
tiones, pende impedimenta, & mi-
raberis, quando pœnitentiæ tempus
aderat.

Quid de lachrymis eius loquar?
Nunquid vna ex oculis eius profluxit,
an certè mare illarum? equidem ma-
re; sic, vt eo stratum veluti nau-
gium nataret. Hinc Pagninus pro
lauabo, legit, *natare faciam*. Et Vata-
blus, *fluctuare faciam tota nocte lectum*
meum. En quàm verè pœnitentia Da-
uidis fuit baptismus, quia vt docet
Petrus Chrysologus, Serm. 107. *La-*
chryma peccata baptizant. Nam sicut
per baptismum ex peccatore fit ho-
mo sanctus, sic per lachrymas pec-
cata, virtutes, & quæ prius materia
erant indignationis, fiunt postea mi-
sericordiæ. Erubescite hic delicati
nimum Catholici: Sanctus Rex,
propter duo solum peccata, ita stri-
ctam egit pœnitentiam, ex solo amo-
re venturi Messia; vos autem cum
innu-

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

innumeris grauemini delictis, saepe numero ad effugiendam penitentiam, putatis vobis leuem, & multoties imaginariam sufficere penitentiam, nec flere, nec ieiunare, nec vllas mortificationes facere volentes. Nunquid tali modo peccata deploranda sunt? semper penitentia continuo agenda, & vita ob hoc solum desideranda est.

Fertur libro 3. de vitis patrum, n. 162. propè mortem Sisoï Abbati apparuisse Apostolos, & Sanctos Prophetas, quibus cum loquentem illum audientes discipuli, percontabantur, cum quibus loqueretur. Respondit ille, cum Sanctis Apostolis, & Prophetis, qui ad animam meam leuandam accesserunt: *Quibus supplicor, ait, ut paululum pro penitentia agenda sustineant.* Cumque dicerent discipuli, ipsum penitentiam iam non indigere: respondit: *in veritate adhuc non incipi.* Et merito: licet enim homo sit magnæ perfectionis, licet summi apud Deum meriti, vrget tamen illum magna ratio, ad continuè agendam penitentiam; quia Deus incarnatus: quia Christus in cruce passus. Quid non deberet Christianus homo agere, hoc considerans. Videns Moyses, quod rubus arderet, & non combureretur, audacter accedebat: *Vadam, & videbo hanc visionem magnam, quare non comburatur rubus.* Exodi 3. Quid autem Deus? *Ne appropies huc, solue calceamenta de pedibus tuis.* Hoc est, vt exponit Bernardus: *mortificationum mortuorum affectionum, vel hominem mortuum à corde.* Et quid obsecro causæ, quod propter leues affectiones, Moysi non fuerit concessum, accedere ad rubum ardentem? Hæc vnica quia rubus ardens, Christum spinis coronatum, & in cruce doloribus adustum figurabat. Ita exponit S. Gregorius: *Per succensum, inquit, rubum, Moysen alloquens, quid aliud ostenditur, nisi quod ex illo populo exiret, qui in igne deitatis, carnis nostræ dolores, quasi rubi spinas susciperet.*

En tota ratio penitentiae: quia pro nobis Deus homo factus, spinis

confixus, cruci appensus est. Vah! quale iudicium Christianis relinquatur, incarnationem, & Christi crucifixionem credentibus; & tamen peccare non desinentibus. *Surgente Ninivita* (ait Apostolus Matthæi 11.) *in iudicio, cum generatione ista, & condemnabunt eam; quia penitentiam egerunt in predicatione Iona: & ecce plusquam Iona hic.* At, quomodo condemnabunt? Respondet S. Hieronymus to. 9. in hunc Matt. locum, *comparationis exemplo, non sententia potest.* Surget antesignanus verè penitentium, Rex Dauid, & arguet nostram desidiam, qui post commissum peccatum, à lachrymis nunquam sibi temperare potuit Psal. 118. *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei.* Pagninus vertit: *riui descenderunt ab oculis meis.* Statimque rationem tanti oculorum ploratus subiungit: quia inquit *non custodierunt legem tuam.* At, quomodo non custodierunt? sanè: quia oculi, peccati fuerunt illi instrumenta; idè congruum erat, vt etiam oculi in lachrymas soluerentur. Iuxta illud Apostoli Rom. 6. *Sicut enim exhibuistis membra vestra, seruire immunditie, & iniquitati, ad iniquitatem, ita & nunc, exhibete membra vestra, seruire iustitie ad sanctificationem.*

En vobis Catholici, qui post agnitionem veritatis, peccare non erubescitis, solida veræ penitentiae ratio, ab Apostolo præscribitur. Si enim oculi peccarunt, plorent oculi: quemadmodum discurret S. Laurentius Nouariensis Episcopus to. 2. Biblioth. Patrum, Serm. de penitentia. *Cecidisti, inquit, per oculum, contaminaui te aspectu suo, abluat te aqua sua: induxit te in laqueum, eruat te de laqueo: habet enim in se magnum lachrymarum auxilium, & hoc modo eruendus est oculus, sic abscondenda est manus, vel noxia membra, iuxta Dei præceptum.* At, quomodo hoc fieri potest? eadem prorsus efficacitate, eadem intentione. Profundè peccasti, profundè penitentiam agas. Sic suadet Isaïas cap. 31. *Conuertimini, sicut in profundum recesseratis filij Israël. Quasi dice-*

Matt. 11.

S. Hieron.

Psal. 118.

Pagninus.

Rom. 6.

Laurentius
Nouariensis

Isaïa 31.

ret,

ret, recessistis dato consilio, magna efficacitate, profundè, datà operà, summà malitià. Ita nunc non superficialiter, ac tenuè, sed cum pari & condigna poenitentia, ad Deum conuertimini.

Quod certè in moderna Christianorum poenitentia, iurè mirari possumus. Peccant profundè, attentè, omni conatu, totis viribus, & solum superficie tenus penitentiam agunt. *Quam mala sunt, inquit Procopius, altè cogitant; quæ verò Dei, superficie tenus inquirunt, & meditantur.* Non sic agenda est penitentia, sed ad peccati exigentiam, ad malitiæ pondus, ad instar Davidis, qui sicut profundè altoque consilio peccauerat; ita profundè poenitentiam egit, lachrymis lectum suum rigando, sic vt in illis nataret, immò submergeretur: cum pereas, non solum linteamina, & culcitram madefaceret; sed etiam vestes stragulas. Vnde Variablis illa verba, *lectum meum*, vertit; *culcitram, & vestes stragulas.* Vnde non solum natabat lectus, sed etiam submergebatur, ipsas vestes stragulas superantibus lachrymis.

Quid aliud hodiè de cruce sancta proponit nobis Saluator noster, nisi vt nos ad humilem poenitentiam inflammet: *Nisi quis renatus fuerit de nouo, non potest videre regnum Dei.* Quasi diceret: ego per baptismum frater vester factus sum. *Primogenitus inter multos fratres.* Licet enim Christus non primò ante alios homines natus sit; est tamen primogenitus inter fratres: quia vt respondet Gregor. Nazianz. *Regenerationem eam, & adoptionem, quæ baptismò comparatur, auspiciatus est: primus enim per aquam & Spiritum sanctum, baptizatus est: eodè nomine primogenitus factus inter multos fratres, qui videlicet, per baptismum à Deo adoptati sunt, ab eodè potestatem acceperunt, vt filij Dei fiant.* Baptizatus est inquam Christus, non passiue, sed actiue, quatenus baptizatus Ioannis baptismate, auctor fuit baptismi Spiritus Sancti, & sic factus est nobis primogenitus, & cognatus, quatenus

Procopius.

Ioan. 1.

Gregorius
Nazianz.

per contactum sanctificando aquas, & baptismi Sacramentum instituendo, quo nos efficiamur Filij Dei adoptione, ex baptismò noster primogenitus frater factus est. Necdum satis: sed ardet nunc totus in spinis, in cruce, ardet inquam nostram regenerationem desiderans.

Igitur ne tanti beneficii ingrati existamus, Saluatori nostro, qui tempore passionis suæ, latroni, centurioni, & alijs eum crucifigentibus, cor contritum per crucem sanctam inspirauerat, vt percutientes pectora sua reuerterentur, debitas persoluendo gratias, postulemus; vt quemadmodum per crucem sanctam nos ad regenerationem baptismi vocauit; ita per eandem crucem sanctam, ad baptismum poenitentiae inflamet. Nam vt docet Tertullianus cap. 15. de baptismo. *Hos duos baptismos de vulnere per fossi lateris emisit, vt qui in sanguine eius crederent, aqua lauarentur: & qui aqua lauissent, sanguine potarent.* Proinde regeneremur de morte peccati in gratiam Saluatoris, vt profundam condignè agamus poenitentiam, quia Deus incarnatus est: quia Christus in cruce passus, & sic videbimus regnum Dei.

Tertullianus.

E O D E M D I E CONCIO SECVNDA.

Tu es Magister in Israël, & hæc ignoras. Ioan. 3.

Mysterium crucis Christi absconditum, sine illuminatione diuina cognosci non potest.

Non tam acerbum erat Redemptori nostro, quod eum imperitum vulgus Iudæorum, secum palam conuersantem, non cognouerit fuisse Christum, & Dei Filium: quia cum ignorarent mysteria Scripturæ, facile eos à peccato ignorantia potuit excusare. Vnde eos excusat Sanctus Petrus: *Scio, inquit, quia per ignorantiam fecistis.* Non tam graue, quod

LII

quod à Gentilibus cruci affigeretur, quia cum isti legis scientiam non haberent, excusabiles à peccato videbantur, teste ipsomet Christo Luca 23. *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* Quæ verba Venerabilis Beda sic exponit: *Pro illis, inquit, rogat, qui nescierunt, quid facerent: zelum Dei habentes, sed non secundum scientiam.* Quam, dum à Principibus Sacerdotum, Scribis & Phariseis ad mortem crucis postularetur, tolle, tolle, crucifige eum: quia isti sufficienter cognouerant Christum, & Messiam in lege promissum, cum viderent illi quadrare omnia Prophetarum vaticinia, omnia promissa, quæ erant in lege de venturo Messia. Et licet mysterium diuinitatis eius ignorarent; hoc tamen minimè eos excusat, cum viderent signa, & prodigia, quæ nemo alius, nisi Deus verusq; Messias facere poterat. Et ideo peccatum eorum fuit grauissimum, tum ex genere peccati, tum ex malitia voluntatis, cum illum, qui erat Deus & homo, crucifixissent, ex odio opposita charitati virtutum maximæ, ut inuideret ipsemet Christus inquit: *Nunc autem viderunt me, & oderunt me. & ideo excusationem non habent de peccato suo.* Ioan. 15. Cur autem Iudæi non ad aliam mortem, nisi ad mortem crucis Christum postulauerint, respondet S. Thomas 3. p. q. 46. art. 4. quia ex debito congruentiæ, Christus in cruce mori debuit. Primum ideo, quia sicut primus homo, per lignum peccauit, ita congruebat, ut Christus per lignum expiaret peccatum, sic canit Sancta mater Ecclesia: *Ut unde mors oribat, inde vita resurgeret; & qui in ligno vincebat, in ligno quoq; vinceretur.* Secundò, propter maiorem perfectionem: quia Christi crux habuit omnem omnis virtutis perfectionem, ut docet S. Anselmus: *Erat, ait, in cruce latitudo charitatis, longitudo aternitatis, sublimitas omnipotentia, profunditas inscrutabilis sapientia.* Tandem, ut Christus consummaret omnes figuras testamenti, uti erat altare ligneum, virga

A Moysis, serpens æneus, quæ Christi crucem figurabant. Sed hoc maximè stupendum, quod adhuc hisce temporibus, magna pars mundi, crucem Christi ignoret: in illa enim Iudæi scandalizantur; gentiles stultescunt, hæretici opprobrium sumunt, teste S. Paulo: *Prædicamus vobis Christum crucifixum, Iudæis scandalum, gentibus stultitiam.* Cuius ego ignorantia causas hodiè aperiam.

Quod plurimi, etiam altioribus literis & scientijs exculti, ignorent in sancta Christi cruce, nostram salutem consistere, causam fundamentalem reperio, quod mysterium crucis humanis sensibus sit absconditum, proinde viribus naturæ minimè valeat cognosci. Veritatem istam colligo ex ipsiusmet Christi verbis Ioan. 15. *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, ille testimonium perhibebit de me, & vos testimonium perhibebitis.* Vbi S. Doctores concorditer tenent, ideo necessariam fuisse Spiritus Sancti missionem, ut de Christo cum Apostolis testificaretur, eò, quod Christi testificatio fuerit difficillima, quia laboriosa, & ærumnis plena, iuxta illud D. Pauli 2. Corint. 2. *Supradum grauati sumus, super virtutem, ita ut taderet nos etiam viuere.* Ergo opus erat Spiritu Sancto, qui Apostolos in maximis periculis confortaret, & in afflictionibus consolaretur, ut fateatur ipsemet S. Paulus citatus. *Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis, ita & per Christum abundat consolatio nostra.* id est, Spiritus, qui per Christum consolatur nos.

Ex omnibus tamen difficillima erat Mysteriorum Christi prædicatio, ob crucis scandalum: cui enim facile suaderi posset, ipsum, quem videbat crucifixum, simul esse Deum. Et ob hoc S. Paulo magnus timor & tremore uenerat 1. Cor. 2. *Et ego, cum venissem ad vos fratres, non in sublimitate sermonis, & sapientia, annuntiaui vobis testimonium Christi.* Cuius rationem hanc assignat: *Non enim iudicavi, me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum.*

1. Cor. 1.

Ioan. 15.

Necessitas missionis Spiritus Sancti.

2. Cor. 2.

Ibidem.

1. Cor. 2.

Ibidem.

sum, & hunc crucifixum: & ideo in infirmitate, & timore, & tremore multo fui apud vos. Non aliam ergò ob causam, S. Paulus in tanto timore erat, nisi quia quod ipse prædicabat, ita absconditum à sensibus, & humana estimatione fuit, ut vix in animum alicuius cadere posset, scilicet Deum esse crucifixum. Ita statim subiungit Apostolus. *Sapientiam, inquit, loquimur, non huius sæculi, neq; Principum huius mundi, qui destruuntur, sed loquimur Dei Sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam nemo Principum huius sæculi cognouit, sicut scriptum est. Quod oculus non vidit, neq; auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparauit Deus his, qui diligunt illum.*

Ibidem.

Non sufficiebat ergò humana sapientia, ad cognoscendum crucis Christi mysterium: quia nullus homo vnquam cogitare poterat, Deum propter homines crucifixum; & ideo hic altissimus Dei modus, quo humanam salutem operatus est, scandalum erat hominibus, adeoq; absconditus, ut nisi ipse diuinissimus Spiritus id enuclearet, & crucem sanctam, pretium esse nostræ redemptionis, proinde omni veneratione adorandam reuelasset, nusquam id mundus credidisset. Hoc fatetur S. Paulus, qui agnoscens tantam difficultatem, in cognoscenda cruce, sancta, prædicationem eius, ab illis verbis inchoauit: *Non in persuasibilibus humana sapientia verbis, sed in ostensione spiritus, & veritatis.* 2. Cor. 10. Palam faciens, ad hoc, ut homines crederent, Christum crucifixum esse Deum, opus fuisse illuminatione Spiritus Sancti. Quod statim probat S. Paulus 2. Corint. 2. inquit: *Nobis autem reuelauit Dominus, per spiritum suum.* Quasi diceret: si ex me inquiras, quomodo eum homo esse, ea quæ Dei sunt, cognoui, scito, quod non aliter, nisi per Spiritum Dei: *Nos autem, inquit, non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ à Deo data sunt nobis.*

2. Cor. 10.

2. Cor. 2.

Quidnam autem nobis Deus, in

A cruce sancta donauerit. Respondet S. Paulus, quod diuitias inappropriabiles: sic enim habet Ephes. 3. *Mibi, inquit, Sanctorum omnium minimo, data est gratia hac, in gentibus Euangelizare inuestigabiles diuitias Christi.* Quæ enim maiores diuitiæ nobis concedi poterant, quàm salus æterna, quàm per crucem sanctam operatus est Redemptor noster, in illa redemptionem mundi reponens. O prodigium super omnia portenta! Descendens de cœlis Dei Filius, carnem assumpsit, & mundum per hoc non redemit: natura humana vnita est cum diuina persona, & tamen ex hac ineffabili vnione, non est saluatus homo. At verò, ubi in cruce eleuatus est, restituta homini salus. Quid hoc est? Dicam profectò, quod plus Christo contulerit vnio crucis, quàm ipsamet personalis vnio diuina. Licet enim hypostatica vnio fecit eum Deum; nihilominus, ut esset, & deitatem non amitteret, hoc illi crux sancta contulit. Quod sic deduco.

Ephes. 3.

Cruce sancta plus Christo contulit, quàm vnio hypostatica.

C Fuit ab æterno efficax Dei voluntas, de suis prædestinatis, simulq; de medio redemptionis, videlicet eos per crucem saluandi, cum ergo medium deducendi ad effectum, hanc efficacem Dei voluntatem, non aliud fuerit, nisi crux sancta, sine qua æterna, efficax, & infallibilis prædestinatio, finem intentum sortita non fuisset, iuxta illud Salomonis Sap. 10. *Sanauit iterum sapientia, per contemptibile lignum, iustum gubernans.* Vbi per lignum contemptibile, figurabatur crux sancta, Authore Origene hom. 2. in Genesim, S. Augustino lib. 6. de Catechizandis rudibus to. 4. Hieronymo lib. 1. aduersus Iouinianum. Inde profectò factum est, ut Christus, quatenus Deus, suæ deitatis maximum testimonium à cruce sancta acceperit, & ex illa quodammodo auctus, & melioratus sit, dum non quia Deus, sed quia crucifixus, à toto mundo recognoscitur, iuxta Prophetiam Hierem. 7. *Mittamus lignum in panem eius.* Vbi Origenes hom. 8. per panem, Christum, eiusq; doctrinæ

Sap. 10.

Hierem. 7.

doctrinae seu gloriae manifestationem intelligit; per lignum verò, crucem: sic inquit: *Ego verò admirabile quiddam inferam, lignum missum in panem eius, panem fecit meliorem, antequam enim lignum immitteretur in panem eius, quando tantummodò panis erat, & non erat lignum, in vniuersam terram non exierat sonus eius; posteaquàm verò assumpsit fortitudinem per lignum, tunc in vniuersum orbem passionis eius, disseminatus est sermo.*

In quibus verbis, manifestè docet Origenes, panem, id est; Christum per lignum melioratum, & fortitudinem per illud assumpsisse, quo mediante, & ipse confirmatus, ut sic dicam Deus, & ut talis ab vniuerso mundo, per virtutem æstimatus crucis, ex quo maxima gloria & magnificentia crucis sanctæ refulget. Quod probè sciens dæmon, ad probandum vtrum Christus esset Deus, pendenti in cruce suavit, ut de illa descenderet Matt. 27. *Si Filius Dei es, descende de cruce.* Quid est? vidit vtrique multò maiora Christi miracula, quando mortuum cunabulis alligatum Lazarum, post quattriduum resuscitauit; quando Sol in eius passione obsecratus erat; quando petra scissæ, impietatem mundi arguebant, & tamen cum pro Deo minimè habuit. At verò ex sola descensione de cruce, & credulitatem, & adorationem illi per suos ministros promittebat, subiungens: *& credimus ei.*

Causa est, quia sciebat optimè Christi honorem, eiusque diuinitatis stabilitatem contra ipsum ex cruce pendere; & idèò tanquàm vltimum, & efficacissimum signum attentabat, descensionem de cruce. Ita respondet S. Chrysostomus de cruce & latrone homilia: *idèò, inquit, de cruce non descendit, quia Filius Dei est, nam idèò venit, ut pro nobis crucifigeretur.*

En vobis altissimam crucis sanctæ gloriam, signum diuinitatis Christi, non conceptio de Spiritu Sancto extitit: non ex Virgine matre prodigiosa clauso vtero natiuitas: non tot miraculorum insignia: sed crux

sanctissima firmans, ac veluti eius sigillans diuinitatem: dùm in ea penderet, dum ab ea descendere recusaret, quasi cum illa vnitus Deus, diuinitus deitatem amitteret. Ac ne dubitetis crucem sanctam, Christi diuinitatis vnicum infallibile signum esse, veritatem hanc sufficienter ex eo conijcere potestis, quòd sola crux Christum verum Dei Filium, à falsis & fictis dijs discernat. Ita protestatur ipsemet Christus Matt. 24. *Videte, inquit, ne quis vos seducat; multi enim venient in nomine meo dicentes, ego sum Christus, & multos seducunt.* At quomodò fieri potest, ut falsi Christi, electum Dei populum, sub immediata Dei protectione existentem, seducere valeant? Respondet ipsemet Christus ibidem: *quia dabunt signa magna, & prodigia, ita ut in errorem inducantur etiam, si fieri potest, electi.*

Obstupescite! affirmat Christus ante mundi consummationem, venturum Antichristum, cum virtute multa & maiestate, facturumque miracula similia Christo. Si enim Christus sanitatem præbuit infirmis, sanabit & Antichristus: Christus mortuos suscitauit, suscitabit & ille apparenter. Christus pedibus super mare ambulauit, calcabit vndas & Antichristus. Angeli tremantes, ascendent & descendentes, Christo in terris nato ministrabant, ante villissimum pariter Antichristum, dæmones in forma Angelorum tremantes apparebunt. Immo, addit S. Ephrem

tract. de consummatione mundi, & Antichristo, quia plura & maiora signa faciet, quàm Christus; licet falsa & apparentia. Et tamen Christus præcipit, ut tot tantaque miracula videntes homines, non credant illum esse Christum: *Si ergo, inquit, dixerint vobis, ecce in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere.* Durus equidem sermo, dura tentatio, grauissimum experimentum, ut Antichristus faciat mira, & mirabilia, quæ supra omnem videantur naturam, & tamen ut homo talia oculis vi-

Matt. 24.

Ibidem.

S. Ephrem.

Matt. 24.

lis videns, manibus tangens, non credat.

Quid obsecro deerit tunc, ad plenam & perfectam probationem, quominus Antichristus, credatur verus Christus? hoc vnicum: quia non veniet cum signo crucis, quo verus à falso discernitur Christus. Signum enim aduentus veri Christi, erit crux sancta, ante illum præcedens Matt. 27. *Et tunc apparebit signum filij hominis in cælo, & videbunt filium hominis, venientem in nubibus cæli, cum virtute multa, & maiestate.* Idèò ergò Antichristus, non debet credi verus Christus, quia ei deficiet crux, quæ sola magis est potens, ad verum Christum declarandum; quàm omnia simul illa signa, quæ faciet Antichristus. Sic docet S. Chrysosth.

S. Chryso.

S. Ambro.

Inuenistis ergò hodiè in cruce sancta gratiam, cum D. Paulo, ut eam libenter prædicetis, & sufferatis: inuenistis illuminationem Spiritus Sancti, ut agnoscat, hoc signum esse veri Christi, & veræ filiationis diuinæ. Proinde ut vos Christus pro suis filiis agnoscat, signum crucis cordi vestro imprimite, cum D. Ambrosio Serm. 51. concludendo: *Habentes Dominum Iesum, qui nos passione sua liberavit, in ipsum aspiciamus semper, & de ipsius signo speremus, nostris vulneribus medicinam.*

E O D E M D I E CONCIO TERTIA.

Sicut exaltauit Moyfes serpentem, ita exaltari filium hominis oportuit.

Crux sancta in singulare munimentum ac medicamentum fidelium erecta est.

Diuina Sapientia, adeò vtilem humano generi crucis memo-

riam esse indicauit, ut etiam totam hanc vniuersi machinam, ab eius figura construere decreuerit: sicque omnia in crucis formam condidit, ut vel ipsa condita; vel eorum operationes, crucem cunctis mortalibus semper præoculis sistant. Et ne quippiam meum hoc inuentum esse arbitretur, res autoritate Sanctorum Patrum, & probatissimorum Ecclesiæ Doctorum clara fiet. Sistit istius veritatis acerrimum defensor D. Ambrosius to. 3. Serm. 56.

Cælum, inquit, ipsum, huius signi figurâ dispositum est; nam quatuor partibus, hoc est; Oriente & Occidente, Meridie & Septentrione distinguitur, quatuor quasi crucis angulis continetur. Comprobat D. Gregorius Nyssenus, oratione 1. de Resurrectione. Vbi vniuersam mundi molem, figuram crucis gerere tali modo deducit. Cælum, inquit, inspicere, & partes infimas animo complectere, extremosque ac summos Orbis terminos cogitatione comprehendere, atque considera, quam potentia tanquàm vniuersitatis vinculum, hæc omnia vinciat, videbisque sponte suâ in ea diuina potentia contemplatione, crucis figuram exprimi, à superis in infera, ab extremis ad extrema protensam atque descriptam. Subscribit huic sententiæ Regius vates Psal. 138. *Quò ibo, inquit, à spiritu tuo, aut quò à facie tua fugiam? Si ascendero in cælum, tu illic es, si descendero in infernum ades: si sumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris, & tu illic es. Quasi diceret: quocumque me verto, ubique crucis trophæum*

reperio. In cælo crux recreat Beatos, in inferno cruciat maledictos, diluculo, id est; ad solis ortum terret peccatores, mergentes in profundâ abyssò à naufragio liberat. Teste etiam Cælio Rodigio lib. 10. c. 8. Philone libro de Cherubin, Marsilio Ficino de triplici vita lib. 4. c. 18. Stellas in octauo orbe sitas, in modum crucis formatas esse, immò & omnes, constat. Astrologi in polo Antarcticò, quatuor fulgentissimas stellas collocant, speciem crucis præferentes, quas nautæ cruciferum

S. Ambro.

Gregorius Nyssenus.

Psal. 138.

Cælius Rodigius, Philo. Marsilius Ficinus.

S. Hieron.

Iustinus
Martyr.

S. Ambro.

Iustinus
Martyr.

S. Thomas

Scalier.

appellare consueverunt. Dicus in-
super Hieronymus in cap. 11. Marci,
ipsum hominem in formam crucis
à Deo formatum esse probat. Quod
clare ostendit Iustinus Martyr Apo-
log. 2. *Humana, inquit, figura, non
aliare à belluis differt; quàm quod & re-
cta sit, & manuum extensionem habet,
& in facie à fronte protensum nasum,
quod non aliud demonstrat, quàm signum
crucis.* Deniq; D. Ambrosius to. 3.
Serm. 56. & Origenes, non tantum
in rebus naturalibus, sed etiam in ar-
tificiatis, crucis imaginem repræsen-
tari tradunt. Quod disertè his ver-
bis expressit Iustinus Martyr Apo-
log. 2. *Considerate, ait, omnia, quæ in
mundo sunt, an sine hoc signo crucis gu-
bernentur, aut possint præbere sui usum.*
Quod si Deus, initio statim mundi,
crucis memoriam in oculis homi-
num ponere studuit, certè Christus
Dominus, gloriose crucis suæ tro-
phæum, non tantum in memoriam,
sed in singulare quoq; munimentum,
& medicamentum, in Ecclesia san-
cta crexit: de quo præsentem sermo-
nem instituiam.

Triplicem potissimum causam
reperiunt Doctores, propter quam
Christus Dominus, ignominiosam
crucis mortem elegerit: Primam,
affert S. Thomas 3. p. q. 46. art. 4.
Vt scilicet hoc suo exemplo, Chri-
stus fortem redderet hominem, ad
contemptum mortis. Quod his ver-
bis declarat: *Sapientia, inquit, Dei,
hominem ad exemplum, quod rectè vivere-
mus suscepit: pertinet autem ad vitam
rectam, ea quæ non sunt metuenda, non
metuere: sunt autem homines, qui quàm-
vis mortem ipsam non timeant; mortis
tamen genus horrescunt. Vt ergo nullum
genus mortis rectè viventi homini me-
tuendum esset, illius hominis cruce osten-
dendum fuit: nihil enim erat inter omnia
genera mortis, illo genere execrabilius,
& formidabilius. Nihil verò magis ho-
mines, quàm crucis supplicium exe-
crabantur, ut manifesto documen-
to comprobatur Scalier. Is refert,
quod cum Romæ pestifera cuiusdam
veriginis morbus grassaretur, cre-*

sceretq; in dies, & hominum cor-
pora magis inficeret, ita ut plurimi
in phrenesim acti, proprijs manibus
sibi lethalia vulnera inflixerint. Tunc
Senatus Romanus tanto malo mul-
ta remedia frustra applicans, vnum
tandem efficacissimum inuenit anti-
dotum. Legibus cautum faciens, ne
quis in posterum manus sibi violentas
inferre ausus esset, alioqui igno-
miniam crucis in conspectu omnium
subiturum decernens, qui secus face-
ret, & legis illius vigorem transgre-
deretur, quæ promulgata turpitudi-
nis & ignominie pena, tantum
omnibus incusserat timorem, ut ne-
mo sibi amplius mortem violentam
intulerit. Sic planè, cum omnes fer-
mè nationes abhorrerent crucis mor-
tem, tanquam horrendum quoddam,
& solis destinatum latronibus suppli-
cium. Christus Dominus crucis mor-
tem liberè subiit, ut ad crucem fe-
rendam quemlibet mortalium allie-
ceret. Et ubi antea opprobrium re-
putabatur, ibi honorem; ubi igno-
minia, ibi gloriam; ubi confusio, ibi
famam immortalem quarendam esse
ostenderet.

Alteram rationem tradit Sanctus
Athanasius de Passione Domini. Qui
censet Christum Dominum consul-
tò crucis mortem idcirco elegisse, ut
scilicet in aère moreretur. *Sublima-
tus, inquit, aërem purgavit ab omni dia-
bolica infestatione.* Et certè magno ni-
titur fundamento hic Athanasij di-
scursus. Nam Christus Dominus, spe-
ciali ratione omnia iam elementa
sanctificauerat. Terram quidem, per
triginta & plures annos pedibus il-
lam calcans. Sanctificauerat aquas
Jordanis, ingrediens eas, ut à Ioan-
ne baptizaretur. Ignem pariter san-
ctificauerat, cum Spiritum Sanctum,
in specie ignis descendentem, in
Apostolos mitteret. Solus tantum-
modò aër nondum sanctificatus re-
stabat, propter cuius sanctificatio-
nem, ignominiosam crucis mortem
Christus Dominus elegit. Quemad-
modum docet D. Chrysosthomus
Serm. de Passione Domini. *In excessu, S. Chryso-*
inquit,

S. Athan.

inquit, *ligno & non sub recto passus est, ut etiam ipsius aëris natura mundaretur.*
Mori deinde voluit Christus Domi-
nus in cruce, in ipso aère, ut signifi-
caret, seipsum mediatorem esse, in-
ter Deum & hominem, quemadmo-
dum aër medius est, inter cælum
& terram. Ostenderetq; quod sicut
aër, inter omnia elementa commu-
nis est: licet enim homines sibi ap-
propriant, certas terræ, ignis, &
aquæ portiones nemo tamen aërem
sibi appropriare audet, & dicere, hic
est meus aër. Ita planè passio Christi,
Domini, & mors, communis sit omni-
bus nationibus.

Terriam causam affert S. Evan-
gelista, Christum crucis mortem
ideò elegisse, ut facilis vnumquemq;
hominum ad se traheret, iuxta illud
Joan. 11. *Si exaltatus fuero à terra, omnia
traham ad me.* Traxit equidem Chri-
stus Dominus in cruce pendens ad
se omnia, diuinâ virtute, quæ illi in-
erat. Faretur hoc S. Chrysost. Ser. 8.
de Passione. *Traxisti, inquit, Domine
omnia ad te, & cum expandisses totâ die
manum tuam, ad populum non creden-
tem, & contradicentem tibi, consistenda
maiestatis tua sensum, totus mundus ac-
cepit.* Traxisti Domine omnia ad te,
cum in execratione Iudaici sceleris,
vnam protulerunt elementa senten-
tiam, cum obscuratis luminaribus
cœli, & conuerso in noctem die, ter-
ra quoq; motibus quateretur insoli-
tis, vniuersaq; creatura impiorum
se vsui negaret. Traxisti Domine
omnia ad te, quoniam scisso templi
velo, Sancta Sanctorum ab indignis
pontificibus recesserunt, ut figura
in veritatem; prophetia in manife-
stationem, & lex in Euangelium,
verteretur. Traxisti omnia ad te, ut
quod in vno Iudææ templo, obum-
bratis significationibus tegebatur, id
pleno apertoq; sacramento, vniuer-
sarum ubiq; deuotio nationum cele-
braret.

Verum, si dubij adhuc hæretis
Catholici, quænam sint ista omnia,
quæ Christus Dominus traxit ad se,
perpendite iam singula. Traxit nobis

Christus Dominus in cruce, exaltatus
Patrem æternum, illum grauissimo
furore percitum placans, & summè
offensum humano generi, æternæ so-
cietatis fœdere reconcilians. Traxit
Angelos, desolatas eorum ruinas per
crucis trophæum restaurans. Traxit
peccatores ad commissi sceleris agni-
tionem, & penitentiae maturatio-
nem eos inclinans, ut docet Euan-
gelista Lucæ 23. *Reuertebantur percu-
tientes pectora sua.* Quis tunc obsecro
obcæcata illi nationi, populo ad la-
nienam parato, efferatis carnifici-
bus, ad dilacerandum Christi corpus,
resolutissimè confluentibus, quis in-
quam illis tunc, quod peruersè age-
rent, inspirauit; quod Filium Dei dis-
honorarent, ostendit; quod æternæ
damnationis supplicium mererentur,
cordi eorum suggerit: ut à furore ad
lachrymas, à carnificina ad comisera-
tionem, à cæde vnigeniti, innocen-
ter patratâ, ad veram poenitentiam
& contritionem redirent? Crux
sancta hanc inauditam præstitit mali-
gnantium mutationem, & conuer-
sionem ad Deum. Nam si acus ma-
gnete delibuta ferrum potenter ad se
trahit: quomodo crux sancta, tem-
pore crudelissimæ passionis, Dei san-
guine non aspersa, sed planè immer-
sa, ferrea peccantium corda, ad se
trahere non debuit. Traxit Saluator
noster, in hac salutiferâ arbore mo-
riens, antiquos illos Patres, & in
sinu Abrahamæ recumbentes, de sub-
terraneis tenebris, in amæna paradisi
prata eduxit, ubi post diuturnum
tædium delicate respirarent. Quæ
omnia quàm verissimè sanctæ cruci
attribuantur, audiamus O. Leonem
Papam Serm. 8. paulo post medium,
in hæc verba prorumpentem. *Exal-
tatum Iesum ad se traxisse omnia, non so-
lum nostra substantia passione, sed etiam
totius mundi commutatione monstratum
est; pendente enim in patibulo creatore,
vniuersa creatura ingemuit, & crucis
clauos omnia simul elementa senserunt.*
*Nihil ab illo supplicio liberum fuit. Hoc in
communione sui, & terram traxit, &
cælum, hoc petras rupit, monumenta ape-
ruit,*

Lucæ 23.

S. Leo.

ruit, inferna referauit, & densarum horrore tenebrarum radios solis abscondit. Sed, quid mirum? debebat hoc testimonium suo mundus auctori, ut creatura in occasu conditoris sui, vellet vniuersa finire. Sed patientia Dei seruat rebus atque temporibus suum ordinem, nosque in illum potius vocat affectum, ut eorum salutem petamus, quorum crimina horremus. Cum ergo Christus Dominus crucis mortem elegerit, ut nos omnes per illam ad se felicissime traheret, indignum erat, ut tam beata arbor, cuius brachijs seculi pendit pretium, periret; aut certe in profundissimo terræ defossa, diuturna obliuione in animis hominum sepulta maneret. Verum, quemadmodum & absconditos in terræ visceribus thesauros, accensa sapiens & fumans pinguedo monstrat: quem ignem naturalistæ fatuum vocant, quia fugientes insequitur, & insequentes se fugit. Sic planè crucem sanctam, profundissime defossam, euidentissima miracula B. Helenæ Romanorum Imperatricis monstrarunt. Quia scilicet placuit victori Christo, ut crucem sanctam, nobile sui triumphi trophæum, in munimentum & medicamentum, sanctæ Ecclesiæ deuotæ Christianitati adorandum erigeret. Si enim munimentum quæris in sacrosancta Christi Domini cruce, habes illud manifestum ex D. Athanasio, qui dicit. *Christum Dominum ideo sublimatum fuisse in cruce, ut aërem à diabolica infestatione purgaret.* Non enim in orbe terrarum vlla fuit possessio, quam sibi dæmon arroganter non usurpauerit.

Terram ille tanquam propriam sedem occupauerat: *Circuiui, inquit, terram & perambulauit eam.* quasi terram circumeundo & perambulando, tanquam solenni iuris celebritate, eius possessionem usurparet. Sed inde à Christo Domino per crucis passionem pulsus, atque fugatus est: dum eius omnia præsidia expugnata, in cruce sancta corruerunt, teste Origene hom. 8. in Iosue. *Visibiliter, inquit, Filius Dei in carne crucifixus est;*

inuisibiliter verò ea in cruce, diabolus cum Principatibus & potestatibus affixus est. Quasi diceret: Christus Dominus crucifixus est, ut ex cruce intraret in gloriam suam; diabolus verò in cruce contritus est, ut in gehennam exularet. Sic quoque locum hunc exponit S. Basil. hom. 21. de humilitate. *Diabolus, inquit, in eo crucifixus est, quem se crucifixurum, & in eo mortuum, quem morte se extincturum sperauerat.* Similiter S. Leo Serm. de Passione Domini docet: *Clauis, inquit, Christi perpetuis diabolum fixere vulneribus, & Sanctorum poena membrorum, inimicarum suis interfectio potestatum.* Vinctum iam æternis temporibus diabolum, per crucem IESV Christi, proclamat Sapiens, Prouerb. 22. *Ciuitatem, inquit, fortium ascendit Sapiens, destruxitque locum fiducia eius.* In quem locum Solinus to. 1. Bibliothecæ secundæ editionis scribens sic dicit: *Ciuitatem Scriptura sacra appellat mundum, fortes demones.* Mundus ergo iste, quondam ciuitas fortium erat, quia idolorum cultibus deditus, demonibus seruiebat; & fiduciam vitæ habebat in cultu eorum, qui non sunt dii, sed opera manuum hominum. Quis ergo est ille Sapiens, qui hanc ciuitatem fortium ascendit? ille nimirum Filius Virginis, Dei virtus, & Dei sapientia; qui tunc ciuitatem hanc ascendit, quando natus in carne visibiliter mundo apparuit. Ipse ergo cum sanctam crucem ascenderet, destruxit robur fiducia eius, quia subuertit de mundo cultum dæmonum, in quibus tanquam in dijs confidebant gentiles. Itaque nullum fuit in vniuersa terra adeo munitum diaboli præsidium, quod Christi Domini crux solo non æquauerit. Testis est luculentissimus huius veritatis, Angelus ille Zachariæ 4. qui resistentem Christo crucifixo, cum probro alloquitur: *Quis tu, inquit, mons magne, coram Zorobabele in planum.* Quasi diceret (ut exponit Cyrillus Alexandrinus) *qua tua est o Satban fortitudo, si cum fortitudine crucis Christi Domini comparetur? Quamuis sibi mons*

Olym po

Cyrrillus
Alexandr.

Olympos altior videaris; tamen coram Christi Domini cruce, vallis inferno depressior efficiaris.

Non erat securum mare: quoniam & ibi piraticam prædationem dæmon exercebat, qui cum videret Christum Dominum, à mari tanquam verum Principem recognosci, iuxta illud Matt. 8. num. 22. *Mare & venti obediunt ei.* Furens inuidiâ, & in blasphemias erumpens, illud Poëtæ infrendit.

Non illi imperium pelagi sæniq; tridentis,
Sed mihi sorte datum.

Sed frustra furit infernalis belua, quia solo nomine IESV, & sacrosanctæ crucis signo, omnis eius debellatur potestas. Quemadmodum docet Regius vates Psal. 37. *Tu, inquit, confirmasti in virtute tua mare, contribulasti capita draconis in aquis.* Quasi diceret: non iam in aquis illis maris rubri, ex subiectis rubescentibus corallijs; sed in aquis baptismatis, ex pretioso Christi Domini sanguine purpurascentibus, confregisti cœli & terræ triumphator IESV, trophæo crucis sanctæ dæmonem, & omnem illi ademisti potestatem.

Insuper æris possessionem sibi usurpauerat diabolus, propter quod illum Apostolus 2. Ephes. n. 2. vocat. *Principem potestatis æris huius.* ideo scilicet; quod ex aëre veluti, ex quodam propugnaculo suo, in terram iacula sua dirigeret, sua tormenta disploderet, suas denique vires effunderet. Iniquus tanè æris possessor, quem sui nominis ferali quadam umbrâ, sic obscurabat, ut totus in tenebras mutaretur. Ut proinde dicat Apostolus Ephes. 5. n. 12. *Rectores tenebrarum harum.* Quid ergo amans humani generis Saluator? ut iniquum possessorem deturbaret ex aëre, exaltatus est à terra, sublatus in crucem mortuus in aëre, ut ante scabellum hoc pedum eius, victus dæmon corrueret: iuxta illud Prophetæ: *Egreditur diabolus ante pedes eius.* En superbus ille inferorum draco, qui idololatranti antea mundo tyrannicè dominabatur, à tribus iam

mundi elementis terrâ, aquâ, aëre, per crucem sanctam deturbatus est. Vnum illi tantum superest, scilicet ignis gehennæ inextinguibilis. In hoc vno commorari permittitur, non exterminatur, ut in æternum crucietur. Et meritò: Illa enim tenebrosa aula, regi superbiæ debetur. Si enim ille vitulus conflatilis, quem Hebræi in deserto adorârunt, quia de igne, egressus erat Exodi 31. n. 24. idcirco in ignem iterum regressus est. Si videra illa, quæ D. Pauli manum inuasera, quia de igne exilerat; statim quoque in ignem insiliit. Sic planè consentaneum erat, ut diabolus de igne infernali egressus, ad tentandum genus humanum, in ignem tandem cruce Christi relegeretur, æternum cruciandus.

Quid ergo iam timeat humana infirmitas, quæ tantum crucis Christi munimentum habet, quo suum capitalem hostem, extremas videt in miseriis præcipitatum. Læta iam in pace audiat Christianitas gratulandum Prophetam dicentem: *Celebra Iuda festiuitates tuas, quia non adijcit ultra, ut pertranseat in te Belial: vniuersus interijt.* Si enim diabolus maiori audaciâ, quam potentiâ, tentare pergat, facile erit, ut solo crucis signo propulsetur. Quemadmodum docet D. Chrysostomus. *Si illum, inquit, diuinas incantationes canere noueris, statim vulnerabitur. Sunt enim nobis cantationes spirituales, ipsum nomen Domini nostri Iesu Christi, cum ipsius crucis potentia.* Cuiusmodi incantatio, non solum draconem à spolijs abigit, atque in ignem conijcit; sed etiam vulneribus quoque medetur. Felicia certè incantamenta, quæ & munimenti vim obtinent, ne vulnerari contingat, pereamus. Et quod magis fortasse mirabère, non tantum sancti, & iusti homines, sed etiam summi peccatores, crucis sanctæ signo armati, diabolo sunt terrori. Quod manifesto exemplo confirmat D. Gregorius Nazianz. orat. 3. n. 54. ubi refert de Juliano Apostata, qui

M m m

à mago

Ignis fatuus quis.

S Athan.

Iob 1.

Origenes.

Prou. 22.

Solinus.

Psal. 37.

Mare rubrum cur sic dictum.

Ephes. 2.

Ephes. 5.

Habac. 3.

Zachar. 4.

Exodi 31.

Nahum 14.

S. Chryso.

à mago ductus ad nocturnum dæmonum conuentum, subito horrore percussus, *Ad crucem*, inquit Nazian.

Nazianz. *Petrusq; remedium confugit, bacq; se aduersus terrores consignauit.* & statim addit S. Doctor: *Valuit*, inquit, *signaculum, cessere demones, pulsant timores.* O quanta infirmitas dæmonum? qui etiam ab ignauis militibus, sed benè armatis superantur; & quamuis interdum volentibus imperent, & non belligerantibus insultent; nolentibus tamen cedunt, & imperium detrectantibus succumbunt.

Habet & S. Ecclesia munimentum singulare, de sancta cruce, quæ protecta; & cum petitur bello, pace fruitur: & cum ei omnes ponant insidias, in summa securitate, maximam capit voluptatem, atq; inter medios etiam hostes, & tyrannos, & persecutores efflorescit, cum à nemine violetur, aut de sua securitate deiciatur. Hoc firmum Ecclesiæ sanctæ præsidium, in cruce Christi Domini ponendum esse, diuino Spiritu prædixerat Regius vates Psal. 147.

Psal. 146.

S. Chrysost.

n. 13. *Confortauit*, inquit, *seras portarum tuarum.* hoc est; (vt exponit D. Chrysosth.) Ecclesiam suam Deus munivit validius; quam quondam Hierosolymam, non vectibus & portis, sed cruce sanctâ circumseptam. Quare sicut Iudæam olim ille lapis adiutorij, tanquam murus, de Philistinis defendebat: ita Ecclesiam, sanctam, veneranda Christi Domini crux, contra oppugnatores suos, strenuè protegit, & tuetur. Hoc de Christo suam protegente Ecclesiam, canit Propheta inquit *Et erit ista pax, Affyrius cum venerit in terram nostram, & quando conculcauerit in domibus nostris.* hoc est; quando venerit diabolus, siue quicumq; alius tyrannus, & Ecclesiam sanctam magnis persecutionibus oppresserit, atq; vexauerit, ipse Christus Dominus, erit ei pax, qui pugnantem tuebitur, & vincentem in pace conseruabit. Habent & regna Christiana suum in Christi cruce præsidium. Nam sicut

Michæ 5.

A Gedeon trecentis tantum militibus stipatus, infinitos & innumeros Madianitas debellauit, literam Tau, quæ figuram crucis gerebat, in vexillis gestans. Ita Christus Dominus, per inermes Apostolos, armatos fidei hostes profligauit, & hucusque omnes Christianitati aduersantes barbaros fortiter expugnat. Quemadmodum Tertullianus libro 3. Carm. contra Marcionem decantat.

Hoc etenim signo prædonum strauit acervos. Congressus populo Christi sine milite multo.

Tertullianus

Vnde merito illud elogium sanctæ cruci apponit Andreas Archiepiscopus Cretensis hom. de exaltatione Sanctæ Crucis. *Cruce*, inquit, *est spes Christianorum, seruatrix desperatorum, portus eorum, qui tempestate iactantur, custos in nocte, in die turre, in tenebris deductrix, protectrix viduarum, tutrix orphanorum, honor magistratum, potentia Regum, belli ducum victoria, Sacerdotum gloria, Virginum cohabitatrix.*

Andreas Cretensis

Elogia sanctæ crucis

Verum non solum in præsidium, sed etiam in medicamentum simul crux sancta Ecclesiæ Catholicæ data est. Sic docet D. Athanasius. Ser. 3. in Parasceue: *Miseratus est*, inquit, *ipse Deus, remedium ad tollendum errorem intulit, crucem videlicet proferens, diuina notitia instrumentum, omni naturâ potentius: siquidem efficax non fuit cælum, ad impietatem corrigendam: erubescere quidem Sol, sed homines detinere non poterat, quominus illum adorarent. Terra corporibus medicamenta suppeditans, egrotanti animæ remedium ferre nequibat. Mare quoq; verecundabatur, cum diuinos honores, ab hominibus simili errore detentis, immerito sibi offerri vidcret. Ita miseri homines cacutientes, fouebant creaturam, & quotquot in promptu erant, adorantes; interea Deum ipsum inuenire non poterant: vel vniuersa prædicationis natura, ad eius vniuersam doctrinam, ac notitiam, homines adducere non valuit. Sed quod non potuit cælum, potuit crux: quem Sol non docuit, crucis fulgor ingens reuelauit: lignumq; illud, quod vile habebatur, cum esset iam plantatum, ex impietate ad pietatem transferens, quæ ex-*

S. Athanasius

coluit

coluit orbem terrarum: lignum, quod erat damnationis instrumentum, damnatis hominibus, libertatis fructum produxit.

Parumne adhuc vobis videtur, tantum in Christi cruce remedium contineri? vbi est certissima medicina infirmorum, vitiorum expulsio, datio sanitatis, vita mortuorum, pietatis præscriptio, blasphemiarum obstrutio. Paucis multa? adsunt omnia ad salutem consequendam necessaria. Nonne hæc sancta crux, Christi Domini, fuit Cathedra sapientissimi Dauidis, ex qua tantus Propheta, mundo insensato, Theologicas fidei, spei, & charitatis materias legit, atq; aliarum virtutum salutifera moralia documenta, cunctis mortalibus tradidit? Nonne crux sancta fuit virga Jonathæ, quæ mel comparauit, cum per crucis mortem, Christus Dominus, & corporis, & nominis gloriam obtinuerit? Ac tandem silentio hic non præteribo lignum illud in paradiso positum: quod crucis figuram gessisse, docuit S. Damascenus lib. 4. de fide cap. 12. Nam quemadmodum illud, positum erat in medio paradisi; ita Christi crux in medio orbis terræ collocata fuit, iuxta illud Dauidis Psal. 73. *Operatus est salutem in medio terra.* Et quemadmodum in paradiso ante peccatum, non amplius vixissent homines; quam duraret lignum vitæ, cuius fructu reparatus fuisset natius vigor, vt docet Angelicus Doctor 1. p. q. 97. ar. 4. Ita quoque in paradiso Ecclesiæ Catholicæ, populus Christianus, in fide & charitate minimè permaneret, nisi sanctæ crucis virtute fulciretur. Quod apertissime videtur insinuare Isaias cap. 65. vbi dicit in persona ipsius Dei: *Secundum dies ligni, erunt dies populi mei.* Quos dies S. August. lib. 2. de Ciuit. cap. 26. ad durationem S. Ecclesiæ refert. Et id ipsum, disertissime comprobatur S. Damascenus lib. 4. de fide cap. 12. inquit: *Dies & tempus huius viuifici ligni (scilicet Sanctæ Crucis) erunt dies Ecclesiæ, & populi Christiani, qui sine cruce viuere,*

Cruce sancta fuit Cathedra Dauidis.

S. Damasc.

Psal. 37.

S. Thomas

Isaias 65.

S. August.

S. Damasc.

et stare non possent. Vt ergo tam salubre medicamentum, de cruce Christi, & Ecclesia sancta, & fideles omnes percipiant, virtute diuinâ illam inungi oportuit, per ipsam Christi Domini, in suis brachijs appensionem, vt docet hodiernum Euangelium: *Sicut*, inquit, *Moses eleuauit serpentem in deserto; ita eleuari oportuit Filium Dei.* Quæ verba Seuerinus Episcopus, sapienter perpendens, subtilem satis discursum mouet. Nonne, inquit, *credibilis erat, si dixisset Moses suis Israëlitis in deserto, si quis vestrum morsus fuerit, cælum suspiciat, aut tabernaculum Dei, & salutem assequetur? verum hic ille posthabitis, serpentem tantum, qui imaginem crucis gerebat, statuit.* Cur autem fecerit hoc Moyses, qui antea populo seuerè prohibuerat, ne facerent sibi sculptile, neq; conflatile, neq; similitudinem vllam earum rerum, quæ sunt in cælo sursum, aut in terra deorsum. Dic nobis obsecro seuerissime legislator, & subtilissime diuinæ voluntatis interpret, quid est? quod alijs veras, id ipse facis? quod præcipis euerti, id ipse constituis? qui conflatum vitulum comminuisti, serpentem ipse ex ære conficis. At ille responder: illa inquit prohibui, quo materiam impietatis exciderem, & ab idolorum cultu populum abducerem. Nunc autem serpentem vtiliter conflo, vt eiusmodi experimento exercitatus populus, crucis imaginem, & seruatorem in ipsa pendentem præcognoscat. Sed mirabitur non nemo, quâ ratione serpens ille eleuatus, Christum in cruce pendentem repræsentare potuit? cum ille à principio statim homini exitium attulerit, hic vero salutem: ille in errorem induxerit, hic deitatem demonstrauerit. Quod adeo permouit D. Gregorium Nazianzenum, vt putauerit colubum illum æneum, non extitisse, Christi typum, sed antitypum potius, in eoq; duntaxat Christum adumbrasse putat, quod sicut serpens, in ligno fuerat eleuatus; ita etiam Christus in cruce. Cui sententiæ video

Seuerinus Episcopus

S. Gregor.

S. Maximus

Theophanes

S. Ambrosius

deopatrocinari D. Maximum. Nam ut refert Theophanes ex sententia illius: *Suspensus, inquit, serpens, erat mortis symbolum, cuius auctor & procurator serpens fuerat; at signum in quo eleuatus est, crucem denotabat; aspectus autem illorum, qui percussis sunt, fidelium confessorum est.* Verum alij Sancti Patres, in illo serpente, Christum fuisse præsignatum vnanimiter docent, idque rationibus manifestissimis conuincunt. Inprimis D. Ambrosius de Spiritu Sancto lib. 3. cap. 6. in eo ostendit figuram Christi, in colubro eleuato præcessisse, quod quemadmodum ille videbatur coluber; cum tamen re ipsa, coluber non esset; ita Christus Dominus in cruce, videbatur esse peccator, qui tamen erat innocentissimus, & ab omni labe peccati prorsus alienus. Quod his verbis exponit S. Ambrosius. *Non verus, sed anens suspensus est serpens: quia in virtute quidem corporis, sed sine virtute peccati, suscepit Deus speciem peccatoris, ut per lubricum infirmitatis humana similitudo, serpentem depositis exuijs, vix destrueret serpentis astutiam, & calliditatem.*

Ecce igitur medicamentum sacratissimæ Christi crucis, adumbratum habetis in serpente, à Moyse eleuato. Serpens ille venenosissimum quarumvis aspidum morsus sanabat; crux sancta etiam dæmonis ipsius infectionem mortiferam sanat, atque ab omni lethali morbo, hominem ad sanitatem mentis reuocat. Serpens ille, per solum aspectum medebatur vulneratis; crux sancta efficacior, quia etiam lumine oculorum priuatis, salutiferum ad omnia præbet remedium. Amplectimini ergo crucem sanctam, agnoscite in illa gloriam triumphantis Christi, agnoscite singulare vestrum præsidium, & medicamentum. Atque ceu vnicum Regis Regum Iesv Christi trophæum, supplices adorando, postulare ab eo, qui vobis hoc dulce lignum proposuit, ut vos in pace per crucem sanctam, tanquam per munimentum inexpugnabile conseruet: & si quis

animam lethalis morbus possedit, ad vitam reuocet, & in gratia sanctificante augeat.

E O D E M D I E CONCIO QUARTA.

Adeamus ad thronum gloriæ eius, ut misericordiam consequamur.

Crux sancta est thronus gloriæ Christi: nauis salutis & misericordia: fons redemptionis atque gratiæ.

Ingeniosa Pœtarum comenta ferunt Vlysem, turbulenti maris fluctibus & procellis, huc atque illuc decennio agitarum, postquam illum nauigij cursus in ea detulisset loca, ubi Sirenarum cantus, dulci varietate resonans, nauigantes adeo blandâ modulatione mulcebat, ut non tam spectaculum voluptatis caperent; quam naufragium salutis incurrerent. Suavis etenim illa cantilenæ oblectatio, ita in admirationem rapiebat, & penè attonitos reddebat auscultantium animos; ut quisquis audisset vocis illius sonitum, quasi quadam captus illecebrâ, non iam tenderet ad eum, quem inquirebat portum, sed festinanter pergeret ad exitum, quod nolebat. Quo cognito Vlyses, ut suauitatis illius declinaret periculum, & dulce, sed perniciosum vitaret naufragium, dicitur insertâ cerâ auribus sociorum, seipsum ad arborem nauigij religasse, quo & illi carerent perniciosâ auditus illecebrâ, & se de periculo nauigij prosperior cursus, in securum deferret portum. Non absimile quid nauiganti mundo inter fluctuantes mortalitatis tenebras accidisse video. Aberrabat orbis longo intervallo, inter suas voluptatum concupiscentias, quæ noxijs blandimentis conscientiam captæ mentis effaminant. Derinebatur pernicioso sæculi lasciuientis auditu, & cursum melioris vitæ desic-

Seneca.

Tacitus.

Lactantius

descebat in scopulos libidinis, atque incontinentiæ Charybdes: diuque oberrans, naufragus ad portum paradisi, de quo primus homo exierat, redire non valuit. Sed nouo Vlyse Christo Iesv opuserat, qui religatus arbori, de tanto mundum eriperet naufragio. Ex quo enim Christus Dominus religatus est in cruce, ex eo nos mundi illecebrosa crimina; velut clausâ aure transire capimus. Crucis siquidem arbor, non solum, religatum sibi victorem, & triumphatorem potentiæ repræsentat, sed omnes etiam fideles, tanquam veros coelestis illius Vlysis socios, virtutis suæ umbrâ custodit, & post multos errores in patriam omnes redire facit, atque inter blanda & periculosa naufragia præsentis sæculi incolumes feruat. Hanc ego hodie arborem, crucis sanctæ, ostendam esse thronum gloriæ Christi, & nauem misericordiæ, atque gratiæ, in qua errandum genus mortale, à morte æternitatis seruari, & in beatitudinis portum transire potest.

Ignominiam & gloriam, per omnia inter se dissidere, nemo inficiatur, sed omnes consentiunt. Quid enim commune habet infamia cum fama, turpitudine cum honore, dedecus cum gloria, abiectio cum celsitudine? adeo, ut horum extremorum, scilicet ignominie in gloriam conuersio, impossibilis planè videatur. Crucem olim turpè, & abiectum supplicij genus extitisse, comprobauit Cathedra Romanæ oraculorum, oratione pro Rabirio inquit: *Nomen ipsum crucis, absit non modo à corpore ciuium Romanorum, sed etiam à cogitatione, oculis, & auribus.* Hinc plerique sæculo illustres, ut infames redderentur, ob facinora ab ipsis patrata, suspensio perijisse Historiarum volumina attestantur. Refert enim Quidius Achæum Lydiæ Regem cruci traditum, & Arrageten Regis Persarum præfectum, à Xantipone Atheniensium duce captum, mortem crucis subiisse, dum eorum Rempublicam prædaretur. Hinc Apuleius cru-

cem vocat damnatam: Seneca infelix lignum; Epistola 201. Tacitus, ferule supplicium. Lactantius supplicium homine libero indignum. Quamobrem teste Scaligero, cum Romani honoris cupidissimi, iniuriam aliquam passi fuissent, quam tamen nulla ratione vindicare possent, illam à se propulsare arbitrabantur, seipsos interficiendo; à qua infamia, cum nullatenus paterentur dimoueri, illud efficacissimum remedium excogitatum fuit, legibusque publicis cautum, ut quicumque se interfecisset, cadaver eius, in crucem ignominiosè ageretur. Cuius sanè ignominiosæ condemnationis timore, ita omnes perterriti fuere, ut nemo esset, qui violentas sibi manus imponere turpissimum non iudicaret. Nec profana, sed etiam sacra volumina, crucis infamiam potentius exaggerant. Nam Iosue diuini honoris acerrimus zelotes, *Regem. Hai propter idololatriam suspendit in cruce, usque ad vesperam* Iosue 8. Gabao-nitæ pariter, filios septem Saul crucifixerunt in Gabaa, in pœnam violari fœderis à Saul. Vnde infame crucis supplicium perpendendo Sapiens, impietatis arguit Iudæos, quod vocem illam contra Christum eleuarent: *Morte turpissimâ, (hoc est crucis) condemnemus eum.*

Et ecce iam crux illa, in qua tantus omnium contemptus extiterat, ut maledictam eam vocitarent, in tantam hodiè mundo erigitur adorationem, ut totus eam orbis sanctificet. Discessit omne probrum, à pulcherrimo hoc ligno, in quo Christus Dominus pependerit. Verum est mortis dedecus, in vitæ splendorem; supplicij ignominia, in maiestatis gloriam commutata: ut non immerito dixerit Propheta Ezech. 17. *Dominus humiliavit lignum sublime, & exaltavit lignum humile.* Quasi diceret Propheta inquit Glossa: Illud lignum crucis, quod tempore mortis Christi, humile & abiectum erat, post resurrectionis triumphum, exaltatum est, & omnis eius ignomi-

Crux ad abolendam ignominiam apud Romanos decreta.

Iosue 8.

Sapien. 1.

Ezech. 17.

Cicero.

Rex Lydia cruci traditus.

Apuleius.

niæ obscuritas, in fulgentissimum, A gloriæ splendorem commutata. Vnde non iam amplius crux arbor infelix dicitur, sed arbor decora & fulgida, ornata Regis purpura. Non iam maledictum crucis lignum habetur, sed beatum omni ex parte, cuius brachijs sacri pendit pretium. Non iam abiectiōem & contemptum sustinet, crux Christi, sed primatum inter omnia mundi ligna, & Ecclesiæ ornamenta tenet. Quod perpendens S. Andreas Apostolus inquit; O bona crux, qua decorem ex membris Domini suscepisti. Confirmat D. Augustinus Serm. 36. Cum, inquit, sub antiquis scelerati crucifigerentur, modo nullus crucifigitur: quia crux honorata est. Finita est in pœna, manet in gloria: à locis suppliciorum fecit transitum, ad frontes Imperatorum; quod si tantum bonorem dedit panis suus, quid queso seruat fidelibus suis: Corroborat ulterius S. Chrysostho. homil. quod Christus sit Deus inquit: In purpuris crux, in diadematis crux, in precibus crux, in armis crux, in mensa sacra crux, & in toto orbe crux, & super solem fulget crux.

S. August.

S. Chryso.

Figura Crucis.

Rufinus.

Cœlius Rodigius.

Præfigurabat hanc crucis sanctæ gloriam, apud Ægyptios, litera illa Sacerdotis, quæ crucis figuram præferebat, quam ipsi colebant ex eo, quod secundum peritos hieroglyphicarum notarum, vitam venturam significaret, teste Rufino lib. 2. cap. 2. Hinc apud eosdem referente Cœlio Rodigio, crucis figura omnium perfectissima, cœli & siderum Domina, & mirabilem effectrix habebatur. Non ne queso crux sancta, quam mundus feliciter in monte Caluariæ adinuenit, altioribus digna est encomijs? Mortem illa Christo attulit, sed quia vitam omnium sibi affixam tenuit, vitam quoq; fidelibus confert, & futuram beatitudinem sperantibus prænuntiat. Hæc est cœli & siderum Domina; quia ab immortalis sidere adornata. Hæc est mirabilem effectrix: quid enim tam prodigiosum, quam redemptionis opus, & salutis reparatio? quæ omnia in cruce sancta parata sunt.

Merito proinde S. Paulus dicit: *adeamus ad thronum gloriæ eius.* Thronus profecto iste, crux sancta est, tantæ gloriæ, ut ante eum viginti quatuor illi Seniores mitterent coronas suas. Vnde S. Leo Serm. 2. de passione explicans illa Christi Domini verba. *Hodie mecum eris in paradiso.* inquit: *Promissio ista non tam de ligno crucis; quam de throno editur potestatis.* Hunc thronum æternæ Christi gloriæ, præparauit cœlestis Pater, per Prophetam ipsemet loquens: *Dabo clauem domus David super humerum eius, & figam illum in loco fideli, & erit in solium gloriæ domus Patriæ tui.* Clavis officium obtinet crux sancta, tum ideò, quod illa primum imperscrutabilia, factorum voluminum arcana, humano intellectui refferauerit, teste Apostolo Lucæ 24. *Aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas.* Tum certè ideò crux sancta clavis vices obit; quia hæc sola Regni cœlestis portas verè penitentibus patefecit, annuente Chrysostho. to. 2. hom. de diuite Lazaro. *Cruce Christi clavis paradisi est, crux Christi aperuit nobis paradisum.* Et profecto, cum primus homo ligneam feram occluserit paradisum terrestrem, ligneam quoq; decebat esse clauem, quæ eundem nobis refereret. Addit insuper Propheta, *& erit solium gloriæ Domini, Christi sui.* Reges à solijs suum inchoant principatum. Christo pariter crux sancta erat thronus, à quo regnare capit in cœlo, & in terra. *Dicite in nationibus, quia Dominus regnauit à ligno.* Perstringit hic argutus Tertullianus obocæcatam Iudæorum stultitiam, explicatione, eloquentiâ, & pietate plenâ, quod tam euidenti prophetiæ oraculo, veritatem agnoscere nequeant: *Age nunc, inquit, si legisti penes David. Dominus regnauit à ligno: expecto quid intelligas, nisi fortè lignarium aliquem Regem significari Iudæorum, & non Christum, qui exinde à passione ligni, superatâ morte regnauit.* Comprobat discursus Tertulliani Isaias cap. 9. *Quis, inquit, omnino regum, insigne potestatis sua humero præfert, & non aut capite*

Apoc. 4.

S. Leo.

Isaiæ 22.

Lucæ 22.

S. Chryso.

Isaiæ 22.

Psal. 95.

Tertullia.

Isaiæ 9.

pite diadema, aut manu sceptrum, aut aliquam propriæ vestis notam? Sed solus nouus Rex, nouorum aorum, Christus Iesus, nouæ gloriæ & potestatem, & sublimitatem suam humero extulit; crucem scilicet, ut secundum superiorem prophetiam regnaret à ligno Dominus. Ut docet Salomon inquit: *Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo.* Thronum profecto iudicij, crucem sanctam esse, quis inficiabitur? hoc enim signum præcedet, cum Dominus ad iudicandum venerit. Credi- derim proinde ego, Christum Dominum in solio crucis confidentem, intuitu suo omnes dæmonis insidias dissipasse. Quod non obscure insinuat rectus Iob. *In oculis eius quasi hamo capiet eum.* Scilicet; omnes dæmonis fraudes & dolos, hamo crucis irretiet. Quemadmodum explicat D. Athanasius: experientiâ enim compertum est, fontium aquas, quanto profundius in subterraneos meatus descenderint, tanto altius postea ebullire. Crucem sanctam, fontem limpidissimum appellauit S. Leo Sermone 8. de Passione ubi dicit: *Cruce tua fons est omnium benedictionum, omnium causa gratiarum, in qua datur credentibus virtus de infirmitate, gloria de opprobrijs, vita de morte.* Hic certè viuiscaturiens aquis fons, profundissimè antea in terræ viscera defossus, sed ebullientem gloriæ virtutem, angustæ subterraneæ umbræ, capere non valentes, in apertum totius mundi spectaculum, & salutarem visum assurrexisse permiserunt.

Prov. 20.

Iob 40.

S. Leo.

Palma materia throni.

Palma pondere non premitur.

crucem sanctam constructam fuisse, apertè ipsemet cœlestis sponsus declarat: *Ascendam, inquit, in palmam, & apprehendam fructum eius.* Et quando oblectro hanc palmam conscendit, nisi cum sanctam crucem suis humeris amplecteretur. Refert Nicephorus lib. 2. cap. 1. in eodem loco, ubi Christi Domini crux profundissimè, ex inuidia Iudæorum defossa erat, ad abolendam penitus crucis Christi memoriam, simulachrum veneris collocatum fuisse ab idolorum cultoribus. Ut scilicet illo graui pondere superimposito, Christi gloriæ thronus ex animis mortalium, prorsus extirparetur. Verum innata palmæ virtus, in gloriosa Christi cruce existens, adeò enituit, ut grauis illius sarcinæ pondere sibi superimposito, nec cederet, nec succumberet: quin imò etiam defossa, maiorem conatum exhibens, in sublime se erexit, & vincens superimpositi oneris grauitatem, in altissimum locum conscendit. Conscendit hoc regale solium, ad nobilium pectora, quæ honoris causa, rubicunda Iacobi, & Calatraux, albâ Diui Ioannis, viridi Alcantaræ, cruce magis illustrantur, & nobilitantur: licet alioquin ipsos generis nobilitate conspicuos mundus agnouerit. Conscendit è profundissimo terræ sinu, crux sacrosancta, non solum ad illustrium pectora virorum, sed etiam ad Principum vexilla, ad clarissima magnatum stemmata, quibus infinitas propemodum hostium turmas, crucis signo in eis sculpto, aut exarato, gloriosissimè profigarunt. Conscendit thronus iste ad nauigantium proras, ad arcium & turrium cacumina, ad regia diademata, ad Imperatorum coronas, ad Pontificum tiaras. Quod D. Chrysost. hom. de cruce, aurea prorsus voce in hunc modum edixit: *Crucem, inquit, ubiq; celebrari, videlicet in domibus, in foro, in solitudine, in vijs, in montibus, in mari, in vestibus, in margaritis, in bellis, & in pace cernimus.* Solium regale, ubi in publicum erigitur theatrum,

Cantic. 7.

Nicephor.

S. Chryso.

trum, Regem breui aduenturum. ^A prænuntiat. Crux sacrosancta, vbi patebit toti orbi in cœlo, vltimum Christi aduentum, omnibus præsignabit. quemadmodum docet Sanctus Ephrem lib. de vera poenitentia cap. 4. *Vbi, inquit, viderint omnes regium istud ac tremendum sceptrum reuelari, iam tunc agnoscent singuli, contumud ipsum quod Regem reuelandum, qui in illo clavis affixus est.* Ante thronum regium, exhibetur omnis reuerentia; ante solium Christi gloriæ, scilicet crucem sanctam, etiam procumbendum esse, docet Regius vates. *Adorate, inquit, scabellum pedem eius.* Hæc adoratio debetur throno Christi, quem refert, & cum quo habet vnitatem quandam, non in esse naturæ, sed in esse obiecti adorabilis, propter relationem signi.

Verum inquiet fortasse blasphemus Hæreticus, crucis adorationem esse contra doctrinam Apostoli: Diuus enim Paulus expressè dicit: *Quorum finis interitus est, & gloria in confusione.* Sicut proinde ingratus esset filius, qui amaret, & coleret patibulum, in quo pater eius suspensus esset; ita profectò ingrati videntur, qui colunt crucem, in qua Christus Dominus, non modò crudelissimè cruciatus est; sed etiam necatus fuit. Verum magna discrepantia: homines enim plerumq; propter sua scelera poenas subeunt, ideoq; amens esset, qui patibula illorum adoraret, siquidem in illis, propter criminis enormitatem omnem gloriam amittunt. At verò Christus Dominus in cruce innocentissimus, pro nocentibus passus est. proinde si victores suos gladios auro vestiunt, & in perpetuam memoriam asseruant; quanto magis Christi Domini crux, quæ instrumentum nostræ salutis reparandæ erat, & per quam omnis potentia inferorum victa, culpaq; mortalium deleta exstitit, digna est, vt in sancta Ecclesia, omni adoretur veneratione, & velut trophæum Christi, in perpetuum ornamentum summo cultu asseruetur. Præsertim,

quoniam crux sancta, pro temporali ignominia, æternam famam attulerit. teste Apostolo: *Humiliauit semetipsum factus obediens usq; ad mortem, mortem autem crucis, propter quod Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen.*

Est insuper crux sacrosancta, navis præclara, in qua quilibet mortalium, æternæ naufragium damnationis vitare potest. Cuius gubernaculum est, redemptio generis humani: remi, gratia & misericordia: malus sublimis, tot gentium, & grauissimorum peccatorum conuersio. anchora, spes firma, & fiducia in Deum: opera merita, specialis protectio fidelium. Velum, sanctitas piæ & castæ viuientium. Naclerus, ipsa met incarnata sapientia, quæ crucem sanctam dirigit in corda humilium, & Deo obsequentium. In Agrippæ nummo navis tridentali rostro, insignis victoriæ naualis præsignum erat. Profectò, crux Saluatoris nostri, triplici prærogatiuâ insignita, tanquàm tridentali rostro, fide, spe, charitate, victoriæ aduersus malignos hostes, infallibile prognosticum est, Deo ipso Magno id quondam Constantino promittente. *In hoc signo vinces.* Navis proprium est, grauissima pondera, quæ nullo humano artificio, alioquin ex vno loco in alium transferri possent, sustinere; sic planè crux sacrosancta, Christum Dominum sibi affixum sustinens, grauissima peccatorum nostrorum pondera portauit; in ea siquidem patiens Dei Filius, iniquitates omnium nostrum pertulit. Navis asportare solet frumentum, ex vberibus regionibus ad steriles, vt illarum abundantia, istarum inopiam suppleat. Crux Saluatoris nostri, sancta est, quasi navis institoris, de longè portans panem suum. quæ ex vberissimis cœlestis paradisi regnis, in sterilem atque infæcundam huius mundi plagam, detulit nobis inappretiabile illud frumentum, de quo dicit Apostolus: *Isle est panis qui de cœlo descendit.* vt illius immensâ abundantia, nostram

Philipp. 8.

Nummus Agrippæ.

Prou. 310

Ioan. 6.

nostram egestatem suppleret. Magni pretij erat navis illa Salomonis, 3. Reg. 10. quæ ex Ophir purissimum aurum deferrebat, ad ornamentum templi Hierosolymitani. Quis obsecro pretium sacrosanctæ crucis adinueniet? cuius decore Ecclesia Catholica percolitur, & condecoratur: cuius valore inæstimabili, magna peccatorum debita soluuntur: cuius mirabili virtute, velut præsentissimo antidoto infirmi curantur, & corda fidelium lætificantur: cuius deniq; radianti splendore, militans Ecclesia Christi, miris fulgoribus coruscet. Quod si, referente Henrico Schualen lib. 4. navis apud veteres, fuit felicitatis hieroglyphicum, certè postquàm sacrosancta Christi Domini crux, diuino reperta instinctu, mundo apparuit, indubitatum, atq; certissimum nostræ salutis argumentum exstitit. Nam sicut olim nemo saluus euasit, tempore inundationis iræ Dei, quando omnem carnem fluctibus aquarum plasmator hominum inuoluit, nisi qui ad nauem Noëticam, in modum Arcæ fabricatam confugerat; ita planè nemo peccatorum, à diuinæ iracundiæ diluuiio inundante liberari potest, nisi per crucis sanctæ mysterium. Cæteræ mundi naues, tempestatibus & procellis facillè expugnantur, belluarum ictibus offenduntur, teste Plinio de Historia animalium, vbi refert setram maris, dorso suo cingere nauem, & monocerontem marinum, acutissimo suo cornu illam perforare: similiter Echeneidi ingenti robore, nec non & magnetis virtute navis detinetur, ne iter suum peragat; Charybdis voraginum sorbetur haustibus, piratarum grauat rapinis, atq; Sirenium cantibus crebrò naufragium subit. Sola crucis sacrosanctæ navis, inter assiduò commotas mundi rebelliones stat tutissima, & inter fluctuantis mundi procellas nauigans, nec belluarum ictus, nec infidelium Syrtis, quidquam sibi nocere patitur, Christi præsentia munitissima. Ne metuas arbor nobilis, & decora; quia fortunam Regis Regum, & mundi salutem vehis.

3. Reg. 10.

Plinius:

Pisces nauem destruentes.

Aurea Regis Assueri virga, magna erat clementiæ signum, cum nulli ad Regem accedere liceret, nisi prius illius virgæ tactu, aditus sibi insinuaretur. Crucem profectò Christi optimè adumbravit, cuius virtute, nisi prius mortalium corda diuinitus tangantur, ad Deum, prout saluti congruum est, nulla ratione conuertere possunt. En felicem misericordiæ nauem, in quâ ad portum æternitatis vehitur, quisquis in Deum, fide, spe, & charitate tendere vult. Vt non immeritò dixerit Chrysosth. homil. de cruce & latrone. *Crux est sustentatio inopum, spes desperatorum, nauigantium gubernatrix, periclitantium portus, obfessorum murus, & lumen in tenebris sedentium.*

Virga Assueri signum clementiæ.

S. Chrys.

Fontis Cæstali virgatus.

Tertiò demum, crux sancta est fons gratiæ: nullus enim Deo reconciliari potest, nisi per crucem sanctam, nullus gratiam obtinere, nisi per crucis inuocationem. Inter alios celebres antiquitatis fontes, Castalium fontem in Phocide, ad radicem montis Parnassi, non procul à Delphis existentem, commemorant veteres. Qui adeò montem illum fecundabat, vt aquarum eius virtute, myrti, rosæ, violæ, & alij odoriferi flosculi facillè excreuerint, quibus non nisi Dæ, Phæbi sorores, redimitæ incedebant. Crux Saluatoris nostri, est præstantior fons, dulcissimis aquis è latere Christi Iesv profluentibus scaturiens. Hæc cruore illo inæstimabili, ita fidelium corda fecundat, vt ex illis innumeri subito erumpant flosculi. Hinc purpureæ martyrum rosæ, illinc candida virginum lilia: hinc odoriferæ confessorum violæ, illinc odoratissimi Doctorum narcissi prodeunt, quibus non iam Apollinei chori Nymphæ, sed sancta Christi militans Ecclesia coronatur, & empyreum cœlum redimitum splendet. Fons cum ex alueo exundans prodit, non terram tantum, quam rapido cursu pertransit, fecundat; sed arbores etiam quandoq; diuellit, & ædificia dissoluit. Quærite hic causam Catholici, quid siluestres illas arbores, N n n

borea, in gentilitatis solo plantatas, eradicauit? quid idolorum templa euerit? profecto fons ille delicatus, est Christi latere rapidissimo impetu erumpens, attestante id Propheta.

Mat. 29. *Cum venerit, inquit, quasi fluvius violentus, quem Spiritus Domini cogit.*

Quasi diceret: cum sacrosanctæ crucis mysterium mundo apparuerit, & virtutem suam inceperit manifestare, tunc omnes peribunt errores, & gratiâ crucis sanctæ inebriati mortales, in pulcherrimos virtutum flores fecundè reflorescent. O magna crucis sanctæ gratia! ô prodigiosa ligni Christi sanguine cruentati virtus! quid in animis mortalium patrare non poteris? *Crux* (inquit,

S. Chrysostomus de veneratione crucis) *noxia mortifera, venena exstinxit, morbos profligauit, tenebras expulit, & fines orbis terra illuminauit. Cruce* (inquit S. Athanasius in quæst. ad Antioch. q. 168.) *conculcata est mors, &*

in exilium relegata maledictio: infernus cessit in pradam, peccatum est abolitum, plantata est salus, resurrectio est patefacta, vita orta, & idololatria dissoluta. Præsentiebat hoc infensissimus humani generis hostis, quod procul dubio metuens, crucem sanctam in abditissimo loco recondi, inter latronum cruces commisceri, & per multos annos ignotam humi delitescere curauit. ut hac ratione idolorum cultus non impediretur, & sua damna sibi per sanctam crucem illata, resarciret. *Sed mentita est eius iniquitas sibi*, inquit Propheta. Quia viua arbor, virtutem suam inter mortuorum sepulchra continere non potuit,

S. Helena octogenaria crucem inuenit.

Beda.

Rufinus.

verum admonita diuino Spiritu piissima Helena, octogenaria in Hierosolimam pergens, & indicio vnius Iudæi (qui postea ad fidem conuersus, Episcopus & Martyr factus est, ut refert Beda de loco crucis sanctæ) edocta, apertâ humo, & decussio puluere, tres adinuenit cruces, ambigens; quanam illarum vera Christi Domini crux esset, semimortuum (ut sentit Rufinus lib. 1. cap. 7. & 8.) aut omnino mortuum (ut verius do-

cet Sozomenus) afferri iussit. Quo allato, cum vna de crucibus illis, & altera mortuo admoueretur, facile earum ligna mors spreuit. At verò vbi tertia admota esset, Dominicam esse prodidit reuiuiscantis miraculum. Ecce fontem gratiæ crucem, sanctam, quæ & mortuos, viuificat, & peccatores in spem salutis erigit. D. Ambr. addit, Helenam Sanctam, post repertum crucis thesaurum, clauos, quibus Christus cruci affixus erat, duos misisse ad filium Constantinum Magnum, Romanorum Imperatorem: vnum ad intexendum in diademate; alterum ad inserendum in fræno: illum ad decorem; hunc ad fortitudinem: Ne verò quispiam alienum à pietate iudicet, clauum tantæ venerationis fræno impositum esse, audiat S. Ambrosium oratione in funere Theodosij, hac de re loquentem. *Non insolentia*, inquit, *ista, sed pietas est, quare super frænum clauus crucis ponitur, nisi ut Imperatorum insolentiam refranaret, & omnibus illis, Sancto dicere Spiritu videretur: noli fieri sicut equus, & mulus; sed in chamo & fræno, maxillas eorum confringe.* Cor vestrum Catholici mei, adamas est, recta ratio frænum, quæ passiones animi atq; carnis constringere, & moderari debet. æquum est, ut particulam sacrosanctæ Christi crucis menti vestræ inferatis, ut vbi sensus viget, ibi & præsidium reperiatur. Reponite quoq; partem eius in cordibus vestris, ut cum cor sit vitæ principium, ab hoc ligno vitæ, æternum viuendi vigorem abundè recipiat.

S. Ambro.

Ecce iam ostendi vobis, crucem sanctam esse thronum gloriæ Christi, esse nauem salutis & misericordiæ: esse fontem redemptionis & gratiæ. Quodsi in sacra Historia legimus, solenni olim pompâ apud Hebræos, celebratum fuisse festum, quando sacrum ignem inuenerunt, qui per multos annos latuerat in terra defossus, vbi in aquam crassam conuersus erat, denuò verò post inuentionem accensus, pristinam naturam induit. Magis æquum profecto est, ut ex inuentione

Crux Sancta 326. annis in terra latuit.

tione sacrosanctæ crucis, cuius gloria trecentis viginti sex annis sepulta, post inuentionem demum toto orbe exaltari, & clarescere cepit, ut inquam omni solemnitate inuentum hunc thesaurum, non quem Christus perdiderat, sed quo nos perditos ac-

quisierat, veneremur. cum D. Paulo ad mutuam deuotionem nos inuicem exhortantes: *Adcamus ad tro-* Hebr. 4.
num gloria Christi, ut misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus.

DIE S. STANISLAI, CONCIO PRIMÆ.

Ego sum Pastor bonus Ioan. 10.

Tunc constat Pastorem ab ipso Deo electum esse, quando sanctitate & bonitate alijs præstat.

Reg. 9. n. 17.

Urea adhuc fuere sæcula, quando ipse Deus Ecclesiæ suæ rectores, populo Principes, fidelibus pastores eligebat. Quia nihil rarius bono pastore: nihil magis periculosum pastoralis officio. In hoc enim munere, & noctes insomnes ducere oportet, & vitam pro grege sibi commissio profunderet. Quod optimè cognoscens Deus, ipsemet, per Samuelem Prophetam suis Israëlitis Principem eligebat, ut palam loquitur sacer textus. *Cumq; aspexisset Samuel Saulem, dixit Dominus ei: ecce vir, quem dixeram tibi, iste dominabitur populo meo.* Ut scilicet Saul memor, quod ab ipso Deo, in tantum honoris fastigium euectus esset, cum maiori diligentia, prouinciam suam obiret, & populum suo regimini concreditum strenuè defenderet. Sed mysterium inscrutabile in altissimis Dei consilij latet: quia plerumque, & is qui ab ipso Deo eligitur, alijs quidem utilis, sibi verò perniciosus esse solet. Ecce Saul ab ipso Deo in Regem Israelitarum electus fuit, quem tamen S. Dionysius tradit populo quidem profuisse, sibi tamen obfuisse: & omnia mentis atq; corporis ornamenta, quæ à Domino in utilitatem populi acceperat, proprium in damnum conuertisse. Quare de re eleganter S. Gregorius. *Et si, in-*

quit, *pro futura nequitia repellendus erat à regno Saul; tamen habebat in se, donec regnaret, unde populo sibi subdito prodesse potuisset.* Quod totum in Ecclesiâ sancta nunc fieri cernimus: vbi passim Deus non tantum dignos, sed & indignos pastores subministrare solet, ex occultissimis suis rationibus. Quemadmodum docet S. Gregorius, qui quadruplicem Prælatorum diuisionem ponit. Cum inquit in sancta Ecclesia pastor eligitur, aliquando coordinatur pro se, & populo: aliquando nec pro populo, nec pro se: aliquando pro se, non pro populo: aliquando demum pro populo, non pro se. Pro se, & pro populo pastor eligitur tunc, quando electus, fidei instructor, electis subditis datur: quia unde subditorum multitudo ad æternam patriam ducitur, inde bono pastori meritorum dona cumulantur. Nec pro se, nec pro populo pastor eligitur in Ecclesia tunc: quando reproba plebs, reprobum pastorem habere permittitur; cum sicut ille, pessimè præstet, sic illi obediunt, ut ad æterna bona nec ille qui præstet, nec illi qui reguntur, peruenire mereantur. de quibus dicit Dominus: *Dabo eis Regem in furore meo.* Pro se, non verò pro populo tunc pastor datur; quando etsi subditos suos electus pastor conuertere ad Deum non possit, ipse tamen laboris sui æterna lucra

Quadruplex Prælatorum diuissio ex S. Gregor.

Olex 13. n. 11.

S. Gregor.

Ezech. 2.
n. 3.Matt. 23.
n. 3.

lucra non negligit. de quo ad Ezechielem Dominus dicit: *Mitto ego te ad filios Israël gentem apostatricem qua recessit à me.* Deniq; pro populo, & non pro se eligitur pastor: quando bonis subditis pastor tribuitur, qui bona habeat per quæ illis prosit, & sibi non prosit. de quo dicit Dominus apud Euangelistam. *Qua dicunt, inquit, facite, quæ autem faciunt facere nolite.* Quasi diceret: quod vile pro vobis acceperunt, ab eis quasi vestrum tollite; & in eis quasi suum dimitte, quod non habent ad lucrum vestrum, sed ad intentum suum. Ostendam igitur ego D. Stanislaum ab ipso Deo Ecclesiæ sanctæ pastorem fuisse electum & pro se, & pro populo.

Disceptatio magna inter Doctores oritur, vndenam dignosci possit aliquem ab ipso Deo in pastorem Ecclesiæ sanctæ, & in rectorem atq; instructorem fidelium datum esse. respondendūque veritatem hanc ex duplici capite coniectari debere. Primo, si pastor electus sit cæteris melior: nam cum Principum Ecclesiæ electores sub lethali culpa teneantur, non solum dignum eligere, sed etiam digniorem: ut docet S. Tho. 2. 2dæ q. 63. art. 2. ad 3. & q. 185. art. 3. in corpore. Cuius sententiæ omnes Theologi vnanimiter subscribunt. A quâ perfectione passim aberrant Principes Ecclesiæ, dum non quærunt eos qui possint plus prodesse, & in Ecclesia erigere columnas; sed, quos vel ipsi amant, vel quorum sunt obsequijs deliniti: vel pro quibus maiorum quispiam rogauerit. Et ut deteriora taceam, qui ut clerici fierent, muneribus impetrarunt ut docet D. Hieronymus lib. 1. aduersus Iovinianum: *Multi, inquit, eliguntur, non amore sui, sed alterius odio.* In plerisq; suffragium meretur sola simplicitas, & alterius prudentia & calliditati quasi malitia opponitur. Interdum hoc & pontificum vitio accidit, qui non meliores, sed argutiores in Clerum allegunt, & simpliciores quosq; atq; innocentes inhabiles putant: vel affinis & cognatis quasi

A terrena militia officia largiuntur, suæ diuitum obediunt iussioni. Et quod gravissimum illis Clericatus donant gradum, quorum obsequijs sunt deliniti. Immo ut acrius inuehitur D. Chrysosthomus lib. 3. de Sacerdotio. Neq; inquit, immeritos solum allegunt; verum etiam idoneos eiciunt: quasi non æquè pestilens sit viles arcere, & inutiles intrmittere. Sed tales electiones (dicit S. Chrysosthomus) nonne millies Dei fulmen merentur? nonne dignæ sunt, quæ gehennæ, non illius, quam nobis sacræ literæ cominantur, sed longè grauiori igne plectantur. Hinc D. Bernardus de consideratione ad Eugenium, hortatur eundem Pontificem ad optimos quosq; Ecclesiasticis muneribus præficiendos. *Viros, inquit, probatos oportet diligere, non probandos: & quidem tales, qui Regibus Ioannem exhibeant, Aegyptijs Moysen, fornicantibus Phineen, idololatris Heliam, auaritis Helisæum, mentientibus Petrum, blasphemantibus Paulum, negotiatoribus deniq; Christum.* Talem olim Principem Israëlitis elegerat Moyses, qui iam moribundus clamabat supplex ad Dominum. *Provideat Dominus Deus spirituum omnis carnis, hominem qui sit super multitudinem hanc.* Cuius postulatis & votis annuens Deus, respondit illi: *Tolle Iosue filium Nun, virum in quo est spiritus Dei.* & pone manum tuam super eum. Quare autem Domino Deo placuerit illa postulatio, responderet Origenes ho. 22. in Numer. quia non filium, non propinquum, non amicum in regimen assumi postulavit; sed totam electionem Deo commendauerat, certus à Deo non nisi optimum eligendum. Cum ergo terreni Principes & Ecclesiæ sanctæ Præsides, raro spectent in personis, diuinis muneribus præficiendis virtutes, sed tantum externos fauores, idcirco quoties optimum pastorem in Ecclesia sancta quispiam conspiciat, certus esse debet, quod ab ipso Deo, tanto munere electus sit deputatus.

Ex altero fundamento colligunt Doctores, Pastorem Ecclesiæ sanctæ, tunc

D. Chryso.

S. Bernard.

Num. 17.
n. 18.Ibidem
n. 18.

Origenes

tunc ab ipso Deo electum esse, quando cæteris omnibus sanctitate præluet. Nam ut docet S. Gregorius, qui *sancta Ecclesia regimen suscipit, diues esse debet, & ornatus affluentia donorum spiritualium ac plenitudine meritorum.* Quæ duo cum in D. Stanislao Regni nostri Patrono mirificè effulserint, quis non fatebitur illum ab ipso Deo in regimen Ecclesiasticum euectum fuisse? Fuit enim in illo bonitas incomparabilis: quia nihil mali in commissio sibi grege grassari passus est, ne ipsius quidem truculenti regis vitam in vitia effrænem, ferre valens, quin illum audacter corripere, atq; ad meliorem viuendi normam reuocare conaretur. Fuit summa sanctitas: cum nemo etiam sceleratissimorum esset, qui ad eius conspectum non erubuisset, & melior fieri non vellet.

Optimum pariter & Sanctum pastorem, pulchrè nobis descripsit Samuel Propheta. *Et ibat, inquit, per singulos annos circueiens Bethel, & Galgala, & Masphath, & indicabat Israëllem.* Et rursus addit sacer textus. *Revertebaturq; in Ramatha: ibi enim erat domus eius, & ibi indicabat Israëllem, edificavit etiam ibi altare Domino.* In quibus Scripturæ sacræ locis Samuel, quem sibi Deus ad regendos suos Israëlitas elegerat, optimo & sancto pastori præscribit. Primum, ut commissas sibi Ecclesias visiter, prospiciens num ubiq; omnia in Deum rectè agantur. Deinde, ut reliquū tempus residendo in sui muneris loco impendat. Nam Sacra pagina non alio fine Samuelem sanctum Prælati Ecclesiæ proponit, nisi ut eum in omnibus imitentur: quemadmodum in primis Carthusianus de Samuelem in hoc munere diligentia loquitur. *Sic omnino, inquit, si veri Episcopi & ceteri visitatores esse volunt, omni tempore opportuno, & in iure determinato debent subditos suos visitare, vitia extirpare, collapsa & deformata totis viribus reformare, bonos confirmare in bonis, & pronocare ad meliora, ac præcipua quæ loca diligentius custodire.* Et quemadmodum addit Lyranus, Samuelem

A proprio labore & impensâ, per illas vrbes discurre, ut subditis esset utilis & non grauis. Sic planè moderni Ecclesiæ pastores ex suo officio, tenentur visitare commissâ sibi loca sancta, non ut aliquid accipiant, quia hoc fit contra doctrinam Euangelicam, quæ dicit: *Gratis accepistis, gratis date:* Sed ut errantes instruant, & delinquentes cõerceant. Nam in visitationibus aut grauare visitatos expensis, aut sumere ab eis munuscula, iure Ecclesiastico sub poena excommunicationis prohibetur. Insuper addit Abulensis, Samuelem prouinciam suam obire solitum fuisse, non solum ut in priuatas personas inquireret; verum etiam ut immedios iudices in officio contineret: maximè verò ut religionis cultum, sartum rectumq; in suo populo conseruaret. Ex hac Samuelem industria, facile coiectari possunt Ecclesiarum præsides, quantam vigilantiam non tantum in pascendo, sed etiam in visitando grege suo impendere debeant: nimis enim eos vrget exemplum Samuelem: nam si ille nullo præcepto positiuo obligatus in hanc curam suæ prouinciæ diligenter obeundæ, tam sedulus incumbere. Quid Ecclesiastici pastores ab ea cura elanguescant, in quam tam multis præceptis Pontificijs impelluntur. & ut palam habetur in Concilio Tolitano quarto cap. 35. & Concilio Bracharensi secundo cap. 1. & Arelaten. si cap. 17. cap. decernimus cap. Episcopum cap. placuit, & nouissimè in Tridentino multis locis Sessione 7. & Refor. cap. 3. ubi sic habetur. *Patriarcha, primates, & Episcopi, propriam diocesim per ipsos, aut si legitime impediti fuerint, saltem maiorem eius partem per suum generalem vicarium, aut visitatorem; ita tamen ut toto biennio per se vel visitatores suos compleatur visitare non negligant.*

In hoc officio & munere obeundo, non recessit à Samuele D. Stanislaus. Visitabat enim sæpius ouile suum, non tantum ut videret, si rectè omnia agerentur, verum etiam

Matt. 10.
n. 8.

Abulensis.

Lyranus.

N n n 3

vt pe-

vt pericula peccandi, quæ ex malo-
rum consuetudine oriebantur, impe-
diret. Visitabat pauperes, vt tempo-
ralibus eos inuaret alimentis. visita-
bat & potentes, vt spiritualibus eos
roboraret auxilijs. Idcirco meritò
cum Regio vate dicere potuit illud.

Psal. 100
n. 20.

*Perambulabam, inquit, in innocentia
cordis mei, in medio domus mea, non
proponebam ante oculos meos rem iniu-
stam: facientes prauaricationes odiui.*
Perambulabat sanè D. Stanislaus re-
gum curias, & Principum aulas, non
ambitionis aut fauoris captandi gra-
tia, sed vt dementiam, Regis ad sa-
niores mentem, luxum ad abstinèn-
tiam, libidinem ad castam conuersa-
tionem, effusam voluptatem ad viri-
tutum rigorem reuocaret. Non in
aliquo domus suæ angulo recondito
& inaccessio molliter cubans, ignauiter
desidens, dormiens, stertens, &
corporis voluptatibus indulgens; sed
promptus ac prouidus, sui memor of-
ficij perambulabat, vt omnibus re-
ctum viuendi exemplum præberet,
& deprauatos aliorum mores corri-
geret. Non vanas exercebat peram-
bulationes, ad inanem apparatus:
non venationibus vacabat ad incon-
gruam voluptatem: sed innocentia
cordis sui, ad omnes voluptatum pe-
stes, vel procul ablegandas, vel pe-
nitùs extirpandas, dies & noctes in-
omnes ducebat. Et certè si diabolus
hostis animæ, *circuit querens quem
deuoret*, cur pastores Ecclesiæ pari
saltem, si non maiori vigilantia non
discurrant, quæsituri quos saluent:

1. Petri 5.
n. 3.

cum sint seueram *rationem pro salute
aliorum neglecta reddituri*. Quod si fa-
cerent, non tam multæ passim ani-
mæ deperirent, quæ à dæmone tan-
quàm leone rugiente, & circumeun-
te miserè deuorantur. Hanc pastoribus
Ecclesiæ instructionem dat Vene-
rabilis Beda lib. 3. cap. 17. in caput
secundum Esdræ. Doctorum inquit
spiritualium est, sæpiùs nocte surge-
re, ac solerti indagine statum Sanctæ
Ecclesiæ, quiescentibus cæteris inspi-
cere; vt vigilanter inquirant, quali-
ter ea, quæ vitiorum bellis sordida-

Hebr. 13.
n. 17.

ta, siue deiecta sunt, castigando
emendent, & erigant.

In admirationem apud pleròsq;
venit, cur D. Ioannes ad septem Asiæ
Episcopos scribens; appellauerit il-
los Angelos. *Angeli, inquit, sunt se-
ptem Ecclesiarum*. Sed cessat hæc ad-
miratio in D. Stanislao, quem me-
ritò in pastoralis Ecclesiæ munere col-
locatum, Angelum quispiam voca-
re potuit. Nam ad curandam homi-
num salutem, aurâ flammâque velo-
cior huc & illuc rapiebat. nec tan-
tùm excubans in vtilitatem Ecclesiæ
sanctæ, atq; fidelium, sed quocunq;
etiam oportuit, tanquàm Angelus
velox peruolans, memor illius do-
ctrinæ D. Pauli. *Pro Christo legatione
fungimur*. Quasi diceret: Quemad-
modum legatus non quiescit in pa-
tria, sed in alieno solo peregrinatur;
ita & curatores animarum non otian-
tur inter patrias & domesticas deli-
cias, sed in assiduâ vigilantia, anima-
rum salutem sibi creditarum nego-
tiantur.

Imitatus est Samuelem Prophe-
tam D. Stanislaus, & in altero perfe-
ctionis gradu, scilicet; in residendo.
Quæstio est inter Theologos non po-
strema, an residentia pastorum sit,
de iure diuino, nam de Ecclesiastico
non est dubium. Quæ difficultas an-
teactis sæculis vix audita; tandem in
Concilio Tridentino acerrimè dis-
putata est: & Sessione 23. Decreto
de Reformat. cap. 1. in partem affir-
matiuam resoluta. Quod optimè ful-
citur autoritate sacræ scripturæ, vbi

Apoc. 1.
n. 20.

1. Cor. 5.
n. 20.

Concil.
Trident.

Christus Dominus, summus ille Pa-
storum Princeps sic dicit. *Inhabitabo
in illis, & inambulabo*. Et deducitur fa-
cilè ratione euidenti. Primum ex eo,
quia Ecclesiæ sanctæ præsidēs dicun-
tur in Scripturâ sacrâ pastores; non
tàm propter dignitatem, quam inter
oues habent; aut certè vtilitatem,
quam ex ouibus sortiuntur: quàm
potius propter munus pascendi oues.
Vt patet ex verbis Christi Domini,
qui primatum Ecclesiæ Petro com-
mittere volens, non dixit, pastor
esto: sed, *pasce oues meas*. ne scilicet

Ioan. 21.
n. 17.

hono-

honorem illi potius deferre, quàm
laborem committere videretur. Pastor
autem vt debite munus suum obeat,
præsens illi semper adesse debet:
deinde quia pastores in Scriptura sa-
cra non dicuntur Domini, sed mini-
stri, iuxta illud Apostoli. *Sic nos exi-*

1. Cor. 4.
n. 1.

stimet homo vt ministros Christi, & di-
spensatores mysteriorum Dei. Atqui mi-
nistri debent loco sui ministerij præ-
sentes semper adesse, vt proprias mi-
nistrorum functiones exæquantur.
Insuper confirmatur ex illo Apostoli
dicto: *Attendite vobis & vniuerso gregi,*

1. Cor. 20.
n. 28.

in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episco-
pos regere Ecclesiam Dei. Quasi dice-
ret: semper inuigilate, nunquam
recedentes à commisso vobis grege.
Et reuera merito Deus Ecclesiæ san-
ctæ præsidēs obligauit vt semper sint
præsentēs suis subditis, quia ex eo-
rum absentia summa oboriuntur pe-
ricula. Quadraginta tantùm diebus
abfuit Moyses à populo Israëlítico,
idq; non ad voluptatē propriam, sed
ad comunem vtilitatem; non ad re-
gum curias ambulationis gratiâ di-
gressus, sed in monte familiariter
cum Deo collocutus: non grege si-
ne custode relicto; sed optimo Vica-
rio Aaroni impensè commendato.
Et tamen quis nescit quanta culpa-
rum, quanta poenarum incommoda,
ex hac absentia in populum Israëliti-
cum redundârunt? pessimâ idolola-
triæ lue in tot hominum millia gras-
sante, & meritâ vltione ob tam atrox
piaculum, in sacrilegos defauiente.
Samuel pariter tantùm septem dies
à Saule abfuit; & tamen tam exigui
temporis absentia, satis fuit, vt po-
pulus à Saule; Saul à populo dilabe-
retur: populus quidem ignominio-
sam in fugam versus: Saul verò de-
restandum sacrilegium operatus. Ex
quo totius regni iactura, & miseran-
da totius populi calamitas subsecuta,
satis ostendit, quantum malum ex
breuissimâ pastoris absentia oriatur.
Vt magnæ animarū ruinæ eueniant,
dùm pastor nescio quo turbine auc-
tus, diu alibi peregrinatur. Quis
demum ignorat, in quanta damna-

Exodi 32.
n. 1.

1. Reg. 14.
n. 18.

1. Cor. 6.
n. 16.

spiritualia corruerit domus illius fæ-
minæ extraneæ alienæ, cuius memi-
nit paræmias, quæ pudore penitus
profligato, coniugale domicilium,
in adulterinum prostibulum comu-
tabat, & innocentes iuuenes more
aucupis in turpitudinis retia reclude-
bat. Quæ tamen tantorum scelerum
labes, non aliundè, tantæq; licentiæ
ocasio, quàm ex absentia pastoris,
scilicet viri sui; orta erat. vt docet
Sapiens. *Venite, inquit, inebriemur*

Prov. 7.

uberibus, & fruamur cupitū amplexi-
bui, donec elucescat dies: non est enim

vir in domo sua, absit via longissima.
Agnouit hoc optimè D. Stanislaus
regni nostri Patronus, ideoq; præ-
sens semper ipse, & non per alios
gregi suo inuigilabat, cultum diui-
num propagans, bonos in virtutibus
confortans, & malos seuerius ar-
guens, atq; dijudicans. Vt si admo-
nitio charitatiua alicui prodesse non
posset, cum saltem sententia pænæ
Ecclesiasticæ à vitio deterreret. Quia
inciderat in talia tempora, sicut olim

Iosephus, de quo refert Scriptura,
quod urbem Sichimam incontinen-
tiæ labe fadatam, & turpitudinis lue
corruptam; dùm eius Princeps Sichem
libidinis facibus exarsit, & omnes op-
pidanos, vt suum in incendium, ligna
quodam modo ac nutrimenta conij-
cerent; exorauit. Et tamen Iacobus
morti vicinus, eam urbem filio suo ca-
stissimo Iosepho, velut partem præ-
cipuam legauit. *Do tibi, inquit, partem
vnam extra fratres tuos*. Eam scilicet
ob causam, vt Iosephus in ea præsens
resideret, & suæ castitatis exemplo
ab omni turpitudinis cœno illam ex-
piaret. Sic cum tota Polonia ni-
mis vitijs redundaret, & in suæ so-
cietatem vitæ scelera omnes accerfe-
rent, vt mergente in libidinis gurgi-
te infano Rege, cæteri omnes ad ima
iniquitatis descenderent. Datus est
tunc in pastorem ab ipso Deo Diuus
Stanislaus, qui & suâ sanctitate com-
primeret impios, & morum atque
doctrinæ grauitate vniuersa vitia pur-
garet. Et reuera respondit diuinis
votis bonus hic pastor: nam & ex

Gen. 34.
n. 1.

Gen. 48.
n. 22.

despe-

desperatissimo Rege, pœnitentem fecit: ex Polonia, quæ tunc innumeras vitiorum pestes gignebat, & nutrebat, domicilium virtutum formavit: ex scelerum voragine, pietatis domum; ex vitiorum sentinâ, castitatis viridarium; ex implacata adulterij charybdi, quietam religionis palæstram. Proinde profuit & sibi & populo sibi credito.

Quocirca ad illum hodiè vota nostra moueamus, ut ille tanquam vigilantissimus Patronus, visitet nunc paternum hoc suum regnum, & præfens in Poloniæ gremio per specialem protectionem atq; patrocinium resideat; desperatos erigat, afflictos soletur, peccantes cœrceat, & bonos in virtutibus augeat, diuinam eis impetrando gratiam.

E O D E M D I E CONCIO SECVNDA.

Dicit Dominus, quicumq; glorificauerit me, glorificabo eum.

1. Reg. 2. num. 30.

Deus eos solum glorificat, à quibus ore, & corde sincere glorificatur.

Deinfectos sibi reddere volens Deus hominum animos, & ad celeritatem sui obsequij permouere, præmium illis non solum in futuro sæculo, sed etiam in præsentī proposuit. Nemo est, inquit, qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me, & propter Euangelium, qui non accipiet centies tantum nunc, in tempore hoc; in sæculo futuro vitam æternam. Si enim hominibus de solo præmio futuri sæculi spes proponeretur, non ita fortasse festinarent ad diuinum obsequium, cum ad futura, quæ longius absunt, non tam alacres incenduntur. Dum autem præmio etiam præsentis sæculi alliciuntur, quo sperant se quam citissime fruituros, dubium non est, quin ad illud conse-

quendum velocius rapiantur. Quemadmodum docet S. Ambrosius l. 1. de Pœnitentia, cap. 16. Omne, inquit, studium torpescit dilatione, & ideo Dominus ut præsentium fructu cumaretur deuotio discipulorum, dixit: quoniam qui dimisset omnia sua, & Deum secutus esset, centies tantum reciperet & hic & in futurum. Prius hic promissit, ut fastidia dilationis auferret. Nam si homines solum futuri sæculi præmium sperarent, in præsentī desides cunctarentur: si tamen certam illius statim consequendi spem haberent; moras omnes tollerent, & ad illud comparandum festinarent. Proposito igitur præmio in præsentī sæculo, ad currendum ocyus inflammantur. Verum de qualitate istius præmij, quod Deus laborantibus in vitam æternam promissit, dubij adhuc Apostoli, interrogant Christum Dominum. Ecce, inquit, nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis. Quasi dicerent: promissisti quidem Christe Iesv, sequentibus te præmium, quia non vis, ut vilius hominis in tuum honorem laborantis actus etiam minimus maneat irremuneratus; sed omne bonum, opus proportionato præmio vis compensare. Nihilominus tamen, quærimus ex te, quodnam istud præmium daturus es nobis. Quibus respondit Christus Dominus: Quicumq; glorificauerit me, glorificabo eum. Ecce non aliud præmium suis sanctis pollicitus est Redemptor noster; quam gloriam. Non illis offert aurum: quia hoc generosus homo facile repudiaret, cum auri cupiditate sola, plebeia fax ducatur. Non offert terrenas possessiones: quia & has vilipenderet sapiens homo, qui scit nihil solidum & firmum esse in mundo, sed cuncta exiguae durationi, veloci autem mutabilitati obnoxia. Non offert dignitates & honorum prærogatiuas: quia sexus fœmineus deterreretur, cum se ad obeundos magistratus idoneum non agnoscat. Sed gloriam promittit; quia nemo est, qui hac non capiatur. Ducitur enim

enim quisq; laudis studio, teste Romano Oratore. Quomodo ergo Christus, Dominus pro fidei obsequio, suum famulum & Martyrem, S. Stanislauum glorificauerit, inspicimus.

Liberalissimum Deus remuneratorem se esse ostendit, dum suos glorificatores se etiam glorificaturum pollicetur. Non quidem eos, qui labijs suis glorificant Deum, cor autem eorum longè ab eo auersum est. hoc est; qui dicunt, Domine Domine, sed tamen iuxta placitum & voluntatem eius non faciunt. Qui auditores sunt legis, non factores. Qui diligunt linguâ & verbo, non opere & veritate. Hi enim Deum non tam glorificant, quam potius ludificant: fallentes non modò semetipsos, sed etiam Deum fallere volentes: quasi ipsâ externâ specie decipiantur, & non potius intimæ mentis penetralia scrutetur. Sed cum tantum Deus glorificare vult, à quo etiam ipse bonis actionibus internis; fidei scilicet, & charitatis glorificatur. Sic enim locum hunc, glorificantes me glorificabo, exponit Sanctus August. lib. 2. contra Epistolam Parmeniani, vbi locutus de hæreticis fidem abiurantibus, sic dicit. Quomodo clarificant Deum qui dicunt per orbem terrarum impleri non posse eius promissa: aut quomodo non spernunt Deum, qui baptismum eius incredulitate exsufflant. Additq; statim de catholicis fidem profitentibus. Quomodo, inquit, Catholici non clarificant Deum, qui promissa eius nullis hominum sceleribus impediri posse confidunt. Qui Sacramenta eius tam debitâ veneratione prosequuntur, ut ea si etiam ab indignis tractata fuerint, illis suâ peruersitate damnatis, illa intemerata sanctitate permanere demonstrent. Hos Deus glorificare vult, qui summo charitatis ardore feruntur in eum. ut exponit Cassianus, collat. 24. cap. 19. dum ita legit: Diligentes me glorificabo. Quasi illi tantum qui diligunt Deum, propriè Deum glorificare, & à Deo glorificandi censcantur.

Verum non solum internis actibus fidei & charitatis; sed externis etiam homo Deum glorificare debet, ut docent S. Hieronymus & D. Paulinus Epist. 14. ad Celantiam, ostendens satis non esse glorificare Deum ore, sed etiam opere. Qualis, inquit, est illa confessio, qui sic Deo credit, ut pro nibilo eius ducat imperium? Aut quomodo ex animo ac verè dicimus, Domine Domine: si eius quem Dominum confitemur, præcepta contemnimus. Sic Heli summus Sacerdos veteris testamenti, quamuis Deo gloriam per sacrificia reddere conaretur, quia tamen iniuriam malè operando inferebat, idcirco non glorificator, sed contemptor Dei existit. ut palam fatetur Scriptura. Hac dicit Dominus Deus Israël: loquens locutus sum, ut domus tua & domus patris tui, ministraret in conspectu meo usq; in sempiternum, nunc autem dicit Dominus: Absit hoc à me. Ex quo loco S. Hieronymus inuehitur in eos, qui malè viuentes, & peruersè agentes, benè laudare & glorificare Deum sibi videntur. Et nos, inquit, securo ac bono animo sumus, qui per singula quæq; præcepta inhonorantes Deum clementissimum ad iracundiam prouocamus, eiusq; imperium superbissimè contemnendo, in tanta maiestatis inus ruinam. Quid enim vnquam tam superbum? quid verò tam ingratum videri potest; quam aduersus eius viuere voluntatem, à quo ipsum viuere acceperis? quàm illius præcepta despiciere, qui ideo aliquid imperat, ut causas habeat remunerandi. Neq; enim obsequij nostri Deus indiget, sed nos illius egemus obsequio. Vnde S. Chrysosthomus in Psal. 148. inquirens, quo pacto creaturæ, etiam quæ ratione & locutione non vtuntur, ad glorificandum Deum inuiantur. Vbi tres glorificandi Deum modos præscribit. Vnum per tacitam quandam sui coram Deo exhibitionem; quo pacto omnes creaturæ etiam sensus & rationis expertes Deum glorificant. Alterum, per locutionem; qui modus hominibus tam bonis, quam malis conuenit. Tertium

O o o

Tertium omnium excellentissimum, qui per vitam & rectè facta exercetur. Nam hominibus inquit non solum loquentibus, sed etiam tacentibus, gloria Deo offertur. Cum ergo Deus pollicetur glorificantes se, se quoque eos glorificaturum, potissimum inteligit viros sanctos, quorum ratio vivendi honesta, quorum operatio sancta est. *Qui facit hæc*, inquit Hieronymus hom. 30. in Matt. *in gloriam Dei, ipse quoque gloriam consequitur.* Vbi apertissime eam tantum glorificationem à Deo remunerendam ostendit, quæ per bona opera exercetur. Consentit huic opinioni Divus Cyrillus Alexandr. lib. 9. in Ioannem. *Glorificatur*, inquit, *in nobis & per nos Deus, cum sordibus peccati abiectis, illustrem virtutibus vitam vivimus: hoc enim pacto ad gloriam Dei homines vivere dicuntur.* Sed quo pacto Deus eos glorificat, à quibus tam internis fidei & charitatis actibus, quam externis virtutum operibus glorificatur? Magno planè gloriæ ornamento.

Inprimis enim Deus suos servos glorificat in hoc sæculo, idque vel gloria sacerdotali, quæ est ter maxima, & sola per antonomasiam gloria appellanda. Tali gloria Aaronem Deus glorificaverat in veteri testamento, ut dicit Scriptura. *Beatificavit illum in gloria, & circumcinxit eum zonâ gloriæ, & induit eum stolam gloriæ.* Vbi ornatus sacerdotalis ter gloria nominatur, ut ter maxima significetur. Vel certè latius accipiendo de quovis genere gloriæ, quo iusti decorantur à Deo. Vnde D. Hieronymus in Epistola 26. ad Pamachium referens hæc verba, *Glorificantes me glorificabo.* & inquirens quænam hic Sanctorum glorificatio intelligatur, præsensne an futura, sic dicit: *Alij*, inquit, *hoc intelligunt de futuro, quando maior in gaudium vertetur, & transeunte mundo, Sanctorum coronâ non transiet. Ego & in presentiarum video Sanctorum promissa impleri.* Quod statim confirmat ipsius exemplo Pamachij, cui non solum æternus honor servabatur in patria, sed etiam temporalis defere-

batur in exilio. Antequam ait Christo totâ mente serviret, notus erat in Senatu; sed multi alij habebant infulas proconsulares. Totus orbis huiusmodi honoribus plenus est. Primus erat, sed inter primos. Præcedebat alios dignitate, sed & alios sequebatur. At nunc omnes Christi Ecclesiæ Pamachium loquuntur. Miratur orbis pauperem, quem hucusque diuitem nesciebat. Non differuntur ergo longius diuina præmia, sed statim conferuntur: nec simplicia, sed multiplicata cumulantur. Plus (inquit Hieronymus) accipimus, quam dedimus: parva dimisimus, & grandia possidemus: complicato favore Christi promissa redduntur. Paulò aliter D. Ioannes Damascenus, hanc gloriam, quam Deus suis servis confert, interpretatur. Quod scilicet Deus glorificet suos servos, iam quidem in cælum translato, sed adhuc in terra per suas imagines habitantes, quas Deus vult in magno pretio haberi, & sub eis sanctos ipsos præcipuâ quadam veneratione celebrari. Quare Sanctus iste Doctor, orat. 1. de imaginibus, inuchitur. acriter in eos hæreticos, qui admissis Christi imaginibus, Sanctorum imagines tollebant, planè ignari, sicut Christi imagines à Sanctis colebantur; ita à Christo effectum esse, ut Sanctorum imagines colerentur. O hominum, inquit, absurditas: nonne animadvertitis vos planè Sanctorum inimicos confiteri? Nam si Christi imaginem admittentes, Sanctorum imagines repudiatis: constat vos non tam illorum imaginibus; quam honoribus aduersari. Quippe qui Christi tanquam honorati imaginem facitis, Sanctorum autem ut vilium & abiectorum effigies respicitis, veritatem ipsam mendacem appellatis. Vivo enim ego dicit Dominus, vos, qui me honorant, honorabo. Quasi diceret: Christus Dominus eodem honoris genere honorat, quo à suis honoratur. A suis autem adoratur sub imaginibus: ergo & suos adorandos sub imaginibus proponit. ut glorificantes se glorificet, & quam ab illis accepit

cepit gloriam, rependat. Insanitis igitur o hæretici! qui infidelem facitis Deum; & eos qui Deum glorificaverunt, non creditis pari proportionem à Deo glorificandos.

Coronat & glorificat Deus suos sanctos & in futuro sæculo, ut docet S. Ephrem in parænesi 41. *Qualem putas*, inquit, *inuenies gloriam frater charissime, si amicum Regem gloria postea tibi vendicaveris. Nam sicut hic ipsum honoras, talem ille transitum præbebit tibi: & quantum ei hic inseruis, tantum & ipse honorabit te ibi: scriptum est enim, glorificantes me, glorificabo.* Quamvis enim beneficia, quæ in hac vita servis Dei conferuntur, magna sint; tamen si in futuro sæculo, nullum aliud meritum illis concederetur, planè exigua aut ferè nulla viderentur esse hæc beneficia. ut optimè docet S. Hieronymus. *Miseri cordia*, inquit, *qua in presenti sæculo tribuitur, ad comparationem æternæ vitæ, mendacium est.*

Glorificavit magnus totius Poloniæ, sed præcipuè istius urbis Patronus D. Stanislaus Deum, dum in terris viveret; & internis fidei atque charitatis actibus. Quæ duo in corde eius succensa, gratissimum odorem usque ad solium diuinitatis inaccessum efflabant. Glorificavit ore; quia dulcis diuinæ laudis resonabat in eius labijs sonus. Glorificavit opere: nam quemadmodum Tiburtio Sancto pro Dei gloriâ, cum ei tyrannus pauimentum ardentibus sternere carbonibus iussisset, incedere parum fuit? cui crepantes prunæ, molle puluinar; erumpens flamma ignis, roseus flos esse videbatur. Quid de D. Stanislao dicemus? qui truculenti Regis furias, audaci pede calcavit: Deum glorificans & scelera regis arguens. Videbat in suam ceruicem parari gladios à Regis furore; sed diuinus honor hos in sericum balteum ipsi transformabat. Quia ergo tripliciter Deum glorificavit, dum viveret, triplicem quoque meruit à Deo glorificationem. Glorificavit eum Deus in hoc sæculo,

dum post mortem sepultus eius cineribus, maiorem ab omnibus honorem, quam viventibus etiam regibus exhiberi voluit. ut meritò illud Bonaventuræ Serm. 2. de vno Martyre in ordine 14. in laudem eius usurpari possit. *Quia hic Sanctus Martyr Deum honoravit, ipsum Deus gloriosum effecit.* Qui vnquam Reges, qui Principes, qui Barones, aut nobiles, sic à mundo honorati sunt, ut Martyr Stanislaus: immò ut Martyris istius crura. Maior longè honor exhibetur S. Stanislao, quam superbo quondam Alexandro, aut fastuoso apostata Juliano. Scribit Plutarchus Cleopatram Ægypti Reginam, tempore quodam, dum cum Antonio Romanorum Imperatore relaxandi animi causâ, hamo captandis piscibus vacaret, Antonium sic allocutam fuisse. *Relinque Imperator calamum nobis conopeis & Pharijs Regibus: non enim hæc tua preda, sed vrbes, littora, nationes?* D. Stanislaus ab incarnato Dei Filio ad piscationem vocatus fuit: Quoniam dixit ipsemet Christus. *Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum.* Verum quia non ad captandos pisciculos, sed ad captandos hominum animos fuit accersitus, noluit diuina bonitas, ut diutius ad littora Istulæ fluij hæreret. Sed & in hoc glorificare illum voluit, dum sacra eius ossa, ex pulueribus deterfa, in urbem transferenda inspiravit. Ut palam fieret tanto Martyri, angustum esse, ad decursum aquæ locum: sed magnificam urbem, & regni sedem illum decere, qui pro Dei gloriâ, Regis furia se obiecit.

Sed parua adhuc erat hæc glorificatio, pro magno Dei Martyre Diuo Stanislao. Maiorem illi adhuc fecit Deus: quia illum constituit fidelem Sacerdotem, ad custodiendam domum suam, velut alterum quondam Samuelem, de quo locutus est 1. Reg. 2. n. 35. *Suscitabo mihi Sacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum & animam meam faciet, & edificabo ei domum fidelem, & ambulabit coram Christo meo cunctis diebus.* Fidelis equidem Sacerdos

S. Hieron.

Cyrillus Alexandr.

Eccel. 45. n. 8. & 9.

S. Hieron.

S. Hieron.

Damasc.

S. Banau.

Plutarch.

Matt. 4.

1. Reg. 21

D. Stanislaus tripliciter à Deo glorificatus est.

dos fuit D. Stanislaus, non tantum à fide; quod scilicet mysterijs reuelaris, libenter assentiretur, sed etiam à fidelitate: quoniam fideliter exquebatur omnia, quæ Dei honorem attingebant. Fecit omnia iuxta cor & animam Dei; quia diuinæ voluntati promptus ad omnia parebat. Huic Deus edificauit domum, sepulchrum scilicet gloriosum, de quo supplicante ad Deum D. Stanislao, omne periculum propulsatur à patria. Nam ut docet D. Chrysosthomus, hom. 39. in Acta. *Vbi pedes Sanctorum ingrediuntur, nihil erit quod tristet; affusce ut paupimenta domus tua à talibus calcantur pedibus, & non calcabit demon illic.* Et sanè merito: nam sicut ubi fragrantia est, ibi non habet locum græuolentia: ita ubi sanctum est vnguentum, ibi suffocatur demon.

Verum, nedum satis videbatur diuinæ bonitati, hanc duplicem prærogatiuam glorificationis seruo suo D. Stanislao attribuere. De maiori adhuc & eminentiori, in cœlesti suo consistorio cogitare cepit; ut quod maximum diuinitas haberet, id Sancto Martyri suo erogaret. Vnum tantum quasi essentialia habuit Deus, quo ab omni creatura discrepabat: scilicet, sanctitatem summam. Ut docet Scriptura: *Non est, inquit, Sanctus, ut est Dominus: neque enim est alius extra te.* Vbi Deus ut ostendat, quanti à nobis facienda sit sanctitas; de nulla re magis, quam de sua sanctitate gloriatur in Scriptura sacra. Ut docet S. Dionysius Arcopagita, de diuinis nominibus cap. 12. *Deus, inquit, per excellentem cuncta excellentiam Sanctus Sanctorum predicatur.* Immo & Christus Dominus nihil prius orandum docuit, quam ut Dei Patris nomen sanctificaretur. *Sanctificetur, inquit, nomen tuum.* hoc est; sanctum habeatur, & cognoscatur. Ut planè videatur hæc esse prima Dei laus & benedictio, sanctum ab omnibus recognosci. Nam & hoc (inquit Tertullianus libro de orat. cap. 3.) benedictionis vice fungitur. Hinc cœ-

lestis ad Beatam Virginem legatus, *Quod, inquit, nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Quasi nullo alio ex nomine melius Christi diuinitatem, quam ex sanctitate declarare potuisset. ut rectè expendit S. Bernardus hom. 4. super Missus est. *Ubi, inquit, ita simpliciter sanctum, & absque additamento dixit: Credo quia non habuit, quid propriè digne nominaret, illud eximium, illud magnificum, illud reuerendum, quod de purissima Virginis carne cum sua anima, unico patri erat uniendum.* Quasi hoc vno sanctitatis nomine, diuinitatis excellentia aptissime explicaretur. Agnouerunt hoc & ipsi demones; qui illustrius cognomentum, quo Christum Dominum honorarent, inuenire non potuerunt, præter sanctitatem. *Quid, inquit, nobis, & tibi Iesu Nazarene; venisti perdere nos, scio quis sis, Sanctus Dei.* Et cur potius sanctum, quam Dominum aut Regem, aut sapientem, aut omnipotentem nuncuparunt? Respondet Euthymius cum alijs: quia cum vellent Christum Dominum sibi reddere beneuolum, ne forsan ab obfesso corpore expellerentur, præfationem maximè honorificam, adulantium more excogitare volebant. Nec aliam honorificentior potuerunt inuenire; quam sancti appellationem. Vnde tantum valet apud Deum titulus sanctitatis, ut titulo præferatur potestatis. Nam Christus Dominus suæ potestatis insigne, in extremis corporis & vestimenti sui partibus gerebat. Ut testatur S. Ioannes. *Habet, inquit, in vestimento, & in femore suo scriptum, Rex Regum, & Dominus dominantium.* At verò summus Sacerdos, qui Christi Domini typus erat, suæ sanctitatis insigne in fronte portabat, ex diuino edicto. *Facies, inquit, laminam de auro purissimo, in qua sculpes opere calatoris, Sanctum Domino, ligabisque eam vitâ hyacinthinâ, & erit super tiaram, imminens fronti pontificis.* Immo idem Sacerdos, eminente super tiaram diademate sanctitatis, omnes terrenæ potestatis coronas, malo-

Luce 1.
n. 35.

S. Bernardus

Marci 1.
n. 24.
&
Luce 4.
n. 34.

Apoc. 19.
n. 16.

Exodi 28.
n. 35.

malogranatis adumbratas, & humanæ sapientiæ thesauros, tintinnabulis aureis expressos, ad pedes extremasque fimbrias abiecit. Ut palam faceret, quantum caput pedibus, aureumque diadema extremis fimbrijs antecellit, tantum sanctitatis titulum, titulo potestatis præferendum esse. Imò quid dico? Non tantum potestati, sed omnibus etiam terrenis opibus, nomen sanctitatis præcellit. Testis est luculentissimus huius rei Salomon, dum sic loquitur de Aaron. *In veste, inquit, poteris, quam habebat, totus erat orbis terrarum, & magnificentia tua in diademate capitis illius sculpta erat.* Vbi vides totam mundi opulentiam includi in poderem, hoc est; vestem talarem, ad pedes usque deiectam. At verò vnicam sanctitatem, aureo diademate cœlatam, supra caput eminare. Non habet ergo Deus maiorem titulum, quam sanctitatis. *Quia non est sanctus, ut est Dominus.* Solus enim Dominus (interprete Beda) sanctus & immaculatus est, non solum actu, sed etiam potentiâ. Quia nec habet, nec habere potest ullam culpam. Ceteri autem quamuis sint actu sancti, & immaculati, non tamen potentiâ. Quia licet peccatores non sint, peccabiles tamen sunt. Verum quia fidelis coram Christo ambulauit Sacerdos B. Stanislaus; & hunc maximum sanctitatis titulum participatum illi communicauit: ut licet nullus sit extra Deum sanctus per naturam, ad participatam tamen procuranda sanctitatem vnusquisque inflammatur. Sanctum fecit Deus B. Stanislauum in splendore virtutum, quia fulget sicut Sol in conspectu Dei. Sanctum fecit in opere: quia potens fuit in miraculis, dum adhuc superstes esset. Sed potentior post mortem, quia & præsentibus ad suum tumultum solatur, & absentibus ubique inuocatus præstò adest.

Ecce quanto fœnore à Deo glorificatur, qui dum viuit, Deum glorificat. Profectò sola actio Deum in hac vita glorificandi, sufficiens no-

Sap. 18.
n. 24.

1. Reg. 2.

bis esse poterat corona, quæ meritum nostrum cumulatissime remuneratum credere possemus. Ut egregiè discurret S. Chrysosth. de laude Dei in to. 5. *Si nulla, inquit, alia esset nobis pro ea re, proposita merces; illud tamen vel maximè nobis ad gloriam valeret, si diuinis in laudibus versari, non indigni haberemur: siquidem & qui Principum laudes eloquuntur, vel hoc vno, si nihil reliqui esset mercedis, quod Principem magnifaciant, satis videntur ornamenti affecturi.*

Citharistæ citarizandi præmium à Rege exigenti, fertur respondisse Rex, satis amplum retulisse citarizando. Aptius suis seruis præmium laborum suorum requirentibus, respondere posset Deus, meritum laudandi Deum, solâ hac laudatione, satis superque remuneratum. Sed non est Deus ut homo. Plus ille rependit, quam homo mereatur. Atque utinam hac amplissimâ Dei remuneratione quilibet alliciat ad Deum glorificandum, & veram non alibi, quam apud Deum gloriam querendam. Si enim innumeros tam viros, quam fœminas celebrauit Antiquitas, quia pro humanâ gloriâ consequendâ, (ut ipsi sperabant) se in ignes, feras, gladios, intrepidi coniecerunt. Quorum longam seriem euoluens Tertull. libro ad Martyres cap. 4. statim Christianos non leuiter perstringit. *Si, inquit, tantum terrena gloria licet de corporis & animi vigore, ut gladium, ignem, bestias, tormenta contemnent, sub præmio laudis humana. Possum dicere, modica sunt ista passiones, ad consecutionem gloriæ cœlestis, & diuinæ mercedis. Tanti vitreum? quanti verum margaritum? Quis ergo non libentissime tantum pro vero habeat erogare, quantum alij pro falso.* Quas obsecro leges humanas aut diuinas ambitio non contemnit, ut tantum optatis honoribus potiatur. Vnus Abimelech Filius Gedeonis, ut totius Israël imperium occuparet. *Occidit, inquit, textus fratres suos, septuaginta viros.* Quid crudelius? Et qui vnus erat ex matre concubina & ancillâ

S. Chryso.

Tertullia.

Iudic. 9.
n. 5.

Ibid. e. 8.
n. 31. & ex
c. 9. n. 18.

1. Reg. 15.

8. Chryso.

4. Reg. 12.
n. 37.

4. Reg. 11.
n. 1.

ancillā generatus, vt patet ex scripturæ testimonio, proindeq; vilissimus & indignissimus imperio, is præcareris ad imperium euolauit. Absalon naturæ immemor, vt imperium occuparet, parricidium machinari ausus est. Quod attonitus planè miratur S. Chrysosth. in Plal. 7. *Absalon, inquit, erat adeo crudelis & immitis, & bellua potius, quam homo, vt ipsius natura insultaret legibus. Nam etsi nolebat Davidem reuereri vt patrem, saltem reuereri oportebat vt senem; quod si senos negligebat, certe vt benefactorem; quod si nec sic quidem, vt eum certe, qui nullam fecerat iniuriam. Sed amor principatus hanc omnem eiecit reuerentiam, & vt homo fera esset, effecit. Neq; solam filium in parentem, sed etiam parentem in filium regnandi cupiditas armavit. Regem Assyriorum Sennacherib de Iudæa in patriam redeuntem, & in templo adorantem, duo eius filij obruncarunt. Sed quid mirum viros in viros regnandi cupiditate incitari? cum etiam femine quæ mitioris ingenij esse solent, hac si ambitionis pestilentia tangantur, furere ac sæuire non dubitent in cognatos. Nam quæ fera vnquam existit truculentior; quam Athalia. Quæ vt regnaret in Israël, nepotes suos, filios Ochoziæ, & omne semen regium interfecit. Vipera vt suos partus in lucem edat, moritur. Athalia suos luce priuat, vt improbè dominetur: & quæ regiam purpuram hæreditario iure non habebat; suorum tincta sanguine nepotum, purpurascere voluit, vt imperaret. Ecce quod traxit vna fallax mundi gloria tam viros, quam fœminas; vt omnes etiam leges, tam humanas quam diuinas percalcarent. O si cœlestis gloria, quæ Christus suos præmiat, feruos, tot homines in sui sequelam trahere posset! plures Christianitas in sancta Ecclesia celebraret Christi Athletas, qui per ferrum & flammam, bestias & tormenta, in Deum glorificandum se conijcerent. Sic magnus Patronus B. Stanislaus, cœlestis gloriæ laudabili ductus ambitione, per*

A ferrum truculenti Regis transijt, vt à Rege Regum verā præmiaretur gloriā.

Glorificauit illum Deus vltimò, magnis meritis, vt quidquid velit pro gente suā, apud Deum valeat impetrare. Tanti enim valet sanctitatis titulus, vt Deus nihil ipsi audeat negare. Nam si Deus ipse tunc maxime exoratur à peccatoribus, cum nuncupatur sanctus, atq; diuinus furor iam iam in hominum scelera effundendus, tunc præcipue sopitur, & deferuescit, quando hac voce sanctus lenitur & demulcetur. Testis est huius veritatis S. Damascenus, qui libro 3. de Fide cap. 10. refert. Cum populus Constantinopoli supplicationes faceret, sub Archiepiscopo Proclo, ob ruinas nescio quas diuinitus toti vrbi intentatas: raptū fuisse puerum à populo ad cœlestem plagam, ibiq; didicisse Angelico quodam magisterio, trisagium hymnum, *Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis miserere nobis*. Moxq; reddito puero, & quod edoctus fuerat annuntiante, omnem multitudinem cantasse hymnum illum, atq; hoc pacto illatas ruinas subito resedisse. Si inquam Deus cum à peccatoribus, titulo sanctitatis nominatur, facile placari potest, quomodo placari non debet, cum à sanctis vt sanctus adoratur? Felix es Cracouia, quæ tot Sanctorum Reliquijs, pulchrius quam adamantibus coronata fulges. Si enim in veteri lege, duo tantum, Moyses scilicet & Aaron; pro populo intercedentes Israëlítico, restiterunt iræ Dei, & quasi ædificato muro eius indignationi terminum posuerunt; (vt docet Symachus) quomodo pro te supplicantes Patroni tui, B. Stanislaus, Cantius, Hyacinthus, cum plures sint, non opponent se Dei iracundiæ fauienti? Vastata est toties Cracouia à Tartaris, & ferme vniuersa Polonia, & regnante Boleslao pudico, vbi nouem saccos auribus Christianorum abscissis impleuerant: & temporibus Lesca nigri; vbi viginti millia lectissimarum virgi-

Damasc.

Symachus.

Exodi 14.
n. 15.

Iob 42.
n. 8.

Ezech. 14.
n. 14.

Exodi 32.
n. 10.

Ierem. 15.
n. 10.

virginum ad turpissimam prostitutionem secum traxerunt. Sed vbi ad portam Ciuitatis Cracouiensis ventum esset, perterriti & penitus confusi barbari abierunt. Quid hoc effecit? profecto Sancti Patroni, qui in gremio istius vrbs quiescunt. Verum vt vobis Sanctorum patrocinia prosint, vt vestri Patroni implorent vestrorum veniam scelerum, vnum requiritur; vt vos quoque ipsi eorum postulationibus cooperemini. Et Samuel enim magnus Propheta Dei, non prius misericordiam populo Israëlítico impetrauit, quousq; totus Israël in lachrymas fuisset fusus, & sua crimina per penitentiam expiasset. Vnde Deus ad Moysen locutus est. *Quid clamas ad me, loquere filiis Israël vt proficiantur*. Quasi diceret: quid orando defatigaris, vt tuus populus ab insequentibus hostibus liberetur, si ille cunctando ac desidendo hostium iniurijs se exponit. Fac vt ipse expergiscatur, & tunc primum meum senties patrocinium. Profuit quondam Jobi oratio amicis suis, testante ipsomet Deo. *Iob autem seruus meus orabit pro vobis: faciem eius suscipiam, vt non vobis imputetur stultitia*. Et nihilominus tamen eiusdem oratio minime Iudæis profutura dicitur. *Si fuerint tres viri isti in medio eius, Noh, Daniel, & Iob, &c. vno ego dicat Dominus, quia nec filios, nec filias liberabunt*. Ratio huius discriminis est, quia illi de suo peccato doluerant: hi verò in suo perseuerabant. Deinde Moysis oratio in monte Sinai, tenuit Deum, ne in populum irasceretur. Et tamen tenere Deum non potuit Ierosolymis, etiamsi ibi præsens adesset; iuxta illud. *Si steterint Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum*. Cur ita? Quia populus in deserto respicerat aliquantum à suo peccato; Ierosolymis verò in eodem magis induruerat. Licet ergo magni sint apud Deum momenti Sanctorum preces; necesse est tamen vt etiam populus ipse, qui Deum sibi placatum reddere vult, suis quoq; operibus bonis,

A ad id se applicet. Glorificatum ergo vobis ostendi magnum Patronum vestrum D. Stanislaum, quem Deus glorificauit miraculis: glorificauit sanctitate; glorificauit meritis. Si ergo vultis eius patrocinium experiri, expergiscimini tandem, & deuotionem erga Patronos vestros, quæ iam in dies torpescit, resuscitate: diluite peccata per penitentiam. Et quemadmodum Samuel, postquam Saullem totius Israël Principem, vnxit in Regem, ad Rachelis eum tumulum remisit. *Hoc, inquit, tibi eris signum, quia vnxit te Deus in Principem: cum abieris hodie à me, inuenies duos viros iuxta sepulchrum Rachel*. Vbi remisit illum ad sepulchrum Rachelis, vt cum de sepulchro reliquæ sanctæ illius fœminæ in perfectione solidarent. Habent enim hoc reliquæ Sanctorum, vt de tumulo multum afferant patrocinium. Proinde & ego vos hodie ad sepulchrum D. Stanislai remitto, vt eius patrocinium ardentibus votis imploretis, vt vobis tanquam verus pastor & patronus, atq; patricius, impetret peccatorum veniam, deuotionis feruorem, pacem deniq; & sanctitatis gratiam.

1. Reg. 10.
n. 1. & 2.

E O D E M D I E CONCIO TERTIA.

Hic certans pro iustitia Regis non cedit furæ.

Regum vitia, officialium auaritia, consiliariorum imperitia, vel astutia, regna pessundant, quibus bonus pastor obuiare debet.

Mirabilem apibus natura indidit legem, vt nisi Rex earum prius agmen præcedat, nullatenus ab aluearibus discedere velint. Præeunte verò rege omnes sequuntur, & inter amaranos flores confidentes, dulcia mella colligunt. Communis est illis habitatio, communis volatus, communis denique & eadem actio. Et quod

quod fortasse nimium mirabere; ^A inquit, *Dei non in sermone est, sed in virtute.* Ut tamen & vestra expectationi, latum aliquid afferam, & tanto Martyre haud indignum eloquar. Regem vobis monstrabo, quem sequi debetis, D. verò Stanislaum florem amantissimum esse ostendam, ex quo salutis mella colligatis, in tanti solennitati Patroni.

Regnis terrenis quatuor esse summè perniciofa, & iustam Dei prouocantia ultionem, edixit vir prudentia celeberrimus Guenara, inquit: *Va terra, ubi Dominus vitiosus, officialis auarus, consiliarius imperitus, aut astutus.* Va sanè terræ, ubi Dominus vitiosus, etenim si verum est Theologorum effatum; tantò maius & fædus haberi vitium, quanto excellentiori & altiori repugnat virtuti; quis non facillè assentietur? Deum quoq; maiori odio prosequi, & grauius punire illa peccata, quæ excellentior persona (qualis est Rex in regno) impudenter committit. Si enim propter delictum primi hominis, eò, quod caput esset totius generis mortalium, omnes inter mundi plagas, natos nascentes, & nascituros, æterno adiudicauit exilio: nisi iustitia & misericordia in Christo nato, pacis osculo reconciliata, summo hominum discrimini occurrissent; ita certè non rarò, propter vitia Principis, totum regnum magnis plagis afficit Deus: populos & nationes debellat: Reges & Principes regnis spoliât, & tremendis grauat supplicijs. ut palam fatetur Scriptura. *Cum deleuerit gentes multas coram te, Hetbaum, Gergezaum, & Amorrbaum, Chananaum & Porrbazaum, & Heuauum, & Iebuzauum: septem gentes multò maiora momenti, quam tu es, & robustiores.* Addit Propheta: *Et dedit terram eorum, Hereditatem Israël seruo suo.* Quis innumeraum Ægypti exercitum fluctibus maris obruit? Deus equidem propter scelera Pharaonis. Quid Regem Nabuchodonosor à regali sede, summaq; potentiâ, ad belluinum pastum & conuictum deiecit? meherculè vitium

1. Cor. 4.

sentire videtur Apostolus: *Regnum,*

tium superbix. Quod ipsemet prius ^A stinæ tandem dignitati restitutus agnouit, inquit: *Glorifico Regem cæli, quia omnia opera eius vera: & via eius iudicia, & gradientes in superbia potest humiliare.* Quid Oziam fædissimâ leprâ, & Joram insanabili alui languore percussit, ut visceribus paulatim effusis, turpissimâ morte periret. Deus certè propter enormia illorum facinora. Agnouit hoc ipsum Antiochus ille tyrannus, qui inuisibili plagâ à Deo acceptâ, & scaturientibus è corpore suo vermibus, cum carnis suæ vndiq; diffluentis, fætores ferre non posset, mæstus exclamauit. *Iustum esse Deo subijci, & mortalem paria Deo non sentire.* Ultorem suorum criminum expertus est Deum Leo IV. Imperator Iconomachus, qui cum coronam auream, pretiosissimo fulgentem carbunculo, ex S. Sophiæ altari sustulisset, eamque per totam urbem Constantinopolitanam, triumphantis more, capite proprio gestasset, dignas sacrilegij pœnas dedit. Nascente subito in capite eius vlcere ^B terribissimo, carbunculo dicto; cuius vehementi dolore in febrim primò, deinde in furorem coniectus, paucos intra dies scelestam efflauit animam. Va proinde terræ, ubi Dominus vitiosus, cuius effrænata viuendi licentia Deo summè execrabilis. Indoluerat quondam nimium Polonia vitio Boleslai Regis, cui cum fædâ libido in toto iam regno non sufficeret, ad inaudita cum scelera rabies traxit. Trahebantur honestissimæ matronæ, cœsis eorum maritis, ad publica adulteria & stupra. Abripiebantur ab vberibus infantes, & catuli lacte humano nutriendi admouebantur. Vastabantur nobilium domus: innocentium facultates diripiebantur: trahebantur per vicos honestissimæ feminæ. Nulla tunc erat infantum commiseratio, nulla statuum reuerentia: sed infantes noxijs ac maleficis digna patiebantur, & tota confundebatur patria; cum hac inaudita rei nouitate tumultuaretur, & cuncta maior ingens, velut caligo diffusa occuparet. Spectabat hanc dolendam cladem diuinissimus Præsul D. Stanislaus, ideoq; non more veterum Prophetarum, ad vasta deserti, & hominibus inuia loca contendit: non inter ferarum antra habitaturus recessit, more Heliæ Prophetæ. Qui cum Sidoniorum conspiceret impietatem, in dies magis ac magis inualescentem; in montis Oreb speluncam secessit, & sese ab omni humana conuersatione, ut Deum commodius quæreretur, abdicauit. Verùm perpendens, quantum insolescentis Principis vitium, toti regno detrimenti afferat. Cum iam vniuersa regis curia excessibus scateret, comitatus aulicus sceleribus afflueret: tota deniq; assentatorum cæterua, in omnem effrænata lucem dissolueretur. Tanquàm magnanimus Christi Athleta, non exhorruit truculentum tyrannum, sed resolutissimo adiit animo, blandè admonuit, obsecrauit, ut tandem illis deprauatis moribus & corruptelis finem imponeret. Ne quod grande malum sibi, suisque, & vniuersæ Poloniæ accerferet: seuerum iudicè Deum ostendens, qui in tanta scelera grauius animaduerturus esset. Cum & ipsis gentilibus, insolescente Principe, & excelsum atque regium animum belluinâ fæditate contaminante, nihil execrabilius esse potuerit. Quamobrem (licet fidei lumine destituti, ut refert Plinius) Regibus coronam imponebant floribus contextam; ut inde addiscerent Principes, suæ dignitatis gloriam, honoris splendorem, & vniuersam pompam, non secus ac flores, marcescere, & in sterco abire, atq; penitus euanescere, nisi solis æterni lumine, & cœli rore crebrius irrigati maneant.

Sed cum dulce Pastoris optimi antidotum, inueterato Principis malo minimè prodesset. Nam Principes etiam leuissimam increpationem ægrè ferunt: quia cum ipsi sint oculi Reipublicæ, non secus ac oculi acrem confricationem moleste sustinent,

P p p

3. Reg. 12.

nent, & minimâ quâq; palea læsione offenduntur; ita & ipsi exigua admonitione facillè exacerbantur. Perpendens nihilominus Diuus Stanislaus, quàm facillè paruo Principum exemplo, ad similia peccata, quibus ipsi notantur, rapi soleant omnes subditi. Vt satis lueulenter, vel vnus deprauatissimi Regis Jeroboam, Scriptura sacra exemplo comprobauit, qui cum esset idolorum cultor, eius exemplo edocti subditi, idolis incensum adolere non dubitarunt. Vbi illud admiratione dignum est, quod cum plurimi eo tempore ad idolorum cultum conuerterentur, de nullo tamen illorum, nisi de solo rege Jeroboam conquestus est Deus; eâ solùm de causâ, quod cum ille Princeps esset, & suo exemplo alios ad idololatriam permouisset, ipsi meritò omnia subditorum peccata adscribi & imputari debebant. Pariter D. Stanislaus, cum omnes Ecclesiæ Prælati silerent, veluti alter Ioannes Baptista, acrius delinquentem regem adhortabatur. Rex inquit caue, ne vt dignitate alios antecellis; ita crudelitate omnes homines, & vitæ turpitudine, ipsa etiam bruta animantia superes. O beatam linguam, quæ sacram hanc vocem emisisti, quam æter quidem excipiens, sacer est factus, Angeli audientes plausuerunt. Poteras tunc D. Stanislaus vocem zelantis Isaia meritò usurpare. *Quomodo imber descendit de celo, sic erit verbum meum.* Nam quemadmodum pluuia, nebula, & grando, non morantur in aëre, dum Principes prætergrediuntur viam, ne illos offendant: sed indiscriminatim super illos, & abiectissimos quosq; homines, pari impetu descendunt: nec magis purpuram, quàm sacco suspiciunt, sed in vtrumque æqualiter decidunt. Ita planè verbum diuinum, ab ore B. Stanislai defluens, indiscriminatim ad impium Regem, ad delinquentem magistratum, & ad reliquos quorumuis statuum homines, absq; tremore & pauore dirigebatur. At vbi tantam

Isaia 1.

obiurgationem Rex, superbiâ tumidus, & facibus libidinis accensus inauduit, audaciam diuinissimi Præsulis, ac loquendi libertatem minimè ferens, furore percitus, virus suæ feritatis in animæ suæ medicum effundere, manumq; Deo & Ecclesiæ inimicam, occultis dolis armare cepit: modum considerans, quo aut innocentem fidei calumniâ confunderet, aut certè mortem inferre posset. Obijcitur nouum crimen Præsuli, cum villæ cuiusdam iniquum possessorem esse. Sed cum iustus & omnipotens Deus, fidelis serui sui dignitatem, in ludibrium exponi haud passus, inaudito reuiuiscens, & post triscentum è sepulchro surgentis mortui spectaculo, falsitatem subordinati criminis confunderet: in amentiam planè versus truculentus Princeps, ne in sacris quidem ædibus intentatum quicquam reliquit, præconcepto furori morem gerens. Audit diuinis vacantem mysterijs sanctissimum præsulem, armat ferro latus, & nouum scelus in templo Dei patraturus festinat, cum vitijs eius plena iam esset tota patria. Præmittit è comitatu satellites, qui raptum inde sibi educant Præsulem. Sed non licuit tanti sceleris authorem primum fieri, nisi improbum Regem: & cum ira tempus præueniret, ingreditur furibundus, nec sacra Dei mysteria veneratus, sacrificantem Præsulem lethaliter ferit. Funditur innocentissimus sanguis, per rupes, per saxa, per pauimenta. Consperguntur cruore altaria & parietes. Effunditur in scabellâ, & totius corporis membra dissecta, sparguntur in piscinas, & diuersa extra templum loca. O pulchrum sacrificium! stupenda oblatio! admirandum holocaustum. Ecquis vnquam duas simul obtulit Deo hostias, aut victimas? solus certè D. Stanislaus, dum inmensum exli & terræ Dominum, in altari sacrificans consecraret, & seipsum per cruentum sanguinem, atq; diras tyranni manus, in acceptabilem Deo voueret hostiam, adeo vt licet sacrâ martyrij

Gen. 4.

martyrij morte dormierit, vox tamen eius semper viuit & clamat; Pastores Ecclesiæ, quomodò non silere, cum Dei honor prostituitur, sed etiam grauissimorum vitia Heroum increpare & cõtereere debeant.

Mirabile est, quod refert Sacra scriptura, quando Cain occidit innocentem Abelem, quod sanguis eius clamauerit ad Deum. *Vox, inquit, fratris tui clamat ad me de terra.* Cum tamen nulla sanguini vox inesse possit. Verum clamare dicitur ibi sanguis, qui innocenter effusus erat; id est: interpellare Dominum, non prosecutione eloquij, sed indignatione commissi: ac reatum suum non tam verborum accusare sermonibus; quàm conscientia ipsius criminatione constringere. Sic planè clamauit sanguis innocens fratrum, nepotumq; Polonorum Regis Popieli, quos fitione morbi inuitatos, propinato veneno fraudulenter occiderat. Siquidem breui post dilaniatus à muribus, vnâ cum vxore suâ, non tantum vitæ & thori sociâ, sed eiusdem quoque sceleris consorte. Clamabat sanguis è terrâ ad Deum Ludimillæ sanctissimæ feminæ, atq; plurimorum Sacerdotum, quorum sanguine contaminata Drahomira. Vratislai Ducis Bohemiæ vxor, dehiscente terrâ, vna cum curru, quo vehabatur, absorpta est. In cuius facti perpetuam memoriam, apud Bohemos, iuxta Ciuitatem Pragensem, visenda adhuc exstant monumenta. Clamauit demum è terrâ sanguis innocentissimus D. Stanislai, Episcopi Cracouiensis, vltionem de impio Rege Boleslao, cuius dirâ manu interemptus erat, postulans. Nec impunè abiit tanti facinoris culpa; siquidem exiguo post interuallo, à Polonis regno eiectus Boleslaus, & mox furore correptus, dum per siluas vagus erraret, à canibus discerptus esse fertur, à Dubranio Hist. Bohem. Verum & nunc clamat è celo, in æternitate iam conseruatus sanguis, sanctissimi Præsulis Diui Stanislai ad nos, dum diuinum honorem frigi-

De morte Boleslai Regis opinio Dubranij.

dius in ecclesijs tractari; Principum curias luxu & voluptatibus immergi; Heroum aulas libidinibus turpiter vacare; totum denique Poloniæ regnum, grauissimis laborare vitijs agnoscit. Clamat inquam, vt tandem aliquandò ab improbitate ad virtutes; à vitijs ad sanctimoniam; à peccatis ad Dei obsequia; ab excessibus ad æquitatem; ab impiâ demum viuendi consuetudine, ad Dei timorem & integritatis conscientiam redeamus. Sed prò dolor! improbum Regem Boleslaum (quem sequi nefas est) pessima subsequuntur hucusque consilia, & pessimam viuendi licentiam, ab illo in vniuersis Prussiæ & Poloniæ finibus, impudenter per integrum fermè septennium radicatum, retinent; corporis non animæ commodum spectantes. Non est his temporibus vllus in aulis Imperatorum, qui instar D. Ioannis Baptistæ, delinquentem increpet Herodem. *Non licet tibi uxorem fratris tui habere.* Non est in curijs Regum tam seuerus iustitiæ zelator, qui voluptates arguat, & diruta templa, sacra Dei profanata, diuina omnia per sumum scelus & impietatem abrogata, vindicanda aut defendenda saltem consulat, exemplo D. Stanislai motus. Nec est in omni hominum frequentia, qui veritatem falsitati opponat, more Christi Domini, qui clamabat, cum aliquid indecorum videret. Et certè cum peccata quædam adeo iam limites verecundiæ transcendant, vt morum corruptela ad summum malitiæ plerumq; excreseat. Super hæc clamare oportet & vociferari, & cœlum quasi manibus apprehendere velle; prout olim moris erat Prophetis, qui contra enormia scelera excandescens, ad res ipsas inanimes suum sermonem conuertebant. Vt palam loquitur Sacer textus: *Audite, inquit, cœli quæ loquor, & auribus percipe terra.* Semeias quoque peccata populi grauiter arguens, altare in hunc modum allocutus est. *Altare hoc dicit Dominus.* quorum verborum tanta fuit efficacia, vt altare disrum-

Lucæ 8.

Isaia 1.

1. Reg. 13.

disrumperetur. *Altare quod scissum est,* A addit scriptura. Iste erat antea actis temporibus zelus seruorum Dei, ut nihil fieri paterentur, quod Dei offensuum esset. Verum sicut lima limando hebetatur, horologium alios dirigendo, continuis rotarum volutationibus rumpitur, lyrâ dulcem sonorum concentum auditoribus emittente, fides eius atteruntur. Ita sanè his temporibus accidit, ut omnes aliorum quidem vitia reprehendant, ipsi verò in alia grauiora prolabantur; & dum aliorum mores componere tentant, ipsi ab inordinatis suis actionibus nunquam desistant, & cum ante peccata, frænum Christi doctrinæ positum videant; sibi nihilominus ad licentiosè viuendum habenas laxant. Quasi iam alia lex, alia præcepta, alius Deus in orbem successerint, post sacrosanctâ illa maiorum nostrorum & rigidè obseruata tempora. Hoc autem inde euenit, quia seruus æquè ac Dominus, subditus pariter ac præpositus, libertate gaudere vult, & pro suo quisq; placito viuere. Sed vix terræ ubi subditus seditiosus, nec superioribus parere vult legibus. Cum tamen dicat S. Basilius seruis competere, ut cum omni animi promptitudine obediant Dominis suis secundum carnem, in ijs, quibus mandato Dei nihil derogatur. Quod comprobatur Apostolus inquit. *Serui obedite ijs, qui secundum carnem Domini sunt, cum timore ac tremore, in simplicitate cordis vestri.* Et militibus non licere, ut quenquam concutiant, aut calumnijs afficiant. Nam cum Christum interrogarent milites, & nos quid faciemus? respondit eis. Neminem concutiat, nec quenquam calumniemini, & contenti estote stipendijs vestris. Et subditos Principibus obedire necessum esse: quia illi non sunt timori bonis, sed malis. Dicit enim Apostolus: *Via non timere potestatem? fac quod bonum est, & habebis laudem ex ea; si verò quod malum est feceris, time: non enim frustra gladium gestat, est enim ministra Dei, ultrix ad iram ei, qui quod malum est, facit.*

Et quid est pro Deum immortalem, quod crescentibus in dies hominum vitijs, nec politica, nec Ecclesiastica iurisdictio occurrat. Causam suggerit sapiens. *Eijce de concilio pestilentem, & exibe cum eo omnis consensio.* Vbi Salomon perpendens, quamobrem & in cætu sancto Dei, plurimi interierint, respondet: ideo, quia inter eos erat avarus Ananias, qui cunctis contemptu pecuniæ lucrum vitæ requirentibus; ipse potius lucrum pecuniæ mercabatur, quam salutis: & dum pretij speraret compendium, & suæ & multorum animæ inferebat detrimentum. Hæc est causa, cur modo in pessum omnia eunt, quia auaritia excecavit oculos omnium, ut non tam salutem animarum, quam temporalium bonorum vtilitatem plurimi quærant, & diuinum honorem minimi faciant, dicente Apostolo. *Radix autem omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes errauerunt à fide.* Nam qui pecuniam appetit, fidem perdit. Qui aurum redigit, gratiam prodigit. Et ubi auaritiæ cæcitas irrepperit, subito regnorum confusio- nem, & Religionis errorem inducit. Quia licet cæca sit auaritia, diuersis tamen fraudum occulta ingenijs, nec videt, quæ diuinitatis sunt; sed cogitat, quæ cupiditatis. Vix proinde terræ ubi officialis avarus. Non decet hæc cæca Dea functionem Sacerdotalem, cum profana sit. Horum enim quæstus excellentior esse debet, dum lucrum non pecuniarum, sed animarum quærent. Magna certè hæc est negotiatio, ubi redemptio constat, non annuntiatione pretij, sed annuntiatione præcepti. Cum præceptum Christi, talentum quoddam sit pretiosum, quo salus comparatur, quo vita redimitur. Et magna est redemptio, cum & pretium datur, & pecunia non videtur. Non decet hæc cæca Dea, etiam homines Christianos, licet seculares: quia Iudaismi impium zelum retinet. Præstat enim, si quid amici causâ facere vis, ut aut operam neques, si lucrum speras:

Prou. 25

1. Tim. 6

S. Ambro.

speras: aut liberaliter eroges, sine A spe remunerandi, si quid facturus es. Quod si opponis, te non habere modum viuendi alium, nisi aut muneribus, aut lucro victites. Respice quælo formicam: hæc neq; rogans, neq; mutuo accipiens, potest commodè nutriri. Et apes similiter proprii nutrimenti reliquias, Regibus etiam condonant; quibus nec manus, nec artes natura dedit. Tu autem homo cum sis industrium animal, quomodò ad vitæ vsum, sine iniustis extorsionibus, viam reperire nescis?

Vltimum deniq; malum, quod regna terrena in grauissimis demergit sceleribus, est consiliarius imperitus. Nam consilia mala sæpè ducunt ad interitum. Talia secutus est Rex Boleslaus: complacuit illi assentatorum adulatio, quorum tota infraudibus vita posita est. Complacuit effeminatorum conuersatio: quorum in solis libidinibus tota voluntas posita est. ideoq; in summa crimina diffusus, sibi in perniciem viam strauit. Hinc D. Ambr. lib. 2. offic. cap. 17. Consiliarium talem esse vult, ut seipsum formam alijs præbeat, ad exemplum bonorum operum; in doctrina, in integritate, in grauitate. Ut sit eius sermo salubris atq; irreprehensibilis, consilium vtile, vita honesta, sententia decora. Talis erat Sanctissimus Præsul B. Stanislaus, qui sana dabat consilia Regibus, & optima magisteria Sacerdotibus, seipsum præbens omnibus formam ad imitandum. Ideò & humiliari sciebat, sicut & Ioseph, qui summo ortus Patriarcharum genere, non dedignabatur degenerem seruitutem, sed omnibus se exhibebat obsequijs. Diuus pariter Stanislaus, illustri loco de Prussorum familiâ ortus, Episcopus Cracouiensis, Regni Senator, ad tribunal iniq; euocatus, venire non erubuit, & suis precibus suscitatum è sepulchro Petrouinum adducens & inquit: *Ecce palam apparui inimicis meis, & ijs qui calumniauerunt me nimis.* Quibus sanè verbis ostendit, se in cum

locum venisse non coactum, sed vltro se ad certamen exhibuisse. Saluatoris exemplum secutus, qui cum per atram noctem minimè videretur, se tamen Iudæis manifestauit. Factum certè humilitatis insigne, & sanctitatis præclarum: quod in sui admirationem omnium animos rapuit, & Regem summa confusione, horridus resuscitati defuncti conspectus perterrituit. Ecce quam verè dixit Gueuara, vix genti, ubi Dominus vitiosus, subditus seditiosus, officialis avarus, consiliarius imperitus. Sed quia per improbum Regem Boleslaum perdidit famam Polonia. Regem vobis iam ostendam, quem sequi, & florem, in quo perditam colligere famam possitis. Rex hominum & Angelorum vnicus est Christus Iesus: hunc certè sequi deberis. Si enim apes, quæ non sequuntur & imitantur Regis exemplum, citò admodum pænitent temeritatis suæ, propterea quod post ictum intereant. Homines pariter Christiani, ut primum Christum derelinquunt, subito peccati veneno inficiuntur. Non grauat vos Rex vester multis statutis: sed vnicum tantum seruari vult editum, nemini vnquam pro malo reddere malum, sed malum vincere superareq; bono. Apes vos decet esse Catholici mei: hæc nemini prorsus officiunt, nec alienos fructus demolientes, fauos exstruunt suos, atque componunt. Etenim ceram quidem è floribus apertè pedibus colligunt, mel autem; scilicet, rorem humorem, inspersum floribus ore bibunt, atq; attractum in fauorum sinus immittunt, & recondunt. Hinc sapiens in Prouerbij, laudat industriam apis, quod eius labores tam Reges, quam priuati homines, ob valetudinem edunt. Laudat sapientiam, nam, adeò exacta mira; arte Apothecas mellis construunt, atque figunt; ut ipsarum adeò minutarum inter sese vinculi densitio, vniuerso sit operi munimentum & fortitudo. Quæq; earum adhæret alteri cellulæ, per breui seiuncta simul copulataq; septo.

Deinde alia super alias accumulatur hæ fistula, in altumq; editur opus perinde vt ædes præcellæ, secundâ tertîaq; præditæ contiguatione. Flores in quibus mella salutis, duce Christo præcunte colligere possitis, habetis D. Stanislaum, & eius virtutes. Ex illo discite zelum religionis, charitatem erga proximos, fidei propugnationem, humilitatis exemplum, sanctitatis speciem, virtutum deniq; omnium prototypon. Hæc sunt mella animam nutrienda, hæc fercula salutis & antidota peccati.

Et quia D. Stanislaus ac Beatissimus Martyr, huius vrbs Præsul erat, æquum est, vt nostræ mentis affectus ad eum potissimum dirigatur, quod profectò ad verum & domesticum nobis facit ornamentum. Nam licet & externa poma iucunda quoq; sunt, modò sapore delectent; longè tamen gratiora gustui propria, quàm peregrina: cum & gloriam quandam nobis conferre videantur. Delectemini proinde vestro Martyre & Patrono, vt eius suffragijs, & hic ab omnibus eripi periculis, & in æternitatis sede, tanquàm propriæ oues, cum suo pastore, locari mereamini.

E O D E M D I E CONCIO QUARTA.

Mirabilis Deus in Sanctis suis, ipse dabit virtutem, & fortitudinem plebi suæ. *Psal. 67.*

Deus in Sanctis ideo mirabilis: quia suam gloriam per eorum opera propagat.

IN hoc ipso in lege gratiæ mirabiliter Deus in Sanctis suis egisse videtur, quòd in primitiua Ecclesia mors eorum lachrymis & planctu cohonestaretur. Ibi enim vehementer mortuum Iacob defleuit Ioseph: Ibi Moyses obitum Iudæi haud parùm plan-

xerunt: ibi Samuelem tota plebs multis lacrymis ornauit. Nunc verò in restaurata in nobis per Christum Ecclesiâ, morientibus sanctis non illachrymatur, sed congaudet & exultat deuota fidelium multitudo. Quia tristitiam post crucem Domini immutata est natura: adeò vt non iam ampliùs, Sanctorum obitus lamentationibus prosequamur, sed tripudijs diuinis coram ipsorum sepulchris, veluti choreas ducimus.

Quia mors iustorum somnus quidam est iucundus, immò migratio ad vitam meliorem. Ecce mirabilis Deus in Sanctis suis, in Ecclesia Christi: antea enim etiam Prophetæ mortem fugiebant, nunc verò Martyres exultant, dum trucidantur. Quia desiderium felicioris vitæ, iugulationis dolorem extinguit in ipsis, & emortuos reddit. Non respiciunt in Christi Ecclesiâ Martyres pericula, sed ad coronas gloriæ celerius festinant. Non horrent plagas; sed præmia numerant. Non vident latrones infernè flagellantes, sed Angelos supernè lætis omnibus acclamantes imaginantur. Non spectant corporis cruciatus, sed æternitatis dulcedinem. Hoc ipsum sanè hodiè forti & strenuo Martyri Dei, atq; vrbs istius pastoris vigilantissimo, D. Stanislao vsu venit. Insonuit hodiè bellica Martyris tuba, & armatos pietatis milites ad sui triumphum collegit. Vtq; resolutus Athleta D. Stanislaus, suo Duci Christo iam propius adhæreat, in felicissimam illam beatarum mentium transfertur conuersationem. In cuius solemnitatis applausu contemplantur, quàm mirabilis Deus in Sancto Stanislao apparuit.

Quidquid Deus per suos Sanctos admiratione dignum agit, quicquid virtutis & gratiæ, quicquid sublimium donorum in eis recondit, quæ postmodum memoriæ omnium patefacere solet, totum id duplici fine operatur. Primò quidem ad gloriam suam propagandam; deinde in fidelium confirmationem & instructionem. Hoc duplici modo in B. Stanislao mirabili

rabili s

rabilis Deus apparuit. Nam quicquid gratiarum & admirabilium operum in hoc martyre effulsit: id primò ad fidei propagationem, in plebe adhuc infirmâ & rudi ordinatum est. Ferunt nonnulli vnicum populo esse ad virtutem, optimum Principis exemplum: ad huius enim normam omnes facillè componuntur. Et quis obsecro magis ad pietatem atq; Dei cultum, ad virtutem & religionem, frigescentem in Dei charitate populum, faciliùs permouere potuit, quàm boni pastoris D. Stanislai exemplum. Præibat ille solus toti clero, deuotione; antecellebat plebi humilitate; superabat omnes miro sanctitatis splendore; vt proinde meritò verificetur de illo Euangelistæ dictum:

Ioan. 5.

Ille erat lucerna ardens & lucens. Cuius splendore non pauci à libidine ad castitatem; à peruersa viuendi consuetudine, ad pietatem trahebantur. Nec mirum: Qui enim ab infantia offeruntur Deo per parentum pia vota, specialem solent consequi benedictionem, cœlestemque gratiam præ alijs nanciscuntur, per varietates ætatum eos manu ducentem & protegentem. Quoniam pergrata est Deo talis oblatio. Gratissimum fuit cœlo, quòd S. Aletha mater D. Bernardi, mox vt ipsum partu edidit, manibus proprijs Deo obtulerit. Acceptum fuit Deo, quòd S. Eleazarium, eâ horâ, quâ peperit mater, cum feruenti deuotione, & gratiarum actione obtulerit dicens: *Gratias tibi ago Domine Deus, pro hoc filio gratiâ tuâ mihi donato, rogoq; vt eum tibi seruum accipias, & tuâ benedictionis ei gratiam largiaris. Quod si tu nosti eum fore diuinæ voluntati tuæ rebellem, ubi sacro baptismo erit candidatus, sine morâ eum tolle: satius enim est eum innocentem, & nullis proprijs auctum meritis, tecum viuere, & mundo mori; quàm in hac mortali vitâ te offendere.* Quæ oblatio cum tanto pietatis feruore facta, ita gratissima Deo existit, vt Eleazarium adhuc infantem, plenum sanctitatis voluerit esse Deus. Hæc etiam de causa B. Stanislai,

gloriæ suæ propugnatorem voluit Deus habere, quòd adhuc ante eius natiuitatem, parentes eum Deo obtulerint, in sua sterilitate ad auctorem vitæ confugientes, & se tali pacto obligantes, vt quicquid illis nasceretur, illud statim diuino cultui consecrarent. Placuit hæc oblatio Altissimo: nam natum breuî post Stanislaum elegit, vt eum accenderet tanquàm lucernam ardentem, in Ecclesia sancta. Quocirca non permisit Deus, vt diutiùs hæreret sub modio sæculi, præclaræ indolis dotibus præditus Stanislaus. Sed in Ecclesia Christi, tanquàm in domus suæ lucido candelabro constituit eum pastorem, vt in pascua æternitatis gregem Christi traduceret suâ vigilantia. Ex illo enim statim tempore, quo sacris initiatus, Ecclesiæ Cathedralis Cracouiensis, prædicatorem verbi diuini agere cepit, subito cæperunt in eo splendescere dona gratiæ diuinæ, & omnium oculos in se conuertere. Agnoscebatur tunc in ipso mira modestia, humilitas profunda, contemptus sæculi resolutus, puritas vitæ Angelica, verborum gratia, cum caritatis splendore confederata.

Nescio quid causæ, quòd Scriptura sacra S. Ioannem Eliæ comparat, ostendendo quòd Ioannes spiritum Eliæ habuerit; cum tamen certum sit, vnumquemq; vnum habere spiritum, nec in duobus eandem animam posse existere. Sed propter similitudinem (vt video) operum, Scriptura vtriq; eundem spiritum attribuit. Quia non solum Ioannes amictum pelliceum, Eliæ similem induerat, sed etiam duram ac solitariam vitam sectatus fuit, similemq; zelum habuit docendo populum, & filios Israël ad Deum conuertendo. Similem quoq; libertatem spiritus; dum hic arguit Herodem, ille Achab Regem: dum vterq; feminam patitur aduersam: hic Herodiadem; ille Iesabellem. Sed non aberraret quisquis D. Stanislaum, Eliæ & Ioannis spiritum habuisse assereret.

Lucæ 1.

fereret. Et huic enim similis animus, similis zelus, similis spiritus fuit. Vitia illi seuerius in populo arguebant: & hic pariter optimus Pastor, nullam feditatem in grege Christi pati voluit. Reges illi pro sceleribus corripiebant: Principem & iste grauius pro turpi consuetudine viuendi increpauit. vtrique illorum Prophetarum insidiabatur femina: D. pariter Stanislaus, mulier septem capitum, libido scilicet nefanda, in Rege pessime radicata, insidias struxit. Diuo Ioanni propter Herodiadem caput amputatum est. B. Stanislai corpus, propter indomitam Regis libidinem, in frustra ad altare Christi dissectum, vt sic duplicem simul victimam Deo persolueret, & in corpore Christi, & in corpore proprio. Sed quia mirabilis est Deus in Sanctis suis, & in D. Stanislao mirabilis esse voluit, dum singula corporis eius membra, ita prodigiose adunauit, quasi nupquam tyranni gladio diuisa essent. Ideoque quem tyrannus crudeliter trucidauit, veluti facilem praedam ac venationem nactus, postea tamen insuperabilem sensit. Et cuius tantum infana ac delira loquentem, pias risit admonitiones, eundem interfectum, ceu Angelicam virtute strenuum magis exhorruit.

Propagauit certe non mediocriter Dei gloriam diuinissimus Stanislaus suo cruento martyrio: quia ex illo primum tempore melior in Deum, pietatemque, Christianorum animus esse cepit; qui tamen iam iterum immutatus & refrigeratus manet. Propagauit Dei honorem: quia in eminentissimo Episcopatus officio ita progrediebatur, quasi lux crescens ad perfectum diem. Nam omnem vitam suam in Dei certa cognitione versari voluit, ad quam assequendam, per sacrarum scripturarum assiduam meditationem, orationes, atque ieiunia tendebat. Nec alium, quam Deum ipsum magistrum habere voluit: vt verum praeferreret Pontificem, cuius proprium arcana Dei scrutari, & responsa in difficillimis a Deo

postulare. Hoc fecit B. Stanislaus: dum enim impij Principis effrenis animus, in vitia insolentius rueret, monitaque optimi Pastoris contemneret, consilium non alibi quaesivit, nisi apud Deum piissimus Antistes. Sed & ibi mirabilis Deus in Sancto suo Martyre apparuit, dum triennem iam defunctum Petrouinum, ad pedi Pontificij contactum resuscitauit. Vt saltem illo miraculo dementia regis comprimeretur, malitiaque populi ad pristinas rediret virtutes. Ecce quomodo Dei gloriam propagauit Diuus Stanislaus. Tunc primum enim peruersitas iudicum didicit, quomodo iustitia propter Principum fauorem non sit violanda. Tunc agnouit fidelis populus, quomodo Deus in Sanctis suis sit honorandus. Tunc didicerunt mundi Principes, quomodo Ecclesiae Pastoribus sit obediendum.

In quaestionem apud plerosque venit illa disceptatio, quidnam sit maius, sacerdotalisne an regia dignitas, & vter alteri imperare atque parere debeat? Sacerdosne regi, an Rex Sacerdoti. Et licet mundana arrogantia, quae etiam in Deum ipsum suum fastum iactare solet, tantum sibi ausit arrogare, vt Christi Sacerdotes contemnat, illisque praesse velit. Nihilominus tamen in rei veritate, dignitas sacerdotalis tanta est, vt regiam superet, Angelicam transcendat, & soli diuinæ comparetur eminentiae. Hoc Deus in principio creationis mundi innuere voluit, quando: *Fecit duo luminaria, luminare maius, vt praesset diei, & luminare minus, vt praesset nocti.* Vbi D. Antonius 3. p. tit. 19. cap. 1. §. 14. per luminare maius, mystice intelligit Sacerdotem, qui regit animos: per luminare vero minus, scilicet lunam, quae praest nocti, intelligit Regem; qui corporibus tantum dominatur. Vt inquit, quanta est inter solem & lunam, tanta inter Pontifices & Reges differentia cognoscatur. Nam quantum lunae praestat sol, & magnitudine, & altitudine, & pulchritu-

Gen. 1.

S. Anton.

chritudine, & agendi efficacitate; A pietas in D. Stanislao erga regnum tantum Pontifex antecedit Regem. Ac proinde non Regibus Sacerdotes, sed Reges Sacerdotibus parere debent. Immo quoties haec obedientia laeditur, grauissima Dei prouocatur indignatio. Non obediebat Saul Dei Prophetae & Sacerdoti Samueli, idcirco abiicit eum Deus, & regno spoliavit. Ecce etiam toties regnum Poloniae Deus grauissimis plagis afficere solet? certe propter inobedientiam; quia Pastorum ipsius auctoritas contemnitur, spernuntur admonitiones, & Deus ipse ad magnam indignationem prouocatur.

1. Reg. 13.

Mirabilis adhuc fuit Deus in B. Stanislao per constantiam, quam ille in martyrio subeundo praebuit. Mirum profecto & rarum est tantae dignitatis virum, infraeto & inuito animo a dementissimo rege iniuriam pati voluisse, vt scilicet sua morte, scelera in regno grauissima extirparet, & gloriam Dei propagaret. Merito nunc Ecclesia sancta gloriari potest in seruis Dei: habet enim resolutos athletas non modo florentis aetatis, Laurentios, Sebastianos, Vincentios; sed etiam prouectioris aetatis multos, ad diuini nominis confessionem acerrimos zelatores. Merito praeter alios regnis triumphare potest inclytum Poloniae regnum ex suis Pastoribus, qui gloriam Dei & Christi nomen vigilantius propagarunt. Habet in hoc regno Albertos haeresim extirpantes: habet Hyacinthos religionem promouentes: habet Stanislaos vitia eradican-tes. Huius enim singularis Patroni praeclare gesta, non solum Deus ad gloriam suam propagandam ordinauit, sed etiam ad fidelium confirmationem & instructionem. Neque enim aliam ob causam, Deus in Ecclesia sua Sanctos Martyres honorari voluit. nisi vt eorum meritis placatus, nostrae inopiae citius succurrat. Etenim innata est piissimis Patronis virtus, pro suo regno & patria assidue Deum orare: immo etiam ipsosmet praesentes plerumque nobis opitulari. Eluxit haec

pietas in D. Stanislao erga regnum Poloniae. Nam teste Cromero l. 16. pag. 270. Conspirauerat vniuersa Germania authoribus Crucigeris in exitium Polonorum, omnesque Pomeranorum duces, in suorum consanguineorum & primogenitorum perniciem deuoti, armis & exercitu aderant in subsidium hostibus. ibi caeso magna ex parte Polono milite, multi insignes viri capti fuere, castra opulenta direpta, iamque penitus in desperationem actis Polonis, apparuit in aere pontificali habitu D. Stanislaus, nostros dimicantes confirmans, hostibus vero terrorem incutiens. Atque ea nocte, quam praelium imminebat, in caelo circa lunam hoc ostento, felicem praelij euentum & victoriam portendebat. Depugnasse ibi videbatur monachus cum Rege aliquandiu, victusque tandem & caelo deturbatus cadere, quo portento crucigerorum caedes representabatur. Ad confirmationem proinde nostri, D. Stanislauum Martyrem voluit esse Deus: sed simul etiam ad instructionem, vt piissimi huius Pastoris sanctitatem, & omnes alias virtutes imitemur.

Quare cum tam mirabilis Deus sit in Sanctis suis, vt gloriam suam per opera eorum propagare voluerit, laudemus & nos hodie omnipotentis maiestatem, cuius tam admirabilis virtus in D. Stanislao eluxit; & postulemus, vt quem ille suae gloriae propagatorem habere voluit, nostrum etiam intercessorem apud se, & defensorem in terris habere velit: ex quo honor & gloria eius maiestati cedat.

E O D E M D I E CONCIO QVINTA.

Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in ijs, quae sunt ad Deum. Hebr. 5.

*Deus per bonos Pastores, populum
ad gloriam eternam ducit.*

Cum Deus sit creator rerum. Omnium, qui excelsa sua dextera constituit hæc omnia, quæ sub sole tenuissimâ oculi pupillâ spectari possunt; ut docet Apostolus: *Per quem facta sunt omnia, & sine ipso factum est nihil.* Præfixo homini ultimo termino, videlicet; gloriâ eternâ, non aliter voluit traducere hominem ad eternam beatitudinem, quam per assumptum Pontificem. Quemadmodum docet S. Augustinus lib. 10. confessionum cap. 12. *Mediator, inquit, inter Deum & homines oportebat ut haberet aliquid simile Deo, aliquid simile hominibus.* Et profectò sic Deum humanam salutem ordinasse, vel ipsa naturalis ratio conuincit. Ferunt enim Philosophi vnâ cum Aristotele lib. 1. de Generatione tex. 51. Quod omne agens in tantum agat, in quantum intendit assimilare sibi passum. Et hominum proinde quispam, si rectè vult operari propter finem vltimum, si adhuc mediatorem suum, Deum Hominem, dissimilem sibi videt esse, ratione diuinitatis, tamdiu agere debet per opera meritoria in Christum, donec ipsi per assiduam imitationem assimiletur in corpore glorificato. Impius tamen Luterus cum Caluino, ut hominem a celesti beatitudine deterreant, iustorum opera negant esse vitæ eternæ meritoria, fundati in illo Apostoli: *Non sunt condigna passiones huius temporis, ad futuram gloriam, que reuelabitur in nobis.* Confirmant ex altero Scripturæ oraculo, ubi dicit Propheta: *Non in iustificationibus nostris prosternimus preces nostras, sed in miserationibus tuis magnâ.* Similiter Luca 17. *Cum feceritis omnia quæ precepta sunt vobis, dicite serui inutiles sumus.* Et quod res illustrior fiat, Sanctos etiam Patres in suum euocant subsidium, præsertim verò D. Basilium, qui in Psal. 114. dicit: *Manet sempiterna requies illos, qui in hac vita decertauerunt, non ob eorum merita factorum, sed ex*

Dei gratiâ. Sed verum quidem est, quod iustificatio nostra soli Deo tribuatur, quia fundatur in gratiâ, quæ homini, ut principium meriti, quod cadere non potest sub meritum, datur. Meritoria autem opera debent fieri ex gratiâ, & in gratiâ. Cæterum quia homo existens in gratiâ, liberè aliquid in laudem Dei operatur, eiusmodi operibus vitam eternam meretur. Cum Deus hoc ipsum promiserit per Prophetam: *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam.* Et Apostolus idem inculcat: *Momentaneum & leue tribulationis nostra, æternam gloria pondus operatur in nobis.* Atqui non operatur physicè, ergo moraliter, proinde meritoriè: alliciendo diuinam voluntatem ut vitam eternam nobis velit. Consentiant Theologi huic veritati, docentes unanimiter, statum hominis modernum, esse per gratiam Christi eleuatum, proinde omnia opera supernaturalia, ex gratiâ & in gratiâ facta, digna esse premio eterno; dignitate proportionis, quæ est mediâ ad finem, non autem iustitiæ. Confirmat Concilium Arausicanum cap. 18. Debetur inquit merces bonis operibus si sunt. Sed gratia quæ antecedenter facit, ut fiant, non debetur, igitur, opera ex gratia & in gratia facta sunt vitæ eternæ, tanquam sibi debita meritoria. Denique Concilium Tridentinum Sess. 6. cap. 16. in eandem sententiam inclinât, inquit: *Domini tanta est erga omnes homines bonitas, ut eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona.* Ac proinde cum Deus populum Christianum velit esse secum in gloriâ, semper eum per medium ducit ad hunc finem. Quamobrem ostendam D. Stanislaum esse verum mediatorem inter nos & Deum.

Cum sit vnanimis Philosophorum sententia, finem haberi non posse sine medijs: idcirco & homo ex ordinatione Dei, non aliter finem eternæ gloriæ assequi potest, nisi per media, quæ tria Deus exposuit homini

Psal. 141

2. Cor. 4.

Concil. Trident.

S. Bernard. *Tria fecit omnipotens illa maiestas mirabiliter singularia: coniuncta enim tunc sunt ad inuicem Deus & homo: mater & virgo: fides & cor hominum.* Vbi imprimis medium, per quod homo ad vitam transeat, ostendit esse Christum. Hunc enim esse principalem mediatorem, docet S. Paulus. *Vnus, inquit, mediator Dei & hominum, Homo Christus Iesus.* Mediator, quia in vtrâque natura subsistens, genus humanum Patri reconciliauit. Vnde Sanctus Augustinus de Agone Christi cap. 11. dicit. *Est displicet avaris, quod Christus aureum corpus non habuit; impudicis, quod ex femina natus sit: superbis, quod contumelias passus; ut sua vitia defendant: tamen non fuit conuenientior modus, per quem salui fieremus, & ad immortalitatem adduceremur; quam ut Christus moreretur: & quod erat manens in se, à nobis, & pro nobis assumeret, quod non erat.* Mediator est, quia excedens extrema, scilicet; diabolum & peccatum superauit. Quod summè conueniens fuit diuinæ bonitati, ut docet S. Augustinus lib. 13. de Trinit. cap. 18. *Pertinebat, inquit, ad diuinam iustitiam, ut per eandem naturam rationalem superaretur diabolus, quam se gloriabatur superasse.*

S. August. Secundò, Virgo sanctissima est mediatrix: quia Dei & hominum aduocata: quia porta orientalis, per quam iusti intrant: quia & à peccato immunis; & tamen per præseruationem redempta. Mediatrix est MARIA, quia omnia pericula, velut turris Daudica, à nobis, ceu ab extrinsecis remouet.

Tertiò, medium est fides & cor hominum: quia per fidem accedimus ad Deum, dum in corde sapientiam eius conseruamus. Sed ego vltra hæc, quartum mundi medium inuenio, te magne Diuorum Stanislæ, cuius mediante sanctitate cælum fulget, cuius miraculis mundus in suis erroribus illustratur, cuius patrociniò Regnum Polonum in suo flore conseruatur. Dupliciter Doctores populum Dei in hoc mundo

gubernari docent: politicè, & Ecclesiasticè. Si considerauerimus gubernationem politicam & temporalem, quæ spectat ad vitam tranquillè transigendam. Quis angustam Poloniam periculoso illo tempore, quo Osmanus Turcarum Imperator, cum ingenti exercitu, ad eandem penitus delendam venerat. Quis inquam illam ex vltimo iam planè discrimine eripuit? nisi D. Stanislaus, eiusque singulare patrociniò, cum Sigismundus III. Polonorum Rex, conciliatis regni Patronis, fortitudinem è cælo peteret. Quis cœgit crudelem illum tyrannum, cum sexaginta militum millia desideraret cæsa, ex acie cum summâ ignominia cedere? clypeus hic fortissimus regni nostri D. Stanislaus.

Quatuor præcipuos refert Angelos Propheta, quorum vnus Persiæ præsidebat, alter Græciæ, tertius populo Dei, & quartus captiuis in Perside. Tu ô magne Diuorum Stanislæ, tuâ animi constantiâ meruisti hoc apud Deum, ut qui castitate & sanctimoniâ Angelos supergressus es, præses populo Sarmatico fieres. Si enim ibi Daniel narrat, populo Dei fortissimum Angelorum Michælem præfuisse, dum sub tyrannicâ hostium manu durius attereretur. Sic planè Polonia circumstantibus vndiq; periculis oppressa, non potuit maiorem & fortiozem Patronum D. Stanislao apud Deum impetrare. Quod si secundum gubernationis modum inspexerimus, scilicet; Ecclesiasticum & salutiferum regimen, quod pertinet ad viuendum, prout oportet ad salutem. Quis non agnosceret magni istius Patroni exemplo, omnes ad Dei cultum commoueri? Et licet plerumque fragilitas humana à Deo declinet, nihilominus tamen D. Stanislaus suis precibus iram Dei cohibet, ne vindictam acceleret, verum ut frigefcente furore ad conuiuendum peccatoribus propendeat. Refert historia sacra populum illum, Israëliticum, moram faciente Moyse descendendi de monte, ex auro opere fusorio

Dan. 10.

Exodi 32.

fuforio feciffe ſibi vitulum conſtatilem, dixiſſeque. *Hi ſunt dñi tui Iſrâel, qui te eduxerunt de terra Egypti.* Surgentes igitur mane obtulerunt holocauſta, & hoſtias pacificas illi deaſtro. Quâ de cauſa iratus Dominus dixit ad Moysen; Vade, deſcende, peccauit populus tuus. Receſſerunt citò de viâ, quam oſtendi eis, feceruntq; ſibi vitulum conſtatilem, atq; immolantes ei hoſtias dixerunt: *Iſti ſunt dñi tui Iſrâel, qui eduxerunt te de terrâ Egypti.* Et ecce mox, cùm Moyses orat pro populo, Dominus iterùm dicit: *Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamq; te gentem magnam.* Audiens hæc vir ille ſanctus, cò magis adhuc prolapsi in turpem idololatriam populi apud Deum partes egit. *Quiescat*, inquit, *ira tua ſuper nequitia populi tui.* Quarunt hic Doctores cauſam, cur Deus Moysen, ab illa oratione, promiſſione temporalis boni abducere voluerit; cùm facilius eum ad id permouiſſet, ſi illud immane ſcelus populi ſui, tanquàm duci proprio exprobraſſet. Reſpondet Oleaſter ſatis acutè, quòd illo facto, toti mundo teſtatum eſſe voluerit, quàm præclarus paſtor eſſet Moyses, qui cæteris benè regendi exemplum de ſe præbere poſſet. *Ducem*, inquit, *ſuum ſummè tentare voluit, an propriato bono ſineret commune perire.* Si enim ſpe amplioris imperij iuiſſet Moyses in ſententiam Dei, bonum Paſtorem ſe non probaſſet. *Quid hic de ſeipſo loquar.* ô S. Stanislæ. Eduxerat iam Deus populum ſuum de ſeruitute Egypti, dñm Boleslaus Audax ſeptem fermè annis in Ruſſiâ & Vngariâ militans, rediret. Sed mox immemor tanti Dei beneficii totum ſeſe ad ſupra & incæſtus contulit: ad cuius exemplum, omnis ferè mulierum & iuuenum multitudo compoſita, in paria ſcelera abiit. Moyses inquit Sacra pagina arguebat populum. *Peccaſti peccatum maximum, aſcendam ad Dominum ſi quomodo quieueris eum deprecari pro ſcelere veſtro.* Tu magne Diuorū Stanislæ, non verebaris in omnem ef-

frænata libidinem grauius animaduertere, blandè admonere, orare, & obſecrare Deum, vt peſſimis illis moribus & corruptelis finem ſtatueret, ne quod grande & immedicabile malum impius Monarcha, ſibi ſuiſq; & vniuerſæ Poloniæ acceſſeret. Sed cùm nihil proficere poſſet, conſcendit montem, ſcalam Domini, vt ibi dùm pro peccante Rege, & in omne ſcelus abeunte populo deprecabatur, diuinam iuſticiam & iracundiam, ab ultione retardaret: inſtar Moysi ad Dei altare orans: obſecro Domine, peccauit quidem populus iſte peccatum maximum, ſed aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro hoc, quem ſcripſiſti.

Docent Theologi hominem obligari ex charitate vitam corporalem poſtponere bonis ſpiritualibus proximi, ſi proximus aliunde iuari non poſſit. Quemadmodum docet Apoſtolus: *Hoc eſt*, inquit, *preceptum meum, ut diligatis inuicem, ſicut dilexi vos.* Et rurſum: *per hoc cognouimus charitatem Dei, quia ille animam ſuam poſuit pro nobis, & nos debemus pro fratribus ponere animas.* Vbi S. Auguſtinus & Doctores Eccleſiæ, per proximum intelligunt non tantum priuatum hominem; ſed etiam communiatem ſeu Rempubliam. O quantum te vere mediator inter Deum & homines D. Stanislæ vrgebat charitas iſta, qui vltro etiam vitam proſundere volebas, dùm modo Regem & totum hoc regnum à maximis flagitijs auerteres. Magna eſt quaſtio inter Theologos vtrum habitus charitatis poſſit dari æquè intenſus in aliquo viatore, ſicut in beato. Euaſerit D. Thomas opuſc. 61. cap. 17. Rationem aſſert, quia multi ſunt beati in cælo, qui non habent intenſiorem charitatem; quàm quæ illis data fuit in baptiſmo: Multi autem ſunt viatores, qui charitatem in baptiſmo acceptam auxerunt, vel ſuſcipiendo alia Sacramenta, vel exercendo actus meritorios, vel martyrium ſubeundo. Nec obſtat illud Chriſti

Chriſti Domini pronuntiatum de Ioanne. *Qui minor eſt in regno cælorum, maior eſt illo.* Quia ibi comparatio fit non ſanctitatis præciſe; ſed ſanctitatis ſtatus veteris, & nouæ legis: quaſi diceret Chriſtus. Ex vi ſtatus euangelici, iudicio cœleſti minimus in ſanctitate, maior eſt Ioanne Baptiſta, ſcilicet; ex vi ſtatus ſynagogæ. Siquidem hæc ſanctitas externa eſt, illa verò interna; quæ etià minimo maior, eſt maximâ. Sic doctiſſim⁹ Maldonat⁹ locum hunc exponit. D. pariter Stanisl⁹ tantum creuit in charitate, vt cùm ageretur de ſalute Regis, & totius regni, mori potiùs voluerit, quàm tanta ſcelera permittere graſſari. Vt meritò dicere poſſit eum Moysè: *Obediui voci Domini Dei mei, & feci omnia ſicut præcepiſti mihi.* At qualem pro tam accurato obſequendi ſtudio mercedem petijt. *Reſpice* inquit, *de ſanctuario tuo, & de excelfo calorum habitaculo, & benedic populo tuo Iſrâel, & terra quam dediſti nobis.* Non ſibi mercedem poſtulauit, ſed toti regno.

Fuit igitur Beatus Stanisl⁹ mediator verus inter homines & Deum: quia ſua ſanctitate homines, potiſſimum ad vnionem cum Deo ducebat, imitatus Chriſtum in charitate profundâ. Chriſtus enim moribund⁹ deſiderans ſalutem humanam, dixit: *tranſeat à me calix iſte.* Non quaſi mori recuſaret, cùm fundere ſanguinem ſuum ſpontè in remiſſionem peccatorum promiſſerit. Verùm vt ſentit S. Hilarius can. 31. *Tranſeat à me calix*, ac ſi dixiſſet: *Quomodo à me bibitur, ita ab eis bibatur, ſine ſpei*

differentiâ, ſine metu mortis. Quod autem addit! *non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis*, idem eſt, quaſi diceret: vellem eos non pari, ne fortè in paſſione diffidant, ſed vt cohereditatis ſuæ gloriam ſine paſſionis difficultate mereantur. Talis fuit D. Stanisl⁹, qui videns regem furibundum, & ad ſacrilegum facinus paratum, mori non recuſauit, appetens vt hæc ſua mors, non in pœnam ſed in ſalutem animæ illius & ſuorum ſubditorum ceſſiſſet. Fuit mediator; quia particeps diuinarum Chriſti virtutum. Magna Dei virtus eluxit in Eliſæo, cùm viduæ Sunamitidi mortuum reſuſcitafſet filium. Sed maior D. Stanisl⁹, cùm ad purgandam ſibi à Rege obiectam calumniam, Petrouinum poſt tres annos è mortuis reſuſcitauit. Fuit mediator, quia miraculis eius Polonia fermè tota ad Dei cultum incitata eſt.

Quòd ſi per proportionata media facile eſt finem aſſequi, quanto facilius erit & nobis tanti mediatoris exemplo, & temporalem vitam in tranquillitate, & ſpiritualem in virtutibus tranſigendo, finem illum æternæ gloriæ adire. Et ſi Moſayca Synagoga, tuta ſemper fuit ſub patrocinio Michaelis Archangeli *Nemo eſt* Daniel. 10. *adiutor meus in omnibus hiis, niſi Michæl Princeps noſter, ſcilicet Hebræorum.* Et tuo adiuta patrocinio D. Stanislæ Eccleſia Dei, non dubitat ſe in ſumâ ſecuritate & Dei obsequio regnaturam.

DIE ASCENSIONIS DOMINI

CONCIO PRIMA.

Assumptus est in coelum. *Marci. 16.*

*Christum Dominum in corpore glorificato verè caelos ascendisse, & con-
sedisse ad dextram Patris ostenditur.*

Nualuit consuetudo apud A annorum curriculo expedita, alteri optimos quosq; principes, vt illi bonū regimen, & suæ Reipublicæ vtilitatem procurantes, vniuersos regnorū suorum terminos personaliter visitent, subditos agnoscant, sacrosanctis legibus & sancitis statum regni sui confirmant, cunctisq; necessitatibus consulant. Quo feliciter peracto, ad amāniorem, & omnibus vndequeq; propugnaculis benè munitam ciuitatem, vbi tutius habitare possint, redire consueuerunt. Æternus Dei filius, mundi totius Princeps vigilantissimus constitutus, ab hac laudabili consuetudine minimè recedere voluit. Cuius regnum quoniam in tres partes & prouincias diuisum est. iuxta doctrinam D. Pauli, cælestem nimirum, terrestrem, & infernalem. In

Philipp. 2. *nomine Iesu omne genu flectitur, caelestium terrestrium & inferorum.* Idcirco Deus, hominis formam assumens, triplicem hanc regni sui prouinciam voluit lustrare, visitationem suam à terrā primū inchoans. Visitauit terrā quando incarnatus de Spiritu sancto, delicias suas reputauit esse cum filiis hominum. *Visitauit nos oriens ex alto.*

Luc. 1. *Vbi leges sacrosanctas, quia ad salutem æternam dirigentes, condidit: iura sua populo omnem obedientiam in sacramentorum susceptione iuranti, custodienda & inuiolatè seruanda tradidit: tyrannides omnes è medio sustulit, & nefarium dæmonē, communem generis humani hostem, è terrenis sedibus eiecit, expulit, prostrauit, testante Sacra scriptura. Nunc princeps huius mundi ejciatur foras.* Hac visitatione triginta trium

annorum curriculo expedita, alteri prouinciæ visitandæ, scilicet; limbo inferorum incubuit. Vt palam habetur in symbolo Apostolorum: *Descendit ad inferos.* Vbi tenebrosos carceres lucis suæ radio illustrauit, detentas in molestâ captiuitate, tot sanctorum Patrum & Patriarcharum legiones in libertatem eduxit; dæmones verò suo rebelles imperio, arctioribus vinculis & compedibus constrinxit. Postquàm igitur suæ Reipublicæ sublunaris negotia composuit; Petrum in Ecclesiæ sanctæ vicarium, Apostolos in terrarum omniū Episcopos, & cæteros quosq; fidos Athletas, nouis peditum militiæ suæ copijs præfecit, quemadmodum in sacro fatetur euangelio: *Ecce ego mitto vos.* His tandem omnibus feliciter gestis, ad tertiam regni sui prouinciam, nimirum; amplissimam illam empireæ sedis ciuitatem inquadrum positam, nobilissimā pompæ triumphalis gloriā stipatus, progreditur hodiè, dicente sancto Euangelio: *Assumptus est in caelum, & sedet à dextris virtutis Dei.* Cuius gloriosæ ascensionis veritatem & causas contemplabimur.

Turpissimè circa gloriosam Christi Domini ascensionem, hallucinasse quosdam Hæreticorū, recenset lumen Ecclesiæ catholice D. Augustinus, cap. 23. de agone Christi, asserentium Christum Dominum, non reuera, sed fidè ac metaphoricè in caelum ascendisse. Peruersæ huius opinionis argumentum desumebant ex scripturâ sacrâ malè intellectâ. Potissimum verò ex illo Euangelistæ: *Nemo ascendit in caelum, nisi qui descendit de calo.*

Concio Prima Die Ascensionis Domini.

de calo. Ex quo loco sic argumentantur. Verbum diuinum in tantum in terram descendit, in quantum sub humanæ naturæ abiectione, magnitudinem suam potentiamq; occultauit; absq; tamen cum carne, hypostaticâ vllâ vnione. Proindeq; inquit verbum illud æternum in tantum in coelum ascendisse, in quantum terreno orbi, gloriam & maiestatem suam in Christo ostentauit. Cæterum non agnoscunt Christum Dominum, secundum suam humanitatem verè in coelum ascendisse, propter Euangelistæ verba, qui clarissimè dicit. *Nemo ascendit in caelum, nisi qui descendit de calo.* Cum ergo Christi humanitas non descenderit de coelo, sequitur eandem secundum veram & realem existentiam, minimè in coelum ascendisse. Verum huic impudenti blasphemix occurrit manifesta Scripturæ sacrae autoritas, inquiens: Et ferebatur in coelum. Vbi non de diuinitate Verbi æterni loquitur S. Lucas: nam hoc cum sit inconprehensibile, quomodo & à quo ferri potuit? sed de ipsa Christi humanitate sermonem instituit, quæ ab vnito sibi verbo diuino, ferebatur spectantibus omnibus, per æris regiones in coelum. Quod vnanimiter consentientur Patres in Concilio Nicæno congregati. Quod etiam euidenter regius vates prædixit: *Parauit, inquit, in calo sedem suam.* Vbi apertissimè propheta præsupponebat, Christum verè in carne suâ in coelum fore ascensurum, vt illius loci corporalem possessionem occuparet. Neq; huic tam manifestæ veritati, quicquam refragantur verba illa Apostoli; *Nemo ascendit in coelum, nisi qui descendit de calo:* Vt prudenter animaduertit Theodoretus in cap. 4. ad Ephesios: *quia non alius descendit, & alius ascendit, sed idem Christus: quamuis aliter descendit, & aliter ascendit.* Comprobat D. Augustinus in commentario eiusdem loci: *Ascendere, inquit, est persona, non natura, nisi in quantum est in persona.* Cum & ipsi philosophi doceant, *actiones esse suppositorum.* Eadem ergo Persona Chri-

sti Domini descendit de coelo, & eadem iterum ascendit in coelum, licet diuerso modo. Quia descendit, quidem sine corpore; ascendit verò corpore induta. Et reuera veram, hanc atq; realem Christi ascensionem, luculentissimis verbis ipsemet Deus testatus est, cum inter grauissimos suos sermones, quibus ad omnipotentiam & excellentiam suā, hominisq; vilitatem & exiguam declarandam, sanctum Iob allocutus, illud singulare addiderit. *Si habes brachium sicut Deus, aut simili voce tonas, circumda tibi decorem, & in sublime erigere, & esto gloriosus, & speciosis induere vestibus, disperde superbos, & omnem arrogantem humilia, & ego consitebor, quod possit te saluare dextera tua.* Quem locum S. Hieronymus super cap. 40. S. Hieron., Iob. exponit de gloria, de maiestate diuinitatis, atq; de potentia, quæ superbum illum Luciferum, eiusq; sequaces castigauit. Quando ipse se, tam micantem, tam splendidum atq; fortem videns, fortitudinis suæ periculum facere voluit. Sed diuini potentia brachij ita fortiter percussus est, vt in profundissimam inferni abyssum depulsus, nunquàm ab hoc dolendo casu resurgere valeat, teste D. Bernardo in Serm. 1. de Aduentu. *Et continuo, inquit, sideribus cunctis clariùs micantem aterna caligine obumbravit.* Verum D. Gregorius ille magnus lib. 32. Moralium. cap. 56. Per forte ac potens illud Dei brachium, & per diuinam illam vocem, intelligit Dei Filium, per quem omnia fecit Pater, teste Euangelistâ: *Omnia per ipsū facta sunt.* Per quem altissima mysteria & inscrutabilia sua arcana, rationalibus creaturis reuelauit. iuxta illud: *Quacumq; audiui à Patre meo, nota feci vobis.* Deus ergo seruum suum Iob alloquendo, ostendere illi voluit, quod nullum brachium tam potens sit, sicut Dei filius, qui mortem ipsā, mortali humanitate assumpta debellauit. Quod nullius potestas sit tanta, sicut Dei filij, qui ipsa diuinitate suo corpori vnità operante, de se pulchro seipsum excitauit; & omnibus mor-

Ioan. 3.

Act. 1.

Concilio
Nicæno.

Psal. 115.

Ioan. 3.

Theodor.

Augustin.

Luc. 10.

Marci. 16.

Augustin.

Ioan. 3.

Iob 40.

S. Hieron.

Bernardus

Ioan. 1.

bus mortalium corporibus surgendi potestatem atq; virtutem simul contulit. Quod nulla gloria sit tanta, quæ Christi resurgentis gloriam possit æquare. Quod nulla sit tantæ maiestatis vox, sicut vox Christi, quæ diuinitatem redolens, orbi vniuerso doctrinam salutarē intonuit. Quod deniq; nullius tanta sit fortitudo, sicut Christi Domini, qui hodiè virtute propria à terrenis ad cœlestia sese erigit, & dextram Patris occupat.

Quod ergo de verâ & reali Christi Ascensione Deus ad Iob locutus fuerit, comprobatur admiranda illa B. Iohannis visio. Vbi S. Iohannes ait se vidisse Angelum quendam nube amictum, & in capite illius iridem, cuius forma & facies, vt sol, pedes vero, tanquam columnæ ignis lucebant: In manu istius Angeli fuit liber apertus; tenebat autem pedem suum dextrum super mare, sinistram autem super terram ponebat; & tam magnâ voce clamabat, vt & tonitrua loquerentur. Insuper addit D. Iohannes, Angelum illum leuasse manum suam ad cœlum, & iurasse per viuentem & regnantem in sæcula, in terrâ & in mari, venturum tempus, quo consummaretur & finiretur mysterium Dei. Ecce vobis catholici adumbratam triumphantis Christi veram & realem in cœlum ascensionem. Quid enim quæso Angelus ille nube amictus præferebat? nisi diuinum illud verbum, huiusce nostræ carnis nube circumdatum. Quid splendor ille instar solis, è vultu Angeli dimanans significabat? nisi Christi diuinitatis splendorem: de quo dicit Apostolus. *Qui cum sit splendor gloria.* Quid pedes sicut columnæ igneæ? nisi maximam Christi agilitatem, quâ se & nos, ad cœlestis domicilij regna perducit, denotant. Quid positio pedum, vnius super mare, alterius super terram? nisi supremam Christi potestatem: quâ non modò per vniuersos cœlorum orbes, sed etiâ per maris terrarumq; sola vltima pollet; exprimitur. iuxta illud Apostoli: *Data est mihi omnis po-*

testas in cœlo & in terrâ. Quid porro tonitrua, quæ ad loquelam illius Angeli commoueri ceperunt, denotare putabimus? quàm, omnia cœlorum corpora, Christi diuino & humano, subiecta esse imperio. Et tam potentissimos quosq; mundi Principes, atq; opulentissimos regnorum monarchas; quàm nefarios illos inferorum Spiritus, Christi audientes vocem contremiscere, & expauescere. Liber in manibus Angeli apertus, denotabat absconditum illud sacræ Incarnationis sacramentum, à solo Christo mundo manifestatum. Quippe cum Christus Dominus esset agnus immaculatus, solus septem signacula libri, arcani scilicet verbi incarnati à seculo absconditi meruit referare. Vox sonora quam ille Angelus ediderat, vocem Euangelij sancti portendebat, quam Christus Dominus suis discipulis enixè commendauit, inquit: *Prædicate Euangelium omni creatura.* Deniq; eleuatio brachij in altum, & clamantis Angeli, quod consummaretur mysterium Dei; figurabat gloriam immensam Christi in altum ascendentis. Quoniam hac die consummatum est mysterium salutis humanæ, quando ipsemet Dei filius, humanitatem assumptam collocavit in throno diuinitatis, dicente Euangelista: *Sedet à dextris Dei.*

Sed acce iterum noua consurgit difficultas. Quomodò Christus à dextris virtutis Dei possit sedere? Quoniam misso hoc, quod Dei tanquam purissimi spiritus, nulla possit esse manus, nec dextra, nec sinistra; tametsi tamen concederetur, neutriquam dextra Filio concedenda esset: cum apud omnes Catholicos indubitatum sit, Spiritum sanctum eiusdem esse dignitatis & maiestatis cum æterno Filio. Proinde nullatenus honoratior locus dari posset Filio; quàm Spiritui sancto. Deinde cum pater, æternus aliarum personarum sit fons & origo, atq; hac quasi speciali prærogatiuâ, cæteris personis diuinis supereminet, quæ ab illo originem ducant: tunc ratione istius præemi-

nentia, dextra nec Filio, nec Spiritui sancto, sed Patri esset tribuenda. Difficultate huius euidentissimæ ratiocinationis multi Doctores superati, ausi sunt asserere, sinistram dextrâ, digniorem esse. Quod comprobant ex eo, quod (vt S. Thomas in Epistolam ad Galatas, Læctione. 1. Auctor est) in antiquis illis, D. Petri & Pauli Apostolorum imaginibus, Diuus Petrus ad sinistram, Paulus verò ad dextram collocentur. Quæ consuetudo ad hæc vsq; tempora viget in Ecclesia Dei, vt quisq; videre potest in bullis summorum Pontificum. Sanctus autem Petrus, cum esset Princeps Ecclesiæ & omnium Apostolorum, dubio procul, primarium locum obtinere debuit. Ex quo fundamento asserunt, Patrem æternum in gloriosâ Ascensionis die, licet Christum Dominum in dextrâ suâ collocauerit; non tamen illi digniorem concessisse locum, sed tamen proximum sibi: ipsum verò sinistram tenuisse, vt dignitate & auctoritate excellentiorem. Verum hæc sententia vulgitan- dum aures demulcens, nihil probabilis videretur habere. Fundamentum enim illius, dextram scilicet antiquitus sinistrâ fuisse inferiorem dignitate; & debile admodum & falsum censet S. Hieronymus in cap. 9. ad Ephesios, & S. Ambrosius Serm. 61. contrarium enim nobis euidenter ex Scripturâ sacrâ demonstratur. Nam in Genesi legimus, dum Ioseph Patriarcha ad Patris sui dextram, filium suum Manassén collocasset, Sanctus senex Ephraim illi præferre volens, manus commutauit: & dextram super Ephraim, sinistram super Manassén imposuit. Quo significabat Ephraim fore eminentiorem Manassé, propter dextræ manus sibi impositionem. Præterea, Christus Dominus protestatur se in consummatione sæculi, prædestinatos ad dextram, reprobos verò ad sinistram positurum. Quo euidenter ostendit, dextram multò digniorem esse sinistrâ. Neq; sane virget argumentum de imaginibus Apostolorum, in contrarium al-

latum. Nam respondet S. Thomas in Epistolam ad Galatas, quod quoniam in sacris literis per sinistram, præsens vita, per dextram verò cœlestis significatur. Ideo quoniam S. Petrus, à Christo in hac mortali vita existente; D. verò Paulus post Ascensionem & residentiam in cœlo vocati fuerunt, hac ratione moti fideles, Sanctum Petrum ad sinistram, Paulum ad dextram collocarunt. Vt palam fiat, neminem hac mortali vitâ contentum esse debere, nisi ad cœlestem aspiret. Iam verò doctissimus Ioannes Maldonatus cap. 37. de imaginibus, rationem congruentissimam huius facti assignat, autumans id effectum fuisse, ad maiorem D. Petri humilitatem demonstrandam, qui cum ab ipso Dei filio, omnibus esset antepositus; inferiorem tamen locum sibi elegit, successoribus suis exemplum relinquens, capiendi pro illorum insigni humillimum illum titulum. *Seruus seruorum Dei.* Verum missa hac exploratione tanquam magis curiosa, quàm vera. Locum hunc scripturæ: *Sedet à dextris Dei.* S. Athanasius oratione 2. contra Arianos. Damascenus lib. 4. de fide cap. 2. Chrysost. homil. 12. ad Hebr. exponunt de Christo in quantum Deus est, ita vt per dextram diuinam eius maiestatem, & cum æterno patre æqualitatem intelligant. iuxta illud Apostoli: *Qui non rapinam arbitratus est, se esse æqualem Deo.* Fundatur hæc periphrasis sufficienter in D. Paulo, qui ex eo probat Christum Deum esse: *Quia sedet ad dexteram maiestatis in excelsis.* In eandem sententiam conueniunt Cyrillus Alex. lib. 12. thesauri sui, c. 7. & Theodoretus in c. 1. ad Hebr. Qui Christum à dextris Dei sedere aiunt, in quantum hominem, cui æternus Pater, tantum honoris, tantumq; maiestatis attribuit, vt propter vniuersale dominium ei in omnes creaturas concessum, in proprio suæ maiestatis throno illum collocauerit, & cultu latræ coli atq; adorari humanitatem eius, perinde atq; diuinitatem præceperit.

R r r

Verum

Apo. 10.

Hebr. 1.

Mat. 28.

S. Thomas.

S. Hieron.

S. Ambro.

Gen. 48.

S. Thomas

S. Athan.

Damasc.

Chrysost.

Philipp. 23

Hebr. 12

Cyrillus.

Alexandr.

Theodor.

Verum obijciat forsan quispiā, ^Anem in hunc errorem non incidisse, quin potius eundem euidenter refutasse, in explanatione illorum verborum: *In sole posuit tabernaculum suum.* Vbi solem & tabernaculum allegoricè exponit, nimirum per tabernaculum intelligens gloriosum Christi corpus, quod animæ Christi beatæ, velut tabernaculum & domicilium est; atq; hoc corpus gloriosum, ait Christum posuisse in sole, hoc est; in Persona diuina, quam nomine solis intelligit. Et certè non fuit Origenes in memor doctrinæ Diui Pauli, asserentis: *Ascendit super omnes celos.* Quomodo ergo asserens Christum in sole tabernaculum suum posuisse, solem literaliter potuit accipere, quoniam compertum est, ultra solem alios adhuc celos existere. Asserit ergo Alexander Alensis 3. p. q. 23. Christum intra celum empyreum sedem suam locasse. Probatq; ex eo fundamento, quia Christus in celo corporaliter existens videtur omnes Sanctos, & à beatis ibidem corporaliter existentibus videtur. Visio autem fieri nequit, sine speciebus visibilibus, quæ ab obiecto ad potentiam attingere minimè possunt, nisi per diaphanum aliquod corpus pertranseant. Quod cum ultra vltimum celum non reperiatur, necesse est concedere Christum intra illud confedisse.

Quo autem in celo, & in qua eius parte confedit triumphans redemptor noster, ardua ad resolendum quæstio. Nam impij Seleuciani, hæreticæ prauitatis sectatores (vt testis est D. August. lib. de hæresi c. 57.) asserbant verbum diuinum in die Ascensionis, assumptam humanitatem deposuisse, eamq; in splendenti solis globo collocasse, nixi illo Davidis o-

raculo: *In sole posuit tabernaculum suum.* Propter quod Manichæi (teste Augustino) solem adorabant, tanquam locum quendam sacrum, in quo Christi corpus depositum con-

quiesceret. Hunc errorem Serapion Episcopus (referente Sixto Senensi 5. Annot. 160.) Origeni, attribuit: quasi & ille tenuerit Christum in die Ascensionis constituisse in sole, nec ultra illum fuisse progressum. Verum

Pampilius martyr in quadam Apologia suâ testatur, non modò Orige-

nem in hunc errorem non incidisse, quin potius eundem euidenter refutasse, in explanatione illorum verborum: *In sole posuit tabernaculum suum.* Vbi solem & tabernaculum allegoricè exponit, nimirum per tabernaculum intelligens gloriosum Christi corpus, quod animæ Christi beatæ, velut tabernaculum & domicilium est; atq; hoc corpus gloriosum, ait Christum posuisse in sole, hoc est; in Persona diuina, quam nomine solis intelligit. Et certè non fuit Origenes in memor doctrinæ Diui Pauli, asserentis: *Ascendit super omnes celos.* Quomodo ergo asserens Christum in sole tabernaculum suum posuisse, solem literaliter potuit accipere, quoniam compertum est, ultra solem alios adhuc celos existere. Asserit ergo Alexander Alensis 3. p. q. 23. Christum intra celum empyreum sedem suam locasse. Probatq; ex eo fundamento, quia Christus in celo corporaliter existens videtur omnes Sanctos, & à beatis ibidem corporaliter existentibus videtur. Visio autem fieri nequit, sine speciebus visibilibus, quæ ab obiecto ad potentiam attingere minimè possunt, nisi per diaphanum aliquod corpus pertranseant. Quod cum ultra vltimum celum non reperiatur, necesse est concedere Christum intra illud confedisse.

Sed hæc ratio Alensis parum roboris habet. Quoniam sicut per celum, ita & per ipsum corpus Christi, aut cuiusvis alterius beati, propter proximam eorum claritatem, species visibiles diffundi & facillè multiplicari possunt, vsq; ad potentiam visiuam. Veritatem itaque concludit Doctor Angelicus 3. p. q. 57. art. 3. ad 2. asserens totum Christi corpus extra vltimam celorum sphaeram existere. ita quod pedum plantis, conuexam cœli empyrei superficiem attingat. Cui consonat doctrina D. Pauli, qui de Christo dicit: *Exsors cœlis factus. Ascendisti in altum.* Græci autè interpretes vertunt: *ascendisti in fastigium.* Ad

Psal. 18.

Origenes,

Ephes. 4.

Alexandr. Alensis,

S. Thomas

Hebr. 7.

Psal. 67.

Ad

Ad quam verò cœli partem fixerit, ^Are. Stantem enim illum vidit B. Stephanus: *Video, inquit, celos apertos & Iesum stantem à dextris Dei.* Vbi S. Chrysostomus hom. 16. in Acta Apostolorum; licet verbum hoc, *stantem*: optimè possit accipi pro eodem, quod; *existentem*. Nam in tali acceptione verbo isto vsus est Christus, inquit: *Sunt de his stantibus, qui non gustabunt mortem*: hoc est; de his existentibus. Tamen præfatus Doctor, cum plurimis alijs Græcis

Patribus, verbum illud *stantem*, pro in pedibus consistentem ad literam exponunt, ex eo fundamento; quia gloriosi corporis perfectioni magis congruit, erectum & stantem esse, quam sedentem. Sessio enim corporibus tantum fatigatis necessaria, vt cum defessa sunt, sedendo con-

quiescant. Cum ergo gloriosum Christi corpus, omnis lassitudinis sit incapax, stare potius illum; quam sedere congruentia euincit.

Caterum ego vtrumq; Christo Domino attribuendum esse puto. Stat enim, quoties nos ad illum iustificati assurgimus. Nam hæc principalis Christi Domini in celum ascendentis fuit intentio, vt nos de terrestribus ad cœlestia erigat. Quemad-

modum docet Scriptura sacra: *Ascendit, inquit, pandens iter ante eos, & transibit Rex eorum coram illis.* Neque enim satis erat, quod Christus Dominus de limbis tenebrosis eduxisset captiuos; nisi eisdem suâ virtute, cœlum à quinque millibus annorum clausum referaret. Ad vrsam maiorem, (quæ stella cœli est alijs fulgentior) quâ, errantes in mari de nocte, disponunt patriæ suæ situm; subdu-

erat quidam lemma: *DVCIT IDEM DEDVCIT QVE.* Christo Domino in gloriosa eius Ascensione, hoc ipsum quilibet Christianorum sub-

scribere posset. Is enim errantes in nocte peccati, ducit feliciter ad lumen gratiæ, & peregrinantibus inter periculosos mundi anfractus, ad veram æternitatis patriam iter monstrat. Sed nedum satis; etiam idem deducit vsq; ad thronum gloriæ suæ, Proinde

Psal. 67.

Ibidem.

Isaia 14.

Psal. 47.

Ephes. 2.

Marci 16.

Actor. 7.

Matt. 16.

S. Chryso.

Michæa 2.

Proinde stat homini misero sæpius dextram porrigendo, & peregrinanti velut indiuiduus comes assistendo ubique. Verum si impius homo Deo neglecto, peccatis indulgeat, Christus Dominus tanquam indignabundus, & ira succensus sedet, talem hominem ceu fædum & vile quoddam animal respicere nolens. Quia post gloriosam ascensionem ad Christum in cælo residentem, non carnalibus, non immundis, sed castis tantum, & mente prorsus diuinis, aditus conceditur, ut docuit ipsemet Christus, inquit ad mulierem: *Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum.* Quasi diceret: Magdalenam alloquens. Quæ antea peccatrix & carnalis ad me accedebas, pedes ungendo, dum adhuc in carne mortali conuersarer: ubi in gloriosa humanitate cælos conscendam, non accedes ad me per sentum carnis, sed in animo prius bene iustificata: & tunc primum tanges me postulat & supplicationibus pijs. Nam quemadmodum dum amicus ab amico aliquid petit, & illum tangit, ille tactus nescio quid energiae infert, ut amicum facilius ad concedendum permoueat. Quod quidam considerans, petenti & tangenti amico apposuit: *Tangentem vro.* volens significare, quod dum petis aliquid à quopiam ad pedes prouolutus, ille tactus non secus illum cogit; quam ignis viens. Sic planè cum poenitens homo petit orando Dominum IESVM, & humiliter in terram prostratus dicit: Audi Domine indignum peccatorem. Merito illi opponi potest: **TANGENTEM VRO:** tangit enim Christum potenter, ut Christus ab illa petitione, quasi igne misericordiae incalescens, protinus ad annuendum votis illius moueatur.

Habetis igitur Catholici gloriosam Christi ascensionem, qui in eminentissimo diuinitatis throno assumptam humanitatem collocavit, ut palam faciat, se genus humanum ultra angelicam dignitatem attollere velle. Veneremini igitur festiuitatem

hanc, quæ eo potissimum sine instituta est, ut cognoscat quispiam eundem Christum, secundum veram humanitatem conscendisse, qui de virgine natus erat. Ad illum proinde dirigite vestros animos, ut vobis dextram salutarem porrigat, & ex his mortalitatis angustijs ad thronum æternæ gloriæ subleuet, ubi ipse sine fine, cum gloria Dei Patris & unitate Spiritus Sancti regnaturus est.

E O D E M D I E CONCIO SECUNDA.

Assumptus est IESVS in cælum,
& sedet à dextris Dei. *Marci ultimo.*

Describitur Christi ascendentis triumphus.

IN more semper erat quibuslibet omnium ætatum militiæ præfatis, potentissimis ducibus, belli gerendi peritissimis Principibus, Regibus magnanimis, atq; inuictis imperatoribus; quod facilius suagesta & præclara quæque facinora, diuturnæ posterorum memoriæ commendarent, suos clypeos & arma, gentilitio splendori inferere: & in publicis triumphis, inscriptionibus nouis insignire. Quæ tanquam linguæ ac præcones, eorum virtutis, strenuitatis, atq; animi fortitudinis interpretes, illorum heroica facta, futuris annuntiarent seculis. Quæ alioqui labilis memoria temporum, aut vetustas facile consumere posset. Vnde Semiramis Assyriorum Regina, faminarum omnium illius temporis clarissima, quod melius fama eius ad immortalitatem pertingere posset, paternis stemmatibus, columbam & gladium inculpta esse voluit. Columbâ significare volens, se tanquam Deam ab Assyrijs, in columbæ figurâ adorandam; gladio autem potentiam portendebat, atque fortitudinem armorum, quâ pollebat; tum ad reliquas orbis terrarum nationes suo subiiciendas imperio: tum

tum ad regiae maiestatis suæ legibus obsequendum, rebelles facile sedandos. Egyptij pariter triumphis onusti & palmis, ad sua stemmata ferocissimis quibusdam utebantur draconibus; quibus feritatem suam, serpentinâ crudeliorem vindicandi de suis inimicis denotarent. Taceo hic Gallorum arma antiquitus è tribus bufonibus consistentia, ac demum in tria candidissima lilia conuersa. Non commemoro Persarum pharethram & sagittas, regales Romanorum aquilas, medias Ottomanorum lunas: in quibus nimium triumphare videbatur antiquitas. Cum cæca illa gentilitas, nullas adinventionibus suis res, tantâ admiratione dignas, tantaq; prodigia atque portenta effinxerit: quanta de triumphantis Christi mysterio catholica veritas prædicat. Nam si magnam laudem mereri videtur Mirmecides, quod quadrigas eburneas vnus musæ alis tegeret. Si famâ posterorum celebratur, qui naue cum totâ suppellectile, cum remis & anchoris, exigua apis pennâ incluserit. Si inter factos æternitatis relatus habetur, qui currum solis, cum habenis equorum laxatis, cum miserabili Phætonis lapsu, & lacteâ cælorum viâ adustis inspersâ cineribus, in vnus annuli palâ efformauit. Maioribus profecto dignus esset encomijs, qui gloriosum Christi ascendentis triumphum, angusto humanæ eloquentiæ calamo circumscribere posset. Quem admirari par est potius & venerari, quam imbecillâ nascentis inter mortales facundiæ linguâ obscurare, nedum attingere. Quia tamen in communi creaturarum omnium triumpho, latitanti non gestire difficile est, & silere prorsus impossibile: ideo ascendentem vobis hodiè in cælum describam Ducem, triumphalem eius quadrigam eloquar, comitatumq; & dona largita recensabo.

Inter celeberrima cognomina, & clarissima epitheta, quibus Pater æternus Filium suum vnigenitum humanâ carne indurum cohonestauit,

illud antecellere videtur, quo illum ducem nominauit. *Ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israël.* Et apud Danielem: *Ecce dedi eum gentibus ducem & præceptorem.*

Tres potissimum conditiones in optimo duce requiruntur, ut suo muneri omni ex parte satis faciat. Prima, ut in arduis rebus & grauioribus cum hoste congressibus, ipse primus ante omnes in hostem ruat, & belli discrimina non formidet. Qualis erat Julius Cæsar, qui volens militum animos inflammare, ad expugnandos fortiter inimicos, his eos allocutus est verbis, ut scribit Lucanus lib. 9. Pharsaliæ.

Ad magnum virtutis opus, summosq; labores
Primus arenas
Ingrediar, primusq; gradus in puluere ponam.

Hanc boni ducis conditionem ad vnguem Christum Dominum expleuisse, testantur luculenter sacri Euangelistæ. Cum enim iam ad bellum cum immanissimo hoste in monte Caluariæ incundum cum discipulis pergeret; ipsemet Christum tanquam dux militiæ præibat ante omnes, ut dicit Sacer textus. *Erant autem in via ascendentes Hierosolimam, & præcedebat illos Iesus.* Quam certè magnanimam Christi generositatem, pulchrè figurabat Dux ille Abimelech in Sacra scripturâ, qui in præsentia suorum militum, virgam arboris præciciens, & humero suo imponens, dixit eis. *Quod me videtis facere, citò facite.* Quo viso milites, singuli confestim, singula ligna præciderunt, & proprijs humeris imposuere. Christus Dominus pariter, optimi ducis functus officio, ut suos fideles in vestigiis suorum imitationem alliceret; primus lignum crucis humero suo imponens, suis sectatoribus dixit: *Si quis vult venire post me abneget seipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Altera in optimo duce desideratur conditio, ut magni æstimet cuiuslibet militis vitam & salutem: hac enim ratione omnium animos in se facile conuerteret, dum milites intelligent, ducem de eorum vitâ sollicitam curum

ram gerere. Et hæc certè Christo Domino minimè defuit, qui tantam incolumitatis suorum militum, & indemnitate eorum curam gessit; ut cum prævideret hostes tanquam rabidos canes in eos irruere velle, excellentiæ divinæ, quā vigeat, potestate vtens, eis dixerit. *Si ergo me queritis finite hos abire.* Magna equidem sollicitudo Christi; perire potius maluit ipsemet, quàm vel vnum suorum comitum perdere: Patrem æternum pro eorum salute conseruandā obnixè postulans: *Pater sancte, conserua eosdem nomine tuo, quos dedisti mihi.* Demum tertia boni ducis conditio est, singulare studium & sollicitudo, ut dispersi milites congregentur, infirmorum militum vulnera curentur, & victoriæ spolia inter eos diuidantur. Quis hæc omnia in solertissimo duce nostro Christo Iesv non videt. Dispersi erant Apostoli tempore acerbiæ eius passionis; eos tamen Christus post suam resurrectionem feliciter in vnum congregavit: referente id Propheta in persona eius: *Visitabo, inquit, oves meas, & liberabo eas de omnibus locis, in quibus dispersa fuerant in die noctis & caliginis.* hoc est; passionis tempore, infectæ erant lethali cicatrice mortalium animæ. Sed & lethi malignitatem & morbi, id est; vitiorum infectionem, suâ triumphali ascensione sustulit. *Captivam duxit captivitatem* inquit Apostolus: quasi diceret; peccantium animos è seruitute miserâ, in caram libertatem; è tenebris carceribus, in publicam lucem; è compedibus & catenis, in æterni cum Deo fæderis & societatis vnionem transtulit. Quod considerans Regius vates, Christum tanquam optimum ducem, in triumphi gloriam & splendorem euocat: *Synagoga, inquit, populorum circumdabit te, & propter hanc in altum regredere.* Quasi diceret: ascende in cœlum victor Christe Iesv propter vtramq; Synagoga, & amantium te, & odientium: sed diuerso fine. Nam propter credentium & amantium

Synagoga, in altum regredere, ut eis ab alto mittas Spiritum Sanctum: quemadmodum promissisti: *Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos, si autem abiero, mittam eum ad vos.* Verum etiam in altum regredere, propter Synagoga persequentium te, ut inde iudicium ultionis in eos exerceas. Et profecto tot victoris de morte & inferno debellato, relatis, onustum Christum, decebat in triumphalem æterni Patris redire dexteram.

Si enim Poëtæ finxerunt antiquissimum illum Dædalum, de homicidio iniuste accusatum, è fortissimâ arce, muris vndiq; circumvallatâ, alarum suarum ministerio prouolasse in æerem, & ad polorum axem conscendisse. Si Perseus Jouis filium, peremptâ Medusâ serpente, cuius aspectus homines in lapides conuertebat; in argumentum tam celebris & insignis victoriæ, ab hoc infimo mundi hemisphærio, ad cœlos transferri meruisse. Si Bellerophon Glauco Regis Ephyræ filium, post deuictum ferocissimum Himæra monstrum, & apertum vulgâ Pegasi admirabilem illum Hypocrenes fontem, ad cœlestium consortia, gloriosum & triumphantem pariter fuisse delatum. Quanto magis decuit Christum Dominum, qui, non fictus Dædalus, sed tanquam verus omnipotentis Dei Filius, non modò innocenter accusatus, verum etiam turpissimè condemnatus erat ad crucis mortem. Qui, non iam venenosum aliquem serpentem, (ut Perseus) sed demonem ipsum, ferocissimumq; draconem, mortem videlicet; prostravit: in præmium tam illustre, tamq; insignis victoriæ, gloriosum atq; triumphantem ad altissimos diuini domicilij recessus, decuit inquam remeasse. Qui non iam fabuloso aliquo Pegaso, sed gloriosi corporis sui immortalis equo subnixus, feroci illâ belluâ (mundum intelligo) debellatâ, aperuit documentis suæ doctrinæ, præclarum illum diuinæ sapientiæ fontem: vbi non musæ Poëtis cognitæ, sed Christianæ animæ com-

Ioan. 16.

Ioan. 3.

ma commorantur, cum ingenti cœlestium omnium iubilo atq; applausu. Verum grande incommodum esse videtur, Christum in cœlos ascendisse, & nos iucundissimo sui aspectu orbatos relinquere. Nam si æternus Pater vnigenitum suum à nobis tollet, præstantissimum suum donum mortalibus antea concessum, reuocare videbitur. Si enim profundus arcanorum Dei interpres B. Ioannes rectè discurret, Christum ex summo erga nos amore in terras missum fuisse, inquit: *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum vnigenitum daret.* Rectè pariter non nemo argumentabitur: Sic Deus odit mundum, ut filium suum vnigenitum auferat ab eo. Nam si Indiæ omnia auri atq; argenti pondera, inde exportata auferantur, quàm inops, quàm pauper, quàm deniq; omnibus destituta remaneret Hispania. Si mare omnium aquarum, fluminum, fontium scaturientium, ac insigniorum fluminum ex eo profluentium restitutionem postulet; quàm sicca, quàm infæcunda subito appareret terra. Si denique cœlum ipsum suum occultaret solem, & splendidissimum fulgorantis aurei sideris iubar, nostro aspectui subtraheret. quàm obscurum, quàm miserum, quàm lugubrem hunc orbem redderet. At nonne magis proficiuus & necessarius est Ecclesiæ catholice Christus Dominus; quàm aurum & argentum Hispaniæ, quàm aqua vniuerso orbi; quàm Sol toti mundo. Si igitur illum nobis aufert Pater æternus, consequens est, ut in summâ rerum omnium egestate, in sterilitate assiduâ, in perpetuis deniq; tenebris versemur. Sed ne in suspitionem abeat opinantium imbecillitas: certum est, Patrem æternum ita nobiscum procedere in gloriosâ Christi ascensione, sicut nutrix cum tenero infante, cui, postquam satis exaltero vberum exfluxerit, illud abscondit; alterum ei detegens, ut paruulus infans amborum vberum beneficio potiatur. Deus pariter immensus duo præstantissima habet vbera, quibus

mortalium animos nutrit & educat. Scilicet; Christum & Spiritum Sanctum. Quod sapienter edixisse videtur Propheta, inquit. *Ego lactabo eam.* Quasi diceret: ego vbera mea lactanda exhibebo animæ fideli, vnum, per intellectum, quod est sapientia incarnata: alterum, per voluntatem meam profluens, quod est Spiritus Sanctus. Ac proinde quia iam mundus de primo vbere, (scilicet incarnato Dei Filio) satis abundè gustauit redemptionem, & sacro doctrinæ eius lacte abundè pastus est. Ideo iam in triumphantis Ascensionis die, illud nobis occultat & subtrahit; ut alterum vber, videlicet; Spiritum Sanctum, qui iam proximè venturus est, nobis detegat lactandum, atq; diuinæ eius dulcedinis & solatij lac sugendum proponat. Non igitur ut terræ aliquid adimat, sed ut potius eam suis beneficijs plenius impinguet, & suam compleat victoriam, in cœlum regreditur Christus.

Inter cæteras enim Principum res generosè & gloriosè gestas, ea fanè vel maxima est, victorias inceptas strenuè prosequi, nec ab illarum incepto, vllatenus desistere, quousq; sua victorici insignia, in altissimæ turris vertice, vbi hostis sua defixerat, collocauerint. Omnium maximus atq; antiquissimus Christi hostium fuit Lucifer, teste Sacra paginâ. *Ille, inquit, à principio homicida erat.* Quasi diceret in personâ Christi. *Ille à principio quo me cognouit, semper me sibi infensum habuit, & inextinguibili siti sanguinem meum ebibendi, ardentissimeq; mihi vitam adimendi, desiderio semper æstuebat.* Et quia truculentus hic hostis in empyreo orbe, cœlorum omnium eminentissimo, signa vexillaq; sua crexerat, super astra cœli & in lateribus Aquilonis sedem suam locare fatagens: ideo Christus Dominus truculentum istum tyrannum, tam insigni victoriâ persequi voluit, ut à molestâ illius infestatione non prius destiterit; quousq; vexilla & insignia sua in eodem loco, ad quem Lucifer ascen-

Olex 2.

Ioan. 8.

Ioan. 18.

Ephes. 4.

Psalm. 7.

ascendere superbè tentauerat, gloriosius extulisset, & in co triumphans confederet. vt docet Sanctus Evangelista. *Assumptus est in celum & sedet à dextris virtutis Dei.* Sed vltius ad triumphalem Christi quadrigam procedamus.

Progreditur iam triumphans Christus, nobilissimâ pompâ triumphalis gloriâ stipatus. Progreditur inquam non in curru Pharaonis, quo veltus Ioseph triumphauit. Non in Rhedâ Gedeonis: sed in nobiliori effedo, scilicet; in nube lucidâ: quemadmodum dicit Sacer textus:

Et nubes suscepit eum ab oculis eorum.

Quæ adeo lucida erat, vt Sanctus Ambrosius dixerit. *Nec enim poterat obscura esse, vel tenebrosa, quia scriptum est; & tenebra eam non comprehendunt: tenebra enim lucem gestare non poterant.* Vbi Caietanus super caput 1.

Aetorum, asserit nubem illam non fuisse veram, sed quosdam micantes radios, è glorioso Christi triumphantis corpore exeuntes. Nihilominus tamen Abulensis, & communis Doctorum opinio, veram fuisse nubem concludit. Quod facillè deducitur ex illis Angeli verbis. *Sic veniet quemadmodum vidistis eum.* Ac proinde cum in secundo aduentu Christus Dominus venturus sit in nube verâ, quemadmodum ipsemet prædixit, inquit: *Videbunt Filium hominis in nubibus caeli.*

Consentaneum quoque Christum Dominum in verâ nube ascendisse in celum, quæ non tantum sub eius pedibus erat, scabelli loco; (vt aliqui opinantur) verum à vertice vsq; ad plantas vndiq; ipsum circumdabat, vt innuit Tertullianus asserens de Ascensione. *Circumsusa, inquit, nube in celum raptus est.*

Ferunt Sacrae literæ, quod postquam Moyses omnem ornatum, quem Deus ei mandauerat, in templo posuisset, nubes quædam è cælo delapsa tabernaculum operuerit. *Postquam* (ait Sacer textus) *perfecta sunt omnia, nubes cooperuit tabernaculum.* Sic planè Christo Domino hodiè euenit, qui postquam omnia Ecclesiæ

suæ necessaria copiosissimè prouidit, doctrinam Euangelicam diuulgauit, Sacramenta instituit, Episcopos creauit, infestissimos hostes relegauit: vbi iam planè omnibus comparatis, tandem descendit nubes quædam cælitus delapsa, quæ sacratissimi illius corporis tabernaculum operuit. Et certè decebat, vt cum sacratissimum Christi corpus esset tabernaculum, non operâ hominum factum; sed omnipotentis Dei manibus, scilicet; Spiritus Sancti, fabricatum. teste

Sacra paginâ: *Sanctuarium tuum, quod formauerunt manus tue.* Quem locum Origenes de Christi corpore interpretatur, vt inquit quadriga ipsius triumphalis foret, non humanâ industriâ constructa; sed virtute Dei è nubibus formata. O admirandus certe triumphus! stupenda splendoris maiestas! vbi totus apparatus, è propriâ conficitur gloriâ: vbi triumphalis currus ex depuratâ nebularum materiâ à terrena crassitie, conficitur: & non auro radiat, sed fulgore cælesti; non ebore splendet, sed radio subtili. Hac puto de causa Ecclesia sancta, solam Christi Ascensionem inter omnia eius mysteria, diebus Rogationum admirabilem decantat. adeo, vt licet Christi Incarnatio admirabile esset opus, vbi duæ in vno supposito copulantur naturæ. Licet fuerit res prodigiosa, auctorem vitæ in ligno crucis emori: Licet portento simile apparuerit, hominem propriæ virtutis viribus resurgere! solum nihilominus Ascensionis mysterium, admirabile vocauit Sancta Ecclesia: *Per admirabilem, inquit, ascensionem tuam.* Quia tunc primum mundus in omnimodam raptus est admirationem, quando vltimum Christi gloriæ complementum in triumpho ascensionis conspexit. Quamdiu enim Christum inter homines commorantem vidit; tamdiu initia eius iudicabat: quæ non tanti solent esse ponderis; quam ipsa consummatio, aut finis coronatus. Hinc facillè quispiam mortalium discere potest, non esse rem adeo admirabilem,

lem, & diuino conspectui super-

atuit se hodiè ducem nostrum Christum, vt liberum faciat aditum ad cælestem gloriam, & æternæ beatitudinis portas in diem vsq; ascensionis obsecratas, omnibus pandat.

Mirabile quidpiam recensent Naturalistæ de Grypho, cuius speciem tam portentosam esse dicunt, vt pedibus agno, pectore ac humeris leoni, facie verò aquilæ similis sit. Egregium certè Christi Symbolum, & quasi vna eius effigies, ad amissum illum representans. Fuit enim Christus Dominus in natiuitate ac passionis sua agno similis, quia vt dicit Propheta: *Tanquam ouis ad occisionem ductus est, & sicut agnus coram tondente se obmutuit.* Exstitit in resurrectione suâ, forti ac generoso leoni similis: *Vicit leo de tribu Iuda.* In ascensione, verò apparuit instar regalis aquilæ: nam quemadmodum aquila pullis suis se ducem exhibet, ad docendum eos & volare, & terræ clima atq; temperiem, aliq; sibi conducibilia inuestigare. Ita planè Christus in triumphante suæ ascensionis die, tanquam Princeps quædam aquila, regali suo volatu, nos ad æternam beatitudinem ducit, instituit, & excitat. vt omnem ingenij nostri aciem ad volandum in celum conferamus. Ad illas profectò æternas cælestium mansiones omnia nostra desideria, omnia studia aspirare debent. Sed necdum satis est, desiderium habere ascendendi in celum, nisi etiam huic desiderio opera nostra corresponsdeant. Triumphans enim cæli porta, non aperitur in peccatorum facibus permanenti, & voluptatum cæno sese immergenti. Veram si cum Christo triumphante ad æthera conscendere desideras, peccatorum sarcinam deponas, necessum est. Nisi enim veteris prauitatis peninas antiquas euulseris, fieri minimè potest, vt tibi nouæ ad volandum in cælos pennæ renascantur. D. Isidorus Aquilam eius esse ingenij docet, vt solo naturæ edocta instinctu, pullos suos è nido ad sublimius volandum, non prius euocet, donec veteres plumas, putridosq;

duas hîc Doctores assignant causas, propter quas Christus Dominus in nube ascenderit. Primò, vt se ostenderet singularem esse protectorem hominum, quos per nubem semper tueretur. Ita sentire videtur S. Ambrosius Serm. 61. *Semper, inquit,*

Deus per iniurias perducit ad requiem, protegit nubis umbraculo, sicut filios Israël liberatos de Egypto nubis cælum protexit, & vt post multum laborem in terram promissionis induceret, expandit nubem in protectionem eorum. Beda tamen & Theophylactus, censent Christum in sua Ascensione ideo nube usum fuisse, vt se nobis demonstraret verum esse Deum, siquidem nubes semper habitæ sunt pro loco proprio atq; domicilio Dei, ideoq; in illis apparere consueuerat, & loqui Prophetis.

In nube enim Deus apparuit Moyfi, vt dicit Sacer textus. *Et descendit*

Deus per nubem & locutus est ad eum. In nube conueniebat Aaronem. *Ecce gloria Domini apparuit in nube.* In nube manifestauit se super propitiatorium. *In nube apparebat super oraculum.* Hic est proinde currus eius triumphalis, hic thronus maiestati eius debitus, quo superat omnes triumphantium mundi Principum pompas, vt decantat Regius vates. *Quis in nubibus aquabitur Domino.* Consti-

lem, & diuino conspectui super-

atuit se hodiè ducem nostrum Christum, vt liberum faciat aditum ad cælestem gloriam, & æternæ beatitudinis portas in diem vsq; ascensionis obsecratas, omnibus pandat.

lem, & diuino conspectui super-

atuit se hodiè ducem nostrum Christum, vt liberum faciat aditum ad cælestem gloriam, & æternæ beatitudinis portas in diem vsq; ascensionis obsecratas, omnibus pandat.

Mirabile quidpiam recensent Naturalistæ de Grypho, cuius speciem tam portentosam esse dicunt, vt pedibus agno, pectore ac humeris leoni, facie verò aquilæ similis sit. Egregium certè Christi Symbolum, & quasi vna eius effigies, ad amissum illum representans. Fuit enim Christus Dominus in natiuitate ac passionis sua agno similis, quia vt dicit Propheta: *Tanquam ouis ad occisionem ductus est, & sicut agnus coram tondente se obmutuit.* Exstitit in resurrectione suâ, forti ac generoso leoni similis: *Vicit leo de tribu Iuda.* In ascensione, verò apparuit instar regalis aquilæ: nam quemadmodum aquila pullis suis se ducem exhibet, ad docendum eos & volare, & terræ clima atq; temperiem, aliq; sibi conducibilia inuestigare. Ita planè Christus in triumphante suæ ascensionis die, tanquam Princeps quædam aquila, regali suo volatu, nos ad æternam beatitudinem ducit, instituit, & excitat. vt omnem ingenij nostri aciem ad volandum in celum conferamus. Ad illas profectò æternas cælestium mansiones omnia nostra desideria, omnia studia aspirare debent. Sed necdum satis est, desiderium habere ascendendi in celum, nisi etiam huic desiderio opera nostra corresponsdeant. Triumphans enim cæli porta, non aperitur in peccatorum facibus permanenti, & voluptatum cæno sese immergenti. Veram si cum Christo triumphante ad æthera conscendere desideras, peccatorum sarcinam deponas, necessum est. Nisi enim veteris prauitatis peninas antiquas euulseris, fieri minimè potest, vt tibi nouæ ad volandum in cælos pennæ renascantur. D. Isidorus Aquilam eius esse ingenij docet, vt solo naturæ edocta instinctu, pullos suos è nido ad sublimius volandum, non prius euocet, donec veteres plumas, putridosq;

duas hîc Doctores assignant causas, propter quas Christus Dominus in nube ascenderit. Primò, vt se ostenderet singularem esse protectorem hominum, quos per nubem semper tueretur. Ita sentire videtur S. Ambrosius Serm. 61. *Semper, inquit,*

Deus per iniurias perducit ad requiem, protegit nubis umbraculo, sicut filios Israël liberatos de Egypto nubis cælum protexit, & vt post multum laborem in terram promissionis induceret, expandit nubem in protectionem eorum. Beda tamen & Theophylactus, censent Christum in sua Ascensione ideo nube usum fuisse, vt se nobis demonstraret verum esse Deum, siquidem nubes semper habitæ sunt pro loco proprio atq; domicilio Dei, ideoq; in illis apparere consueuerat, & loqui Prophetis.

In nube enim Deus apparuit Moyfi, vt dicit Sacer textus. *Et descendit*

Deus per nubem & locutus est ad eum. In nube conueniebat Aaronem. *Ecce gloria Domini apparuit in nube.* In nube manifestauit se super propitiatorium. *In nube apparebat super oraculum.* Hic est proinde currus eius triumphalis, hic thronus maiestati eius debitus, quo superat omnes triumphantium mundi Principum pompas, vt decantat Regius vates. *Quis in nubibus aquabitur Domino.* Consti-

lem, & diuino conspectui super-

atuit se hodiè ducem nostrum Christum, vt liberum faciat aditum ad cælestem gloriam, & æternæ beatitudinis portas in diem vsq; ascensionis obsecratas, omnibus pandat.

Mirabile quidpiam recensent Naturalistæ de Grypho, cuius speciem tam portentosam esse dicunt, vt pedibus agno, pectore ac humeris leoni, facie verò aquilæ similis sit. Egregium certè Christi Symbolum, & quasi vna eius effigies, ad amissum illum representans. Fuit enim Christus Dominus in natiuitate ac passionis sua agno similis, quia vt dicit Propheta: *Tanquam ouis ad occisionem ductus est, & sicut agnus coram tondente se obmutuit.* Exstitit in resurrectione suâ, forti ac generoso leoni similis: *Vicit leo de tribu Iuda.* In ascensione, verò apparuit instar regalis aquilæ: nam quemadmodum aquila pullis suis se ducem exhibet, ad docendum eos & volare, & terræ clima atq; temperiem, aliq; sibi conducibilia inuestigare. Ita planè Christus in triumphante suæ ascensionis die, tanquam Princeps quædam aquila, regali suo volatu, nos ad æternam beatitudinem ducit, instituit, & excitat. vt omnem ingenij nostri aciem ad volandum in celum conferamus. Ad illas profectò æternas cælestium mansiones omnia nostra desideria, omnia studia aspirare debent. Sed necdum satis est, desiderium habere ascendendi in celum, nisi etiam huic desiderio opera nostra corresponsdeant. Triumphans enim cæli porta, non aperitur in peccatorum facibus permanenti, & voluptatum cæno sese immergenti. Veram si cum Christo triumphante ad æthera conscendere desideras, peccatorum sarcinam deponas, necessum est. Nisi enim veteris prauitatis peninas antiquas euulseris, fieri minimè potest, vt tibi nouæ ad volandum in cælos pennæ renascantur. D. Isidorus Aquilam eius esse ingenij docet, vt solo naturæ edocta instinctu, pullos suos è nido ad sublimius volandum, non prius euocet, donec veteres plumas, putridosq;

duas hîc Doctores assignant causas, propter quas Christus Dominus in nube ascenderit. Primò, vt se ostenderet singularem esse protectorem hominum, quos per nubem semper tueretur. Ita sentire videtur S. Ambrosius Serm. 61. *Semper, inquit,*

Deus per iniurias perducit ad requiem, protegit nubis umbraculo, sicut filios Israël liberatos de Egypto nubis cælum protexit, & vt post multum laborem in terram promissionis induceret, expandit nubem in protectionem eorum. Beda tamen & Theophylactus, censent Christum in sua Ascensione ideo nube usum fuisse, vt se nobis demonstraret verum esse Deum, siquidem nubes semper habitæ sunt pro loco proprio atq; domicilio Dei, ideoq; in illis apparere consueuerat, & loqui Prophetis.

In nube enim Deus apparuit Moyfi, vt dicit Sacer textus. *Et descendit*

Deus per nubem & locutus est ad eum. In nube conueniebat Aaronem. *Ecce gloria Domini apparuit in nube.* In nube manifestauit se super propitiatorium. *In nube apparebat super oraculum.* Hic est proinde currus eius triumphalis, hic thronus maiestati eius debitus, quo superat omnes triumphantium mundi Principum pompas, vt decantat Regius vates. *Quis in nubibus aquabitur Domino.* Consti-

lem, & diuino conspectui super-

atuit se hodiè ducem nostrum Christum, vt liberum faciat aditum ad cælestem gloriam, & æternæ beatitudinis portas in diem vsq; ascensionis obsecratas, omnibus pandat.

Mirabile quidpiam recensent Naturalistæ de Grypho, cuius speciem tam portentosam esse dicunt, vt pedibus agno, pectore ac humeris leoni, facie verò aquilæ similis sit. Egregium certè Christi Symbolum, & quasi vna eius effigies, ad amissum illum representans. Fuit enim Christus Dominus in natiuitate ac passionis sua agno similis, quia vt dicit Propheta: *Tanquam ouis ad occisionem ductus est, & sicut agnus coram tondente se obmutuit.* Exstitit in resurrectione suâ, forti ac generoso leoni similis: *Vicit leo de tribu Iuda.* In ascensione, verò apparuit instar regalis aquilæ: nam quemadmodum aquila pullis suis se ducem exhibet, ad docendum eos & volare, & terræ clima atq; temperiem, aliq; sibi conducibilia inuestigare. Ita planè Christus in triumphante suæ ascensionis die, tanquam Princeps quædam aquila, regali suo volatu, nos ad æternam beatitudinem ducit, instituit, & excitat. vt omnem ingenij nostri aciem ad volandum in celum conferamus. Ad illas profectò æternas cælestium mansiones omnia nostra desideria, omnia studia aspirare debent. Sed necdum satis est, desiderium habere ascendendi in celum, nisi etiam huic desiderio opera nostra corresponsdeant. Triumphans enim cæli porta, non aperitur in peccatorum facibus permanenti, & voluptatum cæno sese immergenti. Veram si cum Christo triumphante ad æthera conscendere desideras, peccatorum sarcinam deponas, necessum est. Nisi enim veteris prauitatis peninas antiquas euulseris, fieri minimè potest, vt tibi nouæ ad volandum in cælos pennæ renascantur. D. Isidorus Aquilam eius esse ingenij docet, vt solo naturæ edocta instinctu, pullos suos è nido ad sublimius volandum, non prius euocet, donec veteres plumas, putridosq;

dolq; pilos exuerint. Eadem ferme ratione vobis omnibus persuasum esse velim, Christum pariter cum ingeniosa aquila conditionis esse, ut ad coelestium mentium consortia neminem admittat, nisi prius corruptos antiquae turpitudinis pilos, veteresq; suae vanitatis plumas, atque effrancis licentiae & nimiae liberalitatis pennas praesciderit. Quod doctè innuit Sanctus Hieronymus Paulae & Eustachio scribens. *Aula*, inquit, *caelestis non suscipit, nisi sanctos, simplices, & iustos.* Haec sunt conditiones, haec qualitates, haec requisita, ad aeternae beatitudinis gloriam consequendam necessaria: cogitationum sanctitas, verborum sinceritas, & operum (quae cum lege Dei consentanea sunt) iustitia. Et nostra obsecro sanctitas atq; animi puritas, qualis est nunc? talis certe, ut vixdum peruersa cogitatio mentem pulset, eidem subito illicitus voluntatis consensus acquiescat. Qualis est verborum nostrorum sinceritas? certe non alia; nisi ut alterum bifrontem lanum, amicum publice, inimicum priuatim; foris laudatorem, domi maledicum, exprimamus. Qualia sunt opera nostra, perpendamus diligentius? ea profecto: non orationi vacare, non inopi subuenire, non castitatem sectari; sed in summam libertatem atq; dissolutionem, in nimiam morum licentiam vitam trahere, & summis periculis aeternam salutem exponere.

Deiunt igitur nobis plurimae conditiones, ut valeamus cum triumphante Christo feliciter ascendere: quia non ponderamus verba Magni Doctoris, S. Hieronymi: *Aula caelestis non suscipit, nisi sanctos, nisi simplices, nisi iustos.* Sed in hodierno triumpho, tolle Christe Iesu tantam obstinatae mentis nostrae peruersitatem: illucescat tua clementia, & piissima viscera pateant, ut cum nobis peccatoribus non aliter te hodie geras, quam regia Aquila cum suis pullis. Quae teste Aristotele, Plinio, & Aelianus, de varia historia, cum videt pullos suos quasi nido affixos, sponte sua

A egredi nolle, rostro eos pungens, inde per vim expellit, atq; ad volandum cogit. Utinam pariter & Christus de nostrae salute nimium sollicitus, cum videt nos de peccatorum tenebris surgere nolle: cum cernit deprauata peccantium menti, nec antidota suauissima diuinarum inspirationum, nec recta confessorum consilia, nec viuas praedicantium voces, quidquam prodesse. Ut inquam nos e mortifero prauitatum nido, cui tenaciter adhæremus, rostro suae gratiae, tanquam magnanimus triumphator expellat. Cui ut facilius rebellis nostra voluntas obsecundet, iam triumphantis comitatum circumspiciamus.

Magnus profecto Christi ascendentis triumphus, summa maiestas, stupendus apparatus, admirabilis pompa. adeo, ut si ab illo opes & munera desideres: Quid illo opulentius? Amaltheae cornu omni copia refertum gestat, cuius fecunditate vastissimum coeli & terrae ambitum replet. Si ornatum desideras; Sole fulgentior est? Si aulicorum comitatum quaeris? celeberrimo illum gloria & potentia stipant splendore. Si spectantium multitudinem cupis videre? vniuersae in occursum eius effunduntur creaturae, iuxta Prophetæ varicinium: *Erit in nouissimis diebus preparatus mons domus domini, in vertice montium, & eleuabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes.* Adeo, ut si omnia Christi opera, attentam mentis acie perlustrauerimus, in omnibus ijs tantum diuinitatis eius umbram; in sola Ascensione splendidissimos triumphantis eius gloriae radios, cognoscemus. Magna erat illius gloriae ostentatio, cum ei in praesepio recens nato, & frigoris asperitate trementi, Angeli e caelo descendentes ministrarent, quin & bruta animantia. Magna fuit potentia, cum fugiens in Aegyptum, omnia idola destrueret, & daemonum clingues redderet linguas. Verum signa haec atq; portenta inaudita, umbra quadam fuere, diuinitatem

Isaia 2.

tem eius obtegens. In ipsa primum triumphantis Ascensionis die, ita lucidos suae gloriae emisit radios; ut tota haec rerum vniuersitas, creatorem suum ac Dominum, illum agnosceret. Tunc enim homines, e monte Oliueti, tanquam aeterni Patris Filium, illum adorarunt. Tunc aether, lucem & serenitatem suam induit: coelestia corpora nouis splendoribus coruscare coeperunt: Angeli suam laudem hymnorumque harmoniam obuiam processerunt. Omnes denique creaturae, vnanimitè hodierno die Christum ut Deum veneratae sunt: & ipse Pater aeternus, illum esse suum naturalem Filium palam fassus est.

Plutarchus.

Tradunt Plutarchus & Tranquillus, neminem Romanorum triumphum gloriam potiri valuisse; nisi, qui quinque millia hominum in bello occidisset. Hinc Iulius Caesar, noluit triumphans, urbis portam ingredi, antequam quinque illas insignes obtinisset victorias. Primam Gallicam, secundam Alexandrinam, tertiam Ponticam, quartam Africanam, quintam Hispanensem. Christus Dominus pariter, triumphans coeli portas ingredi noluit, quousque de quinque infestissimis hostibus victor euassisset, scilicet; de daemone, mundo, peccato, morte, & populo Hebraeo. D. etiam Isidorus refert, quod triumphus apud Romanos celebrari non potuerit, absque totius senatus consensu & vnanimi suffragio. Christi ascendentis triumphus, non solum consensu Angelorum omnium concordii suffragio, sed illum quantum potuit, auxit; & splendidior reddidit, omnibus victoriam triumphantis inclamantibus. Addit ultra D. Isidorus, apud Romanos moris fuisse, triumphantem purpuram indutum, coronam lauream redimitum, & manu sceptrum, cuius vertici aquila insidebat, gestantem incedere, & tandem in curru triumphali, usque ad Iouis capitolium duci. Vbi insignis orator eloquentissimam orationem, multis encomiis triumphantem, ad caelum usque efferens, declarabat.

Isidorus.

A mabat. In Christi ascendentis triumpho, quis haec ad amissum fieri non videt. Primum etenim verbum diuinum carnis purpuram indutum ascendit, cui Angeli acclamant: *Quare rubrum est vestimentum tuum.* Procedit fulgentissimam coronam redimitum: *Gloria & honore coronasti eum.* Gestat in manu gloriosam imperij sceptrum; ad cuius erectionem coelum & terra stupefacta cadunt. Stripat currum eius triumphalem innumera coelicolarum caterua, teste Regio vate. *Curru Dei decem millibus multiplex, millia latantium.* Adfunt ad magnificam ostentationis pompam captiui, quos secum ducit, ut fatetur Doctor gentium D. Paulus, inquit: *captiuam duxit captiuitatem:* Sed non more aliorum triumphantium seruituti addicendam; verum in libertatem dandam. Quia nouus triumphator Christus, non venit captiuare & opprimere: sed liberare, redimere, & consolari. Ac tandem ad capitolium, non fabulosi Poetarum Iouis, sed ad ipsam aeterni Patris dextram ascendit. ubi adest non vnus Orator, sed tot disertissimi & eloquentissimi Philologi, quot sunt spiritus Angelici, qui triumphantem summis encomiis laudant, acclamantes illud S. Ioannis. *Qui est Rex Regum, & Dominus dominantium.* Denique Romae olim consuetudo erat, ut peracto triumpho, his qui interfuerant, dona largirentur triumphatores: Christus quoque Dominus, confecto suae ascensionis triumpho, elargitur hodie toti mundo inestimabilia munera: *Dedit dona hominibus.* Elargitur fidem, ut iam illo in caelos abeunte, quem corporis oculis non cernimus, firmiorem eius fidem habeamus. Docet enim D. Hilarius hom. de Ascensione: quod Christi discipuli, dum continuam societatem cum Christo peragerent, illiusque & consuetudinis & familiaritatis consortio fruerentur, modicae fidei semper extitissent: illo vero iam absente, non modo diuinorum mysteriorum indefessi praecones, ac sacrosanctae fidei magistri,

Isaia 63.

Psalm. 2.

Psalm. 67.

Apoc. 9.

Ephes. 4.

S. Hieron.

Idem qui super.

Aelianus, Plinius, Aristoteles

Arrii, sed Catholicæ Religionis columnæ adeo solidæ exstiterunt, ut tyrannorum rabiem, inuidiâ animi fortitudine, Christum confitendo, tulerint. Sic planè vniuersa fidelium multitudo hæsitasset in fide, si præsentem semper haberet Christum. Quemadmodum luna quò remotius à sole recedit, eò plus luminis participat. Non absimili ratione Ecclesia Sancta, quò longius à se videt Christum ascendere, eò firmitus in eius fide radicatur. Elargitur Christus in hoc suæ ascensionis triumpho spem, quòd eius adiuuante gratiâ in cœlos simus conscensuri. ut docet S. Leo Serm. 1. de Ascensione. *Christi, inquit, ascensio nostra prouectio est; & quò processit gloria capitis, eò spes vocatur & corporis: hodie enim non solum paradisi possessiones, sed etiam cœlorum superna in Christo penetrauius. Quod comprobatur D. Augustinus in Soliloq. 15. inquit: ubi portio mea regnat, ibi me gloriosum agnosco. ubi sanguis meus dominatur, ibi me dominari sentio: & quamuis peccator sum, de hac communione gratiâ non diffido. Quasi diceret: Cum præmium hoc Christo capiti nostro tribuitur, omnibus corporis membris adeo comune est, ut illius triumpho non inmerito dicamur nos triumphare: illius coronâ, coronari: illius deniq; gloriâ glorificari. Elargitur charitatem: quia cum sit thesaurus omnium fidelium, illuc nostrum euocat desiderium & amorem, ubi ipse residet.*

Ostendi igitur vobis triumphantem ducem Christum Iesum. Ostendi quadrigam eius triumphalem, nubem lucidam. Ostendi comitatum, gloriam & pompam, & omnes totius mundi creaturas. Ostendi dona, fidem, spem, charitatem, nobis erogata. Ecquis igitur erit, qui non summâ in hoc triumpho gestiat lætitiâ: qui non omni dilectionis succendatur amore. Si enim duo illi Lacedæmonij Chilus & Ephodius, cum viderent quatuor suos filios, laureis coronis redimitos, ob victoriam in Olympicis ludis reportatam, tanto

A correpti fuere gaudio, ut animam exhalarent. Et vos hodiè Christum non è ludis Olympicis, sed è monte Caluariæ, cum victoriâ vestrâ salutis partâ, ascendentem in æterni Patris dextram, adeo solenni lætitiæ pompâ prosequimini, ut æternum cum illo possitis tripudiare.

E O D E M D I E CONCIO TERTIA.

B Sedet à dexteram virtutis Dei.

Christum ad dexteram Patris sedere, est eiusdem maiestatis, æqualis gloriæ, ac honoris esse cum Patre.

Tanta erat Christi Domini, pro æterni Patris gloriâ sollicitudo, ut non quæ sua erant, sed quæ Patris, omni studio querere voluerit. Ego non quero gloriam meam, sed eius, qui misit me. Hinc fundens preces ad Patrem pro discipulis, dicebat Ioan. 17.

Sanctifica eos in veritate, in quibus verbis rogabat, ut in ipso Christo, qui veritas est, sanctificarentur. quemadmodum exponunt omnes Sancti Patres, & ideo statim subiunxit. Sermo tuus veritas est. Quæ verba Venerabilis Beda ita exponit. Quid aliud dixit, quam ego veritas sum? Gracum quippe Euangelium λόγος habet, quod etiam ibi legitur, ubi dictum est. In principio erat verbum. Unde & hic poni potest, & in quibusdam codicibus positum est, & in quibusdam codicibus positum est, verbum tuum veritas est. Sed obstupescite, nouum dicendi modum, Sermo tuus veritas est. Nonne potius conueniebat dicere: Ego sum veritas. Ita quidem videtur esse, verum hoc non adeo ad gustum Christi accedebat, Patris gloriam atq; honorem in singulis oculis indefinenter considerantis, & studiosè quærentis. Maluit itaq; Christus dicere, Sermo tuus veritas est: quasi apertè innueret, sum quidem ego veritas, in qua homines sanctificari oporteat, sed quidquid sum, à te sum, & tibi id adscribendum

Ioan. 17.

Beda.

dum censeo, ut tu ea de causa laudem afficiaris. Considerate quoque Patrem, iisdem passibus, non quæ sua, sed quæ filij, similiter curantem. Et enim quemadmodum Filius doctrinam suam, non suam, sed Patris esse dicebat. Ioan. 7. *Mea doctrina, non est mea, sed eius qui misit me.* eò quòd Patris verbum, & sapientia ipse esset; ita Pater hominibus, ipsiusmet Christum, ut summum Doctorem audire præcepit, Matt. 17. *Ipsam audite.* Cur obsecro ipsum potius audiendum, præscribis Domine, & non te, cum sit filius tuus, & verbum tuum? ne miremini: potius enim Pater volebat considerari Christum reapse sapientiam summam esse; quam quòd ex se esset, & ideo ipsum, non se, audiri mandauit. Vicem ergo non semel, sed semper, indefinenter rependens Pater, quarebat gloriam Christi in quolibet suscipientium illum. Ut docet Origenes in Catena S. Thomæ ad cap. 6. Ioan. nec prius destitit, donec triumphantem Christum ad dextram suam collocaret. Cuius pulchram rationem reddit S. Ambros. lib. 3. de Fide cap. 7. affirmans, vidisse Patrem futuram Hæreticorum superstitionem, qui ut ipsiusmet Patris diuinitatem efferrent, Filij dignitatem, iniuste deprimebant. Ac proinde, quò magis illi pro Patre decerantes, ius Filij diminuabant, eò ipsemet Pater, quasi iuri suo cedens, vrbanius & honorificentius cum filio agere voluit. Ita censet D. Ambrosius citatus. Semper, inquit, ad dextram Filius sedet; nunquid melior Filius Patre? non hoc dicimus, sed charitas Dei honorat, humana iniquitas derogat, sciuit Pater ferendas esse de Filio quæstiones, prauit nobis, quod sequeremur pietatis exemplum, ne filio derogemus. Ecce Patris cum Filio, Filij cum Patre de gloria, & honore alteri personæ deferendo, mutuam concertationem, ut hinc intelligamus, id proprium veræ diuinæq; magnitudinis esse, non se supra alium efferre, sed proprio potius iuri cedendo, alium magis ac magis honorare.

Ioan. 7.

Matt. 17.

A Propter quod teste Theophylacto, hanc diuinarum personarum concordiam, claritatem appellabat Christus Ioan. 17. inquit: *Claritatem quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum.* Theophylactus exponit: *gloriam concordia dedi eis, scilicet, ut sint unum: ista enim maior gloria est, quam ea, quæ signorum. Nam sicut & Deum admiramur, quia non est seditio, neq; pugna in natura eius, & maxima ista gloria est, ita & illi, à concordia dico fiant clari.* Considerabimus itaq; quid sit, Christum ad dextram Patris sedere.

Ioan. 17.

Theophyl.

Torsit multorum capita, quid sit hæc Patris dextera, ad quam Christus in gloriosa sua ascensione dicitur consedis. Arriani enim per dextram Patris intelligunt ipsam eius diuinitatem, & ideo negant Christum esse verum Deum, quoniam non nisi post ascensionem, ad dextram Dei sedisse dicitur; cum tamen personæ diuinæ repugnet, non semper sedere à dextris Dei; iam enim eo ipso Deus non esset. Sed errant grauiter: sessio enim ad dextram Patris, non est ipsamet diuinitas, sed honor diuinitati debitus. Et ideo si loquamur de persona Christi diuina secundum se, indubitatum est, eam semper fuisse apud Deum, & ad dextram Dei, non solum ante resurrectionem, & ascensionem, sed etiam ab æterno, iuxta illud Ioan. 1. *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum.* Cuius sufficientissima ratio habetur, quia personæ diuinæ, cum sint naturæ vnæ, sunt à se inseparabiles, vnaq; in alia, & apud aliam dicitur esse. At verò si de persona Christi ratione naturæ humanæ hoc intelligatur, fateri debemus, Christum non nisi post suum in cœlos ascensum, sedisse ad dextram Dei, siquidem in cœlo, ubi dextera Dei indicatur, non ante suum in cœlum ascensum fuerat. Fuit nihilominus in terra semper dignissimus, ut ad dextram Dei, si vellent, sederet, tanquam verus Deus, & verus Dei Filius.

Sessio ad dextram Patris quid sit.

Ioan. 1.

S. Ambro.

C Per dextram itaq; Patris, significatur

ficatur eadem cum ipso dignitas & honor, æqualisq; maiestatis ac principatus Christus cum Patre esse. Hæc est mens D. Basilij lib. 1. aduersus Eumenium iniquientis: *Præterea si Dei, ut nos quidem credimus, dignitatis nomen est, à dextris determinata Filio Patris sedes, quid aliud, quam dignitatis æqualitatem significat.* Idem cenſet S. Athanasius orat. 7. contra Arianos. *Et ad dexteram sedens, non ad sinistram sedentem Patrem habet; sed ideo hoc dictum, ut quod dextrum ac magnificum est, ac Patri adscribitur, hoc ipsum quod Filius habeat.* Comprobat hanc veritatem S. Ambrosius ad Hebr. 1. loquens: *Confessus enim nihil demonstrat aliud, nisi honoris æqualitatem: Si enim minorationem vellet ostendere, nunquam diceret, ad dexteram, sed potius ad sinistram eum sedere.* Quod magis adhuc declarat Serm. 60. *Nec, ait, mirum, si unus sedis offertur. Filio confessus à Patre, qui unus est substantia, & natura cum Patre. Cur autem ad dexteram Filius esse dicatur, mouet aliquem fortasse. Licet enim dignitatis gradus non sit, ubi plenitudo diuinitatis est; tamen ideo ad dexteram sedet Filius, non quod præferatur Patri, sed ne inferior esse credatur.* Quod palam innuere voluit Deus Psal. 109. *Filius alloquens: Sede à dextris meis.* Quæ verba S. Remigius apud S. Thomam in Catena sic exponit. *Quod dicitur sede à dextris meis, non intelligendum est, quod Deus corporeus sit, ut dexteram, aut sinistram habeat; sed à dextris Dei sedere est, in honore & æqualitate paterna dignitatis manere.* Subſcribit demum S. Damascenus lib. 4. de fide cap. 2. *Per paternam, inquit, dexteram vocabulum, nihil aliud significamus, quam diuinitatis honorem atq; gloriam, in qua cum Dei Filius, ut Deus eiusdemq; cum Patre substantia, ante secula esset, ad extremum incarnatus, corporeusq; modo confidet, in eandem nimirum gloriam adſcit à ipsius carne, una etenim eademq; cū sua carne adoratione ab omnibus rebus conditis adoratur.*

Et profecto, Christo Domino talis gloria, & sessio ad dextram Patris, non solum vt Deo, sed etiam

vt homini debebatur ex iustitia.

Nam licet inter Deum & hominem ptoprie & in rigore non reperiatur iustitia, propterea, quod per iustitiam vnus fiat debitor alterius. Deus autem non potest effici debitor creaturæ, neq; illi obligari, siquidem debitor, in quantum debitor, est inferior creditore; Deus autem est supra omnia. Deinde, quia debitor non persolvens debitum, facit iniuriam creditori; Deus autem nulli potest facere iniuriam, etiamsi omnes beatos repelleret à sua beatitudine, cum omnia sint sub potestate & possessione eius. Insuper quia Deus est Dominus totius vniuersi, proinde nullâ creaturâ indiget, nihilq; ab ea potest recipere, quod cedat in vtilitatem ipsius. Vt fatetur Apostolus Lucæ 17. *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite serui inutiles sumus.* Quod ingeniosè tetigit Aristoteles 6. & 8. Ethic. cap. 14. affirmans, parentes, non dici propriè debitores filijs, quia quidquid est filius, est ipsius Patris. ergo multo magis Deus, non potest dici debitor creaturæ, alias non haberet plenum & liberum totius mundi dominium. Nihilominus tamen inter Deum & creaturam, datur aliqua ratio iustitiæ, si consideremus illud æquale, quod pertinet ad iustitiam, non quatenus est æquale in rigore, sed quatenus est æquale possibile, vel proportionabile. Licet enim creatura non possit reddere Deo æquale rigorosum; bene tamen potest reddere æquale proportionale, sibi que possibile secundum paruitatem nostræ potentia, in quantum videlicet creatura retribuit Deo, quod potest iuxta suam paruitatem. Nam quemadmodum Deus, reddit creaturis, secundum excellentiâ suæ potentia abundantius, quam petimus, aut intelligimus; ita creaturæ reddunt Deo, quod est illis possibile, & proportionale. Hinc immalis attenditur iustitia comutatiua, inter Deum & creaturam in hoc, quod quia creatura peccat contra Deum tantum vel tantum ex sua malitia,

Iustitia
cur inter
Deum &
creaturam
propriè
non detur.

Lucæ 17.

Parentes
non sunt
debitores
filijs.

Deus ma-
li secun-
dum iusti-
tiam com-
mutatiua
retribuit.

litia, ita punitur à Deo, non præcisè secundum quantitatem culpæ: posset enim Deus magis & magis punire, sed secundum eius voluntatem, & secundum condecenciam diuinæ bonitatis ac prouidentia. Sicut quippe decet in bonis, quod ex parte Dei sit excessus, ex parte verò creaturæ defectus, hoc est, vt Deus præmii abundantius, quam nos mereamur. Ita in punitione malorum decet, vt sicut ex parte creaturæ est excessus in peccando, sic ex parte Dei, sit defectus in puniendo, iuxta communem Theologorum sententiam, asserentium, quod Deus præmii ultra condignum, & punit citra condignum.

Ex hoc fundamento deduco, gloriam sessionis ad dexteram Patris, Christo etiam vt homini ex iustitia fuisse debitam. Nam dicit Psalmista Psal. 61. *Deus reddet unicuique secundum opera sua.* Cum autem Christus laborauerit plusquam omnes, debuit illi dari gloria & sedes. super omnes Angelos, & super omnes homines. Præterea, quia ratio & iustitia Dei hoc postulat, vt qui se humiliat, exaltetur; cum autem Christus se prorsus infra omnes creaturas humiliauerit, oportebat vt etiam sublimaretur supra omnes creaturas, hoc est, vt ad summam gloriam diuinitati debitam eleuaretur, quod sessione eius ad dexteram Patris sufficienter exprimitur. Sessio enim ad dexteram Dei, diuinitatis Christi euidentissimum habetur argumentum: quoniam par Deo minimè esse potest, qui Deus non est. Quippe omne, quod Deus non est, infra Deum est, proinde impar Deo. Cum ergo Christus sedeat ad dexteram Dei, non tanquam post Deum primus, vt impiè blasphemant Ariani; sed tanquam æqualis Deo, & ab ipso potestate ac maiestate nihilo differens, vt docet Scriptura sacra ad Philip. 2. *Dominus Iesus Christus in gloria Dei Patris.* Quæ verba S. Thomas in commentar. huius loci explicans, dicit: Non dixisse Paulum, in simili gloria, sed absolute in gloria: quia Christi

Psal. 61.

Philipp. 2.

ac Patris, vna & eadem est gloria atq; maiestas. Sic enim expresse docet Scriptura sacra Philip. 2. *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo.* Quod de æqualitate absoluta omnino intelligendum esse docet D. Paulus Hebr. 1. illis verbis: *Ad quem autem Angelorum dixit aliquando, sede à dextris meis.* indicans manifestè, non solum de facto, nullum Angelum sedisse ad dexteram Dei, sed neq; sedere potuisse, cum ista sessio ratione æqualis cum Deo diuinitatis, soli Christo conueniat; nulli autem Angelorum æqualem esse Deo in diuinitate conuenire potest.

Et licet Ariani contendant, posse si Deus velit, hominem vel Angelum, diuinum honorem sibi vindicare, etsi naturâ non sit Deus; id tamen blasphemum esse, & illi mandato Dei: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias,* summe repugnare, nemo est qui non videat. Quoniam sicut sola natura diuina Deum verum facit; ita sola cultum diuinum meretur: Zelosè hanc veritatem propugnant Gaudentius, & Sanctus Ambrosius, Christi diuinitatem & consubstantialitatem cum patre, ex eo maximè deducentes, quod Christo diuinum honorem exhibendum præcepit Deus. Philip. 2. *Dedit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu flectatur omne genu.* Super quæ verba citati Patres ita discurrunt. *Consideremus nunc dicta, & sic aduertamus vim locutionis. Certè nomen, quod super omne nomen est, Dei nomen est. Sed si per naturam non constat hoc nomen, non est super omne nomen: appellatum enim nomen in solo vocabulo est, non in nobilitate natura, & adoptiuo Deo non flectis creatura genu, sed vero, non concreatura. Et quomodo fieri potest, ut homo sit in gloria Dei Patris? Etiam si adoptiuus Deus sit homo, in gloria Dei Patris non potest esse: nam ei hoc competit, qui natus est de Deo. In gloria enim Dei Patris esse, nihil differre à Deo est, ut una gloria sit Patris & Filij per communem substantiam, & virtutem, est enim*

Philipp. 2.

Hebr. 1.

Philipp. 2.

Gaudentius
S. Ambrosius.

hac

hac unitas natura. En manifestam veritatem, quod nulli creaturæ, quantumlibet eminenti, & à Deo sublimatæ, diuinus honor exhiberi queat. Cum ergo Christus eodem honore, quo Deus Pater adoretur, quis non fatebitur eum esse naturâ Deum. Hinc illa vox Christi ad Patrem. *Pater clarifica me eâ gloriâ, quam habui apud te ipsum, priusquam mundus fieret.* hoc est, ut gloriam diuinitatis, quam apud Deum Patrem Filius Deus semper habuerat, cum tota naturæ corporeæ substantia possideret.

Confedit igitur hodiè ad dexteram Patris Christus, ut videlicet in toto orbe terrarum de eo prædicetur, quod sit verus Dei Filius, Patri in natura æqualis: quia teste Diuo Ambrosio. *In gloria Dei Patris esse, nihil differre à Deo est, ut una gloria sit Patris, & Filij per communem substantiam, & virtutem.* Verum tota hæc gloria, quam diuina natura semper habuit, in assumptam humanitatem, ad dexteram Patris collocatam, deriuata est. Causam assignat S. Leo Serm. 8. de Epiphania Domini. *Ut quem venerabatur in cunis humiliter iacentem, ipsum sine differentia, adorent, cum Patre regnantem.* Hoc sensu intelligendus est S. Hilarius in Psal. 68. verba illa: *Dominus Iesus est in gloria Dei Patris,* ita exponens: *id est, susceptus homo, in naturam diuinitatis acceptus, & à Patre mundo manifestatus, quod sit eiusdem throni & regni, æquo gradu particeps.* Hinc meritò post resurrectionem suam ad Apostolos dicebat. *Da-*

ta est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Matt. 28. Vbi si inquiras, cur id datum sibi affirmet Redemptor noster, quod ab ipso separari nunquam potuit, cum ei hæc potestas ab æterno innata esset. Responder S. Paschasius, eam potestatem, quatenus homo erat, Christum accepisse, quam ut Deus ipse semper habebat, ut sic in utraq; natura Christus vnus Deus agnosceretur. *Quia in duabus naturis vnus est Christus, in humanitate scilicet ac Deitate, vnâq; persona in Trinitate*

Deitatis. Et quia Christus vna persona est, secundum humanitatem ait, *data est mihi omnis potestas; secundum verò diuinitatem, in qua æqualis est Patri, dicit: Tua omnia mea sunt, sicut & mea, tua sunt.* Ac per hoc Christus in utraq; natura, vnus Deus, vnus omnipotens. Quia dum per connexionem mutuam, & caro verbum Dei gerit, & Filius Dei fragilitatem carnis assumit, cum sponsa carne ascendens illuc, vnde sine carne descenderat, recipit iam claritatem illam, quam dum ante mundi constitutionem habuisse ostenditur, Deus manifestissimè comprobatur. Cum non solum, quoad diuinitatem, sed etiam quoad humanitatem, ad dexteram Patris sedere, dicitur.

Neq; obstat, sessionem ad dexteram Patris, soli diuinitati Christi tribui à Cyrillo Hierosolymitano Catechesi 14. in fine, Cyrillo Alexandr. lib. 1. in Ioan. cap. 22. S. Athanasio orat. 2. contra Arian. S. Basilio lib. de Spiritu Sancto cap. 6. Ergo ista sessio ad dexteram Patris, non refunditur in humanitatem Christi. Respondetur enim consequentiam nullo fundamento niti; quia sessio ad dexteram propriè loquendo, conuenit supposito. Proinde ipsamet dignitas, seu primaria sessionis ad dexteram significatio, quæ est gloriæ, maiestatis, omnipotentis, & diuinitatis æqualitas, non competit Christo, nisi propter diuinam naturam, & suppositum Iesv Dei ac hominis. At verò honor iste ac dignitas, & sessio ad dexteram secundum metaphoram accepta, congruentissimè Christo secundum humanam naturam tribuitur. Quemadmodum resurrectio, & ascensio, ratione humanitatis eidem competit. Et in hoc sensu sessionem ad dexteram Patris, Christo ut homini tribuit Origenes tract. 12. in cap. 20. Matth. Chrysosth. hom. 3. in Epistolam ad Ephes. Ambro. lib. 2. de Fide cap. 4. & Theodoretus in Epistolam ad Hebr. 1. qui dicit: *Illud autem, sedes ad dexteram maiestatis in excelsis, hu-*

manè

manè dictum est: cum enim esset altissimus, seipsum humiliavit, & cum Deus esset, homo factus est. Non cum esset humilis, in altum euectus est, neq; cum esset homo, Deus factus est, sed ut Deus quidem, erat vniuersorum Dominus, ut homo autem accepit gloriam, quam habuit ut Deus. Comprobat hoc ipsum Diuus Ambro. in eandem Epistolam scribens, vbi verba illa, *ad quem autem Angelorum dixit aliquando, sedes à dextris meis,* ita exponit. *Victori Filio & per Sanctam Incarnationem totius mundi triumphatori, post resurrectionis gloriam honorabilis confessus paterna maiestatis offertur, ut per hunc situm, suscepta humanitatis gloria declaretur.*

Gloriam itaq; supremam Christus in sua humanitate ad dexteram Patris eleuatus, quam suis operibus in redemptionem generis humani factis promeruit, hodiè recepit, hoc est, diuinitatis honorem, ut eodem cultu, qui summo Deo debetur, omnis creatura eum adoret. Proinde & nos cum Dominum vniuersorum, ac Patri æqualem agnoscendo, sedentem à dextera throni maiestatis in cælis, cultu latriæ humiliter veneremur, eius clementiam, ac discordiarum pacificationem in regno nostro postulando. Qui sedes ad dexteram Patris miserere nobis.

E O D E M D I E CONCIO QVARTA.

Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur.

Christus se benignum credentibus; incredulis verò seuerum exhibet.

Postquam D. Paulus trecenta & quinquaginta milliaria germanica in circuitum, & propè quadringenta in longum peragrasset, hoc est, eas oras, quæ in septentrionali sunt plaga, & ad meridiem vergunt, adijs-

set; in illisq; impleuisset Euangelium Christi, hoc est, vberimum prædicationis retulisset fructum, multiplicatâ per orbem Ecclesiâ sanctâ. Roman. 14. *Ita ut ab Hierusalem per circuitum vsq; ad Illyricum expleuerim Euangelium Christi.* Dicebat sibi iam locum non fuisse in remotissimis illis locis: *Nunc verò ulterius locum non habens in his regionibus; cupiditatem autem habens veniendi ad vos.* Dicebat inquam se locum non habuisse in illis terris: quia iam sufficienter per illum disseminatum fuit Euangelium: iam vbi que erant Christiani, Episcopi, Presbyteri, quorum curâ ac operâ, & fideles conseruarentur, & gentes conuerterentur. Christus pariter, postquam repleuisset terram suâ præsentia, & gloriâ, iuxta illud Apostoli Isaia 6. *Plena est omnis terra gloria eius;* postquam instituisset Apostolos, quorum curâ & prædicatione sufficienter mundus in fidei mysterijs instrueretur, statim à die triumphalis suæ resurrectionis, locum sibi in terris amplius non esse videns, terra quippè mutationi & vicissitudini continuè obnoxia, tanti Principis capax non erat, ideò tanquam supremus Monarcha & legislator, cælum conscendit, utpotè impassibile & splendidum, ac suo corpori glorioso maximè proportionatum. Et quia optimi legislatoris proprium est, præmium & pœnam proponere suis subditis, ut illis amorem pariter & timorem inculcat, ut si non amore legem seruare velint, saltem formidine pœnæ id faciant. Quod ipse Deus in veteri testamento sufficienter docuit, qui ut sererum omnium Dominum, ac supremum legislatorem, ostenderet, vniuersis hominum filiis præmium pariter ac pœnam simul comminatus est. Exodi 20. *Honora-*

patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longauus super terram, & qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. Et Deutor. 4. ac Isaia 1. *Si volueritis me, bona terra comedetis, si non, gladius denotabit vos.* Ideò Christus Dominus, ut se pariter verum Deum, ac

T t t

supre-

Rom. 14.

Isaia 6.

Exodi 20.

Theodore

supremum legislatorem ostenderet, primum fidelibus; terrorem verò incredulis hodiè proponit, dicens: *qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur.* Per quod inprimis probat se esse optimum Principem, quia bonos amat; malos autem odio habet, quod proprium est bonorum Principum, iuxta doctrinam S. Pauli Rom. 13. *¶ 3. Nam Principes non sunt terrori boni operis, sed mali; vis autem non timere potestatem, bonum fac, & habebis laudem ex illa.* Vbi ostendit Apo-

Rom. 12.

stolus, Principes non esse terrori bono operi, hoc est, bona operantibus; sed malo operi, id est, malè agentibus: quia Principibus incumbit ob stare sceleribus, & virtutes promouere. Probat deinde se esse supremum legislatorem, quia incredulis seueritatem, & pœnam damnationis incutit: *qui verò non crediderit, condemnabitur.* Quod vtrumq; eleganter deducit S. Paulus Rom. 11. *¶ 22.* verbis illis: *Vide ergo bonitatem & seueritatem Dei: in eos quidem, qui non crediderunt, seueritatem; in te autem bonitatem Dei, si permanferis in bonitate: alioqui & tu excideris.* Considerabimus itaq; hodiè Dei erga fideles benignitatem, erga incredulos verò seueritatem.

Rom. 11.

Ex duobus maximè fundamentis derogare videtur Deo, ne se alijs benignum, alijs seuerum exhibeat. Inprimis, quia omnes æqualiter diligit, vt palam fateretur Scriptura sacra Sap. 6. *Pusillum, inquit, & magnum ipse fecit, & æqualiter est ei cura.* Si ergo æqualem curam habet de omnibus, dubio procul & amorem æqualem erga omnes: quippè eo modo diligit, quomodo est ei cura. Et manifestè hanc Scripturæ sacre auctoritatem suadet ratio: quia Pater æternus eadem dilectione, quâ diligit Filium, diligit quoq; homines; cum autem dilectio, quâ Pater diligit Filium, sit summa, & in summo non reperiatur magis ac minus, sed solum æquale, sequitur quòd omnes homines diligit dilectione summa,

Sapient. 6.

proinde æquali. Verum, si rem intimius scrutari voluerimus, allatam Scripturam, minimè doctrinæ Evangelicæ contradicere agnoscemus. Nam de dilectione Dei dupliciter possumus loqui, nimirum secundum essentiam, seu actum essentialem, tunc non est dubium, quòd Deus æqualiter diligit omnes homines: quia vnico & eodem simplici actu indiuisibili, qui est diuina vsia, quâ Deus & se, & omnia alia à se diligit. Si verò loquamur de dilectione, quantum ad efficaciam, seu effectum consequentem, tunc Deus non omnes creaturas, nec omnes homines æqualiter diligit. Ratio, quia effectus ab ipsa Dei dilectione procedentes, sunt inter se ordinati, quidam maiores, & quidam minores, vnde cum homo sit amicus Dei per charitatem, ideo iuxta augmentum vel decrementum charitatis nostræ erga Deum, amor diuinus in nos descendit.

Quantum verò attinet, ad allata Scripturæ sacre loca: inprimis, quando Sapient. 6. dicitur, quòd Deo æqualiter sit cura de omnibus, sensus iste est, quòd Deus non sit acceptor personarum, ita vt habeat curam vnus, & non alterius: hoc enim alienum est à prouidentia Dei. Cum hoc tamen stat, quòd Deus ordinatissimè communicet bona sua creaturis, alijs maiora, alijs minora. Proinde hæc auctoritas non excludit ordinatam boni communicationem, sed solum excludit personarum acceptionem, quæ est inæqualitas, non solum deficiens à bonitate æqualitatis; verum etiam à pulchritudine ordinis, & ideo reprehensibilis, nec in Deo locum habere potest. Et licet Deus Pater eodem actu dilectionis diuinæ, diligit homines, quo & filium suum, eo quòd actus ille dilectionis sit simplicissimus, non habens partes, nec remissionem aut intensiorem: hinc tamen non sequitur, quòd omnes homines diligit dilectione summa, proinde æqualiter. Quia ista dilectio ex parte connotati,

Dilectio Dei dupliciter consideratur.

Deus non omnes æqualiter diligit.

hoc est; boni voliti, est multiplex & diuersa; sicut & connotata sunt, diuersa, nimirum bonum creatum, & bonum increatum. Quando enim dicitur, Deus Pater diligit Filium suum, connotatur communicatio boni summi & infiniti; cum verò dicitur, quòd Deus diligit creaturam, siue hominem, connotatur communicatio boni creati, & finiti. Vnde quia bonum increatum ac infinitum, magis est amabile; quàm bonum creatum & finitum, ideo Deus plus diligit suum Filium, ac seipsum, quàm hominem, & quamlibet aliam creaturam ex parte obiecti voliti, & vnum hominem, quàm alium, cui se magis per gratiam ac dona cœlestia communicat.

Ex altero quoque fundamento, derogare Deo videtur, ne cum alijs clementer, cum alijs seuerè procedat: quia nihil magis desiderat, quàm salutem omnium, iuxta doctrinam Apostoli 1. ad Timot. 2. *Deus vult omnes homines saluos fieri.* Quem locum Sanctus Thomas ita exponit, quòd Deus velit omnes homines saluos fieri: quia ipse Deus vult, & facit, vt iusti homines velint, & desiderant omnes homines saluos fieri. Deus itaq; vult, & facit nos velle: quia causat in nobis desiderium tale, vt velimus omnium hominum salutem. Hæc expositio arridet Diuo Augustino libro 22. de Ciuitate Dei cap. 2. & libro 4. super Genesim cap. 9. vbi docet, quòd Deus dicitur facere, & velle illud, quod dono suo facit alios facere, & velle.

1. Tim. 2.

Atque in hoc sensu explicatur illud Rom. 8. *Ipse Spiritus postulat pro nobis,* id est, postulare nos facit: effectum enim, quem Deus facit in nobis, Deo tribuimus. Similiter illud Genesim 22. Nunc cognoui, quòd timeas Deum, id est, feci te cognoscere, quòd timeas Deum. Ac insuper illud de Iuda Act. 1. *Possedit agrum de mercede iniquitatis:* quia ex pecunia, quam ipse receperat pro venditione Christi, Principes Iudæorum emerunt agrum figuli, quem ideo Iudas dicitur possedisse, quia fecit illos

Rom. 8.

Act. 1.

possidere agrum illum. Sanctus verò Augustinus Enchiridij cap. 103. docet, in hac sententia D. Pauli, *Deus vult omnes homines saluos fieri*, distributionem factam esse pro generibus singulorum, & non pro singulis generum, id est, pro omnibus hominum statibus: quia ex omni hominum statu aliquos Deus vult saluari. Nihilominus verisimilius est, Christum, sicut pro omnibus & singulis mortuus est, ita etiam omnes & singulos velle saluos fieri.

Verum & hoc non obstat: licet enim Deus omnes saluos fieri velit; alijs tamen iustè indignatur, alios meritò benignè complectitur: quia hoc vtrumq; duplici voluntate operatur, quod sic deduco. Deus voluntate antecedenti, vult omnes homines saluos fieri; voluntate autem consequenti, alios seuerè vult punire. Sic docet D. Damascenus lib. 2. Orthodoxæ fidei cap. 29. & S. August. lib. de Spiritu & litera cap. 33. & lib. de correptione & gratia c. 15.

In Deo voluntas duplex, antecedens & consequens.

S. Damasc.

S. August.

vbi dicit: *Voluntate antecedenti Deus vult omnes homines saluos fieri; quia omnibus dedit naturam capacem beatitudinis, ordinabilem ad vitam æternam; sed considerando personam cuiusq; hominis in particulari, non vult omnes homines saluos fieri: quia voluntate consequenti vult malos damnari, & bonos beatificari.* Quod S. Thomas declarat exemplo Iudicis, qui voluntate antecedenti, vult omnes ciues suæ Reipub. viuere; sed voluntate consequenti, vult homicidam occidere. Eodem planè modo Deus, considerans naturam hominis in communi, & quòd omnibus dederit liberum arbitrium, præcepta, & Sacramenta, quibus possent saluari, vult omnes saluos fieri voluntate antecedenti; sed tamen animaduertens conditionem malorum, & circumstantias omnes, vult sceleratos omnes damnari. Et hæc posterior voluntas est consequens: quia contemplatur rem in particulari cum omnibus circumstantijs eius. Prior autem est antecedens: quia considerat rem in vniuersali.

Quid sit voluntas Dei antecedens & quid consequens.

Ttt 2

Quid

Quid sit autem ista voluntas Dei antecedens, & quid consequens, optimè explicat S. Damascenus l. 2. cap. penult. ubi dicit, quod voluntas antecedens sit voluntas eorum, quorum nulla causa meritoria in nobis præcedit; sed ipsorum causa, est gratuita Dei voluntas. Cuiusmodi sunt vniuersa bona, quæ habemus, & quæ Deus vult nobis antecedenti voluntate: quia nihil præcedit in nobis ante Dei voluntatem, quod sit causa volitionis eorum. Voluntatem verò consequentem eam esse dicit, quæ est eorum, quorum causa meritoria est in nobis, vti est punitio. Nam Deus, idè nos punire vult, quia peccamus, proinde peccatum est causa meritoria pœnæ, quam Deus nobis infligit. Et quoniam ea, quæ sunt in nobis, aut sunt bona, aut mala: idè si sunt bona, Deus illa nobis vult antecedenter, & ex seipso tanquam ex prima causa, & radice omnium bonorum nostrorum. Si verò sunt mala, tunc vel sunt mala pœnæ, vel culpæ. Si mala pœnæ, Deus ea nobis vult consequenter, id est, ex causa nostra: non enim sine causa nostra, & demerito nostro punit nos Deus; licet sine causa nostra, & merito nostro sæpè nobis largiatur bona. Si verò sunt mala culpæ & peccata, tunc ea Deus neutro modo nobis vult, proinde neque antecedenter, neque consequenter: quia illorum nobis non est causa. Neque enim Deus vult, vt peccemus, neque hoc in nobis efficit. Saluat itaque Deus homines antecedenter: quia salus hominum ex Deo est, & ex gratuita Dei voluntate principaliter, tanquam ex causa principali efficiente nostræ salutis, licet etiam requirantur nostra bona opera, tanquam causa meritoria & dispositiua. Punit verò nos consequenter, quia punitiois & damnationis nostræ, principalis causa est peccatum, & demeritum nostrum.

Cum ergo dilectio Dei erga nos, procedat ex voluntate antecedente; seueritas verò & punitio ex conse-

quente, quid mirum, quod suis fidelibus præmium æternæ promittat salutis; infidelibus verò damnationis pœnam comminetur. Cum enim per fidem accedamus ad Deum, eiusque amicitiam, vt docet S. Bonauentura de materia fidei: *Fides*, inquit, *quantum est de sui ratione, nata est mouere affectum ad amorem Dei*. Quod quidem non sic intelligendum est, vt putauit Lutherus, quasi qui habet fidem, protinùs habeat charitatem, & alias virtutes, & quod non possit quis habere fidem sine charitate. Sed in hoc sensu, quod fides, quantum est de se, inclinet & moueat affectum ad amandum Deum. Quia obiectum bonum voluntati propositum, quantum est de se, mouet illam ad amandum & appetendum illud; cum hoc tamen stat, quod voluntas possit illud non velle, vt manifestum habetur in peccatore Christiano, qui licet habeat fidem inclinantem ad amandum Deum, non tamen habet charitatem, cum inquam fides moueat nos ad amandum Deum, æquum est, vt Deus quoque in amorem suorum fidelium propendeat; in omnem verò seueritatem & vindictam infidelium excandescat, necesse est: quia Dei Filium pro se ipsis exinanitum, passum, & mortuum, nec Deum verum esse credunt, nec vt Deum adorare volunt.

Quod deplorat S. Paulus 1. ad Corin. 1. *Prædicamus*, inquit, *Christum, Iudæis quidem scandalum, Gentilibus autem stultitiam*. Cur scandalum? cur stultitia? Equidem idè, quod vterque populus summam in Deo maiestatem, ingentemque & admirandam magnitudinem profiteretur. Iudæus quippè dicebat, ego eum Deum colere solitus sum, qui decemplici castigatione percussit Ægyptum, omnesque eius primogenitos trucidauit: qui exsiccauit spiritu suo maria, barbarum Regem cum curribus, & equitibus suis in profundum aquarum demersit: qui eduxit populum suum in exultatione, atque ipsum in manu potenti, & brachio excelso per desertum

S. Bonau.

1. Cor. 1.

Gregorius Nazianz.

sertum gloriosè traduxit: qui vt daret legem in monte Sinai, minaci dignitate, crebris ignibus cœlum omne turbauit, & sexcenta huius generis egregia facinora, me spectante perfecit. Illum verò quomodo vt Deum cognoscam, & adorabo, quem in serui forma, imò verò, vt malum seruum, vapulatum, percussum, & cruci suffixum video. Gentilis pariter aiebat, quomodo Deos meos augusta maiestate verendos, Iouem iacentem fulmina, etsi personam dissimulet, vt fortem, & præferocem taurum, horrendis mugitibus æra, & terras concutientem; Neptunum triumphali curru maria tranantem; Martem bellico furore ardentem, hominesque inflammantem, cum Deo ege- no, paupere, exinanito, euacuato, sicut aqua diffuso, vitamque in cruce profundente commutabo? Instabat hæc audiens, cum lachrymis Paulus, o boni viri, cur Christo Deo meo diffiditis? quid in ipso displicet vobis? An quod propter vos egenus factus est, vt vos diuites essetis? An quod ille paruulus, ille infantulus, vt vos viri possitis perfecti esse? An quod ille inuolutus in panis, vt vos a mortis laqueis absolueremini? An quod spineam gestauerit coronam, vt vos coronæ gloriæ adipisceremini? Quod percussus, vt vos sanaremini? Quod mortuus, vt in vos vitam transfunderet? Quod sepultus, vt vos resurgeretis? Quod descenderit ad inferos, vt vos ascenderetis in cœlos. Obstupescit hoc S. Gregorius Nazianz. exclamans. *Iræ & marore impleor propter meum Christum, (utinam ipsi quod mecum doleatis) cum eum hac de causa contemni, ac pro nihilo haberi inspicio, propter quam eum maxime honorari par erat. An idcirco dic mihi, humilis & abiectus est, quia propter te humilis? An idè creatura, quia de creaturis sollicitus? An idè tempori subest, quia eos, qui tempori subsunt, inuisis?*

O pectora cæca! imò verò hinc gentiles, hinc Iudæi, Christum verum Deum, & inanium deorum suorum ludibria maxime cognoscere

debuerant, quod pro illorum, & nostrum omnium salute, abiectissima, quæque pati non respuerit. Hic enim proprius veri Dei character est, prodesse, opem ferre, pro suorum salute indefessas excubias facere. Equidem Deus noster hac inter alias de causa exinanitus erat, vt exitialem Deorum gentilium religionem, siue superstitionem, qui temere demortui, & fulminum ictu conflagrati in fabulis decantantur, è medio tolleretur, tantoque erroris vulnere medicinam adhiberet. Ita concludit D. Cyrillus Hierosolymit. Catech. 6. *Rescensent*, ait, *& suorum Deorum mortes, casus, & ruinas, & fulminis ictu deflagrationes. vides, de quanta maiestate qui descenderunt? Nunquid frustra & incassum Filius Dei de cœlo descendit? nonne ut tantum vulnus curaret?* Ergo quia Christus, non frustra & vanè à suæ maiestatis folio in terras descendit, sed vt in tui humilitate iacentem mundum erigeret, & pro suo homine, pro sua imagine ac similitudine sese humiliaret, meritò tam Gentiles, quam Iudæi, eum humiliatum, percussum, & animam exhalantem prædicante Paulo audientes, in eum credere debebant, quod cum credere nollent, æternam damnationem sibi accersuerunt; quia omnis qui non crediderit, condemnabitur. Qui autem crediderit, saluus erit, vt præclarè discurret. S. Leo Serm. 18. de Passione. *Transferunt*, inquit, *vera. & ecce facta sunt omnia noua, ut vniuersorum in Christo credentium, & in Sancto Spiritu renatorum per ipsum, & cum ipso, una esset passionis societas, & resurrectionis æternitas*. Quod clariùs adhuc enucleat Diuus Paulus ad Coloss. 3. *Mortui*, inquit, *estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo, cum Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum illo in gloria*.

Promittit denique Christus suis fidelibus æternam salutem, incredulis verò minitatur damnationem, qui crediderit saluus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur. Quia fides est fun-

S. Cyrillus Hierosoly.

S. Leo.

Ad Coloss. senties 3.

est fundamentum, medium, & radix iustitiæ, iuxta illud Apostoli Roman. 1. *Iustus ex fide uiuit.* Fides autem hæc ex qua iustus uiuit, est donum Dei, quo omnibus mysterijs à Deo reuelatis assentimur. Quia sicur ex fide, ut initio, radice, dispositione, vita nostra procedit; ita ex eadem fide iam formatâ, & per charitatem operante, vita iustorum perficitur, & permanet. Qui autem fidem veram non habent, quia carent radice iustitiæ, ac fundamento salutis, sunt uasa ad interitum apta, ut palam fatetur scriptura Abacuc. 2. *Ecce qui incredulus est, non erit recta anima eius in semetipso, iustus autem in fide sua uiuet.* Quæ uerba S. Ioan. c. 3. ita exponit. *Qui credit in filium, habet uitam æternam, qui uero incredulus est, non uidebit uitam.* Per quod ostendit, incredulo sufficere incredulum esse, ad hoc, ut non habeat uitam, uerum ut aliquis uitam habeat, non satis esse, ut iustus sit quacunq; iustitiâ conformi cuicunq; regulæ rationis, cuiusmodi est iustitia legis scriptæ, aut naturalis, quæ solummodò est iustitia moralis; sed necesse est, ut sit iustus ex fide, hoc est iustus eâ iustitiâ, quæ tanquam à radice oritur ex fide, uel illi, ut fundamento innititur, & eius regulæ conformis est. Quia hæc sola iustitia est supernaturalis, & diuina, proueniens formaliter à gratia gratum faciente, ut à præcipua & intrinseca forma, & ideo sufficiens ad saluandum hominem, si in ea permanserit. Hinc infert D. Paulus ad Hebr. 10. v. 39. *Nos autem non sumus subtractionis filij in perditionem, sed fidei in acquisitionem anima.* Quasi diceret: non sumus increduli, quos sequetur perditio; sed filij fidei, quibus promittitur hereditas Galat. 11. v. 5. & 7. *Cognoscite inquit, quia qui ex fide sunt, hi sunt filij Abræ: prouidens autem scriptura, quia ex fide gentes iustificat Deus, prænuntiavit Abræ: quia benedicentur in te omnes gentes: igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fidei Abraham.*

Neq; moueant quempiã illa Pro-

phetæ uerba Abac. 2. *Iustus autem in fide sua uiuit.* Cui lectione proxima est uersio Symachi apud S. Hieron. in citatum locum: *iustus, inquit, per fidem propriam suam uiuet.* Quasi per fidem suam, & propriam, intelligatur fides nuda, & bonis operibus destituta, quam solam hæretici arbitrantur, iustificare hominem, decepti illis uerbis Rom. 3. v. 28. *Arbitramur hominem iustificari per fidem, sine operibus legis.* Et illis Ephes. 2. v. 5. *Saluati estis per fidem, non ex operibus.* Quia ibi Apostolus in iustificatione hominis, solum excludit opera antecedentia fidem: cum fides non detur ex operibus præcedentibus, utpote donum Dei gratuitum. Similiter excludit opera legis Mosaicæ, hoc est sine circumcisione, Neomenijs, obseruatione Sabbathi. Quod inde constat, quia totum intentum Apostoli fuit, in citatis uerbis ostendere, neq; Iudæos ex nuda obseruatione legis Mosaicæ, neq; gentiles propter bona opera ante fidem Christi susceptam perpetrata, iustitiam à Deo potuisse consequi aut consecutos esse. Cæterum non excludit opera sequentia fidem, ut sunt actus timoris, spei, dilectionis; imò potius docet non solum fidem iustificare, licet sit initium salutis & iustificationis; sed etiam timorem, spem, & dilectionem, hoc est quòd ista opera ad iustificationem disponant: homo enim impius non potest iustificari, seu iustitiam inhærentem, ac remissionem peccatorum consequi, nisi per præuias dispositiones, quæ sunt actus fidei, timoris, spei, dilectionis, contritionis, &c. Non quòd huiusmodi actus mereantur coram Deo remissionem peccatorum, & iustitiæ infusionem, in quibus iustificatio consistit: alias homo non iustificaretur gratis, sed quòd Deus decreuerit non remittere peccata, nec infundere gratiam iustificantem, nisi homo per eiusmodi actus supernaturales sit dispositus, & præparatus.

Allata itaq; Scripturæ Sacræ, & expositorum loca, non debent intelligi

ligi de sola & nuda fide, cum hæc iustificare nequeat, ut expressè docet Apostolus 1. Corint. 13. *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest.* Et ratio manifesta est, quia si sola fides iustificaret, tunc uel formaliter, hoc est ita, ut sola fides esset forma, à qua homo denominaretur iustus; sicut ab albedine dicitur albus. Hoc autem dici non potest, quia forma, à qua homo formaliter iustificatur, & denominatur iustus, est iustitia inhærens, quæ uocatur gratia sanctificans. Aut certè, quia sola fides iustificaret dispositiue, & casualiter, hoc est; quia sola efficeret, ut iustitiam acquiramus. Et hoc etiam dici non potest, cum nullus locus ex Scriptura sacra afferri queat, in quo dicatur solam fidem tali modo iustificare, aut sufficere ad iustitiam acquirendam. Proinde intelligi debet fides cum gratia sanctificante, & bonis operibus coniuncta: quia in uera sententia Catholica, fides non iustificat, nisi sit formata charitate. Quæ uocatur fides nostra, seu propria: quoniam eadem est fides Dei, seu quam Deus tradit, & quæ à Deo ut donum aduenit, atq; fides hominis christiani, quæ ipse credit Deo, &

sub eo sensu dicitur sua, quo aliæ uirtutes supernaturales, uidelicet spes, & charitas, dicuntur suæ, seu hominis uirtutes, prout ab illo gratiâ Dei excitato, & adiuto exercentur, & in eius anima recipiuntur.

Quoniam ergo fides sancta tanti momenti est apud Deum, ut eam habenti Christus in præmium uitam æternam promittat; incredulitas autem adeò perniciofa, ut propter illam homo in æternum à gloria cœlesti excludi mereatur, ideo cum tria nostræ iustitiæ principia proponat nobis Sanctus Paulus Rom. 5. v. 2. *Per quem habemus accessum, per fidem in gratiam ipsius, in qua stamus.* Videlicet Christum tanquam causam principalem efficientem; fidem tanquam fundamentum, & initium; ac gratiam Dei, tanquam causam formalem iustificationis, seu ipsam iustitiam inhærentem. Postulemus hodiè à triumphatore Christo, ut qui hodiè numerosam Sanctorum cateruam secum in cœlos assumpsit, ut inquam sicut nos ad fidem suam feliciter traxit, ita in eadem nunquam vacillantes, ac simul in gratia sanctificante stare faciat, quo facilius salutem æternam consequi mereamur, Am.

DIE SACRO PENTECOSTES.

CONCIO PRIM A.

Et ad cum veniemus & mansionem apud cum faciemus. Ioannis 4.

Descendente Spiritu Sancto, lesa inter Deum & homines amicitia redintegrata est.

Niurius profectò esset in ipsam naturam, qui ex finibus humanæ mortalitatis amicitiam propulsaret: nec illo melior, qui solem è mundo tollere uellet. Cum mutuâ uiuendi societate nihil melius aut iucundius mortalium generi tribui possit. Nam quid æquè oblectare potest animum, quam amicitia fidelis? Quod maius bonum cogitari potest? quam ubi adsunt præparata pectora, in quæ rursò secretum omne descendat. Quorum conscientiam minus, quam tuam timeas. Quorum sermo sollicitudinem leniat, sententia consilium præ-

flet, hilaritas tristitiam dissipet, conspectus nimium delectet. Iucundissimum profectò est habere, cum quo secundis rebus lætari, cum quo aduersis partiri possimus; hac enim ratione maxima parte doloris leuari & exonerari videmur. Ac proinde qui ex natura rerum, & ex hominum confortio amicitia vinculum exemerit, vrbes in deserta, domos in speluncas, vrbaneitatem deniq; omnem in belluarum feritatem facile permutabit. Cum vita inculta & deserta ab amicis, nihil sit aliud, quàm tristis quædam orbitas. Agnouit hoc Diuus Chryso. inquit: *Amicus ipsa luce iucundior est; quoniam nec solita mundo necessarius est, ut amicitia populis.* Et merito: etenim tolerabilius est hominibus extinguere solem hunc, quàm amicorum consuetudine priuari: leuius, in tenebris agere, quàm sine amicis esse. Siquidem multi solem istum videntes, in tenebris sunt; qui verò amicorum copiam habent, nec in afflictionibus tristitiam patiuntur. Agnouit perbellè ordinatissima Romanorum Respublica, necessitatem amicitia. In cuius symbolum virgam quandam crexerat, palam faciens, quòd quicunq; accinctus itineri, illud amicitia cum Romanis contracta secum deferrebat, iure illius signi, hospitium ei & hospitalitas ubiq; deberetur. Et si quispiam huiusmodi amicitiam violasset, infamis perpetuò haberetur. Hanc consuetudinem adhuc vsq; tempora obseruat, supremum in terris Christi Ecclesie caput, Pontifex Romanus, qui Venetis insignum amicitia rosam reliquit, & regibus atq; principibus rosas aureas quotannis mittere solet, tanquàm vera restauranda amicitia Symbola. Sed & ipse Deus amicitiam cum hominibus appetijt inire. *Iam non dicam, inquit, vos seruos sed amicos.* Cuius tam arcta est societas, ut nunquàm etiam in summâ necessitate eos deserat; sed vel maximè tunc auxilietur omnibus. Quæ enim maior necessitas esse potuit? quam fuit illa, cum totus mundus naufragio periclitaretur,

S. Chryso.

Virga apud Romanos amicitia Symbolu.

tur, cum vniuersum genus humanum redemptione indigeret, cum liberatione à potestate diaboli, & in pristinum statum restitutione haberet opus. Et tamen etiam tunc maximè Deus se amicum humano generi declarauit; cum vnigenitum suum donaret: ut omnis qui credit in ipsum non pereat. Ut esset oculus cæco, pes lasso, & pallium in hieme frigidissimi status hominis in peccato existentis. Ut confortaret, illuminaret, & accenderet homines ad amorè Dei, & in amicitiam pristinam eosdem reuocaret. In amicitiam proinde Dei vos hodie ducam, quàm ut tantò arctius contrahatis, vos per rosam, seu verum amicitia symbolum eidem desponsabo.

Nescio vtrum verum dixerit Aristoteles, teste Lærtio, amicitiam inter mortales interiisse. Non auisim tamen tanto Philosopho quicquàm derogare. Verum ut video falsus est. Nam quemadmodum ipsi homines mortales sunt, & mutabiles; ita quoq; omnis eorum amicitia caduca & fluxa est. Verum proinde dixit Philosophus, amicitiam inter homines interiisse, quæ ad eorum vicissitudinem facile mutatur, raroq; vera reperitur. Potissimum verò in domibus Principum & Heroum, qui licet magno aulicorum comitatu stipati incedant; si tamen inter eos aliquem verum quæsieris amicum, non facile vel vllum reperiēs. Similes enim illi omnes sunt fossoribus, qui vbi aliquem thesaurum inuenerint, vbi venam auri aut argenti repererint, omnes vnanimiter concurrunt, ut aurum effodiant. Quòd si vena defecerit, ipsi quoq; deficiunt, & recedunt. Et quid aliud pleròque trahit ad aulam, nisi spes habendi, nisi diuitia Principum, de quorum liberalitate ditari sperant. Et quamdiu diuitia abundant, Principes amicis stipati lucent, & splendent. At verò vbi opes defierint, subito & Principes & famulantes amici deficiunt. Palam hæc veritas elucet in potentissimo Dario, qui cum innumerum

Aristoteles

aulicorum numerum haberet; inter illos tamen omnes, vnus repertus est solus Zophyrus, verus amicus Darij, vir probus & humilis, quem in omnibus sibi fidissimum Rex expertus erat. Quamobrem cum ad mensam Regis diuideretur pomum granatum, & accumbentes mensæ regem interrogarent, cuiusnam ille rei veller habere tantam abundantiam, quanta erat pomi illius granorum: existimantes optaturum fuisse regem, tantam adamantum copiam. Sed prudentissimus Rex sapienter respondit, se non Sapphyrorum, sed Zophyrorum, illam velle abundantiam habere. Maioris momenti esse sciens, habere multos amicos; quàm innumerabiles thesauros, approbante hoc ipsum Salomone: *Amico, inquit, fidei nulla est comparatio, & non est digna ponderatio auri, aut argenti, contra bonitatem fidei illius.* Si ergo tanta est inopia veri amici in mundo, ut & Principes amicos magis optent; quàm thesauros: & Scriptura Sacra omni pretio illos anteponar: merito dixit Aristoteles, veram inter homines amicitiam interiisse.

Eccl. 6.

Joan. 14.

Sed redit iam hodiè amissa in hominum consortium societas, & amicitia immortalis, quam auspicato passu Deus nobiscum confirmat; dic hodierna in corda hominum mansurus descendens. *Ad eum, inquit, veniemus & mansionem apud eum faciemus.* Quasi diceret: veniet Pater omnipotens ad suos fideles, ut eos protegat: veniet Filius, ut quos redemit; eosdem mysteria salutis edoceat: veniet Spiritus Sanctus, ut quos afflictos repererit, eosdem consoletur. Ingreditur Pater in tabernaculum hominis per portam memorie; viuificando animam aquâ salutari, aquâ gratia sanctificantis, & tanti sui beneficii memorem reddendo hominem. Ingreditur Filius illuminando intellectum splendore, incitando ad contemplationem Dei, & notitiam celestium arcanorum, absq; vlllo labore & studio præbendo. Ingreditur Spiritus Sanctus, incen-

dendo voluntatem flammâ ignis diuini, ad amorem supernorum impellendo, & omnem ad terrena affectum exsiccando penitus & comburendo. In his enim tribus hominum latibulis, tota diuinitatis mansio continetur; scilicet: in memoriâ, voluntate & intellectu. ut dicit Eusebius Emisenus in cap. 13. Matthæi, inquit: *Hunc autem thesaurum ille abscondit, qui mente retinet, corde diligit, & eius nunquàm obliuiscitur: illud enim abscondimus, quod charum habemus, & amittere timemus.* Ipsa proinde tres personæ diuinæ, hodiè veniunt ad nos, subueniendo nostræ egestati, ut nos quoq; venientibus, hospitales nos ostendamus, illis obediendo. veniunt illuminandò nostrum mentis defectum, ut quod natura non capit, ratio assequi non valet, illud celesti hoc radio subleuati, mentis nostræ oculi intueantur. Veniunt intimando & implendo nos suâ præsentia, ut ea quæ totum vniuersum suo ambitu intercludere nequit, corde nostro capiamus: sitq; nobis iam non externa deitatis visio, sed interna: non transitoria cum Deo societas, sed æterna.

Emisenus.

O quàm inexplicabilis honor, à talibus hospitibus visitari. A Patre, vnde protectio: à Filio, vnde sapientia: à Spiritu Sancto, vnde consolatio. Ecce inquit Magnus Basilus, non dicit iam Dei Filius: *Ego veniam,* ut olim Centurioni, cuius filium sanaturus erat, sed: *veniemus.* Ideò inquit, ut iam intelligas o homo, dominatum trium in deitate personarum communem. Ne Patre cognito, Filium ignores. ut videas, quòd Pater per Filium hodiernam tibi fecerit amicitiam: & Filius ex paterna voluntate te redemerit, & patri fecerit gratum. glorificesq; Patrem in Filio, & Filium in Spiritu Sancto, ut communis vtrorumq; sis adorator, non diuidens adorationem, sed vniens diuinitatem. Facebat hic Macedonij Hæresiarchæ blasphemia, negantis Spiritum Sanctum, terriam in deitate personam esse. Quod deducere

S. Basilus.

V u u

cere

cere conatur ex illis Christi verbis: *Nemo nouit Filium, nisi Pater, nec Pater, nisi Filius.* Vnde sic acutè vt sibi videbatur, sed temerariè, argumentatus est. Si nemo nouit Filium, nisi Pater; & Patrem nemo nisi Filius, (cognitione scilicet perfectà & comprehensiuâ) igitur Spiritus Sanctus non est persona diuina. Nam si esset, comprehenderet & cognosceret Patrem. Huic enim blasphemæ obiectioni, grauissimi Theologi cum Nicolao de Lyra, super Matt. cap. 11, respondent. Per diuinationem exclusiuam, quando usurpatur ad significandum aliquid essentialè in personis diuinis, non excludi reliquas personas eiusdem naturæ & essentialis, sed tantum creaturas, quæ sunt naturæ dissimilis omnino. Ac proinde cum dicit Christus. *Nemo nouit Patrem nisi Filius:* Non excludit Spiritum Sanctum, cum sit eiusdem naturæ & intellectus cum illo, sed excludit tantum creaturas. Siquidem nemo, idem est, quod nullus hominum: quibus nullatenus perfectà & comprehensiuâ Dei cognitio competit. Abscedat omnis Hæreticorum blasphemia, qui aiunt Spiritum Sanctum minus, quàm Patrem & Filium potentem esse: ex eo fundamento, quod Pater Filium, & Filius cum Patre Spiritum Sanctum producat; ipse autem neminem. Non enim hæc est vlla impotentia, aut imperfectio, cum personæ diuinæ, intellectu & voluntate procedant. Ac proinde sicut Filius, non est minus potens Patre, licet iam alium Filium producere non possit; quia diuinus intellectus eum infinita perfectione operans, totam suam virtutem, productioni verbi impendit, ita vt eodem intellectu à Filio non supersit quicquam gignendum simile ad intra. Ita perfectò Spiritus Sanctus non redditur impotens per hoc, quod iam in deitate aliam personam diuinam producere non possit. Quoniâ voluntas diuina ad intra se totam explicuisset, & omnem amorem suum ac bonitatem diffudisset, in perso-

A nam Spiritus Sancti, nihil iam simile reliquens producendum ultra, cum operata esset iuxta vltimum potentia suæ.

Sed ecce elucescit hodiè diuina Spiritus Sancti potentia, dum ille qui se iam non potest communicare vlli personæ ad intra, descendit hodiè in corda fidelium, & communicat plurimis ac infinitis ad extra, diffundens in omnes, qui eum recipiunt, suæ charitatis & amoris varia charismata. iuxta illud Apostoli: *Diffusa est gratia in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Quasi ostendere vellet Apostolus, illud nostræ fidei mysterium, quod dum anima hominis iustificatur, non solum gratiam & charitatem, cum reliquis infusis virtutibus, quæ sunt tanquam gemmæ & ornamenta, quibus anima nostra decoratur, vt sacra docuit Tridentina Synodus, aduenire. Verum etiam Spiritum Sanctum cum Patre & Filio donari: dicente Apostolo: *Nescitis quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis.* Sed quis comitatus tam desiderato hospiti animæ nostræ, ad nos venienti præit? admirandus certe: nimirum, ignis, columba, & rosa. Taliter enim incedentem Spiritum Sanctum inuitauit quondam Propheta Ezechiel: *Ingrederet, inquit, in medio rotarum, quæ sunt subtus Cherubim, & imple manum tuam prunis ignis, & effunde super ciuitatem Hierusalem.*

Scio antiquis morem fuisse, vt quoties nouam secum inirent amicitiam, iuuenis quispiam elegans ante eos facem accensam præferret: significans igne veram perfecti amicitiam. Vnde antiquus ille Prometheus, animaduertens in terris non esse ignem, hominibus summè necessarium. in cœlum raptus, de flammigero solis curru facem accendit, quâ subindè rediens, vltimam manum formationi & perfectioni hominis per ignem imposuit. Similem planè cerimoniam in hodierno diuinissimi Spiritus descensu animaduertito. Etenim diuinus ille Prometheus Christus

Christus Iesus, considerans nullius rei magis; quàm diuini ignis esse in terris inopiam, quo gelida hominum corda calefierent, dura mollescerent, inchoata perficerentur: ascendit in cœlum, & ignem non à lumine ætherei Solis, (vt Prometheus) sed à Patre luminum accepit; & præcundo Spiritui Sancto, tanquam patens omnibus ostium, ad Dei amicitiam effudit abundè hunc ignem Spiritus Sancti, quo perfectum & absolutum redderetur opus redemptionis nostræ, quod ipse feliciter suâ morte inchoauerat. vt innuit Propheta Hieremias, inquit: *De excelsumis ignem in ossibus meis, & erudiuit me.* Erudiuit inquam intellectum ad cognoscenda Dei mysteria. Erudiuit & voluntatem, ad victoriam de peccatorum fomite referendam. Etenim quamdiu anima humana, hoc igne charitatis accensa non erat, licet Fide, spe, & alijs virtutibus armata esset: facillè tamen tentari, & à dæmone inuadi potuit. At verò vt primum flammam Spiritus Sancti admisit; omnia facillè superat, & victrix de subactis hostibus triumphat. Perfectò descensus iste Spiritus Sancti in igne, magnæ signum est dilectionis diuinæ. Si enim olim Deus, cum ei sacrificia immolarentur, super ea, quæ grata erant, ignem coelitus mittere solebat, vt testatur Scriptura: *Repperit Dominus ad Abel, & ad munera eius.* Theodoretus verò paulò immutat. *Inflammat Dominus super Abel.* Ita planè æternus Sacerdos Christus, post cruentum sacrificium crucis, nouam hodiè sui gregis victimam, scilicet; agnos suos intra ouile Ecclesiæ contentos, æterno Patri obtulit. Et ecce pro tanti Sacrificij approbatione, ignem à cœlo demittit Deus, vt ostendat, se non ad tempus, sed in æternum hac victimâ oblectari velle. Nam si Aristoteles 1. 2. de Generatione, dicit: *Ignis vnit partes & res similes.* Quod & ipsa experientia comprobatur in quouis metallo, quod in partes fractum, si

A conijciatur in ignem, potest iterum facile vniri & coagmentari. Quis hodiè non facillè assentietur, si Spiritus Sanctus in igne descendit in mundum, non aliâ de causa, nisi vt hominum gelidas mentes, & peccatis fractas, igne charitatis liquefaciens, sibi in puritate similes indissolubiliter vniat, & vitiosos motus, ac prauas passionnes procul repellat; quemadmodum ignis ab auro adulterina segregat metalla. Sed illud est admiratione dignum, cum sciamus ignem naturâ suâ sursum tendere, & quoties ad descensum cogitur, violentiam pati. Quomodo Spiritus Sanctus in igne sine resistentiâ deorsum ferri potuit, & in animas fidelium descendere?

Triplicem huius rei causam assignat profunda philosophantium speculatio. Inprimis dicunt illi, ignem aliquandò deorsum ferri, propter potentiam alicuius virtutis attractiuæ, ad inferiorem partem illum mouentis. Quemadmodum videmus in plantis & animalibus, nutrimentum licet alioqui sit graue, ex radice ad verticem, & ex stomacho ad caput ascendere, propter innatam virtutem attractiuam in vertice, & capite existentem. Ac proinde cum etiam in fidelibus insit virtus attractiua amoris diuini (qui ignis est) scilicet; fides, quæ potenter Deum ad se trahit, non est mirum, quod Spiritus Sanctus in igne, cui sursum ferri innatum est, in animos suorum fidelium descendat. Alteram causam assignant Philosophi, quæ solet ignem deorsum trahere, quando adest vltima dispositio ad introductionem formæ ignis. vt in lucernâ extinctâ & fumigante compertum est. Nam si ex parte superiori ignis applicetur fumosa exhalationi sursum ascendenti, subito flammam concipit, eamq; vsq; ad ipsam lucernam celeriter defert, & iterum illam accendit. Quod ideo fit, quia tunc virgula fumi est in vltima dispositione, ad suscipiendam formam ignis, vt proinde necesse sit ignem ad eius introductionem descendere. Sic prorsus & vobis fiet Catholici mei

etiam sapiens commendat homini: *Cor*, inquit, *quod nouit amaritudinem animæ suæ, in gaudio eius non miscebitur extraneum*. Vt ergo Spiritus Sanctus nos ad poenitentiam incitaret, in columbæ specie, quæ gemebunda est, ad nos descendere voluit.

Insuper Sacra Scriptura testatur, columbam nimium delectari fluentibus aquis, & circa illas plerumq; immorari. vt dicit Sapiens: *Quæ resident iuxta fluentia*. Et quia Scriptura Sacra in sensu mystico loquitur, non qualescunq; aquas intelligit, sed lacrymas, ex dolore peccatorum ab oculis profluentes. Quis non videt Spiritum Sanctum in hoc simile esse columbæ, de quo illud etiam testatur Sacra pagina. *Et Spiritus Domini ferebatur super aquas*. Cur obsecro non super terram ferebatur? forsan ideo, quia terrena corda diuinissimus Spiritus, tanquam impuritatibus plena execratur. Cur non super aëre? ideo fanè, quia vento superbæ inflatos, tanquam mitissimus odio habet. Cur non super ignem? Quia forsan concupiscentiæ igne ardentes, diuinissimo Spiritui valde sunt ingrati, & infensi. Verum super aquas ferri voluit, vt ostenderet, quod inundantes lachrymæ, dignum illi præparent habitaculum. Tales enim aquæ malignum non patiuntur Spiritum, sed illum suffocant, dicente Psalmista:

Contribulasti capita draconum in aquis: Quasi diceret Scriptura: sicut Aegyptij superbi in mari rubro naufragium passi sunt; ita & demones humanæ infirmitati insultantes, aquis contritionis suffocantur. Agnouit hoc ipsum Propheta, quod Spiritus Sanctus columbæ proprietatem æmulans, non facile descendat, nisi ad cor contritum & humiliatum, & torrente lachrymarum exundans. Hinc Spiritum Sanctum vt in columbæ specie ad cor illius descenderet, euocabat Regius vates: *Quis dabit mibi pennas sicut columbæ, & volabo*. Non postulabat Sanctus iste Rex pennas Aquilæ velocissimæ; quia cum Aquila rapaces ungues habeat, & cæteras

Psalm. 54.

aves vsq; ad trucidationem insectetur, crudelitatis symbolum est. Non petijt alas Milui: quia cum Miluus ob prædam capiendam, suprema loca deferens, ad terram se deiiciat; terrenos homines adumbrat, qui vt honores venentur, omnibus se submittunt. Non efflagitauit candidas Cygni plumas: quia cum Cygnus sub candidis plumis, terram, scilicet; carnem latenter occultet, expressa hypocritarum imago est. Sed rogabat pennas columbæ sibi donari. vt quemadmodum columba teste Plinio lib. 10. cap. 8. circa fluentia aquarum obambulans, & in illis velut in fulgentissimo speculo, inimicæ auis species cognoscens, eius infestationem fugit: vt scilicet & ille in hac columbâ, in Spiritu Sancto, omnes infestationes diaboli facilius prospicere posset. Tales & vos omnes columbas esse oportet, vt scilicet cum venerit superbæ tentatio, quæ instar rapacis auis, prædam in aëre insectatur: vos eo tempore columbarum instar humiliare, & in terram demittere sciatis, principium vestrum de terra sumptum considerantes. Et si vos lasciuia ac libidinosa tentatio infestet: quæ instar rapacis auis prædam deorsum quærit, ad terrenas voluptates animum alliciendo: vt etiam tunc columbæ industriâ vti, & in altum vos erigere, per orationem, non ignoretis, illud prophetæ dictum, vsurpando: *Domine vim patior responde pro me*.

Quartam columbæ proprietatem, esse munditiem, Sacra scriptura apertè indicat. Nam vt refert Moyses in Genesi. columba non inueniens locum vbi requiesceret, cum finito diluuiio à Noë ex arca dimissa erat, reuersa est ad arcam, vnde dimissa fuit. Mirum est, quare reuersa erat, quoniam cessauerant iam aquæ inundantes. Sed ecce sacra pagina, rationem affert, ne se inquinaret: quia terra erat fæcibus, luto, & cadaueribus spurcata. Et hanc ob causam, columba semper munditiei, & puritatis symbolum existit: Spiritus

Plinius.

Psalm. 118.

Gen. 8.

tus S. non aliam ob causam in specie columbæ super nos descendere vult, nisi vt ostendat, se inquinari nolle, à fæcibus peccatorum nostrorum. Sed vt omnimoda puritas conscientiæ, habitaculum ei præparet. Agnouit hoc regius vates, qui antequam post adulterium cum Vriæ coniuge patratum, Spiritum S. reciperet, cor suum omni munditie præparare satagebat, clamans: *Cor mundum crea in me Deus, & Spiritum rectum innoua in visceribus meis*. Nec mirum, quod Spiritus S. omnem à nobis puritatem requirat, quia ab æterno assuefactus est, in purissimo illo sinu æterni Patris & Filij habitare. Verum vltima ratio est, ob quam Spiritus S. in specie columbæ in hospitium animæ nostræ descendere voluit, vt significaret se esse legatum pacis.

Refert enim Plinius l. 10. c. 37. quod columbæ non raro internuntia fuere, in rebus magni momenti, secum epistolas ad pedes ligatas, deferendo. Quod comprobatur Plutarchus lib. 10 vbi ait, quod in obsidione Decij, columbæ epistolas Romanis detulerint. Quod certè non ignorabat Noë, qui inter innumeras aves tempore diluuij, solam columbam, exploratricem terræ habere voluerit, quæ impleta legatione ad Noë redijt, muneris sibi commissi rationem reddens; nō linguâ, & voce, sed ore, & rostro, viridem oliuæ ramum deferens. Spiritus S. pariter hodiè, ceu legatus Patris, & Filij æterni, in specie columbæ descendit ad nos, vt innotescat iam aquas diluuij iræ & furoris Dei cessasse. Et in signum fæderis ac pacis, offert nobis ramum oliuæ, gratiæ sanctificantis, quæ corda mortalium pacificat. Et quia promisi vos, per rosam despondere Spiritui S. ne profanis in re sacra ceremonijs, vti videar, adest hac in re consilium Salomonis. qui inquit: *Coronemini nos rosas antequam marcescant*. Nec mirum, quod rosa suo odore alliciat Spiritum S. cum inter omnes flores principatum teneat. Ferunt enim poëtæ, rosam enatam

fuisse è sudore fæminæ, nomine Ioanæ: cuius hæc erat indoles, vt in diluculo candida, in meridie rubra, sub vesperum viridis appareret. Fæmina hæc fidelem animam adumbrabat: hæc enim & pijs suspirijs, & sudore poenitentiae rosas parit, diluculo candidas, præ nitore coruscans: in meridie rubicundas, dum in perfectio iam vsu rationis consistens, igne charitatis, & flammis amoris Dei succensa ardet. in nocte tandem virides, dum felici morte in Christo obrent, sine damnationis putredine æternitati floret.

Habetis proinde dulcem animæ hospitem, dulce refrigerium, Spiritum S. qui in vestris pectoribus, sua hodiè tentoria explicat, nec ipse solus, sed propter indiuisam naturæ vnitatem, & Patrem, & Filium, in vobis habituros deducit. Descendit ad vos in igne, & specie columbæ, vt ab inextinguibili eius flamma, vestra corda, si frigent peccatis, incallescant: aut si desidiosa tabefacta iacent, fortius superaddito cœlesti calore succendantur. Venit in forma columbæ, vt summam eius considerantes puritatem, mundum ipsi in vestris animis habitaculum præparetis. Inite igitur feliciter cum æterno Patre amicitiam, conciliate fædus, cum triumphante omnipotentis nato: & omnem familiaritatis coniunctionem instaure cum diuinissimo Spiritu, per rosam, quæ plantata est in Iericho, scilicet; per sanctissimam Dei genitricem, per quam Deus in mundum ingressus est. Et quoniam Poëtæ ferunt, rosam in principio suæ creationis fuisse candidam; sed postquam Venus Dea molli suo vestigio illam calcavit, spinis illius puncta, sanguinem effudit, quo rosa conspersa, purpureum & rubicundum induit colorem. Et vos pariter si à veneris pede conculcati estis, propter virginitatis iacturam, verecundiæ rubore suffundi: qui verò integram adhuc retinetis innocentiam, & mentis puritatem, candore rosæ matutinæ nitere satagite. Et sic hospitales vos agno-

Sapient. 2.

agnoscens Spiritus S. cum omni dei-
tatis comitatu ad vos veniet, & ma-
nere dignabitur.

E O D E M D I E CONCIO SECUNDA.

Paracletus autem Spiritus Sanctus,
quem mittet Pater in nomine
meo, ille vos docebit
omnia.

*Spiritus Sanctus docet nos modum
surgendi à peccato, & mutuam
concordiam.*

QVemadmodum cum summo Pa-
tre, ita etiam cum diuino Spiri-
tu Christus Dominus sic egit, ut non
sua, sed quæ illius erant, quæreretur
magisq; eius honorem, quam pro-
prium curaret. Hinc ad discipulos
suos dicebat Act. 9. *Vos autem ba-
ptizabimini Spiritu Sancto, non post mul-
tos hos dies.* Cum tamen dicere po-
tuisset, ego vos baptizabo Spiritu
Sancto. Prout iam de illo prædixerat
S. Ioann. Matth. 3. *Ipse vos baptizabit
in Spiritu Sancto.* Verum cum Chri-
stus ut Deus, ita & homo esset, noluit
suam maiestatem ac diuinitatem
considerare, ut potiores quodam-
modo sibi deferret partes; sed in
Spiritus Sancti diuinitatem; in pro-
prium verò humanitatem oculos fi-
gens, hunc illi honorem deferre stu-
duit, ut de se nihil adderet. Quod in-
geniosè adnotat Oecumenius apud
Lorinum loquens: *Modestè dicit Chri-
stus baptizabimini, & non baptizabo:*
quia nimirum diuinitatem suam non
iactat, sed quomodo eam potius ab-
sconderet, & diuinum Spiritum
Deum confiteretur, ac prædicaret,
totus in id incubuit. Pari quoq; vr-
banitate & comitate, se cum eodem
diuino Spiritu hodiè gerit; licet
enim illum missurus esset in mun-
dum, non tamen dixit: *quem ego mit-
tam cum Patre, sed quem pater mittet in
nomine meo.* Verum ex hac humili
locutione Christi, honor eius peri-

clitari incipit: Missum enim au-
diens Eunomius Spiritum Sanctum,
creaturam illum, non Deum asseruit,
ut refert S. Basilius lib. 3. contra Eu-
nomium, ubi Eunomius sic loquitur,
de Spiritu Sancto. *Cum inquit, digni-
tate & ordine tertium ipsum didicerimus,
tertium quod natura esse credimus.* Pro-
inde ex eo, quod Spiritus Sanctus
missus sit à Deo Patre, inferiore il-
lum creditur. Sed malè ex missione
colligit Eunomius inæqualitatem
personæ, quæ mittitur, respectu mit-
tentis. Non enim Spiritus Sanctus
missus est à Patre in mundum, au-
per imperium, quemadmodum ser-
uus mittitur à Domino; aut per con-
siliū, quæ ratione Rex mittitur ad
bellum à consiliarijs: aut per impul-
sum, quomodo sagitta mittitur à sa-
gittario, sed missus est ratione origi-
nis: quia procedit à Patre. Nec
dum tamen finis: Insurgit antiquus
Græcorum error, quoniam missio
est processio vnius ab alio, & vna per-
sona in diuinis ab ea solum mitti di-
citur, à qua procedit. Christus au-
tem promisit Spiritum sanctum mit-
tendum à Patre, quod Spiritus San-
ctus à solo Patre procedat, à filio au-
tem minime. Fundatur primò error
iste in scriptura Ioann. 15. ubi dicit
Christus de Spiritu Sancto: *Cum au-
tem venerit Paracletus, quem ego mittam
vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à
Patre procedit:* Quibus verbis aperte
videtur insinuare Christus, Spiritum
Sanctum à se non procedere. Verum
non hoc Christus intendit, imò po-
tius dicendo: *qui à Patre procedit,*
idq; coniungendo cum sequentibus
verbis, *quem ego mittam:* manifestè
ostendit Christus, se esse Deum, & si-
mul docet, se vna cum Patre produ-
cere Spiritum Sanctum subiungens:
*Spiritus qui à Patre procedit, testimonium
perhibebit de me,* nimirum quod sim
Deus: Quasi diceret: hunc spiri-
tum ego etiam mittam, non quomo-
docunque, sed vna cum Patre: non
secundum naturam humanam, se-
cundum quam sum illo inferior, sed
secundum aliam. Cum autem in di-
diuinis

Error Eu-
nomij.

Spiritus
Sanctus
quomodo
sit missus.

Ioan. 15.

Act. 9.

Matt. 3.

Oecome-
nius.

Totus
Christus
in dignifi-
cando Spi-
ritu Sancto.

uinis persona non possit secundum
naturam diuinam alia ratione mitti,
quàm ratione originis, euidenter
indicat Christus, Spiritum Sanctum
etiam à se procedere. Fundatur præ-
terea error Græcorum in Authorita-
te S. Damasceni, qui lib. 1. de fide
cap. 11. ait. *Spiritum Sanctum & ex Pa-
tre esse statuimus, & Patris Spiritum no-
minamus, ex Filio autem Spiritum San-
ctum non dicimus.* Vbi videtur sensisse
Spiritus Sanctum non procedere à
Filio. Verum S. Damascenus con-
stanter docet, quod Spiritus Sanctus
etiam à Filio procedat. nam eodem
capite docet, Spiritum Sanctum no-
minari *Spiritum Filij*, & cap. 18. eun-
dem vocat *imaginem Filij*; imago au-
tem naturalis, de qua ait ibi Dama-
scenus, producit ab eo, cuius dici-
tur imago. Solum itaq; negat Spiri-
tum Sanctum esse ex Filio; quia par-
ticula *ex*, apud Græcos frequentius
designat primam causam, & primum
fontem, à quo res emanat. Solus au-
tem Pater est prima origo, & fons
omnium productionum ac persona-
rum, & ideo hac ratione Spiritus
Sanctus ex solo Patre procedit. Ni-
hilominus in fide Catholica indubi-
tatum est, Spiritum Sanctum, à Patre
& Filio simul procedere. Sic defini-
tum est in Concilio Lateranen. sub
Innocentio tertio, capitulo firmiter
de summa Trinitate, ubi dicitur: *Pa-
ter à nullo, Filius à Patre solo, ac Spiritus
Sanctus pariter ab utroq;.* Et habetur
expressè in Scriptura sacra Ioan. 16.
ubi Filius dicitur mittere Spiritum
Sanctum: *Si autem abiero, mittam eum
ad vos.* Cum autem Spiritus Sanctus,
utpotè Deus, eiusdem cum Filio na-
turæ, potentiæ, & maiestatis, non
possit mitti per imperium: nam ta-
lis missio requirit, ut missus distin-
guatur secundum naturam, à mitten-
te, sitque eo inferior, ideo dicitur
mitti à Filio ratione originis, & con-
sequenter ab eo procedit. Mittitur
ergo hodiè Spiritus Sanctus à Patre
simul & Filio ad docendum nos, quid
autem nos doceat, considerabimus.

Duo potissimum Spiritus San-

ctus nos docturus in hunc mundum
venit. Primò, quod morbus animæ,
videlicet, peccatum sine illo sanari
non possit: quia iuxta Concilia &
SS. PP. iustificatio peccatoris proce-
dit ex gratiâ præueniente, simplici-
ter requisitâ, quæ omnino includit
interiorem Spiritus Sancti motio-
nem. ut docet D. Thomas in caput
Ioan. 16. lect. 6. illa Christi verba:
*Paracletus autem Spiritus, quem Pater
mittet in nomine meo, ille vos docebit
omnia,* sic exponens: *Quæcumq; homo
docet exterius, nisi Spiritus Sanctus det
intelligentiam interiùs, frustra laborat:
omnipotentis enim inspiratio dat intelli-
gentiam in tantum, quod etiam Filius ipse
Dei, organo humanitatis loquens, non
valet, nisi interiùs operetur per Spiritum
Sanctum ipsemet.* Comprobat S. Gre-
gorius hom. 30. *Nisi, inquit, Spiritus
Sanctus cordi adsit, otiosus est sermo Do-
ctoris.* Nam & ipse conditor, non ad
eruditionem hominis loqueretur, si
eidem homini per punctiōem Spi-
ritus Sancti non loqueretur: utique
Caim audiuit vocem Domini: *pec-
casti, quiesce;* quia tamen culparum
suarum duntaxat voce est admoni-
tus, non vñctione Spiritus, ideo au-
dire verbum Dei potuit, sed seruare
contempsit. Et ipse Deus, non pa-
rum Iudæis per Moysen locutus est;
quæ tamen loquela eos non viuifica-
bat: quia defuit interior cordis mo-
tio per Spiritum Sanctum. Cuius suf-
ficiens ratio habetur; quia sola exte-
rior vocatio, non ingenerat nobis
supernaturalem cogitationem, aut
affectum initiatiuum conuersionis
à peccato, & iustificationis; sed tan-
tùm naturalem, proinde sine inter-
na Spiritus Sancti motione, impossi-
bile est hominem à peccato surgere.
Quod ut faciliùs exponam, illud ex
vñanimitati consensu Theologorum
sciendum est, peccatum duo maxima
mala in nobis operari: inprimis, ob-
fuscationem intellectus, ut quod
priùs homo sciebat, postea nesciat.
Præterea, debilitatem memoriæ, ita,
ut præteritorum omnino, & præsen-
tium non pauca obliuiscamur, iuxta
illud

S. Thomas

S. Gregor.

Sine inter-
na Spiritus
Sancti
punctiōe
cor homi-
nis moueri
in Deum
non potest.

Peccatum
duo mala
in nobis
operatur.

Sap. 10.

illud Sapient. 10. *Sapientiam enim praesentem, in hoc lapsi sunt, ut ignorarent bona: non est priorum memoria, sed nec eorum quidem, quae postea futura sunt, erit recordatio.* Vbi manifestè ostendit Sapiens, ob defectum internae motionis per Spiritum Sanctum, hominem ea, quae intelligenda sunt, non intelligere, & antea cognitorum obliuisci. Probè expertus est hoc ipsum Saluator noster, in suis discipulis, videns ex vna parte eos non capere, hanc, quae ab ipso dicebantur, nec capere potuisse, ut palam fatetur Ioan. 16.

Ioan. 16.

Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Imò incredulos aliquando eius Stetit dictis: cum enim loqueretur eis, de sui corporis sub specie panis manducatione Ioan. 6. *Qui manducat hunc panem viuet in aeternum.* Multi ex illis dixerunt: *Durus est hic sermo, & quis eum potest audire.* Ex altera verò parte, cum eis proposuisset innumera sua & dicta, & facta, perspexit impossibile prorsus fuisse, ut omnia illa, memoriâ retinerent: quia tam multa erant, ut ne mundus quidem ipsis diuulgandis sufficeret, teste S. Ioanne cap. 21. *Sunt alia multa quae fecit Iesus, quae si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt libri.* Vnde factum, ut duplici auxilio coelesti summe necessario egerent Apostoli, nimirum illustratione intellectus, & memoriae confortatione. Illustratione intellectus, ad doctrinam Christi, eiusque mysteria percipienda; confortatione verò memoriae, ad illa infinita propè retinenda, & rememoranda, quae Iesus in terris comoratus dixit, & fecit. Quod utrumque abundè per Spiritum Sanctum receperunt: aperuit enim illis Spiritus Sanctus intellectum, infundendo omnium mysteriorum scientiam, prout Christus illis verbis promiserat, *Ille vos docebit omnia.* Confortauit memoriam, omnia Christi facta & dicta memoriae illorum suggerendo, iuxta illud: *Et suggeret omnia quaecumque dixero: textus autem Graecus exponit: quaecumque dixi vobis.*

Ibidem 21.

Apostoli duplici auxilio egerebant.

A En quanta felicitas ex praesentia Spiritus Sancti, sed quibus non adest, duo illa mala ex peccato pullulantia, obfuscatio intellectus, & memoriae debilitas, maximum eis damnum afferunt: Quid enim homini damnable, quam verbum Dei, eiusque doctrinam non intelligere? Quippe hoc ipsis animantibus brutis deteriorum reddit hominem, *Isaia 1. Cognouit bos possessorem suum, & asinus praesepe Domini sui, Israël autem me non cognouit, & populus meus non intellexit.* Profectò magna vecordia, ut quod asinus inter animalia stolidissimum, Auctore D. Hieronymo agnoscebat, homo non agnosceret. Necdum satis, quod ista obstinatio, intellectus, & debilitas memoriae, ex peccato in nobis relictæ, bestiis stolidiorem efficiat hominem; sed grauius malum adhuc affert, ut nimirum Deus talem ignorantem eam pœnâ mulctet, quæ maior excogitari nequeat. hoc est, lapsus permissione in peccatum. *Osee 4. Non visitabo super filias vestras, cum fuerint fornicatae, & super sponsas vestras, cum adulterauerint.* Quasi diceret: non puniam, seu non flagellabo, impediendo eas à malis suis. Quando enim Deus castigat, simulque à peccato impedit, tunc talis flagellatio potius misericordiae opus est; quam iustitiae: at verò, quando desinit flagellare, permittendo lapsum, extremum malum est: quia per hoc efficitur homo non intelligens, sed ignorans, & magnum in intellectu suo defectum patiens.

D Quidnam autem sit hæc ignorantia, & defectus in intellectu hominis peccantis, propter quem ita Deo displicet, ut penitus illum deferat, variae sunt Authorum sententiae. Aliqui volunt esse errorem practicum, quo quispiam dum peccat, dicit hic & nunc secundum rationem practicè licere actionem illam, & conuenientem esse. Alij putant esse errorem particularis conclusionis de re operanda, existente perfecta scientia, & cognitione in vniuersum, & licet malum sit peccatum homi-

Isaia 1.

Osee 4.

homicidij verbi gratia, generaliter loquendo; tamen hic & nunc homicidium ob vindictam appetendum, esse. Sed utrumque hoc refutat Philosophus in 2. Ethic. cap. 3. & 10. Vbi docet talem in intellectu errorem, neque esse salutatem practicam, neque falsam conclusionem particularem: bene enim scit, qui peccat, se malum operari. Nec esse imperium, aut intellectus propositionem, imperantis & proponentis voluntati, quod non debet: quia licet intellectus malè proponat, scit tamen malè se proponere, proinde non est ignorans. Defectus itaque & error in intellectu, consistit in modo propositionis, quo intellectus bonum, & malum proponit voluntati, aut rationes utriusque. Quoniam eas rationes quae incitant ad bonum honestum, frigide, & remissè, absque viuacitate proponit, efficaciter autem & ardentem, quæ bonum delectabile trahunt. Hinc euenit, ut voluntas sequatur rationes efficaciter propositas, deserat autem remissè ostensas. Ita concludit citatus Philosophus: *Cum autem ultima propositio rei sit sensibilis, opinatio, atque actum dominæ, hanc incontinentis aut non habet, dum est in perturbatione, aut sic se habet, ut in habendo non sit scire, sed dicere: perinde, atque dormiens & temulentus Empedoclis carmina proferret.* Quod adhuc clarius elucidat cap. 10. *Incontinentis se habet, non ut is, qui scit, & contemplatur, sed ut is, qui dormit, aut est vinolentus, & sponte sua agit: scit enim quomodo, & quid, & cuius gratia facit.* Defectus igitur, seu ignorantia intellectus in peccante, iuxta Aristotelem, consistit in frigida, molli, & remissa cogitatione actionis bonæ, cum hanc intellectus ardentius viuaciusque proponere deberet, & hoc non facit: sed è contrarietate cogitationem proponit efficaciter, honestam ineffaciter. Hinc exoriuntur peccata, & mala, hinc mundi perditio, dum homines velut somniantes, quæ sunt Dei, considerant: dum vana veris, æterna

A caducis, spiritualia carnalibus misceri, simulque retinere appetunt: at cum hoc impossibile, à carnalibus abstracti, spiritualia velut in somnio eis fiunt, ita ut propter hanc temeritatem, regnorum desolatio frequenter eueniat. Quod grauiter deplorat Hieremias cap. 12. *Desolata est desolata est terra, quia non est, qui recogitet corde.*

Hierem. 12.

Hanc certè ob causam, venit Spiritus Sanctus, ut hunc defectum & grauem errorem, ex intellectu nostro euelleret: solus enim ad hoc potens est, quia simul docens inflammat corda, accendit voluntatem, illustrat intellectum, & illustrando simul viuacem reddit, atque ardentem, & ideo doctrina Spiritus Sancti ignea est, & ipse ignis est. Quippe in igne descendens, illustrauit discipulorum mentes, ut scirent; & accendit, ut arderent. Hinc factum, ut non amplius tanquam somniantes, aut ebrii, præcepta Domini custodirent; sed veluti fortes viri, strenuè & hilariter sobrii currebant ad ardua, implebant difficilia. Quod totum à superueniente Spiritu Sancto acceperunt, ut docet S. Bernardus Serm. 1. in Pentecost. *Spiritus, ait, in Apostolos in igne apparuit, propter lumen pariter, & ardorem; quos enim replens, & Spiritu feruere, & veritatem cognoscere fecit.* Ergo diuinissimus Spiritus in suo aduentu, defectum in intellectu errante sustulit, lumen gratiae infundens, & peccatum ex animis hominum penitus eradicans.

S. Bernard.

D Peccati grauitatem exprimere volens Salomon, duobus bestiis summe venenatis illud assimilauit. Proverb. 23. *in nouissimis mordebit ut coluber, & ut regulus venena effundet.* Accommodè satis colubri morsum, ad peccati idum, animam interficientis retulit; veneni autem diffusionem regulo attribuit, eò, quod hic inter omnia lethalia animantia, etiam exinctus noceat, & exitialem vim habeat. Sic de illo fatur Solinus cap. 30. *qui postquam de illo dixisset, extinguit herbas, necat arbores, ipsas etiam corrumpit.*

Peccatum bestiis assimilatur.

Solinus

rumpit auras : ita ut in aëra nulla alium impunè transuolat, infectum Spiritu pestilenti Protinus subiunxit : *Vista mentem, ne defuncto quidem deest.* Ostendere volens, etiam extincto peccato, ac defuncto, venenum eius ad nocendum superesse. Hinc illud Ecclesiasti. monitum cap. 5. *De propitiato peccato noli esse sine metu.* Et cur obsecro propitiatum iam atq; dimissum crimen, metuendum suadet ? An certe Deum datā semel veniæ pœnitebit ? aut culpam non nisi ex parte condonasse censetur ? absit : sed

Ecclesi. 5.

quia peccatum sicut regulus, cui ne defuncto quidem sua vis deest, venena diffundit. Rem experimento certam habete : abstulerat à domesticis suis adamata idola Iacob, extorserat etiam ab illorum manibus inaures, atq; hæc omnia sub terebintho consepeliuerat. Gen. 35. *Dederunt Iacob Deos, quos habebant, & inaures, at ille infodit ea subter terebinthum.* Ecce non solum abscondit idola Iacob, infodit, & ad sepulturam dedit ; sed insuper & inaures etiam terræ mandauit, ne videlicet mortua & extincta illa idololatria, ad sui amorem illorum hominum animos traxisset, ut obseruat S. Bruno in allegorijs Diui Gotfridi Tilman. ad cap. 35. Gen. Iacob, inquit, & inaures, & Deos

Gen. 35.

terre infodit, ut & mortui intelligantur, & ad homines decipiendos ulterius non appareant. Ita planè Redemptor noster, morte sua peccata nostra sustulit. teste S. Paulo Rom. 3. *Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiationem, per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum.* Quod comprobatur S. Ioan. inquit. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris.* & cap. 4. ibidem. *Misit Deus filium suum propitiationem pro peccatis nostris.* Hinc S. Hieronymus in caput Isaia 43. sanguine Christi nostra peccata penitus deleta proclamat, sic in persona eius loquens : *Ego autem propter me, & quia misericors sum, & patiens, & multarum miserationum, dele-*

Bruno.

Rom. 3.

Ioan. 4.

S. Hieron.

bo omnes iniquitates tuas in asperione, & sanguine noui testamenti, delens vetus chirographum, quod aduersum te scriptum erat. Nihilominus remansit graue peccati venenum, nimirum ignorantia in intellectu, in voluntate malitia, in sensualitate fomes peccati, in corpore mors, infirmitas, morbus, ideò diuinissimi Spiritus aduentu opus erat, qui has peccati reliquias penitus aboleret.

Hoc indicare voluit S. Lucas, qui Spiritum Sanctum descendisse in vento narrat Act. 2. *Factus est repente de cœlo sonus, tanquam, Spiritus uehementis, & repleuit totam domum ubi erant sedentes.* Quid aër mollis cum Sancti Spiritus virtute commune habet ? Multum equidem : Aër cœlum purificat, & infirmitates expellit, quando sanus est ; è contra infirmitates, gignit, dum infirmus. Quia ergo homo per aërem infestum se perdiderat, dum illum superbus spirans dæmon ei persuasit, ut diuinam affectaret scientiam, Gen. 3. *Eritis sicut Dî, scientes bonum & malum.* Ideò oportebat, ut per sanum aërem à Spiritu Sancto insufflatum reficeretur, atq; in pristinum statum rediret. Sic quondam per vnum aërem in Ægyptum locustæ venerant, depopulantes illam, Exodi 10. *Ventus urens leuauit locustas, quæ ascenderunt super universam terram Ægypti, & sederunt in cunctis finibus Ægyptiorum innumerabiles, quales ante illud tempus non fuerunt, nec postea futurae sunt.* Operueruntq; universam superficiem terræ, vastantes omnia. Sed postea per alium aërem, ad Moysis orationem fugatæ sunt : *Oravit Dominum Moyses, qui flare fecit ab occidente, ventum vehementissimum, & arreptam locustam proiecit in mare rubrum, non remansit nec una quidem in cunctis finibus.* Vnde sicut ad petitionem Moysis, misit Deus ventum, ad tollendam locustam ; ita ad petitionem Christi missus est Spiritus S. Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis. qui venit in vento non molli, sed vehementissimo, ita ut

Act. 2.

Gen. 3.

Exodi 10.

Ibidem.

sonum redderet : *Factus est de cœlo sonus, tanquam, Spiritus uehementis, & repleuit totam domum ubi erant sedentes.* Quid aër mollis cum Sancti Spiritus virtute commune habet ? Multum equidem : Aër cœlum purificat, & infirmitates expellit, quando sanus est ; è contra infirmitates, gignit, dum infirmus. Quia ergo homo per aërem infestum se perdiderat, dum illum superbus spirans dæmon ei persuasit, ut diuinam affectaret scientiam, Gen. 3. *Eritis sicut Dî, scientes bonum & malum.* Ideò oportebat, ut per sanum aërem à Spiritu Sancto insufflatum reficeretur, atq; in pristinum statum rediret. Sic quondam per vnum aërem in Ægyptum locustæ venerant, depopulantes illam, Exodi 10. *Ventus urens leuauit locustas, quæ ascenderunt super universam terram Ægypti, & sederunt in cunctis finibus Ægyptiorum innumerabiles, quales ante illud tempus non fuerunt, nec postea futurae sunt.* Operueruntq; universam superficiem terræ, vastantes omnia. Sed postea per alium aërem, ad Moysis orationem fugatæ sunt : *Oravit Dominum Moyses, qui flare fecit ab occidente, ventum vehementissimum, & arreptam locustam proiecit in mare rubrum, non remansit nec una quidem in cunctis finibus.* Vnde sicut ad petitionem Moysis, misit Deus ventum, ad tollendam locustam ; ita ad petitionem Christi missus est Spiritus S. Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis. qui venit in vento non molli, sed vehementissimo, ita ut

num, tanquam aduenientis Spiritus uehementis. & ideò per illum locustæ proiectæ in mare rubrum. Per locustas enim intelliguntur peccata, per mare rubrum, sanguis Christi, in quo nostra, non solum lota, sed immersa sunt vitia. Et quemadmodum ne vna quidem locusta remanserat in Ægypto, postquam ventus à Domino flauit ; ita post aduentum diuinissimi Spiritus, non solum peccata, sed omnes etiam imperfectiones, per virtutes ipsius immerse, ablutæ, imò & pestundatæ sunt. Ita concludit S. Gregorius lib. 2. cap. 2. *Cum per gratiam suam Spiritus Sanctus electorum corda visitat, ab omni peccatorum immunditia potenter purgat : quia ut se menti infuderit, eam protinus in vitiorum odia, & in virtutum amorem ineffabiliter excitat : facit enim statim odisse, quod amabat, & quod odio habuerat, ardentem diligere, ac in utroq; valde ingemiscere, quia & mala, quæ odit, se damnablem amasse recolit. & bona, quæ diligit, odisse. Quis enim audet dicere, licet omnimoda peccatorum sarcina pragrauetur, quod perire possit aliquis, visitatus gratia Spiritus Sancti.*

S. Gregor.

Venit præterea Spiritus Sanctus ut suos fideles pacis nexu inuicem copulet : proprius enim diuinissimi Spiritus fatus ac fructus est, charitas ac dilectio, cuius productio non secus ipsi attribuitur ; quam Patri generatio verbi, & utriq; spiratio tertiarum in diuinis personarum. Gignit æternus Pater, suum per omnia sibi æquale (Deum de Deo) verbum : similiter tam summus Pater, quam ipse Filius, tertiam personam diuinam, Sanctam videlicet Spiritum, Patri & Filio æqualem, producunt. Ergone iam diuinissimo Spiritui deerit rei etiam diuinæ productio, nec fecundus ad diuinitatem spirandam, summus summeq; viuificus Spiritus censetur ? absit. licet enim perfectā iam Trinitate, alia persona diuina, produci non possit ; relinquitur tamen adhuc diuino Spiritui diuinæ rei spiratio : quia gignit & spirat in animo fidelium charitatem, ac pacem :

Spiritus
Sanctus
pacem &
concordiā
gignit.

A pacem inquam rem diuinam, & ipsamet Dei appellatione honorandam. Sic eam intulit Gregorius Nazianz. Orat. 3. de pace : *Pax amica mea, me ditatio mea, & decus meum, quam & Dei, & cuius Deum, & quam Deum esse Scriptura pronuntiat.* ut loquitur Apostolus Philipp. 4. *Pax Dei, quæ exuperat omnem sensum.* Et paulo inferius : *Deus pacis erit vobiscum, & Rom. 15. Deus autem pacis sit cum omnibus vobis.* Hinc S. Bernardus Serm. de S. Benedicto, non secus charitatis productionem Spiritui Sancto attribuit, quam Patri generationem Filij : *Pater, inquit, non exiit, sed Filius à Patre processit, & venit in mundum, ut qui prius erat cogitatio pacis in corde Patris, fieret & ipse pax nostra in utero matris ; seminavit & Spiritus Sanctus, quia & ipse venit, & apparuerunt discipulis dispersa lingua, tanquam ignis : ita tota Trinitas seminavit, Pater scilicet panem de cœlo, Filius veritatem, Spiritus Sanctus charitatem.*

S. Gregor. Nazianz.

Philipp. 4.

Rom. 15.

S. Bernard.

Ephes. 4.

Odit Spiritus S. bella & discordias : quia solam charitatem mutuam in cordibus nostris manere vult, & ideò hanc omni studio seruandam, monet Apostolus Ephes. 4. *Solliciti seruare unitatem Spiritus in vinculo pacis, vnum corpus, & vnus spiritus, sicut vocati estis, in vna spe vocationis vestre.* Quasi diceret : ea potissimum de causa unitatem Spiritus seruare debetis, quod vnum corpus, vno spiritu animatum, & coagmentatum sitis. Proprium enim Spiritus Sancti munus est, mutuā dilectionis coniunctione fideles omnes connectere, ad eum modum, quo anima & singulis membris corporis vitam inspirat, & ea omnia inter se copulat, atq; connectit. Ut præclare docet S. August. Serm. 2. in Feria 2. Pentecost. *Quod est, inquit, anima corpori hominis, hoc S. August. est Spiritus Sanctus Corpori Christi, quod est Ecclesia, hoc agit Spiritus Sanctus in tota Ecclesia, quod agit anima in omnibus membris vnius corporis.* Et ideò ex hac Spiritus diuini charitate in corde hominis diffusā, tanta ei dignitas aduenit, ut Filius Dei nominetur. & sit.

X x x 3

& sit. Ita pronuntiat Apostolus Matth. 5. *Beati pacifici, quoniam Filij Dei vocabuntur.* Super quæ verba Glossa sic discurre: *Maximam dignitatem habent pacifici, sicut qui filius Regis dicitur, in domo Regia summus est.* Plus adhuc addit Augustinus: *Meritum, inquit, Christiane virtutis vilescit in cunctis, si unitatem non habet pacis, nec peruenit ad nomen filij, nisi per nomen pacifici.* Quia nimirum homo pacificus, diuini Spiritus fructus, germanaque proles censetur. Verum qui à mutua charitate & dilectione proximi recedit, à genuino Spiritus Sancti fructu degenerat, & à culmine Dei filiorum decidit. Quod optimè ostendit Iudas Apostolus in sua canonica Epistola inquit: *Qui segregant semetipsos, animales, Spiritum non habentes.* Palam ostendens, eos diuino Spiritu destitui, qui à fratrum dilectione, & societate discinduntur, proinde totos animales, quoniam ea tantum respiciunt, quæ sensuum voluptatibus consentanea sunt, appellans. Quod præclare expressit Doctor gentium 1. Cor. 3. *Cum enim sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis.* In quem locum S. Bernardus Serm. 1. de Melchiade ita discurre: *Dignè igitur contentiosos, & qui separant semetipsos, Apostolice carnales vocant, & animales, Spiritum non habentes.* Et ad maiorem istius veritatis comprobationem, quod discordes & fraternam charitatem euertentes diuino Spiritu destituantur, Angelos pacis, & animarum custodes, de discordia hominum ita loquentes introducit. *Quid nobis, & generationi huic Spiritum non habenti? Nam si esset Spiritus, per eum utiq; charitas diffunderetur, & unitas non scinderetur. Et dicunt, non permaneamus cum hominibus istis, in æternum, quia caro sunt. Quæ enim conuentio luci ad tenebras? Nos de regno unitatis & pacis sumus, & homines istos in eandem unitatem, & pacem sperabamus esse venturos; nunc autem quæ ratione nobis cohercant, qui dissident à seipsis.*

En veritatem sole clariorem?

scindimur perpetuis odijs, frater fratrem supplantat, & cui subsidio esse debuit, eius damno crescere desiderat: regnum hoc totum intestinis dissidijs laceratur, quasi ad vltimum excidium, sibi viam sternens. Inquire causam si placet, aliam mihi credite haud reperietis, nisi quia diuinus Spiritus non est in nobis. Sic protestatur S. Augustinus Serm. 2. ad fratres in cremo: *Omnis qui ab unitate diuiditur, ne dubites, quin ab eo recesserit Spiritus vite.* Ratio in promptu: quia per quamlibet proximi offensam, & multo magis per discordiam, diuino Spiritui, qui Deus pacis, imo pax ipsa & haritas est, iniuria grauis infertur, teste D. Augustino tract. 7. in Ioan. ubi sic dicit: *Facere contra dilectionem, facere contra Deum est; nemo dicat, in hominem pecco, quod non diligo fratrem meum, intendite: quomodo non peccas in Deum, quando in dilectionem peccas? Deus dilectio est.* Cum enim Deus Auctore Tertull. lib. de spectaculo cap. 15. præceperit Spiritum Sanctum, ut potè pro naturæ suæ bono, tenerum, & delicatum, & tranquillitate, & lenitate, & quiete, & pace tractare; non furore, non bile, non irâ, non dolore inquietare. Ideo, minimum etiam verbum, quantumuis subobscure in proximi iniuriam iactum, à diuino Spiritu non libenter auditur, teste Salomone Sapientia 1. *Qui loquitur iniqua, non potest latere, nec prateribit illum corripiens iudicium.* Hinc statim monet, ne falsis calumnijs diuinum Spiritum iritemus: *Custodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil prodest; & à detractatione parcite lingua: quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit.* Quasi diceret; linguas ita petulanter in fraternæ innocentia depressionem laxastis, tandem aliquando comprimate, nō aliter pacem inter vos, & tranquillum atq; pacatum Reipublicæ statum habituri.

Præclarum istius rei fundamentum video in Ezechiele, ubi mortuis atq; aridis ossibus vitalem spiritum, qui illa iterum animaret, & confoueret, immissurus Dominus, non prius id præ-

id præstitisse dicitur, quàm ipsam & ossa ad suam etiam compagem, atq; iuncturam accederent, & inuicem inter se conducerentur. Ezechiel 37. *Et accesserunt ossa ad ossa, unumquodq; ad iuncturam suam.* Vnde D. Augustinus Serm. 2. ad fratres in cremo dicit: *Spiritus enim humanus, sicut nunquam viuificabit membra, nisi fuerint unita; sic Spiritus Sanctus nunquam nos viuificabit, nisi pace uniti fuerimus.* Ostendens, fideles, non aliter diuino Spiritu afflari; quàm cum mutua charitate copulantur, atq; cōstringuntur.

Quare & nos arripiamus hanc duplicem doctrinam, à diuino Spiritu nobis traditam, ut & peccata nostra per illum deleri curemus, & ad mutuam charitatem redeamus; ut simus vnum corpus, & vnus Spiritus, sicut vocati sumus in vna spe vocationis nostræ. Et quemadmodum olim Elizeus, duplicem Spiritum à Domino Deo postulauit. 4. Regum 2. *Obsecro, inquit, ut fiat Spiritus tuus duplex in me.* Quia licet et optimè sciebat, diuinum Spiritum simplicissimum esse, ex illo Sapientia 7. *Est enim in illa Spiritus, intelligentia Sanctus, vnicus; dum tamen nobis communicatur, duplicem sortitur effectum, videlicet dilectionis Dei, & proximi.* Quemadmodum exponit Galfridus in allegor Gortfrid. Tilm. *Non quia in se diuisus est Spiritus, sed quia in munere suo & opere duplicatur: vnus est enim Spiritus, per quem charitas diffunditur; ea tamen in amore Dei & proximi deriuatur, nec a desse credendus est vnicus ille Spiritus, ubi duplex non inuenitur: cum enim in se ipse sit simplex, in nobis nunquam fieri poterit, nisi duplex.* Ita & nos postulemus hodiè à Patre luminum, Spiritum S. duplicem ratione effectus, ut in nobis dilectionem Dei, & proximi accendat; vnicum verò ratione simplicissimæ deitatis, ut omnem disunionem ad unitatem reducat, discissam mutuam charitatem vniet, & vnanimem det omnibus intentionem, ad postponenda priuata odia, bonum commune promouendum, patriam deniq; pacificandam. Ut

id præstitisse dicitur, quàm ipsam & cum adueniente Spiritu S. fausta omnia eueniant, omnia redintegrentur, ac in pristinum statum redeant.

E O D E M D I E CONCIO TERTIA.

Paraclitus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo.

Spiritus Sanctus ad hoc principaliter missus est, ut neglectum apud homines æterni Patris honorem resuscitet.

Nunc primùm, ut video Redemptor noster, palam & non in ænigmate loquitur mundo insensato, probans se eiusdem omnino essentia cum Patre æterno esse: quia vna cum Patre mittit Spiritum Sanctum, ut apertè insinuat Ioan. 15. *Cum uenerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre.* Per quod ostendit, se omnino vnum idemq; Principium cum Patre esse Spiritus Sancti, quia tam in Patre, quàm in Filio, sicut est vna numero Deitas; ita & vna numero potentia spiritalia. Ita definitum habetur in Concil. Lugdunensi, sub Gregor. X. relato cap. unico de summa Trinitate in 6. ubi dicitur: *Fideli ac deuota professione fatemur, quod Spiritus Sanctus æternaliter ex Patre & Filio, non tanquàm ex duobus principijs; sed tanquàm ex uno principio: non duabus spirationibus, sed vnicâ spiratione procedit.*

Et clarè hanc ipsam veritatem D. Augustinus lib. 5. de Trinit. cap. 14. docet: *Fatendum, inquit, est. Patrem & Filium principium esse Spiritus Sancti, non duo principia. Sed sicut Pater & Filius vnus Deus, & ad creaturam relatus vnus Creator, & vnus Dominus; sic relatiue ad Spiritum Sanctum, vnum principium.* Dicitur ergo Christus mittere Spiritum Sanctum, quia illum verè cum Patre producit: nam vnam personam diuinam, aliam nobis mittere, nihil est, quàm illam hanc ita ab æterno ex se emittere, siue producere,

cere, ut in tempore nouo modo per suum effectum, in nobis esse incipiat. Hinc falsò contendunt Græci, citatū Euangelij locum aliter explicare, asserentes hanc missionem Spiritus Sancti à Filio, non significare processionem internam, sed missionem externam, quæ consistit in distributione donorum gratiæ. Quia enim Christus tanquam Filius Dei, dat etiam hominibus illa dona, quæ vocantur dona Spiritus Sancti, ideo putant eum propter hoc dici nobis dare, seu mittere Spiritum Sanctum. Proinde hoc loco Spiritum Sanctum non accipiunt pro tertia Sanctissimæ Triadis personâ, sed pro dono Dei gratuito. Nam in sententia Catholica certum est, Spiritum Sanctum, non ratione donorum nobis inesse, neq; in die Pentecostes ratione illorum descendisse, sed personaliter, ita ut contrarium asserere, dicat Sanctus Thomas errorem esse, 1. p. q. 43. art. 3. in corpore ubi dicit: *quod miracula facta sunt à Christo, propter confirmationem doctrinæ eius, & ad ostendam virtutem diuinam in ipso, quæ ex missione Spiritus Sancti maxime innotuit.* Idem docet S. Leo Serm. 1. Pentec. S. Ambro. lib. 1. de Spiritu Sancto cap. 5. & 9. S. August. lib. 5. de Trin. cap. 26. & tract. 32. & 74. in Ioan. Deinde loca scripturæ id manifestè probant, nec possunt aliter intelligi, nisi de personali Spiritus Sancti assistentiâ in anima. ut 1. Cor. 6. *Membra vestra sunt templum Spiritus Sancti, qui in vobis est.* Ad Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Ioannis 15. *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum.* Ex quibus liquidò constat, nos à Patre æterno, non solum Filium, sed etiam Spiritum Sanctum accepisse, dum Christus Dominus eum mittendum affirmaret. Tandem ratio euidentissima demonstrat, hanc Græcorum explicationem non valere. Tum quia si mittere Spiritum Sanctum nihil aliud est, quàm dare dona Spiritus Sancti, ergo quoque Pater

S. Thomas.

1. Cor. 6.

Rom. 5.

Ioan. 15.

mitteretur à Filio, & Spiritu Sancto: quia Filius & Spiritus Sanctus dant omne donum descendens à Patre luminum. Quod tamen nunquam legitur in Scriptura sacra, ut ingeniosè obseruat S. August. lib. 2. de Trinit. cap. 5. Tum quia non minus verè ac propriè scriptura dicit, Spiritum Sanctum mitti à Filio; quàm Filium mitti à Patre. sed quando Pater dicitur misisse Filium, non est sensus, quòd miserit tantum dona quædam Filij; sed ipsum Filium. Ergo pariter quando Filius dicitur misisse Spiritum Sanctum, non debet intelligi de donis, sed de ipsa personâ Spiritus Sancti. Falsò præterea vrgent, ex citato Euangelij loco non sequi Spiritum Sanctum procedere à Filio, licet ab illo mittatur: quia etiam ipse Filius in Scriptura sacra dicitur mitti à Spiritu Sancto, à quo tamen non procedit, ut Isaiæ 48. *Et nunc Dominus Deus misit me, & Spiritus eius.* & cap. 61. *Spiritus Domini super me, ad annuntiandum mansuetus misit me.* Hoc enim non valet: quia Isaias locis citatis loquitur de missione impropriè dictâ, & Filius solum dicitur mitti à Spiritu Sancto, quatenus homo, quia operâ ipsius in utero Virginis conceptus, & factus est. At verò Christus loquitur de missione Spiritus Sancti, ut est persona diuina, quæ ut ab alia verè & propriè dicatur mitti, necessarium est, ut ab ea procedat: quia ut docet S. Thomas 1. p. q. 43. art. 1. ad hoc, ut vna persona diuina, ab alia mittatur, necessario requiri, quòd dicat relationem ad mittentem, tanquam ad principium suæ processionis. Cum autem Spiritus Sanctus non possit mitti à Filio, per imperium, aut consilium, eò quòd sit æq; potens, ac Sapiens; quemadmodum Filius, sequitur eum mitti per internam processionem, ut docet S. August. lib. 4. de Trinit. cap. 10. *Filium,* inquit, *mitti, nihil aliud est, quàm Filium nasci: & similiter Spiritum Sanctum mitti, nihil aliud esse, quàm Spiritum procedere.* Neque obstat, quòd Christus in futuro dixerit: *Quem Pater*

Isaiæ 48.

S. August.

ter mittet in nomine meo; cum tamen processio Spiritus Sancti æterna sit: quia etiam missio Spiritus Sancti respectu mittentis & missi est æterna; respectu verò eorum, ad quos mittitur, est temporalis. Considerabimus itaque, quæ sit necessitas istius missionis Spiritus Sancti.

Spiritus
Sanctus
quatuor de
causis mis-
sus.

2. Cor. 12.

Quatuor potissimum de causis, missionem Spiritus Sancti necessariam fuisse, fatentur omnes. Primò, quia prædicatio Euangelica erat difficillima, & summè laboriosa, ut fatetur D. Paulus 2. ad Cor. 1. *Supra modum,* inquit, *gravati sumus, supra virtutem, ita ut taderet nos etiam vivere.* Lectio Syriaca vertit: *Ad eò, ut vita nostra propè abijcienda fuerit.* Per quod ostendit tribulationes ingentes, quas in prædicatione patiebatur, ita ut semper omnium terribilius ultimum, ante oculos mortem ipsam præferret. ergò necesse fuit inter tot tantasque tribulationes, & angustias, consolatorem illis adiungere talem ac tantum, qui eos animaret, erigeret, ac foueret; & qui, dum illi in medio tantarum existerent flammarum, consolaretur, & vento sui Spiritus eos refrigeraret. Quod efficit Spiritus Sanctus, ut fatetur Doctor gentium loco citato: *Quoniam,* inquit, *sicut abundant passionibus Christi in nobis, ita & per Christum abundat consolatio nostra:* hoc est, Spiritus, qui per Christum consolatur nos.

Ibidem.

1. Cor. 2.

Secundò, quia crucis scandalum retrahebat plurimos à doctrina Euangelica, cum non faciliè in animos hominum induci posset, ut eum, quem viderant crucifixum, simul esse Deum crederent. Quod sanè Paulum in magno constituebat timore ac tremore, 1. ad Corint. 2. *Et ego cum venissem ad vos fratres, non in sublimitate sermonis, & sapientiæ, annuntiaui vobis testimonium Christi.* Et statim causam istius reddit: *Non enim iudicavi, me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum: & ideo in infirmitate, & timore, & tremore multo fui apud vos.* Quia nimirum, quod ipse prædicabat, ita absconditum,

à sensibus, humanaq; erat æstimatione, ut vix in alicuius mentem cadere posset, Deum nempe crucifixum esse. Hinc addit S. Paulus: *Sapientiam loquimur non huius sæculi, neq; Principum huius sæculi, qui destruuntur; sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam nemo Principum huius sæculi cognouit, sicut scriptum est.* Quis enim unquam cogitare poterat, Deum propter homines crucifixum, utq; Pater æternus daret Filium suum unigenitum eo modo, quo dedit. Proinde talis sapientia, & altissimus Dei modus, scandalum erat hominibus, adeoq; absconditus, ut nisi ipse diuinissimus Spiritus talia enucleasset, forsan nemo hominum credidisset. Cum & ipsi Apostoli, qui lac Christi luxerunt, sine auxilio Spiritus Sancti, ad cognoscenda mysteria fidei, sufficientes non essent, iuxta doctrinam S. Pauli supra citati: *Nobis autem,* inquit, *reuelauit Dominus per Spiritum suum.* Moxque rationem subiungit, quia *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei.* Et quænam obsecro sunt profunda hæc? Respondet S. Thom. est sacratissimum opus Incarnationis, & Redemptionis, quod cum totum opus sit amoris, ideo meritò profundum dicitur. Ergò necessarium fuit mitti Spiritum Sanctum, qui tanquam missus à Christo, & ab ipso procedens, hæc difficillima & profunda mysteria mundo patefaceret, ut potè qui solus ea nouerat, iuxta illud S. Ioan. *Nemo nouit quæ sunt Dei, nisi Spiritus eius.* cap. 16.

Tertiò, quia doctrina Euangelica erat nimium obscura, ut potè tota sub figuris latens, quarum scientia omnium hominum superat ingenia, ergò opus erat diuinissimo Spiritu, qui obscuras veritates explanaret, & daret intelligentiam hominibus. Propter hoc enim tertia in Trinitate persona, appellatur non solum veritas, sed etiam Spiritus veritatis: quia ut docet S. Chrysosth. hom. 74. & 76. *figuras & umbras antiquæ legis declarat, & enucleat.* Quippe tres veritates circa doctrinam Christi considerari possunt,

Ibidem.

Ibidem.

S. Chryso.

Yyy

sunt, prima figuratiua, quatenus sub figuris latebat. Secunda promissa, quatenus in varijs scripturæ locis promissa erat: tertia, quæ iter ad regnum cælorum pandebat, & viam demonstrabat ad supera, iuxta illud

Ioan. 18. *Veni, ut testimonium perhibeam veritati.* Quod testimonium non aliud fuit, nisi illud, quod supra dixerat idem Euangelista cap. 17. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te Deum verum, & quem misisti Iesum Christum.* Iste autem tres veritates, seu veritas Christi, tribus hisce modis intellecta, rota in Euangelio sancto explanatur: quoniam Euangelium figuras legis veteris declarat, promissa adimpleta demonstrat, immo & implet, ac demum viam & iter ad cælum ostendit. Vnde factum est, ut ipsum Euangelium per antonomasiam dicatur *veritas*, ut docet Paulus ad Ephes. 1, illis verbis: *Cum suscepissetis verbum veritatis*, id est Euangelij. Et Galat. 3. *Quis vos impediuit obedire veritati*, id est Euangelio. Cum ergo triplicem hanc veritatem, hominum captum excedentem, Apostoli mundo denuntiaturi essent, nec ad tam arduum munus ex seipsis sufficerent, ideo missione Spiritus Sancti opus erat, qui has obscuras veritates faciliteret, ut docet S. Augustinus

homil. 5. in Apocal. *Postquam, ait, Dominus ascendit in cælum, & aperuit vniuersa, misit Spiritum Sanctum, cuius verbo predicatorum tanquam sagitta ad corda hominum pertingerent, & vincerent incredulitatem.*

Quartò, quia difficultas in cognoscendis reuelatis mysterijs, oriebatur ex imbecillitate testimoniorum: cum enim res ita arduæ proponendæ essent, necesse erat eas ab illo proponi, qui in se haberet authoritatem & veritatem infallibilem. Quippè in rebus magnis & arduis, non multitudo; sed grauitas testium spectari solet, iuxta illud Socratis apud Lærtium lib. 2. cap. 5. *nec enim refert quàm multi sint, sed quàm graues testes.* ergò necessarium erat, mitti personam Spiritus Sancti, quæ tantæ

esset authoritatis, quantæ ipsemet Deus, vtpotè à Patre Filioq; procedens, eiusdem naturæ cum ipsis, æqualisq; tam in authoritate, quàm in potentia. Vnde sicut multoties Filius authoritatem à testimonio Patris accepit, præsertim quando vox illa de cælo super eum intonuit. Matth. 3. *Hic est Filius meus.* Ita pariter decebat, ut etiam parem authoritatem à testimonio Spiritus Sancti acciperet, qui ab ipso procedit, ut sic doctrina Christi maneret testata à duabus personis

summæ & infinitæ veritatis; ita ut nihil ampliùs homines requirere possent, fierentq; inexcusabiles, si credere nollent. Quemadmodum argumentatur D. Ioan. Apost. *Quis est, ait, qui vincit mundum? nisi qui credit, quoniam Iesus est Filius Dei.* 1. Ioan. 1. Quasi diceret: Christus ad probandum se esse verum Deum, non quæliæunq; testimonia adduxit, sed maxima, & quibus maiora nullo modo excogitari possunt, & ideo addit: *Hic est, qui venit per aquam, & sanguinem Iesus Christus, non in aqua solum, sed in aqua & sanguine, & Spiritus est, qui testificatur, quoniam Iesus Christus est veritas.* Vbi per aquam, & sanguinem vox Patris intonuit, quæ bis de diuinitate filij testificata est, semel in aqua baptismi, quando baptizatus est; deinde in sanguine, hoc est in ipsa iam passione. Dum enim Christus tunc rogaret Patrem. Ioan. 17. *Et nunc clarifica me tu Pater apud te metipsum, venit vox de cælo, & clarificauit, & iterum clarificabo.* Ioan. 12.

Verum ut in ore duorum staret summa veritas, Spiritus quoq; Sanctus de eius diuinitate testificatus est, ut sic nulla ampliùs remaneret dubitatio, quod Christus esset verus Deus, verusq; homo, dum & summus Pater hoc affirmauit, & Spiritus Sanctus suâ potentiâ virtuteq; confirmauit.

Non inficior magnam hanc fuisse necessitatem mittendi Spiritum Sanctum, verum ego aliam longè profundiorum conijcio, ut nimirum per aduentum Spiritus Sancti, totus mundus ad æterni Patris cultum, deuotionem, amoremq; incitaretur.

Quod sic deduco: totus Christus erat in promouendo Dei Patris honore, ut habetur Ioan. 8. *Ego honorifico Patrem meum: & mox subiunxit: Ego non quero gloriam meam.* Cum ergo & ipsemet Christus ut homo, toties in genua procumbens, humillimè Patrem æternum adorauerit, prolixiùs ad eum orationes fundendo, & Apostoli Sancti multum elaborabant, ut in adorationem summi illius Patris, vniuersum mortalium genus inducerent. Eam enim ob causam, quoties de Patre locuti sunt, postquam Deum dixerunt, nomen Patris addidit; non solum expositionis gratiâ, sed ut ardentius ametur, & sanctius adoretur, quemadmodum obseruat Ribera in sua Apocal. cap. 1. n. 6. Hinc

2. Cor. 1. Paulus 2. ad Corint. 1. dicit: *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi.* & 1. ad Corint. 15. *Cum tradiderit regnum Deo & Patri.* & S. Ioan. Apocal. 1. *Fecit nos regnum, & Sacerdotes Deo & Patri suo.* ut hinc agnoscamus, Deum Patrem explicitè, & particulari cultu adorandum esse, templa illi dicanda, particulares preces, festiuosq; dies assignandos. Quod imprimis suadet ipsa dignitas personæ, in cuius cognitione consistit vita æterna creaturæ rationalis, iuxta illud

Ioan. 17. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum.* Hinc merito dicit S. Cyrillus Hierosol. Catech. 7. *Credamus igitur in unum Deum Patrem imperferutabilem, & inenarrabilem, cuius faciem Angeli perpetuò vident; vident autem unusquisq; secundum ordinis propriæ mensuram; splendorem autem purum paternæ visionis, propriè tamen filio, cum Spiritu Sancto insueri licet.* Ita enim augustæ maiestatis, tantæq; dignitatis est summus ille Pater, ut faciem eius etiam Angeli & supremæ potestates aspicere non audeant, ut habetur Isaia 6. *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum, Seraphim stabant super illud, sex ala vni, & sex ala alteri: duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus velabant.* In qua visione San-

Athus Athanasius, Irenæus, & Origenes, solum Deum Patrem Isaiam vidisse affirmant. Et ideo Christus templum illud Hierosolymitanum antiquum, Deo & toti Sanctissimæ Trinitati dicatum, non Dei, sed Patris domum nominauit, ob summam eius dignitatem Ioan. 2. *Auferte ista hinc, & nolite facere domum Patris mei domum negotiationis.* Si ergò tantæ est dignitatis æternus ille Pater, si ita à Beatis illis Angelorum mentibus, colitur, & adoratur: Si Redemptor noster illud magnificum, quod in mundo tunc extabat Dei templum, Patri appropriauit, cur nunc populus Christianus eidem noua templa non erigar? diem festum non instituat, precesq; particulares non ordinet.

Suadent deinde amplissima beneficia mundo, ab æterno Patre collata. Licet enim indubitatum sit, opera diuina ad extra indiuisa esse, & à Deo prout vno emanare; quædam tamen Patri, quædam Filio, quædam Spiritui Sancto attribuendo, maiora & minora, nostro intelligendi modo, & prout à nobis concipiuntur, censeri debent. Cum conferendo illa inter se, ratione attributionis, plus vni personæ diuinæ; quàm alteri, debitores inueniamur. Filio quippè debemus, seu propriè attribuimus. *Redemptionem*, inestimabile beneficium: Spiritui Sancto. *Sanctificationem*, datum immensum: Patri verò *Creationem*, omnium illorum fundamentum. Conferte quæso omnia hæc adinuicem, beneficia cum beneficijs, gratias cum gratijs, dona cum donis, & faciliè aduertetis, ea quæ Pater nobis contulit, ab illis, quæ Filius, ac Spiritus Sanctus, tantum distare, quantum cælum à terra. Ea quippè, quæ nobis Filius contulit, scilicet quia nos redemit, & ad dignitatem adoptionis subleuauit, spectant ad vitam Deo gratuitam, & mundam: ea quæ à Spiritu Sancto accepimus, pertinent ad vitam sanctam: at verò illa, quæ Pater donauit, sunt horum omnium fundamentum, sine quo vita illa non esset. Dicam

Ioan. 8.

Matth. 3.

1. Ioan. 1.

2. Cor. 1.

Apoc. 1.

Ioan. 17.

S. Cyrillus Hierosol.

Isaia 6.

Ioan. 2.

cam ampliùs, spectant non solum ad profusionem donorum gratiæ, sed etiam ipsarum personarum diuinarum: quia nobis Pater, ultra omnia dona gratuita, etiam Filium ac Spiritum Sanctum largitus est: imò ratione circuminfectionis, ut Theologi loquuntur, etiam seipsum donauit. Vnde Filius vitam nobis spiritualem tribuit, Spiritus Sanctus sanctificatam; Pater verò ipsum esse, & totam simul Sanctissimam Triadem, totum illum Oceanum, totum illud pelagus infinitum, quo maius ne cogitari quidem potest, ut docet S. Bernardus.

S. Bernard. Serm. 1. Pentec. *De Patre quidem noui creationem, ob quod maius quid: uni- geniti incarnationem, hoc prorsus indicibile, effatūq; impossibile.* Quod cum ira sit, cur Filio, & Spiritui Sancto particulares dicantur, dies festi, particulares preces, expressusq; cultus; at verò Sanctissimo genitori nullus dies festus, nullæ speciales preces, nullus explicitus cultus assignatur?

Suadet tertiò, ipsa dignitas paternitatis: à Patre enim æterno iuxta Apostolum, omnis paternitas in cælo & in terra nominatur. Ad Ephes. 3. *Huius rei gratiā, secreto genua mea ad Patrem Domini Nostri Iesu Christi, ex quo omnis paternitas in cælis, & in terra nominatur.* In quo loco Autore S. Hieronymo, Paulus primam personam intelligit, à qua omnium Paternitatem deriuari affirmat, tam in cælis, quàm in terris. Quatenus ipse Pater in cælis, ut principium facundum, & præpotens, primò ad intra generauit, qua generatione præ-

Ephes. 3.

à Patre, proinde totum, quod in ratione geniti possibile vnquam foret: cum inquam ad intra in ratione genitoris non haberent, vnde se effunderent; ac nomen Patris acquirerent, idè ad extra se effuderunt simul, ut sicut ad intra communicati- nem obtinebant vnus naturæ; ita ad extra eandem haberent & nomi- nis, utq; tota Trinitas Pater diceretur ad extra; sicut sola prima perso- na Pater dicebatur ad intra. Hinc omnis paternitas in cælo, & in terra,

à Sanctissimo illo genitore nomina- tur, ut egregiè discurret S. Hierony- mus in cap. 3. ad Ephes. *Paternitas, ait, in cælo est generatio filij, paternitas in terra est generatio hominum & anima- lium, quæ omnis à paternitate manat: omnes enim ab ea vim habent generandi, ut sint, & nominentur, patres.* Et San- ctus Damascenus. *Nomen, inquit, pa- ternitatis, ex diuinis ad humanos Patres translatus est.* Quid si igitur Sanctis- simus ille Pater, nunc alloqueretur nos, sicut olim Iudæos allocutus erat,

S. Hieron.

S. Damasc.

Malach. 1. *Filius honorat Patrem, & seruus Dominum suum: Si ergo pater ego sum, ubi est honor meus? & si Dominus ego sum, ubi est timor meus.* Quid quæ- lo ei respondere possemus? equidem non video: nam honor manifestatur in cultu, idque explicito, qui totus versatur in adoratione explicita, in dedicatione templorum, in oblatio- ne sacrificiorum, in particularibus hymnis ac precibus. Cum ergo ni- hil horum Sanctissimo genitori offe- ramus, ubi est tanti Patris honor, & tanti Domini timor?

Malach. 1.

Quod si forsan respondeas, ve- rum quidem esse explicitum cultum, quoad templa, particularesq; preces, Patri non adhiberi Sanctissimo; at tamen implicitè omnia ad ipsum re- ferri, quatenus omnes ad ipsum di- riguntur orationes, omnia sacrificia: & quia Filius nequit intelligi sine Pa- tre, idè omnia Christi festa, impli- citè etiam ad Patrem dirigi, ac con- sequenter ipsum summè in Ecclesia adorari. Erubescere debes: utique etiam Christus Dominus est caput omnium

omnium Sanctorum, vnde adoran- do ipsum ut caput, simul etiam & eius membra adoramus. Ad quid er- go Sanctorum festiuitates? Præterea Christus vnus est essentialiter cum Spiritu Sancto, quoad diuinitatem, proinde dum adoratur Christus, si- mul quoq; & Spiritus adoratur San- ctus. Ad quid ergo festiuitates Spi- ritus Sancti? Ad extremum, in missis quotidianis semper recolitur memo- ria passionis: *Hoc facite quotiescunq; facietis in meam commemorationem.* Ad quid ergo passionis dies? Profectò tolli deberet ab Ecclesia festorum, oeconomia Sanctorum. At quia ipsa, à Spiritu diuino edocta, probè vidit, quantum differat cultus expli- citus ab implicito, non ei sat fuit im- plicitè Sanctos adorari; sed voluit ex- plicitè ad maiorem venerationem, ad ampliorem deuotionem, ad sin- gularem reuerentiam, ad fidei au- gmentum, meritumq; profectum, ad actus exercendos virtutum, & si- milia, ergo non satis est sanctissi- mum genitorem implicita deuotio- ne coli. Quod cum ira sit, pudeat nunc Catholicos, explicitum summi illius Patris non aspicere in Ecclesia Sancta cultum; nullum templum, nullum altare, nullum festum, nul- las peculiare preces, nullam oratio- nem. Ergo omninò fateri debemus festos dies, templa, particularesq; preces Patri æterno dicandas esse.

Nisi forsan opponere velis nouitatem, quasi hoc nouum & insoli- tum in Ecclesia Dei videretur. Sed erras vehementer: habebat enim antiquitus sua templa Sanctissimus genitor, quod ut verum esse cogno- scas, audi Cyrillum Hierosolymitanū antiquissimum Authorem, qui mille trecentis ab hinc annis excessit. Is Catechesi 9. de Patre in Bibliot. Pa- trum tom. 4. ira fideles alloquitur: *Adoremus igitur Patrem Christi, factorem cæli & terra, Deum Abraham, Isaac, & Iacob, in cuius honorem prius ex oppo- sito nobis hic templum adificatum est.* Quod sanè non de templo antiquo ante Christi aduentum intelligit, sed

S. Cyrillus Hierosoly.

de adificato post Christum: Sic enim sonant illa verba, *adificatum est*: quæ non in præterito, sed in præsentī ac- cipi debent, quod in nota margina- li prudenter adnotauit ipsemet S. Cy- rillus, scribens: *Dei Patris templum erat Hierosolymis.* Floruit autem iste Sanctus Pater Cyrillus sub Constanti- no, Anno à Natiuitate Christi 365. Ut refert Bellarm. de Scriptoribus Ecclesiasticis. En quàm antiqua con- suetudo, quàm pridem in Ecclesia Christi receptum, Patri sanctissimo tampla dicare, eumque peculiariter honorare. Vnde mirum prorsus ap- paret, quomodo nunc talis cultus in Ecclesia Sancta non viget, quo- modo expressè sanctissimus non co- latur Pater, quemadmodum reliquæ Sanctissimæ Triadis personæ, & cæ- teri Sancti. Verum concedamus gra- tis nouum hoc esse, quid indè? er- gone iam omninò hæc deuotio negli- genda? minimè: nam ut discurret Arnobius contra Gentes: *Religionis Auctoritas, non est tempore astimanda, sed nomine, nec colere qua die, sed quid cœperis, conuenit astimare.* Quod magis adhuc confirmat D. Augustinus lo- quens: *Veritati non praiudicat anti- quitas.* Contra quam, ut rectè Ter- tul. de velandis Virginibus: *Nemo præscribere potest, non spatium temporum, non patrociniū personarum, non priuilegium regionum.* Si itaq; nihil nouū, licet alias verum & sanctum, liceret, profectò nihil aliquarum sanctarum festiuitatum nunc in Romana Eccle- sia extaret, cum illas à particularibus sæpè sit mutuata Ecclesijs. Nam Fe- stum Præsentationis B. Virginis, ac defunctorum cōmemorationis, sum- psit ab Ecclesia & Diocesi Leodiensi. Festum Sanctissimæ Trinitatis à Gal- lia, Conceptionis ab Ecclesia Græ- ca, Sancti Angeli custodis ab Hispa- nia. non ergo nouitas, sed veritas in rebus sanctis pensari debet.

Patri æter- no templū Hierosoly- mis fuit adificatū.

Arnobius.

S. August.

Tertullia.

Festum Præsentationis B. M. V. & Defunctorum vnde sumptum.

Festa Tri- nitatis, conceptionis, Ange- li custodis vnde.

Quod si dixeris, non mirum quod Ecclesia Sancta Filio & Spiritui San- cto festa celebret, quia ambo myste- ria operati sunt visibiliter; Pater ve- rò nunquam visibiliter apparuit. Yyy 3 Deinde,

Deinde, quia Filius & Spiritus Sanctus sunt figurabiles; Pater autem omnino infigurabilis, proinde cum figura populo exhiberi non possit, ideo nullum eius festum particulare celebratur. Respondetur enim falsum esse, quod nunquam Pater mysteria sensibilibus operatus sit. Quippe non semel, neque bis; sed ter Patrem sanctissimum descendisse, eumque nos audivisse constat. Primo, cum Christus in Iordane à Ioanne baptizaretur. Matt. 3. *Ecce vox de caelis dicens: Hic est Filius meus dilectus in quo mihi complacui.* Secundo, in monte Thabor, cum Christus coram tribus discipulis transfiguratus esset. Marci 9. *Et venit vox de nube dicens: Hic est Filius meus charissimus, audite illum.* Tercio, cum Christus in cruce moribundus clamaret: *Pater clarifica nomen tuum*, tunc ei statim respondit Pater: *& clarificavi, & iterum clarificabo.* Ex quibus locis eruditè concludit D. Thomas 3. p. q. 39. ar. 8. ad 1. ita visibilibus Patrem apparuisse, quemadmodum Spiritum Sanctum. Unde licet opera Sanctissimæ Trinitatis sint indiuisa ad extra, vocem tamen illam sanctissimo appropriari genitori, sicut columbam Spiritui Sancto, docet Angelicus Doctor. Hinc D. August. Serm. 63. de verbis Domini dicit: *Vbi Trinitas de caelo fecit columbam, sed non pertinuit nisi ad solum Spiritum Sanctum. Trinitas fecit de caelo vocem, sed non pertinet nisi ad solum Patrem.* Et D. Cyprianus Serm. de Baptismo. *Hucusque, ait, Domine San-*

*cte Pater, non audiuimus te ita loquentem, ut personaliter tibi assignaretur locutio, quam proferres: hanc vocem à Paternitate tua allatam nemo est, qui ambigat, non est, qui tibi hoc verbum audeat derogare. Ergo mysteria etiam Sanctissimus Pater operatus est, & ita sensibilibus auditus est, sicut Spiritus Sanctus visus. Nec omnino Patrem æternum infigurabilem esse verum est: nam cum sub specie senis venerabilis vidit quondam Daniel: *Aspiciebam, inquit, donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedet, vestimentum eius candidum, quasi nix, & capilli capitis eius, quasi lana munda.* Daniel. 7. Quem locum S. Chrysosth. Serm. 131. intelligit de Patre sanctissimo, ita loquens: *Si Daniel Deum Patrem vidit, crine niveo, senectute reuerendâ, antiquitate terribilem.**

Descendit igitur Spiritus Sanctus hodiè, ut neglectum æterni Patris honorem resuscitet in animis hominum. Proinde, cum res ex obiecto sit sanctissima, nullumque extet inconueniens, nullum adsit periculum ex cultu Patris, aut confundendi personas diuinas, aut inæqualitatem Filij suspicandi, renouate in vobis ardentem erga Sanctissimum genitorem zelum, exhibete illi cultum explicitum, facite preces particulares, erigite in honorem eius templa, facella, aras, ut paternum eius amorem experiamini, utque vos pro veris & legitimis suis filijs agnoscat, A.

Daniel. 7.

S. Chrys.

DIE

DIE II. PENTECOSTES.

CONCIO PRIMÆ.

Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret. Ioan. 3.

Mortuum donationis Filij Dei, solus amor fuit.

Apientissimus Salomon, non in doctrinæ mundanæ domicilijs, sed in ipsius Spiritus Sancti Palæstris profundissime institutus, sublimem dignitatem à Deo concessam homini considerans; quem in hoc pulcherrimo mundi opificio, reliquis animantibus ita præstare voluit, supremus ille totius vniuersi conditor, ut secundas post se partes teneret: exclamauit alicubi: *Magnum quid est homo & præclarum.* Et quomodo magnum quid est homo, animal tam fragile, innumeris obnoxium passionibus: ex ipsis cunis ad decrepitam usque senectam, innumerabilium malorum quasi sentinam quandam exhauriens: Ad quod respiciens Propheta Regius ait. *Domine quid est homo, quia innotuisti ei.* Vbi diuinus psalter, hominem tanquam vile animal contemnit: paroemia verò Salomonis, ut magnum quid extollit. Sed concordat Sacra Historia de creatione hominis, Davidem cum Salomone inquit: *Acceptit Deus puluerem ex terra, atque ex eo finxit hominem.* Ecce veritatem habes vtriusque sententiæ; quod videlicet & nihil sit homo, & magnum sit aliquid. Si enim ad naturam illius tantum respexeris, nihil nulliusque momenti est. Si verò ad honorem, quo diuinitus cohonestatus est; magnum quid est homo. Cetera enim omnia solo Dei verbo condita sunt. Cælum hoc magnum supra nos extensum, verbo Dei factum est. Astra, Sol, & luna, & quæcunque oculis speculamur, & quæcunque supra nos magnifica deprehendimus, ex verbo Dei prodire, teste Prophetâ: *Verbo Domini cæli firmati sunt, &*

Spiritu oris eius omnis virtus eorum. Mare ac terra, & omnis qui in illis est ornatus, variaque animantium genera, & discreta plantarum varietas, cuncta hæc verbo condita sunt. *Tui sunt cæli & tua est terra, orbem terra & plenitudinem eius tu fundasti, Aquilonem & mare tu creasti.* Solus homo superat hæc omnia: in cuius creatione amplius quidpiam vides, quam in luce, quam in cælo, quam in luminaribus, & quæ terra sponte suâ produxit ut cicadas. At verò hominem sola præpotens Dei manus fabricare voluit, dicente scriptura: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Et quid mirabilius aut laudabilius esse potuit; quam tres diuinas personas, hominem creaturas, ante illius productionem, commune iniussu consilium: Quod consilium tum ideo secum iniungere diuinæ personæ, quod hominem sibi conciliare voluerint, communi creationis & excellentis formæ suffragio, dum ei similitudinem naturæ diuinæ decernerent, ut vult S. Ambrosius in Genesim. Tum ut dignitas hominis, quæ à ratione & consilio provenit, & per quam homo à cæteris distinguitur animantibus, inde magis appareret, ut docet S. Gregorius lib. 9. Moral. cap. 13. Tum denique (ut vult Theodoretus in Genesim) ut ex hoc Dei personarum consilio facile pateret, quæ deberetur reuerentia homini, quem æterni Patris Filius erat suscepturus, ac proinde, tanquam Dei Regis purpuram, hominis naturam esse venerandam. Ostendit Deus hanc dignitatem hominis, in hodierno Euangelio, cum dixit: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum*

Psal. 88.

Gen. 1. n. 26.

S. Ambro.

Gregorius.

Theodor.

Ioan. 3.

nitum daret. Nam quemadmodum Princeps siue Rex quispiam, virum aliquem dignitate commendabilem, hospitio excepturus, omnem pretiosam suppellectilem, & domestica ornamenta ei promere solet. Sic plane Deus homini, quem ad suum diuinitatis Augustale inaccessum assumpturus erat; ut totum ei profunderet coelestium diuitiarum ararium, & omnes suae diuinitatis thesauros aperiret, Filium suum vnigenitum in terras demisit. Cuius donationis solum amorem motuum fuisse hodie ostendam.

Vnigenitum à Patre mundo donatum esse in remedium peccati, atque redemptionem, sapientissime edixit D. Ambrosius libro de Sacramento dominicae Incarnationis cap. 6. inquit: *Quae erat causa Incarnationis, nisi ut caro qua peccauerat redimeretur?* Sed quid obsecro Deum compulit, ut non nisi per vnigenitum mundi lapsum restaurare veller. Nonne optime potuisset nostrae subuenire calamitati, aliquem Angelum mittens, penes quem tanquam legatum esset plenaria facultas remittendi peccata. Potuit equidem: sed vnigenitus noluit, ut palam fateretur Prophetæ: *Non legatus, inquit, neque Angelus, sed ipse saluauit nos.* Et cur non aliter vnigenitus, nisi per seipsum, nostris succurrere voluerit miseris, personam suam naturae humanae supponens? Varias hinc scituque dignissimas rationes assignant SS. Patres. Et in primis S. Athanasius in cap. 10. Iob. Solam assignat conuenientiam, inquit: *Decebat, ut quae manus hominem de limo terra formauerat, eadem quod iam creatum à peccato & morte, per redemptionem liberaret.* Quod vltius comprobatur Serm. 3. ubi ait: *Dedit omnia in manus eius Pater, ut quemadmodum per eum facta sunt; ita omnia in eo resciri possent.* Et sermone contra Arrianos id ipsum eleganter & eruditè illustrat, ostendens hominum redemptorem, alium præter Deum nequaquam conuenisse: ne supremus ille cultus, qui summo humani ge-

neris instauratori debetur, alicui quantumuis excelsae creaturae deferretur. Merum, inquit, hominem id facere dedecorum erat, ne homines habentes Dominum, hominis cultores efficerentur. D. verò Augustinus diuersis in locis, varias adducit rationes. potissimum verò dat in Enchyridio c. 26. ut ex aduentu Christi Domini in mundum, maius solatium caperent homines. Propter hominem, ait, factus est homo: ut vterque sensus hominis in ipso beatificaretur, & resciretur oculus cordis in eius diuinitate, & oculus corporis in eius humanitate. Sed demus sanè vnigenitum in remedium peccatoribus, & solatium mundo datum esse, cum nullus præter Deum hominem pro peccato satisfacere potuerit. Siquidem illa satisfactio in ipso satisfaciente postulabat infinitam dignitatem, ut ab eo pretium suis operibus communicaret infinitum, & pare delicto fieret satisfactio, ut aperte docet Anselmus libro cur Deus homo cap. 6. inquit: *Satisfactionem neque facere nisi Deus, neque debere nisi homo, necesse igitur erat, ut eam faceret Deus homo.* Adhuc tamen restat frangenda nux, qui absconditum huius rei nucleum edere vult. Cum diuina voluntas omnino fuerit libera, ac proinde indifferens ad redimendum hominem, & non redimendum, quid illam permouit, ut veller potius hominem redimere, quam oppositum.

Hic certè Angelicus Doctor, suo sagaci ingenio, genuinam affecutus est veritatem. dum 3. p. q. 5. art. 3. vnigenitum humanitate vestitū censeat ideo, ut infinitam bonitatem suam declararet. Nam cum bonitatis sit proprium se alteri communicare, nullum maius esse poterat illius bonitatis argumentum, vel manifestius indicium, quam summa naturae suae communicatio, quam per nostrae carnis assumptionem exhibuit. Hoc certè singulare motuum erat, cur nobis vnigenitum donauerit Deus, scilicet; summa dilectio & amor. Quae enim, inquit, Augustinus maior est causa aduentus Domini, nisi ut ostend-

S. August.

S. Anselm.

S. Thomas.

Augustinus.

ostenderet Deus dilectionem suam in nobis. Quod eleganter comprobatur Damascenus oratione de transfiguratione, inquit: *Creatoris ac gubernatoris voluntas hoc tulit, ut vnigenito & consubstantiali Filio suo, diuinitatis atque humanitatis, ac per eam conditarum rerum omnium connexio fieret, ut sit Deus omnia in omnibus.* Summa proinde dilectio Dei, inappretiabile donum, scilicet; æterni Patris vnigenitum, mundo attulit. Hæc vilem hominum abiectionem Deo commendauit, & ut creatura fieret creator, suauit. Quod agnoscens Damascenus orat. 3. exclamat. *Tantus Domine in me tuus amor fuit, ut non per Angelos aut aliam creaturam, salutis meae negotium obieris, verum ut primam factionem; sic etiam instauracionem, ipsemet duxeris.* Hoc comprobatur hodiernum Euangelium, Auctore S. Ioanne. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum vnigenitum daret.*

Idem qui supras

Ioan. 3.

Iob 7.

Lucas 17.

Admiratur hic iustus Iob, tantam diuinæ voluntatis in homines propensionem. *Quid est, inquit, bono, quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum.* Et certè quis non obstupefeat? Deum in quo bonorum omnium cumulus, vniuersæque perfectiones, sapientia, omnipotentia, pulchritudo, & infinitæ alia delitescunt, velle erga hominem cor apponere, cum dogma fidei sit, Deum ex nostra dilectione nullatenus perfici, aut quidpiam utilitatis percipere. Sed sicut Sol terram irradians non perficitur in seipso, sed tota radiorum virtus in terræ utilitatem redundat. Quam fecunditate donat, floribus & fructibus ornat, aureis & argenteis mineralibus ditat. Ita Deo ex nostris actionibus nulla accrescit utilitas, sed nos totam percipimus. Hinc opinor pullulauit illud Euangelistæ dictum. *Serui inutilis sumus*, scilicet Dei, cui nullam afferimus utilitatem, licet fecerimus omnia, quæ præcepit nobis: totum enim illud in nostræ salutis emolumentum cedit. Rem tamen dilectam sibi proposuit Deus, mundum

et si in illo nihil reperiatur, quod diuinam eius maiestatem oblectet: quin potius innumera sint, quæ eius charitatem à nobis auertant. Omisâ namque Romanorum superbiam, qui nimiam dominandi cupiditate ardent, vniuersum terrarum orbem, suo imperio subiugare nitebantur. Prætermisâ lautè conuiuantium intemperatâ consuetudine; spectaculorum execrandâ vanitate; scænarum detestandâ obscenitate: tacite inuolutis Ægyptiorum idolis; Græcorum mendacijs; Chaldæorum superstitionibus. Silentio prætereundo sæuentium crudelitatem tyrannorum, Regum insolentiam: mentis aciem conuertamus vel ad ipsam duntaxat effrenatam viuendi Hierosolymorum licentiam. Apud quos hominum iustorum penuria eò deuenerat, ut dixerit Deus, vniuerso orbis ambitu perlustrato, ne vnicum quidem virum iustum inter eos potuisse inueniri. *Circuite, inquit, vias Hierusalem, & aspice an inueniatis virum scientem iudicium.* Increbuerat tunc seruorum malitia, propter iniquitatem Principum & optimatum, dicente Prophetâ: *Ecce magis hi confregerunt iugum, ruperunt vincula.* Tanto tamen Deus plus dilexerat mundum; quanto ille diuinam iram prouocans, grauiora in eum mittebat peccatorum iacula; quia licet ex parte hominis, nihil esset, quod diuinam mereretur dilectionem, ex parte tamen ipsius Dei, maxima affuit ratio, vrgensque motuum ad diligendos homines, immensum scilicet bonitatis pondus. Quod diuinam non solum excitauit, sed impulit voluntatem, ut tanto beneuolentiæ amore ipsos etiâ peccatores diligeret & Filium suum ipsis donaret.

Perpendite hic Catholici ex magnitudine tanti doni, diuini amoris magnitudinem erga vos. Non paradisa vobis deliciarum donauit, Deus, ut olim Adamo. Non mundi dominium, ut Alexandro. Non Indicas orientis plagas, innumeraque regna, ut potentissimo Hispaniarum Regi.

Hier. 5.

Ibidem.

Regi. Non Angelum, non Cherubim, aut Seraphim, sed Filium suum naturalem, & ex proprijs visceribus genitum. Si enim Iacob ille Patriarcha, ut filium suum Simeonem in Aegypto detentum redimeret, vix adduci potuit, ut Benjamin per modicum tempus a paterna domo recederet, quamvis alioquin plures alij filij ei superessent. Igitur cum Deus vnigenitum suum, pupillam oculorum suorum nobis alacriter elargitus fuerit, ineffabilem esse diuini amoris excessum, nemo inficiabitur. Quis non ad cœlos vsq; extolleret Principem illum, cuius si seruus magnis febris æstuarer, nullumq; aliud ei remedium ad sanitatem superesset, nisi balneum ex sanguine Filij Principis præparandum. Si inquam Princeps ille serui salutis consulens, Filium totius Regni vnicum heredem traderet, venas incideret, sanguinem, totum eliceret, vitæq; priuaret. Talis certè fuit erga nos æterni Patris dilectio, qui ut seruos pristina libertate & salute donaret, Filium vnigenitum tradidit, ut venis eius spinarum & clauorum aculeis incis, sanguinem; quo peccatores abstergerentur, profunderet; exclamante D. Gregorio. *O mira charitatis dilectio, ut seruū redimeres, filium tradidisti.* Singularis certè liberalitas, ineffabilis magnificentia, indicibilis Dei charitas, dilectio summa. adeo ut cum optimè nossent Deus, nos diuini verbi incarnationem, nullâ ratione promereri, aut condigno, aut æquali pretio rem tantam comparare posse. Tantum bonum non ad tempus nobis contulit, sed irrevocabiliter in perpetuum donauit, teste S. Ioanne: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum vnigenitum daret.* Quasi aperte diceret: Non pretio, sed dono natum suum omnipotens mundo donauit, ut participes cum illo cœlestis hereditatis redderemur. acclamante Apostolo: *Misit Deus Filium suum, ut adoptionem Filiorum reciperemus.* Sed quomodo obsecro Dei Filius, nos ad suæ filiationis participationem ad-

mitti patietur, & sortis æternæ hereditatem. Siquidem omnis diuisio hereditatis odium parere solet, ut indicat quotidiana experientia. Quin immò & Sacra Historia in Genesi, ubi Iacob & Esau ante matris partum, de primogenituræ iure inuicem contendentes, in ipso matris utero dimicabant, quis prior in lucem prodiret, ut hereditatis iura acquireret. Fratres quoq; Iosephi, ægre ferentes dominium illius quamvis somnium, in cisternam illum miserunt, & tandem inde eductum Ismaëlitis venundarunt. Adonias regnum Patris affectans, despecto Salomone fratre suo, solus Principatum, & sceptrum ambiebat.

Fateor hæc omnia vera esse; non libenter mundi Principes suæ hereditatis participes vident. Quia cum facta terrestrium bonorum diuisione, minus singulis contingat; idè singuli integram hereditatem affectant. At verò patitur Christus in regno cœlesti, coheredes habere, tolerat comparticipes ex ea ratione: quia inexhaustum cœlestium diuitiarum pelagus, quamvis inter infinitos diuidendum esset, nemo tamen propterea minus caperet. quia infinitum minui nequit, annuente Diuo Ambrosio super illa Apostoli verba: *Dedit eis potestatem Filios Dei fieri.* ubi S. Doctor sic dicit: *Magna quidem benevolentia, vniciu natus est, & noluit manere vnus: non timuit habere coheredes, quia hereditas eius non fit angusta, si eam multi possederint.* Quis hinc diuinæ bonitatis magnitudinem circumscribere poterit, luxuriantis facundia verbis? Si enim Angelus quondam dixerat Eldræ: *Pondera mihi ignis pondus.* ubi Esdras ita obstupuit præ magnitudine interrogationis, ut rem omninò impossibilem postulari cogitaret; eò; quod ignis ille diuini amoris effigies esset. Quo & nos pacto audebimus angusto breuique mentis nostræ funiculo, diuinum amorem, cum sit immensus, ponderare? Vnus tantum nobis ex mente D. Pauli modus superest, ut cum amplifi-

Gen. 25.

Gen. 38.

2. Reg. 14.

Ioan. 1.

S. Ambro.

Eldræ 4.

amplissimis quibusq; mensuris, diuini amoris magnitudinem metiri tentantes, nos deficere viderimus, clammemus immensam eius, infinitam, atque incomprehensibilem esse dilectionem: fateamurq; nec mensurâ aliquâ pertingi, nec iusto pondere perpendi posse. Scio veteres ingeniose elaborasse, ut Dei amorem exprimere potuissent; cuius tale simulachrum erigebant. Depingebant, illi iuuenem ætate florentem & pulchrum, veste asperâ indutum, aperto capite, pectore nudo, instar vitri corde conspicuo: vnâ manu calceamenta, alterâ tenentem hanc epigraphen: *Ius meum alteri tribuo.* Quo artificio significabant, solum Amorem inter omnes Deos pulcherrimū fuisse. Caput eius apertum, denotabat; quod amans nullis temporum iniurijs, ab amore deterri debet. Cor vitreum exprimebat, quod nulla debeat esse inter amantes simulatio, aut occultatio consiliorum. Calceamenta deniq; & inscriptio, significabant, plenam sui iuris alteri communicationem, ut ex lib. Ruth cap. 10 colligitur. ubi scriptura dicit: *Hic autem erat mos inter propinquos, si aliquando alter alteri iuri suo cedebat, soluebat calceamentum suum, & dabat proximo suo.*

Deum nostrum essentialiter esse amorem, nemo Catholicorum potest inficiari, teste Apostolo: *Deus charitas est:* Cui simulachrum illud amoris Antiquorum, multò excellentius aptari potest. Nam si gentiliū Antiquitas, falsum Amoris Deum, vultu pulchrum figurabat. Quæ vnquam pulchritudo potuit æquari Christi pulchritudini? Cum sit quatenus Dei Filius viuum & naturale simulachrum æterni Patris. ut innuit Apostolus. *Figura substantia eius.* Quatenus autem homo, adeo formæ dignitate & venustate præstat, ut de illo dixerit Regius vates: *Speciosus formâ præ filijs hominum.* Et certè duplex in vnigenito Dei nobis donato, pulchritudo cogitari potest? corporis alia; alia mentis: Si de

corporis formâ loqui voluerimus, non est cum illo Moyses ab omnibus pulcherrimus habitus, comparandus. Si enim Moyses adhuc puer fascijs inuolutus, & canistro impositus, nimia vultus elegantia, filiam Pharaonis in suum amorem pertraxit, & cum iam adoleuisset, incederetq; per viam; eius admirantes venustatem opifices, ab operibus abstinebant, ut gratissimo eius aspectu fruerentur. Quis non fatebitur, multò maiorem & excellentiorem, esse formam vnigeniti mundo dati, cui illud subscribit Hieronymus supra caput 9. Matt. *Fulgor ipse & maiestas diuinitatis occulta, qua etiam in humana facie relucebat, ex primo se videntes, trahere poterat aspectu.* Quod si de spiritus pulchritudine loquamur, infinitus sermo noster erit, satisq; erit, hoc solum innuere, illius eleganti specie, ipsos cœlestes spiritus, & tam Ecclesiæ militantis; quam triumphantis iustos & Sanctos decorari, & pulcherrimos reddi. Admirandæ profectò istius pulchritudinis in Christo fulgentis, egregia figura fuere capilli Absalonis, quos ab Israëlitis pueris vsurpatos, & proprijs crinibus intextos, ad maius suorum ornamentum, non obscure Sacra pagina indicat, cum inquit Absalonem singulis annis vendere solitum crines centum siclis. Si igitur venustas Absalonis, non tantum sibi utilis erat & decora, sed etiam alijs. Sic vnigeniti Patris nobis donati, tanta capillorum, id est; meritum utilitas est: ut multò decentius & pulchrius illis animæ iustorum; quam crinibus Absalonis Israëlitiæ virgines exornentur. cum non imprudenter Theologi concludant, nullam de facto gratiam iustificantem dari mortalibus, nisi per merita Christi. Et si dixerit quispiam, id repugnare doctrinæ Apostoli, qui gratiam vult esse donum gratuitum. Si, inquit, *Apostolus gratia, iam non ex operibus, alioqui gratia non esset gratia.* Scire debet gratiam potissimum primam, non debere procedere ex merito illam

Amoris simulachrum.

Ruth. 10.

Ioan. 4.

Hebr. 1.

Psalm. 44.

S. Hieron.

2. Reg. 14.

Rom. 11.

Triples
gratia in
Christo.

Ephesi 1.

Hier. 31.

lam accipientis, id est, hominis: cum hæc utpote principium meriti, non cadat sub meritum eius, qui illa indiget. Secus verò non repugnat, ut detur ex meritis Christi, qui non sibi illam meretur, sed fidelibus, tanquam membris suis. quod nihil repugnat gratiæ. Ad cuius rei plenior intelligentiã, triplicem Theologi gratiam ponunt. Primam & præcipuam Verbi Divini hypostaticeam unionem; per quam Christo quatenus homini increata Dei pulchritudo communicata fuit, eius humanitas infinitè sanctificata. Alteram, quæ vocatur Habitualis: quæ tanquam supernaturali qualitate, anima nostra illustratur, ut diuinis oculis grata sit, & amabilis. Tertiam vocant gratiam capitis Ecclesiæ: quæ in entitate suâ est eadem, cum gratia unionis, & habituali, & per quam Christus in omnes fideles, qui sunt vicia Ecclesiæ eius membra, influit; ut docet Apostolus: *Ipsam dedit caput supra omnem Ecclesiam*. Ac proinde, cum omnis gratia à Christo in nos descendens, sit ornamentum animæ nostræ, & insigne quoddam decus, sequitur inde manifestè per eius communicationem & transfusionem in iustos, ex influxu capitis ad membra, pulchritudinem Christi tantam & talem esse, ut per illam animæ ornentur, multò melius & venustius, quam auratis crinibus Absalonis Israëlita virgines cohortabantur.

Rursus in illo Antiquorum simulachro, erat indumentum è panno forti & aspero, idè scilicet; quoniam amor non in breue tempus, sed in longum duraturus est. Diuini quoq; amoris vnigenitum mundo donantis indumentum fortè est; quia ex incorruptibili & æterna charitate factum, ut dicitur per Prophetam. *In charitate perpetua dilexi te*. Adeo ut licet post mundi creationem, semper ab homine refluaret in Deum gravissimarum culparum Aquilo, non tamen potuit extinguere tanti in nos diuini amoris incendium. immo

post innumerabilia hominum peccata, ut eis remedium afferret Deus, vnigenitum suum mundo dedit, ut tandem homo fieret, nobisq; proprijs doloribus quæreret salutem, & suo sanguine animarum pararet redemptionem. Amoris apud Antiquos caput apertum erat, expositumque cœlorum iniurijs omnibus, & incommodis: quod insinuat nihil arduum atq; difficile amantibus futurum. Sed potius pericula quæuis fortiter subeunda ubique. Nonne hæc omnia palam mundus in vnigenito sibi dato conspexit? cum descendente in terras non purpureis ornamentis, sed crassioribus pannis inuolutum dicat Euangelista: *Et posuit eum in præsepia*. Quibus oro ille periculis non erat expositus? Parum erat frigore premi: non satis, nuditate ac præsepj duritie afflictum in fœno recumbere: nisi etiam pro peccatoribus vitam exponeret. Exrollit hic Pierius lib. 2. fol. 145. Ationis nobilissimæ Matronæ ingentem erga suos filios dilectionem; quod cum ei duos natos, qui ad matris sinum confugerant, miles Ptolomæo mandante interfecurus accurrisset, ipsa corpore proprio illis oblato, pectus, caput, manusq; militi obijciens, eos tutata fuerit; verum quid hoc est respectu diuinæ erga nos dilectionis? Ibi enim maternum munus naturæq; debitum, filiorum incolumitatibus consulendi Ationis vrgebat viscera, ut eorum protectioni & defensionem incumbere. Vnigenitus autem hominibus nihil debebat. Ipse creditor erat; nos verò debitores. Et tamen tantis se exposuit periculis, ut propriam amittens vitam, nobis æternam largiretur.

Quiescat hic paulisper mens humana, & tantum mysterium profunda meditatione perpendens, contempletur. Quod vnigenitus in quo omnia patris arcana recondita sunt, qui cœlum tot stellarum fulgore decorauit; qui intra terræ viscera aurimicalia; & intra marinas conchas, creauit vniones: qui folijs arbores

herbis

herbis prata, floribus viridaria, mensibus agros, velleribus oues, plumis volucres, vestiuit. Ipse tamen pectore nudo, omnia incommoda & pericula subire voluerit, summamque perperam inopiam, & paupertatem; quam ut fugiant mortales, nullis se non difficultatibus obijciunt, attente Horatio.

Horatius. Impiger extremos currit mercator ad Indos
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Imò & sapientissimus Salomon eandem exhorruit, inquiens: *Paupertatem ne dederis mihi*. Ipse tamen vnigenitus mundo donatus, omnem summo opere adamauit miseriam, ut scilicet eius inopiã diuites essemus omnes, quod admiratur Propheta. *Quare*, inquit, *colonus factus es in terra*. Quasi diceret: quare tu nate æterni Patris, cum sis Princeps totius æternitatis, & heres ipsius vniuersi, pauper esse vis & mendicus, more peregrini trito & panno pallio humanitatis indutus. Causa est in promptu Propheta sancte, quia vnigenitus hodie mundo donatus est. proinde humano more & legibus vivere, mortaliumq; abiectam vestem induere vult.

Denique amor ille Antiquorum, pingebatur corde instar cryalli lucido: quoniam inter amantem & amatum, omne secretum patens esse debet. Maior certè Christi amor fuit, erga nos, qui cum omnia Dei arcana hominibus ignota essent, nimia per motus charitate venit in orbem terrarum, omnia quæ apud Patrem viderat, nobis reuelaturus, ut fatetur.

Apollolus: *Iam non dicam vos seruos, sed amicos, quia quæcunq; audiui à Patre meo, nota feci vobis*. Cor cryallinum Christi est, nihil occultans amicis suis, nec clementiam; nec iram: Hinc Deus Sodomam deuastaturus, videbatur sibi iniuriam facere amico suo Abraham, nisi prius ei, quod intendebat, aperiret. Num, inquit, *celare potero Abraham quæ gesturus sum*. Nudum proinde est pectus Christi erga nos, mens aperta, & cor cryallo lucidius. Cuius præfulgen-

te luce, quasi conspicijs orthodoxæ fidei, inspicimus diuini pectoris arcana. Sed quoniam experientia comprobauit, infectum oculum etiã amænissima luce non vsquequaq; delectari, & nos certè ut in cryallino Christi corde, omnia nobis necessaria prospiciamus, & illa toto conatu desideremus, necessum est, ut habeamus oculos omni caligine impuritatis emundatos, quo facilius lux è corde Christi dimanans, illos recreare valeat.

Denique Symbolum illud veterum amoris, in manibus calceamenta gestabat, & inscriptionem: *Ius meum alteri tribuo*. Diuinæ erga nos charitati id competere, quis non agnoscit? Ius suum nobis contulit Deus, quando vnigenitum donauit. Qui cum viator pariter atq; comprehensor veniret in terras, nullumque iam gratiæ aut gloriæ augmentum accipere potuerit, à primo conceptionis instanti omnimodè beatus; quatenus tamen viator, suis operibus non sibi, sed nobis vtrumq; merebatur. Omne ius, quod propter opera sua, ad essentielle præmium sibi debitum habebat, nobis integrè cedens.

Donum proinde habetis inestimabile. vnigenitum non ex iustitia, non ex operibus, sed ex summa charitate nobis donatum. In summa enim libertate consistens Deus, aliter homini copulari non potuit, nisi per amorem: quo compulsus Deus, hominem condidit, eumq; peccati labe contaminatum, purissimo Filij sui sanguine abluit. Amore Sacramenta sancta instituit, amore cuncta quæ possidet, impertitus est. Et quia donum hoc vobis oblatum est eo fine, ut per illud diuinæ participes efficiamini gloriæ. Sic currite per fragiles mortalitatis semitas, ut possitis comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ sit latitudo & longitudo, sublimitas & profunditas, scire supereminentem charitatem Christi. Agnosce vestram excellentiam, quæ coonestati estis à Deo, qui tanti vos

Zzz 3

fecit

fecit, ut Filium suum vnigenitum, vobis donauerit, qui vos immortalitatis & eternitatis gloriam vestiret. indignumque iudicate, ut hunc vestrum honorem, inordinatis affectibus, aut peccatorum illecebris contaminare debeatis. Perpendite demum mortuum in Deo tantæ donationis vobis factæ, scilicet; nimiam eius dilectionem. Et si impios odit Deus: *Odio sunt impius & impietas eius*, apud Deum diligit autem amantes se & iustos: *Ego diligentes me diligo*. Fugite impietatem, & amplectimini iustitiam, ut in æternum ab eo diligi possitis.

Sapient. 2.

Rom. 5.

E O D E M D I E CONCIO SECVNDA.

Vt omnis qui credit in ipsum, habeat vitam æternam. Ioan. 3.

Qui credendo in Christum iustitiam & sanctitatem colit, is vitam æternam habiturus est.

AD palatum iam toti mundo loquitur Deus Catholici mei. omnibus in Christum credentibus, certitudinem quandam consequendæ salutis afferens. Nec mirum: Diuinissimo enim Spiritu in terras missus, coeleste iubilum, & magnæ dies gratiæ, debuit illuxisse. Vt nemo de æterna felicitate anxius & perplexus hareret; sed certus & constans in eius tenderet affectionem. Hinc non aberrauit à veritate Platonico-
rum opinio, quam illi ab optimo suo magistro diuino Platone hauserant, afferentes Spiritum diuinum esse mundi animam. Quia teste Trismegisto in Asclepio. pro vniuscuiusque dignitate & meritis, omnia viuificat, & alit. Nam sententiam hanc manifestè comprobauit S. Augustinus in-
quiens: *Quod est anima corpori hominis, hoc est Spiritus Sanctus corpori Christi*. Sed meritò ego hodiè missus in terras Paraclætam, non tantum animam affertentem, ut Platonici quondam: verum cor mundi, omnia quæ Dei

Platonico-
rum opi-
nio de Spi-
ritu S.Trismegi-
stus.

Augustin.

sunt, humano sensui manifestans, vocare possem. Hoc enim figurasse mihi videntur Seraphim illi, qui alis suis Dei caput tegebant, cor verò nullis contextum pennis, apertè inspiciendum relinquebant. Vt scilicet ostenderent, posse quidem Deum suam simulare scientiam; sed amorem corde designatum, nullis posse tegumentis, nullis vestibus, aut simulari, aut contegi. Perpetuis enim incendijs exarsuans, perpetuas sui amoris flammæ in nos emittit. Id profectò in diuinissimi Spiritus missione, cui ad oculum non patet? Potuit æternus Pater Sapientiam suam, Verbum scilicet incarnatum: *in quo sunt omnes thesauri Sapientia & scientia Dei*. Potuit inquam hanc sapientiam in assumpta Christi humanitate, ita contegere; ut paucissimis exceptis, omnes eum tanquam scientiæ expertem iudicauerint. At vbi ventum est ad amorem, non amplius occultationis modus suppetijt. Amor enim igneus pulvis est, quem si exigua scintilla contingat, mille aditus tentat, ut ascendat, & accendatur. Hodiè ergo diuinus amor per Spiritum Sanctum mundo præsentatur, ut omnes Christi militiæ iuramento fidei adstricti, qui antea nesciebant, an gratia Dei, an certè odio digni essent, iam hodiè singularem & summam Dei gratiam agnoscant, dum certi iam sunt, quod propter fidem in Iesum Christum, vitam æternam assequi debeant. Veritatem itaque huius Evangelicæ doctrinæ, quomodo omnis qui credit in Iesum Christum, vitam æternam sit habiturus, scrutabimur, adiuuante Dei Spiritu.

Isaie 61

Coloss. 2.

lactant suam felicitatem quædam Religiones, quod earum sanctissimi Fundatores impetraverint à Domino Deo hanc singularem gratiam, ne per certum temporis intervallum, vllus secundum regulam viuens, & in illis moriens damnetur. Sed quid hoc est ad hodiernam Christi manifestationem! vbi Deus protestatur se idè vnigenitum mundo dedisse, ut omnis qui credit in ipsum habeat vitam

vitam æternam. Vbi per signum vniuersale, *omnis*, vniuersus mundi status designatur, scilicet; & Iudæorum, & Gentilium, & Saracenorum, & Scytharum, & Barbarorum. Quod ex his omnibus statibus, quicumque in Christum Iesum crediderit, non debeat perire. Cur enim dicit, ut omnis habeat vitam æternam, nisi quia nullum excludit, nullum excipit à confortio beatitudinis æternæ. Non excipit in summis erroribus procreatum, dummodò postea membrum Ecclesiæ Sanctæ fieri non recuset. Non excludit in grauissima vitia lapsus, aut in turpissima scelera præcipitatus, si postea conuertatur. Plurimos enim comperimus se reformasse post lapsum, & pro nomine Dei martyrium subiisse. Sicut ergo Deus illis non negauit Martyrium, confortia & coronas, ita & alijs si post lapsum melius credant, fidem quæ Dei donum est, adauget. Et si quidpiam pro Christo patiantur, meritum accumulatur. Omnis igitur qui credit in Christum ex quocumque statu, quocumque lapsu, non debet timere, ne pereat: sed firmiter sperare futurum, ut vitam æternam habeat.

Verum stupor hic inuadit plurimos, quomodo omnis qui credit in Iesum Christum, vitam æternam habeat, cum tot ex ipso Christianorum cætu æternæ damnationi adiudicentur, ut vix vnus de centum, regnum cælorum ascendat. Vt præclare docet illa parabola euangelica de patrefamilias quærente vnam ouem, relictis nonaginta nouem. Vbi per numerum nonagenarium, multitudinem damnandorum, per vnam verò ouem, paucitatem saluandorum designat Christus. Respondent ad hoc plerique Doctores, quia licet Deus velit omnes saluos fieri; non tamen omnes æqualiter vult: quia quosdam efficaciter, quosdam tantum sufficienter. Vnde quia efficax Dei voluntas, efficacia quoque media adhibet: quem Deus tali voluntate vult saluum fieri, perire non

potest. Quoniam efficacem Dei voluntatem, effectus infallibiliter consequi debet. Voluntas verò sufficiens, quia etiam sufficientia solum media adhibet, cum quibus potest quidem homo saluari, sed nunquam saluabitur, defectu voluntatis. Ideo quem Deus vult taliter saluare, nihil prohibet contrarium euenire. Cæterum non videtur consentaneum diuinæ bonitati summæ, diuersam hanc voluntatem, ad saluandos dirigere. Quia cum omnibus in diluuiio originali periclitantibus, æqualiter misisset Christum Dominum, incredibile videtur, quomodo non omnibus etiam simul æqualiter salutem æternam velit. Nec valet si quispiam dixerit, Deum ad hanc inefficacem & sufficientem tantum voluntatem, flexisse præuisionem peccatorum in quibusdam. Quia volitio salutis æternæ, cum se teneat ex parte prædestinationis, omnem meriti aut demeriti præuisionem antecedit. Deinde quia Christus Dominus protestatur se propter peccatores venisse. *Non veni, inquit, vocare iustos, sed peccatores*. Proinde cum peccator magis egeat subsidio; quam iustus: certè si non maiori, saltem æquali voluntate, Deus illi salutem debuit voluisse; quam iusto: proinde voluntate quoque efficaci, & per media efficacia.

Causam proinde aliam ego reperio, quia licet Deus nos omnes æqualiter velit saluare; non tamen nos omnes credimus in illum. Proinde defectu fidei in nobis ad salutem requisitæ, diuina quoque voluntas licet efficacissima, suum intentum sortiri non potest. Colligo hanc veritatem ex illo fundamento; quia sicut sancti dupliciter dicuntur in Scriptura sacra. Primò, secundum statum: sicut olim dicebantur omnes Iudæi sancti, iuxta illud scripturæ: *Sufficit vobis, quia omnis multitudo Sanctorum est, & in ipsis est Dominus, cur eleuamini super populum Domini*. & illud alterum testimonium: *Filijs, inquit, Sanctorum sumus, & non possumus ita coniungi*

Num. 16.

Tobias 8.
n. 5.

iungi sicut gentes, qua ignorant Deum.

Deut. 6.
n. 7.

Et rursum in Deuteronomio: Vbi Deus ipse ad vniuersum populum sic loquitur. *Sculptilia comburite, quia populus sanctus es Domino Deo tuo.* Eodem pariter modo in primordiis nascentis Ecclesiae Catholicae, omnes Christiani dicebantur sancti, ut constat ex S. Paulo loquente: *Omnibus qui sunt Romae dilectis Deo, vocatis sanctis.*

Rom. 1.
n. 7.

Secundo modo dicuntur sancti, qui non tantum sunt in statu sancto ab ipso Deo instituti; sed re ipsa iustitiam colunt, & gratiam in se sanctificantem habent. Quae significatio est propria sanctitatis, secundum usum & mentem Scripturae sacrae. Sic plane fideles dupliciter appellantur: Primo; ratione baptismi, in cuius susceptione proficitur homo fidem Iesu Christi, & characterem illius indelebilem suscipit. Quomodo etiam omnes haeretici dicuntur fideles; quia sunt de facto baptizati, & in gremium Sanctae Ecclesiae admissi. Secundo modo dicuntur fideles iuxta rei veritatem; non tantum a fidei professione, sed etiam ab operatione sancta. Non igitur satis est credere in Iesum Christum, hoc est; solam eius fidem in Sacramento suscepam habere. Quia sic etiam credunt, & illi, qui apud inferos aeternas luunt poenas: habent enim characterem fidei indelebilem sibi impressum; per quem a Iudeis & Gentilibus discernuntur. Nam licet Scriptura sacra dicat: *Impii, inquit, in tenebris conticescent*: quasi ibi nullum iam sit lumen, iuxta illud Prophetarum: *usque in aeternum non videbit lumen.* Quia licet apud inferos ignis sit comburens; non tamen ignis illuminans, quia Deus relictam vi comburendi, aufert ab illo igne vim illuminandi, ut docet Regius vates: *Vox, inquit, Domini intercedentis flammam ignis*: hoc est; separantis illas duas proprietates, vnamque sine altera relinquentis, ut interpretatur ibidem D. Basilus. Si enim non fuit difficile Deo in hac vita, fulgorem ignis a calore inter-

S. Basilus.

cidere, quando in fornace Babylo-

nis, fulgebat ignis; non tamen calefaciebat. ut testis est Auctor mirabilis Scripturae lib. 2. c. 31. & Diuus Gregorius lib. 9. moralium cap. 35. Ita non est illi difficile, illuminationem ab visione ignis in inferno separare. Nihilominus tamen D. Gregorius citatus docet aliquid etiam lucis fore apud inferos: non quidem ad solatium, sed ad supplicium. Ut scilicet damnati, segregatos a fide, & suos olim in sceleribus socios atque complices, secum in tormentis reos & consortes, aspiciendo; magistorqueantur. Et quos viuendo amaue-

Obscuram: qualem primo qui surgere mense
Aut videt, aut vidisse putat per nubila lunam.

Non inquam satis est, ut homo habeat fidem Iesu Christi, sed necesse est, ut ipsam quoque iustitiam, & sanctitatem colat. Qui enim per solam fidei possessionem ad Deum accedit, & non etiam per sanctam virtutum operationem: non tantum salutem non meretur; sed diuinum etiam furorem in se concitat. Hinc est illa grauissima Dei querela de populo sceleratissimo apud Isaiam: *Sci-* re, inquit, *vias meas volunt, quasi gens qua iustitiam fecerit, & iudicium Dei sui non dereliquerit: rogant me iudicia in-* stitia, *appropinquare Deo volunt.* Quasi diceret: qui ad familiaritatem Dei accedere vult, & vitam aeternam consequi: inprimis animam suam debet ornare fide diuina, iuxta illud Prophetarum consilium: *Si non credideritis, non permanebitis.* scilicet; in gloria aeterna cum Deo. Septuaginta, vero interpretes legunt: *non intelligetis.* hoc est; Deum vestrum qui est vltimus finis, intuitu non videbitis.

Præterea debet is, qui vitam aeternam consequi vult, cor suum ornare munditie: *Animalis enim homo non percipit ea, quae sunt Spiritus Dei:* stultitia

Author
mirabilis
Scripturae

S. Gregor.

Virgilius
Aeneid 6.

Isaia 38.
n. 2.

Isaia 17.
n. 9.

1. Cor. 2.
n. 14.

stultitia enim est illi, & non potest intelligere. Præterea, debet homo fidelis charitate abundare. *Qui enim, inquit, Christus Dominus diligit me, diligitur a Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.* Rursus orationi feruenti deditus esse debet, quemadmodum docet Sapiens, inquit: *Qui interrogationem manifestat, parabit verbum, & sic deprecatus exaudietur, & conseruabit disciplinam, & tunc respondet.* Demum, obedientiam illustris esse debet: credere enim in Dominum Iesum Christum, est omnibus eius mandatis obedire, illum libenter audiendo. Vnde Samuel vocatus a Domino, respondit: *Audit seruus tuus.* id est; credit. Et profecto, recte dicitur audire, qui credit in Deum. quia teste Apostolo: *Fides est ex auditu.* Non enim alia de causa Scriptura sacra auditum ad arripendam Iesu Christi fidem requirit, nisi quod auditus sit certissimus omnium sensuum externorum, cum alij sensus in Deo cognoscendo vacillent, auditus vero non. Vidit Centurio Christum Dominum patientem; non tamen agnouit. Audiuit postea clamantem, & confestim in eum credidit. *Videns, inquit, quia sic clamans exspirasset, ait; verè hic homo filius Dei erat.* Vbi D. Bernardus Serm. 28. in cantica: *Ex voce, inquit, agnouit Filium Dei, & non ex facie, erat enim fortasse ex oculis eius, quae vocem eius audiunt. Auditus inuenit, quod non visus: oculum species sefellit, auri veritas se infudit: oculus pronuntiabat infirmum, oculus sedum, oculus miserum, oculus morte turpissimam condemnatum: auri Dei Filius, auri formosus innocuit.* Sed quid dico Centurionem, hominem externum? Vna ex domesticis Magdalena rediuuium cernebat, & non agnoscebat, sed hortulanum putabat esse. Audiuit dicentem Maria, & cognouit; statimque ut Magistrum salutauit. Et ne iterum in aliorum sensuum errores se infunderet, tangere Dominum prohibetur. *Noli, inquit, me tangere.* hoc est; ut exponit D. Bernardus: *Deffuesce seducibili sen-*

Ioan. 14.
n. 21.

Eccl. 63.
n. 4.

1. Reg. 3.
n. 9.

Rom. 10.
n. 17.

Marci 15.
n. 39.

S. Bernard.

Ioan. 20.
n. 16.

sui, innitere verbo, fidei affesce. Fides nescia falli, fides inuisibilia comprehendens, sensu penuriam non sentit. Necdum satis est, Auditum visu certior rem esse; addo vltius illum reliquis sensibus certitudine præstare. Patet hoc luculenter in Sancto illo Patriarcha Isaac, qui alijs quidem sensibus errabat. Errabat visu: quia caligauerant oculi eius. Odoratu: quia percipiens odorem Iacobi, dicebat: *Ecce odor filij mei,* hoc est; Esau, sicut odor agri pleni. Errauit gustu, quia domesticos cibos pro venaticis gustabat. Errauit tactu: quia pelles hædinas, pro pilosis Esau manibus, se tangere existimabat. Et nihilominus solo auditu ad rei veritatem collimabat, inquit: *vox quidem vox Iacob est.* Vbi D. Bernardus: *Sapiens, inquit, fuit Isaac; sed tamen errauit in sensibus: solus habet auditus verum, qui percipit verbum.*

Si igitur Animæ Christianorum virtute obedientiae destituantur, etiam si fidem Christi retineant, vitam tamen aeternam nequaquam consequentur. Quia solus obediens Deum familiare illicit ad confortium. Nam qui paratus est ad obediendum, dignus videtur, cum quo Deus familiariter velit conuersari, teste Prophetâ: *apud quem Deus ipse sic loquitur: Ad quem, inquit, respiciam, nisi ad pauperulum, & contritum spiritu, & tremantem sermones meos.* Chaldaeus autem vertit: *mutantem se propter sermonem meum.* Neque solum ad familiaritatem cum Deo in hac viâ, verum etiam in Patria verus obediens euocatur. ut docet Regius vates: *Audi, inquit, filia & vide.* Quasi diceret: ut exponit S. Bernardus Serm. 41. in Cantica: *Videre desideras Deum o anima, sed audi prius: Gradus enim est auditus ad visum.* Proinde audi, & inclina aurem tuam, ut per auditus obedientiam, ad gloriam peruenias visionis. Qui ergo obedienter credit Deo, vitam aeternam habebit. hoc est; qui ita credit, ut anima illius sit casta, & immunis ab omni labe peccati. Hoc expressit coelestis sponsa in Can-

S. Bernard.
supra cit.

Gen 27.
n. 22.

S. Bernard.

Isaia 66.
n. 2.

Psal 44.
n. 11.

S. Bernard.

A a a a

in Can-

Cantic. 5.
n. 12.Gregorius
Nyssenus.

Si. Gregor.

in Canticis: *Oculi*, inquit, *eius sicut columba super riuulos aquarum, quae lacte sunt lotae*. At si riuuli aquarum aderant, suapte naturā ad lauandum, aprioris; quorsum lactis lauacrum requirebat coelestis sponsa. Respondet D. Gregorius Nyssenus orat. 13. in Cantica ad finem. In lacte inquit obseruatum est, solum inter humida proprietatem istam habere, quod in eo nullius rei simulachrum, aut similitudo conspiciatur. Quo fit, ut hanc oculorum Ecclesiae sit laus perfectissima: quod nihil, quod non subsistat in rerum naturā, nihil erroneum, nihil vanum, praeter ipsam rerum veritatem, velut umbratili quodam simulachro fraudulentè representent; sed ipsissimam veritatem intueantur, erroneis huius vitae spectris & imaginationibus nequaquam admissis. Fideles igitur Ecclesiae Sanctae, lacte debent oculos mentis suae abluere, firmiter credendo, quicquid proponitur ad credendū, & nihil ulterius curiosè speculando. Cæca enim debet esse fides, rationes eius quod credit manifestas minimè inquirendo: alioqui desisteret esse fides, iuxta illud D. Gregorij hom. 26. in Euangelia. *Nec, inquit, fides habet meritum, cui humana ratio praebeat experimentū*. Quia si oculata sit fides, desinit esse supernaturalis, & mutatur ut plurimum in prudentiam temporalem, si non potius in imprudentiam carnalem: quae saepius impingit, & corrumpit. Quia homines magis ratione humanā, quam fide diuinā nixi, ubi se putant rectam veritatis viam inuenire, falluntur passim, & toto coelo aberrant. Testis luculentissimus istius veritatis est Ionas, qui noluit ire Niniven, quod ad praedicandū à Deo mittebatur: duplici timore ductus, uno; ne in extremam illius ciuitatis malitiam incideret, cuius sibi aliquam labem & cognationem adspiceret. Altero: ne aliquā prophetici nominis infamiā notaretur, praedicens imminentes plagas, quae frequenter populo penitente, & Deo miserante, reuocatae; falsitatis arguerent verum

hauruspicem, & ostenderent non esse verum Prophetam.

Sed vnde se eripere voluit, illuc se intravit. Nam in primis dicit Scriptura Sacra: *Descendit in Ioppen, & inuenit nauem euntem in Tharsis, & dedit nauem eius, & descendit in eam*. Nauis haec Tharsis, iuxta SS. Patrum expositionem, prouerbum fuit; quo vastissima quæq; & plenissima scelerum vorago significabatur. Ionas igitur suo innixus iudicio, incidit in hanc scyllam vitiorum, cupiens illam scelerum charybdim euitare: qui si diuino præcepto duceretur, ab utraq; tutissimus euasisset. Sic planè qui fidem Iesu Christi, non secundum Ecclesiae Sanctae præscriptum, & Spiritus Sancti inspirationem suscipiunt: metuentes, ne fortè nudae veritati diuinæ errent; sed illam pro suo genio & placito iusq; deq; vertunt, & animæ & corporis periculum facile incurrunt. Ut qui suo iudicio cauere voluerint, ne viderentur falsitatis nuntij, suo planè iudicio efficiant, ut credantur iniquitatis artifices. Male enim cedit his, qui suo potius placito, quam diuino nutui obediunt in fide. Loth è Sodomis liberatus, ad montem ducebatur, ut omne periculum euaderet. In monte, inquit, *Angeli saluum te fac*. Quid verò ille, montem minùs securum esse arbitratus, orauit Deum, ut ad urbem parua ac vicinam potius mitteretur. *Non possum, inquit, in monte saluari, est ciuitas haec iuxta, ad quam possum ire, parua & saluabor in ea*. En cognoscere hominis cecitatem, suum potius arbitrium; quam Angelorum imperium sectantis. Nam illa vrbs quae segor dicebatur, ad quam ire volebat, frequentissimis terrae motibus agitabatur, ita ut saepius inter terrae hiatus collapsa fuisse diceretur: ut ipsimet Hebraei apud D. Hieronymum testantur in quaestionibus Hebraicis.

Loth igitur diuino præcepto missus ad montem tutissimum, proprio ductus consilio, urbem manifestò expositam periculo, præoptauit.

Iona 1.
n. 3.Gen. 14.
n. 17.

Ibid. n. 20.

Ibid. n. 21.

Ibid. n. 30.

Ut quem diuinum imperium libera-
re volebat, eundem proprium con-
siliū præcipitaret. Sed quid est, quia
Deus morem gessit, concedendo vr-
bem illam, quam Loth ex proprio ar-
bitrio postulauerat. *Non subuertam*,
inquit, *urbem pro qua locutus es, &
saluare ibi*. Causa est, ut Loth suo po-
tius consilio, quam diuino morem,
gerens, poenas suae libertatis lueret.
Nam ille postea diuino imperio relu-
ctans, & ad proprium iudicium re-
gressus, inquit Scriptura sacra: *Ascen-
dit de segor, & mansit in monte*. Sed ce-

Haec est ratio, si quis nunc ex
sancta Christianitate quaerat, quare
Deus patitur malè sibi obediens?
nec tam diuinis oraculis; quam pro-
prijs potius consilijs, si non fallacijs
credentes. Et hoc enim Deus facit
ad maiorem eorum penam, ut illi,
qui hic suo consilio ducti, malunt la-
xare vitae suae lubricae retia; quam
Deo vocanti ad fidei perfectionem,
obedire: flammæ aeternae damnatio-
nis non effugiant. Ut eos qui hic ad
tempus, in falsis dogmatibus errant,
aeternis postea cruciatibus adiudicet.
Licet ergo Deus omnibus promise-
rit vitam aeternam, qui credunt in
Iesum Christum: non est tamen mi-
rum, quod multi intercant, quia
non omnes bene credunt. Non enim
omnis fides in Christum bona est.
Credere enim in Iesum Christum,
sperando facultatem peccandi ab
ipso: verbi gratia felicitatem ad for-
nicationes, adulteria, stupra; sicut
faciunt lasciuiae mulieres, & molles
ac effeminati viri. Sperando auxi-
lium ad committendum furtum, aut
rapinam: ut faciunt latrones insol-
entiae dediti. Sperando subsidium
ad patrandum sacrilegium, ad iniu-

stam vindictam de inimicis sumen-
dam; vel ad aliud quodcunq; pecca-
tum operandum. Taliter ergo cre-
dere, & talia sperare à Deo, non est
vitam aeternam mereri: cum eo tem-
pore sit summa iniuria diuinæ boni-
tati, cui non conuenit concedere
homini facultatem ad malum; sed
tantum ad bonum.

In hanc dementiam abierunt
hostes fidei Christianae, Calvinistae:
dum non minùs Deo tribuunt nega-
tionem Petri; quam conuersionem
Pauli. atq; adeo bona perinde ac
mala à Deo speranda arbitrantur. In
hanc amentiam labuntur passim plu-
rimi Catholicorum! dum mala suis
inimicis à Deo fieri petunt. Talis
enim oratio sit in peccatum oranti,
quia ut docet D. Chrysosthomus
homil. 79. ad populum sub finem, &
in Psalmum 4. oratio talis non solum
diuina iura euertit, sed ipsum etiam
Deum facere vult suarum legum
euerforem. Credere quoq; in Do-
minum Iesum Christum, sperando
ab illo rem aliquam, quae diuinæ vo-
luntati ut absolutae, & ut tali cognitae
repugnat. Ut si quis speret à Deo ve-
niam peccatorum sine penitentia,
aut gloriam sine meritis, aut gratiam
in adulto sine operibus. Haec enim
confidentia est contra spem Theo-
logicam, & à D. Thoma 22. q. 21.
art. 1. in corpore, in specie præsum-
ptionis reponitur: immò & inter
peccata, quae in Spiritum S. commit-
tuntur, numeratur. Quia per illam
contemnitur diuinissimi Spiritus ad-
iutorium, per quod homo à peccato,
in quod collapsus est, erigitur ad gra-
tiam. Haec est infelicitissima Luteranorum
præsumptio, qui solam fidem
sine operibus viam & fructuosam
arbitrantur. Cum ramen credere &
non operari bene, perinde sit, atq;
mortuum esse hominem. Demum
credere in Deum temerariè, non est
mereri vitam aeternam. Sicut si quis
ita credat, & speret à Deo suorum ve-
niam peccatorum, ut propter hanc
spem diutius in peccatis commoretur,
aut ad alia peccata committenda
licen-

D. Chryso.

S. Thomas.

licentiùs aggrediatur. Vel si quis ita, confidat de præsidio diuino contra hostes obtinendo, vt propter hanc confidentiã absq; vlla humanã cautione, in manifestum periculum sese immittat. Nam cum hic ausus sit malus, necesse est, vt & ipsum principium, ex quo oritur, scilicet; temeraria confidentia sit mala. Qui enim amat periculum, peribit in illo.

Quid sit credere in Christum.

Vltimatè ergo Doctores Sancti quæstionem hanc resoluunt, quomodo omnis qui credit in IESVM Christum, habebit vitam æternam? Hoc est; qui non hæsitat in vllis fidei articulis, qui Deo pronus est ad obediendum, & qui in virtutibus semper vult perseverare. Aut si ex infirmitate lapsus fuerit, confestim surgere de peccato. Nulla enim infelicio est calamitas, quàm eorum, qui diuturnam constantiam renuunt: quia prolixum constantiæ laborem tolerant, & eum postea deserentes; tandem perpetuis inconstantia pænis cruciantur. Talis fuit constantia Saulis, qui iussus à Samuele septem dies expectare; vsq; ad septimum, quidem expectauit: sed quia in septimo defecit; ideò breuissimi temporis spatio neglecto, vtrumq; regnum, & temporale & æternum amisit. Sed non desunt in manifestam eiusdem veritatis comprobationem, alia multa illustria argumenta & exempla. Cum enim amici Iobi, qui diuturnam sapientiam coluerant, nescio quã vesaniã correpti, se in extremam stultitiam præcipitauerint, optimè ab ipso Iobo reuocantur. Ex-

Iob 6.
n. 19.

S. Gregor.

pectate, inquit, paulisper. Quasi diceret: ne diuturnos labores, quos sapientiæ comparanda impendistis, nunc stultitiæ studendo, vnâ horâ perdati. Vbi D. Gregorius lib. 7. moral. cap. 14. Sæpè, inquit, dum præsentis vite breuitas, quasi diu perseverantia diligitur, ab æternâ sp̃s animus frangitur, & delectatus presentibus, desperationis suæ caligine reuerberatur, cumq; longum putat, quod ad viuendi spatium sibi restat, repente vitam deserens, æterna mal'a inuenit, quæ vitare iam nequeat.

Et comprobat D. Basilius, homil. 5. in Martyrem Iulianum. In stadijs, inquit, qui currunt, vel vno gradu posteriores, exciderunt; nec rarò palmã victoriæ spoliatur. Hinc meritò sapiens magno cum fletu, questuq; exclamat: *Vae, inquit, his qui perdiderunt sustententiam, & qui dereliquerunt vias rectas, & diuerterunt in vias planas.* Vbi sapiens non eos simpliciter lamentatur, qui virtutem; sed qui virtutis constantiam deseruerunt. Hoc est; qui diu in virtute consistentes, quod paulò diutius non consisterent, se deorsum ab illo fastigio præcipitauerunt. Quod etiam D. Gregorius citatus expendens: *Sustinentiam*, inquit, *perdunt, qui dum diu se visibilibus immorari aestimant, spem inuisibilium derelinquunt.* Cumq; mens in presentibus figitur, vita terminatur; & repente ad supplicia improuisa perueniunt, quæ decepti suis præsumptionibus, aut nunquam se contingere, aut tardè crediderunt.

S. Basilius.

Eccl. 2.
n. 26.

S. Gregor.
citatus.

Quid infelicius populo Israëliti- co, qui Moysen in monte commo- Crantem expectauit, ad trigessimum vsq; vel etiã ad trigessimum quintum diem, vt putat Abulensis. Immo etiam vt tenet Rabbi Salomon, vsq; ad trigessimum nonum, & dimidiam partem diei quadragesimi. Et tamen quia alteram partem illius diei dimidiam non expleuit, duplex & culpæ, & pænæ, infottunium incurrit. *Videns, inquit, sacra litera, populus: quod moram faceret Moyses descendendi de monte, vitulum constabilem sibi in Deum cooptauit: & capitalem panam tanto sacrilegio debitam exoluit.* Infelicissima planè inconstantia: nam si quemadmodum triginta dierum spatio sibi ab idololatria temperarunt, temperassent vsq; ad quadragesimum expletum; sine dubio Moysè tunc de monte descendente, etiam idololatrando, & tam grauitervapulandi, periculum effugissent. Ecce quomodo breuissimã expectandi morã repudiata, longissimum illis attulit patiendi detrimentum, vt neq; in hodiernam diem, immunes à periculo esse possint.

Abulensis.

Exodi 32.
n. 1.

Ibid. n. 26.

Refle-

Reflectite adhuc vestros oculos in Oziam Regem, ad quid illum inconstantia perduxit? optima quidem habuit Rex iste virtutum primordia. Nam dicit Scriptura sacra: *Fecit quod erat rectum in oculis Domini.* Vbi multæ illius virtutes pulcherrimè describuntur. Sed vtinam tam bonis principijs, boni quoq; euentus respondissent. Verum pro dolor! addit sacra litera: *Cum, inquit, roboratus esset, eleuatum est cor eius in interitum suum, & neglexit Dominum Deum suum.* Quam istius regis inconstantiam, ab optimo in pessimum statum degenerantis, admiratus D. Chrysosthomus homil. 3. de verbis Isaia. dicit: *Quid factum est, vt post vitam tam perfectam supplantatus sit, cecideritq; nam hoc & ipse demirans basito. Quin potius nihil hic debet esse hesitatione dignum: quandoquidem homo erat, res ad peccandum lubrica, & ad malitiam propensa.* Agnouit perbellè regius ille vates, quantum sit detrimentum hominis, deserere constantem esse in fide, & bonis operibus. idcirco deprecatus est Dominum in titulo Psalmi 47. dicens: *In finem ne corrumpas:* Quare non dicit in principio, aut, in medio; sed in fine? Quia scilicet capisse bene viuere, & aliquantum in virtutibus progredi, non est vsquequaq; homini grate: sed consummare totum vitæ opus in virtutibus, hic labor, hoc opus. Quod D. Chrysosthomus supra citatus triplici similitudine eleganter illustrat. *Quemadmodum, inquit, in spectaculis, qui per funem ab imo in altum ascendere ac descendere meditantur; si paululum deflexerint oculos, inuerso corpore deferuntur in orchestram pereuntq;. Itidem qui per hanc incedunt viam, (scilicet perfectionis) si vel paululum cessauerint; precipitantur: & tamen hac viam angustior est, tum magis ardua ac prærupta, multoq; excelsior; quàm illa per funem. Vt quæ sursum ad ipsum usq; cælum protensa est: actum nobis maiori cum periculo ponuntur vestigia, cum ad summum usq; vestigium accesserimus: eo quod in sublimi stantes, multus occupat tremor. Atq; vnâ tantum via tuti sunt à lapsu, ne-*

S. Paralip. 26.
n. 4.

S. Chryso.

Psalm. 47.

S. Chryso.

deorsum aspiciant, ne in terram demittant oculos. Hac de causa propheta assiduò inclamat: *In finem ne corrumpas.* animæ nostræ socordiam retrahens, iamq; collapsuram suffulciens, ac retinens.

In titulo
Psalm. 47.

Periculum igitur est Catholici in summo virtutum gradu consistere. Sed contra hoc periculum facile remedium: ne scilicet oculi defigantur in terram; sed erigantur in cælum. Fides enim diuina est cælestium & inuisibilium rerum; non verò terrenarum, & spectabilium. Proinde qui credendo in IESVM Christum, vitam æternam habere vult, illuc debet mentem suam eleuare, vbi Christus in gloria triumphat. Alterâ similitudine, desumpta à Republica & ciuili, excitat idem S. Doctor fideles ad constantiam. Si enim quilibet homo propter lucrû temporaneum, omnem adhibet diligentiam: dumq; & animi viget alacritas, & vires integræ sunt ac recentes, facile ad id quod propositum est, pertingit. Cæterum si alacritas emarcuerit, & vires defecerint, frustratur omnibus. Sic in stadio Fidei currentibus ad vitam æternam accidit: si enim indefesso semper conatu currunt, accipiunt brauium. Si autem defessi cursum negligunt, frustrantur promissâ mercede. Infelix igitur homo est, qui in viâ Dei diu consistens, sub illius finem miserè nutat, ac vacillat: qui pugnavit, sed non superauit. Nam victoria non principio, sed fini debetur, qui coronat opus. Qua in re mirabile exemplum allegat D. Basilius hom. 20. in 40. Martyres. qui omnes glaciali stagno immersi, ad fidem deferendam cum tentarentur, vnus eorum vim frigoris diu & strenuè perpassus, tandem nescio quo subito horrore exanimatus, in balneum defectoris præparatum desiliit: sed iusto Dei iudicio mox interiit, vt qui tormenta fugerat, inter fomenta periret.

S. Basilius.

Ecce manifestam habetis imaginem perfecti fidelis, quod constans vsq; ad vitæ suæ consummationem esse

esse debeat. Audistis discussam. A
Euangelij sancti doctrinam, quod om-
nis quicumque crediderit in IESUM
Christum obsequenter & constanter,
habiturus sit vitam æternam. Credi-
te itaque; & vos ad omnia Dei mandata
seruanda prout, & in virtutibus per-
seuerantes. Si verò aliquem tentatio
ad lapsum perduxerit, erigendo se
absque morâ ad penitentiam, & post-
modum firmiter sistendo in Dei gra-
tia. Quam piam resolutionem, diui-
nissimus Spiritus, qui ad illuminan-
da & roboranda hominum pectora
missus est, adaugeat.

E O D E M D I E CONCIO TERTIA.

Lux venit in mundum, & dilexe-
runt homines magis tenebras,
quàm lucem. Ioan. 3.

*Triplex potissimum lux spiritualis
ad illuminandum mundum missa
est, nimirum Filius Dei, glo-
ria æterna, & Spiritus
Sanctus.*

Tanta est necessitas lucis in mun-
do, ut sine illa nihil boni partu-
rire possit. Adeo ut nec ipsa astra,
quibus philosophi tribuunt virtutem
actiuam in hæc inferiora; possent vl-
lam fecunditatem in his sublunari-
bus efficere: nisi per suum lumen
eadem calefaciendo alterarent.

Hinc sacra pagina dicit de principio
creationis. *Terra autem erat inanis &
vacua.* rationem statim huius vacui-
tatis assignans, quia: *tenebrae erant su-
per faciem abyssi.* idcirco Deus ne fru-
stra creasset mundum, lucem illi ad-
didit, inquit: *fiat lux.* Mundus
iste quid aliud est, nisi ipse homo:

ut illum vocat S. Augustinus. *Nicro-
cosmos:* id est paruus mundus. Ari-
stoteles in libro de mundo ad Ale-
xandrum definiens mundum, inquit:

*Est compages de caelo terrâq; coagmentata,
atq; ex his naturis, quæ inter ista continen-*

tur. Quid homo baptizatus, nonne
ex istis omnibus constituitur? coa-
gmentatur è caelo! coelestem illam
gratiam in Sacramento baptismi ac-
cipiens. Constituitur ex elementis,
virtualiter eadem in se includens.
Constituitur è terrâ, corpus ex illâ as-
sumens. Verum sicut in principio
creationis, terra dicebatur inanis &
vacua; eò, quod ante productam lu-
cem, omni carebat ornatu, omni de-
core. Nondum enim eam vestiebant
plantæ: non homines incolebant
& animalia, aquis etiam vndiq; coo-
perta fuit. Homo post baptismum
susceptum, est quidem terra non-
dum mota (ut Salazar to. 2. super.
Prouerbia, de prima creatione terræ
dicit) & Doctores communiter tunc
terram virginem vocant; quia non-
dum erat maledicta. Est inquam ho-
mo primum baptizatus, nullis adhuc
actualibus coinquinatus peccatis:
sed in gratiâ acceptâ, velut in primâ
suâ innocentia persistens. Sed adhuc
est inanis, ut potè usurationis, & ve-
râ veri Dei cognitione carens. Est
vacuus; nondum pijs operibus, ceu
diuinis quibusdam rosis adornatus.
Itaque summè misericors Deus, ad fa-
cunditatem salutis hominem perdu-
cere cupiens, lucem hodiè misit in
mundum, quæ illuminat omnem ho-
minem. Quam nos ope diuinissimi
Spiritus considerabimus. Adsis diui-
nissime Spiritus, & emitte coelitus
lucis supernæ radium in os loquentis,
atq; in corda fidelium.

Quoniam homo duplici eget pa-
bulo quamdiu viuit: nimirum; cor-
porali ad sustentandam temporalem
vitam: & spirituali, quo in stadio
virtutis, & cursu quærendæ æternæ
gloriæ, ad quam ab Auctore super-
naturali conditus est, confirmatur.
Idcirco duplici quoque luce eget, cor-
porali scilicet, quæ posita est in fir-
mamento, ut luceat super terram,
diuidat diem, & noctem, & tenebras.
Alterâ verò spirituali, quæ illum in-
ter lubricas vitæ mortalis procellas,
ad salutem dirigat. Et hæc triplex
est, iuxta mysticum Scripturæ sacræ
tripli-

Salazar.

August.

August.

Lux tri-
plex.

triplicem sensum, Allegoricum, tro-
pologicum, anagogicum. Lux tro-
pologicè, seu moraliter, id est; sen-
su ad mores spectante, significat gra-
tiam. Anagoicè (quoniam is sensus
futuram communiter vitam concer-
nit) per lucem significatur gloria
æterna. Allegoricè demum (qui sen-
sus fidei aliquem innuit articulum)
per lucem significatur Christus. Lux
hodierna quæ venit in mundum, iux-
ta doctrinam Sacri Euangelij, signi-
ficat Christum Dominum, teste Apo-
stolo: *Erat lux vera quæ in mundo erat,
& mundus eam non agnouit.* Hæc sola
erat lux vera, quia per omnia est si-
milis suo principio, ut docet lumen
Ecclesiæ Sanctæ D. Augustinus libro
de vera Religione cap. 36. *Veritas,*
inquit, *est summa similitudo principij,*
quæ sine vlla dissimilitudine est. Christus
est similis suo principio, scilicet; Patri:
quia cum Patre vnum est principium crea-
tionis. Comprobat D. Hieronymus
lib. 1. Hexaem. cap. 8. inquit: *In*
principio creauit Deus cælum & terram:
id est; in Deo Filio, Deus Pater creauit
cælum & terram. Quod adhuc ipse
met S. Augustinus libro imperfecto
de Genesi ad literam cap. 2. magis
elucidat. *Est,* inquit, *principium sine*
principio, & est principium cum alio prin-
cipio. Principium sine principio solus Pa-
ter est; ideo ex vno principio esse omnia
credimus. Filius autem ita principium est,
ut de Patre sit.

Christus Dominus est vera lux;
quia non assumpta & e mentita, sed
essentialis & immutabilis. Nam ut
docet S. Paulus: *ipse etiam Satanas,*
transfigurat se in Angelum lucis: utiq;
fallacis & fictæ, ad decipiendos & lu-
dificandos homines. Ponit enim (ait
Isaias) tenebras lucem. Ac proinde
quemadmodum Ieremiæ 10. 1. ad
Thessalonicenses 1. & 1. Ioan. 5. di-
citur Deus optimus Maximus, Deus
verus, ad differentiam falsorum. Sic
Christus dicitur vera lux, ad differen-
tiam commentitiæ, & e mentitæ lucis.
Christus est lux vera, quia illuminat
hominem in cognoscenda veritate,
ut testatur Regius vates: *Qui docet*

hominem scientiam: utiq; salutis &
remissionis peccatorum. Illuxit ista
lux etiam gentibus, quibus nondum
venerat lex scripta. Aiunt enim Ju-
stinus Martyr & Clemens Alexan-
drinus; *Quibus non dedit legem scri-*
ptam, dedit Philosophiam boni & mali,
veri & falsi indagatricem, ut sic malum
à bono discernere: & gentes quæ legem
non habebant, naturaliter quæ leges sunt,
facerent. Christus est vera lux mun-
di, illuminans certissimâ spe salutis
eos, qui illum sequuntur teste Euan-
gelista: *Ego,* inquit, *sum lux mundi,*
qui sequitur me, non ambulat in tenebris,
sed habebit lumen vite. Quasi diceret:
lux ego cunctis patens atque perui-
sum, sed non propterea omnibus
re ipsa colluceo: verum illis duntax-
at, qui meis vestigijs inhaerent.
Quemadmodum Sol non omnia col-
lustrat, sed illa tantum, quæ eius præ-
sentiam non aufugiunt. Sic ille so-
lus, qui ductum Christi in omnibus
sequitur, perfunditur illo lumine,
de quo dicitur apud Prophetam. *De-*
di te in lucem gentium, ut sis salus mea
usq; ad extremum terra. Christus de-
niq; est vera lux; quæ illuminat omnem
hominem venientem in hunc mundum.
Verum hoc ut docet Antonius Pe-
res, non tam actum & effectum illu-
strandi, quàm potius promptam pa-
ratamq; ad hæc præstanda naturam,
significat. Nam ut docet S. Chryso-
stomus hom. 7. in Ioannem: Si il-
luminat omnem hominem in hunc
mundum venientem, quoniam pa-
cto tot homines sine lumine perma-
nent? Neq; enim omnes Christum
agnoscunt? Quomodo ergo illumi-
nat omnem hominem? illuminat,
profecto quantum in eo est. Si qui
autem sponte suâ mentis oculos ad
hos radios non dirigunt, malitiâ suâ
in tenebris manent.

Altera lux, quæ significatur in-
sensu anagoico, est gloria æterna,
quæ nos allicit ad virtutum & pieta-
tis stadia decurrenda, eo tandem fi-
ne, ut feliciter aliquando per hoc lu-
men, diuinæ essentiae noster intelle-
ctus vniatur, quemadmodum Re-
gius

Iustinus
Martyr.Clemens
Alexandr.Ioan. 8.
n. 20.

Isaia 44

Ioan. 1.

Peres.

S. Chryso.

Ioan. 1:

S. August.

Gen. 1.

S. August.

2. Cor. 11.
n. 14.

Psalm. 93.

gius vates prædixit: *In lumine tuo videbimus lumen.* Tertia lux in sensu tropologico seu morali, significatur ea, quæ interius hominem illuminat. Hæc sola lux pulcherrima virtutum ornamenta animæ confert. Hæc, quæ salutem concernunt, ostendit: hæc umbras peccatorum ex hominum mentibus depellit. Ut docet Tertullianus lib. de resurrectione carnis: *Caro, inquit, ungitur, ut anima consecratur, caro signatur, ut anima munatur. caro manus impositione adumbratur, ut anima à Spiritu illuminetur.* Accedite feliciter Christiani ad hanc lucem vestris proficiam animis, ad quam conuocat vniuersum orbem diuina Sapientia, teste Salomone: *Sapientia, inquit, foris prædicat, in plateis dat vocem suam, in capita turbarum clamat, in foribus portarum urbis profert verba sua, dicens: usquequo paruuli diligitis infantiam, & stulti ea quæ sibi sunt noxia cupiunt, & imprudentes odiunt scientiam: conuertimini ad correctionem meam, en proferam vobis Spiritum meum, & ostendam vobis verba mea. Quia vocaui, & renuistis extendi manus meas, & non fuit qui aspiceret: ego quod, in interitu vestro ridebo.*

Lux hæc, id est Spiritus Sanctus admirandæ potentie est, quia procedit à Patre æterno, cuius incomprehensa omnipotentia. Est certa salutis humanæ spes; quia procedit simul à Filio, ut docetur in Euangelio: *Omnia quæ habet Pater mea sunt.* Ex quo loco S. Augustinus talem discursum facit. Quicquid habet Pater, habet & Filius, excepta sola paternitate, (ut ibidem S. iste Doctor excipit.) Sed Pater habet potentiam spirandi Spiritum S. ut fides docet, proinde illum vterq; æqualiter spirabit, & vicissim ille ab utroq; simul procedit. Et certè hoc ipsum probat Filius æterni Patris de Spiritu S. loquens: *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Quicquid autem persona vna in diuinis accipit ab alia, totum id accipit non nisi procedendo ab illa. Si igitur Spiritus S. ad clarificandum Dei Filium

accipit scientiam & cognitionem: manifestum est, quod eo ipso procedat ab illo. Et licet Euthymius & Theophylactus, de meo accipiet. ita Enthyms Theophyl. interpretentur: consentanea meis dictis loquetur, reuera tamen contradicunt Scripturæ Sacræ, quæ in eodem loco apertissime dicit, locuturum Spiritum S. eadem & non à se, sed accepta à Filio. id est, non per disciplinam quasi ignorantem, sed per æternam processionem.

Falluntur insuper & Græci Patres, qui verba illa: *de meo* accipiunt pro thesauro, id est; Patre. Quia Pater in diuinis thesaurus est sapientiæ, non secundum paternitatem; sed secundum deitatem, communem omnibus tribus personis, & communicabilem vna cum sapientiâ & scientia, iuxta illud Apostoli: *In Christo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ.* Falluntur deniq; & ij, qui æternitatem Spiritui S. negant, seducti illis Christi Domini verbis; *quia de meo accipiet:* quod futurationem quandam significat. Nā Phoenix ille Theologorum, S. Augustinus tract. 99. in Ioannem, dicit: *In eo quod sempiternum est, cuiuslibet temporis verbum ponatur, siue præteriti, siue præsentis, siue futuri, non mendaciter ponitur; æternitas enim omne tempus continet eminenter.* S. Ioannes, vniica Christi pectoris gemma, vidit fluiuium aquæ splendidum, tanquam crystallum, procedentem de sede Dei & agni, in medio plateæ eius: & ex utraq; parte fluminis lignum vitæ afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum, & folia ligni ad sanitatem gentium. Fluiuius iste non est alius nisi Spiritus S. qui suo splendore omnes mundi tenebras dissipat, & viam æternæ vitæ ignorantibus monstrat. Hic diuinissimus Spiritus, à prima statim mundi creatione, terrenas umbras cæpit illuminare. *Erant tenebre super faciem terra abyssi, & Spiritus Domini ferebatur super aquas.* dicit Sacra pagina. Tenebræ sunt ipse peccatorum maculæ: docent enim Theologi, quod quemadmodum diuina gratia

tia pulchritudinem quandam, & candorem animæ confert; sic peccatum deturpatiuā qualitate eandem induit, ut non amplius diuinæ luci, in illa turpitudine locus reperiatur. Abyssus multa est ipse homo, cuius indomita malitia, maximis etiam peccatorum illecebris, & concupiscentijs satiari nequit. Nam semel resoluta ausu in offensam Dei lapsus homo, quot momentis magis ab illo recedit, donec in ipso iniquitatis profundo penitus demergatur. Aquæ sunt omnes mortales, qui veluti corpus quoddam fluidum, facile à Deo relabi possunt. Super istas ergo aquas turbidas, id est; super conscientias humanas peccatis infectas fertur Spiritus Sanctus; ut omnes deprauatæ conscientie tenebras absumat, calefaciendo frigidum hominem potentissimis gratiæ radijs.

S. Hieronymus considerans hæc verba: *Spiritus Domini ferebatur super aquas:* dicit quod in quæstionibus Hebraicis legatur *merabopheth:* id est; *incubabat,* seu *confouebat* in similitudinem inquit volucris oua calore animantis. Hinc S. Augustinus lib. 1. de Genesi ad litteram cap. 18. dicit: *Sicut oua fouentur ab alitibus; ubi calor ille materni corporis etiam formandis pullis quodam modo adminiculatur, per quemdam in suo genere dilectionis affectum: Sic Spiritus Sanctus, qui amor est: omnia salutifera generat in nobis.* Ille aquis indidit fecunditatem, ut non essent viduæ; sed ut producerent gratiam in anima hominis, ablucendo maculam originalem. Quemadmodum, sentit doctissimus Tertullianus, ut inquit, *implerentur ab eo virtute quadam maritali, & sic mundum cælo parturirent.* Fluiuius iste, Spiritus Sanctus, dimanat à sede Dei pariter & agni, quia procedit tam à Patre cognoscente omnes creaturas posibles; quam à Filio summopere easdem amante. ut docet S. Ioannes: *Qui à Patre Filioq; procedit:* non quidem tanquam à duobus principijs, sed tanquam ab vno principio productus. Nam licet duæ sint personæ, à quibus

Spiritus S. producit, non tamen duo principia, propterea: quia virtus spirans seu producens Spiritum S. nimirum voluntas diuina, & in Patre, & in Filio, vna eadem & indiuisa est. Hoc fundamento nititur D. Augustinus lib. 4. de Trinitate: *Tres, inquit, sunt vnum principium creaturarum, propter identitatem naturæ.* atq; cum etiam virtus productiua Spiritus Sancti, sit & in Patre, & in Filio vna & eadem, scilicet; voluntas indiuisa, sequitur quod Pater & Filius vnum sint, non duo principia Spiritus Sancti. Et quamuis Pater atq; Filius dici possint duo spirantes actiue, propter pluralitatem suppositorum; non possunt tamen dici duo spiratores substantiue, propter vnā spirationem, & vnā virtutem spiratiuam, significantem quodammodo naturam cum proprietate. ut docet S. Thomas 3. p. q. 36. art. 4. sed solum dici debent vnum principium spiratiuum, & productiuum Spiritus Sancti. Et licet virtus productiua Spiritus S. tota & integra sit in Patre, & in Filio; neq; minus in hoc; quam in illo. Neq; ramen solus Pater sine Filio, neq; Filius sine Patre producere potest Spiritum Sanctum, non quidem defectu potentie, quæ est perfectissima in vtroque, sed defectu necessariæ conditionis, quæ requiritur in productione Spiritus Sancti, ut procedat à duobus suppositis, quæ sunt vnus eiusdemq; naturæ. Ex eo fundamento, quod Spiritus S. sit complexus, & nexus amoris, quo Pater & Filius mutuò se complentur, & diligunt. ut docet Angelicus Doctor supra citatus. *Spiritus, inquit, Sanctus est vinculum & nexus Patris & Filij.* Hinc erubescat impia Hæresis quorundam, qui teste S. Athanasio lib. de Spiritu, negant Spiritus Sancti personam, hoc vanissimo Sophismate seducti. Si inquit daretur in diuinis persona Spiritus Sancti, distincta à Patre, & Filio; tunc vel Spiritus Sanctus procederet à Patre, & sic esset frater Verbi: vel procederet à Filio: & sic esset Filius Verbi, nepos

verò Patris. vel deniq; procederet a Patre simul & Filio : & sic verbum se haberet vt mater. Verum dum humanis rationibus, incomprehensa. Dei mysteria scrutari præsumunt, in grauissima deliria præcipitantur. Cū tamen clarissima Ecclesiæ lumina, Sancti Doctores quamuis Fidei lumine collustrati, summam imbecillitatem suam ingenuè fateantur, cum eis de prodigiosa Spiritus S. processione agendum est. Sic argutissimus Doctor S. Augustinus contra Maximum. *Quæris à me, si de substantia Patris est Filius, de substantia Patris est Spiritus Sanctus, cur unus Filius, alius non? Ecce respondeo, siue capias, siue non capias: de Patre est Filius, de Patre est Spiritus Sanctus: sed ille genitus, iste procedens. moxq; subiungit: Quid autem inter nasci, & procedere intersit (de illa excellentissima natura loquens) explicare quis potest? Vtq; tandem se magis imparem tanto oneri ostendat, palam confitetur suam infantiam, inquit: Distinguere inter hanc generationem, & illam processionem nescio, non valeo, non sufficio. Similiter Gregorius Nazianzenus in hoc inscrutabili arcano, se parum effidoneum perhibet orat. 37. *Quæ est processio inquit? Dic tu quæ Patris ingentura sit, ego Spiritus S. processionem aggrediar, vt ambo mentis uersantia præcipites agamur, in Dei mysteria oculos inijcientes.* Ac tandem S. Ioannes Damascenus lib. 1. Fidei orthodoxæ, quàm sit arduum de processione Spiritus S. loqui, testatur his verbis: *Generationem & processionem inter se differre compertum habemus: ceterum quis huius differentia modus sit, prorsus nos fugit.* Præstat ergo in tanto mysterio mentem fidei subijcere, & captiuum redigere intellectum in obsequium Christi; quàm infallibili veritati colla subdere recusando, & in occultissimis arcanis, manifestam quærendo rationem, more leari super æra volitare nitentis præcipitari, & in profundo inferi demergi.*

Fluius demum est diuinissimus Spiritus S. fluens in medio plateæ:

medium enim inter Deum, & hominem est Ecclesia Sancta; cuius canales sunt Doctores Sacri. Per horum doctrinam Spiritus S. illabatur in animos fidelium. Fluius iste habet duo latera, & ex utraq; parte est lignum vitæ. Quia Spiritus S. duplex vita est. Alia contemplatiua, quæ consistit in pijs meditationibus, Deum eiusq; inaccessible maiestatem, toto animo contemplando. Altera actiua, quæ fundatur in exercitio virtutum, atq; bonorum operum. Sic enim illam describit Carthagena ro. 3. lib. 14. hom. 19. *Vita actiua, est qua peccata deflet, affectus moderatur, bella tentationum dissoluit, proximos in rebus corporalibus, & spiritualibus iuuat, omniumq; virtutum moralium functiones exercet.* Talem autem vitam nemo potest gerere, nisi diuinissimi Spiritus radio illustratus. Ille enim solus ad Deum per contemplationem ascendit: ille in diuinitate eius per amorem requiescit: ille aptus efficitur, amplam benedictionem & eximiam Dei misericordiam suscipere: quem Spiritus S. regit.

Quærent hic Doctores, quid opus sit, vt actiones vitæ actiue sint bonæ, & Deo acceptæ. Respondet huic quæsito Carthagena supra citatus. ad bonitatem nostrorum operum non sufficere, quod illa sint ex suo genere quoad substantiam bona, sed insuper requiri, vt debitæ circumstantiis cohonestentur. Cum enim bonum fiat ex integra causa, malum verò ex singulis defectibus resultet. ideo non solum deficientibus omnibus circumstantiis, quas 7. assignat Doctor Angelicus 2. 2. d. 7. art. 1. sed vnâ ad minimum deficiente, totum opus vitatur. Quis inficiabitur sacrificium in lege veteri fuisse optimum? et tamen sacrificium Oziæ repudiavit Deus, ob defectum primæ circumstantiæ, scilicet personæ, quod, cum non esset Sacerdos, sacrificare fuerit ausus, regiâ ductus præminentia. Immemor Regibus solum conuenire, subditos gubernare; non verò more Sacerdotum

Carthagena

Carthagena

S. Thomas

2. Paralip. 26. Iosephus. Malach. 1. S. August. Ioan. 2. Gen. 22. tum sacrificia & hostias proprijs manibus offerre. Vbi iratus Dominus, vt tanti sceleris de Oziâ sumeret vindictam, statim eum in templo leprâ percussit, & totam urbem horrendo terræ motu perterrefecit, vt refert antiquissimus Scriptor Iosephus. Quis ignorat bonam fuisse pecudum immolationem sub illud tempus? Et tamen talem victimam reiecit Dominus, cum Sacerdotes post reditum à captiuitate Babylonicâ immolarent ei animalia maculosa. Scilicet propter defectum secundæ circumstantiæ, quæ aut quantitatem, aut qualitatem, aut effectus ex actione nostra prouenientes designat. Propter quod Dominus illos Sacerdotes grauissimè per Malachiam reprehendit: *Si offeratis, inquit, cecum ad immolandum, nonne malum est? & si offeratis claudum & languidum, nonne malum est. Quis nescit bona fuisse emptionem, & venditionem eorum, quæ in templo offerenda erant Domino? cum & ipse D. Augustinus eam approbet; quæ, inquit, opus habebant homines in sacrificijs illius temporis.* Et tamen displicuit illa emptio, & venditio Christo Domino, ob defectum tertiæ circumstantiæ, quod nimirum non in loco competenti, sed in templo fieret; cum tamen templum non ad exercendas nundinas, sed ad orandum consecratum sit. Vnde dicit Euangelista de Christo: *Cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes vendentes & ementes eiecit de templo, oves quoq; & boues, & nummulariorum effudit as, & mensas subuertit.* Quis non fatebitur rationi consonum esse? vt quilibet necessitati corporis prouideat, & ad depellendam famem cibos conquirit; & tamen reprehensione dignum est, quod Elau, quamuis fessus laboribus, coctionem rufam primogenituræ, sacerdotij venditione quæficerit, quia defecit in quarta circumstantia, scilicet in auxilijs, & instrumentis, quibus ad suam indigentiam subleuanda est usus. Neque enim debuit pro exigua escâ suam dissipare substantiam, propter quod S. Paulus

appellat *prophanum*, simulque tantam bonorum prodigalitatē damnat. Ne quis, ait, *fornicator, aut prophanus, vt Esau, qui propter escam vendidit primitiuas suas.* Quis non in eam ibit sententiam? quod defensio Regis Asæ, quâ propulsabat iniuriam sibi illatam, à Baalâ Rege Israël, esset bona; & tamen reprehensionis notam incurrit apud Deum, ob defectum circumstantiæ quintæ, quod nimirum sibi suppetias ferri curauerit à Rege Syriæ. Propter quod Ananias Prophetâ à Domino fuit missus ad eum. *Quoniam, inquit, habuisti fiduciam in rege Syria, & non in Domino Deo tuo; idcirco euasit Syria Regis exercitus de manu tua. Sculisti egisti, & propter hoc ex presenti tempore aduersum te bella consurgent.* Quis non concedet eleemtosynam esse bonam, cum de illa dicit Scriptura sacra, quod à morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit inuenire misericordiam, & vitam æternam. Nihilominus tamen & hæc interdum mala sit, defectu circumstantiæ sextæ: si nimirum fiat inanis gratiæ causâ: abest enim tunc debitus finis, in quem misericordiæ opus debet ordinari. Tandem beneuolentiæ opus admittit, dum v. g. ab amico inuitaris ad prandium, quis non videt esse bonum; & tamen peccauit ille Prophetâ, qui in tempore sibi prohibito conuiuium instituit. propter quod Deo imperante, leo eum in via miserabiliter dilacerauit. Cuius facti statim causa exprimitur in Sacra litera. *Vir, inquit, Dei est, qui inobediens fuit ordini Domini, & tradidit eum Dominus leoni, qui confregit eum.*

Deniq; Spiritus S. lux vera est, quia suâ fecunditate implet omnia; suâ velocitate omnia subito mutat; suâ claritate omnia mundat, & illustrat. Ecquid igitur causæ est, cur non omnes lucis huius splendore perfunduntur? Rationem video sufficientem assignat Scriptura sacra. *Quia dilexerunt magis homines tenebras, quàm lucem.* Tenebræ cæcitatem afferentes, conspectum cœli & delectabile solis lumen eripiunt, vbi palam loqui-

Hebr. 12.

2. Paralip. 16.

Ibidem vt supra

Iob 12.

1. Reg. 13.

Ioan. 4.

loquitur Tobias ad Angelum: *Qua-
le, inquit, gaudium mihi erit, qui in te-
nebris sedeo, & lumen cœli non video.* Sic
planè ubi peccatum in cordibus no-
stris regnat, nullum Spiritui S. relin-
quitur tabernaculum. Quia pecca-
tum tam malignantis est naturæ, ut
gratia Dei stare cum illo nullatenus
possit. Cæcitas grauissima est pecca-
tum: cæcitas spoliat oculum visu;
peccatum lumen rationis aufert ho-
mini, ita ut cognoscere nequeat vi-
am redeundi ad Deum. *Nescierunt, ne-
que intellexerunt, in tenebris ambulant.*
Vbi S. Gregorius Magnus scribens in
Psalmum centesimum primum, di-
cit: *In talem noctem inciderunt primi
parentes nostri, ut auditæ deambulantibus
Dei voces, fugerent subter arbores, ut ab
eo se absconderent.* Et miratur vehem-
enter, quomodo se inquit abscon-
dere poterant ab eo, quem videre o-
mnia paulo ante clarissimè intellexe-
rant? Respondetq;: *peccatum,* in-
quit, *has eis tenebras induxit, ut puta-
rent se latere & effugere Deum posse.* Et
hæc cæcitas contingit omnibus pec-
catoribus, qui sibi persuadent, se in
suis latebris impunè delinquere pos-
se; velut extra omnium oculos, de
Deo nihil cogitantes. Peccatum
tantam affert homini cæcitatē, ut
facile homo sibi alium quærat Deum.
Vix populus ille Hebræus se ad vitia
contulerat, morante cum Deo Moy-
se, & statim Deum à quo eductus fue-
rat, de Ægypto, reliquit: dicens ad
Aaronem. *Fac nobis Deos qui nos præ-
cedant.* Quod considerans S. Chryso-
stomus homil. 5. de Penitentia, d.
to. 5. *Si dñs,* inquit, *quare dicis fac, quo-
modo enim dñs, si fiant? peccatum inquit
ita populum illum obocauit, ut sibi ipsi re-
pugnaret.* Tenebræ cæcitatē oculo
afferentes in causâ sunt, cur homines
spolientur bonis suis, magno antea
labore & sudore quæsit. Nam cæ-
cis facile auferri possunt, quæ habent:
cū illi ea custodire nequeant. Pec-
catum similiter tenebras animæ in-
ducens efficit, ut omnia nostra meri-
ta quantacūq; ea sint, prædo infer-
nalis facile à nobis auferat, & Deus

ita eadem obliuiscatur, atq; aboleat,
quasi nunquam ab homine facta fu-
issent; teste propheta: *Si auerterit
se iustus à iustitiâ suâ, & fecerit iniquita-
tem, omnes iustitiæ eius quas fecerat, non
recordabuntur.* Quid proinde peius
tenebris peccati esse potest? quæ
vnico momento omnia virtutis &
gratiæ opera, quæ homo longo vitæ
sue cursu colligebat, ita absumunt,
ac si nulla vnquam fuissent. Propte-
rea dicit regius vates: *Non enim qui
operantur iniquitatem, in viis eius ambu-
lauerunt.* Quasi diceret: qui pec-
cant, perinde est, quasi nunquam ius-
ti fuerint. Sed quid agis bone psal-
tes? Ergone quando tu peccasti,
prius in viâ Dei non ambulasti? re-
spondet: non. quia omnia perie-
runt & in fundum maris ceciderunt,
quæcūq; prius bene egit. Immo di-
cam plus, tenebræ peccati, non tan-
tū bona opera homini eripiunt,
sed ipsam quoq; potentiam ad bene
operandum auferunt, cū Spiritum
Sanctum à corde peccantis expellant,
sine cuius præsentia, ne minimum
quidem opus meritorium aggredi
valet homo. Refert S. Augustinus
super Exodum. Magos Pharaonis
duo prima signa, quæ Moyses edide-
rat, facere potuisse. ranarum videli-
cet productionem, & aquæ in sangui-
nem conuersionem. Nihilominus
tamen tradit defecisse eosdem in ter-
tio signo, nempe in culicum produ-
ctione. Rationem dat Sanctus Do-
ctor, quia licet illi Magi adepti fue-
rint aliquantulum cognitionis & lu-
minis, quamuis obsecuri & exigui,
quo diuinarum personarum, Patris
& Filij, aliquam innolutamq; noti-
tiam habuerunt, sancti tamen Spiri-
tus fuit eis occulta & inuestigabilis,
quæ deficiente, in tertio quoq; signo
patrando defecere. Mysterium hic
latet catholici. Ranæ, scilicet vitæ
nobis designant, aquæ in sanguinem
mutatio, resolutam contra Dei nutus
voluntatem, culices demum, con-
scientiæ punitionem, & peccatoris
ad Deum conuersionem monstrant.
Potest ergo homo sine Deo in omne
rurere

Ezech. 18

Psalm. 118

rurere turpitudinem, in omne scelus
& nefas proflire, quia cū actio ista
sit deficiens, nequaquam illi Deus
cooperari valet, cū ex natura sua
non sit deficiente operabundus. At
verò surgere à peccatis, & in anima
iustificari nequaquam potest homo
sine Spiritu Dei. quia hic solus est
digitus Dei, vnumquemq; mortali-
um erigens à lapsu.

Vidimus igitur iam duplicem,
hominibus à Deo datam esse lucem,
corporalem scilicet, quam intuemur.
Et hæc non debet nobis esse curæ;
quia lux ista est naturalis, proinde
omnibus debita: cū sol æquè bo-
nis ac malis lumen suum impertiatur.
Alteram spiritualementem quæ triplex est.
Prima ipse Dei Filius, qui lux æterna
Patris dicitur. Secunda, gloria
æternæ, ad quam homo, velut ad fi-
nem sibi præfixum tendere debet.
Tertia, Spiritus S. qui omnia dona
& remedia nobis ad consequendam
salutem confert. Vidimus insuper,

homines magis diligere tenebras, id
est; peccata huius mundi: quàm lu-
cem illam cælestem, scilicet; Spiri-
tum Sanctum. Ac proinde, cū te-
nebræ istæ tam dulcem animæ ho-
spitem à nobis expellant; ad te ho-
diè diuinissime Spiritus, in tantis
peccatorum tenebris confugimus, ut
tu admirando tuo splendore, quo
& Filium Dei toti mundo manifesta-
sti; & potenti radio, quo crassos
ignorantiæ, & infidelitatis errores ad
veram Dei cognitionem perduxisti:
& efficaci auxilio, quo feliciter hu-
manæ fragilitatis lapsum subleuas;
nostra quoq; peccatorum vincula
dissolvas. Eoq; nos feliciter pertra-
has, ut cum Patre & Filio, cui tu vnus
es in essentia, æqualis in potentia, in-
diuisibilis in vnitatē; ut inquam nos
in eadem felicitatis vnitatē, Pa-
tri filios; Filio coheredes:
tibi æternū aman-
tes esse fa-
cias.

DIE III. PENTECOSTES. CONCIO PRIMÆ.

Ego sum ostium, per me si quis introierit, sal-
uabitur. Ioan. 10.

*Ostium ad salutem eternam esse Christum, cardines eius quatuor,
veritatem, potestatem, hospitalitatem, beatitudinem eternam;
gradus sex per quos ascenditur, iustitiam, veritatem, di-
lectionem proximi, contemptum munerum, obdura-
tionem aurium, & simplicitatem; ostiarium ve-
rò esse Spiritum Sanctum, declaratur.*

Regent offerentis animū
promissā; nec moram
paritur vltro oblari mu-
neris traditio. Quia
qui citò dat, bis dat:
& qui in promissis tar-
dus est, modicum gratiæ, aut penitus
nihil facit. Spectabat hoc è supernā
beatarum mentium sede, pietatis

Christianæ generalis ductor, & pro-
vidus dispensator Christus Dominus.
ideirco quod die hesternā verè cre-
dentibus pollicitus est, hodiè iam
executioni vult mandare. Promise-
rat heri fidem diuinam sectantibus
vitam æternam; sed quia hæc non
est extra cœlum: ibi enim æternū
vixit, qui præsentem Deum sine fa-
tudio

stidio semper intuetur. Ideo aditum ad amplam illam ciuitatem, muris adamantinis vndiq; circumdatam; columnis ex lāspide elaboratis, munitam: portis ex Smaragdo affabrē constructis, clausam: nulli patentem; sed omnibus antehac inaccessam: reſerat. Quō facilius vnusquisq; desolatas Angelorum sedes conscendere, & occupare possit. Siquidem ē numero mortalium neminem reperiri faſeſt, qui felicitatem illam summam non ambiat. Vt praeclare spiritu prophético edixit regius vates.

Psalm. 33. *Quis est, inquit, homo qui vult vitam, & diligit videre dies bonos.* Quasi hac interrogatione insinuare vellet, neminem esse, qui vitam & potissimum æternam habere non aspi-ret. Nonne quilibet ad hanc prophetæ interrogationem responderet; ego volo. Nonne quotidie hic est communis omnium sermo? Quamdiu hic ista patiemur, in dies grauiora & grauiora. Apud maiores nostros lætiores fuere dies, iucundiores horæ. Verum si interrogares ipsos parentes tuos, similiter & ipsi in auos & proauos, omnem refunderent felicitatem, se autē miseros dicerent esse. Et vī verbo concludam? vnūuersus orbis facile responderet, omnia deteriora in dies sequi. Sed erras o fragilis mortalitas, & frustra felicitatē in tuos reijcis maiores. Nec illi dies verē felices habuerunt, neq; tu illis infelici-or es. Nā & tēporibus Helix tanta fuit exorta fames, vt capita iumentorū mortuorū auro venderentur: & homines prole suā vefci cōpulsi essent. Semper proinde dies mali in hoc sæculo; boni verō in solo Deo. Semper in mundo mors; & vita tantū in cœlo. cum igitur in hoc mundo dies boni nec queri, nec haberi possint: idcirco Deus nostræ miseriæ, quam sustine-mus aliquantū compatiens, die he-sterino ad præmium nos vocauit, cuius iam hodiē executionem aggredi-tur: latos dies, & vitam iucundam suis fidelibus dissoluere volens. Ve-rum quia ascensus ad illam arduus, a-di-tus periculosus, ingressus difficilis:

A vobis ego hodiē & ostium, & gradus, & ostiarium ad hanc vitam intromit-tentem, monstrabo.

Ostium ad vitam æternam non aliud esse præter Christum Dominū, lumen Ecclesiæ Sanctæ D. Augusti-nus. Tract. 26. in Ioan. proclamat his verbis: *Christus, inquit, Dominus est ostium; & pater bonus. Et quidem qui pastor est, dedit membris suis, vt sint pa-stores. Nam & Petrus pastor, & ceteri Apostoli pastores, & omnes boni Episcopi. At verō ostium neminem dici voluit, sed sibi tantū retinuit.* Cuius testimonio

consonat illud Prophetæ dictum: *Aufert Dominus ossa Israhel.* Hebræi ve-rō legunt: *anima domus.* Vt scilicet nulla alia sit domus animæ beatæ, præter cœlum: nullum ostium, præ-ter Christum. Verū si Christus Do-minus est ostium ad vitam æternam, quis intrabit illuc? cum ostium hoc summē angustum esse debeat. Siqui-dem verbum diuinum in assumptā Christi humanitate, ad maximas læ-angustias redegit, vt docet D. Paulus:

Rom. 9. *Verbum, inquit, breuiatum faciet Do-minus super terram.* Vnde quoniam ostium hoc summē angustum est, pauci sunt, qui ad illud perueniant, ne dicam per illud intrent, secun-dū Apostoli effatum: *Quam angus-ta, inquit, porta, & arcta via est, qua ducit ad vitam, & pauci sunt qui inue-niunt eam.* Quasi ita angustum hoc esse ostium dixerit Apostolus, vt pe-nē oculorum aciem effugiat; vt non solum arripi non possit, sed neque etiam inueniri. Nec mirum? ostium hoc tam angustum esse: quoniam, quatuor firmissimis cardinibus bene constrictum est.

Primus enim cardo istius ostij est veritas, ex mente S. Ioannis: *Ec-ce, inquit, dedi ostium apertum coram te, quia seruasti verbum meum, & non negasti nomen meum.* Vbi apertissime ostendit S. Ioannes, neminem per hoc ostium, scilicet: per IESVM Chri-stum ad vitam ingredi posse, nisi ve-ritatis amantem: quam amplecti hominibus & graue, & odiosum; cum & aures suas ad eius sonitum non-

S. August.

Isaia 3.

Rom. 9.

Matt. 7.

Apoc. 3.

non facile inflectant, vt optimē ex-pressit rectus Iob, qui suis amicis veri-tatem annuntiaturus, sic exorsus est. *Audite quæſo sermones meos, sustinete me, vt ego loquar.* Vbi veritatem suis ami-cis iniucundam fore sciens, antequā de illa loqueretur, prius audientiam, & patientiam postulauit. Mirum est: quōd Eleazer ille seruus Abrahæ, Re-beccæ in aures aureas obtulerit? Nunquid puellæ nobili, ac nubili, & in domo opulentā atq; liberali enu-trita, deesse poterant hæc aurium ornamenta? minimē prorsus. Qua-re igitur non attulit potius alia mune-ra exotica, & peregrina, quorum no-uitate magis Rebecca delectaretur? Quia scilicet in aures mysterium, illud significare voluit, vt per inau-res exigeret sibi porrigi aures, ad ve-ritatis annuntiationem. Quas ho-mines passim negant quasi mutilati, dum illis vera dicuntur. Hinc est, quōd cum olim ad Iobum ex innu-meris infortunijs ad pristinam fortu-nam restitutum, omnes eius amici, & cognati conuenissent, singuli singu-las ei in aures aureas obrulerunt. *De-derunt* (inquit sacer textus) *quem vnā, & in aurem auream vnā.* Quasi incon-stantiam fortunæ illi reuocantes, & loquentes, iam cum ad regiam digni-tatem, ex qua ceciderat, rediisse? quasi dicerent: En tibi offerimus in aures, memento vt aures arrigas, & eas ab vnoquoq; patiaris admoneri.

Sed magna iam his temporibus intemperies mortalium animos agi-tat, & versat hæc insania, vt verbis adulatorijs byssinas aures offerant; veracibus autem spinosas, vel penitus surdas. Vt cum aliorum sensuum, vsurā voluptuosē perfruantur, so-las aures ad veritatem audiendam, si-bi obsurdescere patiantur. Quo vitio potissimum Principes, & magnates laborant. Talis fuit impius Saul: *qui abstulit magos, & ariolos de terra, & in-terfecit eos, qui pythones habebant in ven-tre.* Cuius facti causam reddunt He-bræi apud Lyrannū, asserendo illos diuinos, & aruspices, idcirco a Saule ē numero vinorum sublato esse,

quōd ei prædixerint, familiam eius euerrendam, & regnum ad Dauidem transferendum. Adeo iste Rex indi-gnē ferebat, sibi sinistros & ingratos euentus rerum obnuntiari. Immo paulo post ipse Saul mutato habitu, consuluit vnā, quam superstitem reliquerat, Pythoniā: *Mutauit, inquit, sacer textus, habitum suum, vestitusq; est alijs vestimentis, & abiit ipse ad mulierem.* Ar, cur quæſo non aper-to ore, sed distorto ac personato abiit ad consulendum? credo quia verita-tem a fæmina extorquere cupiebat, quam illa non fuisset ausa in os regi enuntiare; sciens veritatem a regi-bus molestissime audiri. Quin immo & ipse Ieroboam Rex Israhel, scire vo-lens ex diuino oraculo, essetne filius eius Ahia, ex eo morbo, quo preme-batur, moribundus an pristinae saluti restituendus. Præmisit reginam vxorem suam ad prophetam Ahiam con-sulendum. *Surge, inquit, & commu-ta habitum, ne cognoscaris, quōd sis uxor Ieroboam, & vade in silo, ubi Abias pro-pheta est, qui locutus est mihi, quōd regna-turus essem super populum hunc.* Vbi Rex iste Reginam mutato habitu ire iussit, non quōd prophetæ illudere vellet, sed quia timebat, ne propheta, si eam agnouisset, responsum negaret; aut celaret veritatem: vt eruditē docet Lyrannus. Si ergo in veteri testamen-to prophetæ adeo timidi erant, ad veritatē regibus indicandam. Quid his temporibus, vbi iam corruptio totum mundum occupauit? Aude-bitne quispiam magnatibus vera lo-qui? reuera nemo. Nam ex hac Prin-cipum, & Potentum insolentiā, no-lentium audire veritatem; nascitur quoq; timiditas subditorum, verita-tem pariter dicere non audentium. Quo nihil perniciosius esse potest. Vnus in principio Ecclesiæ Sanctæ, qui Imperatori erranti virtutem op-poneret, repertus est S. Ambrosius Episcopus Mediolanensis; vnus quo-que inter optimos mundi principes repertus imperator Theodosius, qui veritatem libenter audiret. Vt meri-to in dubium veniat, vter laudabilior exstite-

Ibidem.

3. Reg. 14.

Lyrannus.

His tem-poribus rarus est, qui Principibus & Magnatibus veritatem dicat.

3. Reg. 18.

Saul cur ariolos suble-

existerit? Ambrosiusne Episcopus Mediolanensis, ob libertatem arguendi imperatorem: an certe imperator ob humilitatem audiendi corripientem Episcopum. Fuit sane iste imperator optimus; verum sicut ad clementiam; ita ad iracundiam nimium proclius. Vnde cum apud Thessalonicenses excitati essent tumultus à iuventute catholica, aduersum Hæreseos sectatores, & iussu imperatoris ab eius militibus in defensionem pacis publicæ missis, septem millia hominum interierint; eadem hanc grauitur incusans D. Ambrosius lib. 5. Epistolarum. Epistola 28. ad Theodosium. Sic imperatorem alloquitur: *Accipe imperator auguste: quod habebas, fidei studium, non possum negare; quod Dei timorem, non diffiteor; sed habes naturæ impetum, quem si quis lenire vellet, cito vertes ad misericordiam: si quis stimulet, in manus exsuscitas, ut eum renouare vix possis.* Et paulo post addit: *Dolori igitur est mihi, ut tu qui pietatis inaudita exemplum eras, qui apicem clementiæ tenebas, qui singulas mentes non patiebaris periclitari, tot perisse non doleas innocentes.* Causamq; statim reddit, vnde tam vehemens & imprudens Cæsaris furor exanduerit: *Id tibi, inquit, inuidit diabolus, quod habebas præstantissimum; vince eum, dum habes adhuc unde possis vincere, noli peccato tuo aliud peccatum addere.* Et rursus in Epistola 9. ad eundem Imperatorem, grauitur illi succenset idem S. Doctor, quod pro Iudæis vindicandis seuerit in Christianos. *Hunc, inquit, dabis triumphum Iudæis de Ecclesia Dei? hoc trophæum de Christi populo? hac gaudia perdis? hanc celebritatem Synagoga? hos luctus Ecclesie.* Et paulo post euidentissimo argumento comprobabat, non decere Christianum Principem tale factum. *Si, inquit, Iulianus non est vltus Ecclesiam, qui prauaricator erat? tu imperator vltisceris Synagoga iniuriam, qui Christianus es? Quomodo iam oculis intueberis templum illius, qui est omnium Dominus. Quibus pedibus sanctum illud solum calcabis? Quomodo quæso manus iniusta eade respersas exter-*

dere audebis? & eisdem sacrosanctum corpus Domini accipere? aut quomodo venerandum eius sanguinem ori admovebis? qui furorē ira iubente tantum sanguinem, tam inique effudisti? Putaret certe aliquis S. Ambrosium inique docuisse, quando vitio vertit imperatori, quod pro Hæresi, & Iudaismo impugnato, seuerē Authores criminis, & complices puniuerit. Cum vtiq; coercenda sit insolentia, & petulanti frenum iuventuti maturē imponendum, ne indomitum virus crescat, & aliquantū toleratæ malitiæ, serō medicina paretur. Sed absit hæc à tanti doctrinæ magistri opinio? Non fouet ille insolentiam: immo quamuis ex mente Romani oratoris, dandum sit aliquid iuventuti, concedendum aliquid ætati: castigandam nihilominus suadet. Verum clementius? cum res profectō indignissima esse videatur: ut pro Hæretico, Christianus; pro Iudæo, Catholicus; pro infideli, fidelis; pœnam capitis subeat? si enim nobili pro plebeio; senatori pro Equite; pœna semper in leniorem commutatur, & caput pecuniā plerumq; redimitur: solā statū, aut publicæ necessitatis urgente ratione. Cur christianitati, quam pretiosus Christi sanguis redemit, pro lacessitā Hæresi, concusso Iudaismo, aut quacūq; infidelitate lasā, pœna augeri debeat? Nisi forsā erroneē iam mundus iudicare velit, fidem respectu infidelis, minoris esse momenti, & plus æstimandum esse ab orthodoxa religione auulsum, quam christianum hominem; inferioriq; loco habendum plebeium, quamuis in eodem fidei gremio constitutum; quam nobilem: quod Deus auertat. Non enim est apud Deum acceptio personarum, sed æqualis æstimatio omnium verē fidelium.

Et tamen hæc passim fiunt, quia non est qui magnatibus, & mundi Potentibus veritatem dicere audeat, propter minas statim sibi intentatas. Non talis fuit optimus Imperator Theodosius: qui de veritate admonitus, nec scriptis intumuit; nec verbis ex-

Cicero.

Catholicus Iudæus lædens mihiore pœnam non recipit.

Theodosius humilitate stupenda.

bis exanduit; nec factis implacabiliter infremuit. Immo ad singulas D. Ambrosij obiurgationes humiliter acquieuit: & suā audiendi humilitate, Episcopi libertatem dicendi exæquauit, ne dicam superauit. Suam in domum se includens, donec patratum scelus diuturnis lachrymis expiaret. Vnde idem D. Ambrosius in oratione funebris de obitu Theodosij, ex tanta procliuitate ad audiendam veritatem maximē hunc Imperatorem commendat. *Dilexi, inquit, virum, qui magis arguentem; quam adulantem probaret. Struxit omne quod vebatur insigne regium. Deseiuit in Ecclesia publice peccatum suum, quod ei aliorum fraude obreperat. Gemitu & lachrymis orauit veniam. Quod priuati erubescunt, non erubuit Imperator, publice agere penitentiam. Ego vltus postea dies fuit, quo non illum doleret errorem.* Ecce quomodo nihil laudabilius euenire potest, Principi, magnati, potenti, & cuius Christiano homini; quam facilem esse ad veritatem audiendam. Quam quicūq; reformidat, certus sit, quia per ostium non introibit ad vitam æternam: quoniam ostij regni cœlestis, principalis cardo est veritas.

Secundus cardo istius ostij est potestas & dignitas. Potestas consistit potissimum in homine peccatore, à lapsu subleuando: nemo enim qui ceciderit, surgere potest, nisi à Christo, dexterā eius omnipotenti è cœlo porrectā, erigatur. Dignitas verò consistit maximē in homine iustificando, iuxta illud Apostoli: *Christus non semetipsum clarificauit, ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum, tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Si quis igitur non habuerit potentiam, & dignitatem, per hodiernum ostium nequaquam ad vitam ingredi poterit. Verum non hanc mundi potentiam, & dignitatem, in qua nimium confidunt mortales, habere debet; qui dies bonos desiderat. Mundi enim potestas infania est, & terrenus honor umbra, atq; grauamen animæ. Sed po-

testatem & dignitatem spirituales habeat, opus est, hoc est; virtutem resistendi tentationibus, & integritatem conscientiæ. Nam si Principes mundi domum suam adornare solent varijs coloribus, picturis, hieroglyphicis. Hinc mulieres exolera illius Antiquitatis, ornamenta quædam inter vbera, super cor suspendebant, quæ appellabant domos animæ, seu desiderij. vel quod pretiosa illa ornamenta essent desiderabilia; vel quod suaves spiritus animæ refocillandæ idonei, ex illis myrotheis exhalarentur. Sciebat ut video luxu dedita gens adinuenire falsas domos animæ, quæ sine ostio essent, qualis fuit illa domus, in qua inclusi manebant superbus Luciper, fatidus & carnalis Epicurus, luxuriosus cupidus. At ex omnibus nemo mihi melius adornasse videtur domum, quam Angelus ille, qui in postibus domus ponebat literam Tau. Nam propter illud stemma affixum, non modò salus illi domui facta, sed mysterium quoque beatitudinis æternæ cognoscendum, propositum fuit. Sed quid per istam domum, quam Angelus adornauit mysticè significatur, dubium est. Nonnulli putant significari corpus humanum, tum ex eo, quia Aristoteles dicit: *Animæ est tota in toto corpore, & tota in qualibet corporis parte.* tum quoq; quod Angelus ille iussu Dei literam Tau in frontibus hominum posuerit, tanquam in postibus domus animæ. Iam verò Stephanus Menochio in Institutionibus æconomicis lib. 1. cap. 1. nomine domus illius mysticè significari vult, ornamenta animæ. Vtraque expositio satis est probabilis, & nostro proposito seruiens. Domus profectō vestra Catholici, præter illam beatam sedem, est anima Deum timens: nam in hac inappretiabilem thesaurum, gratiam nimirum sanctificantem, & omnia Spiritus Sancti dona reconditis. Sed quia domus hæc non aliud ostium habet; quam Christum Iesum. idēo mundissima, & omnibus virtutum, & sanctimoniarum Cccc colo-

Aristoteles

Hebr. 5.

coloribus adornata esse debet. ut sit A
& potens; quam rugiens ille leo ti-
meat, & digna, quam missus in terras
diuinissimus Spiritus inhabitet. Nā
cuius mens non fuerit crystallo luci-
dior, peribit. quemadmodum loqui-
tur Sapiens: *Domus*, inquit, *impio-
rum delebitur; tabernacula vero iustorum
germinabunt*. quasi diceret: omnia
desiderabilia vitæ præsentis perdent
in morte improbi; ex tabernaculis
autem suis peregrini, & hospites iusti,
in patriam coelestem transferentur.
Germinabunt tabernacula iustorum,
non quasi illorum militum, qui ad
suspendenda tabernacula, palis, &
perticis fixis in terrā utebantur, quo-
rum perticæ actis radicibus germina-
runt, quod futuræ felicitatis, & pro-
speræ fortunæ omen habebant; nam
casuale hoc & naturæ arborum con-
ueniens fuit. At verò tabernacula
iustorum germinabunt magis, quam
virga illa Aaronis, Arcæ testamenti
inclusa: quia animæ eorum incon-
cussæ manebunt, fulgebunt, peren-
nabunt.

Tertius cardo istius ostij est ho-
spitalitas. Cum enim ostium ad vi-
tam æternam sit ipsemet Christus
Dominus, summam hospitalitatem ha-
bere debet: quia neminem à se re-
pellit, immò omnes libenter conuo-
cat: *Transite*, inquit, *ad me omnes, qui
concupiscitis me*. Quasi diceret: nemi-
ni ostium ad vitam æternam clausum
est, sed omnibus quoscunq; tenet
desiderium regnandi cum Christo,
semper pater. Ut optimè ipsemet
Iob fatetur: *Ostium*, inquit, *meum
viatori patuit*. Et quis iste viator est,
nisi quilibet mortalium, ad præfixum
sibi æternitatis terminum peregrin-
ans. Huic apertum est ostium, si
tantummodò conatus eundi non
desit.

Quartus denique cardo, in quo
ostium hoc voluitur, est beatitudo
æterna, iuxta promissum Christi Do-
mini. *Vado*, inquit, *parare vobis lo-
cum*. In hoc cardine stantibus omnia
parebunt, iuxta doctrinam S. Am-
brosij lib. 5. de Fide cap. 7. Cum, in-

quit, *gentilis crediderit; cum Iudæus
agnouerit, quem crucifixit: cum Mani-
cheus adorauerit, quem in carne venisse
non credidit: cum Arrianus omnipoten-
tem confessus fuerit, quem negauit: cum
postremo fuerit in omnibus sapientia Dei,
iustitia, pax, charitas, resurrectio*. Ve-
rùm cum ostium hoc sit in altissimo
monte, quia in cœlo collocatum:
scalam quæ illud attingat, & gradus
per quos ascendatur ad beatam illam
& tranquillam æternitatis domum,
considerare debemus.

Scala itaq; ad ostium hoc per-
tingens, scilicet Christum Iesum, est
ipsamet virtus; quod ingeniosè figu-
rauit Antiquitas, quæ templum Ho-
noris simul & virtutis construxerat;
ita tamen, ut ad templum Honoris
aditus non pateret, nisi per virtutis
templum. Honorem Deus præpo-
tens hominibus parauit in cœlo, glo-
riam scilicet æternam, & beatificam
illam sui ipsius visionem. Sed ad
hunc honorem neminem admittit,
nisi per virtutis scalam gradientem.
Gradus verò istius scalæ, quæ vertice
suo cœlum attingit, sunt sex.

Primus, iustitia iuxta illud Pro-
phetæ: *Dicite iusto quoniam bene, quo-
niam fructum adinventionum suarum co-
medet*. hoc est; recipiet desideratam
retributionem pro opere suo. Quili-
bet ergo homo, cuiuscunq; sit digni-
tatis, aut ordinis, aut officij, oportet
ut iustitiam comitem habeat. Sicut
enim Samson inuenit mel in ore leo-
nis, quo comesto percussit Philis-
thæos; ita quilibet fidelium, in iusti-
tiâ custoditâ, & operatâ inuenit mel,
scilicet; gratiam Iesv Christi, qua
gustatâ facile percutit aduersantes
animæ hostes. Verùm etiam in ipsa
iustitiâ exercendâ cautos nos esse iu-
ber D. Isidorus lib. de Summo bono,
cap. 34. Ostendens quòd sicut ex vi-
tijs vitia promanant; ita non semper
ex virtutibus virtutes sequantur; sed
interdum etiam defectus pullulent.
Quedam, inquit, *virtutes dum discre-
tionem non seruant, in vitia transeunt*.
Nam sæpè iustitia dum suum modum
excedit, crudelitatis sæuitiam gignit:
& nimia

S. Ambro.

Isaie 34.

Iudic. 14.

Isidorus.

& nimia pietas, dissolutionem disci-
plinæ parit: & zeli studium dum plus
est; quam oportet, in iracundiæ vi-
tium transit: & multa mansuetudo
temporis, segnitiam gignit. Pruden-
tis igitur viri discretio solertissimè
prospicere debet, ne bonum intem-
peranter agat, & de virtute in vitium
transeat. Hoc ipsum docuit magnus
ille Propheta & Rex David: *Iustitia*,
inquit, *Domini recta latificantes corda*.
Quasi diceret: non omnes iustitiæ
latificant hominum corda, sed illæ
tantum quæ sunt rectæ, non verò il-
læ, quæ aliquo obliquo permixtæ
sunt. Palam est hoc in Abele & Cain:
vterq; enim voluit iustitiam facere,
Deo offerentes victimam: & tamen
soliis Abelis hæc iustitia cor latifi-
cauit; Caini verò animum tristitia re-
pleuit. Quia nimirum iustitia in Abe-
le fuit recta & simplex; in Caimo au-
tem mixta præsumptione. Quidam
ex antiquis ad viam rosæ & lilij strata
apposuerat symbolum: *Semita
iustorum*. significare volens, eum qui
per scalam virtutis graditur, debere
tanquam per rosas, & lilia currere.
ut quicquid aduersi sustinet, omnia
ista in rosas diuinæ adorationis con-
uertere sciat. Et quicquid prosperi-
tatis habet, totum illud in odorem
& gloriam Dei conuertat.

Alter istius scalæ gradus est ve-
ritas. Hoc Adamantinus apud Pla-
tonem dial. 2. docuit. *Si beati*, inquit,
*esse volumus, hæc eundum est, quæ ratio-
nem vestigia ducunt*. vbi per vestigia
intelligit veritatem, tanquam pro-
prium rationis humanæ obiectum.
vestigia proinde veritatis sequi debet,
qui beatus esse vult. Nam sicut op-
positum veritati mendacium ducit
ad interitum; ita veritas ad vitam
monstrat iter. In eandem sententiam
conspirat grauissimus Auctor Seneca
in fine libri de moribus. Vbi suadet,
post Deum veritatem esse colendam,
quæ sola homines dijs proximos fa-
cit. Fundabat ut opinor dictum hoc
suum in eo, quia Deus summè verax
est, proinde non aliter; quam per
veritatem cognoscitur. Hinc B. Isi-

Psal. 18.

Adamanti-
nus.

Seneca.

dorus, ita veritatem extollit. *Iniquus
ait, molesta est veritas, & amara discipli-
na iustitia; non delectantur nisi in pla-
centijs, sunt iniustitia facundi, steriles
veritati, caci ad contuendam lucem; oculi
lati ad tenebrarum errorem*. Vnde ve-
ritatem meritò quispiam veterum in
hunc modum depinxerat, ut illam
efformaret quasi viam lucidam, ver-
sus portam auream, cui imagini sub-
scripsit. *INGREDIATUR*. quasi osten-
dere volens, quòd veritatem colen-
tibus, statim cœlum aperiatur. ut
docet Propheta: *Aperite*, inquit, *por-
tas, & ingredietur gens iusta, custodiens
veritatem*.

Tertius istius scalæ gradus est,
dilectio proximi: iuxta illud effatum
Prophetæ. *Qui proiecit calumniam, &
auaritia ex calumnia, in excelsis habitat*.
Quasi diceret: maiorem iam perfe-
ctionem inueniri non posse; quam
proiecere calumniam: multis enim
virtutibus talis homo incedit. Est
enim in illo amor Dei, & proximi:
est patientiæ virtus: est fortitudinis
columna: est pietatis speculū. Quo-
niam Sapiens inculcat, nullum maius
calumniæ malum in rerum naturā
haberi posse, inquiens: *A tribus timuit
cor meum, deleturam ciuitatis, collectio-
nem populi, & calumniam mendacem*.
Vnde Antiquitas pingebat calumniā,
viam lapidibus, spinis, paludibus,
obstitam: cui subscripserat: *REIICE*.
Stultum esse ostendens, talem homi-
nē, qui per hanc semitam incedit;
prudentem verò qui illam reiicit.

Quartus scalæ istius gradus est,
contemptus munerum. Vnde regi-
us vates secum percontatur: *Quis
habitabit in tabernaculo tuo? & respon-
det sibi: Qui munera super inno-
centem non accepit*. Hinc & ipse Deus
grauissimè prohibet munera accipe-
re: *Non accipies*, inquit, *munera, quæ
etiam excæcant prudentes*: textus au-
tem Hebræus legit: *quæ eruant oculos
prudentibus*: Quasi non solum vsum,
sed etiam facultatem rectè sentiendi
eripere videantur. Si igitur accepta
munera ipsis quoq; prudentibus tan-
tum afferunt detrimentum, quan-
tum

Isidorus.

Isaie 26.

Ibidem 30.

Eccl. 26.

Psal. 14.

Exod. 23.
n. 8.

tum quæso afferent Principibus, qui munerum oblatione maximè rapiuntur. Talis fuit execranda cupiditas Regis Achab, qui tantum abfuit, ut oderit auaritiam, ut eam plusquam videndi, & viuendi facultatem, seu plusquam suos oculos, & plusquam suam vitam adamarit. Nam cum non posset à Naboth, vineam extorquere, *Auertit*, inquit, *Sacra pagina, faciem suam ad parietem, & non comedit panem.* At cur quæso oculos auertit, & à viriditate camporum, & à vinearum amœnitate, & ab ipsius cœli solisq; iucundissimo aspectu in tenebras, in angulos, in parietes coniecit. Respondet D. Ambrosius lib. de Naboth cap. 3. *Relans*, inquit, *diuites faciem suam, ne quicquam in orbem terrarum alienum videant, ne quicquam in hoc mundo non esse suum nouerint, ne audiant vicinum iuxta se aliquid possidere.* Quasi malint diuites in cæcitatem propriam incidere; quàm facultates alienas intueri. Sed cur panem non comedit? Duplicem rationem reddit idem S. Doctor. *Non manducauit* inquit, *panem suum, quoniam querebat alienum. Etenim diuites magis alienum panem, quàm suum manducant, qui rapto viuunt, & rapinis sumptu exercent suum.* Aut certe non manducauit panem suum, volens se morte multare, quod ei aliquid negaretur. Quantum Iudicibus damnum animæ munera afferent? eum manus impeditæ muneribus, decernendæ iustitiæ prorsus ineptæ habebantur. Quod videns Iosaphat, cum Iudices suo regno præficeret, sic eos adhortatus est: *Videte quid faciat: non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini.* Et paulò post clariùs suum intentum illis aperit his verbis. *Non est enim apud Dominum Deus nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum.* Quasi diceret interpreti Caietano: non hominis vices, sed summi Dei iudicando exerceatis: sicut igitur dignitatem geritis diuinam; ita gerite & æquitatem. Malum proinde est munera accipere, quia de malè acquisitis non gaudebit tertius heres: immò ad tertiam &

quartam generationem castigabit Deus domum tuam. Gratis enim iustitiam administrare debuistis; qui tamen muneribus acceptis, pro iustitiâ, iniquè iudicastis. Promouisti personam indignam ad honoris alicuius, aut muneris prouinciam administrandam? sed tu ipse iudicaberis seuerè. Hinc magnus quidam Philosophus, Iudices à munusculis auocare studens, proposuit illis semitam vndiq; arboribus fructiferis, & amœnis adornatam, subscribens: *fructus gutturis.* Ostendens rectum Iudicem, non manibus fructus; sed gutture & prolatione sententiæ iustæ colligere. Qui ergo per ostium istud Christum IESVM ingredi vult cœlum, non debet manum extendere ad munera, sed gratis æquitatem exercere.

Quintus gradus scalæ istius est; obturatio aurium: ne scilicet homo audiat detractiones alieni honoris. Maxima enim virtus est, nec detrachere; nec detrahentem audire: immò etiam detractionem impedire. Nam ipsemet Deus contra detractores insurgit: *Quare*, inquit, *non timuistis detrachere seruo meo Moysi?* certè si Deus non curauit non defendere seruum suum Moysen à lingua venenosâ, quomodo feret illos, qui non tantum hominibus probis; sed etiâ sanctis Dei; immò & ipsi Christo, ac Matri eius detrahunt: quoniam hoc scelus est omnium maximum teste D. Bernardo. *Nunquid non lancea est lingua detractoris: profecto acutissima, nam tres simul uno ictu vulnerat, & eum cui detrahit, & seipsum, & audientes.*

Quod ipsum exprestit Regius vates: *Filij*, inquit, *hominum, dentes eorum, arma & sagitte, & lingua eorum gladius acutus.* Vbi S. Augustinus super eundem psalmum scribens: per filios hominum, Christi persecutores intelligit, quod ipsi potiùs clamando; quàm Pilatus clamantibus cedendo; eum crucifixerint: Filij hominum, illos (inquit iste Doctor) vtiq; dicit, quos persecutores passus est. Sed quomodo ipsi occiderunt, qui ferrum non ferebant? Qui gladium non

non strinxerunt, qui impetum in cœlum non fecerunt ad occidendum, vnde occiderunt? Respondet verbis Propheta: *Dentes eorum, arma, & sagitte: & lingua eorum gladius acutus.* Quasi diceret, noli attendere inermes manus, sed os armatum: inde gladius processit, quo Christus occideretur. Tunc ergo percusserunt Christum, quando clamauerunt: *Crucifige, crucifige.* Sed habet & Christus gladium bis acutum, scilicet; & occidentis, & resurgentis. Gladium resurgentis habet, verba salutis, quibus penetrat cor fidei, ut ametur. Gladium occidentis habet, ut feriat calumniatores. Hoc indicare voluit regius vates, qui videns Dominum in spiritu humiliatum, cæsum, flagellatum, colaphis percussum, expalatum manibus, sputis illitum, spinis coronatum, ligno suspensum. Videns Iudæos sænientes, Dominum tolerantem: illos insultantes, eum quasi victum. tandem post illam omnem humiliationem, & persequentium furorem, addit: *Exaltare*, inquit, *super cœlos Deus.* quasi diceret. Tu qui in cruce Homo pendeabas, super cœlos iam contende, ut agnoscaris esse simul verus Deus. Remaneant in terra sænientes, tu in cœlo esto iudicans. Percant, qui furebant, & sagittæ eorum, fiant plagæ eorum. Mala est proinde detractio, sed & detrahentibus porrigere aures non minus periculosum, cum vtrumq; seuerum vltorem Deum ipsum habeat.

Sextus gradus istius scalæ est, simplicitas: quod optimè S. Evangelista expressit, inquit: *Si enim oculus tuus simplex fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, sicut lucerna illuminabit te.* Nec enim fascia super oculos, nec albugo in oculis, clausum facit oculum, ne homo videat malum. Sed sola obumbratio oculorū animæ id præstat, ne malum concupiscen-tiæ, auaritiæ, & quod animæ nocere potest, in cor tuum admittas. Quicunq; ergo omnia mala & nociua animæ reijcit, nec illa oculis at-

tingere vult, hic ad regnum cœlorum intrabit per ostium, scilicet; Christum IESVM. Ostium ergo habemus, & scalam, atque gradus, per quos ascendamus. Sed quia ostium hoc clausum est, quis nobis illud referabit?

Verum adest, diuinissimus Spiritus, istius ostij ostiarius. Referat ille cœlum, quia omnem scripturarum profunditatem, homini ad intelligendum faciliat, teste ipsamet æterna veritate: *Ipse vos docebit omnem veritatem.* Nam sine illuminatione Spiritus Sancti, ne vllum quidem oraculum percipere valet mens humana. Et profecto manifestè comprobauit Spiritus S. se ostiarius esse portæ cœlestis, quando in specie ignis, & columbæ, descendit super Apostolos, ut referaret linguas eorum, ad edisserenda omnia diuinorum mysteria, oraculorum, & scientiarum arcana. Ostendit & tunc se ostiarius esse supernæ illius ianuæ, quando 1395. anno, imago crucifixi cum stigmatibus sanguinolentis apparuerat supra Landunensem Ecclesiam per mediam horam. Vbi Spiritus S. palam faciebat, se neminem in cœlum admitturum, nisi qui perinde de Filio, atq; de Spiritu S. rectè sentiret. Hinc meritò infert S. Ioannes. *Qui intrat per ostium, huic ostiarius aperit.* Quid hic dicent Ethnicis, Turci, Scythæ, Arriani? qui diuinissimum Spiritum non recipiunt pro ostiario? His meherculè Paracletus cœlum non aperiet, sed potiùs repellet, tanquàm nescientes Deum belluas campestris. Quod plurimum illustrat Apologus ille de Æsopo, & eius Domino. Mandauerat Dominus Æsopo, ut non intromitteret ad domum suam in conuiuium, nisi sapientes. Vnde pulsantibus fores, ut aperirentur, quæstionem hanc obieciebat Æsopus: *Quid mouet canis.* Quo audito plurimi cum indignatione recedebant à foribus, existimantes sibi illud. Sic planè diuinissimus Spiritus, non nisi sapientes, & benè in fide diuinâ, atq; Scripturâ sacrâ eruditos,

Cccc 3

intro-

3. Reg. 12. n. 4.

S. Ambro.

Alem lib. cit. cap. 4.

2. Paralip. 19. n. 6.

Caietanus.

Num. 12.

S. Bernard.

Psalm. 56.

S. August.

Psalm. supra citato.

Luc. 8.

Ioan. 14.

Portentosa apparitio crucifixi.

Ioan. 10.

Æsopi ingenium in repellendis à domo doni sui hospitibus.

Intrōmittere ad cōlestem aulam pollicitus est. Pulsabit Paganus, sed quia in multitudine Deorum vnum verum Deum non agnouit; repellitur ab ostio. Pulsabit Iudæus suam iactans circumcisionem, sed quia vnum Deum in personis esse vult, non verò trinum, Filium, & Spiritum Sanctum, tanquā alias à Patre Personas non agnoscens; ideo repellitur. Pulsabit Arrius, sed quia Filium minorem Patre esse vult, non admittetur. Pulsabit Calvinus, atq; Schismaticus; sed quia negant hi Spiritum S. à Patre & Filio procedere, ab hoc ostio reiicientur. Pulsabunt deniq; Catholici, quibus si macula peccati non obstitit, aperietur regnum cœli: sin secus, audient vocem illam: *nescio vos.*

Habemus igitur ostium ad vitam æternam, Christum IESVM, qui sicut per suam mortem, salutem humano generi conciliauit; ita per suæ passionis merita, ad gloriam omnes intrare vult. Habemus scalam ostium hoc attingentem, scilicet; virtutem bene recteq; viuendi. Gradus eius sex. Iustitiam, Veritatem, dilectionem proximi, contemptum munerum, obturationem aurium, & simplicitatem. Habemus & ostiarium Spiritum S. Pulsemus ergo hodiè feliciter cœlum, orando Dei Filium, vt qui pollicitus est, quod omnis qui credit in ipsum, non debeat perire, sed habiturus sit vitam æternam, nos ab hac felicitate desideratā non repellat. Tum quoque Spiritum Sanctum, vt ille, qui nos in hac vita feliciter illuminando in fide dirigebat, & post mortem ad æternitatem vitæ, & gloriæ clementer intrōmittat.

E O D E M D I E CONCIO SECVNDA.

Ego veni vt vitam habeant,
& abundantius habeant?

Ioannis 10.

*Spiritus Sanctus venit in mundum
ad edocendum Trinitatis Myste-
rium, & vitam abundantius
impertiendam.*

Duo summè conuenientissima. Derant Deo, & mundo Catholici: Aduentus Christi in carne, & Spiritus S. missio, cum omnibus donis supernaturalibus. Decebat enim Deū, inquit S. Thomas opusculo 60. ostendere suam sapientiam, potentiam, & bonitatem. Quæ tria in solo mysterio Incarnationis Filij Dei, per aduentum eius mundo monstrata sunt.

Ostendit inquit S. Thomas sapientiam in artificio illius compositi, in quo primum & vltimum componitur. Verbum scilicet & humanitas in opere sex dierum producta. Ostendit potentiam in modo superandi dæmonem per Incarnationem. Ostendit bonitatem in tanta sui communicatione creaturæ. Conueniens deinde fuit naturæ assumptæ: per illam enim vnionem diuinitati Filij Dei, factum est, vt homo sit verus Deus: sit Angelis superior: sit capax meriti, & satisfactionis infinitorum: capax potentia ad miracula. Conueniens præterea fuit toti naturæ humanæ, quæ ex illa coniunctione cum Deo, ad tantum dignitatis gradum peruenit, vt S. Augustinus de Prædicatione Sanctorum cap. 25. ausus fuerit dicere: non habere iam naturam humanam, quod altius attolatur. Peruenit enim ad maiorem supra omnes creaturas Dei amorem; ob similitudinem carnis. Peruenit ad summam vtilitatem; quia & Christi doctrinam homo ex illa vnione obtinuit, & ius ad gratiam & gloriam sibi comparandam acquisiuit: & sanctitatem ex Christo in omnes dimanantem assecutus est: attestante id S. Paulo. *Factus est, inquit, nobis Sapientia, iustitia, & sanctificatio.* Conueniens deniq; fuit ad reparationem generis humani: per hunc enim Filij Dei in carne humanā aduentum, iustitia & misericordia conciliata sunt. Sed quia hæc omnia latebant sub

sub vmbra corporis Christi ad eius diuinitatem assumpti: ideo diuinitatis illo Spiritu opus erat, vt tam admirandū incarnatæ Deitatis opus, manifestum faceret hominibus. Dicit enim insignis Doctor S. Ambrosius lib. 1. Hexæm. cap. 8. *Nos, inquit, Spiritum S. accipimus, vt in constitutione mundi operatio Trinitatis eluceat: vt quemadmodum Pater in Filio creauit cœlum & terram; ita quod, per Spiritum S. haberetur operis plenitudo.* Ostendam igitur hodiè, Spiritum S. propterea venisse in hunc mundum, vt mundus & SS. Trinitatem facilius agnosceret, & vitam, quā ex passionis Christi acceperat, abundantius haberet: Vos tantummodò beneuolas aures voci, & animos Spiritui Sancto concedite.

Concors est Theologorum sententia, Fidem Theologicam in duobus Fidei articulis principalibus contineri, ad salutem omnino necessarijs. Nimirum; quod Deus sit, & quod habeat prouidentiam circa homines. In his enim duobus tota hominis salus fundatur: vt facile deduci potest ex illa doctrina Apostoli: *Accedentem ad Deum oportet credere, quod sit: & quod inquirentibus se sit remunerator bonorum & malorum.* Rationem dat Angelicus Doctor: Quia Fides Theologica cum non excedat lumen naturale, proportionatur scientiæ naturali. Ergo, inquit S. Doctor 1. p. art. 7. in corpore, sicut in scientijs naturalibus triplicia sunt principia: alia vniuersalissima, in quæ omnia inferiora vltimò resoluntur. Quale est illud principium in Ethica: omne bonum est amplectendum, & omne malum fugiendum. Alia sunt minùs vniuersalia, quæ ex prioribus facile deduci possunt: Quale est illud principium in Ethica: Iustitiæ est reddere vnicuique quod suum est. Alia deniq; sunt, quæ deducuntur ex primis, sed operosè, per multas scilicet consequentias. Et hæc vocantur principia propria.

Aristoteles tractat libro 2. posteriorum.

Sic planè in doctrina Fidei: prima principia sunt; quia Deus est, & quia inquirentibus se, est remunerator bonorum, & malorum: In his enim duobus continentur omnes alij articuli secundi generis: scilicet; Quod Deus sit trinus in personis, vnus in essentia: quod sit bonus, iustus, incarnatus, &c. Ac proinde cum ista duo, scilicet; Trinitas, & Incarnatio, pertineant ad salutem humanam, omnis homo ea credere debet: conuenit enim ea mysteria nos in hac mortali viâ credere, vt præcipua; quæ in patriâ visuri sumus: quoniam illa & primis parentibus ideo reuelata fuerunt, teste Sancto Augustino libro 14. de ciuitate cap. 17. *Hoc itaq; inquit, cognouerunt, quod felicius ignorarent, si Deo credentes & obediētes non committerent, quod eos cogeret experiri infidelitas, & inobediētia, quid nocerent.* Et licet Hugo dicat, potuisse primos parentes eadem mysteria cognouisse notitiâ, clarâ & euidenti in attestante, mediâ inter fidem nostrâ, & visionem beatificam; sed Deus homini talem cognitionem noluit concedere, ideo: quia hæc clara cognitio abstractiua, necessitasset hominem, ad assensum eorum, quæ crederet, & sic homo actu illo credendi nihil meruisset. Ac proinde cum in hac obscuritate credendorum cœlestium mysteriorum, lumine interno opus esset; requirebatur aduentus Spiritus Sancti, qui intus hominem feliciter, in tantis Fidei tenebris illuminaret. Sine illo enim hæc inuestigabilia arcana cognouisse penitus fuit impossibile. Quia vt docet Angelicus Doctor lect. 6. Considerans illa Christi verba de Spiritu Sancto: *Ille vos docebit omnia: Ideo, inquit, Christus hoc inculcat, quia quacunq; homo docet exterius, nisi Spiritus Sanctus det intelligentiam interiùs, frustra laborat. Omnipotentis enim inspiratio dat intelligentiam, in tantum, quod etiam Filius Dei organo humanitatis loquens, docere non valeat, nisi interiùs per Spiritum Sanctum operetur.* Ratio est: quia vt concipia-

S. Ambrosius

S. Thomas

Fides Theologica in duobus maximè articulis consistit.

Hebr. 11.

S. Augustinus

S. Thomas

Principia in scientijs naturalibus triplicia.

1. Cor. 12.

Hugo

Ioan. 14.

S. Thomas

icipiamus mysteria supernaturalia, ad salutem omnino conducibilia, debet nobis præluere cogitatio supernaturalis, & affectus initiatus iustificationis. Sola autem exterior prædicationis, etiam Christi hominis, sine Spiritu Sancto intrinsece illuminante, tantum nobis ingenerat naturalem cogitationem, utpote ipsa quoque naturalis. Quæ ex se insufficiens est ad cognoscenda supernaturalia. Et licet S. Thomas cum D. Augustino dicant, exortum iustificationis sumendum esse à gratia excitante interiore, aut exteriori; tamen hoc non loquuntur in sensu disunctiue contrapositionis, sed in sensu inadxquatae inclusionis, id est; iustificationem inchoari speciali gratiâ Dei, quandoque à sola motione Spiritus Sancti; quandoque autem imò ut plurimum, etiam ab exteriori simul cum interiore.

Spiritus igitur Sanctus, mysteria hæc ad salutem necessaria, SS. Trinitatis, & Incarnationis, mundo manifestavit. Cognovit ea malus Angelus in rapto, sed quia interno Spiritus Sancti lumine nondum perfusus erat, cecidit. Cognovit bonus; sed quia per internam Spiritus Sancti punitionem, ne semel cognita amplius ignoraret, superbiæ resistit: & ne caderet, potenti hoc radio erectus. Deum toto affectu amplexus est. Cognovit & homo, per diuinam revelationem; sed ne in hac fidei obscuritate vacillaret, superno Spiritus Sancti præsidio egebat: ita enim potens est celeste istud lumen, ut hominem etiam summum peccatorem, facile in acceptum Deo amicum commutet.

Quærent hic Theologi, an etiam possibilis sit creatura, conditione sua naturali impeccatiua? Et respondent, ab intrinseco creaturam posse fieri impeccatiuam, impossibile esse. Quia ens impeccatiuum ab intrinseco, debet esse indefectibile ex natura sua; nulla autem creatura est talis, cum omnis sit ex nihilo producta, proinde defectibilis, utpote finita. Concedunt tamen posse fieri creaturam impeccatiuam ab extrinseco,

scilicet; siue per interiora dona Spiritus Sancti, siue per specialem gratiam Dei protegentis, ne peccetur. Ac proinde si quispiam vult mysteria hæc ad salutem necessaria, SS. Trinitatis, & Incarnationis cognoscere, lumine Spiritus Sancti opus habet: hic enim supernè delapsus splendor, etiam pessimos in optimos facile nouit commutare. Fuit Saul homo à Deo longè recedens; & tamen postquam à Samuele vinctus, & radio Spiritus Sancti illuminatus esset, statim in-

perfectum virum euasit. *Insuper, inquit Sacer textus, in te Spiritus Domini, & prophetabis cum eis, & mutaberis in virum alium.* Proinde quicumque per lumen Spiritus Sancti vult immutari, Spiritum Domini in se insilire exoptet. Verum cum Spiritui Sancto apud peccatores non detur locus, nisi apud iustos: idcirco si à diuinissimo Spiritu volumus immutari, oportet; ut quicumque sunt avari, fiant liberales: qui superbi, humiles: qui iracundi, mansueti: qui impudici, casti: qui tepidi, feruentes. Tepidi erant discipuli Domini, antequam Spiritus Sanctus descenderet super eos: fugerunt enim omnes relicto Christo. At verò perfusi lumine Spiritus Sancti, audentiores facti sunt. Cum enim Iudæi putarent musto plenos esse, mox Petrus cum vndecim discipulis, leuauit vocem suam, & locutus est eis: viri Iudæi, non sicut vos aestimatis, hi ebrii sunt, sed hoc est, quod dictum est per Prophetam: *Effundam de Spiritu meo super omnem carnem.* Ante Spiritus Sancti aduentum, Apostoli clausis ianuis proper metum Iudæorum congregati sedebant; sed illuminati à Spiritu S. processerunt in publicum, & stantes loquebantur omnia verba vitæ huius. Ante Spiritum S. Petrus vnus vocem ancillæ expauit, quæ dicebat: *Ecce tu cum Iesu Galilæo eras.* at ille negauit coram omnibus respondens: *nescio quid dicis.* Sed post aduentum Spiritus S. nec principem Sacerdotum; nec Concilium seniorum timuit, sed cum alijs Apostolis auda-

1. Reg. 16.

Idem.

Ac

Act. 5. *Acter locutus est: Obedire oportet Deo magis quam hominibus.* Ante Spiritus Sancti missionem, Apostoli vnâ tantum linguam nouerant, adeo; ut ex loquelâ Petrum ancilla conuinceret: *Verè tu ex illis es, nam & loquelâ tuâ manifestum te facit.* Sed collustrati Spiritu Sancto, *ceperunt loqui varijs linguis.* Ante Spiritus S. receptionem, non poterant eijcere demonia: *Domine miserere Filio tuo, quia lunaticus est, & obtuli eum discipulis tuis, & non potuerunt curare eum.* Sed post aduentum Paraclæti: *currebat multitudo vicinarum ciuitatum, offerentes agrotos, & vexatos à Spiritibus immundi, qui curabantur omnes.* Spiritus S. ex immensa sua bonitate, facit nos doctrinam celestem percipere, gratiam facilitatis nostris mentibus conferens, teste S. Augustino lib. de gratia Christi cap. 13. *Si, inquit, doctrina dicenda est, cerè sic dicatur, ut altius & interiorius eam Deus cum infallibili suauitate credatur infundere, non solum per eos qui plantant & rigant, sed etiam per seipsum incrementum ministret occultius: ita ut non tantummodò ostendat veritatem; verum etiam impendat charitatem.*

Neque solum ad dignoscenda diuina mysteria, opus erat Spiritu S. sed etiam ut homines vitam haberent. Siue enim spectemus primam mundi creationem, siue militantem Christi Ecclesiam, facile aduertemus, nec in mundi creatione vitam sine Spiritu Dei potuisse dari, nec in Ecclesia Christi. De prima enim mundi creatione scribit Moyses.

Gen. 1. *Spiritus Domini ferebatur super aquas:* D ut nimirum eis vim prolificandi inderet, indeque omnia cuiuscunque generis animantia, & germina produceret, atque viuificaret. Si Ecclesiam Dei consideremus, hæc cerè non nisi à Spiritu Sancto potuit viuificari. Centum viginti tantum ab initio in Ecclesia numerabantur fideles in monte Sion, ferme iam mortui ob meritum Iudæorum. Venit Spiritus Sanctus, & ita fragilitatem illam humanam animauit, ut nullus in mundo tam potens, aut sapiens reperire-

In principio Ecclesie Christi non nisi centum viginti fideles erant.

tur, qui eis resistere posset. Venit ut nos in tepiditate mundana constitutos magis ad celestia quærenda impelleret. Natura enim corrupta, difficultatem maximam in celestibus desiderijs facit, ita ut sine ope Spiritus Sancti, nullatenus id, quod celeste est, homo appetat, teste S. Augustino lib. de Spiritu & litera cap. 3. *Nos, inquit, dicimus humanam voluntatem sic diuinitus adiuari ad faciendam iustitiam, ut præter quod homo creatus est, cum libero arbitrio voluntatis: præter doctrinam, quæ ei præcipitur quemadmodum vincere debeat; accipiat Spiritum S. quo fiat in animo eius delectatio, delectioque summi illius atque immutabilis boni, quod Deus est.* Homo enim per omnia similis est nauis onustæ, hæc si absint venti, difficulter propelli potest. Homo quid est aliud, nisi nauis onusta corporis miserijs & necessitatibus, pressaque passionibus: proinde impeditur facile à progressu ad virtutes, & celestia cogitanda agendaque: *Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animam.* Et si absit Spiritus Sanctus, propelli nullatenus potest; sed immobiliter terrenis fixa cupiditatis haret. Christus venit in hunc mundum, ut vitam habeant: *Ego, inquit, veni ut vitam habeant:* id est; vitam reparam per pretiosam eius redemptionem: *Fidelis, inquit, sermo est, & omni acceptione dignus, quod Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere.* Si enim inquit S. Irenæus lib. 5. aduersus Hæreses. *Si, inquit, non haberet caro saluari, nequaquam verbum Dei caro factum esset: & si non haberet sanguinem iustorum inquiri, nequaquam sanguinem habuisset Deus.* Spiritus S. insuper venit, ut homo restauratam per Christi passionem vitam abundantius haberet, id est; ut non tantum à Christo redemptus esset, sed insuper, ut hanc redemptionem, omnibus modis sibi ad salutem necessariam, cum omnibus celestibus donis, illuminante Spiritu S. procuraret. Docent Philosophi vitam esse duplicem: Aliam primam; quæ per necessariam connexionem cum vitalibus

S. August.

1. Tim. 23

S. Irenæus.

S. Thomas
S. August.

Omnis
creatura
ab intrin-
seco est
obnoxia
peccato.

libus potentijs constituitur, potens proximè ad eliciendos vitales actus in actu secundo. Aliam verò secundam: quæ consistit in ipso iam exercitio actuali. Christus igitur per suam passionem redimens omnes homines, contulit quidem eis vitam primam, proximè potentem operari, si homo velit sibi istam redemptionem ad salutis opera applicari. Spiritus verò sanctus venit, ut homines abundantius vitam haberent. id est; ut reciperent dona Spiritus S. & vitam secundam, scilicet; gratiam supernaturalem, ex meritis Christi sibi collatam, cum omnibus donis supernaturalibus. Christus venit, ut vitam hominum corruptam repararet, per conuersionem peccatorum, à peccatis ad Deum. Spiritus S. venit, ut eandem vitam abundantius haberent. Quoniam homo conuerti non potest, nisi à Spiritu S. illuminatus. Nam renouatio hominis peccatoris, consistit in iustificatione eiusdem à peccatis; iustificatio autem duplex est, prima & secunda. Prima est acquisitio iustitiæ inhaerentis, & verè animam renouantis. Secunda est augmentum acquisitæ: vtrique autem sine Spiritu S. haberi non potest. Quia ad illam requiruntur dispositiones istæ, primò fides: Quia *sine fide impossibile est placere Deo*: secundò timor: Quia *qui sine timore est, iustificari non potest*. Spes: *qui enim sperant in Domino, saluabuntur*. Dilectio: *nam remittuntur peccata multa diligentibus multum*. Contritio: dicitur enim Matt. 4. *Penitentiam agite, appropinquauit enim regnum Dei*. Deniq; propositum vitæ melioris, & obseruandæ legis: *Facite vobis cor nouum, & Spiritum nouum*. Hæc autem præstare sine Spiritu S. nemo potest. Quis enim crederet in Deum verum, nisi à Spiritu S. illuminatus? cum fides ut potè donum Dei supernaturale, sine lumine quoq; supernaturali haberi non possit. Deindè, quia istis actibus nullatenus homo meretur iustificationem de condigno, aut de congruo; sed tantum impetrat aliquomodo.

Cum igitur iustificatio consistat in infusione gratiæ sanctificantis, & expulsionem peccati, ut docet Tridentina Synodus Sess. 6. c. 7. Hanc, inquit, *dispositionem iustificatio ipsa confertur, quæ non est sola peccatorum remissio; sed & renouatio interioris hominis*. Quam certè felicem mutationem, Spiritus S. mundo per suum aduentum intulit, ut palam fatetur Theodoretus. *Reuera, inquit, fuit mutatio rerum omnium maxima: qui quondam inimici erant, amici sunt: longinqui, proximi: filij qui in ignorantia erant, in cognitione sunt, qui in tenebris, in luce: qui mortui erant, in spe vitæ: Pauperes, beveredes regni caelorum. Iudei procul, & gentes propè. Filij canes; & canes filij*. Quæ potentia, quæ vires, tantam tamq; stupendam rerum omnium inuersionem, in mundo facere poterant? nisi Spiritus Sanctus Apostolos, eorumq; sequaces prædicatores, ad hoc negotium armasset, & confortasset: quemadmodum ipsemet Regius vates luculentissimè testatur, inquit: *In Spiritu vehemente conuertere naues Tharsis*. Hoc est; ut exponit S. Augustinus: *euertes superbiam gentium*. Quare autem euersio superbiæ gentium, per naues Tharsis significatur. Respondet Augustinus, quia Tharsis ciuitas fuit illa, quam docti quærebant. Hanc autem ciuitatem Tharsim, aliqui putant fuisse Ciliciam, ex eo, quod metropolis eius Tharsus diceretur, de qua ciuitate erat Paulus Apostolus, gentium Doctor: natus enim est in Tharso Ciliciæ. Aliqui verò Tharsim putant fuisse Carthaginem: nam in Isaia sic legitur: *Pluuiate naues Carthaginis*: apud Ezechielem verò à diuersis interpretibus ponitur hoc modo: *Pluuiate naues Tharsis*. Vnde ex hac diuersitate interpretum manifestè constat, eandem ciuitatem in Scriptura sacra vocatam esse Tharsum, siue Tharsim, quæ olim Carthago dicebatur. Carthaginis autè primordia solis nauibus floruerunt, & quidè ita, ut ceteras gentes longè antecellerent negotiationibus & nauigationibus. Nam quando Dido

Trident.
Concilij

Theodore.

Psal. 42.

S. August.
super eun-
dem Psal-
mum.

Isaia 23.

Ezech. 26.

do Dido fugiens fratrem delapsa est ad terras Africa, ubi Carthaginem condidit, naues quæ paratæ erant ad mercationem in eius regione, assumpserat ad fugam, consentientibus sibi regionis eius principibus. Hinc proinde superba facta est illa ciuitas, quod scilicet naues eius ad negotiandum nunquam defecissent: ut merito per eius naues, in Scriptura sacra figuretur superbia gentium, præsumens in incertis, tanquam in flatibus ventorum. Contriuit ergo Deus in spiritu vehemente naues Tharsis; hoc est in missione Spiritus Sancti confudit sapientiam mundi, ne amplius veritati euangelicæ audeat contradicere. Confudit superbiam gentium, ne diutius in multitudine deastrorum, & idolorum cultu hærent, sed ut ocyus in veri & vniuersi Dei properarent notitiam. Confudit nimiam hominum circa temporalia sollicitudinem, ne mortalium nati præsumant in velificatione, quasi prosperitate sæculi huius; sed ut fundamentum eorum sit in Sion: ibi enim stabiliri debet, quisquis æternitatem animæ suæ cogitat, non verò perflari inani vento doctrinæ. Quicunq; ergo ex incerto huius vitæ tumuerant, euertantur in Spiritu vehemente, coelitus in has lacrymarum plagas descendantis, & subiciantur Christo. Conterantur naues Tharsis; hoc est, abscedat omnis fastus à cordibus Christianorum, ut omnem humilitatem, dulcis hospes animæ è coelo missus, in nostris diuersorijs inueniat. Commoueatur vniuersus orbis in spiritu valido, hoc est; timore fortissimo concutatur, credendo in humilem Iesum, ne postmodum iudicaturum expauescat. Et quoniam addit regius vates conuertentur ad Dominum vniuersi fines terra, & adorabunt in conspectu eius vniuersa familia gentium. Erige iam oculos o beata Christianitas, ut vaticinium illud in te hodiè adimpletum cernatur. Vide illum, cuius pedes & manus fixi sunt clauis: cuius ossa in ligno pendencia numerata sunt: super cuius vestimentum fors missa est. Agnosce iam regnantem, quem persecutores quondam viderunt pendentem. Agnosce sedentem in coelo, quem illi contempserunt in terra ambulantem. Effunde in eum animos tuos, cui subseribit diuinus psalter: *Adorabunt eum omnes Reges terra*. atq; per mora spiritu vehemente, omni pietate venerare, pro tanto pignore coelitus misso, immortales reponendo grates.

Psal. 28.

Psal. 71.

DIE SS. TRINITATIS, CONCIO PRIMÆ.

Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. *Matthæi 28.*

Imago diuinitatis in homine depicta, & propagatio Ecclesie Sanctæ mouerunt Deum, ut sua inscrutabilia arcana mundo manifestaret.

Sapient. 7.

Regum sapientissimus Salomon, eximiam sibi olim coelitus datam esse sapientiam gloriatus est, inquit: *mibi autem dedit Deus dicere ex sapientia, & præsumere*. D d d d z

cundum dicendi genus, opportunius A
deberet exoptare; quam in altissimi
& occultissimi Trinitatis mysterij ce-
lebritate. Quomodo enim hic mor-
talis eloquentiæ verba pandentur?
vbi perspicacissima Angelorum mens
omnino subsistit, & cessat. quia teste

S. Basilus.

D. Basilio lib. 7. *Admiratio qua maxi-
ma est, non parit verbum; sed silentium.*
Facile quidem fuit cuilibet homini,
etiam barbaro Deum naturaliter
agnoscere; quia in prima statim
creatione, Deus lumen suum, tan-
quam manifestum Auctoris natura-

Psalm.

lis indicium, posuerat in homine,
iuxta Davidis Psalmodiam: *Signa-
tum est super nos lumen vultus tui Domi-
ne.* Non erat tantoperè arduum,
etiam vnum verum Deum agnosce-
re: quia hoc Gentilium Philosophi,
Plato, & Aristoteles assecuti sunt,
supremam illum vocantes intelligen-
tiam; & causam generalissimam, à
quâ cætera omnia entia dependent.
Verum licet iam aliquantùm mundo
nota esset vera & vna diuinitas; adhuc
tamen Trinitas Personarum in diui-
nitate occultata latebat. Nam ipsam
met Filij æterni generationem à Pa-
tre, & Spiritus Sancti processionem
ab utroq; inuestigare; non creati
fuit intellectus facultas, vt ingeniose
argumentatur D. Basilus contra Hæ-
resiarum Sabellium, hunc sermo-
nem mouens: *Non quæras quomodo*

S. Basilus.

*genitus est Filius: est enim impossibile hoc
scire, nam à quo sciri potest? à terra?
nondum subsisterat. A mari? nondum
liquidum erat. A cælo? nondum erat
elevatorum. A saculis? ante sacula est uni-
genitus.* Huc respexit decus Ecclesiæ
Catholicæ, & princeps Doctorum
S. Augustinus, qui in soliloquijs
cap. 310. mysterium Trinitatis ap-
pellauit: *cælum cæli Domino.* Vbi sta-
tim Christum in hunc modum allo-
quitur: *Soli, inquit, nota est Trinitas*

S. August.

*superessentialis exuperans omnem intelle-
ctum, omnem essentiam supercælestium
animarum. quam neq; dicere, neq; cognos-
cere, possibile est oculis Angelorum. vi-
delicet; lumine naturali. Hanc quoq;
doctrinam approbavit D. Cyprianus*

tractatu de baptismo Christi: *Solus,*
inquit, *Pater scit Filium. Patremq; nonis* S. Cyprianus
*Filius, neq; à quoquam; nisi ab eo reuelan-
te est cognitus.* Cælum igitur altissi-
mum, & inscrutabile, est mysterium
Trinitatis. Verum nemo licet in ter-
ra obambulans desperet: iam enim
hodie impletur varicinium illud Da-
uidis. *Inclinavit cælos, & descendit:* Psalm. 17.
Quasi diceret; descendit Deus ad ho-
mines, & cælum illud à sensibus hu-
manis remotissimum, hoc est myste-
rium SS. Trinitatis, omnem intelle-
ctum transcendens, inclinavit: vt
possint homines fidei lumine illustra-
ti in illud ascendere, & ineffabilem
mente sua concipere Deum. Igitur
considerabimus, quid Deum mouit,
ad maxima sua mysteria mundo reue-
landa, & quâ viâ ad eorum cognitio-
nem incedendum sit.

Contendunt plurimi, Deum ad
manifestanda mundo sua inscrutabi-
lia arcana, mouisse suum amorem:
propter quem Deus contineri non
potuit, quin seipsum totum creatu-
ris communicaret. illo potissimum
fundamento nixi: *Sic Deus dilexit*
*mundum, vt Filium suum unigenitum da-
ret.* Verum licet non sit dubium,
quod amor traxerit Deum à cælo in
terras: licet causa tanti amoris im-
pulsiva fuerit summa Dei bonitas;
attamen omnino inquirendum est,
quidnam etiam in ipsa creatura fue-
rit adeo præstantissimum, vt amo-
rem & bonitatem diuinam in se pro-
uocaret. Cum enim Deus, vt potè
creator, & creatura, correlatiua sint,
relatiuorum verò vtrinq; mutuus re-
spectus dari debet: etiam in ipso ho-
mine aliquid ita dignum debuit repe-
ri, quod Deum sibi amantem & be-
nignum alliceret. Duo proinde ego
agnosco in hominē, quæ potentissi-
mè Deum mouerunt, ne quicquam
suorum arcanorum ab eius cognitio-
ne subtraheret.

Fuit inprimis, diuinitatis imago
in homine mirabiliter depicta. Cum
enim ad veram imaginem spectet, vt
omnia lineamenta eius, cuius est, in
se repræsentet: ita quoq; & homo
cum

cum vera diuinitatis imago esset, sin-
gula deitatis in Tripersonalitate sub-
sistentis attributa, & proprietates, in
se debuit efformare. Quod ne illi de-
esset, incomprehensa Dei maiestas,
menti eius voluit illabi. Verā profe-
cto imaginē suam hominē esse, testa-
tus est Deus, inquit: *FACIAMUS ho-*
minem ad imaginem & similitudinem no-
stram. Vbi statim magnam animæ ho-
minis excellentiam proposuit Deus,
dum illam non aliquā interuenien-
te creaturā, sed per seipsum voluit
creare. Imitatus est hac in parte Deus
artificum consuetudinem. Quem-
admodum enim pictor egregius, in-
signe aliquod formaturus simula-
chrum; licet alijs artificibus, & famu-
lis, ea quæ non tantam artis deside-
rant præstantiam, facienda commit-
tat; supremam tamen imaginis par-
tem, videlicet; caput & faciem, ipse
solus formare, & perficere solet. Ita
planè supremus hominis architectus,
in eximia nostræ animæ imagine for-
manda procedit: quamuis enim in
materiæ dispositione ad eius intro-
ductionem præuia, & in compactio-
ne corporis, causas admittat secun-
das, tanquam suæ voluntatis admi-
nistras; tamen ad creandam for-
mam, quæ hominis mens est, illas
excludit, ipse solus faciem imaginis
ornat, ac perficit, animam rationis
compotem creans. Nam licet (vt
quidam Theologorum sentiunt) ani-
mæ creationem potuerit Deus alicui
creaturæ, tanquam instrumento com-
mittere; voluit tamen ad maiorem
hominis dignitatem, id propria ma-
nu peragere, atq; prouido suæ sapien-
tiæ penicillo, talem virtutem, & lu-
cem tantam ei impertiri, vt inter
omnia eius opera, sola hominis
mens, imaginem sui artificis, & crea-
toris impressam haberet. Sed in quo
potissimum hæc animæ similitudo
ad Deum consistat, multum sacro-
rum voluminum interpretes discor-
dant. Quidam enim in eo sitam esse
hanc similitudinē arbitrantur, quod
sicut Deus omnia cernit; nec tamen
ipse cernitur: sic planè anima homi-

Gen. 7.
26.Similitudo
hominis
ad Deum
in quo
consistit

nis, à nemine visa, nihil non videt,
quod sensibus obijciatur. Et sicut
Deus est totus in toto vniuerso, &
totus in quolibet eius loco; sic mens
hominis, licet multò diuersa ratione,
& tota in toto corpore, & tota in
qualibet eius parte consistit, vt pa-
lam docet Philosophus. Insuper, quia
sicut Deus est purus Spiritus incor-
ruptibilis, atq; immutabilis; ita quoq;
anima corruptionis & mortis capax
non est. Alij verò Hebræorum Rab-
bini, & magistri asseriebant (teste Ni-
colao de Lyra, & Abulense cap. 10.
in Genesim) hominem in eo simi-
lem esse Deo, quoniam sicut Deus
propter summam eius eminentiam,
omnia in se continet, ita homo crea-
turarum omnes gradus complecti-
tur, iuxta illud Gregorij homilia de
Ascensione. *Omnis creatura aliquid ha-*
bet bono. Habet enim commune esse
cum inanimatis; vitam vegetantem
cum plantis; sensum cum animanti-
bus, & intellectum cum Angelis;
cuius virtute Deum intelligit, & intel-
ligendo diligit. Quapropter etiam
Dionysius vocauit hominem, *confi-*
num & herizon vniuersi, quod scilicet
omnium quæ in mundo sunt, aliquo-
modo particeps existat.

Aristoteles

S. Gregori.

Dionysius.

Damasc.

S. Cyrillus

Sed missa Hebræorum opinio-
ne, qui plura falsa; quam vera effu-
tire solent, ex genuino Doctorum
Ecclesiæ sensu, veritatem scrutari pla-
cet. Vbi inprimis S. Damascenus
lib. 2. de Fide orthodoxa cap. 12. as-
serit: Hominem Deo assimilari in
arbitrij libertate. Quippe sicut Deus
liberum habet arbitrium, & suarum
actionum dominus est, atq; modera-
tor; ita homo tam liberâ suorum
actuum voluntate gaudet, vt nihil sit
in rerum naturâ, quod illam cogere,
aut inflectere valeat. S. verò Cyrillus
in eam sententiam propender, quod
quemadmodum Deus vniuersæ bea-
titudinis capax, seipsum videns, &
amans, beatus est. Sic homo visionis
diuinæ, & amoris erga Deum capax,
Auctori suo, postquam vltimum fi-
nem consecutus fuerit, assimilabitur,
in clara diuinæ essentia visione.

Dddd 3

Quem

Quemadmodum etiam docet sacer^A Euangelista: *Similes*, inquit, *ei erimus, quia videbimus eum sicuti est*. Sicut enim mens diuina non alia re, quam seipsa contenta est; sic hominis anima tam amplos, & capaces habet sinus, ut nullis creatis rebus; præterquam solo Deo compleatur. Insu-
 per S. Augustinus, vult istam hominis similitudinem ad Deum, consistere in operatione animæ: sicut enim nostrum esse, viuere, & operari, a Deo est. Ut docet S. Paulus. *In ipso*, inquit, *vinimus, mouemur, & sumus*. Ita corporis humani omnia membra ab anima habent, ut sint, & uiuant, & moueantur. Sicut ergo Deus tanquam vniuersale rerum omnium principium, cum omnibus inferioribus causis, in illarum producendis effectibus, & operibus exercendis concurrat. Sic anima in corpore cui præest, concurrat necessario ad minimas singulorum membrorum functiones. Et licet sit simplex atque indiuisa substantia; tamen adeo mirabili virtute, varijs distributa facultatibus pollet, ut ab ea omnis actio nostra dependeat. Propterea visu discernit, auditu percipit, tactu palpat; naribus odores, linguâ sapores distinguit; cibum in stomacho innati caloris vi concoquit, concoctum digerit, digestum vertit in sanguinem, venis corporis diuidit; spiritus in corde generans vitales, in cerebro animales; partem arterijs, partem membris, debita portione distribuens. Hæc si quid virtute phantasie concipit, imaginem format intellectus: virtute disputat, colligit, definit: memoriæ vi recordatur; voluntate amat, aut odit: sicque in paruo mundo, (qui homo est) ita princeps causa est, & dominatrix omnium, quæ medio corpore fiunt, ut spiritum etiam trahere absque eius auxilio, minimè homo queat.

Tandem Theodoretus, & Chrysostomus, non minus ingeniose; quam sapienter, similitudinem hominis ad Deum, consistere putant in dominio, & imperio libero. Quia sicut Deus vniuersitati; ita homo cæ-

teris animantibus præsidet. Cuius sententiæ fundamentum apertissime habetur in Sacra scriptura. Nam postquam dictum fuerat a Deo. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*: protinus adiunctum fuit: *ut præsit bestiis terræ, piscibus maris, & volatilibus cæli*. In quibus verbis, clarè videtur ostendi, quod similitudo hominis ad Deum, potissimum in imperio consistere videatur. Ex hac Theodoreti & Chrysostomi sententiâ, quidam asserere ausi sunt, mulierem ad imaginem Dei non fuisse creatam. Quoniam mulieri non imperium; sed obedientia: non dominatio; sed submissio conuenit, dicente ad illam ipsemet Deo. *Sub viri potestate eris*. Econtra verò ad virum maximè spectat dominandus & auctoritas, secundum D. Pauli sententiam: qui dicit. *Vir caput est mulieris*. Quam doctrinam stabiliunt verba eiusdem Apostoli loquentis ad Corinthios. *Vir non debet velare caput suum, quoniam imago Dei est*. De muliere verò paulò post ibidem addit: *debet mulier habere velamen super caput suum*. In quibus locis manifestè videtur Apostolus declarare, solum virum; non verò mulierem, ad imaginem Dei formatum esse. Quod ipsum etiam sentit D. Augustinus 33. q. inquit cap. imago. *Mulier ad imaginem Dei non est facta*. Sed non videtur hæc prærogatiua mulieribus esse neganda. Quoniam Alexander Alensis q. 55. membro 5. mulierem quoque ad imaginem, & similitudinem Dei creatam esse, euidenter deducit, ex eodem Geneseos loco: ubi Moyses verba Dei hæc refert: *Masculum & feminam fecit eos*. Crediderimque S. Augustinum, non alia de causa negasse mulierem ad imaginem Dei creatam esse, nisi quod sexus iste ut potè lasciuie deditus, facile hanc imaginem amittat. Et profectò cum D. Bonaventura censeat, similitudinem hominis ad Deum esse in anima. Concors autem philosophantium opinio est: animam viri, ab anima mulieris, non differre assentialiter, id-

Gen. 1.

Opinio tenens mulierem ad imaginem Dei creatam non esse falsam est.

Gen. 5.

Ephes. 5.

1. Cor. 11.

S. August.

Alensis.

Anima viri ab anima mulieris non differt essentialiter.

circò dubitari non potest, æque mulierem, atque virum, ad Dei imaginem creatam esse.

Neque huic veritati contradicere voluit S. Paulus, quando iubet, ut mulier tegat caput suum. Quia per hoc non ostendit illam non esse Dei imaginem; sed ne detur Ecclesiæ ministris occasio malè cogitandi: quibus non parum nocere solet, compti capitis, & ornatae mulieris lubricus aspectus. Hæc ergo imago Dei in anima hominis depicta, mouit Deum, ut tota SS. Trinitas, in hominis consortium, atque notitiam descenderet; teste D. Bernardo in meditationibus cap. 1. *Mens*, inquit, *imago Dei est, in qua sunt tria; memoria, intellectus, & voluntas*. Pater proinde æternus, seipsum hodiè mundo manifestat, ut ei per memoriam similes simus, indelebilem ineffabilium eius beneficiorum gratitudinem, velut in marmore, in cordibus nostris sculptendo. Filius æternus seipsum manifestat, ut ei similes efficiamur per intelligentiam, recognoscendo mysterium illius Incarnationis, in remedium nostri lapsus factum. Spiritus S. manifestat seipsum, ut ei per voluntatem conformemur; ea quæ bona sunt, cogitando: quæ diuinum timorem sapiunt, amplectendo: quæ honestatem, & sanctitatis speciem præferunt, operando. Hoc Diuus Thomas 1. p. q. 93. ar. 3. insinuare voluit, triplicem Dei imaginem in nobis agnoscens. Primam creationis, quæ in omnibus hominibus reperitur, cum omnes præditi sint a principio suæ creationis animæ, memoriâ, intellectu, & voluntate. Secundam imaginem vocat recreationis: quæ solum inuenitur in iustis, qui per gratiam sanctificantem recreantur, & renouantur. Tertiam imaginem appellat similitudinis: quàm air in beatis solum reperiri, iuxta S. Ioannis doctrinam. *Scimus*, inquit, *quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est*. Pinxit proinde in nobis Sanctissima Trinitas, solam primam imagi-

S. Bernard.

S. Thomas

Ioan. 3.

nem creationis, nobis nihilominus diuino auxilio suffultis, pingendam. reliquit secundam imaginem recreationis, seu renouationis, scilicet; cooperationem nostram piam, ut sanctificemur, à nobis desiderans, ut tandem in vitæ nostræ coronide, imaginem glorificationis assequi mereamur. Ad quod respexit D. Basiliius hom. 10. in Hexaem. inquit: *Opifex tuus quiddam tibi contulit, quiddam reliquit perficiendum, ut id cum ad perfectionem promoueris, pronunties nihil indignus, qui insumpta opera mercedem recipias*. Quasi diceret: non satis est, quia te Deus creauit rationis capacem, sed requiritur, ut teipsum perficias rectè viuendo, & rectè operando. Sed dicet forsitan quispiam, illud Plinij de Venere allegando: quod Veneris imaginem, quam Apelles inceperat effingere, nemo repertus fuerit artifex, propter eximiam illius perfectionem, qui illam absolueret, tentaret. Quanto magis imaginem supremo Dei penicillo depictam, nemo reperietur, qui illam audeat perficere, & exornare. Verum licet non diffiteor, id superare omnem facultatem naturæ; diuini tamen auxilij gratiâ nobis opitulante, perficere possumus & exornare hanc Dei imaginem in nobis memoriam quidem, salubri Dei recordatione: intellectum, sanctis cogitationibus; voluntatem, ardenti Dei amore. Atque vti nam nobile illud celeberrimi pictorum Zeuxis, menti nostræ tenaciùs adhæreat. *Diu pingo, quia aternitati pingo*. Aternitati certè pingimus & nos imaginem in anima nostra: idcirco non sit tædiosum diu pingere, verum continuò sub penicillo sit, hæc imago, quàm aternitati pingimus.

Sed pro dolor! quàm multi ab hac sollicita cura imaginem Dei perficiendi longè absunt, qui suam animam turpissimis bestiarum figuris deturpant. hoc est; vitijs execrandis commaculant. Vitia enim bestiarum imagines esse, his verbis docuit quondam S. Ambr. lib. 6. Hexaem. cap. 8.

Sunt,

Deus solum primam imaginem creauit in homine.

S. Basiliius.

Plinius.

Dei imaginem quomodo homo in se exornare potest.

S. Ambro. *Sunt, inquit, animi bestiales, sunt fera forma hominum induta.* De quibus dicit Dominus per Apostolum: *Pe-*
Matt. 7. *niunt ad vos in vestimentis ouium, intus autem sunt lupi rapaces.* Et D. Basilius hom. 10. clarè hoc ipsum expressit, loquens: *Quisquam ad eius bruti animantis indolem se transformasse dicitur, cui vitiosa imitatione affinem se reddidit & familiarem.* vbi statim in eo loco, vitia belluas appellat, iram, dolos, hypocrisim, rapinas. *Planè, inquit, in teipso circumfers numerosam & turbulentam belluarum intemperiem.* In corde vesaniens ira cum oblatratu, quocane effractor non est? dolus, quoties in anima sibi eligit domicilium, num vrsu quouis non est implacabilior? hypocrisim neget esse belluam? *Quisquis ad concitandum composito est, & peracri ingenio, isne merito tibi videri debet scorpium? Nonne cum dixeris esse lupum rapacem? qui suo iure corrodit, & extorquet aliena? insano captiuus amore muliercula, nonne talis equus est, furiali concitus aestro? Que tandem fera est, que in nobis sibi non vindictæ locum?* Imitator proinde Sanctissimæ Triadis debet esse Christianus homo, non solum in memoriâ, & intelligentiâ, & voluntate, in quibus Dei imago in nobis præfulget; sed etiam in appropriatis singulis personis, nimirum: vt Patrem æternum sanctè imitemur in potentia; Filium in sapientia, Spiritum S. in amore diuinæ potentie. Sanctitatè ille perfectè imitatur, qui cum potens sit; potentiâ tamen non abutitur in subditos, iracundiæ furore in eos non exardescit, tyrannicâ auctoritate non dominatur. Talis fuit dux populi Israëlitiçi Moyses, qui cum moneret Regem, vt dignaretur facultatem sibi concedere per regnū eius transeundi, & ille omnino renueret; continuo dixit Dominus Hebræis, vt per alium locum iter facerent. Quasi potentia illi non suppetere ad regnum illud euertendum; vt scilicet mundi potentibus exemplum relinqueret, non omnia imperio, sed etiam precibus aliquando extorquenda. Sapientiam quoq; Dei in sanctitate imitatur, qui illâ à Deo sibi communicatâ non abutitur. vt docet D. Bernardus supra Cantica in hunc modum scribens: *Sunt qui scire volunt, eo finè tantum, vt sciant; & turpis curiositas est: & sunt etiam qui scire volunt, vt scientiam suam alijs vendant, v. g. pro pecunia & honoribus; & turpis questus est: sed sunt quoq; qui scire volunt, vt adificent, & prudentia est:* Similiter D. Augustinus lib. 5. confessionum, vtramq; hominum conditionem complectens, qui benè, & malè scientiâ vtuntur: *eleganter in hunc modum discurret. Infelix ille homo, qui scit illa omnia; se autem nescit: beatus ille qui se scit, etiam si nulla sciat: qui verò & se & illa nouit, non propter illa beator, sed propter te solum beatus, si cognoscentem si ut Deum glorificet, & gratias agat, & non evanescat in cogitationibus suis.* Vbi S. Doctor maximam hominis perfectionem ponit nosse Deum. Ac tandem oportet ad veram Sanctissimæ Trinitatis imitationem, vt affectum amoris in Deum conuertamus, illum ipsum super omnia amando.

Alterum reperio, quod Deum mouit, vt altissima sua mysteria mundo manifestaret, scilicet; propagatio Ecclesiæ Sanctæ. Non enim poterat Ecclesia Dei magis in dies sese dilatans ac diffundens, exiguis Synagogæ tabernaculis circumscribi; sed ampliora spatia requirebat, clamans: *Angustus est mihi locus, fac spatium, vt habitem.* Pergitque adhuc vltius in suis postulationibus: *Dilata, inquit, locum tentorii. & pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas; longos fac funiculos tuos, & clauos tuos consolida: ad dextram enim & ad sinistram penetrabis, & sementium gentes hereditabit, & ciuitates desertas inhabitabit.* Quasi Christum IESUM in hunc modum alloqueretur. Parum est te in Iudæa natum esse, & in solo duntaxat Israël magnum esse nomen tuum. Vt ergo vsq; in Idumæam extendas calceamentum tuum, & salues populos gentium, egrediamur in agrum, comoremur in villis. Cuius votis annuens

Princeps non debet abuti potentia in subditos.

Isaia 49.

Ibidem. 54 n. 20.

Matt. 28. *nuens Dei Filius, suos discipulos misit in orbem vniuersum: Ite, inquit, docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Quod certè contemplanti meritò in mentem venire potest, illud lobi dictum: *Ad omnipotentem loquar, & disputare cum Deo cupio.* Quasi diceret: rogabo te Christe, Patris summa Sapientia, quanam huius ordinis tui ratio, qualecūq; tuæ immensæ prouidentie præceptum hoc sit? quo in tuam adoprandis Ecclesiam, & eius limen ingressuris præcipitur; vt tam difficile Christianæ fidei mysterium fateantur, & protestentur? Nam si monente Philosopho à facilioribus est incipiendum, vt doctrina sit expeditior. Quomodo Catholicæ religionis institutio, à difficillimo eius mysterio sumit exordium? Non dubito de potenti diuinæ tuæ gratiæ virtute, quæ imbecillæ hominis menti quæcūq; ardua & impedita subternere atq; expedire valet. At certus etiam sum de immenso tuæ prudentiæ ordine, quo disposuisti cuncta suauius, naturali rerum ordini tepsum attemperans, ne illam ab instituta serie delinquens violenter impelleres. Ratio tamen suadet, magna Sacramenta & occultiora mysteria, non omnibus esse deregenda, sed occultanda potius, ne cunctis nota vilescant. Quod ipsemet Deus olim in aperiendo suæ Trinitatis mysterio obseruauit. Quippè non alijs; quàm multâ apud eum gratiâ pollentibus, qualis fuit Abraham, Moyses, David, tantum patefecit arcanum. Hoc & ipsa natura sui artificis imitata prudentiam fecit, quæ omnia terræ munerera, quibus mortale pascitur genus, tegminibus vel corticibus inuoluit: pretiosiora auri & argenti metalla, intra terræ viscera condidit, & sic ad ima depressit; vt non sine magno labore illuc valeat avara hominum penetrare cupiditas. Quomodo igitur ad Catholicam fidem accedentibus, & Christianæ religionis prima adhuc elementa ignorantibus, mysterium omnium maximum, Christus proponi iubet? & recens natum infantem, Trinitatis fidem profiteri vult impositione salis, quo huius mysterij sapientiam iubetur accipere.

Huic veritati ex verbis S. Basilij contra Eunomium, & ex S. Cyrillo in Ioannem facile potest obuiari. Docent enim isti Doctores, mysterij istius declarationem ad euangelicæ legis (quod gratiæ tempus dicitur) fuisse seruata. In cuius rei signum Christo moriente, à quo gratiæ lex sumpsit initium, templi velum diuisum fuit. Hinc ergo est, vt iam puer ignarus, siluestris agricola, barbarus Atyops, alijq; id genus homines, sapientibus ac doctis annumerentur: non aliunde; quàm ab hoc mysterio acceptâ sapientiâ, quam eis Fidei habitus impertitur. quemadmodum, per Isaia Deum fuerat pollicitus. *Ponam, inquit, vniuersos filios tuos discere à Domino.* Et sanè fundamentum magnum istius doctrinæ est: quia lex gratiæ, est vera lex amicitie, inter amicos autem maximè conuenit nihil occultum haberi. In cuius rei declarationem, quidam veterum, nudo & aperto pectore; alij cordè à collo pendente amicitiam pingebant; quod scilicet hæc exigat, omnia amicis communia fieri. Quoniam igitur amicitia vera cum Deo in baptismo inchoatur, ideo Christi fidem profiteri incipientibus, & Ecclesiæ Sanctæ limen subeuntibus, sua Deus arcana declarat, primumq; omnium, mysterium Trinitatis explicat. vt suæ religionis alumni palam faciat, Trinitatis confessionem ad æternam animæ salutem, tanquàm reliquorum mysteriorum fontem, summè necessariam esse. Quocirca de baptismi natura & necessitate, voluit esse triū diuinarum personarum nominationem, præcipiens Apostolis: *Docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Hoc est verum humanæ regenerationis Sacramentum, quod Isaia fortitudinem in tribulatione, & vmbraculum ab æstu vocat. Hinc Sancta mater Ecclesia Christi zelans honorem, Eccc meri-

Velum templi cur moriente Christo scissum.

Isaia 54.

Amicitia cum Deo in baptismo contrahitur.

Matt. 28.

meritoriam causam omnium bonorum; quæ per baptismum conferuntur, eiusdem Domini ac seruatoris passionem atque mortem existere significatura, trinam mersionem inter baptismi caerimonias instituit. Non solum ad tres diuinas personas declarandas, quæ satis exprimuntur per illa verba: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*. Sed ad tres quoque dies significandos, quibus Christus mortuus iacuit in sepulchro. Quemadmodum Leo Papa docet ad Episcopos Siciliæ in Epistolis. *Per trinam*, inquit, *mersionem tridua- na Christi sepultura significatur*. Comprobatque Ioannes Damascenus. *Baptismus*, inquit, *per triplicem mersionem, tres dies, quibus Dominus in tumulo conditus fuit, significat*. Similiter D. Paulus clarissime hoc ipsum expressit ad Romanos sic scribens: *Quicumque baptizati sunt in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sunt: consepulti enim sumus cum illo per baptismum*.

Mysterium proinde altissimum, ad declarandam suam amicitiam Deus mundo manifestauit; nec soli Christianitati; sed gentibus etiam illud innotescere voluit: ut sic facilius omnium pectora ad eius fidem præparentur. Hinc ut posset de tam supremo arcano loqui, lucem veritatis contulit Sibyllis. Quas inter celeberrimæ, Cumæna, & Eritræa à S. Antonio in historia, 2. p. tit. 3. cap. 9. numerantur. Et S. Augustinus lib. 2. de Ciuitate Dei cap. 27. affirmat, Porphyrium omnium Philosophorum nobilissimum, de mysterio Trinitatis excellenter fuisse locutum. Idem S. Augustinus lib. 7. Confessionum cap. 29. testatur se apud Platonicos, Euangelij Sancti Ioannis exordium, licet alijs verbis legisse. Manassenus quoque refert, Pythagoram dixisse hæc verba: *Bonitas est adoranda, & æqualitas cum illa, & connexio vtriusque*. Id est; Pater, qui est bonitas, & Filius, qui est æqualitas; & Spiritus Sanctus, qui est vtriusque nexus, adorandus est. Verum suæ Christianitati specialius multò hoc myste-

rium Deus voluit reuelare, quando ne excellens tanti mysterij lux imbecillos humanæ mortalitatis oculos repente inuadens, nimio splendore perstringeret; paulatim (ut ait Eusebius lib. 2. de præparat. Euang.) hominum animos disponere cepit diuina sapientia: aliquot signa præmittens, ut hic assueti mortales, umbræ superuenientem veritatem, libentius atque facilius amplecterentur.

Vltimum tandem nobis discutiendum restat, quam viam ad tam sublime mysterium cognoscendum progredi oporteat. Sed hanc ego duplicem reperio. Inprimis, fidem diuinam. Hanc enim nobis regiam viam proposuit D. Paulus inquitens: *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est: & inquirentibus se remunerat*. Quasi diceret: sine fidei præsentia potissimum in mysterio Trinitatis, totus humanus intellectus hebescit, lingua balbutit, ratio delirat, & quæuis sapientia desipit. Nam Arithmeticus ex vno & tribus numericis, quaternarium asserit fieri. Catholicus verò fide diuinam innixus, vnam in deitate naturam, & tres personas firmiter credens; non iam quatuor, sed vnum actum purissimum, simplicissimamque substantiam profitetur. Hinc ne quispiam hoc ineffabile SS. Triadis mysterium curiosè audiat perscrutari, inclinet aurem ad doctrinam Salomonis, qui in Prouerbijs dicit: *Mel inuenisti, comede quod sufficit tibi: ne forte satiatus euomas illud*. Mella profectò dulcissima sunt fidei Christianæ mysteria, de quibus hoc solum, quod sufficit comedendum: hoc est; ut exponit Glossa interlinearis, non plus sapiendum; quam oportet sapere. Hoc etiam consilium dat D. Gregorius lib. 14. Moral. cap. 14. inquitens: *Dulcis est requisitio maiestatis: sed qui plus hanc scrutari appetit; quam humanitatis cognitio permittit, hunc eius gloria opprimit*. Hinc est, quod plurimi humanæ tantum rationi innitentes, aduersus veritatem SS. Trinitatis, grauissimè errauerint. Quemadmodum Cyrola infensissimus SS. Tri-

Eusebius

Hier. 17

Via ad intelligendum Trinitatis mysterium duplex.

Prou. 15

Glossa

Gregorius

Cyrola hostis Fidei

Gregorius Turonensis

SS. Triadis hostis (ut auctor est S. Gregorius Turonensis lib. 2. hist. cap. 3.) qui quendam suæ Hæreseos complicem quinquaginta florenis permouerat, ut in plateâ publicâ tanquam cæcus federet, quem ipse transiturus vigore fidei Arrianæ vellet sanare. Sed mali consilij pessimus euentus. Nam Cyrola multâ cateruâ comite, socijs etiam tribus Sanctis Episcopis, Eugenio, Vindemiali, & Longino, transiens; atque fingenti cæcitatem manus imponens, dixit: *Vigore veræ fidei meæ, quam in Deum habeo, aperiantur oculi tui*. His prolatis miser ille, non tantum cæcus factus est; sed & intensissimum dolorem concepit, ut proinde coactus fuerit aperire oculos, & proijcere pecuniam ante pedes Cyrolæ. Cumque iam omni remedio destitutum se videret, implorauit opem Catholicorum, ubi tres illi Episcopi ad illum accedentes, dixerunt: *Credis tu, credenti omnia sunt possibilia*. Cæcus subito respondit: *Qui non credit, quod Christus Dei Filius, & Spiritus Sanctus eiusdem essentia, & diuinitatis cum Deo Patre sint, patiatur, quod ego patior*. Et mox subiunxit vltius: *Ego credo in Deum Patrem omnipotentem, credo in Filium Dei vnigenitum Christum IESUM, credo in Spiritum S. quod Patri & Filio sit coequalis, & coæternus*. Postquam confessionem Longinus, & Vindemialis posuerunt manus suas super oculos cæci, proferentes: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, veri Dei, quem nos trinum in unitate, & omnipotentem confitemur, aperiantur oculi tui*. Statimque & dolor, & cæcitas euauit. Ad declarandum, quod ubi ratio humana errat & deficit, ibi fides præstet supplementum. Hinc D. Augustinus de verbis Domini, Arrium, qui sui subtilitate ingenij ductus, unitatem S. Triadis negauit, arguit similitudine solis adductâ, qui licet vnus existat; in eo tamen motus, lux, & calor, quæ tria sunt inter se penitus diuersa, reperiuntur. Videmus, inquit, *solem cælo currentem, fulgentem, & calentem*. Diuide ergo si potes Arriane so-

Miraculū ad confundendam hæresim Trinitatis impugnantem.

lem, & hinc demum diuide Trinitatem. In diuinis ergo intelligendis mysterijs, & potissimum in abdito Trinitatis arcano, debemus humanæ rationi fidem præferre Catholicam, quæ nos interiori illuminat.

Altera via ad cognoscendum tam inscrutabile mysterium, sunt bona opera. Hoc expressit Christus Dominus, qui mittens suos Apostolos dixit: *Docete eos seruare omnia, quæcunque mandauimus vobis*. Quasi diceret; non solum credere, sed etiam bene operari necessum est: non solum fide, sed etiam rectis actionibus instrui, & virtutibus adornari. Quia ut docet Apostolus: *Fides sine operibus mortua est*. Mysterium igitur Catholicissimum vobis hodiè annuntiatum est: tum ut illud sapissimè recognoscendo, imaginem veri Dei, in vestris animis effingatis. tum ut inde Ecclesiæ Sanctæ augmentum sit. Currite proinde Catholici duplici hac viâ, scilicet; Fidei, & bonorum operum. Credite in Deum Patrem, qui vos recreauit, in Filium qui vos redemit, in Spiritum Sanctum, qui vos illuminauit: & rectè operemini, ut post fidem, in visione eiusdem Trinitatis, & vnus Dei consistatis.

E O D E M D I E CONCIO SECVNDA.

Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.

Matthæi 28.

Unitas SS. Trinitatis consistit in unitate naturæ, in æquali sanctitate, in operibus ad extra, in personis.

Vnde omnia beneficia, à tota SS. Trinitate cœlitus homini conferuntur.

Mysterium humano non comprehensum intellectu, nobis hodiè ad cognoscendum proponitur: Aud. scilicet; SS. Deitatis Trinitas.

Eccc 2

nitatis. Non comprehensum inquam: quia nullius creati intellectus tanta subtilitas est, ut SS. Trinitatem comprehendere valeat. Ut enim rem aliquam comprehensivè possimus cognoscere, debemus illi esse pares, aut superiores, in modo essendi: cognosci enim sequitur ad proportionatum esse. Deo autem quid par, aut superius cogitari potest? Insuper, cognoscere rem aliquam comprehensivè, est cognoscere illam secundum omnia, & omnimodè, prout cognoscibilis est conditione sua naturali. Nullus autem etiam beatissimorum est, qui videndo visione beatificà SS. Trinitatem, omnia tam possibilis, quam actualia simul in illa videat. Quemadmodum docet

S. Thomas Angelicus Doctor 1. p. q. 12. ar. 8.

Et ratio hoc ipsum convincit, quia de Fide est, quod nullus beatorum diem iudicii sciat, ut testis est luculentissimus Evangelista: *De die, inquit, illo, & hora, nemo scit, neq. Angeli in celo.* Deinde, quia multa contingunt per totam aeternitatem, nullus beatorum in Deo videt. Sed etiam si Deus ex speciali favore concederet alicui, ut videns illum, omnia quae aut facit, aut facere potest, simul videret; adhuc tamen SS. Triadem nondum comprehenderet. Quia illam non cognosceret omni modo, quo cognoscibilis est: scilicet; infinito: cum creatura modum essendi finitum, ac limitatum habeat. Quod illustrat S. Doctor ar. 7. & 8. ad 2. ubi dicit. *Dicendum, inquit, quod*

S. Thomas
supra cita-
tus.

non propterea Deus incomprehensibilis dicatur, quasi aliquid eius sit, quod non videatur: sed quia non ita perfectè videtur; sicut visibilis est. Si igitur beatus, coelesti illo perfusus lumine, Deum comprehendere non potest; quomodo nos miseri in hac obscuritate terrenâ, eundem cognoscere poterimus. Sed erigite animum Catholici: Felix est Evangelicæ gratiæ status: in quo etiam inaccessæ deitatis comprehensio, promittitur à S. Paulo exclamante: *Sic currite, ut comprehensum.* id est; ut obtineatis, & assequa-

Philipp. 3

mini. Erigite inquam mentis oculos, & propius ad contemplandam SS. Triadem animosius accedite. Habetis enim spem firmam, vel ex ipso principe Philosophorum asserente: *Quae sunt eadem unitertio, esse eadem inter se.* Quare cum post solennem festivitatem Christi resurrectionis, & eius Ascensionem, Verbum incarnatum esse vnum indivisæ Deitatis considerastis: cum in celebratione Spiritus S. unitatem eius cum diuina natura cognovistis, facile in hodierna festivitate poteritis inferre: si Filius, si Spiritus Sanctus, si Pater aeternus, sunt vnum indivisæ Deitatis: totam quoque SS. Trinitatem esse sibi idem. Ostendam igitur hodiè SS. Triadem, esse sibi invicem unam in sanctitate Deitatis; vnam in sanctitate Christi hominis: vnam in operibus, & vnam in personis. Ostendam insuper homini, & vitam, & doctrinam, & salutem, non nisi in nomine SS. Trinitatis conferri posse. Quod in honorem tuum ô adoranda Trinitas, & veneranda in Trinitate unitas cedat, atq; in salutem animarum nostrarum.

Non sine mysterio, Deus in hodierno Evangelio præscripsit modum suis Apostolis; ut euntes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti docerent, atq; baptizarent omnes gentes. Ut scilicet ostenderet, quod homo per totam vitam suam, debeat se conformare in suis actionibus honestis, ad adorandam Trinitatis deitatem. Cuius immensam gloriam pulchrè descripsit Isaias, quam Angeli adorando SS. Triadem, eidem proclamant: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum.* Sanctus est in seipso Deus: sed quia hominem ad imaginem, & similitudinem suam creavit, quando dixit: *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram:* idcirco eandem sanctitatem, velut Symbolum quoddam dilectionis indelebile, homini imprimere voluit, ut sic homo sui Autoris memor, ubiq; Deo gratus, & subiectus existeret. Ad quod excitat hominem

Sacra

Sacra scriptura: *Sancti, inquit, esto.* A Lumen est Spiritus S. lumen autem per refractionem radiorum, quodcunq; corpus tangit, calefacit: proinde quicunq; ab hoc coelesti lumine percussus fuerit, refractis eius radijs feruenter incalescet. Sanctus est coelestis iste Spiritus, idcirco in cuius animum descenderit, certissimo illum Sanctificabit: posita enim causa formali, impossibile est non poni eiusdem formalem effectum. Flamma est diuinissimus Spiritus, inclinate proinde Catholici animas vestras, ut ab hac potenti flammâ inflammini.

Apoc. 14.

Plal. 89.

ta: *semel iuravi in sancto meo,* id est; in homine Christo. Quare, vis Christiane crescere in virtutibus & operibus pietatis: vis crescere in gratia, per quam velut per semen facundum, ad aeternam gloriam peruenias: in nomine Filij Dei omnia facere debes. His enim, qui in nomine Filij Dei operantur, aeterna felicitas à Patre coelesti promissa est. *Iuravi, inquit, quod semen Filij mei maneat in aeternum, & thronus eius sicut sol in conspectu meo.* Semen Filij sunt: quicunq; in nomine Iesv iuxta diuinam voluntatem viuunt. Hos omnes glorificabit Pater aeternus in coelo. Sed vix illis qui in nomine Filij Dei vivere nolunt; verum potius in nomine fallacis mundi: in his deleta est imago SS. Trinitatis, & nomen bestiae in frontibus eorum sculptum est. Ut luculenter testatur Sacra pagina: *Iuravit, inquit, Dominus in sancto suo, quia ecce dies venient super vos, & levabunt vos in contumeliam, & reliquias vestras in ollis feruentibus.* In quem locum D. Hieronymus sic scribit: *Quando, inquit venerit dies iudicii, atq; vindictæ, tunc mittentur in lebetes, ut exurantur, & excoquantur, qui fuerunt prius negotiatores pestilentes.*

Amos 4.

S. Hieron.

Isaie 8.

Sanctus est Spiritus S. quia de illo dicit Propheta: *Et erit lumen Israël in igne, & sanctus eius in flamma.* Quare qui volunt similitudinem SS. Trinitatis consequi, in hac flamma, scilicet; in nomine diuinissimi spiritus, ad maximum Dei amorem accendi debent; ut cum toto corde diligant.

B Lumen est Spiritus S. lumen autem per refractionem radiorum, quodcunq; corpus tangit, calefacit: proinde quicunq; ab hoc coelesti lumine percussus fuerit, refractis eius radijs feruenter incalescet. Sanctus est coelestis iste Spiritus, idcirco in cuius animum descenderit, certissimo illum Sanctificabit: posita enim causa formali, impossibile est non poni eiusdem formalem effectum. Flamma est diuinissimus Spiritus, inclinate proinde Catholici animas vestras, ut ab hac potenti flammâ inflammini. Potentior ignis ut docent naturalistæ, minores scintillas facile absumit. Coelestis hæc flamma ignis potentissimus est: si quem occupavit scintilla illa infernalis, de qua dicit Sacer Evangelista: *crucior in hac flamma,* ad flammam Spiritus Sancti accedat; & facile infernalis scintilla euacuabitur. Vna igitur sibi est Trinitas in ratione sanctitatis, seu potius in sanctitate Deitatis. Nam de Deo Trino, & vno sic exclamat Moyses: *Quis similis tui in fortibus Domine, quis similis magnificus in sanctitate, terribilis in potestate, laudabilis in veritate, misericors in bonitate.* Quasi diceret: non est similis tui quispiam ex filijs mortalium Domine: natura enim humana in suis indiuiduis multiplicatur; natura verò diuina in tribus suppositis vna atq; indivisa subsistit. Non est similis tui in filijs hominum: Nam omnis humana sanctitas contingens est; diuina verò sanctitas, ab ipsa natura & essentia dimanat. Non est similis tui Domine vllus mundi Principum: quia tu, etiam cum terres ac punis, laude dignus es: non enim punis amore vindictæ; sed zelo iustitiæ. Quod præclare voluit insinuare Caieranus, dicens: *Deum per laudabilia opera laudari, & per terribilia opera glorificari.* Cum tamen alij Principes, atq; reges, quando terrent, aut puniunt, multorum odium, vituperationemq; incurrant, eò; quod non debitâ iustitiâ, sed tyrannicâ licentiâ, ad puniendum moueantur.

Luen 14.

Exodi 15.

Caieranus

Verum, est adhuc sibi SS. Trinitas
Eccc 3 nitas

Triplex
Sanctifica-
tio Christi
humanita-
tis,

tas vna in Christi humanitate : tripliciter enim sanctificari humanitatem Christi volunt Theologi. Primo, ab ipsa Deitate, mediatè humanitati vnità : eleuari enim naturam assumptam ad diuinitatis honorem, & in essendo, & in operando, est eandem sanctificari ; Diuinitas autem mediatè vnita humanitati Christi idiptum confert. Igitur eandem sanctificat, faciendo eam participem diuini esse, & operationum. Deinde, aiunt sanctificari humanitatem Christi, ab ipsa personalitate Verbi, prout contra distinguitur virtualiter ab essentia. vt docet S. Thomas q. 6. ar. 6. vbi dicit, *gratiam unionis esse, ipsum esse personale*. Deinde, quia Personalitas Verbi, Christi humanitatem facit participem diuinarum perfectionum. Tertio, volunt sanctificari Christi humanitatem ab ipsa vnione Hypostaticà, non quidem formaliter tantquam à forma sanctificante, sed tantquam ab eo, quo mediante aliud sanctificat. Si igitur humanitas Christi sanctificatur à diuinitate, & vna diuinitas toti SS. Trinitati communis est, sequitur optimè, SS. Trinitatem esse quoq; sibi vniam in humanitate Christi, propter sanctitatem ab vna diuinitate procedentem. Vna est proinde SS. Trinitas in Christi humanitate, quia quisquis Deum hominem adorat, simul quoq; ipsam Trinitatem SS. veneratur. Adorat aliquis corpus Christi, adorat simul Trinitatis vnitatem : Christi enim humanitas templum est, in quo tota Trinitas propter indiuisam deitatis vnitatem inhabitat. vt docet Regius vates. *Sanctum est, inquit, templum tuum, mirabile in iustitia*. in quibus verbis primò, significatur Christi humanitas, quam Deus inhabitare coepit in primo instanti conceptionis Christi. Secundò, significatur iustitia inhærens, & hominem reddens perfectum. Sic commentatur locum hunc D. Augustinus in eundem Psalmum, vbi super hæc verba sic scribit. *Non dixit, inquit, Sanctum est templum tuum, mirabile in columnis, mirabile*

Psal. 64.

S. August.

in marmoribus, mirabile in testis auratis : sed mirabile in iustitia. Habes ait foris oculos, vnde videas marmora, & aurum : intus est oculus, vnde videatur pulchritudo iustitiæ. Si nulla est pulchritudo iustitiæ, vnde amatur iustus senex ? Quid affert in corpore, quod oculos delectet ? Curua membra, frontem rugosam, caput canis albatum, imbecillitatem vndiq; querelis plenam. Sed fortè quia tuos oculos non delectat senex iste decrepitu, aures tuas delectat. Quibus vocibus ? Quo cantu ? Et si fortè adolescens benè cantauit, omnia cum ætate defecerunt. An forte sonus verborum eius aures delectat tuas, qui verba vix plenè enuntiat lapsis dentibus. Tamet si iustus est, si alienum non concupiscit, si de suo, quod habet erogat indigentibus, si benè mouet & rectum sapit, si integre credit, si paratus est, pro fide veritatis etiam ipsa confracta membra impendere : multi enim Martyres etiam senes : vnde illum amamus. Quid in eo bonum videmus oculis carnis ? nihil. Quædam ergo est pulchritudo iustitiæ, quã videmus oculis cordis, & amamus, & exardescimus. Quam multum dilexerunt homines in ipsis martyribus, cum eorum membra bestia laniarent. Nonne cum sanguis sedaret omnia, cum morsibus belluinis viscera funderentur : non habebant oculi, nisi quod horrerent. Quid ibi erat, quod amaretur : nisi quia erat in illa fæditate dilaniatorum membrorum integra pulchritudo iustitiæ. Iustitia proinde est ornamentum domus Dei, quã qui habet, dignus videtur, in cuius animo Deus figat tentorium suum. Nihilominus tamen per sanctum templum, magis debet intelligi Christi humanitas, in qua tota SS. Trinitas inhabitat. Hæc est templum illud, quod solum erat vulneratione, & separatione ab anima ; non tamè corruptione. Quia de illo prædixit Propheta David : *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem*. Adoratur anima, eandem simul adorationem capite SS. Tri-

Ioan. 3.

Psal. 15.

SS. Trinitas, nolens amplius assumptam illam à verbo cum corpore animam dimittere. Quod enim semel assumpsit, nunquam postea dimisit.

Tres personæ diuinae ad intra habent proprias operationes,

Vna denique est SS. Trinitas in suis operibus : tres enim illæ personæ ad intra, proprias quidem habent operationes. Sicut Pater æternus, habet actiuam generandi potentiam Filium ; Filius autem eadem caret. Filius cum Patre habet actiuam Spiritus Sancti spirationem ; Spiritus autem Sanctus non nisi passiuam. Iam verò ad extra omnes operationes toti SS. Trinitati communes sunt, ita vt tota simul Trinitas omnia operetur, vt palam docet Euangelista : non potest inquit Filius à se facere quidquam, nisi quod Patrem viderit facientem : Quæcunq; autem fecerit, Pater, hæc & similiter Filius facit. Hanc igitur Trinitatis vnitatem in Christo Iesv, piè viuentes imitari debent, ne cum superbo Lucifero singularitatem tantum Deo in natura attribuentes, Trinitatē verò in personis negantes, miserè intereant. De quo S. Augustinus lib. 19. de Ciuitate cap. 12. ait : *Dum consortem habere noluit, sed singularis esse cupijt, peruersè Deum imitando, interijt*.

S. August.

Gen. 1.

Merito igitur Christus, euntes discipulos docere, & baptizare in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti iubet, vt ostendat omnia beneficia à tota SS. Trinitate cœlitus homini concedi. Si enim spectemus primam hominis creationem, ibi in eius formatione tota SS. Trinitas elaborauit, vt apertissime constat ex illis verbis Geneseos. *Creauit Deus hominem* : textus autem Hebræus legit *Elohim*, id est ; Dij, ob pluralitatem personarum. Sed neq; creatus homo, sine totius Trinitatis auxilio viuere potest : segregatus enim à Trinitate ad paradisi voluptates, citò in peccati turpitudinem, & mortem animæ prolapsus erat, subleuariq; ad vitam non potuit nisi à SS. Trinitate, à qua primò conditus fuit, iterum per baptismum in nomine Patris, & Filij, &

A Spiritus Sancti ablueretur. Ibi profectò circa restaurandam animæ vitam, Trinitas veneranda debuit operari : Pater nos iterum in Filios, Filius in fratres, Spiritus S. in sponsas suscipiens, gratiæ veste condecorando ; restitutus iterum homo ad vitam, conseruari quor momentis non nisi beneficio SS. Triadis potest. Hæc sola suã munificã prouidentia hominem sustentat, regna defendit, orbem deniq; vniuersum, in quo degimus, conseruat. Hinc dicit Scriptura sacra. *Qui appendit tribus digitis molem terræ, & librauit in pondere montes, & colles in statera*. Trinitas veneranda, quæ terram tantquam firmamentum, homines verò velut pulueres quosdam tribus istis digitis retinet : Patris potentiã, Filij sapientiã, Spiritus Sancti elementia. Isti tres digiti inquit Glossa, sunt potestas, & vnitas Trinitatis, à quibus dum hosce suos digitos Trinitas SS. amouet, mox in nihilum recidunt, atq; vti nam non in damnationis tenebras.

Isaia 40.

Docet Euangelium Christi Domini, peccatum in Spiritum S. neq; in hac vitã, neq; in futurã dimitti. Sed istam remissionis impossibilitatem, Doctores accipiunt pro difficultate summa, quod scilicet peccatum in Spiritum Sanctum possit quidem dimitti, sed difficulter : quia tunc homo non habet, à quo subleuetur, & erigatur ad penitentiam : cum ad hoc negotium Spiritus Sancti inspiratione opus sit, sed mihi multò verius viderur illud S. Hieronymi & Dydimi lib. 3. de Spiritu S. dictum. *Nulla venia conceditur in Trinitatem blasphemantibus* : Principium enim remissionis peccati est Trinitas. vnde si in illam peccat homo, principium resurgendi habere non potest, dum Patris æterni potentia, vires precandi veniam negat : dum Filij sapientia, intellectum cæcitate obducit, ne viam salutis adinueniat, dum Spiritus Sancti bonitas obstinationem, deprauatã voluntatis non aufert. Quisquis salutarem doctrinam acquirere vult, SS. Trinitatis bene-

Peccatum in Spiritum Sanctum quomodo & cur irre-missibile.

S. Hieron.

beneficio opus est: tria enim ad salutem doctrinam concurrere debent: intellectus, voluntas, memoria. Cum autem intellectus noster deprauatus per naturæ lapsum sit, peccata aliena acutè videt, in propria autem cæcus est; ad terrena lynx, ad coelestia talpa. Idcirco diuinâ Filij Dei Sapientia opus est, vt ab illa illustrati, coelestia magis; quàm terrena intelligamus; de Deo potius, quàm de rebus creatis cogitemus. Cum voluntas fomite peccati obcæcatâ ad illicita prompta sit; ad pietatis autem studium languida: ad terrena procliuus; ad coelestia tarda: eget reformatore, qui eam mundanis concupiscentijs deprauatam renouet. Quis autem reformator illius erit, nisi SS. Trinitas, ad cuius imaginem nostra voluntas efformata est. Memoria deniq; nostra, quæ immensa Dei beneficia facile obliuiscitur; minimas verò illatas sibi iniurias altâ mente versat: quæ Deo debet, obliuione sepelit: quæ sua sunt, facile meminuit: reformari debet per ipsam SS. Trinitatem, vt scilicet Pater æternus, turpium & illicitarum rerum atq; iniuriarum species deleat; nouas verò diuinorum beneficiorum inserat. Vt Filius pretium sui sanguinis, in remedium salutis effusi, intellectui proponat. Vt denique Spiritus Sanctus languorem voluntatis nostræ, calore luminis sui stimulet ad virtutum incrementa, & religionis zelum.

Denique æternam salutem, ad quam Filius Dei nos omnes vocat, sine ope SS. Trinitatis assequi non valemus. Salus enim & vita æterna, debetur operibus meritorijs; in omni autem opere meritorio tria requiruntur, posse, scire, & velle. Hæc tria sola Trinitas beata, ex sua immensa clementiâ nobis confert. Patris potentia dat vires sufficientes, quibusdam verò efficaces, vt possimus vincere omnes difficultates, & per bona opera ad salutem operari. Filij sapientia confert nobis scire, vt cognoscamus finē, & eligamus media, viamq; intelligere possimus. Spiritus

Sancti bonitas confert nobis velle, vt alliciamur & propellamur ad salutifere operandum. Agnouit hoc optima, & Deo plena mulier illa Iudith, quod sine potentia Patris æterni, Holofernem illum vincere non posset, quocirca priusquam se ad hoc opus conferret, vires, vt id præstare posset, à Deo petijt: orans Deum, his verbis. *Confirma me Domine Deus Israël, & respice in hac hora, ad opera manuum mearum, vt hoc quod credens pro te fieri posse cogitavi, perficiam.* Vbi ostenditur omnem mundi potentiam, absq; Dei inuocato præsidio, exiguum esse. Munierant se Israëlitarum magnis sumptibus ad Holofernis potentiam repellendam. *Præoccupauerunt*, inquit Sacer textus, *omnes vertices montium, & muris circumdederunt vicos suos, & congregauerunt frumenta in præparationem pugna.* Sed perindè, ac si hæc omnia munimenta irrita, & inania censerent, ad maiora orationum præsidia conuolarunt: sequitur enim: *Et clamauit omnis populus ad Dominum instantia magna: & humiliauerunt animas suas in ieiunijs suis, & orationibus.* In quem locum Lyranus scribit: *Fecit*, inquit, *primò quod potuit, ne tentaret Deum, sed residuum quod facere non poterat, Deo precibus commendabat.* Certus omnino, vana esse omnia præsidia humana, nisi diuinis firmarentur. Certè ipsa Iudith, non modò cum ingens ab hostibus periculum instabat, precibus efficaciter incumberebat: sed etiam cum iam pugna penè confecta, & victoria parta videbatur; adhuc nihilominus de orandi contentione nihil omnino remittebat. Iam enim steterat ante lectum Holofernis arctissimè dormientis: iam eius gladium manu alterâ euaginârat; iam alterâ eius comam capitis apprehenderat: iam nihil aliud superesse videbatur; quàm victoria, quam triumphus: & nihilominus Iudith adhuc de suis viribus timida, diuinis efficaciter implorabat, dicens: *Confirma me Domine Deus in hac hora.* Ingentes animos puer adhuc Dauid contra Philistæum,

Iudith 13.

Iudith 4.

Ibidem. a n. 8.

Lyranus.

Homo sine inuocato Dei præsidio nihil efficere potest.

Iudith 13.

listhæum, veteranum bellatorem afferebat. At vnde illos hauriebat? ex baculo, fundâ, ac lapide, quibus tantum armatus in aciem prodibat? Sed quis non videt, quàm infirma illa fuerint ad animos tanto in discrimine augendos instrumenta? Vnde ergo? Credo ex oratione quâ se prius ad bellandum præmunierat, vt ipsemet non obscure indicat loquens ad Gigantem: *Ego venio ad te in nomine Domini exercituum, auxilio Dei.* Scilicet prius humiliter implorato. Ita locum hunc commentatur S. Chrysosthomus hom. 3. de Dauide & Saul. *Hæc*, inquit (id est oratio) *barbarum illum & alienigenam prostrauit: eò, quod priusquam mitteret lapides, eum precationis robore fuerat aggressus. Neq; enim vulgari more proiecit lapidem, sed prius dixerat: Tu venis ad me in dijs tuis: ego autem venio ad te in nomine Domini Sabaoth. Hæc vox lapidem manu direxit in Goliath: hæc pauorem incussit barbaro: hæc hostis confidentiam fregit.* Non exiguas contra Abalonem copias habebat idem Rex, quibus facile posset contundere filium inueniliter insolescentem, & in paternum solium irruentem. Nihilominus quasi parùm humano præsidio, multum autem diuino inniteretur, ad solam orationem confugit dicens: *Domine Deus meus in te speraui: saluum me fac ex omnibus persequentibus me, & libera me, ne quando rapiat ut leo animam meam; dum non est qui redimat, neq; qui saluum faciat.* Vbi Abalonem vocat leonem, ad impugnandum: se verò imparem fatetur ad resistendum. Quam Dauidis de diuino præsidio fiduciam, & de proprio diffidentiam admiratus D. Chrysosthomus. *Collegit*, inquit, *exercitum, & multos secum habuit. Quomodo ergo non est qui redimat, neq; qui saluum faciat.* Et respondet idem S. Doctor. *Quoniam ne vniuersum quidem orbem terrarum auxilij loco habet, nisi opem diuinam fuerit affecturus. Nec se esse dicit in solitudine, licet solus sit, si sit illius auxilij particeps.* Quid plura? recepit se idem Rex Dauid in speluncâ Odollâ,

3. Reg. 17. n. 45.

S. Chryso.

Psal. 7. n. 2.

S. Chryso.

& cum ibi magno esset in vitæ periculo constitutus, Deum magnis clamoribus deprecatus est. *Perijt*, inquit, *Psalm. 141. fuga à me, & non est qui requirat animam meam: clamaui ad te Domine, dixi: Tu es spes mea, portio mea in terra viventium.* Quasi diceret: cum nullus mihi supersit aut fugæ locus, aut vitæ meæ patronus; meum à te vno ò Domine patrocinium spero. Vbi etiam Sanctus Propheta eundem Psalmum inscripsit. *Intellectus Dauid cum esset in spelunca, oratio.* & quidem rectè orationem suam, in summo vitæ discrimine ad Deum fusam, appellauit intellectum suum. Quia auctore Cardinali Bellarmino, summa tunc sapientia eluxit in Dauide, quando cognouit vnicum remedium in vltimis periculis esse, orationem ad Deum. Si enim prudentia consistit in medijs proportionatis ad finem eligendis, prudentissimus sanè ille est, qui repellendis periculis preces adhibet, cum nulla media ad eum finem aptiora videantur. Cognouit Salomon, quod sine diuina sapientia, facile homo etiam eruditus possit errare, idcirco clamauit ad Dominum: *Da mihi sedium tuarum assitricem sapientiam.* Cognouit Dionysia Sancta nobilis matrona in Africa, quæ ab Arrianis ad martyrium ducta, cum videret Filium timere carnifices, ne in illo salutari velle, sine Spiritus S. efficaci auxilio deficeret, sic eum allocuta est. *Memento fili mi, nos in nomine Trinitatis baptizatos esse, ne perdamus indumentum salutis nostræ, ne veniens inuitator, vestem non inueniat nuptialem, & dicat ministris: mittite in tenebras exteriores, ubi erit fletus & stridor dentium.*

Quare vidimus iam SS. Triadem esse vnâ in naturâ diuinâ, vnâ in æquali sanctitate, vnâ in operibus suis ad extra. Vidimus insuper vitam hominis ex beneficio Trinitatis dependere, quæ sicut produxit hominem, ita eundem regit, & conseruat. Vidimus salutarem doctrinam, scilicet; cognitionem Dei veri, vnus in natura, trini in personis,

Ffff

nis, è coelo à SS. Trinitate hominibus conferri. Vidimus deniq; salutem generis humani à diuinissima Trinitate pendere. Hæc sicut in opere creationis fuit admiranda, iuxta, illud. *Ego Dominus vester, creans Israël Rex vester*: ita in opere redemptionis summè misericors. *Hæc dicit Dominus redemptor vester, propter vos emisi Babylonem, & detraxi vesteres vniuersos, & Chaldaos in nauibus suis gloriantes.* A SS. Trinitate tota salus hominis: Pater enim ita dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret. Spiritus S. ita amauit hominem, vt eius naturam personæ diuinæ associaret. Filius demum ita benignè humanitatem suscepit, vt offerret animam suam in redemptionem pro multis. Vt omnis qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Currite igitur Catholici per operam pietatis, vt absconditum hoc Trinitatis mysterium, & intellectu concipere, & purâ voluntate amare, & memoriâ retinere possitis: per quod & vnitatem cum illa in gloria Christi assequi, & Trinitatem in beata illa Personarum vnitatem, æternum spectare valeatis.

E O D E M D I E CONCIO TERTIA.

Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.

Matthæi. 28.

Mysterium SS. Trinitatis triplici via cognoscitur, videlicet, Remotionis, attributionis, & per baptismum.

Ignotus apud homines Deus noluit hospitare, sed vt primùm descendente in terras Spiritu Sancto, sua in pectoribus mortalium fixit tentoria, simul etiam in sui notitiam totum vniuersum trahere voluit: vt sic apud pias & ei dicatas animas, nulla esset Dei reminiscendi vnquam fatietas. Hinc D. Damascenus lib. 1.

de fide orthodoxa asserit, nullum esse tam angustæ mentis hominem, adeoq; abiecti ingenij, cui Deus hanc sui cognitionem non communicauerit, & cum natura ipsa inseruerit, inquit. *Cognitio quod Deus sit, ab ipso naturaliter est insita.* Confirmat Regius vates Psal. 4. inclamans: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Nihilominus tamen licet cunctis, tam doctis; quam indoctis naturâ ipsâ insitum sit hominibus, vt Deum glorificare cupiant. Propter summam tamen illius excellentiam, & humanæ mentis imbecillitatem, non solum gentium Philosophis, de Deo exploratum quidpiam habere; sed & illis, qui fortius Christo adhæserant, certum aliquid de Deo effari, arduum atq; difficile semper erat. Quis enim ad summam Dei comprehensionem peruenire sese existimabit aliquando? ad cuius notitiam, tantò magis accedere videbitur, tantò maiorem sentiet infirmitatem. Agnouerunt hoc sanctissimi illi Patriarchæ: nam cum dominus apparuit Abraham in conualle Mambre, Gen. 38. ille impotentem se agnoscens ad diuinam considerationem, terram se, & cinerem nominabat: Moyses pariter in colloquium Dei euocatus, linguâ se balbutientem, & sermone tardum appellabat, ostendens se rerum diuinarum magnitudini, nequaquâ linguæ debilitate posse respondere. Sed & sublime illud Christi Ecclesiæ lumen, D. Augustinus, ad Sanctissimæ Trinitatis mysterium, non sine magno pauore accessit, veritus: ne immensa Dei excellentia, verborum penuriâ & tenuitate periclitari videretur. lib. 1. de Trinitate cap. 3. inquit: *De hac re ergo summa & excellentissima, cum modestia & timore agendum est, & attentissimis auribus atq; deuotè audiendum, ubi queritur vnitas Trinitatis, Patris scilicet & Filij & Spiritus Sancti, quia nec periculosus alicubi erratur, nec laboriosius aliquid queritur, nec fructuosius aliquid inuenitur. Quoniam sicut nullius rei magis; quam huius mysterij cognitione mens hominis*

S. Damasc.

Psal. 4.

Gen. 38.

S. August.

minis locupletatur: ita etiam nulla in re lapsus, & error periculosior est. Et certe quemadmodum opulentæ negotiationis opus, magnum negotiatoribus aut commodum, aut detrimentum affert; sic planè altissimum, & profundum Trinitatis arcanum, opulenta negotiatio quædam est ad salutem credentibus, vbi si mortaliū intellectus in obsequium diuinæ fidei captiuatus, & superno erectus lumine, non errauerit à recta fide, & cognitione tanti diuini mysterij, tantum à vero principio, & vnico vitæ ac veritatis fonte, omnem vitæ spiritualis virtutem hauriet; quod si in eo cognoscendo cæcutiat mens creata, maximus omnium lapsus, & totius ignorantia abyssus existet. Nec certè mirum, quod plurimi immentæ ac sempiternæ Trinitatis oceanum, audaciùs transare cupientes, naufragium salutis passi sint? quia cum altum premit, & tumentibus maris fluctibus se credere naui incipit, iamq; nec terra prospicitur, sed vt inquit Pœta lib. 1. Æneidos. *Maria vndique, & vndiq; coelum: nisi gubernator naui clauo vigilanter assideat, necesse est, vt sirtibus infelicitè hæreat; vel scopulis allisa frangatur: sed nobis non est tantopere verendum, cum nostra naui, scilicet; Sancta Mater Ecclesia, in littore Christi humanitatis steterit, quo nos tanquam peritissimo nauclero, cursum nostræ cognitionis dirigente, in notitiam incomprehensæ Triadis, per ianuam baptismi curremus; non quantus sit Deus, scire attentando, sed quantum à nobis deprehendi possit, cogitando.*

Duo potissimum mysteria ad salutem necessaria fidelibus omnino credenda esse, ingeniosè aperuit D. Athanasius in symbolo scilicet Trinitatis & Incarnationis: *Fides*, inquit, *Catholica hæc est, vt vnum Deum in Trinitate, & Trinitatem in vnitatem veneremur: Qui ergo vult saluus esse, ita de Trinitate sentiat, sed necessarium est, vt incarnationem quoq; Domini nostri Iesu Christi fideliter credat.* Quod pulchrè figurabat Salomon suo annulo pretiosissimo, in quo (vt refert Aristoteles Secretarius Ptolomæi Philadelphi) fuerunt tres coronæ, mira subtilitate factæ, vna aurea, altera spinea, tertia quæ vtramque coniungebat, inscriptionem habens. *Victoria Amoris.* has coronas cingebant sex literæ. A. C. F. R. I. C. vbi inprimis illæ coronæ, mysterium Trinitatis significabant. Corona enim aurea representabat Patrem; corona spinea Filium; corona vtramq; iungens, Spiritum Sanctum; qui est nexus Patris, & Filij, & amor increatus. Vnus proinde annulus Salomonis, & tres in illo coronæ, vnum representabant Deum, & tres in deitate personas. Sed præter hoc, illæ tres coronæ significabant etiam mysterium Incarnationis. Nam corona aurea figurabat naturam verbi incarnati diuinam; corona spinea humanitatem assumptam; denique tertia corona quæ necessebat duas priores, significabat hypostasis, seu suppositum increatum, in quo vtraq; natura, & humana, & diuina suppositata erat. Hoc indicant & literæ ipsæ, circa tres coronas in annulo positæ, quarum hanc interpretationem teste Aristoteli dederat ipsemet Salomon, applicando illas ad coronam auream in hunc modum: *Aurea coronâ fortissimus regnat in calis*, ad spineam sic: *Acanthynâ coronâ filius Redemptor inferiora calcavit.* denique ad coronam vtramq; necessebat sic: *Amoris cognita fortitudo, regalium insigniorum copulatio.* Id ipsum comprobant etiam verba illa Salomonis Prouerbiorum 30. dicentis: *Tria sunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro.* quæ enim sunt ista tria, quæ non modicam difficultatem fecerunt Salomoni in sui cognitione? certè non alia, nisi imperscrutabilia Trinitatis arcana, in quorum cognitione humanus intellectus hebescit, lingua balbutit, ratio delirat, & quæuis sapientia desipit. Quod illud quartum, quod se fatetur ignorare Salomon? mysterium certè Incarnationis, non quod illud ignorauerit Salomon, sed quod

Aristoteles

Expositio
literarum.

Prou. 30.

Quomodo
Christus
diem iudi-
cij nescit.

quod cognitione naturali compre-
hendi nequeat, nisi lumine fidei, &
auxilio gratiæ subleuetur mens hu-
mana. Quemadmodum etiam Dei
filius apud Matthæum dicit, se diem
iudicii nescire, non quod illum
omnino lateat, sed potius quod ne-
sciat illum scientiâ communi, & or-
dinarie plurimis communicabili; ve-
rùm scientiâ altiori, nempe scientiâ
diuinâ, & nulli alteri debirâ. Ac
proinde ex hac ingeniosa Salomonis
inventione, liquet altissima Dei my-
steria, non esse cognitu homini im-
possibilia, cum lumini rationis non
repugnent; sed tantum difficilia.
Quo autem modo in notitiam Dei
veniendum sit, tres potissimum vias
hac in re inuenio.

Primam ex mente Scoti, & San-
cti Dionysij, viam negationis: qui
enim Dei notitiam assequi vult, de-
bet imitari peritissimum sculptorem,
qui mente concipiens ideam alicuius
statuæ, & volens in materia ligni ef-
figiem illius statuæ producere, par-
tes grossiores rejicit; subtiliores ve-
rò relinquit, ut conformiter ad men-
tis prototypum, totum opus dispo-
nat, & efformet. Et hoc ferme mo-
do Dei notitiam venatur S. Diony-
sius, qui omnium creaturarum im-
perfectiões reiiciens, illarum op-
posita Deo attribuit, dicendo: *Deus*
non est corpus ullum; non crescit sicut
planta; non sentit sicut animal; non in-
telligit cum discursu ut homo; non intel-
lectione, quod est accidens, ut Angelus;
non mutatur, nec mouetur de loco in lo-
cum, quia hec omnia dicunt imperfectio-
nem, sed est quid excellentius istis omni-
bus, & hoc est Deus. Hoc ipsum docet
S. Thomas, 1. p. q. 3. qui inquisitu-
rus vltimam quiditatem Deitatis,
non est ausus illam assignare, quia in-
quit ibi: *De Deo scire non possumus quid*
sit, sed tantum quid non sit: vltima
animæ deitatis radicalis differentia latet
viatores. Sanctus vero Augustinus,
Sapientum Phoenix, aliam nobis co-
gnoscendi Dei viam proponit, nem-
pe viam attributionis, attribuendo
scilicet omnes perfectiões diuinæ

essentiæ, tribus personis, quæ intime
& æqualiter hanc essentiã possi-
dent. Et quid est eiusmodi, quod
diuinis personis attribuere debemus?
Est in primis essentiã siue natura di-
uina, quæ vna est in Patre, & Filio, &
Spiritu Sancto, in cuius rei testimo-
nium, Pater æternus, vocat vnigeni-
tum gloriam suam Psal. 7. *Gloriam,*
inquit, meam in puluerem deducam.
quod completum erat, quando ver-
bum æternum factum est caro, quan-
do mortalem & passibilem homi-
num naturam assumpsit, ad vnio-
nem hypostasis diuinæ. In huius ve-
ritatis comprobationem, & vnigeni-
tus Patrem æternum alloquens, di-
cit Psal. 3. *Tu autem Domine susceptor*
meus es, gloria mea, & exaltans caput
meum. Gloria Filij est Pater, quia es-
sentiã Filij, & Patris, vna & eadem:
susceptor vnigeniti, quia in cruce
suscepit Spiritum Christi clamantis:
Pater in manus tuas commendo Spiritum
meum. Lucæ 23. Exaltans caput Filij
est Pater, quia caput, quod Christus
in cruce inclinauerat, præ gravitate
doloris, eleuauit cum triumpho in
victoriosa & gloriosa eius resurre-
ctione. Insuper, ut confirmetur vni-
tas naturæ in personis diuinis, vocat
adhuc Pater Spiritum Sanctum glo-
riam suam. *Exurge, inquit, gloria mea,*
exurge Psalterium, & Cythara. Gloria
est Patris Spiritus Sanctus; quia
Patris, & Filij diuinitatem ignotam;
mundo manifestauit: est Psalterium
& Cythara Patris Spiritus Sanctus;
quia in suo descensu in terras, dulcis-
simo quodam sono, spiritualem fi-
delium auditum penetravit, & ad sui
susceptionem traxit, ut iam nihil nisi
melodiam cælestem percipere, cu-
piant credentes in Ecclesia Christi.
Si igitur vna & eadem est trium in-
deitate personarum gloria, quæ es-
sentiã representat, quomodo &
non vna atque eadem essentiã erit?
Cadat hic error spurcissimi Arii, de
pluralitate Deorum, & inæqualitate
deitatis personarum: qui non minus
ineptè, quàm blasphemè dicere au-
sus erat, tres personas, esse tres Deos,
& per-

Psal. 7.

Psal. 3.

Lucæ 23.

Refutatur
error Arii
de plurali-
tate deo-
rum & in-
æqualitate
diuinarum
personarum.

& personam Filij, esse minorem per-
sonâ Patris: si enim vna tantum in
Trinitate est deitas, seu essentiã diui-
na, & hæc est ratio essendi personis
diuinis, quomodo etiam non vnus
erit Deus? cum sana Philosophia,
doccat, vbi est vnum abstractum,
vnum quoque concretum esse debere.
Tres igitur personæ, sunt idem, &
vnus Deus naturâ, seu ratione deita-
tis, & essentiæ, licet realiter distin-
guantur ratione proprietatum per-
sonalium. telum hic acutum in sei-
psum porrexit Arrius, quo facile iu-
gularur, dum sacrilega voce effari au-
det, Filium esse minorem Patre, si
enim diuina essentiã, simplicissima,
& indiuisa, est communis Patri, & Fi-
lio, quomodo Pater, & Filius inæ-
quales esse poterunt? Quomodo vnus
altero minor esse poterit? cum ha-
beant eandem perfectionis magnitu-
dinem, quæ est fundamentum æqua-
litis; eandem vnitatem numero,
(cum natura diuina sit indiuisa in
tribus personis) quæ est radix proxi-
ma æqualitatis. vnus proinde tan-
tum est Deus essentialiter, & trinus
personaliter, vbi nulla diuisio, sed
omnimoda æqualitas.

Via igitur attributionis ad Dei
notitiam progrediendum est, non
tantum diuinis personis, essentiã
vnâ & indiuisâ attribuendo; sed
etiam quinque principales propieta-
tes, quas à deitate æqualiter partici-
pant, & in illis omnimode conue-
niunt. Quarum prima est, infinitu-
do, & hæc non numeralis, neque
magnitudinis aut extensionis, neque
intensionis; sed virtutis: cui corre-
spondet infinitum perfectione. atque
hæc secundum omnes Philosophos,
optimè conuenit Deo, qui Deum
omni virtute & perfectione infinitum
esse dixerunt. Deinde infinitas
durationis Deo attribuenda est, quam
illi subscribit Aristoteles, dum septi-
mo Physicorum docet, *primum mo-*
gorem monere æternaliter. Præterea, in-
finitudo immensitatis Deo quoque
attribuenda est, quia vbiq; est per-
sentiam, potentiam, & essentiã.

Diuinari
personarum
quinque pro-
prietates
principa-
les.

Aristoteles

Et hæc est ratio, cur Deus apprehen-
di quidem possit, sed comprehendi
nequeat: ut innuit Sanctus Martinus
in Professione fidei, inquiens: *Mens*
humana intelligere non potest, nec orato-
ria lingua narrare, nec diffusi sermonis
bibliothecarum volumina. Quia nullus
creatus, & finitus intellectus, est ca-
pax infiniti. quisenim cognoscere
potest summam Dei immensitatem?
cum & ipsemet D. Augustinus, fra-
ctus ingenio videretur, quando hoc
ipsum considerabat; vbi Deus esset,
antequam mundum conderet, iamque
magnitudinis speculatione supera-
tus, hoc tantum concedere potuit.
Quod Deus fuerit in se, quoniam solus si-
bi sufficiat ipse. Siquidem nec vilis lo-
cus, nec vllum tempus, nec aliud
quidpiam Deum mensurans adinue-
niri potuit.

Altera proprietas ratione indi-
uisæ Deitatis Domino competens
est, omnimoda simplicitas: solus
enim Deus est ens perfectè simplicis-
simum, cum omnis creatura, vel sit
composita, vel componibilis, vel ali-
quid componibile cum ipsa, quem-
admodum componitur Angelus cum
suis accidentibus, scilicet; intelle-
ctione, & volitione; & licet Deus
ita sit simplicissimus, omnia tamen
in se comprehendit; nam si ars per-
spectiua adinuenit quasdam imagi-
nes, quæ ex diuerso aspectu, diuersas
representant formas, diuersam affe-
ctionem, ut iram, indignationem, &
benignitatem. Reperiuntur enim
eiusmodi imagines, quas si aliquis ex
vno latere aspiciat, representant
montes asperos, steriles, & infru-
ctuosos: si ex altero, representant
hortos delicatissimos, varijs floribus
refertos; rosas, violas, & lilijs &c.
qualis est lapis opalus, qui si aspiciat-
ur ex vno latere, totus est candidus;
si ex altero, totus purpureus, aut to-
tus viridis, aut totus igneus apparet,
de quo Plinius lib. 27. cap. 16. sic di-
scutit. *Opalus, inquit, gemma est, car-*
buncula tenuior, ignis amethysti fulgens,
purpura smaragdi; si ex vna parte aspi-
ciatur, videtur esse carbunculus; si ex al-
tera,

S. Martinus.

Plinius.

tera, videtur esse amebilis, smaragdus, &c. Talis planè Deus est Præpotens, qui licet simplicissimus sit, diuersus tamen hominibus apparere solet. vidit eum Moyses iratum, & totum quasi carbunculum, igne furoris ardentem, Deut. 4. Dominus Deus tuus ignis consumens est. Aspexit Isaias totum purpureum, Isaias 63. Quare rubrum est vestimentum tuum. Aspexit D. Iacobus totum candidum, Iacobi 1. Misericors & misericors Dominus. Nec tamen in tam diuersa apparitione Dei, vlla mutabilitas reperitur.

Tertia proprietas ratione deitatis & essentia, Deo conueniens, est immutabilitas; omnis namq; creatura necessariò mutabilis est, cum omnis tendat in desitionem sui, seu in non ens. Solus Deus est immobilis teste Boëtio in primo d. 2. *Stabilis manet dans cuncta moueri.* Deus enim nec mouetur motu generationis, nec corruptionis, utpote cum ipsi nihil contrarietur: corruptio verò vel à contrario, vel inter contraria fieri debet, Deus non creatur, cum æternus sit, & cum omnia produxerit, ipse à nullo produci potuit. Deus annihilari nequit, quia cum æternitas sit ipsi essentialis, finem refugit; non est augmentabilis, quia infinitus: infinito autem nihil addi potest. Planè Deus est velut speculum quoddam, quod si quispiam inspiciat, nunc videtur ipsi contristari, nunc lætari; cum tamen in speculo nulla fiat mutatio, sed in eo duntaxat, qui intuetur speculum: sic fermè Deus, nunc monstrat se erga homines iratum, tristem, seuerum, nunc lætum, & clementem, non quidem quoad affectum, quia nullus affectus, nulla peregrina impressio, nec tristitia, nec amaritudo cadere potest in eum, qui semper in omnimoda felicitate permanet, sed potiùs quoad effectum erga peccatores. Talem certè vidit imaginem Dei Propheta Ezechiel. 1. vbi dicit: *Quatuor facies uni fuisse.* hoc est; Deo, qui cum sit vñs; quadruplicem tamen se ostendat. Nam erga peccatores rebelles, monstrat

se vt leo, cum tremore rugiens: erga pœnitentes, ostendit se tanquam bos, dum eos adiuvat in portando iugo legis: erga homines exhibet se hominem, omnem eis ostentans humanitatem: deniq; contra iustos, contemplatiuos, prudentes, & ingeniosos, præbet seipsum tanquam aquilam, ad sublimium, & diuinorū arcanorum contemplationem, eosdem subleuans, & alliciens. itaq; semper immutabilis manet Deus, quoad se; licet mutabilis plerumq; appareat, quoad nos.

Quarta proprietas ex vi immutabilis essentia diuinæ seruans Deo, est immortalitas, siue incorruptibilitas, asserente id Paulo Timot. 6. *Qui solus immortalitatem habet;* scilicet Deus. Et licet tres creaturæ in hoc vniuerso incorruptibiles reperiantur, prima nimirum purè spiritualis, per gratiam specialem, quemadmodum Angeli, & animæ, quibus communicauit Deus hanc prærogatiuam. Secunda est purè corporalis, videlicet per gratiam generalem, vt cœli, & elementa. Tertia est mixta ex quatuor elementis per gloriam, vt corpora humana gloriosa, quæ incorruptibilia per totam æternitatem manebunt; nulla tamen ex his tribus creaturis, præter numen diuinum, est per naturam incorruptibilis, cum omnis creatura vel à principio intrinseco corrumpatur, ex eo, quod tendat in non ens ex natura sua, vt substantiæ spirituales, cœli, vel à principio extrinseco, siue à contrario sibi opposito corrumpantur, vt omnia mixta inferiora, & elementa, propter annexas sibi contrarias qualitates; solus proinde Deus est immortalis, & incorruptibilis, quoniam & à seipso est, & nulli contrario subiectus, quin potiùs supra omnia contraria eleuatus. Quinta demum proprietas personis diuinis conueniens, est operatio ad extra, vt creatio, gubernatio, iustificatio, &c. cum axiomate commune Philosophorum proclametur in Scholis, quod opera Trinitatis sint indiuisa ad extra; licet enim Deus

Deus ab æterno, à se & in se sit beatus, utpote habens semper obiectum beatificans ab æterno, nimirum essentiam diuinam: & licet eidem nihil possit addi, aut auferri, cum sit perfectus simpliciter; ita vt nulla ei desit perfectio. licet insuper nihil creatura Deo addat, aut diminuat, iuxta illud Prophetæ Psalmo 15. *Ego dixi Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.* Omne enim bonum creaturæ est ipsius Dei, à Deo; tamen Deus ineffabili sua clementia & benignitate motus, mundum & creaturam condidit, vt essent participes summi illius boni. quod abundè testatur ipsemet Deus Gen. 1. inquit: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* quid hoc est, inquit Augustinus lib. 4. de Trinitate, imaginem sui Deus esse voluit hominem, vt facilius illum & ardentius homo quæreret, dicit enim ibidem Sanctus Doctor: *Licet humana mens non sit eius natura, cuius Deus est; imago tamen illius in ea quærenda, & inuenienda est.* Diuus verò Ambrosius, libro de dignitate hominis dicit, idè hominem ad imaginem & similitudinem Dei creatum esse, vt Trinitatem, quæ in Deo est, repræsentaret anima hominis, quæ cum sit in essentia vna; in potentijs tamen trina. nimirum intellectus, memoria, & voluntatis. imaginem proinde sui Deus esse voluit hominem, vt intellectu denotaret omnipotentem Patrem; nam quemadmodum intellectus humanus, verbi mentalis est principium, ita æternus Pater diuini verbi est origo. vt insuper homo memoriâ suâ repræsentaret vnigenitum Patris, quia sicut memoria in homine est imaginum, quæ mente concipiuntur, receptaculum: sic planè vnigenitus in deitate, est idearum diuinarum thesaurus, & vniuersorum quæ creata sunt, imago. Deniq; voluit Deus, vt homo sua voluntate repræsentaret Spiritum Sanctum: nam quemadmodum voluntatis obiectum est bonitas, & in ea tanquam in officina, omnis conflat amoris affectus;

sic planè Spiritui Sancto bonitas & amor attribuitur, non solum essentialis, vt Patri, atque Filio; verum etiam personalis.

Sed multò efficaciorẽ viam ad Dei notitiam perueniendi, hodiernum nobis proponit Euangelium, inquit: *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Vbi inquit D. Basilii, Sermone de Sanctissima Trinitate: *Qui baptizatur, in Sanctam Trinitatem baptizatur, in Patrem, & Filium, ac Spiritum Sanctum; non in principatus inquit, non in virtutes, nec in creaturas aliquas. Vt manifestè homo sciat, quod supra omnes creaturas sit Sancta Trinitas, & nequidquam illius, creaturis connumerare velit.* Et certè, non aliter homo ad Dei notitiam peruenire potuit, nisi per ianuam baptismi; cuius figuram in veteri testamento Deus habere voluit, vas illud æneum plenum aquæ, quod præ foribus templi positum esse legimus, in Paralip. 1. 2. cap. 3. quod vas bobus duodecim impositum erat, ex quibus tres septemtrionem, tres occidentem, tres meridie, & reliqui tres, solis ortum intuebantur. Intra templum autem erat candelabrum plurima luce conspicuum, & ad Sancta Sanctorum magnum velum expansum, quo licet arcana contegerentur; aliquantulum tamen apparebant. Denique in sanctuario arca vetricibus aureis ornata, seruabatur vbi tria illa pretiosissima munera, Moysis virga, legis tabulæ, & manna quod cœlitus lapsum erat, asseruabantur.

Figura hæc certè erat, & fundamentum cognoscendæ Sanctissimæ Trinitatis, quid enim amplum aquæ illud vas, ante fores templi appensum, aliud repræsentabat? nonne fontem baptismatis, quod ad militantis Ecclesiæ Catholicæ limen, salutis nostræ auctor Christus, fixum esse voluit, vt ostenderet, baptismum non solum Ecclesiæ ianuam esse; verum etiam vniuersi spiritualis ædificij, quod sui sanguinis impendio Christus extruxit, præcipuum fundamentum.

men.

Matt. 28.

S. Basilii.

S. Paralip. 3.

Psal. 15.

Gen. 1.

S. August.

S. Ambre.

Ezech. 1.

mentum. In Veneta Repub. moris olim erat, ut cum illa in aquis fundata esset, proindeq; fundamentorum apertio magnis egeret sumptibus, & laboribus, tunc ipsa Venetorum Respub. volentibus domum extruere, solebat olim suis impensis fundamenta erigere, atq; reliquam ædificij molem, futurus palatij possessor extruere tenebatur. similem Ecclesiæ Catholicæ structuram videmus, fundatum est eius ædificium in aquis baptismi, quod fundamentum quia magnis eget sumptibus, nimirum redemptione, captiua in peccato animæ, Deus ipse misericorditer sumptum præbet, ad regenerationem filiorum Dei, virtutem scilicet sanctificationis impendens baptismatis aqua, sed ubi erectus fuerit homo fundamento baptismatis, non solum Christi, sed illius etiam sumptu opus est, ut ceptum à Christo suæ redemptionis ædificium, superædificet; tribusq; illis muniat & ornet virtutibus; Fide, spe, & charitate, quem admodum docet Augustinus. *Fundamentum, inquit, est Fides, & parietes spes, tectum verò & aureum lacunar charitas. Quasi diceret: accedentem ad Deum per ianuam baptismi, & fidei, non oportet esse otiosum; sed credentem, & sperantem. Boves duodecim, quibus vas illud æneum aqua plenum, præforibus templi incumberebat, innuit nobis 12. Apostolos, qui tanquam dominicæ vineæ electi boves, nullis laboribus fracti, ad vniuersas orbis terrarum partes. Vbi Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, fides annuntiatur, deportarunt Trinitatis mysterium, edocendo. Candelabrum præterea, quod in illo templo collucens vndiq; conspiciebatur, quid aliud, nisi nostræ fidei, quam profiteamur, figuram gerebat? de qua dicit Emillenus in Symbolis. *Fides est religionis Catholica lumen, est columna illa ignea Israëlitis in deserto præluces. Quæ Christi fidelibus præeundo, ab omni liberat errore credentes, atq; in terram promissionis, & æternitatis, bonis operibus sotiata perducit. Est**

in obscuris humanæ ignorantie tenebris, per medias huius maris, & sæculi præsentis vndas, tuta gubernatrix, & præmicans in Ecclesiæ nauicula Pharus, viam nauigationis ne scientibus indicans, & felici bonorum operum remigio, in portum æternæ salutis reducens. Est insuper perspicillium tantæ perspicacitatis, ut beneficio & adminiculo illius, quispiam in ipsam Dei naturam oculos figere possit immobiles. Patris inuisibilitatem, generationem Filij ineffabilem, Spiritus Sancti processionem stupendam, essentia unitatem, & Trinitatem personarum, & diuinarum hypostaseon consubstantialitatem non caligando, nec villo modo hæsitando, credens, suspiciens, & admirans.

Aberat hoc lucidum salutis candelabrum, non solum à gentium ignaris populis, sed etiam à sapientissimis Philosophis; adeò, ut cum hominem ad imaginem & similitudinem Dei formatum credere debuissent, ipsi potius Deum, ad imaginem hominis ponderarent, sibiq; similes, & humanis laborantes affectibus Deos effinxerint, pro varietate virtutum humanarum, varios quoq; concipiendo Deos. Imperium enim & potestatem Regum considerantes, Iouem potentia Deum esse voluerunt. Militum verò ducumq; fortitudinem inspiciendo, Martem tanquam bellorum præsidem coluerunt. Denique eloquentiam, & doctrinam sapientum hominum admirati, Mercurium, & Mineruam tanquam ingeniorum auctores, & cultores adorarunt pro dijs. Grauis hæc erat iniuria, de qua conqueritur ipsemet Deus Isaiæ 6. per Prophetam loquens: *Cui, inquit, assimilasti me, & adæquasti, & comparasti, & fecisti similem.* Sed & nunc plena sunt errorum omnia, licet hæc lucidissima fax diuinæ fidei omnibus præluceat, causa est, quia ante hanc faciem, velum positum est. Mirabile est, cur in veteri testamento, ante Sancta Sanctorum, velum extendi solitum erat.

Cau-

1. Reg. 6. Causam assignat Scriptura 1. Reg. 6. vt inquit, *Nulla curiositate videant, quæ sunt in sanctuario, ne forte moriantur.* Quid modernæ ætatis hæreticos ad infinita traxit deliramenta? vt eorum quidam vnam tantum in diuinis personam opinarentur, vt spurcissimus Sabellius inquit: *Sicut Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus vnus sunt natura, ita etiam vnus persona.* Alij quaternitatem in Deo assererent, diuinam eius naturam à tribus personis impiè & stultissime separando, ignorantes: quod qui liberior & curiosius scrutari vult incomprehensam Dei maiestatem, à gloria diuini numinis non secus; quam oculus ab irradiante sole opprimitur. velum proinde positum est ante sanctuarium hoc, scilicet ante mysterium Trinitatis, ne illud quispiam curiosius exquirat, ne fortè moriatur, iusto temeritatis inflicto supplicio cæcitatis, quemadmodum olim Bethsamitis prospicere volentibus, quid arca Dei conclusum haberet? septuaginta millia hominum interempta fuisse leguntur 1. Reg. 6. Ac proinde non tam sapientia humanæ temeritate; quam potius fidei obsequio, quisq; illuminari velit in cognoscendo inderutabili Trinitatis arcano. vt innuit Ambrosius lib. 1. de Trinitate inquit: *Aufer argumenta, ubi fides queritur, iam dialectica taceat. Piscatoribus creditur non dialecticis.* Deniq; in illo veteris legis templo, post velum erat arca, quæ Moysis virgam, legis tabulas, & manna continebat. Quid hæc? nonne pulcherrima Trinitatis figura; Arca illa mystica diuinæ unitatem essentia repræsentabat; tria verò munera in illa asseruata, tres in deitate figurabantur personas. Virga Moysis, Patris æterni figura erat, cum sit potestatis & auctoritatis symbolum, quæ soli omnipotenti; tanquam primo omnium principio conuenit. Legis tabulæ, Filium præsignabant: ad illum enim omnis sapientia spectat, vt rectè viuendi regulas præscribat. Manna cælitus datum, adumbrabat Spiritum

Sanctum, cui propria est suauitas & dulcedo, vt ad virtutes & pietates animos mortalium facilius inclinet. quod illi subscribit Ecclesiæ cantans; *dulcis hospes anima, dulce refrigerium.*

Hæc igitur optima & efficacissima est cognoscendi Trinitatis mysterij via, baptismus: citra quem lux animæ oculis adesse nequit. ad hunc limpidissimum fontem, in quo inuisibilis imago Dei relucet, Ecclesiæ suos alumnos hodiè conuocat, vt quos pridem in hoc coelesti lauacro Deo peperit, eosdem nunc lacte profundioris eruditionis enutriet, & altiori summæ & indiuisæ Trinitatis notitiâ corroborer. Et si vnus viri Ioannis prædicatio, omnes ad penitentiam induxit, quis hodiè clamanti Ecclesiæ non obtemperabit? *Lauamini & mundi estote.* quis prædicantes Apostolos non audiet? *Penitentiam agite, & in nomine Domini Nostri Iesu Christi in remissionem peccatorum baptizemini.* Quis ab ipso Domino inuitatus ad hunc fontem venire renuet? *Venite, inquit, ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* Quid cunctaris? quid expectas? quid consulis miser homo? ad vitam te hodiè vocat Deus, cur vocationem fugis? ad æternorum participationem bonorum inuitatus es, quare donum tam egregium spernis? Regnum cælorum tibi præparatur, ad quod via facilis patet non tempore, non sumptu, non negotio villo opus est. Quid moraris? Baptisam te iam fortasse inquit, non inficior sanè: sed iterum fortasse diuinæ quam acceperas, gratiæ mortuus es, ad regenerationem proinde de morte peccati, ad baptismum cordis te hodiè Christus vocat, vt abluas delicta, conscientiam renoues, & reliquum vitæ Deo iam consecres. Ac proinde cum anima tua, quam omni scelerè contaminatam reddidisti, renouari & regenerari iam amissa salutis gratia postulet, tantum beneficium ne despicias? & si iuuenis es, ætatem freno baptismi ab omni iniquitate comprime. si verò flos iam ætatis abest,

Gggg

abest, satage ne senectutis viaticum tibi desit, ne putes quasi tua facta. Deus non videat, tuam non consideret mentem; aut fortè tibi iniusto opituletur; videt enim hæc omnia. proinde ne illius indignationis acervum cumules tibi, morigerus & obsequens illi existe, nec per legis transgressionem illum velis inhonorare; sed ad baptismum penitentiae festinans, disce Evangelicam disciplinam, oculorum modestiam; linguæ continentiam, corporis castigationem, superbiæ compressionem, cogitationis puritatem, & iræ extinctionem.

Triplicem proinde viam cognoscendi sanctissimæ Trinitatis mysterij, vobis ostendi. vnam remotio- nis, vt scilicet perpendatis, quod Deus non sit vobis similis, omnemq; offensionis maculam ab illo procul remoueat; alteram attributionis, vt agnoscatis vnam in deitate essen- tiam, & tres personas. vt fateamini Deum esse infinitum, simplicem, im- mutabilem, immortalem, & miseri-

cordem; attribuatq; Deo quæ Dei sunt. Tertiam baptismum, scilicet penitentiae: qui est captiuorum & æris alieni remissio, peccati mors, animæ regeneratio, amictus splen- dens, character indelebilis, cæli iter, Regni cælestis reconciliatio, & ado- ptionis gratia. Hanc igitur potissi- mam baptismi & penitentiae viam, sequimini, carnis affectum, qui legi diuinæ subdi recusat extinguendo in vobis, vt spiritus pietate affectus, per quem vita & pax apta est dominari in vobis, roboretur. Quamobrè si ado- ptionem Dei Filiorum sortiri vultis, baptismum penitentiae feliciter in- choate, vt purgati omni labe, omni crimine absoluti, lumen vobis cæli- rûs delapsus in cordibus oriatur, vt & hic Deum trinum in personis, & vnum in essentia, quantum fas est homini cognoscatis, & posthac mor- talem corruptionem, vna cum

Patre, & Filio, & Spiritu
Sancto, æternum vi-
uere mereami-
ni, Amen.

DIE S. ANTONII PATAVINI

C O N C I O P R I M A.

Sub tempus belli Suetici, Anno 1656.

Ecce dedi te in lucem gentium, vt sis salus mea vsq;
ad extremum terræ. *Isaia 49.*

*Linguam incorruptam S. Antonij pro fortissimis ar-
mis Deus nobis legauit.*

Non cæca fortuna (vt pleriq; falsò sibi persuadent) sed oculata Dei prouidentia, insperatas & graues non raro in rebus humanis causat vicissi- tudines. vt eleganter Lyricus vates³ Carmine Ode 19. cecinit,

Transmutat incertos honores
Nunc mihi nunc alijs benigna.

Hoc disertè probat Philo He-
braeus in libro quod Deus sit immu-
tabilis ad finem. *Verbum*, inquit, *dini-*

*num choreus in orbem ducit, quod vulgus
hominum fortunam nominat.* Perqui-
rite quæso singulorum fortunam re-
gnorum, videte regionum integra-
rum & gentium mutationes in me-
lius & deterius. Nonne primis illis
sæculis, regnum Græciæ opibus & vi-
ribus potens celeberrimum erat? &
tamen vni Macedoni, nò secus quàm
elephantus culici in prædam cessit.
Nonne Macedonia immensis ex præ-
da Alexandri thesauris cumulata,
non

Regnorum
vicissitudi-
nes,

non multo post, diuitias & nomen A
perdidit, omninoq; interijt. Gloria-
batur sua felicitate Persia, & tamen
vna dies tam ingenti regno finem at-
tulit, vt Persæ penes quos erat an-
tea orbis imperium, Medorum ve-
tigales, ismo mancipia fierent, dùm
Balthasar Rex ipso die, quo vasa templi
Domini iam remulentus concubinarum
labijs fedare præsumpsit, Medorum gla-
dijs Dario victoriam obtinente subiaceret.
Danielis 5. Sed quid exterarum gen-
tium ruinas in medium produco, re-
stem te luculentissimum appello ge-
mens, & vincens Patria, nonne per-
ampla satis magnificaq; tua potentia
fuit, vt hostes cæterorum quidem
arma, tuum verò nomen ipsum expa-
nescerent: en quomodo nobis instar
præterijt omnino illa tua felicitas?
Antea vix tuos limites attingere ho-
stes ausi, nunc tua viscera ferro &
igne scrutati sunt; collapsæ sunt vix
humana manu expugnabiles muni-
tiones, exusta prædia, vastatæ vrbes,
tu ipsa ô deploranda Regni Sedes
Cracouia, potentiâ, diuitijs, pulchri-
tudine, loci aménitate, inexpugna-
bili situ, Romanæ vrbs æmula, quo-
modo nunc elegantibus amissis tub-
urbijs, depastis flammâ sacris ædibus,
funditus euerfis tot sumptuosos pala-
tios, orbata omni tuo splendore ma-
nes? & quam innumera hostium ma-
nus nequaquam terrere, & frangere
poterat, eam auri sacra fames ex-
pugnauit. Vbi nunc inclytus ille tui
consulatus splendor? vbi illustres il-
li faeces? vbi applausus illi & choreæ,
epulæq; & facti conuentus? Vbi co-
ronæ & aulæ? vbi strepitus vrbs,
& illæ Circensium spectatorum fau-
stæ acclamationes, atq; adulationes,
omnia illa perierunt: procella ve-
hemens folia deiecit, arborem spo-
liatam reddidit, iam radicibus vacil-
lantem? vbi nunc fastuosæ illæ de-
ambulationes? vbi comotationes
& coenæ? vbi parasitorum examen?
vbi illi potentatûs cultores? ad gra-
tiam omnia dicere, ac facere assueti?
cecidērunt hæc omnia, diuinâ proui-
dentiâ alternas vices versante, vt

agnosceres in rebus humanis nihil es-
se stabile, nihil firmum, sed meram
oculorum deceptionem, quæ prius-
quàm appareat, auolat. Quod si sci-
re desideratis, cur diuina iustitia tan-
tam de vobis sumpsit ultionem. Cau-
sa tanti mali est atrox peccatum, in-
inaccessam Dei maiestatem commis-
sum, propter quod regna & reges
deseruntur à Deo. vt ingeniosè di-
scurrit Origenes hom. 10. in Hiero-
miam de Hierosolymæ desolatione
loquens. *Angeli*, inquit, *qui semper*
auxiliabantur ei, deseruerunt eam, & di-
xerunt, *multis facinoribus oppressa est:*
Iesum interfecit, & in Dominum no-
strum misit manus. Quamdiu minora pec-
cauit, potuimus rogare pro ea: potui-
mus obsecrare Dominum, potuimus par-
cere ei, super ista quis parcat? Te nunc
alloquor afflicta Patria, quamdiu le-
uioribus peccatis aggrauasti con-
scientiam tuam, facilè diuinum Nu-
men placare poteras, sed postquam
in ipsum Deum resolutò ausu pecca-
re non erubuisti, iam non est qui pro
te audeat deprecari Dominum. Sic
docet Diuus Chrysosthomus in Psal-
mum 8. *Quamdiu*, ait, *in seruos pec-*
castis, veniam estis consecuti, sed post-
quam manus in Dominum iniiecistis, vo-
bis euasit vlcus immedicabile. Peccare in
Deum est præcepta eius sanctissima
contemnere, vt testatur Hieronymus
Epistolâ 14. ad Celantiam: *Ex quo*,
inquit, *apparet, nec honorari ab eis Do-*
minum, nec timeri, qui eius præcepta non
faciunt. Conculcastis Catholici mei
diuina mandata, in naturam & Deum
ipsam iniurijs sæpius existendo per-
crebra fratricidia; quæ tamen crimi-
na impunè abibant. Peccastis reced-
dendo à vera religione, & ideo im-
pleta est illa Dei comminatio in vo-
bis: 1. Reg. 2. n. 30. *Qui contem-*
nunt me, erunt ignobiles. hoc est: vt ver-
tunt Septuaginta, vilescunt, honore
priuabuntur, & ignominia afficien-
tur. Sic quondam Rex Salomon, vbi
Deo contempto, tria idola coluit,
Astarthen, Chamos, & Moloch, sta-
tim à suis contemptus, tres hostes
contra seipsum rebellantes sustinuit,
Gggg 2 Adad.

Origenes

S. Chryso.

1. Reg. 2.

Adad, Razan, & Ieroboam, ut constat ex 3. Reg. 11. & palam testatur D. Thomas lib. 3. de regimine Principum cap. 8. Exluxuria, inquit, & idololatria, factus est abominabilis populo suo: in tantum ut serui eius rebellarent ei, diripientes spolia sua regionis & vastantes terram absque resistencia aliqua. Sic vestra illa luxuria & idololatria barbaras etiam gentes excedens, tres grauissimos hostes aduersum vos concitauit, Cosacum rebellem, & fœditer fragos, Moschum, & Suecum, immo etiam subditos ad direptionem totius regni accendit. Verum ne omnino pereas Patria, in Religiosissima domo Diui Francisci, ubi pridem tibi in extremis periculis asylum pollicitus est Deus Isaia 56. Dabo eam in domo mea, & in muris meis locum. hic vobis hodie certissimam spem salutis proponit D. Antonium, ut sit salus gentium usque ad extremum terræ. Proinde cum vos exarmatos esse sciam omni bellico apparatu, vltima adhuc arma, scilicet Diui Antonij linguam vobis in subsidium monstrabo.

Mirantur non pauci, cur ex omnibus membris D. Antonij, iam in sacros cineres resolutis, sola lingua manserit incorrupta, & trigesimo secundo à morte ipsius anno vegeta ac penè viuens reperta. Et quidem magna admirationis causa? Quippe nullum membrum est in corpore humano, quod frequentius & grauius delinquat, quam lingua. Ergo potius lingua, quam cætera membra in cineres redigenda. Consequentia tenet. Quia corruptio infligitur à Deo in pœnam peccati. Sic quondam peccauit Tyrionum Princeps, & mox pœnam corruptionis minatur. illi cæleste oraculum. Ezechielis 28.

In multitudine iniquitatum tuarum poluisti sanctificationem tuam: producam ergo ignem de medio tui qui comedat te, & dabo te in cinerem super terram in conspectu omnium videntium te. Peccauit Hebræorum populus, audite quod supplicium illi destinatur Isaia 33. Erunt populi quasi de incendio cinis, spina

congregata igne comburentur. Peccauit Protoplastus humani generis, en quod illum abripuit infortunium? Gen. 3. Pulvis es, & in puluerem reuerteris. Proinde corruptio, & resolutio cadaueris in terram, à solo peccato proficiscitur. Quis verò inficiabitur, linguam frequentius cæteris membris peccare? cum eam ob causam S. Iacobus in sua Epistola 3. eam vniuersitatem iniquitatis appellet. Lingua ignis est, vniuersitas iniquitatis. Cuius rationem assert D. Basilus.

Multiforme est lingua peccatum, & vicia nostra referta est lingua delictis. Nemo etiam dubitat, linguam grauius peccare: Nam D. Augustini de hac re illud est oraculum: Grauiora sunt vulnera lingua, quam gladius: S. Chrysostomus. Lingua, inquit, nihil improbius, quolibet ense immanior. S. Bernardus linguam vocat gladium ancipitem, imò tricipitem, cuius vno ictu trium sæpenuerò vulneratur charitas, læditur conscientia. Neque vero (addit hic S. Doctor) huiusmodi linguam ipso etiam mucrone, quo dominicum latus confossum est, crudeliorem dicere verearis; siquidem Christo suum sibi latus lancea voluit aperiri, ne tu alienum tuum linguam vulnerares. Neque solum de improborum, sed & de iustorum lingua hoc fatetur D. Hilarius inquit. In optimis etiam hominibus lingua promptissimus lapsus est. Quomodo ergo fieri potuit, ut cum lingua tam malignantis naturæ sit, in Diuo tamen Antonio illæsa perennaret.

Causam non aliam esse censeo, nisi quod Diuina bonitas, perpetua hereditate linguam Sancti Antonij nobis legare voluerit, tanquam fortissima arma, quibus irato Deo cœlum nobis clausum aperire possemus. Fundamentum ex sacris literis eruo. Virum illum simplicem & rectum, Iob, ab imis vnguibus usque ad summum verticem, capitalissimus animæ nostræ hostis, vlcerauerat, & nihilominus linguam intactam reliquit, ut fatetur ipsemet cap. 19. Pelle mea consumptis carnibus adhasit os meum, & derelicta sunt tantum modò labia.

bia circa dentes meos. Quod Sanctus Thomas in hunc modum exponit:

Omnibus alijs membrorum officijs cessantibus, solum mihi remansit locutionis officium. Et clarius adhuc interpretatur D. Hieronymus. Ex omnibus alijs membris vnā mihi linguam reseruauit. At quo merito, quo iure lingua tantum Iobi, ab illa atroci pœna immunis remansit? causam assert D. Augustinus:

Quia lingua Iobi semper benedixit Deum: dicit enim scriptura. Iob. 1. In omnibus his Iob non peccauit, labijs suis, neque stultum quid contra Deum locutus est. Bella equidem ratio: quia Deus cum sit per essentiam suam in omni genere perfectissimus, ita ut non possit illi quicquam perfectionis ad intra accedere, nihil aliud à creatura rationali requirit, nisi glorificari & benedici. Cæterum aliam magis accommodam rationem inuenio: scilicet; ideo Iobi linguam incorruptam fuisse seruata; quia futurum erat, ut tres Iobi amici, Eliphaz Themanites, Baldad Suchites, & Sophar Naamathites, graues ei iniurias in illis summis angustiis inferrent, ut scilicet hinc pro eorum graui delicto intercederet Iob, nam iratus illis Deus:

Non, inquit, coram me estis locuti rectum: moxque subiunxit: Iob autem seruus meus orabit pro vobis: faciem eius suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia. Iob 42. Hac etiam de causa Antonij linguam intactam seruare voluit, ut in maxima Christianitatis afflictione Deum placaret, & ad misericordiam flecteret. Sic censet Diuus Ambrosius de Nazario loquens: Omnibus, inquit, lingua illa data est in pignus, ut pro omnibus Deum oret. Nam si in veteri testamento totus ad Deum populus loquebatur: ita nunc vnā linguā Antonij tota Christianitas ad Deum clamat illud Zacharia 1. Domine exercituum usquequo tu non miseraberis terra sanctorum tuorum, scilicet Polonia, & vrbiū eius, quibus iratus es.

Sed opponet forsitan Hæreticā impietas, Deum per semetipsum aut nomen suum sanctum, eiusque Filij Iesu Christi inuocari debere, iuxta illud Psal. 19. Nos autem in nomine Dei nostri inuocabimus. Et Danielis 9. Exaudi Deus noster orationem serui tui propter temetipsum. Ergo sancti minimè sunt inuocandi, ut Deus illis succurrentibus exaudiat. Fateor equidem, Deum primò & principaliter, semper inuocandum esse per semetipsum, & per nomen sanctum suum, eiusque dilecti Filij Iesu Christi, tamen nihilominus secundariò, ut citius pleniusque sic inuocando exaudiamur, & propter nostram indignitatem, aut imperfectionem, oratio talis non repudietur, ne minùs sit grata aut efficax, licetè possumus inuocare sanctos, per eorumque commemorationem, merita, & preces, vtiliter orare. Postulabat Moyses pro populo Israëlítico, ob turpem idololatriam iam iam penitus extirpandò: neque tamen eius oratio effectum sortita est, donec per commemorationem sanctorum fortius Deum vrgeret. Recordare, inquit, Abraham, Isaac, & Israël, seruorum tuorum quibus iurasti per temetipsum dicens: multiplicabo semen vestrum sicut stellas celi, & vniuersam terram habentem, de qua locutus sum, dabo semini vestro & possidebitis eam semper. Et ecce addit Sacra pagina. Placatusque est Dominus, ne faceret malum, quod locutus fuerat aduersus populum suum. Orabat Salomon per merita Patris sui Dauid 2. Paralip. 6. Memento misericordiarum Dauid serui tui. Imò Deus ipse in veteri testamento, talem modum vtilem, & efficacem esse, ad impetranda Dei beneficia approbavit. Gen. 20. vbi mandauit Abimelech, ut intercessionem Abraham, qui propheta sanctus, & amicus Dei erat, peteret: Nunc ergo, inquit, redde viro suo uxorem, quia propheta est, & orabit pro te, & viues: Tandem inculat Deus negligentiam populi sibi offensis, quod tempore iracundiæ suæ, & incensi furoris, non quaesierit per Sanctos Patronos Dei misericordiam. Quasiui (inquit Ezechiel 22.) de eis virum, qui interponeret sepe (puta intercessione sua) & staret oppositus contra me, ne dissiparem eum, & non inueni. Similiter Prophetis

Gen. 20. Daniel. 9. Psal. 19. Sanctorum inuocatio ad quid necessaria. Philipp. 6. Ezech. 22. Ggg 3 tis

tis Israël exprobrat, quod tempore belli, & publicæ afflictionis, pro populo non intercesserint, & precibus meritisque suis iram Dei non auerterint. Ezechielis 13. *Non ostendisti ex aduerso, neque opposuisti murum pro domo Israël, ut staretis in praelio in die Domini.*

Ibidem, 19

Atqui si populus peccans posset Deum ipsemet pro peccato suo placare, quid opus esset querere alium virum iustum, qui pro iniquitate populi deprecetur Deum, quod tamen ipsemet Deus fecisse in scripturis perhibetur, quando interpellanti Abrahamo, promiserat se quinque Ciuitates Sodomorum, ab exustione seruaturum, non obstantibus grauissimis peccatis, atque in cælum clamantibus, si decem ad summum iusti in illis inuenti fuissent; Gen. 18. *Non delebo,* inquit, *propter decem.* Si ergo in veteri testamento, licuit Deum per intercessionem, & merita sanctorum inuocare, quæ inuocatio (non obstante hoc, quod iusserit per nomen suum inuocatione fieri) Deo gratissima, & ad impetrandum in ipsius nomine efficacissima fuit: cur in nouo testamento, licet & vtiliter fieri non poterit cum utique sancti in nouo testamento, non sint inferiores sanctis illis veteris testamenti, imò plus possint, quod videlicet hi presentia Dei fruuntur in cælis, illi verò in limbis detenti, Christi passionem expectabant, donec ab illo cælos ascendente in conspectum Dei, secundum animam traducerentur.

Gen. 12

Quomodo
Catholici
Sanctos in-
uocant.

Vnde Catholici, non inuocant Deum per merita, & preces sanctorum principaliter & finaliter, quasi in illis spei & fiduciæ summam collocent, Christi meritis præteritis, aut repudiatis, quasi non sufficientibus, (ut falso satisque impie Hæretici autumant) sed inuocant Deum per sanctorum merita, & preces, eo nomine, eaque intentione, ut Christi meritis promeritam gratiam, & misericordiam diuinam eo citius vberiusque consequantur. Proinde principaliter & finaliter, non nisi soli Christo eiusque meritis nituntur, & per illam tam exaudiri, quam adiuuari atque sal-

uari desiderant, quando non solum ipsimet supplices preces Deo offerunt, sed etiam sanctorum intercessionem, suis priuatis, & plerumque minus dignis precibus coniunctam habere satagunt.

Erigite iam animos vestros lassati diuturnis afflictionibus Catholici; dies enim bonæ spei, dies solennitatis Beati Antonij vobis illuxit, ut eo vobis suis intercessionibus succurrente, facilius Deum offensum placare, eiusque patrocinium implorare possitis. Neque enim sine causa diuina omnipotentia, Beatum Antonium omnibus nationibus, regnis, & Prouincijs communem esse voluit, nisi ut totus orbis periclitans, eius præsidij fulciatur, eumque sibi patronum vendicet. Pataua privilegio sepulchri, Olysipto conditione incubuli; Conimbrica sorte educationis, totus denique mundus communionis suffragij: non enim claudicatur locis, quod effunditur meritis. Non sine causa sapientissima Dei ordinatio, Beatum Antonium, velut iustum quondam Abrahamum, de domo Patris sui, & de patria solo educere voluit, atque in duabus sanctissimis Religionibus D. Augustini, & D. Francisci implantari, nisi ut vniuersa Christi Ecclesia, quæ sapientia Augustini, & profundissima Francisci paupertate, tanquam duplici columnâ immobiliter nititur, ut inquam pulchrius Antonij sanctitate, & doctrinâ irradiaretur. Fecit ut video Deus cum suo Antonio, velut familiarissimus quidam amicus, cum nominatissimo suo Alciato, cuius animum volens alligare ad deserendam suam Patriam, misit ei emblemata, cuius effigies erat arbor Persica, hoc symbolo adiecto. TRANSLATA FACTA EST MELIOR, quasi ostendere vellet, bonum quidem esse malum duracinum in Persia, si tamen Persica transferatur ad alias regiones, multo sit sapidior eius fructus, plurisque æstimatur. Sic plane magnus fieri poterat Antonius in Lusitania, patria sua, sanctus erat in religione, & sacro ordine D. Augustini; attamen ex Vly-

Patrocinij
S. Antonij
omnibus
nationibus
communis

ex Vlysypona Patauium, ex Lusitania ad peregrinas nationes, ex vna religione ad aliam, ex ordine Sancti Augustini, ad societatem D. Francisci migrare cum necesse fuit, ut copiosiores sanctitatis fructus proferret. In tanta igitur communis omnium protektoris festiuitate, Deum vobis propitium reddi facile crederem.

Sed me illud retardat, quod vobis præcipua arma ad expugnandum cælum, ad emolliendum iratum Deum, videlicet linguas, ad laudandum & benedicendum Deum deesse sciam. His armis pugnauerunt olim Maiores nostri, aduersus succensum Dei furorem, assiduis supplicationibus Deum precando, ut iram exueret, nunc verò ad eas iam angustias deuenimus, ut qui in Ecclesia sanctorum laudem Deo canat, non reperiat, eo quod desolata sint Ecclesiæ personis Deo dicatis, qui se coram maiestate diuina (ut olim Moyses cum Aaron pro Israëlitis) supplex opponat, non sit ob expulsionem sacerdotum Dei; quod ipsamet Scriptura sacra deslet, 1. Reg. 2. *Si peccauerit, inquit, vir in virum, placari ei potest Deus; si autem in Dominum peccauerit vir, quis orabit pro eo.* Quod Sanctus Hieronymus in dialogo aduersus Luciferianos, & in cap. 18. Matt. sic exponit. *Si peccauerit in nos frater noster, & in qualibet causa nos laferit, dimittendi habemus potestatem, imo necessitatem, quia præcipitur, ut debitoribus nostris delicta dimittamus, si verò quis in Deum peccauerit, non est iam nostri arbitrij; sed sacerdotibus opus est, qui pro nobis orent.*

Arma val-
idissima ve-
terum Po-
donorum,
seruantes
ad Deum
supplica-
tiones.

1. Reg. 4.

S. Hieron.

Quæ ergo tua maior infelicitas, o afflictâ Christianitas contingere potuit, quam dum orbata sacerdotibus, in hac tua calamitate extrema maneat. Quando defecit lingua vestra, ad loquendum pro Deo, pro Fide, pro religione, pro iustitia, sed metus & paor, quasi elingues statuas vos omnes reddidit. Actum profecto iam de te misera Patria censerem, nisi tibi diuina bonitas hodie in subsidium linguam B. Antonij de cælo mittat. Reddam populis meis labium ele-

Sophon. 3.

ctum, ut inuocent omnes in nomine Domini. Sophoniæ 3. hoc est; Proponam populis meis, quos cooptraui in societatem filij mei labium electum, linguam Antonij puram, linguam sanctam, ut per eam, tanquam idoneum, ad decantandas laudes diuinas instrumentum, populus peccans misericordiam meam impetret.

Hæc est illa lingua, quam ipseus deitatis inaccessa lux, ad annuntiamdam mundo erranti suæ veritatis doctrinam erudiuit, velut alterum Moysen, cuius facies ex confortio sermonis Domini ita coruscabat, ut filij Israël non auderent eum intueri. Exodi 34. & ideo beata, testimonio Davidis Psal. 93. *Beatus homo, quem tu erudieris Domine.* & ideo incorrupta: quia prædicatrix veritatis: *Qua enim vera sunt, aterna sunt,* inquit D. Ambrosius. Et ideo magis in dies glorificatur in Ecclesia Christi. *Quia sicut lingua, quæ Deum maledicit semper minuitur, ita lingua, quæ Deum benedicit semper augetur.* attestante D. Augustino.

Psal. 39.

S. Ambro.

Doctrinâ
salutis non
ex proprio
sensu an-
nuntianda.

Hinc erubescant impij Hæreseos sectatores, qui ex proprio spiritu audent doctrinam salutis annuntiare, cum intellectus humanus sine magisterio vniuersalis Ecclesiæ, sine diuina illuminatione, nihil penitus rerum supernaturalium concipere valeat. iuxta illud Davidicum Psal. 17. *Quoniam tu illuminas lucernam meam.* Vbi S. Hieron. sic concludit; *Non videt enim intellectus anima, nisi à Christo illuminetur.* Vnde à talibus prædicatoribus Regius vates petijt præseruari. *A cornibus unicornium erue humilitatem meam.* Vbi S. Augustinus per unicornes, intelligit fallorum dogmatum annuntiatores: quia sicut singulare & proprium est huic animali, omnem abhorre societatem, ut docet idem Doctor, lib. de Passione cap. 10. *Odit omne consortium.* Sic planè Hæretici, cum nolint esse discipuli Sanctæ Mariæ Ecclesiæ, oderunt vnitatem fidei, & veræ religionis; & ideo sanam doctrinam deprauant, atque corrumpunt, ut præclare probat S. Bernardus Epistola 190. ad Innocentium.

Psal. 171

S. Hieron.

Vnicornis
solitudi-
nem amat.

S. August.

Papam.

S. Bernard.

Papam. *Magister*, inquit, *gentium accepit à Domino quod tradidit nobis, & Magister omnium suam doctrinam fatetur non esse suam, ergo non bene tradis, quod à nemine accepisti.*

Iudic. 15.

Mysterio plena fuit actio illa fortissimi Samsonis, dum captis vulpibus, iunxit caudam vnius ad caudam alterius, ad incendendum segetes Philistinorum, Iudic. 15. *Perrexit* (inquit Sacra pagina) *& cepit trecentas vulpes, caudasque earum iunxit ad caudas, & faces ligauit in medio, quas igne succendens, dimisit, ut huc illucque discurrerent, qua statim perrexerunt in segetes Philistinorum.* Vulpes illæ symbolum erant Hæreticorum, qui licet capitibus diuidantur, & dogmatibus contrarijs dissentiant, caudis tamen sunt coniuncti & vniti, atque face accensa moluntur segetes Dei exurere, suppressimere fidem Catholicam, tollere Religionem sanctam, & Ecclesiam Romanam penitus euertere. Sic interpretatur D. Augustinus Serm. 107. de Tempore. *Cauda*, inquit, *vulpium colligata, sunt posteriora Hæreticorum, qui prima habent magna & blanda, & deceptoria opera; posteriora verò ligata, scilicet; damnata & in ignem in fine trahentia, ut eorum fructus & actus consumant, qui suis seductionibus acquiescunt.* An non id re ipsa nunc experimini, dum Iudaismus cum Arianismo, Hæresis cum Gentilismo, in vnius Poloniæ & Ecclesiæ euerfionem conspirans, nedum à pessimis consilijs quiescere vult.

S. August.

Nihilominus nondum animo concidite afflicti Catholici; nusquam enim pluralitas vnitati præualuit. Vnitas Dei innumeram Luciperi adherentium Angelorum multitudinem, in ignem æternum detrusit. Vnitas Fidei Catholicæ & religionis, semper de hostibus Ecclesiæ triumphauit. Et vos non aliam ob causam nunc aggrauamini, nisi quia diuisi estis à Deo vestro, dum linguas, quas ad laudandum Deum vobis natura indulsit, ad blasphemiam, ad negandum Deum, ad proximi detractiōnem, ad sanctorum & Ecclesiæ neglectum, & grauem dishonorationem

conuertistis, iamque in pluralitate peccatorum consentistis. Ad vnitatem redire oportet, ut renouetur vestra pristina cum Deo innocentia & amicitia, tanquam Aquilæ iuuentus, de qua Sanctus Basilius in Hexæmero, rem nouam & peregrinam affert, quod videlicet dum sentit suam nimiam senectutem, annorum diuturnitate grauem, erigit se in altum, dirigitque volatum suum, contra ardentissimos solis radios, concutit alas suas, & vehementi agitatione, calore incensa, demittit se in stagnum aquarum, & penetrante frigore corporis illius poros, facili negotio depulmatur, & renouatur in sua iuuentute. Si ergo desideratis Catholici renouari in pristina amicitia cum Deo, & ad vnitatem redire, ne amplius inter vos Schismata & dissensiones dominantur, erigite ad solem Iustitiæ Christum Iesum mentes vestras, veterem pilum & plumam vitorum vestrorum deponite, ubi verò incaluerit cor vestrum, igne dilectionis diuinæ, & detestationis peccati, demittite vos in stagnum Sacramentorum, & immergite vos balneo lachrymarum penitentiae, ingemiscendo contritis pectoribus, & linguis; (tibi soli Domine peccauimus, sed parce peccatis nostris.) Et sic lingua D. Antonij rescribit vobis clausum cælum, ut quondam lingua Eliæ. Erit vobis gladius Dauidicus contra hostem, ut quemadmodum ille gladius, teste D. Chrysosthomo, caput amputauit gigantis, sic lingua D. Antonij confringat ceruices inimicorum vestrorum & Ecclesiæ.

S. Basilius.

E O D E M D I E CONCIO SECVNDA.

Sub tempus belli Suetici 1657.

Tu eris super domum meam, & ad tui oris imperium cunctus populus obediēt. Gen. 41.

*Beatus Antonius constitutus est
Prorex totius mundi.*

Cele-

Celeberrima quæstio agitur inter Theologos; an dominium perfectum & verum, duobus super eadem re solidè, pro eodem instanti, & tempore possit competere. Et quidem de creaturis potentibus instantaneè operari, cuiusmodi sunt Angeli, non est dubium, quod possint plures in eodem, & pro eodem instanti, simul & semel habere plenum, & solidum dominium in eadem re, ita ut simul sit vtriusque, & vterque possit eam uti pro placito suo, citra alterius iniuriam. Ponamus enim totum, tempus constare tribus instantibus. A. B. C. Et Deus in primo instanti, constituat dominium verbi gratia pomi S. Michælem, qui in instanti B. nihil de illo disponat; in instanti verò C. donet illud S. Gabrieli, pro eodem instanti donationem acceptanti. An non manifestum est, in hoc tertio instanti, S. Michælem esse solidè dominum pomi, dum nemo possit validè & licitè donare rem aliquam, nisi sit eius dominus, quando illam donat, eò quod ista donatio sit actus domini, ut potè vsus rei suæ. Palam quoque est S. Gabrielem in eodem instanti, esse solidè dominum illius pomi sibi donati, cum eius donationem acceptet. Ergo duo in solidum possunt esse eiusdem rei domini, eo tantum discrimine, quod vnus se exuat dominio, alter illud induat. De hominibus verò, res sole clarior est, id minimè fieri posse, cum neque vnus regnum duos reges, neque vnus subditus duos dominos possit sustinere. Et profectò quotusquisque est Regum, qui suis se regijs insignibus, folio, coronâ, sceptro priuari patiantur. Nam & Pharaon ob somnij interpretationem, regni quidem sui administrationem Iosepho commisit, sed ius, & dominium penes se retinuit, ut testatur Sacra pagina Gen. 41. *Recitque eum ascendere supra currum suum secundum.* Et Assuerus pro fidei obsequio Mardocheum præmiaturus, equo & stolâ eum donauit, sed diadema sibi retinuit Ester 6. *Dixitque Rex; festina, & sumpta stolâ, & equo,*

Inter homines duo simul eiusdem rei, veri Domini esse non possunt.

Gen. 41.

Ester 6.

fac ut locutus es Mardocheo. Vbi diadema donare noluit, ne se regio honore abdicare videretur. sibi que patrem dominum haberet, ut rectè Lyranus notat. *De Diademate*, inquit, *regio tacuit: quia non videbatur sibi conuenienter dictum, quod aliis à Rege portaret Diadema regum.* Quod pulchre mihi videtur significasse Dauid, qui in singulare certamen cum gigante, descensurus: tulit baculum quem semper in manibus habebat, & fundam. 1. Reg. 17. Cum tamen baculus foret impedimento ad rotandam fundam, ad iaciendum lapidem, ad feriendum hostem. Nihilominus duplici ut video de causa secum baculum tulit, vna literali: ut bellico vteretur stratagemate, ostentans baculum, & occultans fundam: ut cum Philistæus à solo baculi ictu sibi præcaueret, subito lapidis iactu improvidus quateretur. Alterâ mysticâ: quia Dauid de pastore Rex futurus, suo baculo pastoritio regum sceptrum designabat. Adumbrabat igitur Reges, qui suis sceptris ita mordicus adherent, ita tenaciter affiguntur, ut malint cum eis perire; quam sine illis seruari. Sic docet S. Ambrosius lib. 5. de Hexæm. c. 15. *Quem, ait, inuenies hominem, qui sponte deponat imperium, & Ducatus sui cedat insigne, fiatque volens numero postremus, ex primo.* Maxima difficultas est, an Deus, & homo, possint simul verum dominium habere in eadem rem, propterea, quod solus Deus verè ac propriè Dominus sit, & nuncupetur vniuersorum, homo verò bonorum temporalium non nisi colonus, iuxta illud Dei Præceptum ad populum Israëliticum Leuit. 15. *Terra, inquit, non vendetur in perpetuum, quia mea est: & vos advena & coloni mei estis.* Proinde dominium nullatenus videtur homini competere posse, ut subtiliter in eundem locum discurret Philo Hebræus lib. de Cherubim prope finem. *Manifestissimè, inquit, docet, ius possessionis omnium rerum pertinere ad Deum, usum verò solidum ad creaturam. Nihil in perpetuum cuiquam*

Lyranus.

1. Reg. 17.

S. Ambro. lib. de Hexæm. capite 15.

Leuit. 15.

Philo Hebræus lib. de Cherubim.

cuiquam creatura venditur, quandoque
dem unus est Dominus, totius creatura
possessor proprius ac perpetuus. Nihilominus
dominatus sibi soli proprium, voluit Deus diuidere cum homine,
constituens eum, *Dominum domus sue, & Principem omnis possessionis sue.* Psalmo 104. Vt cum Deus sit Dominus
vniuersalis cuiuslibet rei, homo quoque simul esset Dominus eiusdem
particularis, habens dominium sub-
ordinatum dominio ipsius. Quod in
Duo Antonio vobis demonstrabo,
dum eum Pro-regem Dei producam,
eiusque vim ac dominatum, ne totius
quidem orbis amplexu contineri
posse.

Duplicem esse mundum inge-
niosam antiquitas ostendit, depingens
Iouem, duplicem mundum gestan-
tem manibus, vnum aureum, alte-
rum ferreum: affirmans, quod sin-
guli hominum indispensabiliter vtro-
que frui deberent, hoc modo, vt
quicumque in hac vita aureo gauderet,
in futura ferreum experiri cogeretur:
& e contra, qui hic ferreum haberet,
postmodum haud dubie aureo poti-
retur. Ad quod alludit Seneca Ro-
manus lib. de Prouidentia inquit:
*Hos itaque Deus, quos amat, indurat, re-
cognoscit, exercet. Hos autem, quibus
indulgere videtur, quibus parcere, mol-
les venturis malis seruat. Erratis enim,
si quem indicatis exceptum, veniet ad il-
lum diu felix sua portio.* Quod adhuc
magis illustrat S. Chrysosthomus:
*Non est, inquit, corona sine certamine,
aestas sine hyeme, messis sine labore, re-
gnum Christi sine cruce.* Quasi diceret:
Non concidas animo Catholice, si
te grauissima mala vndique premunt,
si belli furor in tuas fortunas penitus
delendas excandescit; si gladius ho-
stilis te ad extremam pauperiem re-
ducit: si demum tyranni truculen-
tia in vitam tuam saeuit. Quia nihil
perdis, sed tantum reddis, quod tibi ad
breuem vsum commodatum acce-
peras. Imo certum hinc conijce do-
cumentum, te per temporaneas istas
calamitates, progredi ad felicitatem
aeternam: quem enim Deus hic ca-

stigmat, hunc in aeternum amat; cui
praesens mundus ferreum se praebet,
huic aeternitas aureum parat, sed qui
hic omnia felicia experitur, nihil
amari sentit, dubio procul in altero
saeculo, cuncta ferrea pati debet.
Quia sicut non datur aestas sine hye-
me praecedente, nec messis sine la-
bore peracto: ita non datur corona
sine praui certamine, non confert
Deus beneficia sine praestitis obse-
quijs, & nemo consequitur regnum
Christi sine cruce, gloriam sine tri-
bulatione, honorem sine opprobrio.
Aureum ego mundum Catholici, fe-
licissimam illam caelestem patriam
intelligo, vbi pax summa, & tran-
quillitas aeterna; ferreum vero praesentem
vitam, vicissitudini perpetuae
obnoxiam. Vtriusque huius mun-
di gubernationem, soli Deo attribuit
Propheta Psal. 23. *Meus est, inquit,
orbis terrarum, & vniuersi qui habitant
in eo.* Verum quia Saluator noster
transiit se in dexteram Patris, &
licet dominium altum in omnes res
huius mundi temporales retineat,
quod ipsi competit excellenter ra-
tione vnionis Hypostaticae, vt illo
vtatur in bonum commune Reipub-
licae suae; dominium tamen bassum,
seu priuatum, seruans vtilitatibus
priuatis recusauit, vt nos ad suam
paupertatem, quam inter nos de-
gens coluit, attraheret. ideo hoc
dominium transiit in B. Anto-
nium, vt ipse tanquam Prorex mun-
di hunc inferiorem regeret. Et
quia mundus hic inferior teste Phi-
losopho, constat ex quatuor elemen-
tis, terrâ, aquâ, aëre, & igne. Vbi ter-
ra moles, pro aliorum corporum
amplexu circum se fundentium in-
clusa, velut punctum acutissimam
oculorum aciem effugiens videtur:
hanc superincumbentium aquarum
vastitas, capaciore ambitu constri-
git: aequaliter effusum, mare supe-
rior aëris sphaera sinu multis partibus
amplior circumscribit: aërem latissi-
me comitantem, tandem illa flam-
marum regio, nullis penè terminis
angustata continet, & coërcet. His
omni-

omnibus dominatur D. Antonius: A
terram enim quacunque pater, premit
imperio: maris nullius iugum pa-
tientis, contundit iras: aërem li-
center euagantem, nutu regit: ignis
edacitatem, ne omnia pariter deuor-
ret, compescit: & quidquid infra
lunam est, supercilio moderatur.

Rem per singula luculenter de-
claro, & vt altè repetam à summo or-
bis fastigio, attendite, quomodo
ignem voracissimae naturae belluam,
virtus D. Antonij frænauit. Tàm po-
tens erat D. Antonius in praedicatione
verbi diuini, vt obstinatissimos
quosque ad penitentiam prouocaret,
vt de illo refert Truxillo ex Seraphi-
ci ordinis annalibus. *Inter praedican-
dum, inquit, audisses ibi gemitus & su-
spira audientium propter peccata com-
missa, dicentiumque inter se: o si nunquam
Deum offendissemus! o si tempus conce-
datur ad agenda penitentiam pro com-
missis sceleribus nostris! Alius dicebat:
statim me confesso ante pedes Sacerdotis,
vt confitear peccata mea. Alius emenda-
tionem vitae suae in melius pollicebatur:*

*Alius clariora opera, quam antea opera-
batur. Cum praedicaasset Quadragesimam
Patauij, multi nocte ipsa coniungebantur,
atque in processione quadam se grauiter
verberabant. Vnde consuetudo illa perua-
sit non solum per eam ciuitatem, verum
etiam per alias, vt in hebdomade Sancta
fierent congregationes disciplinatorum.*
Imò etiam Haeticorum rebellium
planè, & obduratorum corda pene-
trabat Antonij praedicatione, & con-
uersionem in illis operabatur. Addit
idem Truxillo. *Peruenit Antonius ad*

*Ariminensem ciuitatem, ubi erant multi
Haetici, quos vehementissime praedica-
tione persecutus est, & lacerauit atque pro-
strauit, multosque ad Christi fidem conuer-
tit, & praesertim Haesiarcham quendam
Banobilium, qui triginta annis perseue-
rat in suis erroribus, & alios induxerat,
ad fidem reduxit. Audijt hæc non sine
animi voluptate honestissima qua-
dam femina, & pia quadam religio-
ne in Antonium non vulgariter affe-
cta, concionantem auditura profi-
ciscitur, filio, quem vnicum lactabat,*

inter adem pracluso, non sub alte-
rius tutela; quam Antonij, cuius
operam omnibus auxiliariam, cre-
debat sibi quoque minimè defuturam.
Et ecce casu accenso foco, pende-
bat desuper ahenum, in quod infan-
tulus, dum improvidè huc atque illuc
repat, praecipitem se agit, ita vt fo-
ras se proripere neque sciret, neque
posset. Quid contigisse censetis? vi-
gebat ignis, flamma exultabat, bul-
labat aqua in lebece, feruescebat,
aestuabat: puellus (o rem ad omnium
saeculorum memoriam praedicandam!)
quasi lauaturn ad balnea veniret, aut
animi gratia in hypocaustis desuda-
ret; inter ebullientis calidae scarebras
festiuiter colludebat. En domina-
tum Antonij supra ignis potentiam
& actiuitatem, qui flammarum ignes
consopiuir, ne infantem suo praesi-
dio commissum abolerent.

Ignis Catholici mei, implacabi-
lis Dei furoris indicium est, iuxta Sa-
pientis consilium Eccl. 39. *Ignis,
grando, fames, & mors, omnia hæc ad vin-
dictam creata sunt.* Sic quondam Do-
minus pluit sulphur & ignem de cae-
lo supra quinque ciuitates, Gomor-
rham, Sodomam, Adamam, Seboim,
& Segol, easque subuertit detestabili
peccato fatentes Gen. 19. *Igitur pluit
Dominus sulphur, & ignem à Domino de
calo, & subuertit ciuitates has, & omnem
circa regionem, vniuersos habitatores vr-
bium, & cuncta terra virentia.* Vbi Au-
ctor huius pænæ dicitur fuisse, non
Angelus, non diabolus, non homo,
vt sæpè alias fiebat, sed Dominus à Do-
mino: quia vt obseruat Innocen-
tius III. lib. de contemptu saeculi c. 15.
*Noluit Dominus cuiquam Angelorum, vel
hominum executionem huius pænæ com-
mittere, sed sibi met ipsi vindictam huius
sceleris reseruauit: secundum illud:
Mea est ultio, & ego retribuam.* Deuto-
ron. 32. *Et ideo pluit Dominus à Domi-
no: videlicet; à seipso, non imbrem, vel
rorem; sed sulphur & ignem: sulphur su-
pra fatorem luxuria, ignem supra ardo-
rem libidinis, quatenus pænâ similis esset
culpa, nec misisse dicitur, sed pluuisse:
quatenus ipso verbo magnitudinem &*

S. Antonij
infantem
in aheno
feruenti
inter me-
dias flam-
mas seque-
uit.

Eccl. 39.

Ignis, diuini
furoris
signum.

Gen. 19.

Innocen-
tius III.
lib. de
contemptu
mundi.

Deut. 32.

abun-

S. Antonij
quatuor
mundi ele-
mentis do-
minatur.

Truxillo
ex Sera-
phici Or-
dinis An-
nalibus.

S. Antonij
maximos
peccatores
sua predi-
catione ad
peniten-
tiam flexit.

Idem.

S. Antonij
Haeticos
ad veram
fidem con-
uertit.

Psal. 104.

Mundus
aureus
aureus
aureus

Seneca
Romanus.

S. Chryso.

abundantiam pena notaret. Imò noluit Deus, ut tam inuisum scelus ab aliquo etiam punituro videretur, ne forte vel ipso aspectu Angelus, aut homo, si vltiores essent, quodammodo inficerentur. Insurrexerant contra Moysen, Core filius Isachar, & cum eo 250. viri proceres Synagoga, & ecce pro tanto peccato, igne Domini absumpti sunt Deutor. 16. Et ignis egressus à Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros. Murmurauit multitudo filiorum Israël contra eundem Moysen, & Aaron, & mox incendio extincti sunt: Fuerunt autem qui percussi sunt, quatuordecim milia hominum, & septingenti. Nadab & Abiu, filij Aaronis offerentes ignem alienum coram Domino, deuorati sunt ab igne caelesti. Leuit. 10. Egressusque ignis à Domino, deuorauit eos, & mortui sunt coram Domino. Hæc pæna Catholici mei venit super nos, obrui-mur perpetuis incendijs, ignis iræ Dei omnia vastat. Psal. 17. Ignis à facie eius exarsit, & carbones succensi sunt ab eo. Redactæ sunt ditiones tuæ à afflictæ Patria, in carbones, in fauillas, in cineres: & quare? quia diuina Præcepta fusi; deq; eueristi. Præcepit tibi Deus, ne adulterijs thorum alienum maculares, sed quia transgressa es Dei mandatum, ecce ignis in vindictam tuæ impietatis exarsit à facie Domini. Leu. 20. Si Moebatus quis fuerit cum uxore alterius, & adulterium perpetraverit cum coniuge proximi sui, morte moriantur Moebus, & adultera. Præcepit tibi Deus, ut peccatum bestialitatis cane peius & angue detestareris: sed quia cum bestiis commisceri iam non erubuit, ecce ignis à facie Domini exarsit, qui te in tantis facinoribus obrueret. Ibidem. Qui cum iumento & pecore coierit, morte moriatur, pecus quoque occidite. Præcepit tibi Deus, ne sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, post carnem abires, sed quia tanquam sus in luto; ita tu perpetuo in libidine volubaris, ecce ignis à facie Domini exarsit, qui te exureret. Hanc enim penam statuit Deus Le-

uit. 20. Qui coierit cum muliere in fluxu menstruo, & reuelauerit turpitudinem eius, ipsaq; aperuerit fontem sanguinis sui, interficientur ambo de medio populi sui. Sic præclare argumentatur D. Anastasius q. 8. in Sacram scripturam de Sodomitis loquens: Si, inquit, illi qui legem non didicerant, neq; prophetas legerant, propter execrandam illam operationem, consumpti sunt à sulphure, quanto nos maiori digni sumus supplicio, qui legem, & prophetas, & Apostolos assidue legimus, & deteriora facimus. Quod magis adhuc exaggerat Damianus opsc. 7. inquit: Maior effecta est iniquitas populi mei peccato Sodomorum: quia unusquisq; nunc tanto deterius delinquit, quanto & ipsa Evangelica gratia mandata contemnit. Ardes ô afflictæ Patria igne, qui à facie Domini exarsit: quia abiisti in via Core, dum contra vñctum Domini, quem tibi suprema illa maiestas dominari voluit, contra Regem tuum insurgere non erubuit: dum contra filios Aaron, contra tuos Pastores, Christos Domini, Sacerdotes tuos, blasphemio ore murmurare ausas, quos reuereri semper debueras: dum contra Ecclesiam sanctam iurisdictione tibi usurpare præsumpsisti, nec decimas, nec census, nec cætera pia legata persoluendo; cum tamen iure Diuino ad id grauissime obligeris: ideo exarsit ignis à facie Domini, & carbones succensi sunt ab eo. Quo ergo remedio contra tam vehemens incendium vti debeas, considera. Ferunt Naturalistæ, quod sanguis Salamandra, si quis eo corpus suum illinat, ab igne immunem faciat. Sed hoc contra ignem Diuini furoris minimè prodest, cum is sulphureus sit. Pierius lib. 16. Hieroglyph. cap. 25. affirmat, oblitam alumine materiam succendi non posse: sed neq; hoc modo incendium effugies: quia ignis à facie Domini exandescens, etiam ossium medullas penetrat. Vnum tibi remedium propono, merita Dni Antonij, qui te ex grauissimis ardoribus liberare poterit, quia illi data est potestas supra indomitam ignis

Leuit. 20.

D. Anastasius q. 81

Petrus Damianus

Peccata contra Reges à subditis commissa Deus grauissime punit.

Pierius lib. 16.

ignis

ignis actiuitatem, ut illam coerceat.

Sed qui ignem subegit omnia voraciter helluantem, attendite quomodo etiam de finitima æeris Regione victor Antonius triumphauit. In æquata aperta; planitie, quò magna multitudo hominum confluerat, zelose Diuinum verbum prædicabat Antonius: vbi illà suâ feruenti doctrinâ, eò iam omnium animos impulerat, ut rebus humanis valere iussis, vitam & mores ex virtutis præscripto conformarent. Et ecce tibi, casus, an tartarei hostis maleuolentiâ? incertum, densissimæ nubes totum cælum obduxerunt, & diem prorsus mutantes in noctem, Cimmerias tenebras sparsere. Insuper repentino tonitru fragor nubium concitati, exprimi ignium ardores, ventorum furia debacchari, aquarum demum tanta copia pluuere capit, quanta maior nec in sublime cogi, nec in terras effundi posse crederetur. Auditor intempestiua territus tempestate discessum meditabatur, hac illæ diuersus abire parabat, & in fugam se se conijcere ipsâ pluuiâ fusioem. Quid hic ageret, imò quid non ageret D. Antonius? pedem loco mouere omnibus interdixit. Absit, inquit; nemo hinc se auferat, vestigio omnes hereant in eodem, cæteras res posteriores ponite, meam in dictionem aures intendite: haud dubium, quin vobis à cælo clementius, quam putatis consulatur. Rem stupendam! procella sauebat magis, multiplicabantur fulgura, tonitrua exaudiebantur, tumultuabantur turbines, nimbi in singula momenta longiores effundebantur; locus tamen, qui prædicantem Antonium, & multitudinem illam populi ambiebat, halcyonea tranquillitate fruebatur. En quomodo ipsi quoq; æeris tractus, Antonij non viribus, sed verbis studiosissime obsequantur, & quem ille postulat, officiosissime præstant famulatum. Equidem imperium hoc, non humani iuris, sed diuini est: Nam ex hoc, miraculo Christi Diuinitas mundo innotuit, iuxta illud Evangelistæ: Quis est hic, cui etiam mare & venti obediunt.

Imperium S. Antonij supra æerem.

Prædicante S. Antonio multitudini hominum eundem locum in dictionem aures intendite: haud dubium, quin vobis à cælo clementius, quam putatis consulatur. Rem stupendam! procella sauebat magis, multiplicabantur fulgura, tonitrua exaudiebantur, tumultuabantur turbines, nimbi in singula momenta longiores effundebantur; locus tamen, qui prædicantem Antonium, & multitudinem illam populi ambiebat, halcyonea tranquillitate fruebatur.

Controuertunt Philosophi æquè ingeniosè atq; subtiliter. An vnum corpus possit esse in pluribus locis simul. Et quidem naturaliter id fieri non posse, res est manifesta: quia corpora quanta habent limitatam locabilitatem, proinde non possunt naturaliter esse nisi in vno loco. De potentia diuina & supernaturali, solum est dissensio inter DD. Et imprimis S. Thomas etiam diuinitus negat id possibile esse. Fundamentum eius præcipuum hoc est: quia locus circumscriptiuus, cum sit adæquatus locato, vnde quaq; illud comprehendit. Ergo implicat locatum esse extra talem locum simul in alio. Antecedens est sole clarius. Consequentia non operose deducitur: quia si locatum comprehensum ab vno loco circumscriptiuè, posset esse extra illum simul in alio, sequeretur talem locum esse adæquatum, & non esse adæquatum, quod contradictionem inuoluit: esset quippe adæquatus ex suppositione; non esset autem; quia extra illum totum locatum poneretur. Ergo implicat locatum comprehensum ab vno loco circumscriptiuè, posse esse simul in alio. At verò subtilis Doctor in 4. Dist. 10. q. 3. constanter asserit, vnum corpus supernaturaliter posse poni in duobus, aut pluribus locis etiam circumscriptiuè, ac commensuratiuè. Ratio illius fundamentalis: quia potest Deus corpus hic annihilatum, reproducere alibi circumscriptiuè. Ergo etiam illo adhuc existente, potest: non enim impeditur per esse hic illius corporis, quominus ibi faciat, quod alias ibi facere potest. Fateor viriq; palmam esse tribuendam: ambo enim sunt Arcades. Caterum hodiernum D. Antonij miraculum mouet me, ad assentiendum potius Scoti; quam D. Thomæ. Quomodo enim D. Antonius illas vehementes æeris commotiones sedasset, nisi in terris prædicando verbum Dei, virtus illius sanctitatis, per æeris regiones ad cælum eleuaretur, siquidem agens creatum nullatenus in distans potest

S. Thomas.

Scotus.

H h h 3

ope;

S. Antonius
dum in
terra præ-
dicaret, si-
mul in æ-
re mira-
operaba-
tur.

operari, nisi passum contingat. Nam & Redemptor noster, ut æreas potestates debellaret, quæ homini ad cælum viam præcludebant, voluit in cruce sursum eleuari: Ego, inquit, si exaltatus fuero, omnia traham ad meipsum. Et Elias ut cælum tribus annis clausum referaret, montem oraturus ascendit, utque ærem vitæ suæ diuturnæ fauentem redderet, curru igneo, per aëra raptus est. Proinde & Diuus Antonius, quem in terris concionantem populus avidissimè audiebat, virtute Diuinâ in ærem simul eleuatus, æreas potestates, illas cælorum iniurias causantes profligabat, ut ad cuius sermonem populus in terris fiebat melior, ær quoque simul ad eius imperium, tranquillus & serenus redderetur, agnoscens, quod Deus ad sui iuris consortium cum cooptrasset.

Iam ab aëre, ad elementum aquæ descendamus. Quando Deus primum hominem Proregem totius vniuersi constituebat, hanc illi specialem potestatem contulerat, ut voci eius etiam pisces maris obedirent.

Pisces ex
omnibus
animalibus
maximè
intraçabi-
lis.

Repleto, inquit, terram, & subijcite eam, & dominabimini piscibus maris. Propterea, quod cum piscis ex omnibus animalibus sit maximè intraçabilis: nulla quippe humana arte placari, & mansuefieri potest, ex dominio supra pisces virtus & potestas Diuinâ, facile deprehendatur, iuxta illud Eccl. 43.

Eccl. 43.

In sermone eius siluit ventus, & cogitatione sua placauit abyssum. Hinc iam reflectite vestros animos in D. Antonium, quomodo ille piscibus maris dominabatur. Confederat aliquando hic cælestis doctrinæ præco singularis propè littus, ubi mare multiplici vndarum collisione effervescebat, cumque plebem duro & immiti ingenio ad pietatem non satis emolliret, suam aliorum conuertit dictionem. Pisces, qui soli nesciunt inter animantes mansuescere, euocauit in littus, ad colloquium inuitans, & adhortans, ut rebus diuinis audiendis suam operam commendarent. Quis crederet aliquem ita dicendo valiturum, ut tam rudes audi-

tores erudiret, tam indociles edoceret, tam inexorabiles exoraret. Et ecce omnis subito maris tumor sese frangit, molliter crispantur vndæ, placido æstu ripæ alluuntur; pisces ex abditissimis specubus, in quos eos natura detrusit, & compègit, foras emicant, in summa aqua gregatim enatantes confertissimè densantur; suis quique ordinibus, ut maiores, aut minores erant, potiuntur; omnes indicentem intendunt oculos, perpurgant aures, fauent, applaudunt, gesticulantur. Tandem fausta cum prece abire iussi, colla submittunt, pinnas explicant, hilaritundinem ostendant, obsequium pro anathemate rependunt. Denique ex conspectu moderatoris sui sensim abducuntur, manifestarijs indicijs testari, se in posterum vel minima voce euocatos tanti oratoris, vel potius Imperatoris iussu assuturos. Ecquid maius? ecquid gloriosius fingi poterat? considerate, si cui aliquando Duci, obæratos famulorum greges, tam perammanter obsecutos inuenietis; quam liberaliter D. Antonio indomitæ, & effrenes belluæ ancillabantur.

Sciscitemini obsecro causam, quare D. Antonio ad littora maris prædicanti potius pisces in aquis nantes; quam homines in terra sedentes obediuerint? Credo, non aliam inuenietis, nisi quia aqua ex omnibus elementis Deo summe obediens extitit: dum enim aquæ post suam creationem, totam terræ superficiem occuparent, ita ut nihil illius appareret, imperauit illis Deus, ut cederent loco tuo, & terræ etiam suum relinquerent, subito paruerunt illæ, & exactissimè iussis Domini obtemperarunt. Gen. 1. Congregentur aquæ, quæ sub calo sunt, & appareat arida, & factum est ita. Vbi Oleaster super hunc locum ita moralisat: cessarunt aquæ suo loco, ut terra posset fructificare, tibi verò non præcipitur tuum locum relinquere, sed alienum non occupare. Ideo etiam pisces, quia naturam aquæ imitantur, facile Deo obediunt, & ad nutum seruorum eius parent.

At ve

Pisces An-
tonium
prædican-
tem audi-
uerunt.

Aqua ex

Aqua ex
omnibus
elementis
ad obedi-
endum Deo
promptior.

Gen. 1.

Oleaster

At verò terra semper fuit Deo rebellis: creauit illam Deus, ut parturiret fructus dulces; germinet terra herbam virentem. Gen. 1. & ecce sentibus & spinis referta apparuit: Gen. 3. Spinas & tribulos germinabit tibi: ideo & homo: quia de terra suum principium trahit, Deo se rebellem per peccata sua exhibet. Atque hæc est causa, cur Deus post peccatum Adæ, maledixit terræ, & non maledixit aquæ, Gen. 4. Maledicta terra in opere tuo: quia aqua tanquam sibi obediens vsurus erat, ad delendum peccatum, non terræ. ut docet S. Augustinus lib. 1. de mirabilibus scripturæ cap. 4. Aquæ, ait, à maledicto Adæ Deus pepercit, quia per aquam diluere maledictionem parauerat, quod in diluio est factum, & nunc per baptismum indulgetur. Quod comprobat doctissimus Alcuinus supra caput 3. Genesis inquit: Terra maledicitur, non aquæ: quia homo de fructu terra contra vetitum manducauit, non de aquis bibit, & in aquis erat peccatum abludendum, de fructu terra contractum. Reflectite iam animos supra vosmetipsos Catholici; hucusque terræ affixi, hoc est; prauæ consuetudini & iniquitati, tanquam saxa immobilia, minimè ad vocem Dei, ad concionatorum exhortationes, grauissimas Ecclesiæ sanctæ obiurgationes, quæ vos materno affectu, à turpitudine peccatorum retrahebat, flecti potuistis? quia obstinatio peccati reddit cor impenitens peccatoris. Sed ecce D. Antonius ad littora conscientiarum vestrarum hodie confidet, ut aquas penitentiae de saxeo corde educat. Quare ne abutimini tanto Dei beneficio, sed erubescite iam in conspectu Dei de commissis vitijs, redeat mens errabunda ad fontem aquarum viuentium, conteratur anima multitudine peccatorum obruta, & in lachrymas poenitentiae liquefacta, in illis, tanquam in balneo natet, donec penitus, abluta & emundata, puro & contrito corde, in conspectum Dei prodeat.

Agite tandem, & ipsius terræ

summam in D. Antonium obseruantiam, & studiosam seruitutem contemplemini. Non commemorabo hic, qua facilitate D. Antonius steriles, & emaciatis agros fecundaret, mutantis ac desidentis terræ labes coerceret; solidos montes in imensum supercilium fastigiatos, imis quateret fundamentis; terram denique totam suis libratam ponderibus, suis nutibus ad infimum adhærescentem, media orbis sede, si opus esset amoliretur. Vnum illud mirari satis nequeo, mortuos, quibus terra suo iure dominatur, ab eiusdem faucibus ereptos, & in vitales auras, vnius Antonij imperio restitutos. Subiacebat necis periculo Pater D. Antonij, ob falsi criminis sibi impositionem. Peruenit D. Antonius in Patriam, alloquitur Iudices, mortuus iubente Diuo in medium educitur, & interrogatur: Num à meo occisus es Parente? qui respondit se non fuisse occisum ab eo, sed potius eum fuisse falso accusatum. Audiuit D. Antonius, quendam e ciuibus Patauinis sibi confidentem, quod calcem impigisset matri suæ. Reprehendit eum grauissimè vir Deo plenus, asserens pedem, qui tale scelus commisit, mereri, ut abscindatur. Ex illa D. reprehensione tanto dolore ille penitens erat permotus, ut dum rediens sibi statim pedem præscinderet. Sed ubi hoc D. Antonius inaudiuit, facta ardenti oratione ad Deum, pedem illi restituit, & ad penitentiam reduxit. Ait enim Truxillo: Quod factum innotuit Antonio, qui iussit ad se adduci virum, & ei pedem facto crucis signo restituit. Et vnde quæso tanta potestas D. Antonio, ut terrarum molem ira versaret, ut intus pariter ac foris imperaret, ut ahencos inferiorum obices infringeret, mortuos resuscitando, & claudis gressum restituendo? Non aliunde Catholici mei, nisi quia fuit verus Prorex Dei, ut diuina potestate sibi communicata quicquid veller, in terris operaretur. Hinc enim colligunt DD. Beatis Apostolis fuisse comunicatam virtutem miraculorum operatricem: prædica-

Terra obedi-
ebat S.
Antonio.

S. Antonius
mortuum
resuscita-
uit ad per-
hibendum
testimonium.

S. Antonius
pedem ab-
scissum
suo poeni-
tenti resti-
tuit.

Truxillo.

bant, ait Scriptura, ubiq; Deo cooperante, & comprobante veritatem sequentibus signis. Quia ergo D. Antonius erat summe conglutinus Deo, ideo non erat mirū, quod tam stupenda miracula patrare valeret. Quomodo enim ille non plenus Deo ubiq; extitit, cui in terris viventi Christus sub specie puerili voluit presentari, teste Truxillo. *Neg, etiam, inquit, Antonius propter tantam propter proximos occupationem, cessabat a meditatione & oratione: sed potius crebro colloquebatur cum Christo, adeo ut sepe ei apparuerit, & cum eo collocutus fuerit, in forma formosissimi cuiusdam pueri.* Sub forma pueri ostentatur Iesus D. Antonio, ut suum erga illum dulciorem affectum ostenderet. Quid ergo manus D. Antonij efficere non poterat, quæ Iesum Auctorem miraculorum gestabat.

Idem.

Christus sub specie pueri frequenter S. Antonio apparuit.

Deus suis sanctis limitatam potestatem confert.

Exodi 14.

Antiqui illi Herodes, dominationis suæ regiones sortiti, certis terminis clauderentur, ultra quos non licebat euagari. Daniel Babylonicæ fornacis incendium ita compressit, ita sepeliuit, ut flamma innocuo lapsu circa humeros, circa pedes ambulantis funderetur. Dan. 3. Elias ita cæli plagas in ius suum vendicavit, ut illius ad arbitrium modò cælum vernare, modò hyemare videretur. Moyses Erythræum mare ita subegit, ut cedentibus vtrinq; fluctibus, facilem sibi viam in ulteriorem ripam aperiret. Exodi 14. Saul tantum habuit in terram dominatum, ut vel è penitissimis illius visceribus Samuelem animam in apertam lucem euocaret. At verò Divus Antonius terræ, mari, cælo, igni dominatus, omnium imperium suo hausit imperio, omnium potestatem, sua potestate superavit. Causa est Catholici: quia illum Proregem suum totius mundi omnium nationum, gentium, populorum, Deus esse voluit. Colligo hoc manifestè ex Scriptura Sacra. Minatus olim Deus mundo per Prophetam Zachariam gravissima supplicia, & pœnas iustè pro peccatis, & sceleribus perpetratis promeritas, asseverabat se non parciturum, aut condonaturum peccatoribus inhabitantibus terram, & protinus recensens supplicia à se inferenda subiungit. Zachariae 11. Ego, inquit, non parcam ultra super habitantes terram, dicit Dominus; & pascam pecus occisionis, propter hoc o pauperes gregis. Quasi diceret: sed ego vestri causa, o pauperes; pascam pecus & oues occisioni dedicatas, ut vivant, & incolumes seruentur. Moxque in eodem loco concludit Deus. Et assumpsi mihi duas virgas, unam vocavi decorem, alteram vocavi funiculum, & pasci gregem. Et ubi obsecro ista duæ virgæ simul inveniri possunt, nisi in Religiosissimo Ordine D. Francisci, ubi floret virga insignis sanctitatis: quia cum suo Patre Francisco omnes, in cælestes Seraphinos transmutati, vitam non humanam, sed divinam prorsus agere videntur. Floret in hoc Sacro Ordine virga summe austeritatis: ubi enim frequentiores disciplinæ, ubi strictiora ieiunia, ubi frequentiores lucubrationes, quæ hic? dum omnes, ductu sui Patris Francisci, nimio Dei amoris immersi, die ac nocte in divinis Canticis, in cælestibus contemplationibus, ad Sacra altaria, ad divinisimum Eucharistiæ Sacramentum prostrati conspiciuntur. Floret in hoc Sacro Ordine virga eximie paupertatis, ut nisi divina providentia, velut alteri quondam Helix, & Paulo in cremona latitantibus, cibum suppeditaret, famem pro amore Iesu libenter pati, parati sint. Floret in hoc Sacro Ordine virga eminentissima doctrinæ, ubi quot inbulati lectores, tot Scoti subdiles, & Seraphici Doctores. Ex hoc religiosissimo Ordine quatuor virgas assumpserat Deus, ad pascendam universalem in toto mundo Ecclesiam, Nicolaum IV. Alexandrum V. Sixtum IV. Sixtum V. Ex hoc Religiosissimo Ordine assumpsit Deus columnas ultra 80. quibus suffulta Ecclesia firmius staret, quos inter Purpuratos Romæ Patres adnumeravit. Episcopos sine ordine, Scriptores in omni facultate celeberrimos, Alexandrum Alensem, Richardum, Ioan-

Zachariae

Ibidem

S. Francisci Religiosis ornamenta,

Ex Ordine Franciscanorum quatuor Summi Pontifices

Cardinales ultra octuaginta, & Episcopi sine numero

Scriptores omni facultate celeberrimi.

Ioachi Abbas.

Idem.

drum Alensem, Richardum, Ioan- nem Scotum, Aluarum Pelagium, Aureolum, Nicolaum Lyranum. Sic locum hunc Scriptura exponit Ioachim Abbas, relatus à Sancto Antonino Florentinorum Episcopo. Virgo, inquit, sunt ordines mendicantium, virga recta sanctitate, exiles & graciles austeritate, percutientes doctrina auctoritate. Et paulò infra. Funiculus, inquit, ordo minorum, quia funiculo manifestè cinguntur. His ergo duabus virgis, Religione D. Francisci, & funiculo D. Antonij, pascere Deus voluit Ecclesiam sanctam, populum Christianum, ut incolumes seruentur. Ergo divinisime Antoni, qui totius orbis clauum moderaris, Ecclesiæ Sanctæ Catholicæ ita prospice

eere velis, ut omnes Hereticorum insultus longè abicias, ut tuo dominatu, tanquam virgâ ferreâ castigati, aut pertinaciam deponant, aut in sua obstinatione amplius non procedant. Populi Christiani patrocinium ne dimittas: fac amplissima imperia Catholica, ne vnquam ruant, divini nominis gloria ne aboliscat, prius virtutis exempla ne vnquam dilabantur. Nostram verò Poloniam, in hisce gravissimis motibus agram foue, iacentem suscipe, depositam contolare, ad aliquem felicem statum erige deploratam, ut ipsa in te felicitatis suæ fastigium collocatum esse fateatur.

DIE NATIVITATIS S. IOANNIS BAPTISTÆ, CONCIO PRIMÆ.

Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. *Matthæi 11.*

S. Ioannes Christum emulatus est, in miraculosa conceptione, in natiuitate, in virtute, & in morte.

Bique virtus æmulum habet, sanctitas socium, perfectio imitorem. Et in cælo enim virtutum omnium fons atq; origo, inaccessa Deitatis maiestas, beatas illas Angelorum mentes potentes traxit, ut virtutem æmulati, Deo totis visceribus adhererent. Et in terris mortales omnes ita in ardua quævis niti voluit virtus, ut non prius quiescere velint, quam in alicuius artis aut scientiæ perfectione comparata sistere videantur. Quid inter Prothogenem & Apellem, celeberrimos Antiquitatis pictores, illam excitavit emulationem; ut cum omnino sibi ignoti essent, & in remotis à se orbis partibus degerent, in mutuam tamen cognitionis

& societatis necessitudinem venire cupierint. Sola certè perfectionis in arte pingendi præstantia? Hinc ferunt Historiæ, Prothogenem ingressum Apellis officinam, ut ipsum inuideret: eo non offenso, lineæ subtilissimæ ab Apelle formata, aliam, diuerso colore superinduxisse, & præcepisse domesticis Apellis, ut ei domum redeunti dicerent, ipsum quæri ab eo, qui hanc lineam suæ superimpofuit. Reuersus breui post domum Apelles, & lineam intuitus; ex vngue (ut aiunt) statim leonem cognouit, & Prothogenis artificium illud esse dixit. Moxq; accepto penicillo laudis æmulus, lineam quam formauerat Prothogenes, tenuiore, adhuc diuifit, non sine magno stupore astantium: cum supra omnem

Iiii

artem

artem videretur, posse aliam superimponi lineam, quam quæ à Prothogene ducta fuerat. Par quoque erat inter Deum & Antiquitatis Philosophos æmulatio: qui cum summè à Deo distarent, in eius tamen notitiam venire nitebantur. Sed quia incederant in absentiam Dei in orbem conuersantis, ducebant miro sapientiæ artificio lineam, effectus Dei representantem, ex qua notitiam eius venarentur. Placuit omnipotenti Deo hæc industria, & conatus sapientum. Rediit ille postmodum nouo

Incarnationis modo in patriam domum, scilicet; mundi istius machinam, & subtiliorem huic lineæ, quæ plenius Deum monstraret, superimposuit: personam scilicet verbi æterni, naturæ humanæ tanquam crassiori lineæ. Quam certè Dei & mundi æmulationem, adumbrabat certamen illud inter Zeuxim & Parrhasium, egregios pingendi magistros.

Plinius.

Vbi refert Plinius, Zeuxim depinxisse puellum cum calatho, vultu pleno, tam admirandâ subtilitate, vt ad vultus carpendas, deceptæ nimis similitudine aues conuolarint. Laudatum erat ab omnibus Zeuxis acumen: tum quod vultuum similitudo aues attraxerit; tum quod pueri effigiem tam artificiosè depinxisset, vt aues non absterruerit. Sed non defuit tantæ laudis æmulator Parrhasius, qui tabulæ rasæ velum obduxit, cui aduenienti, & tabulam deferenti, ait Zeuxis: *Velamen amoue, vt tandem quam pinxisti figuram videam.* Cui Parrhasius: *Victor, inquit, ego sum in certamine, mihi palma debetur: nam sicut tua imago decepit volucres, mea tibi artis peritissimo imposuit.* Vultu delicatissimam fuisse incarnatum Dei Filium, ad quam depascendam totus conuolabat mundus, quis inficiabitur? sed illusor est in racemo humanitatis eius, adeo; vt propter morum & virtutum similitudinem, defleceret ad B. Ioannem Baptistam, sciscitans ex eo: *Tunc es qui venturus es, an alium expectamus.* Verum vt hoc velamen amoueamus, natalem beatissimi præ-

Matt. 11.

cursoris Christi celebrantes, vt mens nostra auida laudum & virtutis eius satietur: certamen B. Ioannis Baptistæ cum Christo, & in supernaturali ac miraculosa conceptione, & in gaudio natiuitate, & in admirandâ puritate vitæ, prout Deus inspirauerit, diligenter considerabimus.

Triumphabat quondam Isaias, quod cum Dominus ab utero vocauerit in suum ministerium: *Dominus inquit, ab utero vocauit me.* Sed magis hodiè gloriari posset beatissimus

Isaia 49.

Christi præcursor, qui in sublimi illa mente Dei (omnium quæ sunt & erunt archetypo, & exemplari rerum æterno) præuisus, & in præcursorem nascituro Dei Filio in terris electus, ad sterilem matris uterum vocatus est, vt prodigioso conceptu suo, cum incarnato Dei Filio, intra virgineam latente adhuc viscera certaret. Certauit equidem feliciter, in admirationem totum orbem rapiens. Nam si obstupuit vniuersa coeli & terræ creatura, cum Christus Dominus Matre Virgine, naturâ mirante conceperetur. Attonita quoque, & in stuporem penitus versa Iudæa montana hæserunt, cum Zacharias & Elizabeth ætatis senectute grauidi, & procreandi liberos tempore florentissimo præterlapso, quando iam de suscipiendâ sobole ipsa etiam vota eos deficerent: repromissione donati sunt, & annuntiante Archangelo Gabriele, nasciturum Ioannem conceperunt. Ne timeas, inquit, Zacharia, ecce exaudita est deprecatio tua, & uxor tua Elizabeth concepit & pariet filium. Quis hinc non facillè intelligit, quod Ioannem Zachariæ iustitia magis orando genuerit; quam senectus Elizabeth procurando suscepit? Quis non agnoscat, quod Ioannem obsecratio potius creauerit, non voluntas? cum enim uteri viscera materni, senectute iam frigerent, & fessis corporis membra, omnem fecunditatis gratiam perdidissent, contra impossibilitatem corporis, contra sterilitatem viscerum, Zachariæ precibus Elizabeth uterus intumuit, & conce-

Lucæ 1.

cepit Ioannem, non naturâ; sed in Ioannem incentiuum amoris.

gratiâ. Certauit proinde beatissimus præcursor in suo conceptu, cum Christo Domino: vt quemadmodum Virginem Sanctissimam sine viro concipere, superueniente Spiritu S. impossibile non erat, asserente id Dei propheta: *Ecce Virgo concepit, & pariet filium.* Sic planè sterilem Elizabetham concipere impossibile non esset, diuinâ opitulante gratiâ, prædicente hoc ipsum eodem vate. *Hic mensis, inquit, sextus illi, quæ vocatur sterilis, quia non erit apud Deum impossibile omne verbum.*

Isaia 9.

Lucæ 1.

Quærent hinc Doctores, cur Beata Virgo conceptum in utero gestans Saluatorem, perrexerit in montana, vt grauidam inuideret Elizabetham, Causam humanitatis exhibendæ concedunt aliqui: cum enim Elizabeth cognata esset Sanctissimæ Genitrici, propterea inquit secesserat in montana, vt tanquam iunior seniori ministraret in partu. Sed diuino forsitan afflata spiritu, genuinam rationem ipsamet Elizabeth aperuit, aduenienti Dei Matri respondens: *Vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in utero meo.* Quasi diceret: agnouit præcursor tuum Dominum, in tuo quoque latente utero: ideoque non contentus iam suâ matre naturali, nouam sibi querit matrem, & de tua maternitate certat cum incorporato Christo. Vt quemadmodum ille tuus naturalis est Filius; sic Ioannes spiritualis fiat: dum mediante tuâ salutatione, tanquam diuinæ virtutis instrumento, in filium Dei adoptiuum regeneratur. Causa igitur Virginis in montana abeuntis fuit, Ioannis sanctificatio. Quod non sine diuino impulsu factum est: cum enim Christus Dominus diuinâ electione, prædestinatus esset in humani generis Saluatorem, in domum Zachariæ à matre duci voluit, vt Ioannem sanctificans, & a peccato originali liberans, possessionem muneris Saluatoris caperet. Et hoc erat Christo maximum

Mediante B. Virginis Salutatione S. Ioannes à peccato originali liberatus est.

Nam sicut Rex Assuerus maiori persecutus est amore ciuitatem Susan, quam reliquas suo subactas imperio; quia initium fuit regni, quod possidebat. Et sicut Rex David ardentissimè amabat ciuitatem Sion, per excellentiam vocans illam urbem suam, quod illa prima fuerit inter omnes ab eo expugnatas. Sic planè quia Ioannes Baptista fuit prima ciuitas, quam Christus Dominus adhuc in virgineo latens utero expugnauerat, & in quâ omnipotentem suam saluos faciendo ostendit virtutem, singulari amore illum persecutus est. Vnde velut torrens inundans cœlestibus charismatibus eum impleuit, iuxta illud sacri Euangelistæ: *Replebitur Spiritu Sancto adhuc in utero matris suæ.* Sed crediderim ego visitationis illius causam fuisse ex parte Christi Domini, similitudinem magnam atque singularem quandam sympathiâ, quæ inter Christum Dominum, & S. Ioannem reperiebatur. Siquidem experientia satis comprobatum est illud prouerbium: *similis similem querit.* Quid enim Achillis animum compulit ad quærendum Hectorem? Quid Prothogenem mouit, vt Apellem videnti desiderio summo arderet? Quid Platoni, Pythagoræ & Apollini efficaciter suavit, longissima conficere itinera, ad consulendum Architam, & Hiarcham, celebres Philosophos, quæ de re testis est luculentissimus D. Hieronymus, epistola ad Paulinū. Profecto nihil aliud; quam miram

Lucæ 1.

sympathia Achillis & Hectoris in militari; cum ambo essent belli gerendi peritissimi Duces. Prothogenis & Apellis in arte pingendi: quod non haberet Antiquitas, qui illis, penicillum subtilius moueret. Platonis demum & Architæ, in arcanis Philosophiæ percallendis: quod nemo esset, qui illis abdita scientiarum profundius scrutaretur. Futura quoque similitudo, & æmulatio inter Ioannem & Christum Dominum ab illo præcognita, causa extitit, ob quam latens adhuc in utero Virginis Saluator,

S. Hieron.

tor, Ioannem queritare & inuifere, voluerit.

Hanc autem similitudinem non vulgarem, sed eximiam inter hosce sacros infantes exstitisse, documenta Scripturæ sacræ manifestè comprobant. Vtriusq; enim aduentum vaticinia prophetarum prædixere? Christi quidem Domini Isaias dicens: *Parvulus natus est nobis, & Filius datus est nobis*. Sancti verò Ioannis Baptista, Malachias in hæc verba prorumpens:

Ecce, inquit, ego mitto Angelum meum, & preparabit viam ante faciem meam.

De Christo Domino, vnicum pectoris eius delictum Ioannes Euangelista dicit: *Misit Deus Filium suum*. De Ioanne Baptista pariter loquitur: *Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Ioannes*.

De Christo Domino ait Isaias: *Et requiescet super eum spiritus Domini*. De Sancto Ioanne Baptista idem, etiam canit Euangelicus præco: *Replebitur Spiritu S. adhuc, ex utero matris suæ*.

O mira beati præcursoris dignitas! magna fuit quondam felicitas Abraham, cum Deus in personam trium Angelorum ad illum descenderet. Non leuior & in Nodè cecidit fors, cum ei in sacris literis Dominus illud subscriberet. *Te, inquit, vidi iustum coram me ex omnibus gentibus*.

Dignum erat laude obsequium Moyfis, quod Domino præstabat, propter quod extollitur ab ipso Deo. *An non talis, ait, servus meus Moyfes, qui in omni domo mea fidelissimus est: ore enim ad os loquor ei*. Nec minus insignem diuinum vatem David, commendat Scriptura sacra, voce Dei loquens: *Inveni virum secundum cor meum*. Quin imò & recti Iob pia simplicitas, non postremum laudis elogium meruit; quando Deus tentatorem arguens, sic de illo locutus est: *Nunquid considerasti servum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, homo simplex ac rectus & timens Deum, & recedens à malo*.

Verum istorum omnium laudes, grandi intervallo antecellit laus hodierna, quæ eximio sponsi celestis amico, & testi fideli, Beatissimo Ioanni Baptista, ipso præcone Christo

IESV feliciter cessit, dum inter cætera eius præconia, illud maximum incarnatus Dei Filius superaddidit: *Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista*. Quasi diceret veritas incarnata. Præcellit hic solus cunctis, eminet vniuersis, transcendit Prophetas, supergreditur Patriarchas, & quisquis de muliere nascitur, inferior est illo. Sed mirabitur forsam quispiam, tantam Beato Ioanni à Christo concessam esse laudem.

Si enim nullius natiuitas superatur

ab eminentiâ S. Ioannis: Si inter natos mulierum nemo ipsi æquari potest? quomodo & ipso Salvatore maior non censebitur? Sed absit hæc opinio à cordibus Christianorum.

Ioannes enim natus est mulieris; Christus natus Virginis. Ille corruptibilis vteri finib; effusus est; iste vero impolluta vulva flore progenitus.

Atq; cum sola Virgo sit præstantior omni muliere, & ille qui solus de Virgine nasci dignatus est, maior est Ioanne Baptista. Hoc ipsamet veritas increata discussit, inquiens: *Qui autem minor est in regno cælorum, maior est illo*. Quasi diceret: sicut solus Dei Filius seipsum, vltra vilem naturæ humanæ abiectionem depressit,

cum homo fieri dignaretur. Sic quoque solus Beatissimi Ioannis Baptista dignitatem infinitis modis excedere potuit.

Sed non in sola conceptione, miraculosa; verum etiam in gaudio- sa natiuitate, Christum Dominum æmulatus est, S. Ioannes Baptista.

In Christi natiuitate Angelus in lætitiâ mundum prouocauit, inquiens: *Ecce euangelizo vobis gaudium magnum*. Et certè iusta erat tunc concipiendi gaudij occasio, tum propter desideratam pacem, toto orbe, Deo Homine in terras veniente, compositam. Ferunt enim Eutropius, Innocentius III. & S. Antonius, quod sub tempus natiuitatis Christi Domini, Romani quicquid terrarum suo parebat imperio, securâ & lætâ pace, frui animaduertentes; atque assiduis antea assueti bellis, tum quoq; celo-

S. Ioannes
Christo inferior,
quia de muliere
natus.

Matt. 17.

Eutropius.

Christus
sub Octa-
uiano Im-
peratore
natus.

rum iniurijs: insperatam pacem, & insolitam vniuersi imperij quietem admirantes, id totum Octauiani Imperatoris industriæ, atque prudentiæ, in imperio gerendo, attribuebant: atq; tanto grati beneficio, illum tantum Deum colere, & venerari decreuerant. Sed optimus Imperator, vel hoc solo inter omnes mortales fortunatissimus, sub quo imperante Deus Homo nasci voluit, votis illorum renuebat. Vrgentibus tamen; & importunè flagitantibus, ne se inhumanum præberet; Sibyllam eo tempore in reddendis oraculis nobilem, quid sibi faciendum esset, consuluit. Pollicita responsum Sibylla, cum intra Imperatoris ædes, tempore, quo Christus in lucem prodierat, moraretur: & quod Imperator quæsierat, attentè contemplari vellet: sublatis repente in cælum oculis, vidit propè Solem aureum circum, in cuius medio intuita quoque est pulcherrimam virginem, intra brachia fouentem infantulum. Tunc accersito Imperatore, prodigium illud, quod in cælo spectauerat, indicauit, & infantulum illum futurum omnino Dominum, cui Reges mundi parerent, Spiritu prophetico afflata edixit. Cuius vaticinium protinus vox de cælo subsecuta, intonuit: *Hæc est arcæ ali*. Vbi gauisus Imperator legibus cautum fecit, ut illum nemo posthac Dominum vocaret, siquidem iam, qui omnium verus esset Dominus, natus aderat. Felix certe licet Ethnicorum hominum lætitia, qui ad præsentiam Dei in terris nati, suum comprimere fastum sciebant. Qui vel hoc ipso modernis Christianis longè præferendi essent, quod licet hi templa sæpius ingressi, hunc infantulum, in gremio celestis arcæ, Sanctissimæ scilicet Deiparæ recumbentem aspiciant; non tamen prosterni ante eum, tanquam villissima mancipia apud suum Dominum, sed potius mente impudenter efferri, minime erubescunt. Quod si promptè & humiliter præstarent, dubio procul, pace & tranquillitate summâ in

Sibylla
Christum
futurum
omnium
Dominum
prædixit.

suo imperio, non secus, quam olim Romani, pacatis fruerentur animis.

Verum, & in hoc suum Saluatorem beatissimus præcursor æmulatus est. Et de illius enim natiuitate idem Archangelus Gabriel, futuram prædixerat lætitiâ, inquiens: *Multis in natiuitate eius gaudebunt*. Nec mirum: quod natiuitas S. Ioannis multorum animos gaudio perfudit: quia debuit præcursor & præuius Christi, aliquid simile habere natiuitati Domini Saluatoris sui. Ad Christi natiuitatem totus lætitiâ gestiebat orbis: ad præcursoris etiam natiuitatem multi in gaudia conspirarunt; quia multorum fore patratores miraculorum cognouerunt. Neq; mysterio caret, quod Sanctum Euangelium narrat: *Et diuulgata est fama hæc super omnia montana Iudeæ*. Quia scilicet non omnes, prophetiam beatissimi præcursoris de vero Messia susceperant: sed tantum in montanis habitantes, videlicet; altâ illâ & secretâ vocatione erecti.

Refert nobilis Author Strabo apud Valerium lib. 26. fol. 500. in Ægypto Serapis in templo, se vidisse statuam prodigiosam, quam Dux exercitus Menon in montis vertice collocauerat. Hæc statua stabat vultu ad montem verso: ut non prius die erumpente, & noctis profligante caliginem, per os illius tuos trajiceret radios Sol; quam in montis eos effunderet radices, atq; vicinis illucesceret gentibus. Insuper hæc statua, ita admirabili arte intus fuerat exstructa, ut calor solis vrens illam suis radijs, quoddam moueret musicum statuae inclusum visceribus instrumentum, quod velut suauissima tuba personabat. cum verò inferiorum incolæ regionum, solis ortum spectarent, tunc auroræ filium statuam illam appellabant: eò, quod auroræ vices agens, solis prænuuntiabat aduentum. Non aberraret profecto, quisquis eiusmodi statuam B. Ioannem Baptistam esse diceret. In duplici etenim tantum opere, prodigioso artificium admiratus est terrarum

Lucæ 1.

Lucæ 1.

Strabo.

Statua
prodigiosa.

rum orbis : scilicet ; cum Christus in Esus de Virgine gigneretur , & cum S. Ioannes de sterili femina procrearetur . Dum ille de adolescentula , iste iam defessa muliere nasceretur . Habet proinde non parum miraculi Præcursoris natiuitas . Nam si MARIA suspicimus , quod Virgo pepererit ; ita in Elizabeth miramur , quod ancilla procreauerit . Quod quidem factum illud mysterij continet , ut B. Ioannes , qui veteris testamenti , & Synagogæ Iudaicæ figuram gerebat , senis mulierculæ frigido sanguine nasceretur . Saluator autem , qui legem gratiæ portendebat , & regni cœlestis Euangelium mundo daturus erat , de feruentis iuenculæ flore progrediretur . Habet natiuitas S. Ioannis non parum gloriæ : nam fuit quasi nobilissima quædam statua , miro non naturæ ; sed gratiæ artificio fabricata , & in monte ad orientem collocata . Natus enim est B. Ioannes in montanis Iudææ , ut in tenebris perfidiæ errantes , lumine solis gratiæ perlustraret . In lætitiā hæc statua traxit omnes vicinos : quia solis æterni radij , quorum natus beatissimus præcursor plenus erat , suauissimum quendam in illo operabantur concentum . Quo audito , ita obstupere spectantium animi , ut dicerent : *Quis putas puer iste erit , quia manus Domini est cum illo* .

Lucæ 1.

Statua illa portentosa in Ægypto , solis ortum prænuntiabat : beatissimus præcursor ceu auroræ filius , aurei sideris solis iustitiæ , non est Phosphori domo ; sed est sinu Patris æterni progredientis ortum , in primo statim natali suo præcinebat . Cum illico apertum esset os patris eius Zachariæ , & lingua diuturno soluta silentio , loqueretur benedicens Deum . Etenim Zacharias , cum non facile cœlesti nuntio crederet , nasciturum sibi in senectute Filium , in poenam incredulitatis ab Angelo Gabriele , silentij taciturnitate multatus erat : diuq; mutus verborum dispendio , mentis secreta velauerat . Mox procedente in lucem Ioanne filio , cum

inter cognatos discordia esset , quo nomine vocari deberet infans , offeruntur Patri tabulæ , ut vocabulum eius , pro sui arbitrio ipse describeret ; & quod non poterat verbis , literis loqueretur . Tunc mirum in modum acceptis Zacharias pugillaribus , ut stylum figeret , linguam resoluit , atq; literas sermone præuenit , & natum sibi filium Ioannem nominandum , non testatus est ; sed voce difertâ locutus .

O magnum Christi præcursoris in ipsa natiuitate meritum ! vocem patri reddidit , sacerdoti eloquentiæ reparauit . Neq; mirum : quia natus Ioannes os patris sui , quod Angelus Gabriel alligauerat , resoluit . Siquidem tunc vox clamantis in deserto nata erat , idèq; amissam patri vocem restituit , ne à laude Dei sileret , verbi æterni præconem , cum gaudio sibi natum suscipiens . Non mirum inquam , quia os Zachariæ , quod Gabriel Archangelus obstruxerat , paruulus reserauit . Siquidem & ipse Angelus erat , attestante id de ipso Salvatore : *Ecce , inquit , mitto Angelum meum ante faciem tuam* . Proinde quod Angelus obstruxerat , natus quoque in corpore Angelus resoluit . Labia quæ incredulitas vinxerat . Fides in mundum prodians aperuit .

Malach. 3.

Respicite Catholi quanta vis lateat in nomine Ioannis , cuius nuncupatio reddidit muro vocem Patri , Populo sacerdotem . Non multo ante tempore fuit Zacharias tacens lingua , sterilis filio , priuatus officio . At ubi natus est Ioannes : Fit repente pater Propheta , & Pontifex . Loquela usum recipit , prolem vota suscipiunt , sacerdotem functio recognoscit . Et cuius obsecro tam prodigiosa beati præcursoris natiuitas , lingua hodiè silere permittet . Quoniam qui natalem Ioannis laudat , eloquiū meretur . Nonne pectoris nostri ipsum nomen Ioannis vrgebit secreta : quod in ipsa natiuitate , os patris sui , cœlestis facundiæ rore fecundauit . Nonne ipsa festiuitas præcursoris , silentij Christianorum resoluet arcana

ubi

ubi vox clamantis personat . Vox inquam clamantis , scilicet ut ad fidem consequendam , & pietatem instaurandam omnes incitet : ut aures obsecris sermonibus obturatas , penetret : Concutiat hodiè utinam resonantis huiusce vocis clamor corda maleuolorum , ad vitæ melioris renovationem . Prædicet nata vox desperantibus regnum , & resonans clamor iudicium impudicè viuentibus comminetur . Neq; enim solum natiuitatis suæ tempore clamauit Sanctus Ioannes ; quando Phariseis annuntians Saluatorem dixit . *Parate viam Domini , rectas facite semitas eius* . Sed ad hunc usq; diem inclamat nos omnes , & vocis suæ tonitruo deserta nostrorum concutit peccatorum , ut paremus viam .

Lucæ 3.

Verum mirabitur forsitan quispiam : quam viam Domini nos parare iubet beatissimus præcursor . Equidem non aggerem itineris , sed conscientia puritatem . Saluator enim noster non terrenam semitam carpit ; sed per secreta mentis incedit . Proinde quicquid in nobis est moribus asperum , crudelitate durum , conuersatione pollutum , hoc à beatissimo Præcursore iubemur mundare , componere , exæquare . Ut superueniens Dominus , non offendant in nobis quidpiam oculis suis indignum : sed potius inueniat viam ad cor hominis puritatem stratum , procliuem fide , eleemosynis eminentem . Talem beatissimus præcursor viam parabat suo Salvatore : per omnia planè aduenienti Christo , tramitem vitæ suæ componens , ac dirigens . Fuit enim ieiunus , humilis , parcus , & virgo . Has virtutes eius describens Euangelista ait : *Ipse autem Ioannes vestitus habebat de pilis camelorum , & zona pellicea circa lumbos eius ; esca satis exigua , scilicet ; locusta & mel syluestre* . Et quæ maior humilitas potuit esse in beatissimo Christi præcursore ; quam contemptis mollibus vestimentis , pillorum asperitate , tanquam duro cilicio vestiri . Quæ deuotior fides , quam præcinctum zonâ , paratum est

Matt. 3.

se semper ad omne obsequium seruitutis . Quæ præclarior abstinencia ; quam spretis vitæ huius delicijs , stridulis vesci locustis , ac melle syluestri .

Sed non vacabat mysterio beatissimi præcursoris tanta vitæ austeritas : Quid enim aliud vestimentum Ioannis asperitate camelorum contextum significabat ? nisi quod ipse Christus adueniens , vsurus esset indumento humani corporis ; quod asperitate peccatorum densatū erat . Quid zona pellicea aliud demonstrabat ? nisi hanc fragilem carnem nostram , quæ ante aduentum Christi dominabatur ad vitia ; post aduentum verò eius , restricta est ad virtutem . Ut quæ ante luxuriando dilatabatur ad pinguedinem , nunc abstinendo attenuaretur in pellem . Certauit proinde beatissimus præcursor in vitæ puritate cum suo Salvatore ; propter quam Angelus vocatus est à Christo , quia licet corpore terrenus esset ; mente tamen cœlestis , & omnino spiritualis fuit .

Æmulatus est deniq; Christum beatissimus præcursor , in sanguinis sui profusione . Nam sicut Christus Dominus pro hominibus liberè voluit mori ; sic beatissimus eius præcursor , voluntariè pro Salvatore vitam posuit : & qui in prophetia natus erat , in veritate peremptus est : & qui nascendo annuntiabat Saluatoris aduentum , moriendo condemnauit Herodis incestum . Neq; sanè deceuit Christi Prophetam ex hac vita aliter decedere . Cum enim vir sanctus & iustus , præter communem hominum natiuitatem , ex repromissione generatus esset , hoc quoq; de Deo potuit mereri , ne communicum cæteris de sæculo , morte discederet . Sed ut corpus quod Domino donante susceperat ; Dominum quoq; confitendo deponeret .

Verum quid causæ est , quod tempore conuiuij , Christi Præcurso-rem psalteria interfecerit ? caput eius diabolico suatu , & impio matris suggestu , in disco sibi postulans afferri . Forsan quia luxuria semper est inimi-

ca iu-

Asperum
S. Ioannis
indumen-
tum figu-
rabat car-
nem hu-
manam
à Dei Fi-
lio assu-
meadam.

S. Ioannis
quanta
virtus.

ea iustitiæ: & iniquitas sine cessatio-
ne persequitur veritatem. Idcirco
quoniam beatissimus Christi Præcur-
sor ad illicitas voluptates præclude-
bat viam impudicæ feminae: & ini-
quitati iustitiam, vitio veritatem op-
ponebat: aliter malitia feminae sa-
tari non potuit, quam sanguine in-
nocentis Prophetæ. O quam multi
his temporibus eiusmodi reperiun-
tur, quibus cum veritas Dei prædica-
torum sit nimium grauis: & doctri-
nam Christi spernunt, & sanam do-
ctrinam contemnunt, & omnem
conducentem saluti admonitionem
penitus respuunt. Vt tantummodò
impuræ libidini commodius vacare
possint. Aliam tamen ego reperio
causam, cur psalteria illa Herodis, ne-
cem Christi Prophetæ affectauerit,
sub tempus conuiuij. Nam clarum
est feminas nimium delectari canti-
bus: beatissimus Christi Præcursor,
vox erat viua suauissimè cantans:
attestante id Euangelista: *Cantauimus*, inquit, *vobis & non saltastis*. Can-
tum proinde hunc appetijt impudica
psalteria, quem quia beatissimus Præ-
cursor melius edere non potuit, nisi
moriendo tanquam mundissimus
Cygnus, mortem eius appetijt, ut
dulci recrearetur cantilenâ. Sed vi-
dete quomodo seducta est diaboli
suggestione, omnis origo iniquitatis
scelestæ femina. Beatissimus enim
Christi Præcursor, Deum; non mun-
dum canebat. Ideoq; fidem & vitæ
puritatem ab illo debuerat affectare
ipurissima mulier. Præcursor bea-
tissimus penitentiam, non lasciuia
canebat: ideoq; vitam frenare, non
affectus in vitia laxare debuerat. Can-
tus est delicatissimus beatus Ioannes,
qui in prima statim natiuitate, voce
suâ plurimos ad gaudia compulit.
Vt nunc & nunc felici morte marty-
rij dormiens ad iucunditatem Chri-
stianorum animos excitet, ut con-
scientiæ potius nitore; quam malè
viuendi face, plissimis Deo & Eccle-
siæ; quam impuris mundi & inferni
cantilenis velint recreari. Et cur
nò alio mortis genere; quam auulso-

ne capitis recreari voluit scelestæ mu-
lier, infernalis Megera, Stygis & Plu-
tonis adultera? Causam hanc esse
opinor, quod impudica illa Herodis
psalteria, Synagogæ Iudaicæ figuram
gesserit; Ioannes verò Messia aduen-
tum prænuntiabat. Caput igitur Io-
annis petijt, ut illo à Iudæa separato
per quod Saluator in notitiam mun-
di venire voluit, & ipse Christus à Iu-
dæis legis cultoribus separaretur.
Remansit enim illis sine Salvatore
lex exanimis & truncata. Nam ex eo
tempore Iudæi diuina non sapiunt,
ex quo sine capite Ioannis esse cape-
runt. Hoc ipsemet beatissimus præ-
cursor spiritu prophetico prædixit
inquiens: *illum oportet crescere, me au-*
tem minui. Creuit enim Christus in
cruce exaltatus, diminutus autem est
Ioannes capite plexus. Hinc Venera-
bilis Beda, ingeniosâ vtens allegoriâ,
dicit: non vacat mysterio Ioannis
natiuitas, quæ cum dies decrescere,
Domini autem, quando crescere in-
cipiunt, facta memoratur. Nam bea-
tus Ioannes, sicut Ecclesia tradit na-
tus est, octauo calendas Iulias, Do-
minus autem calendas Ianuarias. Vt
scilicet Christus cum reuertente ad
homines sole reuerteretur & cresce-
ret; Ioannes verò ut eum declinan-
te ad occasum, abiret & minueretur.
Creuit quippè Dominus, quia per
totum orbem, quod Deus esset, in-
tonuit: Decreuit Beatus Ioannes,
quia qui Christus existimabatur;
quod non Christus, sed præco Chri-
sti esset, aperuit.

En ergo præcursoris cum Salua-
tore æmulationem vobis proposui.
Æmulatus est Beatus Ioannes Chri-
stum in miraculosa conceptione;
quia de sterilibus natus parentibus.
In natiuitate: quia multi in natiui-
tate eius gauisi sunt: In virtute &
morte: quia austeram vitam gessit.
Et vos æmulemini Christi præco-
nem, ut per gratiam Deus in vestris
animis conceptus inhabitet. Vt con-
scientia à delictis purificata, ex Dei
præsentia iucunditatem habeat, ut
deniq; voluptates austeritas mode-
retur.

retur. Et ne Christus à nobis sepa-
retur, caput beatissimi præcursoris,
quod indurata malitia amputauit,
debitâ veneratione amplectamur.

E O D E M D I E CONCIO SECVNDA.

Ipse præibit ante illum. *Lucæ I.*

*S. Ioannes meruit in præcursorem
Christi eligi ob magnanimitatem,
suauitatem dicendi, &
humilitatem.*

QVod post Sacrosanctum Domi-
ni nostri Saluatoris diem nata-
lem, & Augustissimæ cœlorum Re-
ginæ ortum, nemini vsquàm morta-
lium concessum fuisse legimus: Hoc
in Christi præcursoris B. Ioannis Ba-
ptistæ solemnitate, & agnoscimus,
& veneramur. Nullius enim homi-
num natiuitatem, in Ecclesia Christi
legimus celebrari; quam tamen in
Beati Ioannis Baptistæ desideratissi-
mo ortu, vniuersus orbis sanctâ colit
veneratione. In alijs quidem Sanctis,
& electis Dei, illum diem celebra-
mus, quo eos post consummationem
laborum, & deuictum triumphatum-
que mundum, in illam felicissimam
& interminatam æternitatem præ-
sens hæc vita parturiuit. In alijs con-
summata vltimi diei merita recolimus.
In Sancto autem Ioanne Bapti-
sta, etiam primam natalis diem, &
ipsa eius initia consecramus. Mouet
dubium hoc D. Augustinus Serm. 23.

& August.

Vbi sciscitatur, quare po-
tius natalem, quo Beatus Ioannes
Baptista ex vtero Sanctæ Elizabeth
egressus, mundi istius lucem aspexit,
in Ecclesia sancta celebramus; quam
cuiuslibet Apostoli, aut Martyris,
aut Prophetæ, aut Patriarchæ. Vbi
quæstionem hanc satis argutam, in
hunc modum resoluit S. Doctor.
Quantum, inquit, *mibi videtur, quan-*
tum mearum virium mediocritati occur-
rit, causa hæc est: quia ceteri Sancti per
etatis accessum, ad annos capiores ad-

ducti, in discipulatum assumpti fuerunt:
quorum postea fides Domino adbasit, sed
nullius illorum natiuitas Christo milita-
uit. Recordemur enim & Prophetas; re-
colamus Patriarchas. Nonne isti omnes
nati sunt homines? nec aliter, quam eta-
tis accessu pleni Spiritu Sancto, postea
Christum prophetauerunt. Beatus verò
Ioannes Baptista, quia ipsa sua natiuitate
statim Christo militauit: quando conce-
ptum in vtero Virginis Deum Hominem,
maternis adhuc clausum visceribus exul-
tans salutauit: meruit hoc, ut ipsa eius
natiuitas sancta haberetur in Dei Eccle-
sia. Hoc certe Angelus Zachariæ
nuntians natiuitatem S. Ioannis ex-
primere voluit, quando illum allo-
curus est. Elizabeth, inquit, pariet ti-
bi filium: Quasi diceret: Filium tibi
pariet talem, qui ipsa statim natiui-
tate suâ Saluatoris aduentum præ-
nuntiabit, ne eum velut subito in-
speratum mundus ignoret. Mouent
hic dubium Doctores, quare Ange-
lus solam Ioannis natiuitatem Zacha-
riæ prædixerit; non verò conceptio-
nem. Cum tamen idem Angelus
cœlorum Reginæ, quod Verbi æter-
ni futura esset parens; vtrumque, &
conceptum, & ortum prædixerit? Ecce,
inquit, concipies, & paries filium.
Sed ad hanc dubitationem respon-
det acutissimè Innocentius III. Sum-
mus Pontifex inquiens: Ioannis non
conceptum dicit; sed ortum, Iesu verò præ-
dixit ortum pariter & conceptum: Quia
Ioannes fuit conceptus in culpa; Christus
verò sine culpa: vterq; verò natus est in
gratiâ. Natiuitatem igitur solam
prædixit Angelus, ut illam Sancta Ec-
clesia omni cultu veneraretur: quo-
niam in eâ Beatus Ioannes, subli-
mem Christi præcursoris præroga-
tivam obrinuit: quam an pro di-
gnitate gesserit, paucis contempla-
bimur.

Tria potissimum in ijs, qui an-
te mundi Principes virgam curulem
gestare solent, requirit Politicus. Im-
primis magnanimitatem. Nam Re-
gum pupilla grauitatem amat, & le-
uitatem execratur. Aternus pariter
Rex Regum. & Dominus dominan-
tium,

Cur sub
tempus
conuiuij
S. Ioannes
interfectus.

Matth. II.

Lucæ I.
n. 13.

Ibid. n. 37.

Innocen-
tius Papa.

Kkk

tium, Christus Iesus, ut dignum in terris haberet sui præcursores, qui auream veritatis & prophetiæ virgam portans, latentem in Christi humanitate Verbi æterni regiam maiestatem, terreno orbi monstraret: digito illum ostendens: *Hic est, qui post me venit, cuius non sum dignus corrigiam calceamenti solvere.* Quæsiuit ergo incarnata sapientia, ad tam sublimem munus virum, in quo esset vera magnanimitas. Solumq; tantæ perfectionis adinuenit Ioannem Baptistam: cui inter filios mortalium soli, testimonium magnanimitatis subscribit Angelus inquiens: *Hic erit magnus coram Domino.* Quæ certè magnanimitas, non corporalis; sed spiritualis: non opinionis; sed virtutis esse debet. Mortalium enim duntaxat oculos, hæc misera vanitas seduxit, & fascinauit, ut neminem putent magnanimum: nisi aut illustri prosapia ortum, aut corporis mole præcellentem, aut certè ambitione & fastu tumidum. Sed hæc magnanimitas, rectius pusillanimitas esset dicenda. Nam & lepus cordis magnitudine cætera animantia antecedit; vilissimum tamen animal reputatur, quod & folij volantis sonitum procul fugiat: Sic & homo, in quo non virtutes; sed vitia præsumptionem augent; quasi pulvis imundus in oculis Dei habetur. teste D. Cyrillo Alexandrino lib. 12. in Leviticum. *Peccatum, inquit, hominem paruum facit, & exiguum: virtus eminentem præstat & magnum: sicut enim agritudo ex le & exiguum facit corpus hominis; Sanitas verò latum reddit & validum. Ita & animam agritudo peccati humilem facit & parvam; sanitas verò interioris hominis, & virtutis opera, magnam faciunt eam & eminentem, & quanto magis in virtutibus crescit; tanto proceriorem reddit magnitudinem suam.* Quod ipsum etiam docuit antiquissimus Ecclesiæ Doctor Origenes tom. 12. in Leviticum. Solâ proinde virtute, Beatus Ioannes Baptista fuit magnificatus apud Deum, apud quem nemo dicitur magnus, nisi qui

& iustitiâ, & sanctitate magnus est. unde S. Ambrosius super Lucam c. 1. sic de illo scribit: *Magnus, inquit, fuit coram Domino, non virtute corporis, sed animi magnitudine; quia paruulus in saeculo, magnus in spiritu est.* Vbi statim distinguit duas ætates, seu magnitudines, aliam corporis, aliam animi: & illam quidem apud homines; hanc verò apud Deum numerari. Igitur qui apud Deum magnus est, probitate & sanctitate magnus est. Hypocritæ verò, ut notat ibidem Theophylactus, licet coram hominibus magni videantur; non tamen coram Deo, quia verâ animi magnitudine destituuntur. S. verò Ioannes verè spiritualiter fuit magnus. Quia Angelico testimonio approbante, Deo talis videbatur. Magnus profectò S. Ioannes, quia adhuc in vtero materno veram suam magnanimitatem testatus est: quando intra maternam aluum, ad præsentiam cælorum Regina, Christum in vtero gestantis subsiliit. Quos certè saltus, sacri expositores, volunt fuisse indicia notitiæ Regis cælo in terram venientis. Verum videretur mihi infantulus iste, non tantum Regem regum in vtero virginæ demonstrasse, sed etiam peculiare, quidpiam voluisse significare, quando Saluatoris sui certior factus, inter maternorum claustra viscerum saltibus lustr. Nam S. Chrysostomus in explicationem huius verbi: *Exultauit*, sic scribit. *Exultando, inquit, tanquam iniustam quætiebat matricem, in claustra nature insultabat calcibus, & clausis labijs, vociferabatur figuris, talia matri dicens: iniuste facis o mater, quæ tardas Prophetam, gestas in vtero Præcursores Christi regis, Martyrem stringis.* Quod etiam Metaphrastes apud Surium 24. Iunij. recenset. Ut enim aues caueis inclusa, & angusti carceris impatientes, omnia pertentant, si quâ fortè in liberum euadere aërem contingat. Ita B. Ioannes, quod vltus linguæ negabat, id nihil intentatum relinquens, toto corporis gestu, & subsultatione satis indicabat; quàm in-

S. Ambrosius

Theophylactus

S. Chrysostomus

Metaphrastes

uitus illis materni corporis circumseriberetur angustiis: & quàm vehementer ad præeundum suo Regi in lucem prodire cuperet. Sed quomodo obsecro S. Chrysostomus asserit B. Ioannem matrem suam tunc exultando admonuisse, quasi illum Martyrem stringeret. Unde enim nasci potuit Martyrum Ioannis? Quis carnifex mortem illi intra vterum maternum parare & adiuuere potuisset? Quis tyrannus in nondum natum læuaret? Verum non est opus tyranno, non est opus sicario ad Martyrij palmam obtinendam: ipsa enim vicinitas boni propinqui, & non pro placito obrenti, omnem tormentorum vim excedit. Proinde verè potius illis salubris B. Ioannes hoc significare matris suæ voluit, *Martyrem stringis.* Nam ad manum habere Deum, nec illo frui pro voto posse, hoc est esse Martyrem, & graue aliquid pati. Cum non possit dari crudelius tormentum; quàm habere bonum coram se, illo tamen non posse gaudere. Unde in vtero adhuc B. Ioannes magnus erat, quia diuinus conspectus, qui tunc de throno virginæ illum intuebatur, singularia illi conferebat virtutum omnium incrementa. Hanc enim vim habet diuinus oculus, ut crescere faciat, quos intuetur, iuxta illud Scripturæ sacre: *Respiciam vos & crescere faciam.* Vbi Origenes homil. 16. sic discurret: *Tanquam si Sol, inquit, respiciat segetem, & afferat fructus: quàm vtiq; si non respexisset, infertuosam mansisset; ita Deus segetem cordis nostri respiciens, & radijs nos verbi sui illuminans, auget nos, & multiplicat: ut vltra iam non simus paruuli; sed magni efficiamur, sicut magnus factus est Sanctus Ioannes.*

Leuit. 26. n. 9.

Origenes

Alterum est, quod in eo qui ad virgam curulem, ante Reges portandam assumitur, requirunt politici: scilicet; eloquentia. Quia cum Regum maiestas propter seruandam auctoritatem, responsa dare, aut palam subditos alloqui non solet, suis præcursoribus, quasi vocibus instrumen-

talibus, & labijs vti consueverunt. Christus Dominus pariter propter regalem eminentiam, ut primum in mundi istius throno resedit, viles creaturas, & subiectos sibi populos, ne diminutionem pateretur diuina auctoritas, ut alloqueretur, haud decebat. Quæsiuit proinde sibi eloquentem præcursores, quem inter omnes mortalitatis filios, solum Ioannem Baptistam adinuenit. *Ego, inquit, vox clamantis in deserto.* Ad perfectam eloquentiam duo principalia requirunt oratores: suauitatem, ut alliciat: & vehementiam, ut permoueat. In S. Ioanne Baptista talentum hoc vtrumq; repertum est. Fuit enim in illo summa vehementia: quia erat *lucerna ardens*: id est; Spiritus S. igne succensus, ut mundo ignorantie nocte possesso, lumen salutis ostenderet, & quasi inter densissimas delictorum tenebras, splendidissimum iustitiæ solem, lucis suæ radio demonstraret. Fuit in illo suauitas, quia licet in deserto clamabat, multos tamen trahebat ad se. *Ego, inquit, vox clamantis in deserto*: hoc est, in gentiliū populo. Vacua enim timore Dei pectora, & Spiritu S. carentia, deserto squallentis eremi comparantur. Desertis profectò erat hic mundus ab omni cultura fidei, & Dei timoris, atq; peccatorum spinis obsitus, iqualebat tanquam ager incultus, & nullam penitus bonorum operum fecunditatem attulerat, nullum imbrem gratiæ spiritualis acceperat. Missus est B. Ioannes, qui eum per propheticam annuntiationem prædicando, penitentiam, quasi rudem campum proscinderet, fecundaret, & excoleret, diuini verbi seminibus impleteret, & ad maturam frugem, id est; ad regenerationis gratiam præpararet. Præmissus est igitur ante Iesum Christum Beatus Ioannes, quasi testamentum vetus ante nouum: ut dies diei eructaret verbum, & sacramentorum obscura profunditas euidentioribus nouæ doctrinæ mysterijs reuelaretur. Præmissa est lucerna ante solem: seruus

Ioan. 1.

Ioan. 7.

Ibidem 2.

ante Dominum : amicus ante spon-
sum : praeo ante Iudicem : vox an-
te verbum. Et ideo de se ipso dixit.
Christi Praecursor. *Ego vox clamantis.*
Quid est, quod B. Ioannes vocem se
esse dixerit? nisi quia verbi annuntia-
tor incarnati, & praedicator erat.

Discrimen
verbi &
vocis.

Hinc iam sollicitè inquiramus,
quid inter verbum & vocem intersit?
Scriptura sacra verbum esse defi-
niunt, quod intra animi silentium
mente concipimus : verbum in qua
definiunt esse ipsam cogitationem,
quae intra conscientiae secreta retine-
tur. Vocem verò dicunt esse, per
quam verbum profertur in medium.
Vox inquit Philosophi sonus est,
index cogitationis; verbum verò co-
gitatio ipsa. Sicut ergo quando ver-
bum mente concipimus, necessaria
est vox, quasi quoddam vehiculum
verbi : & quamvis verbum ipsum
per oris sonum ad alium transfera-
mus; tamen illud integrum etiam
intra nos, id est clausum à loquente
transfertur, ut in sua sede teneatur.
Ita etiam omnipotens Pater, nobis
innotescere volens, sapientiam &
verbum illud, quod in principio erat
Deus apud Deum : B. Ioannem Ba-
ptistam quasi vocem, per quam ad
nos verbum suum proferret, assump-
sit. Quod quidem verbum de illa
sede coelesti ita ad nos descendit, ut
in sinu, id est in profundo paterni
pectoris integrum permaneret : ter-
rena visitans, & coelestia simul non
relinquens. Magna proinde laus est
B. Ioannis, summa gloria, quod
ipsiusmet verbi aeterni, quasi os & la-
bium factus fuerit. Percontetur hic
curiosè Christianus, quid sit causa,
quod B. Ioannes Baptista, omnes
honorificos titulos reiecerit, & abi-
tauerit? illum solum prae omnibus
amplectens *Ego vox clamantis.* Ratio-
nem crediderim esse hanc : ut neq;
sacerdotis dignitas, neq; prophetalis
auctoritas, neq; Angelica sanctitas,
in eo tantoperè attenderetur. Sed
hoc vnum, quod esset Dei vox. Ra-
tus eam tantum ratioem sufficere ut
eius verbis fides, eius imperijs obe-

dientia ab omnibus praestaretur. Vnde rectè monet Tertullianus lib. de
penitentia cap. 4. in diuino praece-
pto, non tam bonitatem, aut utilita-
tem, aut honestatem spectandam es-
se; quam, quod diuinum sit, seu ab
ipso Deo imponatur. quasi diceret :
non propterea aliquid tenendum est
firma fide, quia bonum, honestum,
aut utile, sed quia ab ipso Deo ad ob-
seruandum impositum est. *Audaciam*
inquit, *existimo de bono diuini praecepti*
disputare : neq; enim quia bonum est, id
circò auscultare debemus; sed quia Deus
praecepit. Ad exhibitionem obsequij prior
est maiestas diuinae potestatis, prior est au-
thoritas imperantis; quam utilitas ser-
uientis.

Tertullianus

Idem

In B. ergo Ioanne sola vox cla-
mantis principatum tenet : quia est
diuinum quid, hoc est; ipsiusmet in-
carnatae diuinitatis evidens testimo-
nium. Hinc perfectus Christianus
non fastuosos titulos, non superbos
honores appetere deberet; sed hanc
solum prerogatiuam, ut possit esse
vox clamantis. Hoc est; ut voce Dei
loquatur, non blanda, & aures tan-
tum humanas demulcentia, sed vera,
& quae errantem intellectum perficiat.
Nam loqui ad palatum homi-
nis adulando; non autem ad men-
tem Dei aedificando, carnalis homi-
nis indubitatum est signum : quem
admodum S. Paulus suis Corinthijs
exprobat. *Adhuc, inquit, carnales*
estis. Et vnde quæso tam vehemens
censura? subdit statim Apostolus :
Cum enim sit inter vos zelus, & contentio,
nonne carnales estis, & secundum homi-
nem ambulatis. Et quis fuit iste zelus
& contentio? ut tantam posset Co-
rinthijs inurere notam Gentium Do-
ctor. Respondet statim ad hanc ta-
citam instantiam Apostolus : *Cum*
enim quis dicat, Ego quidem sum Paulus;
alium autem, Ego Apollo : nonne homines
estis? Quid igitur est Apollo, quid verè
Paulus, ministri eius, cui credidistis. Qua-
si diceret : obedientes quidem estis
ô Corinthij, sed cui? Paulo, & Apo-
lo; non autem Deo. obedientia ve-
rò, quae non Deo propter eius boni-
tatem;

1. Cor. 3.
11. 22.

Ibidem

tatem; sed homini propter eius præ-
stantiam exhibetur, carnalis est, non
spiritualis. Hoc vitio passim laborat
humana mortalitas. Credunt pluri-
mi quæ præcipit Sancta Ecclesia, ad-
herent Euangelicis Doctoribus; ve-
rùm propter quid? Quia sapientes,
quia boni, quia dotibus insignes. Sed
non est hoc fidelem Dei seruum esse,
at potius amicum hominis carna-
lem : quia talis homo non obtempe-
rat Deo propter amorem eius; sed
potius ut amico morigeratur. Cum
tamen neq; D. Paulo, si descenderet
ad euangelizandum, obedi-
endum & credendum esset ut Paulo;
sed ut Apostolo vicem Dei gerenti.
Quod ingeniosè docuit D. Chryso-
stomus homil. 2. in Epistolam 2. ad
Timot. ubi monens, ne quis suo Præ-
lato tanquam homini obediat, sic
dicit : *Plus aliquid dicam, ne Paulo qui-*
dem obedire oportet, si quid dixerit præ-
ceptum, si quid humanum; sed Apostolo
circumferenti in se Christum loquentem.
Zelant passim homines, sed quia id
non faciunt ex amore diuini hono-
ris; verùm potius ut Magnatibus, &
Potentibus huius sæculi compla-
ceant, ideo zelus illorum vertitur in
vitium. Sanctus ergo Ioannes, ut il-
li de vero Messia annuntianti, non
tanquam homini crederet mundus;
sed tanquam instrumento Verbi æteri-
ni, vocem clamantis se appellauit,
ut cum mundus voci diuinæ in omni-
bus assentiat, etiam voci prophe-
tæ S. Ioannis indubitanter adhære-
ret : propterea quod hæc vox diui-
num quid esset.

Chryso.

Tertium in eo, qui virgam cu-
rulem gestat, requisitum ponit Poli-
ticus, iactantiæ contemptum. Ne
scilicet in magnis honoribus consti-
tutus, aut seipsum ultra humanæ
conditionis sortem efferat; aut cer-
tè leuem offensam ultra, quam par
est, vindicet. Quia vir verè magna-
nimus talis esse debet, ut quæ illi fre-
quenter non ad palatum cedunt, ea
quasi non videat. Hinc apud Ægy-
ptios, in virga curuli oculus perspicaci-
ssimè videns erat infixus, cui in-

scriptum symbolum : *Futura & præ-*
sentia cerno. Per quod futurus Mar-
schalcus admonebatur, ut non tan-
tùm omnia patriæ imminencia peri-
cula, velut in speculo quodam pro-
spiceret : sed etiam memor præsen-
tium, quod sit homo mortalis, & fu-
turatorum : quod Deo, non ut potens,
sed ut vilissimus pulvis, sit de omni-
bus suis factis responsurus, ut non sit
procliuus ad alios contemnendos,
aut certè ad iniurias vlciscendas. Si-
militer Palestinus princeps, virgam
curulem cuidam suo præcursori tra-
diturus, prius ipsi lemma illud inscri-
bicurauit : *INQUIETA QUÆQUE COM-*
pono. Significans optimi Regum,
præcursoris munus proprium esse,
omnes discordias, & seditiones in
regno componere; ita tamen, ut in-
nocentia vim non patiatur : aut
seueritas mensuram ne excedat. Et
reuera, iactantiam homini ad hono-
res ascendentis, esse summè nociuam,
exemplo suo satis comprobauit
Christus Dominus. qui ab omni iac-
tantiæ specie tantum abfuit; ut sæ-
pè suam potentiam, & sapientiam,
atque sanctitatem, non modò non
ostentauerit, sed consultò occulta-
uerit, occultauit enim imprimis Re-
demptor noster in terras veniens
suam potentiam. Ut obseruat D. Bo-
nauentura Serm. 3. in natali Domi-
ni. ubi dicit, Christum Dominum
ideo nocte voluisse nasci, ut se melius
occultaret. *Nocte, inquit, voluit nasci,*
ubi sunt qui tam impudenter ostentare ge-
stunt semetipsos. Depræcatus est ali-

quando Christum Dominum, vnus
de turba pro filio dæmoniaco, di-
cens : *Si quid potes adiuua nos.* Cui
Dominus respondit : *Si potes credere,*
omnia possibilia sunt credenti. At cur
non dixit, omnia possibilia sunt mi-
hi imperanti; sed tibi credenti. Sci-
licet ut potentiam expellendi dæmo-
nes, non sibi arroganter assumere,
sed alteri tribuere humiliter videre-
tur. Cum nihilominus instaret pa-
ter pro salute filij, magnisq; clamo-
ribus frequentem populum ad spe-
ctaculum euocaret : dicit Euange-
lista :

S. Bonau.

Marci 9.
24.

Kkkk 3

Ibidem n. 25. *Ista: Cum videret ergo concurrentem turbam, comminatus est Spiritui immundo, & exiit ab eo. Quasi diceret: populo concurrenti Dominus praevenit, & antequam plures spectatores confluerent, puerum sanavit. At cur paulisper non expectavit populum conuolare incipientem, plures suae potentiae testes habiturus? Respondet optimè Theophylactus in catena aurea: Nolebat eum, inquit, coram turba curare, ut ostentationem fugere doceret.*

Theophyl. *Sistitur iterum Christo surdus & mutus, ut ab eo sanitati restitueretur. Quid verò Dominus? Apprehendens eum, inquit sacer textus, de turba eorum, misit digitos suos in auriculas eius. At cur non in media turba miraculum patrauit? rectè etiam Divus Chrysostomus in catenâ aureâ respondet. Scorsum, inquit, à turba oblatus surdus & mutus apprehendit, ut divina miracula non faceret manifestè, instruens nos vanam gloriam ejcere, & tumorem. Nihil enim est ex quo aliquis sic miracula operetur, sicut si humilitatem colat, ac modestiam sequatur. Iam verò suam sapientia quis humilius; quam Christus Dominus abscondit? Prodiit S. Ioannes à deserto, atq; suam praedicationem ab illis verbis exorsus est: Poenitentiam agite: appropinquavit enim regnum caelorum. Prodiit paulò post & Christus Dominus, & similiter ab iisdem verbis suam praedicationem auspicatus est: Poenitentiam agite: appropinquavit enim regnum caelorum. Quid hoc est disertissime oratorum? Num certè tibi defunt noua rerum argumenta, quibus homines ad pietatem exhorteris? Num forsan ignoras reprehensos fuisse à patre tuo illos Prophetas, qui alienis verbis suum negotium expediebant. Qui furantur, inquit, verba mea unusquisq; à primo suo. Quid ergo eandem Domine mundo intonas cantilenam, quam vox illa clamantis in deserto paulò ante insonuerat. Optimè mihi ad hanc difficultatem respondisse videtur subeilis Caietanus. Aduerte, inquit, quòd Iesus ab eadem*

A materia inchoat praedicationem suam à qua inceperat Ioannes ad exemplum nostrum; ut non dedignemur inchoata ab alijs etiam minoribus bona, prosequi. Considerate hic altius vento sapientes chamoeleontes, eximiam Christi Domini modestiam? Qui cum posset novos suae sapientiae fontes aperire; maluit tamen veteres insectari: & cum posset propriâ fulminare eloquentiâ; maluit tamen alienâ quodammodo balbutire. Nostrum planè in exemplum, noluit Christus Dominus mundo se ostendere Ioanne Baptista doctiorem: sed voluit, tanquam discipulus, eius doctrinam consecrari. Ne homines ab hominibus discere, & ex eorum eruditione proficere erubescant. Torquet multorum ingenia illa Christi Domini de extremo iudicio sententia: De die, inquit, illo vel hora nemo scit, neq; angeli in caelo, neq; filius, nisi Pater. Quo enim pacto potest diem ultimum ignorare ille, in quo sunt omnes sapientiae, & scientiae thesauri absconditi.

Marci 13. *Coloss. 3. n. 2. Quo modo Christus diem iudicii nesciat*

Vbi literalis quidem sensus huius loci est, ignorare Christum iudicii diem, quatenus hominem: ita ut ista reduplicatio quatenus, non fiat ad naturam humanam: reuera enim etiam humana Christi natura, omnia futura, proinde & diem iudicii aperitissimè cognoscit. Sed ad causam cognitionis: ita ut humana natura non fuerit illi ratio cognoscendi, quod est verissimum. At cur obsecro Christus Dominus tam reconditos inquirebat sensus, ut illam posset ignorantiam simulare? qui si planius & clariùs fuisset locutus, non potuisset non statim suam sapientiam aperire. Theophylus Patriarcha Antiochenus lib. 1. Allegoriarum in Evangelia in to. 1. bibliot. propterea ita factum credit, ut humana sciendi curiositas à Christo praescinderetur. Diem, inquit, & horam Deus se tantum scire, non hominem voluit: & ideo nec Filium dixit scire, ut improbitatem humanam in iudicii divini curiosa inquisitione confunderet, cum Filium hominis

hoc dixisset nescire. Caterum in sensu morali, Christus Dominus id mihi fecisse videtur, ut suo exemplo ceteros homines, à sua vanâ sapientiâ venditandâ còerceret. Nam si Christus Dominus, qui non poterat de se ullam ignorantiam clarè fateri, verborum ambiguitate usus est, ut eam simularet. Quanta erit illorum hominum impudentia, qui cum possint, & debeant suam verissimè ignorantiam fateri; tamen verborum anfratibus, immò fraudibus plerumque vtuntur, ut eam occultant. Imitantes illos superbos Nabuchodonosoris, magos, & ariolos, qui cum ad suam ignorantiam confitendam, inuiti cogerentur. Responderunt, inquit, sacer textus, Regi Syriacè. Quasi non proprio ac nativo idiomate, sed obscuro & ignoto suam proderent ignorantiam, ne palam detegeretur. Deniq; suam sanctitatem Christus Dominus, modestiae causâ humiliter occultabat. Frequentius enim in sacro Evangelio dici solet Filius Hominis; quam Filius Dei: non ob aliam causam, nisi ut huius appellationis sanctitatem, illius cognominis infirmitate occultaret. Sic videtur sentire D. Hieronymus super illa verba Salomonis: Gloria Dei est celare verbum. Vbi S. Doctor in hunc modum ratiocinatur. Gloria, inquit, Dei in carne apparentis est, humanitatis sua infirmitatem magis; quam diuinitatis aeternitatem mortalium oculis ostendere, & se potius operum miraculis ac mysticis locutionibus; quam apertis assertionibus Dei Filium fateri. Unde multò sapiùs in Evangelio Filium se hominis; quam Filium Dei appellare consuevit.

Dan. 2. n. 4. *Chrysosth.*

Fuit hæc profunda humilitas in B. Ioanne Baptista, quem Prophetam, Angelum, & maiorem inter natos mulierum, vel ob solam iactantiam fugam, Christus Dominus appellauit. Nam & hic cum ad summum illum honorem vocatus esset, ut Regi regum in terris nato Christo Domino praeretur: tanto se honore haud dignatus est: Non sum, inquit, dignus ut solviam corrigiam calcaamenti. Quam

eximiam humilitatem in Christi Domini Praecursore, B. Ioanne admiratus S. Chrysostomus homil. 3. in Matt. Minimum, inquit, de se sensisse: tam magnum est; quam maximas res fecisse: quod si non adsit, nec ille poterunt esse laudabiles. Propter hanc certè eximiam humilitatis virtutem, virgam curulem ante Christum meruit portare B. Ioannes: Quia Deus semper deponit potentes, & exaltat humiles. Meruit, ut Deus suam in eo ultra omnes gratiam augeret: Quia non surrexit maior inter natos mulierum Ioanne Baptista, hoc est; qui magis Deo placeret, & abundantius gratiâ eius participaret. Nam si verum est illud Plinij Iunioris. lib. 5. Epist. 12. Nescit semel incitata liberalitas flare, cuius pulchritudinem usus ipse commendat. Hoc præcipue Deo attribendum est. Nam Reges & Principes terræ, postquam semel aliquem auxerint honoribus, videntur eo ipso excusari, ne sint posthac erga eum liberales, & magnifici: siue quia voluntas illis deest; seu quod verius, quia deest facultas. Solus proinde Deus, cum sit voluntatis & facultatis ad bene faciendum infinitus; semper gradum promouet, semper adauget, semper sublimes agit, quos semel exaltare cepit. Quod egregie Pelagius 11. in Epistolâ ad quosdam Episcopos Italiæ to. 2. Concil. sic exponit. Divina, inquit, beneficia gradibus semper ascendunt, & quibus bona conferunt, meliora pollicentur: semper enim incrementis ad culmen ascenditur, ubi supremus favor præstat exordium.

Quocirca B. Ioannes dignè praecursoris munus obijt, quia fuit magnanimus; cum æquè pauperi, ac diuiti: æquè subdito atq; Regi: veritatem palam in os loqueretur. Ut propter hoc auctoritatis speculum, Herodes illum velut numen quoddam observaret, & veneretur. Dignè obijt munus suum: quia fuit in eo summa dicendi venustas: vis eloquentiæ admirabilis, ut vox clamantis, hoc est; verbi aeterni præco dici mereretur. Eluxit hæc illius facundia

Chrysosth. *Plinius.* *Pelagius.*

diæ suauitas, cum innumeras hominum turbas ad Deum traheret, prædicans ilis celeste illud medicamentum: *Pœnitentiam agite. Quod Sanctus Ephrem tra. de Pœnitentia to. 3.* *S. Ephrem* considerans ait: *Prædicans de Pœnitentia, ipse pœnitentibus scopus euasit, & speculum, & exemplar, ut & ipsi verè pœnitentes essent.* Quibus enim studiis occupabatur, qui ex animo pœnitens esse voluit? A lautioribus cibis ipsa statim infantia, abstinerebat: dulcia hominum commercia: mollestratum: delicatum vestitum: & quicquid carni humanæ suauis atque gratum est; id fugiebat, & refutabat. Otiosas consuetudines declinabat: ut eam ob rem secessum ab hominibus fecerit, prædicans in deserto: ubi cibus eius fuit locustæ, & mel syluestre. Stratum illius, dura humus: ornatus eius satis asperus: habebat enim vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos eius. Quem vitæ rigorem propterea S. Ioannes seruauit, ut alios facilius ad vitæ pœnitentiam permoueret. Non est enim fortius remedium, alios ad meliorem vitæ frugem trahendi; quam ut ipse te illis addicere. Siquidem facile à vita voluptatis alios abstrahit, qui abstinens est. Bene obijt munus suum S. Ioannes: quia fuit in illo humilitas humanæ virtute maior: perfectio Angelicæ dignior; & Deo summè accepta. Neque tantum in terris B. Ioannes Christo præire meruit: sed incredibile plurimi sapientum censent, futurum fore, ut etiam in cœlo stet ante præsentiam diuini throni, virgam eurulem tenendo. Immo & in futuro mundi iudicio, præcedet Christum Regem, ad iudicandum descendentem, cum hoc signo.

Verum quia in hac virga curuli duplicem ego inscriptionem cerno: Nam in summitate illius scriptum est: *FUTURA ET PRÆSENTIA CERNO.* ad ima verò: *INQUIETA QUÆQUE COM-pono:* ad hunc cœlestem Marschalcum hodiè suspiremus, ut ille cernat præsentia, quæ genus humanum vn-

diq; premunt: eaq; aut auferat, aut certe in melius mutet. Ut cernat simul futura, quæ regno Christianismo imminet; & si infortunium portendunt, illis occurrat, ne eueniant: si verò meliorem spondent fortunam, in Dei honore propagando, & Christiano nomine glorificando; illis auxiliarem suam dextram porrigat. Postulemus etiam simul, ut inquieta quæque & pacem Christianam turbantia, in hoc orbe sublunari componat, Seditiones tollat: & omnem statum tranquillum reddat.

E O D E M D I E CONCIO TERTIA.

Erit magnus coram Domino.

S. Ioannes, nomine, natiuitate, sanctitate, operibus, fuit magnus.

Nemini adhuc æterna illa sapientia, tantum laudis elogium; & magnæ perfectionis plusquam humanum, aut homini competens encomium attribuit; quam Beato Ioanni. Cuius hodiè solennem festiuitatem militans in terris celebrat Ecclesia: dum eum magnum fore coram Deo nuntiat Angelus. Magna fuit Davidis perfectio; nec tamen se magnum esse fatebatur: nec à Deo plus audiuit, quam; *inueni virum secundum eorum meum.* Magnus Iob, & in sua patientia planè inuictus; & tamen illum Scriptura sacra magnum vocare non audent, sed solum rectum & simplicem. *Non enim, inquit, est illi similis in terra, vir rectus, & simplex, ac timens Deum, & auertens se ab omni opere malo.* Magnus Aaron in sanctitate, quem Deus per Moysen in Pontificem elegerat; nec tamen magni nomen coram Domino obtinuit. Solus Beatus Ioannes Baptista ad tantam peruenit felicitatem, & virtutum omnium plenitudinem, ut coram magno Deo, magnus fore nominaretur. Quare in hodierna solennitate, in magno coram Deo sancto, Beato Ioanne, & magnum

Iob 17.

Leuit. 9.

magnum nomen, & magnam nominis sanctitatem merito considerabimus.

Dicerem S. Ioannem ideo magnum fuisse coram Domino, quia conceptio eius ab Angelo fuit prænuntiata parentibus in senectute eorum. Cum Deus suos Angelos, non nisi ad magnos in sanctitate viros mittere soleat. Cum enim Zacharias sacerdotio functus, templum Domini ingrederetur, ut incensum offerret. *Apparuit illi Angelus Domini loquens: ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua: & uxor tua Elizabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Ioannem.* Sed non hæc est causa Catholici: etenim idem privilegium concessum erat Samsoni, quem uxori Manue sterili quoque Angelus prænuntiauerat, teste Sacra pagina: *Cui apparuit, inquit, Angelus Domini, & dixit ad eam. Sterilis es, & absque liberis: sed concipies & paries filium, & erit nazareus Dei ab infantia sua. & ex matris utero, & ipse incipiet liberare Israël de manu Philistinorum.* Neque tamen ideo magnus fore eorum Domino dicebatur. Igitur nec Diuus Ioannes eam ob causam magnus coram Domino vocari debet.

Lucæ 1.

S. Thomas
4. de ma-
lo art. 6.

Hier. 7.
n. 5.

Dicerem magnum esse coram Domino B. Ioannem, quia in utero sanctificatus est: *Spiritu Sancto, inquit Angelus, replebitur ab utero matris sue.* Peccati enim illius originalis tam maligna natura est, ut omnes suâ peste inficiat: quemadmodum palam docet Angelicus Doctor asserens: errorem esse, genitum aliquem ex Adamo per seminalem generationem, immunem facere ab originali. Proinde non potest maius beneficium homini conferri; quam ab hac peccati malignantis peste mundari. Sed neque ideo B. Ioannes magnus coram Domino potuit esse, siquidem hoc privilegium Hieremias etiam Prophetæ concessum erat: *attestante id æternâ sapientiâ: Priusquam te formarem in utero noni te, & antequam exires de vulua sanctificavi te, & Prophetam in gentibus dedi te.*

Magnus igitur fuit coram Domino S. Ioannes, primò propter nomen ipsum. Quid enim aliud nomen hoc *Ioannes* denuntiat, nisi gratiam Dei, ut interpretatur D. Hieronymus de Hebraicis nominibus. Beda, Origenes, Rupertus. Quæ gratia consistit in amicitia, & dilectione diuinâ, ut docet euidentissimè Sapiens in Canticis. *Si dederit, inquit, homo omnem substantiam domus sue pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.* Quasi diceret: non est digna ponderatio animæ diligentis Deum, & quæ vicissim ab eodem diligitur. Quia omnis terrena substantia labilis, & caduca, dilectio autem Dei semel in animo hominis Deum timentis radicata, non facile euellitur. Quod eodem capite statim comprobatur Sapiens. *Aqua, inquit, multa non poterit extinguere charitatem.* Quia ut ibidem exponit S. Ambrosius, charitas adamante fortior est, & vinculum indissolubile. Nulla diluuiâ diuinam charitatem excludere possunt, nulla eam acerbis flumina inunda-

S. Hieron.
Origenes,
Beda,
Rupertus,

Cantic. 8.

S. Ambrosius

LIII

non

non mulcet. Sunt ergo fastigia pietatis, sunt culmina charitatis, quæ vaporem gratiæ peccatoribus humanis adolere consueverunt, ut multa aqua extinguere, atque excludere non queat charitatem, & flumina eam sæcularium tempestatum nulla concludant. Ideoque charitate fundatus David loquitur: *Torrente pertransiit anima nostra.* Nunquid aqua maris excludere potuit Moyse charitatem? Nempe diligens Deum tutum sibi iter credidit esse per maria: qui autem non dilexerunt Deum, hi demersi fluctibus, dignum sacrilegij sui exitium pertrulerunt.

Hinc iam non miror, magnam fuisse contentionem inter cognatos, & parentes Diui Ioannis, de isto nomine. Zachariam ipsi nominare volebant, sed reclamatione mater, Ioannem vocans. Consulitur mutus senex, cuius ligata quamvis lingua responsum negat; manus tamen idem, quod mater volunt. *Et postulans pugillarem scripsit: Ioannes est nomen eius.* Mirantur omnes nomen peregrinum, & iustè; quia ab alto missum. Non enim in terris diuina gratia nascitur, sed ex cælo venire solet: idcirco nec nomine terreno, sed cælesti debet significari. Verum inquit Latini, hæc, nihil prodesse nomen hominibus, nisi simul res adsit: iuxta illud Pœta.

Conueniunt suis nomina sæpe rebus.

Circumspicite quæto Catholici, magnum Christi præcursores Ioannem, nomen eius nomini res ipsa respondeat. Nomen quod gratiam sonat, datum est Ioanni; sed quia priores sunt res vocibus, ipsa gratia hoc nomen antecessit. Nam adhuc in utero matris, ad primam SS. Deiparæ aduentationem, Spiritu diuino repletus erat. Quo trutinato S. Bonaventura cap. 5. meditationum vitæ Christi: *Vide, inquit, quanta virtus sit in verbis Domina, quia ad eius pronuntiationem confertur Spiritus Sanctus: sic enim abundanter ipsa erat plena, ut eius meritis ipse Spiritus S. etiam alios replet.* Et D. Gregorius Thaumatur-

gus Serm. 2. de Annuntiatione. *Vox, ait, Maria efficax fuit, & Spiritus S. repleuit Elizabeth, ac veluti ex perenni quodam fonte, instrumento lingua flumen charismatum per prophetiam cognata sua transfudit.* Gratiam sonat Ioannes, quia ante natiuitatem sanctificatus, tantam magni in carne Dei meruit gratiam, ut ab eodem in utero pariter Virginis immaculatæ requiescente; inuiferetur. Gratiam sonat parentibus Ioannes: nam quod maius donum à Deo concedi potest hominibus; quam in decrepantibus ætate, cum iam ætas per virium debilitatem impotens redditur ad generandum; prolem ex gratia Dei obtinere. Gratiam sonat cognatis, quia omnes in natiuitate eius miræ perfusi lætitiâ fuere. Quasi autem prouecta parentum illius ætas tunc renasci videretur, aut certe ex adultis senio membris, nouus quidam ultra ordinem naturæ prodiret phœnix. Tamen gratissimus verò desideratæ proles euentus, quomodo summum in animis cognatorum gaudium excitare non debuit?

Gratiam denique sonat B. Ioannes magnæ dignitatis, quia fuit omnium prophetarum maximus, & ultimus, teste incarnatâ sapientiâ: *Lex, inquit, & Propheta usque ad Ioannem.* hoc est; non quod lex defecit post aduentum Ioannis, sed quia ab illius temporibus incepit euangelij sancti prædicatio. Quia verò videntur minora quasi perire, quando potiora succedunt, ideo merito dicitur, *lex & propheta usque ad Ioannem:* Cum enim hæc omnia fuerint umbræ quædam, ad lucem sancti Euangelij superuenientem exstingui debebant. Et licet quidem non defecerit unquam à populo Dei prophetia, usque ad necem S. Ioannis; quia tamen omnes prophetauerunt Messiam venturum tantum inumbrando, ut potest sub ænigmatibus: iam verò B. Ioannes eundem Messiam, non iam sperandum, & affuturum, sed præsentem prædicebat, adeo ut iam nulla Prophetarum oracula de illo procedere pos-

Gregorius Thaumaturgus.

Matt. 5.

Tertullia.

possent, ut deducit Tertullianus lib. A contra Iudæos: *Iam non visio neque Prophetes est, qui Christum nuntiet venturum.* Iurè igitur magnus est B. Ioannes, vel propter ipsum nomen tam multa præclara significans.

Augustinus Beda.

Magnus erat S. Ioannes, vel ob ipsum natiuitatis suæ tempus: quem admodum Augustinus & Beda hoc 2. de natiuitate Ioannis notarunt, non vacare mysterio, quod Ioannis natiuitas in illos dies inciderit, qui decre-scere incipiunt: Christi autem Domini natiuitas euenit, quando dies

Ioan. 3.

sua restaurant incrementa, quod ipsemet S. Ioannes expressit inquit: *Illud oportet crescere, me autem minui.* Hoc est, ut exponit S. Ambrosius lib. 2. super Lucam cap. 3. quia Ioannes referebat personam Iudæorum, voluit insinuare in sua diminutione, quod oporteret minorem fieri populum Iudæorum, crescere autem in Christo populum fidelium. Duæ profecto iste natiuitates admirandæ sunt, scilicet; Christi Domini, & S. Ioannis. Christi natiuitas diebus qui crescere incipiunt euenit, quia solem æternæ illius lucis mundo intulit: sine cuius numine nihil est in homine, ut sic à primo suo ortu, usque ad ultimum paternæ dexteræ gradum assurgens, toti mundo innotesceret: ne quispiam reperiretur, qui cælestis istius lucis radio; sine quo nec vita, nec conseruatio, neque salus haberi potest, destitutus esset. Ioannis porro natiuitas incidit in dies, qui decrepant, ut quemadmodum ex lunæ defectu, Solis præstantia magis elucescit; sic quoque ex diminutione opinionis, quæ fuit de Ioanne, quod ille Messias esset, Christi diuinitas abundantius mundo innotesceret.

Philosophorum.

Cælestis luna, totum lumen à sole participat, iuxta doctrinam Philosophorum; quia tamen in maiori copia, quam cætera astra, ideo longè præstantior inter minores planetas habetur. D. Ioannes, quem admodum omnes alij, gratiam & sanctitatem à Deo, tanquam à sole

accepit, sed longè in maiori copia, quam cæteri Sancti. Nam de S. Stephanano dicitur. *Plenus gratiâ, & fortitudine.* De S. Ioanne plus enuntiat, quod non solum gratiâ (quæ accidens est) sed Spiritu diuino repletus fuerit. Apostoli omnes repleti erant Spiritu Sancto, sed tunc primum, cum iam Euangelium prædicare debebant omni creaturæ: Solus B. Ioannes adhuc in utero matris, repletus Spiritu Dei exultasse dicitur, præ ingenti diuinæ gratiæ copiâ. Luna erat empyreæ sphaeræ D. Ioannes; quia cum ille decrepescere cepisset, tunc primum Christi diuinitas à multis credebatur. Nam cum mitterent Iudæi ab Hierosolymis Sacerdotes, & Leuitas, ut interrogarent eum: *Tu quis es,* dicit Sacrum Euangelium: *confessus est, & non negauit, quia non sum ego Christus.* O magnum humilitatis argumentum! in tanta omnium reputatione, Messias titulum sibi non arrogare, sed præconem tantum eius seipsum nuncupare. Quis hic non obstupescat? D. Ioannes de supremâ apud Iudæos dignitate quæsitus, cuius iam singulare specimen dederat, totius vitæ austeritate, diuinâ prædicatione, & noui administratione baptismi: non frigide & cunctanter, quasi sibi quidem arrogare nolens, videri tamen cupiens; quem admodum plerique mortalium, existimationes honorificas verecundiâ compositâ fugientes, eas ambiunt, & querunt magis: sed clarè & constanter negat se illum esse, qui putatur. O sancta veritatis confessio! de veritate interrogatus D. Ioannes, æternam illam veritatem, sine quâ humana mendacia nequeunt sanari, omnibus credendam proposuit, se minimum, nec dignum Messias corrigiam calceamentorum soluere asseuerans.

Sed propter hanc eximiam humilitatē, eleuatus quoque est ad summam perfectionem, loquente idipsum Christo Domino. *Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptista.* Non surrexit inquam maior

Act. 6.

Ioan. 1.

Matt. 11.

S. Bonaventura.

Matt. 11.

maior in castitate, quia etiam Angelos prætergressus est. adeo, ut illum æterna sapientia, non alio, quam Angeli nomine appellauerit. Ecce, inquit, ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui preparabit viam tuam ante te. Non surrexit maior quoad nomen: quia soli Christo Domino, & B. Ioanni ante ipsam natiuitatem, nomina velut in cælo iam decreta, & immutabilia prædicta sunt. Non surrexit maior quoad doctrinam, quia inter tres Euangelistas primatum obtinuit, ut docet D. Augustinus de consensu Euangelistarum tom. 4. Quia tres Euangelistæ, Matthæus, Lucas, & Marcus, de Christo planè ut homine scripserunt; Beatissimus autem præcursor, digito Christum monstrans. *Hic est*, planè sicut alter ille, Ioannes Euangelista, ipsam diuinitatem Christi, quæ Patri est æqualis, videtur indicasse. Nam verba illa Beati Ioannis Baptistæ. *Post me venit, qui ante me factus est*, nonne apertissime diuinitatem pariter, atque Christi humanitatem exprimunt. Nam factum esse, non ad diuinitatem, sed ad incarnationis pertinet naturam. Vt palam fiat immensum & incomprehensum Deum, per sui ipsius quodammodo depreffionem ad fragilitatem carnis, hominem factum esse, utque ipsum incarnatum declararet esse, qui ante sæcula erat. Post me inquit venit, qui ante me factus est: hoc est, supra meritum meum factus est, supra meam gratiam: tempore carnis posterior, diuinitatis honore prior. Post me enim venit, temporis est: ante me, æternitatis: ante me factus, honoris est: quia incarnationis mysterium supra omnem humanam gratiam est. Vnde statim addit S. Ioannes. *Non sum dignus soluere corrigiam calceamenti eius*. Quasi diceret: Ego creatura vilissima sum, Christus Creator, ego homo vilitati similis; Christus homo quidem, sed diuinitati vnitus: non sum proinde dignus vti ei aut in honore, aut in virtute æquiparer. Nam quæ proportio luci ad tenebras, viatori ad comprehensio-

rem, mortali filio, ad Deum hominem. Respexit hic ut video S. Ioannes, ad illam veteris testamenti legem, ubi proximo defuncti aut fratri, copula deferebatur eius vxoris, ut semen fratris vel proximi resuscitaret; non tamē mulier viduata viro, aliter eius vxor potuit fieri, nisi ipsi calceamentum soluisset. Quæ lex altissima mysteria continebat: aliud enim gerebatur, aliud figurabatur. Nam si secundum literam sensum torquamus, propè quidam pudor est, & horror in verbo est, si ad commixtionis corporæ consuetudinem, sententiam intellectumque referamus. Verum ista lex Iudæorum, designabat Christum secundum carnem, ex Iudæis futurum, ut proximi sui, hoc est; populi Iudaici mortui semen, doctrinæ coelestis semine resuscitaret, cui calceamentum nuptiale ecclesiæ copulanda, præscripta legis spiritualia deferebant. Solus igitur Christus sponsus est, cui S. Ioannes calceamenta soluere non est ausus: ut illi veniens ex gentibus sponsa, ante inops atque ieiuna, verum iam Christi messe dines, nubat. quæ manipulos secundæ segetis, verbiq; reliquias gremio legat mentis interno; ut exhaustam illam viduam morte filij, atque inopem defuncti populi matrem, nouis pascat alimentis, non relinquens destitutam viduam, & nouos quærens. Solus Christus est talis sponsus, qui nec Synagoga ipsi manipulos suæ messis inuidebat, ni seipsam vltro exclusisset. Solius ergo Christi calceamentum nemo soluere potuit, nisi sponsa eius Ecclesia, quam à Libano vnus ille & solus vocauit, dicens: *Ades hic à Libano sponsa, ades hic à Libano*. Sed difficultatem mouet non leuem sacer Euangelista inquit: *Qui autem minor est in regno cælorum, maior est illo*. Quomodo ergo inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista? cum plurimi ex illis sint in regno cælorum. Verum tripliciter Doctores Sancti docent, accipi Regnum cælorum. Primò, pro Ecclesia triumphante, quemadmodum

Ruth. 3.

Cantic. 6.

Matt. 11.

S. August.
Hieron.
Beda.Hilarius.
Euthym.
Theophyl.
Chrysost.

Augustin.

Matt. 25.

dum illud accipiunt S. Augustinus lib. 2. contra Adversarios legis, & Prophetarum. Hieronymus, & Beda supra Matt. 11. tunc certum est, quod minimus Angelorum, aut etiam Beatorum, maior erat Ioanne Baptista: quia ille adhuc fuit viator; melior autem est conditio beati, quam viatoris: & victoria fruētis melior, quam in prælio adhuc decertantis. Secundò, accipitur Regnum cælorum pro Ecclesia militante: quemadmodum illud accipiunt, Hilarius, Euthymius, & Theophylactus super Matt. 11. & S. Chrysostomus homil. 7. in Matt. Tunc quoniam D. Ioannes pertinebat ad Synagogam, seu ad legem Mosaicam, & Iudæorum: Ecclesia verò per Christum erecta, maior est ratione status Euangelij, quam fuerit Synagoga. Idcirco etiam minimus in Ecclesia Dei, maior erat Ioanne Baptista; non quidem dignitate, aut sanctitate personæ, sed conditione status: quatenus status Euangelij longè præstantior est, statu legis scriptæ. Terriò tandem Regnum cælorum accipitur pro ipso Christo, in quo tota gloria Regni cælestis, & diuinitas inclusa fuit. Idcirco merito dicitur, qui minor est in Regno cælorum, maior fuisse illo: quia licet Christus natus, tempore, & ætate fuit minor Ioanne Baptista; dignitate tamen erat maior illo, ut pote simul Deus. Præterea quia Christus Dominus natus in mundo, despicibilis & contemptibilis tunc temporis repudiabatur à superbis & inuidis Iudæis; nihilominus fuit excellentior Ioanne Baptista, quem Iudæi mirum in modum efferebant. Sub his acceptionibus S. Augustinus, apertissime explicat Regnum cælorum, lib. 2. contra Adversarium legis & Prophetarum. *Aut enim, inquit, Regnum cælorum eo loco appellauit Dominus, quod nondum accepimus, & in quo nondum sumus. unde & in fine dicturus est: venite benedicti Patris mei, percipite regnum. Et quia ibi sunt sancti Angeli, quilibet in eis minor, maior est utique quolibet sancto & iusto, portante cor-*

pus, quod corrumpitur, & aggrauatur animam. Aut si Regnum cælorum in ea sententia illis intelligi voluit, quæ & in hoc tempore significatur Ecclesia, cuius filij sunt omnes ab institutione generis humani usque nunc, quotquot iusti & sancti esse poterunt: profecto seipsum Dominus significauit, quia nascendi tempore minor erat Ioanne, maior autem diuinitatis æternitate & dominicâ potestate.

Sapient. 9.

Magnus adhuc erat B. Ioannes, ob magnam parentum suorum sanctimoniam. Elizabeth enim cum significet Dei iusiurandum, ita fuit in seruandis Dei iuribus circumspicienda, ut illa nusquam violauerit. Zacharias quoque significans Dei memoriam, præsentem semper habens præ oculis Deum, in tanta proficiebat pietatis perfectione, ut sacerdotio functus, alterum Aaronem repræsentaret. Idcirco licet magna parentum nomina nihil filijs conferre videantur, iuxta illud Poëtæ.

*Nam genus, & proavos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra puto.*

Sanctitas nihilominus parentum, plurimum filijs confert: cum iustitiam hominum ita Deus appetitur, ut eam spectaculum multis esse velit.

Magnus deniq; fuit coram Domino S. Ioannes in suis operibus: quia statim à prima infantia, ne gratiam, quam in ipso adhuc matris utero diuinitus infusam acceperat, amitteret; sese in eremum seruiendi Deo causâ contulerat. Non ita processit S. Ioannes, quemadmodum mundi istius sectatores: iuuentutē illi mundo consecrandam putant, nec opus esse à teneris assuescere virtuti, sed sufficere senectutem ad piè beneque viuendum. Non credidit fallaci huic mundo S. Ioannes, sed ab ipsa statim infantia Deo seruire cepit in desertis: sciens arduum esse Dei seruitium, & difficile esse, inchoare in adulta ætate, qui non exeperit in tenera. Ad quod pulchrè allusit Propheta inquit: *Si potest Æthiops mutare pellem suam, aut pardus varietates suas, & vos poteritis bene facere, cum dederitis ma-*

Hier. 13.

lum. quasi diceret: quia Aethyops, & A pardus, ab ineunte ætate contrahunt, ille nigredinem, hic maculas, ideo mutari nequeunt. Sic homo quibus vitij à prima statim ætate assuescit, firmiter illis adhæret, & difficile ab illis abstrahitur. Idcirco Diogenes peruersum quendam senem castigans, rogatus, cur non miseretur senis, respondit: *Aethyopem, inquit, lauo.* Quasi diceret: iste inquit à primâ pueritiâ vitij asuetus est, proinde velut Aethyops in sua nigredine inuariabilis, in iisdem permanens, virtutes amplecti recusat.

Cum filius mulieris illius Sunamitis mortuus esset, venit illa ad Elizam virum Dei in montem Carmeli, postulans vt resuscitaret filium eius. Elizæus verò misit Giezi puerum suum cum baculo suo, vt resuscitaret à mortuis defunctum infantem. Iuit ille, & posuit baculum super faciem pueri, (vt sibi commissum habuit) & non erat vox, neq; sensus, reuersusq; nuntiavit ei dicens: *Non surrexit puer.* Tunc mæsta pueri genitrix ait: *viuit Dominus, & viuit anima tua, non dimittam te.* Tunc surrexit, Elizæus, & secutus est eam, ingressusq; domû, clausit ostium, & orauit ad Dominum: posuitq; os suum super os eius, & oculos suos super oculos eius, & manus suas super manus eius, & incurauit se super eum, & calefacta est caro pueri. Quid aliud puer ille defunctus denotabat, nisi vniuersum genus humanum, quod in Paradiso spiritaliter mortuum erat. Ad quod curandum tot Prophetæ missi fuere, sed nihil effecerunt, quia non erat vox, neq; sensus. Venit tandem B. Ioannes Baptista in desertum ad mortuum genus humanum, vbi prædicans baptismum, penitentiae in remissionem peccatorum, plurimos velut à morte ad vitam, à peccato ad gratiam iterum reduxit. Tunc exibat ad eum Hierosolyma, & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem. Discurrens S. Thomas super hunc locum quærit, cur S. Ioannes in deserto prædicauerit? Et quatuor

causas istius rei assignat. Primò, vt quietius audiretur: in ciuitate enim multi criminosi eum impediissent; in desertum verò non nisi studiosi ibant. Secundò, quia poenitentiam prædicabat, cui deserta loca apprimè congruunt, vt testatur Rex David: *Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine.* S. autem Augustinus legit in deserto. At in quo deserto? vbiunque fugeris Rex Sancte, congregabunt se ceteri, desertum tecum petent, affestabunt vitam tuam: tu repellere non potes societatem fratrum. Miscentur tibi etiam mali, adhuc tibi exercitatio debetur. *Ecce elongaui fugiens, & mansi in deserto.* In quo deserto? si forte in conscientia, quo nullus hominum intrat, vbi nemo tecum est, vbi tu, & Deus. Sic est, ad conscientiam fugerat David, ibi aliquantum desertum inuenerat, vbi requiesceret. Tale desertum incoluit S. Ioannes, scilicet conscientiam puram, de qua poenitentiae baptismum prædicabat delinquentibus. Tertiò, ad designandam conditionem Ecclesiæ Sanctæ, quæ per desertum significata est: *Latere sterilia quæ non parit, quia multi filij deserta.* Quartò, ad designandam conditionem Iudææ, quæ iam à Deo derelinquebatur, teste Sacra pagina: *Ecce, inquit, relinquetur vobis domus vestra deserta.*

Magnus igitur erat coram Domino S. Ioannes, vtpote vox clamantis, Iudæos ad poenitentiam, & baptismum suscipiendum fortiter impellens: Laudet ipsemet Christus Dominus eius opera. *Si vultis, inquit, recipere, ipse est Elias, qui venturus est.* Vbi eius opera comparat cum operibus Eliæ: sicut enim Elias in locis tantum solitarijs habitabat, vt in Monte Carmelo, & ad torrentem Carith, sic B. Ioannes à tenera ætate eremum incoluit, cui similis erat in victu. Elias à coruis pascebat, B. Ioannes melle syluestri apum opere confecto victitabat. Similis in virginea castitate: Dicit enim S. Epiphanius in ancorato: Elias erat in virgi-

Psal. 54

Isaie 54

Matt. 23

Matt. 17

3. Reg. 17

Epiphanius

virginitate, vt prærogatiua virginitatis immortalitatem mundo prædicaret. Ioannes non tantum in eremo; sed etiam in aula Herodis illibatam virginitatem conseruauit, vt non tantum immortalitatem; sed veram quoq; Christi diuinitatem, homines suæ castitatis prærogatiua edocuisset. Fuit Elias zelo prædicationis incensus: *Surrexit Elias Propheta quasi ignis, & verbum ipsum quasi facula ardebat.* B. quoq; Ioannes, *lucerna ardens & lucens* à Christo appellatur. Eliæ insidiabatur Iezabel impia Regina, propter clausum cœlum ne daret pluuiam, & occisos Prophetas. Beato Ioanni pariter insidias struxit Herodias, quod cor Herodis auerterat ab illa. Iurè meritò proinde magnus fuit S. Ioannes, quia ipso maior Eliâ. Fugit hic Iezabelem: D. Ioannes gladio Herodis martyrium subiit, tanquam verus defensor castitatis, & præco iustitiæ; reprehensor verò seuerus, incestus Herodiani.

Quare vidimus iam D. Ioannem, meritò vocatum fuisse magnum ab Angelo coram Domino, non propterea, quod eius conceptio prænuntiata fuerit, quia etiam idem privilegium Samsoni datum erat. Nec ideo quia in vtero sanctificatus est: quoniam & Hieremiæ idem concessum fuisse non ignoramus. Sed ma-

gnum appellari propter ipsum nomen, quod gratiam sonat, Magnum propter natiuitatem: quia & sterilibus natus parentibus, & in ipso ætatis solstitio; quod scilicet, magno diuini amoris calore homines incensurus esset. Magnum ob sanctitatem parentum. Magnum denique propter operum perfectionem, & martyrij constantiam. Contendamus igitur acriter de Magno nostro Ioanne, vt per nominis eius inuocationem, Dei gratiam quam significat, feliciter assequamur. Imitemur in eius habitatione solitudinem; In aula ille Herodis solitariam egit vitam: inter fallentes mundi illecebras nos quoq; solitariè, id est; solum cogitando Deum, viuamus. Amplectamur doctrinam eius: ad poenitentiam ille nos vocat, prout sequamur. Imitemur deniq; operum eius sanctitatem; fallaci ille mundo non credens, credo apud mundum noluit habere. Sed quia ipsam Christi diuinitatem clarè sibi reuelatam, hominibus cognoscendam prædicebat, eandem clariùs in cœlis visurus properauit: & nos quoq; minimè vanitati rerum mundanarum credendo, ne Deum, quem credimus amittamus, vel ipso Ioannis nomine compulsi, illi semper velimus adherere.

DIE SS. APOSTOLORVM, PETRI & PAULI, CONCIO PRIMÆ.

Interrogauit discipulos suos dicens: quem dicunt homines esse Filium hominis. *Matth. 16.*

B. Petrus & Paulus sunt duo luminaria magna in Ecclesia Christi.

Graue forsan quidpiam Christus Dominus, apud impiū mundum sibi parari præsensit. Quod sciscitetur à suis discipulis, quis rumor, quæ fa-

ma, quæ opinio, per ora mortalium de illo volitat. Non enim latebat Saluatorem nostrum, illud consilium Salomonis: *Laudet te alienus, & non os tuum.* Quasi diceret: ne quæras

Proo. 27

ras, quanti te mundus faciat, si forte perfectus coram Deo velis haberi. Plerumq; enim & fidem auditoribus abrogat, & apud Deum censuram subit, qui seipsum commendat. Nec satis esset ad excusationem Christi Domini, quod non ex alienis, v. g. sæculi huius filijs in gloriâ viuentibus; sed ex domesticis, probatæ fidei discipulis, virtutum suarum reputationem quaesierit. Quia tam apud probos, quam apud iniquos commendari velle, vitio dignum: vt docet Sapiens: *Porro*, inquit, à turpi-
*hū laudari equè turpè est, ac si ob turpia lauderis: non enim est speciosa laus in ore peccatoris. Et pudendum est illis placere, quos nolis imitari. A bonis autem commendari etsi decorum est; non tamen usquequaq; securum. Nam & ad precipitium humana laus impellit, & plerumq; non veroprouenit iudicio. Solus enim Spiritum ponderator est Dominus. Magnum proinde aliquid Christum Dominum ad hoc impulit, vt quæreret, quidnam de illo sentirent homines. Scilicet, vtilitas populi, vt hac interrogacione suam apud homines diuinitatem probaret. Quemadmodum censet S. Chrysosth. homil. 55. in Matt. *Non dixit, ait, quemnam me asserunt scribere & barisai, quamuis crebro etiam ipsi cum eo colloqui fuerint, & miracula nonnulla viderint: sed quem me dicunt esse homines.* Quia populi opinionem de se quærebat, vt quem Pharisæi iniquè calumniabantur, cum populus facile Deum confiteretur. Optimum perfectò documentum, vt sicut propriæ virtutes aliquando ob humilitatem propriam occultantur; ita propter vtilitatem alienam aperiantur interdum. Sic David suas de vrsō & leone victorias apud fratres & milites occultauerat; easdem tamen postea apud Saul Regem prædicauit. Nam cum Saul eum repelleret à certamine: *Non uales*, inquit, *resistere Philisthæo isti, nec pugnare aduersus eum, quia puer es: hic autem vir bellator ab adolescentiâ suâ.* Tunc primum David ad referendas suas victorias processit: *Nam & leonem*, inquit,*

& vrsū interfeci ego seruus tuus. Quare autem easdem victorias antea occultauerit David, ratio hæc est: quia illas aut fratribus retulisse, aut militibus, merissima vanitas videretur: Regi autem easdem aperuisse necessitas suadebat, vt sentit expressè Sanctus Chrysosthomus de verbis Apostoli. *David*, inquit, *in incipiti constitutus, necesse habuit recensere sua praconia.* Sic planè Christus Dominus, quamdiu in teneris annis sub humana carne latere voluit, subtrahit suas virtutes. Sed vbi operandæ salutis tempus aduenit, ibi primum sua opera sanctitatis & admirationis plena, non ad ostentationem, sed ad ædificationem manifestauit Sanctis Apostolis, Petro & Paulo, quærens ex illis. *Quem dicunt esse homines Filium hominis.* Vbi cur tantum ex illis duobus Apostolis veritatem humanæ de se opinionis percontari voluerit, breuiter inquiremus.

Indubitatum est, nullam defæcto veritatem de Deo cognosci posse, nisi beneficio luminis, coelitus homini intus affulgentis. vt fert proclamarum illud axioma: *Omnia à lumine manifestantur.* Et ratio istius axiomatis facile deducitur ex analogia luminis naturalis. Sicut enim Philosophi docent, nisi naturale lumen concurrat ad corpoream visionem, oculum corporeum nihil posse videre, quia omne visibile debet esse aut luctum, aut coloratum: ita planè oculus intellectus humani nihil potest de Deo videre, nisi lumen spirituale infundatur animæ, vt docet Propheta Sanctus: *In lumine*, inquit, *inquit, tuo videbimus lumen.* Christus Dominus, pariter vt suam incomprehensam diuinitatem mentibus humanis instillaret, lumine tanquam instrumento, & medio opus habuit, quod in solis B. Petro & Paulo fulgens adinuenit. Primus enim B. Petrus ex omnibus Apostolis, ceulumen quoddam pulcherrimum, Christi diuinitatem quasi è tenebris eductam, mundo spectabilem fecit; ore omnium proclamans: *Tu es Christus Filius Dei viui.*

S. Chrys.

Matt. 16.

Psal. 25.

Marci 16.

viui. Propter quod meruit summam laudem à Christo præsentibus discipulis audire: *Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi.* Quasi diceret: quia non humano iudicasti modo, sed in lumine spectasti veritatem, ideo omnibus merito anteponi debes. Primus quoque D. Paulus, dum oculis caligare cepit, cœlestem veritatem cognouit, Christo de cœlo tonanti respondens. *Domine, quid me vis facere.* In cœlo nescio quo pacto duo signa Zodiacy, Pisces, & Sagittarius sese frequenter comitantur. In Christi pariter Ecclesia, Piscator, & Sagittarius, Petrus scilicet, & Paulus vnâ festiuitate recoluntur. Ille quia retia euasit sæculi, iste quia ex prædicatione confessor factus est. Placuit enim supremo cœli & terræ gubernatori, Christo Domino, duos in tuum obsequium eligere: vnum piscatorem, alterum grassatorem. Illum vocauit ex litore; istum terruit ex itinere. Illum accersuit de ponto, istum de cœlo. Cum igitur Petrus linea castra laxaret in freto; Christus retia misit in verbo. Caput Christus, caput & Petrus. Christus discipulum, Petrus pisciculum. Et dum circumdat gentem squameam, ipse venit in retia. Piscis fuit Christus Dominus, ille qui ad Tobiam ascendit de flumine viuis, cuius iccore per passionem asfato fugatus est diabolus; & per amaritudinem fellis sanatus est cæcus, & illuminatus mundus.

Versus igitur B. Petrus ad hunc salutarem piscem, de rete ad Ecclesiam: de mari ad fontem: de captura factus est factura, vt qui ante capturam latebat in salo, mox verbi diuini retia spargeret in toto mundo, & qui antea pisces capiebat, postmodum homines Tagenis spiritualibus irretiret. Paulus quoque sidereæ vocis tuba conterritus, elusus est audaciâ, vt non amplius furorem seminaret; sed erectus in mundo doctrinam spargeret. Ibat Saulus furijs inuectus, duri pectoris efflabat incendium, sanctorumq; sanguinem sitiens, per to-

ram Iudæam alienus ferebatur infantiâ, vt Christi membra laniaret in terris. Factus est vna religione crudelis, vt quaestionarius, & innocentium per campos sceleratissimi aggeris euacuatus. Vt Iudæa quæ pridem saui erat in capite, crudelitatem exerceret in corpore. Accepit Saulus potestatem à Principibus Sacerdotum, vt homines fidei nostræ occideret, & germinantem fidei campum, manu nefariâ detruncaret. Sed ecce dum portaret Saulus funereum contra milites Christi gladium; illico fulmineum accepit de cœlo testimonium. Dum grassaretur, percussus est; dum Christi sanguinem persequeretur, violento radio cœlestis luminis cæcatus est: & qui aduersus Deum erigebatur, diuinâ voce terribiliter prostratus iacuit. *Saule*, inquit, *Saule, quid me persequeris.* Vbi caput pro membris, scilicet; Christus Iesus, pro suis fidelibus clamauit. Cum enim inquietaretur mysticum corpus in terris, Christus quoque intonuit in cœlis; *Saule, Saule, quid me persequeris.*

Quid est obsecro, quod cum cæderetur fidelis populus, mugiret simul ex alto arcanum; & contra sauitiam Pauli, ipsa prouincia cœli conquereretur. Propterea videlicet, vt qui non crediderat resurgentem, saltem crederet in cœlis regnantem, & qui defuncto Apostolorum Domino, asseuerauerat ex sepulchro mendacium; de cœlo quoque acciperet viuentis testimonium. *Saule*, inquit, *Saule, quid me persequeris.* Et ecce subito ad hanc diuinæ vocis increpationem infixus in terram, & sauitiam perdidit; & conceptam deposuit feritatem, & oculorum cœcitatem incurrit, capitiq; habere ductores, quos ante habuerat persecutores. Sed quid mirum, quod Saulus in tantum sauiet contra Christianos: siquidem à viperinâ illâ Iudæorum rabie, vt viuendi; ita & laniandi consuetudinem hauerat. Parum enim erat genti eius, quod crucifixisset Christum, nisi etiam manum in

M m m m

cœlum

Ezech. 15.

S. Chrys.

Reg. 17.
n. 33.

Ibid. n. 36.

cœlum mittere non formidaret. Ex-
presserat patibulum, posuerat in-
ostia sepulchri custodes. Sed quia
Christus iam ascenderat ad Patrem,
ideò adhuc Sauli genitrix Synagoga
non potuit carere seueritate. O lu-
dæa Prophetarum sanguine temu-
lenta? Nondum satiata es sanguine
iusti Abel, usque ad sanguinem Zacha-
riæ. Flumina tui sceleris spumant,
& necdum te satiant. Ab origine
mundi sanguinem bibis, & adhuc si-
tis; necdum tui facinoris vnda sic-
cavit aluco tui sceleris sitim. Sed ec-
ce prostrernitur iam audacia tua, ut
erigatur sanctitas. Cadit miles dia-
boli in acie, ut surgat signifer Christi.
Mittit Petrus in sæculum retiaculum:
circumfert Paulus in mundo domi-
nicum vexillum. Et ille sit piscator
hominum; & iste illuminat signo cru-
cis gentiles.

Duorum igitur geminatam so-
lemnitatem, agit hodie Ecclesia Ca-
tholica, scilicet; B. Petri & Pauli:
vtpotè duorum Christi nominis fun-
datorum. Hi enim duo principaliter
electi sunt, ad duorum populorum
salutem. Petrus ad Iudæorum,
Paulus ad gentium. Petrus ut in lu-
dæa veterem, ac desertum agrum re-
pararet, atque eum sub umbra legis
infructuosum, & à calore veri solis
absconditum, fidei salubritate & gra-
tiæ facundaret. Paulus verò ad gen-
tes mittitur, & ad terram nouam,
quæ nullam ante dederat frugem,
nullum fuerat experta cultorem: qui
aratro dominicæ crucis proscinde-
ret, & in rudi campo Christi nouel-
lam, infatigabilis operarius excita-
ret. Petrus itaque vineam, ubi iam
erat, reparat: Paulus ubi non erat,
plantat. Petrus in Iudæis arborem
ab antiqui germinis nobilitate dege-
nerem, in radice suâ excolit: Paulus
verò, in alieno fomite peregrinos po-
nit gentium ramos. Petrus in Iudæis
terram malè facundam excolit: Pau-
lus in gentibus nondum cultam fa-
cundat. A Petro in Iudæa olea repa-
ratur: à Paulo in gentibus Oleaster
inferitur. Petrus in Iudæis mollit du-

ritiam: Paulus in gentibus illuminat
ignorantiam. Petrus tenebras & vi-
tia pellit ex oculis: Paulus reddit
oculos a natiuitate cæcatis. Sed vi-
deo ditior in alieno solo vena; quàm
in proprio agro. Iudæa enim ad Pe-
tri prædicationem refugit lumen,
auget suam in Deum feritatem, ex-
citat odia in Christum. Cæca verò
gentilitas currit ad fidem, arripit hu-
militatem, amplectitur ad creden-
dum obedientiam.

Mysterium profectò hic profun-
dissimum latet: per Iudæos enim, qui
primi in terris veram Dei fidem ample-
xi fuere, Christianos nobis præ oculis
sistit Deus: per Petrum, petram san-
ctam in qua Christi Ecclesia fundata
est, iuxta illud Christi Domini pro-
missum: *Tu es Petrus, & super hanc*
petram, edificabo Ecclesiam meam. Per
gentiles barbaros quoscunque homi-
nes, moribus incultos, crudelitate
feros, vitâ belluis non dissimiles, ex-
primere voluit: & per S. Paulum
euangelicos prædicatores nobis in-
conspicuum producit. Quod scilicet
procliuior sit gentilis ad virtutes;
quàm Christianus: barbarus ad pie-
tatem; quàm Catholicus: Deum
ignorans ad religionem; quàm in ve-
ra fide procreatus & enutritus. Cla-
mat Petrus: Christianus es, ne vio-
lentiam feceris pauperi, neue affli-
cto afflictionem addas: sed obsur-
descimus ad hoc. Clamat B. Petrus,
in alienam messem, ne immittas fal-
cem: sed degener Christianitas,
ceu fabulosum quid apprehendens,
adhuc alienum comaculat thorum.
Venit Petro de suorum fidelium sa-
lute desperanti, in subsidium B. Pau-
lus, clamat & hic super Christianos:
ne efferatis vos, sed memineritis,
quia gratiâ Dei sumus id, quod su-
mus. Sed nedum fastus defumescit.
Clamat iterum B. Paulus: imitemi-
ni Christum in mansuetudine: &
ecce adhuc in nobis insolentia, &
crudelitas magis excitatur.

Ut proinde ipsis iam gentilibus
peiores audiamus. Apud gentiles e-
nim suum omnia tenent ordinem:
apud

Matt. 16

apud Christianos omnia disordo pos-
sedit. Apud gentiles nefas est, vi-
quidpiam alicui eripere: apud Chri-
stianos pyratikas etiam prædationes
exercere, sanctitas reputatur. Apud
gentiles fundere innocentem sangui-
nem, crimen infame: apud Chri-
stianos tot insontum sanguine pollu-
tas manus habere, potentiæ & forti-
tudinis cuiusdam signum est. Apud
gentiles palam fornicari, morte pro-
hibitum: apud Christianos stupra,
adulteria, incestus patrare, ne dicam
gloriosum; sed etiam publicum. O
peruersitas! ô inuersa stupiditas!
Quod apud gentiles turpe; apud Ca-
tholicos pulchrum: quod apud bar-
baros infame; inter Christianos san-
ctum: quod apud fidei orthodoxæ
ignaros vetitum; inter solos Chri-
stianos liberum proclamatur. Nec
iam vllum superest remedium, nisi ut
cùm Apostolica doctrina cedit in-
contemptum, Christus ipse debac-
chantes in vitijs Catholicos è cœlo
perterrefaciat. Atque vtinam cùm il-
lis vox diuina ita misericorditer agat;
quemadmodum cùm Saulo: ut hic
eos prostrnat, in æternum autem
parcat. Ne cœleste fulmen, dùm su-
per eos Dominus tonare inceperit,
& animam & corpus interimat. Cle-
mentiore enim nunc video Chri-
stum Dominum ad conuiuendum
peccatoribus; quàm ad puniendum.
Nam hæc est causa: quod Christus
Dominus in Apocal. semel tantum
vocetur leo: *Vicit Leo de tribu Iuda,*
radix David. Qui tamen in eadem
Apocalypsi semel & tricies vocatur
agnus, ut scilicet significetur Chri-
stum Dominum multò plura signa
humanitatis; quàm seueritatis soli-
tum exhibere: & magis de mansue-
tutine agni; quàm de fortitudine
leonis gloriari.

Ceterum dùm ita est Christus
Dominus misericors, ne abutimini
patientiam eius: veniet enim tempus,
quando Leo iste rugiet in monte Si-
nai; ubi peruersè agentium audacia
in timorem, spes in desperationem,
ambitio in ignominiam vertetur.

Apoc. 5.
v. 5.

Rugiet Leo iste: *Saule Saule quid me*
persequeris. Hoc est: quare ô homo,
crudelitatem, oppressionem supra
eos, qui tibi resistere non valent,
exercere ausus es. Quare Doctorem
gentium B. Paulum non es imitatus.
Super illum sauentem tonuit semel
de cœlo vox Christi, malitiam ipsi ex-
probrans; & protinus ex Saulo fa-
ctus est Paulus: hoc est; ex rebeli,
Deo obediens: ex Christianorum
persecutore, eorundem instructor.
super vestris autem execrandis crimi-
nibus toties clamat sancta Ecclesia;
nec dùm illa deponitis. Nam ex præ-
donibus pacifici; ex laniatoribus,
sanguinis innocentis defensores, nec
ex tyrannis misericordes: immò ve-
dicam quod res est, ex prioribus
ipsis barbaris, homines Christiani
haud vultis effici. Quasi verò homi-
nibus, quos affligitis, & non ipsi Deo
faciatis iniuriam. Omiseri! respici-
te tandem Christi doctrinam, quid
ille vobis dicat: *Quicquid, ait, de mi-*
nimis istis vni fecistis, mihi fecistis. Dei
est hæc iniuria, diuina vos quoque ma-
net ultio. Verum sicut Deus Saulum
in deserto persequentem tantum ter-
ruit; non tamen quid deponere de-
beret, edocuit: sed ad virum iustum
Ananiam misit illum, à quo de omni-
bus instrueretur. Ita & vos frigidi Ca-
tholici terruit quidem iam; sed non-
dum puniuit. Verum expectat tantil-
lum, ut Ecclesiam Sancta adeatis, ubi
solū veritas proponi solet, ut discatis
ex doctrinâ Euangelicâ, quid vobis
fugiendum, quid amplectendum sit.

Refert Sacra scriptura in Gene-
si, quod Deus non statim initio mun-
di, sed quarto primū die, luminaria
duo posuerit in firmamento, vnum
maius, alterum minus. Quæ obsecro
istorum luminarium fuit necessitas?
quoniam ut docet Pererius in Gene-
sim, primā statim creationis die, lux
quædam sparsa fuit per cœlos, quæ
omnibus creaturis sufficeret. Re-
spondet quidem non nemo Docto-
rum, solem & lunam in cœlo posita
esse, ad procreandam terræ facundi-
tatem. Sed hæc ratio non subsistit:
M m m m 2 quia

Matt. 25.

Gen. 1.

Pererius.

quia etiam ante solis & lunæ produ-
ctionē, iam terra fructus suos edide-
rat. Postquam enim dixit Deus, *ger-
minet terra herbam virentem*: statim
terra, amantissimis cooperta est flori-
bus, produxitq; omne lignum pomi-
ferum, & omne semen, fructum se-
cundum genus suum afferens. Præ-
terea, ut ingeniosè docent Naturali-
stæ, astra non per solum lumen, & ca-
lorem; sed etiam per occultas in-
fluentias agunt in hæc inferiora. So-
le autem & lunâ productis, adhuc isto
vtroq; modo egiſſent astra in hæc su-
blunaria. Quia etiam ex se aliquan-
tum luminis habent, quo calefacere
possunt: & occultas virtutes in se
continent, quibus terram humecta-
re, atq; disponere valeant. Quid ergo
sole & lunâ opus fuit? sine quibus &
terra parturire, & creaturæ commo-
dè conseruari potuissent. Necesſita-
tem ergo apponit sacer textus: *ut*,
inquit, *præſent diei & nocti*. Quasi di-
ceret: potuisset quidem commodè
sine sole & lunâ mundus conseruari,
sed in confuso quodam modo, cum
non eſſet, quod diei aut nocti præſe-
ſet. Hæc eſt myſtica ratio cur Chri-
ſtus Dominus in ſua Eccleſia ſancta,
geminam ſimul feſtiuitatem Petri &
Pauli voluerit celebrari: quia iſti tan-
tū, duo ceu luminaria magna, Ec-
cleſiæ Catholice præfulſerunt. Cum
enim duplices ſint in hac rerum vni-
uerſitate homines: alij pauperes &
ignobiles, tanquā miferiæ & no-
ctis tenebroſæ filij. Alij potentes,
magnanimi, elati: auro & opibus
fulgentes; velut principis aſtrorum
ſolis, nati; duplex quoq; luminare
in Eccleſia Catholica debuit præful-
ſiſſe. Vnum quod in ſui imitationem
pauperes traheret: alterum, quod ſuā
præſtantia à vitijs ad virtutes, à faſtu
ad humilitatem, à luxu ad continen-
tiam, mundi licentiatos alliceret.

Beatus igitur Petrus præſt pau-
peribus, & ignobilibus: quia & ipſe
pauper piſcator in primatem Eccle-
ſiæ Sanctæ idcirco aſſumptus eſt. Iſte
doctrinā ſuā euangelicā, trahit in pri-
mis omnes ad obedientiam Deo præ-
ſtandam, quia & ipſe ad vnicam Chri-
ſti vocem, ſubito ſuum Saluatorem
ſecutus eſt. Vt docet ſacrum Euan-
gelium: *continuo*, inquit, *relictis reti-
bus ſecuti ſunt eum*. Deinde trahit o-
mnes ad peccatorum agnitionem, vt
quemadmodū ille ſuum peccatum
amarè deſcendit, dolens quod Chri-
ſtum abnegaveſſet: ita quoque vt
etiam nos omnes toto animo conte-
ramur, quod in conſpectu Dei iniqui
egerimus. Hinc ſit, quod iſtiſtem-
poribus, & hoſtis nobis terrori ſit,
& quæq; mala occurrentia timorem
incutiant: quia conſcientia noſtra
peccatis aggrauata, nolens ad clauē
Beati Petri accedere, vt reſoluatur,
etiam vnum phantaſma in imagine
relucens, horret. Cum nihil magnū
ſine formidine poſſit aggrēdi, niſi
mens recta, & ſua ſibi innocentie be-
nè conſcia, quam ne ipſa quidem
mors terrere valet. Miſit quondam
Rex Ochozias vnum Principem quin-
quagenarium, ad Heliam Prophetam
accerſendum. Sed Helias precatus
à Deo ignem de cœlo, quinquagena-
rium ſenem abſumpſit. Miſit deinde
Ochozias alterum, quem pariter cœ-
leſtis ignis Helix precibus impetra-
tus ſubito corripuit, & deuorauit.
Miſit tandem Ochozias tertium, qui
magnā cum fiducia legationem ſuſce-
pit, ad prophetam: immo qui Dei
Prophetam ad Regem ſaluus & inco-
lumis adduxit. Quid quaſo rationis,
& discriminis, quod duos illos ſenes
Propheta ſanctus tam immiſericor-
diter tractauerit; tertio autem obe-
diuit? vnde quaſo & huic principi
tanta fiducia, vt videns iam duos mi-
ſerè interiiſſe, vltro in manifeſtum
rueret interitum. Nam ſi audiebat
prios duos Principes, quod ſimili
legatione fungerentur, cœleſti incen-
dio depaſtos, cur ſimile ſibi infortu-
nium non timebat?

Triplicem eius audaciæ cauſam
aſſignat Mendoza in 1. Reg. cap. 12. Mendoza
n. 4. & 5. Primam quia cæcā ductus
obedientia, aut periculum non vide-
bat; aut certè non formidabat. Al-
teram, quia magnam Prophetæ reue-
rentiam

rentiam iuit præſtiturus: ſicut de fa-
cto præſtitit, ideòq; ab illius irā ſe fa-
cilè ſperabat euafurum. Tertiam,
quia bonā conſcientiā innixus, non
timebat periculum, vbi peccatum
non agnoſcebat. Intrepidus enim eſt
ad omnes caſus, qui inculpata con-
ſcientiæ clypeo obarmatur: & mens
ſibi benè conſcia recti, omne pericu-
lum videt. Sic planè, accedere viſ
ad Deum, ne pereas: accede cum
fiduciā, accede cum reuerentiā, acce-
de cum conſcientiā, pondere delicto-
rum exonerato. Non negabit cœle-
ſtis clauiger Petrus aditum, ſi viderit
diſpoſitum cor. Non negabit &
Chriſtus veniam, ſi rectam in pœni-
tentibus ſpectauerit conſcientiam.

Sanctus verò Paulus, quia ex cla-
riori genere, & altiori proſapia à
Chriſto ad Eccleſiæ Sanctæ propaga-
tionem accerſitus eſt, præſt mundi
potentibus velut luminare quoddā,
vt eos dirigat in moribus Chriſtianis.
Propoſitus eſt D. Paulus, ſicut olim
Samuel, vt Reges inſtruat, non tan-
tū verbis & ſuā doctrinā; ſed etiam
exemplis, illos ad patientiam & iniu-
riarum tolerantiam permouens. Sa-
muël quando olim ſuis contempto-
ribus & expulſoribus de imperio par-
cebat; quid aliud voluit; quā Re-
gem Saulem ad ſimiles iniurias pa-
tienter ferendas animare? teſte Di-
uo Chriſoſth. homil. 24. in 2. Cor.

S. Chryſo. *Conſidera*, inquit, *ſapientiam Prophetæ,*
*quoniam videbat illos. (ſcilicet; Iſraēli-
tas, qui ipſum de imperio deiecerant) nulla*
perſuaſione auocare, ſed incurabili morbo
laborare; ſic illis parit inſtituitq; Regem,
vt manſueti ſint: & idcirco teſtem pro-
ducit: neq; enim tunc illum quis iure
conuenerat; neq; quis arguerat vt deſen-
ſione haberet opus. Sed vt Regem faceret
melioſorem, hac patiebatur. Sic planè
B. Paulus vbi tot probra pro Chriſti
nomine pertulit, quid aliud voluit
inſtituere, quā vt Reges & mundi
potentes diſcerent, non facilè ad
leues iniurias excandescere debere.
Malorum enim principum hæc eſt
peſſima conſuetudo, vt peſſimos
quoſq; velint habere ſucceſſores, &

in maiorem plorantis populi vi tri-
butorum exhausti aggrauationem, &
in condemnationem ſui. Vt & ſub-
diti acerbius vexentur, & præceden-
tium iniuriarū ſubſequentium malefa-
ctis obregantur. Et qui adhuc viui o-
mnibus erant odio, iam mortui ab
omnibus deſiderentur: dū ſcilicet
malis deteriores ſuccedunt. Quis
hoc non videt in patria noſtra ipſa
met Polonia. Regnante Caſimiro III.
Regni huius non Domino, ſed pa-
rente, tribus tantū diebus in heb-
domadam ſubditi laborabant ſuis do-
minis, reliquum tempus domesticæ
neceſſitati, & liberis alendis impen-
dendo. Mali tamen ſucceſſores, quo-
rum luxui, & inſolentiæ, ne ipſa qui-
dem iam parerna bona, maiorum
ſanguine, & ingentibus curis parta,
ſufficiunt: inuexerunt & quartum,
& quintum, & ſextum diem, ita vt
pauper ſubditus ne momentum ha-
beat, quo aut reſpiret, aut ſaltem ſibi
aliquid commodi adducat. Regnan-
te Caſimiro III. qui cum ſuis Ciuibus,
non tanquā Rex cum ſubditis; ſed
tanquā parens cum liberis viuebat:
liberum erat ſubditis ante vltimam
vitæ ſuæ periodum, de bonis labore
& indiſtriā quaſitis diſponere. Ad
Eccleſias ſanctas, & alia pia opera, ali-
quam ſui laboris partem locare.
Nunc verò & in bona ſubditi, &
quod magis horrendum, etiam in
animam & corpus dominium ſibi v-
ſurpant moderni ſucceſſores. Sed re-
cogitate miſeri, quā grauem Deo
rationem ſitis reddituri. Cur enim
homines pro iumentis, ſubditos ve-
ſtros pro mancipijs reputatis? Vt
pluris iam apud vos ſit canis venati-
cus, quā homo, verā Dei imago, in
veſtrum commodum laborans. Sed
ecce nimia hæc veſtra oppreſſio, iam
maniſteſtam labenti patriæ cladem
attulit? quā niſi depoſueritis, &
cum hominibus etiam viliffimæ ſor-
tis, humano vixeritis modo, in vlti-
mum diſcrimen & præcipitium, re-
gnum hoc deueniet. Vtinam quod
Caſimirus III. ſacroſanctè ſtatuerat,
hoc iſtius nominis modernus ſucceſ-
ſor re-

for restauret, & ad perfectionem, A deducat.

Hoc enim optimi Ecclesie Sanctae Principes Petrus & Paulus intendunt, qui ideo dati sunt in luminaria, & primates Ecclesie, ut optimos quoque Principes, & mundi potentes in orbem Christianorum inuehant: ut & populus per eos in melius promoueatur, & bona precedentium facta, melioribus subsequendum operibus obliterentur: & per eximias presentium laudes, tota praeceptorum memoria deleatur; nemoque desideret illos bonos reuocare, quos habuit, quin imò se multo meliores inuenisse gloriatur. S. Chrysostomus prudentiam Samuelis mirum in modum extollit, quia usus est in Rege admonendo. Cum enim sciret Samuel necessariam esse Regi admonitionem; nec tamen ignoraret Reges admonitionis esse impatientes, hac prudentia usus est: neque omnino siluit, ne populo noceret: neque palam Regem admonuit; ne illum offenderet, sed oblique quodam modo

S. Chryso.

locutus est. Nam cum sciret, inquit, Chrysostomus, odiosum esse Regem adhortari, atque illi formam praescribere: quam scilicet mansuetus esse debeat, quam moderatus, quam procul a munerum corruptione, ut nemini vim inferat, ut nemini sit iniustus, neque diuitijs studeat congerendis. Rursum sciebat etiam, quod tacendo cunctis populis in praedam traditus fuisset: oblique igitur sermonem suum dirigendo utrumque periculum declinavit. Et Regem docuit, cuiusmodi gubernatorem esse oporteat: D simulque vitauit odium, doctrinae. Sic plane Christus Dominus in admonendis mundi potentibus summam prudentiam vri voluit, inquit: Quem dicunt homines Filium hominis. Vbi potissimum sermonem dirigit ad eos, qui in rebus temporaneis magni esse videntur, quasi diceret: isti quibus iactantia est cordi, quibus terrenae deliciae sunt voluptati, quibus dominium, aut rectius tyrannis in subditos est affectui; quem dicunt esse Filium hominis. Sciuntne illum esse Deum?

Matt. 16.

si sciunt: quare tam superbe in oculis eius procedunt? sciuntne illum esse Dominum? si sciunt: ut quid vitae, & mortis suorum subditorum se veros Dominos iactant? cum hac potestas soli Deo competat. Sciuntne illum venturum iudicem? si sciunt: quare non formidant aduentum eius? quare non deponunt vitia? Ecclesiae Sanctae Principem Petrum, & Doctorem gentium Paulum secuti. Ad hoc enim D. Paulus proponitur hodie Christianis, ut omnes ex ipsomet S. Paulo audientes, ex quanto ille vitiorum cano, ad tantum virtutum culmen ascenderit, se quoque divina gratia adiutos eodem ascendere posse minimè desperent. Quemadmodum docet D. Chrysostomus. ho. 26. de verbis Apostoli. Ne ullus, inquit, peccator in malitia quantumlibet confirmatus, deinceps animam abiciat: etiam si bellum Christo fecit, quando Paulum videt postremum omnium, quo posterior non erat alius quispiam, qui in acie Dei resistit, liberè seruatum.

S. Chryso.

Habetis igitur Catholici duorum Ecclesiae sanctae Principum festiuitatem hodiernam, ex quibus Christus Dominus intelligere voluit, quid de illo mundus sentiret. Ad ostendendum neminem de Deo bene sentire, cui Petri clavis non aperit. Neminem quoque rectè credere, cui testimonium Pauli de Christo Iesu displicet. Isti enim duo positi sunt in luminaria magna Ecclesiae sanctae, ut lucem diuidant à tenebris. hoc est; vitia à virtutibus; pietatem ab iniquitate; ut diuidant diem à nocte: hoc est; perfidiam à vera fide; Haeresim à Religione; cultum Dei verum à superstitione. Postulemus itaque, ut nos hac duo luminaria illuminent: & Beatus Petrus conscientias nostras clementer resoluens, & S. Paulus suam doctrinam nobis ad palatum faciens: Dominum verò Deum obsecremus, ut qui istos duos Ecclesiae Principes toti mundo in spectaculum & exemplar rectè viuendi proposuit. ut illi Principi nostro Serenissimo felicem & clementem regnandi

gaudi modum inspirent. Potentibus huius saeculi iustitiam, & virtutem, atque meliorem subditos tractandi humanitatem impertiantur. Omnium verò mentibus, obedientiam, fidem, & sanctitatem instillent.

E O D E M D I E CONCIO SECVNDA.

Tues Petrus, & supra hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam.

Matthai 16.

Ecclesia Sancta in B. Petro & Paulo fundata est, per sapientiam, predicationem, sanctitatem, & miracula.

Apo. II.

Concors est Philosophorum sententia, extrema suis principijs proportionari debere, Christus Dominus, ne ab hac communi & visitata doctrina recederet; extrema militantis Ecclesiae, voluit in omnibus eiusdem principijs proportionata esse. Et quoniam Catholica Ecclesia, ante ultimam mundi istius desolationem, in duobus fundamentis corruet. Quae duo fundamenta B. Ioannes in Apocalypsi describit inquit. Dabo duobus testibus meis. (scilicet Enoch & Heliae) & prophetabunt amicti saccis. Hi sunt duae oliuae, & duo candelabra in conspectu Domini terrae stantes, & si quis voluerit eis nocere, ignis exiet de ore eorum, & deuorabit omnes inimicos eorum; & si quis voluerit eos ledere: sic oportet eos occidi. Hi habent claudendi coelum, ne pluat diebus prophetiae eorum, & potestatem habent super aquas, conuertendi eas in sanguinem, & percutere omni plagâ, quotiescunque voluerint: Et cum finierint testimonium suum, bestia quae ascendit de abyssu, faciet aduersus eos praelium, & vincet illos & occidet. Quoniam itaque in his duobus fundamentis, in Enoch & Helia, Sancta Ecclesia finem habitura est: ideo & exordium Ecclesiae suae Christus simile voluit haberi,

A quando Ecclesiam militantem in hisce duobus fulcris, scilicet in Petro & Paulo fundauit. ut quasi duplici nixa basi, firmitus aduersus nebularum intercurrentium turbines staret, nec vnquam concussa maneret. Ostendam igitur hodie in hac magnorum solennitate Apostolorum, quomodo in Sancto Petro, & Paulo Ecclesia Dei sit aedificata.

Certum est inprimis in his duobus Apostolis, velut columnis quibusdam marmoreis, aedificatam esse Dei Ecclesiam, per sapientiam. Cum enim Ecclesia Sancta, sit carus hominum fidelium sub vno capite, Christi Vicario, ritu debito Deum collaudantium: non potuit aedificari, nisi per magnam sapientiam. Cum homines praesertim in tanta fidei obscuritate, sapientiam facile regantur. Sanctus verò Petrus coelestem prae omnibus sapientiam, diuinitus sibi infusam habuit: cui praeteris Apostolis, per coelestem visionem reuelata erat vocatio gentium, in demissione lintei. Nam cum in oratione vidisset coelum apertum, & quatuor initijs ligatum vas quoddam tanquam linteamen, in quo erant omnia genera quadrupedum, & ferarum, & volucrum coeli, facta est vox ad eum: Surge, occide, & manduca. Vbi Petrus obstupescens dixit. Absit Domine, nunquam manducaui commune, & immundum. Et rursum vox Domini ad eum facta est: Quae Deus mundauit, tu comede. Per quod oraculum illud à Spiritu S. didicit, ex omni gente etiam barbara, ferocissima, moribus inculta, vitijs instar belluarum deturpata, nemini praclusam esse viam ad Deum, dummodo cor suum humiliare, & Deo vocanti submittere velit. Quod manifestè post illam visionem expertus est Petrus, nam cum secum tacitus cogitaret, quid coeleste illud spectaculum portenderet, subito venerunt ad eum Cornelij serui, ab Angelo destinati: & ecce Spiritus Sanctus illum alloquitur: En viri querunt te: surge itaque, & descende, & vade cum

Apo. 16.

cum eis nihil dubitans, quoniam ego misi illos. Quasi diceret: ne putes salutem vni tantum nationi à Christo partam esse: nē arbitrēris Christi euangelium, aut solis Iudeis, aut solis Romanis datum esse. Sed omni creaturæ rationali, cuiusq; concessum est nasci, dummodò eum Propheta poenitente, illud ad Deum corde contrito suspiret. *Adhesit paupmentō anima mea, visitā me secundum verbum tuum.* hoc est: ego Domine per tot vitæ meæ spatia, sollicitudine mundi huius, luxuriæ studio, pecuniæq; cupiditate curuatus, vulpium foveis, latibulisq; terrestribus me inclusi. Vbi adhæsi paupmento; quia me leuare non poteram, nisi me supra crucem suam Christus leuasset. Adhæsi paupmento; quia me abscondebam à Christo: quia mundi voluptates sequerēbar. Terra enim ista, quam calcamus, meretricijs quibusdam illecebris nōs capit, & quasi vulnus quōdam voluptatum, corporaliūque delectationum fucis illinit, vt lateat in his veritas, & forensi quadam specie, deisciant appropinquantes. Sed cum interiorem oculum mentis ad tempus abduxerint, postea decussō quōdam velut puluere voluptatum, huiusmodi decore; quam sit inanis gratia sæculi huius, aut corporis, facile deprehenditur. Qui ergo cognita fallaciā, & vanitate rerū terrenarū ad Deum confugit, vt per verbum eius incarnatum visitetur, nec amplius paupmento terræ, sed soli Deo adhæreat: sit Iudeus, sit gentilis, sit barbarus, sit imitissimis plenus flagitijs, non sentiet repulsam; sed benigne in sinum Christi receptus conquiescet. Quia Christus de cælo descendit, vt omnis qui inuocat nomen illius, & credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Magna ergo fuit sapientia B. Petri, qui ex omnibus gentibus concurrenti populo, cælum aperiebat spirituali instructione. Adeo enim mirificam coelitus acceperat sapientiam, vt Scripturas sacras plene intelligeret & expli-

caret: per quam sapientiæ vim primā suā concione tria millia: secundā verò quinq; hominum millia conuertit.

In Sancto quoque Paulo sapientia plusquā humana fuit. Quia eam non in terra, sed in tertium cælum raptus didicit. Scio, inquit, *hominem in Christo ante annos quatuordecim, siue in corpore, siue extra corpus nescio, Deus scit, raptum huiusmodi vsq; ad tertium cælum.* Vbi statim addit se audiuisse in Christo, quæ non licet homini loqui. Quis obsecro in tanta rerum occultarum scientia non miretur, tantam sui ipsius ignorantiam? Dicit Beatus iste Apostolus, se ad tertium cælum raptum fuisse, verum vtrum in corpore, an extra corpus raptus esset, se ignorare testatus est, vt scilicet non tam de scientia, quā potius de sua ignorantia gloriari videretur. O profunda humilitas! Iuuenis adhuc Paulus, de ineffabili scientia, gloriatus non est; & non nemo senex Christianus gloriari audet: quem caduca scientia inflat. Sed quid est, quod ait Apostolus, se in illo rapto audiuisse ineffabilia verba, quæ non licet homini loqui? Quomodo eam non licet homini loqui, quæ licet homini audire. Si ipsi homini qui audiuit non licet loqui; quomodo ei creditum est audire, quod non permissum est loqui? Quæ ista distantia est: si alteri homini qui esset exterior: quomodo potuit homo cognoscere, quod homini non licebat audire. Causa est Catholici; voluit hic Dei Apostolus ostendere, non sibi quidem gratiam loquendi defuisse, qui tam ineffabilia arcana in Christo audiuit: sed potius eis qui audirent, locum, tempus, meritum defuisse. Ille enim in cælo audiuit: & ideo non competere iudicatum est, vt id loqueretur in terris, quod audisset in cælo. Cum in ipsa terra sit ista discretio, vt quod in altera regione canitur, in altera non canatur. iuxta illud Regij vatis. *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena.* Hinc Hebræi non canebant in terra captiuita-

Astor. 4.

1. Cor. 13.

1. Cor. 13.

Rom. 3.

Psal. 135.

ptiuitatis, quod in sua patria canere consueuerant. Terra hæc quā inhabitamus, captiuitatis est: superna patria, terra libertatis: ista peccati, illa quietis æternæ. Ergo quod Paulus in cælo audiuit, meritò in terra noluit prædicare. Inter perfectos enim secreta sapientiæ sunt loquenda: mundus verò totus in lubrico stat, & incolæ eius nihil perfectionis habent. Deindē, dixit ea quæ audiuit, non licere sibi loqui: vt ostenderet ineffabilem illam sapientiam, quæ raptus in cælum repletus fuit, non suam, sed diuinam fuisse, & ideo talem, cui totus mundus teneretur assensum præbere. Hinc ad Galatas scribens, faterur se Euangelium non ab homine accepisse, & didicisse, sed per reuelationem Iesu Christi, inquit: *Notum enim vobis facio fratres, Euangelium quod euangelizatum est à me, quia non est secundum hominem. Neq; enim ego ab homine accepi illud, neq; didici, sed per reuelationem Iesu Christi.* Nam quicquid ab ipso homine dictum est, mendacium est: & quicquid veritatis inuenitur in homine, non est ab homine, sed à Deo per hominem: quoniam. *Omnis homo mendax, solus autem Deus verax est.*

Ad Gal. 1.

Rom. 3.

S. Chryso.

Iure igitur in duobus istis fulcris, Dei Filius Ecclesiam Sanctam fundauit, quia per sapientiam ipsis communicatam, gentes ad suam fidem conuertit. Maior erat Petrus in sua sapientia Salomone: quia hic post vias iniquitatis abiit, ille in diuina iustitia semel edoctus, semper perstitit. Felicius quoq; fuit D. Paulus Moyse, Moyse enim edoctus fuit à Deo in Monte Sinai, dum legem scriptam acciperet. S. Paulus in ipso cælo à Deo ita instructus est, vt eius sapientiam in literis elucentem nemo satis admirari queat. Quam ob causam D. Chrysosthomus hom. 4. de laudibus Pauli dixit: *Mare Sapientiæ purissimum, & profundissimum.*

Ædificata est secundò Ecclesia Dei, in ferbenti prædicatione B. Petri, & Pauli. Prædicauit enim primò Petrus Christi Fidem Hierosolymis, in

Ponto, Gallaciā, Cappadociā, Bythinia. Cuius zelum Chrysosthomus hom. 3. in Acta Apostolorum laudat inquit: *Quam est feruidus, quam cognoscit creditum sibi gregem: quam in hoc choro Princeps est, & ubiq; primus omnium incipit loqui.* Præstitit hoc ipsum S. Paulus peragrans Siriam, Asiam minorem, Græciam, Hispaniam, vbi etiam in vincula coniectus, non cessauit prædicare teste eodem S. Chrysosthomo hom. 5. de patientiā Iob. *Videte, inquit, Paulum licet in vinculis ipsis, in catenâ detentum docentem, atq; in iudicio idipsum facientem.* Vbi vincus tremefecit Felicem præsidem, vbi commouit Regem Agrippam. Istæ igitur sunt duæ columnæ, in quarum prædicatione ædificata Ecclesia Sancta, hucusque stat immota. de quibus meritò illud Isaia Prophetæ dici potest: *Qui sunt isti, qui ut nubes volant.* Volabant enim per vniuersum terrarum orbem, omnes mundi plagas suā prædicatione laboriosa irrigando.

S. Chryso.

Idem.

Astor. 22. Ibidem 24.

Isaia 60.

Fundata est tertio Ecclesia Dei, in sanctitate B. Apostolorum Petri, & Pauli. Magna fuit sanctitas Petri, adeo, vt expositi per plateas ægroti, solā B. Petri umbrā tacti, statim conualescerent. Nec minor fuit sanctitas D. Pauli, ob quam seipsum alijs in exemplum proposuerat: *Imitatores, inquit, mei estote fratres, & obseruate eos qui ita ambulant, sicuti habetis formam nostram.* De quo S. Chrysosthomus apud Cornel. in procemio epistolæ eius sic dicit: *Paulus omnium virtutum fuit arca, adeo vt etiam si quis totum contra eum insectorum chorum sigillatim appendat, inueniat trutinam virtutum ponderibus, à Pauli parte depressam.* Neque sanè decuit alibi Ecclesiam Catholicam ædificari, (quæ est sancta, ob incomprehensam Christi sui fundatoris sanctitatem: sancta ob fidem: sancta propter salutem fidelium, & Dei cultum, ad quem principaliter instituta est: sancta ratione mediorum: media enim illius non alia sunt; quā gratia diuina, don a Spiritus Sancti, & virtutes) nisi in

Astor. 4. & 5.

Philipp. 3.

S. Chryso.

nisi in sanctitate Petri, & Pauli; vel principalium duorum columnarum. Ad Ecclesiam sanctae propagationem spectant miracula, per quae non veritas credendum: haec enim latet obumbrata fidei ænigmate; sed credibilitas tantum ostendatur.

Beatus Petrus plenus erat virtute miracula patranda: teste D. Ambrosio Serm. 3. de SS. Petri & Pauli encomiis. Non, inquit, aliquam partem, Orbis latere potest tanta deuotio. Siquidem in omnem terram mirabilium Petri virtus diffusa est, & in fines orbis terrae epistolarum Pauli verba penetrarunt. Quis enim non audit, quod primum Petrus sedenti ad portam speciosam, claudus, & ex matris suae olim ventre iam debili, pedum restituerit firmitatem? ut quod natura minus contulerat, Apostolica gratia repararet? Cum enim idem claudus stipem rogans, aliquid pecuniae se ab Apostolis crederet accepturum, ait illi Petrus: *Argentum & aurum non est mihi, sed quod habeo, hoc tibi do. In nomine Domini nostri Iesu Christi Nazareni surge & ambula.* Ineffabilis plane largitas, quae petenti argentum quidem non contulit; sed contulit sanitatem. Magna liberalitas, quae de thesauris suis aurum non protulit; sed protulit medicinam. Felix & ille claudus, qui dum stipem pecuniae quæreretur, diuitias incolumitatis accepit. Hoc enim ab Apostolis donatum meruit, quod nullis thesauris à medicis redimere potuisset. Primum ergo signum mirabilium suorum fecit Petrus, claudus pedum restituendo vestigia. Nec mirum: nam scimus illum à Domino vocatum esse petram. *Tu es Petrus, & super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam.* Si ergo Petrus petra est, super quam aedificatur Ecclesia, recte prius pedes sanat: ut sicut in Ecclesia fidei fundamentum continet; ita & in homine membrorum fundamenta confirmet. Recte inquam primum in Christiano pedes curat, ut iam non intrepidus, nec imbecillis possit super petram Ecclesiae; sed robustus & fortis incedere. Iam verò

Simonem magum idem B. Petrus sua oratione ex aere deiecit. ut ostenderet, neminem in vanitate mundi (quae per aërem designatur) sed in sola Ecclesiae petra firmiter haerere posse.

Verum, neq; in patrandis miraculis inferior Petro existit D. Paulus. Excæcauit ille Elymam Euangelio sancto resistentem: claudum ex vtero matris in pedes erexit, Euthymium adolescentem à morte suscitauit. Demum, super languidos deferebantur eius sudaria, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur. Magna profecto haec sunt lumina Ecclesiae, magna inquam in sapientia, magna in praedicatione, magna in sanctitate, magna in miraculis, magna & in martyrio. Nec enim satis erat in duabus hisce columnis aedificari Ecclesiam, nisi quoq; sanguine eorum purpurata pulchrius ruberet. Refert historia sacra in exodo, cum Deus in deserto per Moysen templum sibi construere vellet, duos illi principales Architectos proposuit, inquit: *Ecce vocavi Beseleel, & impleui eum spiritu Domini, sapientia, intelligentia, & scientia in omni opere, deditq; ei socium Ooliab, & in corde omnis eruditionis posui sapientiam, ut faciant cuncta, quae praecepi tibi, tabernaculum federa, arcam testamenti, & propitiatorium.* Christus Dominus aedificare volens Ecclesiam suam in terris, vocauit etiam duos, Petrum tanquam Principem & Paulum velut socium eius, deditq; eis omnem eruditionem, ut per illos, & in illis, Ecclesia sancta aedificaretur.

Illud tamen singulari mysterio non caret, cur Deus, cum duos istos, veluti columnas, indissolubili quodam nexu secum compositas habere voluerit, eorumq; festiuitatem in Ecclesia sancta simul celebrandam instituerit; cur tamen in vno duntaxat eorum Ecclesiam suam dicit aedificatam esse, scilicet; in Petro. *Tu es Petrus, & super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam.* Vbi Christus Dominus videtur maiorem prerogatiuam attribuere

tribuere Petro, quam alijs Apostolis. Cum tamen S. Augustinus asserat, omnes eandem potestatem à Christo accepisse, lib. questionum noui & veteris testamenti. Ipse, inquit, priusquam in caelos ascenderet, imponens nomen Apostolis, ordinauit in Episcopos. Similiter ipsemet Christus Dominus palam id fateatur apud S. Ioannem. *Sicut, inquit, misit me Pater, & ego mitto vos.* Et quia missio Apostolica est munus legationis cum potestate: idcirco quoniam omnes discipuli à Christo in legatione Apostolica missi fuere, omnes quoq; parem iurisdictionem episcopalem, supposita presbyterali accipere debuerunt. Respondent ad hoc Analectus, Hieronymus, Leo, Cyprianus, Augustinus. Omnes quidem Apostolos pares fuisse dignitate Apostolorum, hoc est potestate iurisdictionis vniuersalis in totum orbem. Quia nullo habito discrimine, Diocesium, Regnorum, nationum, ubique, munus suae praedicationis & Apostolorum poterant exercere. Non tamen erant pares amplitudine actuum istius iurisdictionis, & modi exercendi eius. Sed solus ipse Petrus primatum habuit inter omnes. Quia dignitate & potestate à Christo sibi collata omnes superauit, ex eo, quod illi soli potestas regendi vniuersam Ecclesiam concessa fuerit. Ceteris vero fuit quidem eadem potestas à Christo collata; sed ita, ut illi omnes essent tanquam delegati, & subordinati iurisdictioni Petri.

Demonstrant perbellè eundem Christus primatum Petri, in illis suis interrogationibus. *Petre diligis me plus his.* Vbi Christus Dominus maiorem sui dilectione agnoscit in Petro, quam in alijs Apostolis, plus autem amanti plura dari debent. Igitur & Petro, quia magis Christum dilexit, quam alijs Apostoli, maior quoq; ipsi praerogatiua debebatur. Elucet secundo Primatus iste Petri, ex illis Christi Domini verbis; *Pasce oues meas.* Munus autem pasce gregem Christi, est maximum. Igitur & dignitas atq; potestas Petri, fuit ceteris

Apostolis maior; cum nulli hoc concesserit Christus, nisi soli Petro. Etenim lumen ipsum rationis docet, Ecclesiam Christi debuisse ordinatissimam institui, proinde monarchicam, quae est potior iuxta Aristotelem, quam Aristocratica, & Democratica. Taliter autem constituta, Respublica consistit in hoc, ut ab vnius praerogatiua ceteri omnes dependant. Igitur & Petro munus pasce oues ideo collatum fuit, ut omnes etiam Apostoli ab eius primatu dependerent. Colligitur adhuc primatus Petri supra omnes Apostolos, ex illa Christi declaratione: *Tibi dabo claves Regni caelorum, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum, & in caelis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in caelis.* Vbi rectè aduertit Coninch etiam si Ioan. 20. omnibus Apostolis potestas ligandi, atq; soluendi promissa fuerit; tamen hoc loco singulari prae alijs promitti eandem: propterea quod hic facta mentione clauium, ibi non facta promittatur. Ex quo ulterius sequitur, talem omnino potestatem Petro à Christo in hoc loco promitti (quantum puro homini potuit, & Ecclesiae gubernandae necessarium erat) qualem Christo Deus Pater promittit Isaia 22. & S. Ioannes Apocal. 3. eidem datam esse vidit. nimirum, utrobique per clauas significatam. Directè igitur verba Christi praedicta, apud Matthaeum, diriguntur ad S. Petrum, summamq; potestatem & dignitatem eius manifestant. Ut scilicet ille solus esset, qui caelum aperiret, doctrinam fidei explicando, leges condendo, & quae ad Dei cultum pertinent, instituendo, atq; peccata verè penitentibus dimittendo. Iis vero qui contemnunt Christi, & Ecclesiae doctrinam, ut caelum clauderet, veniam peccatorum negando.

Falluntur itaq; haeretici cum Erasmo asserentes, in praedictis apud Matthaeum verbis, per Petrum vnumquemque fidelem significari, & ea ad omnes Apostolos dirigi, & per ea non conferri ullam aliam potestatem

specialem, à nudâ prædicatione ver-
bi Dei. Contra quos evidentissimis
rationibus pugnant Bellarminus,
Tannerus, Coninch Fasolus. Ete-
nim Scriptura sacra agnoscit in Apo-
stolis Authoritatem gubernatiuam
Ecclesiæ, proinde & in Petro, iuxta
illud: *Qui vos audit, me audit, & qui
vos spernit, me spernit*: & illud: *Atten-
dite vobis & universo gregi*. Sed in
omni hac potestate eminebat Petrus,
quod facile vel ex illo solo deduci po-
test. quod potestas Petri per clauem
in Scriptura sacra significetur: no-
mine autem clauium summa potestas
in sacris literis designatur. Soli enim
Eliachim in veteri testamento sum-
mo sacerdoti, qui typum Christi ven-
turi gessit, Dominus clauem templi
Davidici legitur dedisse. *Dabo, inquit
Eliachim clauem domus David super hu-
merum eius: & aperiet, & non erit qui
claudat: & claudet, & non erit qui ape-
riat*. Sic planè Petro, qui Personam
Christi in cœlo iam residentis signifi-
cabat, clauem Ecclesiæ Dominus
contulerat, ut quicquid ille legitime
in terra constitueret; firmum apud
omnes esset, nec rescindi amplius
valeret.

Eluxit demum Primatus Petri
supra omnes Apostolos, in ipsa eius
nominis immutatione à Christo fa-
cta. *Tu es petra*. Quorum enim no-
mina ipse Deus solet immutare; co-
rum quoque simul maximam ostendit
præminentiam. Immutauerat Deus
nomen Abraham: *Non ultra vocabi-
tur nomen tuum Abram; sed Abraham*.
Et ecce per hanc nominis immuta-
tionem, Abraham constitutus est pa-
ter multarum gentium. Immutauit
Deus nomen vxoris illius inquit: *Vxorem
tuam non vocabis Sarai, sed Sa-
ram*. Et ecce per hanc immutationem
obtinuit Sara, ut ex illa nasceretur
Filius, multarum gentium Dominus;
utque Reges populorum orirentur ex
ea. Immutauit nomen Iacob per An-
gelum suum loquens: *Nequaquam
Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israël*.
Et ecce per hanc nominis immuta-
tionem, non tantum erga Deum for-

tis, sed etiam contra homines præua-
lens factus est.

Sed dicet forsitan quispiam, per
hoc quod Petrus à Christo vocatus
fuerit Petra, non sequi illum prima-
tum super alios Apostolos obtinuisse.
Quia petra idem sonat, quod funda-
mentum Ecclesiæ: alij verò Aposto-
li etiam fuerunt fundamenta Eccle-
siæ, iuxta illud scripturæ: *Superadifi-
cati supra fundamentum Apostolorum*.
Immo potius videtur illum fuisse in-
feriorem cæteris Apostolis: quia Pe-
trus cum Ioanne ab Apostolis missus
fuit in Samariam; missio autem si-
gnum est inferioritatis. Præterea, Ia-
cobus in Concilio Hierosolymitano
definiuit sententiam, & alij secuti
sunt ipsum. Insuper Paulus restitit in
faciem Petro, quod non potuit face-
re suo superiori sine culpâ; & tamen
ipse sine poenitentia factum hoc suum
narrat. Ad extremum Clemens pri-
mus, Iacobum Apostolum vocat Epi-
scopum Episcoporum. Verum sciat,
fuisse quidem Apostolos fundamen-
ta Ecclesiæ secundaria, sicut & Pe-
trum: sed modo communi & cum
dependentiâ à Petro; Petrus autem
peculiari modo. Sicut olim Prophe-
tæ omnes vocabantur fundamenta
Ecclesiæ, & tamen ex hoc non sequi-
tur, Apostolos non fuisse ea. Rursus,
Petrus & Ioannes fuit missus ab Apo-
stolis in Samariam; sed precibus, &
consilio; non verò imperio, & autho-
ritate, quod solum signum est supe-
rioritatis. Deinde, in Concilio Hie-
rosolymitano, Iacobus fuit primus in
sententia executiua tantum; non
autem in definitiua. Quemadmo-
dum sentiunt Theodoretus & Hie-
ronymus. Nam postquam Petri sen-
tentia subscripserat Iacobus, mo-
dum executioni commodum primus
suggerit. Præterea Paulus restitit
Petro peccanti venialiter, quod lici-
tum fuit etiam inferiori, gloriâ Dei
& salute proximorum ita requirente,
ut docet S. Augustinus in Epistola
ad Hieronymum. Denique Iacobus,
non ideo à clemente vocatur Episco-
pus Episcoporum, quasi Petro fuerit supe-

superior; sed quia fuit exemplar vi-
tæ Episcopalis, & quia multis Epi-
scopis præerat, quos creauerat per
Iudæam.

Tanta ergo fuit dignitas Petri
& præminencia, ut eius potestati &
totus orbis, & ipsi Apostoli subiac-
rent. Sed difficultas est, utrum pri-
matus iste collatus fuerit Petro, cum
iure succedendi in eodem, usque ad
præsentis sæculi durationem. Atque
imprimis certum est, Christum nec
habuisse, nec posse habere successo-
rem in sua potestate regendi Eccle-
siæ. ut expressè docent Tannerus,
Valentia, Turrecremata.

Deducitur id ipsum evidentissimo argumen-
to: nam quemadmodum caput ho-
minis, duo potissimum munia sibi
vendicat, per quæ rationem capitis
fortitur in corpore humano, ut de-
clarat Angelicus Doctor 3. p. q. 8.
art. 1. & 4. primum est, quod vim
cæteris membris internam vitalem,
impertiat. Alterum, quod per sen-
sus, & intelligentiam, membra exte-
rius rectè gubernet, & dirigat. Ita
Christus Dominus Ecclesiæ caput est,
iuxta Apostolum, non tantum ideo,
quod extrinsecâ gubernatione & di-
rectione, suæ docendo, suæ præci-
piendo, hoc mysticum corpus diri-
gat; sed etiam ideo quod internum
vigorem vitalem, omnigenam sci-
licet gratiam subministret ipsi, iuxta

illud Euangelistæ: *De plenitudine eius
nos omnes accipimus & gratiam: quia
lex per Moysen data est, gratia & veritas
per Iesum Christum facta*. Habuit ergo
Christus Dominus supremam pote-
statem leges ferendi, abrogandi, noua
sacramenta instituendi, vetera delen-
di, totumque regimen Ecclesiæ suo ar-
bitratu instituendi, vna cum potesta-
te committendi vices suas alteri, in ab-
sentia suâ visibili: quam triumphaturus
in cœlo, exercitatus erat in ter-
ris. Vnde, quia successor in officio
parem habere debet potestatem cum
anteessore: & insuper, supponit
anteessorem amississe suam potesta-
tem, eò, quod sit translata, & non so-
lum deriuata ad successorem. Quod

de Christo dici non potest, propter
illud Apostolicum: *Data est mihi om-
nis potestas in cœlo, & in terra*. Ideo
Christus nec habet, nec habere po-
test in plenitudine suæ potestatis suc-
cessorem; sed solum vicarium, in
quem tantum deriuauit potestatis,
quantum iudicabat expedire, aut ne-
cessarium esse ipsi, ad commodum
regimen Ecclesiæ in fide, & moribus:
ipso interim corporaliter absente à
terris, & Ecclesiâ militante.

Ex quo patet primatum Petri
non esse extinctum cum ipso Petro,
in regendâ Ecclesiâ; sed deriuatum ad
omnes eius successores. Sic expressè
definitum est in Concilio Constan-
tensi contra Vicleffum Sess. 8. & 15.
& 28. Et in Bulla Martini V. Quod
deducitur ex illis Christi verbis. *Pa-
sce oues meas*. atque ex illis: *Super hanc
Petram edificabo Ecclesiam meam*. Sicut
enim in his verbis significatur firmi-
tas Petri, usque ad consummationem sæ-
culi duratura, non in ipso Petro, ut
pote mortali; sed & in omnibus eius
successoribus. Ita quoque in illis prio-
ribus, significatur pastura, ouium &
primatus Ecclesiæ, non tantum in
Petro, sed in omnibus eius successo-
ribus. Quomodo enim Petrus illas
oues usque ad consummationem sæculi
duraturas pascere potuisset, cum esset
mortalis? tum denique hæc veritas
manifestè conijecitur ex illis Christi
verbis. *Ego vobiscum sum usque ad con-
summationem sæculi*. Vbi præsentia
Christi, non tantum per internum re-
gimen; sed etiam per externum à
SS. Patribus, & Concilijs significari
declaratur. Et quia præsentia corpo-
ralis, quam regimen externum requi-
rit, defacto non est in terris ipsamet
ipsius Christi, igitur debet in vicarijs
ipsius esse, & quidem usque ad con-
summationem mundi. Quod Apo-
stolus voluit exprimere scribens ad
Ephesios: *Quosdam, inquit, dedit pa-
stres ad consummationem sanctorum, do-
nec occurramus omnes in virum perfe-
ctum*. Si ergo Christus constituit pa-
stres Ecclesiæ, duraturos usque ad fi-
nem mundi, eò, quod tam diu dura-
bit.

Matt. 28.

Concilium
Constantiense.

Ioan. 21.

Matt. 16.

Matt. 28.

Ephes. 4.

bit Ecclesia militans, cui pastores sunt. Anus. Membra sumus, Petrus caput: necessarii, profectio multo magis caput pastorum continuâ successionem durare debet: eo quod æquè, si non magis necessarium sit ceteris; nequè hodie minus, quam in exordio Ecclesie, ut in tanta gentium, & morum diuersitate, ac infinitorum negotiorum occursum, per vnum caput definiendorum, vnum semper ac vniforme, & integrum ouile conseruetur. Præsertim quia Petro in vniuersam Ecclesiam potestas data est, non propter illum ipsum; sed propter Ecclesiam.

Haberis igitur Catholici duo fulera Ecclesie vestre, Petrum & Paulum, in quibus ædificata est Ecclesia per sapientiam, per prædicationem indefatigabilem, per sanctitatem, per miracula. In his columnis stant firmiter immobiles. Non praualeant inferi aduersus Ecclesiam in his fulcris ædificatam; non praualebunt & aduersus vestram fidem. Habetis Principem Apostolorum Petrum, omnibus Dei charitate supereminentem, miraculis superiorem, Ecclesiasticâ dignitate primatum. Agnoscit orbis vniuersus eius primatum, deponunt Principes mitras, & Reges sua diademata: procumbunt ad oscula pedum, supremam illius excellentiam venerantes. Fit pulchrum Romæ spectaculum in hodierna festiuitate, dum Rex Hispaniarum potentissimus, quotannis agnoscens Sedis Apostolicæ potestatem, per legatum suum, candidum equum pulchrè adornatum, hodiè in recognitionem feudi, supremo in terris Christi Vicario præsentat, & offert. Et nos certè cum per susceptum baptismi, potestati D. Petri simus feudatarii, debemus ei hodiè omnem in terris reuerentiam: quia summum gloriæ Regem Christum Iesum repræsentat. Debemus timorem: ut cum potestatem aperiendi cælum habeat, illud nobis velit referare. Debemus obedientiam, propter illud Apostoli: *Si quis non audierit Ecclesiam, sit tibi sicut hebræus, & publicanus.*

Matt. 28.

adhaereamus ergo illi firmiter, ut & in terris nomen eius venerantes, in coelis societatem habere mereamur.

E O D E M D I E CONCIO TERTIA.

Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum in coelis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in coelis. *Matt. 16.*

S. Petrus potestate, Paulus vero sapientia, mundum Christo subiugarunt.

DVobis potissimum modis omnes Monarchias, supremus rerum omnium gubernator Deus, institui & regi voluit: scilicet; potestate, & sapientia. Potestate inquam, ut parendi & obsequendi vigorem induceret; sapientia verò, ut in moribus fidei & religionis ignarum populum erudiret. Potestas igitur Regibus orbem terrarum; sapientia Ecclesie Pastoribus totius vniuersi regnum inscripsit. Et licet humana potestas pusilla sit; posteaquam tamen Romano & fato, & robore vibrari cepit; subito magnis animis in lato regnare cupientibus, vrbes in domos, Prouincias in municipia, regna in præfecturas secuit, atque totum cum mari & terrâ, naturæ orbem, veluti cuspide præfixum Romanis porrexit. Fragilis quoque & imbecillus est mortalium animus: at verò ubi in directione sapientis hæsit; mox in libros, quasi in tabulas æternitatis transferri hanc pulcherrimam naturæ possessionem, & mortalium natos religionem atque virtutibus imbuens, in veros efformauit homines. Ut proinde has solum duas res, incredibili quadam voluptate liceat admirari: Potestatem videlicet, & sapientiam. Quarum altera rerum naturam penè rapuit; altera possedit. Non sunt tamen coæquata inter se, mundi sapientia,

pietia & potestas. Nam quantum-uis maximum fortunæ imperium; longissimè tamen distat à sapientiæ possessione. Quia omnis mundi potentatus, circumscriptum habet durationis terminum: sapientia verò illimitatum æternitatis spatium. Vbi enim nunc grande illud Alexandri regnum, summâ vi & potestate ad posteros transmissum? Vbi mucro ille orbis terrarum victor? quos posteros habet? quos hæredes? sola, certè rubigo hæreditat illa omnia. Deletæ sunt vrbes, deiectæ arces, diruta propugnacula, inclyta decora atque monumenta imperij solo æquata, solam posteris quæstionem in plano reliquerunt, vbinam fuerint. Quia mundana potentia citò mutabilis, nec longo tempore duratura. At verò sapientia æterna est, & sacra: quæcunque enim de inexhausto suo cornu effudit, illa omnia immortalitati dedicauit. Atque per omnes temporum iniurias, per arcium strages, eluiones terrarum, incendia populorum, per hominum Deorumque vias, ad nostra usque transmisit tempora. In sola Christi Ecclesia, in æquali lance potentia, & sapientia diuina pendent. Quibus quoniam Christi Ecclesia instituta est, & semper gubernatur, corrumpere nequaquam potest: tanquam æternis & nunquam corruptibilibus nixa fundamentis. Quocirca duos ego vobis hodiè belatores, industriâ pares, vincendi felicitate æquales, videlicet D. Petrum, & Paulum proponam. Ostendamque, quod alter illorum potentiam mundum Christo subiugauerit: alter sapientiam totum hoc vniuersum æternitati pariter consecrauerit.

Postquàm mundus peccatorum malitiâ obrutus, hostile quidpiam in Deum ispirare capit, diuinæ per omnia refragans iustitiæ. Vbi leges æquitaris transgredi, oracula Prophetarum contemnere, crescentibus vitij maiora in dies accumulare non erubuit: tunc fulmina quædam potentissima de manu Dei prouocauit, scilicet; Apostolos SS. in igne diui-

ni Spiritus in orbem vniuersum dispersos, ut illi ignis naturam imitari & fulminis vim, in duriora tantummodò, & sibi resistentia agerent: illæsisque hominum corporibus, & vitâ, interna, solum animæ venena absumerent. Nam si refert Plinius, consumptis non rarò fulminibus dolijs, integra stetit vinea, tenuissimâ quadam obducta membranulâ, quæ ea, ne diffunderentur, sustinebat. Et Martiæ cuidam inter Romanas Matronas Principi sæminæ, særum fulmine in vtero tactum interiisse, matre saluâ. Quid mirum erit, si Deus Apostolos velut fulmina quædam ignita misit? ut intactis mortalium corporibus, rebelles solum Deo affectus, animo infixos absumerent. Quoniam ad mundi expugnationem suos Deus misit Apostolos. quod ipsemet testatur: *Non veni, inquit, pacem, mittere, sed gladium.* Quasi diceret: Nolo ut mundus diutius in suis libidinibus, & voluptatum illecebris pacatè & tranquillè spatietur. Sed conturbabo homines, & per bella bona ac salutifera, pacem illorum malam destruam.

Miratur hic doctissimus Antonius Peres, quomodo mansuetissimus Dei Filius mundum bellare voluerit? quoniam belli incitatio, seditionosus tantummodo & inquietos deccat homines. Et respondet cum D. Thoma 2. 2^æ q. 4. art. 1. & supra Matt. 10. bellum esse duplex, scilicet malum, & bonum. Bellum malum est illud, quod prauo iure initur, & ex peruersâ conspiratione, in directiones, furta, vastationes, & similia: quod nulli gerere licitum est. Bellum verò bonum est, quod ista tria habet, legitimam authoritatem indicendi, iustam causam, rectam intentionem. Atque tale bellum, scilicet bonum, mundo intulit Deus; ut iniuriam suam tam realem; quam personalem vindicaret, quam ei homo per inordinatum suum viuendi affectum intulerat. ut recuperaret amissa: scilicet; tot mortalium animas, iam à dæmone miserè possessas, ut aufer-

Plinius lib. 2. cap. 3.

Matt. 10.

Peres

ut auferret, & auerteret inferenda. Damna, quæ malitia tentatoris homines illaqueando inducere satagebat. Ac demum, ut pacem malam e cordibus mortalium euelleret: bonam verò & in charitate Dei ac proximi fundatam stabiliret. Tale bellum intendebar ab æterno Deus, quomodo rebelles hominum mentes, suæ voluntati subiugare posset. Quomodo miseros damnationis æternæ captiuos, in æternitatis libertatem assereret: quod tandem per Beatos Apostolos feliciter executus est. Pugnant illi tanquam acerrimi Dei milites, Spiritu Sancto ubiq; cooperante, & adiuuante, adeo ut vim eorum ferre non possent terrarum Principes. Quemadmodum docet Sacra pagina: *Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore.* id est: & Iudæi, & Gentiles, quorum illi antea aduentum Christi Domini, multis oraculis, & miraculis, tanquam diuinis quibusdam præsidij muniti, & fortes erant. Hi verò omnibus illis munimentis destituti, & exarmati, planè erant imbecilli, expugnati sunt per Apostolos. Nam perdidit Iudæi suam fortitudinem, dum lucem Evangelij Sancti recipere nolentes, magis in suâ peruersitate excecatis palparum instar, terrena & corruptibilia solum palpant. Gentiles verò expugnati quoq; sunt; sed in sua idolatria & erroribus, dum e cæcitate ad lumen fidei vocati sunt, lyneceos induerunt oculos, quò melius cœlestia penetrarent. Merito reuera *arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore.* Dum superbis Phariseis de suâ potentia corrudentibus, Gentilium principatus in fide confortatus est. Unde merito iam Gentes illud Dauidicum Iudæis perfidis exprobrare possunt: *Ipsi obligati sunt, & ceciderunt, nos autem surreximus, & erecti sumus.*

O prodigiosum bellum! debellat Deus infidelem mundi orbem sine Marte & sanguine, vincit incredulos sine corporis læsione: conuertit nationes sine strepitu armorum:

Avititur militibus sine armis. Neq; inquit, *peram, neq; calceamenta, neq; virgam tuleris in via.* Militibus mundi currus victualibus onusti subministrantur: Apostolis neq; pera exigua gestari conceditur. Quid causæ? Fortasse ne in pugna facile desisterent. Miles enim dum omnibus abundat, excursions negligit, manubria contemnit, prædam non quærit, contentus suis curribus onustis. Donec aut ab ipso hoste excitetur, aut certè euacuat omnibus, fame tandem & siti coactus, ad quærenda alimenta cogatur. Timuit quoq; Deus, ne Apostoli peram gestantes, in illa asseruarent sibi ad quotidianum victum necessaria: sicq; militum mundi instar, (qui in extremis modoprimum confugiunt ad Deum) militiam spiritualem negligentius peragerent, & prædam salutis ne in animabus hominum negligentius quærerent, contenti cibis in crastinum a seruari sibi. Sed ut nihil habentes, quotidie ad Deum panem rogaturi confugiendo, plurimos hominum suo exemplo ad Deum traherent. Qui enim diuitijs abundant, non tam frequenter Deum orant, confidentes in suis thesauris: & ignorantes se in cœlo epulatos Sabbathum magnum cū Deo, & nullum delicatius conuiuium, atq; iucunditatis plenum & tranquillitatis haberi posse, præter illud, quotidie se ad Dominum conferre, & cum illo per orationes loqui. Non permisit Deus Apostolos gestare calceamenta, ne eos in celeriter decurrendo orbe terrarum impederent: habent enim terrenum quoddam grauamen, quod aliquantum retardat hominem. Præterea, cū ad Deum gentes conuertere deberent, absque calceamento incedendum illis erat. Nemo enim calceamentis onustus Deum videre potest. Nam Moyses antequam ad rubum ardentem accederet, calceamenta soluere debuit: Et homo Christianus, qui ad Deum venire vult, soluat calceamentum, oportet. hoc est: quicquid iniquitatis, quicquid sæculi, quicquid terrenum

renum habet, totum illud ab eo reiciendum.

S. Ambro.

D. autem Ambrosius in Psal. 18. dicit Apostolos ideo fortasse nudis pedibus missos fuisse, ne obumbraretur eorum salutifera prædicatio; sed magis eluceret. At quomodo calceamenta prædicationem Apostolorum poterant obumbrare? Fortasse quia calceamentis oculi hominum non raro capiuntur. Aspexit Holofernes sandalia Iudith, & inquit Scriptura, captus est in oculis suis. O quam Christianis frequenter, hæc calceamenta obumbrant ad lucem gratiæ: dum miro artificio femina, nec minori sumptu & fastu, calceamenta sibi confici procurant; quibus oculos iuuenum capiant, ad libidinem exeirent, in cogitationum turpitudinem prouocent. Magna hæc obumbratio, & summè perniciofa Christianis, qui si cum Christi Apostolis illuminari volunt, soluere prius calceamenta iniquitatis, & vanæ gloriæ debent.

Præcepit Deus Apostolis, ne virgam aut baculum secum ferrent: fortasse ne ab aliquo lacerati, & vindictam affectantes, illum concuterent. Ut hoc ipso edoceret homines christianos, non debere esse cupidos vindictæ: neq; ideo arma & gladios esse excogitatos, ut in necem proximi, & tyrannidem subditorum sæuiant. Principes; sed tantum ut hostium incursus arceant, & Dei Ecclesiam atq; patriam tueantur. Quomodo igitur inermes Christi milites Beati Apostoli, cum infideli mundo pugnant, cum neq; baculum secum deferrent? solâ equidem prædicatione sanctâ: non enim armis secularibus; sed cœlestibus & spiritualibus, ad optatam mundi expugnationem opus erat. Quia bellum quod Christus parauerat, non euaginato ense, non bellicis tormentis, non cruoris effusione; sed linguæ tantum adminiculo, & efficacibus euangelicæ prædicationis clamoribus, geri debebat. Admirandum erat bellum illud, quo Syriam Deus obsidione Samariæ per-

A secutus est. Vbi solo curru & equorum strepitu perterritos hostes fugisse, & victoriam esse obtentam constat. Prodigiosa erat pugna, dum muri magnæ illius & munitæ vrbs Hiericho, non explosione tormentorum, sed vocibus duntaxat & clamoribus personantibus corruerunt, dicente Sacra pagina: *Conclamauit omnis populus vociferatione maximâ, & muri funditus corruerunt.* Hoc planè modo æternæ veritatis, & vitæ Magister Christus Dominus, suos Apostolos & primos mundi expugnatores, aduersus potentissimum humani generis hostem, non armorum strepitu, aut bellicis machinis; non gladijs aut telis; sed vocibus solum, & pijs sermonibus bellum gerere voluit. Quia non corpora Christi imperio subiicienda, nec arces, aut vrbes, Apostolis expugnandæ erant; sed hominum illustrandæ mentes: quæ verbo diuino docentur, quando fides ex auditu concipitur.

Obstupefcite hic mortales, pugnam Christianorum potentem, & sapientem. Buccinæ sonitu perterritus hostem Ioab, ne Dei populum vrgeret. *Insonuit*, inquit sacer textus, *Ioab buccinâ, & stetit omnis populus, nec persecuti sunt ultra Israël.* Apostolorum quoq; Evangelica tuba dæmonem terruit, & à crudelissima strage, quam Dei Ecclesiam persequendo edebat, reuocauit. Admiremini Apostolorum simplicitatem, quæ ut primum perfonuit in orbe; subito profana mundi sapientum loquacitas obmutuit. An non prodigij simile est? quando Deus *stulta mundi elegit, ut confunderet sapientes.* Veteres enim Philosophi mundum inani loquacitate excantabant: sed postquam Beatorum Apostolorum simplicitatem Christianam audire cepit, resipuit mundus, & ab illis excantationibus quibus tenebatur, se exoluit. Nugatricem illam, eloquentiam, tanquam futilem, & inuolidam omnes repudiauere: linguam verò sanctam diuinarum legum vulgatricem, tanquam strenuam ac validam didicerunt. Attoniti penitus

4. Reg. 17.

Iosue 6.

2. Reg. 2.

1. Cor. 1.

nitus hærete, quibus Deus ad mundi A expugnationem vsus sit instrumentis, ponderando. *Infirma*, inquit, Apostolus, *mundi elegit Deus, ut sortia confundat, & non gloriatur omnis caro*. Et quomodo Apostoli pauperes, tot principes in obsequium fidei captiuauerunt? Quomodo ignobiles, tot Imperatores & Reges Deo mancipauerunt? Quomodo infirmi, tot potentes Christo subiugarunt? Quomodo demum tam pauci & inermes, totum mundum, expugnare, idololatriam & vita extirpare, & veram religionem ubiq; introducere poterant? Effecit hoc cœlitus Apostolis collata sapientia, quæ omni terreno præsidio fortior est. Cum enim istius belli ipsemet Christus Dux esset, Verbum incarnatum, & æterna sapientia; decebat quoq; ut suis militibus, pro insigni & præsidio sapientiam daret, Quia verbum quoq; diuinum, non aliter; quam cœlestis sapientiæ & linguæ adminiculo, mundo potuit annuntiari. Cuius sapientiæ splendor in Apostolis relucens, efficaci Spiritus Sancti virtute adeo potens fuit, ut non solum Iudæam, sed Hispaniam, Italiam, Galliam, & tot alias mundi Regiones, breui tempore perlustrauerit. Quod diuino afflatus spiritu prædixerat Isaias, inquit: *Ponam in eis signum, & mittam ex eis gentes, in mare, in Africam & Lydiam, in Italiam, & Græciam, ad insulas longè, & ad eos qui non audierunt de me, & adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus*. Erubescant hic ij, qui temerè suæ id adscribere audent industria, quasi regiones quasdam novas primi adinuenerint, & fidem diuinam illos homines edocuerint. Quia in omnem terrarum orbem exiuit sonus Apostolorum, etiam ad eos homines, inquit Isaias, qui nunquam de Deo audierant. Nulla proinde natio, nulla prouincia, nullus abditissimus terræ locus repertus est, ubi diuinæ fidei notitia prædicantibus Apostolis non peruenerit, licet deprauatis hominum moribus, & falsis corrupta doctrinis quandoque maneat.

Potentia igitur & sapientia pugnauerunt Apostoli: potentia inquam peccata resoluendo: sapientia verò, Deum hominibus manifestando, virtutes atq; pietatem edocendo. Nam in Apostolis duo considerari debent, ordo, & missio. Ordo, quia eisdem Deus fecit Episcopos, ubi contulit eis potestatem spirituales in totum orbem: ut Ecclesias regerent, pertinaces ad fidem compellerent, & conscientias hominum, peccatorum vinculis constrictas, diuinâ potestate resolverent. Missio verò, quia voluntate Dei ordinante constitui fuere legati, ut cum vniuerso mundo diuinæ societatis fœdera, sancirent. Legatio autem cum absq; sapientia absolui nequeat, ad ritè obeundum hoc munus, Deus suis Apostolis omnem sapientiam contulerat. Et quamuis omnium Apostolorum eadem fuerit militia; licet omnes apud Dominum parem sanctitatis gratiam obtinuerint; nescio tamen quo pacto Petrus & Paulus videntur præ cæteris, peculiari quadam in Saluatorem fidei virtute eminere. Quod facile ex ipso Christi iudicio possumus conijcere: nam Petro tanquam bono dispensatori, clauem Regni cœlestis dedit. Paulo verò tanquam idoneo Doctori Magisterium Ecclesiasticæ institutionis contulit. Scilicet; ut quos iste erudierit ad salutem, ille suscipiat ad quietem: & quorum corda patefecerit Paulus doctrinâ verborum, eorum animabus Petrus aperiat Regna cœlorum. Duas proinde clauis Christus in Apostolos distribuit, nimirum; sapientiæ, & potentiæ. Et cum potentiæ clauem Petro contulerit, primatum illi in Ecclesia concedens; Paulo quoq; clauem sapientiæ tradidit. Merito enim clauis dicenda est, quæ ad fidem peccatorum corda referantur, mentium secreta panduntur, & quicquid intrinsecus clausum tenetur, in apertum rationali manifestatione producit. Clauis inquam dicenda est, quæ & conscientiam ad confessionem peccati aperit, & gratiam ad eternitatem mysterij salutaris includit. Et hæc

Christus duplicem clauem inter Apostolos distribuit.

Et hæc est puto prima causa, cur Christi Ecclesia Petri & Pauli festiuitatem simul celebrat. Quia cum ambo clauis habeant, simul quoq; Regnum cœlestis aperiunt, & claudunt. Nam ambo clauis a Domino susceperunt, scientiæ iste; ille potentiæ; diuitias immortalitatis ille dispensat; scientiæ thesauros iste largitur. Aliâ ego tamen causam reperio, cur simul celebretur festiuitas sanctorum Petri & Pauli in Ecclesia Dei? Quia vnum cor, & vna anima fuit in illis: quorum autem vnum est cor, & vna anima, indiuisibilia esse debent. Nam docent communiter Doctores, si homo duorum capitum nascatur, in baptismo potissimum ad cor respiciendum esse: Si enim vnum cor est vtriusque, etiam vna anima erit. ac proinde vno nomine baptizari debet homo, duorum licet capitum fuerit, Christi Apostolorum Petri & Pauli, duo quidem capita erant, duo corpora, sed anima & cor vnum, ideoq; non licuit in Christi Ecclesia diuidi illorum virtutes, sed potius vnâ & eadem solennitate honorari. Vnum fuit cor eorum, quia & meritis sunt æquales: nam vtriusq; sanguine totius occidentis plaga illuminata est? Vna die ambo passi sunt, vno in loco, vni crudelissimi tyranni tolerare sententiam. Vno inquam in loco omnem tyrannidem perpeffi, ne alteri Roma deesset. Sub vno persecutore; ut æqualis crudelitas vtrumq; constringeret. Vno tempore, ne velut in ludis Olympicis strenue decertando, vnus altero ad lauream citius peruenisset. Dies igitur pro merito, locus pro gloria, persecutor pro virtute sanctis Apostolis Petro & Paulo decretus est. Et in quo tandem loco martyrium pertulerunt? in vrbe Roma, quæ principatum & caput obtinet nationum. Scilicet ut vbi caput superstitionis erat, illic caput quiesceret sanctitatis. Et vbi Gentilium Principes habitabant, illic Ecclesiarum præsides morarentur. O felix Roma! quæ & petram illam, in qua velut in mar-

Acto 4.

Homo est duobus capitibus natus quo modo baptizari debet.

Christus duplicem clauem inter Apostolos distribuit.

S. Petrus & Paulus eodem tempore loco, & sub eodem persecutore martyrium passi sunt.

moreâ quadam basi, aut ancâ columnâ, ædificata est Christi Ecclesia, retines: & vas illud electionis plusquam aureum aut adamantinum, in quo pretiosa Christi mandatorum præcepta conduntur, vas inquam speciosum, de cuius plenitudine substantia vitæ populis semper erogatur; & tamen plenum atque inexhaustum manet. Oportebat certe duo hæc simul in vna Roma asseruari: Petram, & vasculum, utpotè domui Saluatoris summè necessaria. Domus enim fortitudinis petra constituitur, vtilitate vasis ornat. Petra ad firmitatem, ne labantur, sustentat populos; vas ad custodiam, ne tententur, operit Christianos. Deaurat horum Apostolorum martyrium nimium Romam, quorum illa sanguine elegantius; quam rubinis purpura rubet. Nam licet passio diuersa fuerit, cruciatus varij, genera tormentorum exquisitissima, mors omni crudelitate acerbissima; æquali tamen gratiæ sanctitate referta. Nam D. Petrus crucis, quemadmodum Saluator ipse, exitum tulit, & a Dominica deuotionis similitudine, nec morte discretus est. Scilicet, ut quem imitabatur fide, eundem quoque imitaretur passione. De sacrata autem Beati Pauli cervice, cum eam crudelissimus tyrannus, & vltra beluinam feritatem sauiens, gladio percussisset, dicitur fluxisse lactis magis vnda; quam sanguinis: & mirum in modum Sanctum Apostolum, baptisimi gratiâ in ipsâ cæde exstitisse splendidum potius, quam cruentum. Quod in S. Paulo non est tantoperè suspiciendum? Quid enim mirum si in ipsa suâ cæde abundat lacte, cum sit nutritor Ecclesiæ? ut ipsemet testatur Corinthiis loquens: *Lac vobis potum dedi, non escam*. Hanc certè faciendam suæ Ecclesiæ terram promiserat olim Deus, inquit: *Dabo vobis terram fluentem lac & mel*. Vbi non de hac vulgari terrâ locutus est, quæ manantibus aquis cœnum inuoluit, lutumq; permiscet. Sed de puriore illa terra D. Pauli, quæ iugiter lac purum

1. Cor. 3.

Exodi 3.

purum suauēq; distillat. Quæ enim Pauli epistola non melle dulcior? lacte candidior est? omnia siquidem illius scripta, tanquā vbera matris Ecclesiæ, fideles omnes enutriunt ad salutem. Lac manabat de ceruice Pauli: quia caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. idcirco Diuus Paulus sanguine voluit manare, & in terris adhuc positus, in regni celestis substantiam meruit transformari, ne sanguis regnaturum impediret.

Ecce igitur vobis potentia Apostolorum mundi expugnatrix: ecce sapientia gentium illuminatiua. Equis iam hodiē licet infirmus, & imbecillus, de victoria suorum hostium desperabit? cū Deus per infirmos Apostolos vniuersum mundum debellauerit. Infirmis enim ille vires adhibet, fortibus eripit: vt hi per illos confundantur; neutri verò glorientur. Non infirmi, quia fortitudinem acceperunt. Non fortes: quia amiserunt. Hæ crebrò vicissitudine Deus instruit fortes, vt timeant: infirmos autem, vt sperent. Sic olim potentiam Egyptiorum per ciniphes, ranas, locustas, & quæuis alia insectilia, atque vilissima animalia, subegit, vt palam haberetur in Sacro textu. Vbi doctissimus Rupertus l. i. cap. 38. sic discurret.

Exodi 10. Rupertus. quales instruxit acies ex huiusmodi cohortibus, totas contra fortes Egyptios composuit legiones. Singuli milites secundum se breues quidem & infirmi: verum pro exercitibus Pharaonis satis valentes fuere duce imperio Dei. Nempe quod multus hominum exercitus facere non potuisset, istæ phalanges locustarum, strenua peregerunt militiæ.

Verum, vt quid Deus per tam vilissimas creaturas, omne robur Egyptiorum confregit? Perpendite mysterium: quia culpæ pœnam proportionari necessum erat. Aquæ fluminis veræ sunt in sanguinem apud Egyptios; vt fluuius, cui Hebræorum paruos crudeli nece tradiderant, auctoribus sceleris, poculum sanguinis redderet, & cruorem polluti gurgitis, quem parricidalis, eade

maculauerant, potando sentirent. Diffusi sunt per campos Ciniphes. Animal hoc pennis quidem suspenditur per aera volitans; sed adeo subtile est & minutum, vt oculi visum nisi acutè cerquentis eludat: corpus tamen cū insederit, acerbissimo tenebrarum stimulo. Ita vt quem volantem videre quis non valeret, sentiat stimulantem. Hoc ergo genus animalis adumbrabat artem, vanæ Philosophiæ, & Hæreticorum calliditatem: quæ minutis & subtilibus verborum stimulis animas tenebrat, & tantâ fraude circumuenit, vt deceptus quisq; nec videat, nec intelligat, vnde decipitur. Producta est cynomya, id est, musca canina, ad vindictam de ijs sumendam, qui ad reliquas deceptionis suæ improbitates, etiam voluptatem & libidinem, sumum prædicabant bonum. Quoniam ergo per hæc singula prius deceptus fuit Egyptius populus, merito Deus huiusmodi correptionibus illum arguebat, vt ex qualitate poenarum, qualitates proprii agnosceret erroris. Absumpta sunt post hæc apud Egyptios pecora, in quæ recordia eorum stultitiæq; arguebatur: qui tanquā irrationabilia pecora, cultum & vocabulum Dei imposuerant figuris, non solum hominum; sed etiam pecorum. Vnde iusto iudicio factum est, vt in quibus cultum Egyptij credebant inesse diuinum, in his viderent miseranda supplicia. Quid plura? Post tam atrocia suppliciorum genera, venerunt ab alto voces, & tonitrua, & grando, & ignis! discurrens in grandine. En diuinæ correptionis temperamentum? Non cum silentio verberat Deus, sed dat voces, & doctrinam cœlitus mittit, per quam possit mundus castigatus culpam suam agnoscere. Dat grandinem, per quam tenera adhuc vastentur nascentia vitiorum. Dat ignem, sciens esse spinas & tribulos peccatorum, quos debeat ignis ille depascere, de quo dicit Dominus: *Ignem veni mittere in terram*: per hunc enim incentiua volu-

voluptatis, & libidinis consumuntur. Nec dū satis: introductæ sunt in Egyptum adhuc locustæ, animalia dente noxia. Per quod genus plagæ, aut detrahentis, aut semper à se discordantis, humani generis instantia designabatur. Locusta enim cū regem non habeant, sicut Scriptura testatur, vna acie ordinatum ducit exercitum. Homines verò cū rationabiles à Deo facti sint, neque semetipsos regere potuerunt: neq; Dei Regis patienter moderamina pertulerunt. Secutæ tandem post locustas tenebræ, vt mentis Egyptiorum cæcitas argueretur: vt intelligerent, diuinæ dispensationis, & prouidentie obscurissimas esse rationes. Quas dum superbi audacter & temerè perferutari cupiunt, in crassas & palpabiles errorum deuoluuntur tenebras.

Si ergo per locustas, superbos & Deo resistentes Egyptios, Deus quondam debellauit: desperandum ne erit aliquando Christianitati contra immanissimos, & potentissimos hostes? Nequaquam: sint illi sanè infirmi; sed Christi & eius Apostolorum præsidio muniantur: dubio procul nulla sæculi potentia eis resistere poterit. Hoc consilium dat antiquissimus Origenes de Elcana: *Sis, inquit, indutus armis Dei, sis sensu fidei munitus, galea gratia obarmatus, lorica*

Acharitatis, gladio Spiritus accinctus, & certus esto, quia arcus contra te potentium infirmabuntur, præ munimentis salubus. Hoc consilium & Apostolus præbet, suos Ephesios ad supernaturalium studia virtutum exhortans. Vt possitis, inquit, omnia tela nequissimi extinguere, induimini virtutum armaturâ.

Quare & nos in hodierna Beatorum Apostolorum festiuitate, agnoscamus beatissimi Principis Apostolorum Petri potestatem, quam habet in vniuersas mundi Ecclesias. Et illius felici imperio in suo Successore moderno duranti obsecundemus, quantum ad animæ salutem necessum est. Agnoscamus & sapientiam D. Pauli: omnia, quæcūq; ille diuino Spiritu nobis seruanda proposuit, volentes adimplere. Quod si debita veneratione tantam festiuitatem peregerimus, certi simus; quia & peccatorum nexibus conscientias nostras ligatas, potestate sibi tradita hic in terris, Princeps Apostolorum resoluet, & omnes Christiani nominis hostes feliciter comprimet. Diu verò Pauli sapientia, & in terris nos omnem religionis perfectionem edocebit, & in cœlum, cum suo passionis & potestatis socio Petro, adiutum patefaciet.

Ephes. 6

INDEX LOCORVM SACRÆ SCRIPTURÆ, QVÆ IN HAC PARTE ELVCIDANTVR.

Prior numerus paginam, posterior columnam, litera locum
columnæ indicat.

EX VETERI TESTAMENTO. GENESIS.

Caput. 1.
T Spiritus Domini ferebatur super
aquis. 526. 1. B. 561. 1. C.
Factumq; est vespere & mane dies
vnus. 122. 1. D.

Fecit Deus duo luminaria magna.
488. 2. D.
Et vidit Deus quod esset bonum, bene-
dixitque eis. 370. 1. C.
Faciamus hominem ad imaginem & simi-
litudinem nostram. 71. 1. B. 581. 1. A. 599. 1. B.

Caput. 2.
Et benedixit diei septimo & sanctificauit
illum. 30. 2. A.

Caput. 3.
Conserunt folia ficus, & fecerunt sibi
perizomata. 205. 1. B.
Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit
mihi de ligao, & comedi. 222. 2. D.
Maledicta terra in opere tuo, spinas & tri-
bulos germinabit tibi. 213. 2. A. 233. 1. A.

Caput. 4.
Vox sanguinis fratris tui clamat ad me
de terra. 483. 1. B.

Caput. 7.
Ego pluam super terram 40. diebus, &
40. noctibus. 211. 1. C.

Caput. 12.
Perrexitq; Abraham vadens, & videlicet
progrediens ad meridiem. 441. 1. C.

Caput. 18.
Vbi est Sara vxor tua. 141. 1. B.

Caput. 22.
Tolle filium tuum vnigenitum, quem di-
ligis Isaac. 74. 1. C.

Caput. 48.
Mortua est Rachel in terra Chanaan in
ipso itinere. 13. 2. D.

Caput. 14.
Quid clamas ad me? loquere filiis Israel
vt proficiantur. 476. 1. B.

Caput. 20.
Loquere tu nobis, non loquatur nobis
Dominus, ne forte moriamur. 123. 1. A.

Caput. 23.
Si videris asinum inimici tui iacentem, non
præteribis, nisi prius alleues eum. 343. 2. B.
Mittam Angelum meum, qui præcedat te.
206. 2. B.

Non accipies munera, quæ etiam exca-
cant prudentes. 571. 2. D.

Caput. 24.
Ascende ad me in montem. 441. 2. A.
Cumq; ascendisset Moyses, operuit nubes
montem. 293. 2. B.

Caput. 32.
Ponat Vir gladium super femur suum.
296. 2. C.

Caput. 33.
Dimitte me vt irascatur furor meus, &
deleam eos. 482. 1. B.

Caput. 39.
Ignis, grando, fames, & mors, ad vindi-
ctam creata sunt. 611. 2. C.

LEVITICVS.

Caput. 10.
Egressusq; ignis à Domino, deuorauit eos.
398. 2. C.

NUMERVS.

Caput. 12.
Locuta est Maria & Aaron contra Moy-
sen. 102. 2. D.

Caput. 16.
Terra aperiens os suum, deuorauit illos
cum tabernaculis suis. 201. 2. D.

Caput. 17.

Index Locorum Sacræ Scripturæ.

T O B I A S.

Caput. 17.
Quem ex his elegero, germinabit virga
eius. 47. 1. D. 408. 1. D.

Caput. 20.
Aaron colligetur, & morietur ibi. 241.
1. B.

DEUTORONOMIUM.

Caput. 21.
Radet caesariem, & circumcidet vngues,
& deponet vestem. 167. 2. D.

Caput. 26.
Benedic populo tuo Israël, & terræ quam
dedisti nobis. 386. 2. B.

Caput. 33.
Quasi primogeniti tauri fortitudo eius.
379. 1. B.

LIBER I. REGVM.

Caput. 2.
Non est sanctus, vt est Dominus. 456. 1. D.

Caput. 4.
Duo quoq; filij Heli mortui. 72. 1. D.

Caput. 16.
Erat adolescens rufus, & pulcher aspectu.
208. 2. A.

Stet Daud in conspectu meo: inuenit
enim gratiam in oculis meis. 163. 1. D.

LIBER II. REGVM.

Caput. 6.
Michol filia Saul, prospiciens per fene-
stram, vidit Regem Daud subsilientem atq;
saltantem coram Domino, & despexit eum
in corde suo. 231. 1. A.

LIBER III. REGVM.

Caput. 2.
Non deduces canitiem eius pacificè ad in-
feros. 66. 2. D.

Caput. 12.
Auertit faciem suam ad parietem, & non
comedit panem. 572. 1. B.

LIBER IV. REGVM.

Caput. 6.
Da filium tuum, vt comedamus eum ho-
die. 360.

Caput. 20.
In diebus illis ægrotauit Ezechias vsq; ad
mortem. 194. 1. C.

Præcipe domui tuæ, morieris enim tu,
& non viues. 52. 2. C.

Caput. 3.
Amplius ex te non videamus filium, aut
filiam super terram. 190. 1. B.

I O B.

Caput. 1.
Circuiui terram & perambulaui eam. 456. 1. D.

Caput. 11.
Vtinam Deus loqueretur tecum, vt in-
telligeres. 399. 1. D.

Caput. 13.
Ad omnipotentem loquar, & disputare
cum Deo cupio. 585. 1. A.

Caput. 19.
Vsq; quo affligitis animam meam, & at-
teritis in sermonibus. 189. 2. C.

Caput. 40.
Si habes brachium sicut Deus, aut simili
voce tonas. 495. 2. B.

Caput. 41.
Non est potestas in terra, quæ valeat ei
comparari. 444. 1. C.

P S A L M I.

Psalms 6.
Laboraui in gemitu meo, lauabo per sin-
gulas noctes lectum meum. 447. 1. C.

Psalms 16.
Satiabor cum apparuerit gloria tua. 388. 2. A.

Psalms 18.
In Sole posuit tabernaculum suum. 498. 1. D.
Iustitiæ Domini rectè latificantes corda.
571. 1. B.

Psalms 21.
Deus Deus meus, vt quid dereliquisti me.
259. 2. A. 260. 1. C.

Psalms 37.
Contribulasti capita draconis in aquis.
457. 1. A.

Psalms 39.
Deus meus volui, & legem tuam in me-
dio cordis mei. 8. 1. A.

Sacrificium & oblationem noluisti, aures
autem perfecisti mihi. 414. 2. C.

Psalms 40.
Qui edebat panes meos, magnificauit su-
per me supplantationem. 279. 2. C.

Psalms 43.
Exurge Domine, quare obdormis. 418. 2. A.

Psalms 45.
In spiritu vehemente, conteres naues
Tharsis. 578. 2. C.

Psalms 49.

Index Locorum

Psalms 49.
Immola Deo sacrificium laudis. 78. 2. A

Psalms 50.
Auditui meo dabis gaudium, & lætitiā,
& exultabunt ossa humiliata. 305. 1. D

Psalms 54.
Quis dabit mihi pennas, sicut columbæ,
& volabo. 526. 1. D

Psalms 56.
Filij inquit hominum dentes eorum, arma
& Sagittæ. 572. 2. D

Psalms 64.
Sanctum est templum tuum, mirabile in
iustitia. 590. 1. D

Psalms 72.
Flagellatus sum tota die, & castigatio mea
in matutinis. 227. 1. D

Psalms 81.
Ego dixi dijestis, & filij excelsi omnes. 94. 1. D

Psalms 84.
Misericordia & veritas obuiauerunt sibi,
iustitia & pax osculatæ sunt. 355. 1. A

Psalms 95.
Dicite in nationibus, quia Dominus re-
gnauit a ligno. 462. 2. D

Psalms 102.
Similis factus sum pellicano solitudinis. 317. 1. C

Psalms 103.
Ortus est Sol, & congregati sunt, & in
cubilibus suis collocabuntur. 341. 1. D

Psalms 118.
Exquisiuit me zelus domus tuæ. 323. 2. B.

Psalms 129.
A custodia matutina usq; ad noctem, spe-
ret Israël in Domino. 287. 2. B

Psalms 147.
Confortauit seras portarū tuarū. 458. 1. C

PROVERBIA.

Caput 8.
Nondum erant abyssi, & ego iam conce-
pta eram. 153. 2. C

Caput 9.
Sapientia ædificauit sibi domum. 29. 2. B

Caput 14.
Domus impiorum delebitur, tabernacu-
la verò iustorum germinabunt. 517. 1. B.

Caput 21.
Eijce de concilio pestilentem, & exhibit
cum eo omnis contentio. 484. 2. A

Caput 22.
Ciuitatem fortium ascendit Sapiens, de

struxitq; locum fiduciæ eius. 456. 2. C.

Caput 23.
In nouissimis mordebit vt coluber, & vt
regulus venena effundet. 531. 2. D

Caput 25.
Aufer iniquitatem à vultu Regis, & iusti-
tia firmabitur thronus eius. 194. 2. C

Si esurierit inimicus tuus, ciba illum, si
sitit potum da illi. 346. 2. C

Acerum in nitro, qui cantat carmina cor-
di pessimo. 363. 1. A

Caput 30.
Tria mihi sunt difficilia, & quartum peni-
tus ignoro. 595. 2. D

CANTICA.

Caput 2.
Similis est dilectus meus capræ. 79. 2. B

Sicut lilium inter spinas, sic amica mea,
inter filias. 160. 1. D

Caput 3.
In lectulo meo per noctem quæsiui, quem
diligat anima mea. 309. 2. B

Caput 4.
Vulnerasti cor meum in vno oculorum,
tuorum. 163. 1. D 429. 2. D

Caput 5.
Ego dormio & cor meum vigilat. 65. 2. D

Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pul-
cherrima mulierum. 75. 2. D

Caput 7.
Quam pulchri sunt gressus tui in calcea-
mentis filia Principis. 68. 1. A

Omnia poma noua & vetera dilecte mi-
seruauit tibi. 152. 1. C

Veni dilecte mi commoremur in villis. 366. 1. B

Caput 8.
Ex quo facta sum coram eo, quasi pacem
reperiens. 81. 2. C

SAPIENTIA.

Caput 1.
Sentite de Domino in bonitate, & in sim-
plicitate cordis. 133. 2. B

Caput 9.
Per sapientiam sanati sunt, quicunq; tibi
placuerunt ab initio. 105. 1. B

Caput 10.
Sanauit iterum sapientia per contempti-
bile lignum iustum gubernans. 451. 1. D

ECCLES.

Sacra Scriptura.

ECCLESIASTICUS.

Caput 5.
De propitiato peccato, noli esse sine me-
tu. 532. 1. A

Caput 24.
Ego ex ore altissimi prodiui. 182. 1. B

Caput 27.
Sicut vasa figuli probat fornax, sic homi-
nes iustos tentatio tribulationis. 123. 1. C

ISAIA S.

Caput 1.
Restituam iudices tuos, vt fuerunt prius,
& consiliarios tuos. 387. 1. C

Caput 3.
Non sum medicus, nolite me constituere
Principem. 45. 2. D

Caput 4.
Et apprehendent septem mulieres virum
vnum. 21. 1. B

Caput 6.
Seraphim stabant super illud, sex alæ vni,
& sex alæ alteri. 103. 2. D

Caput 9.
Lætabuntur coram te, sicut qui lætantur
in messe. 343. 1. A

Caput 14.
Sedebo in monte testamenti, in lateribus
Aquilonis. 161. 2. C

Caput 21.
Custos quid de nocte, custos quid de no-
te. 164. 1. D

Caput 23.
Omnes diligunt munera, sequuntur re-
tributiones. 409. 2. A

Caput 35.
Oblatus est, quia ipse voluit. 354. 1. B

Caput 39.
Cum venerit, quasi fluius violentus,
quem Spiritus Domini cogit. 466. 1. A

Caput 40.
Exsiccatum est fenum, & cecidit flos. 137. 1. B

Caput 50.
Do minus Deus aperuit mihi aurē. 66. 1. C.

Caput 53.
Propter scelus populi mei percussit eum. 256. 2. D.

Caput 55.
Pro saluinea ascendet abies, & pro vrtica
crescet myrtus. 354. 1. D.

Quomodo imber descendit de cælo, sic

erit verbum meum. 482. 1. C.

Caput 62.
Vocaberis voluntas mea in ea, & terra tua
inhabitabitur. 79. 1. C.

Caput 63.
Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis
vestibus de Bosra. 13. 1. D.

Caput 65.
Secundum dies ligni erunt dies populi
mei. 459. 1. D.

HI E R E M I A S.

Caput 7.
Tu ergo noli orare pro populo hoc, quia
non exaudiam. 233. 2. B

Caput 11.
Mittamus lignum in panem eius. 451. 2. D

Caput 14.
Quare colonus factus es in terra. 549. 1. B

Caput 18.
Descende in domum figuli, ibi audies
verba mea. 92. 2. D

Caput 23.
Nunquid non verba mea quasi ignis sunt. 319. 2. D

T H R E N I.

Caput 1.
Sacerdotes mei, & senes mei in vrbe con-
sumpti sunt. 279. 1. C

Caput 4.
Qui vescebantur voluptuosè, interierunt
in vijs. 84. 2. D

E Z E C H I E L.

Caput 1.
Quatuor facies vni. 598. 1. D

Caput 12.
Non ascendistis ex aduerso, neq; opposui-
stis murum pro domo Israël. 400. 1. D

Caput 17.
Ego Dominus humiliavi lignum sublime,
& exaltaui lignum humile. 461. 2. D

O S E A S.

Caput 2.
Ego lactabo eam. 503. 2. A

Caput 4.
Non visitabo super filias vestras, cum fue-
rint fornicatæ. 530. 2. C

Caput 13.
Dabo eis Regem in furore meo. 467. 2. D

P P P P I O B L.

Index Locorum

I O E L.

Caput 1.
Argentum meum & aurum tulistis; & desiderabilia mea. 101. 1. C

A M O S.

Caput 9.
Qui edificauit in coelo ascensionem suam. 432. 2. C

I O N A S.

Caput 1.
Melior est mihi mors, quam vita. 404. 2. A

M I C H A E A S.

Caput 2.
Surgite, & ite, quia non habetis hic requiem. 367. 1. D

Caput 5.
Et erit iste pax. 458. 1. D
Nunc vastaberis filia latronis. 37. 1. B

Caput 7.
Filius contumeliam facit patri, & filia confurgit aduersus matrem suam. 190. 2. C

H A B A C V C.

Caput 2.
Ecce qui incredulus est, non erit recta anima eius in semetipso; iustus autem in fide sua viuet. 518. 1. B

Caput 3.
Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum Christo tuo. 244. 1. D

Z A C H A R I A S.

Caput 1.
Assumpsi mihi duas virgas, vnam vocaui decorem, alteram funiculum. 616. 2. A

Caput 14.
Non erit mercator in domo Domini. 133. 1. D

E X N O V O T E S T A M E N T O.

M A T T H A E V S.

Caput 1.
Noli timere, quod in ea natum est, de Spiritu Sancto est. 122. 1. B

Caput 2.
Intrantes domum inuenerunt puerum,

cum Maria matre eius. 39. 1. D
Et apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera. 41. 2. B

Caput 4.
Orietur vobis timentibus nomen meum, Soliustitiae. 42. 1. A

Caput 8.
Domine puer meus iacet in domo paralyticus. 411. 1. B

Caput 10.
Estote prudentes sicut serpentes. 87. 1. D
Non veni pacem mittere, sed bellum. 340. 2. C

Caput 11.
Tollite iugum meum super vos. 86. 2. D
Nemo nouit filium nisi pater, nec Patrem quis nouit, nisi Filius. 522. 1. A

Caput 12.
Ecce plusquam Salomon hic. 179. 2. D

Caput 16.
Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam. 297. 1. C
Quem dicunt homines esse filium hominis. 337. 1. A

Vade post me Sathana, scandalum es mihi. 405. 2. D
Cum venissent discipuli eius trans fretum, obliui sunt accipere panes. 425. 1. D

Caput 14.
Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellae cadent de coelo. 211. 2. D

Caput 26.
Tristis est anima mea usque ad mortem. 381. 2. D

An putas quia non possum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modò plusquam 12 legiones Angelorum. 4. 2. B

Tanquam ad latronem existis, cum gladijs & fustibus comprehendere me. 219. 1. C
Adiuuro te per Deum viuum, vt dicas nobis, si tu es Christus Filius Dei. 267. 1. B

Caput 27.
Ita, vt miraretur praeses vehementer. 191. 1. A

Non hunc, sed Barabbam. 191. 1. A
Nihil tibi, & iusto illi: multa enim passa sum per visum propter illum. 21. 229. 2. A

Si Filius Dei es, descende de cruce. 452. 1. C
Deus Deus meus, vt quid me dereliquisti. 239. 2. C

Insufflauit, & dixit eis, accipite Spiritum S. quorum remisistis peccata, remittuntur eis. 285. 2. B

Caput 28.

Sacrae Scripturae.

Caput 28.
Ecce terra motus factus est magnus. 306. 1. B

Vespere autem Sabbathi, venit Maria Magdalene videre sepulchrum. 299. 1. B

M A R C V S.

Caput 9.
Non enim sciebat, quid diceret. 367. 2. C

Caput 14.
Coepit pauere, & tædere. 218. 2. D
Coeperunt conspuere, & velare faciem eius. 257. 2. B

Caput 16.
Sedet à dextris Dei. 496. 2. D

Caput ultimum.
Et nubes suscepit eum ab oculis eorum. 504. 1. B

L V C A S.

Caput 1.
Ecce eris tacens, & non poteris loqui. 139. 2. B

Qua cum audisset, turbata est in sermone eius. 138. 1. B
Ne timeas Maria. 150. 2. C

Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. 76. 2. B

Caput 2.
Pannis cum inuoluit, & reclinavit in praeseptio. 71. 2. D

Caput 11.
Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt ardeat. 323.

Beatus venter qui te portauit, & vbera quae suxisti. 76. 1. B

Caput 15.
Pater peccaui in coelum & coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus. 43. 2. A
Fac me, sicut vnum de mercenarijs tuis. 86. 1. C

Caput 22.
Qui non habet sacculum, vendat tunicam suam, & emat gladium. 297. 1. A

Apparuit ei Angelus de coelo, confortans eum. 218. 1. C
Iuda osculo Filium hominis tradis. 187. 2. D

At ille negauit eum dicens: mulier non noui illum. 195. 2. C
Egressus foras Petrus, fletit amare. 198. 1. D

Caput 23.
Domine memento mei, dum veneris in.

Regnum tuum. 207. 2. C
Hodie mecum eris in paradiso. 239. 2. D
Reuertebantur percutientes pectora sua. 455. 2. B

Caput 27.
Si Filius Dei es, descende de cruce. 242. 1. B

I O A N N E S.

Caput 3.
Nemo ascendit in coelum, nisi qui descendit de coelo. 494. 2. D

Caput 4.
Ego sum via veritas & vita. 434. 2. C

Caput 5.
Non possum à meipso facere quidpiam, sicut audio, iudico. 80. 1. C

Caput 6.
Tres sunt qui testimonium dant in terra, Spiritus, aqua, & sanguis. 16. 2. D
Panis quem ego dabo, caro mea est. 164. 2. D

Spiritus est qui viuificat, caro non prodest quidquam. 171. 1. C

Caput 8.
Ille à principio homicida erat. 503. 2. D

Caput 10.
Qui non intrat per ostium in ouile ouium, fur & latro est. 382. 2. B

Caput 11.
Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me. 455. 1. C

Caput 13.
Si non lauero tibi pedes, non habebis partem mecum. 174. 1. A

Caput 14.
Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. 521. 1. C

Caput 15.
Hoc est praeceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. 404. 2. D

Caput 17.
Rogo Pater, vt sint vnum, sicut & nos. 371. 1. B

Sermo tuus veritas est. 508. 2. D
Clarifica me Pater ea claritate, quam habui. 391. 2. A

Caput 18.
Calicem quem dedit mihi Pater, non vis vt bibam illum. 185. 1. A

Ego sum. 248. 2. B
Tunc es Rex Iudaeorum. 272. 1. D
Vnus assistens ministrorum, dedit alampam Iesv. 25.

Nobis

Index Locorum

Nobis non licet interficere quenquam. 253. 2. D
Caput 19.
 Ecce homo. 258. 1. B. 175. 1. B
 Mulier ecce filius tuus. 208. 2. B
 Tolle tolle eruefige eum. 230. 1. C
 Consummatum est. 240. 1. D
 Et inclinato capite tradidit Spiritum. 241. 2. B
 Dico tibi ubi posuisti eum, & ego eum tollam. 310. 1. D
 Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum. 500. 1. B
 Nisi videro fixuram clauorum &c. non credam. 427. 2. C

ACTVS APOSTO- LORVM.

Caput 1.
 Possedit agrum de mercede iniquitatis. 515. 1. D
Caput 3.
 In nomine Iezv Christi Nazareni surge & ambula. 44. 1. B
Caput 5.
 Non es mentitus hominibus, sed Deo. 44. 2. C
Caput 6.
 Ecce video coelos apertos. 107. 2. D
Caput 9.
 Saule Saule quid me persequeris. 281. 1. B

EPISTOLA AD RO- MANOS.

Caput 1.
 Qui predestinatus est Filius Dei, in vir- tute secundum Spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum. 289. 1. C
 Inuisibilia eius opera quæ facta sunt, in- tellecta conspiciuntur. 431. 1. C
Caput 4.
 Qui contra spem in spem credidit. 302. 1. C
Caput 5.
 Christus pro impijs mortuus est. 436. 1. A
 Diffusa est gratia in cordibus nostris, per Spiritum Sanctum. 522. 2. B
Caput 8.
 Spiritus Dei postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. 525. 2. D
Caput 11.
 Si gratia iam non ex operibus, alioqui gratia iam non esset gratia. 547. 2. D

Caput 12.
 Principes non sunt terrori boni speris, sed mali. 514. 1. B
Caput 13.
 Abijcite opera tenebrarum, & induimini arma lucis. 347. 1. D

AD CORINTHIOS. I.

Caput 1.
 Prædicamus Christum Iudæis quidem, scandalum, gentibus autem stultitia. 516. 2. D
 Qui factus est nobis sapientia, à Deo, iusti- tia, sanctificatio, & redemptio. 306. 1. D
Caput 2.
 Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei. 537. 1. D
Caput 5.
 Pro Christo legatione fungimur. 407. 2. B
Caput 8.
 Cui laus est in Euangelio per omnes Ec- clesias. 126. 1. C
Caput 9.
 Ego castigo corpus meum, & in seruitu- tem redigo. 412. 2. A

AD CORINTHIOS. II.

Caput 11.
 A Iudæis quinquies quadragenas vna mi- nus accepi. 202. 2. D
 Despondi vos vni viro. 115. 2. D

AD GALATAS.

Caput 1.
 Licet Angelus de coelo euangelizer vobis. 106. 2. D

AD EPHESIOS.

Caput 1.
 Instaurare omnia in Christo, quæ in coelis, & quæ in terra sunt. 161. 1. D. 388. 2. D
 Et ipsum dedit caput supra omnem Eccle- siam, quæ est corpus eius. 397. 1. D
Caput 4.
 Captiuam duxit captiuitatem. 502. 1. D
 Dedit dona hominibus. 507. 2. D

AD PHILIPPENSES.

Caput 2.
 Semetipsum exinaniuit formam serui ac- cipiens. 5. 1. B
 ADCO

Sacra Scriptura.

AD COLOSSENSES.

Caput 1.
 Pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in coelis sunt. 286. 1. C
 Ipse est caput corporis Ecclesiæ, primo- genitus ex mortuis. 190. 1. C

AD TIMOTHEVM. I.

Caput 1.
 Quam quidam repellentes circa fidem, naufragauerunt. 389. 2. D
Caput 2.
 Ego veni vt vitam habeant. 577. 1. C
 Deus vult omnes homines saluos fieri. 515. 2. C
Caput 3.
 Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. 403. 1. C
Caput 4.
 Argue, obsecra, increpa, in omni patien- tia & doctrina. 399. 2. D
Caput 6.
 Radix omniũ malorũ est cupiditas. 484. 2. C

AD TITVM.

Caput 2.
 Ore confitentur se nosse Deum, sed factis negant. 390. 2. C

AD HEBRÆOS.

Caput 2.
 Peccatores rursus crucifigentes, Filium Dei in semetipsis. 278. 2. A
Caput 10.
 Horrendum est incidere in manus Dei vi- uentis. 210. 2. C
Caput 11.
 Moyses negauit se esse Filium filie Pha- raonis. 390. 1. D

APOCALYPSIS.

Tene quod habes, vt nemo accipiat coro- nam tuam. 3. 91. 1. D
 Foris canes, foris impudici. 21. 317. 7. 2. C

INDEX RERVM ET VERBORVM.

A.

Aron ante mortem denudatus vestibus. 241. 1. C
 Abimelech septuaginta fra- tres suos interfecit. 477. 1. D
 Abraham 99. annorum circum- cisis. 14. 1. C
 Abusus legum, est causa calamitatum in- regno. 96. 1. B
 Penes Academix Professores summa do- cendi potestas est. 48. 1. D
 Adam in paradiso vocali musica utebatur. 364. 1. C
 Ade possessio ad Christũ deuoluta. 233. 1. B
 S. Adalberti caput cur palo transfixum. 408. 1. A
 S. Adalberti corpus, vnde post mortem, leuitatem habuit. 412. 1. D
 Adulatores & ambiciosi Principibus grati. 194. 1. B
 Aer attractus quomodo cor refrigerat. 66. 2. D

Agilitas beatorum in duobus consistit. 411. 2. C
 Ambitio nouo mortis genere punita. 201. 2. D
 Amicitia vera inter homines interiit. 520. 2. C
 Amicitia cum Deo in baptismo contra- hitur. 585. 2. C
 Amoris diuini simulachrum. 547. 1. A
 Angeli certi singulis creaturis præsent. 225. 1. A
 Angeli in via habuerunt fidem in Chri- stum. 124. 2. D
 Angelus semel in peccatum superbiæ la- psus, cur non poenituit. 347. 2. D
 Angelus cur lapidem à sepulchro reuol- uit. 308. 1. B
 Angelus cur Iosepho in somnis apparuit. 121. 2. D
 Anima corporis Physici triplex. 403. 2. B
 Animalia quædam reiuueneſcunt. 444. 1. C
 S. Antonij Patauini lingua, cur incorru- pta. 604. 2. D
 Pppp 3 Eius

Eius patrociniū omnibus comune. 606. 2. B
Eius dominium supra elementa. 611. 1. A
Infantem in medijs flammis seruat ibid. 2. B
Eius prædicatione pisces audiunt. 614. 2. A
Resuscitat mortuum. 615. 2. C
Pedem abscissum homini restituit. ibid.
Christus ei sub specie pueri apparet. 616. 1. B
Apostoli duplici auxilio egebant. 530. 1. C
Aquilæ amor erga pullos. 375. 1. C
Arbor scientiæ in paradiso cur sic dicta. 169. 2. D
Arbor Nabuchodonosori in somnis ostensa. 193. 1. C
Artis opera stupenda. 501. 1. C
Asinus laboriosus & utilis. 49. 2. C
Athenienses cur ignotum Deum colebant. 26. 1. C
Athalie quanta crudelitas. 478. 1. C
Avaritia Principum certissima subditorum & ipsorum ruina. 409. 2. C
Auarus inter omnia sæda turpissimus. 199. 1. A
Aula semper Deo insensa. 198. 2. A

B.

Babylon 37. milliariū spatio ampla. 98. 1. C
Babylonis murorum latitudo. 500. longitudo. 200. cubitorum. Ibidem. Eius turrium & artificum numerus. Ibidem.
Balsamum ex Cypro stillat. 162. 1. D
Baptismi trina meritis quid significat. 586. 1. A
In baptismo cur accensa candela detur. 333. 1. D
Bellorum origo: meum & tuum. 138. 2. A
Belluæ sunt vitiorum signa. 193. 2. D
Benedictiones quadruplici modo fieri possunt. 134. 2. D
Tres benedictiones ad salutem consequendam homini necessariæ. 135. 2. C
S. Benedictus in solitudine per monachum sustentatur. 133. 2. A

C.

Calceamenta sunt signa libertatis. 68. 1. A
Canes venatici ab inuestigandis feris odore florum impediuntur. 186. 1. A
Caprea auribus spirat. 79. 2. B
Carolus Imperator die S. Matthiæ natus, coronatus, & victor factus. 93. 1. D
S. Catharina Senensis foetorem peccati ferre non potuit. 121. 1. D.

Cervus halitu suo serpentes de cavernis extrahit. 331. 2. D
Christus cur ex Virgine nasci debuit. 114. 1. D
Christi conceptio cur Spiritui Sancto tribuitur. 124. 2. D
Christi conceptus & partus diabolum latebat. 125. 2. B
Christi natiuitas cur primò pastoribus annuntiata. 45. 1. A
Christus quinq; de causis circumcissus. 2. 2. A & 13. 2. C
Christi paupertas est nostrum patrimonium. 98. 2. D
Christus remotionem calicis sub conditione postulavit. 184. 2. B
Christus quare flos dictus. 185. 2. B
Christus cur ludæ proditor elegit. 188. 2. D
Christi manus ob insolentiam primi hominis ligatæ. 192. 2. C
Christus à milite alapa percussus patienter tulit. 200. 2. C
Christus ignominiosè mortuus propter ambitionem humanam. 202. 1. D
Christus in cruce cur soli Ioanni virginem commendavit. 208. 2. D
Christus tribus de causis alapam sibi infligi permisit. 209. 2. C
Christus cur ludæ osculum non denegavit. 250. 1. A
Christus quam ob causam ad Herodem ductus fuit. 234. 1. D
Christus ultra voluntatem Pilati flagellatus. 227. 1. B
Christus in flagellatione quot vulnera suscepit. 228. 1. B
Christus omnia patiebatur vt homo, non vt Deus. 238. 1. A
Christus cur de cruce noluit descendere. 242. 1. D
Christum simpliciter & absolute non fuit necesse pari. 277. 1. D
Christus quare ingemuit, cum manus eius cruci affigerentur. 359. 2. D
Christus cur in cruce sitiens bibere non luit. 385. 2. A
Christi corona duplex. 28. 2. B
Christus cur non peccator sed peccatum dicitur pro nobis factus. 222. 2. C
Christus cum suis fidelibus mutuo patitur. 281. 2. B
Christus vt homo omnia à Deo accepit. 289. 1. B
Christus

& Verborum.

Christus in frequenti turba non inuenitur. 309. 2. D
Christus à mortuis resurgens cur in specie hortulani apparuit. 287. 1. C
Christi resurrectio quomodo causa nostræ salutis. 334. 1. C
Christus quodnam cœlum, & in qua parte conscendit. 498. 1. D
Christus nū in cœlo stet, an sedeat. 499. 1. D
Christi regnū in tres partes diuisū. 494. 1. C
Christus figuratus Melchisedech. 369. 1. C
In Christo gloria quadruplex fuit. 391. 2. C
Christus quare successorem in sua potestate habere non potest. 397. 2. B
Christus quomodo solus bonus pastor. 402. 2. C
Christus Petri vices aliquando sustinuit. 338. 1. C
Christianus sanguis pro leuissima ludæorum offensa crebro funditur. 280. 2. B
Circumcisio ad quid instituta. 1. 2. C
Cur octavo die fieri solita. ibidem. 1. D
Circumcisionis quis minister. 17. 1. C
Clauis paradisi triplex. 420. 2. C
Codri Regis amor in patriam. 332. 2. A
Cœlū & terrā in humilitate fundata. 161. 1. C
Cœlis cur musica tribuitur. 362. 2. A
Cogitationes maximè cor hominis torquent. 123. 2. B
Columbæ proprietates admirandæ. 525. 1. A
Cometæ quid portendant. 35. 2. B
Constantinus Magnus Summum Pontificem maiorem se agnouit. 339. 1. D
Conuiuia funesta. 53. 1. D
Creatura pro peccato suo mortali satisfacere non potuit. 330. 1. D
Crux ad abolendam ignominiam apud Romanos decreta. 461. 2. B
Crux S. 326. annis in terra latuit. 467. 1. A

D.

Dare affluenter, & simpliciter quid sit. 61. C
Dei species impressa dari non potest. 33. 1. C
Dei filiatio in quo consistat. 95. 1. C
Dei Filius à Virgine Matre pulchritudinem mutuauit. 75. 2. D
Dei Filius cur in Nazareth voluit incarnari. 137. 1. D
Ad Dei amicitiam duplex accessus. 438. 2. C
Dei dilectio dupliciter consideratur. 514. 2. A
Deus concurrendo cum homine ad actum peccaminosum, non est author peccati. 96. 1. D
Deus non nisi præmissa tribulatione con-

solatur hominem. 122. 1. D
Deus ob irreuerentiam templi orationes pro Iudæis exaudire noluit. 233. 2. C
Deus in creaturis septem modis potest esse. 236. 1. C
Deus pro Iudæis rogari se prohibet. 280. 2. B
Deus mysteria fidei in tribus casibus immediate per se proponere solet. 356. 2. D
Deus per feminas multa stupenda operatus est. 417. 1. C
Deus propter peccata obdormire solet populo. 418. 2. D
Deus tribus modis glorificari potest. 473. 2. D
Deus per sanctitatem maximè discrepat a creatura. 476. 1. C
In Deo voluntas duplex: antecedens & consequens. 515. 2. D
Diuiinarum personarum 5. principales proprietates. 597. 1. D
Diogenis Philosophi auarum consuetudinis audacia. 199. 1. A
Doctores vocantur Angeli. 106. 2. B
Dominium super vna re, quomodo simul duobus possit competere. 609. 2. D

E.

Ecclesia humeris S. Thomæ fulcitur. 105. 1. D
Ecclesia triplex. 389. 1. A
Elephantum sanguine & rubro colore accenduntur ad prælium. 214. 2. A
Elephantorum prudentia in bello. ibid. 1. D
Emblema Christum & Mariam adumbrans. 30. 1. A
Epirum piscem ignis non lædit. 271. 2. B
Episcopatum desiderare quid sit. 403. 1. C
Eua ante peccatum fuit virgo. 144. 2. C
Eucharistia significat bonam gratiam tribus de causis. 164. 2. C
Eucharistiæ Sacramentum cur sub speciebus panis & vini institutum. 168. 1. D
Eucharistiæ indigna sumptio, morbos & mortem inducit. 178. 1. A
Eucharistiæ virtus in sustentanda vita humana. 427. 1. A

F.

Femina cur domus habitatrix dicta. 294. 2. C
Ex præsentia femine certus interitus. 197. 2. B
Festa præsentationis, conceptionis, Angelis custodis, Trinitatis, & fidelium defunctorum, vnde. 541. 2. D
Fides

Index Rerum

Fides Theologica in duobus maxime articulis consistit. 575. 1. C
Fides regnante Miecislao in Polonia pro pagata. 98. 1. A
Filij Heli licet pessimi, quia tamen in custodia Arce occisi, salutem consecuti sunt. 71. 1. D
Filius prodigus domum rediens humilitate patrem placuit. 43. 1. D
Flumina quanta damna afferunt. 226. 1. A
Fluxus & refluxus maris, unde causatur. 387. 2. B
Fontes admirandi. 366. 2. A
Franciscana Religio quot Pontifices & Cardinales habuit. 616. 2. D
Fratricida sunt bestiae. 280. 1. C

G.

Gabriel Angelus cur ad Mariam Virginem missus. 138. 1. A
Fuit ex ordine Seraphinorum. 140. 1. A
Fuit custos B. Virginis. 148. 2. D
Galli cantus Basiliscum fugat. 271. 1. D
Gratia gratis data potest impio tribui. 436. 2. C
S. Gregorius indicio igneae columnae ad pontificatum assumptus. 90. 1. D
Gryphi portentosa species. 505. 2. A

H.

Halcyonis parvus mare tranquillum reddit. 349. 2. A
Helena octogenaria crucem sanctam invenit. 466. 1. D
Heli sacerdos utrum sit damnatus. 176. 1. A
Henoch & Elias fructu ligni vitae sustentantur. 168. 2. D
Herodes ob repudiatam Dosidem perpetuas rebelliones passus. 370.
Homo omnibus belluis & ipsis demonibus ferocior. 216. 1. D
Homo tripliciter unitur cum Ecclesia. 389. 2. B
Homo in senectute, potest per artem reiuvenescere. 444. 2. C
Hominis natiuitas triplex. 446. 1. B
Hominis similitudo ad Deum in quo consistat. 581. 1. D
Non omnes homines moriuntur. 114. 2. D
Humanitas Christi tripliciter sanctificatur. 590. 1. A

Hymnum illum: Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, puerum docuit Angelus. 478. 2. C
Humilitate apud Deum nulla virtus plus aestimatur. 77. 1. A

I.

Iesu nomen a solo Deo inuentum, & impositum. 18. 2. D
Iesu nomen & humanitatem & diuinitatem significat. 19. 1. D
Iesu nominis efficacia. 20. 1. D
Ignis tres proprietates. 322. 2. A
Ignis quibus de causis aliquando deorsum fertur. 523. 2. C
Ignobilitas duplex: vera & apparens. 28. 1. B

Inuidia saeva bestia tres ordines dentium habet. 215. 2. B

S. Ioannes cur Eliae spiritum habere dicitur. 487. 2. D
Iosephi quatuor celebres. 120. 2. A
Iosue mors Christi mortis figura. 261. 1. D
Iudas Christo insensus, quia perversus de illo sentiebat. 5. 2. D
Iudas singulis peccatis proportionatas poenas luit. 90. 2. D
Iudas in eo loco, ubi Christum tradidit, suspensus est. 24. 2. B
Iudaismus ex duobus summe culpabilis. 278. 2. D

Iudaei Christum non cognouerunt, quia pauperem videbant. 24. 1. D

Iudaei cur faciem Christi velabant. 200. 1. B
Iudaei in puniendo, non licuit quadragenarium plagarum numerum excedere. 202. 2. D

Iudaeorum milites cur ad vocem Christi retrorsum ceciderunt. 248. 2. D

Iudaei ob Christi necem grauissimis poenis subijciuntur. 249. 1. C

Iudaei cur genimina viperarum dicti. 214. 2. D 232. 1. B

Iudaei Sacro die Paschae expugnati & cur. 300. 1. D

Iudaei cur non comedunt carnes, quibus nervi accrescunt. 383. 2. B

Iudaei cur Christum ad mortem postulauerint. 450. 1. D

Iudex sciens certo, accusatum esse innocentem, non debet ad sententiam mortis procedere. 275. 2. A

Iudici

& Verborum.

Iudicij extremi tristis apparatus. 212. 1. A
Iustificatio hominis duplex. 578. 1. C
Iustitia proprie sumpta, cur inter Deum & hominem non detur. 510. 2. A

L.

Labores ad honores ducunt. 83. 1. B
Latro bonus exauditus est, quia aeternam petijt. 3. 2. D
Leo incedens ungues occultat. 186. 2. D
Leo cur nunquam dormire dicatur. 378. 1. B
Leuitas piscis magnitudo & robur. 221. 1. D
De ligno vitae nec Adam, nec Eva comederunt. 169. 1. D
Lilij virtus contra Serpentes. 97. 2. D
S. Lucas imaginem B. V. pinxit. 126. 1. B
Lumina coeli cur moriente Christo obscurata fuere. 209. 2. D

M.

Magi de mysterio Trinitatis & incarnationis, plene a Virgine Deipara fuerunt instructi. 41. 1. B

Manna omnes sapes in se continebat. 110. 2. C

Manus Dei quam horrenda. 210. 2. C

Masculi ter in anno ad templum venire obligati. 292. 2. A

Mare ob quam causam falsum. 322. 1. B

MARIA Virgo per fluuium paradisi significata. 71. 2. C

MARIA Virgo ex humilitate legem purificationis impleuit. 75. 1. D

MARIA Virgo in templo Salomonis inter pauperes Hebraeos sedebat. 78. 1. C

MARIA V. dupliciter mater Christi. 79. 1. B

Ad MARIAM Virginem, cur non homo, sed Angelus missus. 148. 1. D

MARIA Virgo media nocte fuit ab Angelo salutata. 136. 1. D

Qui in laudem MARIAE Virginis laborant, magno premio afficiuntur. 126. 1. D

MARIA Virgo tempore passionis Christi a longe stabat. 79. 1. D

MARIA Virgo pacem & concordiam conciliat. 80. 2. C

Media consequenda gloria aeterna tria. 491. 1. A

Michaeas Propheta ob liberam Regis admonitionem alapa percussus. 17. 1. D

Michol in uxorem Dauidi malo sine datur. 231. 1. C

Militum quanta insolentia. 226. 1. B
Monumenta Sanctorum, ad quid post mortem Christi aperta. 303. 2. D
Mulierum diuagatio perniciofa. 291. 2. A
Mundus duplex aureus & ferreus. 610. 1. C
Mundi quatuor querelae de Deo. 30. 2. C
Munera accipere ludicibus periculosum. 572. 1. D
Mures ruinam domus praesentunt. 52. 1. D
Musica ad depellendum mororem idonea. 362. 2. D

N.

Necessitas ad salutem duplex. 170. 1. D
Nomina multa unde Deo conueniunt. 394
Nubere apud Romanos Menle maio non licuit, & cur. 113. 1. D

O.

Oblatio Isaaci cum Christo confertur. 74. 2. B

Oculi Basilisci & mulieris quantum virus emittant. 271. 1. C

Opera antecedentia fidem, non proficiunt iustificationi, secus sequentia fidem. 518. 2. B

Opus bonum & Deo placens, quale esse debet. 562. 2. C

Osculi consuetudo antiquissima. 191. 2. A

P.

Palma pondere non premitur. 463. 1. D

Pascha quare post plenilunium a Carholicis celebratur. 301. 1. D

Pastoris officia. 395. 2. A

Pastor debet consulere Principi, ne populum nimium grauet. 400. 2. B

Sancti Pauli caput amputatum, ter nomen Iesu protulit. 21. 2. D

Pauperes a Magistratu repulsi. 27. 2. C

Pauperes feliciter regnant. 27. 2. D

Patri aeterno templum Hierosolymis fuit edificatum. 540. 1. A

Peccatum originale voluntarium. 394. 2. C

Peccatum duo maxima mala in nobis operatur. 529. 2. D

Ex peccato quatuor mala descendunt. 307. 1. D

Peccator quilibet est prodigus filius. 43. 2. B

Pelicanus pullos suos mortuos, sanguine proprio viuificat. 317. 1. D

Index Rerum

Persecutio religionis Christum iterum crucifigit. 281. 1. B
 S. Petrus defenditur à peccato negans Christum. 195. 2. D
 S. Petrus vniuersali iurisdictione Apostolis maior. 335. 1. D
 S. Petrus cur ad sinistram, Paulus vero ad dextram pingitur. 497. 1. B
 Petre cur Christo moriente scissa. 370. 1. B
 Phœnicis & Pelicani mirabilis natura. 330. 1. A
 Pilatus fuit spurius, homicida, & omnibus sceleribus inquinatus. 228. 2. C
 Pisces naues destruentes. 465. 1. D
 Polonia sub tempus belli sœtici miserrima. 279. 1. C
 Polonorum Regum, obedientia & pietas erga summum Pontificem. 340. 1. A
 Porci præ fatore dæmonum se in mare præcipientes dederunt. 221. 2. A
 Platoniorum opinio de Spiritu S. 550. 1. D
 Prædicatio exterior sine interna Spiritus S. illuminatione nihil valet. 174. 1. D
 Prælatorum Ecclesiæ quadruplex diuisio. 467. 2. C
 Principes iniuriarum obliuisci debent. 365. 1. D
 Principes mundi in prosperitate amicorum obliuiscuntur. 369. 2. B
 Principes Christianos pro vindicandis Iudæis non decet sœuire in subditos. 568. 1. D
 Principum gratia facillè mutabilis. 163. 2. B
 Principum vitia, & ipsis & regnis perniciofa. 480. 2. B
 Principia inscientijs naturalibus triplicia. 575. 1. D
 Puritas quomodo augetur in reb. 69. 1. C

Q.

Qui ab infantia statim virtutibus floruerunt. 175. 1. D
 Quinam Imperatores & Reges sibi nihil iuris in Ecclesiam & Ecclesiasticos usurpare volebant. 339. 1. D

R.

Regna propter contemptum Regum vastari solent. 37. 2. B 612. 2. B
 Regna propter irreuerentiam templorum corruunt. 134. 1. B
 Regnorum vicissitudines. 602. 2. D

Regum vitia subditis perniciofa. 194. 1. C & 418. 2. B
 Remediū in desperata ægitudine. 97. 1. B
 Resurrectio est argumentum diuinitatis Christi. 288. 2. D
 Rhinocerotis odium & pugna cum elephanto. 156. 2. A

S.

Sacerdotis sex requisita. 23. 1. A
 Sacerdotalis dignitas regia maior. 488.
 Salina ieiunii hominis serpentes enecat. 199. 1. C
 Salomon significat pacificum, & Deo amabilem. 180. 1. A
 Salomonis annulus auream & spineam coronam habens, Christi diuinitatem & humanitatem figurabat. 257. 1. B
 Salutationis Angelicæ magna virtus. 145. 2. D.
 Samson ex ieiunio inuictus euasit. 422. 2. C
 Sancti & fideles duplici de causa tales dicuntur. 552. 1. A
 Sanctorum inuocatio ad quid necessaria. 605. 2. B
 Sanguinis fluxu laborantes, non debent rubrum colorem aspicere. 214. 2. C
 Sapientia Dei filia. 24. 2. D
 Sapientes si desint leges nutant. 109. 1. D
 Saul cur repudiatus à Deo. 66. 2. C
 Saul cur Ariolos sustulit. 567. 1. D
 Sara magnæ pudicitie & humilitatis. 141. 1. C
 Sara 90. annorum Isaacum peperit. Ibid. 2. C
 Sepulchrum Christi annulo summi Concilij obsignatum fuit. 295. 2. C
 Seruitus omnium grauissima. 34. 1. C
 Seruitus Dei & mundi in quo discordant. 83. 2. I

Sessio ad dextram patris quid sit. 509. 2. C
 Sichem quibus conditionibus cum Dinâ sponsalia contraxit. 10. 2. D
 Sibyllarum oracula de Christo. 27. 1. F
 Solemnitas Paschalis cur dici nomine appellari debeat. 300. 1. C
 Cur maxima ex omnibus solemnitatibus Ibidem.
 Somnus est imago mortis. 223. 2. D
 Sortibus quando licitum vti. 88. 2. A
 Quali forte vsi sunt Apostoli in electione Matthiæ. 89. 2. A
 Spinea Christi corona maximè ad patientiam mouet. 407. 2. C
 Spiritus

& Verborum.

Spiritus Sancti missionis quæ necessitas. 450. 2. C
 Spiritus Sanctus quatuor de causis missus. 537. 1. D
 Spiritus S. quomodo missus sit. 528. 2. B
 Spiritus S. pacem & concordiam gignit. 533. 1. D
 S. Stanislaus tripliciter à Deo glorificatus. 475. 1. D
 S. Stanislaus Polonis apparuit pontificali habitu. 489. 2. A
 Stella cur intransitibus Hierosolymam Magis disparuit. 25. 2. D
 Stratagemata capiendi Rhinocerotem. 157. 1. C
 Summus sacerdos in veteri lege nunquam ægrotabat. 46. 1. C
 Synagoga Iudæorum monstrum horrendum. 232. 1. C

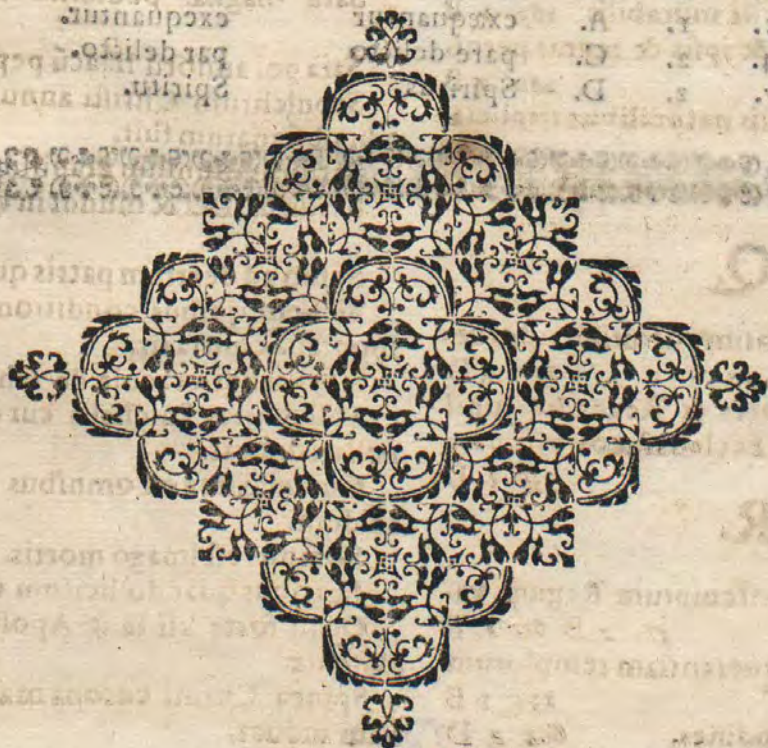
T.

Theodosij Imperatoris stupenda humilitas. 568. 2. D
 Terra & in morte, & in resurrectione Christi tota contremuit. 306. 1. B
 Terræ magna pars tempore diluuij in aquas conuersa. 138. 2. D
 S. Thomæ doctrina non deficiet in æternum. III. 1. C

Contra D. Thomam, vel aliter ab illo sentire impium est. 102. 2. C & III. 1. D
 A Diuo Thoma vitia procul exulabant. 106. 1. B
 Thoma Apostolus dubitans quomodo Christum iterato pati compulit. 359. 1. A

V.

Valentis Imperatoris quanta inuidia & tyrannis. 215. 2. B
 Vasa templi Hierosolymitani Romam translata. 368. 2. D
 Veritas hominibus odiosa. 566. 2. D
 Vermis indicus mirabilis. 313.
 Via ad salutem ardua arcta, & aspera. 432. 1. B
 Viduitas est operosior Virginitate. 50. 1. D
 Vir quare de terra, & femina de costa viri formata sit. 56. 2. D
 Virga signū potestatis iudiciariæ. 282. 1. A
 Virgo Deipara toti passioni Christi præsens adfuit. 238. 1. D
 Virginis Mariæ prærogatiua quadruplex. 235. 2. B
 Virginis Beatæ maior gratia, quam omnium beatorum.
 Vnicornis solitudinem amat. 607. 2. D
 Voluntas antecedens & consequens quid sit. 516. 1. A
 Vxoris culpa in maritum redundat. 143. 1. C

Errata

corrigere.

Pagina.	Col.	Locū Col.		
16.	1.	B.	menere	manere
28.	1.	D.	cum	cum.
38.	1.	A.	duere	dicere.
46.	1.	D.	minorari	minori.
79.	1.	A.	recedere	recedere.
172.	1.	C.	felicitate	feditate.
172.	1.	D.	nostram	suam.
172.	1.	B.	instituire	restituere.
178.	2.	B.	efficiunt	afficiunt.
195.	2.	A.	implebant	implebat.
196.	2.	B.	nimirum	mirum.
235.	1.	D.	fligit	fluit.
259.	2.	B.	agit	ait.
290.	2.	C.	dominum	dominium.
338.	2.	D.	S. Petri Vicarium	Successorem.
355.	2.	A.	oners	oneris.
358.	2.	D.	fractus	fructus.
362.	1.	C.	affecutum	affecutus.
398.	2.	A.	fame	fame.
431.	2.	A.	monerare	monstrare.
471.	1.	A.	exquantur	exquantur.
544.	2.	C.	pare delicto	par delicto.
577.	2.	D.	Spiritus	Spiritu.

